
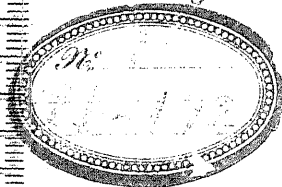

71

BIBLIOTHECA UNIVERSITATIS	
CRANFORD	
Stic	A
Signat	
Publ	
Class	374

2-20-20

de la Comp^a de San Pedro de Granada d. n. o. el licenciado Manasso. B^o

SERMONVM
AD SACROS B.1587
EVANGELIORVM
SENSVS EXPLICANDOS.

Pars Quadragesimalis.

*Authore R. P. F. GUILLELMO PEPIN
Theologo Parisiensi, Ord. Prædicatorum.*

EX QUORVM LECTIONE NON MODO
uerbi DEI Prædicatores, uerumetiam Sacræ Theo-
logiæ, & Sacrorum Canonum profectores

ANIMARVM QVE CVBANT IN VITIIS
admirabilem utilitatem præferent, &
spiritualem præparantur ad salutem

CVM INDICE LOCORVM

VENETIIS, MDXCII

Ex Ioannis Antonij Bertani Typographico

I nefas in foro causas dicentibus uideatur esse nullam praefatione praemissa Iudici rem exponere: quanto magis interpretationem promittentibus indecens erit, omissis initijs atque origine non repetita, illotis quoque, ut ita dixerim, manibus, protinus materiam aggredi interpretandum? Ita enim sentiunt Imperialia iura; ut notatur. ff. de ori. iur. ciuil. facturus. Nempe (ni fallor) ipsae praefationes libentius nos ad lectionem propositae materiae perducunt. Ad quam cum uenerimus, eius euidentiore praestant intellectum. Breui itaque praefatione ad sequentia utendum opuscula censui. Enimuerò cum post editionem opusculi nostri De secretis secretorum, aliàs De aduentu Dominicae incarnationis, insuper, & tractatuli, quem nonnulli sanxerunt speculum super Septem Psal. Pœnit. intitulandum iudicaret à plevisq; torpori uacare, quieti operam dare, iners existere: stimulatus sum nunc gratiosis hortaminibus, nunc charitatis increpationibus, nunc varijs epistolis, & rescriptionibus, à confratribus pariter, & alterius professionis, & generis uiris otium procul pellere, vires excitare, vigilijs operam dare. denique labori laborem addere; allegantes fidei quidem narrationem spōsionem ultro per me prius factā in prologo super Septem Psal. Pœnit. de edendis nonnullis tractatulis. Horum itaque tam crebras, impertunas, piasque exhortationes ultra subterfugere non

uolens, sub almi ductoris Celici directione; qui docet
de omnibus attentavi, in primis pro modulo meo sin-
gularum Euangeliorum Quadragesimalium expositio-
nem sub forma, & arte predicabili perstringere, præ-
mittens cuilibet Euangelio legem unam civilem, per
quo uiam aperto intrandi in materiam Euangelij
currentis pro die. Non quidem, ut dictus videar, te-
stis est is, qui nihil ignorat, maximè cum nihil sim,
sed potius, ut animus nonnullorum uirorum alliciam
ad sacræ scripturæ amorem, cui subseruiant pariter,
& adminiculantur leges humanæ, tanquam ancillæ
Dominæ suæ: ideo autem rubricas seu titulos dictarum
legum contra morem peritorum ad longum posui, ut
redimerem vexationes inexpertorum, & inusitatorum
Prædicatorum nouellorum, ne crebro oporteret eos
ad volumina legum recurrere. Notum tamen facio
uniuersis, nullam legem annotasse, quam in cortice
non uiderim. Propter quod fides, indubia adhibenda
est allegationem. Itidem assero, de nonnullis allegationi-
bus uariorum doctorum, quas suis in locis inferni, prout
potui, & materia dedit: Biennio enim, & ultra ope-
ram dedi in reuisitandis sacris doctoribus, atque non-
nullis alijs. Et quod præcipuum in eis reperi, adnotauit
in quodam tractatulo, quem intitulauit Compendium
Doctorum, in quo processu secundum ordinem Alpha-
beti. Utinam ergo illis annumerari ualeam, de quibus
Diues ille Hieronymus tertia parte epistolarum suarum
epist. septima loquitur, dicens. Seruatus eorum, qui ado-
lescentiam suam honestis actibus instruxerunt, & in
lege Domini meditati sunt die ac nocte, etate fit do-
ctior, usu instructor, processu temporis sapientior,
& ue-

3
& veterum studiorum dulcissimos metit fructus: un-
de & sapiens ille, uir Græcus Themistocles cum exple-
tis annis septem supra centum, se mori cerneret dixit
se ferretur se dolere, quod tunc egrederetur de uita, quan-
do sapere cepisset. Cæterum diuinus ille Plato octua-
ginta, & uno anno scribens, mortem obiit. Et Socra-
tes nonaginta, & nouem annos in docendis, & scribē-
di labore compleuit. Taceo ceteros Philosophos,
Pythagoram, Democritum, Xenocratem, Xenonem
Cleonem, qui iam etate longæua in sapientiæ studijs
floruerunt. Refert & Homerus, quod de lingua Nestor is
iam vetuli, & penè decrepiti dulcior melle oratio flu-
xegit. Hæc igitur, & his similia tacitus apud me con-
siderans, currente peregrinationis meæ anno circiter
tertio, uersari cæpi circa editionem sequentium opu-
sculorum ad hoc conferentibus causis præallegatis.
Huius denique gratia, quod rarè apud ceteros dictato-
res reperitur, qui ipsa Euangelia Quadragesimalia, mi-
nus quoque epistolas ad longum fuerit prosecutus: sed
unus sic, alius sic: Ego igitur ceterorum minimus, si-
cut & postremus labores uerbum Dei declamantium
in postillis, & glosis renouendis redigere satagens,
sensum literalem in dictis Euangelijs, & Epistolis pro-
secutus, nihil intactum mea sententia, in quo hesitari
possit, reliqui. Demum ad sensum morale, quantum
sub domino uolui, me contuli, sciens inde edificationē
in adiutorio sequi. Interdum etiam ad sensum allego-
ricum me transtuli, ut inde audiores fierent diuine
gratiæ, & ueritatis auditores. Sed insurget forsan ali-
quis, & dicet. Tu qui es, qui tentas siluis ligna adde-
re: aut redundanti mari undam instillare? Nonne bi-

A 3 blicthecas,

bibliothecas cernis varijs, ac penè infinitis sacrorum
Euangeliorum ac Epistolarũ. expositionibus refertas?
Quid igitur noui afferre conaris? Sed aduersus hunc
mordacem communis utilitatis aduersarium, adsit mi
hi defensor Plinij sententia, qui in Epistola ad Vespasianum loquitur, dicens; Neminem apud Græcos,
qui unus omnia tractauerit inueniri posse. Alius quoque dicturus est. Quis est iste inuoluens sententias sermonibus imperitis? At uerò affectum in his (ni fallor) magis, quàm verba pensitauit amicus, & beniuolus. Præserim, quia non ostentationis, sed edificationis causa hanc adere paginam cogitauerim. Potest in super omnipotens Deus in me soluere imperitiæ impedimenta, qui in asina Balaam soluit naturæ rudimenta. Cæterum fortè non deerit, qui conabitur nostras more canino mordere ineptiolas, maximè cū nonnulli literatissimi uiri nil scripto reliquerit. Nempe diuus ille Augustinus de consensu Euang. liber primus, reddens rationem, cur Saluator noster Christus in propria non scripserit Euangelia, seu qualiacunque salubria documenta. De hoc non esse nouum, maximè cum & ipse Pythagor. (quo in illa virtute contemplatiua nil habuit Græcia clarius;) non tantum non de se, uerum etiam de nulla re aliquid scripsisse perhibetur. Socrates similiter, quem rursus in actiua, qua mores informantur omnibus prætulerunt Esopi fabulas pauculis uersibus est prosecutus. In quo quidem opere maluit alienas, quàm suas exornare sententias. Sed si his, aut similibus quilibet se accommodare tua sententia debet damnas Prophetas, damnas Euegelistas, damnas Apostolos scriptores, damnas Ecclesiæ Doctores,
& quot-

& quotquot hodie habet Ecclesia splendentia lumina
ria. Caue erga quisquis huiusmodi es, ne ita loquaris, ne inuidia veneno infectus iudicaris, sed magis attende, iuxta diui Augustini, Aurelij sententias 1. de Trinitate capite tertio. Utile esse plures a pluribus fieri diuerso stilo libro, non diuersa fide, ut ad plurimos res ipsa perueniat, ad alios quidem sic, ad alios autem sic. Porrò si licuit Catoni illi, quem maiorem uocant, dixisse, teste Vegetio de re milit. in proæ. plus se reipublicæ profuturum si rem militarem conferret in literis, eo quoddam eterna sunt, quæ pro utilitate reipublicæ scribuntur; quanto magis hi laudandi sunt, qui pro communi Christi fidelium utilitate, die ac nocte insudare noscuntur? Sed quoniam diu præmiare apud viros graues, & sapientes non solum superfluum censetur, uerum etiam molestum, ut potè qui rem, non uerba considerant, ideo finem facio orationi præmiali.

INDEX
RERVM MEMORABILIVM,
QVAE IN HOC VOLVINE
CONTINENTVR.

a, primam faciem designat, b, uerò secundam.

A
Abbas unus non potest pluribus monasterij praesidere. 218. a
Abraham quomodo, & in quibus sit imitandus. 26. a
Absoluendi auctoritas residet in summo Pontifice fol. 371. a
Absoluendi modus 373. a
Absoluendi potestas residet in Deo 370. a
Absoluendo impositio munus sacerdotis est necessaria fol. 373. a
Absolutio sacramentalis qualis debet esse 376. a
Absolutionis beneficii ibi. b
Acceptio personarum 78. b
Accessus Ceterionis ad Christum praefigurabat Gentiles ad Christi fidem accessuros 25. a
Accusatus de aliquo crimine utrum semper teneatur fateri ueritatem 77. b
Actuum humanorum triplex est differentia 33. b
Adam quomodo perdidit hereditatem suam 152. a
Adiuratus in iudicio debet ueritatem dicere. 251. a
Admonet Deus peccatores multipliciter 178. a
Adolescens mortuus designat peccatorem 258. b
Aduersitas est materia extendenda uirtutis 246. a
In aduersitate multis credunt esse derelictos 437. b
Aduersariorum quatuor genera Christus habuit, fol. 453. b
Adulationis culpa 69. a
Adulterium duplex 68. b
Altercatio inter discipulos de primatu. 129. b
Ambulantes debent confabulari de Deo 465. b
Ambulando debemus loqui de diuinis, & non de frivolis 471. b
Amici ueri 456. a
Amisso liberorum 257. b
Amor carnalis parentum, & consanguineorum 128. b
Ancillae

INDEX 8

Ancillae tres reuocauerunt filium prodigum 155. b
Angustia, & amaritudo Apostolorum post passionem Christi 449. a
Anima peccatrix tot in se habet de monia, quod peccata mortalia 101. b
Anime in purgatorio existentes sunt desolatae 552. b
Animabus defunctorum utrum proficit, quod honorifice sepeliantur cadauera eorum. fol. 254. b
Annuncianda de aduentu Christi tria sunt 337. b
Angeli assistunt locis sacris, fol. 466. b
Angeli assistunt morti bonorum 139. a
Angeli boni custodiunt nos in quadruplici statu 49. b
Angeli boni locum dant malis 51. b
Angelus bonum quomodo discernitur a malo 456. b
Apparuit Deus frequenter propter duo 472. b
Apparuit Christus Apostolis Thoma praesente propter duo ibid. b
Appellandi tempus aliquibus datur, & aliquibus non 109. b
Appellatio de diuina iustitia ad misericordiam 108. b
Aqua multiplex 287. b
Arma armis repellere licet. fol. 42. a
Assensus coactus, & per uoluntiam extortus non ualet 334. b
Asinae Christi sunt boues. fol. 337. a
Asinae diaboli sunt mali ibid.
Aspidis altitudo 164. a
Audacia militum, quae laudanda 315. a
Circa auditionem uerbi Dei homines habent quadrup. fol. 279. a
Ad augmentatio delicti sequitur augmentatio peccatae. 82. a
Augmentum meriti, & gratiae 13. a
Auari diuitias congregantes sunt 19. b
B
Beneficium ecclesiasticum duplex 122. a
Circa bellum corporale se habent homines in triplici differentia 216. a
Beneficium quis perdit propter ingratitude 143. a
Beneficium Christi triplex. fol. 448. a
Benignitas Dei patris erga iudeos fuit triplex 146. b
Bethania humanam mentem designat 343. a
Behauiam sepe uiuificauit Christus 261. b
Bona nomini multiplicia fol. 142. a
Chananea

INDEX

C Hananea ueniens ad Christum multas secū assumpfit uirtutes 104.b Cadavera associare uirtū sit proficuum 356.a Canes plura significāt 109.a Canum uenaticorum multitudō est eijcenda ibid. Caput vngendum est 19.a In carcere peccati esse 58.a Cari custodes 167.b Casus homicidij. 208.b Carelli sunt doctores Ecclesie 106.b Carelli sunt mendicātes ibi. Cathedra duplex 118.a Cecitas corporalis causatur multipliciter 249.a Cecitas spiritalis causatur multipliciter ibid. Cecitas tribus modis potest curari 250.a Cecus significat genus humanum. 248.b Cecus significat quemlibet peccatorem 249.a Cecum illuminando fecit Christus lutum ex spūto propter tria 247.b Vnde est, quod aliqui nascuntur cęci, ratio quadruplex fol. ibid.a Cœlum clauditur 173.a Centurio à centum dicitur. fol. 22.b Centurio ueniens ad dominum adduxit secum qua-	tuor dominas 237.a Charitas est habenda omni oranti 18.b Circumcidiendi nosmetipsos modus ponitur 291.b Circumcisio spiritalis ibid. Ciues ecclesie militantis. fol. 191.b Ciuitas duplex ibid.a Ciuitas est ecclesia triumphans. ibid.b Ciuitas multiplex, & quælibet habet iura sua 61.a Clamare aliquem faciunt tria 101.a Claritas Christi apparet sex rationibus 325.b Clementia decet principem. fol. 98.a Clerici impudici 230.a Clerici prohibendi ad imperatione beneficiorū sunt quadruplici differentia. fol. 229.a Cogitationes humanæ possunt dupliciter cognosci. fol. 172.b Cogitationes sunt duplices. fol. 483.b Colligere Christum in paupere 57.b Communionem sacra digni. fol. 455.a Concubina designat mortalem culpam 210.a Confessor debet sibi confitēti imponere aliquam satisfactionem pura ieiunium, &c. 215.b Con-

INDEX 6

Confortari debent homines moribus aliorum bonorum 226.b Congregatio, quæ fit in nomine domini, ualet ad multa 182.b Congregatio sancta ad multa ualet ibid. Cōsanguinei ecclesiastici intrant per portam sanguinis 85.b Consanguineorum Christi, & prælatorum conditio. fol. 294.a Consilium aduersus Iesum. fol. 317.b Consilium diuinum euitare volentes, in ipsum incidunt 319.a Consolantes Mariam super morte filij sui 448.b Consuetudo in humandi cadauera 223.a Consuetudine peruersæ 43.b Cōtumax potest esse aliquis iudicio humano tripliciter 268.a Cōtumax potest esse aliquis iudicio diuino tripliciter. fol. ibid.b Coopetire Christum in paupere 58.a Cordis contrito 158.b Correctio fraterna qualiter est facienda 179.b In correctione fraterna modus adhibendus 180.a Corripere potest quia alium dupliciter 214.a	Credere nosipsos alijs indifferenter non debemus. fol. 233.a Nullus debet credere diabolō quantumcunque uera dicat 197.b Credendum non est de facili alicui dicenti se a Deo misum 68.a Crimē alicuius quatuor modis probatur 91.b Crimen ibi puniendum est, ubi commissum est 133.a In causa criminali non admittitur procurator, sed oportet personaliter respondere 244.b Culpa mortalis 217.b Curat Christus infirmos varijs modis 196.a Curtij Rom. historia 446.b D Debitores domini, qui sunt 313.b Dedicationem, Christiani, iudēi, & idolatriæ celebrant 299.a Defigurantes se 54.b Delinquentes secundum ordinem claritatis debent sic corrigi 89.b Demon ponit discordias inter fratres 130.b Dæmones assunt in obitu peccatorum 140.a Dæmonum oppositio in liberatione patrum 147.b Depre-

I N D E X

Deprecantium dominū tria sunt genera	21.a	citer accipi	288.a
Descensus Christi ad inferos fol.	183.a	Differre resurrectionem suam non debuit Christus propter tria	462.a
Desertum mundū significat multis rationibus	47.a	Diligit plus cui plus dimittitur triplici de causa	304.b
Desidia, & negligentia prælatorum ecclesiæ condemnatur	25.b	Disputatio solemniter inter Christum, & doctores iudeorum	369.b
Desolatorum, & tristium tria sunt genera	251.a	Disputauerūt aliqui de Christo ante suam incarnationem tripliciter	234.b
Desolatis, & tristibus est consulendum	252.a	Disputauerūt aliqui de Christo post eius incarnationem tripliciter	ibid.
Deus dupliciter iudicat causas ante eū delatas	253.a	Discipulum Christi esse, magnum est	76.b
Deus est totus clemens	99.a	Discipulorum Christi tripliciter datio	37.b
Deus in secundo aduentu manifestā ueniet	56.b	Discussio causæ damnationis reprobatorum	60.a
Diabolus alta petit	49.b	Diuitias Christi luce clarius fuit multipliciter probata	92.b
Diabolus est immissor malorum cogitationum	367.b	Diuites aguntur de multis, fol.	225.a
Diabolus interdum se gerit pro episcopo signanter super peccatores, & malos, fol.	276.b	Diuites debent coram gere de pauperibus	220.b
Diabolus in triplici loco aggressus est Christum	47.a	Diuites huius seculi pauperes ad se uocare debent, fol.	316.b
Diabolus per sacram scripturam uolens aliquem tentare, illum per eandem oportet superare	43.a	Diuites in uita ista pauperibus præferuntur	134.a
Diabolus relinquit hominē tentare qui ei resistit	51.b	Diuites medio pauperum regnum cœlestē adipiscuntur	ibid.b
Diabolus sacra scriptura se armat	42.b	Diuitum auarorum nomina non scribuntur in libro uitæ	ibid.a
Dies aliter nomināt Hebrei, aliter pagani, & aliter Christiani	417.a		
Dies nouissimus potest triplici			

I N D E X 7

Doctores legis uoluerunt Christum ducere ad duplicem metam.	273.a	cularis	100.a
Doctrina Christi	172.b	Ecclesia materialis dicitur ciuitas Dei	61.b
Dominus libenter hospitatur in domibus uerè obediētium	261.b	Ecclesiam persequentes confundentur in inferno	38.b
Dominus omnipotēs in suis operibus	102.b	Aedificantes palatia reprobantur	24.a
Dominus varijs modis ethymologizatur	490.b	Electi designantur per oves, fol.	55.b
Domini sunt similes seruis quo ad quatuor	20.b	Eleemosynam largitionibus retributio	224.a
Dominatorum duplex genus, fol.	22.a	Eleemosynas facientes de iniuste acquisitis	486.a
Dorsum eccles. fuerunt apostoli, fol.	38.b	Episcopatum olim desideras martyrium desideras, fol.	123.a
Dubia sunt meliorem partem interpretanda	236.a	Error antiquis fuit, quod omnis infirmitas, pena aut corporalis defectus ex peccato procederet	245.b
In dubijs tutior uia est eligēda	37.a	Euangelium attente est audiendum	113.b
Dulcedine ecclēsi gustata uilescunt infima	96.b	Exaltare, & eleuare Christū debemus tripliciter	115.b

E

E cclesia ab aliquibus fit domus orationis	95.b	Excessus triplex	95.b
Ecclesia ab aliquibus fit quasi dominium proprium eorum	ibid.	Excesserunt iudei in duobus aduersus Christum	239.a
Ecclesia fit ab aliquibus quasi postribulum	ibid.a	Excommunicatio nullo modo timenda est in uno casu	181.b
Ecclesia fit ab aliquibus tanquam spelunca latronum, fol.	66.a	Excommunicatio ualde timenda	ibid.
Ecclesia duplex	218.b	Exemplum ad cognoscendū sua peccata ponitur	213.a
Ecclesia in casu potest implorare auxilium brachij secularis		Exempti à diœcesano puniti non debent	74.a
		Aestimatur qui plus in solo alieno, quam in suo, fol.	172.a

Exul.

INDEX

Exultatio patrum de aduentu Christi ad limbū 451.b

F

FAciam conscientia lauare 19.a
 Famuli Cardinalium intrat quzdam porticum Romanam 86.a
 Febricitates instruuntur recurrere ad Deum 194.a
 Febrium differentia multiplex ibid.b
 Felicitas huius seculi perducit ad æternam miseriam. fol. 141.a
 Festū tabernaculorū 236.b
 Fides Centurionis 24.b
 Fides est semper habenda, fol. 104.b
 Fidem faciunt in uno iudicio, facta in alio 305.b
 In fine dubium 173.b
 Filius amittit hæreditatem paternam propter multa. fol. 151.a
 Filius prodigus significat Christum 156.b
 Filij crudeles, & inhumani ad parentibus 189.b
 Filij diaboli 77.b
 Filij facti diuites tenentur alere parentes. 183.b
 Filij illegitimi non sunt promouendi ad sacros ordines 95.a
 Filij infideles parentibus. fol. 208.a

Filij mali pessimè, & inhumanissimè se habent ad parentes suos 188.b
 Filij regni, qui dicantur 27.a
 Filiorum duo genera 185.a
 Filij inbonorantibus parentes taxantur pena 189.a
 Figurant se aliqui 95.a
 Finis hominis est dubius. fol. 37.a
 Fiscus quis sit 259.b
 Flagellat dominus homines multis de causis. 245.b
 Flere filij mortem dupliciter contingit 257.a
 Fortis duplex 169.b
 Fortis armatus, idest, diabolus, pugnat in campo huius mundi cōtra homines tripliciter 167.a
 Fratres Christi 73.a
 Fructus cordis multiplex. fol. 148.a
 Fructus operis multiplex. fol. ibid.b
 Fructus oris multiplex ibid.
 Fugam Christus iniuit propter tria 291.a
 Pro fure in actu furti occiso non est orandum 323.b

G

GAllus gallinaceus, si portatur ad fortū, sicut peccator ad infernū 255.b
 Generatio triplex 70.a
 Genus suum aliqui non cognoscere fingunt. 78.b
 Gloria

INDEX

8

Gloria cœlestialis 35.a
 Gloria in hoc mundo non est quærenda 93.b
 Gloriantes de nobilitate sua veniunt vituperandi 74.a
 Granum cum palea 51.b
 Granum frumenti Christus. fol. 348.b
 Per regulam diues tripliciter peccauit 137.a

H

Habitat Dominus per gratiam cum obedientibus 86.a
 Habitus duplex 200.b
 Habitus non facit monachū sed p̄fessio regularis 30.a
 Helias missus fuit ad viduā. fol. 174.a
 Hæreditas cœlestis est habenda multis modis 447.a
 Hæreditas Paradisi 116.a
 Hæreditate cœlesti priuamur propter culpam 151.b
 Hæredem aut filium se appetens, probare debet 297.a
 Hæretici putant corpus Christi fantasma esse 41.a
 Herodes tres sic uocari. fol. 453.a
 Herodes Christum iniuste iudicauit ibid.a
 Hyems quid designat 307.b
 Homo est in hoc mundo, sicut nauis transiens 36.a
 Homo est in libero arbitrio. fol. 83.b

Homo tu qui es 114.b
 Homines cadunt per culpam cum perdūt gratiam 97.b
 Homines se habent in triplici differentia quo ad Deū fol. 477.b
 Hominum peccatorum duo genera 75.b
 Honorare parentes debemus honorare duplici 187.b
 Honorari debent tria genera hominum 330.b
 Honor debitus parentibus. fol. 187.b
 Honores debent gradatim deferri 124.b
 Hospitalarij quomodo se debent habere in hospicio Dei 138.b

I

Ieiunare non ualentibus duplex necessitas requiritur 18.a
 Ieiunare non ualentes debent petere licentiam a suo superiore 17.b
 Ieiunandi modus debitus. fol. 18.b
 Ieiunandi modus indebitus à Christo dissuadet ibi.a
 Vtrum aliquis possit ieiunare pro alio 17.a
 Ieiunio Quadragesimali, qui sint obligati ibid.
 Ignis æterni quatuor conditiones 56.b
 Ignis p̄cedet diē iudicij, 56.b
 Igno-

INDEX

Ignorantia ficta nemine excusat	58.b	Ira est periculossima bestia fol.	175.b
Ignorantia triplex	ibid.	Irreuerentia presbyterorum ad altare accedentium redarguitur	186.a
Illegitimi non debent succedere parentibus	75.b	Iudæi non sunt cogendi ad fidem	82.b
Imago Christi extat triplex in homine	469.a	Iudæi quare appellauerunt Christum Samaritanum. fol.	113.b
Impartiri alijs debemus ea, quæ nouimus, dummodo sint ad dei honorẽ	468.a	Iudæi quomodo amiserunt hereditatẽ celestem	148.a
Incircuncisorum differentia fol.	1.1.b	Iudæi sunt digni maiori damnatione Niniuitis quadampli consideratione	61.b
Infideles in multis sunt similes canibus	149.b	Iudegorum multi in Christũ crediderunt	285.a
Infideles sunt in duplici differentia	106.a	Iudex existẽs in peccato mortali, utrum possit alium iudicare	214.a
Infirmas duplex	263.a	Iudicabit Deus in forma humana	55.a
Inimici sunt diligendi	31.a	Iudicãtes facile de proximis suis vituperatur	242.b
Inimicos diligere debemus propter sex rationes ibid.		Iudicium generale celebrabitur propter tres rationes	55.a
Iniuria per se ñ illata aliqua do redundat in deum. fol.	239.b	Iudicium generale, quando celebrabitur	53.b
Iniuriæ sunt tripliciter ibid.		Iudicium, quod debemus habere de altaris sacramentato	242.a
Circa iniurias homo potest se tripliciter habere	281.a	In iudicio discutiuntur causas, & merita electorũ	57.a
Iniuriantes se mutuo tenentur reconciliari	33.a	Iudicium duplex	169.b
Innocentia Christi perfectissima	277.b	Iurisdictionem Christi euadere non possumus	279.a
Instrumentum publicum designat humanam conscientiam	269.a	Iustẽ deprecantibus nihil debet denegari	25.a
Intentio sinistra cauenda est fol.	34.a		
Intrantes paradysum	314.a		
Inuenitur Christus facilliter in loco claustrali	288.b		
Hyponocytæ	38.b		

INDEX

9

Iusti pro peccatoribus orantes aliquando difficiliter exaudiuntur	103.b	Iudæ quadruplici ratione fol.	346.b
		Locutionis duplicis differentia	284.a
L		Lucifer dicitur unus	150.b
Labotantes in extremis fortissimẽ impugnantur a diabolo	45.b	Luciferi eminentia	151.b
Lamentationes animæ peccatricis	360.b	Lucis naturalis proprietates	270.b
Lamentationes Ecclesię militantis	362.a	M	
Lamentationes, quæ cantantur in tenebris, quid significant	359.b	Malum petere, & mala petere differit	260.a
Languentiũ multitudo multitudinem designat animarum in purgatorio existentium	88.b	A malorum cõsortio an possit se quis rationabiliter sequestrare	292.a
Lapidis in panes conuertere fol.	48.b	Magdalena an fuerit peccatrix publica	307.a
Non lauant aliqui manus nec os, nec cor	187.b	Magdalena nouem literas habet	314.a
Laudare bene, & male	157.b	Magdalena per quæ peccauerat, per hæc satisfecit	311.a
Laus mundana	ibid.	Magdalene primo Christus apparuit pp duo	472.b
Lepra superueniens soluit sponsalia	170.b	Maiores nati debet diuidere, minor eligere.	152.b
Lex triplex	453.a	Manifestatio peccatorũ occultorum	213.a
Lex tripliciter exponitur. fol.	349.b	Manifestationẽ distulit Christus ratione duplici	249.b
Legis Christianorũ mala obseruatio ponitur	242.a	Ma querele extrahentes filij a domo patris sunt tres. fol.	155.a
Libertas triplex	78.a	Mare galilee mundum designat	219.a
Ligatur anima in peccatis per tria	335.b	Mater bona	103.b
Loca sacra sunt frequentanda	227.a	Mater plus diligit filium, quàm pater	257.a
Loculus Christus commisit		Mater Christi	93.b
		B	
		Matres,	

I N D E X

Matres, quis solent filijs suis optare 128.a
Medicus multiplex. 176.b
Medici non communes pauperibus, sed solū diuitibus, sunt reprehensibiles 42.a
Mercator Christus 177.a
Mercatores auari de templo cœlesti eiciuntur 64.b
Mercenarij abundantes panibus 156.a
Metidias significat illo, qui in iuuetute moriuntur 26.b
Migrantes de uitijs ad uirtutes soli Deum uidebunt. fol. 461.a
Multiplices duplites 160.a
Militia hominis 42.b
Militia spiritalis duplex. fol. 216.a
Miraculum triplex 481.b
Mirantur multi de prædicatoribus, sed non induunt hominem nouum 237.b
Monumentum, mortis memoriam significat 458.b
Mori in peccato 112.a
Mors nobis incerta quo ad tria 295.a
Mors triplex 140.a
Mortis memoria 266.b
Mortis spiritalis dies quatuor 265.a
Mortalis culpa multa mala in homine operatur 217.b
Mulier adultera est peccatrix anima 212.a
Mulier quatuor hēt retrahētia eā ab adulterio 211.b
Mulieres castę debent obfuspescere ex insolita uisione uiri alieni, & nō sui 468.b
Mulieres cōius audiunt uerbum Dei quā uiri 72.a
Mulieres flendo sanantur tristitia 256.a
Mulieres fucate 18.b
Mulieres non operantes die sabbati post prandium dicuntur iudaizare 187.b
Mulieres peccant circa cultum uestium 136.a
Mulieribus quare prius fuerit resurrectio significata, quam uiris 460.b
Multiplicatio panum significat prædicationem 224.a
Multis generibus hominum dicitur, quare transgredi mini traditiones 186.b
Mundus præsens 72.a
Maxima pars mundi omittit corrigere delinquētes propter triplicem rationem omnino stiuolam 180.b
Qui sunt de hoc mūdo 113.b

N

NAaman leprosus significat peccatorem quēlibet 174.b
Nauis est aīa humana 39.a
Nauis est corpus humanum, fol. 38.b
Nauis ecclesiā significat, quę à quatuor uentis multas cōcussiones patitur 38.a

Negli

I N D E X. 10

P

Negligentia iudæorum circa uerbum Dei 71.b
Nobiles huius seculi designantur per principes iudæorum 286.b
Nobiliū, & potētū filij intrāt per porticum regiam 85.b
Nominati intrant per porticum Parisianam 86.b
Nullus sine dispensatione potest habere plures præbendas. 219.a

O

Oculis multa mala committuntur 247.b
Opera Christi ipsum esse Deum probabant duplici ratione 301.b
Opera pietatis sunt Deo ualde accepta, quod patet multiplici ratione 58.b
Operans recte post Christū dicere potest, gloriā meā non quero 281.b
Orationis pseuerantia 103.b
Ex oratione clamosa multa mala nascuntur 35.b
Orationes deuotius fiunt in ecclesia, quā alibi 64.b
Orandum est cum silentio, & non cum clamore 35.b
Ordinationis humanę sanctę approbatio 102.b
Origo fontis Syloc 248.a
Oris confessio 158.b
Ones Christi non esse cognoscimus duplici signo 302.b

P

Pactum duplex interdum facit peccator 492.b
Pactum facientes pro ingressu religionis sunt in quaduplici differentia 231.a
Panis duplex Christianis necessarius 48.b
Panis filiorum 106.a
Panis multiplex 57.a
Panis sacre scripturæ 476.b
Panes quinque 221.b
Paralyticus est homo in peccato mortali 25.b
Parentum differentia triplex fol. 184.a
Paruuli aliquando à Deo flagellantur ad emendationem parentum 154.a
Pascha est triplex 365.b
Passio Christi aperuit cœlum. fol. 381.a
Passio Christi designatur quoad quatuor 202.b
Passio Christi legitur quadruplici ratione 351.b
Passio Christi fuit maxima, quod probatur rationibus. fol. 362.b
Passio Christi fuit nobis necessaria 380.a
Passio Christi pfacuit iram patris 380.a
Pastor differt à mercenario. fol. 157.a
Passus est Christus propter multa 353.b
Quā passus est Christus 355.b

B 2 Quo.

I N D E X

Quomodo passus est Christus	354.b	Peccatum faciens, seruus est peccati	80.a
Patientia est necessaria orantibus	105.a	Peccatum grauius	117.b
Patientia Xpi magna	279.b	Peccatum mortale de legitimis illegitimos facit	76.a
Patientiam se non posse seruare multi dicunt	280.b	Peccatum mortale nō dimittitur nisi prius confessum fuerit	106.b
In Hierusalem Christus pati uoluit	356.b	Peccato commisso recurrendum est ad lumen gratiæ	fol. 271.b
Pax, & iustitia sunt sorores.	fol. 480.a	Peccata debent tenere suos actores	243.b
Pax quantum Christo sit accepta, & grata	63.a	Pecunia reprobata	493.a
Pax triplex	481.a	Pœna duplex	132.a
Pax tribus medijs procuratur	479.b	Pœna triplex	243.b
Pacis affectio	481.a	Pœna unius est metus aliorum	132.a
Pauperes in hoc mundo semper Christus esse uoluit propter tria	347.b	Pœnitentia est uelut quedã religio sancta	192.b
Pauperes meliores conditionis sunt, quã diuites	134.b	Pœnitentiæ imposito qualis debet esse	374.b
Peccator est mutus, cæcus, surdus, & à dẽmone possessus	163.a	Pœnitentię tres partes	436.a
Peccator per confessionem lotus, & per gratiam illuminatus non cognoscitur ultra à diabolis	250.b	Pœnitentiam paruam iniungere tria nos mouēt	121.a
Peccatores alios suo malo exemplo incedentes	99.b	Pœnitentes oppugnantur specialiter à diabolo	45.b
Peccatorum cõditio triplex.	fol. 334.a	Pœnitentes ueti per Petrum significantur	491.a
Peccatorum quatuor genera.	fol. 265.a	Peregrinantium conditiones bonæ	475.b
Peccatorũ duo genera	329.b	Perseuerandum est in operibus bonis	465.b
Peccatum Adæ fuit grauissimum	179.b	Personarum gloriantium triplex differentia	78.b
Pẽm̃ ẽ carcer diaboli	370.a	Petunt multi à Domina aliqua, quã tamen repulsam patiuntur	129.b
		Petenda à dño septem	326.a

Petentes

I N D E X II

Petentes à domino multa, & non obtinente sunt in triplici differentia	259.b	aduersus prædicatores.	fol. 176.a
Petrus agnoscens, fidem significat	93.a	Prælati grauius puniunt peccantes in ceremonias, quã in legem Dei	185.b
Pirate infernales	36.a	Prælati leges, quas condunt obseruare debent	83.b
Piscatores prædicatores significant	89.b	Prælati etiam dycolis est obediendum	120.a
Ad piscationẽ discipuli Christi post resurrectionem reuerti sunt	487.a	Prælaturam apertere cõtingit aliquem dupliciter	122.b
Piscina baptismum præfigurauit.	84.b	Prælaturam ascendentes quadrupliciter se habere possunt	296.a
Piscina designat sacramentũ penitentię.	88.a	Præsumptio triplex	318.b
Piscina probatica	84.a	Ex præsumptione uiolenta fertur sententia	290.b
Piscis assu pars offertur Christo	485.a	Principes iudæorũ designant maiores dẽmones	285.b
Philateriam dilant Christiiani	121.b	Princeps legibus solutus est.	fol. 461. b
Porticus quinque sunt modi, quibus ingreditur regnum cęleste	85.a	Princeps triplex	98.b
Potestas à patre Christo collata est multiplex	327.a	In principe nostro Iesu tria fuerunt	99.a
Potestas Christi est libera.	fol. 286.b	Probant multa simul collecta, quæ seorsum non probarent	296.a
Porus multiplex	57.b	Probationes debent esse lucidiores	91.a
Præbendarum genus duplex.	fol. 236.a	Proditorem recepit Christus in apostolum propter tria.	fol. 347.a
Præbendæ nunc dicuntur emendæ	128.b	Propositum mediocris uitæ.	fol. 158.b
Præceptum de correctione fraterna quomodo, & quãdo obligat	179.b	Prouinciæ triplices	52.a
Prælati ecclesiastici	97.b	Proximus occultè peccans est occultè corrigendus.	fol. 178.a
Prælati de patrimonio crucifixi ditati	138.a	Proximus quis sit	23.b
Prælati, & clerici irascentes			

B 3 Puci

INDEX

Pueri conditiones 221.a
 Punitentes se in præfenti pruden-
 ter agunt 133.b
 Punitio iudiciorum Christum
 crucifigentium, & suorū
 posteriorum 425.b
 Puritas uitæ 459.b

Q

Quare Christus passus
 est 753.b
 Quando queren-
 dus est Deus 111.b
 Querela sedebatur pruden-
 ter inter Romanos 131.b
 Questio quis grauius peccat
 adulterando, uir aut mu-
 lier 211.a
 Quomodo accedere ad Chri-
 stum debemus 22.b
 Quomodo debemus ire ad
 Christum 264.b
 Quotiens peccamus, spiritua-
 le in temporale commu-
 tamus 226.a

R

Rami portantur domi-
 nica in ramis tribus de
 causis 333.a
 Rectores dantur à Deo secū-
 dum merita populi 118.b
 Regnum cælorum, quare au-
 fertur ab aliquibus 150.b
 Regnum in se diuicum quo-
 modo desolat 156.a
 Regina Saba præfigurabat

ecclesiam de gentibus cō-
 gregandam 72.a
 Religiosi gloriantur de pro-
 sapia sua, & uolentes sup-
 portari in his, quæ religio-
 nis sunt 79.b
 Reprobi designantur per hæ-
 dos 55.b
 Renunciantem iuri suo ad
 illud redire non posse tri-
 pliciter exponitur 331.a
 Requiritendus est Deus per fi-
 dem 109.b
 Resistendi diabolo modus.
 fol. 167.a
 Post resurrectionē Christus
 acquisiuit multa dominia
 fol. 453.a
 Resuscitanti à morte culpæ
 debent relinquere ueterē
 hominem 460.a
 Retrahentes aliquem à reli-
 gione grauius peccat 72.a
 Reuelat Deus sententiā mul-
 torum 111.b
 Ritus ecclesiæ in ceremonijs
 & cantu quandoque non
 obseruatur pluribus de
 causis 352.a

S

Sancti quanti meriti sine
 apud Deum ostenduntur.
 fol. 102.b
 Salomæ extraxit tripliciter in
 periculo 127.b
 Saluari uolentes quales de-
 beant esse 135.a

Sama-

INDEX

12

Samaritanæ argumenta con-
 tra Christum 203.b
 Satisfactio uoluntaria.
 fol. 115.b
 Scripturas Christus interprē-
 tatus est peregrinis 475.a
 Secreta quælibet sunt reue-
 landa 126.a
 Sedes apostolica finale iudi-
 cium significat 53.a
 Sententia contra Christum
 lata iniusta triplici ratio-
 ne 321.b
 Sententia discussoꝝ, &
 examinatoꝝ 60.a
 Sequita, & auaritia iudeoꝝ
 aduersus Christum 282.b
 Sepeliendi opus laudandum
 est 256.a
 Sequentium Christum multi-
 plex est differentia 219.b
 Seruoꝝ duplex genus 22.a
 Simples, & idiotæ literatis
 sunt deuotiores 62.b
 Simples facilius literatis
 conuertuntur ad Christū
 fol. 243.a
 Simoniaci per portam antea
 intrant 85.a
 Sobrietatem sectandā aliqui
 obligantur specialiter, ali-
 qui specialius, aliqui spe-
 cialissimè 201.b
 Socio mortuo soluitur socie-
 tas, exponitur 356.b
 Societas malorum uitanda
 est 279.b
 Sol dicitur oriri dupliciter.
 fol. 457.a

Solis occasus significat Chri-
 sti passionem 196.b
 Solutæ anima per tria 336.a
 Spes est habenda à ueniam
 petente 104.b
 Spiritus immundus eiectus
 à triplici lege 72.b
 Spiritus procellarum 222.a
 Status clericorum, & eccle-
 siasticorum 61.b
 Status non est tam perfectus
 quem sæpè non perturbat
 diabolus 45.a
 Status religionis 60.b
 Stetisse Iesus cur dicitur in
 medio discipuloꝝ 478.b
 Superbia iudeoꝝ uana 79.b

T

Taberne inhoneste 236.b
 Templū diaboli 233.b
 Templū prius aggredi oportet,
 quam alia loca 64.b
 Templū representat regnū
 cæleste 227.b
 Tentat homines diabolus
 plus in Quadragesima, q̄
 alijs temporibus 162.b
 Tētat nos diabolus ubique,
 & omni in tempore 45.a
 Tentatio cui non consenti-
 tur, nullum peccatum esse
 censetur. 46.b
 Tentationes diaboli in prin-
 cipio sunt debiles 50.b
 Tempore breui Christus in
 hoc mundo uoluit mane-
 re 287.a

B 4 Tem-

I N D E X

Temporalia pro spiritualibus commutari non possunt. 282.a
 Tenebrae quare cantantur per uniuersam ecclesiam. fol. 358.b
 Testes in die iudicij quales. fol. 208.b
 Thesaurizandum est in caelo 19.b
 Timor humanus est postponendus, maximè quando agitur de Dei honore. fol. 466.a
 Transfiguratus est Christus propter tria 93.b
 Transfigurantes se 95.b
 Transfigurari debemus tripliciter 94.b
 Transfiguratio filiorum Adae triplex 291.b
 Trepidantes ueritatem non fatentur 251.a
 Tres ciuitates significat tres partes penitentiae 44.b
 Tribulatio requiritur ad salutem 130.b
 Tributum diabolo multum solunt 22.a
 Triplex ambitioforum iniquitas 50.a
 Triplicem patrem habemus fol. 326.a
 Treuga quid sit 478.a

V

Videntes officia merè spiritualia expellendi

sunt de ecclesia 66.b
 Veniunt ab oriente ad domum, qui moriuntur in tenera aetate 26.b
 Verbum Dei est diligenter audiendum 169.a
 Verbum istud euangelij, scilicet, alij laborauerunt, & in labores eorum introitis, exponitur multipliciter 207.a
 Verbi diuini utilitas triplex. fol. 76.b
 Venter B. Mariae dicitur beatus propter tria 168.b
 Veritas contemnitur audiri fol. 422.a
 Veritas triplex 41.a
 Veritatem cognoscere multi nolunt ibid.
 Vestimenta quid significant. fol. 339.a
 Vexari homines à demonibus dominus permittit multis rationibus 102.a
 Vidua significat ecclesiam militantem 258.a
 Vigilia prima noctis significat timorem gehennae. fol. 40.b
 Vigiliae diuitis Epulonis cum tribus lectionibus 140.b
 Vigiliae quatuor 39.b
 Vilescunt infima dulcedine caelestis gustata 97.a
 Vineae domini 144.b
 Vineae cultus 145.b
 Vir quidam sepeliuit uiginti uxores. 205.b
 Viti-

I N D E X

13

Visitare Christum in paupere 57.b
 Vita nostra est peregrinatio ad caelum 370.b
 Vita praesens est quasi uigilia 16.b
 Vita praesens quid est 110.b
 Volens uidere Christum in caelo glorificatum debet habere tres condiciones. fol. 93.b
 Voluntas ultima impleri debet 316.b
 Vultu liceat gaudere de morte alterius 264.a

X

Xps à discipulis derelinquitur 468.b
 Xps agonizauit, & quid sit agonia 456.a
 Xps ab Herode grauiter illuditur, & à quibus illuditur 417.a
 Xps ab Herode interrogatur, & quibus sermonibus fol. 416.a
 Xps à Iuda traditur, & quis sit Iudas 392.a
 Xps à militibus traditur. fol. 395.b
 Xps ad passionem sponte uadit 287.b
 Xps crucem suam portauit. fol. 428.b
 Xps crucifigitur tripliciter. fol. 126.b
 Xps conuenienter se nominat lucem mundi 270.b
 Xps dedit nobis exemplum perfectae charitatis 368.b
 Xps falsè accusatur 412.b
 Xps fecit quinque ante institutionem sacramenta altaris, quae nos facere debemus 368.a
 Xps filius fabri 62.b
 Xps fuit illusus tripliciter. fol. 121.a
 Xps fuit quinupliciter illusus, & quomodo illuditur fol. 404.b
 Xps fuit tripliciter flagellatus 26.b
 Xps habuit tria refugia in mundo 193.a
 Xps Hierusalem intrauit multiplici de causa 62.b
 Xps in baptismo afflauit animas nostras 170.b
 Xpi in cruce pendens irrisiones 433.b
 Xps in cruce pendens mellis sua uerba loquutus est. fol. 451.b
 Xps in medio discipulorum significat praetatum 496.a
 Crucifigitur Xps in monte Caluariae 487.a
 Xps in horro capi uoluit. fol. 387.b
 Xps in sepulchro iacuit multis de causis 449.b
 Xps manifestatus est tribus diebus 492.a
 Xps maximus est medicus. fol. 277.a
 Xps

I N D E X

Xps noluit facere miracula in Nazareth	171.a	Xps se sociavit peregrinis pter duo	473.b
Xps orauit imminente pas- sione	387.a	Xps sudauit sanguine	390.a
Xps orauit patrem	324.b	Xps tribus modis sanat que libet peccatorem	28.a
Xps orauit ter patrem suum pro tribus	387.b	Xps in cruce uere moritur. fol.	440.a
Xps paralyticum die sabba- ti curauit ppter tria	90.b	Xps sepultura	443.b
Xps resuscitans mortuos mul- tis de causis	258.b	Xpiani grauius sunt puniendi Niniuitis	71.a
Xps curauit seruum Centu- rionis tribus modis	28.a	Xpiani mali grauius ceteris peccant multiplici ratio- ne	69.b
Xps sua oratione docuit nos tria a deo postulare	383.b	Xpiani quomodo amittunt hereditatem	147.b
Xps suam resurrectione pro- bavit multipliciter	494.b	Xpianorum disparitas fol.	30.a

F I N I S.

E X P O S I T I O E V A N G E L I O R V M

T O T I V S Q V A D R A G E S I M A E , C V M
decretalibus aliquot moralizatis, applicatis
ad eadem Euangelia.

I N D I E C I N E R V M .

V M ieiunatis nolite fieri sicut hypo-
critae tristes, &c. Matt. 6.

PRIMA INTRODUCTIO.

LEX Imperialis. ff. de penis, l. san-
ctio legum, allegans Iuriscon. Papinia-
num, dicit, qd aliquis non debet dupli-
ci poena pro eodem delicto puniri. Ca-
sus est talis, Dominus Index huius ci-
uitatis facit apprehendi aliquem malefactorē, quo apprehēso,
& conuicto, seu confesso, facit eum flagellari per uicos huius
ciuitatis, & eum punit secundum casus exigentiam. Quo fa-
cto permittit eum liberē abire. Si ergo postmodum, & sine
noua culpa uellet ipsum iterato punire, quid iuris? Certē re-
sponderet lex Imperialis, qd hodie non debet attentare, eo qd ali-
quis non debet duplici poena pro eodem delicto puniri. Ista
lex civilis est conformis legis diuinæ, quæ dicit Naum 1.
Non conseruet duplex tribulatio.

MORALITER, quicūque peccat mortaliter, obligat
se ipso facto aeternæ poenæ. Nihilominus Deus ex immensa
bonitate sua, & misericordia ponit in opzione taliter peccan-
tis eligere poenam præsentis seculi, aut inferni. Quid ergo
debet facere? Certē si prudens fuerit, eligit poenam huius se-
culi. Nam sic eligendo, & seipsum in præsentia puniendo, eua-
det poenam æternam, & horribilem inferni. Ut enim scribitur
de pen. dist. 3. Sunt plures. s. auctoritas. Illi non puniuntur bis
in idipsum, qui in flagellis poenitentiam egerunt. Secus autem
de illo, qui sub flagellis non emendatur, sicut patet de Pha-
raone, item de Antiocho, & Herode, ac similibus. Propterea
D Aug.

Feria quarta

D. Aug. super psalterium exponens illud uerbum, *Dilexisti iustitiam, & odisti iniquitatem, dicit sic* Punientiū est peccatum, si non uis, ut ipsum puniat Deus, praeueni ergo eum, & punias ipsum delictum. Ideo enim adhuc ipse dominus parcat, differat, manum tenet, arcum intendit, hoc est minas. Differt ergo manum à peccatis tuis, sed tu noli differre. Et post pauca subdit, dicens. Conuer te te ad puniendum peccata tua quia impunita esse non possunt. Punientur ergo, aut à te, aut à Deo: tu ergo illa agnosce, ille agnoscat. Hæc ille. Item idem sup. r eundem lib. exponens illud uerbum. Odisti omnes, quæ operantur iniquitatem, dicit Sic. Omnis iniquitas parua magna sit, puniatur, necesse est, aut ab ipso homine poenitente, aut à Deo uindicante. Nam, & quem poenitet punit seipsum. Ergo fratres puniamus nostra peccata, si quaerimus misericordiam Dei. Profusus punit, aut punit Deus. Vis non puniat, puni tu. Hæc ille. Pater ergo, quod quicumque post commissum delictum uult euadere æternum supplicium, & districtū Dei iudicium, debet in præsentem punire seipsum. Ad quod etiam facit exemplum, quod ponit Amb. in Hexameron. lib. 5. c. 22. de apibus, dicens, & inter apes si non obtemperauerint legibus regis sui, poenitendi se multat condemnatione, ut inde moriatur aculei sui uulneratione. Et hoc etiam, inquit, hodie perlatum populi seruare dicuntur, ut pro commissi precio, ipsi in se propriæ mortis exequantur sententiam. Hæc ille. Ne ergo pauperes peccatores superentur ab apibus, aut paganis, & infidelibus populis, debent merito seipfos punire in præsentem, tum cordis contritione, tum oculorum lamentatione, tum totius corporis flagellatione, & carnis inaceratione, quæ permaxime fit per salubre ieiunium, de quo loquitur Christus in præsentem euang. dicens. Cum ieiunatis nolite fieri, &c.

SECUNDA INTRODUCTIO.

Cum ieiunas, unge caput tuum. Matth. 6.] Scribitur extra de obseruatione ieiuniorum. c. ex parte, quod si festum alicuius Sancti habentis ieiunium euenierit in secunda fer. tunc ieiunandum est sabbato præced. Casus est talis. Festum assumptionis beate Virginis propter sui celebritatem habet uigiliam in qua de præcepto Ecclesiæ est ieiunandum, ut patet, ubi supra. Accipit autem interdum dictum festum occurrere feria 2. Quid ergo iuris de die, in qua ieiunandum est? Nunquid

In die Cinerum.

15

in die Dominico præced. Certe non. Quia, ut dicitur de cõse. dist. 3. Placuit. Item c. ieiunium. In die Dominico propter reuerentiam Dominicæ resurrectionis non est ieiunandum; hoc tamen sanè intelligendum est. Non quidem sic, quod qui ieiunat in die Dominico, male agat, quia licet omni tempore macerare carnem suam. Sed sensus est, quod Ecclesia neminè intendit astringere ad ieiunandum in die Dominico propter causam prædictam. Et ad hunc sensum debet intelligi illud decretum dist. 30. si quis, ubi dicitur, quod si quis tanquam hoc continentia indicans conuenire, ieiunauerit Dominico die in eisdem diei contemptam, anathema sit.

MORALITER possumus exponere prædictam decretalem dupliciter. Primò quidem de uita præsentem, respectu futuræ. Nam uita præsens est quasi quedam uigilia respectu futuræ. in qua agatur dies solennis, & lætitiæ perpetuæ. In præsentem ergo uita debemus ieiunare, & carnem nostram domare, ut possumus ad cœlestem festum feliciter peruenire. Tunc enim tristitia contritorum, & uerè poenitentium uerteretur in gaudium. Iohan. 13. Item Mat. 5. Beati qui esuritis, quia saturabimini. Similiter Act. 14. dicit Pau quod per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei. Unde in figuram huius legitur Exod. 24. quod Moyses primo ieiunauit quadraginta diebus, & consequenter uidit Dominum facie ad faciem. Sed, proh dolor, multi à diabolo seducti uolunt per uertere Dei ordinem. Hi sunt, qui in præsentem uolunt gaudere, letari, & abundè epulari, quasi facientes festum ante uigiliam, quia necesse est tales in futuro uelint, nolint flagellari. De quibus Iob 21. Ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt. Quibus etiam loquitur Dominus Esa. 65. dicens. Serui mei comedent, & uos esurietis. Item Luc. 6. Veh uobis, qui saturati estis, quia esurietis. De numero autem talium, qui faciunt festum ante uigiliam fuit diues Epulo, de quo legitur Luc. 16. quod epulabatur quotidie splendè. Tandem autem ad tantam deuenit penuriam, ut guttam aquæ habere non potuerit. Si igitur sapientes fuerimus, faciemus uigiliam ante festum.

SECUNDO possumus exponere prædictam decretalem magis ad propositum de tempore Quadragesimali, respectu diei Paschæ. Nam tota Quadragesima est quasi una uigilia

gilia respectu prædictæ diei Paschalis. In qua quidem die cõ
uenit omnibus Christi fidelibus gaudere, & lætari in domino;
iuxta illud psal. Hæc dies, quam fecit Dominus exultemus, &
lætetur in ea. In cuius figuram legitur Luc. 19. q̄ pater dixit
filio suo seniori. Gaudere, & lætari oportebat, q̄a frater tuus,
idest, Christus mortuus erat, & reuixit. In prædicta ergo uigi-
lia, scilicet, temporis quadragesimalis ieiunandum est. Si enim
nobis præcipitur in decretis dist. 76. statuimus, ubi dicitur, q̄
ieiunium quadragesimale, quod est pro decima temporis an-
ni, est diligenter seruandum. Item habetur de consecratio-
ne, distinctione prima, solent. Idem in eodem lib. dist. 5. qua-
dragesima. Idem ibidem c. ieiunium. Vnde etiam ad proposi-
tum dicitur Eccle. 3. quòd est tempus flendi, & tempus riden-
di. Primum tempus refertur ad tempus quadragesimale. Se-
cundum autem ad tempus paschale. Ecce quomodo ieiunium
debet præcedere festum. Et hoc innuitur in Euangelio præ-
sentis feriae, quæ est caput ieiunii quadragesimalis. In quo q̄-
dam euangelio Christus summus doctor dat nobis debitã for-
mam, & modum ieiunandi, cum ait. Cum ieiunas unge caput
tuum. In quo quidem Euangelio de tribus principaliter fit
mentio, uidelicet, De ieiunio obseruando, in principio euan-
gelii. De præmio consequendo. ibi [Et pater tuus, qui uidet,
&c. De merito congregando. ibi. [Thesaurizate uobis. &c.]

PRIMUM igitur in præsentis Euangelio fit mentio de iei-
unio obseruando, cum dicitur. [Cum ieiunatis, &c.] Et est no-
tandum, q̄ Christus in prima parte Euangelii, primo dissua-
det indebitum modum ieiunandi, ut patet ex uerbis prædictis.
Deinde suadet debitum ieiunandi modum. ibi. [Tu autem cum
ieiunas, unge, &c.] Sed antequam intremus in expositionem
præsentis Euangelii, aliqua dubia sunt primò discutienda.

PRIMUM igitur dubium est. Quid est magis satisfacto-
rium, ieiunium, oratio, aut eleemosyna? Et uidetur, q̄ ieiuniũ.
Nam, ut D. Aug. ad fratres in eremo. serm. 23. qui intitulatur
de ieiunio. Per ieiunium prosteruntur uitia, augmentantur
uirtutes, humiliatur caro, diabolica deuincuntur uirtutes.
Modo oratio talia non operatur, nec similiter eleemosyna.
Igitur. Respondeo simpliciter, & absolutè, atque à toto gene-
re, ieiunium est minus satisfactorium, quàm oratio, aut ele-
emosyna. Et de eleemosyna quidem B. Thom. sent. dist. 15. q. 2.

art. 2.

art. 2. quæctiuncula 2. probat, quòd excedit ieiunium in ratio-
ne meriti, seu satisfactionis, quia eleemosyna includit in se
uirtutem ieiunii, similiter, & orationis. Qui enim recipit ele-
emosynam ab aliquo, constituitur ipso facto debitor ad ieiun-
andum, & orandum, atque alia bona opera faciendum pro
eo, qui dedit. Item de oratione idem probat ibidem, dicens,
quòd oratio uirtutem continet ieiunii; eo quòd extensio in-
tellectus ad Deum, quæ fit per orationem, parit debilitatem
corporis. Ex quibus omnibus infert, quòd eleemosyna com-
pletius habet uim satisfactionis, quàm oratio, & oratio, quã
ieiunium. Et ideo notanter dicitur 1. Tim. 4. quòd corporalis
exercitatio ad modicum utilis est.

CIRCA hoc tamen est magnus abusus in multis, qui di-
cunt, quòd minimum bonum, quod possunt facere, est ieiuna-
re, & ideo præeligunt dare eleemosynam, aut aliqua suffragia
dicere, quàm ieiunare, credentes per hoc se liberare à debito
ieiunii. Sed nouerint, quòd multa milia auri, & argenti, aut
similiter totius psalterij decantatio per singulos dies, quibus
ieiunandum est, non possent eos in die ieiunii, quod est de
præcepto, liberare à peccato mortali. Nullus enim absoluitur
ab opere præcepti per hoc, quòd facit opus consilium. Sic
autem est in proposito. Ideo, &c. Item si Sortes sit obligatus
Platoni in centum libris, & uelit illi satisfacere in blado, aut
uino. Plato non cogetur acceptare huiusmodi solutionem,
nisi propria sponte. Sed si uelit Sortem per uiam iuris com-
pellere, tunc ille cogetur ad satisfaciendum eidem pecuniali-
ter. Ita & in proposito. Et hæc omnia intelliguntur de valen-
tibus ieiunare, sed nolentibus fortè propter ingluuiam, aut
carnis delicias. Qui autem ieiunare non possunt, adhuc se-
cundum communem doctrinam doctorum, tam iuristarum,
quàm theologorum, tenentur petere dispensationem, seu re-
laxationem à suo superiore, maxime ab Episcopo, si de facili
possit illius haberi copia; aliàs petant huiusmodi licentiam a
suis curatis, aut eorum uicarijs. Notat tamen D. Ant. in sum-
ma sua, par. 2. tit. 6. c. 2. §. 5. duplicem necessitatem circa hoc. Pri-
ma est, quæ tollit omnem possibilitatem ieiunandi. Et tunc,
qui patitur talem necessitatem, non tenetur petere dispensa-
tionem de non ieiunando, eo quòd est impossibilitatis ad iei-
unandum. Secunda autem necessitas est, quæ non tollit sim-
pliciter

placiter omnem possibilitatem circa ieiunium, sed tamen inducit magnam difficultatem, puta, uia talis ieiunando cadet in capitis, uel corporis debilitatem. Et tunc, qui patitur talem debilitatem potest redimere ieiunium debitum, per elemosynam auctoritate tamen superioris. Et breuiter ieiunium quadragesimale non est a quoquam soluendum, nisi necessitas infirmitatis cogat, ut habet de constit. dist. 5. quadragesima. Secundum dubium est de illo, qui non ieiunat per totam quadragesimam, nisi forte in die Cinerum, eo quod habet adhuc stomachum repletum, & grauatum escis prioribus. Et in die pasche. An si talis toties peccet nouo peccato, quot sunt dies, in quibus non ieiunat, cum possit. Ad hoc dubium respondetur, quod sic nam sub generali precepto de quadragesima continentur uirtualiter quadraginta particularia precepta, secundum numerum dierum ieiunabilium. Ex quo patet, quod infra octiduum ieiunij quadragesime pro qualibet die est nouum, & distinctum peccatum mortale, & hoc est contra multos rusticos, & grossos Christianos, quibus uel postquam semel uiolauerunt ieiunium quadragesime per unum diem, non ulterius obligati ad ieiunandum per reliquos dies. Da exemplum de obligato ad perpetuam continentium, quam, si semel uiolauerit, adhuc tenetur in posterum continenter uiuere, & de priori transgressione penitere. Ita in proposito, quin immo, quod plus est, multi doctores, theologi tenent probabiliter, quod obligatus ad ieiunium unius diei, toties peccat mortaliter, quoties ultra semel comedit. Hanc enim partem tenet magister Io. de Neap. in quolibet eo quod istud preceptum reducit ad precepta negativa, quae obligant ad semper, & pro semper. Nihilominus Durandus in 4. dist. 15. dicit ibi esse tantum unum mortale peccatum, sed tanto grauius, quanto pluribus uicibus talis comedit in die. Et ista opinio communiter tenetur uerum tamen, ubi quis obligatus ad ieiunium, pluries in die comederet ex contemptu ieiunij, uel precepti, tunc toties peccaret, quoties ultra semel comederet. Et ad hunc sensum potest sustineri opinio. Io. de Neap. Dominus autem Petrus de Pal. 4. sen. dist. 14. q. 4. art. 5. sustinet utraque partem probabilem. Ex quo ergo secundum famosos doctores, utraque pars est probabilis, sequitur, quod materia de se est dubia, & cum in dubijs securior pars sit tenenda, consequens est multo securius formare sibi conscientiam de non pluries comedendo in die ieiunij, quam de pluries comedendo.

comedendo; & de hoc confiteri tempore suo, sed ad euitandum omnem scrupulum, summum remedium, & salubrem est obseruare ieiunium, quod cadit sub precepto, cuiusmodi est ieiunium quadragesimale. Tertium dubium est, utrum aliquis possit ieiunare pro alio. Responso. Circa hoc distinguendum est, utrum ex parte obligati ad ieiunium, quam ex parte suscipiens in se onus ieiunij. Primum quidem ex parte obligati considerandum est, si possit commodum ieiunare, nec non si primo modo, tunc non liberatur, nec excusatur a mortali peccato, faciendo aliter ieiunare pro se, & praesertim loquendo de ieiunio, quod est de precepto Ecclesiae. Secus autem de alio ieiunio, quod imponitur in poenitentia cum conditione, quod quis per se aut per alium ieiunet. In tali enim casu habet ueritatem illa maxima quae dicit, quod, qui per alterum facit, per seipsum facere uideatur. Si secundo modo, tunc liberatur ab obligatione precepti cum sequenti modificatione. Secundum ex parte suscipientis in se onus ieiunij, similiter distinguendum est. Aut enim talis tenetur ieiunare, aut non. Si tenetur, tunc non potest pro alio promittere, & sic pro eo ieiunare, alias duas ablutiones transiret pro una simplici. Si uero, non tenetur ieiunare, tunc potest pro alio se obligare ad ieiunandum, & eo ieiunante soluitur obligatio ex parte alterius in tali casu. Cum omnibus his stat, quod diues non potens competentur ieiunare, & hoc quando est ieiunandum pactioando cum paupere, alias non ualente ieiunare, siue sufficientia alimenta illi ministrando, siue pecuniam, aut huiusmodi dando, quibus medijs possit habere uitae necessaria ad ieiunandum, tunc in illo casu uideatur, quod pauper possit pro diuite ieiunare. In quo quidem casu uerum erit dicere, quod simul in unum erunt diues, & pauper, uidelicet, mutuo sibi bona sua comunicantes. Diues quidem pauperi substantiam temporalem. Pauper uero diuiti sui corporis laborem, & fatigationem.

Quartum dubium est, utrum omnes, & singuli obligentur ad ieiunium quadragesimale, & signanter si sint adulti. Responderetur, quod non, sed tantum illi, qui illud commodum obseruare possunt. Unde secundum doctores, multi excusantur ab obligatione huiusmodi ieiunij. Primum quidem pueri, de quibus dicit B. Thom. 2. 2. q. 147. art. 4. in solu. ad secundum. Item 4. sent. dist. 15. q. 3. art. 2. quaestiuicula 3. quod quia tales

Feria quarta.

indigent multo cibo ad hoc, quod perueniant ad debitū augmentum, quem quidē multum cibum nō possunt totū simul capere, ne grauetur corpus, ideo indigent frequenti refectio-
ne, & ita in eis est euidentis causa non ieiunandi. quousq; per-
uenerit ad debitum terminū augmenti, qui est in fine tertij
septennij, hoc est anno 21. & hoc, ut in pluribus. Vnde ante
hoc tempus non arctantur pueri ad omnia ieiunia Ecclesiæ
seruanda. Sed quia quanto plus ad prædictū terminū appro-
pinquant, tantò magis uirtus naturalis in eis toboratur, ideo
secundum, quod magis appropinquāt ad prædictum terminū
sunt eis ieiunia magis cōmensuranda. Et ideo cōueniens est,
ut etiā hoc tempore se ad ieiuniū exercent plus, uel minus,
secundum modum suæ ætatis. Secundò à ieiunio excusantur
uiatores, ut sunt peregrini, mercatores, cursores, & huiusmo-
di. Et hoc intelligitur, quando nō possunt cōmodè ieiunare
cum labore uiarū, nec similiter cōmodè possunt differre post
tempus ieiunij uias suas, seu discursus. Secus si absq; nota-
bili detrimento hoc possent, aut etiam taliter temperando
laborē uiarum, q̄ cum tali temperamento ieiunare ualerent.
Et istud magis concernit diuites, quàm pauperes. Qui ergo
necessè habent peregrinari, nec simul ieiunare possunt, tunc
cum dispensatione sui superioris, siue Episcopi, siue curati,
ubi Episcopus de facili adiri non potest, licitè possunt inter-
mittere ieiunium, cum dolore tamen, quòd ipsum obseruare
non possunt. Dicit tamen dominus Ant. 2. parte summæ suæ,
ti. 6. ca. 2. § 5. quod talis recursus ad superiorem pro dispen-
satione habenda, non est necessarius ubi non est consuetum
sic fieri, quia ex hoc ipso, quòd prælati sciunt, & simulant,
uidentur annuere. Tertio à ieiunio excusantur operarij, &
signanter, qui non possunt cōmodè operari cum ieiunio, nec
possunt prætermittere opus suum absq; notabili detrimen-
to sustentationis uitæ suæ, & familiæ domus suæ, eò quòd for-
te aliud non habent, unde sustententur, præter opus manū
suarum. Qui autè possunt sine tali labore uiuere, aut laborē
suum, diminuere sine notabili detrimento sui, & suorum, te-
nentur ieiunare, aliàs peccant. Et nota, quòd ubi utrunque
non possunt, tunc tenentur dispensationem petere à supe-
riore de non ieiunando, nisi forte obstat contraria consue-
tudo, sicut prius dictum est. Et idem iudicium est de seruis,
& an.

In capite ieiunij.

I 8

& ancillis, item de militibus, item de prægnantibus mulieri-
bus, & nutricibus, & huiusmodi. Quarto à ieiunio excusan-
tur pauperes, & præcipuè illi, qui ostiarum mendicant, & qui
non possunt simul habere, quod eis ad uitum sufficit. Illi au-
tem pauperes, qui possunt sufficienter habere, quod illis suffi-
ciat ad unam commestionem, non excusantur propter pau-
peratatem à ieiunijs Ecclesiæ, secundum B. Th. 2. 2. ubi supra,
in sol. ad 4. Similiter infirmi, debiles, & senes, qui nō possunt
cōmodè unica cōmestione refici in die, excusantur à ieiunio.
Super hoc tamen petant dispensationem à superioribus suis,
ut dictum est, & maxime ubi est consuetudo sic fieri. Qui ta-
men grauissimè egrotant, non uidentur egere dispensatione,
eo potissimum, quòd præceptum Ecclesiæ non obligat, nisi
potentes illud obseruare. Sed profectò pauci expectant gra-
uem ægritudinem, aut debilitatem notabilem ad hoc, quòd
frangant ieiunium, sed quamprimum sentiunt se quantum-
cunque parum ægrotare, mox soluunt ieiunium. Alii autem
sine ægritudine, aut notabili debilitate illud soluunt, dicen-
tes se non posse ieiunare. Vnde unumquemque talem repre-
hendens Psalm. ait. Nunquid adhæret tibi sedes iniquitatis,
id est, magna malitia, qui fingis laborem in præcepto? Ille au-
tem fingit laborem in præcepto ieiunij, qui cum sit sanus, &
uolens, dicit se non posse ieiunare propter Deum, & animæ
suæ salutem. Et tamen si esset quæstio de salute corporis sui,
quàm non posset haberi nisi per ieiunium, paratus esset iei-
nare. Talis ergo peccat mortaliter soluens ieiuniū quadrag-
His ergo præmissis intrandum est in expositionem præsen-
tis Euangelij, in cuius prima parte primo dissuadet Christus
indebitum modum ieiunandi, cum ait. [Cum ieiunatis] quod
supple est necessitatis in quadrag. & similiter alijs diebus ab
Ecclesia institutis, ut patet de consec. dist. 5. quadragesima.
Et similiter extra de obseruatione ieiuniorum, ca. consilium.
Et simile iudicium est de ieiunio, quod cadit sub uoto, aut
quod imponitur in remissionem peccatorum in sacramenta-
li confessione. Sunt & alia ieiunia uoluntariè assumpta. Alia
etiam regularis obseruantia. Cum ergo sic ieiunatis. [Nolite,
inquit Christus, fieri sicut hypocritæ tristes.] Et nota, quòd
non dicit, non sitis tristes in ieiunando, quia cōmune est ieiū-
nantibus, quandam tristitiam externam habere propter carnis
C 2 afflictio.

Feria quarta

in unctionem, sed dicit, nolite fieri, &c. Id est, nolite ipsa uultus tristitia uestrum ostentare ieiunium, ut dicit interl. sed quid faciunt hypocritæ? Certè [exterminant,] id est, extracomunes terminos ponunt [facies suas, ut appareant hominibus ieiunantes.] In quibus uerbis notat Christus hypocritas de appetitu humane laudis. Quæ quidem uerba pertractans Chryl. super Matt. Hom. 21. dicit sic. Si peccatum est propter inanem gloriam pallidum quenquam apparere, quid dicendum est de fucis, atq; picturis corruptentibus facies feminarum in perditionem iuuenum lasciuorum? Qui ergo ieiunant propter humanam laudem, non expectant aliam mercedem à Deo, & hoc est, quod ait Christus. [Amen dico uobis, receperunt mercedem suam.] Nam, ut dicit Greg. in suo pastora. c. 59. cum consummato opere laus transitoria queritur, æterna retributione res digna uili precio uenundatur. Secundò, in hac prima parte Euangelij Christus suadet debitum ieiunandi modum, cum subdit, di. [Tu autem cum ieiunas, &c.] Sed queri potest, cur primò loquitur in plurali, di. Cum ieiunatis. Deinde singulariter, cum ait. Tu autem cum ieiunas. Resp. Hoc facit ad insinuandum, quòd etsi plures in quadrag. ieiunent, pauci tamen obseruant debitum ieiunandi modum. Nã aliqui præueniunt notabiliter tempus comestionis in die ieiunij, ut golosi, alij delicatè, & abundanter pasci uolunt, cum ieiunant. Nisi enim habeant multitudinem ferculorum, etiã exquisitorum, non contentantur. Et quanto ieiunium fuerit sanctius, aut strictius, tanto lautius epulari uolunt hora prandij. Hinc inoleuit commune prouer. quo dicitur. Duplicato ieiunio, duplicetur morsellus. Cum tamen scribatur in decreto, distin. 4. Denique, quòd piscium usus ita Christiano relictus, ut hoc ei infirmitatis solatium, non luxuriæ pariat incendium. Denique qui à carne abstinent, nequaquam tumptuosiora marinarum beluarum conuiuia præparent. Vinum quoque ita bibere permittitur, ut ebrietatem omnino fugiamus. Alioquin restat, ut omnia, qui corporibus libent, similiter faciamus. Hæc ibi in forma. Et quia pauci ita ieiunant, consequens est dicere, quòd rectè ieiunantium paucus est numerus. Et hoc, ut dictum est, insinuauit Christus in præcedentibus, cum de plurali ad singularem transiit nomen, di. [Tu autem cum ieiunas, unge caput tuum.] Sed quod est

In capite Ieiunij.

19

est caput nostrum, quod nobis præcipitur in die ieiunij nostri unguendum? Nunquid caput nostrum naturale est, quod est pars humani corporis? Certè non, quia, ut dicit glo. ord. ridiculosum esset in die ieiunij ungere caput suum, quod est pars corporis. In proposito ergo per caput intelligitur Christus, qui est caput Ecclesiæ, & omnium fidelium, ut habetur Ephe. 1. Hoc igitur dignissimum caput, tunc unguimus, quando quidem pauperes ob illius amorem reficimus. Hanc autem unctionem permaxime facere debemus diebus quadragesimalibus. Vnde de consec. dist. 1. solent, dicitur, quòd in quadrag. primò concurrendum est ad uesperas, & missas quibus auditis, & eleemosynis largitis, ad cibum accedendum est. Nam ut dicit August. sabba. post ciner. ser. 1. Ieiunium sine eleemosyna nullum bonum est, nisi forte sit aliquis, ita pauper, ut non habeat omnino, quod tribuat, cui sufficit, tunc uoluntas bona. Quemadmodum ergo terra sterilis simo, uel aliquo simili superfunditur, ut pinguescat, ita in proposito de ieiunio, & eleemo. Ambr. ser. 33. Cum, inquit, ieiunamus, prandia nostra pauperibus prærogemus. Hæc enim est uera iustitia, si te esuriente de cibo tuo alius fatietur, qui pro te roget, utrunque enim tibi proficiet, & tua fames, & mendicorum saturitas. Item Greg. homil. 16. Illud ieiunium Deus approbat, quo ad eius oculos manus eleemosynarum leuat, quod cum proximi dilectione agitur, quod cum pietate conditur. Hoc ergo quot tibi substrahas, alteri largire, ut unde caro tua affligitur, tamen egenis proximi caro reparetur. Patet ergo, quid sit in die ieiunij caput suum ungere.

S E Q U I T V R. [Et faciem tuam laua,] id est, conscientia tua à mortali peccato munda, & hoc cum aqua contritionis, & lachrymarum, quia, ut dicit hic glo. ord. non sufficit opus misericordiæ absque munda conscientia. Et de ista lotione scribitur. Hier. 4. Laua à malitia cor tuum Hierusalem, ut salua fias, uel [hoc tuam laua,] id est, hilarem te demonstra in die ieiunij tui, & hoc ne uideari hominibus ieiunans, sed patri tuo, [scilicet, per creationem, adoptionem, glorificationem, qui est in abscondito, supp. maiestatis, aut æternæ remunerationis. Esa. 45. Verè tu es Deus absconditus. Quoniã uult ergo salubriter ieiunare per hanc quadagesimam, au-

alias, & demum cœlestem mercedem percipere, debet primum faciem conscientiae suae lauare. Sed, pro dolor, pauci curant de lotionem huius faciei, maximè autem de lotionem faciei corporalis. Si enim aliquis percipiat faciem suam luto, aut aliqua immunditia corporali, quantumcunque parum pollutam, mox eam tetigit, & lauat, ne turpis coram hominibus appareat. Et ecce non ueretur miser turpis peccator coram Deo, & Sanctis eius, cum macula peccati in facie conscientiae apparere. Tergat ergo primum sordes mentis, quàm corporis, quanto anima est, plusquam corpus.

SECUNDO principaliter in præsentem Euangelio fit mentio de premio consequendo, siue conferendo debitè ieiunanti, cum subditur. [Et pater tuus, sup. cœlestia, qui uidet in abscondito, uidelicet, cordis tui, ubi legit, & uidet rectam intentionem tuam [reddit tibi,] sup. mercedem æternam pro tuo temporali ieiunio. Sap. 10. Reddidit Deus iustis mercedem laborum suorum. Et hoc quidam instè, quia, ut dicit lex imperial. C. de statu. l. fi. Virtutum præmia merentibus tribui conuenit. Duæ ei partes satisfactionis possunt habere aliquam mercedem temporalem in præsentem, uidelicet, elemosyna, & oratio. Non autem ieiunium, sed tantum in futuro. Elemosyna enim potest habere aliquam remunerationem in præsentem, uidelicet, orationes eorum. & beneuolentiam, quibus datur, similiter oratio potest habere aliquam remunerationem temporalem, sicut cum datur sex albi promissa, aut aliquid simile. Ieiunium autem non recipit remunerationem in præsentem, quin potius penam, sed tantum in futuro, & ideo bene dictum est supra. Et pater tuus, qui uidet in abscondito, reddet tibi, supple, mercedem ieiunij tui, & in cœlo. Propterea in præfatione missæ, de ieiunio bene cantatur, cum dicitur ad dominum. Qui corporali ieiunio uitia comprimis, mentem eleuas, uirtutem largiris, & præmia, supple. cœlestia. Et in huius rei signum dicit Aug. ad fratres in eremo, ser. 25. qui intitulatur de ieiunio, quod Moyses post ieiunium cum Deo facie, ad faciem locutus est, qui ante ieiunium Deum nec uidere, nec ad eum accedere ausus fuerat. Ecce quomodo Dominus remunerat debitè ieiunantes in cœlo.

TERTIÒ principaliter in præsentem Euang. fit mentio de merito congregando cum dicitur. [Thesaur. uo. & c.] In hac ta-

men parte Christus duo principaliter facit. Primò quidem retrahit homines ab immoderato amore terrenorum, cum ait. [Nolite thesaur. uo. the. in ter. ubi eru. de. & fu. & c.] In quibus uerbis ostendit Christus, quàm stulti sunt homines avari in congregandis in immensum, & superfluè diuitijs huius sæculi. Et tales longe sunt ab illo Philosopho Crates dicto, de quo refert Hier. 1. parte epistolarum suarum, epistola 6. cap. 37. quòd cum congregasset omnes diuitias suas, quæ consistebant in magno pondere auri, & argenti, proiecit eas in mare, dicens, malo uos mergere, quàm mergi à uobis. Non tamè hic prohibet Christus quin aliquis ex causa rationabili possit moderatè thesaurizare, siue pecuniam, siue triticum, aut uinum, seu quamcunque aliam substantiam temporalem, immo istud pertinet ad humanam prouidentiam, & præsertim, quando fit debito fine, ut potè, ut succurratur tempore, & loco necessitatibus reipub. aut ne taliter moderatè congregans necessitatem in futurum patiatur unà cum familia sua. Secundò idem Christus inducit homines ad amorem cœlestium, cum subdit dicens. Thesaurizate uobis, idest, ad utilitatem uestram thesauros in cœlo, idest, præmia æterna. dando in præsentem uestra temporalia. Nullibi enim potestis securius congregare thesauros, quia ibi neque erugo, neque tinea de moluntur, supple. dictos thesauros cœlestes, cum ibi nulla sit uetustas, aut corruptio, neque fures effodiunt, aut furantur, cum ibi nulla sit fraus, aut uolentia. Diuites ergo huius sæculi debent ex uerbis Christi uehementer inflammari ad dandum pauperibus temporalia, & caduca, ut in futuro percipere ualeant æterna, & cœlestia, unde de B. Laurentio legitur, quòd cum distribuisset thesauros Ecclesiae, quos sibi commiserat B. Sixtus Papa in usus pauperum, & propter hoc ab Imperatore Decio crudelissimo tyranno torqueretur, qui dictos thesauros ab eo requirebat tanquam auarus, & sacrilegus, dixit ei. Facultates Ecclesiae, quas requiris, in cœlestes thesauros manus pauperum deportauerunt, & ideo salubre consilium super hoc dat Chrysost. super Mar. in opere impet. secto, homil. 16. ita dicens, illic congrega substantiam tuam, ubi partiam tuam habes. Quæ enim stultitia illic relinquere, unde exiturus es, & illuc non præmittere quo iturus es?

NOTANDVM ergo, quòd ad congregandum thesauros in cælo, id est, præmia cælestia per eleemosynam largitionem præter Christi sententiam nos debent tria exempla inducere. Primum est, quod ponit Aug. super psalm. exponens illud uerbum. Non dabit Deo placationem suã, ubi sic ait. Si amicus tuus intraret in domum tuam, & inueniret te posuisse frumenta tua in loco humido, qui fortè sciret nauuram corruptionis frumentorum, quam tu nescires, & daret tibi huiusmodi consilium. Frater perdis, quod cum magno labore collegisti, in loco humido frumenta tua posuisti, paucis diebus ista sic reposita putrescunt, leua ergo ea in superiore. Nonne talem amicum audires suggerentem, & frumenta leuares de inferioribus ad superiora? Et non audis Christum monentem, ut thesaurum tuum leues de terra ad cælum? Secundum exemplum est, quod ponit Valerius Max. lib. 2. c. 1. de Gallis, dicens, quod olim apud eos talis erat consuetudo, ut indigentibus mutarent pecunias illis in alio seculo restituendas, eo inquit Valerius, quod persuasum habebant animas hominum immortales esse. Dicebat. n. egens ad diuitem. Tu mihi tantum, uel tantum mutare digneris, & cum apud aliud seculum ambo fuerimus, totidem tibi refundam. Applicatio est facilis. Tertium exemplum est de bancharijs, apud quos solent nummi deponi, ut alibi recipiantur, sicut patet de bancharijs Romanis, Parisijs, aut alibi existentibus. penes quos romipetę deponunt pecuniam suam, quam sunt Romę recepturi sub certo tributo. Et hoc mediante breui chartula, quam super huiusmodi expositione scribit bancharius Parisius degens, ad alium Romę, aut Florentię commorante. Ita in proposito, diuites huius sæculi cupientes ire in cælum, necesse habent tradere pecuniam suam, & substantiam temporalem, saltem pro parte pauperibus Christi, tanquam bancharijs regni cælestis, quod ubi fecerint, tunc uirtute literarum sacri Euangelij hodiernę diei recipient in alio seculo plus in centuplo, quam dederint, quòd tamen est contra morem cæterorum banchariorum huius mundi. Postremò in presenti Euangelio concludit Christus propositionem duas facies habentem, cum ait. [Vbi est thesaurus tuus, ibi est cor tuum.] Hęc enim propositio debet terrere auaros ponentes cor suum, & omne studium in temporalibus, qui per phas, & nehas thesaurizant, & iguo.

& ignorant, cui congregant. Nota exemplum de illo auaro diuice, cuius cum cadauer post mortem aperiretur, forte ut balsamaretur, sicut nobilibus interdum fieri solet, nec à Chirurgicis cor eius inueniretur, ait quidam uir grauis, & doctus ibi altans. Itē ad arcam, in qua reconditi sunt thesauri eius, & forte inuenietis, iuxta domini sententiam cor eius. Quod cum factum fuisset, ibi realiter inuentum est, diuino nutu, cor eius in signum damnationis sue nulli dubium. Item prædicta propositio debet consolari bonos, & spirituales uiros, quorum conuersatio in cælis est. Et sicut ibi habent thesaurum suum per æternam prædestinationem, ita & cor, & desiderium, & affectionem. Propter quod dicebat psal. Cor meum dereliquit me. Quasi dereret. Et si cor meum sit semper mecum in effectum, tamen dereliquit me secundum affectum, & uoluit usque ad cælum, ubi est thesaurus meus. Quem quidem cælestem thesaurum nobis tribuat, qui in Trinitate perfecta, &c.

FERIA V. POST CINERES.

VM introisset Iesus Capharnaum accessit ad eum Centurio.] Matth 8.

PRIMA INTRODUCTIO.

LEX Imperialis. ff. de his, qui sunt sui, uel alieni iuris. l. si dñs, allegans iuriscōsult. Vlpianum dicit, quod iuste deprecātibz nihil debet denegari. Casus est talis: Aliquis miles, aut dux belli strenue se gessit in bello aduersus hostes. nihilominus grauitè vulneratus est, & mutilatus manu, aut brachio, quod uidēs rogat principem, ut sibi dignetur misereri, & providere pro futuro, eò forte, quod præter stipēdia nihil habet. Qualiter ergo in tali casu debet princeps circa talē sic supplicantiem se hñe? Certè respōdetur lex Imperialis præallegata, quod non debet illi denegare petitionem suam, maximè cum sit rationalis, & iuxta.

MORALITER. Dominus habet multos deprecantes, sed non omnibus tribuit, qui petunt, quinimo frequenter illis denegat, quæ petunt. Pro quo notandum, quòd deprecantium dominum tria sunt genera. Primi sunt, qui iniuste petunt, utpote, illa quæ saluti petentium aduersantur, & quæ non decet Deum dare, Cuiusmodi sunt illi, qui malo zelo petunt

petunt vindictam, & ultionem de inimicis suis, cum tamen potius deberent pro eis orare, iuxta illud Matt. 5. Orate pro persecutoribus. &c. Sic enim faciebat Regius Prophe. David, tam pro Saulo, quam pro alijs aduersarijs suis, iuxta quod in psal. ait pro eo, ut me diligere, detrahebant mihi, ego autem rem orabam, supp. pro eorum salute. Secundi sunt, qui iusta quidem petunt, sed iniuste. Et huius generis sunt multi peccatores, qui quoties dicunt orationem dominicam, petunt regnum Dei, dicentes. Adueniat regnum tuum. Sed tamen eorum opera obsistunt, ut non exaudiantur. Psal. Iniquitatem, si aspexi in corde meo, non exaudiet dominus. Propterea, supp. inquit, iustus, quia iniquitatem non aspexi in corde meo exaudiuit Deus, & attendit noci deprecationis meae. Benedictus Deus, qui non amouit orationem meam, idest. non spreuit eam, nec misericordiam suam a me, supp. longe fecit. Bene ergo de peccatoribus, quamuis iusta petentibus scribitur Iac. 4. Peritis, & non accipitis, eod quod male petatis. Et nota, quod dicit male, & non malum. Qui enim ad malum finem orat, malum petit, ut prius dictum est. Ille autem, qui ad bonum finem orat, bonum quidem petit, sed si fuerit in mortali peccato perseverans, male petit, quia indignus est exaudiri à domino, psal. Clamabo per diem, & non exaudies. Tertij sunt, qui iusta petunt, & iuste, & huiusmodi sunt iusti, qui confidentes de Dei misericordia potius, quam de propria iustitia petunt salutaria in praesenti, & demum vitam aeternam in futuro. Et de talibus loquitur Saluator Io. 26. dic. Petite, & acc. &c. Perite, inquam peccatorum uestrorum remissionem, gratiae Dei infusionem, poenitenti oportunitatem, in bono perseverantiam, caelestis gloriae adhaesionem. Quia, ubi haec pio affectu petieritis, credite, quia accipietis, & fiet uobis, ut supple, petitis, quia, ut dicit lex praesall. Inite deprecantibus nihil debet denegari, quinimo, ut dicit Aug. de uerbis domini ser. 29. quantum ad praedicta bona salutaria plus uult Deus dare, quam nos accipere, & quia à Centurione iuste deprecatus est Christum pro seruo suo egrotante, quia ex charitate, quam ad ipsum habuit, ideo exaudiuit eum Christus dicens. Vade, & sicut credidisti, fiat tibi, & sanatus est puer ex illa hora, ut concluditur in praesenti Euang.

SECUNDA INTRODUCTIO.

HOMO sum sub potestate constitutus. Math. 8. Scribitur extra de censib. ca. omnis, quod census solutio est subiectionis probatio. Casus est talis. Homo peregre constitutus uenit ad aliquod hospitium, interrogatque Dominum domus, qui populus terrae illius solet soluere tributum. Cui respondet forsitan, quod Regi Franciae. Quo audito merito alter potest inferre locum illum esse de dominio Regis Franciae. Quia si dictus hospes hoc neget, illi poterit probare per dictam decretalem, dicentem, quod census solutio est subiectionis probatio. Nam ut dicitur 1. 1. q. 1. magni, Tributa non sunt à Christianis deneganda potestatibus sublimioribus Et loquitur dictum decretum contra illos, qui dicebant, quod ex quo erant Christiani, ipso facto erant liberi, nec tenebantur ad soluenda tributa, siue census Principibus, siue Regibus. Cum tamen scriptum sit Rom. 13. Cui tributum, tributum, & cui uectigal, uectigal.

MORALITER. Sicut duplex est genus dominorum, ita etiam duplex est genus subditorum, quorum quilibet soluit census domino suo in recognitionem dominij, & superioritatis. Primus igitur Dominus est Christus, cuius dominium est tantum, ac tale, quod dominatur à mari usque ad mare, & à flumine usque ad terminos orbis terrarum. Qui etiam de seipso loquens Matt. 28. ait. Data est mihi omnis potestas in caelo, & in terra. Secundus Dominus est diabolus, qui est rex super omnes filios superbiam, quem etiam imitantur, quam sunt de parte illius, ut Iob. 41. Domini tamen eius est usurpatum, & tyrannicum. Cuius ambitio tanta est, ut uelit omnes subdere dominio suo. In hoc praefiguratur per Alex Macedonem, qui uoluit omnem terram suo subiugare imperio, ut habetur. 1. Mach. 1. Et quia scriptum est Math. 6. quod nemo potest duobus dominis seruire, ideo necesse, ut seruiamus Domino in sanctitate, & iustitia coram ipso omnibus diebus nostris, aut diabolo per uitae immunditiam, Cuius quidem seruitutis stipendia erit mors aeterna, ut dicitur Rom. 6. dicit ergo decretalis praesalligata, quod census solutio est subiectionis probatio. Modo uideat unusquisque apud seipsum, cui sensum soluat Deo, an diabolo, & tunc aperte cognoscat de cuius dominio sit, Dei, scilicet, an diaboli. Si interrogentur Normani cui regi soluunt tributum, Regi, scilicet, Franciae, an Anglis, statim respondebunt, quod Regi

Regi Franciæ. Concludendū est ergo, q̄ subduntur dominio Regis Franciæ, ita à simili usurarij, Symoniaci, adulteri, & s̄ miles qui solunt c̄sum diabolo, ostendunt opere, & facto se esse subiectos diabolo. Heu ad hanc devenit multitudo Christianorū miserā, & nequitā, ut fermè oēs, paucis deuotis catholicis exceptis censum impietatis soluant diabolo. Quod preuidens, in spiritu propheticō ipse S. Hieremias piè lamentabatur, dicens. Princeps prouinciarum facta est sub tributō. Thren 1. Et quod maxime ingemiscendum est, non solū laici soluant tributū diabolo, male uiuendo, uerum etiam plerique clerici, & religiosi, cum tñ deberent esse lux mundi per sanctę uite exemplaritatē. Legitur. n. Gen. 42. quod tota terra Aegypti fuit per industriā Ioseph tributaria regi Pharaonis, excepta terra sacerdotali, quæ fuit semper à tributo libera. Sed profecto hodie multi clerici, & religiosi grauius tributū soluant diabolo, q̄ plerique laici. Meritō ergo, quilibet homo tam iustus, quā peccator potest dicere cū Centurione uerbum, quod premisiimus. [Homo sum sub potestate constit.]

IN hoc igitur euang. de tribus fit mentio, uidelicet. De Centurione pro seruo apud Christum supplicante in principio euangelij De Christo Centurionem ualde cōmendante, ibi. [Non inueni tantam fidem in Israel.] De seruo ab egritudine Dei gratia resurgente ibi. [E: sanatus est puer.]

PRIMÒ igitur in hodierno euang. fit mentio de Centur. Refert enim euang. Matthæus qualiter Christo ingressō Capharnaum, quæ est ciuitas Metropolis Galilææ, mox accessisset ad eum Centurio Et nota, quod Centurio non est nomen personæ, sed officij, ut potè, qui præest centum militibus. Iste ergo homo dictus est Centurio à centum, eò quod fuerat ab Impera. Roma. in Galilæam destinatus, adiunctis sibi centum militibus, quorum Capitaneus erat, ut sic iugiter Galilæa Romano subiugaretur imperio, quamuis ergo iste homo Gentiles esset natione, iam tamen in Christum credebat, super hoc eductus à doctore intrinseco. Vnde glo. ordin. super illo uerbo accessit ad eum Centurio, allegans originem dicit sic. Accessit ad Christum alienigena generatione, sed domesticus corde, alienus natione, sed proximus fide, princeps militum, sed socius Angelorum. Sed uidetur esse dissonantia inter Matth. & Lucam, de accessu ipsius

sius Centurionis ad Christum. Nam Luc. 7. c. dicit expressè, quod ipse Centurio miserit seruum suum ad Christum, qui significaret ei alterum seruum suum ægrotare, Matthæus autem dicit in præsentī euang. quod accessit ad Christum. Sed hanc uocalem dissonantiam dissoluit Aug. de concordia euāgelistarum lib. 2. c. 20. dicens, quod Cent. nō accessit ad Christum in propria persona, nec hoc dicit Mat. Accessit autē per seruum, & similiter rogauit per seruum. Modò, qui facit per alium, est perinde ac si faciat per seipsum, de reg. iu. lib. 6. Vel dic. quod accessit, non quidem corpore, sed spiritu, siue mente, fide, deuotione, & charitate. Sic, & nos omni die ad Christum accedere debemus, non quidem passibus corporeis, sed affectus mentis, dicente psal. Accedite ad eum, & illuminamini. Quasi dicat. Si accesseritis ad Dominum modis prædictis, indefectibiliter illuminabimini, in præsentī quidem per fidem, & gratiā, & in futuro per gloriā. Ergo accedere ad eū.

NOTANDVM est autem, quod ipse Centurio cum esset princeps militum, uoluit cum nobili comitatu ad Regem Christum accedere; non quidem militum, sed honestarum mulierum. Vnde secundum, quod possumus elicere ex præsentī euangelio, adduxit secum quatuor generosas dominas Christo dilectissimas.

PRIMÒ quidem dominam Charitatem primam, & præ dilectam filiam Regis æterni. Hanc ergo dominam ostendit Centurio in effectu in suo comitatu habere, cum seruum suū uocat filium suum, dicens ad Christum. Domine, puer meus, &c. Et nota, quod iste Centurio more boni oratoris incipit à laude Christi, quasi captiuans eius beneuolentiam, cum ait. Domine, domine ergo in cuius potestate sunt omnia posita, etiam mors, & uita. 1. Reg. 2. Dominus mortificat, & uiuificat. Dominus. n. uno modo ethimologizatur, quasi dans manus. Propterea ergo te, dum uoco, ut des mihi manum, & auxilium contra instantem tribulationem serui mei, ita, ut eo sanato merito dicere possim de te illud psal. Secundum nomen tuum domine, sic, & latus tua in fines terræ. quasi diceret. Si hunc seruum meum sanaueris, de hoc laudabers in Euangelio ubicunque illud fuerit prædicatum, etiam usque in finem sæculi. Deinde insinuat suam charitatem, dicens. Puer meus, glof. interlin. i. seruus, quem unice diligo.

diligo. Non ergo contempsit Centurio seruum suum, quem puerum suum uocabat, quia, ut dicit Chrysostr. super Matth. in opere imperfecto, ubi prolixè exponit presens euāgelium, iste Centurio nullam differentiam aestimabat inter seruum, & dominum, inter magnum, & paruum, inter diuitem, & pauperem, quia uelint, nolint, domini sunt similes seruis suis, quo ad quatuor. Primò quidem quantum ad natiuitatem, quia utrique nudi nascuntur, & cruore perfusi. Sap. 7, Nemo ex rebus aliud habuit natiuitatis initium. Vnus introitus est omnibus ad uitam, & similis exitus. Vnde Boetius de consol. lib. 3. Metro. 6. Omne hominum genus in terris simili surgit ab ortu. Secundò uerò quantum ad uitam, quia utrique subiiciuntur multis miserijs in presenti, & interdum plus domini, quam serui. Iob. 13. Homo natus de muliere breui uiuens tempore, repletur multis miserijs. Tertio uerò quantum ad finem, quia utrique subiiciuntur morti. Psalm. Quis est homo, qui uiuet, & non uidebit mortem? Quasi dicat. Nullus. Et reuera sic est. Hebr. 9. Statutum est hominibus semel mori. Item poeta. Est commune mori, mors nulli parcat honori. Diues, & fortis, ueniunt ad funera mortis. Quarto, & postremò quantum ad Dei iudicium, à quo non eximentur domini plusquam serui, quia ut dicit Apost. 2. ad Corinth. 5. Omnes nos manifestari oportet ante tribunal, &c. Istam ergo quadruplicem paritatem inter dominos, & seruos, considerans regius propheta Dauid, ait. Simul in unum, id est, in eandem sententiam, quantum ad predicta, diues, & pauper. Et certè si multi nobiles potentes, & diuites predicta diligenter considerarent, non sic se supra se extollerent, nec pauperes, & simplices, tam turpiter despicerent. Rursum idem Centurio ostendit suam charitatem ad seruum suum, cum ait de eo loquens. Iacet in domo. Non ergo eum ægrotantem quantumcunque diu, quia paralyticus erat, eiecit de domo sua, sed curam illius tanquam filij proprii habuit. Et istud est, contra multos diuites. & potentes, qui seruos suos pariter, & ancillas quam primum incipiunt ægrotare, à se expellunt, & ad domos parentum, siue interdum ad hospitaliorem transmittunt, cum tamen quandoque contingat tales ægrotare ex custodia, & obsequio præstito dominis suis, aut eorum filijs in ægitudine sua, in quo apparet doctorum

etorum dominorum inhumanitas. Genus autè morbi exprimitur, cum subditur. [paralyticus] qualitas uero cum additur [& malè torquetur.

SECVNDÒ, Centurio adducit secum dominam Humilitatem, sciens illam esse Christo acceptissimam. Hanc ergo dominam se habere in suo comitatu ostendit. Cum Christo dicenti. Ego ueniam, & curabo eum, ait, [Dñe non sum dignus, ut intres sub tectum meum.] Quod quidem uerbum pertractans August. de uerbis dñi, ser. 6. dicit, quod iste Centurio dicendo Christo, Dñe non sum dignus, ut intres sub tectum meum, factus est dignus non in cuius parietes, sed in cuius cor Christus intraret. Neque enim hoc uerbum diceret cum tanta humilitate, & fide, nisi iam illum quem timebat intrare domum suam, gestaret in corde. Hæc ille. Dicit autem magister histo. super prædicto uerbo, domine non sum dignus, &c. quòd taliter loquutus est Centurio, quia fortè idola habebat in domo sua, cum gentilis esset, ex quorum aspectu fuisset Christus offensus, quem teste Hiero. uerum Deum esse credebatur. Et nota, quòd Centurio non dixit, ut intres in palatium meum, aut domum insignem, sed sub tectum meum. Nam & si magnus esset in sæculo, non tamen inhabitabat domum multum solennem, sed humilem. In quo factò reprobatur superbia, & pompa principum Christianorum, & edificantium sibi regalia palatia, intus circum amicta uarietate picturarum, tapetorum, uasorum aureorum, & argenteorum. Desuper autem hinc inde deaurata, ita, ut de talibus ædificijs dicere possimus, quod scriptum legimus de templo Salomonis. 3. Reg. 6. Nihil erat in templo quod auro non tegetur. Et talis curiositas, seu abusus est occasio retrahendi infideles ne conuertantur ad fidem, prout pulchrè declarat Chrysostr. super Mattheum. Hom. 12. Gentiles, inquit, cum uidens à nobis splendidas domos ædificari, atque amœnitates parari, nolunt credere, quòd alterius urbis nobis perfectionem paremus. Si enim, inquirunt, uerum esset istud, quòd dicunt Christiani de futura uita, profectò uidentes cuncta, quæ possidēt, prorsus illuc præmitterent. Hæc ille. Tectum itaq; Centurionis gentilis condemnat sumptuosam ædificia nobilium, & potentum, & signanter regionum officiatorum, Erat siquidem hic Centurio officarius Imperatoris

toris Romani quantum ad artem militarem, qui tñ testō. i. paruo, & humili habitaculo erat contentus. Cur hoc? Certè, quia contentus erat stipendijs suis, nec faciebat exactiones in populo, nec similiter fraudem committebat in æratio principis sui. Cuius contrarium faciunt multi officarij, & reipublicæ rectores, & ideo non mirum si in immensum dicentur, fabricent sibi domos exquisitas, & palatia quasi regia. Quis si hic abusus reprehensibilis sit in laicis, quanto magis in clericis, & Ecclesiæ prælatis? qui interdum excedunt in talibus mundialibus, fatuitatibus magno principes, quimimmo, & reges, Ecclesias suas ruinam minari cernentes, & pauperes egestatem patientes uix in modico sustentantes. Sed de hoc hæctenus. Tertio Centurio adduxit secum dominam Fidem, quam in suo comitatu esse præsentem ostendit, cum Christo ait. Tantum dic uerbo, & sanabitur puer meus. Vbi glo. interlin. Ecce recta fides, quæ credidit Dei dicere esse facere. Nescio ubi legerat iste Gentilis, quoniam ipse dixit; & facta sunt, nisi forte, quia diuinitus erat iam intra illuminatus. Chryso. autem super Matth. in opere imperfecto. Homil. 25. valde magnificat, & extollit fidem huius Centurionis, ita, ut dicat, quod ad fidei huius comparationem omnium fides infidelitas est inuenta. Et ideo merito dicere poterat illud ps. Credidi, supp. Christum omnia potentem, propter, quod loquutus sum, dicens illi. Domine puer meus iacet, &c. Qui cum respondisset mihi. Ego ueniam, non quidem presentia corporali, sed potentia sanandi, ut dicit magister historiarum in historia scolastica, & curabo eum. Ego ad eius uerba stupens humiliatus sum nimis, idest, ualde, cum. s. respondi ei, dicens. Dñe non sum dignus, ut intres sub rectum meum. Quarto Centurio secum adduxit dominam Prudentiam, quæ est aurigo aliarum uirtutum. Et hanc dominam in suo comitatu se habere ostendit, cū ad Christum utitur tali persuasione, di. Nam & ego homo sum. Tu autem Deus, & homo. Sub potestate constitutus, uidelicet Imperatoris Romani, tu uerò rex regum es, & dominus dominantium. Habens sub me milites, idest, homines paucos mortales. Tu autem habes sub iurisdictione tua omnia uniuersaliter, & dico huic uade, & uadit, & alio ueni, antiqua grammatica est, Et uenitur, & seruo meo. fac hoc, & facit. Quasi diceret

si diceret Christo. Si mihi, qui sum moralis, & exiguus homo tanta præstatur obedientia à subditis meis, quanto magis tibi obedient milites cælestes, si illos miseris ad sanandum filium meum, uel etiam infirmitas, & sanitas? Nam si dixeris paralyti inuadenti seruum meum, uade ab eo, mox ibit. Item si dixeris sanitati ueni, statim ueniet. Vel forte prædicta uerba referebat ad apostolos, uolens Christo persuadere, ut unū de illis mitteret in domum suam ad curandum filium eius. Ecce prudens eius persuasio ad Christum. Allegoricè, accessus Centurionis ad Christum, qui quidem Centurio gentilis erat, præfigurabat, quod ad Christum, & ad eius sanctam fidem suscipiendam accessuri essent Gentiles, filij regni, id est, iudæis longe fugientibus ab eò. Et de hoc longe ante prophetauerat Psal. in persona domini di. Populus supp. Gentile quem non cognoui, idest, quem me non cognoscere ostendi, quasi de illo non curans, uel quem non cognoui. i. cuius mores olim non approbavi, seruiuit mihi, s. tempore legis gratiæ, in auditu auris obediuit mihi, quia Gentiles audientes apostolos, & prædicatores legis gratiæ, statim relictis idolis suis, & erroribus crediderunt in Christum. Ecce accessus populis Gentilibus ad fidem Christi. Deinde econuerso de iudæis subdit, di. Filij alieni, idest, iudæi, qui olim erant populus peculiaris Dei, & electus præ cæteris nationibus, nec autem alieni per infidelitatem, mentiti sunt mihi, inquit Christus. Sed quomodo, aut in quo mentiti sunt illi. Certè in hoc, quod non tenuerunt promissum. Olim. n. dixerant Moyse. Cuncta quæ præceperit dominus, libenter facimus. Et tamen noluerunt credere Christo, quamuis hoc præciperet Deus pater. Vel mentiti sunt mihi, i. mentiti sunt contra me turpiter blasphemantes, & dicentes illud Io. 8. Nunc cognouimus, quia dæmonium habes, filij alieni, qui, ut supra inueterati sunt in peccatis suis, & signanter in infidelitate sua, & claudicauerunt à semitis suis, quia uetus testamentum se gloriantur obseruare quantum ad literam, quod tamen minime obseruant quantum ad sensum spiritualem, quem præterdit spiritus sanctus, eo quod non credunt in Christum, qui in eo continetur, Ecce quomodo claudicant, uel dicuntur iudæi claudicare pro quanto recipiunt uetus testamentum, & minime nouum testamentum, & ita claudicant pro quanto in

novitate vitæ non ambulant. Moraliter, sollicitudo tam diligens Centurionis de unico seruo ægrotante, & pro cuius salute, tam affectuosè rogat summum medicum corporum, & animarum Iesum Christum, merito arguit, & condemnat desidiã, & negligentiam prælatorum Ecclesiæ, qui quamuis plures communiter habeant spiritualiter, & periculosè ægrotantes, de eorum tamen salute parum, aut nullo, modo sollicitantur, præferentes salutem animalium suorum saluti animarum subditorum suorum. Nam si canis eorum claudicat, equus, aut asinus, statim iubent famulo, ut uideat, unde hoc procedat, quinimmo plerunque in propria dicta animalia claudicantia reuiscant, & curare satagunt. Idem etiam facientes circa falconem iacentem in perrica, si uiderint ipsum cibum recusantem, & salutem animarum sibi commissarum postponunt, & negligunt. Nonne ergo talis abusus ualde reprehensibilis est? Certè utique. Moraliter, Iste puer paralyticus est spiritus humanus subiiciens mortali peccato, de quo dicuntur hic quatuor. Primum est, quod uocatur puer, & hoc propter ignorantiam, quia omnis malus ignorans, uidelicet, per defectum rectæ electionis circa agenda. Secundum est, quod iacet in domo, idest, intra corpus. Iacet inquam per adhesionem boni commutabilis. Tertium est, quod est paralyticus per defectum bonæ operationis. Quartum est, quod male torquetur per remorsum synteresis, unde August. lib. 1. confess. Iussisti domine, & sic est ut pena sibi sit omnis inordinatus animus. Qui autem cupit eius salutem, debet ad Christum accedere, habens in suo comitatu quatuor prædictas dominas, quas habuit Centurio, uidelicet, dilectionem ad dominum, ut scilicet petat remissionem peccatorum suorum à dño non propter poenam, quam incurrit, sed propter illius amorem, quem turpiter offendit. Item debet habere secum humilitatem, psal. Priusquam humiliaret, ego deliqui. Et alibi. Cor contritum, & humil. Deus non desp. Item alibi. Humiles spiritu saluabit, supp. Deus à peccato. Item debet habere fidem, quia accedentem ad Deum, supp. pro remissione peccatorum suorum, oportet credere. Si enim, ut ait psalm. omnia opera eius, uidelicet Dei in fide, supp. fundantur, consequens est, quod nullus potest ab eo impetrare peccatorum suorum remissionem, qui in ipsum non crediderit.

Ite m

Item, & postremò debet secum habere prudentiam, ut sciat, quid petere debeat, & qualiter.

S E C U N D O principaliter in præsentī Euangelio fit mentio de Christo Centurionem mirabiliter commendante, cum sequentibus se de eo ait. Amen dico uobis, idest in ueritate, non inueni tantam fidem in Israel. Contra. Fides Beatæ uirginis similiter, & apostolorum maior fuit. Respondeo. Per hæc uerba Christus non intendebat excludere illos, quibus loquebatur, inter quos forte aderat. Beata uirgo, similiter & apostoli. Da exemplum, cum dicimus, nemo est in hac domo, excludendo illos, quibus loquimur. Vel nemo est in Ecclesia, aut in sermone. Sed iterum replicatur. Nam fides Abraham, qui credidit Deo dicenti illi. In semine tuo benedicentur omnes gentes. Genes. 12. fuit maior fide huius Centurionis. Ad hoc respondet Hierony. super Math. dicens, quod Christus de præsentibus loquebatur, non de omnibus retro patriarchis, & prophetis. Vel inquit, in Centurione fides gentium præponitur in fidei Israelitici populi. Vel non inueni tantam fidem in Israel, idest, tantum fidei signum, uel tantam fidei facilitatem in credendo. Multi ei tracti sunt ad fidem, per euidentia miracula. iuxta illud Christi uerbum Iohan. 4. Nisi signa, & prodigia uideritis, non crederitis. Alij autem per doctrinam Christi, & Apostolorum atque sequacium. Iste autem Centurio, nec signa uiderat fieri à domino, nec eius prædicationi aliquando interfuerat, sed tantum à doctore intrinseco instructus fuerat, & illuminatus. Et propterea dicitur primitiæ gentium, eò quod primus crediderit de populo Gentili, sine doctore extrinseco. Et in signum talium primitiarum Christus subdit, di. Dico autem uobis, quia multi uenient ab oriente, & occidentem, & recumbent cum Abraham, & cæt. Vbi per orientem secundum glo. ordin. omnes partes mundi designantur, ex quibus gentes uocandæ erant ad fidem. Et notanter dicit multi, & non omnes, quia quamuis omnes sufficienter uocentur ad fidem, & consequenter ad cælestem gloriam, non tamen omnes saluabuntur, quamuis multi. Sed contra hoc uerbum, multi, potest instari per illa Christi uerba, Math. 7. Arcta, inquit, est uia, & angusta, quæ ducit ad uitam, & pauci sunt, qui ingrediuntur per illam, lata autem

D 2 rem,

tem, & spaciola, quæ ducit ad perditionem, & multi, &c. Paucum autem, & multum uidentur inter se repugnare, igitur alterum est falsum. Ad hanc instantiam sub paucis respondet August. de uerbis Domini, serm. 32. dicens, quod pauci sunt, qui saluantur in comparationem multorum periturorum, quamuis in se sint multi, secundum illud Apoc. post hæc uidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat ex omnibus gentibus, &c. Isti tamen pauci magnam massam facturi sunt. Estote ergo fratres inter multos multi, sed in comparatione quorundam multorum pauci, hæc ille. De prædictæ autem comparationes possunt dari multa exempla, inter quæ unum est multum familiare, uidelicet, de multitudine canonicorum, uocatorum, & citatorum ad electionem futuri Pontificis celebrandam, nec tamen nisi unus in pontificem eligitur. Ita in proposito. Moraliter illi ueniunt ab Oriente ad dominum siue ad cælum, qui moriuntur in tenera ætate, ut paruuli, de quibus Saluator Matth. 11. ait. Sinite paruulos uenire ad me, talium est regnum Dei. Illi autem ueniunt ab Occidente, qui emendantur in senectute, & qui moriuntur decrepiti, & senio confecti. Tales enim plerunque reuertuntur infirmitatem, & multos languores patiuntur, qui cedunt eis in satisfactionem pro delictis in iuuentute commissis, supposito semper, quod tunc sint in gratia, & patienter talia ferant. Et de talibus potest intelligi illud psalm. Cum occideret eos, supple, Deus, qui occidit, & uiuere facit, quærebant eum, & reuertebantur. Quis autem subditur, & diluculo ueniebant ad eum, intelligitur de paruulis, in quibus incipit illucescere dies naturalis uitæ, qui tunc morientes supposita gratia baptismali ueniunt ad dominum in cælis regnandam. Non autem dicit hic Christus, quod multi ueniunt ad regnum cælorum à meridie, & aquilone, quia non multi, sed tantum pauci inde uenientes saluantur. Pro quo notandum, quod meridies, in qua feruescit Sol, designat illos, qui moriuntur in feruore caloris naturalis, ut sunt iuuenes, & fortes. Pauci ergo talium morientes ueniunt ad cælum, eò quod plerunque inuicem, & impoenitentes rapiuntur. Et de talibus uidetur loqui Iob vigesimoprimo, ubi ait. Tenent tympanum, & cytharam,

cytharam, & gaudent ad sonitum organi. Ducunt in bonis dies suos, & in puncto, id est, inseparate ad inferna descendunt. Aquilo autem unde procedit, & fiat uentus Borealis summe frigidus significat auaros pariter, & inuidos, qui sunt ualde frigidi, & hoc propter defectum ignis charitatis. Et similiter ex hac parte pauci ueniunt ad cælum, eò quod tales raro ueraciter, prænitent. unde de diuitijs temporalibus quo ad propositum uideatur posse intelligi illud psalm. Fallax equus ad salutem, ubi per equum intelliguntur bona temporalia, quia sicut equus est bellicosus, rixosus, mordens, & persecutiens, ita & occasione diuitiarum huius sæculi efficiuntur homines bellicosi, & rixosi per infinitos processus, qui inde oriuntur. Item mordentes, & se mutuo percutientes propter infinitas lites inde sequentes, etiam usque ad uerba. Sequitur, in abundantia autem uirtutis suæ, id est, temporalis substantiæ non saluabitur, sup. diu es, sed potius damnabitur, quia sicut dicitur, 1. Tim. 6. Qui uolunt diuites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli, & desideria multa inutilia, & nociua, quæ mergunt hominem in interitum, & perditionem. Ex his ergo omnibus patet, quod maxima pars saluandorum uenit ab Oriente, & Occidente, modo prius exposito. Sequitur. Filij autem regni, &c. Prius. Christus descripsit uocationem gentium ad fidem, & regnū cæleste. Hic consequenter describit, & insinuat Iudæorum reprobationem, cum inquit. Filij autem regni eijcentur in tenebras exteriores. Nam, ut dicit glo. interlin. Filij regni sunt Iudæi, in quibus antiquitus regnabat dominus per fidem. Vel, ut dicit Gorram Ordinis Prædicatorum, dicuntur filij regni uocatione, non electione, promissione non assentione, seu reputatione, non re, aut opere. Vel secundum August. de uerbis domini. serm. 6. Iudæi dicuntur filij regni, eo scilicet, quod legem acceperunt, & ad ipsos solos propheta missi sunt. Item, quia apud eos erat templum, & sacerdotium. Et iste sensus uidetur esse literalis, ut potest, quem prima fronte præterit litera sanè intellecta. Moraliter ista possumus exponere de peccatoribus, & de iustis secundum præsentem iustitiam. Multi enim nunc subiacent diuersis, & grauibus peccatis, quos multi existimant quasi à Deo reprobatos, & futuræ perditionis filios, qui

tamen tandem recumbent cum Abraham, Isaac, & Iacob. id est, cum multitudine electorum in regno Dei. Et qui prius reputabantur propter uitæ sanctitatem filij regni, id est, prædestinati ad cœlestem gloriam, occulto Dei iudicio finaliter casuri sunt in aliquod mortale peccatum, cum quo motu-ri sunt, & consequenter descensuri in tenebras exteriores. Nam de tenebris interioribus culpæ descendunt omnes reprobi in tenebras exteriores gehennæ. Et quamuis sit ibi ignis horribilis, nullo tamen pacto lucebit nisi forte ad maius tormentum damnatorum. Tum quia ille ignis est in propria natura, & per consequens non flammatur. Tum quia tenebrosus est, & obscurus propter loci conditionem, eò quòd euaporari non potest propter loci inclusionem. Tum, quia sic est uoluntas Dei secundum illud psal. Vox domini intercidens flammam ignis, uidelicet, in inferno. Et ad hoc propositum multum pertinenter loquitur August. lib. Soli loquiorum. cap. 29. ita & dicens. Vidimus multos Domine Deus, & audiuimus à patribus nostris, quod utique sine magno tremore non recolo, ascendisse, scilicet, primitus usque ad cœlos, & quodammodo inter sydera nidum suum collacasse, postmodum autem cecidisse usque ad abyssos, & animas eorum in multis obstupuisse. Vidimus stellas de cœlo cecidisse ab impetu ferientis caudæ draconis, & eos qui iacebant in puluere terræ, à facie subleuantis manus tuæ mirabiliter ascendisse. Vidimus eos, qui inter filios Dei ambulabant in medio lapidum ignitorum, quasi lutum ad nihilum defluxisse. Vidimus lucem obtenebrasse, & de tenebris lucem procedisse, quia publicani, & meretrices præcedunt incolas in regno cœlorum. Filij autem regni eijciuntur in tenebras exteriores. Quare autem omnia ista, nisi, quia in montem illum ascenderunt, in quem ascendit Angelus, & descendit Diabolus? Hæc ille. Hæc autem omnia paucis uerbis complectitur psalm. dicens hunc humiliat, & hunc exaltat. Hunc inquam, id est illum, qui uidebatur iam esse filius regni, humiliat per finalem reprobationem. Et hunc, id est, illum, qui à multis iudicabitur filius perditionis, exaltat per finalem electionem, & beatitudinem cœlestem. Ecce quomodo abyssus probationis abyssum inuocat æternalis electionis, & prædestinationis. Nam ut dicit

dicit August. dñica 1. post oct. Paschæ, serm. 1. Sæpe de quo desperauimus, subito conuertitur, & fit optimus. Et sæpe, quo multum præsumpsimus, subito deficit, & fit pessimus. Hæc ille.

M Y S T I C A' prædicta uerba possunt exponi de electione hominum sanctorum ad regnū cœlorum, & improbatione malignorum spirituum inde electorum. Multi ergo ueniennes ab Oriente, & Occidente, sunt hofes electi, qui ex omni parte mundi à Deo eliguntur, & assumuntur ad regnū cœlorum, eò quod apud eum non est distinctio Iudæi, & Græci, sed quor, quor bene operari uolunt, saluare uult Filij autem regni iam de cœlo eiectioni sunt spiritus maligni, qui hic appellantur filij regni. Tum quia in cœlo Empyreo creati, tum quia primitus in gratia constituti, tum quia regna cœlorum perpetuo possedissent, si peccando non obstitissent. Causa autem eiectionis eorum, inde fuit eorum superbia. Propter quam dixit dominus illud psal. Non habitabit in medio domus meæ, qui facit superbiam. Quod autem subditur in euangelio. Ibi erit fletus, & stridor dentium, s. in inferno, non ad malignos spiritus refertur, sed ad homines damnandos, qui post iudiciem generale dānabuntur in corpore, & anima. Et tunc flebūt eorum oculi præ fletore, & horrore fumi infernalis, qui in præfenti per concupiscentias uagati sunt plurimum. Similiter stridebant dentibus suis præ ardore ignis uehementis, qui in præfenti de edacitate gaudebant. Et, ut dicit Hiero. super Matth. ex duobus prædictis, uidelicet ex fletu, & stridore dentium ipsorum damnatorum concluditur euidenter resurrectio corporum in die iudicij.

T E R T I O principaliter in præfenti Euāgelio fit mētio de seruo Centurionis ab aegritudine Dei gratia resurgente, cum subditur in Euangelio. Et dixit Iesus Centurioni, id est, seruis ab eo missi. Vade, i. secute, & læte reuertere, & sicut credisti fiat tibi. Ecce quantum profuit fides sua, unde glo. ord. Christus fidei merito ostendit Centurionem impe-trasse seruo salutem. Et sanatus est puer, id est, seruus ex illa hora, qua, s. Christus dixit Centurioni. Sicut credidisti, fiat tibi, super quo dicit Chrysof. quòd inopinatè, & in momento tēporis curare seruum Centurionis uirtutè ostendit

diuinitatis. Circa hoc autem notandum, quod Christus sanauit hunc puerum tribus modis.

PRIMÒ quidem liberaliter, quia nihil exigendo, nisi fidei meritum, ideo ait Centurioni. Sicut credidisti, fiat tibi. Non dicit, quia aliquid temporale dedisti.

SECUNDÒ uerò integraliter, quia sanatus est puer. Nō dicit sanatus est pes, uel oculus, aut aliquid simile, sed per. Nec immerito, quia Dei perfecta sunt opera.

TERTIÒ autem uelociter, quia ex illa hora. Nō sic, aut curat ægrotus cæteri Medici præct. per singula.

MORALITER, Sicut Christus tribus prædictis modis sanabit corporaliter prædictum seruum Centurionis, sic etiam sanabat quotidie quemlibet peccatorem ad eum reuerenti uolentem spiritualiter. Primo quidem liberaliter, quia inde salarium non petit, sed gratis hoc facit, Esa. 43. Ego sum, qui deleo iniquitates tuas propter me. Secundo uerò integraliter. Vnde Aug. lib. 83. quæstionum, q. 11. Deus cum liberat, non partem liberat, sed totum liberat. At idem facit. c. sunt plures, de pœ. dist. 3. In eius etiam rei signum Christus totum hominem sanum facit in sabbato. Io. 5. Terriò autem uelociter. psal. Misericordia eius perueniet me. Et alibi. Citò anticipent nos misericordiæ tuæ. In cuius etiam rei signum legitur Luc. 15. quod pater filij prodigi occurrit ei reuertenti domum. Commendemus ergo nos misericordiæ tanti medici, ut quid egit in hoc seruo corporaliter, dignetur in nobis agere spiritualiter, hic largiendo suam gratiam, & in futuro gloriam æternam. Quam nobis concedat Iesus, &c.

FERIA VI. POST CINERES.

V DISTIS, quia dictum est antiquis. Diliges amicum tuum, & odio, &c.] Matth. 5.

PRIMA INTRODUCTIO.

LEX Imperialis. C. de bonis liberatorū. l. si liberij, dicit quod ficta ignorantia neminem excusat. Casus est talis. Occurret certo die festum alicuius Scti, in cuius uigil. est ieiunandum de præcepto Ecclesiæ, sicut de multis, habetur extra de obser. ieu. c. con-

suluit. Est autem aliquis gallandus, qui tali die non ieiunat, Cum

Cum super hoc increparur, dicit se ignorasse, quod esset ieiunandum, quia forrè non interfuit missæ parochiali, quando hoc fuit in prouinciatum, cui quidem missæ potuit, & debuit interesse. Vtrum ergo talis in illo casu excusetur à mortali peccato propter ignorantiam suam? Et similis casus potest poni de eo, qui comederet carnes absq; necessitate in die ieiunij. Ad hoc responderet Imperator per legem prædictam, quod non, eò quod ficta ignorantia neminem excusat. Cuius modi est in proposito. Moraliter. Notandum secundum doctores tam Theologos, quàm Iuristas, quod triplex est ignorantia. Prima dicitur inuisibilis, siue ignorantia facti. Et dicitur inuisibilis, siue quia uinci non potest, siue quia habens eam, non tenetur ipsam uincere. Et talis ignorantia omnino excusat à peccato, Propter quod Iacob excusatur omnino à peccato, qui cognouit Lyam, credens inuincibiliter eam esse Rachel. Genesi. vigesimo nono. Nam, ut dicit Aug. epist. 28. Et similiter recitatur in decret. 1. q. 10. nullus. Nullius crimen maculat nescientem. Et de hac ignorantia uidetur loqui Arist. 3. Et hic. cum dicit, quod ignorantia excusat peccatum. Secunda ignorantia dicitur uincibilis, & quam habens, tenetur uincere. sed ad hoc non laborat efficaciter, & de hac ignorantia possunt dari multa exempla, secundum quod est multiplex ignorantia, uidelicet, sperandorum hoc est æternorum bonorum, & cœlestiū, Item credendorum, uidelicet, articuloꝝ fidei. De quibus dicit B. Th. 2. 2. q. 2. art. 5. quod quilibet adultus tenetur explicitè eos scire. Valde ergo grauiter peccant multi Christiani, qui iam grandæui facti adhuc ignorant huiusmodi articulos, pariter & decalogi mandata, cum tamen dicat Arist. 2. Ethic. quod turpe est ignorare, quod omnibus scire conuenit. Item est ignorantia agendorum à nobis, ut sunt uniuersalia iuris præcepta, ut quid nemini est malum faciendum, Item dicit Beat. Tho. 2. 2. q. 76. articulo secundo, quod quilibet tenetur explicitè scire ea, quæ ad suum officium spectant. Da exemplum de præclaris, item de iudicibus, & iuricons. Item de medicis, & chirurgicis, ac cæteris huiusmodi. Item est ignorantia fugiendorum, uidelicet, uitiorum, & tormentorum infernalium. Qui ergo circa prædicta sunt ignorantes, & præsertim circa ea, quæ tenentur scire uoni-

sunt immunes à peccato, teste Bern. Epi. 77. ubi sic ait. Multa scienda nesciuntur, aut sciendi in curia, aut discendi desidia, aut inquirendi uerecundia. Et quidem huiusmodi ignorantia excusationem non habet. Hæc ille. Adde quod talis ignorantia dummodo non sit affectata, excusationem non habet à toto, licet bene à tanto, ut patet 32. quest. 7. quemadmodum. Tertia est ignorantia affectata, ut cum quis desiderat, seu uult non scire ea, quæ tenetur scire, uerbi gratia. Aliquis magnus uisarius non uult ire ad prædicationem, ac audiat ueritatem ne capiatur laqueis docti prædicatoris. Alius non uult confiteri docto, & timorato confessori, ne ostendat sibi peccatorum suorum grauitatem, & sui status periculum. Et de quolibet tali potest intelligi illud Iohan. 3. Omnis, qui male agit, odit lucem, & non uenit ad lucem, ut non arguantur opera eius. Item Isid. de summo bono, lib. 2. ca. 17. Sunt, inquit, qui pro ignorantia excusatione scire nolunt, ut minus culpabiles habeantur, qui seipsum decipiunt. Nescire enim simpliciter ad ignorantiam nolle uerò scire ad contumacem superbiam spectat, uoluntatem quippe Domini sui uelle nescire, quid aliud est, quam uelle Dominum suum superbiendo contemnere? Hæc ille. Hæc autem ignorantia pertinax aggrauat peccatum secundum Beatum Thom. 2. 2. quest. 76. art. 4. Ad propositum ergo Euang. hodierni notandum, quod Iudæi ante Christi aduentum laborabant ignorantia secunda, quæ est eorum, quæ quis tenetur scire, sed nescit, nec laborat scire. Quam quidem ignorantiam lex præall. ficta appellat, & quæ neminem excusat, saltem à toto, ut dictum est. Sed quomodo laborabant dicta ignorantia Iudæi? Certè in hoc, quod credebant se tantum teneri, & obligari ad diligendum benefactores suos, & amicos, & posse licitè odire inimicos. Quam quidem ignorantiam reprobat, & condemnat Christus, cum ait in principio Euangelij. Audistis, quia dictum est antiquis. Diliges amicum tuum, & odio habebis inimicum tuum. Ego autem dico uobis, Diligite inimicos uestros, &c.

SECUNDA INTRODUCTIO.

DILIGITE inimicos uestros, benefacite his, qui &c. Math. 5.] Scribitur extra de regularibus ca. porrectum, quod habitus non facit monachum, sed professio regularis. Casus est

est talis, Est aliquis immemor suæ salutis, qui ut cautius operetur malum, assumit habitum alicuius monachi, in quo forte facit. Sed Deo uolente deprehenditur per iustitiæ ministros in actuali perpetracione mali. Propter quod trahitur ad iudicium sæculare, ut condignas luat poenas.

Q U O D uidens, & forum sæculare euitare uolens quia forte timet supplicium mortis, asserit se religiosum esse. Hoc autem in probat perfecti euentiã, in hoc, scilicet, quod desert habitum monachalem. Cui respondet peritus iudex, quod illa probatio non est sufficiens, maximè, cum scriptum sit, ubi supra, quod habitus non facit monachum, &c. Ad hoc propositum est, quod scribitur. 20. q. 3. præfens, ubi dicitur, quod nullus tenetur ad religionem, ad cuius introitum nunquam consensit, licet etiam diu portauerit habitum dictæ religionis.

M O R A L I T E R. Omnes Christiani sunt quodammodo religiosi, quia iterum ligari ratione susceptæ fidei in baptismo, quamuis enim obligentur. Gentiles, & Pagani ad obseruantiam præceptorum legis naturalis, & similiter Iudæi ad obseruantiam præceptorum legis Mosaicæ, & maximè, quæ moralia sunt, soli tamen Christiani obligantur obseruare præcepta legis Euang. ad quæ se obligauerunt per actualem susceptionem baptismi. Sed profecto inter profitentis huiusmodi religionem disparitas est. Nam quidam solo nomine sunt Christiani, ut mali, & peccatores. Contra quos loquitur Amb. & recitatur. 22. quest. 5. cauere, dicens. Mendacium est se Christianum dicere, & opera Christi non facere, dicit etiam August. in lib. de fide ad Petrum, quod non omnes, qui baptizantur intra Ecclesiam catholicam acceptantur ad uitam æternam, sed tantum, qui percepto Sacro Baptismate rectè uiuunt. Quis enim diceret adulterum, perjurum, aut mendacem, usurarium, simoniacum, aut furem, gulosum, crapulosum, aut uinolentum, deuotum Christianum existere? Certè in sanæ mentis reputaretur, qui ita iudicaret. Quia si tales uellent tueri partem suam allegantes illud Marc. 16. Qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit, possit utique illis dici, quod illa Christi promissio intelligitur rebus stantibus, ut tunc. Nam qui post baptismum moritur, euolat directè ad cælos. maximè cum baptismus tollat culpam, & poenam, ut patet extra de baptismo. ca. gaudemus. Item de consecr. dist. 4.

per

per baptismum. Qui ergo post gratiam baptismalē redeunt ad peccata tales impediunt ne prædicta Christi promissio forriatur in eis suum effectum, quia, & si interius generant habitum characteris baptismalis, qui indubiter adhæret animæ, non tamen habent opera Christianæ religionis. Unde tales rectè præfigurantur per Gabaoonitas, de quibus legitur Iosue. 9. quod uenerunt ad Iosue cum uestibus laceratis, calcis fractis, & utribus ueteribus. Patet ergo, quod illi, qui solo nomine sunt Christiani, nõ saluantur, quamuis habeant habitum Christianorum, idest, characterem baptismalem. Sunt autem alij Christiani, te & nomine Christiani, & qui regulariter uiuunt, idest, conformiter ad regulas à Christo dadas, inter quas tres specialiter inferuntur in præsentī Euang. Prima est de charitate, & dilectione inimicorum. Secunda de subuentione ægenorū. Tertia de forma orationis deuotorum catholicorum. Ista tria patent in deductione eiusdem Euangelij. Bene ergo dictum est à Christo profitentibus religionem Christianam. Diligite inimicos uestros, &c.

IN præsentī ergo Euang. de tribus principaliter fit mentio uidelicet de dilectione dilatanda. ibi. Ego autem dico uobis. De intentione sinistra cauenda, ibi, Attendite ne iustitiam uestram. De forma in oratione seruanda, ibi. Et cum oratis, &c. Primo igitur fit mentio de dilectione, & charitate dilatanda. Circa quam partem Christus duo principaliter facit. Primò enim allegat errorem antiquæ traditionis, ibi. Audistis, quia &c. Secundò tangit explanationē Euangelicæ perfectionis, ibi. Ego autem dico uobis, &c. Quantum ad primum dicit sic. Audistis, quia dictum est antiquis, uidelicet, Leuit. 13. Diliges amicum tuum, sicut teipsum. Hic enim textus legis antiquæ. Ad quem quidem textum addebant Iudæi ex traditione seniorum, & odio habebis inimicum tuum. Sed unde processerat in antiquis Iudæorum tantus error, & tanta legis corruptio? Certè, quia legerant Exod. 17. Dominum præcipisse filiis Israel, ut delerent Amalechitas de sub æcelo, ideo ex hoc præcepto concludebāt inimicos iustè persequendos, & odiendos; Item processerat huiusmodi error ex forma, & uerbis legis malè intellectæ. Lex enim tantū dicebat, Diliges amicum tuum, ut patuit, nullam mentionem faciens de inimico. Propter quod concludebāt posse licitè ini-

micos

micos odio habere. Sed iste error reprobatur per translationem septuaginta interpretum, qui, ut dicit hic glo. interli. potuerunt in sua translatione. Diliges proximum tuum, & non inimicum tuum. Vbi nomine proximi intelligitur omnis homo uiator. Et quando obijciebatur contra eos hæc translatio, dicebant. quod nomine proximi intelligitur ille, qui est proximus cultu, aut religione, seu beneficij alicuius collatione, & non proximus natura. Quinimo dicebant aliquem proximum natura licitè odiendum, scilicet, inimicum. Si tamen istud referatur ad malignum spiritum, qui est uerus inimicus noster, sic potest licitè odio haberi. Et tunc erit sensus. Diliges proximum tuum, idest, quemlibet hominem uiatorem, & odio habebis inimicum tuum, scilicet, diabolum. Et nota, quod hodie aliqui prædicatores sunt similes antiquis doctoribus Iudæorum, sicut, qui uolunt exponere sacram scripturam ad fantasiam suam, & quandoque multum tortuose. Cum tamen dicat Chrylosto. in opere imperfe. homil. 23. quod omnis doctor seruus est legis, quia neque supra legem aliquid addere potest de sensu, neque subtrahere. dicente Salom. sup. Proue. 30. Ne addas uerbis Dei, nec detrahas iu. Qui autem ausus est hoc facere, se sapientiozem putat esse, quàm Deum. Hæc ille.

RECITATA ergo traditioe damnabili seniorum populi Iudæorum circa odium inimicorum, consequenter ponit, & subiungit Christus explanationem Euangelicæ perfectionis, cum ait, Ego autem, qui sum, supp. legislator, & errorum corrector, dico uobis omnibus, scilicet, hominibus, diligite inimicos uestros, uidelicet quantum ad naturam, sed non in eo, quod mali sunt, quia, ut dicit interli. uitia, odio, non dilectioni est habenda. Præcipit, itaque Christus in præsentī Euangelio, ut diligamus inimicos nostros tripliciter. Primò quidem corde, cum dicit. Diligite. Est enim diligere actus interior cordis. Et istud est contra illos fictos homines, qui diligunt proximos suos lingua, seu uerbo, sed hoc est totum, sicut patet de illis, qui amplexantur homines dicentes. Ecce unus homo ad uestrum mandatum. Sed cum recurritur ad eos in necessitate, solent se excusare cum quadam palliata, & simulata tristitia, contra quos loquitur Iohan. in sua. 1. cæno, c. 3. di. Filii mei non diligamus uerbo neq; lingua, sed opere,

opere, & ueritate. Secundò uerò opere, cum subiungit dicens. Bene facite his, qui &c. Nam probatio dilectionis exhibitio est operis, ut ait Greg. in homil. diei Pentecost. Debemus itaque benefacere his, qui oderunt nos, & hoc pro loco, & tempore, cum scilicet, sunt in necessitate constituti, aliàs est consilij, & hoc tenemur facere propter multa. Tum propter naturæ conformitatem, quia homines sunt nobis similes. Propterea bene loquitur scriptura. Esa. 58. dicens. Carnem tuam, ne despexeris. Tum propter Dei amorem. Commune enim prouerbium est, quòd qui diligit me, diligit, & canem meum. Si ergo uerè diligimus Deum, diligimus, & inimicos nostros, cum sint creaturæ eius. Non quidem canes, sed creaturæ rationabiles, & ad imaginem Dei factæ. Tum propter diuinam imitationem. Deus enim ostendit se diligere malos, tribuendo eis temporalia. Nam, ut dicitur in præsentī euang. ipse solem suum facit oriri super bonos, & malos, & pluit super iustos, & iniustos. Ut ergo ipsum imitemur, debemus tempore suo benefacere inimicis nostris. Tertio autem ore, cum subiungit ipse Christus, dic. Et orate pro persequentibus, per manifestam iniuriam, & calumniantibus uos, per apparentem iustitiam, uel pro persequentibus facto, & calumniantibus uos uerbo. Pro talibus ergo orate debemus, exemplo sanctæ martis nostræ Ecclesiæ, quæ signanter in die Parasce, pro omnibus inimicis suis orat, etiam pro Hæreticis, Iudæis, & Sarracenis. Sic ergo, & uos deberis facere, ut sis filij, scilicet, per imitationem patris uestri, qui in cælis est, qui solem suum, &c. Deinde probat Christus, quòd tantum diligere diligentes se, non facit hominem dignum uita æterna, nec talis dilectio est meritoria, nisi aliud ponatur, cum hoc etiam faciant infideles, ideo subiungit, di. Si enim diligis eos, qui uos diligunt, quam mercedem habebitis. *supp.* in alio sæculo? Nonne, & publicani hoc faciunt? Et si salutaueritis fratres uestros tantum, quid amplius facietis? Nonne, & ethnici hoc faciunt? Nam, ut dicit hic interl. amare amantem se, naturæ est, amare uerò odientem se, charitatis, & gratiæ est. Tu uerò cum his duobus adde alia duo, uidelicet, quòd non amare non amantem in se, imperfectionis est humanæ. Non amare autem amantem se, peruersitatis est maximæ. Tandem ergo concludit dominus

dominus hanc materiam de dilectione proximi, di. Estote ergo perfecti, uide licet, inimicos corde diligendo, opere illis benefacendo, & ore pro eisdem orando, sicut pater uester cælestis perfectus est, ubi nota, quòd ly sicut notat imitationem, & non æqualitatem, quia ad æqualitatem perfectionis diuinæ peruenire est nobis impossibile. Debemus tamen conari ad illius imitationem proposse nostro. Notandum ergo iuxta hanc materiam, quòd præterea, quæ dicta sunt, propter multa debemus conari ad diligendum inimicos nostros, etiam quamtuncunque nobis graues, & molesti extiterunt, seu existant.

PRIMÒ quidem propter Dei præceptum implendum, sicut pater in præsentī euang. Si enim præcepta hominum obseruantur, quanto magis præceptum Dei obseruandum est? Ipse enim clamat ad nos, di. Psalm. Attendite popule meus legem meam, inclinate aurem uestram, &c. *supp.* dicentis. Diligite inimicos uestros. Secundò propter meritum augendū. Nam quanto difficilius est diligere inimicum, quàm amicū, tanto magis meritorium est. Luc. 1. Salutem, *supp.* habemus ex inimicis nostris, id est, ex dilectione inimicorum nostrorum, & de manu omnium, qui oderunt nos. Secundum enim communem doctrinam Theologorum difficultas, & arduitas humani actus, procedens ex parte operis, seu obiecti, reddit actum magis meritorium. Cuiusmodi est in proposito, non sic autem semper est de difficultate proueniente ex parte operantis, sicut pater de habituato in malis, & uolente ab illis se retrahere, quod sibi difficilimum est. Sed non propterea magis meretur, quàm habituatus in bonis, cui delectabile est bene operari, immo minus meretur cæteris paribus. Tertio propter præmium consequendum. Vnde August. ser. 5. de B. Stepha. Grandis, inquit, labor est inimicos diligere, & pro persecutoribus supplicare. Sed attende, quia grande erit præmium in futuro. Quarto propter supplicium uitandum. Qui enim non uult inimico parcere, tandem retrudetur in carcerem inferni, Et de hoc extat parabola Mat. 18. de debitore, qui noluit remittere conseruo suo, quem postea dominus eius iussit in carcerem recludi. Deinde ibi concludit Christus, di. Sic faciet nobis pater meus cælestis, non remiseritis unusquisque fratri suo de cordibus uestris.

Psal. Si reddidi retribuētibus mihi mala, idest, si cum odio nolui me vindicare de inimicis meis, decidam meritō ab inimicis meis inanis, idest, perdam omne meritum, quod primō acq̄siveram, & per consequens incurram supplicium eternum. Quintō propter facilem actum, ut ei dicit Augustin. homil. 6. quæ est homilia huius diei. Potes mihi dicere, non habeo, quod tribuam indigenti, non possum frequenter ieiunare, non possum à carnibus, & uino abstinere. Nunquid potest mihi dicere, non possum charitatem habere? q. d. non. Item August. serm. 4. huius diei dicit sic. Dicit forsā aliquis. Nulla ratione possum inimicos diligere, sed audi, quia in omnibus scripturis dicit tibi Deus, quia potes. Tu verò econtrario respondens non posse. Considera nunc utrum tibi, an Deus debeat credi. Et ideo, quia ueritas æterna mentiri non potest, ideo uacuas excusationes relinque, & dic, cum psalm. Non declines cor meum in uerba malitiæ ad excusandas excusationes in peccatis. Sextō propter multiplex exemplum. Nam ad diligendum pariter, & orandum pro inimicis nobis dedit exemplum Saluator noster Christus, cum in cruce pro inimicis suis orauit, dicens, Pater dimitte eis, quia, & c. Luc. 23. Sed, ut dicit August. ser. 2. dominicæ. 19. post Trinit. ad hoc respondent nonnulli, dicentes. Potuit hoc facere Christus, non autem ego. Ille enim Deus, & homo, ego uerò homo solum. Sed ecce, inquit, ipse August. tibi loquor ò homo. Si enim multum est tibi imitari dominum tuum, attende, & imitare Stephanum conseruum tuum. Stephanum enim homo erat sicut, & tu. Sed quod fecit, non fecit nisi rogante Iob, quem rogas, & tu. Hæc ille. Item ad diligendum inimicos exemplum habemus in Ioseph, qui fratres suos descendētes in Aegyptum, cum fletu magno osculatus est, di. Nolite timere, quod supp. nunc ulciscar de uobis, qui me uendidistis. Pro salute enim uestra misit me dominus ante uos in Aegyptum Gene. 45. Item in Moyse, quem & si populus frequenter cōtempserunt, atque lapidare uoluisset, nihilominus tam ardentem pro illis orabat, quod dicebat ad dominum. Si non dimiseris peccatum populi tui, dele me de libro, quem scripsisti Exod. 32. Item in Dauid erga Saul querentem eum occidere, cui tamen ille, semper pepercit, quamuis frequenter ipsum occidere potuisset, si uoluisset. Item de eodem erga

semel

semel iniuriantem illi, & uocauit eum filium Baliai. Cui tamen pepercit, quinimo militem eius uolentem semel occidere, dilictè prohibuit. 2. Reg. 16. Nonne etiam Paulus dicebat anathema esse pro persecutoribus suis? Rom. 9. Quis ergo placeat Deo remittere offensam inimico, & eum diligere, sequens declarat exemplum. Legitur enim in script. exemplorum, dist. 1. de quodam uulenc. qui indulsit mortem patri sui, illi, qui ipsum occiderat, eo, scilicet, quod ab eo, cum uellet ipsum occidere, perierat uisum ob reuerentiam passionis Christi. Cum itaque, postmodum ad ecclesiam orandi gratiam se contulisset, & sibi peccata sua dimitti orasset, sicut & ipse alteri dimiserat, imago crucifixi uisa est, ter caput inclinasse, quasi illi regratians, & eum exaudiens. Propterea de pæ. distinct. 5. falsas dicitur, quod nemo potest ueram præsentiam agere, nisi rancorem deposuerit de corde. Patent ergo sex rationes, quæ meritō debent nos mouere ad dilectionem inimicorum. Notandum est autem, quod circa hanc materiam dilectione inimicorum magnus contingit abusus, & error usitatus fermè apud omnes. Dicit enim quisque. Talis mihi nocuit, aut mihi iniuriatus est. Ego quidem parco sibi, sed nunquam loquar cum eo, nisi fuerit mihi primo locutus. Ipse enim incepit litem, & ideo iustum est, ut incipiat reconciliationem. E diuerso autem alter fortè tantundem, aut plus dicit, uel fortè, quod non est inferioris conditionis, ex quo fit, ut multo tempore nec sibi mutuo loquatur, nec similiter mutuo se salutem. Sed nouerint, quod si uterque teneretur altari reconciliari. Quis si unus tantum, tunc teneretur solus placare offensum, & offensus siue discrepatione; aut improprio offendenti remittere. Quis si offensus uideat offendentem de reconciliatione non curat, aut fortè, quia erubescit se humiliare, tunc si ab offenso præueniatur, & ab eo incipiatur reconciliatio, grande meritum acquirit apud Deum, quamuis ad hoc non obligetur, nisi fortè in præparatione animæ. Et ad hoc propositum Multum bene loquitur Chryso. supp. Matth. in opere imperfecto homil. 12. Non inquit dicas. Ille mihi nocuit, non ego illi, ille mihi satisfacere debet: non ego illi. Si pro gloria salutis tuæ iubet te dominus amicitiam facere, magis nocitus debet rogare, ut duplicem

Ser. Quadr. G. Pep.

E

gloriam

gloriam, seu coronam consequaris, unam quia nocitus es, aliam quia rogas prior. Et iterum post pauca. Festina ergo, inquit, inimicum tuum prænere ad amicitias, ne forte te tardante ille prænere ad rogandum, & de manibus tuis rapiat pietatis mercedem. Hæc ille. Et sic patet de primo principali.

S E C V N D O principaliter in præsentī Euangelio fit mētio de intentione sinistra, cauenda in humanis operibus. Et circa hoc iterum duo facit Christus, primo enim docet sinistram intentionem cauendam in huiusmodi operibus in generali, di. Attendite, &c. Secundò in speciali, ibi. Cum ergo facies eleemosynam, &c. Quantum igitur ad primum dicit sic, attendite ne iustitiam uestram, idest, opera de genere bonorum, ut sunt ieiunium, eleemosyna, oratio, & huiusmodi, faciatis coram hominibus, ut uideamini ab eis, idest, caute, ne ponatis finem iustitiæ uestræ, idest, operum de genere bonorum, quia hic capitur iustitiam prout est omnis uirtus, in laude hominum. Et nota, quòd, ut dicit hic glo. ord. non prohibentur per hæc uerba bona opera, fieri coram hominibus, ut Deus lauderetur, siue, ut proximus edificetur, sed prohibentur coram hominibus fieri eo fine, ut tali facientes inde laudētur ab hominibus. Nam, ut dicit Greg. lib. 8. moral. c. 39. Aliud est, dum in ostensione operis gloria quæritur largitoris, & aliud laus priuata concupiscitur de bono largientis. Primum enim licet fieri, secundum illud Matt. 5. Sic luceat lux uestra coram hominibus, ut uideant opera uestra, & glorificent patrem, &c. Secundum autem non licet fieri, ut dicitur, deinde assignat pœnam huius prohibitionis cum subiungit, di. Alioquin mercedem non habebitis apud patrem uestrum, qui in cœlis est, cuius solus gloriam debent veri filij quærere, & omnia opera sua ad hoc refert, ut illi placeant. Ad euidentiam autem huius textus notandum secundum doctores Theologos, quòd humanorum actuum triplex est differentia. Quidam enim sunt intrinsecè boni, & qui non possunt nisi boni fieri, ut est dilectio Dei super omnia, item dolere de peccatis principaliter propter Deum. Alij autem sunt opposito modo intrinsecè mali, & qui non possunt fieri, eò quòd habent inuolutam malitiam inseparabiliter annexam, sicut est odium Dei, & similiter mendacium.

Alij

Alij uerò sunt indifferentes ad bonum, & malum, cuiusmodi sunt ieiunium, eleemosyna, oratio, peregrinatio, & similia. Vbi enim tales actus fiunt principaliter propter Deum summè dilectum, tunc sunt boni. Vbi autem fiunt propter laudem hominum, aut alium finem malum, tunc sunt mali. Vnde gl. super decretalem. Scripta extra de collusionē detegenda, dicit Io. And. quòd Deus non est remunerator nominum, sed aduerbiorum, & hoc est dicere, quòd Deus non remunerat bonum, quod fit, nisi bene fiat, & propter debitum finem. Mors enim Christi fuit nobis maximum bonum, & tamen occisores Christi grauiter peccauerunt. Non enim tantum considerat Deus, quid fiat, sed quo animo fiat, ut habetur. 1. 5. q. 6. Si quandoque. Secundò ostendit Christus sinistram intentionem cauendam in humanis operibus in speciali, cum subdit, di. Cum ergo facies eleemosynam, noli tuba canere ante, sicut Hypocritæ faciunt, noli uelle hoc innotescere ad gloriam tuam, ut dicit interli. dicit enim magister. Nico. de Lyra super hoc passu, quòd Iudæi olim utebantur tubis, sicut modo Christiani campanis. Et ideo, sicut modo uidemus, quòd in aliquibus abbatibus bene regularis pulsatur campana post prandium religiosorum ad conuocandum pauperes ad eleemosynam, ita, & Iudæi utebantur tubis ad conuocandum pariter pauperes ad dandum eis eleemosynam, sed quia plerique eorum hoc faciebant ad ostentationem, & humanam laudem, ideo talem modum hic reprobat Dominus saltem quantum ad finem prædictum, debet enim diuitibus daturis eleemosynam sufficere, quod illam uideat Deus cum multitudine Angelorum cœlestium. Chryl. in hodie. homil. Si bonorum, quæ facis, uis inspectores habere, ecce non solum habes Angelos, & Archangelos, uerumetiam Deum uniuersorum. Fanum ergo est ualde uelle facere eleemosynam propter gloriam sæculi, quia sic merces æterna cõuertitur in temporalem. Et hoc insinuat Christus cum subdit, di. Amen dico uobis, receperunt mercedem suam, glo. in terli. Merces sua est laus humana, quàm in præsentī acceperunt, sicut petebant, & optabant, ecce certè parua, & breuis merces. Iterum autem prohibet dominus prædictam sinistram intentionem, ut non se immisceat operibus de genere bonorum, cum ait. Te autem faciente eleemosynam nesciat

E 2 sinistra

sinistra tua, quid faciat dextera tua. glo. interl. Non se immisceat appetitus humanæ laudis, uel aliquod uitium, ut sit elemosyna tua in abscondito, id est, secundum rectam rationem facta. Augüst. autem in 1. sermo. huius feriat dicit, quod per dexteram intelligitur amor Dei, per sinistram uero amor huius seculi, si ergo, inquit, propter humanam laudem elemosynam dederis totum est à sinistra. Si uero pro re promissione peccatorum, totum dextera facit. Quid est ergo dicere, nesciat sinistra tua, quid, &c. Nisi quod id quod facit Dei amor, non contumpat inanitas, uel cupiditas mundi? Pater ergo, quod ex bono opere nostro, siue elemosyna sit, siue quodcumque aliud, tantum Dei gloriam petere debemus, & non nostrum, dicentes illud psal. Non nobis domine, non nos, sed nomini, &c. Aug. lib. soliloquiorum. c. 15. Tuum domine est bonum, quod in nobis est. Qui ergo de bono tuo gloriam sibi querit, & non tibi, hic fur est, & latro, atque similis est diabolo, qui uoluit furari gloriam tuam hæc ille. Qui autem facit elemosynam suam in abscondito. id est, propter Dei gloriam, & non seculi, talis non perdet mercedem suam, quia remunerabitur tandem a domino. Et hoc est, quod subdit. Et pater tuus, qui uidet in abscondito, i. qui approbat opus factum propter eum, reddet tibi.

TERTIO principaliter in præsentis euangelio fit mētio de forma in oratione seruanda. Circa tamen reliquum textum Christus duo principaliter facit, primo enim reprobatur, & dissuadet modum orandi indebitum, secundo suadet, & docet modum debitum, ubi. Tu autem cum oraueris, &c. Quantum igitur ad primum dicit sic. Et cum oratis, non eritis sicut hypocritæ, qui amant in synagogis, & in angulis platearum, in quibus, scilicet locis est communiter concursus populi, stantes orare, ut uideantur ab hominibus. glo. ord. Non est malum uideri in oratione, sed malum est appetere uideri. Amen dico uobis, receperunt mercedem suam, uidelicet, hominum laudem quam petebant, sed tandem recipient mercedem meam, scilicet, poenam æternam in alio seculo.

NOTANDUM est autem iuxta prædictum uerbum, stantes orate, quod Iudæi stantes, & non sedentes, aut genusestetes orant, eo, scilicet quod stantes legem acceperunt, ut patet Exod. 19, hos itaque uolunt multi Christiani imitari, ut sunt aliqui

aliqui presbyteri inuerecundi, & quæstuarij, qui interdum stant in ualuis Ecclesiarum, in quibus est concursus populi, legentes officium suum, & expectantes solidum, item, ut sunt multi laici, qui uagantur per Ecclesiam solucentes saltem superficialiter horas suas, & orationes priuatas, item ut sunt illi rustici, qui assistunt missæ corpori erecti, nec flectunt genua quousque uiderint sacram hostiam eleuari à sacerdote, & in hoc uidentur imitari non solum Iudæos, uerumetiam bruta animalia, & præcipue elephantos, de quibus dicit Ambro. in Hexameron. lib. 6. c. 5. quod nunquam inclinant corpus in terram, quia cum non habeant iuncturas in genibus, non possent iterum surgere, cumque paulare uolunt, tunc erecti appodiant se ad truncum alicuius arboris, ne cadant, sic & multi postquam uagari sunt per ecclesiam, tandem paulare uolentes, siue ut audiant diuina, aut sermonem, solent se appodiare super altaria, super quibus celebrantur diuina, ecce eorum irreuerentia ad diuina, & sacra.

SECVNDO, Christus circa hanc partem suadet ordinem debitum, cum ait. Tu autem cum oraueris, intra in cubiculum tuum, & clauso ostio, ora patrem tuum, super quo dicit gl. or. quod cubiculum est cordis secretum, cuius ostium est carnalis sensus, per quem improbe se ingerunt hæc exteriora, sicut manifestè patet de sensu uisus. Istud ergo ostium est claudendum, cum accedimus ad orationem, ut sic repulsis omnibus, quæ impedire possent, aut saltem retardare hominis spiritum à contemplatione cælestium, deuotius, & feruentius oretur Deus, qui inuertur cor, ideo subdit. Et pater tuus, qui uidet in abscondito. scilicet intentionis, reddet tibi, supple, fructum orationis. Pater, quod cum silentio, & non clamore orare debemus Dominum; hoc autem persuadet Amb. de sacramentis, lib. 6. ca. 10 tali exemplo. Si, inquit, aliquem rogas, qui cito audit, non opus est clamare, sed ipsum rogas uoce moderata. Si autem surdum aliquem rogas, tunc incipis clamare, ut te possit audire. Qui ergo in oratione clamat, putat, quia aliter non possit Deus, nisi clamantem audire, & cum ipsum sic rogat, eius potestati derogat, qui autem in silentio orat, fidem defert, & consistetur, quod Deus sit securator cordis, & renis. Hæc ille. Item ad idem propositum loquitur Chrysost. super Matt. in opere imperfe. Hom. 9. ubi exponens

predictum uerbum, uidelicet, intra in cubiculum tuum, dicit, & non clamosa uoce orare debemus dominum, sed tacito corde, eod quod ex clamosa oratione multa mala nascuntur. Primum est, quia qui clamose orat dominum non credit ipsum ubique esse. Secundum malum est, quia mysteria secretarum petitionum tuarum, quas forte non oportebat alterum scire, sed tantum te, & Deum, in auribus tam bonorum, quam malorum hominum conijcis, & sic interdum ab hominibus derideris, quibus indiscrete orando absconsa tua manifestasti. Da exemplum de illa iuuenula, que orabat dominum, ut daret sibi pulchrum maritum, item de altera, que orabat dominum, ut cito moreretur eius maritus, eod quod sepe eam uerberabat, ut allegabat. Tertium malum est, quia clamose orans alterum, iuxta te orare non permittis. Vocibus enim tuis rapis sensum illius ad tuos sermones, & sic peccatum colligis, dum alios orare non permittis. Sic ergo ora, sicut Anna, de qua 1. Reg. 1. legitur, quod labia, quidem eius mouebantur, sed uox illius non audiebatur. Hec Chrysostomus. Patet ergo, quod silenter orandus est dominus, & praesertim ab imperfectis, qui si publice orarent Dominum, de facili possent tentari de mani gloria. Propterea legitur, quod cum quidam de discipulis B. Bernardi, cum interrogasset, cur pie cepisset dominus clauso ostio orare, maxime cum scriptum sit. Luc. 5. Sic luceat lux uestra coram hominibus, ut uideant, &c. Respondit illi beatus pater Ber. di. Qui habet parum lumen religionis, & modicum ignem charitatis de nouo accensum, ad modum candelae est occultandum a uento, eod quod cito extinguitur a modico uento, si aeri exponatur, qui autem habet maximam charitatis fornacem, & bene succensam, cum exponitur uento, tunc magis succenditur, nec extinguitur, uel austro prosperitatis, seu adulationis, nec similitur Aquilone aduersitatis. Patet ergo, quo aliquid est de perfectis, & imperfectis, quo ad orationem formandam in publico. Et quia, ut communiter sumus imperfecti, ideo tutius est nobis in secreto orare, ne in publico orantes tentemur, & pulssemur uento humanae laudis. Sic ergo oremus partem celestem in presenti, quatenus tandem ad eum possimus peruenire, qui in Trinitate perfecta uiuit, &c.

SABBA-

SABBATO POST CINERES.

M sero factum esset, erat natis in medio mari. Mar. 6.

PRIMA INTRODUCTIO.

Lex Imperialis. C. de naufragijs, s. si quis dicit, quod ubi aliqua nauis periclitatur, nullus debet quicquam rapere de bonis illius.

Casus est talis. Est aliqua nauis de Flandria ueniens de Hispania, aut Portugallis onusta uino praecioso, & speciebus multis, quae transiens ante Depam in Normandia crassante, tempestate maris pellitur ad portum dicti oppidi, & ibi casu fortuito illaditur, atque frangitur. Quo uiso astantes, & piratae occurrunt, & rapiunt de bonis illius quicquid possunt, tanquam super Turcum. Vel Admiraldus, seu locum tenens, illius, ponit manum super huiusmodi bonis naufragium passis, di. iure illa sibi pertinere.

QUAE RITUM, utrum hoc sibi liceat facere? Certè respondet lex praallegata, quod non rextus enim est clarus. Ista lex est conformis legi Ecclesiasticae, de qua scribitur de reg. iur. li. 6. quod nullus debet locupletari cum alterius iniuria, uel iactura. Item afflictio non est danda afflictio.

MORALITER, Sic est omnis homo in hoc mundo, sicut nauis in medio mari. Nam sicut nauis transiens nullum uestigium relinquit post se, ita neque homo post mortem. Psalm. Vidi impium super exaltatum, & eleuatum, sicut cedrus libani, supple, in uita sua, sed non multo post transiit, & ecce non erat, quae sibi eum, & non est inuentus locus eius. Item. Sap. 5. Transferunt omnia, tanquam nauis, quae transiit fluctuantem aquam. Periclitatur autem ista nauis, & frangitur in morte. Quo uiso mox accurrunt piratae infernales, ut rapiant bona illius, & signanter animam, Thren. 1. Manuum suam misit hostis ad omnia desiderabilia eius. Sunt enim ipsi daemones uelut piratae, qui permanent die, ac nocte super mare contemplantes, si qua nauis transeat. Quia ubi aliquam quantumcunque a longe uiderint, mox accurrunt, & festinantem depredati. Ita in proposito de transitu hominum per passagium, mortis, quibus occurrunt daemones, &c. Et hoc est, quod loquitur Psalm.

E 4 di. Ia-

di . Inſidiatur, ſup. diabolus in articulo mortis cuiuſlibet hominis, quaſi Leo. ſup. abſconditus in ſpelunca ſua . Inſidiatur ut rapiat pauperum, ſup. hominem, ſiue ſpiritus eius . Sic enim inſidiatus eſt tranſitus Beati Martini, quem videns ipſe ſanctus ait . Quid huic aſtas cruenta beſtia? Nihil in me, &c. O quis in paſſagio mortis poteris dicere ſimilia uerba illi cruentæ beſtiæ? Sic etiam uenerunt dæmones ad obitum Dagoberti quondam Regis Francia. De eo enim hiftoriæ referunt, quod cum ueniſſet ad extremum uitæ, & affuiſſent dæmones animam eius rapere uolentes, ſubito affuerunt tres uenerabiles uiri, ob quorum reuerentiam tres inſignes eccleſias conſtrui fecerat dum uiueret. Hi fuerunt glorioſi Dei amici, Dionyſius, Martinus, Mauricius . Venit itaque Dionyſius, cum ſecuri, qua fuerat capite truncatus, Martinus, cum baculo paſtorali, Mauricius cum enſe, & ſic cum talibus inſtrumentis uifi ſunt, fugiſſe totam illam cateruam demonum uolentium rapere, animã dicta Dagoberti. Ecce quomodo piratæ infernales nituntur in morte cuiuſlibet hominis rapere animam illius Sed non obſtante huiuſmodi piratarum infernalium crudelitate, & auditate in rapiendis animabus hominum, non tamen permittit piſſimus Deus, ut præualeant cõtra huiuſmodi di, naues, aut, ut aliquid inde rapiant, & ſignanter ſecum deferant ſcutum regis æterni, in quo ſunt tria lilia, quæ ſunt fides, ſpes, & charitas, pſal. Custodit dominus animas ſanctorum ſuorum de manu peccatoris, ideſt, dæmonis, qui antonomatiçè dicitur peccator, liberauit, ideſt, liberabit eos. Item Sap. 3. Iuſtorum animæ in manu Dei ſunt, ideſt, in ſaluaguardia, & ſub protectione illius. Et ideo non tangent eos tormentum mortis, ſup. æternæ. Et ſimiliter Iohan. 10. dicit Chriſtus de animabus electorum . Non rapiet eas quiſquam de manu mea. Quinimmo ipſe Chriſtus ueniet, & apparebit electis in mari, ideſt, in amaritudine morris laborantibus, eos conſolans, & confortans . Et hoc innuitur in præſenti Euangelio, ubi legitur affuiſſe diſcipulis ſuis in periculo maris conſtitutis, di. illis. Conſidite, ego ſum, nolite timere.

SECUNDA INTRODUCTIO.

CIRCA quartam uigiliam noctis uenit Ieſus ad diſci.]
Matth. 6.

Matth. 6. Scribitur extra de homicidio. c. ad audientiam, quod in dubijs tutior uia eſt eligenda. Caſus eſt talis, qui etiam inſeritur, ubi ſupra. Quidam preſbyter percuffit clericum ſuum cum cingulo ſuo . Hoc autem cum faceret, contingit, quod cultellus elapſus de uagina, quæ cingulo adhærebat cum in dorſo, aliquantulum vulnerauit . Succellus tamen temporis conualuit. Sed non multo poſt graui inſirmitate percuffus, mortuus eſt. Sed quia dubitabatur ſi decelliſſet ex primo uulnere, ſiue ex aliquibus reliquijs dictis uulneris, necne, ideo percuffor conſulit peritum iuriſtam. Ille autem reſpondet conformiter ad Clementem I I. ubi ſupra, quod interdicitur dicto preſbytero, ne in ſacris ordinibus miniſtret, eod quod in dubijs tutior uia eſt eligenda . Ad idem eſt, quod ſcribitur de conſecra. diſtinct. 1. cap. Eccleſiæ, ubi dicitur, quod Eccleſiæ, uel altaria, de quorum conſecratione ambiguitas eſt, debent iterum conſecrari. Ecce quomodo in dubijs tutior uia eſt eligenda.

MORALITER ualde dubium eſt, quia ſaluabitur, & quis non . Nam, ut dicitur. 2. quaſt. 1. ſacerdotibus. Adhuc neſcimus, quis in terribili Dei iudicio, qualis ſit futurus. Item Eccleſ. 6. dicitur, quod neſcit homo an odio, uel amore dignus ſit, quod quidem uerbum doctores communiter exponunt de odio reprobationes, & amore diuinæ electionis. Item ubi ſupra dicitur, quod neſcit homo ſinem ſuũ, Ecce quomodo ſinis hominis eſt dubius. Nihilominus eſt duplex uia, qua itur ad cœlum. Prima eſt iuuentutis . Secunda autem ſeneſt. & præſertim cum quis eſt proximus morti.

Prima autem tutior eſt, & non eligenda . Vnde Sap. 8. dicit Dominus . Qui mane uigilauerint ad me, inuenient me. Secunda uerò eſt ualde dubia, prout teſtatur Auguſtin. & recitatur de pœn. diſt. 7. Si quis, ita dicens . Si quis poſitus in ultima neceſſitate uoluerit pœnitentiam accipere, non illi negamus, quod petit, ſed non præſumimus, quod bene hinc exit. Si ſecurus hinc exierit, ego neſcio . Pœnitentiam dare poſſumus, ſecuritatem uerò minime . Tene ergo certum, & dimitte incertum . Si enim pœnitentiam ius agete, quando peccare non potes, peccata te dimiſerunt, non tu illa. Hæc ille. Difficile eſt ergo in extremis pœnitere, & Deum.

Deum misericordem inuenire. Hoc autem maximè prouenit propter insultus dæmonum, & uehementiam passionum, atque dolorum. Quæ omnia figurantur per illam nauem, de qua legitur in præsentī Euang. quod erat in medio mari. Ecce multitudo passionum. Et erat uentus contrarius illi. Ecce insultus, & tentationes dæmonum.

IN præsentī ergo Euang. de tribus principaliter fit mentio, uidelicet, De discipulorum Christi trepitatione in principio Euangelij. De ipsius Christi pia subuentione, ibi. Circa quartam uigil. noctis uenit &c. De infirmantium generalī curatione, ibi. Et percurrentes auer. &c.

PRIMO igitur, &c. Ut enim refert Mar. postquā Christus fecit miraculū de quinque panibus, abiit in montem orare. Discipuli autem eius ascenderunt nauim gratia piscandi ad reuelandā eorum necessitatem. His ergo completis cum sero factam esset, erat nauis in medio mari. Iesus autem solus in terra. Et uidit eos laborantes in remigando, erat enim uentus illis cōtrarius. Erant ergo, tunc temporis discipuli Christi in maxima trepitatione, & anxietate, ut perpendere possimus ex prædictis uerbis. Tum ratione temporis, quia sero factū erat, & per consequens minus poterāt se inuare. Iohā. 11. Venit nox, quando nemo potest operari. Tum ratione loci, quia nauis erat in medio mari. Secus si fuisset prope litus. Tum ratione absentia peritissimi naucleri, uidelicet Christi, quia Iesus erat in terra. Secus si fuisset cum eis intra nauem quia tunc minus timuissent, sicut postmodum rei probauit euentus. Tum ratione diuturnæ fatigationis, quia uidit eos laborantes in remigando. Ex quo quidē labore minus fortes reddebantur ad resistendum tempestatī. Tum ratione uenti aduersantis, quia erat uentus contrarius illis. patet ergo quā discipuli Christi, tunc habuerunt multiplicem occasionem iuste trepidandi. Credo enim, quod nullus nostrū est, qui non trepidaret si se uideret in tali periculo constitutum.

QUAERITUR circa hoc, quare Christus permisit discipulos tanto tempore laborare, & in angustia remanere quo usque ad quartam uigiliam noctis, ut postea subditur, idest, usque mane.

RESPONSIO. Hoc ideo fecit, ut instrueret illos, quæ aduersa patiuntur, debere patienter ferre si citò ab eo non exaudiuntur

exaudiuntur ad nutum. Nec propterea debere diffidere de diuino auxilio ad uotum statim non sentiant adesse Dominum. Nam cum res desperata creditur, tunc maximè solet succurrere, & insperatè adesse Dominus. Et, ideo, ut dicit Amb. in Hexameron. lib. 5. ca. 17. Tunc maximè sperandum est de diuina misericordia cum defecerint humana præsidia. Sed profectò, ut ibidem præmittit, idem Amb. In grauissimis passionibus spem deponimus, fractique animo resoluimur, cum tamen dicat Psal. Domine uirtutum, beatus homo, qui sperat in te. Allegoricè, Ista nauis designat Ecclesiam militantem, quæ, ut dicit interli. inter fluctus, & aduersitate huius sæculi tendit ad litus patriæ cœlestis. Serò autem significat tempus post Ascensionem Domini usque ad finem sæculi, in quo dicta nauis multas patitur concussiones, & signanter a quatuor uentis. Primus est impugnationis hereticorū. Secundus oppressio tyrannorum. Tertius deceptio falsorum fratrum, idest hypocritarum. Quartus malitia, siue tentatio dæmonū. Primus uentus frangit fidem. Secundus carnem. Tertius mores. Quartus animas in abyssum satagit prosternere. Isti igitur sunt quatuor illi uenti, qui pugnant in medio mari huius sæculi, ut habetur Dan. 7. De quorum impugnatione pie conqueritur Ecclesia. dicens illud uerbum Psal. Sepe, quia nō tantum semel, sed frequenter expugnauerunt me, supple, dicti quatuor aduersarij mei à iuuentute mea, idest, ab exordio meo Sepe expugnauerunt me à iuuentute mea, idest, multis modis. Etenim non potuerunt mihi, supple, tantum nocere, quantum optabant Domino, scilicet, me protegente, & pro me pugnante. Vnde alibi idem Psal. In persona eiusdem Ecclesiæ admirariū loquitur, di. Domine, quid multiplicati sunt, qui tribulant me? Multi insurgunt aduersum me. Et signanter quatuor prædicti aduersarij. Multi dicunt anime meæ, non est salus ipsi in Deo eius: Quasi dicant heretici, & tyranni. falsi fratres & Dæmones. Non poterit Deus protegere. Ecclesiam suam contra nos, uel ab insidijs nostris. Sed ipsi apertè mentiuntur. Ideo subdit Ecclesia ad diuinum auxilium recurrens. Tu autem Domine susceptor meus es, &c. Specialiter autem Ecclesia conqueritur ad Dominū in illo Psal. Sepe, &c. de impugnatione grauissima, & diuturna tyrannorum, quàm passa est ab eis, quales fuerunt Nero, Decius, Domitianus, Iulianus

Iulianus, Dacianus, & similes dicens. Supra dorsum meum fabricauerunt peccatores. Vbi nota, quod dorsum Ecclesie fuerunt Apostoli, & primi Ecclesie summi Pontifices, ceterique pastores, qui fuerunt primi in sustinenda persecutione pro nomine Christi. Et hoc a peccatoribus, idest a tyrannis Imperatoribus, Regibus, & Principibus. Nec quidem paruo tempore durauit haec persecutio, quinimmo illi prolongauerunt iniquitatem suam, quia usque ad tempora Constantini Imperatoris uix anno uno habuit pacem Ecclesia. Sed nunquid praedicti impugnatores Ecclesie euaserunt iustum iudicium Dei? Profecto nequaquam, quinimmo alioqui eorum seipos necauerunt uidentes, quod non poterant superare dorsa Ecclesie. Alij igne de caelo missio interierunt. Alij a daemone possessi inaudita morte perierunt. Et de hoc longe ante prophetauerat Psalm. ubi supra di. Dominus iustus concidet ceruices peccatorum, idest, superbiam, & arrogantiam dictorum tyrannorum; poenas praedictas illis infligendo. Nec hoc solum quinimmo in extremo Dei iudicio confundentur, & conuertentur retrorsum, idest, in infernum in corpore, & anima, omnes, qui oderunt Syon, idest omnes tyranni, qui persecuti sunt Christi sponsam Ecclesiam. Ista summe notare deberent multi nobiles, & potentes huius saeculi, qui interdum nituntur auferre ab Ecclesijs, & Monasterijs decimas, iura, libertates, & redditus, quos illis ultero donauerunt praedecessores eorum. Et quia uolunt spoliare Christi sponsam tunica sua, cum scilicet, nituntur possessiones suas temporales auferre ab ea, ideo iusto Dei iudicio frequenter puniuntur in temporalibus suis, siue gelu, aut grandine, siue aliter. Et hoc est, quod subdit Psalm. ubi supra di. Fiant sicut foenum tectorum, idest, quod supra tecta crescit, quod priusquam euclatur, exaruit. De quo non impleuit manum suam, qui metet, & sinum suum, qui manipulos colliget. Textus est clarus ex antedictis. Sed ne uideat tortuose hunc psalmum exponere, adest mihi defensor August. super Psalterium in expositione dicti Psalmi. Saepè, &c. dicens, quod haec est uox Ecclesie conquerentis de illis, qui ei aduersantur.

MORALITER, nauis est corpus humanum, in quo secundum Platonicos, anima est sicut naua in nauis, scilicet, ad ipsum

ipsum regendum, & rationi subiugandum. Haec igitur nauis humani corporis frequenter impellitur fructibus passionum irae, & concupiscentiae, quae sunt in organis corporalibus, adeo etiam uehementer, quod interdum periclitatur, quod sit, quando corpus, siue pars sensitua trahitur ad illicita ab ipsa passione. Nam motus, & impulsus passionis plerumque impedit, & subterit iudicium rationis. Sed per aduentum gratiae Dei cessat praedicta tempestas, saltem ad tempus, siue a tanto, ut, scilicet, non notabiliter insurgat. Cessabit autem perpetuo, & ex toto in generaliter omnium resurrectione, & praesertim, quo ad electos. Labor autem discipulorum Christi in remigando in medio mari, designat tribulationes, & aduersitates multas, quas habet homo pati in praesenti, antequam perueniat ad portum salutis aeternae. Act. 14. Per multas tribulationes oportet nos, &c. Praecipue autem haec nauis humani corporis, cum sero factum fuerit, idest, cum finis uitae nostrae uenerit, erit in medio mari, idest, in medio maxime amaritudinis, & incredibilis doloris. Psalm. Fecit in dolore uita mea, & anni mei in gemitibus. Heu quam stupens erit naua, & director huius nauis, idest, anima, cum uiderit nauim suam sic terribiliter dissolui. Sed quale remedium poterit tunc haberi? Certè hoc optimum, scilicet, implorare diuinum auxilium, & suffragia Sanctorum, ut si nauis periclitetur per mortem, saltem naua, idest, humanus spiritus non pereat, sed habeat uitam aeternam. Et propter hanc causam solent praegonizantibus legi Lataniae Sanctorum, dicendo. Pater de caelis Deus miserere ei. Fili redemptor mundi Deus miserere ei. Spiritus Sanctae Deus miserere ei. Sancta Maria ora pro eo. Sanctae Petre ora pro eo, Sancte Paule ora pro eo. Sancte Andrea ora pro eo. Sancte Iacobe ora pro eo. Sancte Iohannes, ora pro eo, & sic de alijs.

MORALITER, & aliter nauis est anima humana, in qua reponere debemus merces gratiarum, & uirtutum. Est autem haec nauis in medio mari, idest, intra corpus terrestre plenum amaritudine, & seclitate. Ventus uero illi contrarius est tentatio triplex, uidelicet carnis, demonis, & mundi. Vel dic, quod est quadruplex uentus huic nauis contrarius. Primus uenit ab Oriente, & significat tentationem de superbia prouenientem de natalibus suis, seu parentibus, Et iste uentus pellebat Iudaeos;

cum

cum dicebant Christo. Semen Abrahæ sumus, Iohã. 8. Cum tamen dicat Chrysof. super Matth. in opere imperfecto. homil. 4. Ipse uacuum ab omnib. actib. bonis se ostendit, qui gloriatur in partibus. Secundus uentus uenit ab Occidente, & significat tentationem laborantium in extremis, prouenientem ex desperatione diuinæ misericordiæ. Et iste uentus præcipuè pellit illos, qui multo tempore perseverauerant in peccatis suis, quibus facit diabolus apparere Dei misericordiam, tanquam impossibilem adipisci. Tertius uentus uenit à meridie, & significat tentationem de luxuria, quæ pro uenit ex feruore caloribus naturalibus. Et hunc uentum uocat Psal. dæmonum meridianum. Quartus uentus uenit ab Aquilone, & uocatur uentus Borealis, qui est de natura sua frigidus, & ideo rectè significat tentationem de inuidia fraterna, quæ oritur ex defectu charitatis ad proximum. Et de istis quatuor uentis rectè potest intelligi illud Ezech. 3. 7. A quatuor uentis cæli uenit spūs, id est, humana tentatio. Vel dic, quod hæc nauis, quandoque impellitur à parte anteriori. Et hoc quantum ad eos, qui peccant scienter, & qui clarè uident malum, quod operantur. Quandoque impellitur à parte posteriori, & hoc quantum ad eos, qui peccant ignoranter, siue etiam ex fragilitate humana. Quandoque impellitur à parte dextra, & hoc quantum ad eos, qui peccant inter prospera. Quandoque etiam impellitur dicta nauis à parte sinistra. Ex hoc quantum ad eos, qui peccant inter aduersa. Et quamuis isti sint mali in se, & absolute, sunt tamen ualde pauci respectu illorum, qui impelluntur à parte dextra per uentum prosperitatis mundanæ. Et hoc uoluit innuere Psal. cum ait. Cadent à latere tuo. sup. sinistro, mille, & decem millia à dextris tuis. Quasi dicat, quod pro mille, qui impelluntur à uento aduersitatis, & sic trahuntur ad peccatum, decem millia impelluntur à uento prosperitatis, siue bonorum temporalium, siue corporalium, ut sunt sanitas, fortitudo, pulchritudo, & huiusmodi. Et per talem uentum trahuntur ad peccatum. Et quo euidenter concludi potest, quod status prosperitatis est periculosior statu aduersitatis.

Sic uero principaliter in præsentis euangelio fit mentio de Christi pia subuentione, respectu discipulorum suorum laborantium in remigando, cum subditur. Et circa quartam

tam uigiliam noctis uenit Iesus ad eos, scilicet discipulos, ambulans; supra mare. Pro intellectu autem quartæ uigiliæ notandum, quod præliatores solent diuidere noctem, in quatuor partes, quas uocant quatuor uigilias, eò quod tunc statuunt certati milites, qui habent uigilare alijs dormientibus, propter timores nocturnos. Et harum quatuor uigiliarum duæ sunt ante mediam noctem, & duæ post. Et ita quarta uigilia est illa, quæ est proxima diei. Circa ergo istam uigiliam noctis uenit Christus ad discipulos laborantes in mari. Sed quomodo uenit? Certè ambulans supra mare, ut dicit Euangelista. Et in hoc ostendit se esse dominum aquarum, quæ calcabiles se præbuerunt pedibus eius, Psal. In mari uia tua, & semitæ tuæ in aquis multis. Nam etsi ipse Christus à principio assumpserit corpus graue, & ponderosum, nihilominus ex diuina dispensatione apparuit agile, quando ambulauit super aquas, ut sic ostenderetur uirtus suæ diuinitatis, sicut, & in transfiguratione apparuit clarum. Vnde ex tunc dicebat poterat ipse Christus illud Eccl. 24. Ego in fluctibus maris ambulauit. Possumus itaque merito de Christo dicere illud Psal. Tu dominus potestati maris, motum autem fluctuum eius tu mitigas. Sequitur. Et uolebat præterire eos, id est, admodum uolentis se habebat, eo modo sicut post resurrectionem suam ambulans cum duobus discipulis eunibus in Emaus, finxit se longius ire. Luc. 24. Vel dic, quod ideo uolebat præterire eos ad insinuandum, quod sæpe diuina pietas uideret fideles in tribulatione positos deserere. Propter quod Psal. piè de domino conqueritur in persona talis, dicens. Quare me dereliquisti, & quare contristatus incedo dum affigit me inimicus. Et tamen à parte rei magis, & intimus est cum eis sic tribulatis, quàm cum sunt extra tribulationem, unde de unoquoque tribulato, ait, in Psal. Cum ipso sum in tribulatione. In cuius figuram legitur Dan. 4. quod cum tres pueri proiecti fuissent in fornacem ignis ardentis, tandem apparuit quartus inter illos, ita, ut de hoc admirans rex Nabuchodonosor diceret. Nonne tres uiros misimus in medio ignis compeditos? & ecce uideo quatuor uiros solutos, & ambulantes in medio ignis, & nihil corruptio nis est in eis, & species quarti similis est filio Dei. Applicatio est facilis.

ALLEGORICE quatuor uigiliae noctis designat quatuor mundi status. Prima nempe uigilia significat statum innocentiae. Et in hac uigilia non uenit filius Dei in hunc mundum, eò quòd non egent medico, qui sani sunt, sed qui male habent. Luc. 5. Secunda uigilia significat statum prauaricationis, & culpæ, siue statum legis naturæ. Et tunc similiter non uenit filius Dei, eò quòd oportuit prius hominem humiliari, & suam culpam pariter, & miseriam recognoscere, quàm liberatorem habere. Tertia uigilia significat statum legis antiquæ. Et tunc similiter non uenit filius Dei, eò quòd umbra debuit præcedere lucem, & significare ueritatem 1. Corint. 15. Prius quòd animale est, deinde quòd spirituale. Quarta autem uigilia significat statum legis gratiæ, quæ uocatur plenitudo temporis apud Apostolum Paulum. In qua quidem uigilia misit Deus pater filium suum in hunc mundum, ut eos, qui sub lege erant redimeret. In hac ergo uigilia quarta noctis uenit benignissimus Dei filius in forma serui, ambulans supra mare redemptionis nostræ. Veldic, quòd mare, quòd amarum est, & salsum, designat mortem, quæ amarissima est morientibus. Nihilominus supra hoc mare ambulauit Christus, in hoc, scilicet, quòd uoluntariè passus est, & quo ad tempus, & quo ad mortis genus. Esa. 53. Oblatus est, quia ipse uoluit. Item Iohan. 10. Potestatem habeo ponendi animam meam, & iterum sumendi eam scilicet à mortuis resurgendo. Et quomodo ambulauit Christus supra mare?

MORALITER Prima uigilia noctis significat timorè gehennæ, quo interdum concurritur peccator, sed tunc tamè non uenit Christus in animam peccatricem. Nam, ut dicit August. de uerbis Apostoli ser. 18. Cum adulter esse non cœperis, quia times ardere in igne sempiterno, nondum laudandus es. Secunda uigilia noctis significat pudorem, & uerecundiam mundanam. Et qui sic abstinet à peccato, nondum habet lucem gratiæ, nec adhuc ad ipsum uenit Christus. Tertia uigilia significat timorem corporalis infirmitatis, aut temporalis aduersitatis. Et similiter, qui sic abstinet a peccato, nondum habet Christum in conscientia. Quarta uigilia significat contritionem, & uerum dolorem de peccatis, qui est propter Deum offensum. Et in hac quarta uigilia

lia uenit Christus ad discipulos laborantes in mari. Hoc est ad ueros penitentes, qui laborant die ac nocte satisfaciendo. Et similiter, qui sunt in mari, idest, in amaritudine contritionis, & doloris de peccatis suis. Sequitur in textu. At illi, ut uiderunt eum ambulantem supra mare, putauerunt fantasma esse. Nam, ut dicit interl. Discipuli Christi non putabant uerum corpus super aquas posse incedere. Item, ut dicit glo. ord. Adhuc hæretici putant fantasma esse Christi corpus. Non enim credunt ipsum ueram carnem de uirgine assumpsisse. Sed si fantasma fuit Christi caro, ergo fantasma fuit eius passio, resurrectio, pariter, & in cœlum ascensio, quæ omnia absurda sunt, ergo, & primum ex quo illa inferuntur per bonam consequentiam. Propterea iste error cum multis alijs reprobauit in decret. ut patet expressè. 24. q. 3. Quidam autem hæretici.

MORALITER multi hodie sunt similes prædictis Christi discipulis, ut sunt illi, qui non credunt Christum ueraciter existere in sacramento altaris, sed potius credunt hanc ueritatem esse unum fantasma, sed ut dicit beatus Tho. in officio de eodem sanctissimo sacramento, si sensus deficit, ad firmandum cor syncerum, sola fides sufficit. Alij autem cum audiunt prædicari de penis horribilibus inferni, credunt hoc esse fantasma, dicentes cum Tullio. Ut esset formido male agendi apud improbos, constituta sunt à maioribus nostris supplicia. Sed nunc bene nouit diues ille epulo si hoc sit fantasma, necne apud inferos. Alij etiam cum audiunt loqui de aliquibus uisionibus, aut apparitionibus animarum defunctorum, credunt fantasma esse deridentes eos, qui talia referunt. Non enim credunt animas defunctorum redire ad uiuos, allegantes illud Psal. Spiritus uadens, & non rediens. Quod quidem fundamentum valde debile est. Nam uetus sensus illius auctoritatis est talis. Spiritus uadens ex se ad peccatum [& non rediens] ex se ad gratiam. Vel spiritus uadens à corpore per mortem naturalem, sed non rediens iter ad corpus saltem informatiue ex propria uirtute, sed tantum per uirtutem diuinam, quæ sola operatur ueram corporum resurrectionem. Insuper tales manifestè contradicunt Beatum Greg. quæ in suo Dialogo. lib. 4. cap. 40. refert de anima Paschalis, qui fuerat Cardinalis Ecclesiæ Romanæ, quòd

Ser. Quadr. G. Pep. F appa-

apparuit in thermis angularibus Germano Capuen. Ecclesie episcopo, qui illic accesserat balneandi se gratia. Alij denique sunt, qui dum mouentur, siue à Deo, siue ab Angelo in somnis uarijs ex causis, credunt hoc fantasma esse, vel fortè, ira illis respondent hi, quos super huiusmodi consulunt, dicentes forte, Somnia ne cures. Cum tamen legamus de Ioseph filio Iacob, quod per somnia prauidit se praeferendum fratribus suis, Genesi. 37. Similiter de Ioseph uiro uirginis Mariæ, legimus Matth. 1. quod fuerit admonitus in somnis per Angelum, ut fugeret in Aegyptum cum puero Iesu, & matre ipsius.

S E Q U I T U R in textu. Iesus ergo dixit eis, scilicet discipulis suis. Confidite, ego sum, nolite timere. Non subiunxit quis esset, eò quod ex nota uoce poterant eum cognoscere. psal. Dabit uoci suæ uocē uirtutis. Legitur autē Matth. 14. q. postquam Christus dixit. Confidite, ego sum, & c. mox dixit ei Petrus, domine si tu es, iube me uenire ad te super aquas. At ipse ait Veni. Et descendens Petrus de nauicula ambulabat super aquas, ut ueniret ad Iesum. Videns ergo uentum ualidum timuit. Et cū cæpisset mergi clamauit dicens. Dñe saluum me fac. Et continuo Iesus apprehendens manum eis, ait illi. Modicæ fidei, quare dubitasti? Hęc Mat. Sequitur in Mar. Et ascendit Iesus ad illos in nauim, & cessauit uentus. Et ex hoc tam euidenti miraculo discipuli plus intra se magis stupebāt, uidelicet, ex insolito effectu potestatis, & uirtutis Christi. Non em̄ intellexerant de quinque panibus, quod, scilicet uirtute diuina illos cōuertisset. Hoc autem fuit, quando ex quinque panibus hordeaceis paut quinque millia hominum in deserto. Iohan. 6. Erat enim cor eorum obcæcatum, i. nondum per fidem uirtutis Christi illuminatum. Cumque egressi essent de nauim, continuo cognouerunt eum. Per quod significatur mysticè, quod in præsenti, & quandiu animæ nostræ sunt intra nauim humani corporis, non possumus Deum in se cognoscere, sed solum postquam fuerint corporibus exutæ, & ad cæleste gaudium introductæ. Et hoc est, quod loquitur Ap. post. 1. Cor. 13. dicens. Videmus nūc per speculū & in enigmatæ, tunc autē facie ad faciem. Terriò principaliter in hodierno euang. fit mentio de infirmantium à Christo generali curatione, cum subditur. Et percurrentes, supp. Chri discipuli

puli de nauim egressi, uniuersam regionem illam, uidelicet, Genezareth, cœperunt in grabatis eos, qui se malè habebant circumferre ubi audiebant eum esse. In hoc autem facto, ut dicit glo. interl. notatur mira fides, & charitas discipulorū Christi, qui non tantum salute præsenti contenti sunt, verum etiā mittunt ad alios per circuitum, ut currant omnes ad medicū. Et per hoc moraliter instruuntur Prælati, & Prædicatores, hinc inde discurrere, & infirmos quosque ad Christum adducere, iuxta quod eos admonet scriptura. Prouer. 6. di. Discurre, festina, suscita amicum tuum. Sequitur. Et quocunq; introibāt in uicos, vel in villas, aut ciuitates, in plateis ponebant infirmos, & deprecabantur eum, ut uel sibi uel uicini uel amici tangere. Et quotquot tangebant eum, salui fiebant. Ex isto textu apparet maxime Iudæorum malitia, & inuidia aduersus Chm, quem etsi messiam in lege promissum credere uolebant, ipsū tñ tanquam medicū peritissimum, & oēs morbos curantem recidere, atq; benignè tractare debebant. Ex his uerbis apparet, quàm reprehensibiles sint multi Principes, & Iudices, medici, & ceteræ personæ cōes, quæ re uera communes sunt, sed hoc tñ potentibus, & diuitibus, non autē egenis, aut pauperibus. Diuitibus em̄ patent eorum ianæ, quæ clauisæ manent pauperibus, et uiduis, & orphanis. Ad Chm autē ultro accedere, & ipsum tãgere permittuntur cæci, & claudi, surdi, & muti, paralytici, & dæmoniaci, leprosi, & quocunque uilissimo, atque horrendo genere morbi infecti Tangamus igitur charissimi Christum dominum nostrum in præsenti per fidem, & amplexemur eum per charitatem, ut tandem in futuro ualeamus ei coniungi per æternam societatem, & beatitudinem. Quam nobis concedat.

DOMINICA PRIMA

QUADRAGESIMAE.

DICTVS est Iesus in desertum à spiritu, ut tentaretur à Diabolo. Matth. 4.

PRIMA INTRODUCTIO.

LEX IMPERIALIS ff. de ui, & ui armata. l. prator ait. allegans iniuicōsul-tum. Vlpianum, dicit, quod arma armis repellere, licet. Casus est talis. Est aliquis clericus, qui

transiens gratiosè uiam suam inuaditur a prædonibus, qui impetum in ipsam faciunt, ut eum occidant, & eius pecuniã rapiant. Quod ille attendentes a trepto gladio suo rueret uiam suam melius quo potest, & eãdem malefactores compellit ad fugam. Quid iuris in hoc facto? Nonne efficitur irregularis. Certè respondet lex impènalis, quòd in hoc non est culpandus, nisi aliud ponatur, eo quod uira ui repellere licet. Subintelligendo tamen semper, cum moderamine incuipata tutela. Ista lex civilis est conformis legi Ecclesiasticæ, de qua habetur extra de sent. exc. c. si uero alicuius, ubi dicitur, quod si quis clericum uim sibi inferentem repellat, uel igdat, non debet propter hoc ad sedem Apostolicam transmitti, si incontinenti uim ui repellat, maxime cum uim uis repellere omnes leges, omni atque iura permittant. Ad idem propositum facit c. significasti nobis, extra de hom. Pater ergo, quòd arma armis repellere licet.

MORALITER, Considerare debemus, quòd sumus à domino constituti in hoc mundo, tanquam in loco certaminis. Nam ut habetur Iob. 8. Militia est uita hominis super terram. Habemus enim militare contra carnem, mundum, & diabolum. Et de ista tertia militia loquens Apof. Eph. 6. dicit, quòd non est uobis colluctatio aduersus carnem, & sanguinem, supple, tantum, sed aduersus principes, & potestates, aduersus mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritalia nequitia in caelestibus. Ut autem aduersarius, armat se plerunque armis sacrae scripturae, ut cautius prosternat hominem, interdum etiam armat se dictis sanctorum, ut illi facilius credatur, v.g. cum tætat aliquem de superbia, allegat illud Eccl. 41. Curam habe de bono nomine. Item cum tentat de auaritia, allegat illud uerbum. Amb. de officijs. lib. 1. c. 30. dicentis, quòd nihil stultius, quàm effundere opes, nihilque prudentius, quàm congregare, & thesaurizare propter futuros euentus. Similiter cum tentat de luxuria, allegat illud domini præceptum factum Ozeæ Proph. Vade, fume tibi uxorem fornicariã, & fac filios fornicatum. Ozeæ 1. Item cum tentat de gula, allegat illud domini generalem licentiam factam Adæ, & posteris eius. Ecce dedi uobis omnem herbam, & uniuersa ligna, ut sint uobis in escam. Gen. 1. Et sic de alijs peccatis de facili allegari potest. Hunc etiam

etiam modum obseruauit: ipse diabolus Christum tentat, & prout legitur in hodierno euange. Cum. n. ipsum tentasset de inani gloria, dicens. Si filius Dei es, mitte te deorsum, mox allegabit sacram scrip. ubi ait. Angelus suis Deus mandauit, &c. Sed quid facere debemus, ut possimus nos tueri cõtra tentationes, & arma inimici? Opus est arma armis repellere, & clarum clauo recudere, hoc est per sacram scrip. illis respondere, & resistere. v.g. Cum tentat de superbia, respondendum est sibi per illud. Eccles. 5. Quid superbis terra, & cinis? Item per illud Prou. 29. Superbum sequitur humilitas. Item cum tentat de auaritia respondendum est sibi per illud uerbum Apof. 1. Tim. 6. Nihil intulimus in hunc mundum, nihilque pariter nobiscum auferemus. Item per illud Eccl. 10. Sicut egressus est homo nudus de utero matris suæ sic reuertetur, & nihil auferet secum de labore suo. Item, cum tentat de luxuria, respondendum est sibi per illud Ephe. 5. Omnis fornicator autem immundus non habet partem in hæreditate Dei, & Christi, similiter cum tentat de gula, respondendum est sibi per illud, quod legitur, Num. 11. de filijs Israhel, qui propter gulam mirabiliter puniti sunt à domino De quibus etiam in Psal. Adhuc escæ erant in ore ipsorum, & ita Dei ascēdit super eos. Et similiter ad cætera uitia de quibus tentat diabolus suo modo respondendū est per sacra scriptu. Sic enim uos facere docuit ipse Christus in euang. hodierno, qui tanquàm peritissimus Theologus ad singulas tentationes diaboli respondit allegando textum sacrae scrip. & signanter ex lib. Deut. 6. & 8. capax, ut patet intuenti textum. Pater ergo, quomodo, & quàm prudenter ipse Christus arma armis repulit, cum esset in campo certaminis constitutus. De quo quidem loco loquitur præfens euang. cum dicit, quod ductus est Iesus in desertum, ut tentaretur à diabolo.

SECUNDA INTRODUCTIO EX EPIST.

ECCE nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis. 2. Corin. 6. Scribitur extra de supplenda negligentia prælatorum. c. dilecto filio. quod electio, quæ fit transacto tempore ordinario electionis, non ualet. Casus decretalis est talis. Canonici cuiusdam Ecclesiæ cathedralis neglexerunt eligere decanum infra tempus sex mensium, quòd est tempus à iure præfixum, ut dicitur ibidem, Transactis igitur sex mensibus

Dominica prima

sibus uolunt dicti canonici procedere ad electionem, & de facto eligunt aliquem in decanum. Quid iuris in hoc facto? Profecto Innocen. III. super hoc consultus responderet per dictam decretalem, quod electio nulla est. Quinimmo in tali casu auctoritas prouidendi de decano deuoluitur ad Archiepiscopum.

MORALITER. Tempus electionis est totum tempus uitæ præsentis, summus Pont. est Chrs, de quo loquitur Apo. Hebr. 9. d. Christus assistens Pontifex futurorum, &cæt. Iste igitur Pontifex dedit nobis potestates eligendi bonum, & uitæ quæ ducit ad uitam æternam. Eccles. 19. Deus ab initio constituit hominem, & reliquit eum in manu consilij sui. In cuius figuram legitur, Gene. 13. quod Abraham dixit Loth fratri suo, ut eligeret partem dexteram, uel sinistram quamcunque uellet, huiusmodi autem electio debet fieri statuto tempore, id est, quamdiu durat uita præsens, quia si anima semel descendit in infernum, nunquã poterit eligere bonum. Ideo salubriter consulit sapiens, Eccl. 9. dicens. Quoicumque potest manus tua instanter operare, quia nec opus, nec ratio, nec sapientia est apud inferos, quo tu propetas. O igitur pauperes peccatores, nolite obdurare corda uestra, sed quiescite peruersè agere. Nolite ulterius procrastinare, nolite de die in diem differre motum, & uitæ emendationem, quia, ut dicitur extra de electione, & electi potestate, c. cum inter uarietas, ubicunque mora affert periculum, nullatenus est differendum. Dicitur etiam de reg. iur. li. 6. quod mora regulariter est damnosa. Hoc igitur diligenter attendant illi, qui dicunt, quod oportet relinquere iuuentutem facere cursum suum, & postquam sennerint intendunt emendare uitam suam. Nam tales deberent frequenter ad memoriam reducere illud Christi uerbum. Matth. 24. uigilate, quia nescitis diem, neque horam. Item dicunt Philolophi, quod de tempore non habemus nisi nunc. Ad præteritum enim nulla est potentia. Tempus autem futurum nobis est incertum. Et sic de toto tempore non habemus, nisi nunc, id est, tempus præsens. De quo loquitur Apost. in præsentis epistola, cum ait. Ecce nunc tempus acceptabile, &c.

PRO EADEM DOMINICA EX EVANG.

DVCTVS est Iesus in desertum.] Matth. 4. Scribitur extra

Quadragesima.

44

extra de supplenda negligentia prelatorum, c. sicut nobis, & exempti à Diocelano puniri non debent. Casus est talis. Aliquis religiosus exemptus à iurisdictione ordinarij in aliquo notabiliter deliquit, propter quod trahitur ad iudicium Ecclesiasticum. Quo audito prelati eius ordinarij repetit eum, quia si sibi denegetur, & consulat sedem Apostolicam, obtinebit sententiam pro se, quia, ut dicit decretalis præallegata, exempti à Diocelano puniri nõ debent. Ista decretalis est conformis cum muni dispositioni iuris, ut patet. x 6. q. 1. fratres noster, ubi dicitur, quod exemptus non debet iudicari nisi à solo Papa.

MORALITER, postquam quis peccauit mortaliter, ipso facto efficitur de foro, & iurisdictione diaboli. Sed interdum ex specialia priuilegio, quod non omnibus conceditur, eximitur ipse peccator à iurisdictione prædicta, & incipit esse de foro misericordiae Dei. Hoc autem maxime fit per poenitentiam. Nam sicut Principes Catholici dederunt speciale priuilegium Ecclesijs, ut malefactores in certis casibus in eis defendi, & tueri possent, ita, scilicet, quod non possent per officarios regios inde extrahi, ut patet expresse extra de immunitate, c. inter alia. Ita, & ille qui est rex regum, & dominus dominantium, dedit pauperibus peccatoribus immunitatem contra potestatem, & brachium forte diaboli, dummodo uelint intrare in franchisiam, & libertatem poenitentiae. In cuius figuram legitur Deuteronomij. 4. & 9. capitulis, quod Moyses de mandato domini assignauit tres ciuitates refugij, ad quas poterant refugere malefactores in certis casibus. Vbi ad propositum per tres ciuitates intelliguntur tres partes poenitentiae, quæ sunt cordis contritio, oris confessio, operis satisfactio. Has igitur tres ciuitates tenet continuè apertas pijsissimus Deus quamdiu, scilicet, durat dies uitæ præsentis. Nihilominus eas ex toto claudit, quàm primum uenit nox mortis naturalis. Iohan. 1. Venit nox quando nemo potest operari. Et ideo sapientes fuerimus, & potissimus quamdiu signantem est super nos lumen uultus misericordiae Dei, ad has ciuitates recurremus, postquam, scilicet, mortaliter, peccauimus, si modo iram ipsius Dei, & seueritatem iustitiae illius euitare uelimus. Sed, pro dolor, multi peccatores, & peccatrices abu-

F 4 uentur

utu ntr huiusmodi priuilegio, & libertate. Vnde de peccatore scriptum est Iob. 24. Dedit enim dominus locum poenitentiae, & ipse abuitur eo in superbiā. Non sic igitur charissimi, non sic agamus, sed quamprimum peccauimus, studeamus intrare desertum poenitentiae, quod est, quasi locus refugij, & exemptionis. Quod ubi fecerimus, indubiè à domino post hanc uitam non puniemur, saltem aeternaliter, quia ut dicit Decretalis praellegata. Exempti à diecesano puniri non debent. Taliter autem intrare praedictum locum nos in effectu docuit dominus in praesenti Euangelio, in hoc, scilicet, quod ductus est in desertum, in quo ieiunauit quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, &c.

IN praesenti igitur Euangelio fit mentio de quoddam duello habito inter duos milites, ualde tamen disparēs uita, & moribus, qui sunt Christus, & diabolus, & de hoc duello tria principaliter tangitur in praesenti Euangelio.

PRIMò enim describitur militis Christi in locum certaminis ingressus, quia ductus est Iesus in desertum.

SECUNDO uero subiungitur astutus, & callidus aduersarij aggressus, ibi. Et accedens tentator.

TERTIò autem concluditur gloriosus duelli triumphus, ibi. Vade Sathana, &c.

PRIMò igitur, &c. Querri potest quò ductus fuit Iesus in desertum. Ad quod responderetur, quòd statim post baptismum suum. Vnde Mat. 3. dicitur, quòd baptizatus Christus confestim ascendit de aqua, & consequenter in capite sequentis capituli subiungitur ingressus eius in desertum, & per hoc datur intelligi, quòd diabolus actus insurgit in illos quos uidet sanctiores, iuxta illud Eccl. 2. Filij accedens ad seruitutem Dei, ita in iustitia, & timore, & prepara animam tuam ad tentationem. Vnde, 3. q. 1. nulli dicitur, quòd diabolus maximè illos tentat, qui sunt Deo familiariores, & in eius seruitio feruentiores. Vnde Hier. 3. parte epistolarum suarum, epistola 85. dicit, quòd qui sanctior est, & sapientior, plus habet timere insidias diaboli, eò quòd talis esca eius electa est. De malis non curat, quia sui sunt. Propterea idem Hier. 2. parte epistolarum suarum, epist. 51. dicit, quòd nemo debet de sanctitate confidere, cum èt ille tentetur, quem nulla tentamenta superare possunt, & post pauca. Si dominus tentare ausus est uersipellis ille, & nequam quanto

quanto magis nos decipere non timebit? Circa hanc ergo materiam, quae de tentatione tractat notabo aliquas ueritates. Prima ueritas, non est locus super terram habitabilis, in quo non tentet diabolus hominem. Patet ergo haec ueritas, per hoc quòd tentauit Christum in deserto. Similiter, & B. Antonium, hanc etiam ueritatem, probare possumus ex uerbis Greg. qui lib. 23. mor. 23. dicit sic. Homo in hac uita adhuc positus in cuiuslibet, ordinis loco, in cuiuslibet secreti secessu uiuere, sine tentationibus non potest. Haec ille. Nam cum ipse diabolus sit spiritus, & per consequens subtilissimae naturae, de facili potest penetrare antra deserti, & similiter loca sacra, & non sacra, murata sicut non murata, clausula sicut aperta, & huiusmodi. Secunda ueritas. Non est tempus in quo non tentet diabolus. Tentat siquidem nos dum uigilamus, ut satis constat. Tentat etiam nos frequenter dum dominus imitando, & procurando turpissimas phantasias, & somnia, ut sic saltem polluat corpus. Propterea Amb. super psal. Beati immaculati, exponens illud uersum. Media nocte surgebam ad confitendum tibi, dicit quòd non satis est dies ad deprecandum dominum, sed ad hoc idem agendum media nocte est surgendum, quia illo tempore multa peccata proserpunt. Tunc enim feruet carnis illecebra, tunc in somnis illudit tentator, animus autem occupatus est somno lentia. Tunc igitur tentator astitit, tunc rhetia iacit, qui bus mentem improvidam turbare possit. Haec ille. Similiter ad idem propositum loquens Isido. de summo bono. lib. 3. c. 6. dicit, quòd nonnunquam electorum mentes horrendis imaginibus somniorum spiritus immundi terrificare conantur, & quos uigilantes uitijs tentant, nec superant, acriter dormientes impugnant. Sancti autem, & si ad momentum huiusmodi uisionibus commouentur, mox tamen euigilantes illusionum uanitates descipiunt, intentionemque suam proterius ad Deum conuertunt. Haec ille. Ne ergo illudamur ab hoste maligno in somnijs, debemus nos praemunire uirtute orationis quoties imus ad locum quietis, dicentes. Precamur sancte domine defende nos in hac nocte, sit nobis in te requies, quietam noctem tribue. Ne. S. grauis somnus irruat, nec hostis nos subtripiat, ne caro illi consentiens, nos tibi reos statuatur. Tertia ueritas, non est status tam perfectus, què sapere non

non perturbet diabolus. Satis enim constat, quod nunquam fuit aut erit in hac mortali uita status, tam perfectus, sicut status, & collegium Apostolorum, & tamen hunc perturbauit diabolus, tam in generali, quam in particulari. In generali quidem, quando percussio pastore Christo in passione sua, dispersæ sunt oues, idest, Apostoli. Zac. 13. Nam, ut habetur Matth. 26. Relicto eo omnes discipuli fu. &c. In particulari uerò quoad Iudam, in cuius cor posuit Saranas, ut traderet magistrum suum inter manus Iudeorum, ut habetur Iohan. 13. Et breuiter, ut dicit Augustin. & recitatur in decreto. distinct. 47. quantumlibet, non est congregatio tam perfecta, in qua non sit aliquis diabolus. Nullum ergo statum reueretur diabolus, nullique personæ dignitatem. Nō enim reueretur baculum, aut mitram pastorem, non tonsuram clericalem, non habitum Monachalem, non diadema regium, non purpureum, aut præciosum uestimentum, non mundialem sapientiam, non humanam eloquentiam, non corporis fortitudinem, non uultus decorem, non iuuenilem ætatem, non decrepitam senectutem, non sexus conditionem, aut fragilitatem, & si qua sunt similia, ita, ut merito de eo dicere possimus illud Psal. Non est, qui se abscondat à calore eius.

QVARTA ueritas, penitere uolentes specialiter oppugnat, & tētat diabolus. Ista ueritas probatur ex dictis B. Hieron. qui 2 partem epistolarum suarum, epistola 51. exponendo illud uerbum præsentis Euangelij. Si filius Dei es, dic, ut lapides, &c. dicit sic. Quia diabolus scit nos uelle fieri filios Dei, propterea expugnare nititur, & quasi seruens lubricos nostros inuolucere pedes satagit, ne cælum ascendere ualeamus. Item idem Hiero. ibidem paulo ante dicit, quod statim, ut diabolus uiderit oues suas uelle recedere de proprio grege, fremit, irascitur, furit, & totis uiribus aduersus eas commouetur perire sibi existimans quicquid Christo saluatur, & mori synagoga suæ quicquid Ecclesiæ Christi uiuificatur. Similiter Amb. super Lucam lib. 3. exponens illud uerbū Luc. 4. Iesus plenus Spiritu Sancto agebatur in desertum, dicit, quod ideo uoluit Christus in deserto tentari, ut ostenderet nobis diabolum ad meliora tendentibus inuideret, & ideo tunc nobis magis esse cauendum. Da exemplū de custode carceris,

carceris, qui tunc secure dormit quandiu in carcerati sunt in compedibus, & manicis ferreis. Sed quamprimum sentit aliquem captiuum clandestinè recedere, mox uelocissimo cursu currit post eum clamans existentibus in uia, ut arrestent eum. Da etiam exemplū de cane uelociter currente post prædam, & de cato post mureum. Vnde in figurā huius legitur. Exo. 11. quod Pharao cum toto suo exercitu insecutus est filios Israel de domino, & terra sua recedens. Applica est facta. Quinta ueritas. Laborantes in extremis fortissimè, & specialissimè impugnat diabolus. Tunc enim, ut ait Psal. Insidiatur absconditus, quasi leo in spelunca sua insidiatur, ut rapiat pauperē. Et Abacuch. 3. Ibi abscondita est fortitudo eius. Sed quomodo abscondita? Nunquid apertè uidetur diabolus à morientibus? Respondeo. In primis dico, quod non est articulus fidei, quod omnibus morientibus appareat diabolus etiā, ad uultus. Nec ex quocunq; passu Sacrae Scripturæ trahi potest. Ethoc maxime patet de subito morientibus, aut capite truncatis. Communiter tamen ita fit, & cum ira fit, tunc absconditur diabolus ab oculis circumstantium ægrotum, seu morientem, quem tamen oculo mentis ibi præsentem uidet. Vel fortè in aliqua specie imaginaria, aut sensibus quo ad se, quāuis ceteri talem speciem non uideant, hoc agente diuina dispensatione. Vegetius enim de re militari lib. 3. ca. 10. instruens ducem belli, quomodo, scilicet, possit oppugnare aduersarios suos, & capere, dicit, quod debet collocare armatos suos ad transitus fluuiorum, ad præcipitia montium, ad angustas sylvarum, ad difficultates paludum, & ad ceteros quosq; difficiles exitus. Sic & diabolus in extremis hominis collocat milites suos circunquaq; ut non pateat pauperi animæ exitus ad cælum, quo non minus raptatur ab exercitu demōnū illic astantium. O quāam igitur tunc angustæ erunt uia impiorum. Sed quale tunc remedium? Certè aliud non uideo nisi Dei, & Sanctorum eius. Refert enim Plinius in naturali historia lib. 7. ca. 2. Item post eum, August. de ci Dei lib. 16. ca. 9. quod in India sunt homunculi, qui pigmei dicuntur, in anticis, & cauernis terræ latitantes, propter aues quas timēt, & signanter grues. ne, scilicet, eos rapiant pariter, & deuorent. Valde enim illis insidiantur huiusmodi grues, & ideo quando uolunt exire de cauernis suis, incendunt per turmas, ut sint fortiores

Dominica prima

tiores ad se defendendum. Ita in proposito cum homo respectu potestatis demonū sit tanquā pigmeus, idest, homo unius cubitu, cuius etiam exitū de cauerna huius mundi ualde obferuant ipsi demones, ualde timere debet huiusmodi passagium. Summū igitur remedium est ipsis morientibus habere in comitatu suo consortiū Dei, & Sanctorū eius propter quod solemus pro laborantibus in extremis implorare auxiliū de celo, ne, scilicet, tunc præualeat cōtra eos insidiator malignus, qui tunc plus solito ipso tentare fatagit, siue de infidelitate, siue de desperatione diuinæ misericordiæ, aut huiusmodi.

S E X T A, & ultima ueritas. Tentatio, quæ est à dæmone quantumcunque magna, & horrenda cui nō consentitur nullum peccatum censetur, quin potius meritoria reputatur. Hanc ueritatē ponit. B. Tho. 3. par. q. 1. r. art. 1. in sol. ad prin. Similiter & magister sent. dist. 21. secundi libri senten. Probatur etiam potest ex dictis D. Ber. qui ser. 5. quadragesimæ dicit sic. Potest, inquit, inimicus excitare tentationis motum, sed in te est si uolueris dare, seu negare consensum, in facultate tua est, si uolueris inimicum tuum facere seruum tuum. Ecce enim inflammat inimicus desiderium sibi uanitatis, aut impatientiæ, cogitationes immitit, aut similiter excitat libidinis motum, tu ne consenseris, & quoties restiteris, toties coronaberis. Hæc ille. Vnde Psal. Si mei non fuerint dominati, sup. dæmones trahentes me usque ad plenum consensum peccati, tunc immaculatus ero, eod quod tētatio cui consentitur non est peccatum, sed materia exercendæ uirtutis, secundum August. & emundabor à delicto maximo, idest, à mortali peccato, quod non commiserō. Et quod dictum est de tentatione, quæ fit à dæmone, idem dicendum est de illa, quæ fit à mundo, siue ab homine, uerbi gratia, Aliquis lubricus sollicitat aliquam puellam, aut mulierem coniugatam de incontinentia forte uerbo, signo, aut facto. Illa autem uiriliter resistit. Nunquid de huiusmodi tentatio habet necessarium confiteri? Cerrè non, maxime cum in hoc opus laude dignum gesserit. Et simile iudicium de omni alio actu malo, ad quem quis nititur proximum suum trahere, sed ille non assentit. Quemadmodum ergo capitaneus alienius castris uiriliter dimicans, & resistens, ne hostes subintrant castrum, quod à Rege recipit fide præstita custodiendum,

Quadragesima.

47.

diendum, est laude, & præmio dignus, ita & quicumq; uiriliter decertat contra diabolum, carnem, aut mundum, fideliter custodiens cor suum, aut corpus immaculatum talis tandem non confundetur, quia tentatus fuerit, quinimò gloriose tandem in caelis coronabitur. Alias non resistens aduersarijs regis sui Iesu Christi non solum præmio carebit cœlesti, uerumetiam perpetuo carceri infernali detrudetur, quia ut dicit Apost. 2. Tim. 2. Non coronabitur, nisi qui legitime certauerit. Simus ergo charissimi de numero talium uirtuosè decertantium, ut tandem possimus esse de numero laureatorum, & coronatorum in regno cœlorum. Et sic patent sex ueritates circa materiam tentationis, quæ sit à dæmone contra militem Christi pium Christianum, Dicit ergo Euangelista, quod ductus est Iesus in desertum, quod scilicet, est inter Hierusalem, & Hierico, de quo Luc. 10. dicitur, quod ibi incidit homo in latrones, à spiritu, supp. sancto. De societate autem, quam ibi habuit, legitur Mar. 1. quod erat ibi cum bestijs, ut tentaretur à diabolo. Et nota, quod ly, ut, tenetur hic consecutiue, & non causaliter. Et per hoc significatur, quod nullus tentatur à diabolo, nisi qui ad desertum exierit, idest, ad bonum opus se dedicare uoluerit, ut dicit glo. ord. Qui autem in malis perseverant, potius peccant ex mala habitatione, quam ex dæmonis tentatione. Da exemplum de meretricibus. Nam ut dicit Greg. in moral. libr. 22. cap. 12. Hostis noster, quanto magis nos sibi rebellare conspicit, tanto amplius expugnare contendit. Eos autem pulsare negligit, quos quieto iure possidere se sentit. Da exemplum de rege, qui non impugnat suos subditos, & sibi in omnibus parere uolentes, sed tantum aduersarios, & rebelles dominio suo. Quare autem Christus tentari uoluerit, habes in Beat. Tho. 3. par. quest. 1. per totum. Et cum ieiunasset quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, postea esuriit. Quis autem Christus tanto tempore ieiunauerit, argumentum est suæ diuinitatis, ut dicit glo. interli. Additur autem noctibus, ne de nocte comedisse credatur, ut dicit eadem glo. Sed quod postea esuriierit argumentum est suæ humanitatis, & sic utranq; naturam se habuisse, manifeste ostendit Chrys. hom. 46. Mirum, inquit, negotium ille, qui antea populum Hebraicum esurientem in solitudi-

solitudine per 40. annos refecit cibo cœlesti, nunc esurit. Adde, quòd ille, qui dat iumentis escam ipsorum, & pullis coruorum inuocantibus eum, per quem etiam nec alens esurit, nunc esurit. Sed quid esurit? certè plus nostram salutem, quàm corporis refectiõnem. Demus ergo charissimi illi manducare in illum credendo, & mandata eius seruando. Mysticè, tunc Christus ductus est in desertum à spiritu cum ex uoluntate Dei patris uenit in hunc mundum miserum, pauperem, & caducum. Nam sicut desertum est locus bestijs plenus, hominibus uacuus, deficiens bonis omnibus terribilis transeuntibus, sic etiam est de mundo isto. Nam in eo sunt multi leones, idest, superbi, multi equi, idest, luxuriosi, multi porci, idest, gulosi, & huiusmodi, de hoc uide Boetium lib. 10. pro Sap. 3. ibi euenit, ut quomodo, &c.

I T E M in hoc mundo sunt pauci homines, idest, ratione utentes, sed ferè omnes uolunt insequi suas passiones, cum tamen homo sit animal rationale, secundũ Porph. Itè & mãdus non producit uerba bona, nec in eo crescunt, sed potius ueniunt de cœlo, secundũ illud Iac. 1. Omne datũ optimum, & omne donũ perfectum de sursum est, &c. Item iste mũdus est terribilis transeuntibus de hoc sœculo ad aliud per mortem, & hoc propter crudeles bestias, idest demones insidiantes, tunc hominibus, patet ergo, quàm bene mundus iste significatur per desertum. Quis autem Christus esset in deserto cum bestijs secundum Mar. designat, quòd homo in deserto huius mundi uelit, nolit, semper habitat inter bestias, idest, morus sensuales, & carnales, & hoc ad exercitium uirtutis, ut, scilicet, semper habeat materiam merendi.

S E C V N D O principaliter in præsentis Euang. agitur de aggressu antiqui hostis contra pugilem fortissimum Christũ in loco certaminis, idest, in deserto, cum dicitur, Et accedens tentator, ut enim dicit de Lyra post glo. ord. diabolus nouerat filium Dei uenisse in mundum multipliciter. Tum propter translationem regni Iudæorum ad Herodem alienigenam, quod erat signum dicti aduentus, prout longè ante prædixerat Patriar. Iacob, qui in morte sua benedicens filijs, ait ad Iudam. Non auferetur septum de Iuda, & dux de femore eius, donec ueniat, qui &c. Tum propter expressam reuelationem factam Proph. Danieli per Gabrielem Archang. dicentem

dicentem ad eum. Septuaginta hebdomades (supp. anorum) & non dierum abbreviatæ sunt, & tunc finem accipiet peccatum. Et post 70. hebdomades occiderit Christus. Tum propter Iohan. demonstrationem ad sensum, cum ait de Christo. Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. Iohan. 1. Propter hæc ergo testimonia uerisimiliter credebat Diabolus Dei filium uenisse in terris, sed cum uidisset Christum post ieiunium suum esurire, cœpit de eius diuinitate dubitare. Et ita uacillabat inter duas partes. Volens ergo certior fieri, accessit ad eum forte in specie alicuius sancti uiri, utpotè, in habitu eremitæ, ut sic magis occultaret suam malitiam, dicens. fortè intra se hæc, uel similia. Iste si homo primò est, similis est Adæ. Et ideo sicut tentauit Adam primò de gula, & eum faciliter superauit, sic agam circa istum. Cumque uidisset, quòd non potuisset eum superare per gulam, tentauit eum de inani gloria, fortè, ita dicens, hic homo uideretur esse sanctus, Sancti autem homines, & si non de facili tententur de gula, frequenter tamen tentantur de inani gloria. Et ideo istum tentabo de inani gloria. Hoc autem factum est, cum assumpsit Christum in sanctam ciuitatem, & statuit eum supra pinnaculum templi. Cumque similiter uidisset diabolus, quòd non potuisset Christum hoc modo superare, tunc forsitan dixit intra seipsum. Sæpe, qui euaserunt retia gulæ, & inanæ gloriæ non euaserunt rete auaritiæ. Quamuis, ergo iste homo euaserit duo prima retia, fortè non euadet tertium. Et ideo tentabo eum de auaritia. Hoc autem factum est, quãdo duxit eum in montem excelsum, & ostendit illi omnia regna mundi, & gloriam eorum, dicens. Hæc omnia tibi dabo, si, &c. Sed Christus sic in omnibus temperauit responsa sua, quòd Diabolus in fine prælij æque dubius fuit de eius diuinitate sicut in principio. Voluit autem sic illi occultare suam diuinitatem, ne ea certitudinaliter agnita, ex inuidia impediret eius passionem. Nam, ut dicit Apосто. 1. Corinth. 2. Si cognouissent nunquam gloriæ crucifixissent, idest, crucifigi procurassent.

N O T A N D V M, ergo iuxta feriem præsentis Euangelij, quòd aduersarius Christi diabolus contra eum dimicaturus in triplici loco est eum aggressus credens ipsum uincere. Sed ipse turpiter superatus est a Christo, & de loco

certaminis confusibiliter eiectus, quando, scilicet, dixit enim Christus, Vade Sathana.

PR I M ò igitur hostis antiquus bellare cepit contra inuincibilem Christum in deserto, in quo ieiunauerat 40. diebus, & totidem noctibus, dicens illi. Si filius Dei es, dic, ut lapides isti panes fiant. q. d. Si uerum est, quod sis filius Dei, certe ad tuum uerbum isti lapides durissimi fient panes delicatissimi, maxime cum Deo dicat psal. Dixit, & facta sunt, Ecce primus ictus lanceæ diabolicæ tentationis aduersus Christum, nihilominus in nullo nocuit Christo, eò quòd ipsum euasit, & diuertit cum clypeo sacre scripturæ, dicens. Scriptum est, scilicet, Deut. 8. Non in solo pane, &c. ac si appetere diceret, cum cibo animæ sit præferendus cibo corporis, & mihi loquaris de cibo corporis tantum, manifestè apparet, quòd persuasio tua sit tentatio mera. Mysticè non in solo pane, supple, sacramentali uiuit homo, scilicet, interior, sed in omni uerbo, quod &c. idest, in uerbo prædicationis. Vterque enim panis est homini necessarius ad salutem, uide licet Christi corpus, uerbum salutis, ille dignior panis est, iste autem utilior, ut patet per August. & recitatur in decretis. i. quæst. i. interrogo.

MO R A L I T E R iuxta illud diaboli uerbum ad Christum. Dic, ut lapides, &c. Notandum, quod hodie multi, ita dicunt. Primi sunt Simoniaci, & grossi usurarij, quibus cum discretus confessor imponit condignam poenitentiam, & satis factionem, interdum ipsum rogant, quòd mitius cum eis agat, aliàs forte oporteret eos mendicare. Quia si ille, tanquam uirtuosus nolit eorum friuolas excusationes audire, uadunt forte ad alium confessorem minus peritum, & qui faciet eis bonum forum. Et idem iudicium est de omnibus obligatis ad restitutionem. Secundi, qui dicunt, dic, ut lapides, &c. sunt illi, qui se scienter obligauerunt ad uota religionis per solennem professionem, & diu habitum religionis portauerunt facientes bonum uultum. Sed cum uident, quòd est quæstio de reformatione sui monasterij, uadunt ad curiã Romanã, & pulsant aures summi Pontificis importune petentes exemptionem ab obediẽtia sui ordinis, aut forte, quòd possint sibi assumere habitum alterius ordinis laxioris, sive etiam habitum sacerdotis secularis, dantes forte intelligere, quòd

quod fecerunt professionem inuite, aut quia nesciebant quid tunc agebant, addentes, quòd non possent ferre onera uitæ regularis. & huiusmodi. Contra quos aduersatur illud psal. Non declines cor meum in uerba malitiæ ad excusandas excusationes in peccatis, Tertij dicentes. Dic, ut lapides isti panes fiant, &c. sunt infirmiosi, & aduersa inuite patientes, qui frequenter orant dominum, ut præstet eis refrigerium contra huiusmodi aduersa, nescientes quid petant, quia plerunque homines sunt melioris conditionis, & uitæ inter aduersa, quàm inter prospera. Nam prospera sæpe extollunt hominem, ubi aduersa ipsum humiliant, & ad poenitentiam pertrahunt, secundum illud Psal. Afflictus sum, humiliatus sum nimis. Ecce primum. Rugiebam à gemitu cordis mei. Ecce secundum. Vel, dic quilli lapides in delicatos, & suaves panes conuertunt, qui opprobria, contumelias, conuitia sibi illata patienter ferunt, in omnibus benedictes dominum, quinimo pro talibus, quandoque orant in speciali ex abundantia charitatis suæ ad eos psal. Pro eo, ut me diligerent, detrahebant mihi, ego autem orabam, supple, pro eis.

SE C V N D ò hostis antiquus pugnare, & duellare studuit contra insuperbialem Christum supra pinnaculum templi. Et de hac pugna loquitur Euangelista. d. Tunc assumpsit eum diabolus, forte in brachijs, aut humeris ipsum portando. Vel ad manum ducendo. Nec mirum, ut inquit, Greg. hom. 16. si se permisit Christus à diabolo circumferri, qui à membris suis permisit se crucifigi. Tu uerò adde, & qui hodie in altari permittit se à manibus pollutis impudicorum Ecclesia sutorum tractari, in sanctam ciuitatem, idest, in Hierusalẽ, quæ olim dicebatur sancta, tum propter templum, tum propter unius ueri Dei cultum, qui ibi specialiter colebatur. Tū quia sanctus sanctorum in eã passuros erat. Et statuit eum, scilicet, Christum supra pinnaculum templi, idest, supra summitatem illius. Nam in partibus illis recta domorum desuper sunt, plana. Et sic erat disposita summitas templi, quæ hic uocatur pinnaculum, & dixit ei. Si filius Dei es, mitte te deorsum. Ecce secundus ictus lanceæ diabolicæ tentationis aduersus Christum, quo uoluit, cum uidente per inanem gloriam. Vt autem magis occultaret suam tentationem.

nem, allegat sacram scripturam, dicens. est, supple, in lib. Psalm. Quia Angelis suis Deus mandauit, & cæt. Ac si dixeret. Non timeas mitte te deorsum, quia per hoc nihil mali patieris, si uerum sit, quod sis Dei filius, quia Angeli, qui sunt serui tui, si sis talis, custodiente te. Nota, & practica, quomodo boni Angeli ex diuina ordinatione custodiunt nos in quadruplici statu. Primò in utero, ne à Diabolo suffocemur. Secundò in uita, ne ad peccatum ab eodem trahamur. Tertio in morte, ne ab eodem in desperationem ducamur. Quartò post mortem, ne ab eodem ab ingressu cæli impediamur. Ecce audistis charissimi maligni spiritus pugnam aduersos Christum, qui etiam se armauit auctoritate sacræ scripturæ, superest, audire Christi defensionem. Quia ergo amauerat se Diabolus armis sacræ scripturæ, ideo Christus eisdem se armauit, ut eius tentationem superaret, dicens. Scriptum est, uidelicet, Deutero. 6. Non tentabis dominum Deum tuum. Ille autem tentat dominum, qui exponit se periculo mortis, committens se Deo, cum habeat ex humana ratione, siue rationabili consilio, quid faciat, ut habetur 12. quæst. 2. quæritur. Cum ergo Christus tunc posset descendere de pinnaculo templi magis, quam per iactantium, & inanem gloriam se præcipitare, non debuit uoci Diaboli obedire. Illi ergo uidentur tentare Deum, qui cum possint aliter se iustificare super obiectis, solent dicere. Ego me do in corporæ, & anima Diabolo sit, ita, uel si non sit ita, & cæt. Et similiter, qui dicunt. Ego uolo mala morte interire, uel iste morsellos sit mihi ultimus finis, & c. Omnes enim tales, & similes tentant Deum, ut patet in decretis. 2. q. 5. consulisti.

M O R A L I T E R. Notandum iuxta illud uerbum prædictum. Statuit eum supra pinnaculum templi, & c. quod diabolus semper alta petit, & ad alta ducit eleuando homines per iactantiam, ut tandem eos, præcipitare possit in abyssum inferni per æternam damnationem, ut dicit hic gl. ord. Facit enim sicut fortis miles, qui cum lancea aduersarium eleuat sursum, ut grauis corruat. Item facit, sicut cornix de qua refert Plinius in naturali historia lib. 10. c. 13. quod postquam apprehendit nucem rostro, postmodum sursum uolans eam de alto deiecit pluries supra saxa, donec quassatus, &

ur, ut sic nucleum habeat ad edendum. Sic, & Diabolus interdum, procurat, quod aliquis clericus sublimetur ad prælaturam, uel Ecclesiasticam dignitatem fortè per simoniam, aut aliam uiam obliquam, ut sic sublimatus tandem grauius cadat in præsentem per culpam, & in futuro per poenam æternam. Nam quanto status altior, tanto casus grauior. Et ut dicit senec. de uerborum copia. Excelsis multo facilius casu nocet. Da exemplum de altis arboribus. Item de ædificijs sursum eminentibus, Item de Simone mago. Idem practica de illis ambitiosis, qui eleuantur super alios quo ad officia ciuilia, & publica. Tales ergo sic promoti, & sublimati arte, & procuratore dæmonis, citò corruunt per mortem, & damnationem æternam. Ita, ut de ipso Diabolo possit in proposito uerificari illud uerbum, psal. Deiecisti eos dum eleuarentur. Ecce, supple, quomodo facti sunt in desolationem, uidelicet, quo ad amicos suos, qui multum confitebant de eorum auxilio in futuro. Sed subito defecerunt, & perierunt propter iniquitatem suam. Horum autem iniquitas propter quam perierunt potuit esse triplex, aut quia male ad officia intrauerunt, aut quia male postea uixerunt, aut quia male subditos rexerunt. Item ad idem propositum de talibus loquitur idem Psal. di. Inimici domini. idest, peccatores & mundani homines mox, ut honorificati fuerunt, & exaltati, uidelicet, honoribus & gloria, deficient quemadmodum fumus deficit. Fumus enim quanto magis ascendit, tanto plus euanescit, ita & tales indebitè promoti quanto altius extolluntur in hoc mundo, tanto profundius, & interdum uelocius per mortem demerguntur in inferno. Nullus ergo appetat extolli supra pinnaculum templi, idest, assumi ad Ecclesiasticas dignitates. Insuper, qui ibi quantumcunque debet, & canonicè sublimatus fuerit, summo opere caueat, ne inde gloriatur, quasi potens in potentia sua. aut quasi sapiens in sapientia sua. Sed sic uiuat, ut possit dicere illud Psal. Domine non est exaltatum cor meum, neque elati sunt oculi mei. Neque ambulauit in magnis, neque in mirabilibus super me.

T A R T I Û hostis antiquis præliaturus contra Christum duxit illum in montem excelsum ualde, ut dicit Euangelista. Et nota, quod diabolus, quamuis prius fuerit à Christo,

uictus, tamen adhuc ipsum aggredi, & contra ipsum prælia ei præsumit, per quod significatur maxima eius auditas, quam habet in tentando homines, ut eos ad peccatum pertrahat, & tandem ad infernum. Sed quid est, quod diabolus tentaturus Christum de avaritia, duxit illum in montem excelsum? Nisi quod omnis avarus, aut dives stat, & moratur super altum montem superbiæ, ut dicit glo. interli. Sequitur, & ostendit ei omnia regna mundi, & gloriam eorum, Fortè cum digito, ut potè, talia uerba dicendo. In tali regno sunt tales diuitiæ, & in tales, & ait illi. Hæc omnia tibi dabo si cadens, tanquam inferior. Adoraueris me, tanquam superiorem. Lucæ autem quartò dicitur, quod cum diabolus duxisset Christum in montem excelsum, ostendit illi omnia regna orbis terræ in momento temporis, & ait illi. Tibi dabo potestatem hanc uniuersam, & gloriam eorum, quia tradita sunt mihi, & cui uolo do illa. Si cadens, &c. Et ut dicit Chrysof. homil. 43. Regna mundi diabolus promittit ei, qui regno cælorum credentibus præparauit. Et sæculi huius ei pollicetur, qui est dominus gloriæ cælestis. Item respondet se uniuersa dare, qui nihil habet, ei qui omnia possidet. Insuper ab eo se uult adorari in terra, quem Angeli, & Archangeli adorant in cælo, & ante cuius conspectum contremiscunt. Hæc ille.

MORALITER ex prædictis possumus euidenter perpendere asturiam serpentis antiqui in tentando homines, qui à leuibus peccatis incipit, consequenter nisi illi resistatur, ducit ad grauiora, postremo ad grauiora, quinimmo, quandoque grauissima. Sic enim egit erga Christum, quem primo tentauit de gula, qui leuis culpa est respectu sequentium, quamuis in se, & absolute multum grauis sit. Hoc autem fuit, quando dixit ei. Si filius Dei es, dic, ut lapides isti, &cæt. Secundò de avaritia. Tertiò de idolatria, quæ est grauiissimum peccatum. Et ista duo simul tanguntur, ibi Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraueris me. Et hoc est, quod ait Isido. de summo bono. lib. 3. c. 5. Tentationum, inquit, diabolicarum initia fragilia sunt, quæ si non caueantur, sed per uisum in consuetudinem transeant, in nouissimis fortiter conualescunt, ita ut nunquam, aut cum difficultate uincantur. Hæc ille. Patet ergo tertius ictus lanceæ diabolicæ

bolice tentationis aduersus inuincibilem Christum. Et hæc triplex tentatio præfigurata fuit in tribus lanceis, quibus aggressus est Ioab Absalon filium Dauid. 2. Reg. 18. Super est et ego ostendere, quomodo Christus se defendit ab isto tertio ictu. Istud ergo ostenditur in sequenti puncto principali.

TERTIÒ principaliter in præsentis Euangelio concluditur gloriosus duelli inter Christum, & diabolum triumphus, cum subditur. Tunc dixit ei Iesus. Vade Sathana, super ignem æternum, ut dicit interli. Recede ergo à me Sathana, quia aduersarius es omni homini bene facere uolenti. Hoc autem uerbum dicit Christus Sathanæ cum indignatione, quod non fecit in alijs duabus tentationibus, ut dicamus illius exemplo iniurias nostras æquanimiter sustinere. Dei autem iniurias nec usque ad auditum sufferre, quoniam in proprijs iniurijs esse quempiam patientem laudabile est, iniurias autem Dei dissimulare nimis impium est. Hæc Chrysof. in Matth. in opere imperfecto hom. 6. Ut ergo ipse Christus gloriosus triumpharet de aduersario suo diabolo, armauit se scuto sacræ scripturæ, adducens illud Deuter. 6. Dominum Deum tuum adorabis, supp. de iure, quamuis non de facto. Voluit ergo Christus ostendete per sacram scripturam, quod ipse diabolus debebat de iure eum adorare, & non econuerso, ut dicit glo. interli. Dixit ergo Christus, tria. Primò dominum, cui timor. Secundò Deum, cui honor. Tertiò tuum, cui amor adorabis, supp. de iure, ut dictum est, & illi soli seruiet, similiter de iure. Audita ergo tam terrificam Christi responsione, & tam potenti repulsa, reliquit eum diabolus, scilicet, ad tempus, ut habetur Luc. 4. Postea tamen contra eum pugnaturus per Iudæos, imminente, scilicet, passionis suæ tempore. Et ecce Angeli, supp. boni accesserunt, non quidem in adiutorium Christi, sed in eius ministerium, ideo sequitur, & ministrabant ei. supp. cibum materialem ipsum fortè, & de nouo formando, aut de aliquo loco eis noto ipsum transportando. Nam talem cibum leguntur ministrasse Helicæ ipsi Sancti Angeli, ut patet. 3. Reg. 17.

MORALITER. In hoc, quod Sathanas reliquit Christum quando uidit, quod eum sperare non potuit, quo facto ac ipsum, accesserunt Sancti Angeli, insinuat, sicut rei ueritas est, quod ipse diabolus, cum sit superbissimus, relinquit ho-

Dominica I. Quadrage.

minem tentare, qui illi resistit. vñ Chrys. homil. 24. Diabolus inquit, cum uiderit se nihil expedientem, mox absistit, uertus ne nobis causa maiorum coronarum fiat. Facit ergo diabolus sicut dux belli, qui uidens post longam obsidionem ciuitatis, aut castri, quod non potest præualere, quinimmo intus existentes non cessant die ac nocte facere machinas, & similia, totus confusus discedere solet. ita in proposito. Iac. 4. Resistit Diabolo, & fugiet à uobis. Quo recedente ad nos accedunt boni angeli, qui aliquantulum à nobis recesserant, quasi locum dantes Diabolo ad nos tentandum, tamen ab bonum nostrum, ut, scilicet, illis resistentes coronati per amplius mereamur in cœlis. Et ad hoc propositum loquitur idem Chrysost. super Matth. in opere imperfecto, Homil. 6. exponens hunc textum: Tunc accesserunt Angeli, ita dicens. Angeli Dei semper ad ministerium Christi parati erant. Nihilominus cum uoluit à diabolo tentari, ipso præcipient, recesserunt ab eo, ut locus daretur diabolo aduersus eum, ne forte uidens sanctos Dei Angelos non auderet ad Christum appropinquare. Et similiter sic fit omni homini Christiano cum tentationis tempus occurrit: Nam quandiu circa nos est Angelus bonus, nunquam ad tentationem potest nos impellere Angelus malus. Secundum autem dispositionem Dei recedit angelus bonus aliquantulum, & abscondit se, inuisibilem se reddens, ante diabolum, quoniam nisi uoluerit Angelus bonus, ab Angelo malo non uidetur. Subtrahit ergo se, ut derelictam diabolo tentandi nos, & stans expectat tentationis euentum. Quando ergo aliqua concupiscentia in malæ rei ascendit super cor tuum, & pulsant aliquod genus peccati, non est circa te angelus bonus, sed malus, qui cordi tuo loquitur, & ad peccatum impellit. Si autem illi resistiteris, recedat à te, & accedat angelus bonus. Hæc Chrysost. ubi supra.

Patet ergo, quam bene disponit omnia omnipotens

Deus. Quem deprecemur, ut debet nobis uictio-

riam contra tela inimici nostri diaboli, ut

tandem coronati mereamur in cœlis

per æternam gloriam. Quam

nobis concedat, qui

in, &c.

FERIA

Feria. ij. Post I. Dom. Quadrage. 52

FERIA II. POST DOMINICAM Primam Quadragesimæ.

VM uenerit filius hominis in maiestate sua, & omnes angeli, &c.] Matth. 25.

PRIMA INTRODUCTIO.

LEX Imperialis. ff. de offi. præsi. l. congruit. allegans iurisconf. Vlpianum dicit, quod præses provinciæ debet purgare provinciam malis hominibus. Casus est talis. Est quæstio, quod incerto loco, uel passagio publico latitant prædones transeuntibus insidiantes, super quo facto deponitur quærimonia præfidi, siue iudici ciuitatis proximæ. Hoc igitur audito, quid agere debet talis præses? Certè debet facere omnimodam diligentiam, ut tales apprehendantur. Quibus apprehensis debet illos punire iuxta exigentiam suorum delictorum, quia, ut dicit lex præalleg. præses provinciæ debet, &c. Ista lex est conformis legi diuinæ, quæ dicit, Maleficos non patieris uiuere. Exod. 22.

MORALITER sciendum, quod sunt tres provinciæ generales, seu in generali. Prima superior, quæ est cœlum. Secunda inferior, quæ est infernus. Tertia media, quæ est præsens mundus. In prima sunt tantum boni. In secunda tantum mali. In tertia uero boni, & mali sunt simul permixti. Primam provinciam semel tantum purgauit præses loci illius, scilicet, omnipotens Deus, & hoc cum deiecit ab altitudine cœli in abyssum inferni luciferum, cum complicitibus suis, di. illud ps. Imitæ. Non habitabit in medio domus meæ qui facit superbiam. Nec ex tunc aliquis malefactor ponit in dicta ciuitate haberi. Apoc. 21. Non intrabit in illam aliquid coinquinatum, & faciens abominationem. Secunda provincia totaliter opposita præcedenti nunquam purgatur, neque euacuatur malefactoribus. Nam in ea habitant homicidæ, sacrilegi, fures, adulteri, blasphemii, luxuriosi, inuidi, gulosi, superbi, iracundi, & similes Psal. Ibi ceciderunt, qui operantur iniquitatem expulsi sunt, supp. de provincia huius mundi in minoris articulo. [Nec potuerunt stare] supp. semper in præsentia uita, sicut utique

G 4 bene

bene uoluissent. Inter autem istas duas prouincias magna chaos formatum est, ut qui uelint transire de vna in aliam, non possint, ut habetur Luc. 26. Tertia autem communiter, & indifferenter recipit bonos, & malos, iustos & iniustos. Hoc autem facit diuina dispensatio, ut mali prouocentur ad bonum, uidentes religiosam conuersationem iustorum. Et similiter, ut boni in presenti puniantur de leuibus suis culpis per tyrannidem malorum. Quandiu ergo mundus iste durabit, semper erit granum cum palea. Et hoc patet inductiue de multis communitatibus, & congregationibus, Ecce. n. in domo Adæ erant tamen quatuor personæ, inter quas Cham malus inuentus est, utpote fraticida, & inuidus. Item in domo Noe erant tantum octo animæ, inter quas Cham fuit à patre maledictus. Item in domo Abraham Hismael fuit reprobatus. Item in domo Isaac, Esau similiter reprobatus fuit. Item in domo Iacob fratres, conspirauerunt malum in fratrem suum Ioseph. Item in domo David Absalon fuit pessimus, utpote, inuasor regni patris sui. Similiter in domo, & collegio Christi unius fuit diabolus per malitiam ut Iudas. Et hoc est, quod loquitur Augustinus & recitatur in decr. dist. 47. quantumlibet. Quantumlibet, inquit, inuigilet disciplina domus meæ. homo sum, & inter homines uiuo, nec mihi arrogare audeo, ut domus mea melior sit arca Noe, ubi &c. Hoc autem uoluit Christus inuenire in illa parabola de zizania in medio tritici, Matth. 13. quàm paterfamilias prohibuit totaliter extirpari ante tempus messis, ne fortè simul extirparetur triticum, Vbi per tempus messis finis sæculi designatur. In illo ergo tempore paterfamilias Christus iubebit, messoribus suis, idest sanctis Angelis. ut & colligant diligenter zizania, i. reprobos ad partem, qui postmodum mittentur in ignem inextinguibilem, Triticum autem, idest congregationem, & multitudinè saluandorum congregabunt in horreum cæli. Hoc autem aperte in sinuatur in presenti Euang. Nam in fine sæculi præsens prouinciæ Christus qui est index uiuorum, & mortuorum, pungebis prouinciam huius mundi malis hominibus, quos primo statuet coram se in valle Iosaphat, ut faciat de ipsis iudicium, & iustitiam, prout pulchrè declaratur in presenti Euang. cū dicitur. Cum uenerit filius hominis in sede &c. In hoc igitur Euang.

Euang. de tribus principaliter fit mentio, uidelicet, de iudicandorum congregatione, in principio Euang. de congregatorum discussione, ibi. Tunc dicitur his, qui, &c. De discusso summarione, ibi. Ibunt hi in supplicium, &c.

SECUNDA INTRODUCTIO.

CONGREGABUNTUR ante eum oēs gentes. Mat. 25. Scribitur extra de translatione Episcopi, ca. cum ex illo, quod maiores causæ sunt ad sedem Apost. mittendæ. Causa decr. est talis. Est aliquis archiepiscopus, qui uult permutare cum aliquo Episcopo suffraganeo eius habito, itaque mutuo consensu inter eos statim aduent suum Patriarcham, ut de eius consensu, & autoritate fiat. talis permutatio. Quod si attenta uerit, nihil facit, quia ut dicit Innoc. III. in dicta decreta li, maiores causæ sunt ad sedem Apost. mittendæ. Ad idem etiam est, quod scribitur in maiori uolumine, dist. 17. multis, ubi in fine dicitur, quod maiores, & difficiliore quæstiones, ut sancta synodus statuit, ad Apost. sedem semper defendendæ sunt. Similiter idem habetur. 16. quæst. 1. siater.

¶ M O R A L I T E R. Sedes Apost. est finale, & supremum Dei iudicium, in quo iudicabuntur uiui, & mortui. Summus Pontifex est Christo, de quo Hebr. 9. Christus assistens Pontifex futurorum honorum. Cardinales, qui tunc assistent huic summo Pontifici, erunt 12. Apostoli. Sic enim illis promisit ipse Christus Matth. 19. di. Sedebitis super sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Israel Magnæ uero causæ sunt illa peccata mortalia, quæ in presenti non puniuntur. Paruæ autem causæ sunt peccata uenialia, quæ de facili remitti possunt. Vel magnæ causæ sunt peccata principum, ac magnatum, quos in presenti nemo reprehendere audet, eò quod habent manum fortem, & ideo reseruantur huiusmodi causæ magnæ magno iudicio Dei Eccl. 12. Cuncta, quæ sunt adducet Deus in iudicium. Et de hoc figuram habemus Num. 11. ubi legitur, quod Moyses ad mandatum Domini constituit 70. seniores iudices super populum Israel, sic tamen, quod in causis dubijs, & arduis recurreretur ad eum. Applicatio est facilis. Ista deberent merito notare Reges, & Principes, Iudices, & prælati huius mundi, qui iudicant, & puniunt interdum rigidè sibi subditos, cum tamen sæpe sint deteriores. Sed quia non habent, qui iudicet eos, aut puniat in presenti, ideo relinquuntur iudicio Dei,

Dei, ut dictum est. Idem etiam practica de illis, qui peccant occultè, aut que referunt iram in sinu, & qui ad remunerandum offensas sunt implacabiles. Similiter adulteriũ, blasphemia, detractio, & similia sunt de numero magnarũ causarũ. Et quia talia peccata raro puniuntur in præfenti, ideo consequens est dicere, ad Apostolicam sedem remittantur, id est, ad finalem Dei iudicium, de quo agitur in præfenti Evangelio. Vel dic, quòd maiores causæ sunt quatuor genera peccatorũ uociferantium in cœlum. Primum est, oppressio pauperum uiduarum, atque orphanorum. Et de isto clamore scribitur Exod. 3. Clamor, inquit, Dominus, filiorũ Israel uenit ad me. Secundum est odium fraternũ. Vnde de Abel dixit Dominus ad Cain. Ecce uos sanguinis fratris tui Abel clamat ad me de terra. Gen. 4. Et sub isto clamore continetur impedimentum generationis, procuratio abortus, extinctio paruulorum scienter procurata. Tertium est peccatum contra naturam. Vnde Gen. 18 Dixit Dominus ad Moysem. Ecce clamor Sodomorum, & Gommororum multiplicatus est, & peccatum eorum aggrauatum est nimis. Descendam, & uidebo utrum clamorem opere compleuerint. Quartum est retentio mercedis pauperum artificum, & operariorum, ut plerunq; facere solent diuites, & potentes huius sæculi. Vnde Iac. 4. dicitur, Ecce merces operariorum, qui messuerunt regiones uestras, quæ fraudata est à uobis, & clamor eorum introiuit in aures Domini sabaoth. Istæ ergo sunt magnæ causæ, quæ ad sedem Apost. 1. ante Christum præfidente in ualle Iosaphat deferentur, & ibi omnino iudicabuntur. Vnde Iohel. 3. loquitur Dominus dicens, Congregabo omnes gentes, & deducam eas in uallem Iosaphat, & disceptabo cum eis ibi. Et de hoc etiam loquitur Euang. præfens, ut patet in uerbis præmissis cum dicitur, quod congregabuntur ante Christum in die iudicij omnes gentes.

PRIMÒ igitur Euangelio Matt. loquens de finali, & tremendo angelis, & hominibus iudicio, dicit, quòd cum uenerit filius hominis, &c. Sed ad maiorem euidentiã dicendorum mouentur aliquæ quæstionis per ordinem.

PRIMA igitur quæstio est. Quando celebrabitur huiusmodi generale iudicium. Ad hanc quæstionem respondetur conformiter ad B. Thom. 4. sent. dist. 43. q. 1. art. 3. quæstionculas. 2.

eula. 2. quòd determinatus numerus futuri temporis sciri non potest nisi per naturalem rationem, uel per reuelationem. Dies autem iudicij determinare sciri non potest per naturalem rationem, eò quòd hoc transcendit humanam inuestigationem. Est enim unum futurum cõtingens à uoluntate diuina solũ dependens. Similiter neq; per diuinam reuelationem. Nam si Deus illud reuelare uoluisset aliquibus, maxime hoc fecisset Patriarchis, aut Prophetis, seu Apostolis. Et tamen nulli eorum istud fuit reuelatum. Quinimo Apostolis de hoc Christo quærentibus, ait illius Act. 1. Non est uestram nosse tempora, & momenta, quæ pater posuit in sua potestate. In qua responsione, ut dicit August. libr. 18. de ciui. Dei omnium de hac re calculantium digitos resoluit, & quiescere iubet. Quod enim Apostolis quærentibus indicare noluit, nec alijs reuelabit. Vnde omnes illi, qui uoluerunt prædictum tempus numerare, hæcenus false loqui inuenti sunt. Quidam enim, ut dicit idem August. ubi supra dixerunt ab Ascensione Domini usq; ad ult. eius Aduentum quadringentos ann. posse compleri. Alij quingentos. Alij mille, quorum falsitas luce clarius patet. Propterea illud, quod ignorant angeli, multo magis ignorant homines. Sed angeli ignorant, seu uerius nesciunt tempus, & horam iudicij secundum illud Matt. 24. De die illa, & hora nemo scit, neque angeli qui sunt in cœlo. Ergo huiusmodi tempus est hominibus ignotum, & occultum. Nec hoc solum uerum est de iudicio generali, uerum etiam de iudicio particulari, quod fiet in morte cuiuslibet. Vtriusq; ergo iudicij annum, mensem, hebdomadam, diem, & horam, rationabiliter uoluit suprema iudex Christus à nobis occultari, & incognita esse. Tum, ut uiuamus purius. Matth. 24. Estote parati, quia nescitis diem, neque horam. Tum ut operemur incundius. Qui enim sciret certitudinaliter cras se moriturum, aut in fine anni huius iudicium fore, nimis tristaretur. Tum, ut conuerteretur amicabilis. Sunt enim multi potentes, qui ultra modũ opprimerent pauperes, & subditos si essent certi tanto, uel tanto tempore se uicturos, & sic nimium multiplicarentur mala super terram. Diceret enim multi mundani homines, Ducam in bonis dies meos usq; ad ultimum annum, uel mensem uitæ meæ, & tunc emendabo uitam meam, & hoc sufficit ad salutem. Pater ergo, &c.

go, &c. Secunda quæstio. Qua hora celerabitur huiusmodi generale iudicium. Ad hanc quæstionem respondetur, quod sicut annus, mensis, & dies iudicij generalis sunt nobis incerta, ita, & hora illius, istud patet per allegatam auctoritatem. Matth. 24. Vbi ait Christus. De die autem illa, & hora nemo scit, neque Angeli cælorum, nisi solus pater. Dicunt tamen aliqui probabiliter, quod fiet hora mediæ noctis, innitentes illi auctoritati Matth. 24. Media nocte clamor factus est, ecce sponsus uenit, exite obviam ei. Quod ad literam exponitur de die iudicij. Sed illis responderi potest, quod pro tanto iudicium dicitur fiendum media nocte, eo quod incertum est, & obscurum, quando fiet. Alij autem dicunt similiter probabiliter, quod fiet circa ortum solis, innitentes illi auctoritati Psal. In matutinis interficiebam omnes peccatores terræ, ut disperderem de ciuitate Domini, idest, mundo isto, quem creauit Dominus, uel de ciuitate Domini, idest de medio iustorum omnes operantes iniquitatem. Hoc autem fiet, quando dicet Christus reprobis cum ira, & furore mirabili illud uerbum præsentis Euang. Ite maledicti, &c. Et hanc partem tenet do. Petrus de Palu. in 4. dist. 47. Vnde in signum huius legitur Exod. 14. quod Dominus deleuit Aegyptios in mari rubro hora matutina. Item de hoc alia fig. legitur, uidelicet. 1. Reg. 11. Vbi dicitur, quod Saul præliaturus contra Amon, constituit populum in tres partes, & ingressus est media castra in uigilia matutina, & percussit Amon. Ad propodfirum, Saul est Christus, qui in die iudicij diuidet bonos malis. Tunc autem ingredietur media castra in uigilia matutina, quando ueniet ad iudicium cum potestate magna, & maiestate, hora matutina. Tunc etiam percutiet Amon. Amon enim, qui interpretatur populus iniquus, uel populus meretricis, rectè designat populum reprobum, & iniquum, qui tunc erit in maximo merore. Nam, ut habetur Matth. 24. Tunc mali plangent se. Nec quidem immento, quia amissuri sunt summum bonum, & incursum malum. Hunc ergo Amon, idest, populum iniquum percutiet Dominus gladio oris sui, quando dicet. Ite male, &c.

TERTIA quæstio. Vtrum huiusmodi generale iudicium fiet uocaliter, aut mentaliter solum? Ad hoc respondet Beatus Tho. 4. sent. dist. 47. dicens, quod probabile est, quod fiet solum

um mentaliter, siue quo ad discussionem meritorum, siue quo ad accusationem malorum, & commendationem bonorum, siue quo ad sententiam utrorumque. Si enim, inquit, facta singulorum uocaliter narrarentur, profecto inestimabilis magnitudo temporis exigeretur, sicut dicit August. 20. lib. de ci. Dei ca. 1. Propter quod dicit idem August. eodem lib. ca. 14. Diuina uirtute fiet, ut cuique opera sua, uel bona, uel mala, cuncta in memoriam reuocentur, & mentis intuitu mira celeritate cernantur, ut accuset, uel excuset suam conscientiam, atque ita infimul, & omnes. & singuli iudicentur. Quæ nimium uis diuina libri nomen accepit. De quo Apoc. 20. Alus, inquit, Iohannes, liber apertus est. Hæc ibi, Petrus autem de Pal. dist. 47. quarti sent. dicit, quod prolatio sententiarum utrarumque, uidelicet. Ite, & uenite, fiet uocaliter, cætera autem mentaliter.

QUARTA quæstio est talis. Quare opus est celebrare iudicium generale, maxime cum quilibet in morte sua, iudicatur à Deo irreuocabiliter. & perpetuo. Respondet. Ad hoc possunt adduci tres rationes. Prima est, ut boni a malis uersaliter separentur. Nam pro statu isto usque ad finem sæculi, boni, & mali adinuicem permiscerentur, ut dictum est, atque simul est granum cum palea. Sed tunc granum congregabitur in horreum Domini, & palea comburet igne extinguibili, ut dicit August. lib. de fide ad Petrum. ca. 40. circa finem. Secunda ratio est, ut facta singulorum denudentur. Nam pro præsentis multi apparerent boni, qui à parte rei sunt grauissimi peccatores. E contra autem multos estimamus, & iudicamus interdum malos, qui tamen à parte rei, & in conspectu Domini sunt boni, & uirtuosi, eo quod sæpe humanum fallitur iudicium. Et, ut habetur. 11. quæst. 1. sacerdotibus. Forsitan, quæ nos laudamus. Deus reprobos, & quæ nos teprobamus, ipse approbat, & laudat. Ideo ut appareat rei ueritas, opus est generale iudicium celebrari. Tertia ratio est, ut totus homo præmiatur, aut puniatur. Ante enim iudicij diem sola anima præmiatur in cælo, aut puniatur in inferno. Sicut ergo corpus cooperatum est auium siue in bono, siue in malo, saltem quo ad multa opera. quorum instrumentum extitit corpus, ut posset faciliter exemplari, ita iustum est, ut simul cum ea perpetuo præmiatur, aut puniatur,

puniatur, ut sic reddat Deus unicuique corpori iuxta opera sua. His itaque quaestionibus expeditis, quae faciunt ad maiorem declarationem praesentis mysterij, & Euangelij, intradum est in expositionem ipsius Euangelij. Dicit ergo Euangelista, quod cum uenerit filius hominis. Sed quare non dicit filius Dei, sicut filius hominis? Respondeo, eo quod Christus iudicabit in forma humana, & non diuina, ut sic possit a bonis, & malis uideri. Mali enim eius diuinitatem nequaquam intueri possunt. Et propter hoc dicitur Iohan. 5. quod pater non iudicat quenquam, sed omne iudicium dedit filio. Et in Psalm. Deus, sup. pater, iudicium tuum regi da. i. Christo, qui est Rex regum, & Dominus do. &c. in maiestate sua, idest, cum inestimabili gloria, & honore, & triumpho, qui tamen uenit cum mirabili humilitate, & paupertate, in primo eius aduentu. Nec quidem tunc solus ueniet, uerum etiam omnes Angeli eius cum eo, sicut principes cum rege, subditi cum domino, ministri iustitiae cum aequissimo iudice. Tunc sedebit super sedem maiestatis suae, idest, super Ecclesiam, in qua apparebit cum omnipotentia sua. Habens etiam secum signum uictoriae suae, scilicet, clauos, lanceam, coronam, & crucem. Quo sedente congregabuntur ante eum omnes gentes interl. omnis aetatis, omnis temporis, omnis status, omnis sexus. Sed contra uidetur esse illud psal. Non resurgent impij in iudicio. Respondeo. Non resurgent impij in iudicio, ut iudicent cum Christo, sicut perfecti, quibus promittit dominus, Matth. 19. dicens. Sedebitis super sedes duodecim iudicantes, &c. Nihilominus resurgent, ut iudicentur, & damnentur. Vel dic, quod tunc impij non resurgent spiritaliter per gratiam a peccato, eo quod tunc non erit tempus miserendi, sed, potius iustitiam faciendi, resurgent tamen corporaliter, sed hoc erit ad eorum malum. Sequitur. Et separabit eos (loco, & merito) sicut pastor segregat oves ab haedis. Vbi nota, quod congrue utitur Christus tali comparatione, eo quod electi recte designantur per oves, propter simplicitatem, obedientiam, & mansuetudinem. Reprobi autem recte significantur per haedos, & hoc propter salacitatem, quo ad luxuriosos, sterilitatem quo ad auaros, impetuositatem, quo ad superbos. Homo enim peccando perdit quodammodo similitudinem diuinam saltem, quo ad grauita, & induitur

induitur similitudine brutorum animalium, secundum illud Psalm. Mutauerunt gloriam suam in similitudinem uitulorum, &c. Et alibi dicitur, Homo cum in honore esset, & non intellexit, comparatus est iumentis insipientibus, & similis fa. &c. Vnde Boetius de consol. lib. 4. prosa. 3. Euenit, inquit, ut quem transformatum uitij uideas, hominem aestimare non possis. Propter quod ibi comparat auaros lupo, detractores cani, proditores vulpi, iracundos leoni, pigros asino, & luxuriosos porco, & huiusmodi. Bene ergo peccatores designantur per haedos, & iusti per oves, de quibus ambobus subditur. Et statuet oves quidem a dextris, confirmando electos in beatitudine, ut dicit interl. Haedos autem a sinistris, deputando eos aeternae damnationi. Modo enim boni sunt a sinistris per aduersorum tolerantium, quia ut habetur. 2. Timot. 3. Omnes, qui pie uolunt uiuere in Christo Iesu perfectionem patientur. Mali uero sunt a dextris per prosperitatem multiplicem. Psalm. In quorum manibus iniquitates sunt. dextera eorum, &c. In futuro autem fiet totum oppositum. Nam tunc boni erunt a dextris gloriae, mali uero a sinistris poenae perpetuae. In cuius figuram legitur Gen. 48. quod Iacob benedixit filios filijs seu Ioseph, uidelicet Ephraym, & Manassem cancellatis manibus, utpote, ponens manum dextram super caput Ephraym, qui erat ad eius sinistram. Manum autem sinistram posuit super caput Manasse, qui erat ad ipsius dextram. Applicatio est facilis. Propterea dicit Paulus 1. cor. 14. quod omnia in figuris contingebant illis, scilicet, Patriarchis, & patribus sanctis.

P A T E T ergo quomodo Euangelista, seu potius Christus describit iudicandorum congregationem, quam etiam longe ante prophetando descriplerat Regius proph. David. Ps. 49. ite dicens, Deus deorum dominus, i. factor sanctorum locutus est, idest, loquetur sup. in fine saeculi imperans generale omnium resurrectionem, & uocauit, idest, uocabit [terram] idest, habitatores terrae. Sed de quibus locis eos uocabit? Certè a solis ortu, usque ad occasum, idest, ab oriente, usque ad occidentem. Sed unde processit iste Deus Deorum quantum ad humanitatem? Certè ex Iudaeis. Ideo subditur. Ex seipso species decoris eius, i. humanitatis, quae nunc est decora ualde in caelo. Sequitur, Deus manifestè ueniet, uidelicet ad iudicium.

dicium. In primo enim aduentu Deus occultè uenit, secundum quod prophetatum fuerat, Esa. 45. Verè tu es Deus absconditus, quia sub nube nostræ carnis uenit, & latuit. In secundo autem aduentu manifestè ueniet. Luc. 21. Tunc uidebunt filium hominis uenientem in nubibus celi, cum potestate magna, & maiestate. Sed quis Deus ueniet? an. f. Deus pater, an Deus filius, an Deus Spūs sanctus? Quauis tñ non sint tres dii, sed unus Deus. Certè dicit Psal. quòd erit Deus noster, idest, filius, qui specialiter dicitur Deus noster, quia se nascens dedit focium, cōuescens in eduliū, se moriens, &c. Non sic autem dicitur Deus pater. Deus noster, nec similiter Deus Spiritus sanctus. Sed quid facturus est, tunc iste Deus noster? Certè non silebit. In primò enim aduentu siluit coram Pilato, & Herode, prout prophetatum fuerat, Esa. 53. Quasi agnus coram tondente se obmutescet, & non aperuit os suum. Silet etiā modo, quo ad malos, quos permittit currere post peccata, & ad infernum. Sed in extremo, & destiteto iudicio non silebit, sed terribiliter loquitur ad malos, Psal. Loqueretur ad eos in ira sua, & in furore suo conturbabit eos. Propterea ipse dicit illud Esa. 42. Tacui, semper filii, patiens sui, sicut parturiens loquat, sup. in iudicio extremo. Sed quod erit signum propinqui aduentus eius ad iudicium? Certè illud quod sequitur, Ignis in cōspectu eius exarscet. Nam secundum doct. theologos ignis materialis, qui uocatur ignis conflagrationis, præcedet diem iudicij, & conburet superficiem terræ, & aera quantum ascēderunt peccata hominum, & fumus idololatriæ, iste autem ignis malos inuoluet, & bonos purgabit. Et de operatione quidem eius quo ad malos scribitur in Psal. Ignis ante ipsum præcedet, & inflammabit in circuitu inimicos eius. Sequitur, & in circuitu eius tempestas ualida. Ita tempestas ualida erit hora iudicij, quod insperatè ueniet ad modum tempestatis ualidæ. Matth. 24. Sicut fulgur exit ab oriente, & apparet. His ergo Expletis, iudex Christus, qui est Deus deorum [aduocauit] idest, aduocabit [cælum de sursum] idest, cælestes angelos [& terram] idest, homines, qui iam angeli, quam homines comparebunt in dicto iudicio. Vel per cælum designantur omnes boni, & per terram omnes mali. In iudicio ergo generali aduocabit Christus, tam cælum, quam terram, i. tam bonos,

nos, quam malos, quia, ut habetur Rom. 13, Omnes astabimus ante tribunal Christi. Sed ad quid aduocabit eos Christus? Certè [discernere.] idest, ut discernat populum suum, segregando, sup. malos de medio iustorum, & constituendo bonos à dextris suis, malos autè à sinistris, ut habetur in præsentia Euangelio, & sic patet de primo. Secundò principaliter in presenti Euang. fit mentio de congregatorū discussione, cum subditur. Tunc dicit his, qui à dextris eius erunt, &c. Vbi notandum, quod iudex Christus in illo districto iudicio prius discutiet causas, & merita electorum, deinde reprobrum, ibi. Tunc dicit, &c. Et hoc ideo, ut hæc audientes reprobi crucientur in cordibus suis, ut strideant dentibus suis, Psal. Peccator uidebit, & irascetur dentibus suis fremet, & tabescet.

PRIMò igitur Christus in die iudicij discutiet causas & merita electorum. Et hoc notatur eum dicitur. Tunc dicit, &c. Venite benedicti patris mei, possidete paratum uobis regnum à constitutione mundi, idest, per æternā prædestinationem. Eph. 1. elegit nos ante mundi constitutionē. O dulcis inuitatio, quia, uenite. O specialis Dei donatio, quia benedicti. O immensa filiatio, quia, patris mei. O stabilis merces quia possidete. O grande præmium, quia, paratum uobis regnum. O longa Dei prouidentia, quia, à cōstitutione mundi. Dicit ergo rex Christus omnibus electis. Venite, scilicet, de labore temporali ad quietem sempiternam. De tenebris ad lucem inaccessibilem. De tremendo periculo ad irrefragabilem securitatem. De seruitute ad maximam libertatem. De miseria ad felicitatem. De corruptione ad incorruptionem. De abyssu mundi, ad cacumen cæli. De loco horrois ad locum ingentis honoris. De morte ad uitam perpetuam. Ad hanc ergo tam gratiosam, & mellifluam inuitationem Christi poterit, quilibet electus respondere, & dicere illud Cant. 2. Sonet uox tua in auribus meis, quia uox tua dulcis, & facies tua decora. Quis si forsan dicant electi Domino. Heu, Dñe unde nobis tāta merces, & tantū præmiū? Nunquā enim aliquid dignū tanto præmio egimus? Respondebit illi rex Christus, & dicit Esurui. & dedistis mihi manducare.

VBI notandum, quòd hæc clausula potest multipliciter exponi, secundū q̄ multiplex est panis, uidelicet, doctrinæ iustitiæ, eucharistiæ, materialis substantiæ. Primum panē dant

Ser. Quadr. G. Pep. H Christo

Christo prædicatores diuini uerbi. Secundum ueri, & recti iusticiarij. Tertium boni prælati, & clerici. Quartum diuites operibus pietatis dediti. Christus ergo in die iudicij, quasi regratians dicit Christus in iudicio. [Hospes eram, &c.]

Sup. in membris meis panem doctrinæ, & dedistis mihi manducare illos reficiendo prædicto pane. Item dicit minister utriusq; iustitiæ, & qui rectè se habuerunt in officijs suis, Esuriui, scilicet, in membris meis oppressis panem iustitiæ, & æquitatis, & dedistis mihi manducare, faciendo iudicium, & iustitiam, subueniendo oppresso, iudicando pupillo, & causas uiduæ suscipiendo. Item dicit curatis, & bonis prælatis. Esuriui, uidelicet, in membris meis, & deuotis Christianis panem Eucharistiæ, & dedistis mihi manducare in propria communicando subditos uestros. Itè dicit diuitibus, qui libenter refecerunt pauperes. Esuriui, ut prius, & dedistis mihi manducare, uidelicet, pauperes propter amorem mei reficiendo.

S E Q U I T V R. Sitiui, & dedistis mihi bibere. Hęc etiam clausula potest multipliciter exponi; secundum quod multiplex est potus, uidelicet lachrymarum, salutis animarum, aquarum materialium. Primum potum dant Christi ueri poenitentes. Secundum rectè credentes. Tertium sitibundos potantes. Dicit ergo Christus in die iudicij ueris poenitentibus. Sitiui, scilicet, in uobis aquam lachrymarum, & dedistis mihi bibere, quoties, sup. fleuistis peccata uestra, propter me offensum. Item dicit rectè credentibus. Sitiui, sup. in uobis rectam fidem, & uestram salutem, & dedistis mihi bibere, rectè credendo, & salutem uestram cooperando. Item dicit his, qui potum materiale dederunt sitibundis propter eum. Sitiui, uidelicet in membris meis potum naturalem, & dedistis mihi bibere, pauperes ob amorem mei potando. Vnde Mat. 9. & Marc. 10. dicit Christus, quod quicumq; dederit alicui potum aquæ frigidæ, propter eum, non perdet mercedem suam.

S E Q U I T V R. Hospes eram, & collegistis me. Hęc clausula præter sensum literalem potest exponi moraliter de illis, qui in iustè spoliantur hæreditate sua, quos boni iudices, & præsides reponuntur in priorem possessionem. Idem dicit de bonis officialibus, & Ecclesiasticis iudicibus, qui per rectam sententiam reponunt iniuste spoliatos beneficio, aut officio in ueeram possessionem. Talibus i. aque bonis iudicibus,

bus, quasi regratians dicit Christus in iudicio. [Hospes eram, &c.]

S E Q U I T V R. Nudus eram, & cooperuistis me. Similiter ista clausula sicut, & præcedens, præter sensum literalem, potest moraliter exponi de omnibus illis, qui studiosè cooperantur salutem animarum proximorum suorum, siue charitatiuè, & fraternaliter eos corrigendo, & ad bona opera prouocando, siue pœnas adhibendo, & hoc quo ad iudices, & prælatos zelantes salutem subditorum, quos operire satagunt uestimenti gratiæ, & uirtutis, quantum in ipsis est. Esa. 58. Cum uideris nudum, id est, peccatorem omni uirtute, & gratia destitutum, operi eum, sup. quantum in te est. Nam ut habetur Eccl. 17. Vnicuique mandauit Deus de proximo suo.

S E Q U I T V R. Infirmus, & uisitastis me. Ista clausula si cur, & præcedens præter sensum literalem potest exponi moraliter de quolibet infirmo spiritualiter, siue quo ad credenda, ut sunt articuli fidei, siue quo ad agenda, ut sunt præcepta decalogi, & huiusmodi. Bonus ergo pastor debet uisitare gregem suum, & si quem uiderit infirmum, & debilem in fide, aut moribus, debet ipsum consolidare. Sic enim præcipit sciendum Apost. Rom. 15. dicens, Infirmum in fide assumite. Talibus ergo bonis pastoribus, qui uisitauerunt in propria diocœses, abbatias, archidiaconias, & parochias, quasi illis regratians dicitur Christus in iudicio. Infirmus eram, sup. in membris meis, & hoc modo prædicto, & uenistis, &c.

S E Q U I T V R. In carcere, & uenistis ad me. Similiter hæc clausula, sicut & præcedentes præter sensum literalem, potest moraliter exponi de illis, qui sunt in carcere peccati, seu, qui sunt in peccatis suis uinculari per prauam consuetudinem, Psal. Funes peccatorum circumplexi sunt me. Et de isto carcere petebat liberari Psal. Cum dicebat ad Dominum post commissum adulterium. Educ de carcere animam meam. Taliter ergo incarceratos debent uisitare omnes illi qui sperant inde aliquem fructum sequi, iuxta illud Christi præceptum, Matt. 18. Si peccauerit in te frater tuus uade & corripe eum. Sic enim facientes audiunt Dominum in die iudicij, quasi ille regratiantem, & dicentem. In carcere eram, & uenistis ad me. Et sic patent sex opera misericordiæ, de quib. laudabit Christus electos in die iudicij, eò quòd illa adimpleuerunt

circa membra sua, quæ reputat tanquã sibi facta. Septimum autem opus misericordiæ, quod est sepelire mortuos, ponitur Th. 4. quod potest reduci ad illud, infirmus, & uenistis ad me. Sed dicit forsan aliquis prædictos sensus saltem pro parte non continere ueritatem, ut potè de illis Christianis, qui sunt in mortali peccato, de quibus constat, quod non sunt membra Christi, & per consequens, quod circa eos fit, non debet Christus reputare tanquã sibi factum, & hoc propter defectum unionis talium cum eo. Sed huic obiectioni respondetur conformiter ad doctrinam B. Tho. qui in 3. par. sum. suæ. quæst. 8. art. 3. in sol. ad secundum dicit, quod fidelis existens in mortali peccato, & si non sit actualiter membrum Christi, est tamen bene potentialiter, & secundũ quid. Tales ergo, Christus ex superabundanti charitate sua reputat tanquã membra sua, non quidem perfecta, sed perficienda per gratiam, & charitatem ad quam præordinati sunt. Quis si præscripti sunt ad pœnam æternam, sicut patet de malis Christianis damnandis, adhuc nihilominus sunt membra illius saltem secundum. Et sic patet solutio ad prædicta.

MORALITER possumus elicere ex prædictis Christi uerbis, quod ualde salubre est hominibus uacare pietatis, & misericordia operibus. Insuper hoc genus pietatis est ualde Deo acceptum, quod patet multiplici ratione. Primo quoque quia fecit misericordiã apud Deum inuenire in uita. Prou. 3. Misericordia nõ te deserat, & inuenies misericordiam apud Deum. Exemplum habes de Cornelio, de quo legitur Act. 10. quod propter eleemosynas, quas faciebat, adhuc gentiles existens, uocatus est à Deo per angelum ad baptismum. & ad notitiam ueritatis fidei catholicæ. Secundò uero quia facit bene mori. Aug. ad fratres in eremo ser. 6. in fine. Amate, inquit, fratres misericordiam, quia nunquã uidi pium hominem mala morte finiri. Eandem sententiã reperit idem Aug. in eodem lib. ser. 4. adiungens, quod homo deditus operibus misericordiæ habet multos intercessores apud Deum. impossibile est autem, ut preces multorum non exaudiantur. Hæc ille. Intercessores autem eius apud Deum sunt, non tantum illi, quibus fit eleemosyna, uerum etiam Sancti, ob quorum honorem petitur, & datur, sicut patet de illis, qui petunt ob honorem beatæ Virg. uel B. Michaelis, aut Sancti Nicolai & hu-

& huiusmodi. Tertio autem, quia facit inuenire misericordiam post mortem apud Deum, nam ipsa misericordia exhibita pauperi in præsentem propter Deum præbuit in iudicio, & aduocabit pro suo actore coram Christo, ut fiat misericordia. Psal. Coronat te in misericordia, & miserationibus. Qui replet in bonis, sup. gloriæ desiderium tuum, & hoc propter bona temporalia, quæ ob honorem illius dediti pauperibus. Quarto denique, & postremo, quia credens dare eleemosynam uerò pauperi, interdum dat eam Christo. Vnde refert Greg. homil. 33. de quodam patrefamilias, qui omni die suscipere cõsueuerat pauperes peregrinos ad mensam suam. Quadam igitur die cum inter multos unus affuisset, & dictus paterfamilias, ex consuetudine, quam habebat, uellet manibus eius aquam infundere, mox ille disparuit. Quo uiso paterfamilias intellexit illum fuisse Christum in specie pauperis. Propterea Aug. ad fratres in eremo, ser. 46. admonens unumquemque ad pietatis opera, dicit sic. Tu nescis an Christus dignetur te uisitare, licet ipse semp sit in hospite, & ideo pareat cunctis pauperibus domus tua. Suscipe eos alacriter, ablue eorũ pedes humiliter. Purga eorũ immunditias, & nõli auertere manũ tuã ab ullo paupere. Et si cunctis subuenire nõ tales, saltẽ uoluntas bona sit circa eos. Hæc ille. Ecce quantum placent Deo pietatis opera. Quia autẽ subditur in Euangelio, quod tunc respondebũt iusti, dicentes regi. Domine quando te uidimus. &c. tex. planus est. Nam talis responsio procedet non quidem ex diffidentia uerborum Domini, sed potius ex uehementi admiratione magnitudinis præmij, quod tunc dabitur electis. Num parum tunc uidebitur illis omne bonum, quod fecerunt respectu dicti præmij, iuxta illud Roma. 8. Non sunt condignæ passionibus huius, &c. Rectè ad hoc propositum loquitur Psal. Dicens. Iocundus homo, qui miseretur, id est, qui læto animo & hilaro uultu subuenit pauperi, [cõmodat,] quia re uera cum damus eleemosynã pauperi, commodamus quodammodo Deo in persona pauperis. Talis autem, qui sic miseretur, [disponit sermones suos in iudicio,] id est, quid respondebit in iudicio, quando dicitur ei illud Luc. 16. Redde rationem uilicationis tuæ, id est, qualiter temporalia bona dispensasti. Tunc enim dicere poterit. Domine tu scis, quia temporalia mea non consumpsi solus

sed partem dedi pauperibus, propter te. Sequitur, quia in æternum non commouebitur, uidelicet, cum illis immiseri- cordibus ad pauperes, quibus dicitur, ite maledicti, &c. Secundò, iuxta istud secundum principale fit mentio de discul- sione causæ damnationis reproborum, eum subditur. Tunc dicit rex his, qui à sinistris eius erunt, id est, reprobis. Disce- dite à me, maledicti, &c. O durum uerbum. O stupenda sen- tentia. O lamentabilis discessio, quia discedit à me fonte ui- tæ indeficientis, à me lumine gloriæ beatificantis, à me tor- rente uoluptatis inundantis, à me plenitudine ubertatis inebriantis. De duobus primis in psal. Apud te est fons uitæ, & in lumine tuo uidebimus lumen. De duobus uerò alijs si- militer in psalm. Inebriantur ab ubertate domus tuæ, & tor- rente uoluptatis tuæ potabis eos. Ab istis ergo quatuor ma- ximis bonis, qui dabuntur electis, separabuntur reprobi, cū dicitur eis à Christo. Discedite à me, &c. O quàm differentes erunt sententiæ electorum, & reprobòrum in die iudicij. Nam electis dicit Venite, reprobis autem Discedite à me. Item ele- ctis dicit benedicti, reprobis autem maledicti. Subijciuntur enim tunc reprobi duplici maledictioni. Primò quidē maledictio- ni culpæ, quàm contraxerunt in præsentī, iuxta illud ps. Ma- ledicti, qui declinant à mandatis tuis. Secundò uerò male- dictioni pœnæ æternæ, quàm sustinebunt in futuro, de qua subditur, in ignem æternum. Et de isto igne notate possunt quatuor, quàm breuissimè. Primum est ardor. Deut. 4. Ignis succensus est in furore meo, & ardebit usque, &c. Secundò fētor. Psal. Ignis, sulphur, & spiritus procellarum, pars cali- cis eorum. Et nota, quòd dicit pars, & non totum, quia habe- bunt reprobi alios cruciatus, præter prædictos. Tertium obscuritas. Psalm. Vox domini intercidentis flammam ignis. Quartum perpetuitas, quia in ignem æternum. Item electis dicit, Percipite regnum, reprobis autem dicit. Ite in ignem æternum. Item electis dicit, quod uobis paratum est à con- stitutione mundi, reprobis autem dicit, qui paratus est à dia- bolo, & Angelis eius. Ecce consortium horribile ad imagi- nem, horribilius ad uidendum, horribilissimum ad cohabi- tandum. Sed ne lata sententia iniusta uideatur, sequitur de meritòrum exprobatio, cum subditur. Esuriui, & non dedistis, &c. Quia ergo reprobi non impleuerunt opera misericordie, ideo iustum est, ut tunc non fiat eis misericor- dia,

dia, quia, ut habetur Iac. 2. Iudicium, sine misericordia fiet ei, qui non fe. Textus est clarus ex dictis prius. Super hoc autem passu notanda sunt uerba diui Aug. ad fratres in ere- mo. serm. 31. dicens. O fratres mei, si in ignem mittentur, qui sua pauperibus non sunt largiti, quid dicitur illis, qui a- liena rapere non timuerunt? Si cum diabolo ardebunt, qui nudum non induerunt, ubi putamus arduos, qui uiduas, & orphanos spoliauerunt? Item, idem Aug. de lib. de doctr. Chri- stiana. Prudens, inquit, recognoscat homo, quod spiritus illi habere pnt, qui uersantur in malis, quoniam etià illis uita æterna negatur, qui mali nihil fecerunt, nisi quia non aliquid boni gesserunt. Neque. n. tantū querit à nobis Deus, ut mali non simus, sed, ut efficiamur boni. Hæc ille. Quod autem subditur in euang. Tunc respondebunt ei, & ipsi dicentes. Domine quando te, &c. pertinet ad uanam, & falsam reprobòrum excusationem, qui ex maxima arrogantia, atq; superbia uidebuntur quasi reprehendere iustum iudicem de equissima sententia, dicen- tes. Tu nos damnas, eò quod tibi denegauimus opera misericor- diæ. Hoc autem falsum est, quia nunquam te uidimus esuri- entem, nunquam sitientē, & hūmō. Sed eos tunc confunder- iustus iudex Christus, dicit. Amen, dico uobis, quando non fe- cisti uni de minorib. his, &c. Textus est planus. Et sic patet de secundo principali.

TERTIÒ principaliter in præsentī Euangelio fit men- tio de disculssorum, & examinatórum sententiatione, & conclu- sione, cū subditur. Ibunt hi in supplicium æternū. scilicet mali. Iusti aut, sine per innocentiam, siue per uerā pñiam, ibunt in uitam æternā. Et nota, quod ex istis uerbis manifestè confunditur, & cō demnatur error. Origenis, qui oēs damnatos, tam dēmones, quàm homines asserit, aliquando à pēnis liberandos, & bea- tis sociandos, prout refert Aug. de ciu. Dei, lib. 21. c. 17. Item idem Aug. ubi sup. c. 18. dicit, quod sunt nonnulli, qui Deo tri- buuntur maiorem misericordiam erga genus humanū, quam deceat. Dicunt. n. de infidelibus hominibus, quod misericor- diam consequentur in iudicio, & quod saluabitur eos dominus præcibus sanctorum suorum. Item c. sequenti dicit aliquos esse, qui dicunt nullos Christianos debere in die iudicij dam- nari, & signanter, qui fuerunt pij, & misericordes ad paupe- res. Sed dictos errores sigillatim reprobatur idem August. ual-

diffusè, ubi supra, & similiter c. 22. eiusdem lib. 21. Insuper sufficienter reprobantur in præfenti Evangelio, cum concluditur, quòd mali ibunt in supplicium æternum. Item per id, quòd canit Ecclesia, uidelicet, quòd in inferno nulla est redemptio. Insuper, ut dicit Greg. 34. lib. mora. c. 11. si quandoque finienda sunt supplicia reproborum quandoque finientur gaudia beatorum. Per semetipsam namque ueritas dicit. Ibunt hi in supplicium æternum, iusti aut in vitam eternam. Deinde post pauca, ita concludit, di. Ad districti ergo iudicij iustitiam pertinet, ut nunquam careant, supplicio, quorum mens, nunquam, in hac uita uoluit carere peccato. Hæc ille. Quale ergo remedium miseris peccatoribus adhuc in corpore uitam agentibus, ut ualeant tandem enadere prædictam terribilem sententiam, & id, quòd sequitur sententiã? Certè optimum remedium dat August. in lib. de decem chordis, ita dicens. Modò licet tibi, ò homo tuam causam componere. Ante ultimum ergo iudicium eam compone. Da exemplum de aduocato, qui consultit illi cuius causam gerit, cum uidet eam desperatam pro eo, vel saltem subiaceat periculo, ut faciat apunctuamentum, cum aduersario suo. Quis si nolit, sed dicat se uelle expectare sententiam iudicis, fortè, tunc perdet totum, & turpiter cadet de causa sua, ita in proposito. Modò ergo charissimi componamus causam nostram cum Christo per pœnitentiam, ut tandem possimus stare ad eius dexteram, cum scilicet, uenerit iudicare sæculum per ignem, & mercamur ab eo inuitari ad cœlestem gloriam, cum dicet. Venite benedicti, & cæt. Quam nobis concedat, qui in Trinitate perfecta uiuit, & c.

FERIA III. POST PRIMAM
Dominicam Quadragesimæ.

Vm intrasset Iesus Hierosolymam, cõmota est uniuersa ciuitas.] Mat. 21.

PRIMA INTRODUCTIO.

Lex imperialis. ff. de ori. iur. necessarium. §. post originem, allegans iuriconsultũ Pomponium, dicit, quòd patum est ius esse in ciuitate, nisi essent, qui iura tuerentur. Casus est talis. Rex, aut aliquis princeps facit tale statutum contra blasphemos, quòd

quicumque blasphemauerit nomen Domini, pro prima uice ponatur in emenda, pro secunda flagelletur per uicos, pro tertia profereatur sibi lingua, aut aliquid simile, ut ceteri timeant. Tales ius pulchrum est, & rationale. Sed hoc non est factis nisi sint, qui tempore, & loco ipsum exequantur, ut dicit prædicta lex.

MORALITER, multiplex est ciuitas, & quælibet habet iura sua specialia, quæ tueri debet. Prima ciuitas est status religionis. Huius aut ciuitatis iura iunt in cõmuni uiuere, castitatem seruare, obedientiã superioribus suis præbere. Insuper quælibet religio habet iura sua particularia, ut potè, religio monachorum, abstinentiam à carnibus, ut patet de cons. dist. 5. carnem. Item extra de statu monachorum. c. cum ad monasterium, interdicitur oibus monachus uitium proprietatis similiter usus lineorum ad carnem. Similiter religio fratrum predicatorum uitur prædictis iuribus. Item religio fratrum minorum habet hoc ius singulare, ut nullus frater illis ordinis possit, aut ualeat, siue per se, siue per aliũ tractare pecunia, ut patet in extrauaganti. Exiui de paradiso. Et breuiter non est religio, quæ non habeat aliquam specialem restrictionem. Sed, ut dicit lex prædictam frustra statuuntur talia iura, nisi sint, qui ea custodiant, & tuerentur, atque ab alij obseruari faciãt, ut sunt prælati religionem, & huiusmodi. Sed utinam non sint primi transgressores huiusmodi statutorum. Secunda ciuitas est status clericorum, & ecclesiasticorum, quæ habet multos habitatores nomine, paucos tamen re, & opere, ut notatur in decretis, dist. 40. Huius autem ciuitatis iura sunt, ut illi habitantes, & signanter in maioribus ordinibus constituti, castè, & honestè uiuant. Nec in domibus suis habeant mulieres, de quibus possit sinistra suspicio ori.

QUA si secus fecerint debent per superiores suos excõmunicari, ut patet extra de cohabitatione clericorũ, & mulierum, c. si quisquã & c. sequẽ. Item in maiori uolumine idẽ habetur, ut notatur dist. 27. presbyteris. Item dist. 28. decernimus. Item dist. 81. clericus. Sed profectò parum est talia iura esse scripta, & multiplicata, nisi superiores prælati faciant ea à subditis inuolabiliter obseruari multantes transgressores huiusmodi iurium pœna debita. Quia si neglexerint, noverint se unã cum talibus damnationem æternam, incururos, quia

quia agentes scientes &c. Nam ut dicit regula iuris lib. 6. Qui tacet, consentire videtur. Item dic suo modo de ciuitate, seu policia ciuili quo ad iura sua, &c.

TERTIA ciuitas est Ecclesia materialis, quæ est ciuitas Dei, eò quòd ad illius honorem dedicata est, de qua quidem ciuitate potest intelligi illud Psalm. Gloriosa dicta sunt de te ciuitas Dei. Huiusmodi autem gloriosa, quæ de ea dicuntur, sunt, quod est sancta per dedicationem Psalm. Domum tuam domine decet sanctitudo. Item quod ibi requiescit uenerabile Sacramentum altaris. Psalm. Dominus in loco sancto suo. Item quod ibi celebrantur diuina, & decantantur Deo laudes, Psalm. In templo eius omnes dicent gloriam. Et multa alia quæ pertranseo. Iura autem huius ciuitatis sunt, ut solum usibus diuini, & salutaribus reputetur, & nullo modo usibus secularibus. Præcipuè autem prohibetur ne in ea aliqua negotiatio fiat, ut notatur in decre. di. 4. 2. nulli, & duobus, capitulis sequentibus. Item 16. q. 7. & hoc dicimus. Et huius prohibitionis ratio assignatur. C. de his, qui ad Ecclesiam confugiunt. l. denunciamus. ubi dicit Imperator, quod Ecclesia non est locus conuentualium, seu conuentionum hominum, siue tumultus conclamationis atque seditionis. Et propter hæc Christus prout legitur in præsentis Euangelio eiecit uendentes, & ementes de templo dicens. Auferre ista hinc, & nolite facere domum patris mei domum nego. &c.

SECUNDA INTRODUCTIO.

AUFERTE ista hinc, & nolite facere domum patris &c. Mat. 21.] Scribitur extra de præscriptionib. c. quomodo omne, quòd consuetudo, quæ absque peccato obseruari non potest, non ualet. Casus est talis. In aliquib. parochialibus Ecclesijs campetribus solent interdum celebrari confraternitates in honorem patronorum dictarum Ecclesiarum. Insuper post missarum solennia solent confratres interdum celebrare conuiuium magnum in nauibus dictarum Ecclesiarum propter locorum spatiositatem. Super quo si reprehendantur, allegant pro se consuetudinem ab antiquo obseruatam. Quid iuris in hoc casu? Certè talis consuetudo quantumcunque diu tolerata, aut obseruata est omnino rebrobanda, & uitanda, quia ut dicit Innocen. III. in prædicta decretali, consuetudo, quæ absque peccato obseruari

obseruari non potest, non ualet. Ad idem est, quod scribitur in maiori uol. 14. q. 1 schism. ubi dicitur, quòd consuetudo peruersa non leuigat, idest, non diminit peccatum.

MORALITER penè infinite sunt consuetudines, que uix, aut nunquam obseruari possunt absque peccato. Cumq; super his reprehendantur male agentes, respondere solet, quod non credunt in his habere culpam, ex quo consueti est ita facere, & quòd ab aliis infiniti homines damnarentur, qui ita agunt. Nam si domicellæ, aut aliæ mulieres uanæ reprehendantur de superfluo, & uano ornatu vestium, statim respondebunt, & dicent, hanc esse consuetudinè, & formam cæterarum mulierum sui status, & quòd si aliter facerent, reputarentur bigotæ hypocritæ, aut partiales. Item in certis regionibus si uelit latrare bonus prædicator contra illos, qui bibunt ad equalis potus, & usq; ad Hebræos, statim dicitur ei, quod est consuetudo Patriæ, & quòd ita fecerunt patres eorum. Item si reprehendantur pleriq; mercatores super fallacijs, deceptionibus, cautelis subtilitatis, mendacijs, iuramentis, periurijs, fraudibus, dolis, & penè infinitis abusibus, quibus uti solent inter uendendum, & emendum, statim dicent hanc esse consuetudinem operis, & artis illius. Idem practica de braxatoribus uinorum, ac aliorum poruum. Similiter si quis uelit reprobare illos excessus mirabiles, & similiter dissolutiones innumerabiles, quæ solent fieri pœnæ ubique ante dies quadagesimales, mox à mundanis illi respondebitur, quòd prorsquam nasseret talia fiebant, & quod etiam post eius mortem similia fient. Idem practica de multis alijs consuetudinibus. Sed profectò non ualet in materia uitiosa allegare consuetudinem, quia ut dicitur extra de consuetudine ca. ad nostram audientiam. Item ca. quanto. consuetudo iuri contraria non ualet. Item dist. 8. ca. mala. dicit Nicolaus Papa, quod mala, & uitiosa consuetudo non minus, quàm perniciosa corruptela est uitanda, quæ nisi citius radicitus enelatur, in priuilegiarum ius ab impijs assumitur, & incipiunt præuaticationes, & uariæ præsumptiones celerrime non compressæ pro legibus uenerari, & priuilegiarum more perpetuè celebrari. Hæc ibi. patet ergo, quòd mala consuetudo est reſtèranda, & omnino uitanda. Hoc autem aperte docuit Christus in hodierno Euangelio, in quo legitur, quòd eiecit uendentes,

dentes, & ementes de templo, qui consueuerunt ibi negotiari. In præsentī ergo Euangelio de tribus principaliter fit mentio, uidelicet, De ingressu Iesu in Hierusalem. In principio Euangelij, De progressu eius in templum. Et intrauit Iesus in templum. De egressu eiusdem uersus Bethaniam, ibi, & relictis illis abiit, &c.

PRIMÒ igitur in hoc euangelio fit mentio de ingressu, Iesu in ciuitatem Hierusalem, cum dicitur. Cum intrasset Iesus Hierosolimam. Vbi nota, quòd iste ingressus factus est pauloante ipsius Christi passionem, uidelicet. in die palmarum, ut notatur Matth. 21. Voluit autem tunc Christus intrare Hierusalem, tum uoluntarie se pati ostenderet. tum ut populum illic inuentum uirtute suæ prædicationis conuerteret. Tum, ut eundem populum à periculo æternæ damnationis liberaret. Tum, ut eundem populum tandè in patriam æternè exultationis deduceret. Nò ergo absq; causa illic intrauit. Quo ingressu, commota est uniuersa ciuitas. Nec quidem inmeritò, quia illic intrauerat rex regù, & dñs dominantium, redemptor, & liberator captiuorum. Similiter, & legatus à latere Dei patris in hunc mundum missus, cum plenitudine potestatis, prout ipsemet testatus est, di. Mat. 28. Data est mihi omnis potestas in cælo, & in terra. Et de isto legato longe ante prophetatum fuerat ab die unico. c. Auditum audiuius ad dominum, legatum ad gentes misit, dicit tamen de Lyra super illo uerbo prædicto. Commo ta est uniuersa ciuitas, quod illud referendum est ad maioris ciuitatis, eò quòd factum maiorum dicitur esse factum totius ciuitatis. Vnde, & dicebant. Quis est hic? Indignabantur enim principes sacerdotum, & maiores populi de reuerentia Christo exhibita à turbis, & pueris in egressu ciuitatis Hierusalem. Dicebant ergo. Quis est hic? Ac si apertè dicerent dicti principes. Hic homo non est tantus, aut talis, quòd talia debeant sibi exhiberi. Populi autem, id est, simplices illis contradicentes dicebant. Hic est Iesus propheta à Nazareth. Et ideo meritò debet reuerenter à nobis recipi, super quo dicit gl. interl. quòd à minoribus incipit, confessio, ut ad maiores perueniat. Adde, quòd uerbum oppositum debeat fieri, si maiores fuissent boni. Ex quo patet non esse nouum simplices, & idiotas esse deuotiores magis, & literatis uiris atque sapientibus huius seculi.

Vnde

vnde August. lib. 8. confessionum. Surgunt indocti, & cælum rapiunt, & nos cum doctrinis nostris sine corde uoluntari in carne, & sanguine. Quod autem communitè additur. Et nos cum scientijs demergimur in infernum. non ex de textu.

Et nota quòd ad quæstionem maiorum ciuitatis. Hierusalem interrogantium, & de Christo dicentium. Quis est hic, poterat responderi, quòd hic est rex pacificus, ergo suscipiendus: potentissimus, ergo reuerendus, sapientissimus, ergo audiendus: iustissimus, ergo metuendus: clementissimus, ergo diligendus. Practica si uis, uel aliter. Quis est hic? Certè hic est qui à patriarchis in figuris, & signis est præuisus. A prophetis præuunciatus. A sanctis patribus diu desideratus, ab Angelo annunciat, à pastoribus ac Magis suppliciter uisitato, & adoratus, ab Apostolis secutus, à dæmonibus in obsessis corporibus confessus. Vel aliter. Quis est hic? Certè hic est filius fabri. Non quidem illius fabri quem Iudæi putabant, sed fabricatoris omnium qui fabricatus est auroram, & solem, ut dicit Chryso. super illud Matth. 13. Nonne hic est filius fabri? Hic est ergo, qui olim cum patre & spiritu sancto creauit cælum, & terram. Hic est qui lyciferum propter suam superbiam de summo cæli fastigio proiecit in abyssum inferni. Hic est qui homo factus, mortuos suscitauit, leprosos mundauit, paralyticos curauit, dæmoniacos liberauit, claudos rectè ire fecit, cæcis uisum, surdis auditum, mutis linguæ usum restituit, panes multiplicauit uentis, & mari imperauit, & penè infinita his similia signa fecit. O igitur perfidi Iudæi nolite amodo obdurare corda uestra contra Christi fidem, nec quasi ignorantiam prætendentes malitiosè interrogare, & dicere. Quis est hic? quia ut ipse uobis testatus est. Ioan. 5. & 10. capitulis, opera, quæ fecit ipsa testimonium perhibent de eo, quod sit uerus filius Dei. O nequissimi Iudæi interrogare uirum illum probum de gente uestra, Nicodemum nomine, quid de Christo sentiat. Nonne ipse eidem loqueus Ioan. 3. ait Rabbi scimus quia à Deo uenisti magister? Sed quomodo Certè, quia nemo potest hæc signa facere, quæ tu facis, nisi &c. O gens incredula etiam ultra dæmones audite quid illi mali gni spiritus de eo sentiant. Vt, n. legitur Lu. 10. Exhibant sup-

ple

ple ad Christi imperium de obsessis corporibus daemonia à multis clamantia, & dicentia, quia tu es Christus filius Dei uiui. Item interrogare simplices & idiotas mulieres quales fuerunt Martha, & sotor eius Maria Magdalena, quæ hoc idem confessæ sunt. Ioann. 11. Hoc idem etiam confessus est Petrus. Matth. 16. Quis si tot testibus credere non uultis, saltem Deo patri credere, qui fallere non potest, sicut nec falli. Nonne eidem Christo filio suo in hora transfigurationis lux testimonium perhibuit, di. Hic est filius meus dilectus in quo &c. Matt. 17. Et similiter idem de eodem testatus est in baptismo, ut pater Luc. 3. Nunc ergo ò perfidi Iudæi excusationem non habetis de peccato uestro si credere non uultis.

M Y S T I C E, cum Christus iudex uiuorum, & mortuorum ingressus fuerit mundum istum in fine sæculi celebraturus tremendum iudicium, tunc commouebitur uniuersa ciuitas huius mundi, secundum illud Psalm. Commoueat a facie eius uniuersa terra. Item præ admiratione dicent mulier. Quis est hic? Sed signa stupenda, & maiestas uenientis, uia cum concomitiua sanctorum Angelorum aperte insinuant uniuersis, quia hic est Iesus propheta à Nazareth. Et tunc maiores Iudæorum manifestè cognoscent illum, quem hic ignorare uoluerant, & de quo despectiuè dixerat. Quis est hic?

M O R A L I T E R, cum una dierum uenerimus per mortem ad portam paradisi pulsantes, & dicentes illud Matth. 23. Domine domine aperi nobis, fortè quæret a nobis dominus. Quis est hic? qui supp. tam fortiter ad ianuam domus meæ pulsat. Cui fortè respondebimus, domine amicus est. Ipse autem respondebit illud Ioan. 15. Vos amici mei estis si fecistis, quæ præcepi uobis. Alius fortè dicet, Christianus est. At ille respondere poterit, & dicere, præsertim si talis fuerit malus, quòd mendacium est se Christianum dicere, & opera Christi non facere, ut notatur 23. q. 5. cauere. Idem practica de religiosis, clericis, regibus, iudicibus, mercatoribus, & huiusmodi.

S E C V N D O principaliter in præsentis Euangelio fit mentio de progressu Christi in templum, cum subditur: Et intrauit Iesus in templum, Super quòd dicit glo. ord. post Chri-
stom,

stom. super Matth. in opere imperfecto homil. 25. quòd Christus ingressus urbem, primò templum adiit, dans formam eeligionis, ut quoquo inus, primò domum orationis, si ibi est, ad eam, & per orationem Deo commendati sic ad agenda negotia secedamus. Sed reuera, ut dicit Aug. ad fratres in eremo, serm. 32. gulosi prius tabernā uisitant, quàm templi domini. Prius corpus reficiunt, quàm animam. Prius sequuntur demonem, quàm Deum. Eò igitur templum ingresso, eiciebat omnes uendentes, & ementes de templo. Et hoc ardore spiritus concitatus, ut dicit interli. Nota secundum glo. ord. quomodo dominus præceperat filiis Israel certis temporibus, ascendere in templum, & offerre oblationem suam domino. Nam diuites iubebantur offerre bouem, mediocres ouem, pauperes pullos columbarum. Et quia aliquid de longè ueniebant, quibus graue fuisset talia sectam adducere, ideo faceretotes templi non zelo legis, sed potius auaritia ducti, statuerunt illic mercatores, qui talia aduentitij uenderent. Cæterum, quia aliqui non habebant pecuniam promptam ad emendum prædicta, ideo statuerunt dicti sacerdotes, ut ibi essent bancharij, qui pecuniam mutuarent. Et quia prohibetur eius mutuare fratribus suis ad usuram, ut patet Deuterom. 23. ideo mutuabant sub nomine collybiorum. Et dicuntur collybia parua munuscula fructuum, ut poma, pira, nûces, uua, & huiusmodi, quæ recipiebant ratione mutui. Et sic credentes uirare Scyllam, cadebant in Charybdiem, ut enim dicit Aug. super Psalm. exponens illum uersum. Tota die miseretur, & commodat, si expectes accipere plusquam dedistis, non solum pecuniam, sed aliquid plusquam dedisti, siue illud sit triticum, siue uinum, siue oleum, siue quodlibet aliud, si plusquam dedisti expectas accipere scenerator es, & in hoc improbandus, non laudandus. Hæc ille. Et istud uultum militat contra illos usurarios, qui dicunt, quòd non mutant certis personis, nisi crederent illis facere gratiam. Sed certè mentita est iniquitas sibi. Conformiter ad beatorum Augusti loquitur decret. ut patet 14. q. 3. purant. Similiter, & Ambro. lib. de Thobia. c. 14. ita inquit. Esca usura est, & uelut usura est, & quodcunque forti accesserit, usura est. Quod uelis ei nomen imponas, usura est. Hæc ille. Et nota, quod Christus bis legitur eiecisse uendentes, & ementes de templo, & prima

prima eiectione habes Iohan. 2. De secunda uero hic sequitur in textu. Et mensas nummulariorum. i. nummos habentium ad mensam, & cathedras uidentium columbas euerit. Super quo Aug. super Iohan. tractatu decimo dicit hic. Non magnum peccatum, si Iudæi hoc uendebant in templo quod emebatur, ut offerretur Deo, & tamen eiecit inde illos, Quid, si ebriosos illic inuenisset, fecisset? Practica hic de crapula, & ebrietate nonnullorum clericorum. Item de contiuijs, quæ interdum fiunt intra Ecclesias, sicut in quibusdam regionibus fieri solet. Sed cur illi non restiterunt prædicti mercatores? Respondeo quia secundum glo. or. aliquid igneum, & sydereum radiabat ex oculis Christi. Consequenter assignat causam prædictæ eiectionis, dicit illis. Scriptum est sup. Eze. 16. Domus mea, i. nomini meo uel cultui dedicata. Domus orationis uocabitur, i. ad talem usum applicabitur, & non prophanabitur bestijs, aut aibus cæli, &c. Vos autem auari, & cupidi fecistis illam speluncam latronum. Circa autem hæc ultima uerba textus Euangelij duo sunt notanda.

PRIMUM, quod est notandum, est circa illud uerbum, Domus mea domus orationis uocabitur. Vbi insinuat, quod orationes fructuosius fiunt in Ecclesia, aut in loco sacro, quæ alibi, prout per pulchre declarat magister Humbertus, de Romanis quondam generalis ordinis fratrum Prædicatorum in expositione regulæ diuini Aug. c. 62. & hoc propter multa. Primo quidem, quia piè credendum est, quod dominus facilius exaudit orationes, quæ sibi fiunt in loco ad hoc per eum deputato. Ipse enim ira promissit se facturum. 2. Paralip. 7. diens. Oculi mei erunt aperti, & aures meæ intentæ ad orationem eius, qui in loco isto orauerit. Secundo, quia piè credendum est, quod sancti Angeli tandem locum magis frequentant, qui est domus, & palatium Dei. Psal. Præuenerunt principes, id est sancti Angeli, eos super qui ad Ecclesiam uadunt orationis aut officij diuini decantandi causa, coniuncti psallentibus. Nam quamprimum homines incipiunt in Ecclesia deuorè psallere Deo, ut sunt clerici, mox se illis coniungunt sancti Angeli. Insuper reperiunt se dicti principes in medio iuencularum tympanistratarum, i. in medio personarum deuotarum orantium dominum intra Ecclesiam. Huiusmodi autem deuotæ personæ hic uocantur iuenculæ propter nitorem

con-

conscientiæ, & tympanistratæ propter austeritatem uitæ. Tympanum enim est instrumentum musicum, quod fit ex pellibus animalium, prius tamen desiccatis, & ideo rectè significat personas carnem suam ieiunijs, uigilijs, disciplinis, & abstinentijs domantes. Quo fit ut organa, corda, & ora talium magis, & dulcius resonent in auribus Dei, cum ad Ecclesiam accedunt orandi gratia. Et ideo in medio talium iuencularum tympanistratarum orantium Dominum libenter se inueniunt sancti angeli, & potissimè, quando tales personæ in Ecclesia orant cum alijs quantumcunque silenter. Ideo notanter dicitur in medio, &c. Tertio, quia probabile est, quod dæmones, qui frequenter, & libenter impediunt orationes, non audent, ita accedere ad huiusmodi locum sanctum, sicut ad alia, & hoc præ timore, quæ illis incurrit. Ideo canit Ecclesia in introitu missæ pro die dedicationis. Terribilis est locus iste, scilicet, malignis spiritibus, unde refert Grego. in suo dialogo libr. 3. quod cum ipse in propria accessisset ad dedicandum quandam Ecclesiam, quidam ex illis, qui extra sacrarium stabant, porcum subito intra suos pedes huc illucque discurrere senserunt, qui uidebatur ianuam Ecclesiæ petere ad exeundum. Hoc autem, inquit, idem Grego. idcirco diuina pietas ostendit, ut cunctis patefceret, quod de eodem loco exiret immundus habitator. Quarto, quia omnis Ecclesia dedicata est, & consecrata in honorem alicuius Sancti, uel Sanctæ. Pium est autem credere, quod ille Sanctus, qui est patronus alicuius Ecclesiæ, habeat specialem curam de illis, qui conueniunt ad locum sui patronatus, sicut princeps terrenus de illis, qui conueniunt ad loca sui dominij, unde etiã frequenter uidemus, quod illi, qui uisitant certa loca sacra impetrant, quæ postulant, sicut patet de illis, qui peregrinantur ad Sanctum Iacobum, siue ad Sanctum Nicolaum, & huiusmodi. Sunt aliæ rationes, quas pertransio breuitatis causa, patet ergo, quod multo melius est orare in Ecclesia, quam alibi. Secundum, quod est notandum, est circa illud uerbum. Vos autem fecistis illam, scilicet, domum Domini, speluncam latronum. Vbi aduertendum, quod aliqui faciunt de Ecclesia, quasi proprium domum, quales sunt multi prælati, quibus non sufficit male præfuisse, & bona Ecclesiarum sibi creditarum dilapidasse, atque prodigiè expendisse,

Ser. Quadr. G. Pep.

I

70-

uerumetiam cum senescunt frequenter resignant Episcopus suos, Abbatias, Prioratus, & similia suis nepotibus, aut consanguineis, aut sic ad posteros suos transeat hæreditas Domini. Hi sunt de quibus loquitur Psal. di. Omnes Principes eorum, idest, maiores prælati Christianorum, & signanter, qui dixerunt. Hæreditati possideamus. Sanctuarium Dei, idest, Ecclesiastica beneficia. Deus meus pone illos, idest, poni permittes, ut rotam. Cum ei rota mouetur, una pars succedit alteri, ut pote posterior priori. Ita in proposito quoad Ecclesiastica beneficia frequenter nepos succedit auunculo sed quandoq; iusto Dei iudicio, tam resignans, quam ille cui fit resignatio, postmodum tolluntur de medio per mortem. Ideo subditur. Et sicut stipulam ante faciem uenti, supple Deus meus pone illos. Nam sicut stipula uento agitata cito euanescit, ita & tales cito per mortem, quandoque pereunt nec postmortum est sermo de talibus. Psal. Perijt memoria eorum cum sonitu. Item de talibus alibi loquitur idem Psal. Satis ad propositum di Tabernacula eorum, idest, Ecclesiastica beneficia in progenie, & progenie. Sed quare hoc? Certè, quia uocauerunt nomina sua in terris suis. Quasi diceret, quòd tales faciunt huiusmodi resignationes consanguineis suis, ut sic semper honoretur genus suum, & domus ex qua prodierunt. Sed utinam tales diligenter attenderent illud decretum, quod habetur 7. quest. 1. Moyses, ubi legitur quòd Moyses in fine dierum furorum nõ reliquit suum principatum filijs suis, aut consanguineis, siue illis, qui erant de tribu sua, sed Iosue de tribu aliena. Nam, ut dicit ibi glo. Moyses fuit de tribu Leui. Iosue autem de tribu Ephraym. Similiter Christus non fecit Iohannem germanum suum, in secundo gradu uicarium super terram, aut similiter Iacobum maiorem, sed Petrum, qui non attingebat sibi in consanguinitate, immo paucos consanguineos fecit Apostolus. Ad hoc etiam propositum refert Polycratus lib. 4. de Adriano imperatore, quòd cum Senatus eum morti propinquam rogaret, ut filium, quem habebat Augustum faceret, respondit, di. Sufficere mihi debet, quòd regnauerim, cum non merear. Principatus enim non sanguini, sed meritis dandus est. Alij uero de Ecclesia faciunt, quasi paruorum prostitulum, quales sunt illi, qui in locis religiosus, aut præbyteris Ecclesiarum

fiarum parrochialium introducunt, & interdum multo tempore fouent, quæ non licet homini loqui, ita, ut non videantur differre ab his, qui iuncti sunt matrimonio. Et de talibus conqueritur Psal. di. Deus uenerunt gentes in hæreditatem tuam, idest, in Ecclesiam, quæ est hæreditatis Domini. Et benedicat gentes. Gens enim dicitur à gigno, gignis. Meritò ergo Ecclesiastici, & religiosi luxuriæ dediti gentes hi uocantur. Sed quid fecerunt? Certè polluerunt templum sanctum tuum, idest, loca religiosa, & clericis piè depurata, uitam nephariam illic ducentes. Alij autem de Ecclesia faciunt speluncam latronum, ut hic dicit Dominus de Principibus, & Pontificibus Iudæorum. Hos autem imitantur multi moderni clerici, & canonici, qui quærunt quæ sua sunt, & non quæ Iesu Christi. Magni enim latrones in speluncis, & cauernis terræ latitant. Qui cum uident aliquos paruorum habentes transire, non dignantur propter eos spoliandos exire de cauernis suis, sed ad tales depredandos mittunt famulos suos. Cum uero sentiunt uiros locupletes, & pecuniosos transire, statim ad eos in propria currunt. Sic & multi diuites canonici, quando sciunt paruas distributiones dandas, siue pro obitu decantando, siue aliàs, non dignantur ire in propria ad Ecclesiam, sed fortè illic mittunt capellanos suos. Ipsi autem remanent domi, vacantes fortè ludis chartarum, & deciorum, aut quieti corporali, seu aliàs. Cum audiunt grossas campanas, pulsari pro huiusmodi obitibus, tunc intelligunt distributiones dandas magnas, propter quod illicito in propria currunt. Ecce quomodo tales clerici sunt similes latronibus habitantibus in speluncis terre. Insuper sunt similes noctuæ, siue uespertiloni, quòd idem est. Nam quemadmodum dicta auis non ingreditur Ecclesiam, nisi gratia oleum hauriendi de lampade, ita nec multi præbendati, aut beneficiati Ecclesiam intrant, saltem ita frequenter, nisi propter distributiones, aut temporale lucrum. Alij denique de Ecclesia faciunt domum orationis, sunt deuoti Christiani clerici, & religiosi, qui illic non ob aliud accedunt, nisi ut seruiant Domino, deuotas orationes, & preces soluentes. August. in regula, In oratorio nemo aliquid agat, nisi ad quòd factum est, unde, & nomen accepit, scilicet, oratorium laborando.

MISTICE per hoc, q̄ Ch̄s eiecit uendentes, & ementes de templo designatur, quod illi, qui uacant arti mercaturæ solum ex auaritia, & cupiditate lucrandi, tales eiciuntur de templo cœlesti in die iudicij, ne scilicet, illuc intrent. Quod animaduertens regius propheta David dicebat cum confidentia. Quoniam non cognoui negociationem secundum unam literam introibo in potentias Domini. Propter quod Chryf. super Matt. in opere imperfecto, hom. 35. exponens illud prædictum. Eiciebat uendentes, &c. dicit sic. Eiecit Christus uendentes, & ementes de templo significans, quia homo mercator nunquam potest placere Deo. Et ideo nullus Christianus debet esse mercator, aut si uoluerit esse, proiciatur de Ecclesia Dei. De quo autem mercatore loquendo ipse Chryf. insinuat ibidem post pauca, ita dicens. Qui comparat rem aliquam, ut ipsam immutatam, & non integram dando, lucretur, ille est mercator, qui de templo Domini eijcitur. Hæc ille. Da exemplum de illo, qui emeret omnes merces unius fori, & uinū, & triticū, & cætera huiusmodi, ut postmodum alijs uendat ad nutum. Potest tamen aliquis licitè rem aliquam uendere, quàm ipse emerit, in malis casibus, secundum B. Th. 2. 2. q. 77. art. 2. in sol. ad secundum, ut pote si rem emit, non, ut uendat, sed ut eam teneat uel cum eam charam habet. Itè cum rem meliorauit. Item si precium rei mutatum sit, ut sæpe contingit. Item si exposuit se periculo, aut si fuerint factæ expensæ transferendo rem de loco ad locum, & huiusmodi. In talibus enim casibus, & similibus potest res aliqua plus uendi, quàm empta fuerit.

MORALITER. Per prædictam eiectionem uendentium, & ementium de templo significatur secundum gl. ord. quod illi, qui uendunt Ecclesiastica beneficia, uel officia mere sp̄iualia, debent expelli de Ecclesia militante, tanquã ueri simoniaci, eò quod Ecclesia sic uendentes reos unius criminis habet. Unde. 1. quæsti. placuit, dicitur de tali lucro, quod est anathema danti, & recipienti. Ad idem est ca. cõsulere, extra de simonia. Propterea Aug. ad fratres in eremo, ser. 37. qui intulatur de sacerdotibus, ad propositum sic loquitur, dicens. Qui sacrum emit, uel Ecclesiam, uel præbendam, uel Ecclesiarum introitus, uel seculari potentia hæc pro se procurauit, sciat quod cum Giezi, & Iuda iam damnatus est, iam leprosus

leprosus factus est, iam de templo Domini expellendus est hæc ille. Alia expositio ad propositum dictæ eiectionis ponitur in sequentibus, uidelicet, feria secunda, post quartam dominicam, quæ usque ad locum suum reseruat.

SERUATVR in textu. Et accesserunt ad eum cœci, & claudi in templo, & sanauit eos. Sed ex corporali horum sanatione incurrerunt principes Iudæorum, & scribæ ægritudinem mentis, in hoc, scilicet, quod talia uidentes inuideris ei. Et hoc est, quod sequitur. Uidentes autem principes sacerdotum, & scribæ mirabilia, quæ fecit Iesus, scilicet, in cæcorum, & clauorum sanatione, & pueros clamantes in templo, & dicentes Osanna filio David, indignati sunt, cum tamen potius debuissent inde gaudere, & cum eis ipsum laudare. Dicit autem gl. interli quod non fuerunt ausi in intere manum in ipsum. Et dixerunt ei, Audis quid isti dicunt? Ac si dicerent. Si uerè humilis esses, & iustus, talem laudem, & gloriam utique declinares, Iesus autem dixit eis. Utique, supple. audio. Sed nunquam legistis, in Psal. supple. quia ex ore infantium, &c. Super quo gl. interlinea. Perfectio laudis est fieri ab indoctis, in quibus sola ueritas operatur, non ingenium hominis. Et sic patet de progressu Christi in templum, & similiter de his, quæ ibi operatus est. Terriò principaliter in præsentī Euangelio fit mentio de egressu Christi uersus Bethaniam, cum subditur. Et relictis illis, scilicet, principibus Iudæorum, & Scribis, & hoc propter eorum incredulitatem, & contradictionem uerbis, & factis Domini, abiit foras extra ciuitatem in Bethaniam, quia, ut dicit gl. ord. pauper Christus nulli adulatus, nullum in tanta ciuitate hospitem inuenit, sed apud Lazarum receptus est, qui supple. tunc temporis erat in Bethania cum sororibus suis, ibique docebat eos de regno Dei. Non ergo prædicabat uana, & curiosa, non fabulas, aut tragedias, non læges humanas, aut poetas, sicut nonnulli prædicatores modernī, demulcentes aures auditorum, & non tangentes corda ipsorum.

MISTICE, Bethania, quæ interpretatur domus obedientia, pia significabat uocationem gentium, cum quibus manebit Christus per fidem usq; ad consumationem sæculi. Vel dicitur per hoc significatur, quod Dominus libenter habitat per

gratiam cum his, qui sunt veri obedientes, ut sunt boni religiosi, boni filij, & boni Christiani in ordine ad Deum, & ad Ecclesiam prælatos.

MORALITER. Per hoc, quod Christus reliquit incredulos, & inuidos Iudæos, & se contulit, cum bonis, & Deum timentibus, quales erant Lazarus, & eius sorores (iam enim Magdalena conuersa erat de uia sua mala) datur nobis intelligi, quòd exemplo illius debemus uitare societatem malorum, & peruersorum hominum, & ipsos coniungere bonis. Cuius causam assignat Psalm. dicens. Cum sancto sanctus eris, & cum peruerso peruerteris. Ideo Seneca dat salubre consilium ad Lucillum scribens, epistola 5. ita dicens; Conuersate cum his, qui rem meliorem facturi sunt. Sic enim gentes peruenimus tandem ad ciuitatem cœlestem. Quam nobis concedat, qui, &c.

FERIA IIII. POST DOMINICAM
Primam Quadragesimæ.

CESSERVNT ad Iesum Scribæ, & Pharisei, dicente, Magister.] Matt. 12.

PRIMA INTRODUCTIO.

LEX Imperialis. C. de mandatis principū. l. unica, quæ incipit. Si quis asserat, dicit, quòd non debet credi alicui dicenti se esse Legatū,

aut à principe missum, nisi ostendat, & exhibeat in effectu litteras suæ legationis, aut missionis. Casus est talis. Aliquis triumphator, & illudor uenit ad hanc ciuitatem, dicens se esse missum à rege, & hoc, ut bene festinetur, & honorificè recipiatur. Pone idem de aliquo clerico dicente esse missum à summo Pontifice, fortè ad aliquem regem, uel principem. Quid iuris in his casibus? Certè ad hoc respondet lex Imperialis, ubi supra, dicens, quod talibus non est credendum, nisi ostendant litteras speciales de hoc mentionem specialè facientes. Ità lex civilis est conformis legi Ecclesiasticæ, de qua habetur in decre. distinct. 97. nobilissimus, ubi dicitur, quòd legatus, siue s. dis Apost. siue cuiuscunque, debet secum portare litteras legationis suæ.

MORALITER. Sicut non debet credi legato Papæ, siue

siue nuncio principis, nisi habeat litteras suæ legationis, aut missionis, ita neque exercituum alieni dicentis se esse missum à Deo, nisi probet illud, & hoc propter abusum, & periculum erroris uitandum. Nam, ut dicit Christus Matth. 24. Multi pseudo prophetæ ueniens, & seducunt multos. Et similiter Apost. 1. Tim. 4. dicit, quod in nouissimis temporibus discendent quidam à fide, attendentes spiritibus erroris, & doctrinis dæmoniorum, in hypocriti loquentium mendaciū, Propter quòd salubriter nos admonet Iohan. dicens. Charissime, nolite omni spiritui credere, sed probare spiritus, si ex Deo sint, quoniam multi pseudo prophetæ exierunt in mundum. 1. Iohan. 4. Pater ergo, quòd non de facili credendum est alicui dicenti se esse à Deo missum, nisi probet illud. Modus, aut hoc probandi est duplex, ut habetur extra de hæreticis, c. cum ex in iuncto, expressè dicitur, quòd dicens se esse à Deo missum debet hoc probare per alterum istorum modorum, uidelicet per miraculosam operationem, aut per sacræ scrip. attestacionem. Per primum modum Moyses probauit se fuisse missum à Deo coram Pharaone, quando in testimonium huius, uirga eius subito iuit in serpentem conuersa, & iterum de forma serpentis in pristinam naturam uirgæ. Exo. 7. Et similiter per multa alia signa, quæ per eum fecit Domine in terra Aegypti. Secundò autem modo B. Iohannes Bapt. probauit se esse missum à Deo, quando, scilicet, Iudæis eum interrogantibus, & ducentibus. Tu, quies? Respondit dicens. Ego uox clamantis in deserto, parate uitam Domini, sicut dicit Esa. propheta eiusdem quadi. Ad propositum ergo descendentes, Christus uenit hunc mundum, tanquam Dei patris nuntius. Suam autem legationem seu missionem probauit coram Iudæis duplici medio prædicto. Primò quidem per sacræ scrip. attestacionem, dicens illis. Scrutamini scripturas, illæ sunt, que testimoniu pethibent de me, Iohan. 5. Secundò uerò modo per miraculorum operationem. Vnde Iohan. 5. dicebat Opera, quæ ego facio, ipsa testimoniu, &c. Vñ, & ipsi Iudæi uoluerunt, quòd hoc modo probaret suam legationem, quasi prius nõ probasset, quòd falsum erat, quòd dixerat ei. Volumus à te signu uideret, ut leges in uerbo tuo euang. Quibus dedit signu, dicens. Sicut fuit Ionas in uentre ceti tribus diebus, & tribus noctibus, sic erit filius ho &c.

GENERATIO mala, & adultera.] Matth. 12. Scribitur extra de eo, qui ducit in matrimonium, quam polluit per adulterium. c. veniens, q̄ fides data adulterio de contrahendo post mortem viri, impedit matrimonium contrahendum, & dirimit contractum. Casus est talis. Sortes uxoratus cum Berta adulteratur cum Maria vxore Platonis, promittens fide media cōtrahere cum ea, post mortem partium vtriusque. Vt autem acceleretur negotium, ipse Sortes intoxicat vxorem suam, & similiter Maria virum suum. Quibus mortuis superstites contrahunt inter se matrimonium. Quæritur in hoc casu an ultimum matrimonium sit ratum, & validum. Respondet ad hoc Innoc. III. per prædictam decretalem, q̄ non, & hoc propter duplex impedimentum, quod impedit matrimonium contrahendum, & dirimit iam contractum. Primum est adulterium præcedens cum promissione de contrahendo. Secundum est machinatio mortis, siue mors procurata prioris vxoris, & similiter viri alterius. Ad idem est, quod scribitur in maiori vol. 31. q. 1. c. I. ubi dicitur, q̄ nullus debet deducere in matrimonium quam prius polluit adulterio. Idem habetur ubi supra, c. illud vero. Nihilominus in fine eiusdem capituli dicitur, quod talis peracta penitentia potest cum adultera sua contrahere post mortem uxoris suæ, dummodo non præcesserit machinatio mortis mariti defuncti. Vel nisi dederit sibi fidem adhuc proprio viro uiuente, quia in istis duobus casibus impeditur matrimonium contrahendum, & dirimitur iam contractum, ut dictum est.

MORALITER, multæ mulieres tam nobiles, quam aliæ reputant se castas, & pudicas, quæ tamen à parte rei sunt adulteræ. Pro quo notandum, q̄ duplex est adulterium primum corporale, secundum spirituale. Primum perpetratur cum homine. Secundum cum dæmone. Cum enim Christus desponsauerit animas nostras in baptismo per fidem secundum illud Osee 2. Desponsabo te mihi in fide, consequens est dicere, q̄ quoties mortaliter peccamus, toties adulteramur. Item quemadmodum fides data adultero de contrahendo cum eo impedit matrimonium contrahendum, & dirimit iam contractum, ut dictum est, ita illi, qui consistuntur

stentur in paschate, siue alio tempore cum intentione, & proposito redeundi ad uomitum, non veraciter contrahunt per gratiam cum Christo. Et tales, pro dolor sunt in magno numero. Ad quos non immerito potest dirigi illud uerbum Christi in præsentī Euangelio, quod direxerit ad iudeos; uocat eos generationem malam & adulteram.

IN præsentī ergo Euangelio, de tribus principaliter fit mentio, uidelicet, de Iudeorum petitione. ibi, Magister uolumus &c. De Christo responsione. ibi Generatio mala, &c. De dæmonis malignatione. ibi; Cum immundus spiritus &c.

PRIMÒ igitur fit mentio, &c. Vt n. refert Euangelista Matthæus, accefferunt ad Iesum duo genera, seu differentie iudeorum, uidelicet, [scribæ] quæ videbatur cæteros præcellere in sapientiam [& pharisei] qui etiam uidebantur præcellere alios in uitæ sanctitate, dicentes. Magister uolumus à te signum uidere. In quorum iniqua petitione tria reprehensibilia tanguntur, quæ fuerunt in eis. Primum est adulatione, quia magister, Christum. n. magistrum uocabant, cuius discipuli esse uolebant. Istis iudeis multi Christiani sunt similes in culpa adulationis, De quibus in Psalm. Linguis suis dolosè agebāt, eo, scilicet quod blandè loquuntur ad proximos suos, sed interdum in cordibus suis mala contra eos meditantur, ideo subditur. Venenum aspidum sub labijs eorum. Similiter de vno quoque eorum sigillatim potest dici illud Psalm. Mollis sunt sermones eius, i. molliter, & suauiter pronuntiati, & tamen ipsi sunt iacula, supp. aduersus proximum, cui optant nocere, & tandem ipsum in fama uulnerare. Secundum reprehensibile malum, quod fuit in scribis, & pharisæis, fuit temeraria, & irreuerens locutio, quia uolumus a te. Quasi. n. imperatiue loquuntur ei, cui omne genu flexitur, & ante cuius conspectum tremunt Angeli, in cælis. n. si gnium à Christo uidere uolebant, saltem humiliter eum rogare debebant, & non solum uoluntatem pro omni ratione allegare. Tertium reprehensibile malum fuit eorum curiositas, quia signum uidere, uidelicet, de cælo, ut dicit interl. Forte enim uolebant, quod Christus faceret subito descendere ignem de cælo, sicut factum est tempore Helix 3. Reg. 18. uel forte quærebant, quod faceret descen-

descendere de caelo grandes lapides cum pluuia, sicut Aug. lib. 3. de ci. Dei. c. 31. refert accidisse, Similiter idem refert. Titus Linius lib. 1. de secundo bello puni. Item lib. 5. refert idem Titus Linius duob. dieb. continuis lapides pluuisse monte Albano. Similiter Paulus Orosius lib. 5. refert. quod anno ab vrbe condita 659. grando lapidum immixtis etiam testatum fragmentis per septem dies continuos terram latissime uerberauit. Similiter refert Plinius li. 2. naturalis histotia, c. 27. & consequenter per multa alia capitulo, multe signa in caelo apparuisse, ut pote, quod caelum uisum fuerit, quasi totum sanguinolentum, Item, quod d. incendium descendit de caelo ad terras, tempore Philippi Imp. Item, quod apparuerit citulus rubri coloris in caelo tempore Iulij. Caesar. s. Item quod apparuerit clypei argentei in aere, & multa similia. Scribae ergo, & Pharisei signum aliquod de praedictis, uel simile, quae rebat forte à Christo fieri coram eis. Vel dic, quod forte querebant aliquod signum similes signis, quae olim fecit dominus in Aegyptum. Verbi gratia, mutationem aquarum in sanguinem, aut huiusmodi. Vel illis signis, quae fecit in deserto, cuiusmodi fuit descensus mannae de caelo. Et qua Christus noluit facere huiusmodi signa coram Scribis & Phariseis, ideo dicebant de eo illud Psal. Signa nostra non uidimus, & ideo iam non est propheta, supple, in estimatione nostra. Ecce ergo eorum curiositas. Patent ergo tria reprehensibilia in ipsis Iudaeis, Et ideo non mirum si Christus in eorum praesentia nullum signum fecerit. Insuper signum, non querebat ad credendum, sed potius ad calumniandum, ideo non fuerunt digni tunc videre signum à Christo fieri.

Secundo principaliter in presenti Euangelio subditur Christi responsio, cum qua simul reprehendit iudaeorum malitiam, & hoc quantum ad tria, uidelicet. Quantum ad eorum calliditatem, quia generatio mala &c. Quantum ad eorum obstinationem, quia uiri Niniuitae, &c. Quantum ad eorum negligentiam, quia regina Austri &c.

Primo igitur Christus reprehendit scribarum & phariseorum malignitatem, quantum ad eorum calliditatem, & dolositatem respondens eis, & dicens. Generatio mala, & adultera. Mala quidem in opere, & adultera in fide, eod quod à sponso suo Christo se alienabat generatio iudaeorum. Vel ideo

ideo dicuntur Iudae generatio mala, eod quod ex persecutoribus prophetarum descenderant, & adultera, eod quod patres eorum idolatrae fuerant, uidelicet, immolantes dijs, & non Deo, dijs, inquam, quos ignorabant, ut ait psal. Signum quaerit, uidelicet, diuinae omnipotentiae, quo quidem signo est indigna, ut dicit interlinea. Signum, inquam, quaerit, quasi alia signa, quae prius uidit, uel audiuit facta, non fuerit uera signa, & signum non dabitur ei, scilicet, potestatis quale petit, nisi signum Ionae prophetae, quod fuit humilitatis, & infirmitatis. Sed contra, Christus post haec uerba fecit multa signa ante passionem suam, sicut patuit in suscitatione Lazari, in illuminatione caeci nati, & huiusmodi, igitur, &c. Respondeo. Mors, & passio Christi fuit praecipuum, & ultimum signum in quod omnia alia signa ducebant. Deinde quale fuerit illud signum Ionae, exponit, cum subdit, di. Sicut enim fuit Iona in ventre caeti, &c. Ut habetur Iona 2. sic erit filius hominis, &c. idest, in sepulchro, & hoc per Synecdochem, ut dicit interli.

MORALITER notandum, iuxta illud uerbum. Generatio mala, &c. quod est triplex generatio, uidelicet, mala, peior, pessima. Generatio mala est generatio infidelium, qui ignorant Deum, & uinunt quasi brutaliter. Generatio autem peior est generatio Iudaeorum, qui caeteris paribus grauius peccant, quam infideles, & idolatrae propter notitiam unius ueri Dei, & mandatorum ipsius. Generatio uero pessima, est generatio malorum Christianorum, qui caeteris paribus grauius peccant, quam Gentiles, aut Iudaei, Tum propter unius ueri Dei expressionem notitiam, pariter, & mandatorum ipsius. Modò, ut habetur Luc. 12. Seruus sciens uoluntatem Domini sui, & non faciens, &c. Tum propter maiorem ingratitude, ut potè, ratione sacramentorum, & huiusmodi. Nam, ut habetur in Psal. Deus non fecit taliter omni nationi, qualiter, supple, fecit nationi Christianorum, & iudicia sua non manifestauit eis, idest, caeteris nationibus, sicut nationi Christianorum. Illi. n. non habent nouum testamentum, nec similiter praedicatores, & doctores, quales habent Christiani. Tum propter grauius scandalum. Propterea August. super psal. exponens illum uersum. Super oes inimicos meos factus sum opprobrium uicinis, &c. dicit, quod inimici

inimici Ecclesie Christiane sunt Pagani, & Iudaei omnibus autem peius viuunt mali Christiani. Et post pauca. Meliores sunt, inquit, inimici foris positi, quam intus male uiuentes, quibus praemittitur, & grauiatur Ecclesia. Haec ille. Si ergo grauius peccant mali Christiani caeteris partibus, quam non Christiani, consequens est, quod etiam grauius damnantur. Hoc etiam attestatur Hier. tertia parte epistolarum suarum epist. 85. dicens, quod gehennalis poena paganorum est infirmito minor, quam malorum Christianorum. Da exemplum de olla impinguata, quae igni apposita magis flammescit, quam illa, quae nunquam fuit respersa pinguedine. Sic est autem, quod Christiani fuerunt impinguati in susceptione sacramenti baptismi per applicationem sacri olei, & similiter in confirmatione quantum ad eos, qui illam susceperunt. Similiter, & clerici in susceptione ordinis sacerdotalis, quantum ad quatuor digitos. Ideo vehementius aget in tales ignis ille infernalis, quam in eos, qui non fuerunt taliter uncti. Unde refert B. Cyrillus prout refertur in fine epistolarum B. Augusti, & epistola 206. quod cum interrogasset quendam resuscitatum a mortuis super grauitate poenarum inferni, ille respondit, quod est tanta differentia inter poenas Christianorum, & paganorum in inferno, ut cruciatus paganorum respectiue sint quasi nihil, quamuis, & cruciatus paganorum sint mirabiles, nec a uiuentibus excogitabiles, ut dignum est. Haec ibi. Quemadmodum ergo generatio malorum Christianorum est pessima in peccando, consequens etiam est, ut grauiissimum sustineat supplicium in inferno etiam praeter caeteris nationibus.

Secundo Christus reprehendit Iudaeorum ortum malitiam quantum ad eorum obstinationem, cum ait. Viri Nininitae surgent in iudicio, &c. Et est sensus secundum gl. ord. Ionas paucis diebus, & sine signis praedicauit genti incredulae, & profecit. Ego autem, qui sum Dei filius, populo Dei multo tempore, & cum multitudine signorum in vacuum praedico. Et ideo merito tunc condemnabunt eam. Non quidem auctoritate iudicandi, ut dicit interli. sed comparatione melioris facti, de quo subditur, quia poenitentiam egerunt ad praedicationem Ionae. Ecce plusquam Iona hic, id est, in medio uestrum. Pater ergo, ut iam tactum est per gl. ord. quod

quod Iudaei sunt digni maiori damnatione, quam Nininitae, & hoc quadruplici consideratione siue comparatione. Primo quidem comparando populum ad populum, quia illi Nininitae erant Gentiles, & Barbari, Iudaei autem populus a Deo electus. Secundo comparando praedicatorum ad praedicatorum, quia Iona erat purus homo, Christus autem uerus Deus, & homo perfectus. Tertio comparando praedicationem ad praedicationem quantum ad durationem, siue quoad tempus, quia Iona tantum tribus diebus praedicauit. Christus autem tribus annis. Quarto comparando effectum ad effectum, quia illi egerunt duram poenitentiam, & crediderunt in domino, Iudaei autem neutrum fecerunt, quinimum blasphemauerunt, & spreuerunt Saluatorem suum Christum, & tandem procurauerunt eius mortem. Possumus etiam concludere, quod mali Christiani sunt digni maiori damnatione, quam Nininitae ex illa quadruplici consideratione, seu comparatione. Primo quidem comparando populum ad populum, quia illi gentiles, & barbari. Christiani autem populus a Deo electus per fidem, & gratiam baptismalem. Secundo uero comparando praedicatorum ad praedicatorum, quia illi tamen habuerunt uerum, scilicet Iona, quamuis prophetam domini. Christiani autem habent multos non solum modernos, & puros homines, uerum etiam benedictum Dei filium illis in sancto Euangelio loquentem quoties de illo praedicatur. Et praeter hunc habent Spiritum Sanctum per ora praedicatorum eos admonentem, iuxta illud Christi uerbum Matth. 10. Non uos estis, qui loquimini. sed Spiritus patris uestri, qui, &c. Item habent Euangelistas, & Apostolos, qui scripserunt, pauperes, & sacros Ecclesiae doctores, qui toties illi praedicant per organa modernorum praedicatorum, quoties allegantur dicta eorum. Tertio autem comparando tempus ad tempus, quia Iona tantum tribus diebus praedicauit. Sed praedicti praedicatorum non cessant omni tempore praedicare. Quarto, & finaliter comparando effectum ad effectum, quia uiri Nininitae crediderunt in domino, atque poenitentiam mirabilem egerunt. Moderni autem Christiani (de malis loquor) interdum derident praedicatorum, & dicta eorum, neque poenitentiam agunt, sed duriores, & obstinatius efficiuntur saltem, quo ad multos, qui tamen emendantur, tamen tamen, aut nunquam tale poenitentiam,

tiam agunt, qualem uiri Ninuithæ, qui induerunt se saccois à maiore usque ad minorem, & districtum ieiunium obseruauerunt. Et ideo possumus, dicere, quod uiri Ninuithæ surgent in iudicio cum generatione ista, scilicet, malorū Christianorum, & condemnabunt eam, uidelicet comparatione melioris facti, quia penitentiam egerunt ad prædicationem Ionæ, ipsi autem mali Christiani habuerunt prædicatores præstantiores multo, quàm fuerit Ionas, ideo grauius damnabuntur, quàm Ninuithæ, seu Gentiles.

TERTIO Christus reprehendit Iudæorum malitiã, quã eũ ad ipsorū negligentiã, & pigrãtã, cũ subdit. Regina Austris, q. 3. Reg. 10. appellat Regina Saba, hic uerò appellat Regina Austris, eò qd regnũ ipsius erat ad australe plagã sitũ Æm de Lyra [surget, i. resurget in iudicio extremo] ecce labor itineris à finibus terræ, ecce distãtia regionis [audite sapientiã] quã sola fama audierat Salomonis, qui purus homo erat. In his ergo uerbis tanguntur multa aggrauãtia negligentiam, & pigrãtã Iudæorū circa auditiõẽ prædicationis Chri. Primũ est, quia illa fuit mulier, isti uerò uiri. Secundũ, quia illa à remoris uenit. Isti autẽ Christũ præsentẽ habuerunt. Tertium, quia illa, cum multo labore, & grauibus sumptibus uenit ad Salomonẽ. Isti uerò sine difficultate, & sine sumptibus neglexerunt uenire ad Christum. Quartum est, quia illa laudauit alienigenam, isti uerò condẽnauerunt propriũ terrigenam. Quintum, quia illa ad Salomonem uenit, quem sola fama cognouerat. Isti autem Christum probatum miraculis contempserũt. Sextum est, quia illa ad purum hominem uenit, & cum muneribus, isti uerò Christum uerum Deum, & hominem opprobriis repleuerunt, & uulneribus. Et ecce plusquam Salomon hic, id est, in medio uestrum. Ille enim tantum homo fuit, & rerum naturalium, hic uero generaliter omnium, ille ædificauit tẽplum defectibile, & corruptibile. Hic uero templum indefectibile, & incorruptibile non manu factum, nec heius creationis, uidelicet, cœlestẽ paradisiũ, ille peccator, hic autem peccatorum redemptor, & iustificator, ille rex Hierusalẽ, & religionis circũiacẽtis, hic uero rex regũ, & dñs dñanũ. Et breuiter multa similia possent adduci ad ostendendũ præminentiam Christi, supra Salomonem, quæ pertransebat

A L L E-

A L L E G O R I C E. Regina Sabba præfigurabat Ecclesiã de gentibus congregandã, & quæ per fidem uentura erat ad uerum Salomonem Christum, sicut rei probauit euentus, per Iudæos autem Christi prædicationem spernẽtes designabatur, quod deberent spernere nouam testamentum, & similiter quod deberent reprobari à Deo propter suam incredulitatem. Et ideo meritò Christus de utroque populo pòt dice re illud Psalms. Populus quem non cognouit seruiuit mihi, in auditu auris obediunt mihi. Ecce quo ad gentiles. Filij alieni mentiti sunt mihi, &c. Ecce quo ad Iudæos qui mentiti sunt Chro frequẽter, ut potẽ, qñ ei dicent. Quid me queritis interficere? Responderunt ei mendaciter, & opprobriose dicẽtes. Dæmonium habes, quos querit te interficere? Sequitur de eisdem. Filij alieni q. d. non amplius filij mei, inueterati sunt, supple in incredulitate, & malitia sua, & claudicauerunt à semitis suis, quia plus inclinantur uersus terram, quàm uersus cœlum, plus circa terrena, & transitoria quàm circa cœlestia, & æterna. Et hoc est, quod comminatus est Christus Iudæis. Matth. vigesimoprimo, dicens. Auferetur à nobis regnũ Dei, & dabitur gentibus, &c.

MORALITER, & Regina Sabba, quæ uenit à finibus terræ audire sapientiam Salomonis, significat, quod mulieres, ut in pluribus sunt audiores ad audiendum uerbum Dei, quàm uiri. Viri confidunt in suo sensu, & ideo parum curant frequentare sermones. Vel dic, quod Regina Sabba significat animam peccatricem, quæ relictis suis peccatis, uenit ad uerum Salomonem Christum per penitentiam, & hoc cum multo apparatu, uidelicet gratiarum uirtutum, & meritorum.

TERTIO principaliter in hoc Euangelio fit mentio, de dæmonis malignatione, quæ ostenditur dupliciter in textu. primo in procuratione humanæ damnationis, cum dicitur. Cum immundus, &c. secundo in impeditione diuinæ prædicationis ibi. Adhuc eo loquente, &c.

PRIMO igitur ostenditur malignis dæmonis in procuratione humanæ damnationis, quæ tanta est, ut incessanter ad hoc laboret. Et hoc est, quod hic dicitur. Cur immundus spiritus, &c. Potest autem iste textus exponi dupliciter.

PRIMO quidem mystice de populo Iudaico, quem possidebat

bat

Feria quarta

bat immundus spiritus cum seruebat idolis ante susceptionem legis moysaycæ; sed data lege, & circumcisione, exiit ab eo, se transferens ad Gentiles, quos pro tempore possedit. Tandem adueniente Dei filio in hunc mundum fugatus est de medio populi Gentilis, per prædicationem Apostolorum ad fidem conuersi. Quod ille videns iterum redijt ad suum priorē nidum, i. ad Iudæos grauius possidens eos, quàm prius. Et ita patet, q̄ ipse Christus tangit triplicem statum, videlicet, legis naturæ, scriptæ, & gratiæ. In lege enim naturæ immundus spiritus, i. diabolus habitauit in cordibus Iudæorum: in lege scripta ab eis recessit tentaturus Gentiles: In lege verò gratiæ eiectus ab ipsis Gentilibus saltem quantum ad eos, qui Christi fidem susceperunt, iterum redijt ad Iudæos, cum quibus adhuc habitat. Quo fit ut hodie sint in priori statu, quàm in lege naturæ.

SECVNDÒ potest iste textus exponi moraliter de paruulo, cum quo habitat diabolus quamdiu subiacer originali culpa. Exit autem ab eo cum baptizatur secundum formam Ecclesiæ, vnde & sacerdos baptizans aliquem adiurat diabolum, di. Exi ab eo spiritus immunde, & da locum Deo. Cum verò paruulus baptizatus incipit esse doli capax, tunc ad eum redit ipse spiritus immundus tentans eum de septem peccatis mortalibus, q̄ si præualuerit, tunc incipit habitare in conscientia eius & facere ibi vnum paruum infernum, quo fit vt fiant nouissima hominis illius peiora prioribus, pro quanto peccatum mortale est peius, & grauius originali solo.

TERTIO post idem textus similiter exponi moraliter, videlicet, de pœnitentiæ à quo recesserat diabolus quasi adiuratus per absolutionem sacramentalem, sed postea ad ipsum redit, cum eum recidiuare facit ad pristina peccata. Et tunc sunt nouissima illius peiora priorib. eò q̄ rōne reciduationis Deus postea efficitur difficilior ad indulgendum, homo debilior ad resurgendum, & diabolus fortior ad inuadendū. De primo da exemplum de principe, qui difficilior dat litteram gratiæ pro secundo homicidio, quàm pro primo. De secundo da exemplum, quod ponit August. ser. 5. post cineres serm. secundo, videlicet, de pede fracto, qui cum labore select ad pristinum officium reuocari. Quis si secundo, & tertio, & frequentius in eodem loco ipsum membrum frangatur,

non

Post 1. Dom. Quadrag.

non nisi cum grauibus, & multis doloribus curari potest. Propter quod idem Augustini. & recitatur de poe. distinct. 3. inanis, dicit, quod inanis est pœnitentiæ quam sequens cogit inquinat culpa. Vultus iteratum tardius sanatur. Et de tertio da exemplum de Capitaneo casu fortuito amittente castrum suæ custodiæ à principe deputatum. Qui si postea ipsum possit recuperare, tunc diligentius, & fortius ipsum custodit, &c. Da exemplum de fugiente carcerem aliqua occasione habita, quem insequitur custos carceris, quod si ipsum capere possit, ad carcerem reducit, & arctius recludit, ita in proposito.

SECVNDÒ ostenditur malignitas dæmonis in impeditione diuinæ prædicationis, cum subditur. Ad hoc eò, scilicet, Christo loquente ad turbas, ecce mater eius, & fratres foris stabant querentes loqui ei. Dixit ergo ei quidā. Ecce mater tua, & fratres tui foris stant, currentes te, hoc aut factum est procurante diabolo, uolente impedire eius prædicationem, & fructū illius. Nā, ut dicit Chryl. super Mat. hom. 45. Diabolus uidens, q̄ Christus persuadebat populo, quod esset uerus filius Dei naturalis, dicens. Ecce plusquam Ionas hic. Itē ecce plusquā Salomon hic, timuit, ne illi crederent, ita esse. Et ideo uoluit impedire prædicationem suam subintroducendo quendam satellitē suū, q̄ dixit ei. Ecce mater tua, & fratres tui. q. d. Mater tua, & fratres tui uenerunt propter te, qui foris stant, q̄ uerecūdum est, ideo debes quantocyus ad eos egredi. Sed, qui sunt fratres Christi? Nunquid uerò illa sanctis, s. mater Christi alios habuit filios præter Christum? Absit à nobis tantus error, qui etiam reprobarur in dect. 24. q. 3. Quidam autem Hæretici ubi dicitur, quod fuerunt, quidam Hæretici appellati Antidicomarię, qui contradicunt uirginitati Mariæ, asserentes eam post Christum natum, uero suo Ioseph fuisse carnaliter coniunctam. Sed quemadmodum in se pulcro Christi, nunquam quisquā positus fuerat, ita neque in utero uirg. Marię alius aliquando requirit filius præter Christū. In proposito ergo per fratres Christi s̄m gl. interelli-guntur consobrini Christi more script. ueteris testamenti. Et hi fratres. i. cōsobrini Christi erāt filij Marię Cleophe, uidelicet, Jac. minor. Ioseph iustus, Simon Iudas secundum gl. ord.

ALLEGORICE mater Christi ex synagoga Iudæorum.
Ser. Quat. G. Peps. K Fratres

Frates autem eius sunt Iudæi. Hæc igitur mater cum Christi fratribus foris stat, quia nondum introiit in domum Ecclesie Cath. in qua permanet Christus. Quærit autem ipsum foris, i. in cortice, & reuoluendo scripturam prophetarum, tanquam venturum, & ideo ipsum non inuenit, qui iam uenit. Et hi fratres merito figurantur per custodes sepulchri dominici. Item per uiros ciuitatis Hierico, qui quærebant duos uiros hebræos exploratores terræ illius, quos minimè inuenerunt. Iosue. 2.

MORALITER mater, & fratres Christi quærentes ipsum intra domum habitantem, rectè significat parentes, & amicos carnales, quæ interdum suis blâditijs, interdum terroribus, & minus reuocant illos, qui iam intra domum religionis sunt, quamuis nondum professi. Et hi grauius peccant, præsertim ubi tales sic ingressi attingerunt annos pubertatis, secus si adhuc essent infra tales annos, quia in tali ætate subduntur dispositioni parentum, aut tutorum. Qui ergo iam adultos reuocant de religione approbata, quamuis nondum professos, tenentur illis persuadere, & procurare omnia uia possibili, ut ad religionem redeant. Quis si illi noluerint, quamuis in hoc non peccent, nec teneantur redire nisi plus ponatur, nihilominus qui eos inde exire procurauerint, tenentur satisfacere dictæ religioni, uidelicet in propria intrando dummodo possint esse utiles religioni, & non habeant legitimum impedimentum. Vnde propter talem causam magister Raymundus quondam penitentiarius summi Pontificis ingressus est religionem fratrum prædicatorum, prout refert dominus Anto. in sum. sua part. 2. ti. 2. c. 2. §. 1. Ratio autem prædictæ obligationis est, quia qui occasionem damni dat, damnum dedisse uideatur, ut habetur extra de iniurijs, & damno dato. c. si culpa. idem habetur extra de homic. c. de cetero item. ff. ad legem Aquil. l. qui occidit. Aliqui tamen doctores theologici dicunt hanc obligationem non tenere, nisi ubi quis renouat aliquem iam profectum, aut non profectum, qui tamen intrauit animo remanendi. Nihilominus cum his omnibus stat, quod aliquis sine culpa potest aliquem retrahere ab ingressu religionis, aut etiam iam ingressum, sed nondum profectum, ut potè. quando homo facit, quod consulens suæ salutis, tam spiritali, quam corporali: Spirituali quidem, quam

de uidet, quod uult ingredi religionem dissolutam. Nam melius est tali remanere in sæculo, quam talem religionem ingredi. Corporali uero quando uidet, & iudicat uerisimiliter, quod talis non poterit ferre onera, & austeritates religionis.

SERVIATUR in textu. At ipse, scilicet, Christus respondens dicenti sibi, ait. Quæ est mater mea, & qui sunt fratres mei? quasi diceret. Non habeo carnalem affectum ad matrem meam & fratres meos, i. consobrinos. Matrem tamen non contemnit neque fratres, sed occupationem spirituales, & salutarem ostendit esse præferendam affectioni carnali, ut dicit glo. or. Et ut dicit Chryl. super Matt. homil. 45. prædicti fratres Christi erant de numero illorum, qui nondum plene credebant in ipsum, & tales fuerunt ipsi Christo importuni. Nam cum debuissent intrare ad ipsum, & cum turbis simul eum audire prædicantem, aut saltem foris finem sermonis patienter expectare, quadam ambitione atque ostentatione commoti foris in præsentia omnium eum euocauerunt, ut Christo uiderentur cum potestate magna imperare. Quod potè alloqui eum uolebant? Si enim de dogmatibus ueritatis, certè publicè atque in medium cunctis audientibus proponere debebant ad cõem omnium utilitatem. Si autem de rebus quibusdam priuatis atque suis, tunc non licebat tanta festinatione urgere Christum. Vnde patet quodam inani gloria illos fratres commotos fuisse. Hæc ille.

MORALITER. Multi in ore Christi, quantum ad uerba, sed non quantum ad uerborum substantiam postquam sunt de puluere, & stercore erecti, ut sedeant cum principibus & solium gloriæ teneant, mutantur in uiros alteros contemnentis patres, qui eos genuerunt, & matres, quæ eos lactauerunt. Item fratres, sorores, consobrinos, & similes, & præsertim ubi tales extiterint pauperes dicentes. Quis est pater meus, aut mater, & qui sunt fratres mei? Et de talibus scribitur Deutero. 33. Est generatio, quæ dixit patri suo & matri suæ, nescio uos, & fratribus suis ignoro illos, Non sic autem egit sanctus ille Patriarcha Ioseph. Nam quamuis Pharaon constituisset eum dominum domus suæ, & principem omnis possessionis suæ, non tamen patrem suum, aut fratres quantumcunque inopia laborantes denegauit, quinimmo

ingressus illis in Aegyptum locutus est, pro eis ad regem Pharaonem dicens. Pater meus, & fratres, & oves eorum, & armenta, & cuncta quae possident uenerunt de terra Chanaan. Ecce eorum paupertas. Et hi pastores ouium sunt, Ecce officij humilitas. Genes. 47. Merito ergo Ioseph recognoscens patrem suum, & fratres cum esset in tanta gloria sublimatus, dicere poterat ad dominum illud Psalm. Domine non est exaltatum cor meum, neque elati sunt oculi mei. Neque ambulani in magnis. neque in mirabilibus super me. Si non humiliter, i. sed humiliter sentiebam, super de meipso. Sic ergo studeat uiuere, quicumque de inopi plebe est ad gloriam sublimatus, ut merito possit de seipso praedicta uerba Psalmistae dicere. Reliqua autem uerba euangelij facilia sunt, per quae tamen monemur facere uoluntatem patris caelestis, ut Christi fratres, & sorores, atque matres esse mereamur. Hic per gratiam, & illic per gloriam. Quam nobis concedat, &c.

FERIA V. POST DOMINICAM
Primam Quadragesimae.

I Manseritis in sermone meo, uerè discipuli mei eritis.] Iohan. 8.

PRIMA INTRODUCTIO.

LEX Imperialis. C. de naturalibus liberis. l. quoniam desideria, dicit, quod filius illegitimus per mortem patris nullam hereditatem acquirat. Casus est talis. Est aliquis uir nobilis secundum saeculum, qui consumit florem suae iuuentutis in mille fatuinitibus, & spurcitijs, habetque filios, & filias ex illicito tamen coitu. Tandem intrat matrimonium, & ex uxore procreat filium. Quo nato non multo post mortem obiit, quo uiso filius eius ex fornicatione nati tanquam fortiores uolunt occupare eius hereditatem. Quid iuris in hoc facto? Certè respondet ad hoc lex praedicta, quod hoc non debet fieri, eò quod filius illegitimus per mortem patris nullam, &c. Ista lex conformis est legi Ecclesiasticae, de qua habetur 15. q. 8. cum multa. ubi dicit, quod proles aliena pollutione non atque hereditatem nunquam accipiet. Idem habetur 35. q. 7. quid

q. 7. quid est? Et similiter extra, qui filij sint legitimi. c. referente, ubi dicit, quod filij illegitimi non debent succedere parentibus.

MORALITER. Ista lex potest dupliciter interpretari, & exponi secundum quod per filios illegitimos intelligere possumus duo genera hominum peccatorum, & qui non habebunt hereditatem caelestem.

PRIMò igitur per filios legitimos possumus intelligere uniuersalitatem infidelium, & omnium qui non censentur nomine Christiano. Et hi filij multo plures sunt, quam legitimi, i. Christiani. Tales autem, & si sint filij Dei per creationem, sicut & diabolus, secundum illud Deut. 32. Nunquid non ipse est pater tuus, qui possedit te, & fecit, & creauit te? non tamen sunt filij eius per regenerationem baptismalem qualiter Christiani. de quibus Ioh. 1. Dedit eis potestatem filios Dei fieri. Sed quibus? Certè his, qui credunt in nomine eius, & qui ex Deo nati sunt, s. per fidem & gratiam baptismalem. Solum ergo Christiani inter homines (quod additur per Angelos) sunt filij Dei legitimi. Pater autem omnium tam legitimorum, quam illegitimorum est Deus, & hoc per creationem, qui quamuis homo factus sit mortuus, praedicti tamen filij eius illegitimi, i. infideles Iudaei, & Pagani non habebunt eius hereditatem caelestem, eò quod solus filij eius legitimus debetur, qui s. fuerunt legitimi super factos fontes baptismatis, ita. n. de creauit pater ille caelestis, prout registratum est Mar. 16. Qui, inquit, crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit. Qui uero non crediderit, condemnabitur. Qualem ergo hereditatem habebunt tales filij illegitimi? Certè illam, qui tam possidet pater eorum diabolus in inferno, de qua scriptum est. Apol. 2. 1. pars illorum erit in stagno ardenti igne, & sulphure.

SECUNDò per filios illegitimos possumus intelligere in speciali peruersos Christianos, habentes quidem titulum, & nomen Christianorum, sed non opera. De quibus potest intelligi illud Esa. 1. Vae genti peccatrici, populo graui iniquitate, semini nequam, filijs sceleratis. Sed quid fecerunt. Certè dereliquerunt dominam, blasphemauerunt sanctum Israel, abalienati sunt retrorsum, scilicet sequentes diabolum per mala opera. Propter quod de unoquoque tali conueniunt sacra scriptura. Deuter. 32. dicens, Deus, qui te genuit

dereliquisti, supp. peccādo, & oblitus es domini creatoris tui, qui te supple fecit ad imaginem, & similitudinem suā. Quantum autem hoc displiceat patri cœlesti, patet per ea quę in mediāte sequuntur. Vidit dominus, sup. iniquitates filiorum suorum Christianorum, & ad iracundiam concitatus est. Sed cur hoc? Certè quia prouocauerunt eum filij sui, & filia, & ait. Abscondam faciem meam ab eis. Ecce amissio eter- nę, & cœlestis hereditatis. Nec hoc erit solum ad pœnam eorum, uerumetiam considerabo notissima eorum, inquit dominus, i. deputabo eis pœnam sustinendam sine fine in inferno. Quamuis ergo pater malorum Christianorum, uidelicet Christus mortuus sit in cruce, non tñ illi succedunt impediēte criminali eorum illegitimatione. Sed tantum dictam hereditatem habebunt filij legitimi, iuxta illud Psal. Iusti hereditabunt terram, supp. cœlestem, & inhabitabunt in seculum seculi super eam. Unde in figuram huius legitur Iud. 11. q̄ fratres ineptē, per quos intelliguntur iusti, & electi. dixerunt ei. Hērēs in domo patris nostri Galaad esse non poteris, quia de adultera matre natus es. Hoc ergo notum sit omnibus peccatoribus, quoniam si sic decedant, irremediabiliter priuabuntur hereditate superna, & hoc propter suam illegitimationem, quia & si sint filij Dei per creationem; non tamen per imitationem, sed potius diaboli, Nam ut dicit Aug. ad fratres in eremo. ser. 45 & similiter recitatur in decret. de pœ dist. 2. cum unusquisque opera facit. eius filius appellatur. Et ideo talibus potest impropetari, & dicit, quod Christus impropetauit per fidis Iudæis in hodierno euang. dicens. Vos ex patre diabolo estis.

SECUNDA INTRODUCTIO.

Vos ex parte diabolo estis. Io. 8. Scribitur extra qui filij sint legit. c. referente, q̄ filij illegitimi non debent succedere parentibus. Casus est talis. Aliquis vir nobilis, aut diues habens plurimas pastiones, sed carens prole, eo forsā, quod uxor eius sit sterilis, aut infirmitosa, habet rem cum ancilla sua, ex qua procreat multas proles, quibus tandem uult relinquere hereditatem, quam forsā habuit a prædecessoribus suis, siue a patre, aut auo. Huic autem donationi, siue successioni se opponunt heredes proximi. Quod id iuris in proposito? Certè ad hoc respondet C. 11. III. per præallegatam decret.

decr. dicens, q̄ ille non potest ita disponere de possessione sua, eod quod filij illegitimi non debent succedere parentibus. Ad idem est, quod scribitur 1 s. q. 8. cum multa, ubi dicitur, quod proles aliena pollutione nata, hereditatem nunquam accipiet, Itē expressius de filijs sparijs scribitur 3 s. q. 5. quid est, ubi dicitur, quod nati de incesto non debent succedere in bonis patris.

MORALITER. Valde timendum est, ne multi homines, siue nobiles, siue ignobiles, clerici, aut laici sint illegitimi, quantumcūq; credant se de legitimo matrimonio procreatos. Nam quodlibet peccatum mortale est talis naturalis & peruersitatis, quod facit de filijs legitimis filios illegitimos & hoc contra communem consuetudinem, & practicam, secundum quam filij illegitimi legitimauntur, siue auctoritate principis, siue summi. Pont. Sed quid est quod filij illegitimi non debent percipere hereditatem patris? Certè per hoc significatur, quod miseri peccatores non habebunt hereditatem cœlestem, quamuis interdum uideamus eos florere in hoc mundo, iuxta illud uerbum Psal. Ecce ipsi peccatores, & abundantes in seculo obrinuerunt diuitias. Hoc autē præfiguratum est Gen. 25. ubi dicitur, q̄ Abraham dedit filijs concubinarum suarum, scilicet Agar & Cethurę munera. Sed Isaac filio suo nate de propria uxore dicta Sarra largitus est hereditatem suam. Item legitur Iud. 11. q̄ Galaad genuit septe ex meretrice quadam. Postmodum autē contraxit ille idem cum quadam alia muliere, de qua habuit filios legitimos. Hi ergo cum creuissent, eiecerunt septe, dicentes. Hæres in domo patris nostri esse non poteritis, quia de adultera matre natus es. Ecce quomodo duplex figura declarat intentum, uidelicet, q̄ filij illegitimi, i. peccatores non habebunt hereditatem illam supernam & cœlestem, quę solis filiis legitimis per gratiam deberet, quia etñ tales sint filij Dei per creationem, non tamen per imitationem. Sed potius quantum ad hoc sunt filij diaboli, prout apertè illis impropetatur Christus in hodierno euang. dicens. Vos ex patre diab. &c.

IN præsentem ergo euang. de tribus principaliter fit mentio, uidelicet, De diuini uerbi utilitate. In princ. euang. De iudicij libertatis defensione, ibi. Qui facit peccatum, & cæc. De damnabili filiatione, ibi, Vos ex patre diabolo, &c.

PRIMÒ igitur fit mentio de diuini uerbi utilitate, quæ est triplex.

PRIMÒ est, quia facit hominem uerum Christi discipulum, ut enim refert euang. Io. in hodierno euang. Christus semel dixit ad eos, qui crediderant ei ex Iudæis. Si manseritis in sermone, &c. Loquebatur ergo non omnibus iudæis, sed illis tantum, qui de nouo cæperunt credere in ipsum. Et quia tales erant adhuc imperfecti, ideo nos admonet perseverantiam in fide, & sancto proposito, di. Si manseritis in sermone meo, interl. i. in fide, quæ in uobis incæpit esse per sermonem meum. Vel si manseritis in sermone meo, id est in me, qui sum sermo patris. Manseritis, inquam, per amorem, & charitatem. Vel si manseritis in sermone meo, i. in bono proposito, quòd incæpit esse per sermonem meum. Vbi notandum, quòd debemus manere in sermone domini, i. in lege ipsius, tripliciter. Primo quidem per fidei stabilitatem, ut non seducamur. Ps. Lucerna pedibus meis uerbum tuum, & lumen semitis meis. Secundò uerò per continuam meditationem, ut in illo iugiter meditemur, & de nobis uerificetur illud Psal. In lege domini meditabitur die, ac nocte. Tertio autem per feruentem affectionem, ut in illum nitamur per boni operis exercitationem, Psal. In lege domini uoluntas eius. Ecce quomodo, & qualiter manendum est in sermone dñi. Sequitur Verè discipuli mei eritis. Ergo discipuli bonitatis, iustitiæ, & ueritatis, ut dicit interl. O quantæ uirtutis excellentiæ, & dignitatis est Christi uerbum deuotè auditum, & memoriter retentum, maxime cum faciat hominum discipulum Christi ueracem, magnum enim priuilegium est esse Christi discipulum. Nam quanto magister maior est, tanto discipuli eius sublimiores sunt. Et nota secundum Aug. de uerbis domini, ser. 48. ubi exponit præsens euang. quòd Christus non dixit. Si audieritis sermonem meum, aut si laudaueritis ipsum, sed si manseritis in sermone meo, uerè discipuli mei eritis. Multi enim audiunt sermonem domini, qui tamen propterea non sunt discipuli domini, ut homines mundaui, & fortè aduocores, & dolosi. Maneamus ergo charissimi in sermone domini, ut ualeamus esse eius discipuli. Et hæc est prima utilitas

tas manendi, & manentium in sermone Domini.

SECUNDA utilitas manendi in sermone Dñi, est ueritatis cognitio, quia cognoscetis utilitatè, quàm sup. oculos non uidit, quã non creditis, & quæ modo tecta carne loquitur uobis, ut dicit interl. Cognoscetis ergo ueritatem. i. me ipsum qui sum uia, ueritas, & uita. Iohan. 14. Cognoscetis, inquam hanc ueritatem, in præsentem quidem per fidem, in futuro uerò per apertam uisionem. Vel cognoscetis ueritatem triplicem, uidelicet, doctrinæ, quam ego doceo, gratiæ, quam ego confero, & gloriæ in qua permaneo, Sed circa hoc notandum, quòd multi uolunt recognoscere ueritatem, ut cum maiori libertate peccent, secundum eorum æstimationem, sicut sunt multi usurarij, simoniaci, adulteri, & similes. Et ignorantia talium cum sit affectata, aggravat peccatum. Alij autem cognoscunt ueritatem, sed tamen eam non faciunt, sicut sunt illi, qui peccant ex certa scientia. Et isti adhuc grauius peccant. Luc. 12. Seruus sciens uoluntatem domini sui, & nõ faciens, plagis, &c. Alij uero libenter cognoscunt ueritatè de facto alterius, sed non de proprio facto. Et hmoi sunt illi, qui currunt post prædicatores carpentis, & reprehendentes uitia ecclesiasticorum, aut officiariorum publicorum. Quis si quid dicatur. q̄ eos uisceraliter tangat, illud non libenter audiunt, sed quandoque indignati recedent. Nam, ut dicit Terentius Veritas odium parit. Nam homines se habent ad ueritatem, audiendam, sicut se habent ad recipiendum aquam benedictam. Cum enim sacerdos incipiat aquam benedictam dispergere totus populus occurrit, & se nititur quilibet approximate sacerdoti, ut aquam benedictam recipiat. Sed si sacerdos sit liberalis, de hmoi aqua, & det eis abundanter in facie, statim se auertunt, & fugiunt, uel se ab aqua defendunt. Ita hoc modo contingit apud homines de ueritate. Mulier. nam tam nobiles, quàm simplices cum audiunt de aliquo prædicatore, quòd dicit hominibus ueritatem, libenter eam audire uolunt, & desiderant. Sed si contingat, quòd ad eos declinet, & de aqua sua benedicta illi det, eos arguendo, & increpando uitia, quibus subiacent, statim murmurant, faciè auertunt, peccata sua defendunt. Et hoc est, q̄ ait Apost. 2. Tim. 4. A ueritate quidè auditum auertunt, ad fabulas aut cõuertuntur. Et sic patet de secunda utilitate auditionis diuini uerbi-

TERTIA utilitas auditionis diuini uerbi, quæ hic tangitur, est à malis liberatio, quia ueritas liberabit uos, Plal. In corde meo abscondit eloquia tua, ut non peccem tibi. Sed in contrarium potest obijci. Ecce enim malefactor, qui ex confessione sua ad iudicium suspendio. Falsura est ergo, quòd ueritas liberet hominam. Et de hoc extat hist. Ios. 6. de Achor, qui postquam confessus est furtum suum, statim ad præceptum ipsius Iosue, qui erat dux, & iudex populi lapidatus est ab uniuerso populo. Respondeo, Veritas uoluntariè cognita & confessà semper liberat à mortæ culpa, & gehennæ, sed non semper à morte corporali. Et ita exponit hunc passum Chrys. super Iohan. homil. 73.

QUÆRITUR circa hunc textum, si accusatus de aliquo crimine teneatur semper fateri ueritatem. Ad hoc dubium respondet B. Tho. quod li. 5. art. 16. ubi quæritur Vtrum mulier accusata de adulterio teneatur in iudicio confiteri reatum suum. Ad quam quæstionem respondet per talem distinctionem, quia aut peccatum est omnino occultum, aut aliquo modo notum, ut potè, quia præcessit infantia, uel apparent aliqua signa euidentiæ, quæ possunt facere uehementem suspicionem, uel est semiplenè probatum. Si primo modo, tunc mulier non tenetur recognoscere peccatum suum iudici in foro exteriori, eo quòd peccata occulta referantur soli iudicio diuino. Caveat tamen ne mentiendo neget peccatum, sed per debitum modum euadat confessionem delicti sui occulti, siue tacendo, siue aliàs. Si secundo modo, tunc talis mulier tenetur sub pœna peccati mortalis fateri peccatum suum, & hoc intelligitur, quando iudex procedit secundum formam iuris. Secus autem si procederet ordine iuris prætermisso, ut dicit idem doctor. 2. 2. q. 69. artic. 1. Illi ergo iudices, & prælati, qui exigunt ueritatem à subditis super aliquo facto aliquo modo noto, modo prius exposito obseruando ordinem iuris, mouentes reus ad ueram confessionem casus sui, promittentes, quòd ueritas liberabit eos, & ideo non timeant dicere ueritatem, bene agunt, dum modo istud referant ad liberationem à culpa, uel à morte æterna, ut dictum est. Vel quòd ueritas liberet confessà apud pium, & recet in iudicem liberat reum à pœna temporalis. Non quidem simpliciter, & à toto, sed à tanto. Solet enim bonus iudex

mitius

mitius agere cum liberà conficere reatum suum, quam cum illo, qui nihil uult recognoscere, nisi ui tormentorum, aut alias legitime conuictus. Et sic patet ad quæstionem.

SÆCUNDÒ principaliter in præsentis Euang. fit mentio de iudicæ libertatis defensione. Quia enim Christus prius supposuerat, quòd Iudæi erant seruituti obnoxij, promiseratque illis, quòd si uellent in sermone eius manere, id est, in ipsam credere, quòd ueritas liberaret eos, id est, ipsemet, qui est ueritas æterna, ideo uoluerunt defendere suam libertatē, & probare se liberos. Et quia est triplex libertas, uidelicet naturalis, spiritualis, supernaturalis, ideo uoluerunt probare se liberos illa triplici libertate. Sed in omnibus allegationibus, & defensionibus suis conuincit eos Christus de mendacio euidentiissimè, & apertissimè, ut patet in deductione.

PRIMÒ igitur Iudæi uoluerunt defendere suam libertatem naturalem dicentes. Semen Abraham sumus, id est filijs Abraham sumus. Sed sic est, sup. quòd ipse Abraham fuit libertate naturalis seu carnalis, ergo, & nos, iuxta illud commune proverbium. Patrem sequitur sua proles, Iudæi ergo tanquam superbi in prædicto uerbo effecerunt genus suum, ut dicit interl. Et his similes sunt multi Christiani, qui inani ter de carnis origine gloriantur, dicentes Talis Prælati, Episcopus, uel talis nobilis, & generosus homo, seu talis, uel talis mercator demonstrato aliquo diuite, uel potente, talis est de parentela mea. Item talis, uel talis domicella, uel burgensis, seu mulier potens, & huiusmodi. Vbi uerò habent aliquem consobrinum, seu consanguineum, uel affinem inopè, & mendicam (Gall. poure trupela) de illo silent, quinimmo si ponatur ab alijs in medium erubescunt uehementer, quòd sciant talem illis attingere. Ad hoc propositum facit fabula, quæ narratur de quodam mulo à quo cum quæreretur, quæ fuisset mater sua. Ego, inquit, sum filius magni equi Hannibal, qui dicebatur Buri far, cum quo fecit tot uictorias. Nō interrogo te, inquit alter, de patre tuo, sed tantum de matre. Ille autem uentus est dicere, quòd fuisset una paupercula asina. Ita in proposito. Et quòd grauis est, atque omnem humanam malitiam excedit, nonnulli sunt adeo inflati uento superbia, ut negent suum genus, necre cognoscere uelint progenitores consanguineos suos si fuerint pauperes, ut di-

Autem est in fine sermonis præced. Deut. 32. Est generatio, quæ dicit patri suo, & matri suæ, ne scio uos, & fratribus suis ignoto illos. Noui enim quendam scholarem Parisien. ualde elatum, & efferentem usque ad cælum genus suum, ita ut uideretur de stirpe regia processisse, cum tamen esset de infima plebe procreatus, & de post fœtantes acceptus. Cumque pauperulus eius pater uix habens panem grossum ad edendum, de Andegauia usque Parisius gratia eum uisitandi se transfussisset, & à casu in ingressu collegij illi obuians cum multitudine clericorum eum salutasset, dicens. Fili mi quo modo ualeatis? Ille negauit eum esse patrem suum, uerecundia ductus. Ad quem pius pater cum lacrimis ait. O filii, & nunquid estis talis? Certè mater uestra dedit mihi semper intelligere, quod essetis filius meus. Sed tunc dubito. Nec certè talis scholaris, quem bene noni, & euasit, iudicium Dei in presenti, ut paruit per diros dolores corporis sui, qui tandem eius extinxerunt spiritum. Sed adhuc dato, quod aliquis sit de magno genere, non debet tamen propterea gloriari, sed animaduertere debet, quod ut dicit Boetius de consol. lib. 3. metro. 6. Omne hominum genus in terris simili surgit ab ortu. Vnus rerum pater est, unus cuncta ministrat. Propterea Chryl. super Matt. in opere imperfecto homil. 4. dicit sic. Quid prodest ei, quem fordidant motes, generatio clara? aut quid nocet illi generatio uilis, quem motes adornant? Ipse se uacuum ab omnibus bonis actibus ostendit, qui gloriatur in patribus, &c.

NOTANDVM est autem, q̄ triplex est differentia personarum inuicem gloriantiu, & dicentiu. Semen Abrahæ sumus.

PRIMA differentia est nobilium clericorum, quibus uidetur, quod ratione suæ nobilitatis debeat cum eis de facili dispensari super pluralitate beneficiorum. Et similiter quod debeant præferri in beneficijs electiuis, alijs non nobilibus, aut minus nobilibus. Quis si sic fiat, mortale peccatum est quia ad acceptionem personarum pertinent, quæ prohibentur Deut. 1. ubi loquitur Dominus, dicens. Non accipientis cuiusquam personam. Nam secundum B. Tho. 2. 2. quæst. 63. art. 1. Acceptio personarum est cum quis considerat in eo cui aliquid confertur, non causam propter quam id, quod illi confertur est illi debitum, aut proportionatum, sed solum

lum considerat personam, cui aliquid confertur, utpote, quia nobilis, aut consanguinea, siue potens in temporalibus, & huiusmodi. Hoc autem graue peccatum est, unde Hier. in originali super Amos prophetam. Absit Domine, ut in tabernaculo tuo Christi pauperibus præaccipiantur personæ diuitum, aut Christi ignobilibus nobiles, quoniam potius infirma mundi elegisti, ut confunderes fortia. Sed non obstantibus his prohibitionibus, communiter fit totum oppositum. Propter quod dicit Ambr. de offic. libr. 2. quod inter omnia peccata sacerdotum unum maximum est, quod non causas, sed personas considerant, & despecto iusto paupere, iniustos diuites honorant. Hæc ille. Secunda differentia eorum, qui dicunt, Semen Abrahæ sumus est, multorum religionum descendendum fortè ex stirpe nobili, qui inde gloriantur, se extollentes hac de causa super eos, qui de abiecta plebe fortè descenderunt, quamuis tales sint religioni minus utiles, quam qui de post fœtantes uenerunt. Volunt enim supportati in his, quæ religionis onera concernunt, sed in gratuitis, & honoribus, atque promotionibus anteferi etiam, usque ad præsidenciam domus. Ad quam cum peruenerint, tunc incipiunt ambulare in magnis, & mirabilibus supra se, incedentes cum insigni pompa, & apparatu multo, ita ut nihil differant à secularibus, nisi fortè in aliquo quali formali habitu. Quis, si quis audeat eos monere, uel abstineant tantis insolentijs, quæ minime decent uiros religiosos, & respondent, & dicunt, Semen Abrahæ sumus, idest de magna domo processimus, & ideo pro honore domus factis expedit, ut teneamus statum. Et per hunc modum allegant excusationes in peccatis. Tertia differentia personarum dicentium. Semen, &c. Est multarum monialium, non dicam sanctimonialium, quia nulla sanctitas in eis relucet, sed potius uanitas, superbia, & pompa, ita ut ornatus suo modo incedant, quam sorores earum in sæculo degentes. Hæ sunt, quæ incendendo dinumerant gressus suos. Vestes caudatas ad modum pauorum post se trahentes, ancillam unam, uel plures ad officia cellarum suarum, sed potius latissimarum domorum habentes. Non sorores, sed dominæ uocari uolentes, & huiusmodi. Quæ si super huiusmodi excessibus, & abusus damnabilibus reprehendantur,

stantur, statim respondent, & dicunt, semen Abraham sumus, id est de nobili, & generosa domo processimus. Et ideo uideatur bene nobis, quod possumus talia facere absque culpa. Sed utinam tales uanæ mulieres bene notarent uerba Hier. q. 3. parte epistolarum suarum, epistola 22. ad Celleniam scribit dicens. Nulli unquam te de generis nobilitate præferas, neque obscuriores quasque & humiliore loco natas mulieres te inferiores putes. Nescit enim religio nostra personas accipere, neque conditiones hominum, sed animos inspicit singulorum. Seruum, & nobilem de moribus pronuncia. Sola apud Deum libertas est non seruire peccatis. Summa apud Deum nobilitas est clarum esse uirtutibus. Hæc ille. Secundo iudæi hodie uoluerunt defendere suam libertatem spiritualem, dicentes. Nemini seruiimus unquam. Ac si dicerent. Non coluimus idola, sicut gentes, qui ignorant Deum. Sed tantum coluimus unum uerum Deum, qui fecit cælum, & terram, mare, & omnia, quæ in eis sunt. Quomodo ergo tu dicis, liberi eritis? Sed siue Iudæi referant prædictum uerbum Nemini seruiimus unquam, ad seruitutem temporalem, siue ad spiritualem, aperte mentiuntur. Primum enim probat euidenter Chryl. homil. 53. super eodem uerbo, ita inquit. Iudæi in hoc mentiti sunt inaniter se iactantes de libertate. Sæpe enim olim seruiuerant, & Aegyptijs, & Babylonijs atque alijs multis. Sed quoniam nolebat Christus cum eis contendere nisi ad salutem tantum, ideo eos non reprehendit de seruitute carnis, quamuis potuisset in medium adducere eorum seruitutem per annos quadringentos in Aegypto. Item aliam per annos 70. in Babylone. Item sub iudicibus nunc duorum annorum, nunc 7. nunc 10. Hæc ille. Item August. super Iohan. tractatu 40. exponens prædictum Iudæorum uerbum. Nemine seruiimus unquam, inuehit in eos, dicens. O pellis inflata. Heu quomodo uerum dicitis? Nemini seruiimus unquam? Nunquid Ioseph uenundatus est? Nunquid sancti prophetæ in captiuitatem ducti sunt? Nunquid patres priores in Aegypto lateres faciebant, & regibus duris non in auro, & argento, sed in luto seruebant. O ingrati Iudæi, si nemini seruiistis unquam, quid est ergo, quod assidue uobis imputat Deus, quod uos de domo seruitutis liberauit? Quis si concedatis patres uestros seruituti fuisse obnoxios, non

autem

autem uos, qui loquimini, quod si sic, quomodo ergo soluebatis tributa Romanis? Ecce ergo iudæorum uana superbiæ. Ecce eorundem responsio mendosa, quæ gloriantes dicunt. Nemini seruiimus unquam. Si autem referant dictum suum ad spiritualem seruitutem, aduc aperte mentiuntur. Hoc autem probat ipse Christus in textu simul respondens ad obiectionem eorundem iudæorum, per quam uoluerunt probare suam libertatem spiritualem dicentes. Nemini seruiimus unquam.

S Q V I T V R ergo responsio Christi ad prædictam iudæorum rationem, & defensionem, cum ait illis. Amen amen id est uere uere dico uobis, quia omnis, qui facit peccatum, siue talis sit nobilis, aut ignobilis, diues, uel pauper, græcus, uel latinus, Imperator, uel rusticus [Seruus est peccati,] Minor, quæ suppletur, est talis. Sed nos Iudæi facitis peccatum, eo, scilicet, quod non creditis in me, quinimmo uocatis me dæmoniacum, & queritis me interficere. Igitur estis serui, & non liberi libertate spirituali. Ista consequentia est nota, & bona, & præmissæ sunt ueræ, ergo conclusio. De minore quidem eam non poterant Iudæi negare, propter rei euentiam, Sed restat probare maiore, scilicet, quod omnis, qui facit peccatum seruus sit peccati. Hanc autem poterat Christus probare multipliciter. Tum primo, quia serui uilissime induuntur exterius. Sic, & peccatores interius. Psal. Induantur, sicut dipolide confusione sua. Tum secundo, quia serui reputantur uiles, & nullius æstimationis. Sic & peccatores presertim notorij quo ad uiros iustos, & bonos. Psal. Opprobrium hominum, supple sunt, & abiectio plebis. Tum tertio, quia serui multum occupantur in labore, Sic & peccatores Hie. 16. Seruietis dijs alienis, qui non dabunt uobis requiem die, ac nocte. Nam magister eorum diabolus occupat eos de die circa auaritiam, & circa multa alia peccata. De nocte uero circa uenera. Ecce quomodo potuit Christus probare propositionem maiorem assumptam, uidelicet, qui facit peccatum, seruus est peccati. Sequitur in textu. Seruus autem, id est peccator non manet in domo in æternum. Hunc text. exponit glo. interl. de domo Ecclesiæ militantis, in qua non semper manet peccator, quamuis intret in eam, saltem in baptismo. Si autem sit quæstio de domo Ecclesiæ triumphantis, tunc sa-

45

eis constat, quòd ibi nunquam manet seruus peccati, sed tantum filius Dei per gratiam, aut filius eius per naturam. qui in utraque domo semper manet, licet aliter, & aliter de quo subditur, Filius autem manet in domo in æternū. Qui solus potest à peccato liberare, ut dicit interli. Si ergo filius, idest, ego ipse, qui sum filius Dei patris uos liberaui. In præsentem quidem à seruitute peccati, in futuro autem à corruptione carnis, nere liberi eritis. Et de thesauro, quo facta est hæc liberatio à seruitute peccati loquens Petrus in sua 1. can. 1. dicit sic. Non corruptibilib. auro, uel argento redēpti estis de uana uestra conuersione, sed p̄cioso sanguine Agni immaculati.

D E I N D E sequitur Christi responsio ad primam iudæorum defensionem, & obiectionem, cum dicebant, Semen Abraham sumus. Quibus ait Christus. Scio, quia filij Abraham estis, gl. interl. carne, sed non imitatione, & per consequens non estis ueraciter liberi. Sed quæritis me interficere, & ita de genere ostenditis uos esse, quia sermo meus non capit in uobis, idest, in cor uestrum, Qui tamen merito deberet in uobis capere, quia ego, quod uidi apud patrem, idest in æqualitate patris æternaliter cum eo manendo, loquor manifestando non à me fingendo. Vos autem quæ uidistis apud patrem uestrum, idest diabolum, cuius filij estis imitatione, facitis, i. opere impletis quantum in uobis est. Sed iterum ad hæc Christi uerba replicant iudæi, dicentes. Pater noster Abraham est. Ideo uide, quid contra ipsum dicis. Quib. ille ait. Si filij Abraham estis, opera Abraham facite. q. d. secundum glo. interl. Facitis, & operibus probatæ, & non tantum uerbis, quod filij Abraham sitis. Taliter etiam respondendum esset illis religiosis uanis, qui gloriantur de patronis suarum religionum. v. g. Vos monachi si filij beati Benedicti estis opera, & regulam eius facite, & opere implete. Similiter uos fratres Prædic. si filij estis B. Dominici opera eius facite. Et similiter uos fratres Minores, &c.

S E D dubitatur de sensu illius propositionis Christi. Si filij Abraham estis opera, &c. Videtur. n. ex hac sequi, quòd licitum est unicuique habere duas uxores. Item seipsum circumcidere. Item filium suum uelle immolare. Item sacrificium de p̄cudibus dño offerre, maximo cū hæc opera fecerit ipse Abraham, Respondeo, Christus uoluit per prædicta uerba innuere,

re, q̄ Abraham esset in oībus imitandus, sed in his, quæ sequuntur, & similibus. Primo quidem in fidei opere. De eo. n. legitur Gen. 15. q̄ credidit Abraham Deo, & reputatum est illi ad iustitiam. Hoc autem fuit, q̄ credidit Angelo nuncianti sibi conceptum Isaac, ut h̄, ubi supra. In hoc igitur opere debemus imitari Abraham, credendo firmiter articulos fidei. Itē diē iudicij, item p̄nas æternas paratas reprobis, & p̄mia celestia preparata bonis. Secundò uerò in obediendi promptitudine, Abraham. n. obediuit Deo pr̄cipienti sibi rem difficillimam, scilicet, fili sui immolationem. Quem de facto occidisset, si Deus non prohibuisset, ut patet Gen. 22. In hoc opere debemus imitari Abraham parendo diuinis præceptis promptè, & delectabiliter. Item patendo superioribus nostris propter Deum. Tertio autem in ægenorum, & progenitorum subuentione Abraham. n. ualde deditis fuit operibus pietatis, & hospitalitatis. Propter, q̄ meruit Angelos hospitio recipere. Gen. 18. In hoc opere debent diuites imitari Abraham, ut tandē mereantur audire à domino illud Matt. h. 25. Hospes eram, & collegistis me. Quarto denique in pacis amore. Abraham. n. fuit ualde amator pacis, & concordie, adeo, ut diceret ad Loth. filium fratris sui. Non sit quæso iurgium inter me, & te, & inter pastores meos, & pastores tuos Fratres. n. sumus. Ge. 13. In hoc igitur opere debemus imitari sanctū illū patriarchā Abraham, ut si possibile est, qd̄ ex nobis est, cum omnibus hominibus pacē habeamus, ut nos admonet Apo. Ro. 12. Et hoc in cultu. Diuini seruire. Abraham. n. fuit ualde feruens in cultu diuino. In cuius rei signū legitur de eo Gen. 12. q̄ plura altaria ad Dei honorē cōstruxit. Item primitias, & decimas Deo, & eius ministris soluit, ut patet Gen. 14. In hoc igitur opere dēnt oēs ipsum Abraham imitari, & signāter quātū ad hoc, q̄ est Diuino honorē intēdere. Specialiter autē diuites quantum ad hoc, q̄ est altaria, & loca sacra ad Dei honorem & Diuini cultus augmentum erigere, & edificare. Similiter oēs habentes possessiones, & quæ fructificant, quantum ad hoc, q̄ decimas fideliter, & secundum morem patriarū soluere. Sexto, & ult. in spiritali circumcissione. Abraham. n. circumcidit seipsum cū tota familia sua, ut habetur Gen. 17. In hoc itaque opere debemus imitari Abraham non quidē carnaliter, sed spiritaliter nos circumcundo, ut pote auferendo à nobis

Feria quinta

omnem superfluitatem, tam bonorum temporalium, quam prauarum cogitationum etiam otiosorum sermonum, & generaliter omnium malorum operum. Ecce charissimi audistis in quibus debemus imitari sanctum illum uirum Abraham, de quo in hodierno Euangelio locutus est Christus Iudæis, & per consequens omnibus ueris Christianis, dicens, Si filij Abraham estis, opera Abraham facite.

TERTIA, Iudæi uoluerunt hodie defendere suam libertatem supernaturalem, dicens Christo. Nos es fornicatione, supple, spiritali non sumus nati, sicut, supple, gentiles, qui fornicantur spiritaliter cum multis dijs. Nos autem unum uerum, & solum Deum adoramus, & hoc est, quod aiunt secundum Euangelistam. Vnum patrem habemus Deum.

SEQUITUR Christi responsio, in qua ostendit Iudæos mendaces, & quod non habent illam libertatem supernaturalem de quo gloriantur, dicens illis. Si Deus pater uester esset, uidelicet, per dilectionem, & obedientiam, atque imitationem, uos utique diligeritis me, quia sum omnino idem cum eo. Cum ergo, supple, non me diligatis consequens est, quod Deus non est pater uester, neque uos filij eius estis. Sed habetis alium patrem, de quo postea sequitur. Textum autem inter medium breuitatis causa pertranseo. Et sic patet de triplici disputatione habita inter Iudæos, & Christum.

TERTIO principaliter in præsentis Euangelio fit mentio de damnabili, & execrabili filiatione cum subditur. Vos ex patre diabolo estis. Non quidem nascendo, sed imitando, ut dicit gl.ord. Nam, ut dicit Aug. lib. 1. questionum euangeliorum. c. 6. In tantum quisque filius est diaboli, in quantum eum peccando imitatur. Et de pe. dist. 2. cuius, dicit idem August. quod cuius opera quisque facit, eius filius comprobatur. Quamuis ergo diabolus possit esse incubus mulieri, & sic quodammodo generare, scilicet, transportando semen decimum à uiro, & reponendo in uase generationis mulieris, prout nonnulli dicunt Gigantes olim fuisse genitos, non tamen hunc intellectum habuit Christus, cum improperauit Iudæis, quod ex patre diabolo essent. Sed solum uoluit innuere, quod illius essent filij per imitationem. Et per hunc etiam motum non solum Iudæi, uerumetiam omnes mali Christiani filij sunt diaboli. Et de isto patre dicit Christus tria in præsentis textu.

Post 1. Dom. Quadrag. 82

in textu. Primo enim uocat eum homicidam. Ecce primus titulus honoris, quem dat illi, dicens. Ille homicida erat ab initio. Vbi nota, quod aliqui hæretici dixerunt dæmones naturaliter malos, scilicet a principio sui esse, sic quod nunquam fuerint boni; sumentes fundamentum sui erroris ex prædictis uerbis. Ille homicida, &c. Sed Aug. lib. 11. de ciui. Dei. c. 13. dicit, quod diabolus aliquando fuit bonus. Et probat istud per hoc, quod immediate sequitur in ueritate non stetit, supple, in qua creatus est. Dicitur ergo homicida ab initio, scilicet generis humani. Secundò uocat Christus diabolum ueritatis transgressorem, quia in ueritate, supple gratiæ, in qua conditus fuerat non stetit. Nam ab ea superbiendo statim recipit, quia ueritas in eo non est. Neque ueritas uitæ, ut constat, neque doctrinæ, sed omnimoda falsitas, sicut patuit, quando dixit primæ mulieri. Nequaquam moriemini, sed eritis sicut dii scientes, &c. Gen. 2. Tertio uocat eundem diabolum mendacij inuentorem, cum ait. Cum loquitur mendacium, ex proprijs loquitur, id est ex proprijs adinventionibus, & non ab alio seductus, quia mendax est, & pater eius, scilicet mendacij, eo quod primo adinuenit illud. Ego autem, inquit Christus, si ueritatem dico uobis, quare non creditis mihi? Caueamus ergo charissime ne simus de numero talium, sed attentè audiamus ipsam Christum in euangelio loquentem, ut tandem ipsum audire ualeamus ad coelestem gloriam nos benigne uocantem, & dicentem. Venite benedicti, &c. Quam nobis conce. &c.

FERIA VI. POST DOMINICAM Primam Quadragesimæ.

RAT dies festus iudæorum, & ascendit Iesus Hierosolymam.] Ioann. 5.

PRIMA INTRODUCTIO.

L E X Imperialis. C. de seruis fugiti. l. quicunque. dicit, quod ad augmentationem delicti sequitur augmentatio pœnæ.

Casus est talis. Sunt duo malefactores in uinculis constituti, quorum unus commisit tantum simplex furtum, alius autem præter furtum commisit multa homicidia, ut potè exploratur uia- rum existens. Qualiter ergo debet se habere erga eos iustus

L 2 iudex?

Index? Certè in hoc, quòd debet maiori supplicio affigere secundum, quàm primum, eò quod, ut dicit lex prædicta, ad augmentationem delicti, debet sequi augmentatio pœnæ. Ista lex civilis est conformis legi diuinæ, de qua Deut. 25. Pro mensura peccati erit, & plagarum modus. Item est conformis legi Ecclesiasticæ, de qua. 23. quæst. 1. non afferamus, ubi dicitur, quòd pœnæ aggravantur secundum qualitatem delicti. Et similiter in authenticis, ut fratru filij colla. 6. dicit, quod maiora delicta maioribus pœnis, minora minoribus sunt punienda, & in delicto aequali propinquas esse pœnas.

MORALITÉR, Possimus exponere prædictam legem dupliciter, videlicet, respectu diuersorum, & respectu eiusdem.

PRIMUM igitur respectu diuersorum. Verbi gratia. Capiamus duos viros, quorum unus sit Iudæus, alter uerò Christianus, & peccent in eodem genere peccati, siue fornicando, aut adulterando, siue nomen Domini blasphemando, aut huiusmodi, quis istorum grauius peccat? Certè Christianus cæteris paribus, & hoc ratione ingratitude gratiæ baptismalis, propter quod grauius punietur à Deo. Item potest dari exemplum de laico, & clerico, seu religioso, qui si peccent eodem genere peccati, & cætera sint paria præter disparitatem status, constat, quòd secundus grauius peccat, quàm primus, & ideo grauius punietur in foro Dei, Et hoc, est, quòd dicitur 21. quæst. 1. scimus. Grauius puniuntur, qui fidem perceperunt, aut uorum fecerunt, & in malis uitam finierunt, quàm illi, qui sine fide, aut uoto mortui sunt. Huius etiam sententiæ est beatus. Tho. 12. quæst. 105. art. 3. in sol. ad 6. ubi expresse dicit, quòd maiori peccato pœna grauior cæteris paribus debetur.

SECUNDO possimus eandem legem exponere respectu eiusdem hominis. Verbi gratia, Qui blasphemat, grauius peccat cæteris paribus, quàm qui adulteratur, aut furtum committit, Cuius ratio est, quia peccata, quæ sunt contra præcepta primæ tabulæ simpliciter grauiora sunt, quàm illa, quæ sunt contra præcepta secundæ tabulæ. Ex quo concluditur, quòd talis est obnoxius grauiori pœnæ. Similiter qui peccat ex maiori libidine grauius peccat, quàm qui ex minori libidine. Et similiter, qui diuini perseuerat in malo, & persequens grauiori pœnæ se obligat in foro Dei, dicitur scriptura,

scriptura. Apoc. 18. Quantum glorificauit se, & in delicijs fuit tantum dare ei. &c. Similiter, qui pluries peccat, aut qui post remissionem peccatorum iterum recidit grauius peccat, & ex consequentia grauiorem pœnam incurrit. Nam, ut dicit Greg. in moral. lib. 18. ca. 19. Auger reatum culpæ sequentis, præmium gloriæ præcedentis. Hoc autem aperte insinuauit Christus in præsentis Euangelio, cum ait paralytico ab eo curato. Ecce tam sanus factus es. Iam noli amplius peccare, ne deterius tibi contingat.

SECUNDA INTRODUCTIO.

VIs sanus fieri? Iohann. 5. Scribitur extra de Iudæis ea, sicut Iudæi, quòd Iudæi non sunt cogendi ad fidem. Casus est talis. Aliquis princeps catholicus pugnans contra Iudæos, tandem uincit eos in armorum. Posthabitam igitur uictoriam magnos, & partos, diuites & pauperes, uiros ac mulieres præcipit suscipere sacram baptismi, & insigniri armis Christi sub pœna mortis. Quibus reuocatis, iubet eos occidi. Queritur utrum talis princeps in hoc bene agat? Certè non, nisi aliud ponatur, quod faciat tales reos mortis, quia ut dicit, Clemens? III. in prædilegata decretali, Iudæi non sunt ad fidem cogendi. Ad idem etiam est, quòd habetur dist. 46. de Iudæis, ubi sic dicitur. De Iudæis præcepit sancta synodus nemini deinceps ad credendum uim misereri. Cui enim Deus uult, miseretur, & quem uult, indurat. Hæc ibi. Pater ergo, quòd Iudæi non sunt ad fidem cogendi, sed tantum benignè inuitandi, unde eadem dist. ca. qui sincera, sic dicitur. Qui sincera intentione extraneos à Christiana religione capiunt ad fidem rectam adducere, blandimentis debent non a speritatibus stare.

MORALITÉR, Per Iudæos in proposito intelligo quoslibet Peccatores. Nam omnes tales sunt extra Ecclesiam meritè, quàm non semper numero, ut pater de malis Christianis, hos itaque Iudæos, idest, peccatores non cogit Dominus ut boni fiant, sed tantum gratiosè, & benignè eos ad hoc idem hortatur, dicens illud Can. 6. Reuertere reuertere Sana-mitis, idest, anima peccatrix, reuertere, reuertere, ut intueamur te, nos, Supp. Pater. Filius, & Spiritus Sanctus, intueamur inquit te, scilicet, oculo pietatis, & misericordiæ, pluries autè reperitur sy tene retere, ad insinuandum magnum desiderium

quod habet tota Trinitas de salute peccatricis animæ. Item Hier. 3. loquitur idem Dominus ad ipsam animam peccatricem, dicens. Tu fornicata es cum amatoribus multis, idest, cum dæmonibus, & uitijs. Veruntamen reuertere ad me, & ego suscipiam te. Patet ergo, q̄ Dominus non cogit quæquā bene facere, sed tantum dulciter inuitat, quia ut dicitur 22. q. 6. uides. nemo inuitus fit bonus. Et Grego. in quadam homil. Nemo, inquit, inuitus trahitur. Nemo ergo amodo conque- ratur, & d. car. Si Deus uellet, nullus peccaret, & per conse- quens nullus damnaretur. Relinquit enim hominem in ma- nu consilij sui, unde dicitur Ecclef. 15. Et ideo sibi ipsi impu- tet, & non Deo peccatum suum, & finalem perditionem. iux- ta illud Osæ 13. Perditio tua Israel ex te, &c. Quod autem Dominus neminem cogat ad bene agendum, siue ad cælum intrandum, patet per illam parabolam, quæ ponitur Lucæ 13. ubi legitur, quod homo quidam fecit cœnam magnam, & uocauit multos. Illi autem nolabant uenire. Applicatio est facilis. Hoc idem etiam innuitur in Euangelio hodierno, ubi legitur, quod Dominus dixit paralytico, per quem pecca- tor designatur. Vis sanus fieri? Quasi super hoc suum consen- sum requirens. In præsentī ergo Euangelio de tribus princi- paliter fit mentio, uidelicet, De piscinæ descriptione, ibi. Erat autem Hierosolymis, &c. De ægroti curatione, ibi. Erat autē ibi homo, &c. De Iudæorum murmuratione, ibi. Sabbatum est, non licet, &c.

PRIMÒ igitur fit mentio, &c. Pro quo notandum, quod ut ait Euangelista. Erat dies festus Iudæorum, uidelicet festū Penthecostes, secundum Chryostomum. Ob illius ergo festi reuerentiam [ascendit Iesus Hierosolymam.] Voluit autem Christus illic ascendere in die festo, propter tria. Primò qui- dem, ut se legi conformaret, quæ præcipiebat, ut ter in anno omnes masculi Iudæorum præsentarent se in templo, uideli- cet in festo Paschæ, Penthecostes, & Tabernaculorum, seu Dedicationis Templi, ut patet Exod. 23. Et quamuis Chri- stus non esset legi subiectus, quia ut habetur. ff. de legibus. l. princeps legibus solutus est, nihilominus uoluit in hoc se le- gi conformare, secundum illud Matth. 3. Non ueni legem sol- uere, sed adimplere. Et istud est contra multos prælatos, qui faciunt multas, & interdum pulchras, & bonas ordi-

nationes,

nationes, quas uolunt inuiolabiliter obseruari à subditis, sed eas digito mouere nolunt. Volunt enim omnia esse commu- nia, dummodo custodiant bursam, item, q̄ omnes sequantur communitatem, seu communem locum refectionis, alias ni- hil habeatur, & tamen lautè epulari uolunt in suis cameris, seu potius aulis regijs, & sic de alijs. Et tamen leges tam ec- clesiasticæ, quàm ciuiles clamant honestum esse, ut condito- res legum præ cæteris uiuant secundum leges, quas statuerunt, ut patet 25. q. 1. ideo item. C. de legibus. l. digna uox. Secundò uerò uoluit Christus ascendere Hierosolymam in die festo, ut populum illic inueniret, quem doceret, & instrueret, & hoc ad honorem Dei patris. Psalm. In medio populorum lau- dabo te. Tertiò autem, ut instrueret in futuro Christianos ad ecclesiam debere conuenire in die dominico, & festo, & ibi diuina audire, præsertim missam, ut patet de conse. dit. 1. missas. Ascensus autem Christi in Hierusalem designat ascen- sum cordis in Deum in die festo. Vnde ubi supra, cap. quan- do autem, dicitur, q̄ ante præfationem Missæ sursum corda dicere monemur, & tunc præcipuè mentem ad Dominum di- rigere debemus. His ergo præmissis scribitur in textu descri- ptio piscinæ, cum subditur. Erat autem Hierosolymis proba- tica piscina, &c. Describitur ergo hæc piscina sex modis. Primò quo ad locum, quia Hierosolymis. Secundò, quo ad nomen, quia probatica; probatum enim græcè, ouis dicitur latinè. Dicebatur ergo prædicta piscina probatica, idest la- uatorum ouium, quæ ibi lauabantur, priusquam domino in templo offerrentur. Tertiò, quo ad dispositionem, quia quin- que porticus habens. Quartò, quo ad habitationem, & fre- quentationem, quia in his iacebat multitudo magna languē- tium, &c. Quintò, quo ad cœlestem uirtutem, quia Angelus Domini descendeat secundum tempus, & mouebatur aqua. Sextò, quo ad effectū & operationem, quia sanabatur unus. Et qui prior descendisset, sanabatur à quacunque detineba- tur infirmitate. Ecce descriptio piscinæ, secundum ordinem textus euangelij.

QUAERI autem solet, unde talis potestas, & uirtus hu- ius piscinæ. Ad quod solet communiter responderi, q̄ ex tri- bus, primo quidem à ligno ex quo formata est, & fabricata cœlux Saluatoris. Quod quidem lignum ibi latebat, ut habe-

L 6 tuc

tur in historia scholastica. Secundò uerò ex hostijs dominò offerendis, quæ prius ibi lauabantur, ut dictum est. Tertiò autem ex motu Angeli, qui per singulos dies circa ortum Solis illic inuisibiliter descendebat, & tunc sensibiliter mouebatur aqua.

NOTANDVM est ergo, quòd ista piscina potest exponi dupliciter in generali, uidelicet allegoricè, & moraliter, sed iterum utroque modo tripliciter.

PRIMÒ igitur allegoricè secundum glo. ord. ista piscina significat legem ueterem. Quinque autem illius porticus quinque sunt libri Moysi. infirmi uerò circumdantes hanc piscinam ut curentur, iudæos designant. Sed hoc frustra, quia lex neminem ad perfectum adducit. Heb. 7. rectè autem dicitur in textu, quòd in circuitu piscine erat multitudo cæcorum, claudorum, & aridorum, quia re uera iudici sunt cæci, eò quòd non habent uerum lumen fidei. Item sunt claudi, quia se inclinant uersus terram per inordinatum appetitum temporalium. Vnde maximè uacant uisuris, & temporalibus lucris per fas, & nefas. Item sunt aridi per defectum hereditatis gratiæ, & charitatis tam ad Deum, quàm ad proximum. Hi ergo infirmi expectant aquæ motum. i. gratiam humanæ redempcionis, sed certè frustra, maximè cum iam sit facta. Iam enim descendit Angelus de cælo, i. Dei filius latens in carne humana, qui uocatur magni consilij Angelus. Esa. 9. Et nota, quòd sicut Angelus descendebat secundum tempus determinatum in piscinam, ita & Dei filius secundum præfixum, & determinatum tempus descendit à patre in mundum, secundum illud Gal. 4. At ubi uenit plenitudo temporis, misit Deus filium, &c.

SECVNDVM allegoricè hæc piscina designat sacramentum baptismi, in quo omnis infirmitas spiritualis quantumcumque grauis, & periculosa sanatur, ut habetur de consecra. distin. 4. paruo &c. per baptismum, item extra de baptismo, & eius effectu per totum. Propterea August. super Iohan. tractatu 13. dicit, quòd sicut non caruit populus Israel populus Aegyptiorum, nisi cum uenisset ad mare rubrum, ita nemo, caret præputura peccatorum, nisi cum ad fontem baptismi uenerit. In cuius etiam figuram legitur Exod. 14. de Aegyptijs persecutibus filios; In aul. quòd sul meti sunt in mari rubro,

rubro, taliter, quòd unus ex eis non remansit. Applicatio est facilis. Nec quidem solum in hac piscina baptismi sanantur pestes, & infirmitates animæ, uerum etiam interdum, & corporis. Vnde refert Aug. de ciui. Dei lib. 21. c. 8. de quodam iudæo medico, qui apud Carthaginem debebat podagra laborans. Hic ergo cum ad instantiam ipsius August. fuisset baptizatus, priori morbo deinceps minimè laborauit, nec ulterius pedes doluit. Refert etiam idem Aug. ubi supra de quodam paralytico, cui simile contigit. Ecce quomodo hæc piscina baptismi lauat non solum interius, uerum & quandoq; exterius, ut per sanitatem exteriorè, & uisibilem manu ducamur ad credendum sanitatem interiorè, & inuisibilem. Quinque autem porticus per quas fit ingressus in hanc piscinam, quinque sunt vulnera Christi, uirtute quorum baptismus habet efficaciam abluendi animam ab uniuersis peccatis. Multitudo uero languentium in circuitu huius piscine exprimitur aquæ motum, multitudinem designat infidelium, & non baptizatorum, qui libenter uiderent sensibili signo uirtutem huius sacramenti. Cum tamen olim non defuerint signa manifesta hoc attestantia, sicut expresse patuit in baptismo Christi, ubi audita est uox Patris, dicens, hic est, &c. Item Spiritus Sanctus ibi uisus est in specie columbæ. Luc. 3. Sed quid designat, quòd non sanabatur nisi unus? Certè per hoc significatur paucitas accedentium ad piscinam baptismi respectu non accedentium. Vel dic & melius, quòd hoc designat fidem unius ueri Dei, quam debet habere quicumque baptizatur, præsertim si sit adultus, iuxta illud Ephes. 4. Unus dominus, una fides, unum baptismum.

TERCIÒ allegoricè, prædicta piscina designat statum ecclesiæ militantis. Quinque porticus, quinque sunt modi, quibus intratur in ecclesiam. i. ad ecclesiastica beneficia.

PRIMA igitur porticus uocatur porticus aurea. Et per hanc porticum intrant ad ecclesiastica beneficia diuites, & simoniaci. Et tales multi sunt, adeo ut dicat Ber. lib. 4. de consideratione ad Eugenium Papam, scribens in hunc mundum, Quem dabis mihi de tua urbe maxima, qui te in Papam reci per. precio seu spe precij non interueniente? Nota de illis, qui resignant alijs beneficia sua, retenta pensione, tali ratione pacto, quòd participabunt illis sex, uel decem annos non

præstita cautione de restitutione fienda, ubi mors interueniret. Hæc enim est simonia palliata, sed audiant, sic intrantes ad ecclesiastica beneficia, August. ad fratres in eremo sermo. 37. qui intitulatur de sacerdotibus, loquentem, & dicentem. Qui ecclesiam, uel præbendas, uel ecclesiatum introitus pecunia pro se, aut pro alio procurauerit, sciat, quod cum Giezi, & Iuda iam damnatus est, iam leprosus factus est, iam de templo domini expellendus est. Quare sic? Quia, qui non intrat per ostium in ouile ouium, sed ascendit aliunde, ille fur est, & latro. Hęc ille.

S E C U N D A porticus dicitur regia, & per hanc plerumque intrant filij nobilium, & potentum ad prioratus, abbatias, & usque ad cathedrales ecclesias, ad hoc fulti mandato regio, & stirpati armatorum ingenti multitudine, contra omnem æquitatem, & communem iuris dispositionem. Quo fit, ut quandoque effundatur sanguis hominum in tali introitu, & pariter polluantur sancta. Nam hodie plus ualeat manus regia in adipiscendis ecclesiasticis beneficijs, & dignitatibus, quàm canonica electio, & uirtus Spiritus Sancti. Olim enim sufficiebat lucifero se facere æqualem Deo, isti autem nolunt ascendere supra Deum, & præualere contra eum, in hoc, scilicet, quod perturbant, atque impugnant canonicas electiones, & illos impediunt à possessione beneficiorum ecclesiasticorum, quos forte uocat Spiritus Sanctus. Attendant ergo tales, si uelint, quid dicat Aug. ad fratres in eremo, ubi supra. Non intrat, inquit, per ostium in ecclesiam, qui per laicalem intrat portam. Nō enim laicis spiritualia tradita sunt, sed domini uicarijs. Vicarij autem Domini sunt, qui uicem Apostolorum tenent. Castella autem, & uillas suas laici dispendent, bona autem Hipponensis ecclesiæ uigilanter attendant, ne tangerent. Hęc ille. Patet ergo, quod tēpore diui Aug. ista porticus regia piscinæ ecclesiasticæ erat clausa, nec aliquis est filius Regis, aut Imperatoris per eā intrabat ad ecclesiasticas dignitates. Post modum uera domina ambitio, uel potius tyrannis eam aperuit, ita ut nec summus Pont. hac tempestate eam claudere possit.

T E R T I A porticus dicitur sanguinis. Et per hanc hodie multi intrant ad ecclesiastica beneficia, tam curata, quam non curata, ut sunt nepotuli, & consanguinei curatorum, priorum

priorum, abbatum, episcoporum, & supra. Hi enim sunt, qui dicunt cū Pl. Hereditate possideamus sanctuariū Dei. Deus meus, pone illos, ut totam: i. poni permittes, sed non semper ad eorum salutem, Cum enim rota mouetur, una pars alteri cedit, ut potè superior inferiori, & inferior succedit superiori, ita hodie in multis ecclesijs cathedralibus, abbatibus, & huiusmodi nepos, aut alius quoquo modo attinens, beneficium occupanti & decrepito per resignationem succedit illi, ille autem tempore suo tantundem faciet consanguineo suo. Sed de hoc sufficienter dictum est, cum eius reprobatione prius, uidelicet Fer. 3. Sunt autem alij, qui intrant piscinam ecclesiæ per porticum sanguinis absque resignatione, ut sunt consanguinei, aut affines prælatorum, quibus conferuntur ecclesiastica beneficia, plus ad eorum utilitatem temporalium, quàm ad subditorum salutem. Sicut est uidere de paruulis adhuc feruè sugentibus ubera nutricum. Et certè magnus abusus est, & illisio Christi, atq; ecclesiæ, ut scilicet conferantur mille annis regenda, aut decem milia, cui non committeretur fiducialiter unicum pomum custodiendum. Idem practica de iam adultis gaudiseris, & absq; literis uiris, quibus ratione consanguinitatis, aut propinquitatis conferuntur ecclesiastica beneficia. Hoc enim ad personarum acceptionem pertinet, atq; per talem modum non beneficijs, sed personis prouidetur. Noui. n. quendam magnum principem, ad quem actualiter ludentem ad pilam cum quodam iu uene presbytero, cum accessissent, aliqui pro impetratione eiusdem beneficii curati, nemini uoluit dare nisi colludendi. Ecce quàm bene prouidit ecclesiæ.

Q U A R T A porticus dicitur Romana. Et per hanc porticum intrant nonnulli clerici, qui post quam aliquem sumulatum, & forte minus honestum præstiterunt alicui Cardinali ab Episcopo in curia Romana, tandem pro omni salario medio forte illius, cui seruiuerunt, aut alias impetrant aliquem gratiam expectatiuam, seu reueratiuam, quia enim iure cautum est, ne quis occupet beneficium aliquod uita comite occupantis, ut patet expresse extra de pactis, c. accepimus, & similiter 8. quæst. 1. Apostolica. ubi prohibetur Episcopis successores sibi instituere, ideo aliqui ad eunt curiam Romanam, qui modo

modo prædicto, aut fortè multitudine ducatorum obtinent gratias expectatiuas, seu referuatiuas, per quas decernit summus Pontifex, quòd post mortem talis, uel talis curarij, uel primi canonici talis, uel talis Ecclesiæ Cathedralis, aut collegialis, uult latorem præsentium inuestiri beneficio sic decedentis, non obstantibus, quibuscumque in contrarium faciètibz. Ex et talibus: prouisionibus Romanæ curiæ sequuntur plerunq; multa mala, utpote, desiderium mortis alienæ lites, & processus mirabiles, uno uolente occupare huiusmodi beneficium iure patroni eum præsentantis, alio iure ordinarij alio iure priuilegij uniuersitatis, in qua promotus fuit, & huiusmodi. Item per hunc modum prouidetur plerunq; Ecclesijs de personis minus idoneis incognitis, barbaris, & fortè linguâ illius patriæ non intelligentibus, qui etiam in dictis beneficijs residere nullatenus intendunt, sed uelut ueri mercenarij neglecta animarum cura, solùm lucrum temporale querunt. Sicque diminuitur, aut omnino dimittitur diuinus cultus, & animarum cura intelligitur. Hospitalitas ubi impendi solebat, subtrahitur, ecclesiasticorum iura depereunt, ædificia ruunt, populi deuotio attenuatur, & pauperibus clericis, quam tuncumque doctis non prouidetur, ut habetur in proœmio pragmaticæ sanctionis. Item multi alij abusus procedente ex talibus prouisionibus curiæ Romanæ, qualicumq; nomine cõsentantur, siue referuatiuè, siue expectatiuè, notantur in eadem pragmatica sanctione, ut patet tit. de collationibus. §. cui rei, Sancta ergo, & consultè sanxit sacrum Concilium Lateran. prout notatur extra de concess. præben. & eccl. nō uacā. c. nūl. Ita statuent. Nulla ecclesiastica ministeria, seu etiam beneficia ecclesiæ tribuantur, seu promittantur alicui, antequam uacent, ne uideatur quis desiderare mortem proximi, in cuius locum, uel beneficium se crediderit successurum. Et post pauca, Turpe est, & diuini plenum animaduersione iudicij, si locum in Ecclesia Dei futuræ successionis expectatio habeat, quam ipsi etiam Gentiles condemnare curauerint. Super quo dicit gl. quòd pacta de futura successione nō ualent, ut notatur. C. de pa. l. i. nisi fortè de cõsensu eius, cuius est hereditas. Et eodẽ modo nō tenet promissio de præbenda nō uacante, etiam de cõsensu eius, qui timet eam. Hęc in gl. Si ergo prædictum decretum Lateran. Concilij in sũ sit, & san-

ctum,

ctum, cur non custoditur? Cur passim infringitur? Cur tanto præcio modicum plumbum Romæ uenundatur, quòd in Francia, aut Anglia uile reputatur? Consulendum certè est mercatoribus nostris illic se transferre, ubi plumbum, tam carum habetur. Nam de facili de massa plumbi in immentum, & in breui ditari possent.

QVINTA, porticus dicitur Parisiana. Et per hanc porticum intrant in piscinam Ecclesiæ nonnulli graduati, & promori in uniuersitate Parisien. & hoc sub tit. nominationis. Secundum. n. tenorem, & rigorem pragmaticæ sanctionis, ut patet tit. de collationibus. §. item placuit. Graduatis in aliqua uniuersitate, & nominatis debent conferri duæ partes præbendarum, & beneficiorum illius terræ partis, quæ in decisione concilij Basilien. est conferenda solis graduatis. Sed, ut dicit ibidẽ cõmentator, uix euadit aliquod beneficium, quòd nō fit à talibus nominatus litigiosum, Propter quod multi boni cleri distrahuntur à studijs, & multos sumptus habent facere, antequam, sint pacifici. Impediuntur siquidem huiusmodi nominati quantumcumque docti, & probatæ uiræ ab inductis, & discolis, atque litigiosis clericis, uno dicente tale beneficium uacans non esse in turno nominationis, alio se immittere te per diplomata regalia, alio iure gratiæ expectatiuæ, seu referuatiuæ curiæ Romanæ. Quo fit, ut curiæ tam Ecclesiasticæ, quam laicæ plenæ sint talibus materijs, Quòd fortè est illis gratum, litigantibus uerò tediosum, laboriosum, & magnarum opum consumptiuum. Tandem autem pro finali conclusione, ut in pluribus consulitur talibus, ut faciunt apunctuamentum cum parte aduersa, & sic illuduntur pauperes graduati, & ad perpetuum fortè pauperiem rediguntur unà cum parentibus suis, qui eos inueniunt in prosecutione sui iuris. Taceo de beneficijs electiuis, circa quæ contingit esse maiores abusus tam ab intrinseco, idest, ab electoribus, quam ab extrinseco. id est, à principibus, & laicis per sonis de multum, & ultra debitum intromittentibus de huiusmodi electionibus, etiam contra formam datam in dicta pragmatica sanctione. tit. de electionibus, in cuius fine dicit, quod nō credit cõgregatio Bituricẽ. fore reprehensibile, si rex, aut princeps regni sui, cessantibus in oibus cõbinationibus, & quibuslibet, uiolentijs aliquando utantur præcibus benignis atque

beniuol.

beniuolis pro personis benemeritis, & zelantibus bonum Rei publicæ, Regni, & Delphinatus. Hæc ibi. Nota tu lector singula, & uide si cuncta fideliter obseruentur, & si non interdum interueniant in huiusmodi electionibus præces armatae, & cōminatoriæ, quæ etiam meritò inducere possunt metū cadentem in constantem uirum. Sed de hoc hæcenus.

QVA autem dicitur in Euang. q̄ in prædictis quinque porticibus iacebat multitudo languentium, cecorum, claudorū, & aridorum, expectantium aquæ motum, designat multitudinem illorum, qui sunt ad litteram corpore uitiati, ut potè claudi, gibbosi, monoculi, & huiusmodi, qui forte hac occasione ponuntur à parentibus in ecclesia, & præsertim quādo sunt de magna domo, quia uiles essent in seculo, & inepti, ad malitiam. Quamuis iura tetant tales promoueri ad sacros ordines, ut patet extra de corpore uitiatis, per totum, Cumque fuerint semel ad hoc dedicati, & deputati, mox student patentes illis procurare ecclesiastica beneficia, cū dispensatione, quia fortè nondum habent tonsuram clericalem. Expectant etiam interdum tales languidi aquæ motum, id est, mortem alicuius beneficiarij, cuius beneficium expectant, ut potè, in collatione aut presentatione alicuius sui generis existente. Sed interdum iusto Dei iudicio cum tales nituntur per unā porticum descendere in huiusmodi piscinam, i. ecclesiasticum beneficiū, alius fortè cautiore descendit illic per aliam porticum, & sic ars deluditur arte. Quis uerò dicitur in euang. q̄ erat quidam homo prope piscinam habens 38. annos in infirmitate sua expectans aquæ motū, & qui conquerebatur se non habere adiutorem, qui poneret eum in aquam post illius motionem, sicut multi alij habebant, designat pauperes doctores, & scholares, qui interdum multo tempore sunt absq; beneficio, aut prouisione ecclesiastica etiam quandoq; sic improuisi decedunt. Et huius ratio est, quia non habent auxiliatorem in curia principis, aut domo Episcopi, seu Abbatis. Propter quod ailibet talis meritò potest dicere illud ps. Considerabam ad dexteram, & uidebam, & non erat, qui cognosceret me. Qui uerò in cuius magnatū habent amicos, & fautores, descendunt ad piscinam Ecclesiastici beneficij ante dictos pauperes. Vel dic, q̄ per cecos intelliguntur ignari, & imbecilles. Per claudes designantur simoniacè promoti, eò quòd non rectè ascendunt.

cedunt. Per aridos uero significantur clerici in deuoti. Ecce quos habet hodie uiros in circuitu suo Ecclesia, & qui iugiter expectant aquæ morum, i. aliquod beneficium. Et sic patet de triplici expositione allegorica.

CONSEQUENTER iuxta promissā uidendum est similiter de triplici expositione morali dictæ piscinæ.

PRIMÒ igitur moraliter dicta piscina designat sacramentum poenitentiae. Nam sicut in illa probatica piscina mūdabantur corpora ab omni infirmitate, ita & in sacramento poenitentiae lauantur peccatrices animæ ab omni iniquitate, Ezech. 36. Effundam super uos aquam mundam, & mūdabimini ab omnibus inquinamentis uestris. Quinque autem porticus huius piscinæ sunt quinque consideranda à quolibet peccatore uolente iustificari, & à peccato recedere. Prima agitur porticus est timor periculi, uidelicet æternæ damnationis. Et per hanc porticum intrant multi, maximè cum audiunt dominum Iesum Christum terribiliter comminantem, & dicentem, Luc. 13. Nisi poenitentiam habueritis omnes peribitis. Secunda porticus est incertitudo mortis. Cum enim peccator cōsiderat, quòd nemo est, qui sciat finem suum, & q̄ hora mortis est nobis omnibus incerta, mouetur ad poenitentiam ne subito, preoccupatus die mortis quærat spiritum poenitentiae, & non possit inuenire. Tertia porticus, est pudor commissi. Nam ut dicit Ambro. super. Ps. Beati immaculati & c. Pudor plerunque est corrector nostri. Et dum incipit nos pudere commissi, admonemur, quæ erubescenda sunt deserere. Da exemplum de homine tangente aliquod immundum, quæ postmodum ponens manum ad nares, & fetorem sentiens, statim abstergit, & mundat ipsam manum. Quarta porticus, est horror inferni. Cum enim considerat peccator, q̄ in inferno sempiternus horror inhabitat, ut habetur Iob 10. ex hac consideratione mouetur ad intrandum piscinam poenitentiae. ne tandem experiatur huiusmodi horrorem. Quinta porticus, est amor cœli. Desiderium enim perueniendi ad illud ineffabile gaudium cœlestis, facit peccatum deserere, eò quòd cum peccato nemo illic peruenit. Psalm. Domine quis habitabit in tabernaculo tuo? Certè qui ingreditur sine macula, & Apocal. 21. Nihil immundum, aut abominationem faciens, intrabit in illam ciuitatem

tatem celestem. Studeamus ergo charissimi, nos quanto cunctius lauare in piscina penitentiae. Sed quod representat nobis, seu figurat pauper ille paralyticus iacens prope piscinam, habens 38. ann. in infirmitate sua? Certe nobis representat illos miseris Christianos, qui postquam mortaliter peccauerunt, quidam forte humana uerecundia ducti, aut certa delectatione peccati illaqueati, & illecti, stant per multos annos prope piscinam penitentiae, & confessionis, nec tamen illie ingrediuntur, ut lauentur, saltem interius, quantum interdum multa fingant exterius. Interdum autem finaliter tanguntur à domino, siue interius per inspirationem, siue exterius per corporalem flagellationem seu temporalem aduersitatem & tunc ex specialissima Dei gratia descendunt in piscinam penitentiae, ubi se lauantes aquis lacrymarum procedentium ex fonte cordis, seu magis à Deo. Et talis debent post modum multum desistere suam tarditatem exemplo Aug. de quo Ambr. quem fecit postquam ipsum baptizauit, qui infertur in principio sermonum eiusdem Aug. ad fratres in eremo, refert, dicens. Quantis, fratres charissimi, lacrimis errorem suum confessus est Aug. quanto luctu conuersionis suae tarditatem conquestus est, quibus uerbis, & quo dolore suam seram penitentiam damnauerit uix credi potest. Hæc ille. Va deò miser peccator, & inueterata dierum malorum, & tu fac similiter. Exemplum enim tibi dedit Aug. ut quemadmodum ille fecit, ita & tu quoque facias.

S E C V N D O moraliter dicta piscina designat humanam conscientiam siue cor. Quinque porticus illius, quinque sunt cor porei sensus, quibus in illam intrauit, saltem occasionaliter. Multitudo uero languentium in huiusmodi piscinam ingrediti uolentium, multitudinem penè infinitam designat peccatorum, se humanis sensibus aliquo modo offerentium, ut intus, & usque ad cor intrent per consensum. Da exemplum de luxuria, superbia, auaritia, gula, & huiusmodi. Hier. 9. Ascendit mors per fenestras nostras, ingressa est domos nostras.

T E R T I O moraliter, predicta piscina significat statum beatorum. Et quamuis iste sensus uideatur prima fronte allegoricus, seu anagoricus, potest tamè dici moralis, pro quanto docet nos quid agere debeamus. Huiusmodi ergo piscinam gloriæ celestis, cernit omnimodam sanitatem, sicut apertè patet

re patet in generali resurrectione corporum. Multitudo autem languentium in circuitu piscinæ, multitudinè designat animarum in purgatorio languentium, & expectantiù aque mortui. i. Dei misericordiam eas inde liberantem. Item expectant angeli descensum ad literam, qui liberet eas de tenebrarum locis, & representet eas in lucem sanctam. Quinque autem porticus quibus intrant dictæ animæ intra piscinam paradisi, quinque sunt modi quibus contingit ipsas inde liberari. Et horum quatuor ponuntur 1. 3. q. 2. animæ defunctorum, ubi allegantur uerba Grego. dicentis, quod animæ defunctorum, quatuor modis soluantur, aut oblationibus sacerdotum, aut precibus Sanctorum, aut elemosynis charorum, aut ieiunio cognatorum. Possimus autem addere quintum, quod est peregrinatio uoluntariè assumpta, uel etià imposta ab ipsis morientibus, quàm aliquando promiserant se facturos, dum adhuc uiuerent, & ad quàm ultero se obligant uiuentes. Homo autem languens multis annis iuxta probaticam piscinam, designat pauperes animas, quæ diu interdum languent in penis purgatorij. Propter quod pie lamentantur ad parentes, & hæredes, dicentes sigillatim illud Iob 19. Misere mini mei, misere mini mei, saltem uos amici mei, quia manus domini &c. Deinde conuertuntur de his, qui comedunt substantiam earum, dimittentes ipsas diu languere in dictis penis, dicentes sigillatim illud quod sequitur. Quare persequimini me, sicut Deus, & carnibus meis saturamini? O quot sunt ibi multa millia animarum, quarum quælibet pro se potest dicere ad Dominum cum paralytico; Domine, hominem non habeo, ut cum mota fuerit aqua, mittat me in illam. i. non habeo patientem, aut amicum, qui me iuuet ad hoc, quod ualeam intrare in piscinam celestis gloriæ. Et ideo habeo pulchrum eiulare, & lamentari die, ac nocte, quia non est, qui consoletur me ex omnibus chatibus meis. Quinimmo omnes amici mei spreuerunt me inter angustias, quas patior in hac flamma purgatorij. Patet ergo multiplex expositio probaticæ piscinæ. Eligat diligens lector, quod sibi erit acceptius, & parcat prolixitati. Nam præter intentum excessi modum. Et sic patet de primo principali.

S E C V N D O principaliter in presenti Euang. fit mentio de cuiusdã ægroti, seu paralytici curatione, cū subdit. Erat autè Ser. Quadr. G. Pep. M ibi

ibi homo 38. ann. habens in infirmitate sua. Hunc cū uidisset Iesus iacentem, & cognouisset quia iam multum tempus haberet, dixit ei, Vis &c. Textus est planus. Dicit tamen Chryl. tom. 36. unum esse ualde notandum, & commendandum in isto languido, & illud fuit ingens eius patientia, & spes magna. Cum enim iam languisset 38. ann. & frequenter alios uidisset sanitati redditos, non tamen desperauit, quin immo cum dixisset illi Christus. Vis sanus fieri, non proteruè respondit, dicens. Dubitatis de hoc, sed humiliter ait illi. Dñe hominem non habeo, ut cum mota, &c. Non ergo more multorum languentium maledixit, neq; execratus est diem suum, sed patienter respondit, di. Domine, &c. Quasi diceret, Vtiq; domine opto sanari, sed bene uideo, qd oportet me habere patientiam, eò qd non habeo adiutorem, qui ponat me in piscinam. Nam cum illic paulisper gradiendo descendere satago, alij qui habent adiutores, uel qui fortiores sunt uiribus me præueniunt. Et ita semper me oportet ægrotare, & hinc languere quo ad uixero. Sed Deus, qui tunc solet mirabilius operari, cum humanum deest aut deficit auxilium, in speratè curauit hunc languidum. Nam cum illi dixisset Christus. Surge tolle grabatum tuum & ambula, mox redditus est perfectæ sanitati. Hæc in summa Chrysof. ubi supra.

M Y S T I C E. Iste languidus iacens, & multum tempus habens, atque expectans aquæ motum, designat electos, qui in præsentem multos languores, & aduersitates plurimas patienter pertulerunt, etiam interdum multo tempore, utpotè aliqui ex uteris matrum. Alij à puerili, & infantili ætate, alij à iuuentute. Alij plus. Alij minus secundum diuinum beneplacitum. Similiter post mortem iacent corpora eorum sub terra, etiam multo tempore. Sicut patet de illis electis, qui mortui sunt ante aduentum Christi. Expectant tamen aliqui motum, i. Christi misericordiam, qui in die iudicij, & resurrectione generalis curabit omnes infirmitates corporum ipsorum electorum. Nam tunc, ut dicit Apostolus, Philipp. 3. Reformabit Christus corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori claritatis suæ. Possumus etiam eodem sensu hoc generalius exponere de quolibet resuscitando, tam reprobo, quàm electo, cui dicit Christus cum impetio. Surge supple. de sepulchro, seu à mortuis, resurgendo tolle graba-

grabatū tuū, i. corpus propriū. Vel grabatum tuum, idest, cū cta opera, quæ fecisti, siue mala quo ad malos, siue bona quo ad bonos, ex quibus iudicaberis, & ambula, uidelicet, usque in uallem Iosaphat. Ibi. n. te astare in propria oportebit, ut audias sententiam, siue pro te, siue contra te. Tandem autē dicit cui libet reprobo. Ambula, supple. uersus regionem inferni. Et per oppositum dicit cui libet electo. Ambula, supple. uersus regionem, & terram uiuentium. O quàm stupendum uerbum reprobis. O quàm suaue eloquium electis.

M O R A L I T E R, ut hinc tangit glo. interl. Iste paralyticus significat peccatorem, multis, & maximis peccatis oppressum. Hunc ergo Christus ex immensa clementia, & pietate sua incitat ad gratiam, & peccatorum remissionem, quia nisi uolens, non debet fieri sanus à culpa. Augu. de uerbis Dñi ser. 15. Qui fecit te sine te, non &c. Huic itaq; paralytico dicit Christus. Surge à uitij, & ambula de uirtute in uirtutem. Et ut dicit Chryl. super Mat. hom. 69. quamuis iste paralyticus 38. ann. fuerit in peccato, si tamen sanari uoluerit, nihil prohibebit, quia adest Christus, dicens illi, Surge, &c. Quis si dicat, hominem non habeo, sed nunquid habet Deum iuuantem se? Nullus ergo uetat peccatorem si uoluerit ad fontem gratiarum, & penitentiae descendere. Nam Raab meretrix erat, sed saluata est. Et latro truculentissimus fuit homicida, sed paradisi ciuis electus est. Ecce Matt. publicanus euangelium cecinit. Ecce Paulus blasphemus & persecutor Ecclesiæ in Apostolum euasit. Ecce sunt Dei mirabilia. Tu ergo ò peccator horum exemplo noli desperare, sed misericordia domini fretus, excita te ipsam uiam solummodo facere incipias, & citò peruenies ad Dei gratiam. Hęc ille. Ad hoc etiam propositū facit exemplū illius Nicolai, de quo legitur in legenda B. Andreæ Apost. qd cum perseverasset 70. ann. in sectore luxuriæ, tandem medio præcū dicti diui A. post. una cum propria penitentia ad gratiam diuinam peruenit. Et sic patet de secundo principali.

T E R T I O principaliter in hodierno Euangelio fit mentio de iudeorum murmuratione, & indignatione. Quia enim Sabbatum erat, quando, scilicet, Christus paralyticum sanauit, & præcepit, ut in signum perfectæ sanitatis grabatum suum super humeros suos ferret, ideo de hæc mur-

Feria Sexta

murare ceperunt iudæi, dicentes. Sabbatum est, non licet tollere grabatū tuum. Vt enim dicit magister Nicolaus Gorram¹, quamuis in lege ueteri esset uniuersaliter prohibita iudæis operari in die Sabbati, specialiter tamen illis prohibebatur ne tali die onera portarent, sicut quod scriptū est Hier. 7. Ne portetis onera in die Sabbati. Et propter hoc reprehenderunt paralyticum à Christo curatum, quā uiderunt eum per plateas ciuitatis Hierusalem deferentē grabatum suum, tanquam transgressorem legis. Sed hos reprehendit glo. ord. dicens, quod uolebant legem obseruare secundum literam, nescientes gratiam qua lex impletur, quæ iubet ab omni opere seruilium, à peccato cessare. Non ergo prohibet lex opera corporalia, quæ sunt ad Dei honorem quin possint licite fieri in die Sabbati. Portatio autem huius grabati erat ad magnificentiam diuini miraculi. Et ad hoc propositum De Lyra dat similitudinem de homine, qui miraculosè liberaretur de carceribus in die festo. Tali enim liceret deferre uincula sua usque ad locum, ad quem fortè se deuouerat. Ita & in proposito. Secus autem de alijs operibus manualibus, quæ neque erant ad Dei honorem, neque necesse erat ea fieri. Et propter hoc homo colligens ligna in die Sabbati, iustus est à domino lapidari. Numc. 15. Obiectione ergo iudæorum respondit paralyticus curatus à Christo, dicens. Qui me sanum fecit, ille mihi dixit. Tolle, &c. Textus est clarus usque in finem euangelij, nec expositione indiget.

QUÆRITUR circa hoc, quare Christus potius uoluit curare hunc paralyticum in die Sabbati, quàm alio die? Responderetur, quod propter tria. Primo quidem propter rationem literalem, uidelicet ut miraculum, esset euidentius. In die enim festo solent communiter populares stare in uicis, & plateis per turmas potius, quàm in die operabili. Secundo uero propter mysticam significationem, ut scilicet daret intelligere futuris Christianis licere opera etiam manualia, seu corporalia facere in die Sabbati, & quod festiuitas illius diei deberet quodammodo transferri in diem dominicam propter reuerentiam dominicæ resurrectionis. Et ideo de cons. dist. 3. dicit Grego. quod in die Sabbati non est festinandum, ne iudaizare uideamur. Tertio autem propter rationem moralem, uidelicet in signum quod in die festo debemus uacare operibus pietatis.

Et

Post I. Dom. Quadrag. 91

Et quanto dies fuerit celebrior, tanto diligentius talibus operibus debemus intendere, uerè infirmos, & debiles uisitando, etiam in hospitalibus degentes, sicut etiam in carceribus, & huiusmodi. Talibus ergo operibus sic uacent homines in presenti, quatenus in futuro ualeant audire Christum eis dicentem. Venite benedicti &c. Quod nobis concedat, &c.

SABBATO POST I. DOMINICAM Quadagesima.

SSUMPSIT Iesus Petrum, Iacobum, & Iohānem fratrem eius, &c. J. Matt. 17.

PRIMA INTRODUCTIO.

LEX Imperialis. C. de probationibus. l. si. quæ incipit. Sciant cuncti, dicit, quod probationes debent esse luce clariores. Casus est ta-

lis. Aliqua mulier multum linguosa, & nesciens refrenare linguam suam, in impetu spiritu, & in cholera uocat uicinam suam presbyteram. Super quo altera facit eam uocari ad iudicium in materiam iniuriarum. Vtraque deposuit, si uelit hoc probare. Respondet illa, quod sic. Probationes autem illius sunt tres. Prima, quia uidit eam aliquando loqui cum risu cum tali Sacerdote. Secunda, quia uidit eam semel intrare domum illius nocturno tempore. Tertia, quia audivit ab aliquibus, quod sit talis. His ergo auditis nunquid iudex debet declarare illam mulierē esse presbyteram, & infamē à Certè non, eò quod probationes non sunt sufficientes. Modo ut dicit lex præallegata, probationes debent esse luce clariores. Ista lex est conformis legi Ecclesiasticæ, de qua habetur extra de probationibus. cap. iuravit, ubi dicitur, quod probatio debet esse certa, clara, & non dubia. Nam probatio dubia non facit fidem, extra de conditionibus appellantium. ca. per tuas.

MORALITER. Possumus prædictā legem exponere tripliciter. Primò quod modo de humano iudicio priuato, seu usurpato. Sunt. n. plerique hominum, qui ex leuissimis occasio-

M 3 in

intra se iudicant, & constanter tenent illos esse tales. Et quod granius est ipsos esse tales, & pro talibus apud alios prædicant. Cum tamen dubia debeant in meliorem partem interpretari, ut habetur extra de regul. iur. cap. estote. Item extra de iure iurando. cap. ad nostram, dicitur, quod in dubijs benigna debet fieri interpretatio. Huius ergo contrarium agunt illi maligni homines, qui cum sint intra se corrupti, uix bene possunt æstimare de alijs. Nam si aliquem uiderint decenter indutum, statim dicent in cordibus suis eum esse superbum. Vbi autem uiderint alium humiliter uestitum, iudicabunt eum auarum. Similiter, si quem hilarem conspexerint, dicent talem esse dissolutum. Si aliquem uiderint deuotum, & compositum, reputabunt eum Hypocritam, & huiusmodi. Tales ergo ex talibus leuibus probationibus sic iudicantes proximos suos in deteriozem partem grauius peccant, quia, ut dicit lex præallegata, probationes debent esse luce clariotes.

S E C V N D O uerò potest prædicta lex exponi de uniuersali iudicio, in quo fallentes, & ueluti homines frustra nitentur palliare, & excusare iniquitates suas, sicut in præsentem facere consueuerunt. Nam tunc aderunt contra eos probationes luce clariotes. Pro quo notandum, quod quatuor modis probatur crimen alicuius, secundum iura. Primò quidem per propriam confessionem, ut patet extra de rest. spol. cap. cum ad sedem. Item 15. q. 3. presbyter. Secundò uerò per facti euidenciam, quando, scilicet, nulla tergiversatione celari potest, ut cum quis actualiter deprehenditur in crimine, ut patet d. l. si quis diaconus. Item extra de cohabitatione clericorum. cap. uestita. Tertio autem per famam publicam, ut patet 4. q. 3. placuit. Et similiter extra de probationibus. c. sicut. Quarto, & ultimo per publicum instrumentum, ut patet 16. q. 3. placuit. §. potest. Istis autem quatuor modis probantur iniquitates singulorum in die iudicij. Primò quidem per propriam confessionem. Tunc enim quilibet peccator uel tormentorum, & torturæ infernalis dicit illud 2. Reg. vlt. Ego sum, qui peccauit, ego sum, qui iniquè egi. Secundò uerò per facti euidenciam. Tunc enim omnia nuda erunt, & aperta oculis omnium, tunc etiam aperientur libri, idest, conscientiarum, & facta singulorum, ut habetur Apocaly.

20. Ter-

20. Tertio autem per famam publicam, & hoc potissimum quo ad peccata notiora, & publica. Quarto etiam per instrumentum, idest, per propriam conscientiam. Ro. 2. Testimonium reddent illis conscientia eorum. Ecce quomodo probationes, quæ adducuntur in die iudicij contra reprobos, erunt luce clariotes.

TERTIO autem possumus exponere prædictam legem ad propositum præsentis Euang. uidelicet, de diuinitate Christi, qui hodie fuit probata etiã luce clarius, & hoc multipliciter. Primò ex parte paradisi, quia uox patris tunc audita est, dicens. Hic est filius, &c. Secundò ex parte cæli, qui tunc nubes lucida, & miraculosè formata ibi apparuit. Tertio ex parte terræ, quia ibi fuerunt præsentem res de Apostolis ipsius Christi. Quarto ex parte paradisi terrestri, quia ibi apparuit Helia, qui est illic translatus. Quintò ex parte inferni, quia ibi apparuit Moy. cuius anima in Lybno erat. Sextò ex parte corporis ipsius Christi, quia tunc resplenduit facies eius sicut sol. Se primò ex parte uestimentorum eiusdem, quæ tunc facta sunt alba sicut nix. Quæ omnia testimonia colliguntur ex præsentem Euangelio, ut per amplius uidebitur, cum de singulis discutietur.

S E C V N D A I N T R O D U C T I O.

A S S V M P S I T Iesus Petrum, Iacobum, & Io. & transfuratus est ante eos. Mat. 17.] Scribitur extra de præben. c. uenerabilis frater, quod in collatione beneficiorum attendenda est nobilitas uitæ, & non carnis. Casus est talis. Vacat præbenda alicuius Ecclesiæ cathedralis, uel dignitas, siue est Ecclesiæ parochialis, cuius decimæ sunt optimæ. Sunt autem multi clerici docti, & graues, pro quibus rogatur Episcopus, ut illis conferat beneficiũ prædictũ. Sed omnibus postpositis illud cõfert suo nepoti uix natiũ tergere ualenti, siue filio alicuius nobilis intuitu nobilitatis, postpositis melioribus, quo ad hoc. Quid iuris in hoc casu? Certè respondet Greg. IX. per præallegatam decretalẽ, quod est iniustus, & infidelis dispensator bonorum ecclesiæ, eò, quod non præfert illũ, qui est nobilis uita, & moribus, illi qui est in nobilis sanguine, aut qui atinet illi consanguinitate. Debent. n. s. n. prælati in conferendo beneficia provide- re Ecclesiæ, & non personis. Vnde de Moysse legitur 8. q. 1. Moyses, quod non fecit filios suos, aut consanguineos successores sui principatus, sed elegit extraneum, & de aliena tribu, scilicet, Iosue, ut sciremus (inquit textus) principa-

M 4 tura

tum in populos non sanguini deferendum esse, sed uitæ.

MORALITER. Sunt pene infinitæ præbendæ in cælo quasi uacantes per lapsum multorū angelorum, quæ quidem præbendæ replebuntur, & restaurabuntur ex hominibus, secundū illud Psal. iudicabit in nationibus, idest, iudicabit Dñs omnes nationes terræ. Sin die iudicij. Quo facto implebit ruinas, supple, angelorū, & hoc ex hoībus, ut dictū est. Collator aut dictarum præbendarū est ille Episcopus de quo Aposto. Hebr. 6. Christus assistēs Pontifex futurorū bonorū. Hoc aut Pontifex in collatione dictarū præbendarū, & dignitatū nō habebit respectū ad carnis nobilitatē, ut pote, quia talis fuit rex, aut Imperator, ideo debet esse primus in cælo ante pauperem, & rusticū, sed tantū habebit respectū ad uitæ sanctitatē. Et ita qui tunc fuerit inuentus humilior, in charitate feruentior. & in oī sanctitate copiosior, ille præferetur. In cuius figuram legit Gen. 41. q. Pharaō cōstituit Ioseph princeps omnis possessionis suæ, & magnum magistrū domus suæ, cum tñ dicitus Ioseph esset alienigena, & pauper, ut pote, qui seruerat in domo Phutiferis, ac demū biennio in carcere reclusus fuerat. Non ergo rex Pharaō ppter tuā potentiā, & exercitū copiosum, atq; generis nobilitatē adeptus est beneficiū in Ecclesia triumphante. Nec similiter Antiochus, aut Herodes. Quinimo in mortis articulo descenderūt in profundū inferni cū nobilitate sua. Timeant ergo illi, qui gloriant de nobilitate sua, & diligēter attendāt illud Apostoli uerbū. 1. Cor. 1. ubi ait. Nō multi sapiētes, sup. sm carnē, non multi potentes nō multi nobiles, sed q̄ stulta sunt mundi, elegit Deus, ut confundat sapientes, sin die iudicij. Et infirma mundi elegit, ut cōfundat fortia, Et ignobilia mundi elegit, & cōtempnibilia, ut nō gloriatur omnis caro in cōspectu eius. Ecce quō Dñs in collatione beneficiorū cælestiū non respicit ad carnis nobilitatē. Respicit tñ ad uitæ nobilitatē, sicut patet de beata Virgine, quæ propter mentis nobilitatē assumpta est super choros Angelorū ad cælestia regna. Hoc etiam significatur per hoc, quod Christus est transfiguratus in monte Tabor coram pauperibus piscatoribus, honestis tamen, & uirtuosis Apostolis, Petro, Iacobo, & Iohanne, ut legitur in Euang. hodierno.

In presenti ergo euang. de tribus principaliter fit mentio, uidelicet, de antecedentibus dominicā transfigurationē

in

In principio euangelij. De concomitantibus eam, ibi. Et transfiguratus est ante eos. De consequentibus eam. ibi, Et descendentibus illis præcepit, &c.

PRIMÒ igitur, &c. Vt. n. refert Euangelista Matthæus, Cŕs assumpsit Petrum, Iacobum, & Iohannem fratrem eius, & duxit illos in montem excelsum, idest, in montem Tabor. Circa autem hunc textum possunt moueri aliqua dubia.

PRIMUM igitur dubiū est, quare Euangelista primò nominat Petrum, maximè cum alij duo essent consanguinei Christi, ut pote, filij Mariæ Salomæ sororis sanctissimæ virg. matris Christi. Insuper B. Iohannes fuit à Christo inter ceteros Apostolos magis dilectus. Ergo debuit prius nominari, & nō postponi. Rñdeo. Propter tria Petrus conuenienter primò nominatur. Primò quod, quia fuit ante alios duos à Christo ad Apostolatū uocatus, ut habetur expressè Matt. 4. Scundò uerò, quia futurus erat universalis pastor Ecclesie, & Vicarius Christi, sm illud Matth. 16. Tibi dabo clauēs regnū cælorum, in cuius etiam rei signum dixit illi Christus, Io. 1. Tu uocaberis Cephas, idest, caput, eò. s. quòd principatum teneres Apostolatus, ut habetur in dec. dist. 22. factos sancta. Tertio autem quia Petrus non modo interpretatur agnoscens, propter quod rectè fidem significat, per quam agnoscitur Deus. Et ideo sicut fides primò nominatur inter uirtutes Theologicas, ut patet 1. Cor. 13. ubi dicit Aposto. Nunc manent fides, spes, charitas, tria hæc, ita etiam congruum fuit ad hoc designandum, quòd Petrus primus nominaretur in presenti Euangelio.

SECUNDVM dubium est, quis fuerit ipse Iacobus de quo in præsentī fit mentio. Ad hoc respondent, & dicūt nonnulli prout narratur in historia scholastica, q̄ fuit Iacobus minor, qui fuit episcopus Hierosolimitanus, & non Iacobus maior frater Io. Euangelistæ, Sed hoc non est tenendum, cū manifestè contradicat euangelio hodierno, ubi dicitur, q̄ Iohannes erat frater illius Iacobi, qui interfuit transfigurationi Christi. Manifestum est autem, quòd Iohannes non fuit frater Iacobi minoris, sed maioris tantum igitur.

TERTIVM dubiū est quare Chrs potius assumpsit tres de Apostolis suis cū uoluit trāsfigurari, quàm duos, aut quatuor, uel sex. Respondet ad hoc Ambr. super Lucā li. 7. dicēs

Christum

Christum hoc fecisse ad ostendendum, quod nemo potest uidere gloriam resurrectionis, qui integra fide non crediderit mysterium Trinitatis.

Q V A R T V M dubium est, quare Christus potius assumpsit istos tres Apostolos, quam alios. Respondet ad hoc gloriosum, quod hoc fecit propter mysterium, uidelicet ad insinuan- dum, quod quicumque uult uidere Christum glorificatum in celo, primo debet esse Petrus, id est fide firmus. Secundò Iacobus, id est supplantator uiciorum. Tertio Iohannes uomnia diuinæ gratiæ ascribens contra superbiam uitæ, quæ solet interdum ex uirtutibus oriri. Beatus autem Tho. 3. part. q. 45. art. 3. in solu. Ad quartum, dicit, quod ideo isti tres Apostoli fuerunt præ ceteris assumpti ad huiusmodi mysterium, cernendum tam ineffabile, & admirandam, eo quod habuerunt prærogatiuas eminentiæ specialis super alios Apostolos. Nam Petrus fuit in fide feruentior. Iacobus ante ceteros martyrium sustinuit propter Christum. Iohannes uero præcallebat ceteros in prærogatiua uirginitatis, propter quam etiam erat Christo magis familiaris. Et sic pater ad dubium.

Q U I N T V M dubium est quare Christus potius uoluit transfigurari in monte, quam in ualle? Respondet ad hoc gl. interl. quod hoc ideo fecit, ut discant homines gloriam non in profundo huius sæculi, sed in regno cælesti esse querendâ. Et istud est contra mundanos, & fatuos homines, qui uolunt gloriari, & felicitatem habere in præsentia. Aliqui in honoribus, ut superbi, & ambitiosi. Alij in diuitijs temporalibus, ut auari. Alij in ueneris delectationibus, ut luxuriosi. Alij in cibis, & potibus, ut gulosi, & uiolenti, & huiusmodi.

S E X T V M, & ultimum dubium est, quare Christus uoluit transfigurari. Respondetur, quod propter tria. Primò quidem propter fidem nostram confirmandam, quo ad eius diuinitatem, ut scilicet, credemus ipsum esse uerum Deum. Unde, & hoc attestatus est pater, cum ait. Hic est filius meus &c. Secundò uerò propter spem erigendam, ut uidelicet speremus tanquam eius membra tandem transfigurari in cælesti gloria, etiam quo ad corpus post generalem omnium resurrectionem. Phil. 3. Reformabit corpus humilitatis nostræ con- figuratum corpori claritatis sue. Tertio autem propter charitatem inflammandam, ut scilicet, amodo discamus appetere

re cœ-

re cælestia, & æterna contemnentes ista terrena, & caduca. Et sic patet de primo.

S E C U N D O principaliter in præsentia Euangelio fit mentio de ipsa transfiguratione, una cum concomitantibus eam, cum subditur. Et transfiguratus est ante eos. Sed ante quos? Certè ante eos, qui erant eius amici, qui erant puri, & mudi, & qui erant in oculis suis partii. Quicumque ergo cupit uidere Christum gloriosum in celo, debet esse talis quales descripti sunt fuisse illi tres Apostoli, qui interfuerunt eius transfigurationi. Primò enim debent esse eius amici per charitatem. Iohan. 14. Qui diligit me, diligetur à patre meo, & manifesta bo ei meipsum. Secundò debent esse mundi. Matth. 5. Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum uidebunt. Tertio debent esse in oculis suis parui, & hoc per humilitatem. Matth. 11. Abscondisti hæc a sapientibus, & prudentibus, supp. secundum mundum: nam talium scientia inflat. Sequitur, & reuelasti ea, uidelicet, gaudia cælestia paruulis. Modus autè quo Christus transfiguratus est, describitur, cum subditur. Et resplenduit facies sua, sicut Sol, immo plusquam Sol. Sed quia nihil est in terris clarius sole, ideo illi comparatur dicta claritas faciei Christi, & uestimenta eius facta sunt alba, sicut nix. i. sic perfusa sunt luce, ut extra apparent alba. Dicit tamen hic gl. interl. q. Christus tunc non amisit substantiam carnis, sed ostendit gloriam futuræ resurrectionis.

M Y S T I C E, sicut uerum Christi corpus tunc transfiguratum est per hoc, scilicet, q. gloria animæ suæ usque ad corpus redundauit, & hoc ad tempus, & per modum qualitatis, non quidem permanentis, sed transeuntis, prout pulchrè declarat B. Tho. 3. part. q. 45. art. 2. Ita, & corpus eius mysticum transfigurari debet. Huius autem corporis mystici facies sunt clerici, quia sicut per faciem cognoscitur homo, ita, & per clericorum doctrinam, atque mores debet cognosci Christus. Item, sicut facies est pulchrior pars hominis, ita, & clerici debent esse pulchriores per uitæ sanctitatem, quam laici. Hæc igitur facies clericorum debet transfigurari in Solem per scientiæ claritatem, & luminositatem, uestimenta uerò prædicti corporis mystici sunt laici, qui debent esse albi per uitæ munditiam. Practica, de quolibet statu, ut potè de coniugatis, de uiduis, de aduocatis, & iudicibus, de mercatoribus,

de

de agricolis, & huiusmodi. Sed reuera prædicta facies corporis mystici est hodie pro maiori parte non clara, sed ualde obfcura. Et similiter prædicta uestimenta pro maiori parte sunt nigra per multiplicem iniquitatem. Et ideo propter Deum consideret unuquisque modicum ad calum suum, & statum, & studeat se transfigurare.

MORALITER, sicut Christus transfiguratus est corporaliter, ita, & nos transfigurari debemus spiritualiter. Est autem transfiguratio mutatio unius figuræ in aliam. Triplex ergo transfigurari debemus semper mutando priorem figuram in aliam meliorem, uidelicet de culpa ad gratiam, de gratia in gratiam, de mortalitate ad immortalitatem, siue de gratia in gloriam.

PRIMO igitur debent transfigurari peccatores de statu culpæ ad statum gratiæ. Et hæc est bona, & sancta transfiguratio, sine qua non perueniri potest ad sequentes duas transfigurationes. Nonne maximum bonum est transfigurari de effigie peccati in effigiem uirtutis? de effigie diaboli in effigiem Christi? de effigie umbrosæ culpæ, ad lucem gratiæ? Et de hac transfiguratione loquitur Apostolus. Ephes. 5. dicens. Eratis aliquando tenebræ, nunc autem lux in domino, ut filij lucis ambulare. Quasi diceret. Si realiter transfigurati estis de culpa ad gratiam, hoc ostendite factis, & opere, uidelicet religiosè, & sanctè conuersando.

SECUNDO debent transfigurari iusti de gratia in gratiam, de bono in melius, & de uirtute in uirtutem, & de hac transfiguratione loquitur Apost. 2. Corinth. 3. dicens. Nos omnes, supple deuoti catholici, transformamur à claritate in claritatem, i. ab imperfecta gratia, seu uirtute ad perfectiorem. Sed forsitan dicet aliquis. Satis est mihi, quòd sim translatus de culpa in gratiam, nec mihi est curæ transfigurari de gratia in gratiam, quia non egeo. Sed qui sic loquitur, turpiter se decipit. Nam ut dicit deuotus Ber. in epist. 251. nolle proficere, deficere. Item idem epistola 99. tractans illum textum Gen. 28. Vidit Iacob scalam, & angelos ascendentes, & descendentes per eam, dicit sic. Nunquid Iacob stantem, aut sedentem quempiam angelorum uidit? Certè non, quia necesse est, ut ascendas, uel descendas, quòd si attentas stare, necesse est, ut ruas. **Minimè pro certo bonus est, qui melior esse non**
vult.

vult. Et ubi incipis nolle fieri melior, ibi desinis esse bonus. Hæc Ber.

TERTIO electi in die iudicij transfigurabuntur, quo ad corpus, & hoc multipliciter. Primò de statu miseræ ad statum gloriæ. Secundò de statu corruptionis ad statum incorruptionis. Tertiò de statu ponderositate ad statum agilitatis. Quartò de statu obscuritatis ad statum claritatis, & huiusmodi. Item quo ad animam omnes ad cælum ascendentes transfigurantur de statu gratiæ uix ad statum gratiæ, & gloriæ consummate. Prima transfiguratio perfecta. Secunda perfectior. Tertia perfectissima, & quam summopere optare debemus. Sed, pro dolor, multi transfigurantur in dies totaliter opposito modo, uidelicet, de gratia in culpam per reciduum, de culpa in culpam, seu de malo in peius, & tandem de culpa in gehennam per mortem.

NOTANDUM est insuper circa hanc materiam, quod aliqui se figurant, alij se defigunt, alij se transfigurant.

PRIMO enim aliqui figurant se, ut sunt illi quibus non sufficit color naturalis indutus ab actore naturæ Deo oposito, sed superinducunt artificiosè uiuatiore colorè depingentes facias suas. Et in hoc facto, ut cõius plus delinquit mulieres, quàm uiri. Et ideo contra tales mulieres mundanas, & uanas, atque superbas loquens Ambrosius in hexameron. li. 6. c. 8. exponens illud Gen. 1. Faciamus hominè ad imaginè, &c. dicit sic Deles picturam Dei mulier si uultu tuum materiali candore oblinias, si acquisito rubore perfundas. Deinde post pauca dat talem similitudinem, di. Dic mihi si supra artificem aliquè inducas alterum, qui opus illius nouis operibus obducatur, nonne indignatur ille, qui opus suum adulteratum esse cognouerit? Noli ergo tollere picturam Dei, & assumere picturam meretricis, quia qui adulterat picturam Dei, graue crimen admittit. Graue. n. crimen est, ut putes, quod melius te quàm Deus pingat. hæc ille.

SECUNDO aliquid defigunt se, quales sunt hypocritæ, qui exterminant facies suas, ut appareant hominibus exteriùs aliter quam sint interiùs. Similiter defigunt se nonnulli Trutanni, qui cùm certis herbis fricant crura, brachia, & huiusmodi corporum suorum membra, ut sic prouocent populum ad pietatis opera. Similiter defigunt se, quia assumunt sibi laruas ante faciè, ut non cognoscantur, & tunc faciunt multa, quæ

quæ non licet homini loqui, sicut proh dolor hodie multi agunt. Taceo ulterius loqui, sciens quia nimis expressa nocet, & non expressa non nocent, ut notatur. ff. de re. iu. expressa.

T E R T I O aliqui transfigurant se, ut sunt illi, qui gravitate uocis aut sermonis uolunt apparere sapientes, & docti, cum tamen plus habeant de apparentia, quam de existentia. Similiter nonnulli prædicatores, lectores, aduocati, medici, chirurgici, & similes solent interdum multa allegare, & magis ex auditu, quam ex usu, in hoc se transfigurantes in uirtutes alteros peritos, cum tamen pleunque sint ignari, hoc tamen bonum habent, quod lingua seruit eis ad nutum. Et tales in hoc uidentur quodammodo imitari diabolū, qui quandoque transfiguratur se in angelum lucis. 2. Cor. 11.

P O S T Q U A M descripta est Christi transfiguratio, consequens est loqui de concomitantibus ipsam. Hæc autem fuerunt multa.

P R I M V M igitur concomitans fuit Sanctorum Prophetarum apparitio, & de hoc subditur in textu Euangelij. Et ecce apparuerunt eis, scilicet Christo, & tribus Apostolis prædictis Moyses, & Helias, ut, scilicet, cum esse ostendant quem lex, & Prophetæ olim promiserant loquentes cum eo, & ut habetur Luc. 9. loquebantur de excessu, quem Christus completurus erat in Hierusalem. Iste autem excessus fuit passio ipsius Christi, in qua fuit triplex excessus. Primus enim fuit amoris. Nam amor quem habuit Dei filius ad nostram salutem operandam, fuit sine mensura, Iohan. 15. Maiorem hæc dilectionem nemo habet, quam ut animam suam ponat, &c. Secundum uero fuit doloris. Doluit enim in passione sua supra humanum modum. Thren. 1. O uos omnes, qui transitis per uiam, attendite, &c. Tertius autem excessus fuit immoderatae humilitatis. Nam cum in forma Dei esset, exinaniuit semetipsum formam serui accipiens in similitudinem hominum factus, &c. De tali ego triplici excessu loquebantur Moyses, & Helias cum Christo, forte sub talibus uerbis. O benedictæ filij Dei patris, Certè bene ostenditis maximam charitatem, quam geritis ad humanum genus, in hoc, scilicet, quod pro illius redemptione non solum nasci uoluistis, uerum etiam mori estis parati.

O C R E A T O R cœli, & terræ, quam dolorosa erit mors uestra,

uestra. O mundi redemptor, quam uilis, & humiliatus apparebitis in crucis patibulo, in proximis diebus.

Q U A E R I T U R primo, quare Christus potius uoluit hos duos uiros habere præsentem in sua transfiguratione, quam aliquos alios. utpotè, Dauid, aut Esaiam, aut Hieremiam, uel huiusmodi. Respondet ad hoc B. Tho. 3. par. 9. 45. art. 3. in sol. ad tertium dicens, quod hoc fecit propter multas rationes. Prima fuit, ut ostenderet se non esse Heliam, aut Moysen, aut unum de prophetis, sed illorum dominum. Secunda ratio fuit, quia Moyses legem dedit. Helias pro honore domini emulator fuit. Per hoc ergo, quod isti duo simul cum Christo apparuerunt, excluditur calumnia Iudeorum accusantem Christum, tanquam in transgressorem legis, & blasphemum, utpotè, gloriam Dei sibi usurpantem. Tertia ratio fuit, ut ostenderet se habere potestatem mortis, & uitæ, & similiter se esse iudicem uiuorum, & mortuorum, per hoc, scilicet, quod Heliam uiuentem, & Moysen iam mortuum secum adduxit. Sunt, & alia rationes ibi positæ, quas pertransleo.

Q U A E R I T U R secundò, utrum Moyses, & Helias personaliter, & realiter apparuerunt? Respondet ad hoc B. Th. ubi supra in sol. ad secundum dicens, quod Helias ibi realiter apparuit in corpore, & anima, subito de paradiso terrestri diuinitus allatus, sicut diuinitus illic fuerat in curru igneo translatus. De Moysè uero dicit, quod anima eius ibi apparuit in corpore assumpto, sicut quandoque solent Angeli apparere hominibus.

Q U A E R I T U R tertio, utrum tunc Moyses, & Helias atque tres Apostoli uiderunt diuinam essentiam? Respondet ad hoc glo. ord. tantum tamen loquens de Petro, de quo dicit, quod tantum uidit Christi humanitatem transfiguratam. Non est autem uerisimile, quod fuerit facta maior gratia alijs duobus Apostolis, aut etiam Moysi, & Helias, quam Petro, ideo tenendum est, quod non uiderunt nisi Christi humanitatem transfiguratam, sicut neque Petrus.

S E C U N D V M concomitans Christi transfigurationem est Petri responsio. Respondens, inquit, inquit, Euang. Petrus ad Iesum dixit. Domine bonum est nos, &c. Sed nunquid aliquis loquebatur Petro, cui responderet? Responsio. Petrus audierat

Audierat prædicta uerba, quæ de passione Domini locuti fuerant Moyses, & Helias cum Christo. Et ideo postquam illi duo tacuerunt, respondit Petrus Christo, quasi eo loqueretur, & dixit; Domine bonum est hic nos esse &c. ut enim inquit Hiero. super Matth. audierat Petrus, quod oportebat Iesum ire in Hierusalem, & multa ibidem pati, timens ergo talia, uoluit magistrum suum impedire, ne illis irer. Et quia non audebat aperte ei contradicere, ideo enigmaticè dixit illi. Domine bonum est nos hic esse, scilicet, in alio loco alto, solitario, & securo. Item cum uiris honestis, scilicet Moysè, & Helia. Nullus enim requirit nos in loco isto, qui uelit nobis malefacere, & ideo stemus hic, & faciamus tria tabernacula, tibi unum, Moysi unum, & Helia unum. Videtur tamen glo. ord. excusare Petrum à timore mundano, & quod non dixerit prædicta uerba ex humano timore, sed potius allectus cœlesti dulcedine. Dixit enim sic. Quia, enim gustata cœlesti dulcedine uilescunt, infirmat, ideo Petrus uisa domini, & sanctorum maiestate, solis his bonis, uult perpetuò inhærere dicens, bonum est nos hic esse, deinde subdit eadem glossa dicens. Si ergo Petrus uidens glorificatam magistri sui humanitatem tanto afficitur gaudio, ut nunquam uelit ab eius intuitu secerni, quid putandum est de his, qui diuinitatem uidere meruerunt? O quantum igitur laborare debemus in præsentia, ut tandem illuc peruenire possimus, ubi facie ad faciem uidebitur Deus. Nam, ut dicit August. lib. de triplici tabernaculo, tanta est iocunditas lucis æternæ, ut etiam si non liceret in ea amplius manere, quàm unius diei mora propter hoc solum innumerabiles anni huius uitæ pleni delictijs merito contemnerentur, secundum illud Psalm. Melior est dies una in atrijs tuis super milia. Item post pauca. Tanta, inquit, est huius gloriæ lætitia, quod si illam uiderent, qui in carcere inferni sunt inclusi, nullam pœnam, nullum dolorem, nullamque tristitiam sentirent. Huius etiam præsentia, si in inferno, cum sanctis habitatoribus appareret, continuo infernus in ænenum conuerteretur paradysum. Hęc ille. Merito ergo beati regnantes cum Deo in cœlo dicere possunt. Bonum est hic nos esse.

MORALITER, multi mundani homines, & graues peccatores plus diligentes mundum, quàm cœlum, & delicias

uitas sedas fallaces, & caducas, quàm puras ueritas, & perpetuas, dicunt saltè in cordibus suis. Bonum est nos hic esse. Da exemplum de manentibus in fetore luxuriæ. Itè de auaris quorum domus refertæ sunt bonis usque ad os. Itè de gulosis, & sedentibus ad mensam refertam delicatis cibis, & potibus. Item de habitantibus in domibus eburneis, quasi cultu regio constructis. Idè de constitutis in honoribus, officijs, beneficijs, dignitatibus, & hmoi. Sed aliter sapiunt Dei amici, & spirituales uiri. Ecce. n. regius, & sanctus ille propheta Dauid clamat in Ps. dicens. Sicut sitit ceruus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus. Sitiuit anima mea ad Deum fontem uitæ, quoniam ueni, super per mortem, & apparebo ante faciem Dei? Si militer clamat Apost. Paulus ad Philip. i. dicens. Desiderium habeo dissolui, & cum Christo esse. Similiter sanctus ille Iob a ueritate uitæ æternæ raptus, dicebat. Tædet animam meam uitæ meæ, eiusdem 10. Dicunt ergo uiri sancti de mundo isto. Non est bonum nos hic esse, sed molestum, sed graue, sed periculosum. Nec mirum, quia hic malitiæ plurimum, sapientiæ modicum. Omnia hic lubrica. Omnia tenebris opera. Omnia laqueis peccatorum obfessa. Hic periclitantur in dies animæ, ægrotant corpora, affliguntur mentore spiritus. Hic tantum uanitas reperitur, securitas nulla datur, fraus, & dolus ubique terrarum circunferuntur. Quomodo ergo bonum est nos hic esse? Certe potius malum, quàm bonum, nisi forsitan essent illa opportunitas, quæ hic nobis datur ad merendum.

TERTIVM concomitans Christi transfigurationem est patris attestatio, quæ insinuat, cum subditur. Adhuc eo loquente, scilicet, Petro ad Christum, ecce nubes lucida obumbravit, id est, operuit eos, uidelicet, Apostolos. De illa autem nube dicit B. Tho. 3. par. q. 4. s. art. 4. in sol. ad 2m, q. in ea apparuit spiritus sanctus, sicut pater in uoce, de quo subditur. Et ecce uox de nube, super quo dicit Chryl. q. Deus in nubes loquitur, ut Apostoli magis crederent esse uocem Dei, q. solitus erat loqui antiquis patribus in nube, dicens. Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene cõplacui. Et eadè attestatio facta est à patre in baptismo eiusdem Christi, ut pater Luc. 3. Dicit ergo pater de filio suo Christo, & magist. Nicol. Gorrã. Hic 2m, quod Deus singulariter, quia ipse, & non alius est filius meus consubstantialiter, quia de mea substantia in æternitate

genitus dilectus eternaliter, non ex tempore adoptatus, in quo mihi bene cōplacui, assumere humanitatē temporaliter in qua salutē hominū est operatus, ipsum tanquā me audite, quia ueritas est, quę nec fallere, nec falli potest. Iohan. 14. Ego sum uia ueritas, & uita. Nota si uis, quomodo Deus pōt quodammodo dicere prędicta uerba de quolibet iusto, qui est filius suus per gratiā adoptionis. Et per oppositum diabolus de quolibet peccatore potest dicere. Hic est filius meus, in quo mihi bene &c. Iohan. 8. Vos ex patre diabolo estis, &c.

Q V A R T V M, concomitans prędictā Christi trasfigurationē est timoris incussio. Et hoc notatur cum subditur. Et audientes discipuli, supple, prędictā patris uocem, ceciderūt in faciem suā, & timuerūt ualde. O si discipuli Christi tam iusti, & perfecti tantū timuerunt ad prędictā Domini uocem, tam gloriosam, tam dulciter resonantē, nec de pēnis cōminantē, ut ceciderint in facies suas, quanto magis timebūt, & terrore mirabili cōcutientur reprobi in die iudicij, quādoquidem audient illā stupendā uocem dicentē. Ire maledicti in ignē, &c. Propterea dicebat Psal. Ab altitudine diei timebo, id est, a die iudicij, quę erit altera dies, in qua omnes congregabuntur audituri Christi sententiam, timebo ego, supple, miser peccator quomodo nolo eum in prosperitate timere.

Q V I N T V M, & ultimum concomitans sępe dictā Christi trasfigurationem, dicitur Apostolorum consolatio. Nam postquā ceciderunt in facies suas timore perterriti, non multo post accessit (inquit Euangelista) Iesus, & tetigit eos, ut scilicet, eorum membra, & corda consolidaret, sicut solent homines apprehendere, & tangere manus trepidantiū tanquam securitatem dantes. Dixitq; eis, Surgite, nolite timere, sed magis consolamini de mea pręsentia.

M O R A L I T E R. Cadunt homines per culpam cum perdunt gratiam. Postmodum quandoq; timeat, quando considerant diuini iudicij seueritatem, æterni supplicij grauitatem, & mortis suę incertitudinem. Accedit autem tunc ad eos Iesus cum de sua salute diuinitus inspirantur. Insuper tanguntur ab eo, cum corporaliter affliguntur. Demum pręcipit illis, ut surgant à peccato per gratiā, & uerā pēnitentiam. Quo factō ultra non timeant futuram damnationē, dummodo caueant sibi à recidiuo, quia qui liber est à culpa, liber est

est à reātū pēnę æternę. Et sic patet de concomitātibus Christi trasfigurationem, quę sunt quinque.

T E R T I O principaliter in hoc Euang. fit mentio de consequentibus dictam Christi trasfigurationem, quę sunt duo. Primum est mysterij clausio, seu confortij separatio. Et istud notatur cum dicitur, quod prędicti tres Christi discipuli surgentes de terra leuantes oculos neminem uiderunt nisi solum Iesum. Et huius rationem assignans gl. ord. dicit, quod si Moyses, & Helias cum Christo usq; tunc permanfissent, incertum fuisset, cūi pater testimonium dedisset.

M Y S T I C E autem per hoc significatur, quod postquam umbra legis, & prophetarum discessit, uerum lumen, quod est Christus, in Euangelio reperitur. Secundū consequēs Domini trasfigurationē est ipsius Christi pręceptum, quia descendentibus illis, scilicet Christo, & tribus discipulis, de monte, uidelicet Tabor, pręcipit illis Iesus, dicens. Nemini dixeritis uisionem hanc, donec filius hominis à mortuis resurgat. hoc autem ideo pręcipit Christus ne tanta gloria pręostensa incredibilis esset propter passioem sequentem, uel ne mors eius uera ueniret in dubium, quam pręcessit tanta gloria in ipsius corpore: Notanter autem Christus pręcepit dictis discipulis nemini dicere uisionem prędictam ante eius resurrectionem, ut per hoc nos intueret non laudare hominem in uita sua, ut habetur Eccl. 11. sed bene post mortem. Deprece-mur igitur charissimi benedictum Iesum, ut post hanc uitam nos participes efficere digneat suę gloriose Trasfigurationis, quā nunc obtinet in cælis. Quam nobis concedat, qui in Trinitate, &c.

D O M I N I C A S E C V N D A

Quadragesimę.

G R E S S V S Iesus secessit in parres Tyri, & Sydonis. Matt. 5.

P R I M A I N T R O D U C T I O.

L E X Imperialis. C. de nupt. l. Imperialis, dicit, q̄ clementia decet principem. Casus est talis. Aliquis, casus fortuito occidit alium, propter quod capitur, & in carcerem recluditur. Interim autem amicus eius currunt ad principem, rogantes eum pro litera, & gra-

via remissionis. Econtrario autem instant amici defuncti, ut occisor suspendatur, & fiat iudicium in iustitia de eo. Quid iuris in hoc casu? Certè attento, quòd casus fuit fortuitus, & requirat remissionē, illam non debet denegare princeps, quia ut dicit lex prædicta, clementia decet principem, & præfertur in casu pio, cuiusmodi est proposito. Ita lex est conformis sententie illius moralis Senec. qui lib. de clementia dicit, quòd nullum magis decet clementia, quàm principem.

MORALITER. Ista lex potest exponi tripliciter secundum, quòd triplex est principes, uidelicet Ecclesiasticus, laicus supremus, uidelicet, Christus, qui est princeps regum terrarum.

PRIMUM igitur princeps est prælatus Ecclesiasticus, qui præest animabus. Vnde, & Apostoli in hymno uocantur Ecclesiarum principes. Clementia autem decet hunc principem in ordine ad subditos, qui peccant ex humana fragilitate, seu ex passione. In ordine autem ad eos, qui peccant ex praua, & longa consuetudine, aut ex certa deliberatione, seu malitia, debet esse seuerus, & rigidus, in cuius figuram dicit Paulus Hebr. 4. quòd in arca Moyfi erant simul uirga, & manna. Arca Moyfi mens est boni prælati in qua simul debent residere uirga correctionis, & dura increpationis quo ad malos subditos, & manna mansuetudinis, siue clementiæ quo ad alios. Nam clementia secundum B. Tho. 2. 2. q. 157. art. 1. est moderatiua, seu mitigatiua poenarum pro loco, & tempore, & pro delinquentium qualitate, Et istud est contra illos prælatos, quæ sunt nimium duri, & seueri subditis suis etiam in modico deficientibus, & qui semper habent præceptum in ore, & uirgam in manu. Tales enim non habent uirtutē clementiæ, & mansuetudinis, sed potius uirtutem crudelitatis. Alij autem per oppositum sunt, ita remissi, & pusillanimes, quòd omnia ferme dimittuntur transire impunita. Nota de illa abbatissa, quæ cum cauda vulpis disciplinavit unam de suis monialibus, quæ passa fuerat lapsum carnis. Medium ergo tenuere uirtuosi principes animarum in ordine ad subditos.

SECUNDVS princeps, est princeps laicus, qui etiã tempore, & loco, & pro qualitate personarum debet habere clementiam ad subditos. Vnde in laudem regum Israel scribitur, 3. Reg. 20. quòd reges Israel clementes sunt. Propter quod Senec. scribit librum ad propositum, quem intitulauit liber de clementia

clementia ad Neronem, qui Imperator erat. Non enim possunt melius principes attrahere ad se corda subditorum suorum, quàm per clementiam, & mansuetudinem, quia ut habetur Prouerb. 20. Roborabitur clementia thronus regis. Quod diligenter attendens Rex Assuerus, quamuis paganus, scripsit Epistolas ad uniuersas partes terrarum in hæc uerba. Cum plurimis gentibus imperarem, & uniuersum orbem meæ ditioni subiugassem, nolui abuti potentiæ magnitudine, sed clementia, & lenitate gubernare subiectos, ut absque ullo terrore uitam silentio transigentes, optata cunctis mortalibus pace fruerentur. Hester 13. Ad hoc etiam est exemplum de rege Apum, qui solus aculeo caret. Per quod manifestè designatur, quòd reges, & Principes debent esse cæteris hominibus clementiores. Debet tamē eorum clementia esse iustitiæ permixta pro loco, & tempore. Istud ergo est contra nonnullos reges, & principes Christianos, qui potius tyrannicè, quàm regaliter præsent subditis, uexantes eos tallijs, gabellis, & penè infinitis modis. Sed unde hoc? maxime cum tales antequam assumantur in principes, uideantur Pij, & Clementes? Certè huius rationem assignat Grego. lib. 25. moral. cap. 20. dicens, quòd secundum merita subditorum tribuuntur personæ regentium, ut scire, qui uidentur boni, accepto regimine mox permutantur. Hęc ille.

TERTIVS princeps est Christus Iesus, qui est rex regum, & Dominus Dominantium. Et iste princeps est clementissimus. Pro quo notandum, quòd olim Deus erat seuerissimus erga pauperes peccatores, ita ut nullum sineret intrare palatium suum cæleste etiam quantumcunque uideretur penitere de commissis peccatis. Sed ex quo factus est homo simul factus est totus clemens, ita ut de eo admiratiuè dicat Ecclesia. Quæ te uicit clementia, ut ferres nostra crimina, &c. Dicit enim Hugo de S. Victo, quòd Clemens dicitur homo, quãdo eū tenet ad cõpatiendū, facilis ad remittendum, & promptus ad subueniendū. Hæc autem tria plenissimè fuerunt in principe nostro Iesu Christo. Primum ostendit in effectu se habere, quando uidens ciuitatem Hierusalem, & præuidens mala, quæ illi superuentura erant, fleuit super illam. Luc. 9. Et similiter quando uidens Magdalenam plorātem super mortuū

fratris sui Lazari, lachrymatus est, Iohan. 11. Secundum etiã se habere ostendit, quando eidẽ Magdalenz ploranti ad eius præriosos pedes dixit. Remittuntur tibi peccata tua. Luc. 7. Tertium similiter se habere probauit, quandoquidem Latroni dicenti ad eum. Memento mei do. &c. mox respondit. Hodie mecum eris in paradiso, Luc. 23. Hoc idem etiam manifestissimẽ se habere ostendit in historia præsentis Euangelij, quandoquidem liberauit filiam mulieris Chananecz a ne- zatione spiritus maligni, dicens matri illius. Fiat tibi, sicut uis. Ecce ergo, &c.

SECUNDA INTRODUCTIO EX EPIST.

ABSTINEATIS vos à fornicatione. 1. Thef. 4. Scribitur extra de raptoribus. c. in literis, quod incendiarij ex quo sunt semel per Ecclesiam tales denunciati à solo Papa absoluntur. Casus decretalis est talis. Quidam peruersus homo combussit plures Ecclesias, etiam malitiosẽ. Hic ergo cum peruenisset ad extrema, penituit, & rogauit curatum ad se uocari. Quo accessito, rogauit eum corpus suum inhumanum esse in terra sancta. Ille autem tanquam uir probus, & doctus hoc negat, addens, q non potest eum absolueri ab excommunicatione, & per consequens, neque post mortem corpori suo Ecclesiasticam sepulturam conferre. Super hoc igitur amicis consulsunt summum Pont. Alexan. III. Quo audito, quod defunctus in fine penituisset, mandat, ut absolua- tur, & per consequens in terra sancta sepeliatur. Eadem sententia habetur extra de sent. excom. c. coquefii. Similiter idẽ habetur. 23. q. ult. c. pessimam, ubi dicitur, quod si quis ex odio, aut uindicta ignem apposuerit, siue apponi fecerit, aut appositoribus consilium, auxilium, uel fauorem, scienter dederit, excommunicetur, & in mortis articulo Ecclesiastica careat sepultura, nisi supra absolua- tur à Papa.

MORALITER, Multi sunt hodie incendiarij in hoc mundo. Nam per incendiarios intelligo generaliter omnes illos, qui alios sollicitant, prouocant, & incitant ad malum. Da exemplum de lubricis uiris. Itẽ de crapulosis, & ebriosis. Item de lusoribus, & similibus. Nam sicut incendiarius primo ponit ignem in certo loco domus, aut ciuitatis, deinde ipse ignis uolat de domo in domum, & de loco in locum, ita etiam multi sceleratissimi uiri, primo corrumpunt quadam-

partii-

particulares personas, deinde medio earum corrumpunt, & incendunt unam totam communitatem, ciuitatem, aut prouinciam. Da exemplum de hæresi Ariana, quæ primò paucos incendit. Deinde diffusa est de gente in gentem, & de regno in regnum. Ecce ignis ille de quo loquitur dñs Deuter. 32. dicens. Ignis succensus est in furore meo. Vnde in figuram huius legitur Iudic. 3. de Sampson, qui accepit trecentas vulpes, in quarum caudis ligauit faces ardenres. Cumque hmõ vulpes huc atque illic discurrerent, combusserunt segetes, vi- tes, & oliueta Philistinorum. Ad propositum vulpes in cau- dis suis ignem defertentes quo comburuntur fructus terraz, rectẽ designant publicẽ peccantes, qui suo malo exemplo alios incendunt intus in conscientia. Nonne dominaz, & do- micellaz illaz, quaz post se trahunt tunicas caudatas, cum quib- uidentur quodammodo mudare uicos platearum sunt simili- les vulpibus Sampsonis in hoc, scilicet, quod incẽdunt igne concupiscentiaz corda carnalium hominum? Sed quid est qd incendiarij à solo Papa absoluntur, nisi, quod carnales, & lubrici uiri castas, & pudicas uirgines, aut mulieres de actu turpi sollicitates, adeo grauter peccant, quod non nisi à Deo absolui possunt? Merito ergo tales incendiarij debent sibi præcauere ab igne concupiscentiaz, prout eos admonet Apo. in epistola huius Dominicaz dicens, Abstinetes uos à fornicatione, &c.

PRO EADEM DOMINICA DE EVANG.

DOMINE adiuna me. Matth. 15. Scribitur extra de of- ficio iudicis ordina cap. perniciosam, quod ecclesia in casu potest implorare auxilium brachij secularis. Casus est talis. Est aliquis zelosus Episcopus, qui in propria uisitaz suam die cesim, sicut olim faciebant sancti Episcopi, inuenit quendam ecclesiasticum tenentem concubinam à pain, & à pot, quam etiã alias de simili casu reprehendit, sed neque secuta est emẽ da. Hunc ergo iubet per suos officarios apprehendi, & trahi ad carceres suos. Quod alter attendens munit se, & defendit quantum potest. Quid ergo iuris in hoc casu? Certẽ respon- det Papa. Io. per dictam decretalem, quod in tali casu, aut simili Episcopus potest implorare auxilium brachij secularis, & per clientes, siue officarios regios eum potest capere, & ad carceres suos ducere, quia ut dicitur 23. q. 5. principes, po- testas

N 4

restas terrena tenetur adiuuare potestatem Ecclesiast. in puniendis sceleribus indisciplinatorum, & superborum hominum. Istud autem auxilium uulgariter uocatur manus regia, siue manus fortis.

MORALITER. Per episcopum intelligitur ratio, quæ debet corrigere insolentias subditorum suorum, i. quinque sensum exteriorum. Ex hoc figuratur Ios. 10. ubi legitur, quæ cum ipse Iosue laboraret ad ingrediendum terram promissionis, uenerunt contra eum quinque reges contra ipsum acriter dimicantes. Quos tandem cepit, posuitque in camera sua quousque sol accubisset. Tandem noctis silentio fecit eos suspendi prius, quam iret ad dormiendum. Sed qui sunt isti quinque reges, nisi quinque sensus corporis? quos debemus suspendere per mortificationem prius, quam dormiamus somno mortis, quia et dicit Apost. Gal. 6. Qui Christi sunt carnem suam crucifixerunt cum uitijs, & concupiscentijs. O quam gloriosa, & quam magna uictoria est superare, & captiuas tenere huiusmodi carnales concupiscentias. Hoc enim maius est, quam expugnare urbes minutissimas. Nam multi principes subiugarunt sibi urbes iudicio hominum inexpugnabiles, qui tamè à suis concupiscentijs subiugati sunt. Ut enim refert Valer. Max. lib. 2. c. 3. Olim apud Romanos nullus triumphabat nisi de maxima uictoria obtenta. Lege enim, inquit, caurum erat ne alicui triumphus decerneretur nisi quinque millia hominum una acie prostrauisset. Ad propositum prostrare quinque millia hominum, est uictoriam habere de quinque sensibus corporeis. Quicumque ergo illos prostrauerit, ut non præualeant contra rectum rationis iudicium. profecto talis triumphabit in coelis. Sed forsitan dicet hanc uictoriam esse summè difficilem, maxime cum pugna sit continua, & intra uos sic quasi intestinum bellum. Fateor ita esse, non est tamen impossibilis, maxime auxiliante, Deo. Quemadmodum ergo Episcopus potest in casum implorare manum forrem regis, ita etiam quicumque sentit tentationem contra spiritum suum præualare, debet diuinum auxiliium implorare, dicendo cum afflictæ Chananea. Dñe adiuua me.

In præsentem euang. de tribus principaliter fit mentio, uidelicet, De muliere Chananea instantè supplicat. ibi. Misere mei dñe, &c. De Christo supplicationis exauditionem

dissi-

dissimilante. ibi. Qui nõ respondit ei uerbum. De eodè Christo magnificè, & liberaliter subueniète ibi. Fiat tibi sicut uis.

Primò igitur fit mentio de muliere, &c. Pro quo notandum, quod ut refert euang. Mattheus, egressus Iesus, uidelicet de terra Genesar, in qua ut legitur Matth. 14. ipse curauerat omnes male habentes, & fimbriam uestimèti eius tangentes. secessit in partes Tyri, & Sydonis, ut enim dicit de Lyra, Tyrius & Sydon erant quedam ciuitates sitæ in terra Promissionis, & hoc prope montem Libani, in quibus habitabant Gentiles. Nõ enim potuerant filij Israel totaliter expellere Gentiles de terra Promissionis. Et hoc ex diuina ordinatione, ut scilicet in eis erudiretur Israel, & similiter ut essent flagellum domini cõtra Israelitas quotiens à Deo recedebant per peccatum. Si cui fortè ac ratione noluit dñs Anglos à cunabilis infestis Francis, & regno Franciæ totaliter ab eodem regno expellere, sicut pater de illis, qui adhuc inhabitabant opidum Calentense munitissimũ, & quasi inexpugnabili. Et de hmõi terris, & ciuitatibus inhabitatis per gentiles, & idololatrias in terra Promissionis, loquens Dñs ad increpationem, & uituperium iudeorum Matt. 11. ait Væ tibi Carrozaim, uæ tibi Bethsaida, quasi in Tyro & Sydona factæ fuissent uirtutes, quæ in uobis factæ sunt olim in cinere, & cilicio penitentiam egissent. Veruntamen dico uobis, Tyro & Sydoni remissius erit in die iudicij, quam uobis. Et certè hæc uerba modo posent improperari malis, & peruersis Christianis in ordine ad paganos, & iudeos. Sequit. Et ecce mulier Chananea à finibus illis egressa clamauit, dicēs, Misere mei dñe filij David filia mea male &c. Nec certè mirum si hæc mulier clamabat post Christum. Sunt. n. tria quæ faciunt aliquem clamare, uidelicet necessitas, sicut patet in egenis petentibus eleemosynam. Amor, sicut patet in lugentibus mortem amicorũ suorum. Dolor, sicut patet in infirmis, aut quibus dolor grauis infertur. Propter hæc ergo tria clamabat dicta Chananea. Primum quidem, quia indigebat misericordia Christi, non tã por sanatione filæ suæ, quam pro sua consolatione, ideo ait, Misere mei dñe. Secundò uerò, quia diligebat, Et hoc notatus cum subditur, filia mea, quam naturaliter diligere debeo. Tertio autè, quia dolebat sup. uidendo filiam suã in miserissimo statu, de quo subditur, quia male à dæmonio uexatur.

Et

Dominica Secunda

Et nota quod mulier Chananæa uocauit Christum dominum & David filium. Primum referens ad ipsius Christi diuinitatem. Secundum uero ab eiusdem humanitatem. Ex quo patet, quod iam erat aliquo modo a doctore intrinseco edocta in fide Christi. Volebat autem per prædicta uerba innuere, quod Christus poterat filiam eius curare, quia domine. Item, quod hoc debebat ex quadam defectia agere, quia fili David, qui. scilicet fuit totus misericors & pius, unde, & dicere poterat cum Pl. Duo hæc audiui, super de filij David & hoc Spiritu sancto me illuminare interius [quia potestas Dei est,] super in te, ut curare possis filiam meam, & ideo rogo te non excuses, nec hoc beneficium mihi deneges, & tibi domine misericordia] , sicut uelis, & in quod homo, ergo miserere mei domine fili David. Quod quidem uerbum pertractans Chrysostomus homil. 12. dicit sic. Miserere mei Domine, modicus quidem sermo est, sed immensum benignitatis continet pelagus. Vbi. n. misericordia postulari, ubi uniuersa comprehensa sunt bona. Hæc ille. Idem etiam dicit hom. 79.

A L L E G O R I C E, Hæc mulier tam sollicita de salute filiarum suarum dæmoniacarum, & pro qua tam instanter rogat Christum, designat sanctam matrem Ecclesiam militantem, cui semper est cura de salute filiorum, & filiarum suarum, & signanter quoniam uexantur a dæmonio per peccatum. Præcipue autem pro illis orat in quadragesima, ut saltem tunc liberentur a dæmonio per sacramentalem confessionem. In cuius rei signum semper in finem missæ de ieiunio, solet addi collecta pro populo, ante quam solet diaconus clamare, & dicere, Humiliate capita uestra Deo, ut, scilicet, libentius uos exaudit.

M O R A L I T E R, hæc filia dæmoniacæ est quælibet anima in peccato mortali existens. Nam, ut dicit Chrysostomus homil. 12. Magnus dæmon peccati est. Ex quo uerbo possumus concludere, quod dicta filia, id est peccatrix anima tot in se habet dæmonia, quot peccata mortalia. Ecce in quali, & quam periculoso statu est, & quam horrendam societatem habet. Mulier autem Chananæa tam instanter pro filia sua orans significat, quod parentes carnales debent frequenter orare Dominum pro spiritali salute filiorum atque filiarum suarum, & præcipue, quoniam iam conspiciunt eos a dæmone possessos, id est subiacere peccatis, & uitijs. Item pro talibus debent parentes petere orationes

Quadragesima.

102

tionem, & preces sanctorum uirorum. Sic enim agebat sancta illa Monica quondam mater diui Aug. pro eodem filio suo, prout ipsemet refert lib. 3. confess. dicens, quod plus ipsa fiebat pro conuersione sua orando dominum, quam flent matres corporea funera filiorum suorum. Item nullum diem præter mittebat, in quo oblationem bis ad altare domini non offerret pro eo, uidelicet, mane, & uespere, ut idem testatur lib. 5. confess. Similiter refert idem prædicto lib. 3. quod dicta mater eius multum & quasi importunè instabat ad B. Ambrosium dominum rogaret pro illius conuersione. Instantum, quod semel attediatus precibus importunis illius, dixit ei stomachando. Vade a me, fieri non potest, ut filius istarum lachrymarum pereat, o bona, & pia mater. O quot sunt hodie paucissimæ Monichæ super terram. Nam modernæ matres plus sollicitantur de filiorum suorum salute corporali, quam spiritali. Plus amant eorum corpora, quam animas. Plus timent de ipsorum morte corporali, quam æternali.

Q U A R T I V S circa historiam præsentis Euang. cur Dominus permittit homines interdum a dæmonibus possideri, & corporaliter uexari, Ad quod responderetur, quod propter multas rationes.

P R I M A igitur ratio est propter dubium in fide. Sunt enim aliqui, ita imperfecti in fide, ut non credant dæmones esse, sed quicquid de talibus dicitur, hoc fit (dicunt) ut timor incutiatur malis hominibus. Vnde & Tullius dicebat. Ut esset formido male agendi apud improbos constituta sunt a maioribus nostris supplicia apud inferos. Ad refellendum igitur huiusmodi errorem pestiferum permittit Deus, quod etiam in presenti appareat malitia dæmonum etiam, quodammodo sensibiliter, uidelicet, in uexando, & possidendo homines corporaliter, sicut etiam uoluit, ut appareat purgatorium Sancti Patricij, uidelicet, ad terrorem illorum, qui negant purgatorium, & infernum. Quamuis audierim a uiris probatis de Hybernia, apud quos dicitur esse huiusmodi purgatorium, quod a parte rei talia non sunt, neque uidentur qualia finguntur. Dicunt tamen illic esse quandam abbatiam, & in ea foueam, seu locum subterraneum, apud quem intrantibus multa in somnis, siue secundum fantasiam, aut imaginariam uisionem apparere dicuntur. Satis ergo ad primum propositum loquitur

Dominica Secunda

loquitur Saluator noster Iohan. 4. dicens. Nisi signa, & prodigia uideritis, non creditis.

S E C U N D A ratio est propter peccatum in lege. Sunt enim nonnulla peccata tam execrabilia, & enormia, quae in ultionem eorum permittit omnipotens Deus auctores talium à demonibus corporaliter possideri, & uexari. Et de hoc habemus historiã in utroque testò. Quantum quidẽ ad uerus legitur, 1. Reg. 16. & 18. quod Saul propter suam inobedientiam fuit à spiritu maligno possessus corporaliter, & uexatus. Quantum etiã ad nouum testamentum legitur 1. Cor. 5. quod Paulus tradidit Sathanae quendam Corinthium corporaliter uexandum, ut tñ spiritus eius saluus fieret per talem penam. Et huius ratio fuit, eò quod commiscebatur carnaliter nouerçe suæ, idest, uxori fecundæ patris sui, nec super hoc admonitus desistere uoluerat.

T E R T I A ratio est propter manifestationẽ diuinæ omnipotentiae, atque ut mirabilis appareat, & prædicatus omnipotens dñs in suis, & ex suis operibus s̄m, quod in simili dixit Christus de egeco nato Io. 9. Neque hic peccauit, neque patentes eius, ut cæcus nasceretur, sed ut manifestentur opera Dei in illo. Neque tamen qui hac rone uexatur à maligno spiritu, potest rationabiliter conqueri de Deo, quia nemo potest ei dicere, cur ita facis, quasi uolens eius corrigere opera tanquã non bene facta. In talibus enim sola uoluntas facientis est sibi ratio faciendi ita. Da exemplum de figulo, qui sola uoluntate de eadem massa terræ facit uaria uasa ad uarios usus.

Q U A R T A ratio est propter ostensionem sanctitatis alienae, utpote, sanctorum Dei. Verbi gratia. Ad ostendendum enim quanti meriti sit apud Deum Beatus Petrus, ãffrequenter ad impositionem, & tactum cathenarum, quibus fuit sub Herode ligatus demoniaci liberari sunt. Hac etiam ratione Ambianis atque quibusdam alijs locis Regni Franciæ, in quibus particulatim diuifum est, & honorificè reconditum sacrum caput diui Iohannis Baptistæ, curãtur multi homines, qui potius uidearur demoniaci, quã alio genere morbi laborare. Vult ergo Deus sanctos suos honorare, præbendo remedia sanitatum contra uaria genera infirmitatum multis egrotis eorum præcibus, & meritis. Propter quòd dicit P̄sal. Mira b̄ylus Deus in Sanctis suis.

Q U I N T A ratio est pp̄ approbationem sancte ordinationis

Quadragesima.

103

nis humanæ. Vnde legitur in uitis fratrum ord. prædicatorum de quodam fratre conuerso, qui cum in occulto comedisset carnes, quæ superferant cuidam fratri infirmo, cui ministrabat, statim inuasit eum diabolus. Dicitur tamen factis suis precibus, & meritis à spiritu maligno liberauit B. Parer Dominicus, qui pro tunc in conuentu, ubi hoc accidit, præfens erat.

S E X T A ratio est propter augmentum meriti, & gratiæ. Nam hac ratione permisit Dominus sanctissimum, & patientissimum uirorum Iob crudeliter tractari à dæmone, ita, ut à planta pedis usque ad uerticem capitis sui, non esset in eo sanitas, Eiusdem 2. Refert etiam Chrysof. lib. 1. & 2. de prouidentia Dei, de Stargirio Monacho arreptitio, sancto tamen uiro, quod cum illũ uisitasset in propria, cepit eum consolari, dicens, quod fortè hoc permiserat Deus illi accidere pp̄ aliqua peccata in seculo commissa, uel ad maius eius meritum. Similiter legitur in dialogo B. Seueri discipuli B. Martini, quod quamuis esset tantæ sanctitatis, ut ad solum tactũ sui cilicij dæmones fugarentur, quia tñ sensit quandã inanẽ gloriã insurgere, rogauit dñm, ut ad sui humiliationẽ possideretur à dæmone, quæ exaudiuit dñs. Nam per quinque menses à dæmone possessus fuit, & uexatus, ita horribiliter, ut oppoteret eum ligare. Cæterum ad propositum legitur in legendo magna Beati Domini de quadam meretrice per eum ad pœnitentiam conuersa. Hanc itaque cum postmodum crudelissimè torqueret diabolus, uir Dei Dominicus misericordia plenus cepit, rogare dominum pro illius liberatione, quem exaudiuit Deus. Post illius ergo liberationem ceperunt in ea insurgere motus libidinum. Similiter uarias phantasias suscitabat illi diabolus, faciens ad memoriam redire priora, & nefanda peccata carnis, cum uehementi delectatione. Hoc ergo opus diabolicum illa in confessione detexisset sancto uiro Dei Dominico, rogauit iterum ille dominum, ut dictæ mulieri daret, quod saluti animæ suæ magis expediret. Nec multo post iterum cepit acrius à dæmone uexari, quã prius fortè in satisfactionem priorum delictorum. Item ad præseruationem contra futuram ruinam. Item ad sui meriti, & æternæ salutis augmentationem nulli dubium. Et sic patet multiplex ratio. Cui Deus permittat quosdam homines interdum corporaliter à malignis spiritibus possideri pariter, & uexari.

Seo

S E C V N D O principaliter in hodierno euangelio fit mētio de Christo supplicationis mulieris Chananeæ exauditionem dissimulanter, cum subditur. Qui non respondit ei uerbum. Quod ideo fecit, ut probaret patientiam, & longanimitatem illius, ut dicit interli.

M Y S T I C E, per hanc taciturnitatem Christi significat quod, & si interdum dominus ad primam petitionem ecclesiæ differat dare, quod petitur, nequaquam tamen est desperandum, uel à petitione cessandum, sed multo magis præcibus insistendum, siue ad Deum, ut conferat, quod petitur siue ad Sanctos eius, ut multiplicatis intercessionibus tandem conferat, quod impromptu differt dare. Propterea dicebat Psal, Deus meus clamabo per diem, & non exaudies, & nocte, supple, clamabo nec similiter exaudies, & non ad insipientiam mihi, immo ad maximam sapientiam, & eruditio nem, ut, scilicet, per hoc doceas me in oratione perseverare, & sic meritum magis, ac magis augere. Greg. in mora. lib. 20. c. 25. exponens illud Iob. 30. Clamabo ad te, & non exaudies, iusto, & non respicis me, dicit sic. Alto consilio omnipotens Deus cum sancti eius aduersariorum persecutionibus comprimuntur, cumque assiduis interpellationibus clamant, ut liberentur differre solet uoces petentium, ut crescant merita patientiam. Et post pauca. Nam ad multiplicandam sanctorum sapientiam proficit, quod postulata tarde percipiunt, ut ex dilatione crescat desiderium, ex desiderio intellectus Augeatur. Intellectus uero cum intendunt, ei in Deum ardentior affectus apperitur. Affectus uero ad pro merenda cœlestia tanto fit capax, quanto fuerit expectando longanimis. Hæc ille.

A L L E G O R I C E, prædicta tarditas exauditionis mulieris Chananeæ rogantis Christū pro liberatione filie sue de moniacæ, rectè designat tarditatem aduentus filij Dei in mundum, qui diu fuit desideratus, & postulatus à sanctis patribus, ut descenderet in hunc mundum, & liberaret filiam à demōnio uexatam, id est, naturam humanam peccatis obnoxiam. Tandem ergo uictus importunitate petentium, descendit, & eam sanam fecit.

M O R A L I T E R Per difficultatem impetrationis salutis pro filia mulieris Chananeæ, significatur, quod iustus interdum

terdum pro alijs in peccato existentibus orantes, nisi difficulter exaudiuntur, aliquando uero nunquam, opponentibus se effectui orationis eorum dilectis aliorum pro quibus orat. Ecce enim Moyses frequenter legitur orasse dominum pro salute Pharaonis, qui tamen tandem submersus est in Mari Rubro. Item Abraham orauit Dominum, ne perderet Sodomam, & omnem circa regionem, nec tamen exauditus est contradicentibus demeritis inhabitantium illic. Similiter legitur ibidem 7. quod ipse dominus dixerit ad Hieremiam. Tu noli orare pro populo hoc, ne assumas pro eis laudem, & orationem, & non obstitas mihi, quia non exaudiam te. Et huius refutationis causam assignat, di. Nonne uides, quid isti faciunt in ciuitatibus Iuda, & in plateis Hierusalem? Similiter legitur. 1. Reg. 16. quod Samuel Propheta sanctissimus multum instanter rogauit Dominum pro rege Saul, etiam usque ad lachrymas, nec tamen exauditus fuit, quinimmo dixit ei dominus. Usquequo tu loques. Saul cum ego proiecerim cum ne regnet super Israel? Insuper Ezech. 14. dixit dominus. Si steterint Noë, Iob, & Daniel non liberabunt filios suos, & filias, quoniam inualuit eorum malitia. Ex his ergo omnibus elicere possumus, & concludere, quod orationes iustorum non profunt alijs pro quibus fiunt, quando ponunt obicem, insuper & nisi cooperentur. Hoc enim uult Chrysost, qui homil. 79. ait, bonum est sanctorum oratione perfui, maxime cum nos, & cooperamur. Quis si non cooperemur, nihil prodest aliorum auxilium, uerum, & cum illo perimus. Hæc illæ. Et ad propositum facit exemplum, quod legitur in uitas patrum de quodam grani peccatore, qui se commendauerat precibus cuiusdam sancti patris. Videns ergo, quod non inde fieret melior, redijt ad patrem conueniens, quod non bene orasset pro eo. Pater autem intelligens, quod ille non cooperaretur suæ saluti, quinimmo aduersaretur continuè peccando, & quod hæc esset causa, quod orationes suæ illi non prodesse, imposuit humeris suis faccum grauem, iubens, ut cum illo de camerula sua exiret. Cumque ille hoc studeret facere, dictus pater retro stans retinebat ad se saccum, iubens semper, ut exiret. Quod ille persentiens, & quomodo, inquit, exire possum cum tam graui sarcina, maxime cum tu econtrario retrahas, & obicem ponas

ponas? Ad quem patet. Et quomodo, inquit, potero te iurare meis precibus, cum tu illis peccando obstitas?

N O T A N D U M est autem iuxta istoriam præsentis euangelij, quòd mulier Chananea ueniens ad summum regem Christum, pro illius reuerentia, & ut facilius ab eo exaudiretur, assumpsit in suo comitatu plures generosas domicellas ualde decoras, etiam tanto regi acceptissimas, quas similiter in suo comitatu debet habere quicumque cupit aliquid à Deo impetrare.

P R I M A igitur domicella fuit Fides. Nisi, n. credidisset Christum omnipotentem, & filiam suam à maligno spiritu curare ualentem, nequaquam ad eum accessisset. Vnde, & in fine Euangelij laudat eum Christus de sublimitate fidei suæ, dicens. O mulier magna est fides tua, hanc etiam domicellam semper debemus nobiscum habere, cum ad Christum exorandum accedimus, quia, ut habetur Heb. 11. Sine fide impossibile est placere Deo. Debemus ergo credere eum omnia posse, & similiter, quòd facit omnia quæcumque uult in cælo, & in terra, in mari, & in omnibus abyssis. Item, quòd est futurus remunerator bonorum, & ultor malorum,

S E C U N D A domicella fuit Spes, Frustra. n. Christum, & eius Apostolos rogasset si non se ab eo exaudiendam sperasset. Hanc similiter domicellam secum debet habere omnis peccator ueniam petens à domino. Debet enim semper extollere in corde suo Dei omnipotentiam, & misericordiam supra omnem humanam malitiam. Vnde Chrysost. homil. 12. de muliere Chananea. Noli inquit mihi dicere perij, qui iam medicum habes fortiorem te, & potentior, quàm infirmitas tua est, Hæc ille.

T E R T I A domicella fuit Charitas. Nempe mirabilem charitatem ad filiam suam se habere ostendit hæc mulier, cui tantum compatiebatur, & dolorem filie suum reputabat, & faciebat. Propter quod dixit Christo, Misere mei domine. Hanc pariter domicellam in suo comitatu secum debet habere omnis orans ad dominum. Non enim debet homini sufficere pro se orare, aut saltem propriam curare, nisi etiã pro posse procuret aliorum salutem, dicente scriptura Eccl. 17. Vnicuique mandauit Deus de proximo suo. Et Iaco. 5. Orate pro inuicem, ut, &c.

Q U A R -

Q U A R T A domicella fuit Patientia. Et hanc domicellam euidentissimè secum se habere ostendit, maxime cū Christus illi misericordiam petenti responsum non dedit, ut dicit Euangelista. Nec tamen inde turbata est, aut in uerba dura prorupit, di. Quare mihi non loqueris? Nonne deterioris sum conditionis, quàm illa mulier deprehensa in adulterio, cui tantum fauisti, & partes eius defendidisti? Neque similiter Christo impropertauit, quòd tam familiariter locutus prius fuisset mulieri Samaritanæ uenienti haurire aquam, & huiusmodi. Hanc similiter domicellam patientiæ secum habere debent, quicumque ad dominum accedunt aliquid petentes ab eo si mox non respòdet petitioni eorum. Differt. n. sepe exaudire, ut discamus perseuerare, aut quia forte non expedire nobis pro tunc obtinere, quòd petimus. Sapientissimus. n. medicus est, & ideo omni cum fiducia nos, & causas nostras illi committere debemus, & patienter ferre si aliter euenierit, quàm optamus.

Q U I N T A domicella fuit Humilitas. Quã similiter aperit se habere ostendit in suo comitatu dicta Chananea, quando quidem Christo dicenti illi non esse bonum sumere panem filiorum, & mittere canibus, quasi uocasset eam carnem, & indignam gratia sanitatis, quam pro filia patebat, illa de se minus sentiens, catellam se uocauit, dicens. Etiam Domine, quasi diceret, uerum est, q. dicitis. Nihilominus catelli edunt de micis quæ cadunt de mensa dominorum suorum, ac si aperit diceret. Non mereor panem integrum gratiæ uestræ, sed contenta sum reliquis sanitatum, quas iudæi uilipendunt, ut dicit gl. inter Augusti. autem super Psal. 58. exponens illud uerbum. Famem patientur, ut carnes, dicit quòd hæc mulier Chananea suscepti humiliter à Christo conuiuium, & ideo meruit beneficium. Neque tamen inquit conuiuium illud dicendū erat, quòd à domino dictum erat. Seruus. n. si aliquid tale domino dicat, conuiuium est. Dominus etiã cum aliquid tale dicit seruo suo, dignatio potius dici potest, quam conuiuium. Hæc ille. Hanc similiter domicellam secum habere debent quicumque recedunt ad Dominum, aliquid impetrare uolentes, quia ut habetur de eo. Psal. Respicit in orationem humilium, & non spreuit preces eorum.

S E X T A domicella pedissequa mulieris Chananeæ ueniens. Ser. Quadr. G. Pep. O tes ad

Dominica Secunda

tes ad Christū fuit Perseuerantia. Signum enim magne perseuerantia: in ea fuit, quod roties quasi despectui habita à Christo, & quasi denegata super instanti petitione sua, non propter ea animum perdidit, nec inde indignata fuit, aut de impetrando, quod petebat desperavit, sed uirili animo potius, quam foemineo perseueravit, nec currens ad Christum, nec ad Petrum, nec ad Iohan. nec ad Iac. & sic de alijs Apostolis. Postremo rediens ad eundem Christum, & fortè in terram se posternens clamauit, & dixit, domine adiuua me. Cui cum iterum satis dure respondisset, di. Non est bonum sumere panem filiorum, & mittere canibus, patientiam habuit cum canem à Christo se appellari audiunt, quinimmo caecillam se appellauit, ecce eius perseuerantia. Hanc etiam domicellam sanctæ perseuerantia: in comitatu nostro habere debemus cum ad Deum supplicaturi accedimus, prout inuit Christus in illa parabola, de qua Luc. 11. de homine pulsante ad ostium amici sui media nocte petente tres pa. &c. Postquam ergo peccauimus, debemus more huius Chananae perseuerare impetendo Dei misericordiam, recurriendo ad ipsum dominum, & B. Virginem, uel ad talem, uel talem Sanctum, & ad hoc propositum dat Chrysof. hom. 80. talem persuasionem, seu similitudinem. Cum inquit, hominem irritasti, rogas amicos, & uicinos, atque ianitores, pecunias impendis, & multos dies consumis accedens, & supplicans, si semel, uel bis, uel milites irriuratus te reijciat, & omni no non recedis, sed ma.iori labore contendis maiorem adhibes supplicationem, sic & nos agere debemus postquam peccauimus. Da etiam similitudinem de illis, qui habent aliquos processus in curia parlamenti Paris. qui omni die quo sedet dicta curia, solent praesentare singulis dominus dictæ curia: quædam breuia, siue chartulas supplicantes expeditionem sui processus. Tandem autem dicti domini fortè tædio affecti pronunciant arrestum, sic &c.

I V X T A autem illud uerbum presentis Euangelij. Non est bonum sumere panem filiorum, & mittere canibus. Nota de multis nobilibus, & diuibus habentibus multitudinem canum uenaticorum, quibus dant panes in copia, pauperibus autem uix micæ tribunt. Nota de illo comite habente. 140. canes, prout relatu famulorum suorum didici, à quo

uix

Quadragesima.

uix portui obtinere exiguam eleemosynam pro quodam uicino conuentu ordinis nostri, in quo capitulum fratrum reformatorum celebrandum erat. Sed hoc mihi superfluum uisum, & requiramus aliam predictorum uerborum expositionem.

M Y S T I C V, Ergo notandum, quod canes in sacra scriptura, quandoque significant quousque rectam fidem habentes. & signanter paganos, & infideles, secundum illud Apoc. vii. Foris canes, & uenefici, idest, uenenum infidelitatis facientis, & impudici, tam corporaliter luxuriando, quam spiritualiter iniquitatem quamcunque faciendo, & homicidæ, supple, Christianorum, quando datur illis facultas, & idolis seruientes. Hi ergo sunt canes, de quibus piè conuenitur mater Ecclesia, dicens illud Psalm. Circunderunt me canes multi. Et uerè multi, quia plures sunt, quam Christiani. De huiusmodi ergo canibus loquitur Christus in praesenti Euangelio, dicens, quod non est bonum sumere panem filiorum, & mittere canibus. Filij Dei sunt ueri catholici, quorum panis est uerbum salutis, & sacra scriptura: iuxta illud Deut. 8 Non in solo pane uiuit homo, &c. Iste ergo panis delicatissimus non debet dari canibus praedictis. Nota tamen, quod infideles sunt in duplici differentia. Quidam enim inter eos sunt, quæ pertinaci animo persequuntur Christianos, & quorum cor induratum est, sicut lapis. Alij uerò sunt, qui peccant partim ex ignorantia, & qui fortè libenter suscipiunt Christi fidem, & legem si audirent de ea loqui. Primus ergo non debet dari panis filiorum praedictus, dicente Christo Matth. 7. Nolite sanctum dare canibus, neq; mittatis Margaritas uestras ante porcos, ne fortè conculcent eas pedibus suis. Secundus uero expedit dare praedictum panem filiorum. De primis ergo loquitur Christus in praesenti Euangelio, cum ait. Non est bonum sumere panem filiorum, & mittere canibus, non autem de secundis.

M O R A L I T E R, seu etiam mysticè panis filiorum est sacramentum altaris, de quo in Psalm. Panem Angelorum manducauit homo. Iste autem panis nullo pacto debet dari canibus, idest, peccatoribus, & signanter uotorijs, & publicis. Adde, quod neque etiam priuatis, & occultis, praesertim si illum panem petant in occulto illi, qui cognoscit eos

O 2 esse

Dominica Secunda

esse tales, & tanquam nolentes ueraciter penitere. Seem autem si in publico, quia tunc illis non debet denegari, etiam ab eo, qui in occulto cognoscit eos esse tales, & hoc ne uideatur prodere peccatum eorum occultum, aut ipsos scandalizare. In cuius figuram legitur 1. Reg. 21. quod Achimelech sacerdos domini dedit sanctum panem, id est, domino consecratum Dauid, & seruis suis fame laborantibus, dicens. Si mundi sunt, & potissimè à mulieribus, manducent ex eo. Quasi diceret, quod non licebat de huiusmodi panibus manducare. Huius, quod maius est, panis propositionis, aut panis altaris? Nonne secundus? Si ergo non licebat nisi mundis manducate de primo, quanto magis neque de secundo? Propter quod dicit Apost. 1. Corinth. 11. quod qui manducat indigne, iudicium sibi, &c.

QUALITER autem peccator rectè designetur per carnem perpulchre declarat Dominus Hugo. Car. in postilla sua, ideo pertranseo.

INSUPER iuxta sequens uerbum in quo dicitur, Catelli edunt de micis, quæ cadunt, &c. Notandum similiter, quod dictum uerbum potest exponi dupliciter, uidelicet, mysticè, & moraliter.

MYSTICE igitur catelli sunt doctores Ecclesiæ militantis, quorum domini sunt Angeli, & uniuersaliter quotquot inhabitant Ecclesiam triumphantem. Huiusmodi ergo domini comedunt super mensam Christi in regno celorum panem integrum, & delicatissimum salutaris doctrinæ, & notitiæ diuinæ, utpote contemplantes Deum facie ad faciem. Catelli uerò prædicti solum comedunt de micis, quæ inde descendunt. Nam Theologia, & scientia uiatorum non est nisi unà mica, descendens à Theologia beatorum, qui comedunt panem integrum, ut dictum est, quia, ut habetur Rom. 1. Quod notum est Dei, manifestum est in illis. Item. 1. Cor. 13. Nunc cognosco ex parte, tunc autem cognoscam sicut, & cognitus sum. O quam felices sunt illi, qui in præsentia sic uacant studio scripturæ, ut degustata mica peruenire digni sint ad locum, in quo panem integrum, & suauissimum notitiæ commesturi sunt.

MORALITER, Catelli sunt pauperes religiosi mendicantes, qui non cessant latrare contra uitia, & ut arceant lupos

Quadragesima.

107

pro infernales ab ouibus Christi. Domini autem sunt multi Ecclesiæ, prælati, tam Episcopi, quam curati, similiter, & religiosi reddituati, qui hodie non solent uocari fratres, sed domini. Et reuera quando exeunt claustrum, & signanter si fuerint priores, aut abbates, potius uidentur nobiles, & domini, tum in uestitu, tum in æquitatura, tum in familia, tum in canibus, & uenaticis auibus, quam monachi, de multis loquor. Et idem iudicium de plerisque Episcopis, & Ecclesiæ prælati. Hi ergo domini epulantur quotidie splendide. Prædicti autem catelli quandoque stant diu expectantes ad fores eorum petentes humiliter micas, id est, reliquias, quæ cadunt de mensa eorum, id est, quæ superfluant eis, Sed quomodo prouidetur dictis catellis? Certè dicti domini habent unum communem procuratorem, qui largitur de huiusmodi micis prædictis catellis ad cæteris egenis, cui nomen, Nemo, & qui olim faciebat elemosynas diuitis epulonis, quas mittebat pauperulo Lazaro, de quo Luc. 16. scribitur, quod nemo illi dabat.

VEL dic, quod catelli ecclesiæ sunt pauperes capellani, qui in ecclesijs cathedralibus, seu collegiatis, aut parochialibus iaciunt seruitutem, portant pondus diei, & æstus. Domini autem sunt grossi canonici, & curati, qui capiunt grossum præbendam, seu beneficium suorum, uix relinquentes exiguas micas capellanis suis, ita, ut tales uix habeant alimèta ad necessitatem, & quibus tegantur. Da exemplum de equis laborantibus, seu arantibus arnam, qui tamen minus de ea comedunt, quam grossi equi, qui ferme continuo stant in stabulo.

VEL dic, quod catelli sunt simplices, & deuoti catholici. Domini autem sunt uiri magni, & litterati. Catelli ergo petunt saturari de micis, quæ cadunt de mensa dominorum suorum, quando simplices, & quæ sunt absque literis, currunt post famosos prædicatores, sicut sæpe contingit in magnis ciuitatibus, & præcipue in quadr. & diebus solemnibus. Beati ergo, qui habitant urbes. Secus autem in locis campestribus, ubi paruuli, id est, pauperes, & simplices petunt panem doctrinæ, & non est qui frangat eis. Thren. 4. Habent enim communiter rectores, & Vicarios tales quales, & qui uix sciunt aliquando legere missam de die.

TERTIO principaliter præsentia euange. illo fit mentio de Christo liberaliter, & magnificè subueniente mulier

Dominica Secunda

Chananeæ, cum dixit ei. Fiat tibi sicut uis. Prius tamen laudauit eam de fide, dicens. O mulier magna est fides tua. Ecce enim laus breuis in uerbis, sed magna in sententia, præsertim si consideremus, tria, uidelicet laudatorem, personam laudatam, & laudis materiã. Nam laudator est Christus, qui neminem laudat, nisi quem nouerit laude dignum. Secus autem de hominibus, qui sæpe laudant eos, qui potius sunt digni nituperio, quàm laude. Item persona laudata est mulier humilis, patiens, & perseverãs in petitione sua. Item materia laudis est fides illius. Materia autẽ laudis mundanæ semper est res mundana, ut pote, diuitiæ, honores, pulchritudo, & similia. Dixit ergo mulieri Chananeæ Christus. O mulier magna est fides tua. Magna inquam quantum ad altitudinem, quia usq; ad cœlum ascendit, dum me uerum Deum, & omni potentem credidisti. Item magna quantum ad latitudinem, quia per totum mundum narrabitur fides tua, & præsertim, ubi prædicatum fuerit hoc Euangelium. Item magna, ideo, profunda, & radicata, quia nec duris uerbis, nec humana recundia potuit à corde tuo euelli. Item magna, ideo, longa, quia usq; in finẽ es creditura. Et nota, quòd Christus non dixit fidem mulieris Chananeæ fuisse maximã, sed magnam tantũ. Magna ergo fuit fides illius iuxta Christi testimoniũ. Maior tamen fuit fides Centurionis, de qua dixit Christus Mart. 8. Non inueni tantã fidem in Israel. Maxima uerò fuit fides uirginis Mariæ. Luc. 1. Beata quæ credidisti.

UTRUM Christus cõuenienter laudauerit mulierem Chananeam de magna fide illius, præsertim in ipsius præsentia uidetur quòd non. Nam per talem laudationem poterat ad inanem gloriã provocari, & ita dabat sibi occasionem ruinæ. Præterea Eccl. 11. dicitur. Ante mortem ne laudes hominem. Item Sene. lib. de quatuor uirtutibus dicit. Landa parce, uirtute parcius. Christus autem non laudauit Chananeam parce, sed multum eccellente, igitur. Ad hanc quæstionem possumus respondere ex his, quæ dixit B. Th. 2. 2. quæst. 115. art. 1. in sol. ad primum, ubi dicit, quòd contingit hominem laudare dupliciter, scilicet, bene & male, secundũ quòd debite circumstantiæ obseruantur, uel prætermittuntur. Si enim aliquis alium laudet, ut sic ipsum consoletur ne deficiat in tribulationibus, uel ut amplius in bono proficiat, hoc est laudabile,

Quadragesima.

108

dabile, & pertinet ad uirtutem amicitie. Si uero ipsum laudet in quibus non est laudandus, quia fortè talia mala sunt, uel si uerisimiliter timet, quòd ex huiusmodi laude alter pronocabitur ad inanem gloriã, tunc uituperabile est hominẽ in facie sua laudare. Et quia Christus, qui cognoscit occulta cordium bene nouerat, quia mulier Chananeæ ex prædicta laude non insurgeret ad inanem gloriã, quinimo ex hoc amplius de uirtute in uirtutem proficeret, ideo rationabiliter ipsam laudauit in ipsius præsentia, dicens. Magna est fides tua. Et per hoc potest faciliter responderi ad auctoritates adductas in oppositum.

SEQUITUR in textu pro conclusione Euangelij. Fiat tibi sicut uis. Istud fuit uerbum Christi ad mulierem Chananeam, quàm ualde amplè tandem exaudiuit, quia non tantũ sicut petebat, sed sicut uolẽbat. Ex quo patet, ut dicit Chryl. in homil. hodierna, quãntum ualeat apud Deum orationis instantia, quia quòd Apostoli non obtinuerunt, ista perfecit. Et per hoc etiam innuitur, quòd Deus potius uult à nobis rogari pro peccatis nostris, quàm ab alijs. Et hoc est contra illos, qui solent alijs dicere. Comendo me orationibus uestris, cũ tamen uix, aut raro orent pro seipsis, nisi fortè raptim, &c. Et quia Christus dixit mulieri Chananeæ, fiat tibi sicut uis, ipsa autem summo opere uolebat salutem filie sue demoniacæ, ideo conuenienter subditur in Euangelio. Et sanata est filia eius in illa hora. Restat ergo, ut instar huius mulieris clamemus ad Christum dicentes figillatim, Iesu filij Dauid misere re mei. Quod ubi fecerimus, indubiè sanabit animas nostras à peccato per gratiam, & tandem nobis confert cœlestem gloriã. Quam nobis, &c.

FERIA SECUNDA POST SECUNDAM Dominicam Quadragesimæ.

Ego uado, & quereris me, & in peccato uestro moriemini. Iohan. 8.

PRIMA INTRODUCTIO.

Lex Imperialis. ff. de appellationibus, & relationibus l. non tantum, allegans iuriconsultum Ulpianum, dicit, quòd non solum ille, qui ducitur ad mortem, appellare potest, uerum etiã amicus

eius pro ipso potest appellare, & eum ad uitam reuocare. Casus est talis. Aliquis iudex inferior condēnat aliquem ad mortem, pronuntians sententiam contra ipsum. Quo audito, ille adeo turbatur, quod non uenit sibi in mentem appellare. Quo uiso frater eius, vel alius amicus ibi assistens, & perpendens sententiam iniuam appellat pro eo ad supremam curiam parliamenti. Quæritur in hoc casu si iudex inferior debet deferre appellationi pro alio factæ. Respondet lex prædicta, quod sic, quia non solum ille, qui ducitur ad mortem, potest appellare, uerumetiam amicus eius pro eo. Ista lex est conformis legi Ecclesiasticæ, ut patet. 2. q. 6. non solent, ubi dicitur, quod illi appellare possunt quorum interest, uel qui negotium gerunt alicuius, etiam mater pro filio, ubi dicitur glo. quod aliqui possunt appellare pro suis consanguineis ad mortem condemnatis.

MORALITER. Quam primū, quis peccat mortaliter, iudex eius ordinarius, qui uocatur rigor diuine iustitiæ, condēnat eum ad mortem æternam, & ad furcam infernalem, allegans, & dicens sententiā iam iam registratam in li. Ezech. 18. cap. ubi dicitur, quod anima, quæ peccauerit, ipsa morietur. Quam etiam renouauit Christus, atque registrauit in præsentis Euangelio, dicens. Moriemini in peccato uestro. Mori autem in peccato suo est æternaliter damnari pro peccato commisso. Quale igitur remedium restat miseris peccatoribus? Profecto optimum, & facile, uidelicet, appellare de curia diuine iustitiæ ad curiam supremā diuinæ misericordiæ, quia misericordia superexaltat iudicium. Iac. 3. Et hoc præcipue habet ueritatem pro præsentis statu. Et de huiusmodi appellatione figuram habemus. Act. 25. in Paulo, qui uidens, quod iudex Festus esset sibi nimium in festus, uolens ipsum tractare crudeliter ait. Cæsarem appello. Ad quem iudex, Cæsarem appellasti, ad Cæsarem ibis. Cum ergo Festus eum Romam destinasset, ubi Cæsar habitabat, & illic uenisset, donatus est libertati, ut iret quocumque uellet. Applicatio est facilis. Et nota, quod ista appellatio potius fit facto, quam uerbo, utpote, cum de peccatis commissis, & proposito uitæ melioris. Item cum ieiunijs, & eleemosynis, & alijs operibus sanctis, quibus potest placari diuina ira, aut iustitia, ne scilicet, sumat ultionem de paupere peccatore. Sic enim egerunt multi postquam peccauerunt, utpote, Adam, Dauid, Ezechias, Petrus, Paulus,

Paulus, Zacheus, Magdalena, Maria Aegyptiaca, Pelagia, & huiusmodi. Hi enim omnes postquam peccauerunt considerauerunt, quod oporteret eos puniri in præsentis, ubi est locus misericordiæ, aut aliàs in futuro, ubi est locus severæ iustitiæ. Et ideo elegerunt primum, ne inuiti tandem caderent in secundum. Quis autem, dicit lex prædicta, pro secunda parte, quod amicus potest appellare pro amico condēnato ad mortem, significat, quod sancti Dei, & signanter illi, quibus interdum sumus deuoti, & quos in patronos ex singulari deuotione nobis assumimus, interpellant Dei misericordiam pro nobis, quoties, supple, sumus in mortali constituti. Propterea in Ietanijs Sanctorum oramus, dicentes. Sancta Maria ora pro nobis, Sancte Petre, &c. Ad hoc autem faciendum nos admonet B. Gregor. homil. 32. per talem similitudinem, dicens. Fratres charissimi in causa uestri examinis, quam cum districto iudice habetis Sanctos Dei patronos facite. Certè si apud quendam magnum Iudicem causa qualibet uestra esset die crastina uentilanda, totus hodiernus dies in cogitatione duceretur patronum uestra fraternitas quereret, magisque precibus ageret, ut apud tantum iudicem sibi defensor ueniret. Et ecce districtus iudex Christus uenturus est cum multitudine Angelorum, & hominum, & tunc causa nostra discutietur, nec tamen patronos modo querimus, quos tunc defensores habeamus. Hæc ille. Ex his ergo omnibus uolo concludere charissimi, quod postquam mortaliter peccauimus, diuinam misericordiam interpellare debemus, atque Sanctos Dei, quo omnes amici nostri sunt, & salutem nostram summo opere optant, deprecari debemus, ut interpellent pro nobis, ne tandem de nobis uerificetur illud, quod prædixit Christus iudæis in hodierno Euangelio, dicens, Moriemini in peccato uestro, &c.

SECUNDA INTRODUCTIO.

MORIEMINI in peccatis uestris. Ioh. 8. Scribitur extra de appell. c. reprehensibilis. §. si uerò, quod si quis appellauerit, debet ei præfigi certus terminus ad prosequendum suam appellationem. Infra quem si prosequi neglexerit, tunc Episcopus libere potest in eum uti sua autoritate, ac si non appellasset. Casus est talis. Aliquis clericus litigans coram suo ordinario super materia beneficali, condemnatur ad

Feria Secunda

ad principale, & ad expensas. Quo audito de cōsilio sui aduocati appellat de sentētia ad superiorem. Quo facto iudex assignat illi certū tempus ad leuandum, & prosequendum suam appellationem cōformiter ad iura. Ille autem negligit infra præfixum tempus prosequi huiusmodi appellationē. Quid ergo iuris in hoc facto? Certē ad hoc respondet concilium Lateranense per dictam decre. dicens, q̄ iudex ordinarius potest contra eum procedere, ac si non appellasset. Insuper sentētia contra eum iam data currit contra ipsum. Ad idem est, quod scribitur in maiori uolumine. 2. q. 6. omnino puniendus. §. præmissis. vbi expressē dicitur, q̄ appellans debet prosequi suam appellationem infra decem dies, aliās est frustratoria, & uana. Similiter eadem sententia habetur, ubi supra. c. seq. quod incipit Anteriorum. Nihilominus in certis casibus datur maius spacium prosequendi suam appellationem, uel omnino ab ea desistendi, s. annus, uel biennium, uel habetur in eadem dist. c. si quando. §. tempus.

MORALITER. Quamprimum, qui peccat mortaliter, mox adiudicat eum diuina iustitia ad pœnam æternam, iuxta illud Ezech. 18. Anima, quæ peccauerit, ipsa morietur. Cum uerò peccator incipit penitere, tunc mutat quodammodo forum, & curiam. Prius enim erat de foro diuinæ iustitiæ, nunc autem de foro diuinæ misericordiæ. Hęc enim est mutatio dexteræ excelsi. i. ad dexteram excelsi. Habet enim Deus dextram, & sinistram in præsentī. Dextera enim est eius misericordia, ad quam statuuntur electi in die iudicij. Sinistra uerò est eius iustitia, ad quam statuuntur reprobi in eodem iudicio, ut dicitur Matth. 25. Postquam ergo peccator pœnitendo sic euitauit forum appellando de foro iustitię ad forum misericordię Dei, tunc præfigit ei Deus terminum prosequēdi suā appellationem. Istæ autem terminus est uita præsens. Quia tamen incertum est, quantum debet durare dictus terminus, quia fortē usque ad crastinum diem, ideo quantocyus huiusmodi appellatio est prosequenda,

PRO quo notandum, quod Deus iustus aliquibus reis non dedit spacium appellandi, sicut patuit in ruina Angelorum. Item dic de aliquibus hominibus, sicut patuit de uxore Lothi, quæ quamprimum respexit retro in subuersione Sodomæ contra prohibitionem sibi factam, mox conuersa

Quadragesima.

110

uersa est in statuam talis. Gen. 9. Item patuit de illis tribus uiris Daran, Chore, & Abyron, qui cum nolissent obedire Moyse, mox eos deglutiuit terra, & descenderunt in infernum uiuentes, Niu. 19. Item Anania, & uxor eius post quàm mentiti sunt Petro, mox ceciderunt in terram mortui. Act. 5. Idem patet de illis gulosis Israelitis, de quibus loquitur Psal. dicens. Adhuc escæ erant in ore ipsorum, & ira Dei ascendit super eos, & occidit pingues eorum; Alij autē peccatoribus dedit dominus tempus sufficiens appellandi, sed tñ pauci ex illis appellauerunt. Sicut patet de illis, qui præcesserunt diluuium, quibus dedit dominus centum, & uiginti annos ad pœnitendum, & appellandum, & tamen non nisi octo euaserunt. Idem dic, de Sodomitis, quos dominus diu expectauit ad pœnitentiam. Alij uerò appellauerunt, sed non sunt prosecuti de suam appellationē. Sicut patet de Pharaone, qui cū sentiebāt & flagella domini, dicebat se uelle dimittere populum Israeliticum abire liberum, sed tamen non cessauit ipsum persequi. Et ideo tandem cum toto exercitu suo periit in Mari Rubro. Exod. 15. Modò etiam multi appellant, quales sunt illi grauissimū peccatores, qui cum grauius agrotare se sentiunt, promittunt Deo, & confessoribus suis miranda, quæ si Deo miserante conualuerint, sæpe deteriores fiunt, Iob. 24. Dedit ei dominus locum pœnitentiæ, & ipse abicitur eo in superbiam. Alij autem appellauerunt, & suam appellationem sunt prosecuti. Et huiusmodi fuit Dauid post adulterium suum. Similiter Ezechias. Item Petrus, Paulus, Magdalena, Maria Aegyptiaca, & similes. De omnibus ergo illis peccatoribus, qui non appellant ad curiā diuinæ misericordiæ per ueram pœnitentiam, postquam mortaliter peccauerunt, aut si appellant, non tamen prosequuntur, neque reuelant suam appellationem, potest dici illud, quod hodie legitur Christus prædixisse Iudæis, cum ait. Moriemini in peccatis uestris.

IN præsentī euang. de tribus principaliter fit mentio, uidelicet, de Christi uoluntaria discessione, in principio euang. De Iudæorum digna reprobatione, ibi. In peccato uestro moriemini. De diuinitatis eiusdem Christi manifestatione, ibi. Cum exaltaueritis, &c.

PRIMò igitur refert Euange. Io. q̄ Christus semel loquens

Feria Secunda

quens ad iudgos dixit eis. Ego uado, sup. per mortem ad patrem secundum humanitatem à quo nunquam recessit secundum diuinitatem, gl. ord. uadit ille unde uenerat, & unde nō discesserat. Dixit ergo, Ego uado. s. sponte, & ideo in uanum laboratis querentes me inuitum occidere. Vbi nota s. m. glo. interl. quōd Christus in presenti passū de futuro quasi de presenti loquit, eo quōd futura sunt ei quasi presentia. Vel ego uado, i. in proximo est ut uadam, uidelicet sponte ad mortē & non uestra coactione Iohan. 20. Potestatem habeo ponēdi animam meam, & iterum sumendi eam. Vadit ergo Christus sed uiam longinquam, & uariam. Vadit enim ad crucem pro peccatoribus satisfaciendo, Vadit de cruce ad limbum, patres inde educendo, Vadit de limbo ad sepulchrum, corpus proprium resuscitando. Vadit de sepulchro in mundum, gloriam suā resurrectionis manifestando. Vadit de mundo in cælum in sua ascensione, gloriosè regnando. Iterum inde uenturus est in fine seculi iudicare uiuos, & mortuos, & seculum per ignem. Sequitur. Quæritis me, uidelicet post mortem meam persequendo me in apostolis meis, ut dicit interl. Quia ergo iudæi tunc non poterant Christum in propria persona persequi, eo q̄ resurrexerat ad statum immortalitatis, neque ultra cum eis cōmunem ducebat uitam, ideo persequabantur eum in membris suis apostolis s. m. quōd impropèrauit Paulo Act. 9. dicēs, Saule, Saule, quid me persequeris? Da exēplū de cane, qui mordet baculū aut lapidē contra se proiectū, maximè cū uidet, q̄ nō pōt cōmodè mordere proijcientem lapidē

MORALITER, Quilibet nostrum etiam infans unius dici si loqui posset, rationabiliter dicere posset prædictū uerbum. Ego uado, sup. ad mortem. Quid enim est uita nostra præsens, nisi tendentia, & peregrinatio quædam ad mortem? Nam secundum Aug. ad fratres in eremo. ser. 49. qui intitulari de miseria carnis. Vita nostra est quasi homo in aliena domo, nesciens qua die uel hora patronus illi dicat. Vade foras, quia non est tua domus, in qua es. Hæc ille. Propterea ad significandum nobis dierum nostrorum incertitudinem, dicunt grammatici, quōd istud nomen dies est dubii generis, & declinatur hic aut hæc dies. Vnde & idem August. in lib. de Spiritu, & Anima. c. 59. dicit sic. Egrediar de hoc mundo, sed nescio quando, & fortasse dies iste est supremus. Propterea

Post II. Dom. Quadrag. 111

rea tremens, & pauens quotidie mortem expecto quæ ubiq; mihi inuatur, diabolus suspectum habeo, qui ubique mihi insidiatur. Timeo, & expauesco ultimam discussionem, & districti iudicis horam, ne pro peccatis meis mittat me in ignis gehennam. Hæc ille. Vadit ergo homo omni die ad mortē. Sed hoc commune est bonis, & malis, & ideo parum timendum. Quis si interrogetur malus quo uadit per mortem? Certè rectè respondere poterit. & dicere, Vado per mortem ad districtum Dei iudicium, auditurus contra me sententiam. Quia prolata uado irreuocabiler ad æternam gehennam. Si uero interrogetur bonus, & deuotus catholicus quo uadit per mortem, respondere poterit cum fiducia diuinæ misericordiæ: uado ad patrem meum cælestem cū eo habitaturus in æternam, & ultra. Nam ut dicit Aug. in tract. de uanitate seculi. cum anima iusti separatur à corpore per mortem, non timet nec expauescit, sed magis cum magno gaudio egreditur, & cum exultatione pergit ad Deum, deducenribus se sanctis angelis. Hæc ille. Et ad hoc propositum silere non possum fellicem exitum quondam fratris Guidonis Ducis conuentus Rothomagen. ordinis fratrum Prædicatorum. Hic enim frater plenus literis, & moribus ita, ut diceretur uiua imago totius puritatis, & munditiæ, humilitatis, & prudentiæ, agens annum uitæ suæ circiter 26. quasi conscius mortis propinque, cum omnis instantia petijt sibi sacramenta dari. Cumq; aliquantulum differetur, eo quōd medici adhuc sperarent de conualescentia, addebar dicens. Ego inuoco uos oēs in testes, q̄ peto sacramentis Ecclesiasticis muniri. Quis si contigerit me ex hac luce migrare illis non susceptis, proceptor q̄ hoc non imputabitur mihi ad culpam quo ad Deū. Quo audito cum omni diligentia præparat se præsidens cum officarijs ad hoc requisitis, ut moris est in dicto ordine, & accedens ad dictum fratrem cum totò conuentu præmissa generali confessione ex parte dicti fratris, dedit sibi sacramentum altaris, & extremæ unctionis. Testes autem facio omnes cum quibus tunc aderam, si euaserit unus qui abundantes lachrymas non fuderit ad melliflua uerba, quæ ex ore illius tunc prodierunt. Nempè eū uidens eleuatis brachijs, & manibus iunctis, irreuerberatis etiam oculis cælum aspiceret, & modo dicere. Antequā nasceret, cognouisti me, ad imaginem tuam

Feria Secunda

tuam domine formasti me, modo reddo tibi creatori animam meam. Modo uerò dicebat, Subuenite omnem sancti Dei, occurrere omnes angeli Dei, suscipientes animam meam, & offerentes eam in conspectu altissimi. Chorus angelorum eam suscipiat, & in sinu Abraham eam collocet. Hæc & multa his similia quasi iugiter domino decantabat quousq; ferè vltimum exhalaret spiritum. Cumq; paulo ante abitum suum ipsum uisitasset quidem honestus mercator dictæ ciuitatis, qui eum pro parte sustentauerat in Gymnasio Parisiensi, ait illi. Mi bone pater, gratias nobis refero pro omnibus beneficijs uestris. Et quia non possum uobis satisfacere præsentem, fideliter uobis promitto, quod non ero uestri immemor cum apud Deum fuero. Et hoc idem mihi promisit, sciens quia eum diligebat, & uerè iuste, quia diligendus erat. Non ne ergo ex his tibi uidetur, quod dictus frater tam quasi secutos esset, quia ibat ad patrem, potius quàm ad iudicem Deum? Exemplo ergo illius iuste, & sanctè uiuamus, ut eandem ad celestem patrem ire possimus.

CIRCA autem prædictum uerbum. Quæretis me, posunt formari aliquæ breues quæstiuncule.

PRIMA, quando quærendus est Deus? Respondere, cito, id est in mane iuuentutis. Ipse enim est, qui ait, Prou. 8. Qui mane uigilauerint ad me, inuenient me. Videmus enim, quod illi, qui sunt dediti uenationi, summo mane egrediuntur foras, ut possint inuenire prædam, siue bestiam adhuc quiescentem, ubi sero se reclinauerat, ita & qui uult Deum inuenire, debet ipsum ualde mane quærere, id est quam cito incipit in eo lucere lumen rationis. Et per oppositum, illi qui tardant Deum quærere usque ad uesperam senectutis, siue usque ad articulum mortis, raro & difficulter ipsum inueniunt, quia, ut dicit August. & recitat magister sent. in 4. dist. 20. difficile est, ut tunc uera sit penitentia, quando sera uenit, quando cruciatus membra ligat, &c.

SECUNDA quæstio, quomodo quærendus est Deus? Respondeo, cum dolore, & contritione de peccatis. In cuius rei signum dixit mater pietatis ad filium suum inuentum in templo. Ecce pater tuus, & ego dolentes quærebamus te. Luc. 2. Qui ergo sic eum quærunt, indubitanter ipsum inueniunt. Et de hoc extat exemplum in Magdalena, quæ cum quæreret Christi

Post 11. Dom. Quadrag. 112

Christi corpus intra sepulchrum tota lachrymosa meruit ipsum Christum inuenire dicentem illi, Mulier quid ploras? Iohan. 20.

TERCIA quæstio. Vbi quærendus est dominus? Respondeo, in studio sacræ script. & non in studio Philosophorum, aut Poetarum. Vnde Aug. ad fratres in eremo. ser. 43. qui inritulatur de modo quærendi Christum, dicit sic. Quærendus est Christus, sed non in foro, ubi est grandis aduersitas. Quærendus est Christus, sed non in taberna, ubi est summa ebrietas. Quærendus est Christus, sed non in seculari curia, ubi est summa falsitas. Quærendus est Christus, sed non in scholis mundanorum philosophorum, ubi est summa peruersitas, Et post pauca subdit, dicens, Sapientes, & insipientes quærunt Christum, sed non cum luxuria, in qua lata est deformitas. Non cum superbia, in qua iacet æterna calamitas. Non cum auaritia, in qua est idolorum seruitus, & æterna infelicitas. Hæc ille.

SECUNDA principaliter in præsentem euangelio fit mentio de iudeorum digna reprobatione, cum subditur. Et in peccato uestro moriemini. Mori enim in peccato suo non est aliud quam à Deo ob culpam commissam æternaliter reprobari, & damnari. Vbi aduertendum, quod hæc quatuor multum inter se differunt, uidelicet mori pro peccato, mori peccando, mori in peccato, mori per peccatum. Nam Christus mortuus est pro peccato, non quidem proprio, sed alieno, secundum illud 2. Cor. 5. Pro omnibus mortuus est Christus. Veri autem penitentes moriuntur peccato. Nam gratia Dei una cum penitentia occidit in eis peccatum. Vnde Aposto. Rom. 6. ait. Qui mortui sumus peccato, quomodo adhuc uiuimus in illo? Reciduiantes uero, seu à gratia cadentes per mortale peccatum dicuntur mori per peccatum, eo quod in talibus peccatum occidit uitam gratiæ. Nam, ut habetur 26. Stipendia peccati mors, & Ezech. 18. Anima qua peccauerit, ipsa morietur. Perseuerantes autem in peccatis suis usq; ad mortem dicuntur propriè mori in peccato. Et de hac morte loquitur Ps. cum ait, Mors peccatorum pessima. Et quoniã Christus nouerat iudeos perseueraturos in sua perfidia, & obstinatione usque ad mortem: ideo planè dixit eis, in peccato uestro moriemini, glo. intel. permanentes.

Quæ-

Feria Secunda

QVÆRITVR circa hunc passum. Vtrum Deus possit alicui reuelare suam futuram damnationem. Ad hanc quæstionem respondeo, per tres ueritates Theologales. Prima igitur ueritas est, quòd de facto Christus reuelauit damnationem multorum in generali, sicut cum dicit. Matt. 20. Multi sunt uocati, pauci uero electi. Item cum ait Matt. 7. Lata est porta, & spatiosa uia, quæ ducit ad perditionem, & multi sunt, qui inerant per eam. Angusta autem est porta, & astra uia, quæ ducit ad uitam, & pauci sunt, qui inueniunt eam. Secunda ueritas est, quòd de facto Christus tam reuelabit futuram damnationem alicuius, sed indefinitè, & in generali. De hoc extat probatio in promptu de Iuda; de quo dixit Christus in fine cœnæ sub terminis tamen generalibus. Vnus uestrum me traditurus est. Væ autem homini illi per quem tradat ego. Melius ei esset si natus non fuisset homo ille. Luc. 23. Tertia ueritas, Christus de facto reuelauit futuram damnationem alicuius multitudinis particularis, non quidem absolutè, sed sub conditione. Ista ueritas sufficienter probatur ex præsentì euangel. in quo habetur, quòd ipse Christus primo dixit iudæis. In peccatis uestris moriemini. Sed ad ostendendum, quòd talis reuelatio non erat absoluta, sed magis comminatoria, postmodum adiecit, & apposuit conditionem, dicens. Si. n. non creditis, quia ego sum, moriemini in peccato uestro. Vtrum autem Deus possit de potentia absoluta reuelare alicui in particulari suam futuram damnationem, definitè & asseruè? Dicendum, quòd non, nisi te abrogaret legem præsentem, quæ est de spe futuræ beatitudinis habenda. Sed hoc relinquimus exercitio Sorbonico Parisiano.

SEQVITVR in textu. Quo ego uado, s. in cælum post passionem, & resurrectionem, uos non potestis uenire, s. tales quales estis. Soli n. amici mei possunt illic uenire. Vos autem non estis amici mei, sed inimici, quærentes animam meam, ideo non potestis, quo ego uado &c. Item in uobis est impedimentum contrarium ne possitis me sequi in cælum, uidelicet culpa, & peccatum Nam cum Psal. interrogasset dominum, dicens, Domine quis habitabit in tabernaculo tuo, aut quis &c. Respondit illi dominus dicens. Qui ingreditur si macula, & operatur iustitiam, Qui loquitur ueritatem in corde suo

Post II. Dom. Quadrage. 113

de suo, & huiusmodi, uos autem facitis totum oppositum, ideo quo ego uado, &c. Nec cerre soli iudæi impediuntur ab ingressu cœli, & a sequela. Christi propter suam iniquitatem, ueritatem mali Christiani, in quorum sine reperitur peccatum mortale. Est enim regula iuris registrata Apoc. 22. quòd nihil coquinatum, aut abominationem faciens intrabit in illam cœlestem Hierusalem, unde idem Psalm. alibi proposuit quæstionem theologam, dicens. Qui ascendet in montem domini, aut quis stabit in loco sancto eius? Cui responsum est a Spiritu sancto, dicens. Innocens manibus, i. malis operibus, & mundo corde, i. qui non habet peccatum in corde. Item, qui non accepit in uano animam suam, nec iurauit in dolo proximo suo. Hic accipiet benedictionem a domino &c. Modo practica si Christiani (de multis loquor) sint innocentes manibus, & si nihil habebant de alieno, sine per furtum, aut rapinam, uel usuram. Item si sint mundi corde, non reseruantes, rancorem aduersus nocentes se, aut per praua desideria, siue sint carnalia, siue spiritualia. Item si non frequenter accipiant in uano animas suas per negligentiam bene operandi, cum tamen illas eis dederit dominus ad bene operandum, utpote ad sanctè meditandum, & contemplandum, ad seruenter Deum, & proximum diligendum, ad perfectè de peccatis commissis dolendum, & huiusmodi. Item si non possunt & indifferenter iurent in uanum proximis suis, sicut patet de multis mercatoribus, aut alijs debita contrahentibus, qui plerumque iurant in dolo proximis suis, quia non ita intendunt facere, sicut iurant se facturos. Tales ergo, & similes non accipient benedictionem a domino, uidelicet in die iudicij cum dicet. Venite benedicti patris &c. sed potius illam maledictionem. Ire maledicti in ignem &c.

CONSEQUENTER in tex euang. præsentis ponuntur due quæstiones. quas fecerunt impij iudæi, uidelicet unam de Christo, & reliquam Christo dicentes. Tu quis es? Ad quas responderet Christo in Euangelio.

PRIMA igitur quæstio iudæorum fuit illa quam fecerunt de Christo, dicentes. Nunquit interficient seipsum, quia dixit, quo ego uado uos non potestis. Sed profecto, ut dicit gl. or. stulta erant eorū quæstio. Si enim Christus interfecisset seipsum, hoc idem de seipsis iudæi facere poterant, & ita seru-

Feria Secunda

stra dixisset Christus, quo ego uado, uos non potestis. Insuper se ipsum interficere non est ire, sed pro morte remanere. Et ita patet magna uesania, & stoliditas in Iudæorum interrogatione.

Ad hanc igitur questionem Iudæorum respondet Christus ostendens eorum imbecillitatem, dicit. Vos deorsum estis, id est, rudes, & carnales, terreni, & animales, qui non percipitis spiritualia, & quæ Dei sunt, sed tantum terrena. Non sic autem est de me, quia ego de superius sum, scilicet, à patre per æternam generationem procedens secundum diuinitatem. Similiter secundum humanitatem aliquo modo de superius sum. Tum ex parte animæ, quæ processit à Deo pro creatione. Tum ex parte corporis saltem quo ad illius formationem. Non enim ab homine illud genitum fuit, aut formatum, sed à solo spiritu sancto. Luc. 1. Spiritus sanctus superueniet in te, & uirtus altius. &c. Ex quo patet, quod ego, & uos multum differimus. Item est aliud in quo similiter differimus, quia uos de hoc mundo estis, scilicet, per affectum, & amorem inordinatum ego non sum de hoc mundo scilicet, modo prædicto, sed potius de cælo affectu, & desiderio. Vel non sum de hoc mundo per communem nascendi modum. Est autem notandum, in ista illud uerbum Christi, ego de superius sum, quod prædictum uerbum debet multum nos reddere attentos circa auditionem sacri euangelij, in quo Christus, qui de superius descendit, loquitur nobis frequenter de his, quæ in cælo aguntur. Et ad hoc Chrysostomus in prologo super Iohan. dat talem similitudinem. Si, inquit, uideremus aliquem repente de cælo descendentem, qui arcana illa polliceretur ueraciter se nobis dicturum, omnes certatim concurreremus. Sic est autem, quod Christus de cælo ad terras uenit, ut nos alloquatur, secundum, quod hic testatur, dicens, Ego de superius sum. Nunquid ergo attente debemus eum loquentem in sancto Euange. audire, & uoci eius obedire? Hæc ille.

MORALITER deuotus religiosus, aut quicumque spiritualis homo mente, & spiritu conuersans in cælis, potest rectè dicere hominibus mundanis, & auaribus, gulosis, & luxuriosis, superbis, & elatis, uos de hoc mundo estis, uidelicet, uoce, corde, & opere, ego non sum de hoc mundo saltem affectu, unde Augustinus in hom. præsentis euangelij, ita loquitur;

Post I. Dom. Quadrag. 114

quitur, dicens. Si delectet te iste mundus, iam es immundus. Si autem te non delectat, iam es mundus. Hæc ille. Difficillimum tamen est aliquem esse in hoc mundo, qui non sit aliquantulum de hoc mundo, & qui non conquiritur interdum aliquantulum ab eo. Et ad hoc propositum persuadendum Chrysostomus super Mat. in opere imperfecto. hom. 36. dat talem similitudinem, dicens. Sicut difficile est arborem, iuxta uiam fructus suos usque ad maturitatem seruare, sic difficile est uirum fidelem, iuxta istum mundum uiuentem in suis operibus immaculatam iustitiam, usque ad finem tenere. Recede ergo de uia, & plautate in loco secreto; ut nec mundus tecum aliquid habeat communem, nec tu cum mundo. Hæc ille.

SEQUITUR in textu. Dixi ergo uobis, id est, Christus Iudæis, quia moriemini in peccatis uestris. Repetit ergo, quod prius dixit, ad maiorem terrorem Iudæorum sibi aduersarium, & in ipsum credere nolentium. Ideo subdit, dicit. Si enim non creditis, quia ego sum, uidelicet, Deus, & homo perfectus, moriemini in peccato uestro. Querit autem Augustinus in hom. hodierna, quid sibi uult hoc, quod dicit Christus. Ego sum, nihil addendo. Et respondet, quod sensus est. Nisi credideritis, quia ego sum Dei filius, nisi credideritis, quia ego sum uerbum patris, nisi credideritis, quia ego sum conditor mundi, nisi credideritis, quia ego sum formator, & reformator hominis, creator, & recreator, factor, & refactor, nisi hæc credideritis, moriemini in peccatis uestris. Glo. autem ord. assignat aliam rationem, dicit. quod ideo Christus non dixit. Nisi credideritis, quia ego sum Christus, uel filius Dei, uel huiusmodi, sed ad eos utitur uerbo æternæ essentia, sicut olim ad Moysen, quem mittebat ad liberandum Israel, ut ostenderet, quod ipse idem erat, qui Moysen olim miserat ad liberandum filios Israel, dicens nomen suum esse. Ego sum, & qui tunc ueniebat per semetipsum liberare uniuersum mundum. Sed iterum queri potest cur Christus loquitur Iudæis modo in plurali, dicit. In peccatis uestris moriemini. Modò in singulari, dicens. Moriemini in peccato uestro. Respondeo, ideo sic locutus est Christus Iudæis, ut illis insinuaret, quod, & similes peccatis essent irreui, unum tamen grauissimum præ cæteris erat, uidelicet, infidelitatis, circa Christi diuinitatem, quam crede-

re nolebant. Ex illo peccato multa alia pullulabant, videlicet invidia aduersus ipsum Christum, similiter odium, blasphemia, detractio, consuetium, & huiusmodi.

S E C U N D A quaestio, & quam fecerunt iudaei Christo fuit haec. Tu quis es? quia enim prius dixerat eis. Si non credideritis, quia ego sum, nec illis specificauerat quis aut qualis esset, ideo modo ipsum interrogant, dicentes. Tu quis es? Quasi dicerent, Nondum ostendisti nobis, nec dixisti, quis sis: & ideo modo uolumus hoc scire à te. O per fidi iudaei, nonne frequenter ostendit nobis per euidentia miracula, quae fecit, quod ipse esset Christus, ita ut diceret, Opera quae ego facio, ipsa testimonium perhibent de me. Io. 5. & 10. Nonne etiam frequenter uobis dixit aperto sermone, quod ipse esset Christus? O maligni homines interrogate venerabilem dominum. Nichodemum quid de eo sentiat, & ipse indubiè dicit uobis, esse Dei filium. Sic enim confessus est cum locutus est illi, di. Sei mus, quia à deo uenisti magister. Nemo enim potest & c. Ia. 3. Item interrogate Martham sororem Lazari quid de ipso sentiat. Nonne ipsa dixit eidem. Ego credidi, quia tu es Christus filius Dei uiui, qui in hunc mundum uenisti? Io. 1. O peruersi homines, & nequiores diabolo. Nonne audistis loqui quomodo semel Christo eijciente demonia ab ocessis, clamabant, & dicebant eo, quia tu es filius Dei? Luc. 4.

M O R A L I T E R, si quaeratur ab unoquoque nostrum. Tu quis es? Profecto quilibet respondere poterit, & dicere. Ex parte corporis sum sperma fatidum, faccus stercoreum, & cibus uerminum, ut dicit deuotus Ber. lib. suarum meditationum. c. 3. ideo ex hac consideratione habet omnis homo materiam humiliationis, Michea. 6. Humiliatio tua in medio tui, Ex parte uero animae sum ad imaginem, & similitudinem Dei factus, Christus sanguine redemptus, ratione donatus. Et ideo ex hac consideratione habet omnis homo materiam gratiarum actionis quo ad Deum, qui fecit eum talem. Similiter cum quilibet per mortem uenerit ad ianuam paradisi pulsans, & dicens. Domine, domine aperi mihi. Respondetur sibi, Tu quis es? Forrè dicit. Ego sum Papa, uel Episcopus, curatus, aut simplex clericus, abbas, uel monachus, rex aut iusticus, diues aut mendicus, & sic de quolibet statu. Et tunc quilibet interrogabitur iuxta statum suum, Heu qua multum formi-

formidanda est ista responsio, Nescio uos, quae data fuit factus uirginibus. Matth. 25.

A D praemissam igitur quaestionem, quam fecerunt iudaei Christo dicentes. Tu quis es? Hic respondet Christus dicens, Principium, qui & loquor uobis. Quasi diceret, Ego sum aeternum principium ex parte diuinitatis. Vel principium de principio, id est de patre, qui ex tempore factus sum homo pro uobis, ut possitis me intelligere. Multa habeo de uobis loqui. Non quidem ad uestram utilitatem, sed potius ad uestrum malum, & damnationem, quod fiet in die iudicij. Ideo subditur, & iudicare, scilicet ad aeternam damnationem si non credideritis. Quod ergo Christus de iudaeis ait multa habeo de uobis loqui, in malum ipsorum est. Vnde solemus communiter dicere de aliquo, qui nobis nocuit uerbo. Talis locutus est de me, Et nota, quod Christus potest similiter de malis Christianis dicere. Multa habeo de uobis loqui, supple in extremo iudicij die. Sed quid de malo Christiano tunc loquetur Christus; certè illud Ps. Ecce homo qui non posuit Deum adiutorem suum, sed sperauit in multitudine diuitiarum suarum, quo ad aurum, & praeualuit in uanitate sua, quo ad superbium, & mundanum hominem. Item quo ad detractatorem dicit illud Psal. Sedens aduersus fratrem tuum loquebaris, scilicet, ipsum diffamando, & denigrando, ideo subdit, & aduersus filium matris tuae, id est Ecclesiae ponebas scandalum. Haec fecisti, nec potes te excusare, quia omnia nuda sunt, & aperta oculis meis, & tacui supple ad tempus. Et quod deturius est, existimasti inique, quod pro tui similis, quasi fauens tibi. Certè non sic, quia arguam te, uidelicet, in iudicio generali & in conspectu omnium, & statuam contra faciem tuam, sup. peccata tua, uel testes omnes exceptione maiores. Itè luxurioso dicit illud Ps. Cum in honore esset, ut pore ad imaginem, & similitudinem Dei factus, non intellexisti, i. intelligere noluisti, & quod peius est, comparatus ex iumentis, per ardorem libidinis, & similibus factus es illis. Quia sicut iumenta coeunt cum omnibus suae speciei indifferenter nec discernunt inter diem festum, & non festum, sic & tu luxuriosè egisti, & uixisti. Haec & multa his similia sunt, quae locutus est Christus de miseris peccatoribus in die iudicij, tam de perfidis iudaeis, quam de reprobis Christianis. Sed, quia iudaei poterant dicere Christo,

Feria Secunda

Ex quo tu habes potestatem talem ac tantam, mirum, quod modo non iudicas homines, & ultionem de malis non sumis. Ideo se excusat, cur hoc non facit in suo primo aduentu dicens. Sed qui misit me, scilicet, pater ad incarnandum, ue rax est, Ac si apertè diceret. Modò non iudico quemquam, quia pater non misit me in isto primo aduentu, ut iudicem mundum, sed ut salutem ipsum, Io 3. Et quæ audiui ab eo æternaliter hæc loquor in mundo temporaliter.

TERTIO principaliter in præsentis euangelio fit mentio de diuinitatis Christi futura manifestatione, cum subditur. Cum exaltaueritis, inquit, idem Christus, supple, in cruce filium hominis, id est, me ipsum, qui sum filius non hominem, sed hominis tantum, quia solus Mariæ quo ad humanitatem, item dicit filium hominis ad ostendendum, quod exaltatus est in cruce Dominus, & passus sem humanitatem, eò quod diuinitas in se est impassibilis, tunc cognoscetis gloriæ. Intelligi aliqui ex uobis, quia ego sum, supple, Dei filius. Unde de Centurione dicitur Mar. 15. quod uisis signis mirabilibus quæ apparuerunt in passione Christi, dixit. Verè hic homo filius Dei erat. Cetera autem, quæ sequuntur, plana sunt, &c.

MORALITER notandum, iuxta illud uerbum. Cum exaltaueritis filium hominis, &c. Quod debemus exaltare, & eleuare Christum triphiciter. Primo quidem in corde per fidem, Ps. Accedet homo ad cor altum, & exaltabitur Deus. Vbi nota, quod cor altum, est illud quod penetrat caelos, & peruenit usque ad thronum diuinæ maiestatis, ubi uidet oculo fidei personatum. Trinitatem cum essentia unitate. Cum ita que accedit homo ad huiusmodi cor altum, tunc exaltatur in eo Deus, uidelicet, supra omne, quod est. Quia secundum Beatus Anselmum. Deus est quo manus excogitari non potest. Secundo uero in ore psal. Magnificat dominum meum, & exaltemus nomen eius in idipsum. Tunc enim exaltamus Deum ore quando ipsum laudamus deuotè, Eccl. 43. Exalrate eum quantum potestis, quia maior est omni laude. Tertio autem in opere, uidelicet, penitentia agendo, Galat. 6. Glorificate, & portate Deum in corpore uestro. Et hoc est contra illos delicatos homines uel mulieres, qui faciunt alios ieiunare, aut peregrinari pro se. Exaltemus ergo charissimi benedictum Iesum modis prædictis, ut tandem dignetur nos exaltare in die uisitationis, perdu-

ccns

Post II. Dom. Quadrag. 116

ccns nos ad illam cælestem gloriam. Quam nobis concedat, qui in Trinitate, &c.

FERIA III. POST SECVNDAM Dominicam Quadragesimæ.

UPER cathedram Moysi sederunt Scribæ, & Pharisei. Matth. 23.

PRIMA INTRODUCTIO.
LEX Imperialis. C. ad Senatufconsul. Orficiatum. l. quoties, dicit, quod descendentes præferuntur ascendentibus in perceptione hæreditatis. Casus est talis. Sortes separatus à patris domicilio, pariter, & bonis, ex legitimo matrimonio procreat filium. Nec multo post decessit relicto filio, patre, & auo, atque proauo. Et quia hæreditatis, quæ reliquit, & quam fortè à patre recepit pro sorte sua, aut ex proprio acquisiuit, est pinguis, pater uult eam retrahere ad se, & facere propriam, aut similiter auus, quibus se opponit filius, aut tutores illius. Quid iuris in hoc casu? Certè si lis uentiletur coram bono, & perito iudice, statim dicit, pronunciat bonam, quod dicta hæreditas debet assignari filio defuncti, & non patri illius. Quia, ut dicit lex præallegata, descendentes debent præferri ascendentibus in perceptione hæreditatis. Ista lex est cõformis legi naturali, quæ uult, ut pater thesaurizet filio.

MORALITER, in cælo est maxima, & pinguis hæreditas, quæ oculus nõ uidit, de qua 1. Pet. 3. In hoc uocati estis, ut benedictione hæreditate possideatis. Hæc autem hæreditas est tam suauis, & delicata, quod de ea loquens sapiens Eccle. 24. dicat, hæreditas mea super mel, & fauam, id est, dulcior est melle, & fauor. Hæc autem hæreditas est miser, & miserabilis Adam perdidit, seu perpetuo uendiderat, tanquam stultus, & indiscretus mercator, & hoc pro uno pomo. Ecce uile precium, & uilis commutatio. Quod diligenter attendas dominus noster Iesus Christus illam ad se retraxit, tanquam propinquus, secundum quod homo, dato prius precium, de quo 1. Pet. 1. Non corruptibilibus auro, uel argento redempti estis de uana uestra conuersatione, sed precioso sanguine Agni, &c. In cuius figuram legitur Levi 25. quod si quis uendidisset possessionem suam, frater eius, aut propinquus poterat illam redimere, & se pro hærede reclamare, refundendo tamen precium datum. Quæ quidem lex adhuc hodie

P 4 obser-

obseruatur saltem usque ad præfixum tempus à die uenditionis. Et hoc vulgo appellatur mercatus de bursa. Ad propositum uenditor hereditatis cœlestis fuit Adam, ut dictum est. Hanc ergo hereditatem Christus, tanquam propinquus noster in humanitate illam ad se retraxit, non tantum pro se, quantum, ut nobis illam restitueret secundum. quod prophetauerat Regius propheta Dauid, dicens. Tu es, qui restitues hereditatem meam mihi. Oportet tamen, quod simus capaces perceptionis dictæ hereditatis, quod fit per gratiam baptismalem, in qua renascimur filij Dei. Modò, ut argumentatur Apo. Rom. 8. si filij, & heredes, heredes quidem Dei, cohæredes autem Iesu Christi. Est autem hic summè notandum, quod secus est de perceptione hereditatis cœlestis, & terrestris. Quantum enim ad hereditatem terrestrem, illam interdum filia absque earum culpa perdunt, etiam dato, quod non sit hæres masculus propinquus, sicut patet in Regno Franciæ, in qua filia nõ succedit in Regnum, sed masculus propinquus. Sic enim statuit Pharamondus primus Francorum rex, quamuis infidelis, qui dicitur descendisse à Troia magna. Et de edidit legem, quæ uocatur Saliqua à sale. Nam sicut sal est custos, & condimentum ciborum, ita, & lex prædicta Francorum moribus extitit condimentum uitæ melioris, maxime cum prius incompositè uiuerent homines in Francia, ut dicit Gaguinus in Cronica sua. Narrat etiam August. in lib. 3. de ciui. Dei. ca. 21. de Romanis dicens, quod olim apud eos lata fuit lex, quæ dicebatur Voconia, quæ interdicebat, ne quis sceminam hæredem faceret, nec etiam unquam filiam. Quam quidem legem reprobat idem August. dicens, quod nihil iniquius dici, aut cogitari potest. Dicit tamen ibi commentator, quod & si prædicta lex uideatur esse iniqua in personis priuatis, posse tamen esse rationabilis in personis publicis, sicut sunt reges, & magni principes, aut pro utilitate Reipublicæ, sicut fit in Regno Franciæ, quantum ad successionem Coronæ Regiæ, ut dictum est. Ecce ergo, quomodo interdum filia legitima absque culpa sua, aut parentum priuata temporali hereditate patris. Sed ad hereditatē cœlestem æque bene admittitur filia, sicut filius. Nam sicut in hoc non est distinctio Iudæi, & Græci, ita neq; sexus à sexu, dummodo decedens sit in gratia Dei. Vult. n. Deus oēs homines.

saluos

saluos fieri, ut habetur 1. Ti. 2. Sed quid est, quod in perceptione hereditatis descendentes præferuntur ascendentes? Nisi, quod ad hereditatem illam cœlestem admittuntur descendentes per humilitatem, & repelluntur ascendentes per superbiam. Et istud aperte innuit Christus in euangelio hodierno, ubi reprobatur superbiam, & inducit ad humilitatem. Et tandem concludit legem irrefragabilem dicens, quod omnis qui se exaltat, humiliabitur, & qui se humiliat, exaltabitur, uidelicet, in perceptione hereditatis cœlestis.

SECUNDA INTRODUCTIO.

Super cathedram Moysi sederunt scribæ, & Pharisei, omnia ergo quæcunque, &c. Matth. 23. Scribitur extra de institutionibus. c. cum ad nostram, quod nullus potest sibi ipsi dare beneficium. Casus est talis. Cum semel quadam Ecclesia Cathedrali instaret electio de futuro Episcopo, omnes canonici compromiserunt in quendam de collegio, & gremio suo, de quo magnam æstimationem habebant, quod uellet utiliter providere Ecclesiæ. Facta ergo compromissione, ille surrexit in medium, & ait. Domini mei ego talis eligo meipsum in Episcopum huius Ecclesiæ, quia in conscientia mea nullum uideo aptiorem ad regimen huius Ecclesiæ. Quid iuris in hoc casu? Certè electio illa uana, & nulla est, quia, ut dicit Innocen. III. in dicta decretali, nullus potest sibi ipsi dare beneficium. Ista decretalis est conformis illo dicto, quod habetur in maiori uolu. 8. quæst. 1. in scripturis, ubi dicitur, quod nullus debet honorem sibi assumere, sed supple, qui uocatus à Deo, tanquam Aaron, ut dicit Apost. Hebr. 5. Ratio autem, quare dicta electio non ualeat est hæc, quia inter dantem, & accipientem debet esse distinctio personalis. Similiter. C. de assessoribus. l. nemo dicitur, quod nullus debet gerere uicem duarum personarum.

MORALITER nullum beneficium est tale quale conferretur in absolute sacramento. Huiusmodi autem beneficium nullus potest sibi ipsi dare, et si esset Papa. Sed oportet omnem peccatorem cuiuscunque conditionis, gradus, aut status existat tale beneficium ab alio obtinere, scilicet, à sacerdote iurisdictionem ordinariam, siue delegatam habente. In cuius figuram legitur Levit. 13. quod ille, qui olim apud Iudæos habebat signa lepræ, debebat se sacerdoti præsentare.

Item

Item Matt. 8. legitur, quod cum quidam leprosus uenisset ad Christum, dicens, Domine, si uis potes me mundare, cōtinuū respondit illi dicens: Volo mundare. Cūq; mundatus esset, ait illi Christus. Vade, ostende te sacerdoti. Sed cur hoc precepit Dominus? Certè in signum, q; Deus nunquam dimittit peccatum mortale in lege gratiæ, quod per lepram designatur, nisi homo proponat tempore, & loco ostendere se sacerdoti peccata sua, illi confitendo. Vnde de pen dist. 1. non potest dicitur, q; nullus potest iustificari à peccato, nisi fuerit peccatum ante confessus. Ante quidem in te uel in uoto Vnde legitur in historia B. Aegidij Abbatis de Rege Carolo Magno, quod cum haberet quoddam grande scelus in conscientia, quod etiam confiteri nolebat ex magna uerecundia, tandem rogauit dictum uirum Dei Aegidium, ut pro eius salute Dominum oraret. Quod cum celebrando diuina hoc faceret, cecidit schedula, quædam de sursum super altare continens peccatum dicti regis, pariter, & remissionem illius, si modo confiteri uellet. Peractis igitur diuinis, uir Dei Aegidius ad regem ingreditur, schedulam ostendit; quam rex per ordinem legit, peccatum fatetur, & confitetur, sicq; illi remittitur. Vnde uersus, Aegidij meritò Caroli peccata remitto. Ecce quomodo nullus postquam mortaliter peccauit, potest sibi dare beneficium. Sed si uelit beneficium absolutionis sibi dari, illud habet ab alio potestatem habente humiliter petere. Hoc autem uoluit innuere Christus in euange. hodierno, cum docuit nos parere Ecclesiæ prælati, dicens. Super cathedram Moyse sederunt Scribæ, & Pharisei. Omnia ergo quæcūq; dixerint uobis seruate, &c.

IN præsentī ergo Euang. de tribus principaliter fit mentio, uidelicet, De obedientiā subditorum, ibi. Omnia quæcūq; dixerint uobis, &c. De culpa prælatorum, ibi. Dicunt, & nō faciunt, &c. De instructione uniuersorum, ibi. Qui se exaltat humiliabitur, &c.

PRIMÒ igitur fit mentio de obedientiā subditorum. Pro quo notandum, quod ut refert Euang. Mattheus, Christus semel fecit pulcherrimum sermonem ad turbas, idest, ad simplices populares Iudæorum, & ad discipulos suos, dicens. Super cathedram Moyse, &c. Circa quod quæritur quare Christus in prædicto sermone recitauit defectus, & culpas malorū præla-

prælatorum, ut notatur in præsentī Euang. maxime cum illi absentes essent. Respondeo, aut confutatio illorum esse turpis, & suis discipulis in disciplinam, ut enim hic dicit gloriari. confutatio malorum, quamuis illis non semper profit, sæpe tamen est correctio, & cautela honorum. Da exemplum de pia matre, quæ interdum narrat filix suæ culpas aliarum mundanarum filiarum, dicens. Talis uel talis filia sic, aut sic egit, propter quod est perpetuò de honorata. caue ergo tibi à simili culpa, ne tandem in similem labaris ruinam. Secus autem ubi quis refert defectus absentiu animo diffamandi eos, sicut solēt facere detractores, & insurrectiones. Dicit ergo Christus turbis Iudæorum, & discipulis suis, etiam consequenter omnibus deuotis futuris Christianis subditis, super cathedram Moyse, idest, doctrinam legis, quam Moyses docuit, sederunt Scribæ, & Pharisei, per quos intelliguntur Ecclesiæ doctores, & prælati, pariter & utriusque curiæ iudices, & præfides, & generaliter omnes illi, qui super alios habent aliquam authoritatē, siue temporalem; siue spiritualem. Omnes enim tales sunt audiendi in his in quibus bene dicunt, & similiter obediendum est mandatis ipsorum, præsertim ubi non excedunt limites rationis, siue suæ authoritatis. Opera uerò eorum si mala sunt, relinqui debent à subditis. nec ad talia oculum debent habere.

MORALITER. Notandum conformiter ad B. August. lib. 3. quæstionum noui; & uet. testamenti quæst. 13. quod duplex est cathedra, uidelicet mortis, & uitæ. Prima apud Psal. uocatur cathedra pestilentix, & hoc in capite libri psalmorū idest, in illo Psal. Beatus uir qui non abiit in consec. &c. Secunda uerò uocatur cathedra uitæ. In prima cathedra sedent hodie multi prælati, & iudices, ut sunt simoniaci, ambitiosi, auari, lubrici, gulosi, & huiusmodi, intantum, quod illi felices sunt saltem quo ad Deum, qui nō assumuntur ad prælatum, siue iudicatū, iuxta illud. Beatus uir qui in cathedra pestilentix non sedit. In secunda uerò cathedra, quæ est uitæ sedent boni prælati, qui stant com ouibus suis custodientes uigilias noctis super grege suum, ne, scilicet, lupus infernalis ueniat, & rapiat oues eorum. Similiter in dicta cathedra sedent boni iudices, & officiales, qui faciunt iudicium, & militiam in omni tempore, nō suscipientes personas hominum, nec

nec respicientes ad munera, aut fauores, sed ad æquitatem, & ueritatem. Et talibus summopere est obediendum, & honor prestandus, iuxta illud uerbum Apost. 1. Timo. 5. Qui bene præfunt, presbyteri duplici honore digni habeantur, tum ratione ordinis, quia presbyteri, tum ratione utilitatis, seu officij, de quo subditur, maximè qui laborant in uerbo, & doctrina. Videat ergo unusquisque Ecclesiæ prælatus, & apud se diligenter consideret quomodo se deat, an scilicet, in cathedra uitæ, aut mortis. Vnde & Chrysostr. super Matt. in opere imperfecto, homil. 45, exponens prædictum uerbum, Super cathedram Moysi, &c. Et similiter recitatur in dicere, dist. 41. Multi ad dominos prælatos loquitur dicens. Videte uos sacerdotes, quomodo se deatis super cathedram, quia non cathedra facit sacerdotem, sed sacerdos cathedram. Non enim locus sanctificat hominem, sed homo sanctificat locum. Nec omnis sacerdos sanctus, sed omnis sanctus sacerdos est. Qui ergo bene se deat super cathedram honorem accipiet ab illa. Qui autem male se deat, iniuriam facit cathedre. Hæc ille.

QUÆRI autem potest cur Dominus permittit Ecclesiæ suam interdum etiam, & frequenter regi per pestilentem, & uicinos prælatos, & cur non ita bene introducit in eam bonos sicut peruersos. Ad hoc respondet Greg. lib. 25. moral. ca. 20. qui exponens ibi illud Iob. 34. Regnare facit hominem hypocritam propter peccata populi, dicit, quod irascente Domino secundum merita nostra rectores accipimus secundum illud Osee. 13. Dabo tibi reges in furore meo, quauis plerumque & electi subiaceant reprobis, Vnde & Dauid Saulem pertulit. Sic ergo secundum merita subditorum tribuuntur personæ regenti, ut scilicet, qui uidentur boni accepto mox regimine permutantur. Item in fine dicti capituli cõcludit idem Greg. iza dicens, Cerrum, inquit, est sibi inuicem merita rectorum & plebeium, ita connecti, ut sæpe ex culpa pastorum, deterior fiat uita plebeium, & sæpe ex merito plebeium mutetur uita pastorum. Hæc ille. Et certè de hoc non est opus magna probatione, neque magno testimonio, maximè cum hoc uideamus ad oculum habere ueritatem. Videmus enim in politia Ecclesiastica mites homines interdum assumi in priores, abbates, aut præfules, qui statim mutantur in uiros alteros, sed non

semper in meliores. Et hoc fortè, quia in talibus collegijs, seu congregationibus non uiuitur regulariter sicut decet. Idem dic de politia ciuili, & de rectoribus illius.

SEQUI TUR in textu; omnia ergo quæcumque dixerint uobis interli. ad cathedrâ pertinenti. [seruate] in corde, & facite] in opere. Ex quo patet, quod etiam malis prælatis, & prepositis etiam discipulis est obediendum, nisi in his, quæ sunt manifestè contra Deum, aut bonos mores. In talibus enim magis est obediendum Deo, quàm hominibus, ut dicit B. Petrus iudæis Act. 5. Item tales, sunt habendi in honore, & reuerentia, quandiu tolerantur ab Ecclesia in officijs suis. Et hoc patet exemplo, Dauid qui reuerèbatur Saulem regem, quamuis ipsum sciret esse malum, & à Deo reprobatum. Ex quo inferitur, quod nullus tenetur uitare missam sacerdotis cunctabularij, siue sit proprius curatus, siue non siue sit occultus, siue manifestus, nisi per Ecclesiâ iudice talis declaratus. Neque etiam ad talem uitationem sufficit notitia facti, uerum requiritur notitia iuris. Sic enim fuit decisum in concilio Constan. Et hoc ad tollendum omnem scrupulû à cordibus hominum, & ad sedandum multas quæstiones, & rixas, quæ antea oriebantur. Sunt ergo mali prælati audiendi à subditis, in his, scilicet, in quibus benè dicunt, & quæ pertinent ad cathedram suam, sed non sunt imitandi in his in quibus male uiuunt, ideo subdit Christus. Secundum opeta eorum nolite facere. interli. Doctrinam tenere non uitam. Nam ut dicit Chrysostr. super Matt. ubi supra frequenter de homine malo bona doctrina procedit. Hoc autem probat aliquibus similitudinibus. Prima est de terra, & auro. Ecce, inquit, uilis terra preciosum aurum producit. Nunquid propter uilem terram preciosum aurum contemnitur? Non, sed sicut aurum eligitur, & terra relinquitur, ita & uos bonam doctrinam accipite, & malos mores relinquit. Secunda similitudo est de floribus, & folijs herbarum. Ecce, inquit, apes flores uerbarum colligunt, & herbas, atque folia relinquant. Sic & uos, inquit, flores doctrinæ colligite, & malam conuersationem relinquit. Tertia similitudo potest addi, uidelicet, de spinis, & rosas, spinæ enim rosas, & lilia producant. Homo autem illi accedens aliquid collecturus, spinas uitat quantum potest, & rosas colligit, atque odorat.

Vade

Vade & tu fac similiter quo ad bonam doctrinam prælato-
rum tuorum, & malam vitam eorum. Propterea August. de
uerbis Domini. serm. 49. exponens prædictum uerbum.
Quæcunq; dixerint uobis, &c. dicit sic. Si uolueris me desin-
dere apud Deum, & dicere, Domine, uidi clemenciam tuam ma-
le uiuentem, & ideo maleuixi, nunquid dicturus es. Serue
nequam, nunquid à me audieras, quæ dicunt facite, quæ au-
tem faciunt nolite facere? Hæc ibi.

SECVNDÒ principaliter in presenti Euangelio fit men-
tio de culpa, & offensione prælatorum. Hæc autem est multiplex,
prout ipse Christus in sequenti textu proprio ore expressit.

PRIMA igitur eorum culpa est uerbositas, quia dicunt
& non faciunt. Nam ut dicit gl. interl. non concordat eorū
uita cum doctrina. Cum tamen dicat Aug. in libello de 12.
abusibus, quod primus gradus abusionis est, si sine bonis
operibus prædicator fuerit, & qui quod sermone docet ac-
tibus complere negligit. Item Cato Poeta. Quæ inquit uul-
pare soles, ea tu ne feceris ipse. Turpe est doctore, cum culpa
redarguit ipsum. Et Hiero. 3. parte Epistolarū suarū, Epist. 7.
ad Nepotianum de uita clericorum scribens, ait. Non con-
fundant opera tua sermonem tuum, ne cum in Ecclesia lo-
queris tacitus quilibet respondeat. Cur ergo hæc, quæ dicis
ipse non facis? Delicatus certe magister est, qui pleno uentre
de ieiunijs disputat. Accusate auaritiam, & latro potest.
Sacerdotis ergo Christi mens, os, manusq; cōcordent. Hæc il-
le. Insuper Chryl. Matt. in opere imperfecto, hom. 10.
ad propositū loquens, dicit sic. Ille uerè docet, qui docet, &
facit. Qui autem non facit, quod docet, seipsum condemnat.
Est autē melius facere, & non docere, quam docere, & non fa-
cere, Quoniā qui facit etiam tacuerit, tamen aliquos suo exem-
plo corrigit. Qui autē docet, & non facit, non solū neminem
corrigit, sed adhuc multos scandalizat. Quis enim non mo-
ueatur ad peccandum, cum uiderit doctores pietatis peccan-
tes? ergo per illos doctores, qui docent, & faciunt magnifica-
tur Deus. Per illos autē, qui docent, & non faciunt, blasphe-
matur Deus. Et post pauca. Si, inquit, bene doceant sacerdo-
tes, & melius uiuāt, uidentes hoc Gentiles dicunt, Benedictus
Deus Christianorum, qui ales habet seruos. Nisi enim esset
iustus, nunquam populum suum circa iustitiam sic teneret.

Non

Non sic nostri philosophi, qui magna loquuntur, & non
dica faciunt. Si autem bene doceant, & male uiuant, uidentes
hoc Gentiles dicunt. Qualis est Deus eorum, qui tanta
alia agunt? Nunquam enim eos sustineret, nisi eorum operibus
contentiret? Vides ergo quomodo laudatur Deus per ipsos
prædicatores, & prælatos. Blasphematur uero per uerbosos,
qui dicunt, & non faciunt. Hæc Chryl. ubi supra. Et nota, quæ
possunt tales prædicatores, & prælati uerbosi comparari mul-
tis rebus. Primò quidem secundū August. in quodam sermone
de Epiphania Domini, fabricatoribus arcæ Noë. Nam eorū
rum medio aliqui saluati sunt, ipsi tamen diluuii perierunt.
Secundò, secundū eundem August. ubi supra, acerbis lapidum.
Hi enim ostendunt transeuntibus uiam per quam incedere
debent, sed tamen de locis suis non mouentur. Tertio, talia
possunt comparari crueibus uiarum, quibus brachia, & manus
lignæ affixæ sunt, quasi ostendentes transeuntibus uiam qua
incedendum est. Nec tamen inde mouentur. Quarto, possunt
comparari campanis Ecclesiarum, quæ populum ad diuina, &
ad sermonē aduocant intra Ecclesiam, cum tamen ipse cam-
panili strictè affixæ Ecclesiam minimè intrent. Quintò possunt
comparari chifris, quæ in se nihil ualent, faciunt tamen
ualere literas minimas. Sextò possunt tales comparari ma-
gistris operum, qui alijs imperant, sed in propria nihil labo-
ris, aut parum faciunt, quinimò frequenter faciunt bonum
uultum in taberna tempore quo subditi insudant labori.
Ecce ergo, inquam bene dictum est à Christo de talibus uerboso-
sis prælati, seu etiam prædicatoribus. Dicunt, & non faciunt,
Chryl. ubi supra. Eisdem prædicant, & infideliter agunt.
Pacem alijs dant, & sibi non habent. Veritatem laudant, &
mendacia diligunt. Auaritiam castigant, & cupiditatem exer-
cent. Bene ergo in figuram dicitur Gen. 27. Vox quidem uox
Iacob est, manus autem manus sunt Esau. Rectè etiam figu-
rantur per ficulneam, in qua Dominus non inuenit, nisi fo-
lia, propter quod maledixit ei Matt. 21. Applicatio utriusque
figuræ est facilis.

SECVNDA culpa malorum prælatorum est austeritas
nimia circa subditos. Sunt enim circa seiplos nimium mi-
sericordes, pijs, & benigni. Sed circa subditos crudeles, duri,
& seueri, quia ut habetur in Euangelio, alligat onera grauia
& im-

Impotabilia, & imponunt in humeros hominum, non dicit in suos, quinimo digito suo mouere uolunt, i. nec in minimis perficiunt, ut dicit interl. Et tamen naturalis æquitas exigit, ut ille qui constituit aliquam legem, ipse primus eam impleat, iuxta commune prouerbiū Parere legem quam tuleris. Et extra de const. cecum oēs, dicit, q̄ quilibet eodē iure uti debet, q̄d ipse in alterum statuit, similiter. C. de legibus; I. digna uox, dicitur, q̄ digna uox est maiestate regnātis legibus alligatū se principē profiteri. Hoc tamen intelligitur de debito honestatis, & congruitatis, non autem de debito necessitatis, ut dicitur ibidem glo. Istud autem est contra mulros, & prælatos, & signanter religionum reddituarum, siue sint priores, siue conuentuales, siue abbates, tales. n. sepe faciunt multa statuta, quæ uolunt à sibi subditis inuolabiliter obseruari, quæ tamen digito suo uix mouere uellent, siue talia statuta concernant cultum diuinum, siue obseruantiam uotorum ac ceremoniarum religionis. Volunt enim & iubent omnem interesse diuinis officijs diurnis ac nocturnis, & quidem bene. Ipsi uero uix audiunt bassam missam nisi dies fuerit solennis. De sequela uerò chori nocturno tempore dicunt se ægrotare quotiens intersunt matutinis, propter quod rarissime, aut nunquam illis intersunt. Item uolunt omnia esse in communi bursa, dummodo illam custodiant. Similiter uoluit subditos ieiunare aut à carnibus abstinere, ubi ipsi epulantur quotidie splendide. Præterea quinque satis tenue prouiderit monachis in communi loco, ubi mensa domini abbatis est referta prætiosis potibus, & cibis, ita, ut merito dici possit illud 1. Cor. 11. Alius quidem esurit, s. monachus claustrali, salius autem ebrius est, uidelicet, abbas. Quis si quis os aperuerit cōquerēs de tali regimine, disciplinatur, minimæ, & terrores adhibentur, & interdū in carcerem recluditur. Similiter prædicta uerba Christi possunt exponi de nonnulli episcopis ac eorundem uicarijs, quo ad sibi subditos clericos, Item de iudicibus, & officarijs regijs, ac huiusmodi. Hi. n. & similes plerunq̄ utuntur seueritate, & rigore iustitiæ quo ad subditos puniendos, qui tamen uix uellent portare centesimam partem pænæ pro grauissimis suis excessibus. Præterea possunt prædicta uerba exponi de multis curatis, & vicarijs, qui imponunt onera graua, & quasi importabilia in humeros lai-

ros laicorum sibi contentium, ut potè plura ieiunia, longas peregrinationes largas elemosynas, & huiusmodi. Sibi autē multo sunt multum misericordes, & largi, ita ut fortè pro actu nephario imponant semel miserere mei Deus, uel lachrymas Sanctorū, aut aliquid simile. Et ideo Chryso. super Mat. in opere imperfe. homi. 45. rectè comparat tales sacerdotes illis, qui distribuunt tributa in ciuitate, qui se reuelant, ubi tñ sunt potentes, & impotentes. Propter q̄ ubi concludit di. Circa uitam tuam esto austerus, circa uitam aliorum benignus. Audiant te hominem parua mandantem, uideant te grandia facientem. Hæc ille. Et contra tales abusus clamaret lex diuina Deut. 25. dicens. Pro mensura delicti, erit & plagarum modus.

NOTANDUM tamen, q̄ tria sunt, quæ debent nos inducere ad iniungendum paruas penitentias his, qui nobis contententur. Primum quidem est prouocatio diuinæ misericordiæ quo ad nos. Vnde Chryso. ubi supra. Si inquit eramus aliquando paruam penitentiam iniungendo, melius est de misericordia rationem reddere, quàm de austeritate. Sic enim agentes poterimus dño dicere illud. Psal. Nam abscondi misericordiã tuam, & ueritatẽ tuam à consilio multo. Tu autem dñe ne longe facias misera. &c. Ac si confessor talis, taliter diceret ad dñm: Dñe sicut fui alijs peccatoribus misericors, sic & tu esto mihi pius, & misericors. Scđm uero est consideratio liberalitatis diuinæ. Vbi. n. inquit Chryso. ubi supra. Paterfamilias largus est dispensator non debet esse tenax. Deus autem est multum largus de sua misericordia, ut patuit in Dauid, qñ. s. prolatis ex corde per eum tribus syllabis, uidelicet. peccaui, mox remittit illi omne peccatum suum 2. Reg. 12. Item est adeo largus de sua misericordia, q̄ aliquando indulget grauissima peccata pro paucis lachrymis, sicut patuit in Petro, pariter & in Magdalena. Tertium autem est timor ruinæ ex parte cōfidentis, cui si imponatur grauis penitentia, fortè illam non faciet, aut si eã faciat, hoc fortè erit inuitẽ, aut fortè nimis grauabit eum. Et ad propositum Chryso. ubi supra ponit similitudinem de seruo adolescente, cui si graue pondus imposueris necesse habet ipsum deponere, aut sub onere occumbere. Et breuiter melius est remittere aĩas ad purgatorium eũ modica, & leui penitentia quã, cum graui, quam de facile contemnerent in infernum.

SECUNDA culpa malorum praelatorum est uana gloria, siue appetitus humanæ laudis, quia omnia opera sua faciunt, ut uideantur ab hominibus ut subditur in euang. Hoc tamen intelligitur de praelatis hypocritis, quorum appetitus laudis humanæ ostenditur multipliciter per sequentem textum, & præsertim quo ad sacerdotes iudeorum, de quibus dicit Christus primo, quod dilatant philateria sua, id est, chartulas, quas frontibus suis imponebant, in quibus erat scriptus decalogus, ut quasi religiosi uiderentur in populis, uelut continue habentes in cordibus suis memoriam dictorum mandatorum. Secundò, inquit, Christum, magnificent simbrias, quas sup. deferebant in quatuor angulis palliorum suorum, in quibus alligabant spinas acutas, ut sic siue cundo, siue sedendo pungerentur, & populus uiso cruore diceret. Ecce quam iusti, & sancti sunt sacerdotes nostri, & quam duram uitam ducunt. Ecce quomodo faciebant omnia opera sua, ut uiderentur ab hominibus.

MORALITER. Hodie apud Christianos (quod nephariū est) illi dilatant philateria sua, qui portant supra se, quædam chartulas, & breuia, in quibus sunt aliquæ figuræ, seu nomina ignota, & multa similia ad superstitionem pertinentia, in quibus cõfidunt, tenentes, & firmiter credentes, quod quandiu talia habuerint super se, nõ tãget eos malū, ut potest, quod non morientur in bello si illic sint accessori. Item, quod nunquã submergentur in aquis. Similiter, quod nunquam eos mordebit canis rabidus, in super, quod cõsequenter tale, uel tales bonū, & quod peruenient ad fines suos de omnibus, & sic de multis alijs fatuitatibus, & damnatissimis superstitionibus. Quæ oia reprobantur 2.6. q. 5. si quis arioles, ubi dicit Greg. quod si quis philaterijs usus fuerat, anathema sit. Similiter hodie inter Christianos multi magnificent simbrias suas, quales sunt illi, qui se iactant de bono, quod habent. Vnde solet communiter dici de iactatore. Talis magnificat simbrias suas.

CONSEQUENTER Christus prosequendo suum propositum de ostensione appetitus humanæ laudis sacerdotū ueteris legis, tertio addit, quod amant primos recubitus in cenis. Tū quia talia loca sunt honorabiliora, & solet ibi primo teturiri, tum quia deliciares cibi, & potus solent ibi offerri. Ex quo patet, quod simul notabat eos Christus de uana gloria, & de gula.

Quartò

Quartò addit, quod amant primas cathedras in synagogis, ut principales uideantur. Quintò addit, quod amant salutationes in foro, ac si diceret, quod amant, & capiunt saluari ab hominibus cū in publicū procedunt. Sextò addit, quod amant uocari ab hominibus rabbi. Norandum tñ circa ista quatuor uel tima uicia sacerdotū, quod ut dicit hic glo. interl. dñs noster non uerat sacerdotes primos sedere ad mēsam, seu in ecclesia, aut ab alijs saluari, siue rabbi uocari, sed illos arguit, qui talia in debite appetunt. Contra quos omnes loquitur Chryso. hom. 43. dicens, quod qui appetit honorem terrenum, non uidebit regnum cœlorum. Patet ergo, quomodo sacerdos iudeorum appetebant humanam laudem sex modis. Practica, quomodo multi sacerdotes moderni, quasi uolentes iudaizare uolunt imitari sacerdotes iudeorum.

SEQUITUR in textu. Vos autem nolite, &c. Postquam ergo Christus detestauit, & reprehendit uanam gloriam, & appetitū laudis humanæ sacerdotū iudeorum, consequenter per oppositum inducit sacerdotes nouæ legis ad humilitatē, & humanæ gloriæ uitationem, dicens. Vos autem nolite uocari rabbi, nec uocemini magistri, id est, non appetitis titulum honoris propter se. Vnus est enim magister uester Christus. Et patrem nolite uocare uobis super terram, id est, nolite attribuere authoritatem generandi, siue carnaliter, siue spiritualiter alicui terreno homini, sed tantum Deo, à quo omnis paternitas in cœlo. & in terra nominatur, ut habetur Eph. 3. ideo subditur. Vnus enim est pater uester, &c.

CIRCA autē prædicta pnt moueri aliqua dubia. Primo igitur circa illud uerbū. Amant primas cathedras in synagogis, quæritur. Vtrū aliquis clericus possit licite appetere beneficium ecclesiasticū. Pro rñsione notandū, quod duplex est beneficium ecclesiasticū, uidelicet, simplex, & curatū. Primum sine cūra animarū, & m cū cura animorū, primum pōt clericus petere dummodo alias sit idoneus, uerbi gr. Est aliquis ecclesiasticus in hac ciuitate bonæ uitæ, conuersationis honestæ, & cõpetentis literaturæ, exiguū, aut nullū habens patrimonium, nullum etiam possidens beneficium, aut officium, propter quæ multa patitur penuriam. Talis ergo, siue per se, siue per interpositam personā pōt procurare debitis, & honestis medijs aliquā capellā, uel præbendam. Secus autē esset si habetet sufficiens

Q 2 ciens

agens patrimonii. ad sui sustentationem secundum decentiam sui status. Ad hoc enim facit illud decretum, clericos. r. q. 2. ubi dicitur, quod illos clericos convenit Ecclesie stipendij sustentari, quibus parentum, & propinquorum nulla suffragantur bona. Qui autem parentum bonis, & opibus suis sustentari possunt, si quod pauperum est, accipiunt, sacrilegum committunt, & per abusum talium iudicium sibi manducant, & bibunt. Hæc ibi. Secundum vero beneficium, scilicet, curatum nullus potest licite appetere, nec per consequens petere, siue per se, siue per interpositam personam, etiam dato, quod sit bene literatus, atque idoneus ad curam animarum suscipiendam. Nam talis eo ipso, quod se ingerit ad huiusmodi beneficium, videtur præsumptuosus, & ambitiosus, & per consequens indignus secundum doctrinam Tho. 2. 2. q. c. 110. art. 5. in sol. ad tertium. Insuper hoc verat Apost. Hebr. 5. dicens, nullum debere sibi assumere honorem, nisi qui vocatur à Deo tanquam Aaron. Ex quo patet, quod talis se ingerens ad beneficium curatum, quod est beneficium honoris, directe facit contra prohibitionem Apostoli. Huius etiam opinionis est B. Aug. qui lib. 9. de civi. Dei ca. 19. dicit sic. Locus superior sine quo populus regi non potest, etsi ita admittretur, ut decet, tamen indecenter appetitur. Propter quod. C. de episcopis l. quemquam dicitur, quod Episcopus tantum debet esse ab ambitu se positus, ut quaeratur cogendus, recedat rogatus, effugiat inuitatus, quia profecto indignus est sacerdotio, qui non fuerit inuitus ordinatus. Hæc ibi in forma. Dicit in B. Th. quodlib. 1. art. 17. quod contingit aliquem appetere prælationem dupliciter. Primum quidem si imminet necessitasurgens, utpote, quia imponitur à superiori prælato, aut quia non inuenitur aliquis, qui velit eam acceptare. Et tunc liceat eam appetere, & ad ipsam suscipiendam se offerre. Secundum modo potest aliquis prælaturam appetere sine hoc, quod imponatur à superiori, in super etiam quoniam malum inueniunt idonei, & parati eam suscipere, & tunc non licet eam appetere. Et huius ratione assignat idem doctor ubi supra, dicens, quod talis sic appetit, aut est iniustus, utpote se præferendo maioribus, & dignioribus, aut est præsumptuosus, videlicet reputando se sufficientem ad præstandum alijs. Hæc ille. Idem etiam dicit quolibeto. 2. art. 11.

Sed plerique cupidi, & ambitiosi clerici volentes se excusare à mortali peccato non obstante, quod appetant beneficium etiam

etiam episcopatum, allegant excusationes in peccatis, adducunt illud verbum Apost. 1. Tim. 3. ubi ait. Qui episcopatum desiderat, bonum opus desiderat. Ad hoc est responsum in promptu. Nam quoniam Apost. dixit verbum illud, tunc qui erat primus in Ecclesia, erat primus ad martyrium. Et ita qui tunc desiderabat episcopatum, desiderabat mori pro Christo. Hoc autem opus bonum est & sanctissimum. Sed facio iudices omnes, quotquot hodie desiderant episcopatum, abbatiam, aut curam, si hoc opus desiderant. Et certe dicet, quod non appetit huiusmodi bonum opus, quinimo si viderent tyrannos, & fidei inimico gregem suam invadere essent de primis fugientibus. Appetunt ergo tales non opus bonum, sed bonas opes sicut patet de multis protonotarijs Apostolicis aspirantibus ad beneficia secularia, & regularia, & signanter ubi audiunt magnas esse opes. O quam longe ergo tales distant à beato illo Aug. qui de seipso loquens lib. de vita, & moribus clericorum, dicit sic. Quod esse potui, esse nolui. Nec tamen questui esse, quod sum. Elegi enim in domo Dei abiectus esse magis, quam habitare in tabernaculis peccatorum. Et post pauca. A deo, inquit, timebam episcopatum, ut in quo loco sciebam non esse episcopum, non illo accederem. Sed Domino seruus contradicere non debet, cui placuit mihi dicere. Ascende superius. Sed profecto hodie pauci sunt inter clericos Augustinij, & pauci Thomij, quia ferme omnes appetunt prælaturam, dicentes pro sua iustificacione, quod appetunt beneficiari non ut præsent, sed ut proficiant. Nec si militet appetunt officium, propter beneficium, sed potius beneficium propter officium. Sed illis credit, qui voluerit, quia non ego. In hoc enim manifeste mentita est iniquitas sibi, quod postquam adepti sunt huiusmodi beneficia, ut in pluribus, nullam residentiam in eis faciunt, non curantes de mortis, sicut neque de moribus, sed inde hauriunt quicquid possunt, adeo ut libenter venderent lapides ædificiorum pro congregandis nummis, circa quos totum videtur versari eorum studium. Nunquid ergo tales tibi videntur desiderare, non quidem bonum opus, quin potius bonas opes?

SECUNDO quaeritur iuxta illud primum verbum Evangelij Super cathedram Moysi, & c. Vtrum oporteat ad cathedram pastoralem semper eligere meliorem, qui ibi sedeat. Responsum Domini iuristæ dicunt, quod sufficit eligere bonum, & idoneum. ut patet extra de electione ca. cum dilecti. Similiter aliqui theologij, ita dicunt, Nihilominus B. Tho. 2. 2. quest. 63. art. 2.

Feria Tertia

tenet, quod oportet semper eligere meliorem, non quidem simpliciter, & absolute, ut potest qui maiorem habet charitatem, aut gratiam. Tum quia sic omnes penes electiones possent calumniari, uno dicente, talis est melior, alio aliter. Tum quia non potest nobis sufficienter constare de tali bonitate, & ita omnes electiones essent dubie. Oportet ergo eligere meliorem secundum quid, hoc est per comparationem ad bonum commune, & quo ad hoc ut potest, qui melius possit exercere quae sunt officij pontificatus, & melius conseruare iura, & libertates Ecclesiae, & huiusmodi. Stat enim, quod minus bonus simpliciter sit utilior Ecclesiae siue propter potentiam siue propter industriam secularem, uel huiusmodi. Qui ergo eligat in episcopum suum consanguineum, aut qui confert beneficium Ecclesiasticum suo consanguineo postposito meliori, uel simpliciter uel respectu boni communis, talis est acceptor personarum & per consequens peccat mortaliter. Secus autem ubi uterque esset aequè idoneus. Et haec omnia sunt de mente B. Tho. ubi supra. Ad hoc etiam ualet similitudo quam dat Aug. lib. de uisitatione infirmorum. c. 2. de morbis, corporum, pro quibus uedendus, medici probationes exquiruntur. Quinto magis, inquit, spiritualibus putredinibus animarum adhibendi sunt medici subtiliores? Tales ergo uocandi sunt. Haec ille. Item ad fratres in eremo. ser. 14. dat aliam similitudinem, uidelicet de regno Romanorum quod tandem perseuerauit pacifice. quamdiu sapientes ipsum texerunt. Sed dum iuuenes, & inexperti regnare ceperunt, dominium orbis terrarum perdidit. Applicatio est facilis.

TERTIO quaeritur iuxta illud uerbum praesentis euangelij. Nec uocemini magistri. Vtrum licet appetere gradum magistratus. Ad hoc dubium respondet B. Th. quod lib. 3. ar. 9. dicens, quod sic, dummodo ille qui appetit sit idoneus. Et ratio eius est, eo quod talis non appetit, nisi licentiam, & opportunitatem a alijs communicandi suam scientiam. Hoc autem est licitum. Nec est simile de appetitu praelature, quia requiritur ad eam eminentia uirtutis, & sanctitatis, quam nullus sit certitudinaliter se habere. Potest autem quis scire, & experiri se habere scientiam. Desiderare ergo scientiam, & actum docendi siue auctoritatem magistralem ad hoc, quod scientia sua siue praedicatio magis acceptetur ab auditoribus, & maior fructum

Post II. Dom. Quadrag. 124

fructum in eis habeat, est licitum, & meritorium. Sed desiderare tantum nomen absque re, hoc malum est. Et similiter istud desiderare, ut quis reputetur magnus, & ab alijs, atque praeter alijs honoretur, ad maneam gloriam pertinet. Et ad hunc sensum loquitur Christus in praesenti euangelio, cum ait. Nec uocemini magistri.

TERTIO principaliter in hodierno Euangelio fit mentio de instructione uniuersorum tam maiorum, quam minorum, tam uirorum, quam mulierum, tam senum, quam iuuenum, cum subdit Christus, & concludit in fine Euangelij dicens. Qui se exaltauerit, uidelicet, per elationem, & arrogantiam, humiliabitur per poenam, & damnationem aeternam, quia, ut habetur Proverb. 29. Superbum sequitur humilitas. Et, qui se humiliauerit non sequitur, sed ueraciter exequitur, supra in caelesti gloria, iuxta illud Iob 12. Qui humiliatus fuerit, erit in gloria. Hic autem sententiae Christi alludit illud uerbum Psalmi. Hunc humiliat, uide licet, Deus superbum, & hunc exaltat, uidelicet, humilem. Item Luc. 1. Deposuit potentes de sede, & exaltauit humiles.

MORALITER. Notandum, quod sicut instructor patulorum aliquando pluries repetit eandem lectionem, seu propositionem, ut sic eam fortius imprimat mentibus eorum, & similiter faber pluribus ictibus percutit caput clauis, ut profundius inter atque indubilius ligno adhæreat, ita, & Christus uelut summus magister noster uolens lectionem humilitatis profundius, & indubilius insingere cordibus nostris, ipsam saepe reiterauit in sacro euangelio, sicut pater Luc. 14. Item eiusdem 18. Et similiter in hodierno euange. Ideo bene scriptum est in decre. dist. 93. dominus noster, quod Christus uerbis, & factis exemplum dedit humilitatis. Discamus ergo ab eo in praesenti humiliari, ut tandem in gloria caelesti. Quam nobis, &c.

FERIA IIII. POST SECVNDAM Dominicam Quadragesimae.

Ascendens Iesus Hierosolymam assumpsit duodecim discipulos, &c. Matth. 20.

Q 4

PRIMA

LEX Imperialis. ff. de muneribus, & honoribus. l. ut gradatim. allegans iuriconsultum Martianum, dicit, q̄ honore debent gradatim de ferri, ita ut à minoribus ad maiores perueniantur. Casus est talis. Est aliquis peritus iurista licentiatuſ in utroque, directè ueniens de fornace, & ut vulgo dicitur, habens adhuc ignem in capite. Hic ergo uidens, quòd amicos in curia regis, rogat eos, ut pro eo intercedant apud regiam maiestatem, quatenus constituatur primus præfes supremæ curiæ parlamenti Parisien. aut Rothomagen. aut ut assumatur in cancellarium Franciæ, eo q̄ officium per mortem alterius uacat. Supposito, ergo, q̄ omnes amici eius pro eo rogent apud regem ad dictum finem, ipse rex non exaudiet eos, sed prudenter respondebit, & dicet, honores debere gradatim de ferri, ita ut à minoribus ad maiores perueniantur, ut dicit lex præallegata. Iste autem Gaudisierus per casum non fuit probatus in minoribus officijs, aut honoribus, & c. Eadem etiam sententia habetur. C. de aduocatis diuersorum iudicum. l. nemini. Similiter ista lex est cõformis legi diuinæ, siue historia sacra scripturæ, sicut patet Gen. 39. de Ioseph, qui primo honoratus fuit in domo Phutifaris, ita ut omnia bona domus sue essent in manu ipsius Ioseph. Postmodũ uerò per amplius honoratus est in domo Pharaonis regis Aegypti, ita, ut secundus esset post regem. Gen. 41. Dicendum ergo illi, illud laue nalis, quòd nemo repente fit summus.

MORALITER. Summus honor cuius sumus capaces, & quæ summè debemus optare, est quòd possumus finaliter esse ciues regni cœlestis. Nam quicumque ibi sunt, maximo honore dotantur à Deo. Ad hunc itaque honorem cœlestem nullus malus assumi potest, ut potè nullus superbus, nullus auarus, nullus lubricus, & huiusmodi: quinimmo cuilibet tali dicitur in articulo mortis illud Numer. 24. Priuauit te Deus honore disposito. Aci apertè diceret scriptura cuilibet baptizato morienti in mortali peccato. Deus disposuerat tibi dare honorem illum cœlestem, sed propter peccata quæ commisisti post baptismum, reddidisti te indignum, & incapacem tanti honoris. Soli ergo iusti, & electi peruenient ad dictum honorem. Deo sic disponente Hester 6. Hoc honore dignus est quemcunque uoluerit rex honorare. Sed.

noue-

nouerint uniuersi, quòd ad dictum honorem nemo repente peruenit, sed necesse est unumquemque illic peruenire cupientem primum in præſenti exercitari in schola uirtutis. Nam diues primum habet exercitari in præſenti in operibus misericordiæ, & pietatis. Item pauper circa materiam patientiæ. Religiosus circa obseruantiam suæ regulæ, & statutorum, iudex circa æquitatem. Aduocatus circa diligentiam ueritatè, & fidelitatem. Coniugati circa continentiam Virgines, & uiduæ circa pudicitiam. Et sic de quolibet statu. Ecce quomodo gradatim ad cœlestem honorem perueniendum est, uide licet seipsum in præſenti exercitando in schola uirtutis. In cuius rei signum refert Auguſt. in lib. 5. de ciui. Dei c. 12. Similiter & Titus Linius lib. 7. de secundo bello punico. Item & Valerius Max. lib. 1. de Romanis, qui olim fecerant duas ædes, quarum prima uocabatur ædes uirtutis, secunda uerò ædes honoris. Hæ ergo ædes taliter erant dispositæ, & continuæ, ut solum per eadem uirtutis pateret ingressus ad ædem honoris. Et per hoc significari potest, q̄ per uia humilitatis, & non alias perueniemus ad honorem gloriæ cœlestis. Et hoc nobis apertè insinuauit Christus in præſenti Euangelio, in hoc. l. quòd duos discipulos petentes per matrem suã præ cæteris Apostolis honorari, remisit ad exercitium siue scholam, aut templam uirtutis humilitatis, cum ait illis, **Qui uoluerit inter uos maior fieri, erit minister uester.**

SECUNDA INTRODUCTIO.

DIC vt sedeant hi duo filij mei, unus ad dexterã tuã, &c. Math. 22.] Scribitur extra de electione, & electi potestate. cap. uenerabilem, quòd in imperio non habet locum sanguinis successio, sed tantum electio. Casus est talis. Imperator moritur relinquens post se filium, qui uult imperare post eũ, dicens. Pater meus imperauit. Cum ergo sum indubitatatus eius filius, uolo imperare. Nunquid ergo talis debet sine pluri imperare? Certè Innocen. I I I. respondet per præallegatam decre. quòd non, eò quòd in imperio non habet locum sanguinis successio, sed tantum electio.

MORALITER, summum, & desideratissimum imperiũ est cœlestis gloria, in qua post generalem resurrectionem animæ,

animæ plene imperabunt corporibus. Ad huiusmodi autem imperium non peruenitur iure successionis. Quia, ut dicit Hiero. & recitatur dist. 40. non est facile, non sunt Sancti, qui tenent loca sanctorum, sed qui exercent opera eorum. Peruenitur autem ad dictum imperium iure electionis. Iuxta illud Psal. Beatus, sup. est ille homo, quem. s. r. u. Deus elegisti, & assumpti, habitabit in atrijs tuis. Vnde beati, quasi Deo gratias agentes dicunt cum Apost. Paulo illud Ephe. 1. Elegit nos, sup. dominus ante mundi constitutionem. Quis autem ad celeste imperium non perueniatur iure successionis, patet manifeste in hoc. s. q. multi patres regnant cum Deo in caelo, quorum filij impij cruciantur cum mille dæmonibus in inferno. Hoc autem possumus clare ostendere sub triplici lege, videlicet, naturæ, scriptæ, & gratiæ. Primò. n. in lege naturæ liquet aperte Adam esse assumptum ad imperium celeste, à quo tñ excelsus est filius eius primogenitus Cain, idem dicitur de Abraham, & Hysmaele filio eius. Idem de Isaac ex filio eius Esau. Secundò in lege scripta Dauid assumptus est ad prædictum imperium celeste, à quo tñ, ut creditur excelsus est Absalon filius eius. Tertio in lege gratiæ multi uiri sancti peruenierunt ad dictum imperium per martyrium, quorum tamen filij descenderunt in infernum, & euerterunt. Vnde in figuram huius legitur 1. Reg. 16. q. filij Saul non successerunt sibi in regno Israel, sed Dauid. O igitur pauperes peccatores nolite inaniter confidere in bona uita, & sanctis operibus uestrorum prædecessorum, quia sicut filius non portabit iniquitatem patris, ita neque præmiabitur in caelo propter bonam uitam ipsius. Et huius ratio est, quia in imperio celesti non habet locum sanguinis successio, sed tantum electio, ut dictum est. Hoc autem male attendebat mater filiorum Zebedei. De qua dicitur in hodierno euang. q. petebat a Christo, ut suos filios Iacobum, & Iohannem facere sedere in regno suo immediate post se, ut potè, ratione consanguinitatis. Quorum petitione reprobauit ipse Christus ostendens, q. in dicto imperio non habet locum sanguinis successio, sed tantum electio, cum ait. Nescitis quid petatis, &c.

IN præsentem ergo euangel. de tribus principaliter fit mentio, videlicet, De passionis Christi prædicatione, ibi. Ecce ascendimus, &c. De ambitionis filiorum Zebedei repulsione, ibi.

ibi. Nescitis quid petatis De indignationis aliorum de discipulorum sedatione. ibi. Scitis quia prius, &c.

P R I M ò igitur fit mentio, &c. Nam, ut refert euangelista, Math. ascendens Iesus Hierosolymam, quæ in loco alto sita erat [assumpsit duodecim discipulos suos] tanquam perfectores, & qui non possent de facili scandalizati ex his, quæ illis erat dicturus [secreto.] Non enim uoluit Christus suam passionem omnibus, & palam manifestare, sed solum peculiaribus eius amicis. Et per hoc nos instruit paucis, & probatis amicis reuelare nostra secreta, iuxta illud uerbum. Sapientis Eccl. 6. Consiliarius sit tibi unus de mille. Item Vegetius de re militari lib. 3. cap. 19. Quid, inquit, feri debeat, tractato cum multis. Quid uerò facturus sis, cum paucissimis, ac fidelissimis, uel potius ipse tecum, unde, & Ludouicus XII. Francorum. Rex interdum dicere solebat. Si scirem biretum meum scire meum consiliu, & propositum, mox ipsum in ignem proiecerem. Insuper Christus per talem modum uos docuit celare ea, quæ uobis secreto committuntur, & dicuntur, nisi forte ubi uergerent in deteriores exitum, unde Valer. lib. 3. c. 3. refert de Mutio Sequola milite Rom. quod cum comprehensus fuisset à Porfenna rege Ethruscorum, & ab eo districtè exigere, ut secreta Romanorum consulum reuelaret, sin alias grauiter torqueretur, maluit manum suam dextrum foco comburi, quam secretum reuelare, Similiter idem Valerius ibidem refert de Pompeio, qui potius digitum cremandum præbuit, quam uellet secretum reuelare. Etiam ad propositum refert Ambro. lib. de Virginibus, de quadam muliere, quæ cum coeretur à tyranno secretum reuelare, & prodere morsu linguam sibi ascidit, quam in faciem tyranni despuit, & hoc ne uitormentorum extorquerentur ab ea dicta secreta ueritatis. Ecce quàm fideles fuerunt olim pagani, & infideles, tam uiri, quam mulieres ad non reuelandum secreta sibi commissa. Sed, proh dolor longe ab his sunt multi Christiani etiam utriusque sexus, qui cum uident forte ab alijs se offensos, mox se ulciscentes impropere illis secreta tempore amicitia illis bona fide referata. Quo fit, ut inter tales interdum suscitentur hac occasione immortales inimicitia, lites, & discordia. Et, quod deterius est, quandoque nulla præfata occasione nonnulli faciles ad laxandum habenas, reuelant

Feria quarta

reuelant aliena secreta, fortè causa illis detrahendi, aut forte alijs adulandi.

SE QVI TVR in textu [Et ait illis,] scilicet, Christus discipulis suis. [Ecce ascendimus Hierosolymam] in quo patet manifestè voluntas patiendi in Christo. Et, ut dicit gl. ord. Christus prædixit suis Apost. suam passionem, & resurrectionem, ut cum eum morientem uiderent, resurrectionem non dubitarent. [Et filius hominis,] id est, uirginis, Vel quia in forma humana passus est [tradetur principibus Sacerdotum, & [scribis] uidelicet, coperante diaboli nequitia, Iudæ avaritia, Iudæorum inuidia. Gentilium scuitia. [Et condemnabit eum morte. [Sed quia non licebat Iudæis aliquem occidere, & signanter, supplicio mortis, ideo subditur. [Et tradent eum Gentibus,] .i. Pilato, & Romanis militibus. [Ad illudendum, flagellandum, & crucifigendum.] Quantum ad primum nota, quomodo Christus fuit illusus tripliciter. Primò in domo Cayphæ, Luc. 22. Velauerunt faciem eius, & percutiebant dicentes, Prophetiza, &c. Secundò in domo Herodis, qui induit eum ueste alba, Luc. 23. Tertiò in domo Pilati quando genuflectebant coram eo dicentes. Ave rex iudæorum. Io. 19. Quantum ad secundum, nota similiter, quod ipse Christus fuit tripliciter flagellatus. Primò in domo Cayphæ, ab illo, qui dedit ei alapam dicens. Sic respondes pontifici? Io. 18. Secundò in domo Pilati, qui fecit ad columnam eum ligari, & flagellari Iohan. 19. Tertiò in cruce in manibus & pedibus, unde psal. in persona ipsius. Foderit manus mea, & pedes meos. Quantum ad tertium nota similiter, quod Christus crucifigitur tripliciter. Primò in persona propria manibus Gentilium. Secundò in sanctis martyribus manibus tyrannorum, secundum, quod respondit Petro fugienti, & eum interroganti, domine quo tradis? Venio, inquit, Romam iterum crucifigi sup. in te. Tertiò in cordibus deuorum catholicorum per feruentem meditationem passionis illius, atque piam compassionem eiusdem. Et taliter erat crucifixus in corde Apost. In Pauli, qui dicebat Gal. 2. Christo confixus sum cruce. Propterea Aug. ad fratres in eremo serm. 32. qui intitulatur ad leprosos, dicebat. Totus Christus figuratur in nostro corde, qui pro nobis totus fixus est in cruce. Sequitur. [Et tertia die resurget.] Hoc autem addidit Christus ad consolationem discipulorum

Post II. Dom. Quadrag. 127

scipulorum suorum, qui ceperunt tristari ex præcedentibus uerbis. Et nota, quod non dicit, resuscitabitur, sed resurget, in quo notatur resurgentis Christi potestas, & diuinitas, quæ resuscitauit corpus suum.

MYSTICE, notandū, quod Christus primo traditur gentibus, quando aliqua magna querela subornat. & decipit blandis promissionibus aliquam puellam, & postmodum eam tradit corruptori. Secundò illuditur in utraque curia, quoniam scilicet, dicit utrique litiganti, quod habet iustam querelam. Et similiter quoniam dicit, & promittitur, quod processus in breui expeditur, qui tamē postea durat per tempus, & tempora. Tertiò flagellatur, quoniam pauperes iniuste opprimuntur, nunc talibus grauissimis, nunc armigeris durissimis. Quartò crucifigitur, quando scilicet, peccatum post penitentiam reiteratur Heb. 6. Rursum crucifigentes sibi metipsum filium Dei.

QUARRITVR circa hanc primam partem euang. quare tam frequenter recitatur Christi passio in ecclesia. Nam de ea fit mentio in euang. dominicæ in quinquagesima. Similiter in hodierno euang. Item quoties quis celebrat de cruce, prout solet communiter fieri ferijs sextis, tunc legitur euangelium, in quo fit mentio de dicta Christi passione. Responso. Illud fit propter tria. Primò quidem, ut sic ea audita prouocemur ad æquanimiter tolerandum aduersa. Hebr. 12. Recogitate eum, qui talem sustinuit à peccatoribus aduersus semetipsum contradictionem, ut non fatigemini, &c. Propterea dicebat August. in suo manuali. c. 22. In omnibus, inquit, aduersitatibus non inueni tam efficax remedium, quam vulnera Christi. Secundò uero, ut sic prouocemur aggredi ardua. 1. Pet. 4. Christo passo, & uos eadem cogitatione armamini, ut, scilicet, contemplatione illius non formideris in cordibus uestris aggredi ardua, & difficilia propter Dei honorem, & animatum uestrarum salutem. Antiquitus enim homines in bellis utebantur elephantibus. Sed antequam ingrederentur bellum ante oculos eorum offerebant sanguinem, uel aliquid simile in colore, ut sic magis animarentur ad bellum. Sic enim fecisse legitur Anthiochus pugnaturus contra Iudam Machabeorum. Habebat enim in suo exercitu. 32. elephantos, quibus ostendit sanguinem uix, & morti ad acuos eos in prælium, ut legitur 1. Machab. 26. Applicatio est facilis ex dictis. Et ad hoc propositum est uerbum, Vegetij

Feria quarta

Vegetij de re militari lib. 3. c. 9. dicentis, quod desperantibus crescit in bello audacia ad hortationem ducis, si nil timere ipse videatur. Ita in proposito. Tertio autem hoc fit ut sic magis ac magis prouocemur dictam dominicam passionem iugiter habere in memoria, & in penetralibus cordium nostrorum. Hoc autem quantum profit sequens declarat similitudo. Nam secundum naturales sanguis humanus fecundat lignum aridum, intantum quod si aliqua arbor incipiat ardescere, summum remedium est apponere humanum sanguinem ad radicem illius seu pedem. Insuper ferunt nonnulli, quod si arbusculæ, quæ rosarium dicuntur, sæpe in radice perfunderentur humano sanguine, omni tempore ex se rosas producerent. Ad propositum homo est arbor euersa, quæ arefcit per peccatum. Ad hoc igitur quod uirescat, & fructum boni operis afferat, summum remedium est apponere ad radicem illius, id est ad cor sanguinem Christi, qui est uerus homo, & hoc per deuotam meditationem suæ pijsimæ passionis. Nam talis meditatio sancta calefaciet cor, & animam illius in amore ardentissimum ipsiusmet Christi, atque in hunc modum incipiet cor humanum uirescere per gratiam, & charitatem, & afferre fructum boni operis.

S E C U N D O principaliter in præsentī euang. fit mentio de ambitione filiorum Zebedei, & de repulsione dictæ ambitionis. Pro quo notandum, quod cum Christus dixisset se resurrecturum tertia die, statim auuncula eius Maria Salome credens. tunc eum temporaliter regnaturum in throno regni Israel, auiditate feminea, præsentia cupiens atque immemor futurorum. accessit ad eum cum filijs suis, uidelicet Iacobo, & Iohanne. di Dic ut sedeant hi duo &c. Bonum desiderium, inquit gl. ord. sed inconsiderata petitio, & ideo propter ignorantiam, & simplicitatem non meretur confundi. Vel potest dici, quod sua petitio processit ex eo quod audierat Christum dicentem discipulis suis illud Matth. 19. Sedebitis super sedes 12. &c. Ipse ergo timens ne Christus uellet Petrum, cui iam promiserat clauas ecclesiæ, cæteris præferre, aut forrè Antheam fratrem eius, quem primo uocauerat, rogauit eundem. Dic ut sedeant &c. Sed uidetur esse aliqua discrepantia inter Matth. & Mar. Nam Mar. 10. dicitur quod Iacobus, & Iohannes dixerunt Christo Magister uoluntus, ut quodcunque petierimus

Post II. Dom. Quadrage. 128

tierimus facias nobis. At ille dixit eis. Quis uultis ut faciam uobis? Et dixerunt ei. Da nobis ut unus ad dexteram tuam, & alius ad sinistram sedeat in gloria tua. Sed ad hoc potest responderi, quod ista uerba non dixerunt Christo in propria persona, sed per matrem suam loquentes. Timuerunt enim à Christo confusibiliter repelli si in propria peterent esse primi in regno ipsius, & ideo matri persuaserunt, ut pro eis hoc peteret. Credebant enim quod Christus potius eam exaudiret. quæ erat eius auuncula, quam ipsos si in propria petiissent.

N O T A N D U M est autem, quod hæc mulier tria petiuit à Christo pro filijs suis, quæ communiter solent matres filijs suis optare. Primo enim petiuit pro ipsis quietem corporalem cum ait. Dic ut sedeant hi duo filij mei. Secundo uero honorem seu honores [quia unus ad dexteram tuam, & alius ad sinistram.] Tertio diuitias [quia in regno tuo.] O quot sunt patre, & matres huic mulieri similes. Sunt enim multum solliciti plerique parentes in procurandis filijs suis honoribus, diuitijs, officijs, beneficijs, & huiusmodi, qui tñ de salute animarum illorum parum aut nullo modo sollicitantur. Si enim uiderint illos pauperes aut agrotantes immoderatè, tristantur. Si uerò peccatores, & peruersos, non tristantur. quinimmo interdum inde gaudent, unde merito flere deberent. Item plerunque timent eos castigare aut durè reprehendere de insolentijs suis plurimis, ne tristantur aut irascantur, sed dicunt dicti parentes, quod oportet dimittere inuentutem transire. Et ita ostendunt factò, & opere se esse corporum, & non animarum parentes, ut dicit Chryso. super Matt. in opere imperfecto. Homil. 32. Sed quid fecit Christus pro auuncula sua. Certè nihil, & quidem merito, quia errabat in petendo, & deficiebat tripliciter, uidelicet in ordine, in intentione, in materia. Primo quidem in ordine, quia ante meritum petebat filij processit, & iudicium, quod Christus deberet filios suos cæteris discipulis præferre, eo quod consobrini illius essent, ideo ait. Filij mei, & per consequens consobrini tui. Tertio autem in materia, quia petebat eis uana, utpotè mundanos honores, & factum seu pompam seculi. Ideo subdit [unus ad dexteram tuam, & alius ad sinistram in regno tuo.] Postumus

possimus tamen dicere, quod dicta mater fuit in aliquo exaudita, uidelicet, quantum ad utilitatem, quamuis non ad uoluntatem, in hoc, scilicet quod B. Iacobus dicitur nunc sedere ad dexteram Christi in regno celorum per apertam uisionem. Iohannes uero ad sinistram, secundum opinionem illorum, quae dicunt esse translatus ad paradysum terrestrem cum Helia, & Enoch. Post iudicium uero generale sedebit pariter cum fratre suo in regno Christi, & Dei.

M Y S T I C E, isti duo filij significant corpus, & animam humanam, pro quibus debemus cum omni instantia rogare dominum quando in hac mortali, & exigua uita sumus, ut tandem eos faciat sedere in regno suo celesti. Vnum quidem ad dexteram illius, uidelicet, animam, & hoc per apertam uisionem diuinæ essentiae, Alterum autem ad sinistram, uidelicet corpus, & hoc per uisionem humanitatis Christi glorificatae in celis. Nihilominus priusquam ita fiat, oportet primum bibere calicem mortis. Quo hausto tandem electi ad gloriam peruenient futuræ resurrectionis.

M O R A L I T E R. Mater ista recte designat amorem carnalem parentum, & consanguineorum. Hæc ergo mater sepe persuadet dominis episcopis, cæterisque ecclesiæ prælatibus, ut habeant suos nepotulos, seu consobrinos præ cæteris commendatos in collatione dignitatum præbendarum, curatum, ac cæterorum beneficiorum ecclesiasticorum in eorum dispositione existentium, ita, ut unus sedeat ad dexteram domini episcopi, aut archiepiscopi per adeptionem alicuius archidiaconatus, alter autem ad sinistram per adeptionem minoris beneficij quousque; uacauerit aliquod maius, quia forte expectatur mors alicuius magni canonici, per cuius mortem speratur, quod iste succedet illi in præbenda, aut huiusmodi. Et certe hodie multi prælati audiunt, & exaudiunt dictam matrem, seu mulierem, i. carnalem amorem & parentelam. Unde metricè dicitur. Mos est prælatibus dare præbendas bene natis, id est, filiis nobilibus. Aut bene nummatis, sicut fit cum interuenit simonia, uel eorum sanguine natis. Ergo præbendæ non dicuntur, sed emendæ. Præbenda enim à præbeo præbes dicitur, quod idem ualeat in proposito, sicut doctas. Sed profecto hodie apud aliquos episcopos præbendæ perdidit nomen suum, & dicuntur emendæ, eo quod emuntur.

EAR. Et si non forte pecunia numerata, saltem emuntur aliquo obsequio præstito domino episcopo, aut supra, pro cuius recompensatione sibi datur præbenda, alias oporteret peculiariter illi satisfacere. Nouerunt multi canonici, qui aliquid quando fuerunt capellani, aut secretarij, seu receptores, & procuratores nonnullorum dominorum episcoporum si uera sunt quae dico, Diligenter ergo attendant domini prælati dantes magnas dignitates ecclesiarum suarum, suis consanguineis, filiis fortè sororum suorum hoc petentium, quod Christus tanquam pastor bonus non præstitit consanguineum suum Iohannes, aut similiter Iacobum Petro regimine uniuersalis ecclesiæ, sed ediuerso. Nec similiter Moyses fecit filios suos aut consanguineos successores sui principatus, sed Iosue, qui de alia erat tribu, ut habetur. 8. q. 1. Moyses. Unde in Psal. loquitur dominus, di. Non congregabo conuenticula eorum de sanguinibus. Vbi ergo aliter fit, non hoc facit dominus, sed potius mater filiorum Zebedæi, id est carnalis amor, aut affectus inordinatus extaltandi genus suum in ecclesia Christi. Bonus ergo prælatus debet dictam matrem unam cum filiis suis cum rubore repellere, & dicere cum Christo. [Nescitis quid petatis,] [Non enim sunt honores ecclesiastici distribuendi propter propinquitatem sanguinis, prout falso estimatis, sed potius propter idoneitatem personarum.]

P O S T Q U A M ergo uisum est supra de ambitione filiorum Zebedæi, consequenter tractandum est de repulsione eiusdem ambitionis. Respondens ergo (inquit euangelista) Iesus dixit eis. Nescitis quid petatis, qui. s. ante humilitatē passionis uultis exaltari. Et ut dicit glo. ord. matre petere Christus filijs respondet, quorum uoluntate illa petierat. Chrysostomus super Mat. in opere imperfecto Homil. 32. exponens prædictum uerbum, dicit sic [Nescitis quid petatis, & quod bonum est.] Si enim intelligeritis quid petere debeatis, sic dicere. domino uiuimus in hoc periculosissimo mundo, quasi in pelago, ubi semper est tempestas, aut si tempestas interdum non fuerit, semper tamen timor est tempestatis. Sic & in hoc mundo uiuentes, sub sunt tentationi, aut si tentatio interdum facta non fuerit. Semper tamen timor est tentationis, & ideo da nobis auxilium gratiæ tuæ, ut non uincamur à malo. Hæc ille. Sed descendendo ad particularia notandum, quod multis generibus ho-

Feria quarta

minum aliquid petentibus à Deo potest illis respondere, & dicere Dominus prædictum verbum. [Nescitis quid petatis] Multi enim dum ægrotant petunt sanitatē à Domino, quibus respondere potest. [Nescitis quid petatis,] quia plerunq; infirmitas corporis sanitas est animæ, iuxta illud Eccl. 3 i. Infirmitas grauis sobriam facit animam. Item multi petunt à Domino prosperitatem in omnibus. Sed talibus respondere potest. [Nescitis quid petatis,] quia pro mille, qui damnantur inter aduersa, decem millia damnantur inter prospera, iuxta illud Psal. Cadent à latere tuo mille, & decem milia à dextris tuis. Item multi petunt à Domino longam uitam. Quibus respondere potest. [Nescitis quid petatis,] quia longam uitam plerunq; sequuntur multa incōmoda. utpote graues ægrotudines, debilitates, impatientia, defectus temporalium, & huiusmodi. Ita ut oporteat frequenter tales declinare ad hospitale pauperum, & ibi cum rubore mendicare, & mori. Præterea Salomon Eccl. 4. dicebat, Laudauimus mortuos magis quàm uiuentes. Item prædicta considerant regius propheta David dicebat ad Dominum orans. Accelera, ut eruas me. Item multi petunt à Domino uindictam de inimicis suis. Quibus ille respondere potest. [Nescitis quid petatis,] quia qui uindictam uult, à Domino inueniat uindictam, Eccl. 28. Item multe puellæ petunt, & desiderant intrare matrimonium, ut sint Domine, seu magistræ, & liberæ à iugo, & disciplina parentum. Quibus respondere potest Dominus. [Nescitis quid petatis,] [quia forte inuenietis maritum durum, & rebellem villanum, qui erit zelotypus de uobis, & qui tenebit uos arctius, quàm pater, & sub quo forte nunquã habebitis diem bonum. Item multi minus idonei, & indocti petunt alijs præesse. Quibus potest dicere Dominus, [Nescitis quid petatis,] [Nam si semel fueritis sublimati super alios, tunc patebit imperitia uestra, quæ forte nunc latet, & sic eritis in derisum omni populo, quo estis honorati. Da exemplum da simia, quæ cum sursum ascendit, tunc ostendit posteriora sua nudata. Vnde in prouerbio dicitur, Nescitur quid sit de aliquo monacho quousque fuerit abbas, hoc est, prius latebant imperfectiones eius, quæ postea sæpe parent cum habet omnibus respondere. Item multi existentes in matrimonio uidentes, quod habent multam substantiam, nec

Post 11. Dom. Quadrage. 130

nec habent prolem, rogant Dominum, ut det illis filios, & filias, & pro hac re interdum faciunt multas peregrinationes, & nota. Quibus certè posset respondere Dominus. [Nescitis quid petatis] maxime cum scriptum sit. Eccl. 16. quoddam utile est mori absque liberis, quàm post se relinquere filios impios. Debent ergo tales considerare, quoddam multi habent prolem, qui uellent eam extinctam, & qui maledicunt horæ in qua eam genuerunt, & quoddam forte taliter illis accideret si prolem haberent. Et breuiter, ut dicit Chrysof. super Matth. in opere imperfecto homil. 32. Non debemus à Deo petere illud quod iudicamus bonum esse, sed orantes in eius potestate debemus ponere, ut illud nobis, seu alijs pro quibus rogamus concedat. Et huius rationem assignat magister sent. libr. 2. de beneficijs, dicens, quoddam sunt aliqua nocitura impetrantibus, quæ non dare, sed negare beneficium est. Aquam enim ægris negamus, aut sibi iratis ferrum, aut amentibus quicquid contra se ufuros ardor petit. Hæc ille.

S E Q U I T U R in textu. Potestis bibere, &c. Postquã ergo Christus reprobauit ambitionem petitionem filiorum Zebedei, dicens. Nescitis quid petatis, consequenter facit eis unam questionem dicens. Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum? id est, sustinere mortem ignominiosam, & crudelem, qualem ego passurus sum? Sed quare eos de hoc interrogat? Certe, quia, ut dicit, glo. ord. Nemo potest cum Christo regnare, nisi passionem eius fuerit imitatus. Propter quod Act. 14. dicitur, quoddam per multas tribulationes oportet, &c. Sequitur discipulorum responsio. Dicunt ei. Possumus. Certe loquuntur tanquã inexperti propria fragilitatis, quod patuit in effectu in fuga tempore passionis Christi. Taliter etiam loquuntur multi inexperti tanquã nihil sibi impossibile reputantes. Nam ut dicit glo. intel. inexpertis leuius uidetur, quod experti timent, At illis. Calicem quidem meum bibetis, id est, mortem pro nomine meo sustinebitis, quamuis differenter, quia unus affectu tantum, uidelicet Iohannes, alter autem affectu, pariter & effectu, scilicet, Iacobus. Iohannes enim fuit in seruicentis olei dolium missus, & in Pathmos relegatus, & ita animo non defuit martyrio, ut dicit glo. ord. Iacobus uero fuit ab Herode capite truncatus. Audiant ergo homines mundani, & corde intellegant illi, qui in omnibus, & per

omnia quærunt voluptates suas, & delicias in præfenti, quod sanctissimi Christi amici, & consobrini Iacobus, & Iohannes non intrauerunt regnum cœlorum, nisi primum gustato calice passionis, & aduersitatis. Quod si sit, quid ergo fiet miseris peccatoribus? Greg. lib. 4. moralium c. 4. Si Deus sic cruciat quos amat, quid illi passuri sunt quos reprobat? Oportet ergo, inquit August. ad fratres in eremo, ser. 59. nos primo bibere calicem domini, i. aduersa pati, sicut & dominus noster Christus, si uelimus illic peruenire. ubi iam regnat sine fine. Sedere autem, inquit Christus, ad dexteram meam, uel sinistram, non est meum dare uobis, nondum humiliatis, sed adhuc superbis, elatis, & ambitiosis, ut dicit utraque glo. Vel nõ est meum dare uobis, secundum humanitatem, ut exponit August. lib. 1. de Trin. [Sed quibus paratum est à patre meo] scilicet per æternam electionem.

TERTIO principaliter in præfenti euangelio fit mentio de seditione indignationis aliorum discipulorũ Christi. Cum enim Petrus, & Andreas similiter Thomas, & alij uiderent, & audissent matrem filiorum Zebedei rogantem Christum nepotem suum, ut faceret duos filios suos maiores post eum in regno suo [Indignati sunt de duobus fratribus,] Adhuc enim carnales erant, & carnalia sapiebant. Si ergo indignati sunt super petitione duorum fratrum, quanto magis indignati, & conturbati fuissent, si illi intentum suum adepti fuissent? Et nota, qd hæc indignatio seu inuidia procreata fuit à dæmone, qui libenter ponit discordias inter fratres. Facit enim ipse diabolus sicut astutus dux belli, qui, ut dicit Vegetius de re militari. libr. 3. procurat discordias inter hostes, ut sic frangantur uires eorum. Insuper facit sicut peritus piscator, qui percuit aquas, ut turbentur, & inde pisces minus uideant sibi imminens periculum, & capturam, ita in proposito diabolus ponit frequenter discordias inter homines, & turbat eos etiam exterius, ut sic commoueat ipsos ad iram, & impatientiam, & sic impediatur in eis rationis iudiciũ. Nota etiam, quod indignatio seu altercatio apostolorum fortè fuit in hunc modum orta. Primo nempe tres filij Mariæ Cleophae, uidelicet Iacobus, minor, Simon, & Iudas audientes anunculam suam Mariam Salome rogantem Christum, ut filij sui cæteris præficerentur, indignati sunt dicentes, quod

quod sic fieret illis iniuria, maximè cum essent seniores, & de seniore matre, ut patet euidenter. Et ideo rogauerunt Christum consobrinum suum, ut essent primi in regno suo. Quo audito locutus est Petrus dicens, quod se opponeretur, ne ita fieret, maximè cum iam illi Christus principatum commississet totius Ecclesiæ, di. Tibi dabo claves &c. Matth. 16. Quo etiam audito, locutus est Andreas frater eius dicens, quod nunquam permitteret ita fieri, eò maximè quod ipse adduxisset ipsum Petrum primum ad Iesum, ut patet Iohann. 1. Cumque sic altercarentur isti duo fratres, quis eorum esset maior, hoc audiens Thomas, ait. Certè debeo præferri uobis, qui estis pauperes, & simplices piscatores, Ego autem sum sapiens, & profundus Theologus, & propterea uocor Thomas, quod interpretatur abyssus, supple scientiarum. Cum ergo docti, & literati debeant præferri in dignitate, & honore simplicibus, & indoctis, liquet apertè, quod ego debeo præferri. Quibus auditis ait Matth. Et ego ero prius in regno magistri nostri Christi. Quid enim fecistis pro eo laude dignum uos omnes, qui prius estis locuti, nisi quia fortè reliquistis nauiculas uestras, & modica recia fortè iam fracta, & corrupta. Ego autem cum essem thesaurarius, multam pecuniam dimisi, ut pauper pauperem sequeretur magistrum nostrum. Cumque sic loqueretur Mathæus, surrexit Bartholomæus, & ait. Et ego peto primus esse in regno magistri nostri, maximè cum sum ualde nobilis, quia descendi de sanguine regio, uos autem omnes estis rustici, & filij rusticorum. Tandem autem Iudas, Per Deum ego non permittam ista fieri. Quem enim uestrum tantum honorauit magister noster Christus, sicut me, ut potè mihi dando loculos, seu bursam communem, in quo factò uisus est multum de me confidere, plusquam de uobis. Et ideo peto simpliciter primus fieri in regno suo. Quo audito mox cæperunt cæteri Apostoli clamare contra Iudam, & dicere. O Iuda non legisti in Psal. quia in quorum manibus iniquitates sunt dextera eorum repleta est muneribus. Noli ergo gloriari de bursa tibi commissa, quia non semper melioribus, aut dignioribus datur. Patet ergo de indignatione discipulorum Christi.

SEQUITUR in textu. [Iesus autem uocauit eos ad se.] tanquam pius pater, ut ipsos ab errore reuocaret, ut pacem

inter eos reformaret, & ut regulam bene uiuendi, & bene præsidentium eis proponeret [& ait illis. Scitis, quia principes gentium dominantur eorum, & qui, &c.] Fegit nempe hodie Christus conformiter ad legem imperialem. ff. de offi. præsidi. illicitas, dicentem, quod bonus iud. x. debet ad concordiam laborare, & litigantes, quantum in se est conciliare. Ideo ipse subdit, di. [Non sic aut erit inter uos.] Deinde assignat eis regulam bene uiuendi, cum ait. [Sed quicumque uoluerit inter uos maior fieri, sit minister uester. Et, qui uoluerit inter uos primus esse, erit uelut seruus.] Non quidem ex conditione, sed ex charitate, & humilitate. Dicit autem Chrysost. ubi supra allegatum est, exponendo hunc passum, q. Sancti sibi inuicem debent esse subiecti, ut. l. minor maiori non inuideat quasi maiori, sed e. l. benter obsequatur quasi præsidenti, quia maior est. Et similiter maior minorem non contemnat, sed liberet ei obsequatur quasi sibi seruienti. Hec ille. Tandem Christus hortatur quosque maiores ad humilitatem suo sanctissimo exemplo, ita concludens euangelium, & dicens. [Sicut filius hominis non uenit ministrari, sed ministrare, & dare animam suam in redemptionem pro multis.] Pro omnibus quidem sufficienter, sed pro multis, efficaciter.

MORALITER. Iuxta prædicta instituitur exemplo Christi reformare pacem inter discordantes. Hoc enim ualde laudabile est, & Deo acceptissimum. Et ad hoc agendum præcipue intendere debent parentes, & propinqui, exemplo Romanorum, de quibus refert Valerius Max. lib. 2. de instit. antiquis, dicens, quod olim instituerant solenne conuiuium, quod fiebat statuto tempore, ad quod nullus admittebatur præter cognatos, & affines. Et tunc si aliqua querela inter eos orta fuisset, adhibebant factores concordia, quorum arbitrio tollebatur, & sedabatur dicta querela. Refert etiam idem Valerius ubi supra, quod quoties inter uirum, & uxorem aliquid iug. j. intercesserat, ambo ueniebant patiter ad templum Deæ Viriplacæ, & ibi inuicem loquebantur, quæ uolebant Gall. y se desgorgeest, atque postmodum placabantur. Propriet quod ipsa dea dicebatur Viri placæ, à placandis uiris, & quia quotidiana ac domestica pacis erat custos. Hæc ibi. O' utinam sic modo agerent multi Christiani. Nam si sic agerent, non essent tot discordia inter multos maritimos iunctos,

iunctos, nec similiter inter cognatos, & uicinos, sicut pro dolor ad oculum uidere est. Studeamus ego concordia, & paci, quamdiu ambulamus simul in terris, ut sic tandem simul peruenire possimus ad pacem illam celestem. Quam nobis præstare dignetur, &c.

FERIA V. POST SECUNDAM
Dominicam Quadragesimæ.

OMO quidam erat diues, & inducitur pupa, &c.] Luc. 16.

PRIMA INTRODUCTIO.

LEX Imperialis. C. ad legem Iuliam reputandarum. l. 1. quæ incipit, ut unius pæna, dicit, quod pæna unius est metus multorum. Casus est talis. In aliquibus regionibus malefactores adiudicantur morti pro certis casibus, hoc modo. Nam in loco patenti affigitur palus in terram, cui alligatur cathena ferrea pro vna extremitate, & hoc mediante anulo ferreo, qui de facili uoluitur in circumferentia dicti pali. Altera autem extremitas dictæ cathenæ alligatur collo dicti malefactoris, in super per cruciatum dicti pali, & ad certam distantiam illius apponuntur ligna de facili cremabilia, quibus imponitur ignis. Quæ perferens dictus malefactor, incipit se hinc inde uolere, quærens refrigerium, sed ex omni parte inuenit ardorem. Quo fit, ut tandem totus adustus, & affatus, cum mirabili illo cruciatu intereat. Quis si quæzratur curram crudele, mortis supplicium illi inferatur? Certe ad hoc respondet lex præallegata, quod hoc fit, ut pæna unius sit metus multorum. Ita lex civilis est confortis legi Ecclesiasticæ, de qua habetur 1. 1. quæst. ultim. c. ult. ubi dicitur, quod Ecclesia ideo aliquos excommunicat, & præcipit uitandos ab alijs, ut ceteri timeant. Deinde in fine dicti capituli concluditur prædicta propositio. uidelicet, ut pæna unius sit metus multorum.

MORALITER. Possumus exponere prædictam legem dupliciter, secundum, quod duplex est pæna, scilicet, temporalis, & æternalis.

QVINTVM igitur ad primum genus pæne, si quæzratur

tur cur Deus, tam uelociter eiecit. Adam post peccatum suū de loco uoluptatis? Certè hoc fecit, ut eius pœna esset metus multorum, ut, scilicet, posteri timerent peccare, ne continerent eos priuari paradiso cœlesti. Item si queratur cur dñs perdidit ferme totum mundum aquis diluuij, Ge. 7. Et similiter Sodomas, eiusdem 18. Certè hoc fecit, ut homines canerent sibi ab omni peccato carnis, ne similiter illis contingat, Et propter eandem causam Paulus tradidit quendam Corinthum Sathanę corporaliter uexandum, cum esset ualde lubricus, & incestuosus, ut patet: 1. Cor. 5. Similiter si queratur cur dominus percussit Giezi seruū Heliſei lepra, ut patet 4. Reg. 5. Et similiter Ananiam, & Saphiram morte subita. A. & 5. Certè hoc fecit, ut à cætero homines mendaces, & auari caueant sibi ab utroque uitio, tam auaritię, quàm mendaci. Insuper si queratur cur dominus tot, & tantis penis flagellauerit Pharaonem regem Aegypti? Profectò hoc fecit, ut discant reges, & principes non opprimere populum sibi subditum immoderatis talijs, tributis, atque gabellis. Rursum si queratur, cur dominus iusserit quendam pauperem hominum, qui colligerat ligna in die sabbati, lapidari, ut patet Num. 15. Certè hoc fecit, de futuri homines discerent seruare festa ecclesię. Item si queratur, cur dominus mandauit quendam blasphemum lapidibus obrui instar canis rabidi, ut patet Luc. 24. Profectò hoc ideo fecit, ut ceteri timerent sibi à blasphemis, sit multę alię pœnæ olim peccatoribus infligat possunt de facili adduci, quas pertranseo, & quas similiter inflixit illis dominus, ut ceteri sibi timerent à similibus peccatis, ne incuriat similes pœnas. Propter, quod dicebat Christus. Luc. 13. Putatis, quod illi 17. uiri supra quos cecidit turris in Sylos, & occidit eos, essent debitores præter eos, qui erant in Hierusalem? Dico uobis, quod non; sed nisi pœnitentiam habueritis, omnes similiter peribitis. Ac si diceret. Hoc omni factum est, ut pœna illorum paucorum esset metus multorum. Propterea scribitur, 24. q. 4. Guiltanus, quod Deus aliquando punit paucos, ut ex hoc multitudo ad pœnitentiam prouocetur.

SECVNDÒ possumus exponere prædictam legem de pœna æterna. Ita, ut sit sensus. Pœna unius, sup. damnati, est metus multorum, id est, debet incurere metum, & timorem multa

multa malè agendi, ne sic contingat eos tandem damnari, & perpetuò puniri cū illo vno. Sed quis est iste unus? Certè est Lucifer, qui pp. superbiã suam proiectus est in abyssum inferni, ut habetur Esa. 14. Huius ergo vnus pœna talis, ac tanta debet esse metus multorū superborum, ne. standè eos conringat cū illo descendere, q. a quos una culpa tenet, eadem pœna claudit. Prouerb. 19. & 21. Pestilente flagellatò. i. demone pestem peccati ubiq; diffundente damnato propter superbiã suam, stultus, i. homo superb. sapientior erit in hoc, si q. se corripit timens, ne similiter sibi contingat. Vel dic, q. iste uirtus cuius pœna æterna debet esse metus multorum est diues Epulo, de cuius pœna dñs in hodierno euang. quod sepultus est in inferno. Item infra de eodem dicitur, quod eleuans oculos cum esset in tormentis, &c. Pœna ergo huius æternæ debet incurtere grauissimum timorem omnibus diuitibus uarijs, & tenacibus, & qui inhumanissimi sunt ad pauperes, quia, ut dicit Seneca de uerborum copia. Ex uitio alterius sapiens emendat suū. Item poeta illo Cato. Felix, quę facit aliena pericula cautū. Exemplum de Leone, qui percussò catulo coram se mox, contremescit, & emendatur. Quemadmodum ergo bonæ matres interdum solent secum ducere filios suos ad locum supplicii cum sit iustitia de aliquo malefactore, ut eius uiso supplicio, illi tercantur, & timeant malefacere, ne tandem sic puniantur, ita etiam hac de causa hodie recitatur euangelium de diuite Epulone, & pœnã illius in alio sæculo, ut ceteri timorem habeant.

SECVNDA INTRODVCTIO.

MORTVVS est & diues, & sepultus est in inferno. Luc. 16.] Scribitur extra de raptoribus. c. 1. quod incipit de illis. Crimen ibi puniendum est, ubi commissum est, quia, ut dicit ibidem glo. ratione delicti, quis efficitur de foro illius, in cuius territorio crimen commissum est. Casus est talis. Aliquis francus forefecit in Normania, ut potè, in balliatu Ebroyens. Capitur ergo, & in carcerem recluditur. Tandem in prosecutione sui processus inuenitur criminalis, propter, quod adiudicatur morti. Quo audiens petit, remitti ad suum ordinarium. Quod iuris in hoc casu? Certè responderet ad concilium Meldense per præallegatam decretalem, quod crimen ibi puniendum est, ubi

est, ubi est commissum est. Cum ergo talis deliquerit in balliata Ebroycen, consequens est, ut ibi puniatur. Ad idem est, quod scribitur in maiori volumine. 3. q. 6. ca. 1. ubi dicitur, quod causa semper ibi agi debet, ubi crimen commissum est.

MORALITER. Vita præsens est locus in quo solemus delinqueret. Et ideo etiam in præsentem debemus punire errata nostra, maxime si cupimus euadere poenas alterius seculi. Propter quod sanctus ille Iob rogabat Dominum ad hunc finem, dicens. Dimitte me Domine, ut plangam paululū dolorem meum, antequā vadam ad terrā tenebrosam, & operā mortis caligine. Eiusdem. 10. Similiter B. August. orabat Dominum, dicens. Hic vte, hic seca, ut in æternū parcas. Causa autem & ratio cur viri Sancti petunt à Domino in præsentem puniri est, quia ut dicitur Heb. 10. Horrendum est incidere in manus Dei viuents. Vnde Matt. 3. cōminat̃ Dominus miseris peccatoribus, dicens, O progenies viperarum, quis demonstrabit vobis fugere à ventura ira? Item Esa. 33. Quis inquit Dominus miseris peccatoribus poterit de vobis habitare cum igne deuorante? aut quis habitabit ex vobis, cum ardoribus sempiternis? Prudenter ergo, & consultè agant illi, qui se puniunt in præsentem, aut illatas poenas patienter ferunt, ne eos puniat Dominus in futuro. Sic enim egit Mauricius Imp. de quo refert do. Ant. in 2. par. chronice suæ, qđ semel visum est ei, quod Dominus loquebatur ad eum, dicens Maurici, tu aliqua peccata commisisti. Vbi vis ergo puniri? At ille O bone Iesu hic puniar, ut sic possim euadere æterna tormenta. Quod & factū est. Nam non multo post. Deo permittente, Foca princeps militiæ suæ ad se traxit corda militum, ita ut eum assumpserint in Imperatorē. Quo facto cepit acriter persequi dictum magistrum suum Mauricium, ita, ut coegerit eum exulare cum uxore, & filijs. Et tandē fecit ipsos crudeliter occidi. O igitur charissimi rogare Dominū, vt vos in præsentem vbi dereliquistis, puniet cum Mauricio, ne vos accerimē in futuro puniat cum illo diuite Epulone, de quo legitur in Euangelio hodierno, quod sepultus est in inferno.

In hoc ergo Euang. de tribus principaliter fit mentio, secundū qđ describit̃ status diuitis, & mendici tripliciter, videlicet. In vita, in principio Euāgelij. In morte ibi. Factū est, ut moreretur, &c. [Post mortē, ibi. [Cum autē esset in tormētis.]

PRIMÒ

PRIMÒ igitur narrat Lucas Euangel. parabolam, quam proposuit Christus de diuite Epulone, & Lazaro mendico, quorum statum primo describit, quo ad vitam istam. Et primo diuitis, in signum, quod diuites pro vita ista præferuntur pauperibus. Diuiti enim ingrediēti domū alterius in ueste candida dicitur, tu sede hic bene; pauperi autem in sordido habitu intranti dicitur, tu sta illic, aut sede sub scabello pedum meorum. Zacha 2. Primò igitur Euangelista describens statum diuitis pro vita præsentem dicit sic. Homo quidam erat diues. Super quo dicit Ambro. super Lucam. lib. 8. c. 70. Item glo. ord. Similiter, & magister in histo. scholastica, quod non fuit tantum parabola, sed res gesta. Nam nomen medici hinc ponitur cum dicitur nomine Lazarus. Nomen autem diuitis non exprimitur. Tum propter indignitatem illius. Tum propter significationem. Per hoc enim designatur, quod nomina diuitem avarorum non scribuntur in libro uitæ, quæ est liber diuinitatis prædestinationis, dicente Psalm. Deleantur de libro iustitiam, & cum iustis non scribantur. Sed ubi scribuntur tales. Certè in mundo isto, in quo plerumque sunt multum nominati. Psalm. Vocauerunt nomina sua in terris suis. Item Gene. 11. Celebremus nomen nostrum in uniuersas terras. Nomina autem pauperum sunt scripta in cælis, Luc. 10. Tum propter aliam significationem, ut, scilicet, per hoc denoteretur, quod diuites, nomē, famam, & gloriam, quam habuerunt in præsentem, amittet per mortem, secundum illud Psalm. Perit memoria eorum cum sonitu. Econtrario autem pauperes, tunc incipient esse famosi, & nominati. Prouer. 10. Memoria iusti cum laudibus, nomen impiorum putrescet, idest, deficiet, uel putrescet, quia & si interdum fiat sermo de nomine impiorum post mortem, hoc maxime est narrando malam uitam eorū, & notando defectus ipsorum. Dicunt tamen aliqui, quod iste diues, qui hic nominatur fuit Nabal, qui regnauit tempore Dauid, & qui durè respondit seruis Dauid petentibus panes tempore necessitatis, dicens. Quis est, inquit Dauid, &c. 1. Reg. 25. Proposuit itaque Christus in hodierno Euangel. ueram historiam, & hoc contra derisores auaros, qui derident prædicatores loquentes de poenis inferni, de severitate diuini iudicij, aut de operibus pietatis pauperibus exhibendis. Et qui similiter speiunt, & contemnunt corde,

eōs de, oſe, & opere ueros pauperes Chriſti. Sed antequam in-
tremus in expoſitionem præſentis Euang. ſunt aliqua dubia
iuxta ſubiectam materiam, mouenda.

P R I M V M igitur dubiū eſt. Cur Dominus uoluit in præ-
ſenti ſæculo aliquos eſſe diuites, & aliquos pauperes. Videtur
enim quod melius feciſſet ſi diuitias omnibus æqualiter di-
ſtribuiſſet. Inſuper cum ipſe Dominus omnes homines ex
parte animæ æqualiter dotauerit, ſaltem in hoc, quod tam
magnum, quàm paruum fecit ad imaginem, & ſimilitudinē
ſuam. Item homo factus, pro redemptione omnium equaliter
ſanguinem ſuum fudit, conſequenter uidetur dicendum, quod
etiam omnes æquales facere debuerit quantum ad res ſecun-
das. Reſpondeo, ex magna Dei ordinatione factum eſſe, & ſic
uſque hodie, ut aliqui abundent diuitijs, alij autem deficient,
& hoc, ut ſinguli habeant materiam merendi regnum Dei.
Diuites quidem dando elemoſynam pauperibus. Pauperes
uero patienter ferendo ſuam inopiam. Inſuper, & orando pro
diuitibus eos ſuſtinentibus. Et hoc eſt, quod ait Augu. de uer-
bis Domini, ſer. 2. 5. ubi loquitur de diuite Epulone, & Laza-
ro mendico, ita dicens. Diues & pauper duo ſunt ſibi contra-
ria, ſed tamen ſibi neceſſaria. Diues enim propter pauperem
factus eſt, & pauper propter diuitem. Pauperes enim eſt ora-
re, diuitijs uero erogare. Hæc ille. Item idem ſer. 3. de natui-
tate Domini, ſic ait. Diuitem ideo te fecit Deus, ut dum ſuper
flua daret, remedium peccatis tuis acquireret. Et te ideo pau-
perem fecit Deus, ut ſufferendo breuem inopiam, æternam
vitam acquireret. Hæc ille. Da exemplum de cæco, & claudo
ſimul mendicantibus. Nam quandoque contingit cæcum de-
ferre in humeros ſuos claudum, ſicq; ſimul medicare, in quo
quidem caſu cæcus ambulat pro duobus, & claudus uidet pro
tribus. Applicatio eſt facilis.

S E C V N D V M dubium eſt. Quis eſt melioris conditionis
ſimpliciter diues, aut pauper? Certè credo, quod dicitis in
cordibus ueſtris diuitem eſſe melioris conditionis. Et tamen
à parte rei non ſic eſt, quinimo pauper eſt melioris conditi-
onis ſimpliciter. Quis ſi mihi credere non uultis ſaltem cre-
dite diuo Auguſt. qui in de ciui. Der lib. 4. cap. 4. hoc expreſſè
tenet, dicens, quod diues ſemper eſt timoribus anxius, in cæro-
te tabeſcens, cupiditate flagrans, nunquid ſecurus, iugiter in-
quietus,

quietus, perpetuis inimicitiarum contentionibus anhelans,
multis miſerijs augens patrimonium ſuum in immenſum
modum, cum cuius augmentatione aggregat ſibi curas, ama-
riſſimas. Pauper autem, qui tamen mediocres habet diuitias,
re parua eſt contentus, eſtq; ſuis cognatis, & uicinis chariſſi-
mus, corpore ſanus, uita parcus, moribus caſtus, conſcientia
ſecurus. Hæc ille. Propter quod dicit Pſal. quod melius eſt
modicum iuſto ſuper diuitias peccatorum multas. Et reue-
ra uidemus pauperes latiores animo, & corpore diuitibus;
qui ſolent tristes, & amaro animo, ut in pluribus incedere.
Et hoc propter ſolicitudines nimias, quas ingerunt diui-
tiarum huius ſæculi. Propter quod Chriſtus Luc. 8. Comparat di-
uitias temporales ſpinis: item pauperes ſunt de uita ſua ſe-
curiores. Nam ut dicit Iuuen. & ſimiliter Boetius de con-
ſola. lib. 1. proſa. 5. Cantabit uacuus coram latrone uiator.
Secus autem de diuitibus, qui ſemper timent exploratores
ſibi inſidiari.

T E R T I V M dubium eſt. Quid facere debent diuites, ut
non contingat eos ſepeliri in inferno cum diuite Epulone,
ſed potius portentur ab angelis in ſinum Abrahæ cum men-
dico Lazaro. Certè Chriſtus tanquam ſapientiſſimus conſilia-
rius dat ei ſalubre conſilium Luc. 16. dicens. Facite uobis
amicos de mammona iniquitatis, ut cum defeceritis reci-
piant uos in æterna tabernacula. De pauperibus enim dicit
idem Chriſtus Matt. 5. Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſo-
rum eſt regnum cælorum. Si ergo regnum cælorum eſt paupe-
rum, iuxta Chriſti teſtimoniū, conſequens eſt, quod ſi diuites
uelint illud habere, debent ipſum ab ipſis pauperibus petere,
atq; ab eis mercari, dando, ſcilicet, eis elemoſynam, ut illi
dent ipſis regnum cælorum, & hoc ſuis precibus, aut partici-
patione egeſtatis eorum. Diuites enim non poſſunt totius
reponere pecuniam ſuam, quàm in manu pauperis, ſolent
enim interdū Romipete pro maiori ſecuritate reponere pe-
cuniã ſuã ad bancam Rothomagi, uel Pariſijs, ſeu Lugduni,
ut eam recipiant Romæ, uel alibi. Sed tamen ex natura con-
tractus quantumcumq; liciti nunquã tantum recipiunt quan-
tum dederunt. In propoſito uero ſemper plus recipiunt, quàm
fuerit datum in pios uſus. Nam diues, qui dat pauperi pro-
pter Deum, tandem centuplum accipiet, & uitam æternam
poſſidebit.

possidebit, Matth. 19. Ecce charissimi quantum prodest dare eleemosynam pauperi propter Deum. Et ad hoc propositum satis refert Val. Max. lib. 2. de institutis antiquis, dicens, quod olim apud Gallos mos erat dare pecuniam indigentibus sub mutuo illis reddendam apud inferos, eò quod persuasum habebant, inquit, auctor, animas hominum immortalem esse. Quis si tanta agebant niti Gentiles, & pagani, quanto magis viri Christiani debent pauperibus fratribus suis Christianis mutare, ut centuplum recipiant in celo? Nota si uis ad propositum de mirabili palatio, quod edificauit B. Tho. Apostolus Gondophoro regi Indiæ per eleemosynas, quas fecit pauperibus ex maximis thesauris, quos illi dederat predictus Rex ad palatium sibi construendum. Quis si sic fecisset diues Epulo, profecto post mortem nequaquam sepultus fuisset in inferno, sed nunc cum paupere, & mendico Lazaro gloriosè regnaret in celo.

HIS ergo dubijs prælibatis, & solutis, ueniendum est ad expositionem euangelij, in quo fit mentio de sæpe dicto diuite Epulone de quo concluditur, quod sepultus est in inferno. Nec certè iniuria, quia de multis peccatis arguitur in prima parte Euangelij, ut uidere est.

PRIMÒ etenim arguitur, & reprehenditur de auaritia, quia diues erat. Non quidem tam effectu, quàm affectu. Non enim possessio diuitiarum multarum reprobatur sed inordinatus amor ad eas. Alias, quomodo Abraham iustus, quomodo Iob, quò etiam alias multi Imperatores, reges, & Principes sancti? Nam, ut dicit Amam super Lucam, libr. 8. c. 70. non omnis paupertas sancta est, aut diuitiæ criminosa. Sed profecto pauci ualde sunt diuites in hoc mundo, qui bene utantur diuitijs, & qui sæpe non peccent in contractando huiusmodi diuitias. Propter quod dicit scriptura Eccl. 1. 1. Si siue diues, non eris immunis a peccato. Sicut ergo per difficile est nudis manibus diu contractare metallum siue aurum sit siue argentum, & non pollui ab eo, ita etiam communitè accidit de pollutione culpabili animæ diuitis. Et ideo in laudem, & prærogatiuam singularem uiri iusti diuitias possidentis dicitur Eccl. 3. 1. Beatus diues, qui inuentus est sine macula, supple, culpæ auaritiæ, & qui post aurum non abiit, si affectus, nec sperauit in pecuniæ thesauris, quos, supple, habebat

habebat. Sed quia rara est hæc auis super terram, ideo subditur. Quis est hic, & laudabimus eum? Fecit enim mirabilia in uita sua, quia mirabile est, & quasi miraculum habere diuitias, & inordinatè non amare eas, sicut difficile est contrariare spinas, & non pungi ab eis.

SECUNDÒ iste diues arguitur in præsentì Euangelio de uanagloria, quæ consistit in pompa, & præciositate uestium, quia induebatur purpura, & bysso. Et ideo in eum inuehit Chryl. in homil. hodierna, quæ est 15. homiliarum suarum, dicens, quod cinis puluis, & terra, purpuram, & sericum portat. Induebatur nempe uilis iste homo purpura exterius ad ostentationem, & superbiam, bysso uerò interius ad carnis mollietatem, & delectationem. Super hoc et dicit Greg. in homil. hodierna, quæ est 40. homiliarum suarum, quod si cultus uestium præciosiorem peccatum non esset, nequaquam sermo diuinus, tam uigilanter exprimeret, quod diues purpura, & bysso indutus in præsentì, nunc apud inferos torqueretur.

CIRCA, quod notandum, quod contingit homines, & signanter mulieres multipliciter peccare circa cultum uestium. Primò quidem propter sumptuositatem, quæ respicit præcium, & ualorem damni, seu etiam foderaturæ, aut duplicaturæ. Valde enim indecens est cadauer purridum ueste, tam prætiosa ornari, ex qua possent multi pauperes sustentari. Nota de tunicis duplicatis de serico, aut ueluto, saltem ad manicas, & retro deorsum de grossa, & uili tela. Ex quo patet, quod hæc omnia fiunt ad ostentationem. Secundò uerò propter multipliciter, & uarietatem, sicut patet de illis uanis mulieribus, quæ uariant uestes pro uarietate temporum, dierum, & festorum, qui surgentes è lecto aduocant ancillam dicentes. Extrahè mihi tunicam de dominicis, siue de bassis festis, quæ de mediocribus, siue de altis festis, ut uerbis earum utar. Tertio autem propter curiositatem, quo admodum, & formam aptandi uestes, & cætera ad corporis ornatum spectantia. Practica, de manicis uestium mulierum quæ aliquando sunt adeo strictæ, quod uix possunt transire arum brachia. Aliquando uerò intantum largæ, & diffusæ, quod uidentur pendere ad terras. Nota enim de earum capitibus aliquando, ita strictis, quod uix cooperiunt aures. Et ideo non mirum, si tales uanæ mulieres, cum senescunt repleantur

plentur doloribus capitis, dentium, catharrorum, & huiusmodi. Quarto denique propter ostentationem, & vanitatem mundanam, ut enim dicit Greg. in hodierno hom. Nemo pretiosus vult indui, ubi a nemine credit posse videri. Nota de illis mulieribus, quæ domi simpliciter uestiuntur, cum uerò in publicum procedere uolunt, tunc ornant se ad similitudinem templi, quod in die festo circumornatur undiq; honorabilis quo fieri potest. Et nota abusum, & fatuitatem mundanorum, qui tanto plus aliquem honorant, nò quanto melior fuerit, sed quanto ornatio; incedit. Vnde legitur de quodam bono caphatore, qui cum uideret contemptum se habere cum sua quotidiana & simplici ueste, cogitauit, quòd. more mundanorum uestire se pompaticè. Quod cum fecisset, & ab omnibus sibi obuiantibus multum reuerenter honoraretur ignorantibus personam, ille intra se dicebat. Grates tunica mea, grates tunica mea, ex quo patet quod multi honorant uestes potius quam homines. Et nota, quòd & si cultus pretiosarum uestium sit reprehensibilis in hominibus, nisi forte. ratione nobilitatis, sicut patet in regibus, principibus, & similibus, aut dignitatis, sicut patet in summo pontifice, dominis cardinalibus, ac episcopis, & similibus, seu etiam officij, sicut patet in ministris iustitiæ, præcipuè tamen reprehensibilis est in clericis, & religiosis, sicut patet in decretis, distin. 44. per totum. Item. 12. q. 1. quoniam. Item. 12. q. 4. per totum. Item in clementinis. de uita, & honestate clericorum. c. quoniam, Itè de statu monachorum eodem lib. c. ne in agro. Item de hoc habes in antiquis decretalibus sub eisdem titulis in plerisque capitulis. Vnde refert Hiero. in uita patrù de B. Anto. quòd cum sepelisset corpus B. Pauli primi eremite, tanquam hæres bonorum suorum tunicam ipsius sibi uendicauit, quam idem Paulus in modum sportarum de folijs palmarum sibi ipsi contexerat. Hanc autem tunicam. idem Antoninus tam charam habebat, quod ea induebarur in præcipuis solemnitatibus, ut pote Pascha, Pètecostes, Natiuitatis dñi, & huiusmodi. Deinde subdit tibi idem Hieronymus, dicens. Si optio mini daretur, magis eligerem Pauli tunicam cum meritis eius, quam regum paruas cum regnis suis. Videant ergo & corde intelligant multi clerici, & monachi, qui mollibus uestiuntur, tanquam in domibus regum sunt, aut supra.

De

De quibus timendum est ne tandem sequantur diuitem Epulonem in pena, quem imitari uoluit in pompa.

TERTIO arguitur iste diues in præfenti euangelio de ingluuie, & gula, cum subditur, [& epulatur quotidie splendide] Peccabat ergo per gulam tripliciter. Primo quidè quo ad ferculorum multiplicantem, quia [epulabatur] Epulæ. n. in plurali [à quo epulor epularis] uarietatem ferculorum im portant, Secundo uerò quo ad assiduitatē, quia [quotidie]. Secus si tantum semel in mense aut hebdomada. Tertio autè quo ad curiosam præparationem, quia [splendide.] Secus si fuisset simplici cibo contentus, Nec solum fuit iste homo gulosus, uerum etiam luxuriosus, ut uerisimiliter creditur, quamuis de hoc nihil dicat euangelista. Sæpe enim, & quia inseparabiliter sese concomitantur gula & luxuria, quia teste Hiero. prima parte epistolarum suarum. epistola 49. uenter merito ætuans, cito despumat in libidinē. Item idem Hier. ser. 2. dominicæ primæ in quadagesima, dicit, quòd semper est iuncta saturitati lasciuia. Vicina. n. sibi sunt uenter. & genitalia; quòd pro membrorum ordine, uitiorum ordo intelligitur. Similiter Gre. in suo pastorali. cap. 43. dicit, quòd plerumque edacitas, usque ad luxuriam pertrahit, quia dum saturitate uenter extenditur, aculei libidinis excitantur. Hæc ille. Insuper uerisimile est, quòd ludis, & choris fuerit deditus. Nam ut dicit idem Greg. ubi supra. ex gula solet sequi operis leuitas. Hoc autem probat per illum textum Exod. 32. Sedit populus manducate, & bibere, & surrexerunt ludere. Da exemplum de uitulo saltante postquam bene pastus est lacte matris suæ. Ecce ergo quomodo uno inconuenienti dato multa contingunt, & quomodo unum peccatum ad multa alia trahit, & præsertim gula, & ideo summo opere cauenda est.

POSTquam ergo prius de scriptus est status diuitis Epulonis, quo ad uitam præsentem, consequenter restat describere statum pauperis Lazari quo ad eandem uitam. De eo ergo subdit euangelista dicens. [Et erat quidam mendicus nomine Lazarus, &c.] Vbi notandum, quòd hæc singula uerba reddunt diuitem Epulonem inexcusabilem coram Deo, & hominibus, & aggravant eius damnationem, ut patere potest discurrendo per singulas: In primis enim dicere posset, quòd hæc est parabola, & res ficta.

Ser. Quadr. G. Pep.

S

Contra

Feria quinta

Contra, quia [erat.] Secundò dicere posset, q̄ erant multi peccantes eleemosynā ad ianuam eius, nec poterat, aut saltem non tenebatur oibus subuenire. Contra, quia [quidam.] Ergo non plures. Tertio posset dicere, q̄ talis non indigebat. Contra [quia mendicus.] Quarto posset dicere, q̄ non cognoscebat eū. Contra, quia [nomine Lazarus.] Oēs. n. cognoscebant eū, & quia egens erat. Quintò posset dicere, q̄ fortis erat ad lucrandum uitam suam, & q̄ nō erat nisi unus trutannus. Contra, quia [iacebat,] uidelicet, præ debilitate corporis. Sextò posset dicere, q̄ longe erat ab eo, & per consequens non mirum, si nō compatiatur illi. Contra, quia [ad ianuam eius.] Seprimò posset dicere, q̄ non uidebat in eo signa prouocantia ipsum ad pietatem. Contra, quia [ulceribus plenus.] Ostra uò posset dicere. q̄ petebat laute refici. Contra, quia [cupiens saturari.] Nonò posset dicere, q̄ petebat refici eodē cibo si cur ipsemet. Contra, quia [de micis.] Decimò posset dicere, q̄ tales micæ applicabatur ad aliquam utilitatem domus suæ. Contra, quia [petebat de illis micis, quæ cadebant, de mensa diuitis.] Undecimò posset dicere, q̄ serui sui, aut ancillæ domus suæ porrigebant dicto Lazaro eleemosynam. Contra, quia [nemo illi dabat.] Quia crudelis, & immisericors dñs, communiter crudelē, & immisericordem habet familiam, dicente scriptura Ecclē. 10. Secundum iudicem populi, sic & ministri eius. Vnde Gall. Tel maistre tel uarlet. Et, quia pauperi mendico humanum denegabatur beneficium, ideo fortè nutu diuino bruta illi præstiterunt obsequium, & hoc in signum grauissimæ offensionis dicti diuitis Epulonis, & iustæ suæ damnationis. Vnde sequitur. [Sed, & canes ueniebant,] quos fortè dictus Epulo destinebat contra dictum pauperem quoties ipsum uidebat sedentem ad ianuam eius, ut cum suo lartatu, aut morsu inde exire compellerent, quem intus uidebat, tum quia mendicus, tum quia ulceribus plenus. At uerò dicti canes plus actori naturæ obediētes, quàm domino suo, non solum illi non aduersabantur, uerumetiam beneficium pro modulo suo, quasi compatiendo illi impendentes, [lingeant uicera eius.] Propterea Chrysost. homil. 15. facit talem inuēctiuam contra dictum diuitem, sic inueniens. O infelicissimè hominum, & si præcepta Dei non consideras saltem miseræ conditionis tuæ, & time ne, & ipse aliquando

Post ii. Dom. Quadrag 138

aliquando talis efficiaris. Hæc ille. Similiter deuotus Bern. lra. de perfecta conuersatione regularium. c. 24. inuehit in diuites huius sæculi, ita dicens. O diuites quantos uideris Lazaros esurientes, ægrotos, nudos, & plus de mulis, & iumentis, plus de equorum faleris, quàm de istorum miseris cogitatis. Hæc ille. Pater ergo de scriptio status diuitis Epulonis, & Lazari pro uita ista.

M Y S T I C E notandum cōformiter ad B. Greg. in hom. hodierna, & iste diues rectè designat populum Iudaicum, qui olim fuit diues in donis, & bonis spiritualibus, psal. Non fecit, supp. Deus taliter omni nationi, & iudicia sua non, &c. sicut supp. manifestauit nationi Iudaici populi. Pauper autem mendicus significat populum Gentilem, qui olim ualde ulcerosus per culpam, & infidelitatem. Hic ergo pauper cupiebat saturari de micis, quæ cadebant de mensa diuitis, quando Gentiles ceperunt esurire uerbum Dei, & notitiam illius, quo quidem panem olim abundabant Iudæi, saltem respectu ceterarum nationum. Et nemo illi dabat, quia in primitiua Ecclesia Iudæi adeo spernabant Gentiles etiam conuersos ad fidem, quòd indignabantur eos in lege, aut de lege Domini instruere, aut etiam cum eis loqui. Quis autem Lazarus tandem delatus fuerit ab Angelis in sinum Abraham, & diues sepultus in inferno, rectè significat electionem gentium, & reprobationem iudeorum, secundum, q̄ illis prædixit Christus Mat. 21. dicens. Auferetur à uobis regnum Dei ecce secundum. Et dabitur genti facienti fructum illius. Ecce primum.

M O R A L I T E R, & primo, Diues Epulo, qui induebatur purpura, & bysso, & epulabatur quotidie splendide, rectè designat plerosq; Ecclesiæ prælatos, qui ditantur supra modum de patrimonio crucifixi. Insuper superflue, & pompose induuntur etiam interdum scaletto, aut serico. Similiter epulantur quotidie splendide; etiam supra multos magnos nobiles. Mendicus uerò Lazarus significat pauperes religiosos mendicantes, qui frequenter multam penuriam patiuntur in rebus secundis. Hi ergo sæpe uadunt usque ad ianuas dictorum diuitum, quærentes micas mensarum suarum, id est, exiguas, & minutas eleemosynas, ut potè, frustum panis. Tandem post longam expectationem uenit seruus eorum dictus. Nemo, qui dat talibus fratribus eleemosynam. Per cuius est manus di-

Feria quinta

ues Epulo mittebat eleemosynas suas medico Lazaro iacenti ad ianuam eius. Nam, vt dicit Ouidius li. de Fastis. Dat cęsus honores, cęsus amicitias, pauper ubique iacet.

MORALITER, & secundo diues epulo significat, ut dictū est ecclesię prelatos, & quousque beneficiatos, pauper autē mendicus designat pauperes clericos, & capellanos, qui sæpe sequuntur curias, & domos episcoporum, aut abbatū, & similia, ut habeant micas, i. pastū et tenuem, Gall. le broust, & tandem capellulam unam, uel paruulum beneficiū. Sed sæpe frustrantur sua intentione, quia nemo illis dat. Idem dic de multis uicarijs ecclesiatarum parochialium, qui uix habent panem ad manducandum, & tunicellam ad induendum. Magistri autem eorum, id est, curati residentes in magnis ciuitatibus induuntur pompaticę, & epulantur quotidie splendide.

MORALITER, & tertio diues epulo est dñs prior hospitalis, siue hmōi hospitalis sit cōmunium pauperum, quod uulgo solet dici domus Dei, siue leproforum, aut hmōi desolatarum personarū. Lazarus autē genit personā quorūcunq; pauperum, aut ægrotorū ibidem degentiū. Dicitur autē dñs Prior hospitalis est plerunq; diues, non quidem de successione parentum, aut de proprio lucro, & labore, sed de substantia pauperum, eod quod facit bona hmōi hospitalis, tanquam, sua. Induitur et quandoq; pompaticę, & preciosę, atque epulatur quotidie splendide, & præsertim ubi redditus dicti hospitalis sunt magni. Mendicus autē Lazarus iacens ad ianuam diuitis epulonis, ulceribus plenus, & cupiens saturari de micis, quę cadūt de mensa diuitis, rectę designat quousq; pauperus ægrotos, & debiles et leprosos in dictis hospitalibus de gentes, qui uix possunt habere micis, quę cadunt de mensa dictorū huiusmodi Priorum hospitaliū. Huiusmodi autē abusus diffusę reprobatur in Clementinis, rubrica de religiosis domibus. ca. quia contingit, ubi expressę dicitur, qd illi, qui occupāt domos leprofarum, hospitalium, eleemosynarum, & hmōi, & qui inde accipiunt quicquid possunt, permittentes pauperes penuria pari, & similiter adificia ex oī parte labi, grauissimę peccant, & cū hoc ad restitutionem tenētur, maximę cū pro oī labore suo, & mercede tantū debeāt habere uictū, & uestitū. Et ideo mandat Papa omnibus diocesanis, ut tales abusus corrigāt, & emēdēt cū effectu. Hęc ibi in snā. Nouerint ergo hmōi diuites

tes

Post II. Dom. Quadrag. 139

tes de substantia pauperum, qd debent impiis sustentare pauperes, prout eorū exigit necessitas, & permittit domus sacras. Secundō debent adhibere diligentia, ut officium diuinū ubi institutū, siue sint horę canonicę, siue missę, aut vigilię, uel hmōi, debitę, & integrę persoluatur, iuxta piam intentionē fundatorū. Tertio debent manu tenere adificia, ut non pariantur ruinā per eorū negligentia. Reliqua uero post mediocres sumptus, quo ad se debēt distribuere circa ipsos pauperes. Quod si non fecerint, sed potius talia superflue expendierint, quę in ludis, siue banquetis, siue inditandis parentibus suis, siue in maritandis neptibus suis, aut salte fratrū suorū, & quę non notabiliter indigeret, & hmōi, peccāt mortaliter, & ad restitutionem tenentur. Et similiter illi, qui indebitę a talibus personis accipiunt, siue per ludum, siue per simplex, & purum donum, siue propter turpem actum, aut huiusmodi. Cauent ergo tales, ne contemptes pauperes, quorū curam gerunt, & diripientes substantię eorum tandē imitentur diuitem Epulonem in pęna æterna, quę in pęsenti imitentur in culpa. Quinto audeo dicere, qd multi talium foret grauius suppliciū sustinebunt in inferno, quā ille diues Epulo, eod, qd ille damnatus est quia non dedit sua. Isti, aut grauius agunt, quia usurpant sibi alienas, uidelicet, bona data, & assignata hospitalibus principaliter intuitu pauperum. Nam, ut dicit Greg. in homil. hodierna. Diues iste epulo non reprehenditur aliena rapuisse, sed propria non dedisse. Nec dicitur, quod vi quemquam oppresserit, sed quia in acceptis rebus se extulit. Quia ergo pęna multandus est, qui aliena diripit, si inferni damnatione percutitur, qui propria non largitur? Hęc ille. Et sic patet de primo principali.

SECVNDō principaliter in pęsenti euangelio fit mētio de statu diuitis, & pauperis, quo ad mortē. Et primō pauperis cū subditur, [Factum est autem, vt moreretur mendicus,] [Notanter autem dicit, vt moreretur mendicus, potius quā Lazarus, quia sola mendicitas in eo mortua est, & defecit,] [et portaretur ab Angelis,] [scilicet, anima eius,] [in sinu Abrahę, id est, in locū pacis, & quietis. Quia enim huic mendico in pęsenti denegata sunt humanitatis beneficia, ideo congruē post mortem eidem deputantur Angelica officia, Et tunc impleta est propheta, psalmistę dicentis.

S 3 Susci-

Feria quinta

Suscitans de terra inopem, & de stercore erigens pauperem, supple mendicum Lazarum, ut colloct eum salte per spem, quia tunc nondum erat aperta ianua regni celestis, cum principibus, id est cum Angelis ad sensum predictum. Nota etiam quod dicitur ab angelis, & non ab angelo. Quia enim sancti Dei angeli congratulantur felicitati sanctorum uelut per quos ruine eorum reparantur, ideo ueniunt in multitudine magna ad obitum eorum, ut cum incredibili iubilo, & tripudio perducant in celum animas ipsorum, qui olim deferebant eas in sinum Abrahe, id est in lumbum, in quo erat abraham in cuius superiori parte erat aliquantula lux, ut dicit hic gl. Hunc tamen locum euacuauit Christus, per descensum ad infernum. Quis autem boni angeli assistant ueris pauperibus, & iustis in mortis articulo tanquam delaturi animas ipsorum in celum, non solum hoc probatur ex presenti historia, uerum etiam sunt ad hoc multa exempla fide digna. In primis enim refert Greg. homil. 13. & similiter in dialogo suo lib. 4. q. 14. de quodam paupere Romano, cui nomen Seruulus, qui in toto tempore uite sue tanta paralyti percussus fuerat, q. cogebatur continuè super grabatum iacere. Neque enim manum pie debilitate usque ad os perducere ualebat. Hic autem elemosinis, que sibi dabantur parte utens, residuum pauperibus dabat, & hoc per manus fratrum ei seruientium. Cum ergo morti tandem appropinquaret, & assisterent plerique clerici decantantes psalmos pro expectatione sui exitus, repente compescuit uoces psallentium cum terrore magno clamoribus, dicens. Tacete, Nunquid non auditis quantè resonant laudes in celo? Cumque ad eas laudes quas intus audiebat, autem cordis intenderet, ultimum exhalauit spiritum. Quo facto, mox locus ille tanto odore repletus est, ut omnes stuperent. Refert etiam idem Greg. Homil. 35. & similiter in predicto libro dialogorum cap. 16. de quodam sancto monacho cui nomen Stephanus, qui ad omnem contumeliam patientissimus erat. Hic ergo cum ad extrema uenisset, uiderunt fratres, qui ei assistebant angelos illic ingredientes, qui suscipientes animam eius ad celum deduxerunt. Hæc ibi. Multa, & alia exempla ad idem propositum possent adduci, si prolixitas in causa non esset.

Sic uero describitur status diuitis. Epulonis quoad

moris

Post II. Dom. in Quadrag. 140

mortis articulū, cum subditur [Mortuus est autem, & diues.] scilicet in amore diuitiarum usque ad mortem inclusiuè perseuerans. Mortuus est inquam, & hoc triplici morte. Primò quidem morte nature, per quam anima separatur à corpore cum mirabili dolore. Et hæc mors communis est bonis, & malis; diuitibus, & pauperibus; iuuenibus ac senibus. Psalm. Quis est homo, qui uiuet, & non uidebit mortem? Quasi dicat, nullus. Item idem Psalm. alibi. Simul in unum, id est, in unam mortis obligationem diues, & pauper. Secundò uerò culpæ, per quam anima separatur à Deo. Psalm. Mors peccatorum pessima. Et nota, quod ly peccatorum in proposito potest esse secundæ declinationis, ita ut sit sensus. Mors quam faciūt peccata, est pessima. Et reuera pessima, quia extinguit uitam gratiæ, quæ est uita optima animæ. Tertio morte gehennæ, per quam anima misera separatur à celesti beatitudine, & sepelitur in profunditate pœnæ æternæ. Psalm. Sicut diuites in inferno positi sunt, id est in uno globo, ut magis se mutuo ignoscant. Mors depascet eos. Ecce quomodo miser ille diues tripliciter mortuus est. Sequitur. [Et sepultus est in inferno.] Sic enim loquitur scriptura ad insinuandum resurgendi à pœnis, seu eas euadendi impossibilitatem. Et nota, quod in dicto cimiterio sepeliuntur omnes parochiani diaboli, & hoc sine cruce, luce, & aqua benedicta. Ecce quàm mirabiliter mutatus est status pauperis Lazari, & diuitis Epulonis. Practica si uis modum. Vnde merito dicere possumus illud Psalm. Hæc mutatio dexteræ excelsi. Da exemplum de falcone, & gallina. Nam falco quando uiuit, multum honoratur, in hoc. scilicet quod super pugnum de die tenetur, de nocte uerò super perticam in aula magistri sui reconditur. Item bonis, & delicatis carnibus pascitur. Gallina uerò extra cameram eijcitur, modicis gramis pascitur, & plumis humilib. cooperitur. Sed post mortem fit totum oppositum. Nam falco super firmum, seu sterquilinum projicitur. Gallina autem interdum intra discum argenteum corā domino suo ad mensam presentatur. Applicatio est facilis, & nota, quod sicut in obitu pauperis Lazari, atque omnium iustorum illic adfuit sancti angeli delaturi animas ipsorum in celum, ut dictum est, ita & in obitu diuitis Epulonis affuerunt penè infiniti demones delaturi animā eius ad sepulchrum infernale, sicut

S 4 & in

Feria quinta

& in obitu cæterorum peccatorum semper cõtingit. Et de hoc multa extant exempla, sicut de comite Matisconenfi, quem diabolus multis uidentibus rapuit & secum tulit, & de multis alijs &c. Merito ergo possumus dicere de isto diuice, illud Ps. Ecce homo, qui non posuit Deum adiutorem suum, sed sperauit in multitudine diuitiarum suarum, quia erat diues [& præualuit in uanitate, quia induebatur purpura, & bysso.] Et ideo non mirum si modo est sepultus in inferno.

S E C V N D O principaliter in præsentī euangelio tãgitur status diuitis, & Lazari post mortem. Nam ille delatus est ad locum tormentorum, iste uerò ad locum quietis. Pro euidentiori ergo, & compendiosa declaratione sequentis textus huius euangelij liber in præsentī declaratione modum funeris, & exequiarum diuitis Epuloni in modum, qui sequitur.

P R I M O enim huiusmodi funeralia, seu exequias celebrat quædam abbatissa, quæ appellatur diuina iustitia, quæ ipsum deduxit usque ad sepulchrum iustitiam: ibique eum cum omnibus dæmonibus, & reprobis hominibus sepeliuit, & hoc sine cruce, sine luce, sine aqua benedicta, ut dictum est. Tali etiam modo illi sepeliuntur omnes parochiani diaboli, utpote blasphemij, usurarij, & simoniaci, lubrici, gulosi, & inuidi, & iracundi, & huiusmodi.

S E C V N D O quinque fratres sui cantauerunt missam, non quidem de requiæ, sed de gaudeamus. Gaudebant enim more aliorum mundanorum de obitu fratris sui propter spolia multa, & infinitas diuitias, quas illi reliquerat. Tunc ergo illi lætabantur, sicut lætari solent uictores capta præda quando diuidunt spolia, ut habetur Esa. 6.

T E R T I O tunc fuerunt celebratæ uigiliæ trium lectionum, in quibus contra morem aliorum defunctorum ipse in propria cantauit lectiones, & pater Abraham responsoria. Primò enim cum esset in tormentis, uoce multum lugubri cœpit cantare primam lectionem dictarum uigiliarum, di. Parce mihi domine. Et hoc est, quod dicitur in textu præsentis euangelij sub alijs uerbis, Pater Abraham miserere mei. Deinde lecta lectione, Pater Abraham incepit primum responsorium dicens. Fili recordare, quia recepisti bona in uita tua, & Lazarus similiter mala. Nunc autem hic consolatur, tu uerò cruciaris. Et ideo non expectes misericordiam.

Quia

Post II. Dom. Quadrag. 141

Quia iudicium sine misericordia debet fieri illi, qui non fecit misericordiam. Tu autem noluisti facere misericordiam patri peri Lazaro, ideo &c. Secundò ipse idem cœpit cantare secundam lectionem, di. Tædet animam meam uitæ meæ, quia crucior in hac flamma. Et ideo rogo te, ut mittas ad me Lazarum, ut intingat extremum digiti sui in aquam, ut refrigeret linguam meam. Quia enim iste diues Epulo inter epulandum nimium loquax fuerat, & multa turpia, & scurtilia euomerat, prout solent multi mundani in conuiujs, & banquetis facere, eo quod ut dicit Greg. in suo pastorali. cap. 43. Gule debitos concomitatur superfluitas, & immoderatio locutionis, ideo de cruciatu linguæ apud inferos specialiter quæritur, eò quod scriptum est Sapienciæ 11. per quæ quis peccat, per hæc, & torquetur.

E T nota, quod per cruciatum linguæ in proposito non intelligitur cruciatus illius membri, eò quod non erat in inferno corporaliter diues iste, sed intelligitur specialis pœna, quàm in inferno patiebatur secundum animam tantum, & pro peccato linguæ, in quo excesserat, ut dictum est. Nihilominus post generalem resurrectionem corporum dictus diues specialiter torquetur in lingua, sicut & per eam specialiter Deum offendit. Nam ut dicit magister historiarum conformiter ad Grego. ubi supra Epulones, & gluttones loquaces esse solent. Consequenter lecta lectione Pater Abraham incepit responsorium secundum, dicens, inter nos, & uos chaos magnum firmatum est, ut hi qui uolunt ad uos transire non possint, neque inde huc transire. Et ideo non potes obtinere, quod petis. Tertio cœpit cantare tertiam lectionem, & dicere. Manus tuæ domine fecerunt me, & plasmauerunt me totum in circuitu. Et ideo rogo te Pater ut miserere operis tui. mittendo Lazarum in domum patris mei. Habeo enim ibi quinque fratres, ut testetur illis, quæ & quanto, supple hic patior [ne & ipsi ueniant in hunc locum tormentorum] scilicet meo exemplo, seu alias male uiuendo. Lecta ergo lectione statim pater Abraham intonuit aliam uocem tertium responsorium, dicens illi. Habent Moysen, & Prophetas, audiant illos, id est dicta eorum, quia sufficienter docent, quæ sunt agenda, & quæ fugienda, quæ speranda, & quæ timenda.

Quartò

Q V A R T Ò dictis mirabilibus uigilijs prædictis magnus ille diabolus, qui hunc diuitem traxerat in uita sua ad multiplicem culpã, incepit commendationē alta uoce in-tonans, & dicens. Subuenite omnes socij mei, occurrite omnes tortores inferni, quia ad uos defero bonam prædam, uidelicet animã diuitis Epulonis. Quo audito omnis illa infernorum potestas occurrit illi prædæ. Sicque cum terribili, & horribili strepitu, & ululatu sepulta est, infelicissima sæpe dicti diuitis anima in inferno nunquam inde exitura, nisi forrè hora iudicij generalis, sed ad malum suum. Nunquam etiam misericordiam habitura, nunquam Dei gloriam, aut Sanctorum eius uisura. Ecce audistis charissimi, diuitis, & mendici triplicem differentiam secundum triplicem statum, uidelicet, uitæ, mortis, & post mortem.

E x -qua historia possumus pro nostra informatione clarè perpendere, quoniam pacto foelicitas, & gaudium huius seculi perducit ad æternam miseriam, & quomodo citò improborum læta ad perniciem cadunt, ut dicit Sene. de uerborum copia. Nunquid ergo fratres charissimi teste August. in ferm. in uigilia Ascensionis Domini, melius est nobis post paucas angustias ad æternam beatitudinem peruenire, quàm post breuiem læritiam ad inferni profunda descendere? Et nota, quòd ibi dat exemplum de istis duobus, de quibus in præsentis Euangelio est sermo. Nam ruina præcedentium admonitio debet esse sequentium, ut dicit Chrysost. super Matt. in opere imperfecto homil. 30. Debemus ergo memoriter retinere dictam historiam, ut timeamus male uiuere, ne tandem contingat nos sepeliri in inferno cum prædicto diuite. Famosi enim latrones solent communiter in furca affigi, in illis locis in quibus perpetrauerunt mala, ut ex hoc deterreantur alij à similibus facinoribus, ut cauetur. ff. de pœnis. l. capitulum. Sic & hodiernum Euangelium ponit coram oculis cordium nostrorum suspensum diuitis Epulonis in furca inferni, ut timeamus eum sequi in culpam, ne tandem contingat eum sequi in pœna, ut dictum est. Non hunc ergo sequamur charissimi, sed potius sanctum illum mendicum Lazarum in uirtute patientiæ, & humilitatis, quatenus eum sequi mereamur in cœlis. Præstante Domino nostro Iesu Christo. &c.

FERIA

FERIA SEXTA POST SECUNDAM

Dominicam Quadragesimæ.

O M O erat paterfamilias cui plantauit uineam. Matth. II.

PRIMA INTRODUCTIO.

L E X Imperialis. ff. de usufructuarijs quem admodum caueat. l. i. quæ incipit. Si cuius rei, allegans iuriscon. Vlpianum, dicit quòd si usufructuarius non bene utatur re fructuaria, proprietario competit actio cõtra eum. Casus est talis Est aliquis Burgenfis ciuitatis Ebroy cen. habens aliquas possessiones, & maneria extra ciuitatem quæ omnia locat alicui colono sub certo tributo, & tali conditione, quòd si aliquid demoliatur sub eo, tenebitur illud reparare proprijs expensis, præsertim si hoc processerit per negligentiam, & defectum illius, Hac igitur conuentione facta post aliquot dies Dominus locis illius illic, & accedens cernit omnia minari ruina; Nam ex vna parte horreum cadit in terram, similiter & stabula. Ex altera parte muri ex omni parte sunt rupti. Præter hæc, uineæ pariter, & agri malè coltiuntur, & multa his similia. Et quod deterius est, colonus non soluit fideliter pensionem, & censum Domino fundi. Quid ergo iuris in hoc casu? Certè respondet lex Imperialis præallegata, quod Dominus fundi posset talem colonum abijcere à possessione sua, faciendo illi soluere totum interesse, & locare dictam possessionem alteri colono, qui reddat ei fructum, & censum temporibus suis.

M O R A L I T E R summus Dominus omnium est Dominus, de quo in Psal. Domini est terta, & plenitudo eius. Huius autem Domini dominium est tale, ac tantum, quòd dominatur à mari usque ad mare, & à flumine usque ad terminos orbis terrarum. Ille ergo Dominus cõmisit nobis bona sua, quæ sunt in multiplici differentia. Nam quædã uocantur bona fortunæ, alia bona corporis, alia bona nature, alia bona gratiæ.

P R I M O nempe cõmisit nobis bona fortunæ, & fecit nos usufructuarios talium bonorum, quando dixit Gen. I. Dominamini piscibus maris, & uolatibus cœli, & uniuersis animantibus, quæ mouentur super terram. Retinuit tamen semper sibi principale dominium faciendo nos tantum usufructuarios

Etuarios. Vt enim dicitur extra de pignoribus. c. cum con-
 fter. Ille proprie est usufructuarius, qui habet ius vrendi, vel
 fruendi rebus alienis, salua rerum substantia. Et ideo si ta-
 lis dilapidat, aut distrahat huiusmodi bona, siue male utatur
 illis, potest merito inde expelli per uerum dominum fundi.
 Sic est autem de bonis, quæ habemus in ordine ad Deum.
 Nam, ut habetur. i. Timo. 6. Nihil in uulimus in hunc mun-
 dum, nihilque auferre possumus. Ex quo manifestè patet,
 quòd non sumus proprie, Domini bonorum temporalium,
 Hoc autem manifestius declarabitur in morte cuiuslibet
 possessiones habentis. Cum enim aliquis canis insequitur
 duos homines collateraliter ambulantes, ignoratur à tran-
 seuntibus cuius sit. Sed cum ab inuicem separantur, tunc
 habetur super hoc verum iudicium, eò quod semper sequi-
 tur magistrum suum, ita, & in morte cuiuslibet diuitis be-
 ne apparebit, quòd non est uerus dominus bonorum tempo-
 raliu, eò quòd ipsum non sequentur, sed mundum, Iob,
 27. Diues cum dormierit, nihil secum auferre, aperiet ocu-
 los suos, & nihil inueniet. Item in psal. Ne timueris cum di-
 ues factus fuerit homo, & cum fuerit multiplicata gloria do-
 mus eius. Quoniam cum interierit, non sumet omnia, neque
 descendet, &c. Quinimo illi diuites, qui in presenti abusi
 sunt bonis fortunæ, in mortis articulo grauiter reprehen-
 dentur à uerò domino huiusmodi bonorum, idest, à Deo, &
 in penam eijciuntur de habitationibus suis. Nec certè istud
 erit torum, uerumetiam recludetur in terribilissimum carcerem
 inferni, sicut patuit in euang. hesternò de diuite Epulone,
 qui tanquam dilapidator, & abuser bonorum domini sui,
 tandem sepultus est in inferno. Ista ergo merito deberent põ-
 derare multi diuites huius sæculi, qui consumunt maximam
 partem substantiæ suæ in mulieribus, & fructibus uentris, in
 banquetis, ludis, & spurcitijs multis, & qui pauperibus uix
 dant micam panis.

SECUNDO commisit nobis dominus bona corporis, ut
 sunt sanitas, fortitudo, agilitas, pulchritudo, seu formositas,
 & huiusmodi. Commisit, inquam, nobis huiusmodi bona
 Deus, sed ad bonum finem, ut, scilicet, illis utamur ad ipsius
 honorem, & animarum nostrarum salutem Propter quod di-
 cebat psal, ad dominum. Fortitudinem meam ad te custo-
 diam,

diam. Sed, pro dolor, multi malè utuntur huiusmodi re-
 bus corporalibus, quamuis sint solum usufructuarij respe-
 ctu earum. Hoc apertè patet in illis, qui exponunt iuuen-
 tutem suam, & fortitudinem in choreis, saltibus, ludis, &
 uenereis, & huiusmodi. Et propter hanc causam frequenter
 dominus expellit tales dilapidatores prædictorum bonorum
 de mundo isto ante tempus secundum communem uisum
 uitæ humanæ, psal. Viri sanguinum, & dolosi non dimidia-
 bunt dies suos, & Esa. 38. Dum adhuc ordiret succidit me.

TERTIO commisit nobis dominus bona naturæ, qua-
 lia sunt ingenij uiuacitas, & perspicacitas, & memoriæ tena-
 citas, inclinatio, & pronitas ad bonum, & huiusmodi. Sed
 talis commissio nobis data est, & facta ad debitum finem, ut
 dictum est de bonis corporalibus, ut. scilicet, memoriam applicemus
 ad recordationem multiplicium beneficiorum Dei tam genera-
 liu, quam particulariu. Similiter intellectum ad cognoscenda
 Dei mandata. Item uoluntatè ad diligendū Deum super oia,
 & proximū sicut nosmetipsos. Qui autè aliter usus fuerit præ-
 dictis bonis, indubiè meretur eijci de terra uiuentium.

QUARTO commisit dominus olim populo Iudaico bo-
 na gratiæ, dando illis sua mandata in talibus. Lapideis scri-
 pta. Item notitiam sui nominis, ita, ut dicat psalm. Notus in
 Iudæa Deus, in Israel magnum nomen eius, supponitur est,
 Et breuiter non fecit taliter oī nationi, & iudicia sua nō ma-
 nifestauit eis. At uerò cū illi essent solum usufructuarij respe-
 ctu bonorū gratiæ Dei per malum usum talium, Deus, qui
 est uerus dominus, & proprietarius prædictorum bonorum,
 illa ab eis abstulit, & alijs, idest, Christianis ueris, & synceris
 assignauit, & hoc est, quod loquitur Christus in præsentī euan-
 gelio dicens, Malos malè perdet, & uineam, &c.

SECUNDA INTRODUCTIO.

AVFERETUR à uobis regnum Dei.] Matth. 21. Scri-
 bitur extra de postulando. c. cum sacerdotis, quòd aliquis a-
 mittit beneficium propter ingratitude. Casus decretalis
 est talis. Aliquis ecclesiasticus habuit præbendam in aliqua
 ecclesia cathedrali. Accidit autem, ut quidam suscitaret pro-
 cessum contra dictam ecclesiam, cuius partes fouebat dictus
 canonicus, tanquam aduocatus, aut procurator illius. Super
 quo indignantur cæteri canonici, in tantum, quod priuant eum
 fructibus

fructibus Ecclesie illius. Super hoc igitur motetur alius processus tandem materia deuoluitur ad sedem Apost. Quid igitur iuris in hoc casu? Certè respondet Papa Gregorius IX. quòd talis est spoliandus beneficio, aut præbenda, si quam habet in dicta Ecclesia. Quia, ut dicit decretalis præallegata, quis amittit beneficium suum propter ingratitude[m] suam. Iste autem per casum fuit ingratus. Ad idem est, quod scribitur in maiori uolu. 22. quæst. 5. de forma, ubi dicitur, quòd quis propter ingratitude[m] potest priuari beneficio à Domino à quo illud recepit.

MORALITER. Dominus Deus contulit nobis multa, & maxima beneficia, utpote nos ad imaginem, & similitudinem suam formando. Item nos à peccatis iustificando. Item notitiam nominis sui nobis conferendo. Similiter etiã pro nobis carnem assumendo. In cruce moriendo, seipsum nobis in cibum, & potus in altaris sacramento exhibendo, celestem gloriam nobis præparando, & multa his similia, pro his autem omnibus nõ quærit à nobis argentum, aut aurum, cibum aut potum, sed tantum deuorum seruitium. Vnde per Psal. loquitur, dicens. Si esurierio, non dicam tibi, meus est enim orbis terræ, & plenitudo eius. Nunquid manducabo carnes taurorum, aut sanguinem hircorum potabo? quasi dicat, non. Quid ergo? Immola, inquit, Deo sacrificiũ laudis, & redde altissimo uota tua. Sed quid est sacrificium laudis, nisi gratiarum actio? Sed, proh dolor, plerique reperiuntur ingrati de tot, & tantis beneficijs omnipotentis Dei. Vnde cõtra unumquemq; talem iouehit scriptura, Deut. 32. dicens, Deum qui genuit, idest, generari fecit, dereliquisti, & oblitus es Domini creatoris tui. Quantum autem ipsi Deo displiceat huiusmodi ingratitude, patet per id, quod sequitur. Vidit Dominus, supp. ingratitude[m] talium, & ad iracundiam concitatus est. Cuius concitationis ratio assignatur cum subditur, quia prouocauerunt eum filij sui, & filiar. Sui, inquam, per creationem, & redemptione[m]. Sed non sui per imitationem, & mandatorũ obseruationem. Quid au. e de talibus facturus sit Dominus in alio sæculo, aperte insinuat cum subditur. Abscondam faciem meam ab eis. Ac si aperte diceret, Tales ingrati non intrabunt in requiem meam. Et hoc est, quod comminatur illis in hodierno Euangelio ipse

se Christus dicens, Auferetur à uobis regnum Dei.

IN præsentem ergo Euangelio de tribus principaliter fit mētio, uidelicet, De diuinorum beneficiorum Iudejs collarum multiplicatione. In principio Euangelij. De ipsorum Iudæorum aduersus seruos Dei sæna trucidatione, ibi. Agricola apprehensus seruis, &c. De eorundem Iudæorum iustissima reprobatione, ibi. Malos male perdet, &c.

PRIMO igitur in principio Euangelij narrat Euangelista Matt. parabolã, qua usus est Christus ad Iudæos, loquens, in qua describuntur, & tanguntur multa, & magna beneficia, quæ olim cõtulit Dominus Deus populo suo Israelitico. Dicit ergo sic. [Homo erat paterfa. qui plantauit uineam.] Iste homo paterfa. secundum utramq; glo. lordin. & interl. & similiter secundum omnes expositores catholicos significat Deum patrem, qui habet multam familiam in cælo, multam in mundo, multam in purgatorio. Qui autem sunt in inferno, nõ sunt de eius familia, sed potius de familia diaboli, & similiter omnes peccatores terræ ad eandem familiam pertinent, saltem secundum præsentem iustitiam. Iste igitur paterfa. Deus plantauit uineam, idest, domum Israel, de qua Esa. 5. Vineam Domini exercitũ domus Israel. Transfulerat autem Dominus hanc uineam de terra Iuda in Aegyptum tempore Ioseph, quando illic descendit Iacob cum filijs suis, & uniuersa familia sua. Gen. 46. Sed successu temporis hanc uineam exterminauit quãtum in se fuit, aper de sylua, scilicet, ille rex Aegypti, qui ignorabat Ioseph, & singularis serus, idem qui prius depastus est eam, idest, depascere uoluit, & laborauit. Hoc autem fuit, quando ipse Pharaõ præcepit obstetricibus, ut tempore obstetricandi adueniente masculos mulierum Hebræarũ interficerent. Exod. 1. Propter quod, & multa alia transfultit inde Dominus dictã uineam, & ipsam in loco prioris transplantauit, quando, scilicet, filios Israel ad terram promissionis reduxit in manu forti, & brachio extento. Et hoc est de quo loquitur, Psal. Ad Dominum dicens. Vineam de Aegypto transfulisti, idest, synagogam de captiuitate Aegyptiaca in terram promissionis reduxisti, eiecisti gentes scilicet, Amorreos, Phereseos, Etheos, & huiusmodi idololatraꝝ præcludere uolentes uiam filijs Israel, ne redirent in terram suam [& plantasti eam,] scilicet, ubi quondam prius fuerat plantata.

Feria Sexta

plantata. Dux itineris fuisti in conspectu eius, supple, ostendendo uia, signo de celo misso, secundum illud Psal. Expandit nubem in protectione eorum, & ignem ut luceret eis per noctem. Postquam ergo prædicta uinea sic fuit transplantata in terra Iuda paterfa, id est Deus omnipotens septem circumdedit ei, id est angelorum custodiam. Nam sicut sunt aliqui angeli à Deo deputati ad custodiam hominum in particulari, ita aliqui deputati sunt ad custodiam collegiorum, communitarum, prouinciarum, & huiusmodi, prout pulchrè deducit B. Tho. 1. par. q. 113, art. 2. in sol. ad primum. Bene ergo per sedem in proposito intelligitur custodia angelorum, quia sicut per septem arcentur bestiae ab ingressu uineæ ne eam demoliantur, ita & per custodiam angelorum arcentur demones, ne tantum noceant communitatibus, seu congregationibus, siue etiam particularibus hominibus, quantum bene uellent, & optant. Insuper dictus paterfa. in uinea sua prædicta fodit torcular, per quod intelliguntur præcepta legalia secundum gl. interl. quæ torquebant iudæos, cohibentia quidem ipsos à malo, & cogentia ad bonum, seu obseruantiam legis. Ite edificauit in ea turrim, id est templū. Quod bene dicitur turris. Tum propter altitudinem edificij. Tum propter rotonditatem summitatis illius. Tum propter securitatem refugij. His ergo omnibus sic dispositis, dictus paterfa. dictam uineam locauit agricolis, i. pontificibus templi, & legis doctoribus, ut scilicet extirparent uicia tanquā bona semina in cordibus iudæorum. Et peregrè profectus est, interl. Nō locum, sed iudæos in suo libero arbitrio circa obseruantiam legis relinquendo. Sed quia iste sensus, quanuis literalis, paruam utilitatē affert simplici, & rudi populo, ideo alius sensus requirendus est.

A L L E G O R I C E ergo tota ista parabola, seu similitudo potest exponi de Ecclesia Christi. Homo igitur paterfam. est Christus, qui plantauit uineam, id est legem euangelicam, uel legem Christianam. Quam quidem uineam irrigauit rote sui preciosi sanguinis, ut fertilis efficeretur. Huius autem uineæ primi palmites fuerunt apostoli, iuxta illud Christi uerbum. Iohan. 15. Ego sum uitis uera, & uos palmites. Item septem circumdedit ei, id est angelorum custodiam. Olim enim angeli erant custodes synagogæ iudæorum, sed ea relicta facti sunt custodes Ecclesiæ Christianæ. Vnde tūc dixerūt illud Hic. 31. Curauit.

Post 11. Dom. Quadrag. 145

Curauimus Babylonē, & non est sanata, id est fecimus, quod in nobis fuit, nihil tamen in effectu pro fecimus. Et ideo de relinquamus eam, & camus nusquā in terram suam, id est in terram Christianorum, quibus supple sumus à Deo custodes deputati. In huius autem rei testimonium Christo passio, audite sunt uoces per aera dicentes Transeamus ad his sedibus, &c. Item dominus fodit torcular in hac uinea, per quod intelliguntur passionēs, & duri dolores sanctorum martyrum. Ipse tamē Christus primo in hoc torculari grauissimè fuerat pressus, secundum quod in persona eius loquitur scriptura. Thren. 1. dicens. O uos omnes, qui transitis per uiam, attendite, & uidete si est do. &c. Vel dic q̄ torcular est eius Christi, de quo Ela. 63. Torcular calcati solus. Turris autem huius uineæ sunt uiri contemplatiui, similiter doctores Ecclesiæ, & boni prælati, quales fuerunt August. Ambro Hiero. Gregor. Chrysof. Beda. Tho. Aquinen. & similes, qui fuerunt ceteris amientiores ad modum turris, tum officij dignitate quo ad prælatos, tum uitæ sanctitate, tum scientiæ sublimitate. Hanc igitur uiniam locat dominus agricolis, id est deuotis Christianis, ut unusquisque in ea laboret iuxta gratiam à Deo sibi datam. Vnus bene præsendo, alius bene docendo, alius bene distando, & huiusmodi. Tandem aut unusquisque propriam mercedem accipiet secundum suum laborem, ut habetur 1. Cor. 3. Et sic patet de sensu allegorico.

M O R A L I T E R. Ista uinea significat animam rationalem, quam plantauit paterfamilias Deus in corpore humano. Hic autem uineæ septem circumdedit, id est angelicam custodiam, Psal. Angelis suis Deus mandauit de te, ut custodiant te in, &c. Vel dic, quod per septem intelligitur uoluntas humana, eo quod sicut sepe uinea bene clausa manente bestiae illic non ingrediuntur, ita uoluntate bene affectata una cum Dei gratia, & auxilio, peccata non ingrediuntur animam per culpam, eo quod sola uoluntate peccatur. Torcular autem huius uineæ est conscientia, in qua debent fortiter comprimi commissa peccata. Torcula enim dicitur à torqueo torques. Illa igitur bona conscientia quæ torquetur uehementi dolore peccatorum, merito torcular dicitur potest. Turris uero huius uineæ est intellectus humanus, qui illustratus fidei lumine, eleuat se supra se, intantum, Ser. Quadr. G. Pep. T quod

Feria Sexta

quod penetrat quodammodo celos per cognitione caelestium exercitiorum. Similiter abyssos per apprehensionem tormentorum infernalium, atque diuinorum iudiciorum. Vnde de uicis contemplatiuis dicitur, psal. quod ascendunt usque ad celos, & descendunt usque ad abyssos, scilicet per sanctam meditationem. Hanc itaque uineam locat paterfamilias unicuique nostrum, ut diligenter cultiuemus eam atque mundemus per ueram oris confessionem.

VBI etiam notandum, quod debemus facere circa istam uineam spiritualem quicquid fit circa uineam materialem. Viticolae enim primo solent facere paruas foueas circa pedem uinae ad eam renouandum. Secundo solent ibidem apponere firmum, siue stercora. Tertio solent tempore congruo ipsam putare. Quarto solent eam ligare ad paruum baculum, ut sursum tendat. Hoc modo solent eam bis aut ter in anno laborare, malas herbas inde euellendo. Sexto, & ultimo eam uindemant tempore suo, & racemum domi afferunt. Sic spiritua-liter agendum est circa uineam animae. Primum etenim necesse est interdum ad retrahendum hominem a peccato cogitare de fouea inferni, siue de fouea sepulchri per recordationem mortis. Eccl. 7. Memorare nouissima tua, &c. Secundo oportet afferre firmum stercora, per diligentem recordationem propriae miseriae, & fragilitatis, considerando quae & quanta exeunt de humano corpore per diuersas uias. Tertio oportet putare hanc uineam, auferendo malas cogitationes a corde, similiter uerba ociosa, & uisiosa ab ore. Item mala opera a manu. Quarto oportet animam suam ligare ad baculum crucis per spem diuinam misericordiae, & meriti passionis Christi. Hoc modo opus est hanc uineam plures in anno cultiuare, & nocivas herbas inde auferre, & hoc per sacramentalem confessionem, & maxime in praecipuis solennitatibus. Sexto, & ultimo haec uinea uindemiabitur in mortis articulo. Toleretur enim tunc anima de palmitate humani corporis, & adducetur siue portabitur a suo bono angelo in domum domini, & hoc si deceaserit in gratia. Sin alias, portabitur a diabolo in infernum. Studeamus ergo praesenti sanctificare animas nostras per peccatorum dolorem, ut transportentur post hanc uitam ad Angelum bono ad caelestem gloriam.

MORA-

Post 11. Dom. in Quadrag. 146

MORALITER, & aliter uinea significat statum religioni siue domum claustralem. Paterfamilias designat reges, & principes, qui olim edificauerunt huiusmodi domos, ut ibi seruaretur Deo die ac nocte. Debent autem haec uinea circumdari sepe bona, undique, id est bona claustrum munitur, ita ut non pateat illic facilis accessus, nisi per loca ad hoc deputata, & hoc quando & quibus expedit ingredi. Et quantum huiusmodi claustrum debeat in omni religiosa domo obseruari, praecipue tamen in monasterio monialium. Sic enim uult ille pater religionis Beatus Hieron. 3. part. epistoliarum suarum. epist. 14. c. 25. dicit sic. Extra monasterij limites nulli omnino uerum, o sorores charissime, fas sit pertransire. Et quae semel intrauerit ex fororibus, nunquam, si fieri potest, exire permittatur. Et post pauca. Murorum munitioibus sic undique circumcingatur locullus uester, quod uix quibus pateat aditus. Sic tendant muri in altum, quod non solum non liceat pedibus, sed nec oculis, quae intus gerentur agnoscere. Ostia forriter ferentur clauibus. Sit una uel plures fenestulae sic uirgis ferreis undique arctatae, ut uix digito pateat aditus. Haec ille, Ad idem propositum Bonif. VIII. prout habetur de statu regularium. lib. 6. c. periculoso. mandat omnibus monasterijs monialium etiam cuiuscunque status aut conditionis existant, quatenus in suis monasterijs sub perpetua claustrum permaneant, ita ut nulli earum liceat quauis occasione inde exire, nisi pro morbo, ex quo alijs timeretur de periculo. Et ad idem obligat abbatissa, seu priorissa, nisi in casu, in quo deberet personaliter feudum domus reuelare ab antiquo domino. Similiter ibidem interdicitur ne ad eas accedant personae siue honestae, siue inhonestae, nisi sub sit cautum multum rationabilis, & adhuc cum licentia illius ad quem spectat. Haec ibi in forma. Similiter ad idem propositum loquitur decretum, ut patet 18. q. 2. definitio. ubi praecipue interdicitur monachis ne ad sanctimonialia accedere audeant, uel etiam cum eis loqui, nisi in praesentia abbatis, & hoc per modica uerba. Specialiter autem prohibetur uiris ingressus ad monasteria sanctimonialium ordinis fratrum praedicatorum. Nam illic ingredientibus siue sint seculares, siue Ecclesiasticae personae in casibus non concessis per constitutiones earum, uel sine licentia magistri ordinis, aut alterius, ab eo

T 2 aucto-

auctoritatem habentis, sunt ipso facto excommunicati, nec
 possunt absolui præterquam in mortis articulo, nisi à Summo
 Pontifice, uel à Generali dicti ordinis, uel ab aliquo habente
 super hoc specialem auctoritatem ab altero illorum. Hæc ex
 domino Ant. Florentino. 3. parte summe suæ tit. 24. ca. 70.
 Qui etiam ibi addit se uidisse bullam Papaleam prædicta con-
 tinentem. Et quod dictum est de fororibus ordinis Prædic.
 dicit suo modo esse intelligendum de fororibus S. Clarae, seu
 monialium ordinis minorum. Patet ergo, quod non licet mu-
 lieribus ingredi monasteria uirorum, nec uiris ingredi mo-
 nasteria sanctimonialium, præter casus concessos, siue à iu-
 re, siue ab homine auctoritatem habente. Et ad propositum
 facit id, quod legitur in legenda B. Euzrij. Nam ibi habe-
 tur, quod rogauit Dominum, ut nulla mulier impunè intra-
 re posset eius monasterium, quod est in territorio Meldensi
 prope Parisius. Unde aliquæ mulieres etiam nobiles, & ge-
 nerosæ præsumentes illic ingredi, diuinitus sunt percussæ.
 Aliquæ quidem cæcitate, aliquæ paralyti, aliquæ alijs mo-
 dis uarijs, ut plenius refertur in eadem legenda, quam uidi,
 & legi ad longam. Patet ergo diffute de saepe uinea domus
 claustralis. Secundò debet ibi esse torcular, per quod desi-
 gnatur locus capitularis, ubi debent torqueri, & puniri desi-
 cientes secundum exigentiam casuum, & defectuum. Tertio
 debet ibi esse turris, idest, ornata, & munda Ecclesia, quæ
 deuotionem excitet, non quæ distractionem, aut euagationem
 oculorum generet. Et hæc est uinea, quam locat Dominus
 agricolis, idest, personis religiosis, ut reddant ei fructum tem-
 pore suo, uidelicet sanctæ obedientiæ, castimoniam, & regula-
 ris obseruantiam. Sed prof. ad hæc uinea in plerisque mona-
 sterijs utriusque sexus est male clausa. Nam per negligentiam,
 & desidiam sibi præsentium saepe ruunt muri, & mores,
 etiam in abundantibus abbatibus. De multis alijs taceo, quæ
 etiam possent ostendere pijs aures si narrarentur. Et sic pa-
 tet multiplex deductio uineæ. Et per consequens patet de
 primo principali.

SECVNDÒ principaliter in præsentii Euangelio fit men-
 tio de sæna Iudæorum trucidatione quo ad seruos Dei.
 Euangelista ergo continuans suam patabolam dicit, quod
 cum tempus fructuum appropinquasset, idest, cum oppor-
 tunitas

tunitas temporis se offerret, ut in Iudæis aliquis fructus bo-
 nus inueniretur [misi seruos suos] uidelicet Moysen, &
 Aaron legiferos [ad agricolas illos,] idest, Iudæos [ut acci-
 perent fructus eius,] idest, ut inquirerent fructum legis, qui
 est obedientia ad Deum, & ad prelatos. [Agricolæ autem,]
 idest, peruersi Iudæi [apprehensis seruis eius, alienum cæci-
 derunt,] ut Hieremiam [aliu occiderunt,] ut Esaiam [alium
 lapidauerunt,] ut Zachariam. Quo uiso [iterum misi alios
 seruos plures prioribus] glo. interli. idest, choros propheta-
 rum. [& fecerunt illi similiter.] scilicet, eos occidendo, intan-
 tum, quod semel impleuerunt Hierusalem sanguine prophetarum
 usque ad os, ut patet 4. Reg. 21. Et hoc est, quod illis improp-
 rat Christus Mar. 73. di. Hierusalem, quæ occidis prophetas,
 & lapidas eos, qui ad te missi sunt Sequitur, [Nouissimè autem]
 .i. in ultimis temporibus. [misi ad eos filium suum.] Iuxta
 Iud. Call. 4. At ubi venit plenitudo tps misit Deus filium, &c.
 dicens. [Verebantur forsân filium meum.] Tum quia poten-
 tem in miraculis. Eum, quia ueracem in doctrinis. Tum quia
 liberalem in misericordijs. Tum quia benignum in peccato-
 ribus suscipiendi. Tum, quia innocentem, & irreprehensibilem
 in oibus uis suis. Tum quia eis promissum in prophetarum
 oraculis. Et præcedentibus ergo patet triplex Dei patris be-
 nignitas erga Iudæos. Primò magna, quia misit seruos suos ad
 eos. Secundò maior, quia illis occisus per eosdè, iterum misit
 plures prioribus. Tertio maxima, quia tandem misit ad eos
 filium suum unicum coæternum, & consubstantialem. E con-
 tra autem patet in Iudæis triplex mirabilis crudelitas. Primò
 magna, quia occiderunt seruos eius, Secundò maior, quia fe-
 cerunt secundis similiter, Tertio maxima, quia tandem
 occiderunt filium suum. Et hoc est, quod subditur in euange-
 lio Agricolæ autem, i. principes, & sacerdotes Iudæorum ui-
 dentes filium eius, idest, Christum, dixerunt intra se. Hic est
 hæres. Et uerè locuti sunt iuxta dictum Apostoli Heb. 1. Quis
 constituit hæredem uniuersorum. Venite occidamus eum,
 & habebimus hæreditatem eius, idest, regnum Iudæorum.
 Non, quia crederent Christum habere uerum, & iustum ti-
 tulum ad dictum regnum, sed quia uidebant, quod popu-
 los multum fauebat ei, & uolebat eum facere regem. Co-
 gitabant ergo forsân inter se maiores Iudæorum dicentes,

Feria Sexta

Si hunc dimittimus diu uiuere, usurpabat sibi regnum istud, & ponet nos in maximo periculo, quo ad Romanos. Si autem ipsum occiderimus, sic agemus apud eosdem Romanos, quod mittent nobis hoc regnum regendum sub certo tributo, & tunc beneficemus manum nostram. Ecce quomodo praeiudicium iudaei meditati sunt inania. Sequitur in textu. [Et apprehensum eum] scilicet Christum Dei patris filium. Apprehensum inquam tanquam latronem, tanquam seductorem, tanquam malefactorem. [Exercerunt extra vineam.] id est extra Hierusalem, Heb. 12. Iesus ut sanctificaret populum suum, extra portam passus est. Et occiderunt. Non enim satis fuit Iudaeis eijcere turpiter Christum extra Hierusalem, nisi etiam ipsum interficerent, quod inproperat eis Petrus. Act. 3. die. A clor em vitae interfecistis. Occiderunt autem eum non manibus, sed lingua, quando scilicet dixerunt Pilato, cruce figatur. Ministri autem Pilati ipsum manibus occiderunt. Sed quomodo occiderunt eum? Certe tripliciter. Primo quidem turpissimè Sap. 2. Morte turpissima, &c. Secundo verò crudelissimè. Ps. Foderunt manus meas, & pedes, &c. Tertio autem iniustissimè Job. 16. Hec omnia passus sum absque iniquitate manus meae. Idem. 1. Pet. 2. Peccatum non fecit, &c. O benedicta hora in qua iudaei Christum à se eiecerunt. Nam ipsum eijcientes à finibus suis, eum à se excluderunt, & gentibus miserunt, ut dicit glo. ord.

QUAERITUR circa illud praedictum uerbum. [Hic est heres] Vtrum iudaei cognouerint de Christo, quod esset uerus filius Dei. Hanc questionem mouet B. Tho. 3. par. 1. q. 7. art. 5. ad quam respondet per talem distinctionem, inter iudaeos quidam erant maiores, & docti, quidam minores, & absque literis. Maiores ergo utpote principes, & legis doctores bene cognouerunt de Christo quod esset Messias in lege promissus, atque homo sanctissimus, quia de hoc habebat expressa testimonia in lege sua, & prophetis, ut possent faciliter deduci, & ostendi. Ignorauerunt tamen eum esse Dei filium. Propter quod dicit Apoc. 1. Cor. 2. de iis, quod si dominum gloriae cognouissent, nunquam ipsum crucifixissent, similiter, & Petrus dicebat populo iudeorum. Act. 3. Scio, quod per ignorantiam fecistis sicut & principes vestri. Nec tamen ista ignorantia eos à peccato excusabat, saltem à toto, quia per opera quae faciebant, & quae

Post 11. Dom. Quadrage 148

& quae non nisi à Deo fieri poterant, bene poterant cognoscere eum esse uerum Dei filium naturalem, nisi praestitissent huic cognitione impedimentum per suam culpam. Sed propter inuidiam, & odium, quod conceperunt aduersus ipsum, meruerunt excecari, dicente scriptura Sap. 2. Excecauit eos malitia eorum. Et ita patet, quod ignorantia iudeorum etiam maiorum erat quodammodo affectata, crassa, & supina. Propter quod dicebat ipse Saluator. Iohan. 25. Si non uenissem, & locutus eis non fuisset, peccatum non haberent. Nunc autem iudeorum, id est popularis, & qui ignorabant scripturas, utrunque ignorauerunt de Christo, & quod esset Messias in lege promissus, & similiter, quod esset uerus Dei patris filius naturalis. Et hoc loquendo de multitudine dicti populi, quia de aliquibus in particulari constat, quod utrunque cognouerunt, sicut patet de caeco nato. Iohan. 9. Item de paralytico curato Iohan. 5. & huiusmodi. Veruntamen dicti populares uisus mirabilis Christi, aliquando opinati sunt eum esse Christum, id est Messiam. Nihilominus postea decepti sunt à suis maioribus, & Rabinis, ita ut neque crederent eum esse Dei filium, neque Messiam in lege promissum, ut dicit B. Tho. ubi supra. Et sic patet ad dubium, & per consequens de secunda parte principali huius Euangelij.

TERTIÒ principaliter in praesenti euangelio fit mentio de Iudeorum ultiima reprobatione, cum subditur. [Malos malè perdet.] Nam postquam Christus proposuit iudaeis praedictam parabolam, consequenter interrogauit eos, ut ex eorum responsione constaret ipsos, ita dicens. [Cum igitur uenerit dominus uineae] supple ad iudicium. Vel uenerit per ministros, & tortores suos Titum, & Vespasianum. [Quid faciet agricolis illis?] A iunt illi. [Malos malè perdet] siue in iudicio, siue in aduentu praedictorum Imperatorum Titii, & Vespasiani. [Et uineam suam] id est ecclesiam, uel factam scripturam. [locabit alijs agricolis,] id est Gentilibus ad fidem conuertendis. Quibus conuersis reddent ei fructum temporibus suis. Nos ergo Christiani sumus secundi coloni uineae domini, qui debemus, & tenemur ei reddere triplicem fructum, uidelicet cordis, oris, & operis. Fructus cordis est multiplex, uidelicet cordis contritio, diuinæ legis meditatio, Dei bene-

fictorum recordatio, & pro ipsis gratiarum actio, passionis Christi frequens contemplatio; mortis, & iudicij generalis memoratio, proximi compassio, & huiusmodi. Fructus oris similiter est multiplex, videlicet, vocalis confessio, diuinæ laudis iubilatio, gratiarum actio, desolutorum consolatio, boni consilij impartitio, & similia. Fructus operis similiter est elemosynam largitio, deuota peregrinatio, infirmorum uisitatio, peregrinorum receptio, & huiusmodi. Videat ergo, & diligenter apud se consideret unusquisque, si debite reddat prædictos fructus patrifamilias de uinea, quam sibi locauit. Et certe multi sunt uelut uineæ steriles nihil afferentes. Et tales merito deberent sibi timere ab imminente damnatione. Nam ut, inquit, Saluator noster, Matth. 3. Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur, & ardet, idest, ardebit. Alij sunt, qui non afferunt nisi folia pulchrorum, uerborum, ut sunt, illi, qui promittunt multa bona se facturos, sed hoc est totum. Et tales debent attendere illud uerbum Apostoli Rom. 2. dicentis, quod factores legis tantum iustificabuntur. Alij sunt, qui afferunt pulchros flores honorum operum, ut sunt illi, qui habent interdum sancta desideria, & recta consilia, sed non habent iusta opera. Et tales sunt similes multis arboribus, quæ in uerè mirabiliter bene florent, sed hoc est totum. Nam ad modicam pruina citò pereunt. Alij uero sunt, qui reddunt omnipotenti Deo fructum bonorum operum. Et soli tales sunt laudandi, tanquam, uirtuosi, de quibus Saluator Iohan. 15. Ego posui uos, ut eatis, & fructum afferatis, & fructus uester maneat. Studeamus ergo charissimi esse de numero talium, &c.

MORALITER. Notandum, quòd illa uerba [Malos male perdet, & uineam suam locabit, &c.] possunt multipliciter exponi. Primum quidem de superbiantibus angelis. Tunc ergo summus ille pater familias Deus malos male perdidit, quando luciferum unà cum sibi adherentibus malis Angelis in abyssum inferni destinauit, dicens illud Esa. 14. Ad inferna detrahetis eum, &c. Consequenter uineam suam locauit alijs agricolis, quando decreuit humanam naturam eleuare in celum ad reparandum iniurias Angelorum. Nam teste Irido. de summo bono lib. 1. c. 12. numerus bonorum Angelorum,

gelorum, qui post ruinam malorum Angelorum est diminutus, supplebitur ex numero electorum hominum. Secundo uerò prædicta uerba possunt exponi de malis religiosis dyfcolis, & scandalosis, & qui nolunt nedum non reformari in melius, sed nec de hoc loqui audire possunt. Quinimmo quantum possunt resistunt meliori uitæ, & toto posse impugnant uiros zelosos ad hoc, tam sanctum opus laborem impendentes. Sed profectò tales compellendi sunt intrare uitam regularem, & obseruare, quæ distinxerunt labia sua. Alias superior prælatus debet eos perdere, siue tanquam rebelles, corporaliter puniendo, siue ad alia monasteria bene regulata eiusdem ordinis eos destinando, & uineam religionis, seu domus religiosæ locare alijs agricolis, idest, uiris reformatis undecunque sint, qui reddant domino Deo fructum bonæ uitæ, & conuersationis religiosæ temporibus suis. Et ita practicatur hodie in noua reformatione nonnullorum monasteriorum, & conuentuum etiam mendicantium. Tertiò autem possunt prædicta uerba exponi de multis curatis, & beneficiatis impudicam uitam ducentibus. Hos enim diocesani locorum debet primo monere, ut se corrigant in affectu. Quod si non fecerint, & præcesserint terna monitio, debent ipsos suis beneficijs, si quæ habent priuare, atque perpetuò ab executione suorum ordinum suspendere. Insuper, & sententiam excommunicationis in tales ferre. Ita enim scribitur extra de cohabitatione clericorum, & mulierum, cap. si quisquam. Item c. sicut. Ad idem est c. decernimus, & ca. presbyter in decretis dist. 28. Item dist. 32. erubescimus. Item dist. 81. clericus. Et multa alia capitula de hoc habentur hinc inde in corpore iuris canonici. Idem etiam practica de malis officarijs curiæ ecclesiasticæ, similiter, & sæcularis, seu laicalis curiæ. Si enim rex, aut princeps nouerit certitudinaliter aliquem de officarijs suis, siue fuerit balliuis, præses, locumtenens, procurator, aut aduocatus regius, siue quicumque alius, male se habere in officio suo, debet ipsum deponere, & perdere temporaliter, aut corporaliter secundum casus exigentia, & officium suum locare, seu potius committere uiro probò, qui reddat dño Deo fructum iustitiæ tẽpore, & loco. Quarto, & ultimo possunt eadem uerba exponi de malis Christianis, quos interdum perdit dominus temporaliter, utinam

Feria Sexta

non æternaliter, suscitando contra eos bella, & tyrannos, qui eieciant eos de habitationibus suis. Et hoc totum propter peccata ipsorum. Et ad hoc est textus decimasexta quæstio. i. reuertimini. Et hoc est, quod dicitur Eccl. 10. Regnum de gente in gentem transfertur propter iniustitias, iniurias, contumelias, & dolos. Et propter hanc causam, ut arbitror, Christiani olim inhabitantes Græciam, & terram sanctam, inde eiectioni sunt. Non enim æque displicet Deo terram illam sanctam prophanari ab infidelibus, sicut à fidelibus, & Christianis. Da exemplum de cane, & homine stercorezantibus pariter in aula regis etiam in ipsius præsentia. Super quo factio liquet apertè, quòd rex magis prouocabitur contra hominè, quam contra canem, ita in proposito. Nam omnes à fideles idololatræ pariter, & Iudæi sunt in multis similes canib. Christiani uerò debent conuersari tanquam rationabiles propter lumen fidei super eos signatum. Et ideo ubi peccant, magis displicet Deo eorum offensa, quàm cæterorum. Propter: oris ergo peccata priuauit eos Dominus habitatione terræ sanctæ. Et ad hoc propositum legitur in speculo exemplorum, quod cum tempore Federici Imperatoris, infideles cepissent terram sanctam inde eiectioni omnibus Christianis, accidit ut quidam Galli illic peregrinarentur; Quo peruenientes adducti sunt ad regem ibi imperantem. Ille ergo cœpit eos interrogare quomodo lex Christi seruaretur in Francia. Cum quæ respondissent, quòd satis bene, ille adiecit, dicens. Et ego dicam uobis legem, & uitam Christianorum, qui nuper inhabitabant terram hanc. Certè omnes adeo dediti erant gulæ, quòd carnis illecebris, ut nihil omnino à pecoribus differrent. In superbia adeo in ipsis regnauit, ut non sufficerent cogitate quali modo uestimenta sua inciderent, stingerent, atque cul tellarent. Idem d. de calceamentis. Et adiecit de seipso, d. Considerate uestimenta mea, quàm simpliciter, & humiliter formata. Videtis enim, quòd in ipsis non est plicarum multiplicitas, nulla superfluitas, nulla curiositas, quamuis ipsa uestitum materia sit satis preciosa. Ecce, inquit, ista sunt uitia propter quæ eiecit Deus Christianos luxuriosos, gulosos, superbos, blasphemos, & huiusmodi de terra ista. Non enim potuit diutius sustinere tot, & tanta illorum iniquitates. Putas ergo, quòd nostris uiribus obtinuerimus eam, Nequaquam.

Sed

Post 11. Dom. Quadrag. 150

Sed Deus illorū eis iratus illam nobis tradidit, ipsis primum eiectioni in pœnam facinorum suorum. Ecce ergo quomodo Christiani male uiuendo prouocant iram Dei cõtra se, etiam plus alijs nationibus. Et ideo timendū est ne Deus una die tū illos malos male perdat concitando contra eos Turcos, & infideles, qui eieciant ipsos de terra sua, siue de Gallia, Anglia aut Italia, sicut aliquando factum est in terris, quas de nouo acquisierunt supra Christianos.

SEQUITUR in textu. [Nunquā legistis in scripturis, &c.] Hic incipit Christus exponere Iudæis suam parabolam, d. [Nunquam legistis in scripturis, id est, in Psal. quia lapidem, quem reprobauerunt ædificantes hic factus, &c.] Præterea id quod dicit magister in historia scholastica de quodam lapide, qui in constructione templi Salomonis non poterat congruè aptari cuiusque loco ædificij apponeretur. Et ideo ædificantes ipsum tanquā omnino inutilem proiecerunt in quandā magnā foueam cum alijs purgamentis. Nihilominus optimè deseruiuit in summitate ipsius templi, seu in cõsumatione illius ædificij, quod erat ad modum cuiusdā turtis.

M Y S T I C E iste lapis est Christus. Cor. 10. Petra autem erat Christus. Hic igitur lapis fuit à Iudæis reprobatus. Nihilominus eandem positus est in caput anguli, quando sub una fide coniunxit Gentiles, & Iudæos, qui in ipsum crediderunt. De cæteris autem Iudæis, qui in eum credere noluerunt, subdit, dicens. [Ideo dico uobis, quia auferetur à uobis regnum Dei,] id est, notitia scripturarum, ut exponit glossa interl. De quo quidem regno scribitur Luc. 17. Regnum Dei intra uos est, [& dabitur genti facienti fructus illius,] id est, opera. Quemadmodum ergo secundum errorem Romanorum, prout diffuse tractat B. August. de ciuit. Dei lib. 3. circa principium per plura capitula, olim Dei reliquerunt Troiam propter peccata inhabitantium, insuper, quia non uenerantur ab eis debito honore, & se transfulerant ad Romanos, qui ipsos honorificè susceperunt, ita & Christus, qui est uetus Deus, & summe colendos, uidentis, quòd Iudæi ipsum non recipere, prout debeant, quinimo eum persequerentur, ipsos reliquit, & gratiam suam una cum notitia scripturarum sacrarum ab eis abstulit, & hæc omnia dedit populo gentili in ipsum credenti.

M O R A.

Feria Sexta

MORALITER. Notandum iuxta illud uerbum. [Aufertur à uobis regnum cœlorum.] quod regnum cœlorum specialiter aufertur propter easdem causas, propter quas reperimus in Sacra Scriptura aliquos regnū temporale perdidisse. Primum enim regnū temporale perdidit. Nabuchodonosor propter superbiam, quāto dixit, Nonne hæc est Babilon, &c. Dan. 4. Sic etiam regnum cœlorum multi perdunt propter superbiam suam. Propter quod dictum est lucifero Esa. 14. Ad inferna detraheris cum superbia tua. Secundō regnum temporale perdidit Saul propter auaritiam suam, sicut patet. 1. Reg. 15. ubi legitur, quod ex auaritia seruauit pingua de præda Amalech, cum tamen Dominus præcepisset totum debere mactari, & occidi. Sic etiam propter eandem causam perditur regnū cœlorum. 1. Cor. 6. Auari regnū Dei nō possidebunt. Tertio regnū temporale perdidit Balthasar propter gulam, ut patet Dan. 5. ubi legitur, quod eo egregie ad mensam epulante apparuit subito manus scribentis ad parietē hæc uerba. Mane Thetel, Phares, idest, diuidetur regnū tuū, & dabitur Persis, & Mædis. Sic etiā multi perdunt regnū cœlorū propter crapulam, & ebrietatem, quia ut habetur. 1. Cor. 15. Curo, & sanguis regnū Dei non possidebunt.

SECVNDA in textu. [Et qui ceciderit super lapidem istum confringetur. Super quem autem lapis iste ceciderint, conteret eum.] (Lapis iste, ut dictum est. Christum significat, Super hunc itaq; lapidem cadit Christianus cum mortaliter peccat. Et tunc confringitur per amissionem gratiæ, non tamen conteritur, quia adhuc per pœnitentiā ad salutem reseruat, ut dicit glo. ord. Super illum autē cadit lapis prædictus qui nō credit in Christum Et talis totaliter conteritur, quia nihil in eo manet spiritualis ædificij. Secus in Christiano peccante, in quo manent fides, & spes, quamuis informes Et hæc expositio est de mente Chrysol. super Matt. in opere imperfecto, homil. 39. Aliam expositionem ponit Aug. lib. 1. questionem Euangelicorum ca. 30. ubi exponens prædictum uerbum dicit, quod illi cadunt super lapidem Christum, qui peccat in uita. Et tales nō omnino conteruntur, quia adhuc restat eis locus pœnitentiæ, & tempus, sed super illos cadit lapis, quod in mortis articulo inuenit Christus in mortali peccato. Et tales totaliter conteruntur, quia ultra non est spes

Post 11. Dom. Quadrag. 151

spes de eorum salute. Possumus, & tertio hunc textum exponere de peccato mortali, & ueniali. Qui enim peccat uenialiter si prius erat in gratia, cadit quidem super lapidem, quia in aliquo modo offendit Christum. Manet tamen in eo fundamentum spiritualis ædificij, quod est fides, spes, charitas. Talis ergo aliquo modo confringitur saltem dispoſite ad mortale, sed tamen non conteritur. Cadit enim talis in gratia, sed non à gratia. Psal. Cum ceciderit, non collidetur, idest non omnino peribit, quia Dominus supponit manum suam, idest, auxilium gratiæ suæ. Item alibi. Impulsus euerſus sum, ut caderem, supp. ad tentationem carnis, mundi, aut diaboli & Dominus suscepit me. Super illum autem cadit lapis, idest, grauitas peccati, qui peccat mortaliter. Nam talis omnino conteritur quantum ad gratiam, charitatem, & merita præcedentiæ. Et ideo, qui stat, uideat ne cadat, ut ait Apost. 1. ad Cor. 10. Tandem in fine Euangelij concluditur Iudæorum malitia, qui ostenderunt factō esse uerum, quod de ipsis prius dixerat Christus. Ipse enim notauerat eos de crudelitate aduersus filium patrisfamilias. Et ipsi hanc crudelitatem factō ostenderunt quando ipsum tenere, & occidere uoluerunt. Sed tamen non fuerunt ausi propter timorem turbarum defendentium Christum. Simus ergo de numero talium turbarum defendentes quærelam Christi, & ipsum in membris suis ut tandem ad eius regnum peruenire ualeamus. Quod nobis concedat qui, &c.

SABBATO POST SECUNDAM Dominicam Quadagesimæ.

HOMO quidam habuit duos filios. Luc. 15.
PRIMA INTRODUCTIO.

LEX Impetialis. In authenticis collatione. 8. rubrica, ut cum de appellatione cognoscitur. §. aliud quoq; dicit, qd filius amittit hæreditatem paternam propter multa, utpote, si graue iniuriā parentibus suis intulerit. Item si præter uoluntatē parentum inter arenarios, uel mimos se sociauerit, & in hæc professione permāserit. Itē si parētibus suis manus intulerit, Similiter

Similiter si eos in causis criminalibus, quæ non sunt aduersus principem, uel tempus accusauerit. Item si uitæ parentum suorum per uenenum, uel alio modo insidiari, tentauerit. Propter has igitur causas, & nonnullas alias ibidem contentas filius amittit hæreditatem patris. Hæc lex est conformis glo. super capitulum. Quintauallis, extra de iureiurando ubi assignantur 14. causæ, propter quas potest pater exheredare filium suum, inter quas expressè ponuntur prædictæ. Casus potest poni de facili conformiter ad prædicta.

MORALITER, prædicta lex potest multipliciter exponi, secundum quod Deus, qui est uniuersalis pater omnium, habet multiplicem differentiam filiorum, quos priuauit, & priuauit hæreditate sua cælesti propter ipsorum culpam.

PRIMOGENITVS enim Dei patris filius inter uniuersas creaturas fuit lucifer, de quo scribitur Ezech. 31. quod ceteri non fuerunt altiores eo in paradiso Dei, Abietes non adæquauerunt summitatem eius. Et breuiter omne lignum paradisi non est assimilatum illi, & pulchritudini eius. Per quæ uerba uult ostendere propheta eminentiam luciferi supra cæteros angelos, tam in naturalibus, quam in gratuitis. Et ideo quod hic dicitur, & pulchritudinis eius, referendū est ad gratuitatem ipsius luciferi, qui ad initium sui esse. Item de eodē scribitur Iob 40. quod ipse est principium uiarum Dei. Principium quidem dignitate, sed non temporis prioritate. Nam omnes angeli simul creati sunt. Vnde glo. ubi supra dicit, quod Deus luciferum eminentiorem reliquis angelis fecit. Similiter Bern. de aduentu Domini serm. 1. dicit expressè, quod lucifer fuit primus inter angelos, quem superbia in diabolum commutauit. Hoc etiam expressè tenet Irido. de summo bono lib. 1. c. 12. Patet ergo, quomodo lucifer fuit filius Dei primogenitus, & hoc inter puras creaturas, quod additur propter filium Dei unigenitum. Huic ergo filio primogenito assignauit Deus pater pro hæreditate sua, & sorte cælum. Sed quomodo amisit hæreditatem patris cælestis. Certe propter superbiam suam, ut potè, insurgendo aduersus patrem suum Deum, hoc autem fuit quando dixit. Ero similis altissimo Esa. 14. contra quem pater cælestis tulit, sententiam emancipationis dictæ hæreditati, dicens. Non sit erit, ut dicit filij nequissimè, sed uelis nolis ad inferna detraheris, cum superbia

superbia tua. Sicque factum est. Si igitur huic, ac tanto filio primogenito superbienti non percepit Deus, quid faciet superbo homini? Si superbia de cælo traxit ad infima inferni luciferum, quomodo sinet sursum ascendere hominem superbum? Certe non uideo.

SECUNDO genitus autem Dei patris filius fuit Adam, quem formauit ad imaginem, & similitudinem suam Gen. 1. Et huic filio pro hæreditate sua dedit, & assignauit paradisum terrestrem. Insuper dedit illi dominium piscium maris, uolatilium cæli, atque bestiarum terræ, ut patet ubi supra. Sed quomodo amisit iste filius dictam hæreditatem? Profertur, quia accusauit patrem suum cælestem crimine maximo. Hoc autem fuit, quando uolens culpam suam defendere, & quasi Deum inculpate, dixit, Mulier quam dedisti mihi, dedit mihi de ligno, & comedi, Gen. 3. Quasi diceret ad patrem cælestem. Tu es in causa transgressionis meæ, in hoc, scilicet, quod dedisti mihi mulierem, quæ est arma diaboli ad impugnandum hominem, & ideo me decepit. Propter hanc igitur opprobriofam, & iniuriosam accusationem Deus pater eiecit filium suum secundogenitum, uidelicet, Adam de hæreditate sua, id est, de paradiso terrestri, & misit ipsum in exilium huius terræ miserabilis, in qua hodie habitamus.

TERTIOGENITVS uero Dei patri filius fuit populus Iudaicus, quem dominus filium suum primogenitum uocat in ordine ad populum Christianū. Exod. 4. di. Filius meus primogenitus Israel. Huic autem filio primogenito pro parte hæreditatis suæ dedit Deus pater terram promissionis lacte, & melle manentem. Sed dictam hæreditatem perdidit dictus miser filius, eò quod contra uoluntatem ipsius patris cælestis sociauit se inimicis eius, hominibus maleficis, & infamis id est, gentibus, quæ idololatræ erant, & omni spurcicia plene. Et propter hoc ipsos reprehendit ps. dicens, Comixti sunt, sup. Iudei inter gentes, & didicerunt opera eorum, sup mala, & seruierunt sculptibus eorum. Ecce aperta ipsorum idololatria. Hunc autem filium tertio genitum imitantur multi Christiani se coniungentes, & comiscantes malis, & peccatoribus, qui eos suo malo exemplo ducunt secum in infernum.

QUARTOGENITVS demum Dei patris filius est populus

palus Christianus, quē prae ceteris quo ad multa diligit, & si gnāter, eō q̄ in senectute. i. in fine saeculi eū genuit uerbo, & uirtutis suae. Huic autē filio pro statu praesenti dedit benedictionē suā, & gratiā, pro hereditate eandem repromittens hereditatē celestem. Pater Dominus pars hereditatis meae, Ecce primum. Tu es, qui restitues hereditatem meam mihi. Ecce secundum. Sed profectō hanc hereditatem ad qua ius acquirum fuerat in baptismo, frequenter amittit, & perdit populus Christianus propter graues iniurias, quas plerunq̄ infert patri suo celesti multipliciter peccando, & signanter uitam lubricam, & carnalem ducendo. Et ideo merito designatur per filium prodigum, de quo dicitur in praesenti euangelio, quod [disperauit substantiam suam uiuendo luxuriose]

SECUNDA INTRODUCTIO.

DIUISIT illis substantiā suā. Luc. 15.] Scribitur extra de parochijs. c. si Episcopus, q̄ maior natu debet diuidere. & minor eligere. Casus est talis. Moritur pater familias relinquens post se multos filios, & multam substantiam. Celebratis igitur ex more exequijs illius, dicti filij in unum conueniunt pro diuidenda patris substantia. Quis si inter eos uertatur in dubium, quis eorum debet partes facere. Gall. les lothz, & quis primo eligere, certē ad hoc respondet concilium Aphri canum per dictum decretalem, quod maior natu debet diuidere, & minor eligere. Et de facto ita ubique practicatur.

MORALITER. Magnus pater omniū est Deus, iuxta illud Deut. 32. Nunquid nō ipse est pater tuus, qui possedit te, & fecit, & creauit te? Itē Malac. 2. nunquid non unus pater est omniū? Itē autē pater habet duos filios, scilicet Christū, & quēlibet hominē. Ipse uerō Chrs̄ est senior, siue maior filius. Tū, quia Deus uerus, & homo perfectus. Tū, quia ante luciferū à Deo patre genitus. Propter quā A post. Ro. 8. uocat eū primogenitū in multis fratribus. Itē in decretis dist. 10. multi dī. q̄ ille est maior apud Deū, qui est iustior. Modō constat, q̄ Chrs̄ iustior est ceteris filijs Dei patris, utpotē, qui peccatū nō fecit ullū. Ceteri autē in Adā (salē peccauerunt, & egēt gratia Dei, ad eos mundandū, & iustificandū. Ex quo ergo Chrs̄ est maior natu filiorū Dei, restat, q̄ ad eum spectat diuidere bona Dei patris. Ceteris autē hominibus spectat eligere. Diuidit autē iste frater bona Dei patris, q̄ ponit ante oculos nostrōs ignem

ignem, & aquam, i. bonum, & malum, ut dicit Ecclē. 15. Hoc autem sit q̄n dñs nos relinquit in manu consilij nostri. Sed, pro dolor iunior filius frequenter eligit peiorē partem, scilicet culpam in praesenti, ad quam ineuitaliter sequitur aeterna dānatio in futuro. Et de hmōi diuisione figura legit Gen. 13. ubi dicitur q̄ Abraham dixit ad Loth filium fratris sui. Non sit quēso iurgium inter me, & te, neq; inter pastores meos, & pastores tuos, fratres enim sumus. Ecce uniuersa terra cotamēte est. Recede ergo à me obsecro. Si tu sinistram elegeris, ergo dexteram tenebo. Vel si tu ad dexteram ieris, ergo ad sinistram pergam. Quod exponens Aug. l. b. 6. de ciui. Dei, c. 27. dicit, q̄ ex hoc passu effecta est cōsuetudo inter homines pacifica, ut q̄n aliquid terrenorum partiendum est, maior diuidat, & minor eligat. Ad propositum per Abraham, qui interpretatur pater multarum gentium, Christus designatur, qui est pater omnium iustorum. Loth autē significat quemlibet peccatōrē. Dicit ergo Christus in die iudicij cuiuslibet peccatori, q̄ uadat ad aliam partem, eo q̄ non poterunt simul habitare in hereditate celesti, maxime cū non sit conuentio Christi ad Belial, neq; lucis ad tenebras, ut dicitur 2. Cor. 6. Hec autem omnia designantur per parabolam euangel. hodierni ubi dicitur, q̄ adolescens filius per quem significatur quilibet pronus, accepta substantia sua, i. corpore, & anima abiit in regionem longinquam, id est, in infernū. Filius uerō senior, id est, Christus uel quilibet iustus mansit domi cum patre, id est, in celo. Io. 8. Filius manet in domo in aeternum.

IN praesenti ergo euang. de tribus principaliter fit mētio, uidelicet de dānosa, & flebili aduersione peccatoris. ibi [abiit in regionem longinquam] de fructuosa, & pia reuerfione penitentis, ibi. [In se autem reuersus] de amorosa, & iocunda receptione Dei miserantis. ibi. Cum autem longe esset.

PRIMO igitur, &c. Sed ad melius intelligendum, & mentibus nostris imprimendū tria praedicta, proponit nobis Christus in hodierno euang. parabolā de quodā adolescente. totaliter mundano, & pleno uolūtate sua, atq; oīno inebriato delitijs huius mūdī, qui nec Deū timebat, nec hoīes reuerabat, etiā propriū patre non erubuit derelinquere, & grauitē conuultare. Et quia nō poterat plenē desideria sua praua implere ad nutū in domo dicti patris, iō una dierū proteruē dixit ei.

[Pater da mihi portionem substantiæ quæ me contingit.]
 Fuit autem huiusmodi eius petitio multum iniusta, & irrationabilis, eò quòd filius in bonis paternis nullum ius habet uiuente patre. Nam quo ad hoc in nullo differt filius à seruo ut dicit Apost. Gall. 4. In cuius etiam rei signum, filius non potest facere testamentum, ut caueatur. C. qui testamenta facere possunt. l. senum quidem. §. filium. Et ideo furtum committit si quid de bonis parentum aufert ipsis inuitis, aut nescientibus, nisi forè uerisimiliter præsumat hoc illis esse gratum. Pater autem huius fatuelli adolescentis more multorum patrum plus iusto condescendens iniquæ uoluntati eius, partitus est bona sua sibi, & fratri suo seniori. Quo facto dictus Gallandus vendidit uili pretio totam partem suam. Non enim erat ille curæ de pretio, dummodo haberet pecuniam ad manum. Accepto ergo inde pretio statim emit sibi egregium equum, similiter uestiuit se in habitu mali, & dissolui garsonis, Gall. en sperlucet. Quibus expeditis, calcaribus cœpit equum pungere, & patre in salutato uelocissimo cursu domum exiens abiit de ciuitate in ciuitatem. Et quocumque audiebat gartionculos sibi similes, illic se transferebat quousq; deuenit in regionem longinquam. Et quandiu habuit denarium in bursa, fecit egregium uultum, epulando quotidie splendide uacando etiam ludis uarijs, comestationibus, & ebrietatibus, atq; spurcitijs multis, atq; in hunc modum prodige uiuendo in breui consumpsit, & dissipauit totam substantiam suam, etiam usq; ad camisiam, ita, ut uix haberet uiles panniculos ad tegendum miseram carnem suam. Cumq; egere cœpisset, nec panem ad manducandum haberet, uerebatur elemosynam ostiatim petere. Et ideo se fecit seruum cuiusdam magni diuitis agricolæ regionis illius, cuius pascebat porcos, nihilq; lucrabatur pro omni labore suo, nisi tenues expensas, ita, ut plerumq; desideraret urgente inedia saturari de siliquis, quas porci comedebant, i. de quibusdam radicibus herbarum sic dictarum, quas porci effodiebant de terra. Sed cum uellet illas rapere, & deuorare, iusto Dei iudicio porci cõtra ipsum insurgunt. Vixit autem aliquanto tempore in tali angustia & fame, in frigore, & nuditate, & huiusmodi miserijs. Ecce ad quem finem tandem deuenit fatuellus ille gallandus, & prodigus adolescens. O quot iuuenes, & adolcentes imitati sunt

sunt hunc miserum prodigum, quorum prodigalitas ingluuias, & luxuria deduxerunt eos de maximis diuitijs ad extremam inopiam. Qui sic inopia affecti uidentes, quòd fodere non uolebant, insuper mendicare erubescabant, dederunt se prædæ, & latrocinijs, atq; homicidijs, insidiantes transeuntibus uias publicas. Quorum multi tandem comprehensi seua morte interierunt, atque in hunc modum deduxerunt canitiem parentum cum macerore, & luctu ad inferos. Ecce charissimi audistis parabolam. Nunc superest requirere alium sensum præter gramaticalem.

MYSTICE ergo secundum utranq; glo. in hac parabola designatur uocatio Gentium ad Christi fidem, & reprobatio iudeorum ab eadem, ita, ut casus unius sit reparatio alterius. Iste igitur homo, est Deus pater, duos eius filij sunt duo populi. Maior autem filius, est populus iudaicus minor uerò populum gentilem designat. Hic ergo iunior filius accepta portione substantiæ suæ à Deo patre, dissipauit eam uiuendo luxuriosæ. Hoc autem fuit, quando gentiles abusi sunt bonis à Deo sibi collatis, tam naturalibus, quam corporalibus, & temporalibus. Tandem autem pater iste filius porcos, quando gentilis populus dedit se idolatriæ immolando filios suos, & filias dæmonis. Sed quia iste sensus mysticus est communis & usitatus apud doctos, & literatos uiros, parum autem ædificatiuus quo ad simplices, & indoctos, qui non delectantur in magnis, & altis subtilitatibus, sed magis in materia morali ideo super sedeo ab ulteriori prosecutione huius sensus.

ALLEGORICE, piè tamen interpretando sequentia, iste filius prodigus est Christus, qui fuit quodammodo prodigus de bonis suis, & de immentis thesauris gratiarum, & meritum suorum, in hoc, scilicet, qd tam abundanter, & liberallissime huiusmodi thesauros impartitus est omni uolenti. Qui nimmo ad hoc omnes uenitabat, dicens illud Io. 7. Si quis sitit, ueniat ad me, & bibat. Quemadmodum ergo astuti, & mûdam homines sequuntur prodigos, & tales quærunt, sperantes de facili adhuc habere ab eis, ita, & nos miseri peccatores debemus diligenter sequi hunc prodigum benedictum Christum, sepe impetrandæ ueniæ de peccatis nostris ab eo gratiæ, & tandem gloriæ in futuro. Nam totus plenus est bonis in deficietibus, ut potè, in quo sunt omnes thesauri sapientiæ,

Sabbato

gratiae, & scientiae Dei absconditi, ut habetur Collos. 2. Vnde Amb. de Virtutib. li. 3. Omnia. n. inquit, habemus in Christo, & omnia nobis Christus est. Si vulnus curare desideras, medicus est. Si febribus æstuas, fons est. Si grauat iniquitate iustitia est. Si auxilio indiges, virtus est. Si mortem times, vita est. Si cœlum desideras, via est. Si tenebras fugis, lux est. Si cibum quæris, alimentum est. Gustate igitur & videte quoniam suavis est Dominus, beatus vir qui sperat in eo. Hæc ille. Ecce quomodo iste filius prodigus abundant bonis omnibus à Deo patre sibi collatis. Abiit autem tunc in regionem longinquam, quando de cœlo descendit ad terras. Insuper quodammodo dissipauit substantiam suam cum meretricibus, quando quidem gratiam suam abundantissime largitus est peccatoribus, sicut patet de Petro, Matthæo, Paulo, Zachæo, & huiusmodi. Similiter & peccatrici, sicut patet de Magdalena, cum dixit ei, Remittantur tibi peccata tua. Luc. 7. Item de muliere in adulterio deprehensa, cui ait. Ego te non condemnabo, uade, & ampl. & c. Io. 8. Tunc autem pauit iste filius prodigus porcos, quando prædicauit uerbum salutis incredulis iudæis, uel quando satiabit multitudinem illorum, nunc ex quinque panibus, & duob. piscibus. Io. 6. Nunc uero ex septem panibus, Mat. 8. Et certe adhuc hodie frequenter pascit porcos iste filius prodigus, quod maxime fit cum ipsum sub specie sacramentali sumunt multi in mortali existens. Sed uæ illis porcis. Tandem iste filius prodigus cepit egere. quâdo. sc. furiebat salutem omnium. Ioan. 4. Meus cibus est, ut faciam uoluntatem eius qui misit me. Voluntas autem patris, qui miserat illum, erat ut procuraret hominum salutem. Et quia pauci in ipsum crediderunt, ideo cœpit egere. Tandem hic filius post multas angustias, & penurias quas in mundo isto pascendo porcos passus est, rediit ad patrem suum in sua iucunda ascensione, à quo fuit benignissime, & incundissime receptum etiam cum symphonia angelorum. Psal. Ascendit Deus in inebriatione, & c.

MORALI TER filius prodigus est quilibet peccator, qui postiens recedit à patre cœlesti & ab eius gratia, atque simul pergit in regionem longinquam inferni, quotiens mortaliter peccat. Sunt autem tres pessimæ focariæ, seu maquerellæ, quæ extrahunt ipsum de domo & seruiture patris cœlestis, & faciunt

Post 11. Dom. Quadrag. 155

currere uelocissime in dictâ regionem longinquam inferni, & quæ similiter traxerunt filium prodigum ad perditionem.

PRIMA maquerella est adolescentia affrenata. Nam ut habetur Ge. 8. Sensus, & cogitatio humani cordis prona sunt ad malum ab adolescentiam, item in dect. 12. q. 1. cap. 1. quod incipit omnis ætas, dicitur quod omnis ætas ab adolescentia in malum prona est nihilque incertus, quàm uita adolescentium. Etenim simile de adolescentibus tam uiris, quàm mulieribus sicut de uirtilis aut equorum, seu asinorum pullis, qui aliud non desiderant quàm saltare & currere. Hic loquitur de choreis ad quas currunt adolescentes utriusque sexus, & de insolentibus, quæ ab eisdem ibidem fiunt. Nam ut dicit Ambr. super psal. Beati immaculati ser. 16. Inuentus ad amorem liberior, ad lapsum incauitor, ad infirmitatem fragilior ad correctionem durior. Hæc ille.

SE C V N D A focaria est libertas nimia. Nihil. n. periculo sine in mundo, & nihil magis trahens ad peccatum, & signat ad lasciuiam quam libertas coniuncta cum adolescentia. Hæc. n. est pessima combinatio faciens penè infinitas peccatas tueri in uaria, & nephanda peccata, sicut paruit in effectu de Magdalena. Est. n. libertas cum flore iuuentutis, tanquam gladius in manu furiosi. Et ideo expedit adolescentes militare sub iugo & disciplina seniorum, alias uix abstinebunt à peccatis. Ideo mandat B. Petrus talibus, dicens, Adolescentes subditi estote senioribus. 1. Petr. 5.

TERTIA maquerella seu focaria est temporalium abundantia. Cum enim quis est iuuenis, siue uir, siue mulier existat, & uidet se in libertate constitutum, insuper & diuitijs referum, de facili trahitur ad illicita. Ezech. 16. Hæc fuit iniquitas Sodome, i. iniquitatis eius causa, saturitas panis & abundantia & ocium. Et in psal. Prodiit quasi ex adipe iniquitas eorum. Adolescentium habentium abundantiam temporalium bonorum una cum libertate propria. Sequuntur transferunt in affectum cordis i. insecuti sunt suas prauas concupiscentias, & affectiones inordinatas. In huius rei signum hic dicitur de filio prodigo, quod uixit luxuriose. Patet ergo de tribus maquerellis, quæ fuerunt causa auersionis filij prodigi à patre suo, quarum est consilio relinquit domum eius, & abiit in regionem longinquam, & quæ similiter faciunt apostatate à Deo multos peccatores & peccatrices.

S E C V N D O principaliter in presenti euang. fit mentio de fr. & uola. & pia reuerfione peccatoris pœnitentis ad Deū cum fubdita. [In fe autem reuertus, &c.] Pro quo notandum, quod ficut diabolus mediante prauo confilio trinum prædicatorum maquerellarum, feu fociarum traxit de domo pij, & boni patris ad fe miferum peccatorem per culpam, ita benigniffimus Deus, & pater mifericordiarum, qui neminem uult peire, fed omnes ad pœnitentiam reuerti, & qui non eefat clamare per os Ezechielis prophete, dicens. Nolo mortem peccatoris, fed magis, &c. Qui etiam alibi clamare noli ceffat ad animam peccatricem dicens. Reuerte, reuerte ad me Sunamitis, & ego fufcipiam te. Can. 6. Mifit tres ancillas fibi acceptiffimas, quæ diligenter hinc inde perquirebant filium prodigum, i. peccatorem, nec ceffarent currere quouifque ipfium inueniffent, & hæc tres ancillæ exprimuntur in præfenti Euangelio.

P R I M A igitur ancilla per quam Deus reuocauit olim filium prodigum, & in dies reuocat multos peccatores ad fe, dicitur temporalium penuria. Et hæc ancilla tangitur cum dicitur de filio prodigo, q̄ in pascendo porcos cœpit egere. Nam, ut dicit Seneca de uerborum copia, calamitas uirtutis eft occafio. Vnde, & filij Ifrael legitur in Pf. 1. q̄ clamauerunt ad dominum cum tribularentur, propter q̄ de neceffitatibus liberauit eos. Item Pfal. de feipfo loquens ait, Ad dominum cum tribularet cla. Nec quidem fruſtra, quia exaudiuit me, Da exemplum de falcone, quia uolauit, fed tãdem egeſtas, & fames ipſum compellit frequenter ad magiftrum ſuum redire. Da etiam exemplū de ſcholari Parifien. quem rerum inopia cogit repetere domum patris cum omni feſtinatione. In huius etiam figuram legitur Gen. 8. q̄ cum Noe emiffet columbam de arca, nec illa paſtum inueniffet, quod nondum ceſſaſſent aquæ ad arcam cito reuerſa eft. Cornus uero, quia inuenit cadauera ſuper marantia aquis, & quibus libenter ueſcitur nō, redijt ad Arcã, Ad propoſitū colūba deſignat illos, qui redeunt ad domum occasionaliter ob defectum temporalium honorum. Cornus uero ſignificat illos, quos temporalium copia, feu delitiæ huius ſæculi detinent quodammodo ligatos in peccatis ſuis, ita, ut faciliter ad Deū redire nequeat ſicut patet de multis magnis uſurarijs, & diuitib. huius ſæculi

Et

Et idēo ualde utile eſt multis peccatoribus, ut ad penuriam, & egeſtatem deueniant.

S E C V N D A Dei ancilla per quam reuocat ad fe filium prodigum, i. pauperem peccatorem, dicitur illuminatio diuina. Et hæc notatur in præfenti euang. cum de filio prodigo ſubditur. In fe autem reuerſus dixit, Quanti mercenarij in domo pa. &c. Nam diuina illuminatio facit hominem peccatorē ad ſeipſum redire, propriam miferiam, & culpam agnoſcere, periculum ſuum perpendere. Dei ineffabilem mifericordiam ponderare, diuinum iudicium timere, pœnas inferni ex horrere, atque cœleſtem gloriam appetere, & deſiderare. Et nota q̄ hæc dei ancilla, i. illuminatio diuina eſt adeo neceſſaria ad reuocandum filium prodigum perditum, quod nunquam ſuam miferiam te cognofceſter ſi non prima diuina illuminatio ad eum de prope accederet. Propter quod Dauid poſt adulterium ſuum rogabat dominum dicens, Deus meus illumina tenebras meas, quaſi diceret, O domine Deus fac me recognofcere culpam meam, & uniuerſa delicta, quæ obtenebraunt conſcientiam meam, intellectum pariter, & rationem. Itē alibi idem ait, ad Dominum. Illumina oculos meos, ſup. interiores, ne unquam obdormiam in morte, i. in peccato mortali, uel ne differam pœnitentiam uſque ad mortem. Poſtquam ergo diuina illuminatio acceſſit ad filium prodigum, mox ab ea taſtus, & illuſtratus dixit. [Quanti mercenarij in domo patris mei abundant panibus, ego autem, &c.]

C I R C A hoc igitur notandum, quod prædictum uerbum poteſt multipliciter exponi ſecundum quod ſunt multa genera mercenariorum abundantium panibus, & aliorum, qui deficiunt.

P R I M O mercenarij ſecundum glo. ord. myſticè ſunt iudei, qui olim ſpe mercedis temporalis ſeruebant Deo, & eius mandata obſeruabant, attendentes illam Dei promiſſionem. Eſa. 1. Si me audieritis bona terræ comederis. Et de facto quã diu obſeruauerunt Dei præcepta, abundauerunt panibus, i. temporal. ſubſtantia Filius autem prodigus, qui conuerſus de inopia famis populum Gentilem deſignat, qui olim fame peribat, eò quod non habebat uerum panem doctrinæ ſalutaris, ſeu ſacræ ſcripturæ qualem habebant ipſi iudei. Sed quid factum eſt huic filio prodigo? Certã in aduentu Chriſti fame

lici saturati sunt, quando, scilicet, panis sacri euangelij cepit porrigi populo Gentili ministerio Apostolorum, quem summa auaritate accepit, & sibi incorporauit.

S E C V N D O mercenarij secundum eandem gl. sunt Christiani, qui spe mercedis, & retributionis aeternalis seruiunt Deo ieiunando, peregrinando, & alia sancta exercitia opere adimplendo, iuxta illud, quod scriptum est in ps. Inclinaui eor. meum ad faciendas iustificationes tuas in aeternum propter retributionem. Et tales mercenarij abundant panibus, uidelicet gratiarum, & uirtutum, atque multiplicium meritorum. Filius autem prodigus est miser peccator in peccatis suis per seuerans, qui fame perit, quo ad animam quantumcunque laurè pascatur corporaliter.

T E R T I O mercenarij sunt uiri docti, & literati, qui spe mercedis aeternalis insudant die, ac nocte. circa studium sacre scripturae, & similiter, qui alijs praedicant uerbum salutis, & tales abundant panibus, idest, meritis, uel etiam internis consolationibus. Nam studium sacrae scripturae apud bene affectatum hoc habet proprium, quod reficit pariter, & recreat interiore hominem. iuxta id, quod scriptum est de uiro literato Eccl. 15. Cibauit illum dominus panem uita, & intellectus. Qui autem uersatur circa humanas scientias, circa poesim, circa leges, & artes liberales merito dicere potest cum filio prodigo. Ego hic fame pereo, eo quod huiusmodi scientiae magis insunt uentrem intellectus, quam ueraciter reficiant, seu pascant. Et ideo rectè comparantur siliquis quas porci comedunt, & quibus filius prodigus cupiebat implere uentrem suum: Nam sicut siliquae, idest, legumina sic dicta sunt interius uacua, exterius autè uirides, & pulchrae, sic etiam scientiae mundanae uidentur quidem exterius pulchrae, & delectabiles, quia interdum sunt de pane lucrando, interius uerò paruam, aut nullam utilitatem afferunt nisi forte peccatum, propter abusum.

Q U A R T O mercenarij sunt multi praelati Ecclesiastici, qui intuitu mercedis temporalis magis, quàm propter Deum, aut animarum suarum, seu aliorum salutem, faciunt se ordinari, & promoueri ad sacros ordines, ne scilicet perdant beneficium iam susceptum, quod uocaret nisi infra tempus praefixum à iure facerent se ordinari. Et quia tales, ut in pluribus porius quæ

runt

runt lanam, & lac ouium suarum, quàm earum se salutè, ideo bene mercenarij hic appellantur. Pastor enim hoc differt à mercenario, quia ille quærit ouium suarum commoditatem, & utilitatem, nō aut earum substantiā temporalè, qualis erat Paulus, qui Corin. scribebat, di. Non quæro, quæ uestra sunt, sed uos. 2. Cor. 12. Ille uerò quærit añas, sed temporalia lucra. Vnde Io. 10. ait Chr̄s Mercenarius, & qui nō est pastor uidet lupū ueniētē, i aduersitatē aliquā supra gregē dominicū ira surgētē, & fugit, eo, quod nō pertinet ad eū de ouibus, i. nō est illi curæ de salute ouiu, sed bene pertinet ad eū de lana, & iacte ouiu. Vnde cum alicui grosso millordo Ecclesiastico; seu protonotario praesentatur aliquod beneficiū, mox inquit quantum ualeat in portatis. Non aut inquit de quo sancto fundata est Ecclesia, uel quales sunt parochiani. Sed unumquemq; ralem breuitatis causa remitto prophetam Ezechiel. 30. c. Qui si bene masticauerit, quæ ibi scribuntur ad propositum, credo quod habebit cor durius adamantē, si non meritò timuerit pelli suae, & si non flectatur ad poenitentiam, & satisfactionem de commissis. Ecce quales mercenarios habet hodie Ecclesia loco praetorum. Pauper autem prodigus, quā pascendo porcos fame perit, rectè designat capellanos, & uicarios dictorum mercenariorum, qui tenent beneficia ad firmam tam altam, quod uix habent panem ad comedendum, pro potu autem sepius aqua utuntur. De utilitate autem uestri talium taceo, quia satis liquet aperte, quod plerumque utiliter induuntur in diminutionem honoris status ecclesiastici. Sed quid est, quod pascunt porcos, nisi quia plerumque absque literis, & ideo saepe in administratione sacramenti confessionis tibi occurrunt casus graues, & difficiles, facilliter expediunt absolutes à dextris, & à sinistris, à quibus pnt, & quibus nō, nō discernentes in lepra, & lepra. Ecce quomodo pascunt porcos, idest, subitos peccatores. Et, quia in tali casu caecus caeco ducatum praestat, ideo ambo in foueā cadunt Mat. 18.

Q U I N T O mercenarij sunt filij nobilium, & diuitem seu consanguinei, aut affines episcoporum, & ceterorum ecclesiasticorum praetorum, qui promoti ad clericatū er quantumcunque sint indocti, seu ecclesiae inutilis, nihilominus abundant panibus, idest, multitudine beneficiorum, & prouentuum ecclesiasticorum. Quibus etiam adiungimus illos, qui

qui obsequuntur magnatibus, similiter, & qui sequuntur curias regum, ac principum, sicut sunt plerumque protonotarij, quibus insuper patres facimus multos iustas patres, & medicos ad clericatum promotos, iuxta id quod metrice dicitur & recitatur in glo super procerum digestorum. Nos uero, super illo uerbo doctissimi. Dat Galienus opes, dat sanctio Iustiniana. Et alij paleas, ex istis collige grana. Sed quid sibi uult. Ex alijs paleas, sup. collige? Certè significat, quod promoueri in alijs facultatibus, siue artium, siue etiam theologiae, communiter fame pereunt, & multam penuriam quod ad temporalia patiuntur, quia uix possunt obtinere exiguum beneficium aut praebendam, seu capellam. Quis si uirtute pragmaticae sanctionis, seu nominationis, consoletur ad rubr. de electionibus, ibidem contentam uelint intrare aliquod beneficium simplex, uel compositum, tot inueniunt difficultates, & processus quod, nisi fuerint multum astuti, post consumptionem modicæ substantiæ suæ ad patrum coguntur totum relinquere. Et ita hodie uidemus uerbum Christi impletum Luc. 10. ubi ait. Omni habenti dabitur, & abundabit, ab eo autem, qui non habet, sup. beneficium, & quod habet, uidelicet, ius praetertitum, uel acquisitum, auferetur ab eo.

SEXTO mercenarij sunt multi religiosi reddituarij, seu beneficiarij, qui intrauerunt religionem talem forte, ut laudem uiuerent, siue, ut priores, aut abbates fierent, & forte pacè omne interueniente, quod simonia cum est. Sicut de aliquibus uidimus, qui uno, & eodem die fuerunt ad habitum monachalem recepti, pariter, & professi, & in crastino abbates creati. Nonne tibi uidetur merito tales mercenarij debere uocari? Hi ergo abundant panibus, ut potè, tenentes mentiam quasi regiam. Pauper autem monachus, qui portat pondus dei, & ætus, merito potest interdum dicere. Ego hic, in cõ. loco refectionis, fame per eo, quod frequenter male prouidetur communitati. Opulenter autem mensæ domini abbatis, ita, ut merito dici possit illud uerbum Apo. 1. Cor. 11. Vnus quidem esurit, si monachus claustralis; alius autem, uidelicet, dominus abbas, aut prior, ebrius est.

SEPTIMO mercenarij sunt domini canonici, qui spe mercedis temporalis, & distributionem materialium ueniunt ad ecclesiã, & ad horas canonicas quamuis breuem interdum residen-

residentiam, in ipsis faciant. Nihilominus abundant panibus, quia grossum praebendæ magnum est aliquando, cum quia distributiones quotidianæ bonæ sunt. Pauper autem capellanus, qui interest singulis horis à principio, usque in finem merito dicere potest. Ego hic, in Ecclesia ista, fame pereo, quia uix habet panem ad edendum pro omni labore suo. Hoc idem est potest dicere pauper religiosus modicus, quia multam penuriam patitur, tam intus, quam extra. Testis est, qui loquitur. Patet ergo multiplex expositio praedicti uerbi.

TERTIA ancilla, per quam pater misericordiarum reuocat pauperem, filium prodigum, i. peccatorem ad suam misericordiam, uocatur propositum melioris uitæ. Hæc autem ancilla notatur in illis uerbis filij, prodigi dicentis [Surgam, & ibo ad patrem meum.] Ecce propositum melioris uitæ, & emendæ pro futuro, Can. 3. Surgam, & circuibō ciuitatem, quaerens quæ diligit anima mea. Hæc est igitur ancilla Dei, quæ reuocat peccatorem de peccato: ad gratiam, de seruitute ad libertatē, de faucibus inferni ad januam Paradisi, de manibus, & laqueis diaboli in amplexibus brachiorum Dei. Et nota, quod multi peccatores dicunt, cum filio prodigi, Surgam, & ibo ad patrem meum, sicut sunt illi, qui interdum Deo miserante habent bonum propositum, & initium uirtutis, sicut cum usurarius propter confiteri, & restituere acquisita, per usuram. Item cum concubinarijs proponit ei eicere ancillam. Item cum superbus proponit humiliare statum suum, eo quod nimius est. Item cum beneficiatus proponit residere super beneficium, & hmodi. Sed certè de multis diximus, hoc totum est, quia raro sequitur effectus, seu executio boni propositi. Audiant ergo tales Chrysis super Iohan. in prologo, ita dicentem. Non solum nobis opus est uoluntate. Neminem, inquit, noui, qui ad caelum euolare nollet, re tamen ipsa oportet conformare uoluntatem. Et ibi dicit exemplum de mercatore cupiente ditari, cui non sufficit solus animus sed nauem parat cum omnibus requisitis ad nauigandum. Idem, inquit, & nos oportet uoluntatem rei applicare. Et sic patet de secundo principali.

TERTIO principaliter in praesenti euangelio fit mentio de amorosa, & iucunda receptione Dei miserantis, quo ad filium prodigum, i. peccatorem ad eum reuertentem. Sed primum ostendamus modum quem pater tenuit in huiusmodi

receptione, prius opus est describere modum, & formam, quã obseruauit dictus filius, & de comitatu, quem tunc secum habuit. Pro quo notandum, quod cum prædictæ tres ancillæ patris cœlestis reuocassent eum ad domum patris, & de facto ad ueniendum se præpararet, diuino nutu occurrerent ei tres egregiæ Domine, & quæ magnam auctoritatem habent in cœlia patris cœlestis. Quæ suscitato ab eo, quod uellet redire ad patrem suum, ceperunt inde gaudere, & manibus plaudere, de hoc Deum laudantes, & illi dicentes, quod libenter ipsum associarent, si modo uellet cuncta agere eorum consilio. Quo respondente, quod dicitur sic, ceperunt singulatim eum docere modum quem tenere deberet eum ad patrem ueniret.

P R I M A igitur domina uocabatur Oris confessio, quæ dixit ei. Quamprimum uenies ad patrem tuum, humiliaberis coram eo, genua in terram flexendo, & humiliter dicendo, [Pater peccauit in cœlum, & coram te.] Cum ergo ille uenisset ad patrem, fecit sicut edoctus fuerat à prædicta domina, & ait [Pater peccauit in cœlum.] gl. interl. i. coram angelicis spiritibus, & sanctis animabus. [Vel peccauit in cœlum] pro quanto terrenam præposuit cœlestibus, uisibilia inuisibilibus, & transitoria bonis perpetuo manentibus. Vel peccauit in cœlum, ponendo quantum in me fuit terram sursum per amorem temporarium super omnia, & cœlum deorsum per contemptum, & negligentiam cœlestium, & æternum. Cum tamen scriptura dicat Pro. 2. 5. Cœlum sursum, supple. per amorem, & terra deorsum, per contemptum. Sed heu, quod mihi est in cœlo, & à te quid uoluit super terram? Quid dicat? Valde stultus fui relinquendo, & contemnendo tam magnam bonum pro tam exiguo, & modico. Ideo peto ueniam dicentis, Peccauit in cœlum. Sequitur. [Et coram te] qui omnia uides. Heb. 4. Omnia nuda sunt, & aperta, &c. Et Boe. de consol. lib. 3. prosa. 6. Magna, inquit, uobis est dissimulare non uultis, necessitas indita probitatis, cum omnia, &c.

S E C U N D A domina uocabatur Cordis contrito, quæ similiter dixit filio prodigo. Istud est cõsiliu, quod tibi do, ueniens enim ad patrem tuum prosternes te ad terram, donec erigat te, & dices ei. [Pater iam non sum dignus uocari filius tuus.] Veniens ergo dictus filius ad pedes patris sui, & ueniens ex corde querens, ait illi. [Pater iam non sum dignus uocari filius tuus.]

Et

Et hoc propter multa. Primò quidem, quia à te proterui accessi, unde plurimum te contristauit, & signanter cum nullam occasionem dederis mihi à te recedendi. Hoc autem non debet facere bonus, & sapiens filius, qui in immo filius sapiens iustificat patrem. Prouerb. 10. Secundò, quia magnam portionem substantiæ tuæ quam dedisti mihi, prodigè uiuendo cum meretricibus consumpsit. Hoc autem debet facere uerus filius naturalis tanti patris. Tertio, quia uilem seruum diaboli me constituit, & illi homagium fecit. Hoc autem, gratissimum est coram oculis tanti patris. Ecce ergo, quare non sum dignus uocari filius tuus.

T E R T I A domina uocabatur. Voluntaria satisfactio, quæ similiter dixit ei, Quamprimum accesseris ad patrem tuum, & eum humiliter salutaueris, offer te ad omnem bonam rationem & satisfactio nem, dicens illi. [Fac me sicut unum de mercenarijs tuis.] Veniens ergo ille fecit sicut edoctus fuerat, & dixit patri. [Pater fac me sicut unum, &c.] Ac si aperte diceret. Ecce ego me offero ad omnem satisfactionem possibilem, & qualem mihi imponere uolueris. Et hoc est, quod dicit Aug. de ps. di. 5. consideret. Ponat, inquit, se, penitens omnino in potestate iudicis, in iudicio sacerdotis, nihil sibi reseruans sui, ut omnia eo iubente paratus sit faceret pro recuperanda anima uita, quæcumque faceret pro euitanda corporis morte. Hec ille.

His ergo præmissis ex parte filij prodigi ad patrem redentis, consequenter uidentum est, quomodo eum receperit pater. Notandum ergo iuxta textum euangelij, quod ipsum recepit tripliciter.

P R I M O quidem uelociter [Nam cum adhuc longe esset, occurrit ei pater.] Per quod designatur quanto affectu desiderat dominus nostram conuersionem, in hoc, scilicet, quod præuenit nos. Psal. Misericordia eius præueniet me. Super quo Aug. dicit, quod misericordia Dei præuenit nos, ut uelimus bonum. Rogare ergo debet Deum peccator ad ipsum redire uolens, & dicere illud Psal. Exurge in occursum meum, & uide, supple. pium desiderium meum, quod habeo de redeundo ad te, & nota, quod in reditu filij prodigi ad patrem misericordia, & ueritas obuiauerunt sibi. Misericordia quidem ex parte patris, qui accurrens osculatus est eum. Veritas uero ex parte ipsius filij dicentis. Pater peccauit in cœlum,

& coram

& coram te. Iam non sum dignus uocari filius tuus. Ecce uera ueritas.

S E C U N D O pater recepit filium suum honorabiliter dicens ad seruos suos] Cito proferre stolam primam, & induite illum, & dateci anulum in manu, & calceamenta in pedes. Per hoc autem significatur, quod præcedentia merita restituntur peccatori ad Deum per penitentiam redeunti. Et in hoc facto apparet maxima Dei misericordia, bonitas, & liberalitas, qui iuste potest eicere omnibus uerè penitentibus eos consolando illud Luc. 21. Capillus de capite uestro non peribit, id est, minimum opus uestrum prius factum in gratia, quã tuncunq; postea persequens peccatum fuerit, & mortificatum, tamen uobis redeuntibus ad me per uerã penitentiam non peribit, sed illud uobis restituum. Psal. Folium eius non defluet.

T E R T I O pater recepit filium suum lætanter, dicens ad seruos suos. Adducite vitulum saginatum, & occidite, ut manducemus, & epulemur. Ibi etiam audita est symphonia, & chorus signa lætitiæ. Et hæc omnia fecit fieri pius pater propter aduentum, & regressum filij sui. Per hoc autem designatur gaudium quod habent angeli Dei super uno peccatore penitentiam agente. Luc. 25. Vnde Greg. hom. 34. dicit, quod maius gaudium fit in cœlo de peccatore conuersa, quã de sancto iusto. Et ibi dat exemplum de duce belli, qui plus diligit illum militem, qui post fugam reuersus hostem fortiter præmit, quã illum, qui nunquam terga uertit, & qui nunquam aliquid fortiter fecit. Similiter, inquit, agricola plus illam terram diligit, quæ post spinas, uberes fruges profert, quã eam, quæ nunquam spinas habuit, & nunquam fertilem messem produxit. Hæc ille. Ecce igitur audistis charissimi quomodo, & qualiter exultare facimus sanctos Dei angelos, quãdo conuertimur ad ueram penitentiam. Cauemus igitur ne eosdem contristemus redeundo ad uomitum, sed in dicta conuersione perseveremus, atque proficiamus, ut augetur eorum lætitiã, & tandem ad ipsorum peruenire ualeamus societatem, quam uobis concedat, qui &c.

DOMI.

L E X AT Iesus eiciens demonium, & illuderat eum, Luc. 11.

PRIMA INTRODUCTIO.

L E X Imperialis C. de iure deliberandi. Scimus, dicit, quod miles magis debet scire arma, quã leges. Casus est talis. Est aliquis uir multum nobilis, utpote Baro, uel Comes, unicum habens filium, quem intendit habere heredem, & quem etiam tempore suo intendit ponere in seruitio Imperatoris, uel Regis ad defensionem reip. Est ergo quaestio si dictus nobilis debeat nutrire filium suum toto tempore suæ iuuentutis in studio litterarum, & postmodum ipsum iam grandæuum offerre principi ad artem militarem exercendam. Responderet, quod non, sed debet instrui statuto tempore in arte militari, quia ut dicit, lex prædicta, Miles debet magis scire arma, quã leges. Et ideo talis debet quandiu iuuenis est, assuescere arma, & militiam, ut si in posterum habilior ad defendendam rempublicam.

M O R A L I T E R, sicut duplex est militia, scilicet corporalis, & spiritualis, ita etiam duplices sunt milites, uidelicet corporales, & spirituales, uisibiles, & inuisibiles. Sed primis omissis dicendum tantum erit de secundis. Isti ergo iterum sunt duplices, secundum, quod duplex est rex, scilicet, Christus, & diabolus. De diabolo quidem scribitur, Iob 41. quod ipse est rex super omnes filios superbia. Et iste rex habet multos milites sub se, & militantes sub uexillo suo, quia reuera multi sunt superbi, & elati, etiam multo plures, quã humiles. Vnde admiratiuè possumus dicere illud, Iob 15. Nunquid est numerus militum eius? De Christo uero scribitur Apoca. 19. quod ipse est rex regum, & dominus dominantium. Et huius regis iterum sunt duplices milites. Primi quidem uocantur milites honoris, quales sunt sancti angeli, qui semel præliati sunt cum dracone infernali, qui, & præualuerunt. Apoca. 12. Nunc autem assistunt honorifice regi suo Christo in cœlo. Tales etiam milites honoris sunt omnes beati regnantes cum Christo. Alij uero uocantur milites laboris, quales sunt omnes iusti uatores, qui habet multa, & pati, & sustinere, in presenti, pugnan-

do.

do, nunc contra mundum, nunc contra carnem, nunc contra dæmonem. Pugna contra mundum est valde periculosa propter illius cauillositatem, & asturiam, seu fraudem. Propter quod Aug. ad fratres in eremo. ser. 21. qui intitulantur de Fallacia mundi, uocat eum proditorem, eo quod multa bona promittit, sed cuncta mala affert. Promittit enim vitam quietam, & gaudium, sed donat mortem, turbationem, & merorem. Et ideo ibi concludit Aug. quod ipse mundus est periculosior blandus, quam molestus. Pugna etiam contra carnem est valde periculosa, & signanter propter illius continuitatem, & proximitatem. Propter quod dicit August. in libello de honestate mulierum, quod inter omnia Christianorum certamina, sola dura sunt prælia castitatis, ubi quotidiana pugna, & rara victoria. Pugna similiter contra diabolum est valde periculosa, & signanter propter illius fortitudinem. Iob. 9. si fortitudo queritur robustissimus est. Pater ergo quam bene scriptum est Iob 7. quod milia est uita hominis super terram. Ad propositum ergo legis propositæ descendentes, dicimus, & magis expedit militibus regis regum Iesu Christi scire arma quam leges, ut potè modum pugnandi contra mundum per contemptum terrenorum, contra carnem per castitatem, contra superbium diabolum per humilitatem. Hæc enim tria. scilicet, contemptus terrenorum, seu liberalitas, castitas, & humilitas, multum iuuant, & profunt ad salutem, & ad resistendum. tribus aduersarijs prædictis, magis quam leges, & scientia humanæ. Maxime enim dicat Apost. 1. Cor. 8. quod scientia inflat. glo. intel. si sola est. Vnde ad propositum satis dicit Hiero. 3. parte epistolarum suarum, epistola 7. quod multo melius est rusticitatem sanctam habere, quam eloquentiam peccatricem. Exercitemus igitur nos ipsos charissimi in isto bello contra prædictos tres hostes animarum nostrarum, & signanter contra dæmones, quia ut dicebat sanctus ille pater monachorum Antonius, exercitatos ad supplantandum habemus inimicos. Et Paulus Ephe. 6. Non est, inquit, nobis colluctatio aduersus carnem, & sanguinem. glo. interli. idest, aduersus homines, qui sunt fragiles, & visibiles, sed aduersus principes, & potestates, qui sunt fortes, & inuisibiles, ut dicit eadem gloss. aduersus mundi rectores tenebrarum harum. l. aduersus dæmones rectores hominum mundanorum ambulantium.

lantium in tenebris peccatorum suorum. Et ideo, inquit, Paulus ibidem, accipite armaturam Dei, glo. interlinea. idest uirtutes, quibus Deus armat suos milites. Et de ista pugna tertio loquitur Christus in præsentem euangelio, cum ait. [Dum fortis armatus custodit atrium in pace sunt omnia, quæ possidet. Sed cum fortior eo surrexerit, tunc auferet, &c.

SECUNDA INTRODUCTIO EX EPIST.

OMNIS fornicator immundus non habet hæreditatem in regno Christi, & Dei] Ephe. 5. Scribitur extra de bigamis non ordinandis cap. 1. quod incipit, ut bigami, quod bigami prohibetur, ne ad ordinem ascendant. Casus est talis. Sortes habuit duas uxores, cum quibus forsitan nunquam habuit pacem. Post mortem igitur secundæ considerans apud semetipsum quantum periculum illi imminet, tertio contrahendõ, uult promoueri ad sacros ordines, maxime cum sit sufficienter literatus. Queritur uirum hoc possit. Respondet conciliū Aurelianense per dictam decretalem, quod non, quinimmo, ut dicitur extra de bigamis, in nouellis Grego. X. c. alterationis. bigami clerici ipso iure cadunt à priuilegio, tonsura, & habitu clericali. Prædictam etiam decretalem confirmat id, quod habetur 32. dist. seriatim. Vnde dicitur, quod bigami ad subdiaconatum prouehi non possunt. Item etiam habetur 31. q. 1. quomodo.

MORALITER sicut bigami secundum iura dicuntur illi, qui bis, aut plures contrahunt, ita etiam apud Deum illi reputantur bigami, qui bis, tertio, aut quarto redeunt ad peccatum. In die ergo iudicij cum summus ille Pontifex Christus uenerit ad Vallem Iosaphat celebraturus generales ordines, deputando electos ad diuersos ordines angelorum pro differentia meritorum, prædicti bigami non poterunt ad dictos ordines promoueri nisi forsitan fuerit cum eis dispensatum per sedem Apostolicam, idest per sacramentalem absolutionem, quæ principaliter fit à Christo. Quid ergo fiet de talibus bigamis? Profecto illi confusibiliter detrudentur, ubi nullus est ordo, sed sempiternus horror inhabitat. Nam sicut bigamus perdit priuilegium clericale, & efficitur de foro ciuili, ita etiam miseri peccatores, & signanter fornicatores, & adulteri, qui diuidunt corpus suum, nunc commiscendo cum

Dominica Tertia

soluta, nunc cum uxorata efficiuntur de foro ciuili, idest, diaboli, & perdunt priuilegium clericale, idest, priuilegium illud quod prius habebant per gratiam baptismalem ad regnum celeste. Et hoc est, quod ait Apost. in Epistola hodierna, cum inquit. Omnis fornicator, aut immundus non habet hereditatem in Regno Christi, & Dei.

PRO EADEM DOMINICA DE EVANG.

CVM fortis armatus custodit arctum suum in pace sunt omnia, quæ p. Luc. 11.] Scribitur extra de constitutionibus ca. quæ in Ecclesiariis, quod uasallus feudum alienare nõ potest sine consensu Domini sui. Et nota, quod decretalis principaliter loquitur de feudo Ecclesiastico. Casus est talis. Sortes tenet quasdam possessiones alicuius abbatiz, aut capituli ad certum censum perpetuum. Postmodum uidens, quod quædam aliz possessiones sunt sibi utiliores, permutat cum possessore earum. Queritur utrum hoc possit licite facere. Respondet Innoc. III. per prælegatam decretalem, quod non potest hoc facere sine consensu principalis Domini, aut Ecclesie, cuius est uasallus ratione talis feudi.

MORALITER nos sumus oēs uasalli Dei, & feudatarij, quia quicquid habemus, siue illud sit corpus, siue anima, siue temporalis substantia, hoc totum habemus à Deo. & per modum feudi illud tenemus. Propter quod dicebat Apo. 1. Cor. 3. quid habes, quod non accepisti? Et ideo de omni eo, quod habemus, tenemur facere homagium Deo. De anima quidem per deuotam orationem, & promptam obedientiam. De corpore uero per ieiunium, & carnis macerationem. De rebus autem exterioribus per eleemosynarum largitionem. Sed profecto pauci sunt veri uasalli, & feudatarij Dei. Nam secundum leges Impetiales in omni feudo facta inuestitura requiritur iuramentum fidelitatis sub hac forma, vel simili. Ego talis iuro ad sancta Dei Euangelia, quod amodo ero si delis tali, vel tali sicut uasallus debet esse Domino suo, & quod nunquam me armabo contra eum. Sed pro dolor penè omnes Christiani cum ueniunt ad annos discretionis, frangunt fidelitatem Christo in baptismo promissam, & se adiungunt aduersario suo diabolo, quasi dicentes. Volumus hunc regnare super nos. Multi etiam armant se armis malitiz, & nequitiz contra eundem supremum Dominum, ut sunt blasphemii,

Quadragesima.

162

mi, periuri, mendaces, detractores, susurrones, & similes, de quibus in Psal. Dentes eorum arma, & sagittæ, & lingua eorum gladius acutus. Et ideo omnes tales merentur amittere feudum suum, idest, corpus & animam. Teneamus ergo charissimi fidelitatem præstitam in baptismo Domino nostro naturali, scilicet Iesu Christo, & non declinemus ad partem aduersarij sui, quem idem Christus in presenti Euangelio uocat fortem armatum, De quo etiam postea dicit Qui non est mecum, contra &c.

IN presenti ergo Euangelio de tribus principaliter fit mentio, uidelicet. De diuina potentia insuperabili. In principio Euangelio. De diuina sapientia imperscrutabili, ibi. [Ut autem uidit cogitationes, &c.] De humana excellentia commendabili, ibi. [Beatus uenter qui te, &c.]

PRIMO igitur fit mentio, &c. Pro quo notandum, quod ut refert Lucas in presenti Euangelio, Christus ualde excellenter, & manifestè declarauit suam omnipotentiam, plura magna operando circa unum, & eundem hominem, cum ait. [Erat Iesus eiciens demonium, & illud erat mutum,] i. rediens hominem mutum, ut dicit interli. Matt. autem. 12. dicitur, quod dictus homo erat cæcus. Marcus uero addit, quod erat surdus, ut patet Marc. 9. Quatuor ergo signa magna in uno, & eodem homine perpetrata sunt. Cæcus uidet, surdus audit, mutus loquitur, possessus à demonio liberatur. [Et cum eiecisset demonem locutus est mutus, & admirata sunt turbæ.] idest, simplices & minores. Maiores uero, utpote scribæ, & pharisæi calumniabantur miraculum, & blasphemabant Christum, dicentes [In Beelzebub principe demoniorum.] Non mirum autem si tales sic loquebantur de Christo, quia ut dicit Seneca Epist. 11. Malus omnia in malum uertit. Quis autem fuerit iste Beelzebub princeps demoniorum saltem secundum opinionem Indæorum, pertransio propter uitandum prolixitatè.

SECUNDO uide si uis super glo. ord. Sequitur [& alij] tentantes signum de cælo querebant ab eo. Sed quale signum? Forte terribilia, & insolita tonitrua sicut factum est tempore Samue. 1. Reg. 12. Vel descensum ignis de cælo, sicut factum est tempore Heliz. 3. Reg. 18. Item. 4. Reg. 1. Vel descensum manæ de cælo, sicut factum est tempore Moysi Exod. 16. Vel stationem solis, sicut factum est tempore Iosue. Eiusdem. 10. Vel retrogradationem ipsius solis sicut factum est tempore

Dominica Tertia

Ezechiz, Esa. 38. Vel descensum lapidum de cælo, sicut factum est tempore prædicti Iosug. Eiusdem. 1. Vel sonitum equorum, & curruum per aerem, sicut factum est tempore Helisei super castra Assyriorum oppugnantium Samariam. 4. Reg. 7. Hæc igitur signa, vel his similia querebant Iudæi a Christo, quorum proprium est signa querere, prout ipse improperauit eisdem Iohan. 4. dicens. Nisi signa, & prodigia uideritis, non creditis. Et quia Christus non faciebat similia signa prioribus, de quibus loquitur script. sacra, quamuis multa alia faceret, ideo ipsum reprobabant Iudæi, dicentes illud Psal. Signa nostra non uidimus, supp. ab isto homine fieri. Non enim fecit descendere ignem de cælo; neq; manna lapides, neque fecit stare solem, aut retrocedere, & sic de alijs, de quibus dictum est, ideo iam non est propheta, supp. ille magnus. qui uenturus est in mundum, æstimandus à nobis. Et sic de doctore prophetarum loquebatur salforum uersania Iudæorum.

QVÆRI autem potest, iuxta literam cur in istis tribus Dominicis primis Quadragesimæ sit mentio de diabolo in Euangelio. Nam in Euangelio primæ Dominicæ legitur, quod diabolus tentauit Christum. Similiter in Euang. Dominicæ secundæ legitur, quomodo ipse diabolus uexabat filiã mulieris Chananzæ. In Euang. autem hodierno habetur, quod possidebat hominẽ quem mutũ reddebat, ut iam dictũ est; Respondeo hoc ideo ordinauit Ecclesia ad significandũ, quod diabolus plus tentat homines in Quadragesima, & similiter in die ieiunij, quàm alijs temporibus, quia fortè inuidet sanctitati tempotis, & bonis operibus, quæ fiunt in die ieiunij, aut quia tunc uidet multos exire laqueos suos per penitentia, & confessionẽ, quàm alijs temporibus totius anni. Hoc enim proprium habet ipse diabolus, quod maximè illos tentat, qui sunt Deo familiariores, & in eius seruitio denotiores, ut notatur. 3. quãt. 1. nulli. Et ideo bene admonet scriptum unum quemq; penitere uolentem, dicens illud Ecc. 2. Fili accedens ad seruitutem Dei stam timore, & præpara animam tuam ad tentationem. Da exemplum de custode carceris currente post captiuum exeuntem: Item de cane currente post prædam semel de ore suo elapsam. In huius etiam figuram legitur Exod. 14. quod cum filij Israel exirẽt de terra Aegypti,

& de

Quadragesima.

163

& de seruitute durissima Pharaonis, leuantes oculos suos uiderunt Aegyptios post, & ideo timuerunt ualde. Applicatio est facilis ex dictis. Et est hic notandum, quod ipse diabolus tempore Quadragesimæ specialiter tentat homines de tribus peccatis. Primò quidem de peccata cordis, per iram, & rancorem, per impatientiam, & huiusmodi. Et ista tentatio significatur per filiam mulieris Chananzæ, quæ in domo maris possidebatur à dæmone, & male uexabatur ab eodem. Secundò uerò de peccato oris, per lites & iurgia, per mendacia, & periuria, per detractiones, & oblocutiones, & huiusmodi. Et hæc tentatio significatur per illum dæmoniacum, de quo in præsentis Euangelio legitur, qui tandem locutus est. Tertio autem tentat de peccato operis, utpote de furto, & rapina, de ludis quibus innititur sors, de luxuria, & crapula, & huiusmodi. Et hæc tentatio significatur per tentationem Christi in deserto.

MORALITER notandum conformiter ad glo. ord. quod iste dæmoniacus significat quemlibet peccatorem, circa quem operatur diabolus spiritualiter, quicquid fuit in ipso dæmoniaci corporaliter. Ut enim prius dictum est, iste dæmoniacus erat mutus, cæcus, surdus, à dæmone possessus. Sic & ista quatuor patitur peccator spiritualiter. Primò nempe peccatori efficitur mutus à laude diuina. Psal. Os habent, sup. peccatores, & non loquentur, scilicet, laudes Deo decantando. Quis si peccator aperuerit os suum ad Deum laudandum, hoc parum est, quia nec Deo gratum, nec sibi metitorũ uitæ æternæ, eò quod non est speciosa laus in ore peccatoris. Eccl. 15. Nam qui Deum orat, nec à peccato cessat, similis est illi, qui principem salutat uerbo, sed irritat facto. Item peccator est mutus quo à se, eò quod frequenter non audet confiteri peccata sua, diabolo enim ad hoc impediente. Sicut enim lupus inuadens onem, aut porcum, primo stringit guttur illius, ut non clamet, sic & diabolus stringit guttur illius, ut non clamet, sic & diabolus stringit guttur, & claudit os peccatoris, ut non clamet in confessione. Insuper representat coram oculis peccatoris cogitantis confiteri, ignominiam, & enormitatem scelerum suorum, ut sic erubescat illa confiteri, quæ in hoc faciens restitutionem dicta enormitatis culpæ, quam ab ipso peccatore abstulerat, cum eum ad peccatum traxerat, quam si dicens illi. Quid uis facere?

X 3

Si

Si enim confitearis tale, uel tale peccatum, tu es perpetuo diffamatus apud confessorem tuum, qui bona sentit de te. Ut ideo expecta ad aliud tempus hoc, uel illud confiteri. Fortè ueniet aliquis prædicator, qui te non cognoscat, & cui audacter confiteri poteris. Vel fortè uenient aliquæ indulgentiæ ad quas curres, & ibi presbytero ignoto confiteberis. Et sic per tales astutias reddit diabolus multos multos in confessione, quam faciunt coram proprio sacerdote, & signanter mulieres, quæ lapsæ sunt in peccatum carnis.

Sic uero peccator efficitur cæcus. Facit enim diabolus circa hominem peccatorem spiritualiter, quod facere solet coruus circa hominem suspensum corporaliter. Iste enim primo ab eo aufert ambos oculos, ne ipsum uideat, & se ab eo defendat. Sic ille ab homine peccatore aufert ambos oculos interiores. Primò quidem oculum dextrum, non aduertat quanta bona peccando miserabiliter amittit, Secundò uerò sinistram; ut non recorderetur iustorum iudiciorum Dei, neque similiter uideat quanta mala incurrit peccando. Bene ergo scriptum est de omnibus peccatoribus. Sapient. 2. Execauit eos malitia eorum, & nescierunt sacramenta Dei, id est, illa grandia, & occulta præmia, quæ præparauit Deus diligentibus se, [neque sperauerunt mercedem iustitiæ, id est, non considerauerunt horrenda, & stupenda supplicia, quæ pro omni mercede illis præparauit diuina iustitia in inferno. Ecce quomodo peccatores sunt utroque oculo mentis excecati. Sed quòd deterius est, de hoc non aduertant, neque ita esse credunt, aut recognoscere uolunt, in aliquo modo similes uxori Senecæ, de qua idem Senec. episto 5. d. cit sic, Harpastes uxor mea fatua subito desijt uidere, incredibilem rem mi Lucilli tibi narro, sed ueram. Nescit enim se esse cæcam. Pedagogum suum rogat, ut migret. d. domum tenebrosam esse. Deinde subiungit, dic. Hoc autem, quod in illa ridemus, multis accidit. Nemo enim se auarum intelligit, nemo cupidum, sed dicit unumquodque. Non ego ambitiosus sum, sed nemo aliter Romæ uiuere potest. Non ego sumptuosus sum, sed urbs ipsa magnas exigit impensas. Non est meum uitium, quod iracundus sum, aut lubricus, sed hoc adolescentia facit. De inde concludit, di. Difficiliter ergo ad sanitatem peruenimus,

mus quia nos ægrotare nescimus. Hæc ille. Ecce quomodo peccator est cæcus.

TERTIO autem peccator est surdus, & præsertim quæ ad diuina, & salutaria, quæ negligit, aut non uult audire. Quinimo quandoque talis contemnit audire, siue sunt prædicationes, siue salubres exhortationes, siue sancta, & recta consilia aliorum, Psal. Aures habent; sup peccatores, & non audient, sed prædicta, aut similia. Et in hoc sunt similes aspidi surdæ, & obruranti aures suas, ne exaudiat uocem incantantium. Pro quo notandum, quòd natura, & astutia aspidis, id est, serpentis sic dicti, talis est, quòd quamprimum uidet hominem incantare eum uolentem; ne uocem ipsius audiat, mox unam aurem affigit terræ, alteram uerò obturat summitate caudæ suæ. Sic in proposito est de peccatoribus, de quibus merito potest intelligi illud, quod præmittit Psal. ad prædicta uerba de aspide, dicens. Furor illis secundum similitudinem serpentis. Quasi diceret. Si quis prædicator ueritatis, aut prælatus ardentè reprehendere insolentias, & peccata multorum, & signanter maiorum, ut potè, prælatorum Ecclesiasticorum, dominorum temporalium, seu officiariorum publicorum etiam utriusque curiæ, siue etiam diuitum, & potentium huius sæculi, aut uirorum litteratorum, mox incipiunt furere ad modum aspidis, & uenenum suum effundere aduersus eum. Et de hac historia legitur Mar. 6 de Herode, qui furens ad modum serpentis, ut uenenum suum effudit aduersus beatum Iohannem Bapt. eumque decollari fecit, eò quòd reprehenderet eum de incestu, Ita, & adhuc hodie prædicator ueritatis, si contingat eos tangere, & carperet uita prælatorum, statim audiunt nuncium dicentem. Citatis coram nobis, &c. Si officiarj fuerint regis forte exultant ad sonitum tubæ, aut forte nocturno tempore mittunt eum modica tela ad piscandum pisces in profundis aquarum, & huiusmodi. Tales etiam ad instar aspidis obturant aures suas, ne audiant uocem incantantium, id est, prædicationum. Vnam quæ dicit obturant terra, id est, solitudine uita temporalium, quia dicit, quòd assistant interdum prædicationi, ut tamen aduertunt ad ea, quæ dicuntur, eo quòd habent cor suum uersatum circa temporalia. Aliam uerò autè obturat cauda id est, spe diu uiuendi, dicentes apud se, quod non aduenient rem

pus ieiunandi, aut eleemosynas dandi, seu testamentum condendi, siue etiam aliena restituendi, & huiusmodi. Bene ergo ad propositum de cæco, & surdo loquitur Dominus Esa. 42. dicens. Quis cæcus nisi seruus meus? Et quis surdus nisi ad quem nuncio meos misi?

QUARTO, & vlt. peccator est dæmoniicus. Nam omnē talem possidet diabolus interius in anima, tanquam proprium seruum, & trahit ac ruere facit de peccato in peccatū 2. Pet. 2. A quo quis superatus est, huius, & seruus est. Solet enim dæmoniicus ligari, furere, clamare. Sic, & peccator est ligatus proprijs peccatis, iuxta illud ps. Funes peccatorum circumplexi sunt me. Item furit frequenter per iram, & impatientiam. Item sæpe clamat iurando, peierando, & nomen domini blasphemando. Patet ergo, quomodo per peccatum efficitur spiritualiter mutus, cæcus, surdus, dæmoniicus.

A tot igitur, & tantis malis, libera nos domine.

SECUNDO principaliter in præsentī euang. fit mentio de diuina sapiētia imperferutabili, quæ declarat eū subditur de Chſo. [Vt autē vidit cogitationes eorū, dixit eis. Omne regnū in seipſū diuisū, &c.] Vbi nota Em gl. ord. q. Chrs in hoc, q. non iudit ad uerba iudeorū, sed ad cogitationes eorū, dedit certū suę diuinitatis signū, in hoc. s. secreta cordium rimator. Hoc. n. sibi dñs, tanquam proprium seruauit, ut cogitationes intueatur, & iudicet, s. singula, singulorum, quia, ut dicit do. Hugo. Card. in post. sua, homines possunt cognoscere, quosdam aliorū hominum cogitationem, de quibus est agnoscendis populo cōposuit unum lib. Vnde, & Sap. 7. dicit, sapiens, q. dñs dedit illi scientiam cognoscendi cogitationes hominū. Quod uerbū exponens de Lyra, dicit, q. humanæ cogitationes possunt dupliciter cognosci. Vno modo certitudinaliter, & sic non possunt cognosci nisi diuina reuelatione, Alio modo per coniecturā, uidelicet, ex signis exterioribus, & sic homines sapientes frequenter cognoscunt cogitationem aliorum, uidelicet, de ipsiſ coniecturanda per huiusmodi signa. Postquam ergo ostendit Iudæis suā sapiētiam imperferutabilē, in hoc. s. cognouit cogitationes eorū, consequenter ostēdit illis fortissimis, & pluribus rationibus, q. non in Beelzebub principe dæmoniorū eiciebat dæmonia, sicut illis falso intra se iudicabant, hoc autem probat quatuor modis

dis, secundum, quod nō sunt quatuor species argumentationis, quæ sunt syllogismus, inductio, enthimema, exemplum.

PRIMO igitur arguit contra eos syllogisticē, & hoc sic. [Omnes regnum in seipsum diuisum desolabitur, & domus, supra d. mum cadet.] Ecce maior. Minor autem quæ implicite continetur in textu est talis sic est, quod regnum Sathanæ, idest, potestas eius non desoluatur neque cadit, quinimmo stat, & perseuerat atque in dies magis, ac magis augetur. Ergo falsum est, quod regnum eius sit diuisum. Efficit autem regnum Sathanæ diuisum, si in Beelzebub principe dæmoniorum eijceret dæmonia, quia sic unus diabolus alteri aduersaretur, ergo falsum est, quod in Beelzebub principæ dæmoniorum eijcio dæmonia.

MORALITER. Notandum iuxta prædictum uerbum, [Omne regnum in seipsum diuisum, &c.] quod quadruplex est regnum, uidelicet, cæleste, ecclesiastice spirituale, secundum, quod quadruplex est sensus sacre scripturæ, uidelicet, anagogicus, allegoricus, moralis, literalis. Primum regnum uoluit diuidere lucifer, quando noluit esse similis altissimo, ita, ut quasi essent ibi duo reges, scilicet, Deus, & lucifer, & quod quilibet ibi haberet subditos, uidelicet, Deus humiles, & mansuetos, lucifer autem elatos, & superbos. Sed non proualuit lucifer. Quinimmo tanquam schismaticus, & totus seditiosus, de prædicto regno expulsus est unā cum sibi adherentibus. Sicque regnum permansit usque hodie, & deinceps integrum, & indiuisum. Illic ergo non peruenient neque habitabunt uiri schismatici, monopoliatores, & superbi, & arrogantes, sed tandem descendunt cum suo rege in infernum. Secundum regnum, uidelicet, ecclesiæ militantis uoluerunt olim diuidere hæretici, qui multi erant, ut patet 2. 4. q. 3. quidam autem hæretici, ubi enumerantur octoginta differentię hæreticorum, præter eos, qui postea sunt reuerſi. Nihilominus dicit hæretici quantumcumque multi, & acuti non potuerunt prædictum regnum diuidere eod q. habet optimum protectore Christū, qui dicit Mat. 28 Ecce ego uobiscū sum usq; ad consumationem sæculi. Hoc etiā præfiguratum fuit in tunica Christi in consulti, quæ diuisa non fuit. Tertiū regnū, quod est spirituale, certē intra nos est. Nam in homine est intellectus, tanquam rex, & uoluntas, tanquam regina.

Dominica Tertia

Sæpe autem diuiditur istud regnum, quod sit quoties intelletus bene, & recte iudicat de agendis, & uoluntas peruersa elegit. Quartum regnum, quod est temporale, multum appreciatur, multum apperitur, & pro eo assequendo mortales homines multa pati sunt parati. O quot millia hominum interdam moriuntur in bello, quod geritur pro adoptione regni temporalis. O quot uirgines stuprantur. O quot Ecclesie uiolantur, & spoliantur. O quot homines ad pauperiem, & inopiam deducuntur. Et breuiter pœnè infinita mala hac occasione cõmittuntur. Huiusmodi autem temporale regnũ si semel fuerit intra se diuisum, siue per bella intestina, siue per partiales, siue per ambitionẽ principandi in populo, desolabitur, & domus sopra domũ cadet, propter ruinam inde sequentem, siue secururam. Et de hoc historiam habemus. 3. Reg. 12. in regno Israel, quod post mortem Salomonis fuit in duas partes diuisum. Nam unam partẽ habuit Roboan filius ipsius Salomonis, reliquam uerò, & maiorem occupauit Hieroboam filius Nabal. Ex qua quidem partitiones & diuisiones quot, & quanta mala secuta sint, longũ esset enarrate. Item legitur. 1. Mach. 1. quod Alexander Magnus in extremis agens apud Babiloniam, noluit monarchiam suam in filium transferre ne scilicet, apud posteros par illi in potentia, & uirtute legeretur. Sed instituit successores sui Imperij 12. uiros, quos socios in iuuentute habuerat. Hæc tamen ordinatio non stetit. Nam tantum quatuor ex illis regnauerunt sibi inter se monarchiam diuiserunt, unoquoque diadema capiti suo imponente. Sed quis enumerare posset quot mala postmodũ secuta sunt. Similiter legitur in chronicis regum Franciæ Guaguino referente, quod Glodeucus, qui primus inter reges Christianos regnauit in Francia, quatuor filios habuit, quorum quilibet regium diadema sibi imposuit. Nã unus dictus est rex Aurelianen. alter Parisien. alter Sueslion. alter Meten. Nec multo post grauissima bella inter eos orta sunt, quæ causa desolationis, & ruinæ totius regni extiterunt. Ecce quomodo omne regnũ in seipsum diuisura desolatur. Nec certe uerbũ Christi solum habet uerum de regno, uerũ etiam de omni cõgregatione, aut politia humana. Nam si aliqua ciuitas fuerit in se diuisa, siue collegium, aut domestica congregatio, consequens est, ut cito labatur, & ruat. Et hinc est

Quadregesima.

166

est, quod uidemus magnas domos diminui, & quasi ad nihilum redigi propter diuisiones, & partialitates, quæ sæpe post mortem patris, suscitantur inter fratres. Econtrario autem uidemus illas domos familias prosperari ubi regnat pax, & unitas, propter quod dicebat Psal. Ecce quam bonum, & quam iucundum habitare fratres in unum.

S E C V N D O Christus in præsentis Euãgelio arguit contra Iudæos, quasi inductiue, sic dicens [Si ego in Belzebul principe dæmoniorum eijcio dæmonia, [ut, supple. dicitis filij uestri in quo eijciunt ?] Et nota secundum gl. ord. quod isti filij Iudæorum sunt Apostoli, qui ab eis descenderunt. Hi ergo filij Iudæorum aliquãdo eijciebant dæmonia secundum, quod dicitur Mat. 6. quod multa dæmonia eijciebant. Hanc autem uirtutem attribuebant Iudæi uirtuti diuinæ, & nullo modo diabolo. Et ideo Christus inductiue sic arguebat contra eos. [Si in Belzebul principe dæmoniorũ eijcio dæmonia, filij uestri,] idest, Petrus, Andreas, Iacobus, Iohannes, Philippus, & sic de alijs, [in quo eijciunt ?] Si ergo per uos uirtute diuina hoc faciunt, ergo à fortiori, & ego eadem uirtute hoc facio. Non enim est discipulus supra magistrum. [Et ideo ipsi iudices uestri erunt.] Non quidem potestatis, sed assessoris, secundum illud Mat. 16. Sedebitis super sedes duodecim iudicantes, &c.

T E R T I O Christus arguit contra Iudæos in præsentis Euãgelio exemplo. Adducit enim exemplum fortis armati, custodientis, & occupantis aliquod castrum. Contra quem in surgens fortior si ipsum semel uicerit, mox ipsum inde expellit uita salua, remanentibus tamen spolijs intra atrium. Et hoc est, quod ait Christus. Cum fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt omnia quæ possidet. Si autem fortior, &c. In proposito iste fortis armatus secundum gl. ord. est diabolus, qui est fortis, & cum hoc armatur Fortis quidem ratione naturalium uirium, quæ in eo remanserunt. Job. 9. Si fortitudo queritur, robustissimus est. Item est armatus armis malitiæ, & nequitiæ, ut pote superbiæ, & arrogantis, inuidiæ, & iracundiæ. Habet enim pro lorica inuidiam, pro galea superbiam, pro scuto, propriæ malitiæ defensionem, pro arcu, seu balista tentationis, & nocendi uoluntatem. Ite igitur armatus ante Christi Aduentum custodiebat atrium suum in pace, idest,

id est, mundum, in quo principabatur sine contraditione. Sed tandem uenit in hunc mundum fortior eo, scilicet, Christus, qui uicit eum in deserto. Vade Satana. Matt. 4. tum à corporibus obsessorum, quandoque eum expellendo. Luc. 4. Erant daemonia à multis clamantia, &c. tum manibus cruci affixis contra eum pugnando. Et tunc abstulit ab eo, uniuersa arma, in quibus confidebat, potentiam eius reseruando. Insuper abstulit ab eo spolia sua, id est, animas sanctorum Patrum de limbo eas educendo. Vel spolia, id est, peccatores, & signanter idolatras à quos ad se traxit, Christus rectam fidem inspirando.

MORALITER. Notandum est iuxta prædictum uerbum. Cum fortis armatus, &c. q̄ iste armatus est diabolus, ut dictum est. Videnda sunt ergo duo circa huiusmodi pugnam. Primum quidem uidentum est de ipso diabolo pugnante. Secundum uero de modo illi resistendo ab eo, qui impugnatur. Quantum igitur ad primum notandum, quod iste fortis armatus pugnat, &c. Pugnat in campo, huius mundi contra homines tripliciter. Primum quidem à longe cum arcu, seu balista incauti aspectus. Et hoc homo pugnavit contra Dauid, atque ipsum uicit. Hoc autem fuit, quando ipse Dauid uidit Bersabee ex aduerso domus suæ se lauantiem super solarium domus suæ. Qui statim exarsit in concupiscentiam eius, misfoque pro ea, dormiuit cum ipsa. 1. Reg. 11. O quam multi sunt etiam clerici, & religiosi contra quos pugnat hoc modo diabolus à longe, uidelicet, per incautum aspectum, non credentes fortè in hoc graue habere peccatum, cum tamen Christus Matt. 5. dicat. Qui uiderit mulierem ad concupiscendum, &c. Nam test. Isid. lib. 2. soliloquio. Oculi sunt prima tela libidinis, Mens quoque per oculos capitur. Tolle ergo, inquit, occasione peccandi, si uis esse à fornicatione tutus. Propter quod quidem orabat, Psal. dominum dicens. Auerte oculos meos ne uideant uanitatem, id est muliebrem formositatem, quæ non est aliud, quam maxima uanitas. Ecce ergo quomodo diabolus pugnat contra aliquos à longe. Secundum pugnat, quandoque de prope, & hoc cum hasta impudici sermonis. Et hoc modo pugnavit contra castissimam Susannam per duos senes, quando dixerunt ei. Commiscere nobiscum; nam in concupiscentia tui sumus. Danie. 13. Ecce hasta impudici

impudici sermonis. Non tamen præualuit ipse fortis armatus contra fragilem mulierem, eam protegente Dei gratia. O quis enumerare posset quot mulieres, tam solutas, quam ligatas prostrauerit iste fortis armatus per hastam impudici sermonis? In cuius rei testimonium impropertauit Daniel duobus senibus prioribus, qualiter soliti erant tanquam satellites diaboli pugnare contra filias Israel, dicens eis. Sic faciebatis filiabus Israel. Propterea dicit Apost. 2. Corinth. 13. quod corrumpunt bonos mores colloquia praua. Tertio diabolus pugnat contra hominem manu ad manum, uidelicet, cum gladio tactus impudici. Et hoc modo pugnavit, contra Thamar medio Amon fratris sui, qui clam eam oppressit 2. Reg. 13. Sic etiam pugnavit contra sanctissimum Ioseph quandoquidem illa impudica mulier uxor Phutifaritis in conclauis existens accepta simbria uestimenti eius, dixit ei. Dormi mecum. Sed non præualuit, quia ille relicto pallio in manu eius fugit foras. Gene. 39. O quis posset hodie inuenire unum secundum Ioseph in mundo isto. Ecce quomodo pugnas fortis armatus contra nos tripliciter.

QUANTUM ad tertium uidentum est quomodo poterimus huic tam forti armato resistere. Vbi notandum, quod debemus illi resistere, & in hoc tam bello periculoso nos gerere, sicut se gerunt uiri strenui, & in arte militari exercitati quotiens est, quæstio de aduersarijs impugnantibus castrum, seu fortalitium à Rege suæ custodiæ commissum. Primum nempe tales diligentius obseruant debiliorem castrum partem neper eam de facili subintrent aduersarij. Sic, & nos debemus diligenter considerare ex qua parte fragiliores sumus, & ad peccandum procliuiores, quia certi esse debemus, quod ex illa parte nos impugnat fortis hostis antiquus. Verbi gratia. Communiter tentat iuuenes de luxuria, clericos de impatientia, & ira, melancholicos de tristitia, diuites de auaritia, & usura, pauperes de furto, alios de gula, alios de superbia, alios de inuidia, alios sic, secundum quod uiderit eorum animos, & naturalem complexionem inclinari. Vnde Grego. in moral. lib. 14. cap. 6. dicit, quod inimicus humani generis intuetur uniuscuiusque mores, considerans cui uitio sint propinquiores. Et illa opponit ante faciem, ad quæ cognoscat facilius inclinari mentem, ut blandis

Dominica Tertia

dis ac letis moribus sepe luxuriam, nonnunquam vanam gloriam. Asperis verò mentibus iram, & superbiam, aut crudelitatem. Ibi ergo decipulam ponit ubi esse semitem mentis cõspicit, quia illic periculum deceptionis inferit, ubi uiam esse inuenerit propinqui cogitationes. Hæc ille. Secundo custodes castrj, quando sentiunt aduersarios ingredi castrum fortè per uiam subterraneam, aut per uiam arctam, non expectât, quod omnes illic ingressi fuerint, sed admodum quo illic introeunt, ipsos occidunt. Sic & nos quando sentimus aliquem motum insurgere siue luxuriæ, siue iræ, aut superbiæ, mox debemus ipsum occidere, & extinguere recurrendum ad Dei auxilium, & ad passionis Christi meritum, Psal. Beatus, qui te nebit, & allidet paruulos suos, id est motus primos, ad petram, id est ad Christum per recordationem suæ passionis. Tertio custodes castrj si uiderint aduersarios iã occupasse bassam curiam castrj, nec cõmodè posse illos inde repellere, recurrunt, & se conuertunt ad principalem munitionem castrj, quæ Gallicè uocatur le dongeon. Sic & nos cum sentimus tentatione notabiliter insurgere atque præualere debemus ad Christum refugere, & dicere cum Psal. Domine refugium factus es nobis. Vnde idem Psal. alibi ad propositum loquens ait, Petra refugium herinacijs. Nam sicut herinacius siue hericius, cum insequitur à canibus, aut hominibus solet refugere ad foramen petrosum, seu ad murum ne capiat, & occidatur, ita & nos cum tentamur siue à carne, siue à mundo, aut diabolo, debemus ad Christum (qui est petra, ut dicit Apost. 1. Cor. 10.) refugere, ne vincamur à tentatione. Sic enim faciebat Sanctus ille pater, & doctor Aug. prout de seipso testatur in suo manuali cap. 22. ita dicens, Cum me pulsât aliqua turpis cogitatio, recuro ad vulnera Christi. Cũ me præmit caro mea, recordatione vulnerum domini mei resurgo. Cum diabolus parat mihi insidias, fugio ad viscera misericordiæ domini mei, & recedit à me. Si ardor libidinis moueat membra mea, recordatione vulnerum Domini mei Iesu Christi extinguuntur. Et breuiter in omnibus aduersitatibus non inueni tam efficacium remedium, quàm vulnera Christi. Hæc ille.

QVARTO Christus argumentatus est contra impios iudeos entymaticè, dicens. Qui non est mecum contra me est. Et qui non colligit mecum, dispergit. Ac si diceret, Diabolus

Quadragesimæ.

168

bolus non est mecum per consentum in unum, ergo est contra me, id est mihi aduersans ergo falsum est, q̄ in Beelzebub, &c. Item sic argumentatus est Christus diabolus sup. non colligit mecum ad pacem, & unionem, ergo dispergit; ergo falsum est q̄ dicitis, scilicet, quod in Beelzebub principe, &c. Voluit ergo Christus per prædicta uerba manifestè probare, q̄ diabolus non cooperabatur sibi in expulsiõne dæmonum, nec similiter in cæteris eius operibus, eo quod sunt adinueniẽ contrarij. Ac si diceret, secundum glo. ord. Verè opera mea non conueniunt cum operibus satanæ, quia omnino contrarij sumus. Ego enim sum humilis, ille superbus. Ego uolo saluare, ille perdere. Ego mundus, ille immundus. Ego uolo colligere ad fidei unitatem, ille uerò dispergere per hæresim, & schismatum uarietatem. De me enim scriptum est. Alias oues habeo, quæ non sunt ex hoc ouili, & illas oportet me adducere. De illo scriptum est ubi supra, Lupus rapit, & dispergit oues. Ecce quàm sumus contrarij.

MORALITER. Notandum, quod Christus potest merito hodie dicere de malo populo Christiano, q̄ olim dixit de diabolo, uidelicet, [Qui non est mecum, contra me est] Vnde deuotus Ber. serm. 1. in conuersione B. Pauli super illo uerbo, Act. 9. Saule, Saule, quid me persequeris, dicit sic, Nunc quod grauius est ipsi Christum persequuntur qui ab eo utiq; Christiani dicuntur. Amici tui Deus, & proximi tui aduersum te appropinquauerunt, & steterunt. Coniurasse quidem contra te uidetur uniuersitas populi Christiani à minimo usque ad maximum. Egressa insuper est iniquitas à senioribus iudicibus uicarijs tuis, qui uidentur regere populũ tuum. Heu heu domine Deus, quia ipsi sunt in persecutione tua primi qui uidentur in ecclesia tua diligere primatum, & tenere principatum, quorum certè misera conuersatio est plebis tuæ miserabilis subuersio, Hæc ille. Ecce quomodo populus Christianus tam clerus, quam reliquus malè uiuendo contrariatur Christo. Et hæc est una de causis cur iudei, & infideles multi non conuertuntur ad fidem secundum q̄ innuit August. in Psalm. 25. exponendo illum uersum, in ecclesijs benedicam te dñe. Multi, inquit, infideles nolunt esse Christiani, excusantes se per malos Christianos, & dicentes, Quid mihi persuasus, ut Christianus sim? Ego fraudè à Christiano passus sum & nun.

Dominica Tertia

& nunquam feci. Falsum mihi iurauit Christianus, & ego nūquam. Et cum ista dicunt, impediuntur à salute sua. Hæc ille. Non aduersetur ergo charissimi Christo in præfenti, ne aduersetur nobis in extremo magni iudicij die, & dicat. Ite maledicti in ignem æternum.

SEQUITUR in textu. Cum immundus spiritus, &c. Per hæc uerba uoluit Christus ueraciter retorquere in iudæos, q̄ sibi falso imponebant: dicebant enim eum intra se habere Beelzebub principem demoniorum, cuius uirtute, & auxilio faciebat miracula sua. Postquam ergo seipsum super hoc iustificauit, & secundum quadruplex genus argumentationis, hoc esse falsum euidentissimè probauit, ut supra patuit, hic consequenter probat ueraciter ipsosmet iudæos intra se habere dæmonium, di. Cum immundus spiritus exierit de homine, idest à populo Iudaico, ambulat per loca, &c. Sed quia similem textum supra, uidelicet fer. 4. post primam Dominam exposuimus tam mysticè, quàm moraliter, ideo super sedendum est ab ulteriori expositione huius clausulæ. Et sic patet de secundo principali.

TERTIO principaliter in præfenti Euang. fit mētio de humana excellentia commendabili, uidelicet in Christo, cum subditur. Beatus uenter qui te portauit, &c. Hæc enim fuerūt uerba Masellæ discipulæ beatæ Marthæ, quæ audiens iudæos Christum blasphemantes, & dicentes, q̄ in Beelzebub principe dæmoniorum eijciebat dæmonia, tāquam uera Christi discipula, licet fortè occulta, nō potuit ultra eohibere animum suum, sed in impetu spiritus sui prorupit in laudem Saluatoris, non timens minas, aut terrores iudæorum. Extollens ergo uocem suam in signum ardentis amoris, & constantiæ mirabilis, dixit, Beatus uenter qui te port. &c. Dicit tamē Aug. in lib. de bono coniugali, exponens prædictum uerbum, quod Beata Virgo Maria fuit beatior percipiendo fidem Christi, quam concipiendo eius carnem. Et post pauca subdit, dicens, q̄ materna propinquitas nihil Mariæ profuisset nisi felicius Christum corde quam carne gestasset. Hæc ibi in forma. Et nota, quod uenter Beatæ Virginis merito dicitur beatus, & hoc propter tria mirabilia, quæ in eo operatus est Dominus. Primò enim in eo Deus factus est homo, uerbum infans, æternus temporalis, immortalis mortalis. Secundò uerò, quia ille

Quadragesima.

169

ille fuit, qui fecit huiusmodi uentrem beatum, & uirginem, factus est homo in eodem. Homo natus est in ea, & ipse fundauit eam altissimus. Tertio autem, quia maius se conseruit. Vnde canit ecclesia. Quem cæli capere non poterant tuo gremio contulisti. Sequitur, [& ubera, quæ suxisti] sunt, supple, beata, Ex quo patet, quod Christus solius matris suæ Virginis Mariæ suxit ubera, quia sola eius ubera fuerunt, & sunt benedicta. Vnde canit ecclesia. Ipsum regem Angelorum sola uirgo lactabat ubere de cælo pleno. Et istud est contra nonnullas mulieres delicatas, quæ dedignantur, aut timent in propria lactare paruulos suos, ne forte periant decorem suum, aut ne nimium attenuentur; & macra fiant. At ille dixit. Quinimo quasi diceret. Non solum illa, quæ me portauit, & lactauit, beata est, immo etiam Beati qui audiunt uerbum Dei [corde] & custodiunt illud opere, quia non auditores legis tantum, sed factores iustificabuntur. Roma, 2.

CIRCA autem hoc ultimum uerbum euāgelij notandū, q̄ uerbum Dei primo est diligenter audiendum, quia, ut dicit Aug. ho. 26. & similiter recitatur in dect. 1. q. 1. interrogo. Nō minus reus erit, qui uerbum Dei negligenter audierit, quàm qui corpus Christi in terram cadere negligentia sua permiserit. Secundo est diligentius memoriæ commēdandum, quia, ut dicit Seneca ad Lucillum epist. 1. Non prodest cibus corpori, qui statim sumptus emittitur. Tertio est diligentissime opere implendum, Jac. 1. Estote factores uerbi, & non auditores tantum. Hoc, igitur fac, & uiues. Sic enim beatus erit in spe in præfenti, & in re, in futuro, uidelicet, per gloriæ æternæ aduocacionem. Quam nobis concedat, &c.

FERIA II. POST TERTIAM DOMINICAM QUADRAGESIMÆ.

VANTA audiuius facta in Capharnaum, &c.] Luc. 4.
PRIMA INTRODUCTIO.
L. 3. x. Imperialis. C. ad legem Corneliam de sicarijs. l. 7. is, qui cum telo dicit, quod aliquando affectus tantum punitur, sicut effectus. Causa Ser. Quadrag. G. Pep. Y est

est talis. Sunt duo homines Petrus, & Paulus eurrentes post unum terrum, videlicet, Iohannem, habentes gladios euaginatatos in manibus suis, quærentes eum occidere. Sic tamen accidit, quòd Petrus præuenit Paulum in percussione lo. dans sibi vulnus letales. Quo uiso Paulus non percutit eum, quia videt, quòd mortuus est. Vel fortè non occidit eum, eò quòd gladius eius cecidit in uia, unde tristatur. Aut forte ideo non occidit, quia vi detinetur ab assistentibus. Quid iuris in hoc casu? Certè opus est, ut talis Paulus habeat gratiam remissionis, alias est criminalis, eò quòd in illo casu affectus tantum punitur sicut effectus, ut dicit lex prædicta. Ista lex civilis est conformis legi Ecclesiasticæ, de hoc habetur extra de sponsa libus. c. ult. quod incipit adolescens. Vbi dicitur, quòd affectus malus culpatur, licet non sequatur effectus.

MORALITER. Notandum, quòd duplex est iudicium in generali, videlicet, diuinum, & humanum, sicut duplex est forus, scilicet, Dei, & hominum. Tunc ponantur aliquæ ueritates.

PRIMA igitur ueritas. Loquendo de foro humano, sicut de iudicio humano, tã civili, quam ecclesiastico, affectus quantum tuncq; malus, qui stat in finibus cogitationis, & qui exteriorius non se prodat, nõ punitur in tali foro. Et huius ratio est. Nam in tali foro proceditur secundum allegata, & probata. Modo affectus malus, & qui omnino stat, & latet in finibus cogitationis peruersæ, probari non potest. Igitur, &c. Et hoc est, quod ait August. prout recitatur 32. q. 5. Christiana. Latentia, inquit, peccata uindictam non habent, eo. s. q. probari non possunt. Similiter ad idem est ius civile, ut patet. ff. de pœnis. l. cogitationis, ubi dicit Imperator, & mandat, quòd cogitationis pœnam nemo patiat, ubi dicit glo. hoc uerum habere, quando est status in finibus cogitationis. Hæc etiam lex est canonizata de pœn. dist. 1. cogitationis. ubi similiter dicit glo. quòd cogitatio mala non debet puniri ab homine, sed bene à Deo. Adde secundum, quòd manet in finibus cogitationis, ut dictum est.

SECUNDA ueritas. Loquendo de foro humano, tam ecclesiastico, quam civili, affectus malus prodiens, seu procedens ad actum exteriorem malum, bene punitur in dicto foro, etiam dato, quòd effectus secutus non fuerit. Sic enim dicunt

iura,

iura, ut patet. C. de furtis. l. si quis seruo. Item de pœnitentia, dist. 12. c. Si quis non dicam rapere, usque ad capitulum cogitationis, recitantur, & approbantur multæ leges civiles, quæ dicunt. Da exemplum de illo, qui attentauit, & totum studium suum apposuit ueneno interficeret Imperatorem, vel regem, aut Principem, vel etiam quemcumq; alium. Nam, & si in hoc casu non fuerit mors alterius secuta, quia tamen nata erat se qui, ideo talis si deprehendatur, & conuincatur, de mala uoluntate tantum puniri debet, quantum si actus exterior secutus fuisset. Da etiam exemplum de muliere propinante uenenum legale suo uiro, ut citius se expendit de eo, & alteri nubat, forte lenoni suo. Da insuper exemplum de illo, qui fecit, quod potuit, ut proderet ciuitatem aduersarijs. Qui si super hoc facto deprehendatur, dato quòd effectus non sequeretur, nihilominus reus est mortis.

TERTIA ueritas. Loquendo in foro Dei, affectus malus plene, & formaliter deliberatus tantum punitur saltem, quòd ad pœnam essentialem, quam punitur si esset coniunctus actui exteriori, hoc supposito, quòd non intendatur si coniungatur actui exteriori, quòd tamen difficillimum est. Da exemplum de duobus, quorum unus uult fornicari, qui ideo non fornicatur, quia deest illi materia, & opportunitas, alter uero de facto fornicatur. Uterque ergo istorum in foro Dei æqualem parietur pœnam, supposita æqualitate affectus, & uoluntatis in utroque. Da etiam exemplum, quod ponit August. super Psalm. 125. Et similiter recitatur de pœnitent. dist. 1. si propterea, videlicet, de uolente furari efficaciter, qui ideo non furatur, eò quòd ille à quo uoluit furari, fortè meruit perdere substantiam suam. Talis, inquit, pro furto damnabitur, etiam dato, quòd ipse foris furtum non commiserit, nec alter aliquid perdidit. Insuper dat idem Augustin. ibidem exemplum de uolente occidere, de quo dicit sic. Decreuisti hominem occidere, adhuc uiuit homo, & tu homicida puniris, uidelicet, in foro Dei. Et huius ratio est, quia uoluntas in malis reputatur pro facto. Propterea dicit Hieronym. & recitatur de pœnitent. distinct. prima. omnis iniquitas, quòd ille, qui uult efficaciter alium occidere, quamuis non occidat, nihilominus est homicida quo ad Deum, quia quamuis gladio non occidat, tamen uoluntate occidit. Patet ergo intentum de

Y 2 pu.

Feria Secunda

punitio affectus mali in foro Dei. Et ideo iudæi, quia, ut legitur in Euangelio hodierno, duxerunt Christum in supercilium montis, ut sic precipitarent eum & crudeliter occiderent, dato quod in effectu Christum non occiderint, nihilominus quo ad Deum peccauerunt mortaliter, & incurrerunt reatum homicidij.

SECVNDA INTRODVCTIO.

MVLTI leprosi erant in Israel, sub Heliseo propheta. **LUC. 4.** Scribitur extra de iurejurando. cap. quemadmodum, & lepra superueniens soluit sponsalia. Casus est talis. Plato contrahit per verba de futuro cum Berra, quæ tunc apparet sibi sana, & incolumis. Postmodum autem ante diem nuptiarum illa efficitur leprosa. Quid iuris in hoc casu. Certe non tenetur eam ducere in uxorem, quia, ut dicit Innocentius III. in dicta decretali, lepra superueniens soluit sponsalia, & impedit matrimonium contrahendum, quamuis non dirimat contractum, quia, ut dicitur 17. q. 2. nequis. In promissionibus subintelligendum est rebus stantibus, ut nunc. Et ibi datur exemplum de eo, qui dat gladium suum custodiendum alicui sub pacto, quod illum sibi restituet quoties reperietit. Si ergo postea efficiatur furiosus, uel uelit alium occidere, ille apud quem depositus fuit, non tenetur illum ei restituere, eo, si quod res non sunt in eodem statu sicut prius.

MORALITER, Christus in baptismo afflauit animas nostras, promittens eas ducere de presenti interitu ab hoc seculo cum solemnibus celebrationibus nuptiarum in caelo. Attendere ergo debemus qualem erant dictæ animæ cum primum Christus ea afflauit, Nam tunc erant immunes culpa, & peccata, hoc operante efficacia baptismi. Si igitur postea superuenierit aliqua enormis deformitas per mortalem culpam in ipsis animabus non tenetur Christus eas introducere secum in domum suam celestem. Quis si contra cum objecerit uelut ex illis verbis **Mat. 16.** ubi ipse Christus ait, Qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit. Vtique poterit illis respondere, quod conditio non stat, quia sensus prædictæ propositionis est, quod qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit, dummodo perseueret in gratia baptismali. Vbi ergo conditio non stat non tenetur Christus talibus dare uitam æternam, sed tanquam leprosos & immundos potest merito à se re-

Post III. Dom. Quadrag. 171

repellere. In cuius figura legitur Deuteronomio 24. quod si homo in veteri lege accepisset uxorem, quæ non inuenisset gratiam coram oculis eius propter aliquam sceditatem, tunc poterat scribere libellum repudij, & dare in manu illius, & dimittere eam de domo sua. Vbi ad propositum per hominem uxorem ducentem intelligitur Christus, qui ducit animas nostras in sponsas in baptismo, saltem iniriatur. Huiusmodi autem uxores incipiunt tunc displicere huic ac tanto sponso, quando maculantur, & scelerent per mortale peccatum. Propter quod rationabile dabit illis libellum repudij in die iudicij quando dicit eis illud **Matth. 15.** Ite maledicti in ignem æternum. Sicque confusibiliter mittentur in leprosam inferni. Quorum sceditas, & lepra significatur per lepram Naaman Syri, de quo legitur in hodierno Euangelio.

In presenti ergo Euangelio de tribus principaliter fit mentio, videlicet, De iudæorum uana petitione in principio Euangelij, De Christi gloriosa excusatione, [Amen dico uobis, quia nemo propheta. De eorundem iudæorum furiosa intentione, ibi.] Repleti sunt omnes &c. Primo igitur, &c. Pro quo notandum, quod, ut refert Lucas Euangelista, uana dierum pharisæi & grossi millordi ciuitatis Nazareth habent res Christum præsentem in ciuitate sua, in qua etiam ipse Christus conceptus, & nutritus fuerat pro magna parte sine iuuentutis, uenerunt ad ipsum & quasi cum magna auctoritate dixerunt ei. [Quanta audiuimus.] supple miracula [facta] à te in Capharnaum: fac & hic in patria tua, supple, tot & talia. Audiuimus enim quamuis non credamus quod incerta fama de te vulgauit, uidelicet; quod curaueris seruum Centurionis in Capharnaum ægrotantis, & decumbentis. **Matthæ. 8.** Item, quod ibidem quendam dæmoniacum curaueris, **Luc. 10.** Similiter, & socrum Simonis à febre releaueris, & sanaueris subito, ubi supra. Item, quod in eadem ciuitate Capharnaum multos dæmoniacos, & infirmos uariis languoribus curaueris uno & eodem die, uidelicet, post solis occasum, ut patet ibi supra. Fac ergo talia in patria tua.

QVÆRITVR cur Christus non fecit tot, & tanta miracula in Nazareth, sicut in Capharnaum. Maximè cura

Y ; post,

post regressum Ioseph de Aegypto ipse Christus vsque ad trigésimum fermè suæ ætatis annum in dicta ciuitate manserit, propter quod etiam Nazarenus uocabatur. Ad hoc quæsitum sufficientissimè respondet Christus in præsentis euangelio, cū ait [quia nemo propheta acceptus, &c.] Sed præter hanc rationem, & causam possumus plures alias assignare secundū, quòd ciues ciuitatis Nazareth deficiebant, & errabant turpiter in sua petitione, primò enim deficiebant ex parte incredulitatis, quàm ostenderunt verbo, Christo di. Quanta audiuius facta in Capharnaum, quæ tamen non credimus esse vera, ut exponit gloss. interlin. Vnde, & Mat. 6. dicitur, quòd Christus non poterat in Nazareth ullam uirtutem facere, nisi, quòd paucos infimos curabat, & mirabatur, idest, ad modum admirantis se habebat propter incredulitatem eorum, Et nota, quòd dicitur [non poterat,] scilicet de iustitia, quod tamen poterat absolute, & de omnipotentia. Iustitia enim exigebat, ut propter illorum ciuium incredulitatem, miracula apud eos Christus non faceret. Non ei go, ut inquit, gloss ord. uiluerat Christo patria sua, qui amabat ciues, sed incredulitas eorum hoc non merebatur. Et fortè hodie apud Christianos miracula nulla, aut pauca fiunt propter eandem causam, scilicet, propter eorum incredulitatem. Nam hodie multi sunt Christiani solo nomine, apud quos etiam fides perit. Aut si fidem habent tamen mortua est, de multis loquor. Fides, inquit, Iacobus, sine operibus mortua est. Iac. 2. Modò constat de multis Christianis, quòd non habent Christianorum opera. Igitur, aut fidem non habent, & per consequens Christiani non sunt, aut saltem eorum fides mortua est, utpote, non uiuens per charitatem. Non, ut dicit Hierem 3. parte. epistolarum suarum, episto. 85. qui Christum tantum ore, & non opere laudat, ipsum negat. Si ergo quæ dicis simiter credere, Deum timeres, & de peccatis tuis uerecundaberis. Hæc ille. Secundò deficiebant Iudæi in sua petitione, quam Christo hodie fecerunt ex parte falsæ assimationis. Credebant enim Christum esse patriæ suæ multum obligatum, eò quòd ibi edocatus fuisset, ut dictum est, cum tamen oppositum esset omnino uerum. Vnde, & dixerunt ei. [Fac, & hic in patria tua,] supple, signa, quæ alibi operaris. Nec tamen fuit patria Christi exors. beneficiorum diuinorum, ut ait

Amb.

Amb. super Lucam lib. 10. Quod, inquit, maius miraculum, quàm quòd in ea natus est ipse Christus, idest, conceptus? Nam omnis conceptio est natiuitas in utero. Tertio deficiebant Iudæi in sua petitione ex parte materiæ. Petebant enim signa ex quadam curiositate. Non ergo, ut in Christum crederent, sed forte, ut aliquid noui uiderent. 1. Cor. 1. Iudæi signa petunt. Quarto ex parte intentionis peruersæ, scilicet, eum reprehenderent si in signo deficeret. Quintò ex parte modi petendi, quia cum imperio, & proteruè petebant, dicentes. [Fac, &c.] Cum tamen potius dicere debuissent cum omni mansuetudine. O egregiæ, & sanctissimæ propheta bene ueneritis ad ciuitatem uestram, in qua conceptus, & nutritus fuistis. Rogamus ergo uos, ut pro reuerentia aduentus uestri ad nos, dignemini curare infirmos nostros, sicut nuper audiuius uos curasse infirmos ciuitatis Capharnaum, Non sic autem locuti sunt, sed magis cum auctoritate, & imperio, dicentes. [Fac, & hic, &cet.] ideo exaudiri non meruerunt. Et sic patet solutio ad quæsitum.

SECUNDÒ principaliter in præsentis euangelio fit mentio de Christi gratiosa excusatione ad Iudæorum indiscretā, & præsumptuosam petitionem, cū ait. [Amen,] idest, uerè dico uobis, quia nemo propheta acceptus est in patria sua, scilicet debito honore, & reuerentia. Quasi diceret secundū gl. interlin. Ideo non operor inter uos miracula, non quia patriam oderim, cui beneficium natiuitatis meæ contuli, sed quia estis increduli, & quia nemo propheta acceptus est in patria sua, idest, raro aliter contingit, quia, ut habetur Micheæ 7. Inimici hominis domestici eius. Vnde etiam legitur Marc. 6. quod iudæi despectiuè de ipso Christo loquebatur, dicentes. Nonne hic est faber filius Mariæ frater Iacobi, &c. gl. interlin. idest, cognatus sequitur. Et scandalizabatur in illo, uidelicet, ipsum contempui habentes propter hanc causam. Deinde ipse Christus excusat se ab operatione miraculorū in ciuitate sua Nazareth, siue in patria sua, & hoc per duo exempla, siue per duplicem historiam sacre scripturæ. Prima est de Helyæ. Secunda autem de Helyseo, qui ambo fuerunt sanctissimi prophetae, nec tamen signa sua fecerunt apud compatriotas suos, sed potius extraneos. Helyas quidem multiplicauit farinam, & oleum mulieris uiduæ ciuitatis Sateptanæ

Y 4 tempore

tempore famis, vt pater 3. Reg. 28. Helyseus verò sanauit Naamam Syrum a lepra sua. 1. Reg. 5. Non mirum ergo si Christus, qui est caput prophetarum, non facere signa sua in patria sua, cum etiam Helyas, & Helyseus. atque ceteri minores prophetae minus in patria sua, quàm in aliis ciuitatibus fecerint signa sua, fuerintque minus ibi honorati, quia vt dicit glo. ord. propemodum naturale est ciues ciuibus inuidere. Nec enim considerant præsentia viti operæ, nec pariter virtutes, sed fragilem potius recordantur infantiam. Et ad hoc propositum facit historia de quodam famoso prædicatore, qui dum prædicaret per quadragesimam Rorhamagi, quadam die, quidam Rusticus de Villagio suæ natiuitatis illic affuit. Cum ergo videret ex omni parte populi ac currentem ad sermonem eius, interrogauit vnum de transeuntibus, quo pergeret tantus populus, & tam velociter. Cumque alter respondisset, quòd ad sermonem talis fratris, exprimendo nomen ipsius, ait rusticus. O quam stultus, & leuis est populus huius ciuitatis, qui sic currit post talem prædicatorem. Ego, inquit, optimè noui eum. Sumus enim de eadem parochia. Certè cum interdum venit ad nos, parum curamus de eius prædicatione, quia bene nouimus eum, & parentes suos. Simul enim didicimus alphabetum, sed per Deum non erat eo aliquis rudioris intellectus in toto gymnasio nostro. Ecce quomodo, vt in pluribus, homines potius recordantur fragilem aliorum infantiam, quàm considerent præsentia eorum opera. Nota etiam historiam de illo rustico, qui nolebat adorare imaginem crucifixi parochiæ suæ, eo quòd erat facta de trunco pyri orti sui. Pater ergo, quod nemo propheta, &c. Vnde etiam videmus hodie, quod clerici facilius promouentur ad beneficia in terra aliena, quàm in sua. Et similiter Medici, & Chirurgici, iudices, & aduocati, artifices, & mechanici plus estimantur in solo alieno, quàm in proprio. Ecce enim Ioseph affligitur in terra sua, etià à propriis fratribus. Gen. 37. Qui tamen exul factus, & in Aegyptum captiuus descendens, tantum exaltatur in curia regis Aegypti, vt curam totius regni sui in manu sua posuerit, essetque secundus post regem, Gen. 40. Item Abraham dictum est à domino, Gen. 22. Egredere de terra tua, & de cognatione tua, & veni in terram, quàm monstraui tibi, faciamque te crescere in gentem

gentem magnam. Item Maria, & Aaron murmurabant contra Moysen fratrem suum, qui alieni obediebant. Numeri 22. Item 1. Reg. 25. legitur, quòd Nabal valde contempsit Dauid compatriotam suum, quamuis esset rex à domino constitutus, ita, ut despectiuè diceret seruis ipsius Dauid petentibus panes pro domino suo rege. Quis est Dauid, & quis est filius Ysai? Bene ergo scriptum est Mar. 6. quòd non est propheta, sine honore nisi in patria sua, & in domo sua, & in cognatione sua, Et est verbum Christi loquentis ibidem.

ALLEGORICE, iuxta illud verbum præsentis euangelij [quando clausum est cælum, &c.] Notandū, quod clausio cæli annis tribus, & mensibus sex, rectè significat ignorantiam fidei, & mysteriorum eius. Apertio autem cæli designat reuelationem ipsius fidei, & mysteriorum eius. Quæ quidam apertio seu reuelatio facta est tempore legis gratiæ, propter quod Christus de tanto beneficio gratias agens Deo, Lucæ 10. dicebat. Confiteor tibi domine pater cæli, & terræ, qui abscondisti hæc à sapientibus, & prudentibus, idest, sanctis patribus veteris testamenti, & reuelasti ea paruulis, idest, humilibus Christianis. Item ibidem dicebat Christus Iudæis, Multi reges, & prophetae voluerunt videre, quæ vos videtis, & non viderunt, & audire, quæ vos auditis, & non audierunt. Ecce quomodo in nouo testamento apertum est cælum, & descendit pluuia gratiarum, & visum omnium.

MORALI TÈRMINO clauditur cælum, quando exigentibus demeritis hominum Deus non dat pluuiam congruo tempore, nec similiter rorem, sed potius ardorem vehementem, humorem terræ desiccantem, ad quem sequitur terræ, sterilitas, & per consequens fames, atque omnium bonorum temporalium egestas, & penuria. Sic enim comminatur ipse dominus transgressoribus mandatorum suorum Deuter. 28. Dicit enim Plinius in naturali historia lib. 8. cap. 9. quòd elephantes indomiti, & quasi rabidi, domantur fame, & verberibus. Sic, & per egestatem, & terræ sterilitatem corrigit Deus insolentiam peruersorum hominum. Vnde refert Gaguinus in chronica regum Franciæ, quòd tempore regis Lodouici filij Caroli simplicis, fuit tanta carità bonorum in Francia, vt sexarius frumenti 34. libris Turonen. venundaretur, cum tamen de communi cura

duabus libris eiusdem monete comparari solet. Verissime est autem talem caritatem accidisse propter blasphemias, & multa vitia carnalia, quibus nostra gens Gallica implicari, & infici solet. Sed quomodo poterimus aperire celum sic contra nos, quomodo clausum? Certe recurrendo ad eum, qui claudit, & nemo aperit, aperit, & nemo claudit, & hoc per deuotam orationem, & cordis compunctionem, & humiliationem. Iac. 5. Orauit Helias, & celum dedit pluuiam, & terra dedit fructum suum, ut patet 3. Reg. 18. Sic. n. aperuit ipsum celum populus Attrebaten. Pro quo notandum, quod circa annum domini millesimum, aut paulo plus tanta contigit terrae sterilitas, & siccitas per totum territorium Attrebaten. quod per plures annos non cecidit ulla aqua gutta, aut ros de caelo super dictum solum. Cumque antistes dictae ciuitatis uir eximia sanctitatis iudicaret hoc ex ira Dei magna procedere mouit uniuersum populum ad orationis suffragium, dicens nullum aliud adesse remedium, simul indicens ieiunia, elemosynas, processiones publicas, & solenes, ac caetera pietatis opera, ut sic saltim placaretur Deus, quia teste Ouidio in li. qui est sine titulo. Flectitur iratus uoce rogante Deus. Nec multo post quodam in die mane facto repetitum est totum illud solum, quod attesiam dicunt, manna coopertum. Quod mox ad solis ardorem liquefactum est, praeter modicam portionem; quae intra urnam inter thesaurus ecclesiae cathedralis dictae ciuitatis ad perpetuam rei memoriam in hanc usque diem reseruatur. Sicque ex tunc terra illa uelut a domino impinguata dedit fructum suum uberrimum. Propter quod ad habendam immortalem memoriam tanti beneficij singulis annis dominica prima post Pascha, in qua legitur Euangelium. Ego sum pastor bonus, celebratur insignis processio in dicta ciuitate, in qua defertur Manna, pronuntiaturque sermo ad populum in eadem processione, quem aliquando fecimus assumpto themate illud Exo. 16. Manhu. Unde & super hoc habentur metra. Attrebatu manna, Romae pluit uactio sancta, uidelicet, in die natiuitatis domini. Hierusalem sanguis, scilicet, passione domini haec sunt tria signa salutis. Patet ergo, quomodo caelum, quod clauditur ab influentia sua propter peccata hominum, aperitur, & reseratur per deuotum orationis suffragium. Nam sic ipsum aperuit Helias, ut dictum est similiter, & pius pastor Attrebat.

Attrebaten. una cum suo deuoto clero, & populo. Et in hoc datur nobis documentum orandi dominum sterilitatis, aut siccitatis tempore.

QUAERITUR circa praedictam historiam de Helia, quare ipse tempore famis potius missus est ad mulierem uiduam, quam ad alias personas egentes, quae multae erant, tunc temporis, tam in Sarepta regionis Sydoniorum, quam in terra Iudeae, & Galileae. Respondeo, hoc iussit dominus ipsi Heliae fieri, & ad insinuandum, quod tam diuites, quam potentes huius seculi pariter, & iudices debent suo modo praecipue subuenire uiduis, & pauperibus, ac caeteris humano auxilio destitutis. Ita enim praecipit ipse dominus in Sacra Scriptura frequenter, ut ibi Esa. 1. Subuenite oppresso, iudicate pupillo, & causam uiduae suscipite. Hoc enim pietatis genus est summum Deo gratum, & acceptum. Propter quod ipse Esaias, ubi supra in persona domini loquens taliter agentes subdit, dicens. Venite, & arguite me, supple si non remunerauero uos pro tali pietatis opere. Et per oppositum ipse dominus valde indignatur, quando talis miserae personae iniuste opprimuntur etiam ab his, a quibus supportari, & defendi merito deberent. unde Exo. 22. postquam promisit Dominus dicens. Viduae, & pupillo non nocebitis, mox subiunxit, di. Si leseritis eos, uociferabuntur a me, & ego audiam clamorem eorum. Maxime autem tales puniet dominus in generali iudicio. Nam tales oppressores uiduarum, & pupillorum in dicto iudicio, secundum vaticinium Psalmi. Turbabitur a facie eius. Sed cuius eius? Certe patris orphanorum, & iudicis uiduarum. In quibus uerbis ipse Psalmi. uocat Christum patrem orphanorum, & iudicem uiduarum. Turbabitur ergo tales a facie Christi iudicantis, quando illis improperebit, quod pupillo non iudicauerunt, neque causa uiduae ad eos est ingressa, ut habetur Esa. 1. Et sic patet de Helia missio ad mulierem uiduam, & quid significet clausio caeli facta tempore suo.

CONSEQUENTER videndum est aliquid de alia historia, quae tangitur in presenti Euangelio, uidelicet, de Naama, Syro, leproso, postea sanato per merita, & praesens Helisaei prophetae. Nam constat, quod aquae Iordanis fluiti non habuerunt naturalem uirtutem eum curandi a lepra. Et ideo restat dicere hoc esse factum per merita uiri Dei Helisaei.

ALLEGORICE ergo seu mysticè Naaman leprosus, sed postea Dei gratia à lepra curatus, rectè designat populum gentile, qui fuerat olim leprosus lepra infidelitatis, sed in Christi aduentu fuit mundatus à lepra sua per mundationem sacri baptismatis, in xra id, quod diu ante prophetauerat Ezechiel in persona domini. 36. capitu dicens. Effundam super vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus, & cæ. Et hoc tam à culpa, quàm à totali pœna, ut patet de conf. distinct. 4. per baptismum.

MORALITER. Iste Naaman leprosus significat quemlibet peccatorem, & signanter superbum, auarum, luxuriosum, secundum tres proprietates lepræ. Est enim lepra primo morbus contagiosus. Et quantum ad hoc significat superbiam, quæ est contagiosa, ut potè transiens de vno in alium per communicationem, Eccles. 13. Qui communicauerit superbo, induet superbiam. Secundo lepra est morbus sribundus, & alaceratius. Et quantum ad hoc significat auaritiam, quæ non satiatur, Eccles. 5. Auarus non implebitur pecunia. Tertio lepra est morbus fetidus. Et quantum ad hoc significat luxuriam, quæ facit fetere miserum hominem coram Deo, & hominibus Iohel 1. Computruerunt iumenta in stercore suo. Sed quomodo poterit peccator ab hac lepra mundari? Certè necesse debet se lavare ad instar Naaman, sed non in aquis Iordanicis, quin verius in aquis compunctionis, & contritionis, Psalm. Lauabo per singulas noctes lectum meum; & cæ. Vel ista aqua, in qua lauari debet leprosus peccator, ut mundetur a lepra, est gratia Spiritus sancti, Psalm. Lauabis me Domine, & super niuem dealabor. Sed quid est, quod solus Naamã mundatus est a lepra? Certè per hoc designatur paucitas rectè poenitentium post lapsum. Propter quod dicit venerabilis pater, Amb. lib. 2. c. 10. Item libro de vnica poenitentia. Et similiter recitatur de poen. dist. 3. reperitur, Facilius inquit inueni, qui innocentium seruauerint, quàm qui congruè poenitentiam egerint. Hoc tamen dictum secundum glo. debet intelligi de perfectissima poenitentia, quæ non solum debet peccata, uerum etiam peccandi extirpat affectum. Et hanc poenitentiam habere difficillimum est. Vel secundum eandem glo. intelligitur de integritate carnis, siue de uirginitate. Et tunc est sensus. Facilius inuenitur, qui seruet uirginitatem, quam qui post

post corruptionem carnis seruet veram continentiam. Nam semel lapsus facilius cadit. Item facilius est ad uirtutem erigere nouos quam ueteres, & in peccatis suis assuetos reuocare ad rectum viuendi modum. Da exemplum de illis, qui dicunt, quod mallent nouam erigere domum à fundamētis, quàm in talem, uel talem antiquam reparare. Patet ergo quam pauci sunt, qui perfectè poeniteant post lapsum. Et ideo, qui ista uideat, ne cadat.

TERTIO principaliter in presenti euangelio fit mentio de iudeorum furiosa intentione circa Christum, cum subditur. [Et repleti sunt omnes in synagoga, ita hæc audientes] eo, scilicet, quod Christus uidebatur eos tangere uisceraltiter de incredulitate sua, & quod propterea non erant digni, quod apud eos faceret aliquod signum. Insuper quia uidebant præferre deuotionem Gentilium deuotioni eorum. Bene ergo de talibus prophetauerat Psalm. dicens. Exarsit ignis super aræ (in synagoga eorum) id est in congregatione eorum. Sed quia talem ignem non extinxerunt in presenti; ideo modo grauiorem patiuntur ignem, uidelicet in inferno, de quo subditur. Flamina supple infernalis combustit peccatores. Id est iudeos, qui antonomasticè, & per quandam abundantiam militiæ appellantur peccatores. Sequitur, [Et surrexerunt & eiecerunt eum extra ciuitatem] scilicet Nazareth, super quod dicit Beda, & recitatur in gloss. ordina; quod ipsi iudei facto de seipsis ostenderunt esse uerum, quod ipse Dominus prædixerat, quod scilicet nemo propheta acceptus est in patria sua, quia de facto eiecerunt eum extra ciuitate in suam. Et ideo salutem non merentur, qui Saluatorem de suis finibus expellunt. Hæc ibi sequitur, (Et duxerunt illum; usque ad supercilicium montis, super quem ciuitas illorum erat edificata, ut precipitarent eum.) Vnde locus ille usque in hodiernum diem uocatur salutis. Et in hoc facto ipsi iudei ostenderunt se peiores magistro suo diabolo, secundum glo. ord. Ille enim tantum ait Christo, Mitte te deorsum Matr. 4. Isti autè facto ipsum mittere deorsum conantur. [Ipse autem transiens per medium illorum ibat.] In quo apparuit Christi immensa uirtus, & potentia. Refert autem magister in histor. scholast. ca. quod cum pijssimus Iesus de manibus iudeorum tanquam de ore leonum fuisset elapsus; & per mediū illorum de summitate

mitate rupis descenderet, atq; sub rupe adiacente latere uel-
let, subito ad tactum uestimentorum eius saxum illud subter-
fugit, & ad instar eccę solum quandam cõcauitatem fecit,
in qua Dominicum corpus reciperetur. In quo quidem loco
uniuersa lineamenta, & rugę uestis atq; uestigia pedum eius-
dem Christi usque in hodiernum diem apparent, sicut, testan-
tur illi, qui uiderunt. Hęc ibi.

Ex prædictis possumus inferre tale corollarium, q; ira est
periculosissima bestia. Istud sic pater. Multa enim peccata
possunt interius celari, & abscondi. Non sic autem est de ira.
Non enim se intra se continere potest, neque similiter in ui-
sceribus cordis humani abscondi. Sed uelut quoddam parum
demonium conscientiam, & animum torquens, extra uisibi-
liter, atque sensibilibiter apertè se ipsam manifestat, tam ore per
effrenatum sermonem, quàm facie per immuratum colorè,
quàm etiam per cætera membra per tremorè, & titubationè,
Interdum etiam per uolentiam manuum iniectionem, sicut
patet in proposito. Bene ergo dicebat moralis ille Sen. libr. 1.
de ira, quòd ira non est aliud quàm breuis insania. Item post
paucos. Cætera, inquit, uitia abscondi possunt, ita uerò se pro-
fert, & prodit in faciem exeundo. Et quanto maior fuerit, tan-
to effrenescit manifestius. Vnde idem ubi supra, post pauca cõ-
parat homines iracundos, plurib. animalibus ferocissimis.

Primò quidem apris, qui spumant, & dentes offendit
cum sunt in furore.

Secundo uerò tauris, qui postquã irati sunt, spargit
hinc inde cum cornibus, & pedibus terram.

Tertio autem leonibus, & rabidis canibus, qui nemi-
ni parcunt, nec domesticis, nec extraneis. Prædicta autem de
facili applicari possunt hominibus iracundis, & signanter,
quam diu sunt in suo magno igne iræ, & impatientię. Deinde
idem Seneca in prædicto libro refert grandia mala, quæ opo-
ratur prædicta sæua, & crudelis bestia ira, ira dicens. Ira est
quæ destruit munitissimas ciuitates, & eas funditus proster-
nit. Ira est quæ uenena propinat, & homines occidit. Ira est
quæ ecclesias euertit, & prophanat cū bellum imminet. Aspi-
cit, inquit, solitudines per multa millia sine habitatore deser-
tas. Has ira exhaust. Hęc il. Cum ergo uidemus castra olim
munitissima ad terram prostrata, si queramus, quis hoc fecit,
aut

aut in causa fuit, meritò responderi potest, quod ira. Item die
de multis ciuitatibus ad terram deiectis, & similiter & de ple-
risque ecclesiis, & locis sacris, ac huiusmodi. Ecce quàm cru-
delis, & in manissima est hęc bestia ira. Et ideo merito cauere
debemus.

MORALIT ER. Per habitates synagogæ ciuitatis Na-
zareth, qui irati sunt aduersus Christum, eo quòd diceret eis
veritatem, propter quod ipsum turpiter eiecerunt extra suam
ciuitatē. & quòd amplius est, ipsum hac occasione uoluerunt
præcipitare, & occidere, ut patet ex præcedentibus, rectè signi-
ficantur prælati Ecclesiastici, & clerici, qui irascuntur uel
inimenter aduersus prædicatores ipsos de suis uitijs, & insolen-
tius etiam quantumcunq; discre. è reprehendentes, ut potè
de cocubinato, aut beneficiorum pluralitate, seu de irreue-
rentia ad diuina, & huiusmodi. Vnde quandoque propter ta-
les reprehensiones, & iniectiones, interdunt eis prædica-
tionis officium per suas dioceses. Insuper quandoque uolunt
ipsos prædicatores quantumcunq; exemptos ad suas curias
trahere, mittentes ad eos unum, Ceteris coram nobis, &c.
& de ipsis iudicare. Propter quos abusus tollendos sanctissi-
mè statuerunt summi Pontifices Romani, ut in multo subde-
rentur diocesani locorum dicti prædicatores, & signanter
de quatuor ordinibus mendicantium, qui portant pondus
diei, & ætus, quo ad prædicationis officium. Et de fratribus
quidè Prædicatoribus pariter, & minoribus extratextus for-
malis suæ exceptionis à iurisdictione, & potestate ordinario-
rum, extra de excessibus præl. c. nimis iniqua. Item c. sed quod
incipit, praua. Hodie autem fratres Augustinenses, & Car-
melitæ eodem priuilegio gaudent. Bene aut dictum est per sa-
pientem Salo. Prou. 15. Non amat pestilens eum, qui se contum-
pit, & Tullius de uera amicitia. Veritas, inquit, odium parit.
Moneo tamen patres mendicantes ne in suis prædicationibus
indiscretè, & effrenatè latent contra uiros ecclesiasticos, &
prælatos, ponentes in celum os suum, & facientes trabem de
festuca, scilicet scandalum addentes scandalo, uel, scilicet ali-
ter facientes incidant in canonem, in clementinis rub. de pri-
uileg. c. religiosi, ubi præcipitur in uirtute sanctæ obedientię,
& sub interminatione maledictionis æternæ, ne religiosi in
suis sermonibus detrahant ecclesiarum prælati, notantes sup.

Feria Tertia

eos in particulari, vt dicit Iohan. And. in glo. Licet tamen in generali, & caute eorum vitia reprehendere, vt inquit, idem Iohan. Sic ergo agant, & prædicent patres medicantes, vt nullus meritò scandalizetur, sed bonis, & honestis medijs, atque sermonibus sale conditis omnium, ac singulorum salutem procurare studeant, ut tandem æternam mercedem percipere valeant. Quam nobis concedant.

FERIA TERTIA POST TERTIAM DOMINICAM Quadragesima.

RESPICIENTES Iesus discipulos suos, dixit Si mon Petro, Si pec. Matth. 18.

PRIMA INTRODUCTIO.

LEX Imperialis. ff. de neg. gestis l. sed an ut tro. §. is autem allegans Iuricons. Vlpianum, dicit, quòd si quis fideliter negocium alterius gesserit, dato, quòd ipsum negocium non fuerit suum effectum sortitum, nihilominus potest petere expensas. Casus est talis. Plato grauiter, & periculosè ægrotans iubet ad se medicum accersiri. Quo aduentato laborat quantum potest, ut releuetur æger, etiam nihil omittens de concernentibus artem suam. Nihilominus, quia non est in potestate medici, ut semper releuetur æger, ideo inualefcente morbo, moritur ægrotus. Quo mortuo, medicus petit expensas sibi refundi. Hoc autem facere recusant hæredes defuncti Platonis, dicentes, quòd in nullo profuit illi. Si ergo hæc lis ventiletur coram perito iudice, quàm sententiam dabit? Certè dicit, quòd hæredes, aut similes curam bonorum defuncti habentes, debent satisfacere dicto medico, maximè cum dicat lex Imperialis præallegata, quòd si quis fideliter negocium alterius gesserit, dato quòd ipsum negocium, &c.

MORALITER. Prædicta lex potest multipliciter exponi secundum, quòd multiplex est medicus, videlicet, Christi, curatus, deuotus, catholicus.

PRIMVS igitur medicus, & qui est decanus cæterorum medicorum est Christus, qui de seipso loquens. Matth. 6. dicit. Non est opus ualentibus medicus, sed male habentibus.

Non

Post III. Dom. Quadragesima. 177

Non enim ueni uocare iustos, sed peccatores. Idem habet Luc. 5. Iste igitur summus, & cælestis medicus, de terra creauit medicinam, vt habetur Eccl. 38. Quæ quidem terra aliud non fuit, quàm ipse dignissima humanitas, de qua in cruce fluxit mundi medicina. Aegri autem seu patientes sunt omnes mundi peccatores, quos omnes ac singulos paratus est sanare à morbis animæ prædictus medicus. Et propter hanc causam descendit in hunc mundum, uocatus tamen, & postulat praxibus sanctorum patrum. psal. Sanat omnes infirmitates tuas, & Luc. 6. Virtus de illo exibat, & sanabat omnes, supra quantum in se erat. Si quis ergo non sanatur à morbo peccati, & culpæ, nullo pacto debent hoc imputare huic ac tanto medico, nec similiter suam futuram damnationem, maximè cum ipse dicat Osee. 13. Perditio tua Israel ex te, in me autem auxilium tibi. Et quia iste medicus secundum præsentiam carnis assumptus est in cælum, qui nusquam deest secundum præsentiam, & potentiam diuinitatis, ideo nobis reliquit suos famulos pro medendis nostris plagis, id est rebus. Et hi sunt ecclesiæ prælati, quibus præcipit in euangelio hominibus, ut sint solliciti intendere ad infirmos, & mederi eorum vulnera, etiam septuagies septies si opus fuerit. Ecce uidetis charissimi, quàm sollicitus sit iste cælestis medicus de salute omnium nostrum. Quis ubi labor suus, ac famulorum suorum fuerit suum plenarium effectum consecutus, videlicet per efficacem procuracionem nostræ salutis? tunc tenemur illi ad expensas, id est adingentes gratiarum actiones. Hæc est enim tota merces, quam petit, te pro omni labore suo & pro omnibus beneficijs suis Christus. Quis si non, adhuc nihilominus tenemur ad dictas expensas, id est ad debitas gratiarum actiones. Et quia illas non poterunt soluere ipsi infirmi peccatores, ideo perpetuo recludentur in carcere inferni tanquam in poenam. Qui cum ibi se repererint, nullam occasi- nem habebunt plangendi se de prædicto medico, quia fecit pro eorum salute, quòd potuit, &c.

SECUNDÒ, medicus est quilibet Ecclesiasticus prælatus, vt potè curatus in ordine ad parochianos suos, quos debet mederi cum uidet eos ægrotare. Tum uerbo salutis eos à peccatis suis reuocando. Tum pro eis deuotè dominum orando. Tum sacramenta ecclesiastica sibi commissa illis ministrando.

Ser. Quadr. G. Pep.

Z

strando

strando. Et ideo propter has causas, & similes ipsi subditi tenemur ei ad expensas, i. ad uitæ suæ sustentationem, ut potè, ad decimarum solutionem de omnibus agris suis, & fructibus possessionum suarum, & etiam de animalibus suis, & huiusmodi. Vnde, & Iacob Gen. 28. dicebat ad dominum Cunctorum, quæ dederis mihi, decimas offeram tibi. Qui autem possessiones non habent, tenetur ad decimas personales, ut potè, de illis bonis, qui lucrantur negotiando, siue operando manibus suis, & huiusmodi. Vnde Aug. dicit, & recitatur 16. q. 1. decimæ. De militiâ, inquit, & de negotijs, atque artificio, reddere decimas. Hoc tamen obseruandum est secundum consuetudinem patriarum, ut ait Beatus Thom. 2. 2. q. 87. artic. 2. in sol ad primum.

TERTIVM medicus est quilibet fidelis catholicus, qui zelat salutem proximi sui. Quem si viderit ægrotare per culpam mortalem, medetur ipsum fraterna correctione, quia ut habetur Eccl. 17. Vni cuiq; mādauit Deus de proximo suo. Quis si peccans eum audierit, in effectu suam uitam emendādo, tunc ipse corripens reportabit maximum lucrum, ut potè cooperātor suæ salutis existens. Vnde Iac. 5. Si quis ex uobis errauerit à ueritate, & conuerterit quis eum, scire debet, quoniam qui conueriti fecerit peccatorem ab errore uitæ suæ, saluabit animam eius à morte, & operit multitudinem peccatorum. Si uerò eum non audierit, sed quod deterius est, monita sua salutaria spreuerit, & irriserit, non tamen propterea perdet talis pēnam suam, sed habebit expensas suas à domino, i. æternum præmium pro huiusmodi charitatis opere, Ezech. 3. Si annunciaueris impio, sup. impietatem suam, ut se corrigat, & ille non fuerit conuersus, ipse morietur in impietate sua, tu autem animam tuam liberaſti. Ac si dicat propheta, Fecisti, quod debuisti, nec habes ulterius peccatum, si ille non se correxit, quinimo magnum habes meritum a pud Deū. Et hoc est opus ad quod Christus in præſenti euangelio nos admonet, dicens, Si peccauerit in te frater tuus, uade, & corripe eum, &c.

SECUNDA INTRODUCTIO.

SI peccauerit in te frater tuus, uade, &c. Matt. 18] Scribitur extra de treuga, & pacc. c. treugas. q. sententiam ecclesiasticam

ſticam debet præcedere trina monitio. Casus est talis. Est aliquis sacerdos, qui accusatur apud suum diœcesanum de incontinētia, seu alio crimine notorio. Quo audito diœcesanus monet eum semel, bis, ter, ut caueat sibi ab huiusmodi peccato, & scandalo, ericiendo concubinam suam. Ille autē tanquā obstinatus, & immemor suæ salutis renuit ita facere. Quid ergo iuris in hoc casu? Certè in tali casu dictus diœcesanus potest in eum ferre sententiam ecclesiasticam tanquam contra contumacem, & scandalosum. Item enim, decernit Alexander III. per præallegatam decretalem.

MORALITER. Nulla sententia est magis, aut tantū timenda sicut illa, quam pronuntiabit Episcopus Christus in die iudicij contra reprobos, dicentes, Ite maledicti, &c. Quia tamen dictus Pontifex Christus non uult mortem peccatoris, nec aliquos perire, sed omnes ad penitentiam reuerſi, ideo multipliciter admonet pauperes peccatores ad emendationem morum, & uitæ. Tum per internas inspirationes Iahā. 3. Spiritus, ubi uult spirat, & uocem eius audit, Tum per corporales castigationes. Greg. Mala, quæ nos hic præmunt, ad Deum ire compellunt. Tum per aperta scandala. In Psal. Imple facies eorum ignominia, & quærent nomen tuum domine. Tum per suos prædicatores, Luc. 14. Misit seruos suos hora cœnæ, id est, in fine mundi, dicere, inuitatis, ut uenirent. De hoc etiā figura legitur Exo. per plura capitula, in quibus legitur, q. dñs non solum bis, aut ter, uetumetiam pluries monuit Pharaonem regem Aegypti, ut dimitteret populum suum in pacē. Ille autem uelut contumax procaci ore, respondebatur dicens, Nescio dominum, & Israel non dimittam. Videns ergo Deus incorrigibilitatem illius, tandem fecit de eo tā seueram uisionem, ut de eo perpetua memoria maneat. Ad propositum, quis est Pharaon nisi obstinatus peccator, quem multipliciter admōnet Dominus, ut dictum est, & tamen sæpe ad eum redire per penitentiam refugit? Propter quod non mirum si sæpe contra ipsum irascatur, & tandem ipsum demergat in profundo putei infernalis. Iste enim est finis indisciplinatorum, & incorrigibilium hominum, qui nolunt audire uocem Domini, neq; uirorum proborum salutem eorum procurantium, & charitatiuè ipsos corrigentiū. Propter, quod tandem uirandi sunt, tanquam Ethnici,

Z 2 Publica-

Feria tertia

Publicani, vt dicit Christus in euangelio hodierno.

IN presenti ergo euang. de tribus principaliter fit mentio, videlicet, De fraterna correptione. In principio euangelij. De clauium iurisdictione, ibi. Quaecunque alligaueritis. De petitionum exauditione, ibi. Si duo ex vo, &c.

PRIMò igitur fit mentio, &c. Pro quo notandum, qd ut refert Matthæus in euangelio hodierno, Christus vna dierum eiecit oculos pietatis in discipulos suos, & signanter super Petrum, tanquam in eum, qui erat futurus Ecclesiæ pastor, & quem specialiter nolebat, instruire qualiter deberet in futurum se habere in corripiendis delictis subditorum. Nec quidem tunc solum Petrum instruxit Christus, verumetiam omnes Ecclesiæ prælatos, atque singulos catholicos, dicens. [Si peccauerit in te,] idest, te solo sciente. Vel in te, idest, te suo malo exemplo corrumpendo, seu etiam iniuria, vel contumelia afficiendo, vt exponit gl. interl. Sequi si Deum, quia tunc non est nostri arbitrij, vt dicit glo. ord. Frater tuus, fide vel ordine, aut professione. Nam quilibet talis est frater noster, eò quòd fraterno amore debemus ipsum corripere. [Vade.] Non ergo per solum rescriptum ipsum corripias, sed verbo. Nam plus prodest correctio verbalis, quam quæ fit scripto, quia, vt dicit Hieronym. ad Pauli. de omnibus diuinæ historix libris scribens, habet aliquid latentis energix viua vox. Est autem energia vis affectiua effectus. Vade ergo, nec parcas tuis laboribus, aut corporeis passibus, vt peccatorem ab errore, & periculo damnationis æternæ reuocet. Pro cuius etiam salute non peperit Dei filius proprio sanguini, [& corripe eum,] quia, ut dicit glo. ord. ita peccat, qui videns fratrem peccare tacet, sicut qui pœnitenti non indulget. Nam, qui postea dicit, si pœnitet dimitte, præmittit, si peccauit increpat [inter te, & ipsum solum.] Interl. ne publicè correptus verecundiam perdat, qua perdita in peccato permaneat. Sicut ergo, inquit, de Lyra. Medicus corporalis, si debito modo procedat, inititur inducere sanitatem, cum minori dispendio corporis, videlicet, sine membri abscissione, si fieri possit, quòd si non potest, tunc abscindit membrum minus nobile, ut conseruetur magis nobile, vel etiam totus corpus, sic ille, qui fratrem peccantem occulte corripit, debet charitatiuè procedere, & tentare si possit

Post III. Dom. Quadrag. 179

possit illum emendare absq; detrimento suæ famæ, eò quòd fama computatur inter maiora bona homini, eò quòd virtutes. Et ideo corripuens fratrem debet quantum ad famam conferuare. Patet ergo, quomodo debemus regulas proximum occultè peccantem, etiam occultè, & tacete inter eum, & nos corripere. Sunt tamen duo casus secundum doctores, in quibus propter imminens periculum non est necesse correctionem talem præmittere, etiam quantumcumque peccatum sit occultum, sed sine admonitione secreta debet hoc denunciare ei, qui potest prodesse. Primus casus est de hæretico occulto nolente alios corrumpere, & inficere. Secundus casus est de illo, qui est omnino deliberatus proderere ciuitatē hostibus. In primo enim casu debet sciens peccatum tale in proximo recurrere ad pastorem animarum hortatus, vt inuigilet supra gregem suum, eò quòd lupus est inter oues. In secundo casu debet talis recurrere ad rectorem ciuitatis, hortans eum, vt inuigilet diligenter circa custodiam ciuitatis, & pro causa. Et istos duos casus ponit B. Thom. 2. 2. quæstio. 33. artic. 7. dicens, quòd in illis duobus casibus debet sciens statim procedere ad denunciationem, ut huiusmodi nocuum, seu malum impediatur, nisi, inquit, forte aliquis firmiter æstimaret, quòd statim per secretam admonitionem posset huiusmodi mala impedire. Sequitur. [Si te audierit] pœnitendo, vel à peccato cessando [lucratus eris fratrem tuum,] glo. interl. per alterius salutem salus tibi acquiratur. [Si autem te non audierit,] idest, secretam tuam correctionem gratiosè non susceperit, adhibe tecum vnum vel duos testes, qui uelint prodesse, & non obesse. Et hoc intelligitur, quando proceditur per modum denunciationis, quia ubi proceditur per modum accusationis, non satis est habere vnum testem, sed ad minus oportet habere duos, iuxta illud Deuteronom. 19. Non stabit unus testis contra aliquem, sed in ore duorum, vel trium, &c. vt hic allegatur. Quis si eos nō audierit, ut potè, incorrigibilis existens [dic Ecclesia] idest prælato ecclesiastico, ut eum moneat, etiam sub pœna excommunicationis, secundum exigentiam casus. Quis si ecclesiā non audierit, i. si prælato eum moneati, seu excommunicanti non obedierit, si tibi sicut ethnicus, idest, gentilis, & publicanus, idest, infamis. Ex predictis ergo possimus summarie elicere, qd delinquentes

Feria Secunda

Secundum ordinem charitatis debent sic corrigi. Primo quidem in privato. Secundò uerò coram paucis. Tertio autem coram multis.

PRIMA correctio debet inducere illum, qui corripitur, in amorem corripientis. Secunda in timorem. Tertia in pudorem, & uerecundiam.

CIRCA autem materiam istam de correctione fraterna, & ad maiorem illius elucidationem, atque aliquam piarum mentium consolationem, & pacationem, hic inferuntur aliquæ ueritates.

PRIMA igitur ueritas. Præceptum de correctione fraterna non obligat, nisi certis conditionibus concurrentibus, & circumstantijs debitis obseruatis, secundum, quod ait B. Thom. 2. 2. quæstio. 33. artic. 2. Prima igitur conditio est, quod obseruetur oportunitas loci, & temporis. Loci quidem, ut fiat secreta, & præsertim ubi peccatum est secretum. Sic enim præcipit fiendum Christus in præsentis euangelio, ut iam patuit. Temporis uerò, ut expectetur, quod passio sit sedata in eo, qui peccauit. Tunc enim est magis susceptiuus disciplinae. Secunda conditio est, quod habeatur probabilis æstimatio emendæ ex tali correctione. Nam ubi quis uerissimiliter crederet delinquentem ex sua correctione deteriorẽ fieri, ut potè, quod ex hoc ad impatientiam, & ad opprobria induceretur, tunc non esset corrigendus, per proximum, ita enim dicit Aug. primo de ciui. Dei. cap. 9. Qui, inquit, malis corripiendis, parcit, metuens ne deteriores ex hoc efficiantur consilium est charitatis. Hæc ille. Vbi ergo uerissimiliter æstimatur, quod tales deficientes non bene caperentur correptionem charitatiuam quantumcunque benignam, & gratiosam, quoniam minimo perirent in uerba iniuriosa, & huiusmodi, tunc est ab huiusmodi correctione desistendum, secundum Beatum Thom. ubi supra artic. 6. Vbi etiam post oppositum allegat gloss. super illo uerbo Prouerb. 6. Noli arguere derisoriam ne oderit, dicentem. Non est timendum, ne tibi derisor cum arguitur contumelias inferat, sed hoc potius prouidendum ne tractus ad odium inde peior fiat. Hinc ad propositum Hieronym. in proemio super Eldram, & accepit ex Salustio in lib. qui intulatur Catilinarum. Frustra niti, nec quid a iud fatigando nisi odium querere, extremæ dementia est

Tertia

Post III. Dom. Quadrag. 180

Tertia conditio, siue circumstantia requisita antequam quis obligetur ad fraternam correctionem, est peccati, & offensæ grauitas. Quamuis enim bonum sit corrumpere uenialiter peccantem, non est tamen de necessitate præcepti, alias effemus multum occupati, eò quod multi peccant uenialiter, etiam nobis scientibus, & præsentibus. Insuper ex hoc seque possent iurgia, & lites inter simul discumbentes, & huiusmodi. Sunt, & aliq̃e aliæ conditiones quas breuitatis causa omitto pro præsentis.

SECUNDA ueritas. In correctione fraterna modus adhibendus est, ut, scilicet, fiat cum mansuetudine, & compassione, non autem cum duritia, & asperitate in Psal. Quoniam superuenit mansuetudo, corripimur. Propterea 3. Reg. 19. in figuram huius legitur, quod egressus est spiritus grandis, & foris subuertens montes, & conterens petras ante dñm. Deinde se quitur. Non in spiritu Dominus. Et post spiritum commotio. Nō in commotione dñs. Et post commotionē ignis. Non in igne dñs. Et post ignem sibilus aure tenuis. Et ibi dñs. Vbi ad propositū per spiritū in montibus intelligitur correctio, quæ fit cum asperitate, comminatione, & obiurgatione. Et talis correctio mentes malas non conuertit, nec prodest, sed magis obest. Itē per spiritū in commotione intelligitur correctio, quæ fit, quādiu, qui corripitur est in furore suo, & igne magno. Et similiter talis correctio magis obest, quàm prodest. Item per spiritum in igne intelligitur correctio, quæ fit cum infamia, & scandalo illius, qui corripitur, etiam prætermisso ordine charitatis, quādiu tradidit nobis Saluator in euangelio hodie. Nam sicut ignis de facili saltat de loco ad locum, ita aliqui leues sunt ad reuelandum, & palam faciendum uicinis suis facta aliorum. Et similiter talis correctio, cum sit peruersa, nō prodest. Propterea dicitur, non in igne dñs. Sequitur. Et post ignē sibilus aure tenuis, per quod intelligit gratiosa, & mansueta correctio fratris delinquentis, quæ multum prodest ad emendationē eiusdem delinquentis. Ideo subditur. Et ibi dñs, supple, per gratiā, & boni propositi inspirationem, uidelicet, quo ad eū, qui deliquit. Patet ergo qualiter faciēda est correctio fraterna. Bene ergo dicunt peccantes, & signāter ex humana fragilitate. Quoniā superuenit mansuetudo, &c. Nā in tali correctioe plus debet esse de oleo lenitatis, quā de uino

Z 4 alpe

Feria Tertia

asperitatis. Da exemplum de illo Eremita, de quo legitur sit vitas patrum, quod cum ambularet per desertam, & obuium haberet quendam insignem latronem, ait illi. Quo vadis diabole? Cui alter, ex quo vocas me diabolum, ergo faciam sicut diabolus. Et continuo occidit eum. Nec multo post occurrit ei alius Eremita benignè salutans eum, & dicens. Salue mi frater, quo vadis? Ad quem ille. Hodie lucratus es animam meam per dulce eloquium tuum. Sicque emendauit uitam suam. Maximè autem prædicta mansuetudo, & lenitas obseruanda est quoties est quæstio de corripiendo aliquam personam difficilem ad inrependum, aut in officio constitutam, seu in aliquo eminentiorem eo, qui corripit. Nam in correctione talium inchoandum est à verbis allecitiuis, & attractiuis, vt sic lucratur proximus. Vnde Isido. lib. 3. de summo bono. c. 13. Ingenium, inquit, boni doctoris est incipere à laudibus eorum quos salubriter obiurgatos corrigere cupit. Et ad hoc propositum dat Gregor. in suo pastoral. ca. 4. 1. similitudinem de equo indomito, quem primo blanda manu tangimus, ut plenius eum nobis postea subiungemus. Dat etiam similitudinem de populo amaro cui dulcedo melius adiungitur, ne ipsa aspera amaritudo, quæ saluti profutura est in ipso gustu primo sentiat. Et hoc est, quod ait Beñ. de verborum copia. Obiurgationi, inquit, semper blanditiæ aliquid admisce. Est etiam bonum in tali correctione vt aliqua bona persuasionem, & non primo tangere vultus delinquentis, & signanter quando est quæstio de correctione superioris, aut personæ eminentis. Nam sic prudenter egit propheta Natham, quando voluit reprehendere regem Dauid super adulterio suo, & homicidio. Proposuit enim ei parabolam de diuice, qui rapuerat vnicam ouiculam pauperis. 2. Reg. 12. Vade, & tu qui alium corrigere efficaciter cupis, fac similiter.

TERTIA veritas. Maxima pars mundi negligit, & omitit corrigere delinquentes propter triplicem rationem omnino frivolum, & insufficientem, nec per consequens eos à mortali culpa excusantem. Prima igitur ratio est timor Dei. Timent enim nonnulli offendere Deum si fratres suos delinquentes correxerint, aut reprehenderit, dicentes. Quid ad me de facto alterius? Satis est mihi saluate animam meam,

Habet

Post III. Dom. Quadrag. 181

Habet Deum iudicem, saluet seipsum si vult. Sed hunc vanum timorem condemnat pariter, & reprobatur August. in regula ad fratres, dicens. Magis quippe innocentes non estis, si fratres vestros quos iudicando corrigere potestis, tacendo perire permittis. Secunda ratio est timor proximi. Dicunt enim multi. Si correxero talem, vel talem, turbabo eum, & inde tristabitur, nec faciet bonum de die. Insuper confunderetur in semetipso, & se deiciet. Melius est ergo, ut eum derelinquam sic. Sed iste timor est vanus, & malus. Nam salus aliorum est præferenda paci eorum. Propter quod Ecclesiast. 4. no tante dicitur. Ne reuereris proximum tuum in casu suo, nec retineas uerbum in tempore salutis. Verbum, supp. fraternæ correctionis. Tertia ratio est timor proprii damni. Dicunt enim nonnulli intra semetipsos. Si talem, vel talem quantumcunque gratiosè reprehendero, perdam gratiam eius, nec vnam faciet mihi bonum, cum tamen mihi multum beneficium, & per necessarius sit. Sed iste timor similiter est vanus, & vitiosus, eò quod tales præferunt proprium commodum temporale saluti aliorum. Timent enim lucrari animas Deo, ne perdant fauorem hominum. In quo quidem facto ostendunt plus diligere seipsum, quàm Deum. Vnde Aug. de ci. Dei lib. 1. c. 9. Plerumque, inquit, à malis obiurgandis, & corripendis hominibus male dissimulatur, cum scilicet, delinquentium inimicitias deuitamus, ne impediunt, & noceant nobis in istis temporalibus rebus. Hęc ille. Patent ergo tres veritates circa materiam de fraterna correctione. Et per consequens de primo principali.

SECUNDO principaliter in præsentis Euangelio fit mentio de clauium potestate, & iurisdictione, cum subdit Saluator. [Amen amen dico uobis, quæcumque ligaueris, &c.] Quia. n. Christus promiserat de homine incorrigibili, & obitnato, quia esset uitandus, tanquam excommunicatus, ideo uolens ostendere excommunicationem, & ecclesia auctoritatem non esse contemnendam, ait. [Quæcumque ligaueris super terram.] Inter. vinculo anathematis, erunt ligata, & in celo, idest, diuino iudicio. Voluit ergo Christus per hæc uerba innuere, quod Deus approbat sententia, & censuras ecclesiæ, dummodo non sit error in iudicio, aut facto. Ex quo patet, quod huiusmodi censuræ sunt timendæ, tanquam ore Dei prolata. Luc. 10.

Qui

Qui uos audit, me audit. Et qui uos spernit, me spernit. Vbi autem est error in facto, sententia quidem tenet, & ligat quo ad Ecclesiam, & in foro exteriori, sed non quo ad Deum, & in foro interiori. Vnde gl. ord. super illud Leuitic. 24. Ecce autem egressus. &c. Dicit, quod interdum foras, quis mittitur, & intus est. Et interdum e contra, qui teraciter foris est, intus retineri uidetur. Ex quo patet, quod aliquis est excommunicatus, quo ad Ecclesiam, qui tamen est absolutus quo ad Deum. Da exemplum de illo, qui contraxit clandestinè, & in occulto cum Bertha, & postmodum in facie Ecclesie cum Maria. Nam in illo casu Ecclesia coget eum habitare cum secunda, & iam adhibendo excommunicationem ne quouis modo præsumat cum prima cohabitare, & tamen in foro diuino est totum oppositum. Nam habitando cum Maria cõtinuè adulteratur, quod prohibet Dominus. Propterea extra de sententia excommunicationis, cap. i. inquisitioni, dicitur, quod quis potius debet sustinere excommunicationem, quàm illi debitum reddere, quæ non est vera uxor. E contra ratio autem aliquis est absolutus quo ad Ecclesiam, qui tamèn est excommunicatus quo ad Deum. Nam quilibet peccator, tam publicus, quàm occultus est, quo ad Deum excommunicatus, eò quod omne peccatum mortale separat à Deo, & ab unitate Ecclesie triumphantis. Et tamen non quilibet est talis excommunicatus quo ad Ecclesiam, ut constat. Ita enim dicitur. 24. quæstio. 3. certum. Omnis impius, & si non ab Ecclesia, tamen à Deo separatus est. Est ergo auctoritas Ecclesie multum formidanda, & similiter excommunicatio ab ea lata, siue iustè, siue iniustè timenda est, ut dicit Grego. homil. 26. Et similiter recitatur in decretis. 11. quæst. 3. quibus. Timendum est, inquit, Grego. ne aliis nostris culpis exigentibus meruimus excommunicari. Et tamen unus casus, in quo excommunicatio nullo modo est timenda, quando, scilicet, continet intollerabilem errorem, uerbi gratia. Si aliquis episcopus diceret. Ego excommunico omnes subditos meos, adentes Ecclesias fratrum mendicantium huius ciuitatis, uel eis elemosynas dantes. Et hoc nisi exprimat causam legitimam, aut sit omnibus nota. Quantum autem timenda sit huiusmodi excommunicatio, patet tali exemplo. Refert enim Petrus Damianus in quodam sermone de quodam viro multum nobili, qui contraxe-

rat eum sua consanguinea. Cum ergo fuisset propter hoc excommunicatus, nec paruisset censuris Ecclesiasticis, quinimo eas spreuisset, canes in nullo retigerunt reliquias panum conuiuij dictarum nuptiarum, quæ in platea illis proiectæ fuerant. Cum autem ad tam euidentis signum iræ Dei ille incorrigibilis remaneret, repente fulgure de cælo cadente super cubiculum, in quo dormiebat mirabiliter interiit, sicut corpore, ita & anima, non dubito. Ecce quanto periculo corporis, & animæ subiacent excommunicati, & qui censuras Ecclesie non timent.

TERTIÒ principaliter in præsentī Euangelio fit mentio de piarum petitionum fidei exauditione, supple, à Deo, cum subditur, Iterum, inquit Christus, dico uobis, quia si duo ex uobis fidelibus consenserint, supple, de corrigendis peccatoribus, de excommunicandis rebellibus, aut etiam de omni re salutari petenda opportunæ, super terram, ubi est opportunitas merendi, de omni re quamcunque petierint, fiet illis à patre meo, dummodo, supple, talis petitio habeat omnes debitas circumstantias, quæ sunt ore pie, & pro se, & perseueranter. Nam his tribus conditionibus concurrentibus semper oratio exauditur, & si non semper in promptu, quia fortè non, ita expedit, finaliter tamen conceditur, quod petitur. Nullus ergo miretur, neque contra Deum murmuret si non semper in promptu obtineat à Domino, quod petit in oratione. Quia fortè hoc fit, ut discat in oratione perseuerare, & per consequens magis, ac magis mereri. Aut quia non piè, & ad salutem animæ suæ petit, sed potius contra. Aut quia non pro se, sed pro alio orat, qui pro peccata sua impedimentum præstat, ne oratio boni, & iusti uiri, quàm pro ipso facit, exaudiat. Nota ad hoc exemplum in uitis patrum de illo sancto patre, qui imposuerat in humeros cuiusdam grauis peccatoris saccum plenum lapidibus, ut extra cellam deferret. Sed quantumcunque ille exire laboraret, non tamen præualuit, eò quod sanctus pater à patre posteriori retraheret dictum saccum. Cumque ille super hoc patrem interrogaret, quid hoc significaret, dixit ille, quod similiter ille resisteret peccando ne orationes suæ eum iuuarent ad exeundum de peccato. Deinde ostendit Christus quantum proficiat sancta societas [Vbi] inquit [sunt duo, uel tres.] multo

multo fortius ubi vigesima, vel quinquagesima, siue centum, sicut in regularibus cœnobijs. [Congregati in nomine meo,] idest, ad honorem nominis mei [in medio eorum sum] hoc enim in effectu ostendit, quando post suam resurrectionem apparuit suis discipulis in unum congregatis. Iohann. 20. Item duobus discipulis erantibus in Emaus, & de ipso loquentibus, ut patet Luc. 24.

NOTANDVM est autem circa hoc, quod congregatio, que fit in nomine Domini valet ad multa. Primum quidem ad impetrandum Dei, & sanctorum angelorum presentiam. Psal. Præuenerant principes, idest, angeli, coniuncti psallentibus, ecce sancta congregatio, in medio iuuenularum, &c. Vnde legitur in vitis patrum, quod cum quidam sancti patres loquerentur adinuicem de salutaribus, uisi sunt sancti angeli in medio eorum stantes, & in hilari uultu illis congratulantes. Cumq; sermones suos diuerterent ad alias materias, inde recedebant dicti angeli, & mox accedebant dæmones inter eos in specie porcorum. Secundò uero ualet ad resistendum contra malignorum spirituum nequitiam, & ad efficiendum à confortio hominum dictorum spirituum presentiam. Cum enim diabolus odiat Deum summe, non potest de eo audire bene loqui, sed tantum male sicut neque illi homines, qui gerunt rancorem in cordibus suis contra aliquos. Dicit enim Vegetius de re militari. libro primo, cap. 9. quod nihil est, quod magis faciat milites vincere hostes suos, quam incedendo seruatus ordo, atque exercitus unitas. Cum uero dispersigitur exercitus, tunc de facili vincitur. Sic etiam suo modo loquendum est de bello contra dæmones, quibus non possumus melius resistere, quam unanimis habitare in sancto. Psalm. Ecce quam bonum, & quam iocundum habitare fratres in unum. Hic cadit exemplum, quod narrat Grego. in suo dialogo. libr. 2. uidelicet de quodam discipulo B. Benedicti, qui tentatus de recessu, noluit ad instantiam dicti patris in monasterio, ac sancta congregatione seruorum Dei remanere. Cum ergo monasterium egressus fuisset, mox inuenit draconem aperto ore eum deuorare uolentem, quod ille cœrens, ac stupens, cepit clamare, ac dicere, Succurrite fratres, succurrite, quia draco iste uult me deuorare, nec possum illi resistere. At illi accurrentes ipsum inueniunt, sed ma-

nime draconem uiderunt. Ipsum tamen fratrem trepidantem, atq; palpitantem ad monasterium reduxerunt. Qui statim promisit uitæ stabilitatem, atque deinceps multum religiosè conuersatus est. Tertio ualeat sancta congregatio ad placandam Dei iram. Vnde legitur Gen. 28. quod Dominus dixit Abrahæ se ueniam daturum ciuitatibus, quas post ea subuertit dummodo in ipsis inueniri possent decem iusti. Et forte modernis temporibus parcat Dominus ad tempus multis ciuitatibus, in quibus uigent grauissima, & nephandissima scelera, & hoc propter merita, & preces sanctorum congregationum in illis degentium, & signanter religiosorum domorum regulariter uiuentium. Hinc Hiero. in prologo super uitas patrum sanctorum, inquit, uirorum meritis debet imputari adhuc stare mundum. Quarto & ult. ualet ad faciliorem petitionem, & exauditionem. Hoc autem aperte inuenit Christus in presenti Euang. cum ait. Si duo ex uobis consenserint super terram de omni re quacunque, &c.

CONSEQUENTER in fine Euangelij presentis proponitur quaestio à Petro, quam soluit Christus. Quia enim prius dixerat Christus Petro, Si peccauerit in te, &c. hac occasione motus ipse Petrus Christum interrogat, dicens. Domine quoties peccabit in me frater meus, & dimittam ei? Usque septies? Credidit enim se Petrus aliquid magnū dicere, etiā timens ne excederet, ut dicit Chrysost. super Matt. homil. 52. Sed quare potius dixit Petrus usque septies, quam usque quinquies, uel decies, aut huiusmodi? Respondeo, quia scriptum est Proverb. 24. Septies in die cadit iustus. Vel forte propter septem peccata mortalia. Cui, Christus, Non dico tibi usque sept. sed usque sept. scilicet, toties dimittes fratri tuo quoties ille peccauerit in te, postmodum reconciliatus tibi fuerit. Augustinus autem de uerbis Domini serm. 25. exponens prædictum uerbum, Quoties peccabit, &c. Quærit, ita dicens. Si frater tuus peccauerit usque septuagies octies, nunquid poteris ei dimittere? Et respondet dicens, Audeo dicere, ut etsi septuagies octies peccauerit, ignoscas. Et si centies peccauerit, centies ignoscas. Et quid dicam? Certè quoties peccauerit, toties ignosce. Deinde arguit contra seipsum dicens, Ergo ego aulus sum supergredi modum Domini mei. Ille in septuagesimo & septimo numero ignoscendi limitem fixit.

Hunc

Feria quarta

Hinc ego limitem transire præsumam? Consequenter respondet dicens. Non est verum. Non sum ausus plus aliquid. Nam ipsum dominum meum audi loquentem in Apostolo suo, ubi modus, & numerus præfixus non est. Ait enim, scilicet. Coll. 3. Donantes vobismetipsis, si quis aduersus aliquem habet ad querelam, sicut Deus in Christo vobis donauit. Hæc Aug. ubi supra. Pater ergo, quam pius, & misericors est dominus Deus noster Iesus Christus erga pauperes peccatores, ad finem suæ misericordiæ recurrere volentes, & quam misericordes illius esse voluerit Ecclesiæ prælatos. Nullus itaque peccator a modo diffidat de Dei misericordia, etiam si mille septies peccauerit, sed agat penitentiam super commissis delictis, ut tandem valeat peruenire ad cœlestem gloriâ. Quam nobis concedat, &c.

FERIA QVARTA POST TERTIAM
Dominicam Quadragesimæ.

CESSERVNT ad Iesum Scribæ, & Phari-
sæi dicentes. Quare &c. Matth. 23.]

PRIMA INTRODUCTIO.

LEX Imperialis. C. de alendis hberis. a pa-
rentibus. l. 1. quæ incipit parenti, dicit, qd filij
facti diuites tunceniter alere parètes. Casus est
realis Sortes pauper pastor ouiu genuit ex legitimo thoro Pla-
tonem. Hic ergo Plato factus grandæuis arte, vel industria,
seu quavis alia via devenit ad magnas diuitias, ita ut apud
ignotos potius reputetur filius nobilis, quã pastoris. Pater et-
go eius forte senio grauatus, non habent, vnde inopẽ susten-
tet vitam, accedit ad ipsum causa sustentationis. Quam ille
velut inhumanus filius eidem denegat. Dicitus ergo Sortes
hoc videns trahit filium ad iudicium, casum exponens iudici.
Quid ergo debet peritus iudex in hoc casu facere? Certè de-
bet dare sententiam pro dicto Sorte contra Platonem eius
filium, conformiter ad legem prædictam, dicentem, qd filij
facti diuites tenentur alere parètes. Ista lex est civilis, & con-
formis legi diuinæ, de qua habetur Eccl. 7. ubi præcipit domi-
nus filio sustentare parentes, cum ait, Retribue illi, quomodo,
& illi tribuerunt tibi. Similiter ista lex est conformis do-
ctrinæ

Post. III. Dom. Quadrag. 184

Arinæ Apost. qui. 1. Tim. 5. dicit, Si qua vidua filios, & nepo-
tes habet, discat primum domum suam regere, & mutuum vi-
cem parentibus reddere.

MORALITER, ista lex potest tripliciter exponi, secun-
dum triplicem parentum differentiam. Habemus enim paren-
tes cœlestes, & spirituales, & carnales.

PRIMÒ igitur habemus parètes cœlestes, & hi sunt Deus
& sancti cum eo gloriosè regnantes. De quibus potest intel-
ligi illud Eccl. 20. Laudemus viros gloriosos, & parentes no-
stros in generatione sua. Hos itaq; parentes debemus alere,
non quidem in se, maxime cum nec Deus, nec Sancti eius bo-
norum nostrorum egeant. Insuper nec Deus, nec sancti cum
eo gloriosè regnantes carnes taurorum manducant, nec san-
guinem hircorum potant. Est ergo à nobis alendus dominus
in suis mèbris, & similiter in sibi deuotis famulis alendi sunt
Sancti. Hoc autem fit cum egenis, elemosynam petentibus
in nomine Domini, aut sanctorum eius piè subuenimus, ita
ut iam Christus, quàm Sancti ipsius quasi nobis regratantes
ualeant sigillatim dicere illud Matth. 25. Quod uni ex mini-
mis meis fecistis, mihi fecistis.

SECUNDO habemus parentes spirituales. Et hi sunt præ-
cipuè, qui nobis Ecclesiastica sacramenta ministrant, ut potè
baptismum, confirmationem, ordinem, penitentiam. Itè, qui
nobis præfunt. Item, qui nos instruunt, ut prædicatores diui-
ni uerbi, siue alias cooperantes nostræ salutis. Vnde, & Paulus
Corinthijs, quibus prius prædicauerat, postmodum scripsit,
dicens, In Christo Iesu per euangeliũ, ego nos genui 1. Cor. 4.
Item, ibidem uocat Thimotheum filium suum charissimum,
non quidem per carnalem propagationem, maxime cū ipse
Paulus in uirginitate permanferit, sed potius per spirituales
regenerationem. Similiter B. Iohannes in sua prima canonica
per singula capitula uocat illos, quos in fide, & de fide in-
struxerat filios suos. Hodie etiam per Dei gratiã non desunt
tales patres in ecclesia Christi, ut sunt, qui sacramenta alijs
ministrant. Item, qui alijs verbum salutis prædicant, & hmoi.
Hos itaque parentes debent filij diuites facti alere. Et pro-
pterea decimæ soluuntur curatis, & prælatis. Prædicatoribus
autem, & signanter mendicantibus hodie tenues elemosy-
næ sunt ab his, quos regenerant verbo salutis, Propterea di-
cit

Feria quarta

cit Pau. I. Corinth. 9. Si nos uobis spiritualia seminamus, non magnum est si carnalia uestra metamus.

TERTIO habemus parētes carnales, à quibus habemus & recipimus communiter tria bona, uidelicet, esse nutrimentum, documentum. Et ideo talibus in recognitionem tantorum beneficiorum debemus non solum honorem, aut reuerentiam in casu corporalem sustentationem, præsertim, ubi ipsi deficiunt, & nos abundamus. Vnde Amb. super Luc. lib. 8. Pasce, inquit, patrem tuum, pasce matrem tuam. Et si paucis matrem, adhuc non reddidisti ei dolores, neque cruciatus, quos pro te passa est. Non reddidisti ei obsequia, quibus illa te gestauit. Non reddidisti ei alimenta, quæ tibi tribuit, tenero pietatis affectu immulgens labiis tuis uera. Non reddidisti ei famem, quam illa pro te tolerauit. Tibi illa ieiunauit, tibi illa manducauit. Tibi illa quem desiderauit cibum non accepit. Tibi uigilauit, tibi fleuit, & illam egere patieris? O fili quantum tibi sumes iudicium, si non pascas parentem. Illi debes, quod habes, cui debes, quod es. Hæc ille. Ecce quomodo filius diues factus, debet alere parentes, præsertim egentes, Et hoc idem innuit Christus in præsentī Euang. in quo reprobatur traditionem scribarum, & pharisæorum tanquam aduersantem dictæ subuentioni parentum, ut postea patebit.

SECUNDA INTRODUCTIO.

HONORA patrem tuū, & matrē tuā. Exo. 20. Itē Mat. 15.] Scribitur extra de filiis presbyterorum. cap. ut filii, quod filii illegitimi non debent promoueri ad sacros ordines, neque ad prælaturam. Et hoc sine dispensatione sedis Apostolicæ, ut dicit ubi gl. Casus est talis. Aliquis ecclesiasticus plura habens beneficia habet concubinam ordinariam, ex qua generat plures filios, quos statuto tempore facit diligenter edoceri, Cumq; peruenerint ad debitam ætatem, sentiens se iam senio confectum, uult illis resignare beneficia sua in toto, vel in parte. Vel forte talis prælatus est Episcopus, qui uult talibus filiis prouidere de melioribus beneficiis suæ diocesis. Propter quod, insignit eos sacris ordinibus. Quid iuris in hoc facto? Certè ad hoc respondet concilium Pictauiense dicens, quod Episcopus nequit facere istud neq; illud saltem absque dispensatione, sedis Apost. quia ut dictum est, filii illegitimi non debent promoueri ad sacros ordines neque ad prælatu.

Post III. Dom. Quadrag. 185

prælaturam. Quis si quaratur, quare hoc? Ad hoc respondetur, quod redduntur inhabiles propter horrorem sceleris parentum, scilicet, propter incontinentiam eorum, ut notatur. 25. q. 8. cum multa.

MORALITER duo sunt genera filiorum. s. legitimorum, illegitimorum. Primi sunt iusti, & boni, qui sunt filii Dei, & ecclesiæ. Secundi sunt iniusti, & peccatores, qui sunt filii diaboli, etsi non per naturam, tamen per culpam de quibus Iohā. 8. loquitur Christus, dicens. Vos ex patre diabolo estis. Nam, ut dicit Chrysost. cuius quisque opera facit, eius filius esse comprobatur. De talibus etiam filijs scribitur Deut. 32. Generatio peruersa est, & infidels filij. Huiusmodi ergo filii cum uenerint ad articulum mortis, & petierint ab illo summo Pont. Christo promoueri ad sacros ordines angelorum, & ad illa summa beneficia ecclesiæ triumphantis dicentes. Domine, domine aperi nobis, certè dictus Pontifex respondebit illis illud Matth. 24. Nescio uos, id est, non approbo miseram uitam, quam duxistis in mundo. Et ideo non poteritis hic ordinari, cum Angelis meis, neque beneficium cælestē, aut hic prælaturam habere. Sed uelitis, nolitis, oportet uos illic descendere, ubi nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat. Iohan. 10. Scire enim debetis, quod sicut filij illegitimi non possunt promoueri ad sacros ordines in terris, sic neque peccatores in cælis. Sed nunquid talibus filiis illegitimis adhuc in hac ualle miseræ ambulantibus superest aliquid remediū, ut promoueantur in futuro ad ordines angelorum? Certè, ita, & illud est dispensatio sedis Apost. quæ fit autoritate Christi, illegitimos per peccatum, habilitando per penitentiæ sacramentum. De numero autem filiorum illegitimorum erant illi iudæi, de quibus dicit Christus, quod non honorificabant patres suos, ut patet in euangelio hodierno.

IN præsentī ergo euang. de tribus principaliter fit mentio, uidelicet, De quorundam iudæorum superba præsumptione in principio euangelij. De eorundem à Christo iusta reprehensione, ibi. Quare, & uos, &c. De salubri eiusdem Christi instructione, ibi. Et conuocatis ad se turbis.

PRIMO igitur, &c. Pro quo notandum, quod ut refert euangelista Matth. una dierum accesserunt ad Hierusalem ab Hierosolymis scribæ, & pharisæi dicentes. Quare discipuli Ser. Quadrag. G. Pep. A a tui

tui transgrediuntur, & c. glo. interl. Mira stultitia. Filii enim Dei non est subiectus traditionibus hominum. Ipsi enim volebant in accusatione sua retorquere culpam discipulorum si qua fuisset in magistrum suum Christum, ideo dicunt. Quare discipuli tui, & c. Et nota, quod non dicunt Christo. Quare discipuli tui transgrediuntur praecepta Dei? Sed tantum traditiones seniorum. Tum, quia ipsi a postoli huiusmodi praecepta fideliter custodiebant, utpote, qui iam erant scholam uirtutis professi. Tum, quia ipsi Scribae, & Pharisei plus erant solliciti de obseruantia diutarum traditionum, quam diuinorum praeceptorum. Hos autem Iudaeos mirantur plerique iudices utriusque curiae, qui grauius reprehenduntur, & ad maiorem emendam ponunt transgressores statutorum humanorum, utpote edictorum regum, ac principum, aut ordinationum synodalium, quam diuinorum praeceptorum. Idem dicit de multis praelatis religionum, qui quandoque grauius puniunt transgressores suorum statutorum, seu etiam minutarum ceremoniarum religionis, quam grauius in lege Domini peccantes. Nota de illo prelati religionis in Pictauia, qui quendam de suis subditis conuictum de lapsu carnis condemnauit ad soluendum sibi pinam uini albi, eo quod huiusmodi uinum ualde diligeret, una cum certa portione butyri recentis, & pane. Vera sunt, quae refero. Nota etiam, quod sicut Scribae, & Pharisei hodie reprehenderunt pauperculos Christi discipulos de modicissimo defectu, qui etiam culpabilis non erat, cum tamen permitterent grauissima scelera impunita, quae maiores inter eos commitebant in dies, ita & hodie Domini officij utriusque curiae grauius puniunt pauperes, & simplices pro paruis eorum defectibus, ubi tamen impune euadere permittunt grossos millordos, & potentes, multa etiam nefanda, & scandalosa perpetrantes. Propter quod Anacharsis philosophus merito comparabat humanas leges telis araneatum, prout refert Valer. Max. libro 7. capitu. 2. Nam sicut huiusmodi tela retinent, & inuoluunt paruas muscas, fortiores autem transmittunt, ita inquebat pauperes, & humiles constringuntur legibus, diuites autem preponentes minime illis alligantur. Materia autem de qua Iudaei reprehendebant Christi discipulos, tangitur cum subditur. Non enim lauant manus suas cum p. m. Ecce frivola reprehensio. Verisimile est autem, quod si po-

uissent

uissent eos de graui defectu reprehendere, non tacuissent. Non est tamen credendum, quod Christi discipuli passim, & indifferenter mensam accederent non lotis manibus. Sed bene verum est, quod eas non lauabant tam frequenter sicut dicti Iudaei, qui crebro, idest, frequenter suas lauabant, uidelicet quoties noua esca apponebantur mensae. Insuper a foro uenientes non manducabant nisi prius baptizarentur, idest, lauarentur, ut habetur Mar. 7. Carnaliter intelligentes illud Esa. 1. Lauamini, mundi estote. Cum tamen illud uerbum spiritualiter sit intelligendum. Insuper est inconueniens Christi discipulos interdum manducasse non lotis manibus, maxime cum esurire uigebat, & aqua ad lauandum deerat.

MORALITER, Notandum, quod per discipulos Christi, qui non lauant manus suas cum panem manducant, possunt intelligere multos sacerdotes indigne accedentes ad altare, qui non lauant manus suas ab operibus malis. Cuiusmodi sunt multi concubinarij, simoniaci, crapulæ, & ebrietati dediti pariter, & alearum ludo. Cunctis enim liquer apertè, quod si quis rogaret regem pedibus eius prouolutus tenens sterqus in manu, non solum non flecteret eum ad misericordiam, uerum etiam uehementer concitaret ipsam ad iram, & uindictam. Sic est autem de deprecante Dominum pollutis manibus per opera mala. Propterea Esa. 1. dicit Dominus. Cum multiplicaueritis orationes uestras non exaudiam uos, manus enim uestrae sanguine plenae sunt. Hos ergo peccatores deberet timor Dei retrahere a peccato, ut saltem ad altare non accederent, nisi primò corde, & ore confessi. Exemplo illius capellani cuiusdam magni Domini. Hunc enim cum dictus Dominus uidisset quodam mane per fenestram camerae suae perperam agere cum quadam ancilla in horto, non multo post eum accersiti fecit, dicens, ut mox se prepararet ad celebrandum missam, ille autem conscius recentis culpae, considerans etiam parte ex altera, quod non poterat de facili habere copiam confessoris, excusauit se apud Dominum suam a celebratione missae, dicens se comedisse unum prunum cum deambulare per hortum soluens officium matutinum. Quod audiens Dominus eius plus dilexit eum, quam prius, uidens quod non uoluerat ad altare accedere manibus, idest, opere pollutus. Alij autem non lauant ora sua

A a 2 malis

Feria quarta

malis verbis cum panem sacramentalem habent manducare, ut sunt multi detractores, & bilingues, periuri, & mendaces, turpia & iniqua loquentes. Alij verò non lauant corda sua à cogitationibus cum habent huiusmodi panem manducare, ut sunt illi, qui iram, & odium seruant in corde aduersus proximos suos, vel qui viuunt in proposito perseverandi in peccatis suis, in quibus sunt assueti. Quis si tales exterius confiteantur, noscere tamen debent, quòd tota aqua maris nò possit eos lauare. Bene ergo dictum est à regio propheta Dauid in figura sumptionis sacramenti altaris de panibus propositioni. 1. Reg. 21. quòd qui mundi sunt maxime à mulieribus, manducant ex eis. Sed vnde tanta indeuotio, & irreuerentia in plerisque presbyteris ad altare accedentibus, cum tamen videamus multos laicos vtriusque sexus in pascha te cum tremo. c. & digna præparatione accedere? Certè istud operatur nimia frequentatio huius sacramenti, & signanter quo ad eos, qui magis causa lucri, quàm deuotionis celebrant. Omne enim, quid multum frequentatur, tandem vilescit, & minus appretiat. Et ad hoc propositum dat magister Iordanus ordinis fratrum prædicatorum, in lib. qui intulatur vitas fratrum ordinis prædicatorum, exemplum de sacrista, ita dicens. Sacristas nostræ Ecclesiæ, eò quòd habet frequenter circuite maius altare, & per chorum transire, non facit nisi modicam inclinacionem, vbi tamen cæteri fratres profundius inclinant, ita in proposito dicendum est, &c.

SECUNDO principaliter in præsentis Euangelio fit mentio de scribarum, & pharisæorum à Christo iusta, & rationabili reprehensione, cum ait. Quare, & vos transgredimini mandatum Dei propter traditionem vestram? Clauum enim clauo retrudit Christus in sua responsione. Quasi diceret, secundum glo. ord. Si mandata Dei contempnitis propter traditionem hominum, quare arguitis discipulos meos, qui mandata hominum dimittunt, ut scita Dei custodiam?

Est autem notandum circa hoc, quòd multis generibus & differentiis hominum potest impropèrari, & dici prædictum verbum, videlicet. Quare transgredimini mandatum Dei propter, &c.

PRIMO quidem potest dici dominis episcopis, & archiepiscopis. Quare transgredimini mandatum Dei propter tradi-

Post IIII. Dom. Quadrag. 187

traditionem vestram? Mandatum enim Dei est, ut cessante omni legitimo impedimento domini curati faciant residentiam in suis beneficijs, secundum quòd figuratiue scribitur Luc. 2. quòd pastores custodiebant uigilias noctis supra gregem suum. Hinc etiam Matt. 24. ait Christus. Quis purus est fidelis seruus, & prudens, quem constituit Dominus super familiam suam, ut det illis cibum in tempore? Beatus ille seruus, quem cum uenerit Dominus eius. inuenerit sic facientem. Sed ferme omnes Domini episcopi quodammodo transgrediuntur mandatum Dei prædictum propter traditionem suam, quæ est talis, quòd quilibet curatus suæ diocesis non residens super beneficium, soluat pro non residentia de qualibet libra prouentuum dicti beneficii unum solidum, ita quòd de beneficio valeant centum libras percipiunt iure, vel iniuria centum solidos. Quis si plus, etiam plus. Et ita propter huiusmodi lucrum non cogunt curatos residere in beneficijs suis. Quinimo forte bene uellent de residentibus, quod non residerent propter causam prædictam. Et tamen huiusmodi absentia sic est quodammodo contra mandatum Dei, ut probatum est, ita etiam est contra communem dispositionem iuris, ut patet. 7. quæstio. 1. si quis in clero, ubi dicitur, quòd non licet beneficiato ultra tres hebdomadas ab esse. Item ibidem cap. præsentium, dicitur, quòd ubi quis sine causa legitima non residet super beneficium suum, iuste potest substitui alter. Item extra de clericis non residentibus cap. ex parte, dicitur, quòd clericus nolens residere super beneficiū suum, postquam fuerit super hoc admonitus debet priuari beneficio. Et multa habetur in eadem rubrica, quæ faciunt ad propositum. Vide ibidem si uis.

SECUNDO potest impropèrari multis transgredientibus ieiunia de præcepto Ecclesiæ propter quædam ieiunij deuotionalia. Quare transgredimini mandatum, & cæc. Huius generis sunt illi, qui in casu ubi occurrat ieiunium, quod est præcepto Ecclesiæ in feria sexta, illud non solunt, ut possint adimplere in crastino suum ieiunium deuotionale, quod facere solent omni sabbato ob reuerentiam beatæ uirginis, se excusantes de primo ieiunio, & dicens non posse utronque facere. Et tamen in tali casu potius deberent infringere secundum ieiunium, quàm primum, pro quanto

opus præcepti est præferendum operi consilij. Idem practica de illis, qui faciunt suas peregrinationes in die festo, fortè nõ audientes missam quancunque, quas etiam peregrinationes possent sine notabili sui detrimento facere alio die.

TERTIO prædictum verbum potest retorqueri contra quasdam mulierculas, quæ formant sibi grauem conscientiam si oporteat eas aliquid operis facere in die sabbati post meridiem. Quinimmo condemnant, & reprobant vicinas suas manibus operantes hora prædicta. Et quod deterius est, reputant illos prædicatores hæreticos, qui aliter dicunt, videlicet, licere operari in die sabbati eque bene post meridiem sicut ante. Et tamen huiusmodi mulierculæ plerunq; non formidant manualiter operari in die festo, & præcipuè, quod vocant bassum festum. Cum tamen nullum festum, quod est de præcepto Ecclesiæ, aut de consuetudine patriæ sit bassum, sed omne tale altum est. Aliqua tamen sunt strictius obseruanda, & aliqua minus. Harum autem saguellarum mulierularum praua, & indiscreta consuetudo reprobatur in decretis, de consec. dist. 3. peruenit, ubi expressè dicitur, quòd illi iudaizare uidentur, qui diem sabbati obseruare volunt. Insuper sunt Antichristi præcursores, qui talem diem præcipiunt obseruari, ut habetur ibidem.

QUARTO prædictum verbum ad literam retorquet Christo contra scribas, & pharisæos iudeorum reprehendentes discipulos suos de modico, ubi tamen ipsi reprehensibiles erant in multo, ideo ait. [Quare, & uos transgredimini mandatum Dei propter, & cæt. Nam Deus dixit.] sup. Exod. 20. [Honora patrem tuum, & matrem tuam] honore, scilicet, duplici, uidelicet, reuerentiali, & reali, scilicet, vitæ necessaria, si necesse fuerit illis ministrando. Nam secundum Beatum Thom. 2. 2. q. 122. artic. 5. in sol. ad tertium debemus de per se parentibus nostris in eo, quòd parentes sunt honorem, & reuerentiam. De per accidens autem vitæ sustentationem, in quantum, scilicet, indigentes sunt. Insuper Deus dicit Leuit. 20. [Qui maledixerit patri, uel matri] non tam uerbo, aut signo, quàm facto [morte moriatur. Morte, inquam æterna, dicit inter]. Quamuis etiam talibus filiis mors corporalis, seu temporalis infligeretur, scilicet, lapidationis, ut patet Deut. 21. Et propter hanc causam Absalon patri rebel-

lis, immo

lis, immo quærens ipsum priuare regno, iusto Dei iudicio suspensus capillis suis ad arborem, & confessus lancea ipsius Ioab miserabiliter interijt, corpore, scilicet, & anima, ut præsumitur. 2. Reg. 18. Deut. 27. Maledictus, qui non honorat patrem suum, & matrem suam, dicit omnis populus. Amen [Vos autem, scilicet, Scribæ, & Pharisæi dicitis] tortuose exponentes mandatum domini. Quicumque dixerit patri, uel matri, munus quodcunque est, & c. Pro intellectu huius textus norandum, quòd ubi Scribæ, & Pharisæi uidebant aliquem senem habentem filium iam potentem ad regendum domum suam, accedebant ad ipsum filium, atque dicebant ei. Ecce charissime, cernis patrem tuum iam senem, & habentem substantiam multam, quid libenter dabis, & offeres in templo pro ministris illius, & persuadebimus ei efficaciter, ut resignet tibi omnem substantiam suam, & eris amodo dominus, & magister domus? Ille autem respondebat tantum uel tantum. Et conuentione inter eos facta [quæ sapiebat certe naturam simoniæ] illi ueniebant ad patrem dicentes ei multa bona de filio suo, & quòd bene faceret illi relinquendo ex toto regimen domus suæ, quòd non esset amplius casus suus intromittendi se de negotiis temporalibus, sed quòd daret se quieti pro residuo uitæ suæ, illique optime subueniret filius suus laute, & abundè eum pascendo, & huiusmodi. Sicque ad eorum persuasionem fraudulentam pauper pater resignabat substantiam suam filio suo. Ille autem postmodum satisfaciebat dictis mediatoribus, iuxta promissa in qua. Quis si postea contingebant dictum patrem egere, aut conuerti, quòd non bene pasceret, iuxta promissa filij, respondebat, & dicebat ei filius, quomodo pro salute anime sue fecisset magnam donationem ministris templi de bonis illius, nec amodo haberet unde posset eum, ita laute reficere, ut optabat, aut consueuerat. Et, ita per talem modum talis filius, inquit, Christus, non honorificabat patrem suum, aut matrem suam, sed magis inhonorabat, scilicet, alimenta consueta denegando eidem. [Et irritum fecistis] uos, sup. Scribæ, & Pharisæi talis abusus inuenitores. [mandatum Dei,] scilicet, de honorandis parentibus temporalibus illis ministrando in casu, ut dictum est, propter traditionem uestram. Et uerè iniqua, & ualde mala traditio erat ipsis Scri-

bis, & Pharisæi, uidelicet, sub prætextu, & colore pietatis procurare, ut ita loquar, mortem patris, aut matris dicti filij, atque impietatem sub nomine pietatis inducendo, ut dicitur glo. ordiu.

NOTANDVM est autem circa istud præceptum de honorandis parentibus à filijs, quòd multi filij pessimè, & inhumani se habent ad parentes suos. Nam inter eos sunt quidam inobedientes, quidam crudelis, quidam infideles.

PRIMUM igitur nonnulli filij sunt parentibus formaliter aut saltem æquiualeuter inobedientes, proteruè, & superbe illi respondentes, ipsos irritantes, ad impatientiam inducentes, & quandoque eos saltem implicite dementantes, & dicentes eos nescire, quid proferant, & quòd sunt omnino idiotæ, & similia. Et contra tales filios sic parentibus inobedientes, & sic irreuerentes, statuitur pœna secundum triplicem legem, uidelicet, diuinam ecclesiasticam, ciuilem. De lege quidem diuina patet Leu. 20. Item Deuter. 21. Ex quibus passibus habetur expressè, quòd tales filij secundum legem veterem debebant lapidari, & occidi. Similiter de lege Ecclesiastica patet in decret. dist. 86. in singulis, ubi dicitur in fine illius capituli, quòd despiciens parentes necessitatis tempore, meretur mortem temporalem, & æternam. Similiter 6. q. 1. infames, dicitur, quòd qui aduersus parentes armantur, ubique notam infamiæ, incurrunt. Item de lege ciuili patet. C. de inoffi. testa. l. liberi, ubi dicitur, quòd filij ingrati atque parentibus inobedientes, merentur ex hæredari, Idem etiam habetur in authenticis. colla. 8. rubr. ut cum de appel. cognoscitur. §. aliud quoque.

SECUNDÒ sunt aliqui filij crudeles, & inhumani ad parentes. Nam quantumcunque cognoscant eos penuriam pati in frigiditate, & nuditate uiuere, siti, & fame laborate, senio languere, & huiusmodi, nulla tamen compassione aut eos ducuntur. Sed quod deterius est, & omnem excedit inhumanitatem, atque malitiam, eo quandoque persequuntur mortem ipsorum optantes. Insuper ipsos quandoque decoguoscentes. Deut. 32. Est generatio, quæ dicit patri suo & matri suæ, non noui uos. Et in hoc melioris conditionis multi sunt plerique infideles pagani, quàm multi Christiani. Et de hoc historiam habes in Valerio Max. lib. 5. de quadam filia

filia pagana, quæ matrem propter sua scelera, per iudicem ad indicatâ perire fame in carcere, proprio lacte pauit pariter, & sustentauit per plures dies. Quod audiens dictus iudex, & pietatem eius ad matrem animaduertens, amore illius donauit uitam matri. Nec certè solû superantur multi mali Christiani quo ad exhibitionem sustentationis in ordine ad parentes ab ipsis paganis, uerumetiam ab auibus cœli. Refert enim Amb. in hexame. li. 5. c. 16 de ciconia, quæ tate pieratus est ad patrè, & matrè, & ipsos in senectute deplumatos proprijs pennis fouet atque pascit abundanter. Eccontrario autem multi filij laborant de plumare parentes suos senio confectus, interdû clam auferendo eorum bona, dicentes, quæ æque bene deuenirent ad eos post mortè ipsorû. Et per consequens, quod in hoc non habent peccatum, quâ tñ falsissimû est. Sed de hoc alia. Sunt autem nonnulli filij adeo prauis, & cupidi possessionis paternæ, quod destituunt eos possessione sua et inuitos, procurantes, ut ponantur sub tutela, tanquam insensati, & idiotæ. Et ad hoc propositum refert Gaguius in chronica sua de Ludouico Francorum Rege, & Imperatore filio Caroli Magni, quæ pp morû consuetudinè dicitur est Ludouicus Pius, dicens, quod cum senuisset, uocauit ad se tres filios suos, uidelicet, Lotharium, Pipinum, Ludouicum, diuidens illis suum dominium in hunc modum. Lotharium. n. consortè imperij secum fecit, Pipinum uerò Aquitaniam præfecit. Ludouicum autem in Bawariam legat. Post hæc autem dicti filij, tum ambitione dominandi, tum fortè seducti à malitiosis uiris, coniurauerunt uno animo in patrem, parentes aduersus eum exercitum maximum. Quo apprehenso, in monasterio B. Medardi apud Suesion ciuitatem adhibita arctissima custodiam eum recluserunt, multa sibi innocenti morti obnoxia imputantes. Deû ipsum coegerunt à se abdicare Imperatoriam dignitatem, & assumere cuculama monachalem. Cum ergo dictus Lodouicus pius esset in tali calamitate constitutus, epistolam edidit, per quam posteros reges, & principes, ac cæteros cautos reddidit, ne sui exemplo filijs suis uita comite tantâ autoritatem præberent. O quanta crudelitas in patrem. O quanta seueritas in Imperatorem, & regè. O quanta inhumanitas in piû Lodouicû. Quibus ergo animalibus merito possumus comparare tales, nisi canibus? quæ quandiu nutriuntur lacte matris, illi applaudunt. Sed post

postquam totam substantiam eius hauserunt, & grandævum, ipsam relinquunt tanquam omnino extraneam, quin immo ipsam dente mordant si cibum ante eas capere nitantur. Quibus adhuc frequenter parcat, nisi graviter molesteur. Applicatio est facilis ex dictis.

TERTIO sunt aliqui filii infideles, id est non fideles ad parentes. Et huius generis sunt illi, qui ut alliciant ipsos parentes ad sibi benefaciendum, spondent se illis multa bona facturos in posterum, promittentes, quod nonquam egebut, quādiu ipsi habebunt morsum panis, aut denarium in bursa, quos tamen egenos factos interdum permittunt mendicare, & mori in communi hospitali. Et de talibus filiis merito potest dici illud Deuter. 32. Generatio perversa est, & infideles filij. Alij autem promittunt patri, aut parenti morientis, cuius sperant esse hæredes, quod audacter confidat in eis quo ad legata sua, & testamenta, adijcentes, quod cito, & fideliter se expediant de huiusmodi. Et tamen plerunque nihil faciunt, aut non integrè, aut non cito, sed tardè. Et de talibus potest intelligi illud Psal. Dilixerunt eum, supple patrem, aut parentem, in ore suo, scilicet ore promittentes illi bona multa post mortem, sed non corde, eo quod talis promissio non transiit guttur. Ideo sequitur. Et lingua sua mentiti sunt ei. Eo. s. q. aliud habebant in ore, & aliud in corde. Ideo sequitur. Cor autem eorum non erat rectum cum eo, s. patre, aut parente, nec fideles habiti sunt in testamento eius: quin immo infideles, & proditores. Verè ergo bene fatuus est, qui confidit in talibus filiis. Nota ad hoc propositum de patre diuite, & moriente, relinquente multam substantiam tribus filiis suis quos post se relinquebat. Quos cum postea interrogasset, quid pro remedio animæ suæ promitterent se facturos, & primus magna promississet, similiter, & secundus, tandem tertius, & iunior subridens, ait. Pater rideo cum audio fratres meos, ita palam mentiri. Scitote, quod non tenebunt vobis promissum. Ego autem nihil promitto vobis, sed rogo vos, ut quādiu adhuc habetis administrationem bonorum vestrorum, illa distribuat in propria in pios usus. Hunc ergo filium cum audisset pater, multum laudavit eum, fecitque iuxta eius consilium. Vade tu dives, & potens, & tu fac similiter, & attende. quid dictum sit ex Psal. videlicet, quod impij filij fideles non ha-

biti in testamento patris. Noli ergo teipsum magis credere filijs tuis, quam tibi ipsi. Propterea iura pœnas traxerunt contra filios, & hæredes defunctorum, qui negligunt adimplere testamentaria eorum. Nam ius canonicum præcipit tales excommunicari, ut patet 13. quæst. 2. clerici. Item extra de testa. c. tua nos, &c. dicitur, quod executores testamentorum sunt compellendi per episcopos exequi voluntatem testatoris. Quis ubi fuerint inveni negligentes, tunc ipsi episcopi debent talem executionem assumere, & diligenter adimplere. Item 11. quæst. 1. Sylvester. additur pœna temporalis contra tales. Nam ibi dicitur, quod successor non servans testamentum defuncti est exheredandus. Similiter ius civile providet huic negligentiae, ut patet. C. de episcopis. l. testator, ubi dicit lex, quod si executores testamentorum præmissa monitione fuerint negligentes, tunc in pœnam debent privari taxa quàm eis reliquerat defunctus intuitu talis executionis, & ad episcopum pleno iure devoluitur huiusmodi executio. Hæc ibi. Et nota, quod taliter negligentes exequi testamenta defunctorum vocantur secundum iura homicidæ, & sacrilegi. De primo patet 13. q. 2. clerici. De secundo vero patet 17. q. 4. sacrilegium. Apud autem Psal. & sacram scripturam vocantur infideles, ut supra patuit, Et sic patet de tribus generibus malorum filiorum.

SEQUITUR in textu, hypocritæ bene, &c. Quia enim iudæi prius reprehenderant discipulos Christi de negligentia circa frequentem lotionem manuum suarum conformiter ad traditiones seniore, per hoc ostendentes plus securare de lotionem exteriori, quam interiori, quod ad hypocrisim pertinet, ideo in præsentem evangelio vocat eos hypocritas, dicens, hypocritæ bene prophetavit de vobis Esa. 29. ca. in persona domini, dicens. Populus hic labijs me honorat, id est superficialiter legem custodit, sed non ad intentionem legislatoris, cor autem eorum, id est intentio perversa longe est à me, quia non approbo intentionem eorum. Sine causa tollunt me docentes, &c. Quasi diceret, Doceant populum quāntuncunque voluerint de observandis traditionibus seniorum. In hoc enim perdunt laborem suum, quia non dabo eis propter hoc præmium in celo.

MORALITER; Non solum de iudæis, verum etiam de multis

Feria quinta

multis Christianis hodie meritò conqueritur dominus, & flagrantè de eo, quòd male orant, Videntur enim multi ipsum honorare in oratione sua: qui à parte rei ipsum non honorant nisi superficialiter, & ore. Et horum oratio similis est orationi simiæ, quæ tantum exterius mouet labia sua. Valde enim uerecundum est, quòd orans dicat ad dominum. Deus in adiutorium meum intende, aut illud Psal. Verba mea auribus percipe domine, & intellige clamorem meum. Intende uoci orationis meæ, &c. & quòd, ipsemet orans non intendat sibi ipsi. nec Deo, sed fortè potius coquing, aut rebus exterioribus, sicut patuit de illo presbytero uenationi dedito, & volatui auium, qui cum celebraret missam parochialem, & uenisset ad cantandum Per omnia, loco de Sursum corda, clamauit hongra, sicut solitus erat clamare post aues suas prædales. Et certè, vt dicit deuotus Bern. in libr. suarum meditationum cap. 8. magna pueritas, & insania, est, quando præsumimus loqui in oratione cum domino maiestatis, & insensati mentem auertimus, & ad nescio quas ineptias cor nostrum conuertimus. Et post pauca Magnam, inquit, iniuriam Deo facimus cum illum deprecamur, ut nostras præces exaudiat, quas qui fundimus, non audimus. Deprecamur illum, ut nobis intendat, & nos nec nobis, nec illi intendimus, sed quòd deterius est immunda in corde uersando, factorem horribilem eius aspectibus ingerimus. Hæc ille. Benè ergo consulti August. in regula ad fratres, dicens, psalmis, & hymnis cum oratis Deum, hoc uersetur in corde, quòd profertur in ore, & psal. Psallite domino psallite sapienter, id est corde sicut ore, patet ergo de secundo princ.

TERTIÒ principaliter in præsentì euangelio fit mētio de fructuosa Christi instructione, & simul de satisfactione ad querimoniam iudæorum aduersus discipulos suos de eo, quòd non lauabant, ita frequenter manus suas, sicut canebant traditiones seniorum, cum ait, Non quòd intrat in os, coinquinat hominem? supplè de per se, quantis bene de pet accidens, scilicet propter excessum, sicut patet de crapula, & ebrietate. Vnde poeta Cato, Nam nullum crimen uini est, sed culpa bibentis. Et Greg. libr. 30. moral. c. 27. Neque iquitibus, sed appetitus in uitio est. Sed quòd de ore exit, coinquinat hominem, id est animam, Nam ut dicit Chrysost. homil. 3.

Post III. Dom. Quadrage. 191

homil. 3. in epist. ad Titum. Deus nihil fecit immundum, sed peccatum solum est, quòd coinquinat omnia, & facit ea immunda. Animam enim tangit, & penetrat, eamque sordibus inquinat. Hæc ille. Consequenter Christus ostendit, quæ sunt illa quæ ueraciter coinquinant hominem, exempli causa de multis peccatis tam cordis, & oris, quam etiam operis. Textus est clarus. Reliqua pertransleo ne tædio afficiam lectorè. Studeamus ergo charissimi lauare non manus, aut corpus, sed potius cor nostrum, dicentes ad dominum cum psal. Cor mundum crea in me Deus, &c. Nam, qui habuerit cor mundum in præsentì per gratiam, iuxta Christi promissionem Deum uidebit in celesti patria. Quam nobis, &c.

FERIA QUINTA POST TERTIAM DOMINICAM QUADRAGESIMÆ.

VIRGENS Iesus de synagoga, introiuit in domum Simonis. Luc. 4.

PRIMA INTRODUCTIO.

LEX Imperialis. C. de diuersis rescriptio. l. vniuersa, allegans Imperatorem Zenonem, dicit, quòd si curia, vel vniuersitas, seu ciuitas, aut prouincia ob causam publicam fuderit preces, manare eas decernimus. Casus est talis. Angli antiqui hostes gentis Gallicanæ, nuper euerterunt muros ciuitatis Morinè, quasi se uindicantes, & non poterant magis nocere regno Franciæ, prout sperabant. Ciues ergo, & clerus dictæ ciuitatis uidentes desolationem suæ ciuitatis, & ruinam, parte ex altera considerantes non posse eam per se ipsos reparare, ad eunt Regiam maiestatem humiliter supplicantes, vt dignetur huic ac tante ruine opem ferre. Quibus auditis, quid responsurus est rex? Certè debet eos benigne consolari super damnis, quæ reportauerunt in bonis sustinentes quærelam eius, & quòd in effectu porriget illis manum adiutricem in facto reparationis dictæ ciuitatis. Sic enim uult & iubet æquitas, atque lex prædicta, quæ dicit, qd si ciuitas ob causam publicam preces fuderit, debet obire, quòd petit, cuiusmodi est in proposito.

MORALITER prædicta lex potè dupliciter exponi, sicut duplex est ciuitas, uidelicet ecclesiæ militantis, & triūphantis.

Prima

PRIMA igitur ciuitas est ecclesia militans, de qua in Ps. Nisi Dominus custodierit ciuitatem, frustra vigilat qui custodit eam, uidelicet pastor Ecclesiasticus, siue curatus fuerit, siue Episcopus, aut supra. Nam sicut Christus principaliter fundauit hanc ciuitatem, ita etiam est principalis custos illius. Sub eo autem est immediatus custos, & quasi locum tenens eius generalis summus Pontifex. Ceteri autem prelati sunt locum tenentes particulares, utpote Episcopus in sua diocesi, curatus in sua parochia, abbas, aut prior in monasterio. Ista igitur ciuitas habet ciues suos, qui sunt iusti, & deuoti catholici. Peccatores autem proprie non sunt ciues huius ciuitatis, sed potius ciuitatis Babylonicæ, seu diaboli. Si ergo prædicti ciues, id est iusti fuderint deuotas preces ad eum qui est rex regum, & dominus dominantium, profecto exaudientur, dummodo petant pie pro se, & perseueranter. Quis si petierint pro alio, similiter exaudientur, dummodo ille obicem non ponat, ut dictum est in præcedentibus. Si enim tantum ualuit apud dominum oratio Moysi, ut ipse dominus pepercerit populo Israelitico quem prius delere uoluerat propter idololatricam, quam exercuerat in adorando uitulum aureum, (ut patet Exo. 22.) quid dicendum erit de oratione multorum iustorum, & amicorum Dei? maxime cum dicat Hier. ut communiter allegatur, nullibi tamen iuueni, quod impossibile est preces multorum non exaudiri.

SECUNDA ciuitas est Ecclesia triumphans, de qua potest intelligi illud Psal. Hierusalem, quæ edificatur ut ciuitas. Nam ibi est sedes Episcopalis, quia ibi Christus præsidet. Itæ est ibi multitudo ciuium, uidelicet, angelorum, & hominum in unum unitorum per amorem, & mutuam pacem. Et hoc importat hoc nomen ciuitas, quod idem ualeat sicut ciuium unitas. Si ergo isti ciues fuderint preces ad regem gloriæ, proculdubio illas exaudiet. In cuius figuram legitur 1. Reg. 14. quod cum Saul uellet occidere filium suum Ionatham, eo quod modicum mellis necessitate, & fame urgente comedisset contra edictum suum, populus restitit, & tantum fecit, quod non fuit occisus. Ad propositum Saul uolens occidere filium suum Ionatham propter transgressionem præcepti sui, designat Deus omnipotentem uolentem secundum rigorem, & debitum iustitiæ perdere pauperem peccatorem, qui transgressus est mandatū ipsius,
Sed

Sed interdum interueniunt preces ciuium celestium, quibus Deus nihil denegar, ideo impetrant apud eum quæcumque petunt. Propterea in collecta de omnibus Sanctis sic orat ecclesia dominum, dicens. Quæsumus ut desideratam nobis misericordiam propitiationis abundantiam multiplicatis intercessoribus largiaris. Et similiter in ultimo responso eiusdem diei oramus, dicentes ad dominum; Adiuuent nos eorum merita, quos propria impediunt scelera, excuset intercessio, quos accusat actio, &c. Similiter, & in letaniis Sanctorum oramus dicentes. Sancta Maria ora pro nobis, Sancte Iohan. Bapt. ora pro nobis; Sancte Petre ora pro nob. &c. Ecce quomodo prouocamus ciues regni celestis orare pro nobis, nec certe sine causa, quia plerumque sumus rex Christus eorum meritis, & intercessionibus nobis impartitur multiplicia beneficia, tam spiritualia, quam corporalia. In cuius rei signum legitur in euang. hodierno, quod ipse Christus ad instantiam discipulorum suorum curauit locum Simo. à feb.

SECUNDA INTRODUCTIO.

EXTIBANT demonia à multis clamantia, & dicentia, quia tu, &c. Luc. 4. ¶ Scitibitur extra de his, quæ ui, metus uel causa sunt, c. perlatum, quod assensus coactus, & per uolentiam extortus non ualeat. Casus decretalis est talis. Quidam uir habuit uxorem suam suspectam de adulterio. Propter quod præcipit famulis suis, ut eam ducant ad siluam, & ibi occidant. Quam eum illuc duxissent, & unus eorum iam teneret gladium etiam natum, ut ipsam iugulareret, alii misericordiores dixerunt ei. Noli eam adhuc interficere, sed saluumus eius uitam, quia bona est, & honesta, nec aliquando nobis molesta fuit. Deinde dixerunt illi. Ecce domina nostra, hic propè est monasterium monialium si promiseritis illi uel ingredi, & profiteri non interficiemus uos. At illa assensit, ut sic mortem euaderet, atque sacrum uelamen assumpsit ibidem. Tandem autem audita morte uiri sui ad seculum rediit, & alium uirum duxit. Quo facto instant moniales contra eam petentes, ut redeat ad monasterium. Quia reuente consulitur summus Pont. Alexan. III. Qui mandat, quod si proberur, ita esse quod illa timore mortis sacrum uelamen susceperit, quod in professione datur monialibus, professio non tenet, eo quod ut dicit prædicta decretalis, Assensus coactus, & per

violentiam extortus non tenet. Ad idem est, quod scribitur in maiori volumine. 20. quæst. 1. ca. præsens. ubi dicitur, quod coactè intrans monasteriũ, si postea nõ. consenserit liber exit. Et ibi ponitur casus de quodã iuvene, quẽ inuitum pater posuerat in religione quadam, qui mortuo patre exiit.

MORALITER pœnitentia est, velut quadam religio sancta, de qua potest intelligi illud Iac. 1. Religio munda, & immaculata apud Deum, & Patrem hæc est, scilicet, pœnitentia, quæ est velut porta cœli, iuxta illud Matt. 3. Pœnitentiã agite, appropinquabit regnum cœlorũ. Multi autem voluerunt saltem apparenter, & simulatorie in extremis positi intrare hanc religionem, qui tamen minime eam intrauerunt, eõ quod non propter offensam commissam, sed potius propter vitandam pœnã pœnitere videbantur. Et de hoc historiã habemus de Antiocho viro sceleratissimo, de quo legitur. 2. Mach. 9. quod cum horribiliter sceteret, & vermes de corpore eius miserabiliter scaruerent, orabat Dominum scelestus à quo non erat misericordiam consecutus. Item de Esau dicit Apost. Heb. 12. quod nõ inuenit locum pœnitentiæ, quamquã cum lachrymis inquisisset eam. Similiter Pharaõ sentiens se à Domino flagellari, rogabat Moysen, vt pro eo intercederet ad Dominum pro amotione plagarum suarum. Quo orante, & plagis cessantibus ipse deterior, quã prius efficiebatur. His igitur reprobatis viris sunt similes plerique Christiani, qui inter aduersa videntur intrare religionem pœnitentiæ, proponentes, vt uideretur, morum emendationem, qui tamen aduersis cessantibus, & Domino manum suã iustitiæ reuocante, seu retrahente, fiunt postmodum multo deteriores. Testes sunt multi vsurarij, simoniaci, auari, raptores, iustores, luxuriosi, crapulosi, superbi. Nota de illo vsurario infirmo, qui cum timeret mori, fecit magnum testamentũ, insuper iussit vsuras per eum contractas efficaciter restitui, & sic de alijs Cumq; postmodum Deo miserante priorem recuperasset sanitatẽ, nihil fecit de omnibus, quæ paulo prius mandauerat fieri, sed vixit, ut prius. Cumq; quidam uir honestus cum moneret super his, ait illi. Quod præcepi fieri, hoc feci erigens, tunc mori. Iterum ergo renouo testamentũ meum, ordinans omnia, & singula per me indebitè acquisita debere restitui, ne forsan damnet cum impijs. Interim autem eto usufu.

vsufructuarius prædictorum bonorum. Talis ergo ostendebat se non veraciter pœnitere. Tales ergo attendant, quod non sunt Deo grata seruitia coacta, vt dicit Greg. & recitatur. 23. quæst. 6. Iam vero Quinimmo tales sunt quodammodo similes illis demonibus, de quibus legitur in Euangelio hodierno, quod ad imperium Christi inuicẽ exibat à corporibus obsessorum, &c.

IN præsentem ergo Euangelio de tribus principaliter fit mentio, videlicet de opere magnæ misericordiæ in principio Euangelij Potentiæ, ibi. Cum sol occubisset, Sapientiæ, ibi. Facta autem die, &c.

PRIMO igitur fit mentio, &c. Pro quo notandum, quod vt refert B. Lucas, Christus surgens de synagoga Iudæorum, quæ erat in ciuitate Capharnaum, quæ est in Galilea, ubi etiam paulo ante curauerat quendam dæmoniacum intravit in domum Simonis, idest, Petri Apostoli, qui Galileus erat, & fortè de dicta ciuitate oriundus, propter quod dicitur ibi habuisse domum. Synagoga autem erat locus, seu domus publica, in qua conueniebant Iudæi diebus sabbatinis ad audiendum legisperitos docentes legem Moyfi. Socrus autem Simonis, idest, mater vxoris Petri tenebatur magnis febribus, & rogauerunt illum, videlicet discipuli Christum pro illa, ex præsentem textu trahitur, quod marito debent exemplo Petri diligere matres, & parentes vxorum suarum, & de ipsis curam gerere si necesse fuerit. Et simili modo debent vxores se habere ad patres, & matres, cæterosque parentes maritorum suorum, Nam per talem modum nutritur, & fouetur pax, & mutua charitas inter virum, & vxorem. Sed aliter profecto multæ vxores faciunt. Volunt enim dominari in domo, & quod omnia stent ad nutum earum. Item volunt habere clauas domus. & similia, ita vt paupercular matres virorum suorum, & præsertim ubi fuerint viduæ, sint quasi earum ancillæ. Vnde propter rigorem, & difficultatem, quam inueniunt in nubibus suis, coguntur paupercular viduæ, aut amarum ducere vitam dum se vident sic deici, quæ prius dominabantur, aut domum exire, & sub zuguriolo habitare in frigore, & nuditate, in siti, & fame. Ecce quomodo iam videmus impletam prophetiam Malach 7. dicens, quod ante iudicij idem auris confurget Ser. Quadrag. G. Pep. B b aduersus

Feria quinta

aduersus focrum suam, non sic egit sancta illa Ruth, quæ post mortem viri sui filij Noemi, adhæsit ipsi Noemi focru suæ tanquam ancilla dominæ suæ, ita vt amore illius victa reliquerit propriam patriam, & venerit vsque Bethleem, ibique manserit cum ipsa Noemi, vt patet Ruth. 1.

S E Q V I T V R in textu. Et stans super illam, idest, Christus iuxta prædictâ febricitantem, uel fortè extendendo manum super illam, imperauit febrî, & dimisit illam. Matthæi autem. 8. & similiter Mar. 1. dicitur, quòd Christus tantum terigit manum eius, & continuo sana surrexit. Et continuo surgens ministrabat illis. Aliter ergo sanata est hæc mulier à febre per gratiam Christi, & aliter cæteri sanantur arte medicorum, siue per viam naturæ. Vt enim dicit glo. ord. super hoc passu, naturale est febricitantibus incipiente sanitate laelescere, & molestiam ægritudinis sentire. Sed sanitas, quæ Domini datur imperio, tota simul redit, & in eo robore firmat, vt suis adiutoribus ministrare sufficiat, hoc autem est proprium solius medici cælestis.

M Y S T I C E, secundum quod tangitur in eadem glo. ord. domus Simonis, siue Petri est circumcisio commissa eius apostolatus, sicut & præputium paulo, vt habetur Gal. 2. Socrus autem Simonis est synagoga, quæ est mater Ecclesiæ Petri commissa. Hæc ergo Socrus tenetur magnis febribus, scilicet, infidelitatis quo ad Deum, & inuidiæ quo ad populum Christianum, quem etiam libenter propriis dentibus dilaniaret, si modo daretur illi facultas. Discipuli autem Christi sunt veri Christiani, qui reddentes bonum pro malo rogant Dominum, vt dignetur sanare huiusmodi focrum ab utraq; febre prædicta. vnde in die Veneris sancta orat specialiter Ecclesia ad hunc finem. Verum in collecta, quæ ad hoc legitur, non præmittitur Flectamus genua sicut in cæteris, & hoc in detestationem illius irrisionis Iudæorum, quando scilicet, Christo in cruce pendenti genua flectabant illudentes ei, & dicentes. Aue Rex Iudæorum. Tandem tamen redibit Christus in domum Simonis, & sanabitur focrus eius, & hoc in fine sæculorum, quando scilicet, reliquiæ Israel saluæ fuerint, vt habetur Esa. 10. Tunc enim teste. Psal. Christus dispersiones Israelis Congregabit. Item alibi de hoc loquitur idem Psal. dicens, Conuertentur, supple, Iudæi ad vespërâ, idest, in fine mundi,

Post III. Dom. Quadrag. 194

mundi, & tunc famem, supple, diuini uerbi patientur, ut canes, idest, ut gentiles patiebantur in primitiua Ecclesia, & circuibunt ciuitatem, scilicet Ecclesiæ Christianæ explorantes mores, & sectam Christianorum. Quorum sancta exemplaritate, trahentur ad fidem. Et tunc fiet unum ouile, & unus pastor, ut promisit Christus, Iohan. 10.

M O R A L I T E R ex prædictis instruuntur febricitantes recurrere ad Dominum, & ad Sanctos eius, siue per se, siue per amicos suos. Specialiter autem ad illos Sanctos, qui habent specialem gratiam à Domino impetrandi sanitatem contra talem morbum, uel talem, pro sibi deuotis famulis. Vnde ad hoc propositum refert Aug. lib. 2. de ciui. Dei. ca. 14. de Romanis, quod cum colerent plures Deos, & deas, specialiter tamen colebant deam Febrem, non quidem, ut eos iuuaret, sed ut illis non noceret, & erat de numero malarum deorum. Vt enim scribit Valerius lib. 2. inter Deos, & Deas aliqui erant boni, & aliqui mali. Bonos ergo colebant Romani, ut eos iuuarent in necessitatibus sui. Malos uero ne illis nocerent.

N O S autem christiani fateamur tantum unum esse Deum, qui fecit cælum, & terram, & omnia reptilia in eis. Ponnimus tamen pluralitatem Sanctorum: & Sanctarum, qui sunt quodammodo dii, scilicet, participatiue, iuxta illud Psal. Ego dixi dii estis. Sed tamen omnes sunt de numero bonorum. Hos itaq; Deos, aut, ut rectius loquar, ueneratissimos Sanctos debemus inuocare in omni tribulatione, & necessitate nostra, & præcipuè Beatam Virginem, quæ est mater ueri Dei Iesu Christi. Vult enim diuina clementia, & liberalitas singulis sanctis singulos conferre honores, utpote honorandum istum sic, illum sic. hinc est, quod certi Sancti reclamantur contra certas ægritudines, & necessitates, sic uidemus de beato Huberto, de Laurentio, de Mathurino, de Menna, de Iohanne Baptista, de Fiacrio, & huiusmodi. Et ideo, ut dicebat Vatro (prout refert August. lib. 4. de ciui. Dei. 22.) non solum necesse est scire nomina Deorum, uerumetiam oportet scire officia eorum. Non enim, inquit, expedit optare à Liberio, qui & Bacchus dicitur, aquam, cum ipse sit Deus uini. Nec similiter à nymphis uinum, quæ sunt deæ æquarum. Ita in proposito uult Deum, quòd recurramus ad talem, uel talem sanctorum pro gratia sanitatis à febre, & ad alium pro alia gratia,

Feria quinta

gratia, & huiusmodi, vt sic omnes, & singuli honorentur. *De exemplum de officarijs in curia regis, quorum vnus solum se intromittit de officio suo, & alius de suo.*

MORALITER. & secundo, soetus Simonis, quæ tenebatur magnis febribus, significat animã peccatricem. Quilibet autem accessus febris significat nouũ peccatũ, seu reatum. Pro quõ notandum, quod multiplex est febrium differentia. Sed de multis, tantum dicemus de quatuor speciebus.

PRIMA igitur species febris dicitur continua, quæ est valde periculosa, & letalis. Hæc autem febris designat peccatum auaritiæ, quæ continue, & die, ac nocte vexare non cessat miserum hominem, adeo ut nullam quietem, seu interpollationem ei tribuat. Nam auarus, siue vigilet, siue dormiat, siue bibat aut comedat, siue abstineat, seu aliquid operis faciat, semper mens eius versatur circa temporalia. Propter quod merito de eo dici potest illud Eccle. 2. Cuncti dies eius pleni sunt doloribus, nec per noctem mente requiescit. Vnde Ambros. sermone. 82. O inquit, auare omnia aurum uides, aurum tibi vigilanti cogitatio est, & somnia dormienti, hæc autem febris deduxit vsque ad portas mortis corporalis pariter, & æternalis diuitem illum epulonem, de quo dicitur Luca. 16. quod mortuus est diues, scilicet, in amore diuitiarum suarum usque ad mortem inclusiue perseverans. Curator autem ista continua febris auaritiæ per minutionem, idest, elemosynarum largitionem, & alienorum restitutionem. Luca. 11. Date elemosynam, & omnia munda sunt vobis. Sic enim curatus fuit ab hac febre Zacheus, qui cum prius esset princeps publicanorum, idest, eorum qui se intromittunt de aurijs publicis vectigalibus, & tributis, (ecce auaritia) dixit ad Dominum. Ecce dimidium honorum meorum Domine do pauperibus, & si quid aliquem defraudauit, reddo quadruplum. Luca. 19. Ecce optima minutio, & valde salubris animæ. Studeant ergo se taliter minuere omnes quotquot patiuntur febrem continuam auaritiæ. Præcipue autem huic minutioni intendere debent fures, & latrones, usurarij, & simoniaci ac similes.

SECVNDA species febris dicitur quotidiana, quæ similiter est multũ periculosa, hæc autem febris designat gulam, & inglutientiam, quæ quotidie inuadit, & torquet hominem.

Nam

Post III. Dom. Quadragesimæ

Nam quantumcũq; homo bene, & laute prout sibi fuerit bene die, crastino mane paratus idem facere. *Deus venter quis scit murmurare, & conuertere de Domino suo, quod quæque illius satisfecerit. Et ita iuxta vulgare proverbium prout Gallicè dicitur. Cest tous les iours à refaire, & à recommencer. Vnde Seneca ad Lucilium Epistola. 10. Venter præcepta non audit, postcit, appellat. Non est tam molestus creditoris parus tamen dimittitur si illi das, quod debes, non quod potes. Nota historiam, quæ habetur in speculo exemplorum dist. 4. exemplo. 22. de illo, qui vagabatur per quamdam ciuitatem clamando cunctis audientibus iustitia, iustitia. Cumq; adductus esset coram iudice, & interrogaretur cur sic clamaret, & quis ille esset de quo tam importune conquereretur, ait: Certè, inquit, habeo unum creditorem cui sæpe satisfeci, sed omni die repetit iterum, atq; iterum debitum, ac si nunquam illi satisfecissem. Et quod grauius est mihi minatur mortem si illi non satisfecero. Ad quem iudex. Et quis est ille creditor tam iniquus? Certè, inquit, ille, est venter meus, & c. Ecce quomodo gula assimilatur febrì quotidianæ, hæc autem febre laborabat prædictus diues epulo, quia epulabatur quotidie splendide. Ecce febris quotidiana.*

CVRATOR autem huiusmodi febris per ieiunium, & debitam abstinentiam ciborum, & potuum, eo quod per abstinentiam carnis sanantur pestes mentis. Et ad hoc persuadendum dat diuus Ambrosio libro de Helia, & ieiunio ca. 11. similitudinem de pueris, in quorum visceribus interdum vermes nascuntur ex cibi indigestione, qui nequeunt extinguì, nisi cum amarior potus infunditur, aut medicamentorum virtus ieiunij ingressa animæ profundam culpam latentem inficit. Hæc ille.

TERCIA species febris dicitur tertiana. hæc autem febris significat retardationem, seu etiam nullitatem satisfactionis. Sunt enim nonnulli, qui postquam peccauerunt, conuertuntur quidem, atque consentunt, sed deficiunt in tertio signo, qui satisfacere negligunt in præsentì, expectantes fortè satisfacere in alio sæculo, hoc est in purgatorio. Sed certè, qui purgatorium quærit, nescit quid petit. Propter quod sanctus ille Iob. 10. ca. orabat Dominum, dicens. Dimitte me, vt plangam.

Bb 3 paruu.

paruum dolorem meum, antequam uadam, &c. Sed unde causatur huiusmodi febris tertiana? Certè à malitia diaboli impediens fructum satisfactionis. Vnde legitur de quodam demoniaco possesso à plurius demonibus, quos cum adiurasset quidam uir sanctus, ut dicerent quot essent, & quibus nominibus appellarentur, respondit unus pro omnibus, dicens, quod erant tres numero, quorum primus uocabatur claudens cor, secundus claudens os, tertius claudens buriam. Et ego, inquit, sum ille, qui loquor tecum. Nam soleo homines post peccatum commissum impedire à satisfactione, & restitutione. Curatur autem huiusmodi febris tertiana per diligentem considerationem penarum purgatorij. Nam, qui bene considerat, & apud se ponderat, quam graues ac diurnæ sunt penæ purgatorij protocantur ad satisfaciendum in præsentis, nisi fuerit durior adamantæ. Et per talem modum penè infiniti peccatores curati sunt à febre ista tertiana, ita ut prælegerint hic satisfacere, quam expectare penas purgatorij.

Q V A R T A species febris dicitur quartana Et hæc febris communiter est multum longa, & diurna, & ideo merito significat perseverantiam, & obstinationem in peccatis. *Prov. 28.* Peccator cum in profundum peccatorum uenerit, contemnit, supple, Dei bonitatem, & misericordiam ipsum diu ad penitentiam expectantem. Insuper contemnit talis omnia remedia salutis, & potè, prædicationes fratrum, & correctiones, salubres admonitiones, & huiusmodi. Curatur tamen quandoque quamuis raro, hæc febris quartana per considerationem penarum infernalium, & mirabilium cruciatuum damnatorum hominum. Et similiter cum quis conderat, quòd in inferno nulla est redemptio. Item cum quis considerat, quòd momentaneum est, quod delectat, sed æternum, quod cruciat. Item per timorè seueritatis diuini iudicij. Et sic curati sunt multi grauissimi peccatores, & peccatrices, quamuis diu perseverassent in seculis peccatorum suorum, sicut patet de Maria Aegyptiaca. Item de Pelagia, & huiusmodi.

S E C U N D O principaliter in præsentis euangelo fit mentio de opere, magnæ potentiae, cum subditur. Cum autem sed occidisset, omnes qui habebant infirmos, ducebant illos, &c. Et in hoc facto apparebat deuotio populi ciuitatis Capharnaum

pharnaum ad ipsum. Vbi norandum, quòd ipse Christus curabat infirmos his modis. Primò quidem uniuersaliter. Et hoc notatur, cum dicitur omnes, qui habebant infirmos. Secundò uerò integraliter. Et hoc similiter insinuat, cū subditur uariis languoribus. Tertio autem facilliter, quod etiam declaratur, cum subinfertur. At ille singulis manus imponens curabat eos. Ecce ergo optimus medicus, primò, quia potentissimus. Nullus enim fuit infirmus in ciuitate Capharnaum, quem non curauerit, quia omnes, qui habebant, & cæc. Secundò, quia clementissimus. Nullum enim quantumcunque grauiter, aut enormiter ægrotantem abhorrebat, quia singulis manus imponens. Tertio, quia liberalissimus. Nihil enim exigebat à quoquam, sed liberalissimè curabat eos. Medici autem huius mundi, & Chirurgici, quasi in omnibus opposito modo habent ad hunc ueneratissimum Medicum. Primò enim nullus apud eos inuenitur, qui possit, & valeat omnem infirmitatem curare, ut constat, alias reges, & principes, qui habent peritissimos Medicos, efficerentur immortales. Secundò aliqui inter eos sunt ualde duri, & amari siquanter ad pauperes, diuitibus autem interdum applaudunt, sed non propter Iesum tantum. Tertio, quia sæpe immoderatum salarium exigunt, præsertim attento labore, & patientis facultate. Sed dicunt. Nihil expetimus, sed quod ultro nobis datur, libenter accipimus. Esto, ita quòd nihil querant, ubi tamen uident laborem suum fuisse paruum, aut fortè frustratorium, quia mortuus est æger, aut quia pauper est, quem curare laborant, debent minus recipere. Et ubi multum fuerit oblatum, partem danti reddere. Sed quis est hic, qui taliter, & tam liberaliter se habet ad pauperes? Et laudabimus eum. Nam si aliquis talis inueniatur, meritò possumus de eo dicere, quòd fecit mirabilia, & insolita in uita quia cæteri sic facere minimè consueuerunt. Ex prædictis ergo patet euidenter peruersitas iudeorum, quia etsi molebant Christum habere, aut recipere tanquam verum Deum, qualis erat à parte rei, nihilominus debebant eum recipere, & benignè tractare, ut potentissimum, clementissimum, & liberalissimum Medicum. Hoc autem minimè fecerunt, quinimmo tanquam ingratiissimi, & inhumanissimi illi reddiderunt pro bono malum, de illo detrahentes, & dicentes,

quod faciebat omnia opera ad inuocationem dæmonis. Propter quod piè conquirebatur de ipsis ad Deum patrem, dicēs illud Psalmi. Pro eò, ut me diligerent, detrahebant mihi. ego autem orabam, supp. pro eis. Insuper posuerunt aduersum me mala pro bonis, in hoc, scilicet, quod me flagellauerunt, ubi ego sanauit infirmos eorum. Insuper ipsi me tandem occiderunt, saltem linguis suis, dicentes de me crucifigatur, ubi ego mortuos eorum vitæ restitui. Ecce quomodo apparuit manifestè peruersitas iudæorum aduersus Christum.

MYSTICÆ solis occasus rectè designat Christi passionē, & mortem, in qua curauit multos ab ægritudine infidelitatis, quia quotquot in eum tunc crediderunt. De quibus dicitur Matthæ. 27. quod Centurio, & qui cum eo erant, videntes signa, quæ fiebant, dicebant. Verè filius Dei erat iste. Hic est ergo noster Sanson, qui plures interfecit moriens, quàm uiuēs. Interfecit, inquam, occidendo, & perdendo in eis infidelitatem. Insuper multo adhuc plures interfecit modo prædicto post resurrectionem suam, quando, scilicet, in omnem terram exiuit sonus Apostolorum. Nam, ut dicit gloss. ord. super hoc passu, Christus in carne uiuens paucos iudæorum docuit, post resurrectionem verò suam, gentibus apparuit, supple, per fidem, & per ora Apostolorum.

MORALITÆR. Per solis occasum significatur occasus mundanæ prosperitatis. Vbi enim recedit sol mundanæ prosperitatis, & succedit nox tribulationis, & aduersitatis, tunc multi sanantur intus in anima, qui sub sole nimix prosperitatis agrotabant periculosa. Hoc autem præfiguratum fuit Matt. 27. ubi legitur, quod post solis ob tenebrationem, quæ contigit in ipsa hora dominicæ passionis, multa corpora eorum, qui dormierant surrexerunt à mortuis. Ex quo patet, quod aduersitas prodest ad salutem, ubi prosperitas obest, & potissimum ubi fuerit nimia. Propter quod dicit Grego. lib. 5. moral. c. 1. q. sancti uiri in hoc mundo magis prospera, quàm aduersa formidant. Et similiter Boetius de cons. li. 2. profa & probat euidenter aduersam fortunam hominibus magis prodesse, quam prosperam. Prospera, inquit, fortuna fallit, aduersa instruit. Prospera à uero bono deuios blanditris suis trahit. Aduersa uerò plerunque ad uera bona reducens uelut unco, & tenaculo trahit. Hæc ille. Prædicta, quomodo in prosperitate

ple-

plerique hominū efficiuntur superbi, & arrogantes, luxuriosi, & carnales, crapulosi, & ebrietate lectantes, ludis, & insolutionibus penè infinitis se occupantes, & vlg; ad Dei obliuionē peruenientes. Aduersitas uerò retrahit homines à talibus malis. Nam ipsos humiliat, castos reddit, & si non semper pp Deū, sicut patet de multis, qui hodie infecti sunt morbo quē multi appellant Gall. La maladie des gens de bien. Item in aduersitate homines efficiuntur sobrii, & huiusmodi.

SERUITUR in textu. [Exibant autē dæmonia à multis.] Non quidem sponte, sed inuite, & ad Christi imperium, ideo subditur [clamantia, & dicentia, quia tu es filius Dei.] Vt. n. dicit gloss. post venerabilem Bedam. Cum diabolus Christū ieiunio fatigatum uidisset, uerum hominē eum intellexit, sed quia tentando non præualuit, utrum etiam Dei filius esset, dubitauit. Nunc ergo per signarum potentiam iam certior effectus, filium Dei eū arbitrat. Patet ergo, qd dæmones cōfessi sunt Christum Dei uerum filium, quem impij iudæi ore blasphematico esse Deū negauerunt. Et ideo in hoc ostenderunt se esse deteriores patre suo diabolo. Refert etiam Aug. de cōsensu Evangelistarum. libr. 1. c. 15. Idicēns, qd quidam idolatræ consulerunt Deos suos quid de Christo sentirent. Illi autem oraculis suis eum laudare compulsi sunt. Similiter idem Aug. de ciuita. Dei. libr. 19. c. 33. de Porphyrio loquens, dicit, quod iste Philosophus bona dixit de Christo, uiporè, quod dij ipsum piissimum pronuntiauerunt, & immortalem factum. Insuper in præfatio Plating de summis Pontificibus narratur, quomodo Iosephus Iudæus scripsit de Christo ad Tyberium Romanorum Imperatorem in hunc modum. Fuit nostris temporibus uir quidam sapiens, si tamen eum uerum nominare fas est. Erat enim mirabilem operum effector, Christus hic erat, hunc Pilatus morti adiudicauit, à principibus nostræ gentis instigatus. Qui tandem die tertio post mortem, eis qui ab initio ipsum dilexerant, uiuus apparuit. Ex his ergo omnibus patet, quod hodie Iudæi nullam excusationem habent de eò, quod non credunt in Christum, tam multipliciter probatum esse uerum Dei filium, et ab aduersarijs, & emulis suis, tam dæmonibus, quàm iudæis. Sequitur. [Et increpans non sinebat ea loqui] scilicet, dæmonia. Cui illa obediebant tacēdo, quia sciebāt. s. per uehementem coniecturam [eum esse Christum]

QVAE-

QUAERITUR communis questio, quare scilicet Christus prohibuit dæmonibus ne confiterentur eum esse Christum, & Dei filium? Responderetur, quod propter tres rationes. Primò quidem, ut doceret nullum debere credere dæmonibus quantumcunque etiam vera prædicentibus, ut dicit glo. ord. Nam dæmon tanquam improbus magister veris falsa permiscet, ut sub specie veritatis testimonium obtestat fraudis, ut dicit eadem glo. Est ergo regula generalis, & maximè inderecibilis, quod quotiescunque dæmon annunciat sua sponte aliquam veritatem, semper præterdit deceptionem inducere. Secus autem cum per sacra adiuratur. Hoc autem patet per sequentè historiam. Refert. n. Valerius libro 1. de somnijs de Amilcare Duce Cartaginens. quod cum obsideret Syracusas, quadà nocte in somnis uisum est illi, quod audiret uocem dicentem sibi, quod proximo in dicta urbe cenaret. Ex quo letus factus tanquam diuinitus promissa esset sibi victoria, mane facto exercitum suum excitat ad oppugnandam ciuitatem, sed in mala hora pro eo. Nam tunc captus est à Syracusanis. Sui autem partim occisi, & partim in fugam conuersi sunt. Cenauit ergo Syracusanis dictus Dux ipso die, sed longe ab intentione sua, quia tanquam captiuus, & non tanquam victor gloriosus, quod intendebat. Ecce quomodo diabolus illudit hunc ducem sub uelamine ueritatis, & sic de alijs facere solet. Nullus ergo sanæ mentis fidem accommodare debet spiritibus immundis. Et sic patet de prima ratione.

SECUNDÒ Christus interdixit dæmonibus ne ipsum confiterentur esse Christum, ut per hoc daret intelligi non esse speciosam laudem in ore peccatoris, ut habetur Ecclesiast. 1. 5. Vnde unumquemque salem increpat dominus in Psalm. di. Quare tu enarras iustitias meas, &c. Tertio illud fecit Christus ad ostendendum, quod non debemus appetere laudari, & signanter à malis, & infamibus hominibus. Vnde Sene. lib. de quatuor uirtutibus. Sit tibi tam tristè laudari à turpibus, quàm lauderis ob turpia.

TERTIÒ principaliter in euange. hodierno fit mentio de operæ magnæ sapientiæ, cum subditur. Facta autem die, scilicet crastina, egressus Iesus, uidelicet de Capharnaum, ibat in desertum locum, ut per hoc doceret nos fugere uanam gloriam, postquam scilicet aliqui boni operati sumus. Ecce opus

magnæ sapientiæ, unde de eodem legitur Iohan. 6. in confirmationem huius, quod postquam fecit illud grande miraculum circa multiplicationem quinque panum hordaceorum, & duorum piscum, statim solus fugit in montem. Sequitur. Et turbæ requirebant eum, & uenerunt usque ad ipsum, & detinebant eum, ne, &c. In quo patet turbarum ad Christum uerètia, & amor. Scribæ enim, & Pharisei, principes, & legisdoctores Christum persequebantur, & ipsum eiciebant de habitationibus suis. ubi turbæ, & simplices post eum currebant, & inuentum quodammodo cogebant cum illis habitare. Ex quo patet non esse nouum simplices, & pauperes esse in his, quæ Dei sunt feruentiores, atque promptiores uiris doctis, & magnis secundum seculi fastum.

MORALITER, nota quomodo requirendus est Deus per fidem, uenitur ac ipsum per spem, detinetur per charitatem. Can. 3. Inueni, quem diligit anima mea, tenui eum, nec dimittam. Sequitur. Quibus ait, Quia & alijs ciuitatibus oportet me euangelizare regnum Dei, scilicet qualiter peruenitur ad regnum Dei, quia per penitentiam, iuxta illud Matth. 3. Penitentiam agite, appropinquabit regnum cælorum. Ecce, quam gloriosum est prædicationis officium, ad quod etiam exercendum missus est Christus à patre in mundum. Et erat prædicans in synagogis Galiliæ, in quibus de facili populus poterat congregari.

MORALITER, iuxta illud uerbum, Ibat in desertum locum, notandum secundum Remigium super Marth. quod Christus legitur habuisse tria refugia in mundo isto, uidelicet montem, nauim, desertum, ad quorum alterum quotiescunque à turbis comprimebatur, conscendebat. Et per hoc significatur, quod quotiescunque comprimunt nos tentationes tam ab intrinseco, quam ab extrinseco, tam carnis, quam mundi, aut diaboli, debemus recurrere ad prædicta refugia. Primo quidem ad montem, per quem significatur Christus, qui est mons domus domini in uertice montium eleuatus. Esa. 2. idest super omnes sanctos in utraque ecclesia, gloria, & honore coronatus. Secundo uerò ad nauim, per quam significatur uirgo Maria, quæ facta est quasi nauis iustitioris, idest mercatoris de longe portans panem suum, idest Christum. Prou. 3. 1. Tertio autè ad desertum, per quod significatur penitentia

nitentia, quæ est totum refugium peccatorum volentium vitare insidias diaboli, carnis, & mundi: Cui meritò potest dicere tentatus illud psal. Tu es refugium meum à tribulatione, quæ circumdedit me, id est, à prædicta tentatione triplici. Et ideo rogo te, ò domina pñia, erue me, i. erui procures, & facias, à circumdãt: b. me, i. à prædictis, carne, s. mudo, & diabolo.

MORALITER etiam notandum, quòd per hoc, q̄ turba quæserunt Christum in deserto, ibiq; inuenerunt ipsum significatur, quòd ipse Christus facilius inuenitur, per gratiã in loco solitario, seu claustrali domo, quàm in mundo, & inter mundanos homines. Quinimmo ibi plerunq; deperditur ab his prius, quàm ipsum inuenerant. Propter, q̄ dicebat August. ad fratres in eremo. serm. 43. qui intit ulatur de modo quærendi Christum. Quærendus est, inquit, Christus, sed, nõ in foro ubi est grandis aduersitas. Quærendus est Christus, sed non in taberna, ubi est summa ebrietas. Quærendus est Christus, sed non in seculari curia, ubi est maxima falsitas. Quærendus est Christus, sed non in scholis mundanorum Philosophorum ubi est infinita pueritas. Et post pauca uinuos admonet quætere Christum, ita dicens. Sapientes, & insipientes quærite Christum, sed non cum luxuria, in qua est lata deformitas. Quærite Christum, sed non cum auaritia, in qua est idolorum seruitus, & æterna infelicitas. Hæc ille. Quæramus ergo charissimi, Christum dominum nostrum dum inueniri potest, & curramus omnes post eum in desertum penitentia. Ibi enim eum inuenimus, nunc quidem per gratiam, & tandem in cælo per eternam gloriam. Quam nobis concedat, &c.

FERIA SEXTA POST TERTIAM DOMINICAM QUADRAGESIMÆ.

VENIT Iesus in ciuitatem Samariæ, quæ uocatur Sychar.] Iohan. 4.

PRIMA INTRODUCTIO.

LEX Imperialis. ff. de aqua quotid. & æstiu. lege ait prætor, allegans iuriconsul. Vlpianum dicit, quòd si alicui concessum fuerit, ut possit ducere aquam determinate quantitatis, si plus capit,

capit, priuilegium perdit. Casus est talis. Multi fontes influunt in ciuitatem Rothomagens etiam ex varijs locis, & ad varia loca ipsius ciuitatis. Quod animaduertentes fratres prædicatorum conuentus intra ciuitatem est, rogant obnixè domino Rectores, & Scabinos ciuitatis, ut possint, & ualeant habere aliquam portiunculam proximi fontis pro necessitatibus, & usus suis. Horum igitur deprecatio exauditur, tamen sub uerta, & præfixa mensura seu quantitate, ne amplius recipientes afferant damnum communitati, & reip. Si ergo postmodum perpendatur, q̄ artifices exceßerint huiusmodi determinatam quantitatem, etiam scientibus dictis fratribus quid iuris in hoc casu? Certè ad hoc respondet lex præallegata, q̄ debent perdere priuilegium sibi prius concessum, quia, ut habetur extra de priuilegijs c. pastoralis. Priuilegium semper concedendum est sine alterius iniuria, uel præiudicio. Possibile est autem, q̄ per talem excessum communitas patitur peruriam aquæ fontalis, ideo, &c. Ista lex civilis est conformis legi ecclesiastica, de qua habetur 11. q. 3. priuilegium, ubi dicitur, q̄ priuilegium meretur amittere, qui concessa sibi abutitur potestate. Idem etiam habetur extra de priuilegijs c. uarum.

MORALITER ista lex potest multipliciter exponi, secundum, quòd multiplex aqua in sacra scriptura reperitur.

PRIMA enim aqua uocatur aqua sapientia salutaris. Et hanc aquam dicit dominus cuilibet bono sine studente in sacra scriptura secundum capacitatem suam, iuxta illud Eccle. 1. 5. Aqua sapientia salutaris potabit illum, sed aduertendum, q̄ ista aqua debet sumi, cum debita mensura, dicente Apostolo Rom. 12. Nolite sapere plusquam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem, & Ecclesiast. 3. loquitur sapiens dicens. Altiora te ne quæseris. & fortiora te ne scrutatus fueris, & in pluribus Dei operibus, ne curiosus fueris. Huius autem contrarium nituntur facere quidam arrogantes, & præsumptuos, qui uolunt prius esse magistri, quàm discipuli, & qui ut vulgo dicitur, uolunt uolare absque alijs. His ergo uolunt plus accipere de huiusmodi aqua sapientia, quam possit uenter mentis eorum continere. Et quod ad magnam uelentiam pertinet, credunt interdum multum habere de huiusmodi aqua. Propter quod frequenter labuntur in magnas hæreses, & inconuenientia multa, quia ut habetur 24. q. 3. qui autem

Præsumptio sensus proprii uia est ad hæresim. Hinc August. exponens illud psal. Montes in circuitu eius. dicit quod non fecerunt hæreses nisi magni homines. Sed quantum magni sanctorum mali montes.

S E C U N D A aqua dicitur cordialis compunctionis, qua potantur, & inebriantur hi, qui ueraciter, & ex corde dolent de peccatis suis, & ea pariter desent. Et de hac aqua potest intelligi illud Hier. 2. Bibas aquam turbidam. Nam quamuis ista aqua sit in se munda, & clara ad instar chrysalis, dicitur tamen turbida, tum quia de peccatis est, tum quia inde quandoque sensus turbatur. Propter quod debet ad mensuram summi, dicente psal. Potum dabis nobis in lachrymis in mensura. Nam etsi contritio secundum quod importat dolorem de peccatis in ratione existentem, non possit esse nimia, nihilominus secundum, quod importat dolorem sensibilem, potest contingere, quod sit nimia, secundum B. Tho. sent. dist. 17. q. 2. ar. 3. Propter quod Apost. admonet penitentes Rom. 12. di. Ratio- nabile sit obsequium uestrum. Et quamuis Aug. dicat, ut ibidem arguendo in oppositum allegat idem B. Tho. se esse dignum oculos suos cæcate, & extinguere plorando, & amissione oculorum propter peccata sua, non tamen uolebat sibi oculos corporales cæcate. Sed profecto hodie ualde pauci, aut nulli sunt per Dei gratiam, qui oculos amittant plorando peccata sua quantumcunque grauissima. Cum tamen referat August. de B. Hier. epist. 205. scribens ad Cyrillum Hierosolymitanum Episcopum, de obitu eiusdem Hier. quod ita flebat sua leuissima peccata, ut quis eum æstimasset aliquem hominem interemisse.

T E R T I A aqua dicitur proximalis compassionis. Et ista aqua potantur illi, qui desent peccata aliena, & necessitates aliorum. De quibus Mart. 5. Beati qui lugent, sup. non tantum propria peccata, uerum etiam aliena. Hanc autem aquam debent ex proprijs oculis deducere prælati Ecclesiastici cum uident subditos suos notabiliter errante scandalose uiuentes, & legem domini passi infringentes, ita ut quilibet prælatus compatiens talibus defectibus, & culpis subditorum suorum, dicat ad dominum illud psal. Exitus aquarum deduxerunt oculi mei, quia sup. hi qui mihi crediti fuerant, non custodierunt legem tuam. Quinimmo illam multipliciter transgressi sunt.

Dicat

Dicat ergo bonus prælatus ingemiscens peccata subditorum suorum illud Hier. 9. Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lachrymarum, ut plorem die ac nocte interfectos filios populi mei? Hanc etiam aquam compassionis proximalis debent habere boni, & zelosi prædicatores uerbi diuini exemplo Christi, qui uidens ciuitatem Hierusalem, fleuit super illam, dicens. Quia si cognouisses, sup. peccata tua, & penas quas inde patieris, & tu superfleres. Luc. 19. Hanc etiam aquam habebat zelosus ille prædicator. Beatus pater noster Dominicus, de quo legitur, quod quoties appropinquabat alicui magnæ ciuitati, & in qua sciebat graues esse peccatores, abundantes flebat, &c. Hanc denique aquam debent habere patres, & matres quoties uident insolentias filiorum suorum, ac filiarum currentium ad mille diabolos. Sic enim flebat sancta illa Monica perditionem filij sui Augusti, ante illius conuersionem ad rectam fidem, prout solita erat dicere beato viro Ambro.

Q U A R T A aqua dicitur gratiæ spiritualis, qua irrigantur pia menses fidelium. Et de hac aqua potest intelligi illud Ezech. 36. Effundam super uos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus iniquamentis uestris. Hanc autem aquam solus Christus absque mensura accepit. iuxta id. q. de eo dicitur Io. 3. Non ad mensuram dat Deus spiritum gloriæ, interl. filio suo. Cæteris autem à filio suo Christo dat Deus pariter ad mensuram spiritum, ut dicit ibidem gl. ord. Ille ergo est fons indeficiens, & iugiter emanans in corda credentium, de cuius etiam plenitudine non omnes, tam uiri, quam mulieres, tam senes, quam iuuenes, tam diuites, quam pauperes, tam nobiles, quam ignobiles accepimus, & hoc supple in genere causæ meritorie. Ipse nempe Christus per suam dignissimam passionem meruit omnibus dispositis gratiâ, & charitatem, iuxta illud Esa. 12. Haurietis aquas in gaudio de fontibus saluatoris. Ille autem plus accepit, quam debet de huiusmodi aqua gratiarum, & uirtutum, quæ proprijs meritis, & non magis gratiæ Dei attribuit quicquid boni habet, in hoc derogas uniuersali gratiæ Christi. Non sumus igitur tales charissimi, sed humiliter deprecemur ipsum benedictum Christum largitorem huius aquæ cum illa muliere Samaritana, de qua in presenti euang. dicentes. Dñe da nobis hanc aquam, & gratiam tuam, quæ situm aia sicubi dicitur extinguit.

S E C U N D A

SECUNDA INTRODUCTIO.

T Indæus cū sis, quomodo potes à me bibere, quæ sum mulier Samar, &c. Iohan. 4.] Scribitur extra de iudæis. c. in nonnullis, quod iudæi debent deferre habitum distinctum à Christianis. Casus est talis. In multis ciuitatibus Lombardiæ, atque Italiæ sunt multi Iudæi, inter quos mercatores volunt indui ad instar mercatorum Christianorum terræ illius. Ite nobiles ad instar nobilium. Item sacerdotes ad instar sacerdotum Christianorum. Idem dic de mulieribus eorundem. Ad hoc respondet Innocen. III. per præallegatam decretalē, quod non, sed semper debet deferre habitum distinctum ab habitu Christianorum. Cuius quidē ordinationis causa hæc fuit secundum prædictam decretalem, eo scilicet, quod iudæi prius commiscebantur carnaliter mulieribus Christianis. Et vice versa nonnulli Christiani mulieribus iudæis.

MORALITER. Duplex est habitus, primus animæ, secundus corporis. Primus habitus vocatur à logicis vna species qualitatis. Et quantum ad hunc habitum certum est, quod iudæi penes illum differunt à Christianis veris. Nam habitus iudæorum interior est infidelitas, obstinatio, odium Christi, & sponsæ suæ Ecclesiæ Christianæ. Habitus Christianorum saltem qui sunt re, & nomine Christiani, sunt habitus infusi, quales sunt fides, spes, charitas. Item gratia, liberalitas, humilitas, & huiusmodi. Quantum autem ad habitum exteriorem similiter debet esse disparitas inter iudæos, & Christianos, ut dictum est. Nec certè tantum hodie differunt iudæi à Christianis in habitu, uerum etiam ueros Christianos à peruersis Christiani differre videmus. Hoc autem per facile videre est in omni fermè statu. Nunquid facile per habitum dissolutum cognoscitur differentia mulieris impudicæ à muliere casta, & pudica? unde etiam s̄m leges ciuiles, meretrices possunt cogi deferre aliquem habitum distinctum, vel aliquod signū per quod discernantur à pudicis mulieribus, ut patet. C. de episcopali audientia. l. minimè. Hic habendus est sermo contra abusus, & dissolutiones, quæ interdum sunt in plerisque ciuitatibus. & locis. præsertim ante dies, quadagesimales, ita ut quæque mulieres sub habitu uirili uisitet decanos, & Ecclesiæ filios, ludentes cū eis ad decios, & chartas. Taceo de reliquo, nec ponam in colum os meum. Vnde ad repositionem talis insolent.

insolentiæ scribitur in decretis, dist. 30. si qua mulier, quod si aliqua mulier induatur veste uirili, debet anathematizari. Et istud decretum trahitur ex illo passu Deut. 22. ubi dicitur, quod uir non debet indui veste fæminea, nec similiter mulier veste uirili. Taceo de illis, qui deferunt facies laruatas, quasi in hoc effigiantes demones. Item per habitum facile deprehenditur & cognoscitur de aliquo Ecclesiastico aut monaco siue quocunque alio religioso an sit honestæ uitæ, conuersationis, nec ne. De hoc uide si uis, uigesima prima. quæst. quarta. omnis iactantia. Item alijs quatuor capitulis. De habitu uero religionis, uide decretum. 2. quæst. 1. uidua, ubi habetur quod habitus religionis non debet esse notabilis, sed conueniens penitentis, & deuotioni. Et breuiter filij Dei, & filij diaboli possunt plerumque per exteriorem habitum discerni. Sicut hodie mulier Samaritana cognouit de Christo, quod iudæus esset per formam habitus sui secundum postulatores. Vnde sine alio iudicio uocauit eum iudæum, dicens. Tu iudæus cum sis, &c.

IN PRÆSENTI ergo euangelio de tribus principaliter fit mentio, uidelicet, de Christi cum muliere Samaritana fructuosa disputatione, ibi. Mulier da mihi bibere, & cetera. De apostolorum superuenientium stupenda admiratione, ibi. Et continuo uenerunt, &c. De prædictæ mulieris Samaritanæ utili prædicatione, ibi. Reliquit ergo mulier, &c.

PRIMÒ igitur fit mentio, &c. Pro quo notandum quod ut refert beatus euang. Iohan. Christus relicta iudæa eo, quod ibi prædicando, & miracula multa operando parum profecerat propter illius populi duritiam, abiit in Galileam, ubi melius, & deuotius audiri consueuerat. Oportebat autem eum transire per Samariam, quæ est inter Iudæam, & Galileam. Quo transeunte uenit in ciuitatem Samariæ, id est, regionis illius, quæ Samaria dicitur, quæ dicitur Sychar, alias Sychen, de qua legitur Gen. 34. quod duo filij Iacob, uidelicet, Simeon. & Leui occiderunt homines ibi habitantes, eo quod filius regis dicitur ciuitatis rapuisset Dynam sororem eorum, quibus occisis Iacob cepit in ea habitare fodiens ibi puteos. Cum autem tenuisset dedit eam Ioseph filio suo, ut haberet Gen. 48. Et hoc est quod

Feria Sexta

hic dicitur. Iuxta prædium sine agrum quod dedit Iacob Ioseph filio suo. Erat autem ibi fons Iacob, siue puteus quem ibi foderat Iacob pro adacquandis pecoribus suis. Iesus autem fatigatus ex itinere sedebat sic super fontem. Erat autem hora quasi sexta. Hunc autem textum exponens August. super Iohan. tractatu 15. dicit sic, Inuenimus fortem Iesum, & inuenimus infirmum Iesum. Fortem quidem, quia in principio erat uerbum, & uerbum erat apud Deum. Vis videre quam fortis sit Christus Dei filius, in hoc cognoscens, quia omnia per ipsum facta sunt, & sine labore facta sunt. Infirmum etiam inuenimus Iesum, quia uerbum caro factum est & habitauit in nobis. Fortitudo Christi te creauit. Infirmas Christi te recreauit. Fortitudo Christi fecit, ut quod non erat, esset. Infirmas Christi fecit, ut quod iam erat, non periret. Et breuiter, ut dicit hic glo. ord. Christus suscepit omnia quæ sunt nostræ infirmitatis præter peccatum. Sequitur. Venit autem mulier de Samaria haurire aquam. In quo notatur huius mulieris sobrietas, quæ non quæsiuit uinum ad sitim suam extinguendam, sed tantum aquam.

CIRCA hoc ergo notandum, quod & si deceat omnes sobrios esse tam in uiros, quam mulieres, tam senes, quam iuuenes, tam laicos, quam clericos, & religiosos, ad hoc tamen aliqui obligantur specialiter, aliqui specialius, aliqui specialissime.

PRIMò igitur obligantur aliqui specialiter ad sobrietatem sectandam, ut sunt religiosi & clerici. Et quidem quo ad religiosos refert Hiero. prima parte epistolarum suarum. epist. 6. c. 59. de antiquis illis patribus Aegypti, à quibus decor, & norma religionis processit, quod inter eos aliqui solis herbis & pomis, atque his, quæ sponte terra gignit uescebantur. Alij polëta, Alij grosso pane sale mixto. Alij sola aqua & ad mensuram sitim extinguebant. Hæc ibi. De ipsomet etiam Hiero patre religionis refert. Aug. Ad Cyrillum Hierosolomit. episcopum epist. 205. scribens, quod quinquaginta annis uinum & sicera non aqualiter gustauit. Insuper de precursore domini prædixit Gabriel. Luc. 1. uinum & siceram non bibit. Sobrietas etiam specialiter competit omnibus clericis. Propter quod Aug. ad fratres in Eremo ser. 36. qui intitulatur ad presbyteros, dicit quod non licet clericis extra horam

Post III. Dom. Quadrage. 202

horam bibere. Ibi etiam ualde reprehendit illos clericos, qui sequuntur lauta conuiuia transeuntes de domo in domum, prandium, uel coenam ordinantes. Unde etiam in decretis specialiter interdicitur ebrietas omnibus clericis, ut patet distinctio. 35. Episcopus, ubi dicitur, quod episcopus, aut presbyter, aut diaconus aleæ, aut ebriari deseruiens, aut desunt, aut certe damnetur. i. puniatur. Sed certe hodie multi clerici etiam curati conueniunt ad publica conuiuia, siue nuptiarum, siue mulierum in puerperio degentium, aut inde satientium, & bibunt usque; ad hæbreos fratres, in scandalum status Ecclesiastici, & huiusmodi.

SECUNDO aliqui obligantur specialius ad sobrietatem ut sunt mulieres. Cum enim uinum præsertim immoderate sumptum auferat rationis iudicium, & mulieres parum habeant de discretionem, consequens est, quod ubi uiolente fuerint de facili in eis petit iudicium rationis. Quo ablato facillime prorumpunt, in infinita mala. Unde Eccles. 26. Mulier ebriosa ira magna, & contumelia, & turpitudine illius non tegeretur. Et propter hanc causam usus uini olim erat ignotus mulieribus Romanis, ne. si in aliquod dedecus prolaberentur, prout refert Valerius Max. lib. 2. de institutis antiquis. refert etiam idem Val. lib. 6. c. 3. de Egnatio Metello, qui uxorem suam fuisse percussam interuenit, eo quod uinum bibisset, nec tamen propterea, inquit, idem Valer. damnatus est, aut accusatus. Super quo dicit commentator, quod non minus olim puniebantur mulieres à iudicibus postquam uino usque essent, quam si adulterium commississent. Et huius prohibitionis rationem assignans idem Valer. Max. ubi supra, dicit, quod omnis scæmina usum uini appetens, claudit ianuam omnibus uirratibus, & ipsam appetit delictis uniuersis. De dicto etiam Egnatio Metello, seu Mententino, loquens Plinius naturali hist. lib. 14. c. 13. quod intulatur. Qui uini usus antiquis, dicit, quod cum occidisset uxorem suam, eo quod uinum bibisset dolio, Romulus ipsum absoluit à reatu, ut, scilicet, non pateretur ex hac occasione quicquam mali.

TERCIò aliqui obligantur, ut specialissime ad sobrietatem sectandam, cuiusmodi sunt iuenculæ, puellæ, & uirgines castæ, tum pro honestate, & decencia ætatis, tum ne insurgant motus libidinis, tum propter uitandam prauam

consuetudinem futuris temporibus. Vnde Aug lib. 9. confess. refert de quadam honesta matrona, quæ cum haberet filias diuitum, & nobilium educare, sic eas regebat, quod præter illas horuas, quibus ad mensam parentem moderatissimè allebantur, etiam si exardescerent siti aquam bibere eas non sinebat præcauens consuetudinem malam, & addens uerbum sanum, & dicens ad eas. Modo aquam bibitis, quia in potestate uinum non habetis. Cum autem ad maritos ueneritis factæ dominæ apothecariorū, & cellariorū, aqua fordebit, sed mos potandi præualebit. Hæc ibi. Econtrario autem de mulieribus uiolentis dicit Chrysol. super Mat. in opere imperf. hom. 2. quod omnis mulier, que uiolenta est, & comestrix Gall. Dessus sa bouche, meretrix est. Item post pauca. Mulier, inquit, quæ suauitatibus gulæ non contradicit, multo magis, neque libidini suæ resistere acquiescit. Hæc ille. Pater ergo, quomodo ad sobrietatem obseruandam obligantur præcipuè tria genera personarum.

M Y S T I C E, notandum, quod in prædictis uerbis huius euange. præsignabatur Christi passio, sicut, & in cæteris euangelij, qui leguntur sextis ferijs per quadragesimam, cõmuniter præfigurati solent potissimè, si sit luculentus interpret, qui surgere possit mel de petra, & oleum de saxo durissimo. In primis igitur in prædictis uerbis præsignatur Christi passio quo ad locum. Nam sicut tunc Christus extra portam ciuitatis Sychen stetit legitur, sic & extra portam ciuitatis Hierusalem passus est, ut habetur Heb. 13. Secundò quo ad tempus, quia tunc erat hora sexta, quando stetit dicitur Christus. Sic hora quasi sexta affixus est cruci, ut habetur Iohan. 19. Tertiò quo ad modum. Ibi. n. sedebat sic supra fontem. In cruce uero stetit, sed clauis affixus, & confossus. Quartò quo ad consortium, ibi enim occurrit illi mulier Samaritana, in passione autem mulieres sequebatur eum, dum duceretur ad mortem, crucique astiterunt. Iohan. 19. Stabant, iuxta crucem Iesu mater eius, & soror matris Mariæ Cleophæ, & Mariæ Magdalenz. Quintò quo ad colloquium. Hic enim loquutus est mulieri Samaritanæ. Illic autem matri suæ, dicens, Mulier ecce filius tuus, Iohan. 19. Sexto quò ad desertionem. Hic enim dicitur solus sedisse supra fontem. Ipsum enim relinquunt ad tempus Apost. qui abierant in ciuitatem,

uitatem, ut cibos emerent. In passione autem eo in horto capto à multis Apostoli eo relicto omnes fugerunt, Mat. 26. Septimò quo ad credentium multitudinẽ. Nam tam hic, quàm ibi multi crediderunt in Christum. Octauò, & ult. quo ad denunciationem. Hæc enim mulier Samaritana iuit in ciuitatem Sychen nuncians habitatoribus adesse prophetam, qui illi dixerat quæcunque fecerat, ibi autem præcipitur Mariæ Magdalenz à Christo, ut uadat ad fratres suos Apostolos nunciare illis suam gloriosam resurrectionem. Iohann. 20. Ecce ergo, quomodo multipliciter passio Christi fuit præsignata per prædicta.

S E Q U I T U R in textu. Dicit ei, scilicet, mulieri Samaritanæ Iesus, mulier da mihi bibere. Istud autem uerbum potest exponi tripliciter, uidelicet, mysticè, moraliter, literaliter.

P R I M O quidem mysticè dè populo Gentili, cuius typum gerebat mulier Samaritana Nam, & Samaritani propriè Gentiles erant, quamuis in aliquo symbolizarent, seu participarent cum iudæis. Tunc ergo Christus petiuit potum à quæ à muliere Samaritana, quando Gentiles inuitauit ad fidem. Quid enim aliud significabat illud uerbum Christi in cruce pendens. Sitio, nisi uehemens desiderium salutis, & conuersionis Gentilium? Quemadmodum ergo mulier Samaritana faciliter credidit Christo atque postmodum plures ad ipsum traxit, uidelicet, habitatores ciuitatis Sychen, quibus ait. Venite, & uideate ho. &c. Ita etiam populus Gentilis faciliter credidit Christo quando, scilicet, eum audiuit annũxiari per Apostolos, ubi tamen impij iudæi ipsum in propria prædicante spreuerunt Io. 7. In propria uenit, & sui eum nõ receperunt. Et ideo de hoc conqueritur ipse dñs loquens per os Pl. dicens, Populus, quem non cognoui, seruiuit mihi, & in auditu auris obediuit mihi. Hoc totum refertur ad populũ Gentilẽ faciliter credentem. Quod autem sequitur ad iudæos pertinet, de quibus subditur. Filij alieni mentiti sunt mihi. Ipse enim olim promiserant se non recessuros à uia domini, & semper se permansturos in fide ipsius, & tamen in aduentu Christi rerum oppositum fecerunt. Ideo bene uocant eos dominus, ubi supra filios alienos, & mendaces. Item inueterati sunt, & indurati in malicia sua, & huiusmodi.

MORALITER mulier Samaritana est conscientia humana, siue qualibet rationalis creatura, seu peccatrix anima, à qua petit Dominus bibere, dum eam inuitat, & prouocat ad flendum, & plorandū peccata sua, dicēs ei illud Thren. 2. Deduc quasi torrentem lacrymas tuas per diem, & nocte non taceat pupilla oculi tui. O peccatrix anima ad te ipsam reuertere, & diligenter pensa quāta pœna dignus esset seruus regis; seu pincerna si ipsi regi sitienti, & potum quærenti, mox illi non occurreret, & potum daret. Cogita ergo apud te ipsam quanto supplicio digna es, quæ regi regum, & Domino tuo denegas potum lacrymarū pro tot commissis peccatis. Deduc ergo quasi &c.

LITERALITER exponendo præsentem textum, licet pro faciliori intellectu dicendorum facere, seu constituere disputationem solennem inter Christum, & mulierem Samaritanam, in qua quidem disputatione dicta mulier tenebit locum exponentis, & Christus locum respondentis.

PRIMUM igitur dicta mulier cœpit argumentari contra Christum per legem Ecclesiasticam quasi in hunc modum, Nullus debet scienter loqui cum illa persona, quam scit, & tenet pro excommunicata, nec similiter cum illa participare in cibo, aut potu, ut patet. 1. 1. quæst. 3. ca. excommunicato. Itē cap. cum excommunicatio. Item ca. antecessor. Sed sic est, quod uos Iudæi reputatis Samaritanos excommunicatos, nec similiter soletis conuerti, seu simul conuersari cum eis. Quomodo ergo tu Iudæus cū sis, poscis à me bibere, quæ sum mulier Samaritana? ecce profundum arg. & bene in iure fundatum.

RESPONDENS autem Christus ad prædictum arguit mulierem Samaritanæ saltem implicite. O mulier maior propositi, quàm assumpsisti contra me non est uniuersaliter uera, sed falli in casu cum quis loquitur cum excommunicata persona ad salutem animæ suæ. Ego autem, ut bene intelligas, & scias, loquor tecum ad salutem animæ tuæ. Et ut plane noueris, si scies donum Dei, & quis est, qui tibi dixit, da mihi bibere, ut forsitan pensas ab eo, supp. bibere, & dedisset tibi aquam uiuam, id est, gratiam suam. Insuper peregrinus, aut uiator transiens per uiam excommunicatorum potest licite petere, aut emere ab excommunicatis uitæ necessaria, præsertim si non possit aliunde habere, ut notatur. 1. 1. quæst. 3. quoniam

quoniam multos. Sic est autem, quod ego tanquam uiator, & peregrinus transeo per tertiam istam uolens ire in Galileam, ideo licite possum à te petere potum, & sic patet ad arg. mulieris Samaritanæ, quod fundabantur in iure Ecclesiæ siccio, & quamuis tunc temporis nondum esset conditum, seu scriptum huiusmodi us, æquitas tamen super quam fundatur iam erat.

SECUNDO prædicta mulier Samaritana argumentata est contra Christum logicè, & quasi uolens probare solutionem à Christo datam continere impossibilitatē quandam, sic arguendo entymematice. Puteus iste, siue fons altus est. i. ualde profundus, neq; in quo haurias habes. Ergo impossibile est tibi, ut mihi dare possis aquam sicut te ipsum iactas.

RESPONDENS autem Christus ad prædictum argumentū, siue replicam cōtra datam solutionem per eum ad primum argumentum ostendit manifestè dictam replicam peccare per fallaciam equiuocationis. Nam iste terminus aqua capitur æquiuoce pro aqua elementalī, & pro aqua spirituali, quæ in proposito designat gratiam Spiritus Sancti, aut diuinorum notitiam. Christus autem in positione sua, quando dixit Samaritanæ, da mihi bibere, intelligebat de aqua spirituali, ut scilicet, illa se præpararet ad credendum illi, illa autem intelligebat de aqua elementalī. Et sic patet æquiuocatio. Et hanc æquiuocationem aperuit sufficienter Christus per suam responsionem, cum ait prædictæ mulieri. Omnis qui biberit ex hac aqua, scilicet elementalī, & naturali, sitiet iterum. Qui autem biberit ex aqua quam ego dabo, non sitiet in æternum, quia talis aqua extinguit omnem ardorem libidinis, & mundanæ prosperitatis, sed fiet in eo fons aquæ salientis, id est, salire facientis in uitam æternam. Est autem commune dictum, & rei ueritas, quod aqua fontalis tantum ascendit quantum altus est locus à quo deriuatur, & originatur. Modo, sic est, quod aqua gratiarum, & uirtutum cæterorumq; bonorum spiritualium descendit de celo, ut pote emanans à patre luminum, iuxta illud Iac. 1. Omne datum optimum, & omne datum perfectum de sursum est, descendens à patre luminum. Et ideo ex propria natura talis aqua spiritualis tandem salire facit omnem hominem quem inhabitat, in uitam æternam. Et nota, quod recte gra-

tia Spiritus Sancti comparatur aquæ materiali, quia sicut ista lauat sordes corporis, sic illa sordes animæ, iuxta illud Ezech. 36. Effundam super uos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris, patet ergo quomodo secundum argumentum procedit per æquiocationem.

TERTIO mulier Samaritana argumenta est contra Christum quasi ipsum volens ducere ad metam inopinabilis. Fuit autem eius argumentum tale in uirtute. Pater noster Iacob dedit nobis hunc puteum, quem supple, prius ipse foderat, & ipse ex eo bibit, & filij eius, & pecora eius tanquã ex optima aqua totius patris. Ergo falsum est illud de quo tantum te ipsum iactas, scilicet, quod habeas meliorem aquam. Aliàs tu esses maior parte nostro Iacob, quod est simpliciter inopinabile, & falsum igitur.

SOLUTIO. Non est inopinabile Christum esse maiorem Iacob quinimo est uerissimum, & oppositum est falsissimum hæreticum, & inopinabile apud omnem uerum catholicum. Nam Iacob fuit purus homo, quamuis sanctum, & Patriarcha eximus. Christus autem fuit Deus, & homo perfectus, atq; Patriarcha summus, qui etiam in Sacra Scriptura uocatur Deus Iacob. Sicut ergo alibi asseruit se esse maiorem Abraham, dicens. Antequã Abraham fieret, ergo sum. Iohã. 8. Ita in proposito potuit ieraciter respondere mulieri Samaritanæ, quod esset maior patre suo Iacob, & quod erat æquã ipse fieret. Insuper iam respondit Christus ad hoc argumentum, cum dixit, aquam quam daturus erat suis ouibus, esse multo præstantiorem aqua, quam dedit Iacob fodiendo puteum. Dum, quia aqua Christi uiua est, aqua uero putei Iacob mortua. Tum, quia aqua Christi extinguit sitim in æternum, aqua autem putei non. Quinimo, quicumque ex ea bibebat, iterum sitiebat. Tum, quia aqua dicti putei descendebat, aqua autem Christi salire facit credentes in eum in uitam æternam. Ex quibus omnibus patet non esse inopinabile Christum esse maiorem Iacob, & habere aquam multo meliorem, quàm esset aqua fontis Iacob.

POSTquam ergo processit dicta disputatio inter mulierem Samaritanam, & Christum, quæ hucusq; fuit animalia terrestris, & cæca, ut pote non capiens, quæ Dei sunt, sed potius literaliter, intelligens, quod spiritualiter erat interpretandum

randum, inter loquendum cepit paulatim illuminari eius intellectus, ita, ut Christum Dominum uocaret, & aquam sitim extinguentem ab eo peteret, dicens, Domine da mihi hanc aquam, ut non sitiam amplius, neque ueniam huc haurire. Cui Christus. **Voca uirum tuum** Nondum enim plenè intelligebat uerbum Christi. Quamuis ergo iam inciperet in ea esse pius affectus, non tamen secum adhuc erat uisus, id est, rectus intellectus. Et ideo Christus dixit ei, ut uocaret uirum suum, ut scilicet, intelligeret de spirituali aqua esse dictum, quod de materiali à Christo dictum esse putabat. Sed, quia iste sensus mysticus est, ideo ad historicum redeuntes dicimus Christum propterea dixisse mulieri Samaritanæ, ut uocaret uirum suum, quàm bene nouerat uirum non habere, supple, legitimum, ut ex eius responsione capta occasione ostenderet se esse uerum Deum, & hoc in cognitione secretorum. Nam cum illa dixisset Christo, uirum non habeo, bene, inquit Christus, dixisti, quoniam non habeo, supple, legitimum. Quinque enim uiros habuisti, & hunc quem habes, id est, quo uteris, ut uiro, non est tuus uir. Ecce quomodo ostendit se esse Deum in cognitione secretorum.

QUÆRITUR circa hoc utrum liceat pluries nubere, Ad hanc questionem responderetur per tres ueritates. Prima igitur ueritas. Simpliciter melius est secundo nõ nubere, quàm ad secundas nuptias transire. Tum quia mulier non transiens ad secundas nuptias, sed in uiduitate permanens in marito, libertate constituitur. Est enim domina sui ipsius, familie, & domus, quæ redeundo ad secundas nuptias sub uiri potestate constituitur, nec postea potest ad libitum disponere, siue de se, siue de bonis suis, nisi forte de paraphernalibus. Tum, quia hoc est signum maioris continentie. Vnde Hiero. x. parte Epistolæ suarum, Epist. 5. ca. 27. refert de quadã muliere, quæ Poreia dicebatur, apud quam cum laudaretur quedam honesta mulier, quæ secundo nupsit, respondisse fertur, Felix & pudica matrona nunquã præter semel nupsit. Tum, quia hoc est maioris meriti, eo quod uiduitati debetur fructus sexagesimus, ubi matrimonialiter coniunctis, debetur tantum tricesimus, secundum Hier. in eadem Epist. Vnde in signum huius refert Valer. lib. 2. de instit. antiquis, quod olim apud Romanos

Romanos mulieres, quæ uno fuerant contentæ matrimonio corona pudicitia honorabantur. Credebant enim signum esse intemperantiæ multis matrimonijs uti. Hæc ille. Secunda ueritas. Melius, & tutius est aliquibus tam uiris, quam mulieribus ad secundas nuptias transire, quam in uirginitate permanere, & hoc propter periculum incontinentiæ. Propter, quod consuluit Apost. 1. Tit. 5. Junioribus uiduis, ut nubant, eò quòd melius est nubere, quam uiri, scilicet, ardoribus libidinibus, aut igne infernali propter malum incontinentiæ. Tertia ueritas. Nullum uituperium de per se est mulieri pluries nubere, nec similiter viro. Patet ista ueritas ex dictis B. Hier. in parte epist. suarum. epist. 8. dicentis. Non damno bigamos, nec trigamos, nec octogamos. Vnde idem Hier. 3. parte epist. suarum, epist. 26. scribens ad Geruniam de monogamia, refert se uidisse Romæ duos uirum, scilicet, & mulierem de infima plebe. Vir quidem sepelierat 20. uxores. Uxor autem 22. maritos habuerat. Hi ergo extremo sibi, ut ipsi putabant, matrimonio copulati sunt, summa omnium, tam uirorum, quam mulierum expectatione, quis quem prius sepulturæ efferret. Vicit tamen maritus. Propter, quòd populo totius ciuitatis confluente coronatus, & palmam tenens in manu, talem comitatum habuit præcedentem feretrum uxoris multinubæ. Ipse uero feretrum sequebatur, tanquam uictor gloriosus. Hæc ille. Patet ergo nullum esse peccatum, aut uituperium de per se si quis pluries nubat. Et ideo Christus postquam notificauit mulier. Samaritanæ statum suum, quomodo, scilicet, quinque uiros habuisset, non increpauit eam de hoc dicens, quòd in hoc male fecisset, sed tantum de alio, qui non erat uir eius, sed potius concubinaris, de quo subdit dicens. Et hunc quem habes, non est tuus uir.

S E Q U I T U R in textu. Dicit ei mulier, dñe ut uideo propheta es tu. Patres nostri in monte. &c. Prius hæc mulier tenuit locum opponenti, in disputatione habita inter eam, & Christum. Sed ex uerbis, & responsis Christi incepit a liqualiter illuminari intellectus eius circa eiusdem Christi excellentiam, & præuentioniam. ita, ut uocaret eum dominum, & prophetam, quem prius uocauerat simplicem hominem, & non discretum à cæteris iudæis, cum dixerat. Quomodo tu iudæus cum sis, pōscis à me bibere, &c. Ecce quomodo, iuxta dictum

Psal. Declaratio sermonum domini illuminat, supple, interiori hominē contra tenebras ignorantia, & intellectū dat paruulis, i. humilibus. Ait ergo illi, dñe, ut uideo, Propheta es tu. Hoc autē cognosco in hoc, qd apertè mihi dicis mala, quæ feci. Rogo ergo te, ut mihi dicas ubi adorandus sit dñs, an, scilicet, in monte hoc, s. Garizim, uel Hierosolymis. Sunt. n. p. utraq; parte aliquę apparentiæ. Primò quidē qd debeamus in monte hoc adorare, patet, quia patres nostri in monte hoc adorauerunt. Econtrario autē uos iudæi dicitis, qd Hierosolymis est locus ubi adorare oportet, & hoc pp reuerentiā templi. O magna huius mulieris prudentia, quæ profectò teste Chryso. su per Io. hom. 3. condēnat curiositatē multorū Christianorū, qui non amant sacras script. sed potius conuertuntur ad fabulas, quā ad salutaria. Sunt. n. inter Christianos multi, quibus satis est (ut dicit idē Chryl.) qd habeant multos libros politos, & ornatos, quos nunquā, aut raro aperitū, nec in eis exercitantur. Habent ergo hmoi libros plus ad fastū, & ornātū, qm ad profectū. Huic ēt mulieri multi idiotę, & præsumptuosi uiri sunt similes, qui ut aliquid scire uideantur, uolunt loqui de magnis, & altis materijs. Et de talibus loquitur Greg. in suo pasto. c. 11. dicens. Sunt nonnulli, qui dum æstimari hebetes uolunt, sæpe se in quibusdam inquisitionibus plusquam necesse est exercentes ex subtilitate nimia falluntur. Hæc ille. Da exemplum de illo, qui cum sederet ad mensam sapientum, & doctorum uirorum, audiretque unumquemque proponere quæstionem suam, uoluit tandem, & ipse proponere suam, ne indoctus inter eos uideretur, quæ fuit talis. Domini mei quæro à uobis quare gallinæ non mingunt? ex qua facta, & incongrua quæstione omnes prouocati sunt ad risum eum iridentes. Illi ergo honestus fuisset tacuisse, quam palam suam imperitiā manifestasse. Patet ergo de propōita quæstione mulieris Samarit.

S E Q U I T U R Christi responsio ad prædictam quæstionem. cum ait. Mulier crede mihi, ueniet hora quando nequie in monte hoc, neque, &c. Et de facto hodie impletum est uerbum Christi, quia neque in dicto monte, neque Hierosolymis, saltem palam, & publicè adoratur uetus Deus, sed potius Mahumetus, tanquam propheta eximius. Prætereo multa uerba textus euangelici, quæ cum non bene caperet mulier

mulier Samaritana, cui etiam uidebatur, & Christus non fatisceret quaestioni suae ait ad ipsum. Scio quia Messias uenit idest in proximo ueniet. Cum autem uenerit ille, annuntiabit nobis omnia, idest elucidabit nobis propositam quaestionem. Cui Christus, Ego sum qui loquor tecum. Ecce quomodo Dominus inuenitur ab his, qui non tentant illum, ut habetur Sap. 1. Huiusmodi autem erat mulier Samaritana, quae loquebatur in bona simplicitate sua. Et sic patet de prima parte euangelii.

SECVNDò principaliter in presenti euangelio fit mentio de discipulorum Christi superuenientium stupenda admiratione, cum subditur. Et continuo uenerunt discipuli eius. Uenerunt de ciuitate Sychar, ad quam prius abierant gratia cibos emendi. Ex quo patet, quod non derogat perfectioni religionis habere nummos in communi. Constat enim quod nunquam fuit, aut erit religio tam perfecta qualis erat religio collegij Apostolici. Et talis religio habuit nummos in communi, ut patet ex presenti textu. Item Iohan. 12. dicitur, quod Iudas ex commissione Christi loculos habebat. Est autem loculus secundum unam significationem bursam, in qua reponuntur nummi. Itē Io. 6. dixit Christus Philippo, Vnde ememus panes, &c. Hæc autem non dixisset Christus, nisi in collegio suo pecuniam edes fuissent. Et huius etiam opinionis est B. Tho. 2. 2. q. pen. art. 7. Sequitur Et mirabantur, quod cum muliere loquebatur, scilicet, ipse Christus: mirabantur inquam, sed in bonum, uidelicet, superabundantem Christi mansuetudinem, pietatē, charitatem, & humilitatem cōtemplantes, quod ille, qui erat Dñs celi, & terræ dignabatur cum inopi, & simplici muliere loqui, & in hoc facto ipse Christus dabat exemplū Regibus, Principibus, iudicibus, populi rectoribus, episcopis, abbatibus, cunctisque personis cōmunibus, & in officio constitutis cunctos debere audire etiā usque ad minimum, nullus in dicit ei, s. mulieri Samaritanæ quid quaeris, aut supp. Christo. quid loqueris cum ea, tum propter reuerentiam, quā ad magistrum suum habebant, tum quia nullum malū suspicabantur, ut dicit gl. or. Textus, qui sequitur est totius allegorizans, & exponitur de dispositione populi Genilis ad fidē, sed quia intentionis meae est prodesse simplicibus, & indoctis, apud quos talis sensus parū est sapidus, & utilis, ideo ipsum pertransco.

MORAL.

MORALITER tamen notandum iuxta illud uerbum praesentis textus, alij laborauerunt, & vos in labores eorum introistis, quod hoc potest multipliciter exponi. Primò quidem de sanctis Patriarchis, & Prophetis, quorum primi laborauerunt ministerijs praefigurando, secundi uero uerbis prophetae circa dominicam incarnationem, caritatem, vitam, mortē resurrectionem, & generaliter hi omnes laborauerunt circa omnia, & singula mysteria legis gratiae Illi autem, qui in labores eorum introierunt, sunt sancti noui testamenti, qui cū minori labore, & cum maiori lumine cognouerunt dicta mysteria, seu ueritatem, quā praestendebant.

SECVNDò praedictum uerbum potest exponi de sanctis Apostolis, martyribus, atque doctoribus primitiuae Ecclesiae, Hi enim omnes multum laborauerunt, & insudauerunt etiam usque ad sanguinem & mortis tolerantium pio plantanda, & dilatanda fide Catholica, ita, ut qui tunc erant primi dignitate, aut officio, essent etiam primi ad laborem, & mortis tolerantiam. Nos autem moderni Christiani introimus in labores eorum, & similiter, qui futuri sunt in eorundem labores introibunt. Iam n. per Dei gratiam inuenimus fidem sufficientissimē plantatam. Nec est modo quaestio de effundendo sanguinem suum pro fide, nisi forte in praeparatione animi.

TERCIò potest hoc idem exponi de sanctissimis illis patribus, & primis fundatoribus religionum, quales fuerunt Augustinus, & Benedictus, Basilius, Bernardus, Dominicus, Franciscus, & similes, qui cum multis ieiunijs, & abstinentijs, cum uigilijs, & exercitijs factis, atque sudoribus plurimis edificauerunt primitus sanctas religiones sub regulari forma, nedum quo ad mores, uerum etiam quo ad muros, procurantes etiam apud Reges, & Principes temporalia subsidia, quo ad religiones capaces possessionum, ut ibi degentes possent syncerius domino famulari, & cum minori sollicitudine atque distractione syncerius uiuere. Modernis autem successoribus praedictorum sanctorum patrum, successoribus, inquam, quo ad locum, quamuis non semper, quo ad rectum uiuendi modum, potest merito dici, & impropere uerbum praedictum, uidelicet, alij laborauerunt, uidelicet, praedicti sancti patres, & similes, & uos in labores eorum introistis. Quasi

Feria Sexta

Quasi in hoc mensam paratā, & positam iutinentes, ut vulgo dicitur. Nec tamen de tot, & tantis beneficijs Deo, & illis gratias debitas reddidit. Unde de multis monachis, & religiosis reddituatis lautē epulantibus, & abundantius per milia auri, & argenti, potest dici illud psal. Cibavit eos dominus ex adipe frumenti, idest delicatis cibus, & potibus, uel pinguis simis possessionibus, & de petra, idest de durtia laboris patrum suorum, & de austeritate vitæ eorum per quam attraxerunt corda principum, & diuitum ad dandum illud abundantes possessiones, melle, idest delictijs saturauit eos. Quarto potest prædictum uerbum exponi de illis sanctis doctoribus, & eorum sequacibus, qui olim laborauerunt circa explanationem sacre scripturæ, & difficultatum illius. Quales fuerunt illi sanctissimi, & primi doctores Ecclesie August. Hier. Amb. Greg. Chrysof. Rabanus, Beda, Bern. & similes. Quo postea secuti sunt quasi in labores eorum introeuntes B. Tho. de Aquino S. Bonauentura, de Palude, dominus Hugo Card. de Lyra, & plures similes, quorum doctrina fulget Ecclesia, ut sole, luna. Et similiter in labores prædictorum intrant moderni theologi, & clerici, Idem practica de primis actoribus utriusque iuris. Idem de Hypocrate, Galeno, & similibus antiquis medicis, qui dederunt modernis medicis prima fundamenta artis medicæ. Idem practica de quolibet statu. seu de qualibet arte. Quia ergo moderni Theologi, & practici inueniunt mensam positā, ideo parum laborant, sed dant se corpori, & quieti, cum tamen dicat ille Marcus Varro ad Atheniensem auditorem scribens, quod licet utile sit, tamen ingloriosum est ex illaborato in alienos succedere labores.

Hoc idem uerbum potest exponi de nonnullis prælatibus Ecclesiasticis, qui de patrimonio crucifixi, & de his, que deberent dare pauperibus, & conuertere in pios usus, adificat sibi domos regias, & palatia magna atque insignia. Quibus interdum cito de medio sublatis succedunt nepotes, aut alij, qui fruuntur labore prædecessorum suorum, utinam ad eorum salutem, sed non semper ita sit. Item dic de aliquibus mundanis, & auaris hominibus, qui cum multo labore, angustia, & erumma per fas, & nefas congregant diuitias, & possessiones plurimas, quibus interdum succedunt filij, aut hæredes extranei, qui inde epulantur quotidie splendide quousque

omnia

Post III. Dom. Quadrage. 208

omnia consumpta fuerint. In his ergo casibus, ac similibus uerum est, quod dicitur Hierem. 27. Perdix fouet, quos non peperit.

Sexto, & ultimo prædictum uerbum potest exponi de multis usurarijs diuitibus, ac nobilibus huius seculi, qui frequenter per fraudes, & astutias suas pessimas exhæredant uicinos suos, & pauperes, intrantes in labores eorum. Quandoque enim contingit aliquem pauperem agricolam, aut uiticulam purgare terram desertam, & fertilem suo labore reddere, Quod uidens uicinus eius diues, & auarus dicit in corde suo, O quam bene adiungeretur hæc peria terræ huic possessioni meæ. Propter quod libenter mutuat pauperi aurum, & argentum, triticum aut quodcumque granum, & totum ad usuram, non repetens annum censum quousque uiderit pauperem multis debitis, & aretjjs inuolutum, & tunc facit transire possessionem suam per decretum, & sic intrat in labores illius. Idem dic de illis diuitibus, qui uidentes, quod pauperes nolunt illis uendere talem, uel talem possessionem eos multipliciter molestant una cum iumentis, & pecoribus suis. quo fit ut tandem pauperes cogantur exulare illis relinquentes, & uidentes possessiones suas quasi pro una peria panis, ut uulgo dici solet. Et de talibus auaris, & diuitibus per taglia indebita medio attrahentibus possessiones pauperum, potest intelligi illud psal. Pro nihilo, idest pro modico, & uili pretio habuerunt terram desiderabilem. Et sic patet de 2. princip.

Tertio principaliter in hodie no euangelio fit mentio de mulieris Samaritana fructuosa prædicatione. Nam cū audisset Christum dicentem ei. Ego sum Messias, qui loquor tecum, oblita hydriæ suæ mox cucurrit in ciuitatem. Schyar annuncians Christum adesse, & dicens habitatoribus dicte ciuitatis. Venite, & uidete hominem, qui dixit mihi omnia quæcumque feci, Nonne, pro quia ipse est Christus. Exemplo autem huius mulieris instruimur alios adducere ad Christum quantum in nobis est, quia ut habetur. Eccl. 27. Vnicuique mandauit Deus de proximo suo. Cetera, quæ sequuntur pertransio breuitatis causa. Superest ergo, ut rogemus benignissimum Christum pro aqua gratiæ salire facientis in uitam æternam. Quam nobis concedat &c.

§AB.

SABBATO POST TERTIAM

Dominicam Quadragesimæ.

DDVCVNT scribæ, & pharisæi ad Iesum mulierem in adulterio deprehensam Iohann. 8.

PRIMA INTRODUCTIO.

LEX Imperialis. C. de iurisdictione omnium iudicium. Iuris ordinem. allegans Imperatorem Diocletianum, & Maximianum dicit, quod actor debet sequi forum rei, & non e converso. Casus est talis. Sortes occidit Platone m. Ex tali autem facto efficitur irregularis maximè si ex certo proposito ipsum occideret, eò quod omnis talis homicida est infamia, & irregularis, ut notatur in decretis d. clericum. Item. c. si quis videat. Et similiter extra de homicidio. c. sicut dicunt digni. Post tale igitur homicidium Sortes vadit Romam, & facit se auctoritate summi Pontificis rehabilitari. Maximè cum caueatur in iu. Can. dist. 34. præcipimus irregularem promoveri ad sacros ordines, nisi fuerit cum eo dispensatum auctoritate Sedis Apostolicæ. Insuper facit se ordinari priusquam exeat Romam ad sacros ordines, His igitur peractis redit ad propria. Quo viso mox amici occisi per eum instant, contra eum uolentes ipsum trahere coram iudice criminali propter huiusmodi forefactum. Quid iuris in hoc casu? Certè hoc non possunt facere, sed trahendus est, & cõueniendus coram suo ordinario iudice, scilicet, Ecclesiastico, quia, ut dicit lex præallegata actor debet sequi forum rei, & non e converso. Ista lex est canonizata extra de foro competenti. c. cum sit generale.

MORALITER Prædicta lex potest dupliciter exponi.

PRIMò quidem de iudicio generali, in quo omnia mala, quæ in præsentem perpetrantur etiam usque ad verbum octosum, & minutissimas cogitationes iudicabuntur, & tunc vltima atreita dabuntur. Et sicut in quolibet iudicio quatuor genera hominum requiruntur, videlicet, iudex, actor, defensor, & testes, ut notatur. 4. q. 4. nullus unquam. Item c. nullus interrogatur, ita in dicto iudicio erunt ista quatuor genera personarum. Nam ibi iudex erit Christus, cui dedit Deus potestatem iudicium facere. Testes erant sancti Dei Angeli.

Item

Item propria peccata, conscientia, demonia, & huiusmodi. Actor erit diabolus, qui traxit hominem ad peccatum. Reus uerò erit quilibet peccator. Sed quia forum rei est mundus iste, in quo deliquit, ideo oportebit in eo iudicium fieri, & actorem, seu accusatorem quemlibet in eodem foro sequi reum, si uelit aliquid obicere contra eum. Et de tali foro scriptum est Iohel 3. Congregabo omnes gentes, & deducam eas in uallem Iosaphat, & ibi disceptabo cum eis.

SECUNDò prædicta lex potest exponi de quolibet mortaliter peccante. Nam quilibet talis in foro Dei est quodammodo homicida, occidit enim quantum in se est Dei filium in corde suo, qui prius ibi uiuebat per gratiã, iuxta illud Heb. 6. Rursus crucifigentes, &c. Talis ergo homicida cum sit irregularis in eodem foro, scilicet Dei, nec per consequens in tali statu sit habilis ad sacros ordines angelorum, quid facere debet? Certè debet ire Romam, id est, ad confessionem sacramentalem, & ibi coram Vicario Iesu Christi palam facere reatum suum, petendo ab illo absolui, & rehabilitari ad dictos sacros ordines, quos tamen nõ potest cõsequi nisi post hanc uitam, scilicet, in cælo. Et per talem modum pauper homicida, id est, peccator efficitur de foro Ecclesiæ, & diuinæ misericordiæ, quod prius erat de foro diaboli, & diuinæ iustitiæ. Nam per alterationem, & mutationem status simul mutauit forum, & iudiciũ. Postquã ergo dictus homicida factus fuerit de foro Ecclesiæ, & diuinæ misericordiæ, nõ potest de lege cõmuni ultra trahi ad forum criminale diuinæ iustitiæ, vel diaboli, saltem pro eodem delicto. Et hoc propter speciale priuilegium penitentium, per quod eximuntur à iurisdictione, & potestate diuinæ iustitiæ, atque diaboliicæ malitiæ. Sicut ergo in nullo casu licet iudici laico de spiritualibus iudicare, ut patet extra de iudiciis capit. decernimus. Item in magno uolumine. distin. 96. bene quidem. sic nec diuina iustitia, nec tota uniuersitas diabolica auctoritatem, seu iurisdictionem habet super eos, qui per penitentiam facti sunt de foro diuinæ misericordiæ, aut libertatis Ecclesiasticæ. Quis si diuina iustitia, aut potestas damoniaca uellent aliquid moliri contra pauperes penitentes, mox se opponeret diuina misericordia, dicens illud Psalm. Nolite tangere Christos meos, id est, ueros penitentes, quos unxi oleo misericordiæ. Et ideo recte

Ser. Quadrag. G. Pep.

D d

uoco

uoco eos Christos meos, idest, victos meos. Hæc autem omnia in effectu ostensa sunt in historia præsentis Euangelij, in quo summarie legitur, quod quamuis Scribæ, & Pharisei instarent contra pauperulam mulierem in adulterio deprehensam, petentes, ut lapidaretur, nihilominus euasit huiusmodi iudicium, & periculum, eod quod in tali necessitate habuerit recursum ad curiam diuinæ misericordiæ, quæ eam absoluit dicens, Ego te non condemnabo. Vade & ampl. &c.

SECUNDA INTRODUCTIO.

MULIER ubi sunt, qui te accusant? Iohan. 8.] Scribitur extra de cohabitatione clericorum, & mulierum cap. tua nos, quod sola fama non sufficit ad condemnandū aliquem, sed testibus est iudicandum. Casus decretalis. Quidam clericus fuit infamatus apud episcopum suum de concubinato. Quo audito dictus episcopus fecit ipsum citari, similiter & eos, qui illum accusabant. Hi ergo ad prætaxatum diem venientes interrogantur, quam accusationem afferant aduersus dictum clericum. Qui omnes uno ore respondent se nescire per facti euidenciam, aut per certitudinem dictum clericum esse concubinarium, sed tantum ex communi fama, & opinione vulgi. Quid ergo iuris in hoc facto? Certe ad hoc respondet Innoc. III. per dictam decretalem, quod non sufficit sola fama ad condemnandū, nisi sint testes legitimi, aut ipsum factum sit adeo notorium, ut non possit tergiversatione celari. Ad idem etiam accedit, quod scribitur in maiori vol. II. quæst. 3. in cunctis, ubi dicitur, quod maiora mala cum dicuntur non debent credi nisi probentur, sed citius comprobata debent ulcisci. Hæc ibi, &c.

MORALITER. Multi sunt, qui plus timent confusionem mundi, quam offensam Dei. Nec pro toto auro mundi audent quædam neplanda peccata committere in præsentia hominum, quæ non erubescunt perpetrare in conspectu Dei. Talibus enim sufficit, quod habeatur bona æstimatio de ipsis. Sed nouerint tales, quod Dominus in die iudicij non procedet neque indicabit quenquam secundum famam, & revelationem aliorum. Alias posset decipi in iudicando, eod quod sepe mali habent bonam famam, sicut patet de hypocritis. Et per oppositum boni sæpe sunt in mala æstimati apud homines mundanos. Potest ergo fama, siue bona, siue mala esse falsa. Et ideo

Christus

Christus in die iudicij non procedet per inquestam patriæ, sicut in aliquibus regionibus fieri solet, sed procedet in parte per depositionem testium, ut magis iustum appareat eius iudicium. Huiusmodi autem testes plures tunc erunt, utpote angeli, daemones, propria peccata, rem ordens conscientia, reprobi seipso mutuo accusantes more primorum parentum. Ipsi ergo peccatores, qui tot testes habebunt contra se in die iudicij, condemnabuntur à iusto iudice Christo ad perpetuos carceres inferni. Matt. 8. Ligatis manibus, & pedibus, mittentur in tenebras exteriores. Iusti autem, qui habebunt testes optimos pro se, videlicet angelos propriam conscientiam, bonorum operum copiam, adiudicabuntur perpetuæ gloriæ, eod quod nemo eos condemnabit, neque etiam ipse iudex Christus, qui hodie dixit mulieri adulteræ, sed pœnitenti. Ego te non condemnabo.

IN præsentia itaque Euangelio de tribus principaliter fit mentio, videlicet, De Iudæorum malitiosa accusatione. In principio Euangelij. De iudicis benigna responsione, ibi. Qui vestrum sine peccato, &c. De mulieris adulteræ absolutione, ibi. Valde & amplius, &c.

PRIMUM igitur fit mentio, &c. Pro quo notandum, quod ut refert Iohannes Euang. in hodierno Euang. fit mentio de quadam historia, videlicet mulieris adulteræ partim quidem crudeli, & seuera, & hoc ex parte Scribarum, & Phariseorum petentium huiusmodi mulierem lapidandam. Partim verò pia, & miti, & hoc ex parte iudicis Christi dictam adulteram gratiose, & siue quacunque pœna absoluentis. Dicit. n. Euang. quod adduxerunt scribæ, idest, illi qui habebant noticiam scripturarum, & pharisei, qui videbantur, & æstimabantur ceteris sanctiores ad Iesum, qui est fons misericordiæ, & qui venerat in hunc mundum saluare, & non perdere, mulierem in adulterio deprehensam, scilicet recentem, secundum glo. interl. Circa hoc queri solet cur prædicti non eque bene adduxerunt ad Iesum adulteram sicut adulteram, maxime cum lex præcipere utruque; debere lapidari, sicut patet Leui. 20. Item Deut. 22. Respondeo, ideo non adduxerunt adulteram, ut forte generarent in animis populorum astantium, quod ille fuisset aliquis de discipulis Christi, quæ ideo adducere uoluissent, ut viderentur Christo non aduersari, sed velle eius honorem, & suorum saluare. Cuius tamen oppositum omnino uerum erat. Vel forte, ut dicit

Dd 2 de

de Lyra, adulter erat diues, qui dato pretio, liber dimissus est abire, sicut hodie solent facere frequenter clientes quo ad malefactores. Adultera forte erat paupercula mulier, quam adduxerunt, eò quòd forte non habuit unde illis solueret nitum. Nam ut in precedentiibus dictum est, sic est hodie de iustitia, & de ministris illius, sicut de tela araneorum, in qua paruè muscæ capiuntur, & strangulantur ab ipsis araneis. Grossæ autem de facili euadunt. Applicatio est facilis. Quia ergo, ut dicit August. de verbis Domini ser. 47. ubi tractat præfens Euangelium, Iudei non poterant Christum reprehendere de veritate, eò quòd omnes sermones illius veri essent, nec similiter de mansuetudine, eo quòd totus pius, & mansuetus esset; ideo tentauerunt si possent ipsum reprehendere de iustitia, dicentes. Magister mulier hæc, quam uides coram te modo deprehensa est in adulterio. Factum est notorium, & recens, & ideo non pòt se excusare morte mulierum peccantium, siue per adulterium secretum, siue aliàs, & dicentium melius est mentiri, quam seipsum diffamare. Quod omnino falsum est. Non tamen dico, quod mulier adultera debeat seipsam propalare, præsertim ubi crimen suum est omnino occultum. Sed nõ propterea debet mentiri seipsam excusando. Moyse autem iussit nobis huiusmodi lapidare, uidelicet in passibus præallegatis, tu autem quid dicis? Hæc autem interrogatio omnino malitiosa erat. Nam ut dicit August. ubi supra, prædicti Iudæi dicebant intra se. Offeramus huic uiro, qui uideatur mansuetus, & uerax, mulierem in adulterio deprehensam, & dicamus ei de illa quid in lege scriptum est. Si eam lapidandam dixerit, notabimus eum de nimia crudelitate, & seueritate. Si dimittendum, tunc accusabimus eum, quod aduersetur lege Moyse. Si uerò tacuerit, tunc dicemus, quod nõ est, nisi unus papelardus, & quòd nõ audeat dicere ueritatem timore humani ductus. Et sic ex omni parte tendemus illi insidias, nec certè euadet laqueos nostros, sed uelit, nolit incidet in illos. Ecce quid humana sapientia, seu uariis stultitia inaniter meditatur aduersus diuinam, & ineffabilem Dei sapientiam. Sed profecto Christus sic moderauit responsum suum, quòd illi nihil habuerunt contra eum. Et ita iuxta dictum Psalm. Defecerunt scrutantes scrutinio. Nec mirum, quia non est consilium contra Dominum, ut habetur Proverb. 21.

QVAERI-

QVÆRI-VR circa literã. Quis grauius peccat adulterando, uir aut mulier? Pro responsione ad quaesitum ponunt tres ueritates, quæ possunt elici ex dictis B. Th. 4. sen. dist. 35 art. 4. tam ex corpore articuli, quam ex solutione ad quintum.

PRIMA igitur ueritas. Considerando adulterium secundum, quod est contra bonum fidei promissæ, est æquale in utroque. Probatio. Nam tantum obligatur uir seruare fidem illibatam uxori quantum illa ei, neque quantum ad hoc claudicat matrimonium. Hoc etiam uidetur innuere Apost. 1. Cor. 7. dicens, Mulier non habet potestatem sui corporis, sed uir. Neque similiter uir habet potestatem sui corporis, sed mulier. Item ad hoc propositum confirmandum facit euidenter dictum Aug. lib. de bono coniugali, & similiter recitatur. 32. quaest. 5. Christiana. Christiana, inquit, religio adulterium in utroque sexu pari ratione condemnat. Item Hiero. 3. parte Epistolarum suarum Epist. 7. dicit, quòd non licet feminis ea, quæ nõ licent uiris, & eandem seruitus pari ratione censetur. Hoc idem uidetur sentire lex Imperialis, quæ habetur. ff. ad legem Iuliam de adult. l. si uxor, quæ dicit, quòd iniquum est, ut maritus pudicitiam ab uxore exigat, quam ipse illi non exhibeat. Item August. de uerbis Domini serm. 46. contra uiros faciles ad adulterandum dicit sic. O uiri si dicturi estis uxoribus uestris, uotes seruare uos, quales eas uultis ad uos uenire, tales, & uos debent ipse inuenire. Hæc ille.

SECUNDA ueritas. Maritus pro quanto excellit uxorem in iudicio rationis, & in lumine naturali, peccat grauius, quam mulier adulterando, hoc enim dicit expresse beatus August. in lib. de decem chordis, ubi loquitur, di. O homo dicitur tibi, non mœchaberis, id est, non ibis ad aliquam alteram præter uxorem tuam. Tu autem hoc exigis ab uxore, & non uis reddere hoc uxori? Et cum debeas in uirtute præcedere uxorem, tu subito uo impetu libidinis cadis, & uis uxorem tuam uicticem esse, tu uictus iacens. Et cum in capite sis uxori tuæ, præcedit te ad Deum illa, cuius caput es. Vis domum tuam capite deorsum pendere? Caput enim mulieris est uir. Ubi ergo melius uiuit mulier, quam uir, domus capite deorsum pendet. Debet ergo uir tanquam caput in omnibus bonis factis præcedere uxorem suam, ut illa imitetur ipsum tanquam caput suum. Hæc ille.

D d 3 TERTIA

TERTIA veritas quamvis secundum quid vir adulterans grauius peccet, tamen simpliciter, & absolute loquendo mulier grauius peccat. Prima pars huius veritatis iam paruit. Secunda verò sic probatur. Vbi sunt plura retrahentia aliquam personam à peccato, tunc si contra sit, peccatum redditur grauius. Sic est autem, quod mulier vxorata habet plura retrahentia ipsam ab adulterio, quam vir. Igitur. Minor autem probat August. qui de verbis domini, sermo, 46. dicit, quòd vir in non adulterando est gloriosior, quam mulier. Illam enim, inquit, præmit parentum custodia, refrenat infirmioris sexus ipsa verecundia. Postremò leges timet, quas non timet vir. habet ergo hæc multa, quæ timeat præter Deum, vir autem solum Deum timet. Item idem Aug. in lib. de decem chordis, dicit, quod mulier habet quatuor retrahentia eam ab adulterio, quæ sunt diuinum præceptum, custodia, & subiectio maritalis, terror legum publicarum, quæ præcipiunt tales puniendas, & verecundia, siue pudor. Pudor autem decet mulierem, quam virum, & hoc ratione sexus. In cuius rei signum dicit Plinius in natura. histo. lib. 7. c. 17. quòd corpora virorum submersa fluctuant supina, sed femina natum proua velut pudori defunctorum. parente natura. Hæc ille. Præter hæc autem omnia, est, & vnum aliud, quod valde aggrauat adulterium vxoris plusquam viri, scilicet, incertitudo prolis, quæ contrariatur alteri bono matrimonij, quod est procreatio prolis. Nam mulier adulterans, & concipiens plerumque est incerta, à quo sit impregnata, scilicet, à viro, an ab adulterio. Insuper vbi est certa se concepisse ex adulterio, adhuc permittit prolem sic. Natam succedere in bonis patris putatiui damnum filiorum legitimorum, aut herorum hæredum. Nec de hoc aude loqui, tum, ne incuitat notam perpetua: infamiae, tum quia timet incurere indignationem mariti sui. Neque super hoc consultit viros doctos, aut confessores peritos, & ita est in culpa, quòd spurius succedat in hæreditate patris putatiui, vt dictum est. Cum tamen iure cautum sit, ne proles aliena pollutione nata, hæreditatem accipiat, vt notatur 1 s. p. 8. cum mulege. Item 3 s. q. 7. quid est. Et similiter extra, qui filij sunt legit. e. referere. Merito ergo dicitur in authenticis, rubr. quomodo oporteat episcopos. §. oportet. coll. 1. quòd maior castitas requiritur in muliere,

muliere, quam in viro, & hoc propter causas, & rationes præalleg. Et sic patet ad quæsitum.

MORALITER. Mulier adultera est peccatrix anima Christo per fidem desponsata, iuxta illud 2. Cor. 11. Despondi vos uni viro uirginem, &c. Hæc autem mulier tories adulteratur cum diabolo, quoties illi commiscetur per consensum, & copulam peccati mortalis. Quo non obstante, benignus eius sponsus Christus gratiosè mititur eam ad se reuocare, dicens illud Hierem. 3. Tu fornicata es, cum amatoribus multis, tamen reuertere ad me. Sed quid est, quòd scribæ, & pharisæi accusabant mulierem in adulterio deprehensam? Nisi quòd dæmones, qui dicuntur scribæ, eò quòd scribunt stilo ferreo, & plumbi lamina peccata nostra magna, & parua, qui etiam dicuntur pharisæi, idest, diuisi, & separati à consortio Christi, & sanctorum eius, instabunt tam in iudicio particulari, quod fiet in morte cuiuslibet, quam generali, quod fiet in fine sæculorum contra huiusmodi mulierem adulteram, idest, peccatricem animam, instanter petentes eius condemnationem allegantes pro se legem diuinam, quæ hoc iubet, iuxta illud Ezechiel 18. Anima, quæ peccauerit, ipsa morietur. Quemadmodum ergo in pedagogis paruulorum communiter est vnus, qui scribit in rotulo suo defectus aliorum, & in fine hebdomadæ ipsum præsentat magistro, & tunc puniuntur defectuosi, iuxta exigentiam culparum, & defectuum, ita & dæmones non prætermittuntur minimum iota, quin omnes culpas nostras scribant in magno registro suo. Quod quidem registerum, seu rotulum diligenter reseruant vsque in finem hominis, aut sæculi, & tunc ipsum aperient, constanter accusantes miseros peccatores ex his, quæ scripta erunt in libris. Sed nunquid tunc dicet iudex Christus peccatrici animæ, quòd hodie legitur dixisse mulieri adulteræ, videlicet, illud uerbum ineluctuam, & plenum misericordiae, & pietate. Ego te non condemnabo? Certè non, sed dicet potius illud Apo. 18. Quantum glorificauit se, & in delitijs fuit, tantum date ei tormentum, & luctum. Sed cui tam variè? Certè, quia tam præsens est tempus miserendi, iuxta illud Psalm. Venit tempus miserendi eius. Tempus autem illud erit tempus puniendi, & iustitiam faciendi, de quo idem Psalm. loquitur ad iudicem Christum, di. Tu reddes unicuique, iuxta

opera sua. Dum ergo tempus miserendi habemus, operemur bonum, ne, scilicet, confundamur in tempore malo.

V E L dic, quod scribas, & phariseos accusantes mulierem in adulterio deprehensam delignantur bilingues, & oblocutores, detractores, & mordaces, qui potius respiciunt ad vitam, & mores aliorum, quam facta propria, querentes etiam ex certa industria proximos suos meliores se confundere, & scandalizare coram multitudine, & coram populo graui, id est, magna estimationis, cum tamen ipsi sint plerumque ceteris deteriores. Nam tanta hodie abundat malitia in mundo isto, quod plus consideramus, & attendimus defectus aliorum, etiam, qui nullo modo atinent nobis, nec nos tangunt in aliquo, quam ad defectus proprios. Vnde Seneca de ira libr. 2. ad Nouatium scribens, ait. Aliena vitia in oculis habemus, a tergo nostra sunt. Hoc autem probat ibidem per multa exempla ita dicens. Vbi tam equum iudicem inuenies, qui nullius vxorem concupiscat? Qui tamen uxorem suam ab aliis aspicere non vult. Idem fidei acerrimus exactor est perfidus, & mendacia persequitur ipse periturus. Item litem sibi inferri calumniator non patitur. Ceterum tempestiua filij coniugia, pater deterior filio castigat. Nihil alienae luxuriae ignoscit, quae suae nihil negauit. Item homicida tyrannis irascitur, & punit furta sacrilegus. Haec ille. Nota de illa ciuitate, in qua statutum erat, quod quicumque blasphemaret nomen Domini, recluderetur in carcerem ad aliquot dies. Accidit autem ut quidam rusticus post potum blasphemaret nomen Domini. Quo audito, iudex iussit eum carcerem intrare. Sed cum ille aliquantulum recalcitraret, iudex ira commotus contra eum, ait. Per sanguinem Dei uillane, uos intrabitis carcerem. Ecce quomodo multi plus considerant peccata aliorum, quam sua, & propterea sunt ad ea punienda sillis incumbat, quam sua, cum tamen dicat Seneca lib. de quatuor uirtutibus. Alienorum uitiatorum non sis explorator curiosus, nec reprehensor acerbus. Vnde legitur in Vita Patrum de quodam sene patre, qui uolens retrahere fratres a detractione, & proximorum infamatione, accessit coram multitudine fratrum deferens sacrum plenum sabulo a parte posteriori. A parte uero anteriori apparebat quasi uacuum. Cumque super hoc interrogaretur, quid hoc significaret, ait. Quae, inquit, retro uidetis, peccata

mea sunt; quae uero ante peccata sunt aliorum, & illa optime video, non autem mea, quia illa retro pono per obliuionem. Ecce quomodo sumus caeci in non cognoscendo defectus nostros, uidentes autem in considerando defectus, & culpas aliorum. In hoc quodammodo similes oculo, qui uidet alia a se, sed minime seipsum. Vnde unumquemque talem reprehendens Christus Matthaei. 7. loquitur dicens. Hypocrita eice primum trabem de oculo tuo, & tunc uidebis eicere festucam de oculo fratris tui. Similiter Greg. li. 14. moral. c. 15. & recitatur. 3. quæst. 7. qui sine peccato, specialiter inuehit contra dictos scribas, & phariseos accusantes mulierem adulteram, ira dicens. Ad aliena peccata puniendi ibant, & sua reliquerant. Reuocentur iraque intrus ad conscientiam, & prius propria corrigant, & tunc aliena reprehendant. Haec ille. Haec autem uerba possunt dici omnibus illis, qui potius loquuntur de factis aliorum, quam de proprio facto. Et sic patet de primo.

SECUNDO principaliter in praesenti euangelio fit mentio de iudicis Christi benigna responsione ad Scribarum, & Phariseorum accusationem aduersus mulierem adulteram, dicens illis: Qui sine peccato est uestrum, primus in eam lapidetur. Ac si diceret Christus aperte secundum August. super Iohan. tract. 33. Et similiter de uerbis Domini ser. 47. Punietur peccatrix, sed non a peccatoribus. Impleatur lex, quam allegant, sed a transgressoribus illius. Et certe in proposito. La patrouille se moe que du fourgon, ut uulgo dicitur lingua Gallica. Christus ergo audita Scribarum, & Phariseorum accusatione inclinauit se, & scribebat in terra. Quid autem scriberet, siue uerba accusantium adulteram, siue quod postea surgens, dixit, uidelicet: Qui sine peccato est uestrum, &c. siue quid aliud, non est definitum, ut dicit gl. ordi. dicit tamen gl. interl. quod scribebat in terra peccata eorum. Non quidem singula singulorum, sed forte uirtute diuina faciendo aliquam figuram protractam super terram, in qua uidebat quilibet tantum peccata sua omnia, sed non aliena. Et haec est opinio de Lyra. Ambros. autem libro nono epistolarum suarum, episto. 67. dicit, quod Christus scribebat illud uerbum Matthaei. 7. Hypocrita festucam, quae in oculo fratris tui est, uides, trabem autem quae in oculo tuo est, non uides. Alij dicunt, quod scribebat.

Terra

Terra terram accusat, idest, peccatores peccatricem. Vel ut aliis placet, scribebat. Terra absolve hos peccatores. Siue verbum Hier. 22. Terra terra absolute populum istum sterilem. Sequitur, Et audientes hæc, scilicet, qui sine peccato est, &c. Vnus post alium exibant, incipientes à senioribus. Recesserunt ergo uerecundia pleni, Gall. à tout leur corte honte, ideo autem seniores primo recesserunt, quia per prædictum modum grauioribus peccatis se esse irretitos cognouerunt, iuxta illud Dan. 13. A senioribus, & ab his, qui videbantur populum regere egressa est iniquitas.

M Y S T I C E per hoc, quòd Scribæ, & Pharisei recesserunt à conspectu Christi cum rubore, & uerecundia, eo scilicet quod manifestassent eorum peccata modo prius exposito, designatur illa publica, & solemnè manifestatio peccatorum etiam occulorum, quæ fiet in die iudicij non absque iudicabili rubore, & uerecundia ipsorum reproborum hominum. tunc enim aperientur libri conscientiarum, qui nunc clausi sunt, & iudicabuntur mortui, idest, peccatores ex his, quæ scripta erunt in eisdem libris, & hoc secundum opera eorum, ut habetur Apoc. 20. Tadem autem dicti peccatores rubore perfusi discedent à facie iudicis Christi, rectè tendentes in abyssum inferni. Et sicut scriptio Christi in terram miraculosè representabat omnia, & singula peccata. Scribarum, & Phariseorum, ut dictum est, ita similiter secundum Aug. libr. 20. de ciu. Dei. c. 9. In die iudicij diuina uirtute fiet, ut unicuique opera sua bona, vel mala cuncta ad memoriã reuocentur, & mentis intuitu mira celeritate cernantur, ut accuset, vel excuset scientia conscientiam. Hæc ille. De isto etiam rubore loquens deuotus Bernard. in lib. suarum meditationũ. c. 2. dicit sic. Vt mihi misero peccatori cum uenerit illa extremi iudicij dies, & hora, & aperti fuerint libri, in quibus omnes actus mei, & cogitationes Deo præsentate recitabuntur. Tunc enim demisso capite præ confusione malæ conscientie stabo trepidus, & anxius, ut potè, commemorans commissa scelerum meorum, Et cum dicitur de me, ecce homo, & opera eius, heu quantum erubescam? Tunc enim redscam ante oculos meos omnia peccata mea. Hæc ille. O si talis ac tantus uir timuit manifestationem peccatorum suorum in die iudicij, quæ quidem peccata, aut nulla erant, aut certè leuissima, quan-

to magis nos miseri peccatores, qui in multis offendimus, omnes timere habemus? Et ideo si sapientes fuerimus puniemus nosmetipsos in præsentem, ne nos contingat à Domino puniri in dicto iudicio districtissimo, & rigorosissimo. Et hoc exemplo David, qui postquam peccasset adulterando, clamat ad dominum dicens. A iudicis tuis, scilicet, particulari, & generali timui domine, & ideo feci iudicium, & iustitiam, sup. de me ipso. Propter quod rogo te non tradas, me calumniantibus meis, scilicet, dæmonibus, quibus, sup. tradentur reprobi in die iudicij, cum dicitur illis illud Mat. 25. Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo, &c.

Q U A E R I T U R circa illud Christi uerbum. Qui sine peccato est uestrum primus, &c. Vtrum iudex existens in mortali peccato, & in tali statu iudicans subditum, peccet mortaliter. Videtur prima facie, quòd sic, per illud uerbum Apost. Rom. 2. dicentis. In quo alium iudicas, te ipsum condemnas. Item, ut ait quidam, superiectas sordes tergere non ualent manus, quæ lutum tenent, igitur. Ad istud dubium respondet B. Th. 4. sent. dist. 19. q. 2. art. 2. quaest. 2. dicens, quòd circa hoc est duplex opinio. Prima est dicentium, quòd ille, qui inest simili peccato, vel maiori, non potest aliud corrigere, siue tale peccatum sit notorium, siue occultum, eò quòd talis contra seipsum profert sententiam alterum iudicando, ut dicit Paulus ubi supra. Secunda opinio est dicentium, quòd si quis habeat peccatum occultum, potest nihilominus alium corrigere, non incurrando nouum reatum. Non autem si habeat peccatum notorium, & publicum. Deinde resolut dicens, quòd utraque opinio quantum ad aliquid uera est. Dupliciter, inquit, potest aliquis alium corrigere. Primò modo est officio, sicut prælati corripiunt. Et sic uidetur prima opinio uera. Et huius ratio est, quia quicumque indignè utitur officio suo, talis peccat mortaliter. Ille autem, qui est in mortali peccato etiam occulto, indignè utitur officio suo quoties alium corripit, ut prælati, ideo mortaliter peccat alium corripendo. Et similiter exequendo quodcunque aliud ad officium suum pertinens propter eadem causam. Addit et idem doctor, ubi supra in solutio. ad quantum, q. ille, qui prædicat, si sit in peccato mortali notorio, similiter quis docet sacram scripturam. Secus cum est in peccato occulto.

oculto. Ex his videtur sequi, quod etiam iudex tam ecclesiasticus, quam secularis, si sit in peccato mortali notorio peccat mortaliter iudicando aliquem reum, & hoc ratione standi illi quod generatur in cordibus aliorum ex tali facto. Quis si sit in mortali occulto, adhuc mortaliter peccat, siue qui iudicat siue qui prædicat ex officio. Et hoc propter irreuerentiam, quam facit officio. Secundò modo, inquit, idem doctor, potest aliquis alium corripere ex zelo charitatis, & non, ut Ecclesie minister, seu ex officio, & tunc non peccat alium iudicando, seu corripiendo, dummodo non sit in peccato mortali notorio, quamuis habeat peccatum occultum. Cuius ratio est, quia ex tali correptione nullum sequitur scandalum. Secus autem ubi habet peccatum publicum. Addit tamen idem B. Th. 2. 2. q. 60. art. 2. in sol. ad tertium, quòd si necessitas iudicandi imminet, etiam in illo casu potest prælati habens peccatum mortale occultum ex officio delinquentem arguere, vel iudicare, tamen cum humilitate, & timore. Quis si in peccato notorio existat, potest eum admonere non per modum corripientis, sed per modum rogantis, ut, scilicet, alter exemplo suo non incitetur ad malum. Et nota, quòd non est hic quæstio de prælato, seu iudice habente simile peccatum cum peccato subditi, verum etiam quòdcunque aliud mortale, siue æquale, siue maius, aut minus. Ex his omnibus patet, quòd diaconus exercens officium suum in mortali occulto, & similiter curatus baptizans, confessiones subditorum suorum audiens, extremam unctionem conferens, aliquos matrimonialiter coniugens, prædicans, & similia faciens in peccato mortali occulto, necnon episcopus confirmans ordines conferens, ecclesias dedicans, & qualitercunque hierarchizans in prædicto statu, adde, & doctor prædicans, quia hoc sibi competit ex officio, omnes tales peccant mortaliter de nouo, eo quòd indignè exercent ea, quæ sunt officij sui. O quot igitur millia hominum peccant mortaliter, non credentes peccare. Sed eorum ignorantia cum sit crassa, & vincibilis, eos non excusat saltem à toto, etsi quandoque à tanto. Summum igitur remediū est cū talia sunt exercenda, prius confiteri, aut saltem corde conteri cum proposito emendæ. Et hoc de occultis. Quis si sit quæstio de peccatis publicis, & notoriis, non satis est corde conteri ad hoc, quod habens

talia

talia valeat exercere, quæ sunt officij sui, nisi etiam studeat efficaciter per uitæ emendationem edificare illos, quos prius notorie peccando scandalizauit. Cogiter ergo unusquisque ad statum suum, & ipsum, debite exercere studeat.

SECVNDÒ principaliter in præsentem euangelio fit mentio de mulieris adulteræ absolutione, cum subditur. Mulier ubi sunt, qui te accusant? Nemo te condemnauit. Hoc fuit verbum iudicis Christi ad eam. Ad quem illa. Nemo domine. Et iudex. Nec ego te condemnabo. Deinde iudex apertè profert sententiam absolutionis cum ait illi. Vade, & amplius non li peccare. Sicut ergo iudex tam ecclesiasticus, quam laicus primo scribit sententiam, quam est daturus, deinde sedens pro tribunali eam profert, quia sic præcipitur cuiuslibet iudici. C. de sententijs ex periculo recitandis, l. statuis. Ita etiam Christus tanquam peritissimus iudex, primo sententiam suam scripsit in terra. Deinde eam protulit pro tribunali sedens, cum ait mulieri adulteræ. Vade, & amplius, &c. August. autem de verbis domini. serm. 47. exponens presentiam textum, facit talem admirationem. Quid est domine, quod loqueris mulieri peccatrici. Ego non te condemnabo? faues ergo peccatis, & peccatricibus. Certè non fauet dominus malis. Sed attende, quod sequitur. Vade, & amplius, &c. Si enim peccatorum fautor esset dominus, vtrique diceret. Ego te non condemnabo; viue vt prius, & de mea liberatione, & misericordia esto semper secura. Non ergo hoc dixit. Attendant ergo, qui amant in domino mansuetudinem, & timeant veritatè, alias iustitiam eius. Etenim iuxta dictum psalmi. Dulcis, & rectus dominus. Ama ergo, quòd dulcis, sed time, quòd rectus est. Tanquam enim mansuetus dicit. Tacui. Sed tanquam, iustus addit. Nunquid semper tacebo? Quid enim modo sustinet peccantes, iudicaturus est contemnentis. Mansuetus ergo dominus, longanimis dominus, misericors dominus, sed iustus dominus, verax dominus, & ideo noli tardare conuertere ad eum, nec differas conuersionem tuam de die in diem, ne subito ueniat, ita eius super te, & disperdat te. Hæc, & multa his similia dicit ipse August. ubi supra.

QVÆRITVR circa hunc textum. Vtrum confessor debeat imponere uerò penitentiam, & sibi confitenti aliquam satisfactionem. Videtur, quòd non, tali ratione. Omnis Christi actio

sti actio nostra est instructio. Sed ipse Christus nullam satisfactionem imposuit mulieri in adulterio deprehensæ, sed simpliciter verbo dixit ei. Ego te non condemnabo. Vade, & amplius noli peccare. Igitur, &c. In oppositum est communis practica Ecclesiæ. Responsio. Quilibet confessor tenetur imponere omni sibi contententi aliquid in satisfactionem, siue ieiunium, seu elemosynam, aut orationem, vel secundum tamen peccati grauitatem, & contententis conditionem. Nec est simile de Christo, & de alijs sacerdotibus. Ipse enim, & solus habuit potestatem excellentiæ in sacris, propter quod potuit aliquos absoluerè à culpa absque impositione cuiuscunque exterioris satisfactionis. Insuper potuit taliter monere interius prædictam mulierem adulteram, quòd dolor illius extinxit nedum culpam, uerum etiam totalem poenam. Duo autem prædictam non habent domini confessores etiam quantecunque auctoritatis sint, siue Episcopi, siue Pontifices summi. Ideo debent imponere aliquam satisfactionem arbitrariam tamen, utpotè, considerata peccati grauitate, & personæ contententis qualitate. Propterea Greg. in suo pastorali, c. 54. dicit sic. Admonendi sunt, qui peccata commissa deseruit, nec tamen plangunt, ne iam relaxatas æstiment culpas, quas & si agendo non multiplicat, nullis tamen fletibus mundant. Hoc autem probat consequenter ibidè triplici similitudine. Prima est de scriptore, qui postquam falsum scripsit, non satis est, ut sibi caneat, ne iterum in futurum falsè scribat, uerum etiam habet corrigere errare. Secunda similitudo est de irrogante alteri iniurias, contumelias, aut opprobria, qui non satisfacit læso per hoc solum, quòd nouas non irrogat, sed & de iam illatis oportet, ut satisfaciat. Tertia similitudo est de debitore, qui non absoluitur à priori debito, eò quòd non multiplicat alia debita, nisi etiam soluat illa, quæ dudum contraxerat. Ita, & cum delinquimus, nequaquam satisfacimus benignitate cessando, nisi etiam voluptates quas dileximus e contrario lamentis oppositis insequamur. Hæc Greg. Satisfaciamus igitur charissimi de iam commissis peccatis, & simul deprecemur benignissimum Iesum, qui tam pie, & misericorditer absoluit peccatricem mulierem, ut nos pariter absoluerè dignetur infundendo in præsentem gratiam, & tandem conferendo gloriam æternam. Quam nobis, &c.

D O.

B I T Iesus trans mare Galilee.] Iohan. 6.

PRIMA INTRODUCTIO.

L E X Imperialis. C. de erogatione militaris annonæ. l. repetita, dicit, quòd milites imperij debent habere uitæ necessaria, quandiu sunt in expeditione, seu bello. Casus est talis.

Aliquis princeps vi armorum recuperauit aliquam ciuitatem sibi pertinentem, quam tamen aduersarius eius diu uiolenter occupauerat. Quo facto ponit ibi egregium capitaneum cum certo, & bono numero militum ad illius ruitionem. Successu autem temporis deficiunt illis victualia. Quid iuris in hoc casu? Certè princeps conformiter ad legem prædictam debet illis mittere victualia. Et similiter iudicium est de militibus obsidentibus aliquam ciuitatem, vel fortalitium rebellans domino suo naturali. Sed quia dictus locus forte municissimus est, ideo de facili expugnari non potest. Propter quod de necessitate est tenere obsidionem ante dictum fortalitium multo tempore. Quo quidem tempore pendente debet princeps militibus obsidentibus ipsum prouidere de alimentis, ut dicit prædicta lex. Inter quæ specificat panem, uinum, acetum, lardum. Ista lex est conformis doctrinæ Apostoli, 1. Cor. 9. dicentis. Quis militat suis stipendijs unquam? Ac si aperte dicat. Nullus.

M O R A L I T E R prædicta lex potest exponi dupliciter secundum, quòd duplex est militia spiritualis, uidelicet, generalis, & spiritualis.

P R I M A igitur militia spiritualis dicitur generalis. Propterea autem dicitur generalis, quia omnes adultos inuoluit, & quia perseverat usque ad uitæ terminum, Iob. 7. Militia est uita hominis super terram. Princeps ergo noster Christus qui est rex regum, & dominus dominantium, posuit nos in mundo isto uelut in campo certaminis. Non ergo ad corrandum, sed ad quotidie splendide epulandum, non denique ad quiescendum, & dormiendum in lectis eburneis, & molibus, non similiter ad uacandum luxurijs, & spurcitijs multis, sed ad militandum contra carnem, mundum, & diabolum. Circa autem huiusmodi bellum se habent homines in triplici

triplici differentia, sicut & in bello corporali suo modo fieri contingit. Primi enim sunt, qui expectant hostes, quos de longe venire conspiciunt, nec tamen præparant se ad bellum, sed inermes remanent. Et tales facillime uincuntur. hi autem sunt, qui cognoscentes materiam adesse tentationis non se præparant ad resistendum. Non enim tunc assumunt arma uirtutum neque clypeum diuini adiutorij, ad Deum per deuotam orationem recurrentes, sed permittunt se succumbere turpiter omni tentationi. Cum tamen clamat Apocalyp. omnibus militibus Christi Ephes. 7. dicens. Fratres induite uos armaturam Dei, ut possitis stare aduersus insidias diaboli. Et huius rationem assignat dicens. Quoniam non est nobis colluctatio aduersus carnem, & sanguinem, sed aduersus principes, & potestates tenebrarum harum, &c. Quemadmodum ergo milites undique uallati fortissimis aduersariis, & ad bella doctissimis semper armati incedunt etiam plerumque armati dormiunt, ita, & nos quamdiu sumus in uita præsentis uelimus nolimus sumus uallati ex omni parte dæmonibus ualde exercitatis ad bellum spirituale, quod committitur per tentationes uarias. Insuper ipsi sunt fortissimi. Et ideo, si sapientes fuerimus semper incedemus armati armis gratiarum, & uirtutum omnium, ut possimus resistere in die malo prædictis aduersariis nos continuè impugnantibus, & præsentantibus, Gallicè lassant. die ac nocte uigilando pariter, & dormiendo. Secundi milites sunt, qui cunctantur, id est, qui stant firmi in locis, & fortalitiis suis, parati, tamen resistere hostibus quoties opus fuerit, & hi sunt, qui confidentes de Dei adiutorio, & non in propria uirtute gloriantes deliberant resistere tentationi quoties materia se offerret, iuxta consilium Apostoli supra, dicentis. State succincti lumbos uestros in ueritate; & induimini lorica iustitiæ. Tertii uerò milites aggrediuntur hostes, & impetu suo magno ipsos terrent, atque in fugam conuertunt. Et hi sunt. uiri heroici, atque perfecti qui aggrediuntur dæmones per uirtutem humilitatis carnem per uirtutem castitatis, mundum per uirtutem liberalitatis. Et tales milites Christi sunt ualde pauci. Et quia prædicta pugna est uicibus nostris impar, ideo improprie militum petentium auxilium à principe suo cum sentiunt se impares

pares meritò, ac numero hostibus, & aduersarij Deus, debemus petere, & nos auxilium à rege nostro Christo, ne succubamus in hoc bello, orantes, & dicentes illud Psal. Apprehende arma, & scutum, & exurge in adiutorium mihi. Effunde frumentum, & conde aduersus eos, qui persequuntur me, dic animæ meæ salus tua ego sum. Sed ad propositum legis prædictæ redeuntibus dicimus, quòd Christus summus rex offert omnibus militibus suis uiriliter decertantibus contra aduersarios suos panem, & uinū, hoc est corpus, & sanguinem suū. Ecce uitæ necessaria quamdiu sumus in expeditione huius mundi. Iuxta illud Iohann. 6. Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis uitam in uobis. Promittit etiam multo maiora bona militibus suis in cælo, dicens illud Apoc. 2. Vincenti dabo manna absconditum, Et sic patet de militia spirituali tamen generali.

SECVNDA militia spiritualis dicitur speciali, quæ specialiter exercetur in Quadr. Quamuis enim omni tempore prælietur aduersarius noster diabolus contra nos, ut statim dictum est, specialius tamen hoc operatur in Quadr. in cuius rei signum in tribus præcedentibus dominicis huius Quadr. fit mentio de diabolo in quolibet Euang. Nam quanto tempus sanctius tanto diabolus pugnat acrius tanquam in idem sanctitati temporis pariter, & saluti hominis, quæ abundantius procuratur in Quad. quam alio tempore, & hoc propter opera de genere bonorum, quæ plus tunc fiunt quam aliis temporibus. Et hoc est quod dicitur. 3 q. 1. nulli, quod diabolus illos maximè tentat, qui sunt Deo familiares, & in eius seruitio deuotiores. Sed ne milites Christi deficiant in tali pugna prouidet eis rex suus Christus de annona, & de pane doctrina, qui per amplius, & copiosius ministratur Christi fidelibus in Quadr. per prædicatores diuini uerbi, quam in cæteris temporibus anni. Nec quidem dat eis tantum unum panem manducare, verum etiam interdum plures, sicut præcipue, uidere est in magnis ciuitatibus, in quibus plures prædicatores simul euangelizant uerbum Dei, uno ministrante populo panem epistolæ; alio panem euangelij, alio panem zizaniz uitia reprehendendo, alio panem electi tritici uirtutes exaltando, & huiusmodi: hoc autem fit, ut cui nō sapit unus panis saltem sapiat alius. Et hoc innuitur in præsentis Euangel. Ser. Quadrag. G. Pep Ec in

Dominica quarta

in quo legitur Christus quinque panes ministrasse magna hominum multitudini, quibus suffecerunt, quia immo sepe fuerunt ex his reliquiæ multæ, ut habetur in eodem euangelio.

SECUNDA INTRODUCTIO.

EI ICITE ancillam, & filium eius Gal. 4.] Scribitur extra de cohabitatione clericorum, & mulierum. c. si quisquæ, quod clericus retinens concubinam post tertiam admonitionem, aut etiam si uideatur cum ex conuersari, vel confabulari, debet excommunicari. Casus est talis. Est aliquis clericus tenens concubinam ordinariè in domo sua, à pain, & à pot, in scandalum totius Ecclesiæ, super quo abusu monetur à suo ordinario sub certis penis, ut quanto cyus illam eiciat. Ille autem tenuit hoc facere. Deinde secundo monetur sub grauioribus penis, nec tamen desistit à malitia sua. Demum tertio, & ultimo monetur etiam sub poena carceris, & priuationis beneficij, & executionis ordinum suorum, nec propterea sequitur emenda, quia forsitan reprobaui illum Deus. Modo nemo potest corrigere quem ille despererit, ut dicitur Eccl. 7. Quid ergo agendum est de tali triumphatore? Certè Episcopus debet fulminare contra eum tanquam contra concumacem excommunicationis sententiam, ut decisum est per Eugenium Papam in dicta decretali loquentem. Ad idem est quid scribitur in maiori volumine dist. 28. 2. decernimus ubi expressè dicitur, quod clerici tenentes concubinas debent carere officio, atque beneficio: maxime cum debeant esse templum domini, uasa sacrarium Spiritus sancti. Item dist. 81. c. clericus, dicitur quod clericus frequentans domicilia mulierum suspectarum est deponendus. Idem etiam habetur distinct. 32. erubescant. Sunt etiam multa alia iura hoc idem confirmantia, quæ longum esset enarrare, hæc tamen iura intelliguntur quando factum est notorium.

MORALITER, per concubinam intelligitur quilibet mortalis culpa. Et de hac concubina potest intelligi illud Apoc. 2. Veni ostendam tibi damnationem meretricis magnæ. hæc autem damnatissima meretrix depudat, & spoliat miserum peccatorem omnibus bonis gratis. In cuius figuram dicitur de filio prodigo, per quem designatur quilibet peccator, quod dissipauit substantiam suam, uiuendo luxuriose. Luc. 15. Item hæc meretrix illaqueat, & filio capite pauper.

Quadragesimæ.

218

patuerem animam peccatricem. Propter quod adulter ille rex Dauid dicebat, Furies peccatorum circumplexi sunt mihi. Item Prou. 5. Funibus peccatorum suorum quisque constringitur. Cæterum prædicta meretrix diffamat hominem, & infamem ipsum reddit coram Deo, & Angelis sanctis, atque hominibus iustis. In cuius rei signum dicitur de Salomone (per quem intelligitur quilibet peccator) quod posuit maculam in gloria sua. Eccl. 47. Insuper prædicta concubina generat spurios, id est mala opera, turpia, & infamia. Ecce quanta mala operatur in homine dicta concubina, seu meretrix, quæ dicitur mortalis culpa. Heu miseri peccatores, nunquid fuistis sufficienter moniti per præcedentes dies præsentis quadragesimæ, nõ solum semel, bis, aut ter, verum etiam feruè per singulos sermones abdicere à vobis longè hanc concubinam iniquitatis? Cur ergo adhuc differtis, cur tardatis, cur procrastinatis ulterius? Non timetis retinendo prædictam concubinam intra domum conscientie vestræ contra prohibitionem summi Episcopi Christi, priuari beneficio Ecclesiæ triumphantis? Audite ergo aure cordis, & facite executionem operis id ad quod vos monet, Apost. in hodierna epist. cum vnicuique peccatori loquitur, dicens: Eice ancillam, & filium eius, id est malam conscientiam, & opus malum sequens.

PRO EADEM DOMINICA DE EVANG.

IAM ttiduo sustinens me, nec habent quod manducent. Iohan. 6.] Scribitur extra de cõcessione præbendarum. cap. literas, quod nullus sine dispensatione potest habere plures præbendas. Hoc tamen secundum glo. intelligitur non de præbendis simplicibus, sed de personatibus, aut de illis quibus cura animarum est annexa. Similiter extra de electione, & electi potestate. c. dudum dicitur, quod nullus potest habere plura beneficia sine dispensatione.

SCRIBITUR etiam extra de religiosis domibus. c. ne nimia, quod vnus abbas non potest pluribus monasteriis præsidere. Casus est talis. Abbas cuiusdam monasterij est satis lenis, & remissus in puniendis defectibus subditorum suorum. Item est bonus socius, nec querit magnè seriositatem in subditis. Quo audito postulatur in abbatem alterius monasterij. Queritur nunc vtrum possit accipere secundam abbatiam, atque dispensatione sedis Aposto. Respondet Innocen. III.

E c a per

Dominica quarta

per prædictam decretalem quod non. Prædicta iura confirmantur per decretum, dist. 70. c. sanctorum.

MORALEITER notandum, quod sicut duplex est ecclesia, scilicet militās, & triumphans, sic etiam duplex est genus præbendarum. Quædam enim sunt temporales, & transitorie, quæ dantur in præsentia. Aliæ autem æternales, & perpetuæ, quæ dantur in futuro. Raro autem, aut nunquam accidit, ut quis habeat præbendam in præsentia per prosperitatem mundanā, & præbendam in futuro per gloriæ adoptionem, eo quod summus Pontifex Christus non solet in hoc dispensare. Nam ut dicit Hieronymus. Impossibile est transire de delictis ad delicias, ita ut quis possit in præsentia replere ventrem, & illic in æternum. Quod bene considerans regius propheta David refugiebat acceptare præbendam felicitatis temporalis, ut posset obtinere præbendam gloriæ cælestialis, cum dicebat Reverti consolari anima mea, supple in præsentia. Memor fui Dei supple promittentis præbendam cælestem ei, qui renunciauerit præbendæ temporalis. Sed ubi de hoc? Certè ibi. Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. Matth. 5. Sequitur in Psalmo. Et delectatus sum, scilicet in spe, & exercitatus sum bene operando in præsentia, & defecit spiritus meus, supple zelando præbendam cælestem. Et de hoc figuram habemus Gen. 49. ubi legitur, quod Iacob cancellatis manibus, benedixit Manasse, & Ephraim filios filij sui Ioseph. Per Iacob qui supplicavit diabolum in cruce. Hic igitur Iacob tunc cancellatis manibus benedicit homines quando illos, qui fuerunt ad sinistram in præsentia per aduersitatem tolerantiam, tandem ponit ad dexteram per æternam gloriæ adoptionem. Et per oppositum illos, qui fuerunt in præsentia ad dexteram per mundanalem felicitatem, ponit in futuro ad sinistram per æternam reprobationem. Et reuera hæc est mirabilis mutatio dexteræ excelsi. Ex his ergo omnibus aperte possumus concludere, quod oportet non pati in præsentia, sic cupimus gaudere in futuro. Hoc autem insinuat Christus in præsentia euangelio, in hoc quod populum sequentem se, & inedia deficientem non pavit delicatis panibus, & exquisitis cibariis, sed quinque panibus hordeaceis, & duobus piscibus.

In hodierno ergo euangelio de tribus principaliter fit mentio, secundum quod circa miraculum de multiplicatione

Quadragesima.

219

ne quinque panum hordeaceorum, tria tanguntur, quæ sunt antecedentia in principio Euangelij. Concomitantia, ibi. Et cum accepisset, &c. Consequentia, ibi. Ut autem impleverunt, &c.

Primò igitur principaliter tanguntur antecedentia ipsius miraculi, quæ iterum sunt tria. Primum est Christi migratio, in principio Euangelij. Secundum eiusdem piæ miserationis, ibi. Cum subleuasset oculos, &c. Tertium Philippi, & Andree simplex responsio, ibi. Ducentorum, &c.

Primum igitur antecedens diuinum miraculum dicitur Christi migratio, de quo loquitur Iohannes, dicens. Abiit Iesus trans mare Galilee, quod est Tyberiadis. Paulo enim ante Christus valde egregie reprehendit Iudæos de obstinatione, & ineredulitate sua, eo quod post tot, & tanta signa, quæ fecerat super his, qui infirmabantur, nolabant in eum credere, quin potius volebant eum interficere, & signanter Herodes sicut paulo ante interfecerat Iohannem Baptistam, ut patet Matth. 14. Vbi descripta ipsius Iohannes decollatione, mox subiungitur fuga Christi in desertum, quod erat trans mare Galilee. Tandem ergo Herode, & impiis Iudæis in sua perfidia relictis, ut doceamur cedere furori hominum, ac turbationi dum est in cursu, abiit Iesus trans mare Galilee, quod est Tyberiadis, id est, quod sic appellatur à quadam ciuitate sita ad litus dicti maris, qui Tyberias dicebatur, & hoc in honorem Tyberij Cæsaris, qui eam ædificauerat, seu instaurari fecerat, & sequebatur eum multitudo magna, mente tamen diuersa. Nam quidam sequebantur Christum propter refecionem corporalem, ut gustosi. Alij propter miraculorum nouitatem, ut curiosi. Alij propter reprehensionem, ut pharisæi, & ambitiosi. Alij propter sanam eius doctrinam audientiam, ut veri eius discipuli. Alij propter sanitatem recuperandam, ut ægroti, ideo subditur, quia videbant signa, id est, miracula vera, quæ faciebat super his, qui infirmabantur.

Allegorice, mare Galilee, quod pertransiit Christus mundum istum recte designat, tum propter instabilitatem, tum propter amaritudinem, tum propter periculositatem. Præctica singula suis. Hoc autem mare pertransiit Christus, quando in monte caluarie cum nauicula crucis pertransiit miseras uitæ præsentis. Et tunc

Dominica quarta

secuti sunt cum multi, supple per fidem. Et hoc propter signa, quæ in transitu ipsius facta sunt. Tandem autem abiit in mortem, qui est in vertice montium, hoc est in cælum, quando ascendit de hoc mundo ad patrem. Vbi etiam nunc gloriose sedet cum discipulis, quos post se illic tempore suo traxit. Vbi notandum, quod aliqui discipulorum suorum illic secuti sunt cum per mare rubrum, ut martyres. Alii per fluvium Iordanicum in quo ipsemet Christus fuit à Iohanne baptizatus, ut paruuli decedentes post baptismum. Alii per fluvium Rhodanum, ut Apostoli, & verè religiosi. Nam quemadmodum Rhodanus, quæ influit per Lugdunum in mare, rodit terram pariter & ingentia saxa per quem trahit, atque omnia secum suo impetu trahit, propter quod dictus est Rhodanus, à rodendo, ita etiam Apostoli, & veri religiosi roderunt radicem auaritiæ, & cupiditatis, omnia propter ipsum benignissimum Christum relinquentes, ut habetur Matthe. 19. Alij verò hodie sequuntur Christum per sequanam, ut veri peregrini sicut sunt illi, qui vadunt usque Hierusalem, aut Romam, seu ad beatorum Iacobum apud Compostellam, & huiusmodi. Nam sicut fluvius Sequanæ qui fluit à Diuione, usque ad mare occidentale per Franciam, & Normaniam nõ recto tramite fluit, sed quasi obliquo, & hoc propter oppositionem diuersorum montium, propter quod multis ciuitatibus ad lirtus ipsius sitis proficuuus, & vtilis redditur. ita etiam nonnulli deuoti Catholici peregrinantur de loco ad locum ad uisitanda sacra limina, & ad indulgentias consequendas, quæ conceduntur illic deuotè accedentibus.

MORALITER, hodie multi sequuntur Christum, nõ quidem propter ipsam, sed magis, ut de panibus eius manducarent, ut idem ait Iohann. 6. Et huius generis præcipue sunt multi filij nobilitum, qui ideo ingrediuntur religionem, aut ecclesiam ut latius uiuant, etiam multo abundantius, quam uiuere potuissent in domibus paternis. Vnde Augustin. super Iohann. tract. 25. exponens illud Christi uerbum Io. 6. Quæritis me, non quia uidistis signa, sed quia manducastis de panibus meis, dicit, q. multi non quæritur Iesum, nisi ut illis faciat bene secundum tempus. Vix autem quæritur Iesus propter Iesum. Hæc ille. Vel dic, quod per illos, qui sequebantur Iesum propter panes, significantur amici huius mundi,

qui

Quadragesima.

220

qui sequuntur diuites, & abundantes in sæculo, non quidem propter se, sed propter bona sua. Et de talibus loquens Seneca lib. de remedijs fortuitorum, ait, Multi aliquem comitantur, ut mel mulsæ, cadauera lupi, frumenta formicæ. Prædam sequitur turba ista non hominem. Hæc ille. Hic cadit exemplum illius boni patris, qui cum uideret se senio confectum confidens de bonitate, & fidelitate filiorum suorum illis resignauit omnem substantiam suam. Quod cum fecisset, non multo post cepit egere, & languere præ inopia. Nec de eo cura erat dictis filijs. Quod ille uidens fefellit eos hoc modo, ut suæ consuleret inopia. Adijt enim quendam prædiuitem mercatorem sibi familiarissimum, & decem millia librarum postulauit ab eo sibi accomodari ad trium dierum spatium. Et fortè eidem intentionem suam exposuit. Accepta igitur pecunia parat in crastinum egregium conuiuium, ad quod inuitauit dictos filios suos. Ipse uerò hora qua sperauit eos uenturos, abscondit se intra cameram suam computans dictam summam. Hoc autem de facili perpenderunt dicti filij ipsam intuentes per uicinas ostij, & hoc ipse uolebat. Tandem ad eos redijt, & cum ipsis ad mensa sedens aperuit quantum adhuc haberet pecuniam, quam illis referuabat. Sic tamen, quod qui plus illi largus esset, plus esset accepturus. Propter quod contendebant quis plus sollicitus esset de patre. Ipse autem restituit pecuniam, & in arca seris bene firmata, apposuit clauam grossam in cuius manubrio scriptum erat. Ego Iohan. conaxa tale condo restauentum, ut quilibet mactetur hac claua, quam seipso neglecto filios diuites facere curat. Ego igitur mortuo, & exequijs solenniter celebratis, atq; elemosynis hincinde elargitis, prout ipse ordinauerat, tandem vno consensu dicti filij, qui tres erant numero, ad arcam accedunt, sperantes multam pecuniam illic inuenire. At uerò cum eam aperuissent, nec aliud præter dictam clauam inuenissent, lecta superscriptione illius, consili abscesserunt, prohibentes ne quis quid diceret. Res tamen tandem ad lucem uenit non absque eorum pudore. Ecce quo modo multi multos etiam parentes, & consanguineus suos sequuntur propter substantiam eorum.

SECVNDVM antecedens diuinum miraculum, est Christi pia miseratio, quæ notatur cum subditur in textu. Cum

Et 4 suble-

subleuasset ergo oculos Iesus, & vidisset, quia multitudo maxima venit ad eum; dixit ad Philippum. Vnde ememus panes, &c. Philippum autem præ cæteris interrogat, eo quod sciebat ipsum plus egere doctrina, ut dicit glo. ord. Ecce ergo de qua materia loquebatur Christus eum discipulis suis, quia non de uanis, aut rebus huius seculi, sed de operibus misericordiae, & pietatis. In hoc instruens patres, & superiores loqui coram filiis, aut subditis de rebus honestis, & ad eorum salutem spectantibus. Hoc autem dicebat tentans eum, id est, probans. Ipse enim sciebat quid esset factururus.

MORALITER. Per prædicta instruuntur diuites, & potentes huius seculi habere curam, & sollicitudinem de pauperibus, & indigentibus. Ne satis est ad uitæ perfectionem exspectare aduentum alium ad se, verum etiam valde salubre est inquirere tales, & eorum nomina. Quibus veraciter cognitis distribuere, aut etiam mittere ad sales de facultatibus suis, & signanter illis, qui præ verecundia erubescunt mendicare, eo quod aliquando abundauerunt. Sed forte Deo volente eos probare in aduersis cum Loth, aut fortuna illis aduersante absque eorum culpa ad inopiam de magnis opibus deuenierunt. Talibus ergo sunt opera pietatis exhibenda, & potissimè illis, qui nobis consanguinitate, aut affinitate attinent. Sic enim faciebat sanctus ille Thobias pater pauperum, de quo legitur eiusdem r. c. quod tempore captiuitatis populi Israelitici, quotidie pergebat per omnem cognitionem suam, & consolabatur eos, diuidebatque viui cuique, prout poterat, de facultatibus suis, esurientes alendo, & nudis vestimenta præbendo. Similiter sic faciebat B. Syluester Papa, de quo legitur, quod habebat in scriptis nomina omnium pauperum, qui erant Romæ, scripta in quo dam libro, & unicuique uitæ necessaria ministrabat, unde de eo potest dici illud psalm. Dispersit dedit pauperibus, &c. Insuper quando dicti pauperes creduntur, & æstimantur meliores quo ad Deum, tanto citius sunt à diuitibus præ cæteris subleuandi in suis necessitatibus. Sic enim fecit bona illa hospitia Helicæ, de qua legitur 4. Reg. 4. quod dixit uiro suo de ipso Helicæo. Cerno, quod uir Dei est homo iste, qui transit per nos frequenter. Faciamus ergo ei cœnaculum, ut cum venerit ad nos, maneat ibi.

T E R-

TERTIUM antecedens ad Christi miraculum, dicitur Philippi, & Andree simplex, & indocta responsio. Et primo ponitur Philippi responsio ad Christi interrogationem. Ducentorum, inquit, denariorum panes, & cæc. Cum igitur sumus pauperes, non uideo unde possit sustentari tantus populus. Consequenter ponitur responsio Andree fratris Simonis Petri. Est, inquit, puer unus hic, qui habet, & cæc. Sed quid hæc sunt inter tantos? Ecce, quam modicæ fidei adhuc erant isti duo Christi discipuli. Putabant enim totam illam multitudinem populi mori fame in præsentia illius, qui dat escam omni carni, & pullis corruorum inuocantibus eum. Priusquam enim pulli corruorum incipiant habere plumas, non recognoscunt à patre nec à matre, & sic relinquuntur ab eis certis diebus. Quo in tempore fame vigentes, clamant versus cœlum quasi petentes escam à domino, qui prouidet eis de cœlo quousque pluma nigra incipiant cooperire carnem, eorum, & tunc à patre, & matre aluntur. Si ergo dominus pascit huiusmodi pullos corruorum, quanto magis pascet sperantes in eum? Et nota secundum aliquos, quod iste puer dicitur fuisse B. Martialis, qui iam incipiebat sequi Christum, forte cum parte suo, ut autem dicit Chrysostr. super Matth. homil. 50. ex præsentis textu arguitur, & notatur magna parcitas, & uitæ austeritas in Apostolis, & discipulis Christi. Nam pro omnibus non aderant nisi quinque panes, qui cum hoc parum erant delectabiles ad uescendum, quia hordeacci. Sed quamuis ipsi paucos panes haberent, illos tamen libenter alij indigentibus condistribuerant. Per quod moraliter docemur etiam si pauca possideamus, ipsi tamen egentibus esse concedenda. Nam cum illi duo Apostoli iussi essent à Christo afferre ad eum dictos panes, non clamauerunt, nihil nobis relinquatur postea, sed mox paruuerunt Christo domino suo. Non etiam absque causa, inquit, idem à Chryl. ubi supra dicit euangelista dictos paucos panes fuisse hordeaceos. Hoc enim fecit, ut exemplo apostolorum nos instrueret calcare luxum deliciarum. Talis namque erat mensa prophetarum. Hæc ille.

ALLEGORICÆ, iste puer habens quinque panes hordeaceos, est Christus, qui ualde congrue dicitur puer. Puer enim dicitur quasi purus aer. Item puer est uerax. Nam a fa

TRO

Dominiça quarta

tuò; puerò, & ebriò, extorquetur ueritas. Item est liberalis, quia libenter daret regnum pro pomo. Item est de facili placabilis postquam fuerit iratus. Item est totus benignus, & humilis, & sic de multis alijs. Propter hæc ergo, & his similia merito Christus dicitur puer. Tum, quia totus purus, ut patet, qui peccatum non fecit ullum. 1. Pet. 2. item est uerax, Iohan. 14. Ego sum uia, ueritas, & uita. Verax, inquam, quia semper tenet promissum. Item liberalis, quia dat regnum æternum, pro modicissima elemosyna; etiam pro cippo aquæ frigida, ut habetur Matth. 10. ps. Pro nihilo. sup. sup. respectu, habuerunt, scilicet, electi, terram desiderabilem, id est, cœlum. Item de facili placatur. Psal. Cum iratus fueris, misericordiaz recordaberis. Et Ezech. 18: In quacunq; hora, &c. Item est totus dulcis, & benignus atq;e humilis, & huiusmodi. Mat. 11. Discite à me, quia, &c. Ecce ergo puer unus. Et uerè unus, quia non diuisus, aut duplex, sed fidelis, & integer amicus. Unus, inquam, cum patre, & spiritu sancto per essentia identitatem. Unus est nobiscum per naturæ assumptionem conformitatem. Hic. i. in Ecclesia sacramentaliter, vel per iugè auxilium, Mat. 28. Ecce ego uobiscum sum usque, &c. Qui hæc quinque panes hordeacei, i. quinque uulnera in corpore suo, qui merito dicuntur panes, quia habita in memoria rescium animam. Dicuntur etiam congrue hordeacei, quia fuerunt asperi, & duri ipsi Christo. Thren. 1. O uos omnes qui transiitis per uiam, &c. Et duos pisces, id est, duas naturas, scilicet, diuinam, quæ est piscis grandis, & humanam, quæ est piscis paruus. Vel dic, quod duo pisces sunt Christi corpus, & anima quibus uescimur in altaris sacramento. Ibi enim est Christi corpus ex ui consecrationis, anima uerò ex ui naturalis inseparationis.

MORALITER. Quinque panes hordeacei possunt sic describi.

PRIMVS dicitur panis timoris, supple, diuinorum iudiciorum. Et de isto pane scribitur Ezech. 21. Fili hominis panem tuum in conturbationem comede. Hunc autem panem comedere debent peccatores, qui debent semper esse in conturbatione. seu timore moriendi, & ex consequenti gloriam illam cœlestem suauissimam perdendi, atque penas æternas incurrendi. Specialiter autem hunc panem comedit

rex

Quadragesima

222

rex Ezechias, quando, scilicet, post superbiam habitam de uictoria contra Sennacherib, audiuit prophetam Etaiam dicentem ei ex parte dñi. Dispone domui tuæ, quia morieris, &c. Quo audito conuertit faciem suam ad parietem, & fleuit amare. Esa. 38. & 4. Reg. 20. ita, & quilibet peccator cum audit dominum dicentem illud. Ezech. 18. Anima, quæ peccauerit, ipsa morietur, debet ualde conturbari, & timere pelli, siue comedat, siue bibat.

SECVNDVS dicitur panis infernalis. De quo scribitur Proverb. 13. Comedens, sup. te probi, panem impietatis, & bibunt uinum iniquitatis. Hunc itaque panem comedunt quotquot ad inferna descendunt. Et merito dicitur iste panis hordeaceus, & hoc propter asperitatem, & duritiam tormentorum infernalium, ita, ut de ipsis reprobis scribatur A poe. 16. Comedunt linguas suas præ dolore. Modus enim hominis multum irati, & afflicti est morderè labra sua, & fremere dentibus, quasi manducans linguam suam. Damnaui autem, & signatè post resurrectionem corporum suorum uehementer irascetur contra Deum. Item indicibiliter affligentur, & ideo morderunt labia sua præ dolore, & fremebunt dentibus quasi deuorantes linguas suas.

TERTIVS dicitur panis mendacij de quo scribitur Prou. 20. Suauis est homini panis mendacij. Hunc autem panem penè omnes comedunt, quia omnis homo mendax. Præ cæteris tamen panem istum comedunt fermè omnes moderni mercatores. Nam, ut habetur de pœn. distin. 5. qualitas difficile est inter uendentis, & ementis commercium non interuenite peccatum, sup. mendacij, iuramenti incauti, dolositatis atque periurij. Vnde iste panis mendacij est suauis, quo ad decipientes, & circumuenientes in negotio, id est, in arte mercandi fratres suos, qui quandoque inde gloriantur, & se iactant de fraude commissa. Sed hordeaceus est quo ad illos, qui in simplicitate bona ambulantes, decipiuntur, & circumueniuntur ab astutis mercatoribus. Hunc etiam panem mendacij tanquam suauem comedunt multi prædicatores indulgentiarum, & portitores reliquiarum, & huiusmodi, qui multa configunt, ut subtili ingenio extorqueant pecunias à barbaris. Sed de hoc alias.

QUARTVS dicitur panis aduersitatis temporalis, de quo

quo Esa. 30. Dabit tibi Dominus panem arctum, & aqua breuiem. O quot sunt super terram hodie; qui frequenter comedunt hunc panem aduersitatis temporalis, Testes sunt penè infiniti vniusc; sexus, & omnis ætatis homines ostiatim mendicantes præ inopia. Testes etiam sunt pauperes agricolæ, & viticole, quorum segetes, & vites sæpe deuantant illa quinque que commemorat Psalm. Cum aut. Ignis, grandio, nix, glacies, spiritus procellarum, quæ faciunt uerbum eius, idest, Domini uoluntatem. Ignis in proposito designat ardorem solis, ipse quem uelut per ignem desiccatur plerunque humor terræ, atque per hunc modum redditur ipsa terra dura, & sterilis, percuntque cuncta uirentia. De grandine uero liquet aperte, quam sæpe uir cadendo, flagellat segetes graminum, & paleam deuantando, fructus ex arboribus in terram deiciendo, etiam interdum pecora in pascuis occidendo. Similiter nix tempore indebito cadendo multam incommoditatem affert, ut potest flores arborum corrumpendo. Insuper glacies affert damnum uolentibus transfretare, seu nauigare, sicut patet, quando fluiui cooperiuntur glacie. Quo fit ut ciuitates, uillæ, & uiridula loca ad quæ solent defetri uitæ necessaria per naues, tunc temporis egestatem magnam patiantur. Tandem ponitur spiritus procellarum tanquam unum de flagellis Domini contra mundum. Est autem procella idem quod tempesta. Unde spiritus procellarum dicuntur subiti motus uentorum cum pluuiis, qui percutiunt, & enertunt arbores altas, necnon, & domos in alto positas, multa quoque alia damna sæpe generant, & suscitant. Sed qui hæc omnia descendunt super terram ex diuina ordinatione sæpe uolente uicisci de peccatis, & malis, quæ penetrantur in mundo isto, ideo subdit Psalm. de quinque predictis flagellis ire Domini, qui faciunt, inquit, uerbum eius, idest, uoluntate, & ordinationem. Vel dicitur facere uoluntatem Domini pro quanto illi ad nutum obediunt.

QUINTVS dicitur panis doloris, & contritionis, de quo in Psalm. Surgite uos, sup. penitentes ad laborē penitentis, & satisfactionis postquā sederitis in peccatis uestris, qui mādūcatis panem doloris, idest, opera penitentis. Item de eodem pane alibi loquitur Psalm. dicens. Cinerem tanquam panem mādūcābam. Sed quia interdum nocet cibus absque potu, ideo subdit

subdit dicens. Et potum meum cum fletu miscebam, hunc ergo panem comedunt quotquot de peccatis suis ueraciter dolent, & conteruntur. Nonne bene manducabat hunc panem ipse David cum post commissum adulterium euilaret, & diceret: Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die, ac nocte, dum dicitur mihi, idest, impropertur à dæmonibus mihi insultantibus, & dicentibus per singulos dies, ubi est Deus tuus, quem supple, amisti peccandi. Ac si illi uiderentur dicere. Tu habes pulchrum flere, & lachrymas fundere die, ac nocte, quia nunquam inuenies Deum tibi propitium, aut misericordem, quem sic turpiter offendisti. Sed ipsi aperte mentiebatur, sicut postea rei probauit euentus. Item eos demeritur Sacra Scriptura. Ezechiel 18. dicens, In quadecunq; hora ingemuerit peccator, &cæt. Patet ergo quid significant spiritualiter quinque panes hordeacei. Sunt qui dicunt, quod predicti quinque panes hordeacei sunt quinque multum ualentia ad retrahendum hominem à peccato, quæ sunt cognitio, pudor commissi, dolor amissi, timor iudicij, horror inferni. Duo pisces, sunt fides, spes, quæ predictos panes faciunt comestibiles per saporem, quem apponunt. Quis enim illos panes comederet nisi de ueniâ, & gloria speraret? Et quomodo speraret, nisi Deum benignum, & misericordem crederet? Alij ponunt, quod predicti quinque panes hordeacei sunt contritio, confessio, satisfactio, ieiunium, & eleemosyna. Duo uero pisces sunt propositum melioris uitæ, & spes ueniæ. Et sic patet de primo principali.

S E C U N D O principaliter in præsentī Euangelio fit mentio de concomitantibus ipsum miraculum. Postquā enim populus discubuit super scænum, quod erat in loco predicto, quod quidem scænum uiride erat, ut habetur Marc. 6. Discubuit, inquam, per centenos, & quinquagenos, ut dicit idem Marc. accepit Iesus panes, & cum gratias egisser, distribuit discumbentibus, scilicet, per manus Apostolorum. Mar. autem 6. & Luc. 9. dicitur, quod Christus primo benedixit illos panes, in hoc dans nobis exemplum nunquam aliquid cibi, aut potus sumendi, nisi primum illud benedixerimus, unde Chryl. super Matt. homil. 50. dicit, quod priusquam Christus panes multiplicaret, suspexit in cælum, ut nos doce-

sceret non esse ad mensam accedendum quousque ei gratias
 agamus, qui cibum nobis tribuit. Propterea religiosi bene-
 regulari præmittunt pro benedictione mensæ illud psalm.
 Omnia in te &c. Vel edent pauperes, &c. Nota de-
 moniali illa, de qua refert Greg. in suo dialogo lib. 1. quod ad
 eam inuasit spiritus malignus corporaliter vexando, eò quod
 sumpsisset lactucam vnã absque benedictione. Nota etiam
 de illo fratre conuerso, de quo legitur in vitis fratrum ordi-
 nis prædicatorum, quod cum tempore diui patris Dominici
 apud Bononiam bibisset in ciuitate sine licentia etiam non
 præmissa crucis signo, mox illum inuasit diabolus in specie
 bibionis, mirabiliterque ipsum torquere cepit. Tandem ta-
 men meritis dicti pij patris Dominici erectus fuit à corpore
 dicti conuersi. Ecce quanto periculo se exponit, qui aliquid
 tibi, aut potus præsumunt accipere non præmissa benedictio-
 ne. Similiter sumpta refectio exemplo Christi, qui post ce-
 nam vltimam hymnum dixit, debemus, & nos gratias Deo
 pro vniuersis beneficiis suis reddere. Sic enim nos admonet
 pater Amb. ser. 42. qui incipit. Frequenter admonui vos di-
 cens. Tu Christiane ineminisse debes cuius panem comedis,
 & ei laudem dicere. Dic mihi. Nunquid si aliquid de tuo cui-
 cunque largiris, expectas, vt gratias agat? Quis si non fecerit,
 nunquid à te denotatur ingratus? Ita etiam à nobis expectat,
 quis nos pascit Deus, ut illi gratias redeamus. Hæc ille, Et sic
 patet de secundo.

TERTIO principaliter in præsentis euangelio fit men-
 tio de consequentibus dictum miraculum, cum subditur. Vt
 autem impleri sunt, dixit Iesus discipulis suis. Colligite, quæ
 &c. Et re vera bene, & rationabiliter hoc iussit Christus, quia
 non decebat reliquias tantorum panum ac piscium pedibus
 conculcari transeuntium. Collegerunt ergo, & impleuerunt
 duodecim cophinos, &c. huius autem tanti miraculi figura
 præcessit 4. Reg. 4. vbi legitur, quod cum quidam aruulisset.
 12. panes hordeaccos ad Helisum Prophetam tempore fam-
 is, ille iussit eos apponi coram centum filiis prophetarum
 qui ad eum venerant. Cumque seruus eius diceret dictos panes
 tantæ multitudini non sufficere, respondit, dicens. Com-
 edent, & supererit. Quod, & factum est. Sed quia veritas sem-
 per præcellit figuram, ideo Christus de paucioribus panibus
 plures

plures refecit, quam Helisæus de multis. Ad hoc etiam pro-
 positum de multiplicatione panum facit exemplum, quod
 refert Greg. in suo dialogo, lib. 3. de sancto Sangulo, qui de
 vno magno pane diuinitus inuento in quodam clibano refecit
 abunde per decem dies multos operarios, quos conduxit
 rat ad reparandum quandam ecclesiam dedicatam in hono-
 rem beati Laurentij, quam Longobardi pauloante incend-
 rant. Similiter legitur in vitis fratrum ordinis prædicatorum,
 quod cum beatus Dominicus esse Bononiæ, cum quadra-
 ginta ferme fratribus, nec hora prandij essent in conuento
 plusquam duo parui panes, ille confidens in domino, iussit
 ipsos afferri. Quibus allatis, & in frustra positis præmissa
 conuentali benedictione, apposti fuerunt semel bis, & ter
 coram fratribus. Tandem ipsis saturatis, reliquæ, quæ super
 fuerant his, qui manducauerant in sporta repositæ fuerunt.
 Et tunc plus apparuit de pane, quam in principio. Ecce ma-
 gnalia Dei.

ALLEGORICE panes quos adeo mirabiliter multipli-
 cauit Christus, & quibus tantam multitudinem refecit, ut po-
 tere, quinque milia hominum absque mulieribus, & paruulis,
 de quorum etiam reliquiis superfuerunt duodecim cophini,
 rectè designat sanctas prædicationes doctrinas, & admoni-
 tiones, quibus pascit Christus mundum prædicans per castel-
 la iudæa, & Galilæa. Duodecim autem cophini, qui super fue-
 runt, 12. sunt Apostoli ipsius Christi, omnes de plenitudine
 ipsius acceperunt, vt habetur Iohan. 1. Et hoc est, quod
 dicitur Actu. 2. Repleti sunt omnes Spiritu Sancto, & cape-
 runt, & cæc.

MORALITER per hoc miraculum datur intelligi, quod
 qui dat de modica substantia sua pauperi centuplum accipiet
 in præsentem, & vitam æternam possidebit in futuro. Sic enim
 promissit Christus Luc. 6. dicens. Date, & dabitur vobis. Et
 Proue. 28. dicitur. Qui dat pauperi, non indigebit. Nota illam
 historiam, quæ habetur in legenda beati Nicolai, videlicet,
 de illa naui onusta tritico, quæ tendebat versus Alexandriam,
 Ex qua cum accepisset beatus Nicolaus centum modios triti-
 ci pro sustentatione populi ciuitatis Myræ, quam fames cru-
 ciabat, rectores dictæ nauis totum inuenerunt cum Alexan-
 driæ applicuerunt, iuxta quod illius promiserat seruus domini.

Nota

Feria secunda

Nota etiã de beato Iohan. eleemosynario, & de multis alijs, quibus Deus auxit substantiam tem poralem propter ipsorũ pietatem, & charitatem ad pãuperes. Quibus etiam ipse benignissimus Christus, quasi illis regratians dicturus est in iudicio. Esuriui & dedistis mihi manducare. Matth. 25. Venitẽ ergo benedicti Patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum; &c. Quod nobis concedat, &c.

FERIA SECUNDA POST QVARTAM Dominicam Quadragesimã.

ROPE erat dies festus Iudeorum. Iohan. 2.]

PRIMA INTRODVIO.

LEX Imperialis. ff. locati, & conducti. l. firium. allegans Iurisconsultum Paulum, dicit quod si firium, uel domum, quam per alterum fieri fecisti, contingat tibi in ruinam exitio operis, tunc operarius tenetur ad reedificationem, aliã non. Casus est talis. Aliquis paterfamilias facit fieri furnum in domo sua. Quo completo, & operario soluto, die sequenti totaliter cadit. Quod cernens dictus paterfamilias facit conueniri coram iudice artificem, petens ut dictum furnum reedificet. Alter autem respondet se minime ad hoc teneri, quia hoc non fuit appositum in contractu. Quid iuris in hoc casu? Certè iudex debet diligenter inquirere unde processerit huiusmodi ruina. Et si compertum fuerit processisse ex imperitia, & defectu artificis, debet eum condemnare ad illius reparationem, & reintegrationem, aliã non, ut dicit lex præalleg. Vel pone casum de aliquo diuite Burgensi habente possessiones multas, & manentium extra ciuitatem, quã omnia locat alicui colono, tali tamen pacto, quod reseruat sibi meliorem, & pulchriorem cameram domus, ut possit in ea habitare quoties continget eum illic declinare: Successu autem temporis dictus colonus permittit per negligentiam suam dictam cameram deperire, siue incendio, siue aliã. Quid iuris in hoc casu? Cerrè colonus tenetur ad interessẽ, & dictam cameram reintegrare, & reparare proprijs expensis, quia ex vitio eius hoc accidit. Secus si sine culpa eius accidisset talis ruina, & casus.

Mo-

Post IIII. Dom. Quadrag. 225

MORALITER. Deus qui est maxime diues in misericordia omnib. inuocantibus eum, & cuius est terra, & plentudo eius orbis terrarum, & vniuersi qui habitant in eo, facit nos quodammodo colonos suos, seu firmarios dando, & committendo nobis corpus, & animã, tali tñ pacto, quod habeat proprium domicilium, & habitaculũ in animab. nostris, iuxta quod scriptum est Apoc. 21. Ecce tabernaculum Dei cum hominibus, & habitabit cum eis. Ipse enim summopere affectat talem in habitationẽ, & præcipue quã fit per gratiã, iuxta illud Prou. 8. Delicia meã esse cum filiis hominum. Dicta aut habitatio seu tabernaculũ non potest tibi ex defectu operarij, qui Deus est, quia eius perfecta sunt opera. Sed si laboratur, hoc debet attribui negligentie coloni seu locatarij, i. ipsius hominis, Osee 14. Perditio tua Israel ex te. Et ideo semel laboratur, tenetur ad illius reedificationem, & hoc per poenitentiam, & opera bona. Sed quia pauper peccator ex proprijs viribus est impotens reedificare hanc domum conscientie seu interioris hominis, ideo se offert principalis dominus illius, scilicet, Deus eum iuuare si velit ipse cooperari faciendo quod in se est. Da exemplum de liberali, & generoso domino siue Burgensi, qui videns paupertatem, & necessitatem coloni sui interdum illi comparitur, dicens illi. Reedifica domũ tuam audacter, Ego. n. libenter iuuabo te. Sic etiam dominus considerans figmentum nostrum, & recordans qm puluis sumus, & per consequens pauperes, & ex nobis impotentes ad resurgendum postquam in peccatum cecidimus nos admonet reedificare domum conscientie per veram poenitentiam faciendo debitum nostrum ex parte nostra, promittens ex parte sua nos iuuare, quinimmo in tali reedificatione plus ponit de suo, quã nos de nostro certum est. In cuius figuram legitur 1. EIdra per plura capitula, qualiter Cyrus rex Babylois, & Darius successor illius, annuerunt Iudæis vt reedificarent domum domini, quã erat in Hierusalem, quinimmo dictus Cyrus illis remisit vasa domini, quã idem abstulerat Nabuchodonosor rex Babylonis. Insuper voluit, & statuit pariter, & ipse Darius, vt sumptus necessarij ad dictam reparationem templi solueretur ex arario regio, quod soluebatur in Iudea. Ita in proposito quotiens volumus reparare templum conscientie, nostre, & ipse Dñs Deus omnipotens Ser. Quadrag. G. Pep. Ff paratus

Feria secunda

paratus est nobis opem ferre, & vasa inde ablata, idest, virtutes & merita restituere. Sed quemadmodū Iudæi circa reedificationem, seu restaurationem domus Domini, primo inde abstulerunt omnem immunditiam, & idolorum abominationem, simuliter & muros dirutos funditus euerterunt, quibus totaliter cunctis, ceperunt noua fundamenta iacere, muros erigere, opus consummare, & tandē dedicationē cum ingenti letitia celebrare, ita etiam quoties est quæstio de restauratione templi conscientiarū, necesse est primum fundamenta ruinosa euertere, idest, peccata intus latentia ex toto eicere. Deinde muros virtutum erigere, & tandem conscientiam per inhabitantem gratiam, & charitatem dedicare. Sed hoc opus solius est illius Pontificis, quem Apost. Hebr. 9. dicit esse Pontificem futurorum honorū, Psal. Nisi Dominus ædificauerit domū, in vanum laborauerunt, qui ædificant eam. Et de hoc bene ad propositū loquitur Christus in præsentī euang. peccatores admonens, & dicens. Soluite templum hoc, scilicet templum, quod est sedes sathanæ, & in tribus diebus, &c.

SECUNDA INTRODUCTIO.

EYECIT vendentes, & ementes de templo. Iohan. 2.] Scribus extra de rerum permutatione ca. exhibita, quod temporalia, pro spiritualibus cōmutari nō possunt. Dicitur etiam vbi supra, ca. ad quæstiones, quod cōmutatio spiritualis cum spirituali & temporali fieri potest, sed non simul confuse. Casus secundæ decretalis est talis. Duæ abbatiz sibi vicinæ erant, quarum quelibet habebat parochiam sibi subiectam cum possessionibus sibi annexis. Sic tamen dictæ parochiæ dispositæ erant, quod illa, quæ subiecta erat certæ abbatiz proximor erat alteri abbatiz, cui in nullo subiecta erat, q̄ parochiæ cui subieciatur. Prædictarum igitur abbatiarum abbatibus, & capitulis permutare volentibus, prima fronte impedimentum se offerebat, seu difficultas, eo scilicet, quod prouentus vnius parochiæ erant meliores, quàm alterius. Super hoc igitur consultus Papa Greg. IX. Respondet per decretalem prædictam, quod potest fieri permutatio vnius parochiæ in aliam, & similiter prouentus vnius possunt permutari cum prouentibus alterius. Et quia huiusmodi prouentus sunt aliquid temporale, ideo sine tota simoniæ potest refundi pecunia sufficiens ad discretionem permutantium,

Post IIII. Dom. Quadra g. 26

rum, vel uitiorum discretorum, illi qui accipit parochiam habentem fructus pauciores, eo, scilicet, quod in hoc adiacente temporale temporali. Hæc ibi.

MORALITER. quoties mortaliter peccamus, toties cōmutamus spirituale in temporale. Quid enim, quæ spirituale, quàm gratia Spiritus Sancti in præsentī, cum meritis uirtutibus, & donis, & uita eterna in futuro? Aut quid tempora, nisi momentanea, & transitoria delectatio in culpa, que uelut umbra, & fumus euanescit uelociter, quæ in se est, sicut patet in delectatione uenereorum, ac ciborum, & potuum. Nihilominus huiusmodi transitoria delectatio post se relinquit fæces mirabiles, scilicet, culpam, & maculam in anima. Quæ duo, quia semper manebunt in damnatis, ideo merito semper ardebunt in pœnis. Vnde Greg. Momentaneum, est quod delectat, æternum autem, quod cruciat. Et de hoc figuratiue legitur Gen. 25, De Esau, qui pro modica esca vendidit ius suæ primogenituræ fratri suo Iacob. Applicatio est facilis. Præctica quomodo fures, & latrones falsi, & uenales aduocati, & iudices, fornicariæ, & meretrice, uinolenti & crapulatores, auari, & raptores, cōmutant spirituale in temporale, idest, partem suam paradisi, quam illis acquisiuit Christus, pretio magno, quia sanguine suo, in delectationem momentaneam uilem, & abominabilem: Speciatim autem illi commutant spiritualia in temporaliam, qui simoniam committunt. Et tales tandem priuabuntur templo cælesti. In cuius figuram legitur in Euang. hodierno, quod Christus eiecit uendentes, & ementes de templo.

IN hoc igitur Euangelio de tribus principaliter fit mentio, uidelicet, De Christi iustitia in uitiorum obiurgatione. In principio Euangelij. De ipsius omnipotentia in propij corporis suscitatione, ibi. Soluite templum, &c. De eiusdem summa patientia in secretorum cognitione, ibi. Ipse enim sciebat, quid esset, &c.

PRIMO igitur in præsentī Euang. fit mentio de Christi iustitia in uitiorum obiurgatione. Pro quo notandum, quod ut refert B. Iohan. Euang. appropinquante die festo Iudæorū. qui dicebatur Pascha, ascendit Iesus Hierosolymā. Ter. n. in anno tenbantur Iudæi conuenire ad templū Domini, quod erat in Hierusalem, & ibi adorare Dñm cum oblatione reali.

Feria Secunda

uidelicet in Paschate, Pentecoste, & festo Dedicationis templi. Nihilominus, ut dicit de Lyra, aliquando dispensabatur de duobus ultimis festis, quo ad illos, qui multū distabant ab Hierusalem. Sed nunquam de primo festo dispensabatur.

MORALITER igitur notandum, q̄ per hoc, q̄ Christus, qui nō erat subditus legi, uolunt tamen conformiter ad legem agere, tam in hoc facto, quā in ceteris, utpote quo ad circūcisionē, agni Paschalis immolationem, & huiusmodi, instruiur debere nos conformare moribus aliorum, cum quibus conuersamur, & cōuinimus, & signanter ubi non contrahunt legi diuinæ, aut humano statuto, siue bonis moribus. Dico autem signanter humano statuto propter illos religiosos, qui ex statuto suæ regulæ, aut constitutionis tenentur abstinere à carnibus, unde cuilibet talis uidetur sapiens loqui, & dicere illud Prouer. 23. Noli esse in cōmestationibus eorum, qui portant carnes ad uescendum. Alias autem debemus sequi morem aliorum, Sic enim docet August. in lib. qui intulatur ad Ianuarij inquisitiones, ubi sic ait. Quod neq; contra fidem, neque contra bonos mores iniungitur indifferenter est habendum, & pro eorum inter quos uiuitur societate seruanda, Mater, inquit, mea Mediolanum me secuta inuenit Ecclesiam sabbato non ieiunantem, cepit turbari, quid ageret. Ego autem tunc alia non curabam. Nihilominus propter ipsam consuli de hac re beatissimæ memoriæ uirum Ambrosiū. Qui respondit nihil se nihil me docere posse, nisi quod ipse faceret. Cum, inquit, Romam uenio, ieiuno sabbato. Cum uerò hic sum, non ieiuno. Sic & tu ad quam fortè Ecclesiam ueneris, eius morem serua, si cuiquā non uis esse scandalo. Hæc ille. Ex tali responsione tractum est illud cōmune prouerbum. Si fueris Romæ, Romano uiuito more. Si fueris alibi, fac quoq; sicut ibi. Hoc autē est contra illos, qui uolunt semper esse singulares, siue in ieiunando, siue in orando, siue in corpus suum uestiēdo, & huiusmodi.

MORALITER etiam notandum, iuxta illud uerbum præsentis Euang. Ascendit Iesus Hierosolymam, q̄ Christus ex laudabili consuetudine solitus erat frequentare Hierusalem, & templum Domini, per hoc nos instruens debere libentem uisitare loca sancta, & facta. Item primū intrandi Ecclesiam cum ad aliquam ciuitatem, uillam, uel uillagiū uenimus, præsertim

Post IIII. Dom. Quadrag. 227

præsertim si adest facultas. Sic enim agentes in nullo patimur detrimentum, quin potius maximum argumentum, & honorum temporalium, & spiritualium. Nota ad hoc propositum exemplum, quod legitur de duobus artificibus sartoribus, siue sutoribus, nescio quod illorum. Horum igitur vnus habebat multam familiam nutriendam, quam sola arte sua sustentabat, utpote patrem, ac matrem, uxorem, filios, & filias, quibus omnibus sufficienter subueniebat, augebaturque in dies substantia sua, quamuis magnam partem temporis expēderet orando, & Ecclesiam frequentando. Alter autem non nisi seipsum, & uxorem sustentare habebat. Et quamuis operi suo, quā uigiliter insisteret, uix tamen sustentare se cum uxore poterat. Super hoc igitur admiratus interrogauit alterum, quoniam pacto sic ditari posset, maximè cum sermè toto mane aliqui operis non faceret, sed solum Ecclesiam frequentaret. Cui ille. Certe, charissime, ego inueni thesaurum magnū in Ecclesia. Tu quoque si idem facere uolueris, quod & feci, spero, quod idem inuenies. Et breuiter studuit tunc Ecclesiam frequentare, & deuota mente Deum orare. Quod cum aliquanto tempore fecisset, tandem de inopia ad opes peruenit. Ecce quantum prodest Ecclesiarum deuota frequentatio. Propter quod salubriter consulit Christus Matth. 6. dicens, Quærite primum regnum Dei, & iustitiam eius, & hæc omnia, &c.

SEQVITVR in textu. Et inuenit in templo, id est, in atrio templi. Videntes oues, & boues, & columbas, & numularios sedentes, id est, campsores, quos illic statuerunt ministri templi ad mutandum his, qui de longe ueniebant, qui nec animalia habebant ad offerendum, seu etiam columbas, nec similiter pecuniam promptam ad talia sibi comparandum. Et hoc totum fecerunt ex auaritia, ut scilicet oblationes templi, quæ ad eorum commoditatem ueniebant, essent pinguiores. Et cum fecisset, quasi flagellum de fomiculis, omnes eiecit de templo, dicens, Auferre ista hinc, & nolite facere domum Patris, &c. Bis autem legitur Christus talem eiectionem fecisse. Primò quidem in primo anno quo cepit prædicare, postquam uidelicet aquam mutauerat in uinum. Vnde. 2. Iohan. 2. Descripta dicta conuersione aquæ in uinum statim subiungitur eiectio venden-

tium, & ementium de templo. Et de tali eiectione loquitur præiens euangelium. Secundò autem in tertio anno suæ prædicationis idem fecisse legitur, scilicet, pauloante suam passionem, prout scribitur Matth. 21. Et de illa eiectione loquitur euangelium ferie tertie post primam dominicam Quadragesimæ.

QVAERI potest circa hæc historiam, cur Christus in eiectione vendentium, & ementium de templo pariter, & animalium, ostendit talè seueritatem qualem nusquam ostendisse legitur, cum tamen in populo illo Iudaico essent multa peccata his grauiora. Cætera n. peccata solo uerbo reprehendit et quantuncunq; grana, & enormia. Sed circa hmoi eiectione uerbis facta adhibuit, quia cum flagello, &c. Insuper nummulariorum effudit æs, pecuniam, & mensas subuertit. Ad hoc respondetur, qd hoc ideo fecit, ut nobis insinuaret uerbo, & facto quantum illi displiceat prophanatio loci sacri, similiter, & peccatum in eo commissum. Unde propter peccata inhabitantium terram sanctam, quæ olim uocabatur terra promissionis lacte, & melle manās, valde deteriorata est, & pro magna parte, quàm sterilis effecta, secundum illud Psal. Dedit terrā fructiferam in saluginem à malitia inhabitantium in ea. Ecce quantum displicet domino peccatum in loco sacro commissum. Propterea legitur in historia scholast. de Pompeio Rom. quòd cum talis ac tantus esset, ut contenderet de imperio cum Iulio Cæsare, nihilominus postquam ascendit in Hierusalem, & equos suos in atrio templi stabulari fecit, semper fugatus, & turpiter victus fuit, cum tamen prius inter mortales victoriosissimus exiitisset. Tandem autem à Ptoleomeo rege Aegypti interfectus est. Item Nabuchodonosor ad cuius præceptum domus domini incensa est, ut patet 4. Reg. 25. tandem in penam mutatus est in bestiam, ut patet Dan. 4. Similiter Antiochus postquam templum Domini contaminauit horribili, & foetidissima morte interiit corpore patiter, & spiritu 2. Machab. 9. Ecce quomodo in effectu, & sensibilibiter dominus ostendit quantum illi displiceat prophanari loca sacra, & nomini suo dedicata. Et propterea hanc causam Christus mirabilem, & terribilem se ostendit aduersus vendentes, & ementes in templo. Nam in tali eiectione secundum gloss. interl. processit ex facie ipsius quid diuinum mirabilem

irra-

irradians. Et propter hanc causam Iudæi non fuerunt ausi facto illi resistere, aut etiam dicere. Cur ita facis? Bene ergo loquitur August. in regula ad fratres, dicens, quòd in oratorio nemo aliquid agere debet nisi ad quod factum est, scilicet, ut ibi orexat Deus. Propter quod lib. 6. decretalium, rubr. de immunitate ecclesiarum. c. decet domum domini, distinctè prohibetur ne fiant negotiationes, & commercia ecclesie, seu etiam cæmeterijs. Non enim ecclesia est locus conuentualium, siue tumultus conclamationis atque seditionis, ut dicit lex ciuilis. C. de his, qui ad ecclesiam confugiunt. l. denunciamus. August. autem super Iohan. tract. 10. dicit unum bonum uerbum super hoc passu. Non magnū, inquit, peccatum, si iudæi hoc uendebant in templo, quod emebatur, ut offertur iterum in eo, & tamen eiecit illos dñs. Quid ergo fecisset si ebriosos illic inuenisset? Tu uerò adde. Si luxuriosos, simoniacos, si homicidas, si fures, & latrones inuenisset? Quales hodie, prohi dolor, multi inueniri possunt in ecclesia Christi, practica, &c.

ALLEGORICè per templum à quo eiecit dñs vendentes, & ementes, rectè potest intelligi illud templū cæleste, de quo psal. In templo eius omnes dicent gloriam. Ab ingressu huius templi merito excluduntur omnes vendentes, & ementes. Quia, ut dicit Chryso. super Mat. in opere imperfecto, hom. 35. ubi exponit præsentem textum, Christus eiciendo uendentes, & ementes de templo, significauit, qd homo mercator non potest unquam placere Deo. Et ideo nullus Christianus debet esse mercator. Aut si uoluerit esse proiciatur de ecclesia Dei, dicente Psal. Quoniam non cognoui negotiationem, introibo in potentias Domini. Nihilominus ipsa idem Chryso. postea dictum suum modificat, ita subdens. Qui rem aliquam comparat, ut ipsam immutatam, & integram dando lucratur, ille est mercator, qui de templo Dei eicitur. Unde super omnes mercatores uisitatius plus est maledictus. Hæc ille Beatus autem Th. 2. 2. q. 77. art. 4. in sol. ad primū, dicit, quòd dictū beati Chryso. est intelligendū de illo negotiatore, qui constituit sibi finē ultimum in lucro. Secus autem, inquit, ubi quis intendit lucrum in mercando, non quidem sicut finem ultimum sui laboris, sed tanquam finem necessarium ad sui, & suæ familie sustentationem, aut saltem tan-

ff 4 quam

quam honestum, & si non semper simpliciter necessarium.
 SPECIALITER autem ad hoc tēplo celesti eiciuntur quatuor genera hominum malorum, quæ in præsentī euangelio insinuantur per eiectionem animalium; & columbarum; atque nummulariorum de templo Salomonis.

PRIMò quidem excludentur inde boves; i. superbi; quorum cornua multò exultantur in præsentī: Sed in futuro multum humiliabuntur, psal. Omnia cornua peccatorum confringantur, ait sup. dñs, vide hec superbiam, & arrogantiam superbiorum humiliando in die iudicij. Et tunc etiã exaltabuntur cornua iusti, i. humilitas pauperum, qui in præsentī sunt opprobriū hominum; & abiectio plebis; tunc exaltabitur. Et hoc est, quod ait idem ps. in alio passu. Hunc humiliat, & hunc exultat. Quis autē prædicti boves debent excludi ab ingressu tēpli celestis, patet per ipsum in persona dñi; dicens enim: Non habitabit in medio domus meę, qui facit superbiam. Et in huius rei signū refert dominus Antonius Florentinus in chronica sua, parte 2. tit. 13. c. 4. & 3. de Heraclio Imperatore, quod postquam recuperasset signum sanctę Crucis, quod abstulerat Cosroe Rex Persarum, & ipsum cum ingenti apparatu, & pompa reporaret in Hierusalem, quam primum ventum est ad portam; per quam Christus in die palmarum intrauerat, mox diuinitus de cęta porta muro clauso est. Super quo cum Imperator, & qui astabant admirarentur, statim angelus domini apparuit super portam, dicit. Quando rex cęlorum pari uoluit, per hanc portam paulo ante intrare uoluit cum omni humilitate, ut potest, super asellum incedens, cultoribus suis exemplum humilitatis relinquens. Quo dicto mox Angelus ascendit in cœlum, Imperator autem depositis insignis imperialibus, discalciatus, zonæ lineæ præcinctus cruce dominicam manu suscipiens, totus resolutus in lamentis, & oculos ad cœlum erigens, ad portam properat. Quæ erigens, liberū ei, & suis præbuit ingressum. Hęc ille. Ex hac autem historia sufficienter insinuat, quod cornua superbiæ non intrabunt templum celeste. Humiliemus igitur cornua nostra capite, & corda, si uelimus illic intrare, quia porta arcta est, quæ ducit ad dicitur templum Magni autem homo uolens intrare per angustam, & bassam portam, necessitatē habet caput, & corpus inclinare. Vade, & in hac similitur, si uelis cœlum intrare.

SECVNDò

SECVNDò de tēplo domini eiciuntur oues, id est, hypocritæ; qui iuste significantur per oues, quia sicut oues frequenter exterius apparent pulchræ, & albæ, ubi tamē interiorius quandoque sunt morbide, & scabiosæ sub lana, id est, de hypocritis. Tales ergo non intrabunt templum celeste, sed potius carcerem inferni. In cuius rei testimonium iam Christus uerbis maledixit Matth. 23. di. Væ uobis Hypocritæ, qui similes estis sepulchris dealbatis, quæ a foris apparentur hominibus speciosa, intus uerò plena sunt ossibus mortuorum, & omni spurcitiã, & uos quidem a foris apparetis hominibus iusti, intus autem pleni estis hypocritis, & iniquitate. Hęc ibi: Cum ergo solus ille, qui ingreditur sine macula, intraturus sit templum celeste, consequens est, quod hypocritæ, & ficti homines illic non intrabunt, sed pars illorum in stagnum ignis, & sulphuris.

TERTIò de templo celesti eiciuntur columbæ, id est, luxuriosiores carnales, & lubrici homines, quia, ut habetur Eph. 5. Omnis fornicator, aut immundus non habet partem in regno Christi, & Dei. In cuius etiã rei signum legitur in uitis patrum de Maria Aegyptiaca, quod cum potius causa lasciuie, & libidinis explenda, quam deuotionis gratia perrexisset, cum suis amantissimis usque Hierusalem, uelletque cum ceteris peregrinis intrare sanctum domini sepulchrum, fuit diuinitus repulsa etiam pluries, nec potuit illis ingredi quousque de peccatis suis plene doluit; & motum efficacem emendationem promisit. Applicatio est facilis.

QUARTò de dicto celesti templo eiciuntur nummularij, id est, omnes auari usurarij, fures, raptores, & similes. Nam, ut dicit Apo. Eph. 5. A uarus non habet partem in regno Christi, & Dei. Cuiuslibet ergo tali, cum uenerit ad portam templi celestis clamando, & dicendo. Domine aperi mihi. Respondetur illud Act. 8. Pecunia tua tecum sit in perditionem. Omnes ergo prædictos peccatores eiciet confusibilis Christus, ne intrent cœlum. Et hoc cum flagello, quo uertitur contra tales in die iudicij, id est, cum seueritate iustitiæ, dicens illis. Ite maledicti, &c.

MORALITER. Per quatuor prædicta, quæ eiecit Christus de porticu templi, significantur multa genera clericorum, qui sunt prohibendi ab impetrandis beneficiis, & Eccle.

& Ecclesiæ dignitatibus, insuper etiam expellendi per viam iuris ab impetratis, maxime si se non correxerint, aut salutis suæ prouiderint.

P R I M O igitur per boues cornutos intelliguntur illi, qui per præces armatas siue in manu forti, & brachio extenso intrant, & perueniunt ad Ecclesiastica beneficia etiam usque ad superiores dignitates. Et tales boues, seu uerius tauri, uno cornu percutiunt canonicè electos, alio uerò cornu percutiunt electores, & quotquot vident fauere ueritati, & parti canonicè electorum, minas, & terrores, atque uaria damna inferunt. Sic cum suis importunitatibus, uolentijs, & molestijs præualent, atque per hunc modum abundant beneficijs. Et de talibus potest intelligi illud psalm. Boues eorum crassæ, scilicet propter huiusmodi beneficiorum abundantiam. Vel ad literam crassæ quia sæpe tales boues impinguntur ultra modum, ita ut uix possunt contineri in pelle sua. Et de talibus piè conqueritur lamentando mater ecclesia dicens illud psalm. Circumdedertur me uituli multi. Istud refertur ad filios nobilium, & potentum, qui hic appellantur uituli, eo quòd non querunt nisi saltare, & currere post lasciuias seculi, & qui uolunt uiuere sine freno, & in libertate. Tales ergo uituli hodie circundant ecclesiam, quando querunt abbatias, episcopatus, & huiusmodi ecclesiasticas dignitates. Cum tamen uix possent regere parochia 10. Francorum. Vel dic, quòd uituli multi circundantes ecclesiam sunt multi iuuenes nepotuli prælatorum ecclesiasticorum, expectantium mortem auunculorum suorum, ut possint intrare ad eorum beneficia, siue per resignationem, siue per aliam uiam. Deinde conqueritur ecclesia de alijs dicens. Tauri pingues obsederunt me. Istud refertur ad alios nobiles ecclesiasticos, qui hic dicuntur tauri propter lubricitatem, de multis loquor. item obsessores ecclesiæ propter uolentiam quam siue per se, siue per suos inferunt, quandoque prioratus, abbatias, aut cathedrali ecclesiæ uolenti eos recipere in pastores, tales ergo uituli, & tauri atque boues cornuti merito deberent expelli de templo domini, idest priuari beneficijs ecclesiasticis impetratis, & reddi inhabiles ad impetrandas in posterum, si esset, qui faceret iudicium, & iustitiam in terra, & qui zelaret pro domo domini.

S E C U N D O per oues qui interdum exterius sunt albae, & mun-

& munde, interius uero immundæ, significantur hypocritæ, qui sub specie sanctitatis, quam exterius prætendunt, quandoque obtinent gratiam apud magnas personas, adeo quòd per dolositatem suam frequenter perueniunt ad magnas dignitates. Item quandoque tales fingunt se fugere honores, & dignitates Ecclesiasticas inferiores, ut cautius perueniant ad maiores. Et de talibus loquitur psalm. dicens, Omnes eorum fetorosa abundantes in egressibus suis. Vbi notandum, quòd fetorosa fetorosa fetosum, à fetus dicitur, & significat plenitudinem fetus. Est ergo sensus in proposito, quòd oues eorum, id est ficti, & hypocritæ, clerici sequentes domos magnatum, sunt fetosi, quia tandem abundant feti beneficiorum ecclesiasticorum, & hoc in egressibus suis, idest quando egrediuntur de seruitio, aut curia principum, seu quorumcunque magnatum dicentes, quòd incipiunt senescere, & quòd tempus est ut retrahent se ad propria. Tales ergo debent expelli de templo domini, quia sunt ualde periculosi. Propter quod August. expertus astutias, & simulationes talium lib. 1. de uita, & moribus clericorum, dicebat. Nolo habere hypocritas.

T E R T I O per columbas, quæ sunt aues calidissimæ, & libidinosa, designantur clerici incontinentes, quorum uirtuta impudica plurimum dedecorat statum ecclesiasticum, & scandalizant multos, & potissimum quando sunt publici, id est notorij, prout, proh dolor hodie multi sunt. Olim enim uix de mille inueniebatur unus talis, quinimmo quando sciebatur de aliquo, quòd esset talis, tunc uitabatur à cæteris clericis, & laicis, tanquam vnus leprosus. Item incarcerabatur ab ordinario in pane, & aqua. Et si habebat beneficium, & apparebat incorrigibilis, tunc priuabatur beneficio suo. Modo autem pariter talibus propter multitudinem. Cum tamen secundum comunem iuris dispositionem tales post admonitionem canonicam, deberent suspendi ab officio, & beneficio, casu quo incorrigibiles apparet. Deinde priuari beneficio in perpetuum. postremò excommunicari. Et de his omnibus pœnis habes diffusè extra de cohabitatione clericorum, & mulierum per totum. De hoc etiam multa habes in magno decreto in plerisque passibus. Sed allegationes pertransio breuitatis causa. Nota tamen, quòd ad hoc quòd tale sint uitandi in missis, & diuini officijs, non sufficit quòd sint

Feria Secunda

sunt cogniti tales etiam publice, & notorie nisi primum declaratur per suos superiores tales. Et hæc notitia uocatur notitia iuris, altera autem facti. sic enim fuit definitum, & declaratum in concilio Constan. & hoc propter timoratas conscientias; & scandala plurima uitanda.

QUARTO per numularios sedentes ad bancham designantur illi clerici, qui permutant sua beneficia simoniace sicut permutari solent equi in foro. Vel qui dant aut recipiunt pecuniam numeratam siue aliquid equi ualens cum pacto expresso, uel sub intellecto propter beneficium obrinendum uel obtentum, secus autem ubi aliquid gratis offertur. Tales ergo postquam innotescit de eorum simonia, sunt eijciendi de Ecclesia, i. priuandi beneficio obtento, & inhabiles reddendi ad obtinendum quodcumque in posterum. Vnde ad propositum loquens Aug. ad fratres in eremo, sermo 37. qui intitulatur de sacerdotibus, dicit sic. Qui sacramentum emittit, uel Ecclesiam, uel prebendam, uel Ecclesiarum introitus, uel seculari potentia hoc pro se procurauit, sciat quod cum Giezi, & Iuda iam dānatus est, iam leprosus factus est, iam de templo domini expellendus est. Quare sic? Quia qui non intrat per ostium in ouile ouium, sed ascendit aliunde, ille fur est, & latro. Hęc ille. Pater ergo quid mystice designent omnia prædicta, quæ refert Iohann. in hodierno Euang. Christum repensisse in introitu templi. Sed quid iusserit audiamus. Auferre, inquit, ista hinc, & nolite facere domū, &c. Ac si aperte diceret. Vos Ecclesiastici auferre ab Ecclesia mea omnem notam simoniæ, & nolite negotiatores esse spiritualium bonorum. Flagellum autem quo usus est ipse Christus in dicta expulsionem, designat auctoritatem Ecclesiæ, quæ censuras, & pœnas debet procedere contra tales, casu quo se non correxerint. Vnā autem pœnarum est, quod tales clerici simoniace ordinem, uel beneficium consecuti, ipso facto priuantur gradu suscepti honoris. Insuper postea debent retrudi in aliquo monasterio sub perenni pœnitentia. ita enim dicitur 1. q. 1. reperitur. Qui autem hac occasione recipiunt muneris, ut sunt mediatores, presentatores collatores, & similes, si fuerint clerici, priuantur honore adeptio: si autem laici, tunc debent perpetuo priuari communiōe corporis, & sanguinis domini. ita eum dicitur in c. præallegato, vnā cum gl. ibidem. Ecce quid

si-

Post 11 11. Dom. Quadrag. 231

significat flagellum quo eiecit saluator noster Christus uendentes, & ementes de templo. Ex quo patet, quod simonia anathema est danti, & anathema accipienti 1. q. 1. quicumque factos ordines c. placuit.

SPECIALIUS autem prædicta possunt exponi de illis, qui faciunt pactum, & commercium pro ingressu religionis. Ecce uendentes, & ementes in templo, supple religionis. Quod tamen iure cautum est, ut expresse patet 1. q. 2. quāmpio. ubi sic dicitur. Pro ingressu religionis aut omnis pacto cesser omnis conuentio. idem habes cap. sequenti quod incipit nullus. Sponte tamen oblata possunt licite recipi. Circa hoc autem magnum abusum committunt multa monasteria monialium, in quibus nulla de nouo recipi permittitur etiam quantumcunque monasterium fuerit opulentum, & potens ad sustentandum in duplo maiorem numerum monialium quam habeat, nisi quæ de nouo recipi desiderat, ut affectat secum multam pecuniam, uel annuum censum tali etiam pacto quod post illius decessum certa portio dicti census perpetuo manebit ipsi monasterio. Et quod grauius est, quanto monasterium plus abundat, tanto plus exigitur ab introeuntibus, ita ut interdum conquerantur parentes puellarum dicentes, quod habuissent multo plus melius forum tradendi eam nuptui, quā religioni. Ecce abusus intollerabilis, super quo miror satis cur prælati, quorum interest, non prouident de remedio opportuno. Sed ad propositum redeuntes dicimus, quod in templo religionis etiam quantumcunque bene regularæ sæpè inueniuntur inter bonos multi mali, ut dicit Aug. & recitatur in dic. di. 47. quantumlibet, & tales mali rectè designari possunt per prædicta quæ eiecit Christus de templo.

PRIMIS enim per boues significant filij nobilium, qui pontine a parentibus in magnis abbatibus spe perueniendi ad officia aut beneficia, & forte ad regimen abbatie. Et tales filij monachi facti sunt, plerumque cornuti more bouum, & hoc per cordis elationem etiam per exteriorem ostentationem, ut potè in incessu, statur, habitu, & in omnibus motibus suis, & hoc ratione nobilitatis sanguinis sui, & parentum. hoc etiam tangit moniales quæ descendunt ex parentibus nobilibus, quæ ideo uolunt se alijs in omnibus anteferri.

Cum

Feria Secunda

Cum dicat Hier. 3. parte epistolarum suarum, epistola 22. ad Cellantiam scribens. Nulli unquam te de generis nobilitate præferas, neque obscuriores quasque, & humiliore loco natas mulieres te inferiores putes. Nescit enim religio nostra personas accipere, nec cõditiones hominum, sed animos inspicit singulorum. Item idem Hier. 3. par. epistolarum suarum, epistola 14. c. 3. moniales alio utitur diebus. Nullus inter aios habeatur sermo de generis nobilitate, de carnis prolapia. Sit æqualis in Dei obsequia filiã regis, & filia rustici. Ois simul nobilitatem, & dignitatem habetis ex sponso uestro Iesu Christo. hæc ille.

S E C V N D O per oues significantur illi religiosi, qui alijs se exhibent gratiosos, & beneuolos, quandam etiam civilem urbanitatem, & honestatem pretendentes in exteriori homine, ut sic captata confratrum beneuolentia, possint aliquando eligi in prælatos. Cumque uiderint semel se esse superuentum, & adeptos quod petebant, scilicet prælaturam, tunc ex tendunt exteriori facto quod erant prius interius animo. Tunc enim incipiunt ambulare in magnus, & mirabilibus supra se, non humiliter sentientes, sed animas suas exultantes, dicentes quos oportet eos amodo tenere grauitatem, ne habeantur contemptui à subditis. Ecce quomodo honores mutant mores, sed profecto non semper in meliores.

T A R T I O per columbes, quæ inueniuntur in templo claustrali, significantur religiosi carnales lubrici, qui ideo communiter efficiuntur tales, eo quod nimis delicatè pascuntur, & per consequens ipsis carnalis concupiscentia inflammatur, & ad iusta nephanda concitatur, psal. Prodiit quasi ex adipe iniquitas eorum, transierunt in affectum cordis. Si bene fuerit pasta (inquit caro) non ero casta. Et propter hanc causam statuerunt sancti patres primi religionum fundatores, uarias austeritates, & abstinentijs obseruandas à suis subditis, & hoc totum ad domandam carnem. Et de hoc loquitur August. in regulam de communis uita clericorum. ita dicens. Carnem uestram domare ieiunijs, & abstinentijs escæ, & potus quantum ualuit permittit.

Q U A R T O per numulatio significatur religiosi proprietarij, quæ abundant pecunijs, & temporalibus bonis etiã in particulari, de quibus disponunt ad nutum etiã ad quoscunque

Post IIII. Dom. Quadrage. 232

enque actus, siue ex se licitos, siue illicitos: tales ergo numulati si sic moriantur, debent eorum cadauera expelli de templo claustrali, & communi loco sepultura: cæterorum religioforum, atque proici in foueam cum cadaueribus iumentorum. Sic enim olim fecisse leguntur multi sanctorum patrum religionum. De hoc enim habes historiam de sanuario monacho, quem Aug. ut refert ad fratres in eremo ser. 5. qui intulatur de obedientia, comperiens post mortem proprietarium dixit fratribus suis. Ligare manus cadaueris eius, ponentes in panno ligatos centum, & undecim siclos, quos in pariete cellulæ suæ retinuerat, stentes, & dicentes, pecunia tua tecum sit in perditionem. Non enim licet prædictam pecuniam ponere in opere monasterij, quia præcium damnationis est. Hæc ille. Item nota aliam historiam huic fermè similem, quam narrat Gregor. in suo dialogo lib. 4. uidelicet de quodam monacho sui monasterij, quod Romæ erat, hic enim monachus cum esset medicus, fortè medio artis suæ acquisierat tres aureos, quos sibi retinuerat. Quo mortuo iussit ipse Grego. corpus eius in sterquilinum proici hinc in prouerbio dicitur, quod monachus cum obolo non ualet oua duo. Propter ergo hos abusus, & similes qui committuntur frequenter in templo claustrali, ponit interdum piissimus Dominus in cor alicuius uiri zelosi, & quem zelus domus Domini comedit, ut ueniat ad huiusmodi templum reformationis causa, & cum flagello, idest cum autoritate summi Pontificis, & regia expellat inde omnes prædictos, & suæ professionis inimicos, dicens. Auferte ista hinc, idest recedite ab isto templo religionis cum pecunia uestra, quæ uobiscum uadat in perditionem. Patet ergo varia, & proluxa expositio prædictæ eiectionis bonum, ouium, columbarum, & numulatio in templo Domini.

S E Q U I T U R in textu. Recordati sunt uerò discipuli eius, quia zelus domus tuæ comedit me, ut supple dicitur in psal. ad literam de Christo pro quo notandum secundum glossam, quod bonus zelus est seruius animi, quo mens abiecto humano timore acceditur pro defensione ueritatis. Et quia discipuli uidebant Christum sic inflammatum contra dictos mercatores, ideo tunc crediderunt illud uerbum psal. esse dictum de ipso Christi. Et uerè sic erat. Quemadmodum ergo uiri intente

Intense diligentes uxores suas adeo, ut non permittant cum eis alios viros conuersari, aut etiam quantumcumque parum loqui, zelotypi dicuntur, ita in proposito ille proprie est zelotypus Dei, qui nihil potest patienter sustinere quod sit contra honorem ipsius. Talis zelotypus Dei erat Helias, qui fugiens à facie regis Achab, & impiissimæ Iesabel uxoris suæ dicebat ad Dominum zelo zelatus sum pro Domino Deo exercituum, & quia dereliquerunt pactum Domini filij Israel, Altaria tua Dñe destruxerunt, & Prophetas tuos occiderunt gladio, & relictus sum ego solus, & quaerunt animam meam, ut auferant eam 3. Reg. 19. Talis etiam zelotypus Dei erat ipse Dauid, qui dicebat ad Dominum. Defectio tenuit me pro peccatoribus derelinquentibus legem tuam. Talis denique zelotypus Dei patris erat ipse Christus, qui non potens sustinere iniuriam quæ fiebat ipsi Deo patri sub ab his, qui vendebant, & emebant in templo, quod erat deputatum honori Dei patris, facto flagello eiecit inde omnia animalia.

MORALITER. Notandum quod debemus pro posse nostro imitari Christum in zelo sancto, ita ut dictus zelus nos comedat. Qualiter autem hoc fieri queat, perpulchre declarat Aug. super Iohan. tractatu 10 ubi exponens prædictum verbum Psal. zelus domus, &c. dicit sic fratres unusquisque Christianus zelo domus Dei comedat. Sed quis zelo domus Dei comeditur? Certè ille, cui omnia quæ forte ibi videt per uersa saragit emendari, cupit corrigi, non quiescit. Si emendare non potest, tolerans gemit. Vnumquemque ergo Christianum zelus domus Dei comedat, in qua quidem domo membrum est. Nulla enim est magis domus tua, quam illa, ubi habes salutem sempiternam, Domum tuam intras propter quietem temporalem, sed domum Dei intras propter requiem sempiternam. Si ergo domo tua ne quid peruersum fiat saragis, quanto minus debes pati quantum in te est, ne in domo Dei te vidente quid peruersum fiat? Verbi gratia. Vides fratrem currentem ad theatrum, prohibe, mone, contristare, si zelus domus Dei comedit te. Vides alios currere, & inebriari velle, prohibe quos potes, tere quos potes. Si amicus est, ad moneatur leuiter. Si uxor, seuerissimè refrænetur. Si ancilla vel seruus, etiam uerberibus compefcatur. Si hæc feceris, meritò dicere poteris ad Dominum, zelus domus tuæ comedit

comedit me. Si autem fueris frigidus, & ad te solum expectans, & dicens in corde tuo. Quid mihi est curare aliena peccata? Sufficit mihi anima mea, quam integram si poterò seruabo Deo. Eia non uenit tibi in mentem seruus ille, qui abscondit talentum Domini sui, & noluit ipsum erogare? Nunquid caesus est, quia perdidit, & non porius quia sine lucro seruauit? Sic ergo audite fratres mei, ut non quiescatis, Nolite quiescere lucrari Christo, quia lucrari estis à Christo, hæc ille. Patet ergo, qualiter zelus domus Dei debet unumquemque nostrum comedere. Da etiam exemplum familiaritatis de aliquâ bona matrona, quæ zelo domus Dei succenditur cum uidet vicinam suam fortè turpiter uiuentem, nec gratiosam illius admonitionem audire uolentem. Quinimmo hac occasione fortè cum impropijs in eam insurgentem. Vel da exemplum de aliquo bono viro ecclesiastico uidente, & cognoscente aliquos de confratribus suis ecclesiasticis minus honestè uiuentibus. Quos cum gratiosè studet ammonere derident eum, & spernunt. Idem dic de aliquo bono, & simplici religioso quo ad malos. Item de prælato uidente insolentias subditorum suorum, nec valente circa hoc efficax remedium adhibere. Idem dic per oppositum de bono subdito uidente prælatum suum malè, & scdaloisè uiuere, & sic de alijs. Sed quia tales zelosi solent plerumq; ab alijs derideri, aut uerius Deus in ipsis, & uocari, bigoti, papelardi, hypocritæ, & huiusmodi, ideo postquam psal. præmiserat dicens, zelus domus tuæ comedit me, cõtinuè subiunxit in persona zelosi. Et opprobria exprobranti tibi cecideret super me. Circa autem huiusmodi zelum notandum quod homines se habent in triplici differentia. Primi enim sunt, qui excedunt in zelando, quorum zelus si sit bonus, non tamen usquequaq; bene est regulatus. Secundi uerò per oppositum deficiunt in zelando, ut sunt pusillanimes, & pigri. Tertij autem tenent medium. Et soli tales sunt uerè, & perfecte uirtuosi in zelando. Et tales profectò sunt hodie pauci. Iam enim zelus domus Domini comedit omnes zelatores suos, quia iam nullus superest, omnes enim quaerunt, quæ sua sunt, & non quæ Iesu Christi. Et sic patet diffusè de primo principali.

S C V N D O principaliter in præsentis euangelio fit mentio de Christi omnipotentia in sui corporis suscitacione,
Ser, Quadr. G. Pep. G g quia

Feria Secunda

quia enim ipsi Iudæi non potuerunt facto, & opere resistere Christo eiicienti prædicta de templo, eo quod fuerant perterriti propter radium procedentem à facie ipsius, secundum glo.in.terl.& similiter secundum historiam scholast. ideo uoluerunt ei resistere uerbo, dicens. Quod signum ostendis nobis, quia hæc facis? Non enim uidetur esse tui officij cum autoritate eijcere animalia, & omnia prædicta de templo. Et quia Iudæi signum quærebant, quorum proprium est signa quærare, ut habetur. 1. Cor. 1. Ideo Christus signum dedit eis, dicens. Soluere templum hoc, idest, soluetis per mortem corpus meum, & in tribus diebus excitabo illud, idest, in uirtute Trinitatis, secundum gl.in.terl. Congruè autem uocauit Christus corpus suum templum, eo quod in ipso habitauit diuinitas corporaliter, uidelicet per unionem hypostaticam.

MORALITER. Templum quod nobis Deus præcipit soluendum, est templum diaboli, seu conscientia peccatoris. Nam sicut iusti sunt templum Dei, eo quod in ipso habitat Deus per gratiam, ita etiã peccatores sunt templum diaboli, eo quod in ipsis habitat per culpam. Hoc igitur templum maledictum, ruinosum, prophanum, & cloacam diaboli præcipit nobis Deus, ut ipsum destruamus, dicens. Soluite templum hoc. Et hoc est, quod loquitur Pau. Roma. 6. dicens. Destruatur corpus peccati. Quis ubi ipsum destruxerimus pro posse nostro, unã cum Dei adiutorio, uidelicet destruentes, & eueruentes multitudinem peccatorum à conscientia nostris, promittit fidelissimus Deus illud post triduum reedificare. Triduum autem istud designat cordis contritionem, oris confessionem, operis satisfactionem. Quo triduo expleto, uetificabitur de nobis illud uerbum Apost. 2. Cor. 6. Vos estis templum Dei uiui. Et sic patet de secundo principali.

TERTIO principaliter in præsent. Euang. fit mentio de Christi summa sapientia in secretorum cognitione. Ut enim subditur in Euangelio. Multi crediderunt in eum uidentes signa, quæ faciebat, fortè in ægrorum curatione. Ipse autem non credebat semetipsum eis, idest, magna sua secreta mysteria illis nondum reuelabat, eo quod non erant capaces ad illa capienda. Iohann. 16. Multa habeo uobis dicere, sed non potestis portare modo. Ideo subditur. Ipse enim sciebat, quid esset in homine. Moraliter exemplo Christi non debemus

passim,

Post IIII. Dom. Quadrag. 234

passim, & indifferenter nosmetipsos credere alijs hominibus, scilicet, ipsis reuelando nostra secreta, ne nos postea poñiteat, Eccl 6. Consiliarius sit tibi unus de mille. Item Vegetius de re militari, lib. 3. ca. 29. Instruès duces belli, dicit sic, Quid fieri debeas, tractato cum multis. Quid uerò facturus sis, cum paucissimis, ac fidelissimis, uel potius ipse tecum tractato Talis erat Ludouicus XII. Francorum Rex, qui in ipsam uiam uniuersæ carnis est ingressus, qui & taliter interdum solitus erat loqui, & dicere. Si scirem biretum meum scire secretum meum, ipsum in ignem proijcerem. Superest autè, ut ipsum Dominum nostrum Iesum Christum deprececur, ut si quid noverit in nobis, quid oculis suæ maiestatis non placeat, illud auferre dignetur, hic conferendo gratiam, & in futuro gloriam sempiternam. Quam nobis concedat, &c.

FERIA TERTIA POST QUARTAM Dominicam Quadragésimæ.

AM die festo mediante, ascendit Iesus in templum. Iohan. 7.

PRIMA INTRODUCTIO.

LEX Imperialis. C. de crimine sacrilegij l. disputaret. dicit, quod instar sacrilegij est disputare de Imperatoris potestate. Casus est talis. Rex Christianissimus Franciæ, qui est Imperator in toto regno suo, eo quod neminem recognoscit superiorem in temporalibus præter Deum, habito maturo, & salubri concilio cum Proceribus regni sui de mouendo bellum contra talem, uel talem occupantem aliquid de dominio eius uel & uolentia, indicit ei bellum, ad quod uoce præconis euocat omnes uasallos suos potentes ad arma, ut illi auxilium fuerant. Hoc autem edicto audito nonnulli de subditis etiam de minoribus obstinato animo contradicunt, dicens, quod prius uolunt disputare de quærela ipsius, & an bellum sit iustum. Quid iuris in hoc casu? Certè grauius sunt puniendi, nec de hoc debent disputare, maximè cum per casum hoc fuerit mature discussum in consilio regis, præsentis Proceribus, & magnatibus regni, & ita conclusum. Scius autem ubi esset apparens, aut euidentis iniustitia, uel etiam ubi uiri graues, &

Gg 2 probi

probi dubitarent de æquitate belli. Aliàs autem non debent disputare, quia vt dicit lex præallegata. Instar sacrilegij est disputare de Imperatoris potestate.

M O R A L I T E R. Summus Imperator, & qui Imperatoribus huius mundi imperat, qui etiam nullum superiores recognoscit, siue in temporalibus, siue in spiritualibus, & qui denique imperat in cælo, & in terra, est ille de quo dicitur Dan. 7. Potestas eius potestas æterna, quæ non auferetur, & regnum eius, quod non corrumpetur. De quo etiam dicitur in Psal. Dominabitur à mari usque ad mare, & à flumine usque ad terminos orbis terrarum. Aliqui ergo plus sapienter, quam oportet sapere, & non ad sobrietatem, volunt disputare de isto Imperatore, priusquam descenderet in hunc mundum per carnis assumptionem, & hoc tripliciter.

P R I M Ò quidem volendo probare, quòd non esset omnipotens. Et huius generis fuerunt illi Assyrij, de quibus legitur. 1. Reg. 20. quòd cum vidissent filios Israel contra, quòd dimicabant, præualuisse in montibus, dixerunt ad inuicem. Non pugnemus cõtra istum populum in montibus, quia dii montium dii eorum. Sed pugnemus contra eos in campetribus, & obtinebimus eos. Cumq; pugnasent contra Israel in vallibus, Dominus bene ostendit eis fatuitatem suam, & querat, ita potens iuuare suos in vallibus, sicut in montibus. Nam vno die filij Israel, Domino pro eis pugnante, occiderunt ex ipsis centum millia virorum, vt habetur ibidem.

S E C U N D Ò aliqui voluerunt disputare de Dei sapientia, volentes probare, quòd sua sapientia non se extendere usque ad hæc inferiora, nec vilo modo se intromitteret de hoc mundo, sed tantum de cælo. Huius autem modi erant illi, de quibus scribitur Iob. 2.2. quòd loquebantur de Domino, dicentes, Nubes tabulum eius, nec nostra considerat, & circa cardines cæli perambulat. Similiter de talibus loquitur Psal. dicens, Dixerunt, supp. impij, hæretici, infideles, & pagani, non videbit Dominus, supp. mala, quæ hic facimus, maxime cum multũ distet à nobis, nec intelliget Deus Jacob, idest, nullo modo cognosceret mala nostra. Et ideo non timeamus eum, sed ducamus in bonis dies nostros. Sed audiatur tales fatui, quid subditur in Psal. Intelligite insipientes in populo, & stulti aliquando sapere, sup. recte de Domino, & de

& de eius sapientia. Qui plantauit autem, non audiet? Et est interrogans. Est autem sensus talis. Creditis vos hæretici, & execrari homines, qui talia cogitatis cordibus vestris, quòd ille, qui dat ceteris virtutem audiendi, non audiat peccata vestra? Aut qui fixit oculum, non consideret? Quasi diceret, Creditis, quòd ille, qui dedit oculo virtutem visui, non consideret neque videat peccata vestra? Qui corripit gentes non arguet? Ac si diceret, Creditis quòd ille, qui in præsentem puniunt homines pro minoribus peccatis, non arguet eos in iudicio pro maioribus? Certè immo arguet eos, & punit. Aut qui docet hominem scientiam, nunquid, supple, erit inscius? Absit, quia vt habetur Eccl. 1. Omnis scientia à Domino Deo est, & cum illo fuit semper, & est ante eum. Ipse igitur Dominus videt, & cognoscit æque, quæ hic inferius aguntur sicut superius. Et quantum ad hoc est similis aquilæ, cuius oculi sunt adeo perspicaces, & penetratiui, ut etiam uolitando super mare videat minimos pisciculos in abyssis ipsius. Nota de oculis lynceis.

T E R T I Ò aliqui voluerunt disputare de Dei misericordia, & bonitate, volentes probare, quòd neminẽ debeat damnare perpetuo. Allegantes, & dicentes illud Psal. Nunquid in æternum proiciet Deus, supple, hominem peccatorem à facie sua? Quasi dicat Psal. quòd non. Aut non apponet, idest, addet, ut complatior sit adhuc, idest, benignior quam fit modo? Quasi dicat, quòd sic apponet. Aut in finem misericordiam suam abscidet à generatione in generationem? Quasi dicat, quòd non. Aut obliuiscetur misereri Deus, aut continebit in ira sua misericordias suas? Quasi dicat, quòd neque Deus obliuiscetur misereri, quia sibi proprium est misereri semper, & parcere, neque etiam continebit in ira sua misericordias suas. Da exemplum de fonte ingiter emanante, qui non potest continere aquam suam, qui hinc inde cutrat, & diffundatur, Psal. Iratus es, & misertus es nobis. Item Abachuc. 3. Cum iratus fueris, misericordiam recordaberis. Sed qui volunt sic disputare de Dei misericordia, ipsi se decipiunt. Nam sic est Deus misericors, quòd etiam est iustus, & sic iustus, quod etiam misericors, Psal. Duo hæc audiui, quia potestas Dei est, & tibi Domine misericordia. Prædicti autem disputatores uolunt auferre ab ipso Dei

iustitiam, ad quam spectat in aeternum peccatores punire, qui in suo aeterno peccauerunt, id est, qui finaliter in peccato mortali decesserunt. Ecce quomodo aliqui voluerunt disputare de Dei omnipotentia, sapientia, & misericordia, & quomodo satisfactum est disputationi eorum.

S E C V N D O. postquam iste Imperator descendit in hunc mundum acquirere sibi regnum, id est animas, aliqui voluerunt disputare de eo, sicut priores. Primi quidem voluerunt disputare de eius omnipotentia, sicut illi, qui dicebant. Quis est hic, qui peccata dimittit? Matth. 9. Sed hanc disputationem soluit quando respondit dicens eis. Ut autem scitis, quia filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata, dixit paralytico. Tolle lectum tuum, &c. Secundi vero voluerunt disputare de eius bonitate, & gratia, sicut illi qui dicebant. Non est hic homo à Deo, qui sabbatum non custodit, Iohan. 9. Sed hanc disputationem soluit ipse eccetus illuminatus cum ait. Nisi esset hic homo à Deo, non poterat facere quicquam. Tertij autem voluerunt disputare de eius summa sapientia, & scientia, quales erant illi, de quibus loquitur praesens Euangelium, qui dicebant de eodem Christo. Quomodo hic literas scit, eum nunquam, &c. Sed hanc disputationem soluit ipsemet Christus, cum dixit eis. Mea doctrina non est mea, sed &c. Sed de hac disputatione plenius videbitur in deductione huius Euangelij.

S E C V N D A I N T R O D U C T I O.

N O L I T E iudicare secundum faciem, sed secundum reatum iudicium iudicare. Iohan. 7. Scribitur extra de presbytero, non baptizato, capitulo veniens, quod pro baptizato habendus est, qui inter Christianos natus honeste conuersatur, nisi evidentibus signis contrarium probetur. Casus decretalis est talis. Quidam sacerdos postquam fuit promotus ad sacerdotium, perpendit, quod non fuerat rite baptizatus, propter quod iuit Romam volens consulere summum Pontificem Innoc. III. Cuius scrupulo consulens, idem Innocentius responderet per dictam decretalem, quod baptizetur secundum formam Ecclesiae, deinde ordinetur ad sacerdotium, eo quod nullum ordinem prius susceperat propter incapacitatem suam. Et hoc tenetur facere, eo quod evidentissimis argumentis probatur, quod non fuerit baptizatus. Quis si non

non essent argumenta ad oppositum, tunc indubie esset habendus pro baptizato. Ad idem est quod scribitur in maiori vol. I. quaestio. I. si quis per ignorantiam, ubi dicitur, quod si quis per ignorantiam ordinetur antequam baptizetur, debet iterum baptizari.

M O R A L I T E R, de quolibet Christiano debemus presumere in meliorem partem, scilicet, quod sit bonus, nisi probetur contrarium, quia, ut habetur extra de regulis iuris, quilibet presumitur bonus, si non probetur malus. Et alia regula dicit, quod dubia sunt in meliorem partem interpretanda. Pro quo notandum, quod sunt quaedam opera, de quibus nescitur quo animo fiant. Et talia sunt in meliorem partem interpretanda. Alia sunt aperte, & manifeste mala, ut furari, occidere, adulterari, & huiusmodi. Et de talibus bene nobis permittitur iudicare, dicente Christo Matth. 7. A fructibus eorum cognoscetis eos. Quis enim sanæ mentis diceret illum religiosum bonum, quem scit esse proprietarium, aut reformationi resistere? Item quis diceret illum Ecclesiasticum probum, & honestum, quem scit manuteneere concubinam, & ex ea procreare se prolem? Aut quis cum bona conscientia diceret diuitem iustum, quem nouit dare ad usuram omni poscenti? Quinimo illi, qui tales notorios peccatores volunt excusare, maledicuntur à domino, ut patet Esa. 5. Vae, qui dicitis malum bonum, ponentes tenebras lucem. Item tales sunt abominabiles apud Deum, dicente Hieronym. super Epistolam Pauli ad Philemonem, & similiter recitatur I. quaestio. tertia, si quis dixerit. Si quis inquit, dixerit iustum iniustum, & iniustum iustum, abominabilis est uterque apud Deum. Patet ergo, quod de apertis, & manifestis permittitur nobis iudicare, non autem de occultis aut dubiis, & hoc in malam partem. Hoc enim prohibet Christus in Euang. hodie. dicens. Nolite iudicare secundum faciem.

I N praesenti ergo Euangelio de tribus principaliter fit mentio, uidelicet, De Iudæorum super doctrina Christi admiratione ibi. Quomodo hic literas, &c. De eorumdem à Christo reprehensione, & confutatione. ibi. Non ne Moyses, &c. De ipsius Christi fructuosa, & salubri instructione. ibi. Nolite iudicare, &c.

P R I M O igitur fit mentio de Iudæorū super doctrina &c.

Feria tertia

Pro quo notandum, quòd ut refert Euangelista Iohan. occurrēte die festo Iudæorum, qui dicebatur scænophageia, idest, festum tabernaculorum, aliàs festum dedicationis templi, secundum gloss. interl. quòd quidem festum durabat diebus septem, & celebrabatur 15. die Septembris inchoante, ut patet Leuit. 23. Iam die festo mediente, idest, quarto diē festi, quia iam tot dies illius festi effluerant quot supererant. Ascendit Iesus in templum docebat. Et nota iuxta literam, quòd Iudei celebrabant dictum festum per annos singulos in memoriam quatuor annis manserant in deserto sub tabernaculis, quasi Deo de hoc beneficio gratias agentes. Propter quod etiam ad perpetuam rei memoriam comedebant sub tabernaculis, seu umbraculis tamorum quandiu dictum festum celebrabatur, idest per dies septem.

MORALITER. Per illa tabernacula umbrosa sub quibus epulabantur Iudæi durāte festo scænophageiæ, hoc est dedicationis templi, designantur multæ tabernæ publicæ minus honestæ, & loca suspecta, in quibus plerique Christianorum diebus dominicis, & festis quantumcunque etiam precipuis conueniunt, & penè infinita mala perperrant, ut potè ebrietates, & crapulositates, blasphemias, & detractio- nes, lites, & contentiones, verbera, & atroces percussiones, ludis interdictis operam dantes, & cum talibus noctes sæpè penetrantes, lubricitates, & multa nepharia sectantes. Dictorum autem locorum quæ non sunt aliud, quàm sedes, & habitatio Satanæ, aliqua sunt occulta, & secreta, alia autem publica, & notoria. Insuper ad dicta loca plena criminie, & infamia, aliqui nepharii interdum etiam mulieres secretæ accedunt, ut sunt illi qui timent honori suo, & incur- rere notam infamie. Alii autem plena, & clara luce, vt sunt inuerecundi, & effrontati peccatores. Item ad dicta loca per- la nones aduocantur mulierculæ, & impudicæ meretrices sub propria veste: interdum autem sub virili habitu ut non discernantur, & multa similia committuntur in perditionem multarum animarum. Et quia tales insolentia plus exer- centur in die festo, quàm non festo, propter vacationem ab operibus manualibus, ideo de talibus piè conqueritur do- minus, dicens illud Esa. 1. Iniqui sunt cæus uestri, Kalendas, & solemnitates uestras odiuit anima mea. Facta sunt mihi

mo.

Post IIII. Dom. Quadrage. 237

molestia. Laboravi sustinens. Nec certè illi præcisè peccant, qui talia agunt, verum etiam, qui facientibus consentiunt, vt habetur Rom. 1. vt sunt hospites, famuli, & ancille, quàm talibus fauent, & obsequuntur in malitia sua, & in adimple- tione iniquitatum suarum. Item etiam domini officarij, & ministri iustitiæ, seu communitatum rectores, qui talia nephanda cognoscuat, nec remedium apponunt. Similiter, & participes in malitia sunt illi diuites, & potentes, siue nobi- les, siue ignobiles, siue laici, siue Ecclesiastici aut religiosi præsidentes, qui talibus infamibus personis scienter locant domos suas, eo fortè, quòd plus sunt accepturi à talis, quàm à locatitius probis, & honestis. Nonne filius locans domum suam inimicis, & aduersariis patris sui, aut matris suæ, & qui non cessant de ipsis maledicere, esset ualde cul- pandus, & fortè ab ipsis parentibus exhæredandus? Cer- tè cæcus est qui aliter iudicat. Ita, & in proposito quo ad illos, qui locant domos suas, & habitationes personis in- famibus non cessantibus ibi iugiter offendere patrem cele- stem, & matrem gratiæ atque misericordiæ, virginem sci- licet Mariam. Contra ergo tales si statuitur pœna secun- dum leges ciuiles, vt patet in authenticis de lenonibus, §. Siquis autem patiatur, ubi expressè dicitur, quòd tales do- mus debent publicari. Insuper præter hoc dominus debet puniri in decem libris auri quæ faciunt maximam sum- mam pecuniæ. Præterea tales sunt infames. Nam secun- dum leges ciuiles, quis efficitur infamis quando est re- ceptor personarum inhonestarum, vt patet. C. ex quibus causis infamia irrogatur. leg. furti. Tales etiam incur- runt æternam damnationem, secundum legem diuinam, dicente Psalm. Descendant, idest, descendent in infernum uiuentes, supple omnes prædicti. Deinde assignat cau- sam dicens. Quoniam nequitia in habitaculis eorum, id est in domibus ipsorum, in medio eorum, idest, ipsis ui- dentibus aut saltem scientibus, & tamen tolerantibus. Vel ideo dicit in medio eorum, quia quandoque tales domus dissolutæ, & infames in quibus palam offenditur Deus, & in quibus fit plenum opus offendendi ipsum, sunt sitæ in medio populi, ut facilius possit ad eas haberi accessus ex omni parte ciuitatis, ut sunt stuphæ, seu balnea dissoluta.

pro.

prostituta; & huiusmodi. Sed dicunt hi, qui talibus personis infamibus locant domus suas, quod tempore locationis ignorabant eas esse tales. Quinimmo dictum illis fuerat de talibus, quod erant personae honestae. Nunc autem non possunt eas inde expellere quousque compleuerint terminum suum. Respondeo esto, ita, ut praemittitur, si tamen successu temporis appareat manifeste de contrario, possunt omnes de tales tanquam infames, & membra diaboli de domibus suis, & finibus expellere per viam iuris. Ita enim expresse scribitur, extra de locato, & conducto. cap. propter sterilitatem, ubi dicitur, quod inquilinus, siue conductor alicuius domus rationabiliter inde amouetur, si pertnersè ibi conuersatus fuerit.

S E Q U I T U R in textu. Et mirabantur iudaei dicentes. Quomodo hic literas scit, cum, &c. Ut autem dicit interli. omnes mirabantur, sed non omnes conuertebantur. Sic, & hodie multi, cum audiunt doctum, & fructuosum praedcatorem, mirantur quidem dicentes. O quam bene locutus est praedicator, & quam docte. Nescio dicit interdum aliquis ubi accipit, quae dicit. Paucissimi tantum inde emendantur, siue fiat sermo de usurarijs, aut simoniacijs, siue de luxuriosis, aut adulteris, siue de furtis, aut restitutionibus, & huiusmodi. Mirabantur ergo iudaei super doctrina Christi propter rem insolitam. Nam, ut dicit de Lyra super hoc passu, & similiter super illo verbo, Mar. 6. Nonne hic est faber filius Mariae? Iudaei credebant Christum esse verum, & naturalem filium Ioseph, qui creditur fuisse faber lignarius. Probabile est autem, quod ipse Christus eandem artem cum ipso Ioseph exercebat, maxime cum non se occupauerit in praedicatione, aut miraculorum operatione ante trigessimam suae aetatis annum, nec toto illo tempore fuit ociosus. Propter quod Psalm. in persona ipsius loquitur, di. Pauper ego sum, & in laboribus à iuuentute mea. Parte etiam ex altera dicti iudaei bene poterant scire Christum non fuisse exercitatum in studio literarum prioribus temporibus. Cum ergo cum audiebant tam excellentem praedcatorem, etiam legis, & prophetarum passim testimonia profertentem, non mirum si mirabantur, dicentes. Quomodo hic literas scit, cum, &c. Hoc etiam dicebant ex invidia,

dia, quam gerebant contra eum, eò quod tam eleganter, & tam profunde praedicabat. Sicut & hodie plerumque inuidetur uiris doctis, seu gratiam verbi habentibus, ita, ut dicat Seneca epistola. 20. quod nomen Philosophiae, etiam si modeste tractetur, inuidiosum est.

S E Q U I T U R consequenter in textu Christi responsio, & satisfactio ad admirationem iudeorum, cum ait. Mea doctrina non est mea, sed, &c. Quasi diceret. Vos iudaei admiramini, vnde habeam tantam scientiam. Sed ego dico vobis, quod habeo eam à parte meo coelesti, qui misit me in hunc mundum. Sed videtur esse implicatio in verbis Christi. Si enim doctrina eius est sua, ut dicit in prima parte responsionis suae, quomodo dicit eam non esse suam, in secunda parte eiusdem responsionis? Si enim dixisset. Ista doctrina, quam ego praedico, non est mea, nullus esset quaestio, aut difficultas in verbis. Ad hoc respondet August. super Iohann. tractatu 29. dicens, quod solutio huius quaestionis pendet ex illo verbo. In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum, hoc ergo videtur mihi dixisse Dominus Iesus Christus, cum ait. Mea doctrina non est mea. Ac si diceret. Ego non sum à meipso. Per quae quidem verba confitatur errorem Sabelliani dicentis in diuinum Iesum esse filium, qui pater est. Et per hunc modum confundebat personas. Patet ergo breuiter quid dicendum sit de Christi doctrina, secundum quod Deus. Si autem sit quaestio de doctrina ipsius secundum quod homo, tunc etiam verum est dicere, quod doctrina sua non est sua, id est, non habet eam à seipso in quantum huiusmodi, sed à Deo, quia omne verum à quocumque dicatur, à Spiritu Sancto est, eandem etiam expositionem tradit idem August. lib. 1. de Trin. dicens, quod Christus doctrinam suam secundum aliud dicit suam, & secundum aliud non suam. Secundum quidem formam serui dicit eam non suam. Secundum vero formam Dei suam. Et sic patet, quod non est contradictio in dictis Christi.

M O R A L I T E R multi moderni praedicatores, scriptores dictatores, & postillatores, merito dicere possent quilibet pro seipso. Mea doctrina non est mea, id est, doctrinam quam atroganter mihi ascribo, non est mea, id est, ex proprijs adinuenio.

ventionibus, sed potius est doctrina aliorum, qui me præceperunt, ex quorum fonte hausi, quod alijs propino, forte mutato stilo, & ordine in aliquo, seu terminis variatis, substantia rei eadem manente. Sic enim pleriq; moderni scriptores facere consueverunt, ut sic videantur de thesauro suo proferre noua, & vetera, reticentes tanquam ingrati, & superbi atq; fures, doctrinæ alienæ nomina aliorum, famosorum, & antiquorum doctorum, à quibus fundamentaliter, & originaliter hauserunt, quod in voluminibus reposuerunt, ut sic ex proprijs loqui iudicentur, in hoc similes perdicis de qua scribitur Hierem. 17. Perdix fouit, quæ non peperit. Soler enim perdix inuentis ouis alterius perdicis super ipsa acubare ac si ea perperisset. Sic in proposito ideo sequitur, fecit diuitias, & non iudicio. Ac si diceret de quolibet taliter sibi arrogante doctrinam alterius auctoris. Multa bona, & pulchra scripsit, sed absque iudicio, supple, discretionis, quia totum sibi attribuit. Cum tamen veraciter cuiuslibet talis possit merito impropere illud verbum. A post. 1. Cor. 4. dicentis. Quid habes, quid non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis? Quinimmo quod detestius est, multi talium ubi possunt illis à quibus suam doctrinam acceperunt saltem pro maiori parte, aperte, & irreuerenter contradicunt quouis colore, & more canino maiores suos, mordent doctrinam eorum impudico ore contradicentes, quorum non sunt digni, iuxta vulgare eloquium, librum deferre post terga eorum, seu soluere corrigiam calceamentorum eorundem. Testes facio, cum pace omnium dixerim, eos, qui excitati in doctrina Beati Thomæ legerunt Scotum, Durandum, pariter, & de Lyra in postilla sua. Qui &c. in multis bene scripserit elucidando sensum literalem factæ scripturæ, & in hoc tamen à multis doctis, & literatis viris minus laudatur, quod tam irreuerenter demeritur, & contradicit antiquis doctoribus Hebræorum, & vixit, Rabi Salomonis, Rabi Moysen, & similibus. Interdum etiam Hieronymo. Non mirum ergo si Beato Thomæ quantum potest, & ubi potest. Cuius tamen dicta quoties id occurrit de verbo ad verbum frequenter refert, suppresso auctoris nomine. Et ideo eum rationabiliter, & efficaciter reprehendit Durgensis. Talis autem scriptor non fuit diuis

ille

ille Hiero. qui scribens ad beatum Aug. prout legitur in quadam epistola, quæ inferitur inter epistolas eiusdem Aug. & est in ordine. 13. dicit sic absit à me, ut quicquam de libris tuæ beatitudinis attingere audeam. Sufficit enim mihi probare mea, & non capere aliena. Puerilis enim iactantia est accusando illustres viros, suo nomini famam quærere, hæc ille. Et sic patet de primo principali.

SECUNDO in præsentī sermone fit mēto de iudeorum à Chro reprehensione, & cōfutatione, cū ipsemet, ait illis. Nōne Moyses, &c. Quia. n. iudæi poterā obijcere cōtra Christū, & dicere, q̄ doctrinā suā non esset à Deo, eō q̄ sabbatum solueret, ideo hanc obiectionē soluit, & reprobat quasi in uirtute, ita dicens. Dato, ut vos dicitis, quod doctrinā mea non sit à Deo, eō q̄ legem non seruo, sabbatum soluo, tamen non habetis potestatem me in hoc reprehendendi, cum ipsi sitis in consimili delicto. Et hoc est, quod loquitur eis dicens. Nonne Moyses dedit uobis legem, id est, prædecessoribus vestris, & hoc de præcepto domini, & tamen nemo ex uobis facit legē? hoc autem probat per effectum, & à signo, cum ait, quia quæritis me interficere. Et tū lex Moysi prohibet innocentem occidi. Exo. 20. Respondit turba, & dixit, dæmonium habens. Quis quærit te interficere? Mirum de manifesto mendacio iudeorum, hic enim negant Christum quærere ad mortem, & tamen dixerunt de eo Pilato, crucifige eum. Excesserunt ergo hic in duobus aduersus Christum. Primò quidem in blasphemia, dicentes eum dæmonium habere. Quod quidem verbum nequaquam dicerent nisi dæmonium ipsi haberent, ut dicit glo. interl. Secundò verò in mendacio, ut prius dictum est. Ecce quid respondit turba turbata. Nihil enim peius nihil periculosius, quam turba turbata. Non enim reuertetur uiri sanctitatem, aut maiestatem, non propinquum, non benefactorem. Ideo ab ea cauendum est. Turba ergo turbata est, sed Christus turbatus non est, quamuis grauitè iniuriatus, sed in sua uirtute tranquillus non reddidit malum pro malo, nec maledictum pro maledicto. Et tamen si illis dixisset. Vos ipsi dæmonium habetis, uerum utiqui dixisset, ut dicit August. super Iohan. tractatu. 29. ubi exponit præsentem textū. Probat autem Christus iudæis, quod quærunt eum interficere, supple, tanquam legis transgressorem, in hoc, scilicet,

scilicet quod sanauit paralyticum iuxta piscinā quiescentes, & iussi illi ferre grabatum suum, cum tamen sabbatum esset in die illo. Et hoc est quod ait illis. Vnum opus feci, idest paralyticum in die sabbati curavi, & omnes admiramini, idest turbamini tanquam stulti, observatores sabbati. Sed propterea non debetis admitti neque turbari, maxime cum uos ipsi circumcidatis paruulos vestros in die sabbati, eo quod lex ita præcipit. Non est autem maius opus seruire sanare hominē in die sabbati gratis, & liberaliter, quam paruulum tali die circumcidere. Et hoc est quod ait. Si circumfionem accipit homo in die sabbati, ut non saluatur lex Moysi, mihi indignamini, quia totum hominem sanum, & incolumem, uerum etiam sanctum fecerim in sabbato? at illi murmurabant dicentes, non licet sabbato curare hominem, &c.

QVÆRITVR circa præcedentia quare Christus, non æquē bene respondit blasphemæ turbatum, dicentium cum habere dæmonium, sicut mendacio eorum, qui negebant eum quærere ad mortem, cum tamen primum esset multo grauius secundo. Respondetur, quod hoc fecit, ut nobis exemplum præberet veræ patientiæ contra irrogatis nobis iniurias.

PRo quo notandum, quod triplices sunt iniuriæ.

PRIMÆ quidem sunt, quæ retorquentur contra diuinum honorem. Et ad tales non debemus esse muti, sed uisiter reprehendere patrem nostrum cælestem in iuriantes. Unde uir iustus, & zelosis honoris diuini meritò dicere potest ad patrem cælestem illud Psalm. Opprobria exprobrantium tibi ceciderunt super me, idest reputaui ea mihi dicta, uel facta. Si enim uerus naturalis filius non equo animo audit patrem suum iniuriari, quinimmo vindicare satagit huiusmodi iniuriam, quanto minus, debemus silere ad iniurias, & blasphemias patris nostri cælestis? Cessandum tamen est in casu, ut cum timeatur maius scandalum inde nasciturum. Sed regulariter non est tacendum. Nam ut dicit Chryso. super Matth. in opere imperfecto. homil. 6. In proprijs iniurijs esse quæpiam patientem laudabile est, iniurias uerò Dei dissimulare nimis impium est.

SECUNDÆ iniuriæ sunt illæ, quæ redeundant in proximum, per quas iniuste læditur eius fama, honor, & gloria. Et similiter quantum ad huiusmodi iniurias non debemus

silere,

filere, quinimmo taliter iniuriantes debemus quantum in nobis est compercere. Alias non sumus immunes à delicto, quia ut dicit Amb. de officijs libr. 1. c. 3. 6. quæ non repellit à socio iniuriam quando potest, tam in uitio est, quam ille qui facit iniuriam, & ibi adducit exemplum de Moyse, qui cum uidisset hæbreum patientem ab Aegypto iniuriam, defendit eum ut Aegyptium sterneret, atque in arena absconderet. Exo. 2. Cum ergo uides aliquē iniuriantem proximo tuo uerbo, debes eum defendere, & dicere iniurianti. Male, & falsè loquimini. Ego enim melius eum cognosco quam vos, etiam à longo tempore, nec unquam in eo uidi, uel de eo audiui quæ illi impropertis. Si autē uideris alterum illi iniuriantem factò, debes factò eum defendere si possis, exemplo Moysi, de quo dictum est. Sed profecto rari sunt tales, qui sic tueantur honorem, aut corpus proximorum suorum, quinimmo feruē quilibet dicit. Nō me intromitto de factis aliorum. Et sic per negligentiam suam, aut mundanum timorem permittunt proximis suis multipliciter iniuriam pati.

TERTIÆ iniuriæ sunt illæ, quæ in nosmetipsos redeundant. Et circa tales patientiam habere valdè meritorium est, & laudabile, ut dicit Chryso. ubi supra. Talis autem patientia circa proprias iniurias fuit Rex Dauid, de quo legitur 2. Reg. 16. quod cum fugeret à facie filij sui Absalon, habitaretque in desertis locis semel insequeretur eum cum iniurijs uerbali-bus, utpotè uocans eum uirum sanguinum, idest homicidam, & effusorem multi sanguinis innoxij. Et uirum Belial, idest, absque iugo disciplinæ, & legis diuinæ. Similiter insequeretur eum cum iniurijs uerbali-bus, & de factò, utpotè proieciendo lapides contra eum, & contra uniuersos seruos illius pijsissimi regis, sed ipse Dauid in huiusmodi iniurijs patientissimus fuit, adeò, quod cum dixisset Abisai. Vadam, & amputabo caput huius canis sic maledicentis domino meo regi, hoc prohibuit pius rex dicens. Dimitte eum, ut maledicat mihi. Taliter ergo patientes esse debemus contra irrogatas nobis iniurias, siue uerbales, siue uerberales existant. Sic enim docuit nos. Christus agere in hodierno euangelio, qui ad iniurias, & opprobria iudeorum dicentium eum dæmonium habere, nō respondit uerbum ullum. Aduertendum tamen secundum doctrinam B. Tho. 2. 2. q. 108. art. 1. in sol. ad quartum, quod iniuriæ,

iniuria, quæ inferitur alicui persona, aliquando redundat in Deum, & in Ecclesiam, & tunc debet taliter iniuriatus propriam iniuriam ulcisci. Et hoc probat exemplo Helia, qui se cit descendere ignem de celo super eos, qui uenerunt ad ipsum capiendum, ut patet 4 Reg. 1. Item idem probat exemplo Hælisæi, qui maledixit pueris eum iridentibus, ut patet 4 Reg. 2. Similiter idem probat exemplo Siluestri Papæ, qui excommunicauit eos, qui ipsum in exilium miserant, ut patet 23. q. 4. Guilisarius. Quando autem iniuria redundat in personam suam tantum, tunc debet eam patienter ferre si expediat. sic enim præcepta patientiæ intelligenda sunt secundum præparationem animi, ut dicit Aug. in libr. de sermone domini in monte. hæc B. Tho. ubi supra.

NOTANDVM etiam iuxta illud uerbum. Nonne Moyses dedit uobis legem, & nemo ex uobis facit legem, quod hoc idem uerbum potest hodie impropèri multis statibus, & conditionibus hominum. Primo nempe diuitibus multis potest ueraciter dici, & impropèri. Nonne Dominus noster Christus dedit uobis legem de danda elemosyna pauperibus, de qua lege scribitur Matth. 6. Facite uobis amicos de mammona iniquitatis.

Et tamen nemo ex uobis, paucis supple exclusis, facit legem. Secundò uerò potest dici malis iudicibus, & officarijs publicis. Nonne Dominus dedit uobis legem, quæ inferitur Esa. 1. ubi præcipit uobis dicens. Quærite iudicium, subuenite oppresso, iudicare pupillo, causam uiduæ suscipite. Et tamen nemo ex uobis facit legem. Tertio autem hoc idem potest impropèri hominibus rancosis, uindictiuis, & iracundis. Nonne Dominus noster Christus dedit uobis legem, scilicet de diligendis inimicis uestris, corde, ore, opere, quæ inferitur Matt. 5. Et tamen nemo ex uobis facit legem. Quarto in omnes ferme uultis ulcisci proprias iniurias, de iniurijs autem Dei non curatis. Quarto denique idem uerbum potest retorqueri contra multos uiros ecclesiasticos, & religiosos, quibus potest dici. Nonne Dominus iam dedit uobis legem de sanctè, & mundè uiuendo, quæ inferitur Leu. 19. ubi uobis præcipit ipsemet Dominus dicens. Sancti estote, quia ego sanctus sum. Et tamen nemo ex uobis, paucis saltem exceptis, facit legem. Ita etiam lex magis coarctata est per legem Eccle-

Ecclesiasticam, & per decisionem sacri concilij Niceni, ubi fuit conclusum sacerdotes occidentales debere obseruare perpetuam continentiam, ut patet in decretis. distinctio. 28. per totum. Item distinct. 32. similiter per totum. Sed non audeo dicere expedire per aliud concilium uniuersale dispensari sacerdotibus occidentales sicut orientales quo ad matrimonium, & hoc propter abusus, & insolentias multorum, qui non faciunt legem de perpetua continentia. Quintò, & postremo potest dici, & impropèri multis in matrimonio constitutis. Nonne dominus dedit uobis legem, ut, scilicet, uir adhæreat uxori suæ, scilicet per fidelitatem. Genes. 2. Et tamen præpè nemo facit legem, sed maior pars adhæret uxori vicini sui. vel concubinae, aut huiusmodi. Cum tamen scribatur trigesima secunda quæst. 5. Christiana, quòd Christiana religio adulterium in utroque sexu pari ratione condemnat. Et breuiter discurrendo per singulos status uix inuenitur, qui perfectè, & integre faciat legem sibi statutam, cum tamen sit facienda, si enim leges humanæ seu imperatorum præcipiuntur ab omnibus debere obseruari, ut haberet. C. de legibus. l. digna vox, quanto magis legis diuinæ, & sanctorum patrum statuta obseruari debent?

ALLEGORICE, iuxta illud uerbum præsentis Euangelij, in quo dictum est. Circumcisionem accipit homo in die sabati, &c. notandum, quòd per circumcisionem, quæ olim fiebat die octauo à natiuitate paruuli, significatur, quòd in octaua ætate, id est, in generali omnium resurrectione auferetur corporibus electorum omnis superfluitas, & defectus. Nam corpora eorum, quæ modo sunt grossa, graua, opaca, & corruptioni subiecta, tunc erunt subtilia, agilia, clara, & impassibilia, cooperante Dei omnipotentia, qui tunc dicit in effectu illud Apoca. 21. Ecce noua facio omnia. Hanc autem circumcisionem finalem, & fiendam in generali omnium resurrectione declarat Chrysol. in tract. de reparatione lapsi, per similitudinem de filio regis, qui primo traditur nutrici alendus, & forte sub tugurio pauperis hominis. Interdum etiam uilibus pascitur, atque panniculis induitur. Sed cum uenerit tempus ut aulam regiam patris sui ingrediatur, repente præciosius uestibus induitur, & totus alter efficitur. Applicatio est hæc.

MORALITER per corporalem circuncisionem designatur circuncisio spiritualis, & interior, quæ fit per ablationem omnis peccati, de qua Deut. 30. Circumcidet dominus cor tuum, ut diligas eum ex toto corde, & cæt. Ad hanc etiam moralem circuncisionem pertinet, ut quis auferat à se omnem superfluitatem, quæ nociua est animæ, ut potè, incautum aspectum, sermonem superfluum, excessiuum cibum, aut potum, curiosum auditum, impudicum tactum, compositum grassum, & si qua sunt similia. Nam, ut dicit venerabilis Bèda in ser. diei circum. prout annotauimus in tractatu, seu libello de secretis secretorum, qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, & qui habuerit oculos sublimes, huius incircuncisus est visus. Item incircuncisi aures sunt, quibus vocem domini dicitur. Vos verba Dei non auditis, quia ex Deo non estis, Iohan. 8. Incircuncisi lingua sunt, quorum os locutum est vanitatem. Item qui loquuntur pacem cum proximo suo, mala autem in cordibus eorum. Incircuncisi manibus sunt, quorum dextera, dextera iniquitatis. Et similiter quorum dextera repleta est muneribus. Similiter incircuncisi gustu sunt quos propheta redarguit, di. Væ qui potentes estis ad bibendum vinum, & viri fortes ad miscendam ebrietatem. Esa. 5. Incircuncisi olfactu sunt, qui vnguento, & variis sunt delibuti odoribus. Postremo incircuncisi gressibus sunt, de quibus commemorat Psalm. di. Contritio, & infelicitas in vis eorum, & vias pacis non cognouerunt. E contrario autem illi, qui omnia custodia seruant cor suum. Item qui auertunt oculos suos, ne videant vanitatem. Item, qui sepiunt aures suas spinis, ne audiant linguam nequam. Item, qui gressant, & vident, quàm suavis est dominus. Item, qui custodiunt vias suas, ut non delinquant in lingua sua. Item, qui leuant manus suas ad Dei mandata illa opere implentes. Item, qui ab omni via mala prohibent pedes suos. Illi omnes sensus suos petra spiritualis exercitij se ostendunt habere circuncisos, hæc Bèda vbi supra in sententia. Patet ergo quomodo debemus circuncidere nosmetipsos, Et sic patet de secundo principali.

TERTIO principaliter in præsentī Euangelio fit mentio de Christi fructuosa, & salubri instructione, cum subdit Nolite iudicare secundum faciem, idest, secundum illud, quod

quod statim de foris apparet. Nam si uos iudici iudicaueritis me secundum faciem, idest, secundum exercitationem apparentium, tunc reputabitis me purum hominem, eò quod in habitu inuentus sum. ut homo, nolite ergo sic de me iudicare, sed iustum iudicium iudicate, idest, credite me esse Dei filium, & uerum Messiam in lege uestra uobis promissum. Istud enim est uerum, & iustum iudicium. Hæc autem uerba dixit iudæis Christus quasi respondens, & satisfaciens admirationi, & interrogationi eorum dicentium. Quomodo hic literas scit, & cæt. Alij autem dicunt, quod Christus per illa uerba. Nolite iudicare secundum faciem, reprehendit falsum iudicium Iudæorum, qui credebant, quod liceret eis circuncidere paruulum in die sabbati propter præceptum diuinum datum in manu Moyfi, quod utique uerum erat. Et tamen reprehendebant Christum de eo quod in die sabbati curasset paralyticum, dicentes eum uiolasse sabbatum, quod falsum erat.

ALLEGORICE, uos iudæi, infideles, pagani, & hæretici peruersi, nolite iudicare de sanctissimo altaris sacramento, secundum faciem, idest, secundum accidentia, quæ in eo exterius patent, sic enim iudicantes turpiter decipimini, & grauissime erratis. Sed iustum iudicium iudicate. Iustum autem iudicium, quod quilibet debet habere de tali ac tanto Sacramento est, quod mox prolatis uerbis sacramentalibus à sacerdote cum certa intentione, & super debiram materiam, adest uerum Christi corpus, & sanguis in altari. Hoc autem iudicium iustum sumitur secundum auditum. Nam circa hoc venerabile sacramentem omnes sensus decipiuntur, præter auditum. Nam cum hic sensus audit illa uerba à Christo instituta, & nobis tradita. Hoc est corpus meum. Et hic est calix, & c. non extra iudicat ibi panem esse, seu uinum, sed uerum, & integrum sacramentum. Et hoc adiuuante fide: Propter quod dicit beatus Tho. in hymno de festo corporis Christi. Et si, inquit, sensus deficit, ad firmandum cor syncerum, & c. In cuius etiam figuram dixit Isaac de filio suo Esau. Gen. 27. Vox quidem vox Iacob est, sed manus, manus sunt Esau. Applicatio est facilis, referendo uocem ad prolationem uerborum, manus autem pilosas ad accidentia panis, & uini, & c.

Feria quarta

MORALITER prædicta verba. Nolite iudicare secundum faciem possunt dirigi, & retorqueri contra illos, qui faciles sunt ad male iudicandum de proximis suis, & hoc propter signa exteriora, quæ non faciunt sufficientem probationem ad totaliter iudicandum, ut sunt illi, qui dicunt, Talis vir est comptus, & ornatus, ergo adulter. Idem etiam, & facilius concludunt de muliere compta, & ornata. Et tamen constat secundum Aristoteli in topicis illam consequentiam non esse formalem. Alij dicunt, & iudicat de viro, aut muliere gerente faciem affabilem, & hilarem, dicentes. Talis est valde hilaris, & affabilis, ergo lubricus, vel dissolutus. Alij dicunt de homine diuite. Talis diues est simpliciter vestitus, ergo auarus. Alij dicunt de homine melancholico. Talis semper gerit vultum tristem, ergo ab eo cauendum est tanquam à proditore, & huiusmodi. Ex talibus ergo, aut similibus signis, & apparentis exterioribus uelle iudicare de conscientia, & dispositione interioris hominis, est valde præsumptuosum, temerarium, & periculosum. Secus autem ubi ex talibus signis inciperet quis dubitare de bonitate alterius. Hoc enim solum esset veniale peccatum. Sed firmiter, & resolutorie concludere, ita esse, mortale peccatum est. Ita enim dicit B. Th. 2. q. 60. ar. 3. Propterea dicitur in decr. dist. 33. habuisse. q. i. rebus dubijs, seu ambiguis absolutum non debet dari iudicium. Et huius ratio est, quia gratus est, ut re dubia certa detur sententia. II. q. 3. graue. Talia ergo signa debemus in meliorem partem interpretari, ut habetur extra de reg. iu. c. estote. Item ff. de reg. iur. l. semper, dicitur, quod in dubijs benigniora sunt præferenda. Dicit tamen alia lex. ff. de acq. poss. l. quod in eo. §. si venditorum, quod ad cognoscendum mores hominum multum facit oculorum inspectio. Sed dicit, quod istud debet referri ad iudicium exterius, in quo considerantur, & ponderantur quæcunque circumstantiæ, etiam quantumcunque leues. Nec tamen ex inspectione oculorum solum procedit bonus iudex ad iudicandum aliquem ad pœnam. Sed forte benè ad suspicandum eum fecisse factum, de quo est quæstio. Secus autem de iudicio priuato, in quo non nisi de manifestis, & quæ tergiuersari, non possunt, nobis iudicare permittitur, dicente domino, Matth. 16. A fluctibus eorum cognoscite.

Bene

Post IIII. Dom. Quadrag. 243

Bene ergo dicit Christus in præfenti euang. Nolite iudicare secundum faciem, sed iustum iudicium iudicate. Multa frequentia in textu euangelij pertransito, tum propter prolixitatem vitandum, tum quia clara sunt, & nullam afferunt difficultatem. Tandem ergo concluditur, quod de turba multi crediderunt in Christum. Notante autem dicit euangelista de turba, & non de principibus, quia turbæ, & simplices facilius conuertuntur ad Christum, & ad veram penitentiã post peccatum, quàm uiri magni, & docti. Et hoc est, quod loquitur Aug. li. 8. confess. Surgunt, inquit, indocti, & cælum rapiunt, & nos cum doctrinis nostris sine corde, ecce ubi uoluntamur in carne, & sanguine. Quod autem solet addi. Et nos cum scientiis nostris demergimur in infernum non est de textu. Simus ergo, charissimi. de numero turbarum in Christum credendo, ut tandem simus de numero Deum uidentium in cælo. Quod nobis concedat, &c.

FERIA IIII. POST QUARTAM DOMINICAM Quadragesimæ.

RATERIENS Iesus uidit hominum cæcum à natiuitate. J Iohan. 9.

PRIMA INTRODUCTIO.

LEX Imperialis. C. de penis. l. sancimus, dicit, quod peccata debent tenere suos actores. Casus est talis. Sunt tres homines simul in taberna bibentes, quorum duos post potum litigant adinuicem, in tantum quod sequitur mors unius illorum. Tertius autem quantum in se est, laborat, seu laborauit ad eorum pacificationem, & separationem, ne sibi mutuo nocerent, ueruntamen non prælauit. Post hoc occisor fugit. Tertius autem non timens sibi propter bonam conscientiam remanet in dicto loco, uel forte uadit ad propriam domum. Hoc igitur homicidio audito, iudex omnes præsentis capi, & in carcerem recludi. Et quia iste tertius præfens fuit, capitur à clientibus, & in carcerem trahitur. Quid ergo iuris in hoc facto? Certè dedita examinatione facta, & ueritate plenè cognita, debet bonus iudex liberare eum de loco carceris, & declarare eum immunem à priori delicto, quia, ut dicit lex præallegata. Peccata de-

H h 3 bent

Feria quarta

bent tenere suos actores. Modo neque iste fuit actor criminis, nec fautor, igitur, &c.

MORALITER. Notandum, quod triplex est poena quantum ad praesens sufficit, videlicet civilis, temporalis, spiritualis: de quibus ponuntur aliqua veritates.

PRIMA igitur veritas, Loquendo de poena civili. Peccata non tantum tenent suos actores, verumetiam frequenter vnus punitur pro peccato alterius, & innocens pro nocente, saltem per accidens. Verbi gratia. Fit commune, & publicum edictum in aliqua ciuitate, quod quicumque attentauerit prodere istam ciuitatem aduersariis perdat vitam. Insuper domus eius ad perpetuam rei memoriam funditus evertetur. Accidit autem, quod sunt duo ciues sub eodem recto habitantes, & forte fratres vtetini, qui taliter partiti sunt sibi domum paternam, quod vnus pro sorte sua occupat partem superiorem illius, secundus autem partem inferiorem. Horum autem primus laborauit prodere ciuitatem, Ex quo sequitur, quod habitatio eius debet perire, everti iuxta edictum. Hoc autem fieri non potest, absque iactura innocentis fratris sui. Ideo in hoc casu innocens punitur pro peccato alterius. Item videmus in dies, quod qui perdit vitam, perdit, & bona, quae propter reatum illius confiscantur principi. In quo quidem casu filij, & haeredes priuatur successione illius. Et praesertim ubi est quaestio de crimine laesae maiestatis. Item videmus, quod fideiussor cogitur satisfacere pro debito alterius. In istis igitur casibus, & similibus, peccata quantum ad poenam civilem non tantum tenent semper suos actores, verumetiam quandoque inuoluunt innocentes, & transeunt ad immunes.

SECVNDA veritas. Loquendo de poena spirituali qualis est excommunicatio, suspensio à diuinis, gratiae subtractio, & huiusmodi, tunc verum est dicere, quod peccata tantum tenent actores suos, & reos. Nam vt dicit Aug. & recitatur in de. 1. q. 4. iam itaque Cū homo in seipso est, & ab eo qui ipsum genuit, alter effectus, peccato alterius sine sua confessione non tenetur obnoxius. De hac ergo poena verū est dicere, & peccata tenent suos actores, quia vt habetur Ezech. 18. Filius non portabit iniquitatem patris, neq; pater iniquitatem filij. Sed vnusquisque onus suum portabit, ut dicit Apo. ad Gal. 6.

T E R -

Post IIII. Dom. Quadrag. 244

TERTIA veritas. Loquendo de poena temporali, sub qua comprehenditur poena corporalis, aliquando peccata transeunt in alios, qui etiam sunt immunes à delicto, & hoc tam in foro Dei, quam hominum. De foro quidem hominum hoc satis patet in bello iusto, vbi frequenter innocentes, & qui nullo modo dederunt materiam seu occasionem belli, bonis suis spoliantur, de propriis habitationibus eiiciuntur, vinculantur, captiuantur, ad rationem ponuntur, occiduntur, & huiusmodi. Et hoc ut sic princeps eorum, qui dedit occasionem belli, in subditis suis, qui sunt quasi possessio eius, puniatur, & tandem minus potens ad resistendum reddatur. De foro autem Dei, etiam vnum peccatum frequenter transit in posteros quantum ad poenam temporalem. Hoc enim apertissime constat de peccato primi parentis, propter quod sumus redacti in miserabilem seruitutem, subiectionem, & miseriam quandiu hic viuimus, etiam priusquam actualiter peccemus, sicut patet de paruulis baptizatis multas aegritudines, & miserias patientibus. Vnde ad hoc propositum loquens August. libro tertio de libero arb. dicit, quod Deus aliquando dolens, & mortibus flagellat paruulos, qui chari sunt parentibus, & hoc ad emendationem, & correctionem ipsorum parentum. Ad hoc etiam facit illud domini verbum, Exod. 20. Ego dominus visitans peccata parentum vsque in tertiam, & quartam generationem. Vnde 2. Reg. 12. legitur, quod Nathan dixit ad Dauid, Quia blasphemare fecisti inimicos nomen domini, filius, qui natus est tibi, sup. ex adulterio cum Bersabea, morte morietur. Similiter legitur 2. Reg. 24. de eodem Dauid, quod propter peccatum suum quod commiserat in numerando populum suum ex quadam elatione cordis, mortui sunt de populo suo vsque ad 70. mille viros. Item Iolue 7. legitur quod propter peccatum Acham, qui ex auaritia acceperat spolia de praeda inimicorum occisorum contra Domini praecipuum, postmodum plura millia virotum ex Israel occisa sunt ab aduersariis in bello. Item Hely mortuus est ceruice contracta propter peccatum filiorum suorum, 1. Regum 4. Similiter ad litteram legitur in Psal. Deus laudem meam, &c. de filiis Iudae proditoris quasi in vitium scelere paterni in hunc modum. Fiant filii eius orphani, & vxor eius vidua, Nutantes transferantur filii eius,

H h 4 &

Feria quarta

& mendicent, & eiiciantur de habitationibus suis. Et post pauca. Fiant nati eius in interitum, in generatione vna deleatur nomen eius, &c. Ecce ergo quomodo Deus quandoque puniit temporaliter, & corporaliter peccata patentum in filios. Nihilominus aliquando filii patiuntur poenam corporalem absque peccato, tam proprio quam alieno. Sed pro causis soli Deo notis. Aliquando etiam ut manifestetur virtus diuina. Et quantum ad hoc propositum legitur in Evangelio hodie no Christum de cæco nato dixisse. Neque hic peccauit, neque parentes eius, ut cæcus nasceretur. sed vt manifestentur opera Dei in illo.

SECUNDA INTRODUCTIO.

ÆTATEM habet ipsum interrogate. Iohan. 9.] Scribitur extra de accusationibus. cap. veniens, quod in causa criminali procurator non admittitur, sed oportet personaliter respondere. Casus est talis Sorres accusatur de homicidio aut furto. Propter quod iudex mittit clientes qui eum adducant, ut respondeat ad ea quæ contra ipsum obijciuntur. Ipse autem non vult in propria venire, sed mittit procuratorem qui ipsum excuset. Quid iuris in hoc casu? Certè non sufficit qd mittat procuratorem; maximè cum materia sit criminalis, sed oportet quod personaliter respondeat, prout dicit Innocent. III. in dicta decre. Ad idem est quod scribitur in maiori uolum. 5. quæst. tertia in criminalibus, vbi dicitur quod in criminalibus causis non accusatur, nisi per se aliquem accusare potest, nec accusatus per aliam personam se prætere pramittitur.

MORALITER. Aliqua dierum, & forte citius, quam credamus, & hora qua non putamus filius hominis veniet, & tenebit suas assisas, siue altos dies in vallis Iosaphat medio, & tunc ibi terminabuntur omnes causæ, & processus, etiam illi qui per malos, & corruptos iudices sunt decisi, iuxta illud Psalm. in persona domini. Cum accepto tempus ego iustitias iudicabo. Et tunc huiusmodi iudices ponentur in grauissima emenda, quam non poterunt soluere in secula seculorum. Quis si aliquis magnus princeps, aut summus Pontifex tunc diceret se non posse venire, aut quia infirmus, sim notabiliter impedius, sed quod uellet procuratorem constituere ad respondendum pro eo, tunc nuncius iudicis illi di-

ca.

Post IIII. Dom. Quadrag. 245

cetere, quod secluso omni impedimento oportet eum comparere, maximè cum dicat de creralis præallegata, quod in causa criminali procurator non admittunt, sed oportet personaliter respondere. Ita enim dicitur Apo. 2. Corin. 5. quod oportet nos omnes manifestari ante tribunal, &c. Legitur enim de quodam Ecclesiastico habere beneficia multa, quod cū decumberet in lecto mortis, & iussisset ad eum venire omnes Vicarios suos, rogauit eos ut irent ante conspectum districti iudicis Christi reddituri pro eo ratione de ouibus suis, eò quod melius eas nouerant, quam ipse. Qui cum se omnes excusassent, ait. Neque certè ego uolo comparere coram tanto iudice, redditurus rationem de tot, & tantis ouibus. Post hæc uocauit nominatim singulos Vicarios suos, & in præsentia testum posuit beneficia sua interueniente consensu ordinarij inter manus eorum. Sicque quieto animo, & mente pura diem clausit extremum. Patet ergo, quod in causa criminali procurator non admittitur, sed oportet personaliter comparere, & de proprio facto respondere. Hoc autem significatum est per hos, quod parentes cæci nati, de quo agitur in præsentia Evangelio, dixerunt de eo Iudæis. Actatem habet, ipsum interrogate, &c.

IN quo quidem Evangelio de tribus principaliter fit mentio uidelicet. De discipulorum Christi interrogatio. ne. ibi Rabbi quis peccauit, & cæte. De cæci nati illuminatione. ibi. Hæc cum dixisset, spuit in terram. De ueri miraculi impugnatione, ibi. Non est hic homo à Deo, qui, &c.

PRIMO igitur in hodie. Euan. fit mentio, &c. Pro quo notandum, ut refert Iohan. Euan. quod cum Iudæi uoluissent semel lapidare Christum, eo quod dixisset eis se esse ætequam Abraham fieret. Iohann. 8. mox exiit de templo, & præteriens inde uidit hominem cæcum à natiuitate, de quo hic narratur. Et pensans cœpit studiosè huiusmodi cæcum respicere quasi inueniens in eo materiam exercendæ uirtutis, ut dicit Chrylost. Quod uidentes discipuli, & animaduertentes, quod ipse dominus paulo ante dixisset paralytico ab eo sanato. Ecce iam sanus factus ex, uade, & amplius noli, &c. Iohann. 5. æstimauerunt similiter quod cæcitas accidisset huic homini propter illius peccatum. Propter quod

in-

Feria quarta

interrogauerunt Christum dicentes. Rabbi, quis peccauit, hic aut parentes eius, ut cæcus nasceretur? Ideo autem sic interrogauerunt Christum, quia olim apud multos communis error fuit, quod omnis infirmitas, poena, aut corporalis defectus ex peccato procederet. Quem etiam error tenebat Eliphaz amicus Iob, cum dicebat. Quis innocens unquam perit? Eiusdem. 4. Durauit autem dictus error usque ad tempora Apostolorum, ut patet ex modo interrogationis eorum ad Christum. Sed hunc errorem reprobans Christus respondit illis, di. Neque hic peccauit, neque parentes eius, scilicet, ut hae de causa cæcus nasceretur, sed ut manifestentur opera Dei in illo. Non autem excusare uult Christus cæcum omnino à peccato, neque similiter parentes eius, quia omnes peccauerunt, & egerit gratia Dei Ro. 2. & in Psal. Omnes declinauerunt, &c. Sed uult innuere, quod praedictus cæcus non fuerat factus cæcus à natiuitate in poenam sui peccati, aut parentum, sed tantum, ut manifestarentur opera Dei in illo.

PRO quo notandum secundum beatum Greg. in prologo super moral. c. 20. quod Dominus percussit in praesenti, & flagellat homines, siue cæcitate, siue aliter, multis de causis.

PRIMò quidem ad correctionem, & emendationem, ut scilicet, puluis peccati expellatur à corde. Da exemplum de uestibus, quæ solent interdum uirga percuti, ut inde puluis excutiat. Et de hoc habemus duas historias in nouo testamento. Prima est de languido, qui steterat triginta octo annis paralyticus, quem cum sanasset Christus, dixit illi. Vade & amplius noli pec. &c. Iohann. 5. Per quæ uerba apertissime innuit Christus, quod ille passus fuisset tam longam infirmitatem propter peccata sua. Secunda historia est de illo Corintho, quem Paulus tradidit Sathanæ corporaliter uexandum, ut spiritus eius saluus fieret, eod quod turpiter egressus, & incestum perpetrasset cum nouerca sua, id est, cū uxore patris sui. 1. Corinth. 5. Ecce quomodo Dominus aliquid flagellat corporaliter in praesenti ad salutem animarum suarum. Et ideo de hoc non debent murmurare, sed potius ingentes gratias illi reddere. Vnde Hebr. 12. dicit Apostolus, quod Dominus castigat, quem recipit. Hinc etiam Ambros. super Psal. Beati immaculati. ferm. 11. dicit, quod flagella iusto sunt remedia salutis. Propterea Beatus Greg. de Beato Benedicto, qui seipsum

Post IIII. Dom. Quadrage. 246

sum proiecit in spinas cum tentaretur à carne, dicit, quod per uulnus corporis sanauit uulnus mentis.

SECUNDO flagellat Dominus in praesenti electos ad cautelam, & praeseruationem, ne scilicet, de sua iustitia inaniter glorientur, & superbiant. Et de hoc habemus historiam de Apostolo Paulo, qui de seipso loquens, aiebat. Ne magnitudo reuelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis, &c. 2. Corinth. 12. Nota etiam historiam de Petronilla filia B. Petri Apostoli, quæ cum ualde formosa esset, tamen quasi continue febris aestuabat, cumque à nonnullis interrogaretur ipse Petrus cur eam sic languere permitteret, eum tamen plurimos à febris, & varijs languoribus curaret, respondisset, dictam infirmitatem salutis filiae suæ expedire, ne scilicet, de pulchritudine sua inaniter gloriaretur, aut abuteretur. Nota etiam historiam de illo diuite agrotante, quem cum uisitasset quidam uir bonus, ait illi. Rogo uos oretis Dominum, ut me liberet citò ab hac egritudine. Cui alter. Volo scire in quo statu estis melior quo ad Deum. At ille. Videtur, inquit, mihi quod in egritudine non perpetuo tot mala sicut in sanitate. Non enim modo est mihi curæ luxuriari, neque àulari abunde, neque choreas ducere, & huiusmodi. Et ego (inquit alter) rogo Dominum Deum, ut uos diu conseruet in hac egritudine. De hac tamen oratione, seu petitione agrotus uisitarum contentus.

TERTIO flagellat Dominus suos in praesenti, quandoque ad exercitationem, ut scilicet, det illis materiam, & occasionem merendi. Nam ut dicit Apsto. 2. Corinth. 12. Virtus in infirmitate perficitur. Super quo dicit gloss. ordin. allegans August. quod perfectio uirtutis est, quæ habet infirmitatem contrariam, cum qua legitime certet. Quis autem infirmitas, seu quæuis aduersitas sit materia exercendæ uirtutis, patet per figuram de Ioseph, de quo legitur Genes. 41. quod in captiuitate esset valde creuit in fama, honore, & gloria. Item de filijs Israel legitur Exod. 1. quod quanto magis opprimebantur à seruis regis Aegypti, tanto magis multiplicabantur, & crescebant. Item Iob in tempore tribulationis ualde profecit, similiter, & Thobias, Daniel, Esaias, Hieremias, Dauid, Ionas, & penè omnes prophetae Domini.

QVARTO

Feria quarta

QVARTO flagellat, & percutit Dominus malos, quasi ad quandam futuræ eorum damnationis, & perditionis inchoationem. Ut sunt illi, qui multas, & varias ægritudines aliquando quidem leues, aliquando verò graues patiuntur inuitissimè, & impatientissimè, ita vt in eis blphemènt nomen Domini, & quasi uegent nomen sanctum eius. In hoc magis, ac magis iram Dei contra se concitantes, cum tamen tunc deberent humiliari ad placandum Dominum. Psal. Exacerbauit Dominum peccator, idest, ad iracundiam reuocauit. Tales ergo quodammodo inchoant suam damnationem in præsentem, iuxta illud Hiero. 17. Duplice contritione contere eos Dominè Deus noster. Idem Apoc. 18. Duplicate illi duplicia secundum opera eius; & de hoc habemus multas historias in Sacra Scriptura, utpote de impiissimo illo rege Antiocho, de cuius corpore scaturiebant vermes horribiles dum adhuc uiueret, & multa similia. 2. Mach. 9. Item legitur, 2. Paral. 21. de rege Ioram pessimo idolatra, & crudelissimo homicida, utpote, qui fratres suos gladio feriri fecit, quod tandem in ultionem tantorum ægrotauit pessimo languore uteri sui donec egrederent uitalia sua paulatim per singulos dies. Item legitur Act. 12. de Herode Agrippa, quod cum ueller se pro Deo adorari à subditis, mox fuit ab Angelo Domini percussus, uidelicet dolore uehementissimo uentris, ut dicit Iosephus lib. 2. antiquitatum. Et tandem post dies quinque consumptus à uermibus miserabiliter expirauit. Noui etiam locum, prophanum tamen, in quo requiescit eadauer cuiusdam miseri peccatoris, qui mirabilem dentium dolorè non serens, seipsum laqueo suspendit, & sic mortuus est. Hi ergo omnes, & similes de duris tormentis, & cruciatibus huius sæculi tandem descenderunt ad durissima, & inexcogitabilia inferni tormenta.

QVINTO flagellat quandoque quosdam Dominus in præsentem ad boni conseruationem, Da exemplum de cineribus, qui super ponuntur igni, ut sic conseruetur, Ignis est charitas. Cinis tribulatio, & aduersitas, per quam conseruatur ignis charitatis gratiæ, & uirtutis. Propter quod dicebat Apo. de seipso loquens. 1. Cor. 12. Libenter, inquit, gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me uirtus Christi,

Sexto

Post IIII. Dom. Quadrag. 247

SEXTO, & ultimo immitit Dominus aduersa ad gloriæ suæ manifestationem, & nominis sui exaltationem. Et de hoc non adduco aliud testimonium præter cæcum natum, de quo dicit Christus discipulis suis, quod ideo cæcus natus fuerat, ut manifestarentur opera Dei in illo.

QUARTIVR circa præsentem historiã, unde est, quod aliqui nascuntur cæci, aut etiã prius uidentes orbantur uisit? Respondeo, ad hoc pot dari, & assignari ratio quadruplex.

PRIMA est ex parte naturæ, utpote cum uirtus generatiua non est sufficiens ad producendum sibi simile, vel etiam cum materia non est apta ad debitam organizationem, sicut patet in monstris, in quibus aliquando materia superfluit, aliquando uerò deficit.

SECUNDA est ex parte casus, & fortunæ, sicut patet in illis, qui ab extrinseco, siue infirmitate, seu ex aliquo accidenti priuantur aliquo sensu corporeo, siue visu, siue auditu, aut huiusmodi, sicut cõmuniter accidit. Aliquando etiam quandoque memoria. Vnde narrat Valerius lib. 1. de miraculis, de quodam literatissimo uiro, qui ex iactu lapidis super caput suum perdidit omnem scientiã suam. Cetera autè omnia retinebat tenacissima memoria. Refert etiam Plinius in naturali historia libr. 7. ca. 24. de quodam alio ægrotto, qui ex infirmitate ad tantum deuenit obliuionem, ut nedum obliuisceretur nominum seu uorum suorum, uerum etiam proprii nominis. Dicebatur autem iste homo Messalla Corninus orator.

TERTIA est ex parte culpæ commissæ, quia enim oculus fuit forte instrumentũ, & organum cõmissæ culpæ, ideo instũ est, ut puniatur homo peccator per priuationem uisus hinc dicit Hiero. 3. parte Epistolarũ suarum, Epistola. 6. quod meretur cecitatis subire supplicium, qui parentum uultus, uel toruo visu despexerit, uel elatis oculis pietatem leserit. Dictum autem Hieronymi conforme est sententiæ sapientis dicentis: Per quæ quis peccat, per hæc, & torquetur. Sap. 11.

QUARTA ratio ex parte bonitatis diuinæ. Misericorditer enim agit Deum cum multis, quando scilicet, aufert ab eis occasionem peccandi, hoc autem maximè fit per subtractionem uisus, eo quod per incautum aspectum penè infinita peccata committuntur, & ut dicit lamentando sanctus ille propheta Hieremias in persona peccatoris Theren. 3. Oculus

Oculus meus deprædatus est animam meam in cunctis fili-
 bus urbis meæ. Nam vt dicit Aug. ad fratres in eremo, ser. 37.
 Oculus est ianua cordis, & nuncius. Et post pauca. Multa in-
 quit mala per oculos fiunt. Si enim Dauid oculos clausisset,
 sceminam nõ uidisset, adulterium non commisisset. Si Iudas
 pecuniam non uidisset, magistrum suum minimè tradidisset.
 Si sodomitæ oculos clausissent, iuuenes nõ vidissent, nec tan-
 dem perijissent. Idem dic de vxore Phutifatis quo ad Ioseph,
 Gen. 39. Idem similiter de duobus presbyteris, quo ad Susan-
 nam Dan. 13. & huiusmodi. Claudamus igitur oculos nos-
 trós charissimi, aut saltem auertamus ne uideant vanitatè,
 Custodiamus diligenter ianuam cordis nostri ne latro, qui
 assidue procurat intrare, ueniat, & cuncta bona deuastet, &
 depredetur, ut dicit idem August. vbi supra. Vnde satis ad
 propositum legitur in Vitis fratrum ordinis prædicatorum
 de magistro Iordane, qui post beatũ Dominicum fuit primus
 generalis magister eiusdem ordinis, quod cum amisisset vnũ
 oculum, non est inde contristatus, sicut neque Thobias de a-
 missione utriusque, sed lætanter ait, Gratias ago Deo meo,
 quia amisit unum de inimicis meis. Et breuiter melius est ad
 uitam æternam intrare cum uno oculo, aut etiam absq; oculo,
 quàm duos oculos pulchros, & luminosos gerendo mitti
 in ignem æternum: hic cadit exemplum de illa casta mulie-
 re, quàm cum illicitè amaret quidam iuuenis interrogauit
 eum quid in ea esset, quod ei plus placeret. Ait ille. Certè sunt
 formosi oculi uestri. Quod illa audiens in crastinum erui si-
 bi oculos, & in disco illos ad eum misit. Quod factum, ille
 cernens abhorruit, & pœnitentiam egit. Illa tamen incautè
 fecit nisi forsitan fuerit diuinitus inspirata ad hoc faciendum.
 Patet ergo &c.

S E C V N D O in præsentis euangelio fit mērio de cæci nati
 illuminatione. Christus enim spuit in terram, & fecit lutum
 ex sputo, & liniuit lutum super oculos cæci nati, & dixit ei.
 Vade, & lauare in natatoria Syioe, quod interpretatur missus
 Abijt ergo ille, & lauit, & uenit uidens. Ecce miraculi desce-
 ptio. Circa quod possunt moueri aliqua dubia.

P R I M V M igitur dubium est. Cur Christus spuit in ter-
 ram, ut inde faceret lutum, maximè cum ipsum cæcum natũ
 potuisset solo uerbo illuminare. Sic enim legitur fecisse eun-
 dam

dam alteri cæco, qui secus viam mendicans clamabat, dicens.
 Domine, vt videam. Cui Christus, Respice. Et cõtinuo vidit.
 Luc. 18. Similiter legitur Marth. 9. de duobus alijs cæcis, quo-
 rum oculos solos solo tactu aperuit ipse Christus. Responso.
 Christus circa hunc cæcum voluit p̄cedere modo prædicto
 propter tria. Primò quidem, vt factò ostenderet se esse illum,
 qui primum hominem de luto, seu de limo terræ formauerat.
 Secundò verò, vt ostenderet virtutem suæ humanitatis, quæ
 in quantum erat organum suæ diuinitatis, habuit quandam
 salutarem uirtutem. Propter quòd dicit dominus Petrus de
 Palude. dist. 1. quarti sententia, quòd singula Christi membra
 continebant excellenter, & excedenter omnem uirtutem her-
 barum, & quorumcumq; unguentorum. In cuius rei testimo-
 nium dicitur Luc. 6. quod omnis turba quærebat Christum
 tãgere, quia uirtus de illo exibat, & sanabat omnes. Tertio
 autem hoc fecit, vt ostenderet, quòd in illuminatione peccã-
 toris à cecitate peccati, quæ fit per gratiam, uult regulariter,
 vt causæ secundæ concurrant, & signanter motus liberi arbi-
 trij per detestationem peccati. Nam vt dicit August. de uerbis
 Domini, ser. 11. Sine uoluntate tua nõ erit in te Dei iustitia.
 Esse enim potest iustitia Dei sine uoluntate tua. Sed in te esse
 non potest, nisi per uoluntatem tuam, quia qui fecit te sine
 te, non iustificabit te sine te, hæc ille in forma.

S E C V N D V M dubium est. Cur Christus misit prædictum
 cæcum ad distantem locum, scilicet ad natatoria Syloe, quæ
 erant ex opposita ciuitatis parte, extra tamẽ urbem? Respon-
 deo, huc iussit cæco Christus ad consultandum Iudæorum du-
 ritiam. Nam illic eundo oportebat ipsum transire per me-
 dium ciuitatis Hierusalem, & sic ab omnibus uideri cum lu-
 to super oculos. Demum illac transire redeundo cum apertis
 oculis. Postquam ergo iudæi uiderunt eum cæcum euntem,
 & uidentem redeuntem, meritò credere debuerunt in ipsum
 Christum. Quod tamen minimè fecerunt. Quinimmo ipsum
 miraculum quantum potuerunt impugnaverunt, vt postea di-
 ceret. Nunc ergo impij, & increduli iudæi excusationem non
 habent de peccato suo, vt habetur Iohan. 15.

T E R T I V M dubium est. Ex quo homo ille cæcus erat
 etiam à natiuitate, mirum est quomodo Christus præcepit
 ei, vt iret ad natatoria Syloe, quæ erat iuxta urbem, vt dictũ est,

ut in ipsis se laetaret. Erant enim ad radicem montis Sion, secundum glo. ord. Respondeo, Christus, qui hoc præcepit cæco nato, non præcepit, ut solus illic iret. Et ideo potuit esse, ut conductorem habuerit. Insuper potest dici, quod Christus, qui illi præcepit illic ire exterius, potuit esse eius ductor interius, sp̄al. Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectā. De origine autē huius fortis refert magister in historia scholastica, quod cum Manasses Rex Iuda faceret secari Esaiam prophetam terra linea, eo quod ipsum reprehenderet de malis suis, cepit valde fitire dictus Esaias. Qui tamen minime potuit obtinere porum, etiam aquæ frigidæ ab ipso rege. Quod videns recurrit ad Dominum per deuorā orationem. Et ecce mox fons diuinitus cepit erumpere de terra. Qui in altum saliens, ascendit vsque ad os Prophetæ Domini, & sic potatus est diuinitus. Et ideo bene interpretatur dictus fons Syloe, idest missus, vt habetur in euangelio, eo fortè quod à Domino fuisset missus ad ipsum Esaiam, Vel in signum, quod illic esset à Christo mittendus cæcus, de quo hic agitur, prout rei probabit euentus.

M Y S T I C E secundum gloss. ord. iste cæcus à natiuitate significat genus humanum, quod rectè dicitur cæcum à natiuitate, eo quod statim natum excecatur fuit per priuationem luminis diuinæ gratiæ, & hoc ad procurationem diaboli. Postquam ergo genus humanum per annos plurimos sic excecaturum stetit, tandem illius miserum patet misericordiarum, & qui illuminat cæcos. sp̄uit in terram, proprium filium in mundum istum destinando. Deinde lutum fecit ex sp̄uto suo vnitus cum puluere terræ. Hoc autem fuit quando in effectu Dei verbum humanæ carni fuit vnitus. Et tunc facta est quasi quedam mixtura, quando scilicet Dei filius factus est homo, & ediuerso homo factus est Deus, idest factum est, vt Deus esset homo &c. Ex isto autem sanctissimo luto tunc liniti sunt oculi cæci nati, & visum recepit, quando, scilicet Dei verbum factum caro operatum est salutem nostram in medio terræ, illuminādo fidem in cordibus Christi fidelium. Et hoc significatum fuit per Longinum, qui in lanceatione lateris Christi visum recepit. Iohan. 19.

M O R A L I T E R exponendo hunc textum tria sunt principaliter viuenda.

PRIMÒ

PRIMÒ enim videndum est, quid significet iste cæcus. Certè significat quemlibet peccatorem; iuxta illud Sophoniæ, i. Ambulabunt, ut cæci; quia Domino peccauerunt. Item Sap. 2. Excecavit eos malitia eorum; & nescierunt sacramenta Dei, uidelicet considerando quantæ sint dignitatis utilitatis, necessitatis, pœnalitatis, scilicet, quantum ad indigne suscipientes ea, & huiusmodi. De hac cœcitate figura legitur 4. Reg. 25. de rege Sedechia, quem captiuū tenens rex Nabuchodonosor ab eo ut unq; oculum erui fecit, & tādē ipsum in carcerem reclusit. Rex Nabuchodonosor est diabolus, Sedechias pauper peccator, quem captiuū tenet; postquā ad peccatum attraxit ipsum. Quo factō eruit sibi utrunque oculum animæ. Primò quidem dextrum, ut nō uideat quanta bona peccando amittit, Eccl. 9. Qui offenderit in uno; multa bona perdet. Secundo oculum sinistrum sibi eruit; ut nō uideat; neque cogitet quanta mala peccando incutrit; tam in presenti, quā in futuro. Finaliter autem ipsum in carcerem perpetuum recludit; quando in morte infelicē animam ad inferna secum trahit, Mat. 5. Ligatis manibus, & pedibus mitte eum, &c. Ecce ergo miserabilis, & periculosa cœcitas pro qua orare debemus Dominū, ut nos ab eā liberet, dicentes. A cœcitate cordis, libera nos Domine. Quemadmodum ergo cæcus in iudicando sæpe decipitur, quia ubi credit ire ad orientem, sæpe uadit ad occidentem. Item à cane, uel puero sæpe ducitur. Item plerumque non timenda timet, & timenda non timet. Item ubi latere se putat quandoq; ab omnibus intuetur. Sic etiam peccator rectè uadit ad infernum eum tamen falsè speret ire ad cœlum. Item ducitur ab effectu carnali. Item timet pœnas huius sæculi, & non inferni. Item uidetur à Deo, ab angelis, & omnibus Sanctis, à dæmonibus, & ab hominibus frequenter. August. in regula de communibus uita clericorum. Videtur omnino, & à quibus se uideti non arbitrat. Ecce quid cæcus iste significat.

S E C U N D U M videndum est, quomodo, & unde illa cœcitas spiritalis causatur. Certè causatur suo modo, sicut & cœcitas corporalis. Cœcitas autem corporalis causatur multipliciter. Primò quidem ex uehementi, & imanissimo uento; Sic & cœcitas animæ frequenter causatur ex maximo uento superbiæ. Sicut patet de illis, qui suscitati de pul-

Ser. Quadr. G. Pep.

Ii

uere,

uere, & stercore, vt sedent cum principibus, & solium gloriæ teneant, decognoscunt se. Vnde diabolus videtur mirabilibus, & dicere illud Zach. 12. Omnem superbum percussuram cœcitate. Secundò verò causatur cœcitas corporalis ex puluere iniecto abundanter in pupillam oculi. Sic & cœcitas spiritalis causatur ex abundantia temporalium, & per auaritiam, Eccl. 20. Munera excecant oculos potentium, Figura de hoc Thobia. 2. de stercore hirundinis, quod cadens super oculos ipsius Thobia, eum totaliter excecavit, Stercora sunt temporalia bona, secundum illud Apost. Phil. 3. Omnia arbitratus sum, vt stercorea, vt Christum lucrifacerem. hæc igitur stercorea sunt, quæ excecant oculos multorum. Tertio autem causatur cœcitas corporalis ex intenso ignis ardore. Sicut videmus de fabris, cocis, & aliis, qui habent sæpe de prope accedere ad ignem, quod habet communiter debilem visum, Sic spiritaliter cœcitas animæ causatur ex ardore ignis concupiscentiæ, Psal. Super cecidit ignis, supple, luxuriæ, & non viderunt solem per recordationem diuinorum iudiciorum, quo olim fecit Deus de luxuriosis, & carnalibus hominibus. De hoc figura legitur Iudi. 16. de Dalida, cuius medio, & occasione, seu magis proditione, captus fuit, & excecatus vir eius Sanson. Dalida in proposito est carnalis concupiscentia, Sanson spiritus rationalis, quem sæpe dicta Dalida suis blanditiis prodic inimicis demonibus. Et hi sunt Philistin dictum Sansonem medio Dalidæ excecantes. Quartò etiam causatur carnalis cœcitas ex vehementi claritate, sine ab excessiuo sensibili. Nam excellens sensibile corrumpit sensum. Vnde multi excecati fuerunt per corruscationes, & similia. Sic spiritaliter cœcitas animæ causatur occasionaliter propter nimiam præsumptionem claritatis sui sensus, ingenij, aut intellectus. Vnde videmus frequenter viros literatos, & de sua scientia superbientes cadere in magnos, & graues errores, Ecce cœcitas animæ. Qui enim fecerunt, & seminauerunt magnos errores in Ecclesia, nisi viri magni, & literati? volentes quidem sapere plusquam oportet sapere, suam quoque scientiam ad indebitum finem ordinantes. De quibus potest intelligi illud verbum Apost. Roma. 1. Cum cognouissent Deum, non sicut Deum glorificauerunt, aut gratias egerunt, sed eua-

nuauerunt

nuauerunt in cogitationibus suis, & obscuratum est insipiens cor eorum, &c. Ecce cœcitas mentis, quæ etiã causatur eisdem modis in suo genere, quibus causatur cœcitas corporalis.

TERTIO videndum est, quomodo potest remediari contra huiusmodi cœcitatem, & quomodo potest curari. Circa quod notandum, quod tribus modis potest curari. Primò quidem per memoriam mortis. Eccl. 7. Memorare nouissima tua, & in æternũ, &c. Et Hiero. 3. parte Epist. suarũ, Epist. 85. Non facile in peccata labitur, qui se moriturum cogitat, & Deum sibi fore iudicem non ignorat. Ista autem memoria mortis valens ad prædictum effectum significatur per hoc, quod Christus ex luto liniuit oculos cœci nati. Nam linire oculos luto, est memoriam mortis in corde suo habere. Secundò verò potest curari cœcitas mentis per propositum vitæ melioris. Hoc autem significatum est per hoc, quod Christus misit cœcum natum lutum super oculos habentem ad natoria Syloe. Qui enim quaerit remedia salutis, iam habet bonum propositum vitæ melioris, & quodammodo incipit bonus fieri. In cuius figuram legitur Luc. 17. de decem leprosis, quod cum irent ad sacerdotes legis, ut se illis ostenderent, prout Christus illis iusserat, mundati sunt in via. Tertio autem potest curari dicta cœcitas per veram confessionem oris. Hoc autem significatum est per hoc, quod cæcus natus postquam lauit se in fonte Syloe, venit videns. Nam plerique veniunt ad sacramentum confessionis cœcitate per culpam, quam per damnabilem ignorantiam, qui tamen inde redeunt clarè videntes, tam per gratiam, quam per fructuosam discreti confessoris instructionem, qui eos erudit multipliciter, utpote ostendendo illis commissorum delictorum suorum grauitatem, status in quo iacuerunt periculositatem, & quam deinceps tenere habebunt viam salutarem. Ecce quid prodest confiteri discreto confessori. Bene ergo scribitur, & consulitur de poeni. dist. 6. qui confiteri vult, cum dicitur, Qui vult confiteri, debet quaerere sacerdotem scientem ligare, & soluere, ne si cæcus cæco ducatur præter, ambo in foueam cadant.

QVÆRIT forsã aliquis, quomodo potero cognoscere, quod in fonte confessionis sim illuminatus per gratiam? Respondeo hoc tibi signum sit, Sicut enim corporaliter illu-

minatus maculas etiam minimas in veste sua uidet, & inde eas abiicit, sic & tu si illuminatus fueris per gratiam in sacramentali confessione, cognosces, & uidebis in ueste conscientiae tuae minima peccata, si qua ibi lateant, & studebis ex inde abiicere de illis dolendo, & conterendo, etiam peccata tuu-
dendo. Num sicut in ueste munda, & alba, modica macula mox percipitur, in ueste autem nigra, & sordida maculae etiam quandoque notabiles, & grossae non uidentur, ita in proposito, &c.

SECVNDÒ principaliter in praesenti euangelio fit mentio de miraculi impugnatione circa caeci nati illuminationem. Haec autem impugnatio siue examinatio fuit quadruplex. Prima fuit uicinorum. Secunda pharisaeorum, Tertia parentum. Quarta eorundem pharisaeorum.

PRIMA igitur impugnatio dicti miraculi fuit uicinorum, de quibus legitur in textu euangelij, quòd cum dictus cecus rediret de fonte Syloe apertis oculis, dicebant adinuicem. Nonne hic est, qui sedebat, & mendicabat? Aliqui dicebant, quia hic est. Alij autem dicebant nequaquam, sed similis est illi. Sed ipse cecus hanc impugnationem sufficienter eliminat, cum ait illis. Quia ego sum. Causa autem dictae contro-
uersiae fuit, quia uisus illi restitutus immutauerat faciem eius,

MORALITER autem per hoc significatur, quod peccator per confessionem lotus, & à domino per gratiam illuminatus, non ultra recognoscitur à demonibus, eò quod mutatus sit in uirum alterum. Et de hoc habes pulchrum exemplum in speculo exemplorum dist. 4. exemplo 4. de quadam muliere Romana, quae conceperat, & pepererat filium ex proprio filio. Vide ibi. Cumque uicini interrogassent dictum caecum quomodo uidisset, ait illi. Ille homo, qui dicitur Christus lutum fecit ex spũto, &c. Et sic patet de prima impugnatione dicti miraculi, & de satisfactione ad impugnationem.

SECUNDA impugnatio dicti miraculi fuit pharisaeorum. Ad quos adduxerunt praedicti uicini hominem, qui illuminatus fuerat. Erat autem sabbatum in die illo. Hunc ergo cum interrogassent pharisaei, ait illis. Lutum posuit super oculos, &c. Quo audito aliqui impugnabant ipsum miraculum dicentes. Non est hic homo à Deo, qui sabbatum non custodit. Alij autem, ut boni, dicebant. Quomodo potest homo peccator
haec

haec signa faceret? Et schisma erat inter eos. Iterum interrogauerunt eum pharisaei dicentes. Tu quid dicis de isto, &c. Ille autem dixit, quia propheta est, Ecce digna, & sufficiens satisfactio ad dictam impugnationem secundam. Et uerè bene, & catholice respondit cecus illuminatus, quia Christus fuit Propheta ille magnus iudaei promissus Deut. 17.

MORALITER. Per hoc, quòd iste cecus illuminatus, interrogatus à pharisaeis, ueritatem non sinit, sed de plano eam confessus est, significatur, quòd quicumque adducitur in iudicium ad referendum testimonium super aliquo dubio, debet fateri ueritatem, quam nouit, alias grauius prouocat Dei iram contra se, ut patet 1. q. 3. quilibet.

TERTIA impugnatio dicti miraculi fuit ex parte parentum, qui ipsum quodammodo impugnabant, licet indire-
ctè, in hoc, scilicet, quòd ueritatem aperiè dicere non audebant, quòd, ut dicit euangelista, timebāt iudaeos, iam enim conspirauerant, ut si quis confiteretur, &c. Propterea eū eos uocassent pharisaei, & interrogassent dicentes. Nonne hic est filius uester quem dicitis, id est, fingitis, quia natus est caecus? Quomodo ergo nunc uidet? Responderunt, dicētes. Scimus quia hic est filius noster, &c. Moraliter multi sunt hodie similes parentibus caeci nati, qui timentes potentes, & nobiles plusquam Deum, nolunt ueritatem dicere, ne, scilicet, incurant malam gratiam eorum, aut ne damnū patientur siue in corpore, siue in bonis exterioribus, pl. Trepidauerunt timore, ubi non erat timor, id est, ubi non erat timendum.

QUARTA impugnatio saepe dicti miraculi fuit eorundem pharisaeorum rursus dicentium eidem ceco nato illuminato. Da gloriam Deo. Scimus, quia hic peccator est. O grauis impugnatio. O horrenda blasphematio. O stupenda iniuriatio uocare eum peccatorem, qui peccatores iustificat, & qui pro peccatoribus mori uenerat. Caetera, quae sequuntur in textu, plana sunt, quae pro uitanda prolixitate pertransleo.

NOTA autem, iuxta historiam, quòd caecus iste dicebatur Cedonius, qui post domini Ascensionem uenit Massiliam cum Magdalena, Martha, & Lazaro. Cuius corpus nunc requiescit honorifice reconditum in Ecclesia S. Maximini ordinis fratrum Praedicatorum in prouincia, multis con-
suetans miraculis. Hunc igitur deprecemur, ut eius me
i i 3 Titus,

Feria quinta

ritis, & precibus Christus Iesus nos illuminet in presentia
cecitare cordis, ut tandem ipsum clare, & nudè videre possi-
mus in celis. Quod nobis concedat, qui, &c.

FERIA QUINTA POST QVARTAM
Dominicam Quadragesimæ.

BAT Iesus in civitatem, quæ vocatur Nain
Luc. 8.]

PRIMA INTRODUCTIO.

LEX Imperialis. C. de his, qui ante apertas
tabulas hereditates transmittunt. I. unica, quæ
incipit, per hanc iubemus circa finem dicit, quod desolatis,
& tristibus est consulendum. Casus est talis. Est aliquis pupi-
lus quo uno, & eodem die perdidit patrem, & matrem, fra-
tres, sorores, cognatos, & quotquot sibi attingebant, quos om-
nes, & singulos eodem die mors invida rapuit. Nonne ergo
talis habet magnam tristitiæ, & desolationis materiam? Vri-
que certè. Et ideo, ut dicit prædicta lex, est tali consulendum
ne in tanta aduersitate desperet, aut ne ex uehementi tristi-
tia mortem incurrat. Ista lex civilis est cõformis legi diuinæ,
de qua Ecclesi. 7. dicitur. Non desis plerantibus in cõsolatio-
ne. Ac si aperte diceret Spiritus sanctos, qui est actor
sacræ scripturæ. Hoc enim est maximum pietatis, & miseri-
cordiæ opus, etiam manus, quàm sepelire mortuos, ut dicit
gl. ord.

MORALITER. Prædicta lex potest tripliciter expo-
ni secundum, quod sunt tria genera desolatorum, & tristium.

PRIMÒ igitur potest exponi de pijs animabus in pur-
gatorio existentibus, quæ sunt certè in maxima tristitia, deso-
latione, & pœna. Prima quidem in maxima tristitia, & hoc
propter carentiam uisionis beatificæ, quamuis ad tempus
spiritus humanus existens in purgatorio interrogaret seip-
sum, dicens illud psal. Quare tristes es anima mea, & quare
conturbas me? Profectò posset respondere, & dicere sibi ipsi,
Fuernnt mihi lacrimæ meæ panes die ac nocte, dum dicitur
mihi per singulos dies, ubi est Deus tuus, a te, supple pro tem-
pore beatificæ absconditus. Nihilominus spera in Deo, quo-
niam adhuc confitebor illi, qui supple, est salutare vultus
mei,

Post IIIII. Dom. Quadrag. 252

mei, & Deus meus. Et tota, quod hic est quæstio de confes-
sione diuinæ laudis cœlestialis. Secundò dicitur animæ sunt in
magna desolatione, eo potissimum, quod non habent conso-
latorem, seu auxiliatorem. Sed à parentibus, & amicis permit-
tuntur lugere, & eiulare multo tempore in illo igne ardentis-
simo purgatorii. Propter quod vnaqueque talis pie alloquitur
amicos, & heredes bonorum, dicens illud Iob 19. Misere-
mini mei, misere mini mei, saltem vos amici mei, quia ma-
nus domini tetigit me. Deinde in pia anima illa conqueritur
de negligentibus auxilium ferre, dicit. Quare persequimini me,
id est, persequi me patimini, sicut Deus, & carnibus meis, id
est, bonis per me congregatis saturamini? Tertiò dicitur ani-
mæ sunt in magna, & indicibili pœna. De qua loquens Aug.
lib. de vera & falsa penitentia ca. 18. & similiter recitatur de
pe. dist. 7. nullus dicit, quod ignis purgatorii, etsi æternus non
sit, miro tamen modo est grauis. Excellit enim omnem pœnã,
nunquam passus est homo in hac vita, &c. Propter ista ergo
tria quanto citius consulendum est prædictis animabus desola-
tis, & tristibus.

TERTIÒ prædicta lex potest exponi de multis timora-
tis viris ac mulieribus, qui cum accedunt ad confessionis sa-
cramentum, videntur quandoque multum desolari, & tri-
stari, & potissimum mulieres, & hoc forte propter peccata
commissa, quasi desperantes de diuina gratia, & misericor-
dia, siue etiam propter varios serupulos quos interdum pa-
tiuntur, siue propter alias causas. Taliter ergo desolatis, &
tristibus consolari debet discretus confessor. Tum ostenden-
do eis, quàm misericors est dominus, quàm pius, quàm beni-
gnus, & quàm dulcis est omnibus peccatoribus quantumcum-
que malis ad eum redire volentibus per veram penitentiam.
Tum promittendo eis auxilium per orationis suffragium, &
ceterorum bonorum, quæ vnquam continget per eun-
dem fieri, dummodo velint se iuuare, & spem suam in domi-
no ponere. Tum paruam, & leuem penitentiam iniungendo.
Sape enim multi, & graues peccatores etiam quasi deso-
lati, & desperati de Dei misericordia, reducuntur ad Deum
per modos prædictos ac similes. Et de hos aliquando expe-
riencia, me certiore reddidit. Vnde & Apo. 1. Theil. 5. vide-
tur alloqui domino, & patres confessorès, eunti ait. Consola-

mini pusillanimes. Si enim medicus corporum consolatur suos patientes, quanto magis medicus animarum sibi confidentes? Et præsertim ubi uider eos trepidare nimium, aut fortè desperare de Dei bonitate. Nihilominus debet obstinatos, & in peccatis suis inueteratos durè, & seuerè increpare. Debet enim discretus confessor esse tanquam arca Moyli, in qua erant uirga, & manna. Virga in proposito significat seueritatem, & duram increpationem confessoris erga obstinatos, & à peccatis abstinerè nolentes, aut proximis iniurias remittere recusantes, & huiusmodi. Manna uerò designat mansuetudinem, quam debet habere erga tristes, & desolatos.

TERTIÒ prædicta lex potest magis ad propositum exponi de illis, qui affliguntur in cordibus suis propter aduersa, quæ superueniunt eis, ut sunt amissio temporalium, mors amicorum, & parentum. De primo habemus historiã Iob. 2. ubi legitur, quòd tres amici Iob uenerunt simul, ut consolarentur eum inter graua, & uaria aduersa constitutum, inter quæ computatur amissio omnis substantiæ suæ temporalis. De secundo similiter legitur historia. 2. Reg. 10. de David, qui misit seruos suos ad Amon regem filium Amon, ut consolarentur eum super morte Naas patris sui. Itẽ Iohã. 11. legitur, quòd Iudæi uenerunt ad Mariam, & Martham, ut consolarentur eas super morte Lazari fratris earum. Taliter etiam desolatis, & tristibus aliquando consulere uobis Christus, sicut in effectu ostendit per historiã presentis Euangelij, ubi legitur, quòd cum ipse uidisset mulierem uiduam mirabiliter flentem post feretrum, in quo deferebatur corpus unici filij sui, ut sepeliretur, consolatus est eam uerbo, dicens illi, Noli flere. Item factò restituens ei filium suum ueraciter resuscitatum.

SECUNDA INTRODUCTIO.

A DOLESCENS tibi dico surge Luc. 7.] Scribitur extra de prescriptionibus ca. 1. quòd incipit placuit, quòd sententiæ retractata omnia restituntur in pristinum statum. Casus est talis. Aliquis ditès mouet processum contra uicinum suum pauperem ratione alicuius fundi, iniuste tamen eum uexans. Nihilominus officarij forsap muneribus, & donarijs corrupti proferunt sententiã in fauorem diuitis. Quo fit ut pauper ponatur extra possessionem suam, Quod uidens,

de

de consilio peritorum appellat, & euocat materiam ad superiore curiam, in qua obtinet sententiam pro se. Qua obtemperata petit reponi in possessione sua priori. Diues autem contradicit. Quid ergo iuris in hoc casu? Certè debet reponi in priori possessione sua, quia, ut diffinit concilium Africanum per dictam decretalem, sententiã retractata omnia restituntur in pristinum statum.

MORALITER, Deus iudex iustus, & fortis dupliciter indicat, & sententiã causas ante eum delatas. Primò modo secundum presentem iustitiã. Secundò modo secundum finalem eius ordinationem. Secundus modus iudicandi sententiã, & materias à Deo nunquam reuocatur, dicente Psal. In persona Domini. Quæ procedunt de labijs meis, non faciam irrita. Primus autem modus bene reuocari potest, quinimo se quenter reuocatur, iuxta illud de pœn. dist. 1. nouit. Nouit, inquit. Amb. Deus mutare sententiã, si tu noueris emendare delictum. Quod quidem uerbum intelligitur secundum gl. de sententiã comminationis. Et de hoc habemus historiã de Ninuiis, de quorum ciuitate prædixerat propheta in spiritu Domini, dicens, Adhuc. 40. dies, & Ninue subuerteret. Ionã. 2. Et tamen hæc sententiã immutata est postquam ipsi Ninuitæ pœnitentiã agere ceperunt. Idem habes de rege Ezechia, qui fuerat dictum per prophetam ex parte Domini. Dispone domui tuæ, quia morieris tu, & non uiues. Et tamen non est, tunc mortuus. Istæ ergo sententiæ, & consimiles sunt magis comminationariæ, quam assertoriæ, seu diffinitiuæ. Propter quod dicunt doctores theologici, quod si Deus reuelaret alicui suam futurã damnationem, non deberet propterea desperare, sed deberet hoc accipere per modum comminationis. Ecce quomodo primus modus quo Deus iudicat, aut reuelat aliquid esse faciendũ, reuocari potest (Et hoc insinuatur per hoc, quòd Christus reuocauit de morte ad uitam quandã adolescentẽ, de quo legitur in Euang. hodierno, cum ait illi, Adolecens tibi dico surge. Quem etiam restituit in pristinum statum, scilicet. Idem merendi, & demerendi.

In presenti ergo Euang. de tribus principaliter fit mentio, uidelicet, De miseria humana ibi. Ecce defunctus efferebatur, &c. De pietate materia, ibid. Et hæc uidua erat, De potestate diuina, ibi. Adolecens tibi dico surge.

PRIMO

Feria quinta

P R I M O igitur fit mentio. &c. Pro quo notandum, quod ut refert Lucas postquam Christus curauit seruum Centurio nis, qui iacebat paralyticus in ciuitate Capharnaum ibat in ciuitatem, quæ uocatur Naym, quæ est ciuitas Galilee, distans à monte Thabor per duò milliaria. ut dicit glo. ord. Et ibant cum eo discipuli eius. Ecce sancta societas. Et turba multa. Non tamen omnes eadem mensre post illum, ibant quia alii ex curiositate. Alii propter sanitatem recuperandam. Alii ut ipsum reprehenderent. Alii, ut proficerent in doctrina eius. Notanter autem dicit Euangel. quod turba multa sequebatur Christum, quia commune est pauperibus, & simplicibus, atque idiotis sequi Christum, & prædicationes. Diuites autem circa terrena se occupant. Vnde Augustinus, libro octauo cõfessi. Surgunt indocti, & cælum rapiunt, &c. Sequitur. Cum autem appropinquaret portæ ciuitatis, ecce defunctus efferebatur, &c. Ecce humana miseria, scilicet, mors, cui subiacer omnis proles Euz, iuxta sequentia metra. Est commune mori, mors nulli parcat honori. Diuites, & foris veniunt ad funera mortis. Vnde Psalm. Quis est homo, qui uiuet, & non videbit mortem? Quasi diceret. Nullus, quia, ut habetur Hebr. 9. Statutum, est omnibus hominibus semel mori. Est ergo simile de morte sicut de acuta falce, quæ deiecit in testam omnem herbam tam siccam, quam uiridem, ita in proposito de iuene, & sene.

C I R C A autem istam primam partem euangelij quæruntur aliqua dubia.

P R I M O quæratur quare Dominus rapit frequenter per mortem adolescentes, & elegantes iuuenes, interdum relinquens super terram viuere senes infirmos, atque calamitosos homines in nullo utiles mundo.

A D hoc dubium potest primo responderi in generali, quod Deus, ita facit, quia ita uult, & ita sibi placet, nec suæ uoluntati possumus assignare aliam rationem, & hoc ex parte ipsius uolentis, non enim licet dicere ei, cur ita facis Iob 11. Vnde legitur in Vitis patrum, quod cum B. Ant. de hoc admirans cogitaret, facta est uox ad eum de celo dicens. Ant ad te ipsum intende, & de iudicij Dei non te intromittas, quia ea te scire non conuenit. Nihilominus in particulari, & ex parte rei uoluntatis possumus assignare plures rationes cur Deus, ita facit.

P R I.

Post IIII. Dom. Quadrag. 254

P R I M A est ne tales adolescentes diu uiuendo insolescant, siue ex confortio malorum, siue ex propria iniquitate, siue aliunde. Vnde Sapiẽ. 4. Placens Deo factus dilectus, & uiuens inter peccatores translatus est, raptus est, ne malitia mutaret intellectum eius, aut ne fictio deciperet animam illius. Ex quo patet, quod multi morientes in adolescentia, aut iuuentute saluantur, qui forte damnarentur, si ulterius superuenerent.

S E C U N D A ratio huius est, ne ubi tales sunt mali, fiant diu uiuendo deteriores, Psalm. Viri sanguinum, & dolosi non dimidiabuntur dies suos. Tum, quia peccata, & signanter carnalia, consumunt corpus. Tum, quia tales plerumque immiscunt se brigis, sequuntur bella, & huiusmodi, & ibi frequenter occiduntur. Tum, quia si diu uiuerent, nimis opprimerent bonos. Insuper in dies augerent suam damnationem. Et ideo quodammodo ad eorum utilitatem fit, quod cito morientes descendant in infernum. Esa. 28. Ego dixi in dimidio dierum uestrorum uadam ad portas inferi.

T E R T I A ratio est indignitas mundi. Et ista ratio respicit tantum bonos, quos quandoque cito aufert Deus de mundo, quia nec parentes, nec mundus dignus erat tales habere. Vnde de uiris iustis dicit Apосто. Hebr. 11. Quibus dignus non erat mundus. Item Grego. lib. 3. dialogorum dicit, quod malitia remanentium mereretur, ut hi, qui prodesse poterant, festine subtrahantur.

Q U A R T A ratio est, ne tales ubi boni sunt diu uiuendo imitentur scelera parentum, & fiant participes coinquinatio nis eorum, & per consequens æternæ damnationis eorundem. Et propter hanc causam secundum August. lib. 1. q. 1. noui, & veteris testamenti. q. 13. infantes in sodomis simul, cum parentibus cremati sunt, ne scilicet, diu uiuentes exempla sequerentur parentum. Nam, ut postea ibidem subdit idem Augst. perdifficile est natos de malis progenitoribus, & inter nequissimos educatos, vel conseruatos, mentem suam temperate ad disciplinam Dei sequendam.

Q U I N T A ratio est propter peccata parentum. Constat enim ex communi doctrina Sacre Scripture, atque sanctorum doctorum, quod Deus aliquando punit temporaliter, siue corporaliter filios propter peccata parentum, secundum, quod

quod ipsemet loquitur Exo. 20. dicens. Ego dominus zelotus & fortis uisitans iniquitatem patrum in filios in tertiam, & quartam generationem eorum, qui oderunt me. Et de hoc erat manifesta historia. 2 Reg. 12. de filio quem genuerat Dauid in adulterio ex Berfabee, qui in poenam peccati patris mortuus est. Patet ergo solutio ad dubium primum.

S E C U N D O queritur, iuxta illud antedictum uerbum. Ecce defunctus efferebatur, supple. ad sepulchrum. Vtrum prostrat animabus defunctorum, quod eorum corpora honorifice sepeliantur in locis sacris. Hanc quaestionem mouet Beatus Aug. in lib. de cura pro mortuis agenda. Et similiter post eum Beatus Tho. 4. sen. dist. 45.

P R O solutione huius quaestionis praemittendum est, quod olim uarijs modis se habuerunt uiuentes circa caduera parentum suorum. Nam apud Romanos olim hominum corpora non sepeliebantur in terra sicut modo, sed cremabantur, & postmodum ossa integra conseruabantur, prout refert Plinius in naturalis historia lib. 7. c. 54. Unde in huius rei testimonium in nonnullis partibus huius Regni Franciae adhuc ad perpetuam huius rei memoriam restant uestigia, sicut uidere est in quibusdam turribus super litus fluminis Ligeris, concauitatem non habentibus, quae Gall. uocantur pillem. Et hoc forte propter corruptionem linguae, quia rectius diceretur pirem, Latinae autem pyrae, uel pyramides. Nam secundum Catholicam pyram quam pyramis a pyr descendit. Pyr autem Graece, ignis dicitur Latine. Et est pyra, uel pyramis secundum eundem quaedam alta structura, quae antiquitus fiebat supra sepulchra nobilium atque diuitem. Apud autem Massagetas huiusmodi corpora mortuorum decoquunt, & a uiuentibus parentibus deuorantur, prout narrat Hiero. contra Iouiu. c. 36. Vbi refert de ipsis Massageris, & uerbis dicens quod huiusmodi gentes illos miserimos putant, qui aegrotatione moriuntur. Et ideo parentes, & cognatos cum ad senectam ueniunt iugulatos deuorant, rectius esse dicentes, ut se a porius quam a uermibus comedantur. Tybarenti, quos prius dicebantur, senes in patibulis suspendunt. Hircani uolucris, & canibus semiuuos projiciunt. Caspij bestijs mortuos exponunt. Scythae eos, qui a defunctis amati sunt, uiuos infodiunt cum ossibus mortuorum. Braetricanibus ad hoc ipsum

sum nutritis senes obijciunt. Quam quidem consuetudinem cum Nicanor Alexandriae praefectus emendare uoluisset; penae provinciam amisit haec omnia Hiero. ubi supra. Eadem etiam refert Cicero de Tuscul. quaestionibus lib. 1. Aliorum autem consuetudo est defunctorum parentum caduera in terram sepelire, sed intra domos suas, sicut sunt Aegyptij secundum eundem Cicero. ubi supra. Cum tamen leges Imperiales uetent mortuorum corpora intra ciuitates sepeliri, ut patet. C. de religiosis, & sumptibus funerum. l. mortuorum. Et hinc est, quod in antiquis ciuitatibus plerumque reperiuntur coemiteria extra muros posita. Ecclesiae autem consuetudo est sepelire defunctorum corporum in cimiterijs dedicatis, & ad hoc deputatis. Quae quidem coemiteria debent adiacere ipsis Ecclesijs Deo pariter dedicatis, ut patet 13. q. 1. c. 1. quod incipit, Dicecesani.

H I C ergo omnibus praemissis, respondendum est ad propositam quaestionem ex dictis Aug. in lib. de cura pro mortuis agenda dicit, quod dignis sepultura non uiuat mortuos, nisi ad hoc, ut dum uiuunt ubi sunt reposita corpora eorum, quos dilexerunt, etiam Sanctis tanquam patronis illos susceptos apud Dominum adiuuandos orando commendat. Propterea, inquit, idem August. monumentum id apertissime ostendit; eo quod moueat mentem. Haec ille. Non ergo de per se obest bonis sepultura nihil etiam tum asinis, aut nulla. Hoc autem idem Aug. li. 1. de ciuit. Dei. c. 13 dicens; quod multa corpora Christianorum etiam sanctorum Martyrum terra non tenet, secundum illud Psalm. Posuerunt mortalia, super corpora seruatorum tuorum escas uolatilibus caeli; carnes sanctorum tuorum bestijs terre. Effunderunt sanguinem eorum; tanquam aquam in circuitu Hierusalem, & non erat, qui sepeliret. Similiter non prodest malis praeciosa sepultura; quinimo magis obest illis. Et de utroque loquens Greg. in dialogis, lib. 4. Et similiter recitatur in decre. 13. q. 2. cum grauias; dicit sic. Cum grauias peccata non deprimunt, tunc prodest mortuis, si in Ecclesia sepeliantur, quia eorum proximi quaerentes ad eadem loca sacra ueniunt, suorumque sepulchra aspiciunt; recordantur. & pro eis domino praeces fundunt. Nam quos grauias peccata deprimunt, non ad solutionem, sed potius ad maiorem damnationis cumulum, eorum corpora

corpora in Ecclesiis ponuntur. Quod melius ostendimus si ea quæ diebus nostris gesta sunt, breuiter narremus. Ibi ergo consequenter narrat idem Greg. plures, & quidem horribiles visiones, & historias omni stupore plenas, quas hic inserere volui propter eos, qui non habent copiam dicti libri dialogorum. Prima est de quadam moniali, quæ propter peccatum linguæ accepit à domino damnationis sententiam. Cuius corpus cum in ecclesia sepultum fuisset, inde mirabiliter cruciari visa est à custode Ecclesiæ. Secunda est de quodam lubrico viro de ciuitate Brixie, cuius corpus cum in Ecclesia inhumatum fuisset, reuelatumq; Episcopo loci fuisset, ut inde eieceret dictum cadaver, illeque hoc faceret tardaret, die trigesimo inopiata, & subita morte interiit. Tertia est de quodam episcopo, qui dicebatur Valentinus, hic enim vitam valde lubricam duxerat, propter quod post mortem nocte quadam media videntibus Ecclesiæ custodibus duo reterrimj spiritus, pedes eius quadam ligatura stringentes, foras ipsum traxerunt. Mane autem facto cum sepulchrum eius apertum fuisset, vacuum repertum est. Quarta historia est de quodam in chore Romano valde diuite, huius ergo cadaver cum post mortem fuisset more diuitum sepultum intra Ecclesiam B. Iuuarj martiris, iuxta portam S. Laurentij, sequenti nocte audiente custode Ecclesiæ spiritus eius es ipsius sepulchro cepit clamare, dicens, ardeo, ardeo, à Deo. Cumque dictus custos hoc ipsum vxori suæ denunciaffet, & illa veritatem scire volens, sepulchrum ipsius aperiri fecisset, corpus illius minime ibi repertum fuit. Ex his ergo exemplis, inquit ipse Greg. colligitur, quia hi quos peccata grauias deprimunt, si in sacro loco sepeliri se faciant, restat, vt etiam de sua præsumptione iudicentur, quatenus sacra loca eos non liberent, quinimmo culpa temeritatis eos accuset. Hæc ille. Merito ergo quilibet tali potest cum improperio dici illud Esa. 12. Quid tu hic, idest in ecclesia, facis, aut quasi, quis hic, idest quasi venerabilis, & deuotus catholicus, sicut etiam sepe ipsa descriptio de super apposita coninet. Quia excidisti tibi hic, idest intra cancellos ecclesiæ sepulchrum, excidisti in excello memoriale diligenter in terra tibi tabernaculum. Ecce pompa, & factus, quem adhuc uiuentes procurant plerique miseri peccatores nobiles, & diuites post mortem suis cadaveribus putridis exhi-

exhiberi, Sed audiat, quæso, quilibet talis quid in Esaia sequitur. Ecce Dominus asportari te faciet, supple de loco sancto suo, quo dignus non es, sicut asportatur gallus gallinaceus, idest facile, & sine labore, ac resistentia. Vel dic, quod sicut gallus gallinaceus, qui capō dicitur, portatur ad forum pedibus ligatis, & capite in terram versa, ita, & viri nobiles, ac diuites, qui ob pompam eligunt sepeliri intra ecclesiam, quorum tamen animæ descendunt in abyssum inferni, tandem scilicet in generali iudicio, ligatis manibus, & pedibus, iuxta domini sententiam mittentur in tenebras exteriores. Matth. 8. Et sic pateat de secunda quæstione.

TERTIÒ quæritur iuxta illud verbum præsentis euangelij. Et turba ciuitatis multa cum illa. Vtrum prosit associare corpora hominum mortuorum ad sepulchrum, vel etiã ea sepulturæ commendare? Respondeo, Certè hoc magui meriti est apud Deum; per quod etiam procuratur, & fouetur charitas, & amicitia inter mortales. Insuper quadam peculiari Dei gratia, tales præseruantur interdum à multis periculis, & malis. Vnde narrat Valer. Max. lib. 1. de Simonide Poeta, quod cum semel mare nauigans ad licus applicuisset, & corpus inhumanatum iacēs sepelisset, nocte sequenti admonitus in somnis ne proximo die nauigaret, interim quieuit. Qui autem illo die nauigare ceperunt, fluctibus, & procellis petierunt. Refert etiam idem ibidem de eodem Simonide, quod cum semel in quodam loco cenaret, subito nunciatum est ei, duos iuuenes ad ianuam stare, instanter rogantes, ut ad eos continuo accederet, qui cum domum exisset, neminẽ reperit. Eodem autem momento triclinium collapsum omnes conuicias oppressit. Ecce quomodo dictus Simonides propter prædictum pietatis opus in sepeliendis humanis corporibus bis euasit mortis periculum, semel quidem in mari, & alia vice super terram firmam. Taliter etiam agentes valde commendant historiæ sacræ: pariter & non sacræ. Et quidem quantum ad historias sacras possent multa adduci ex vitro; testamta. Primo quidẽ in veteri testamto legitur Thobiam multum laudatum propter huiusmodi pietatis opus. Insuper, & meruisse illuminationem oculorum suorum. Vnde Angelus Gabriel dixit ei, quando sepeliebas mortuos, & derelinquebas prandium tuum, & mortuos abscondebas in domo tua, & noctis

Feria quinta

de noctis silentio sepeliebas eos; ego obtuli orationem tuam domino, Thob. 12. Secundò uero in nouo testamento multi commendantur in euangelio illi probi uiri Nicodemus, & Ioseph ab Arimathia, qui sepultura dignissimi corporis Christi denotissime, arque officiosissime operam dederunt. Similiter in plebisque historijs, & Sanctorum passionarijs legitur, qualiter multi sancti martyres apparuerunt illis, qui honorifice sepeliebant eorum corpora, opem de caelo illis pro mercede promittentes, & tandem æternam mercedem. Quantum etiam ad historias non sacras; utpotè paganorum, & infidelium, legitimus in Valer. Max. lib. 5. cap. de humanitate, quòd ipsemet Valerius valdè commendat Iulium Cæsarem, qui caput sui hostis Pompeij sibi per regem Aegypti destinatum, honorifice contremati, & sepeliri fecit. Item commendat ibidem Hannibalem, qui successiuè tres hostes suos Romanos captos, & occisos honorifice sepeliri fecit. Hi autem fuerunt Pæulus, Græchus, Marcellus. Et breuiter ad commendationè prædictorum facit, quòd sepelire mortuos computatur inter pietatis opera, ut patet Thob. 4. Qui ergo sic agunt maximè meritum apud Deum acquirunt, sicut facere solent nonnullæ deuotæ mulieres, aut uirgines Deo dedicatæ in quibusdam hõspitalibus. Qui nero timore mortis, aut horrore cadauerum formidant implicare se talibus, saltem ad instar populi ciuitatis Naïm associare dignentur corpora mortuorum cũ ad sepulturam deferuntur: sic enim in nonnullis locis obseruari solet, in quibus sunt quædam confraternitates ob honorem alicuius Sancti, uel sub titulo defunctorum. Et quicumquæ de numero talium sunt, tenentur associare corpora confratrum mortuorum de domo ad ecclesiam, & de ecclesia ad locum sepulturae, quòd ualdè laudabile est, Et sic patet diffusè de primo, &c.

SECVNDÒ principaliter in præsentì euangelio fit mentione de pietate materna, cum subditur. Et hæc uidua erat. Et per consequens magis desolata ex morte unici filij sui, propter quòd fiebat, ut postea inuenerit. Nec certè mirum, quia multa eam ad hoc trahebant, & prouocabant. Primum sexus, quia mulier. Mulieres enim cum magis abundant in humido, quàm uiri, faciliores sunt ad flendum. Vnde de eis dicitur, quòd flendo sanantur à tristitia. Secundum propinquitas, quia

Post IIII Dom. Quadrag. 257

quia mater. Mater enim communiter plus diligit filium, quàm pater, tum quia certior est, quòd erit suus, quàm pater, tum quia plus illa dedit de substantia sua, quàm pater. Tertium enim dicit Amb. de Abraham lib. 9. 6. Tertium status, quia uidua erat. Et per consequens carebat magis consolatore, & de quo consideret. Quartum sexus ex parte mortis, quia filius. Secus si filia, à qua non speratur à parentibus tantum auxilium sicut a filio. Et præterea, quia illa postquam est matrimonio iuncta, solet relinquere matrem, & sequi virum suum. Filius autem manet in domo in æternum, iuxta domini sententiam. Iohan. 8. Quintum amissio totius spei, quia vnicus filius matri suæ erat. Si enim alios filios illa habuisset, inde mitigari suus dolor potuisset. Ecce quam multiplicem occasionem flendi habuit hæc uidua. Et ideo rationabiliter consolatus est eam Deus totius Consolationis Dominus noster Christus, cum quo etiam ab infantia creuerat miseratio, dicens illi, Noli flere. Ecce officium Christi, scilicet consolari desolatos, ad quòd etiam missus fuerat a patre in mundum, secundum illud, Esa. 61. Ut consolaret omnes lugentes Sion, &c. Ideo paraclerum, i. consolatorem se nominat ipse Christus loquens apostolis suis & dicens illud Iohan. 4. Alium paraclerum dabit uobis pater, id est Spiritum Sanctum. Ac si diceret, Vsq̃ue modò sui paraclerus uester, sed amodo habebitis alium paraclerum, scilicet Spiritum Sanctum.

QVABERTVR utrum sit uitiosum flere mortem filij sui, aut amici. Videtur, quòd sic ex uerbis Christi ad prædictam mulierem uiduam flentem filium suum mortuum, cuit ait,

NOLI flere. Responsio. Dupliciter contingit flere mortem filij, aut cuiuscumque amici, uidelicet, moderatè, & immoderate.

PRIMVS fletus non prohibetur neque a Christo in uerbis prædictis, neque a quocumque prudenti uiro. Quinimo ad hoc nos hortatur sacra script. Eccl. 2. 2. dicens, Super mortuum plora, defecit. n. lux eius, id est corporalis uita. Sic. n. egit sanctus ille propheta. Hieremias. qui dicebat. Quis dabit capiti meo aquam & oculis meis fontem lachrymarum. & plorabo die ac nocte interfectos filia: populi mei? Eiusdem 6.

Ser. Quadrag. G. Pep.

KK Quantus

Feria quinta

Quauis forte ipse Hieremias magis fletet mortem spiritua-
lem populi sui, quàm corporalem, Insuper sancti Patriarchæ:
eguntur fleuisse mortem uxorum suarum. Vnde Gen. 24. legi-
tur Abraham fleuisse mortem uxoris suæ Saræ, quanuis illa
senio defecisset. Nam mortua est anno vitæ suæ 127. vt habe-
tur ibidem. Item David fleuit steru magno mortem filij sui
Amon occisi à fratre suo Absalon, 2. Reg. 13. Similiter fleuit
postmodum mortem ipsius Absalon, 2. Reg. 18. Item ipsemet
Christus quanuis temperatissimus, fleuit tamen super sepul-
chrum Lazari. Iohã. 11. Item Magdalena fleuit mortem Chri-
sti secundum quòd Iohã. 20. de ea scribit euang. dicēs, Maria
stabat ad monumentū foris plorans. Item legitur de B. Am-
br., quòd cum audiebat obitum alicuius uiri boni, flebat amare,
tum quia ipsum præcedebat in gloria, tum quia tale auxilium
subtraçtum esset à fidelibus. Similiter B. Bern. multum amare
fleuit obitum fratris Humberti. Item fleuerunt discipuli
B. Martini obituū eius. Similiter, & discipuli B. Dominici pa-
tris nostri, s̄m, q̄ de eo canit ecclesia. O spem miram quæ de-
disti mortis orare flentibus dū pmisisti te profuturum stari-
bus. Imple pater qd̄ dixisti, &c. Non desunt penè infinita exē-
pla eorū qui fleuerūt mortes iustorū, aut amicorū suorū, nec
tñ inde reprehendunt, imo laudant, quia moderate fleuerunt.

SECVNDVM fletus, qui est immoderatus irrationabilis
femineus, & indecretus, reprobatur per Apost. Paulū. 1. Tess.
4. dicentem, Fratres nolimus vos ignorare de dormientibus
ut non contristemini sicut cæteri, qui spem non habent, id est
qui non credunt, nec sperant in generalem corporum resur-
rectionem. Super quo dicit gl. ord. allegans Aug. Necessè est
vt contristeteris, sed ubi contristaris, consoletur te spes futuræ
resurrectionis, infirmitas afficit, sed fides reficit. Dolet huma-
na conditio, sed sanat diuina p̄missio. Vnde Leuit. 19. Non
incidētis super mortuos carnes uestras, quemadmodum supp.
pagani, & infideles faciunt, qui spem resurrectionis non ha-
bent. Quis ergo de morte filiorum non sit multum dolendum
neque immoderate flendum, per pulchrè persuadet. Sene. lib.
de amissione liberorum, ponens dialogum inter sensum, &
rationem. Vbi primo loquitur sensus dicens, Heu amisi libe-
ros meos. Deinde sensui responderet ratio dicens, Stultus es,
quia fles casus mortalium. Quid istud aut nouum aut mirum
quòd

Post IIII. Dom Quadrag. 258

quòd liberos amisisti? Quam rara est sine isto casu domus,
Quid si infelicem voces arborem, quòd stante ipsa cadunt
sua poma? Et hic tuus fructus erat. Nemo extra istū vulneris
positus est. Dicuntur ex plebeia domo immatura funera. Du-
cuntur & ex regia. Deinde replicat Sensus dicens, Sed ego fi-
lios meos superstitēs expectauerā, & optauerā. Ratio, Sed hoc
nemo tibi promiserat. Sensus. Perierunt nati mei. Ratio. Ha-
beat eos cuius magis erāt quā tui. Apud te morabanter præ-
cario. Educandos illos tibi fortuna mādauerat. Recipit illos
nō abstulit. Hæc Sen. Talem est excessiuū, & immoderatū fle-
tum super morte filiorum reprobatur cōsuetudo paganorum, &
præcipue eorum, qui Thraces nuncupantur. De illis. n. refert
Vale. lib. 2. de institutis antiquis, dicēs, q̄ hmōi gentes deflēt
natiuitates filiorū suorū, & cum læticia celebrant funera om-
nium morientium. Ratio. n. primi est, quia nascentes intrant
labores, & pericula humanæ vitæ. Ratio verò secūdi est, quia
motientis ab hmōi malis cripiuntur. Si ergo illi Thraces, qui
non ponebant carnis resurrectionem, nec celestem gloriam,
sic gaudebant de morte amicorū suorum, concluditur, quòd
valde reprehensibiles sunt illi Christiani, qui immoderate, &
consolabiliter lamentantur mortes suorum paruulorum, pa-
rentum, atque amicorum. Hunc itaque immoderatum, &
excessiuum fletum reprobauit Christus in euangelio hodie-
no, cum ait mulieri viduæ. Noli flere, supple immoderate.

ALLEGORICÈ secundum Amb. super Lucam lib. 5.
Ista mulier vidua significat Ecclesiam militantem, quæ pro
tanto dicitur vidua, eo quòd non habet præsentiam corpora-
lem sui sponsi, quanuis illi non desit per præsentiam spiritua-
lem, quæ sit per gratiam, siue per præsentiam sacramentalem,
iuxta illud Mat. 28. Ecce ego vobiscum suum vsque &c. Fi-
lius autem huius mulieris viduæ est quilibet Christianus, qui
tunc moritur spiritualiter quories peccat mortaliter. Quo
facto adsunt dæmones parati eum deferre ad sepulchrum
inferni cum diuite Epulone. Quod videns pia mater ecclesia
lachrymatur, sicut lachrymabatur sancta illa vidua Monica
perditionem filij sui Augustini. Huius ergo mulieris viduæ,
id est sanctæ matris Ecclesiæ fletus, & lachrymas conspiciēs
pater misericordiarum, filium suum, id est peccatorem insti-
tuit uiuum per gratiam.

Feria quinta

MORALITER. Per istum adolescentem mortuum designatur quilibet peccator. Nam sicut de isto adolescente tria dicuntur in presenti Evangelio, videlicet quod erat mortuus, quod efferebatur extra domum sepeliendus, item quod plangebatur à multis, ita in proposito quilibet in mortali peccato existens est vere mortuus spiritualiter, quia caret vita gratiæ. Item est frigidus per defectum ignis charitatis, & similiter ponderosus propter gravitatem culpæ. Psal. Iniquitates meæ supergressæ sunt caput meum, & sicut onus graue grauata, &c. Secundò iste mortuus, idest, peccator euicitur in mortis articulo extra domum huius mundi, & portatur sepeliendus in infernum. Sunt autem quatuor portiores fortissimi ipsi illi deferentes, qui sunt præsumptio nimia de diuina misericordia, spes diuini vinendi, perseverantia in malo, & finalis desperatio de Dei misericordia, & gratia. Tertio iste mortuus plangitur à iota curia cælesti, & signanter ab angelis sanctis. Nam sicut gaudium est angelis Dei super uno peccatore penitentiam agente, vt habetur Luc. 15. ita quodammodo contristamus sanctos illos angelos cum peccamus, & cum conspiciunt nos ad sepulchrum inferni male uiuendo properare, vt dicit deuotus Bern. in uigilia natiuitatis Domini ser. 2. Et sic pater de secundo principali.

TERTIO principaliter in presenti euangelio fit mentio de diuina potestate. Ibi, Adolescens tibi dico surge. Solius enim diuinæ potentia, & uirtutis est suscitare mortuum ad uitam, eò quod à priuatione ad habitum naturaliter non est regressus. Sequitur. Et resedit, qui erat mortuus, & cœpit loqui, & dedit illum, &c.

QUAERITUR circa hoc miraculum, cur Christus uoluit aliquos à mortuis resuscitare, maximè cum per multa alia signa probasset sufficienter uirtutem suæ diuinitatis. Ad hanc questionem possunt assignari multæ rationes. Sed de multis tantum unam prosequemur. Et hæc est, ut taliter resuscitati referrent obtinatis, & incredulis peccatoribus uisus ab ipsis in alio sæculo. Vnde Greg. in suo dialogo. libr. 4. ad propositum loquens, dicit, quod superna pietas ex magna misericordia suæ largitate disposuit, ut nonnulli etiam post exitum uitæ redeant repente ad corpus, & tormenta inferni, quæ audita non crediderunt, saltem uiso pertimescant,

Post IIII. Dom. Quadrag. 259

scant, & alijs narrent. Vnde ibi refert de duobus, qui post mortem deducti sunt ad loca tormentorum infernalium, qui postmodum ad corpora redierunt, & alijs narrauerunt terribilia, & horrenda quæ illic uiderant. Horum autem unus dicebatur Petrus, qui fuerat monachus ex regione Hyberniæ ortus. Hic enim referebat cunctis se uidisse innumera flammarum loca, & in eisdem flammis quosdam huius sæculi potentes, quos aliquando nouerat, suspensos se uidisse asserere. Propter quod tantis postmodum se uigilijs, atque ieiunijs constrinxit, ut inferni eum uidisse tormenta, & si tacerent lingua, conuersatio sancta, & austerior loqueretur. Hæc Greg.

ALLEGORICE prædicta adolescentis resurrectio, typam gerit future resurrectio generalis. Nam sicut hic dicit Christus. Adolescens tibi dico surge, ita tunc clamabit, & dicit. Surgite mortui uenire ad iudicium. Vnde satis ad propositum refert B. Bernardus. ser. 2. de uirginibus, quod cum B. Germanus Antiochodoren. Episcopus Romam pergens uenisset ad ciuitatem Eduesem, diuertit se ad tumulum B. Cassiani, quem proprio uocauit nomine dicens. Quid hic agis frater Charissime? Ad quem B. Cassianus. Dulci, inquit in pace requiesco, & aduentum Redemptoris expecto, in quo mihi dicitur. Cassiane tibi dico surge, &c.

MORALITER sicut in resuscitatione adolescentis multa concurrerunt, uidelicet, Christi ad matrem flentem compassio. Loculi tactus, Clamor Christi dicentis, adolescens tibi dico. Deinde secuta est adolescentis resurrectio. Consequenter matri datio. Postremo Christi à populo laudatio. Ita suo modo contingit in spirituali suscitacione peccatoris ad uitam gratiæ. Primo enim ibi Dominus quodammodo comparitur matri Ecclesiæ flenti mortem spiritualem filij sui, quæ non cessat pro ipsius suscitacione orare Dominum, & ad ipsum preces. & ambasciatores bonorum operum mittere. Secundò Dominus tangit loculum, cum corpus flagellat, ut suscietur spiritus intus mortuus. Tertio clamat exterius per predicatores suos. Similiter, & intus per bonam inspirationem. Psal. Audra quid loquatur in me Dñs Deus. Quarto sequitur spiritus prius mortui per culpam, suscitatio per gratiam, cum homo incipit habere de peccatis suis ueram contritionem,

Feria Sexta

Quinto, datur matri suæ Ecclesiæ, ut illi reconcilietur, quod sit per peccatorum integram confessionem. Sexto, incipit populus glorificare, & benedicere Deum in ipsius suscitati satisfactione, & uitæ emendatione, qui prius fuerat scandalizatus de ipsius mala uita, & præuacatione. Ecce igitur quomodo iste adolescens datus est nobis in exemplū resurgendi ad gratiam, ut sic tandē ad celestem peruenire possimus gloriam. Quam nobis concedat, qui in Trinitate perfecta,

FERIA SEXTA POST QUARTAM Dominicam Quadragesimæ.

RAT quidam languens à Bethania, Iohan. 11, PRIMA INTRODUCTIO.

LEX Imperialis. C. de precibus Imperatori offerendi. l. nec damnosa, dicit, quod nec damnosa fisco, nec iuri contraria postulari oportet. Et nota, quod fiscus fisci est sacculus, seu bursa, in qua publicus census Principis reponitur. Casus ergo est talis. Quidam fingens se nobilem, & de sanguine regio, semel accessit ad quandam Regem Franciæ petens elemosynam, & dicens illi. Beau cousin laumosne pour l'amor de Dieu à ce poure Gentilhomme. Hoc est dictū latinæ. Pulcher cognate detis elemosynam huic pauperi nobili homini. Quo audito interrogauit cum Rex ex qua parte attrineret, sibi, & esset eius cognatus. Cui ille, ex parte Adæ. Et mox iussit rex sibi dari unicum turonum. Est autem turonus minima petra monetæ currentis in Francia. Cumque alter diceret non deceret tantum regem, & tam potentem dare unicum turonum, ut illi rex. Pulcher cognate si omnibus cognatis meis ex parte Adæ uellem tantum dare, parum remaneret mihi. Quia ergo iste turonanus petebat magna, & per consequens damnosa fisco, & quodammodo iuri, & æquitati contraria, ideo exauditus non fuit à rege iuxta desiderium suum.

MORALITER multi multa petunt à Domino, quæ minime obtinent, sed fraudantur à desiderio suo. Et tales sunt in triplici differentia.

PRIMI sunt, qui iniqua, & iniusta petunt, ut pote illæ quæ Deo displicent, aut quæ propriæ saluti contrariantur, siue

Post IIII. Dom. Quadrag. 260

siue quæ æquitati, & iustitiæ aduersantur. Da exemplum de eunte ad furrum, qui orat Dominum, ut bene prosperetur in furto. Quia enim petitio talis hominis est iniqua, & æquitati contraria, ideo non obtinet à Domino, quod petit. Nescit. n. diuina iustitia patrocinium dare criminibus, ut dicit Grego. in quadam homil. Et idem iudicium est de omnibus illis, qui petunt à Domino, ut possint prosperari in malis suis, & ad fines suos peruersos, & damnatissimos posse peruenire. Similiter illi iniqua, & iniusta petunt, qui quærunt à Domino uindictam, & ultionem de aduersarijs suis, & inimicis, utpote rogantes Dominum Deum, ut tales possint male mori, perpetuo damnari cum mille dæmonibus, & huiusmodi. Horum autem malitia, stoliditas, & irreuerentia ad Dominum in hoc patet, quod ipsi uolunt esse iudices inimicorum suorum, eos ad talem, vel talem penam condemnantes, & demum Deum tortorem, & executorem talis pænæ, quæ eis placet illos pati constitutes. Et de talibus loquens Augu. ser. 2. de B. Stephano, sic ait. Aduerte ò peccator, quod iudex per seipsum reum non condidit, sed iubet, & tortor occidit. Tu ergo cum oras Dominum, ut occidat inimicum tuum, te facis iudicem, & Deum constituis tortorem. Sed responder tibi Deus, dicens. Non ero tortor tuus circa peccatorem, sed liberator, quia nolo mortem peccatoris, sed ut conuertatur, & uiuat. Hæc ille. Ecce quomodo aliqui iniusta petunt à Domino.

SECUNDI sunt, qui petunt à Domino ea, quæ iusta sunt, & sancta, ut sunt illi, qui petunt gloriam æternam. Sed tamē hæc iusta iniuste petunt, quando in peccato sunt, atque in eo permanere uolunt. unde Psal. Iniquitatem si aspexi in corde meo, non exaudiet Dominus. Item de talibus scribitur Iac. 4. Petitis, & non accipitis, eod quod male petatis. Circa quod notandum, quod aliud est malum petere, & male petere. Ille enim malum petit, qui rem illicitam de se, & à Deo prohibitam petit, ut prius est. Sed ille male petit, qui cum sit iniustus, mercedē iusti, & uiri boni petit, non proponens à peccato abstinere. Et tali sic petens nihil lucratur. Ut enim dicit Isido. de summo bono libro 3. cap. 7. sicut nullum medicamentum proficit in uulnere quandiu in eo ferrum latet, ita nihil proficit oratio illius, cuius adhuc dolor in mente, vel odium manet in peccatore. Hæc ille.

Feria Sexta

TERTIo potentes sunt, qui absolute, & simpliciter petunt, atq; impetrare festinant ea, quæ cum conditione, & modificatione sunt petenda. Sicut patet de illis, quæ neq; secundum se mala sunt, neque similiter secundum se bona, sed magis neutra, & indifferentia. Verbi gratia, aliquis patitur penuriam temporalium, alius punitur graui, & longa infirmitate, alius diu in matrimonio manens caret prole, & huiusmodi. Nullus ergo talium debet absolute petere à talibus malis liberari, sed totum debet committere diuinæ prouidentie, dicens. Domine Deus tu melius me nosti quid saluti meæ expediat, & quid nō. Et ideo totū tibi committo, vt tribuas, quod mihi magis expedit, vnde August. super psalterium exponens illum versum. Deus exaudi orationem meam, auribus percipe obsecrationem, &c. Dicit sic. Circa temporalia fratres charissimi nō petatis aliquid quasi fixum, sed quod Deus scit vobis expedire. Quid enim vobis expediat omnino non scitis. Aliquando enim quod putatis prodesse, obest, & quod putatis obesse, prodest. Aegri enim estis, nō iſte medico dicitare, quæ medicamina velit vobis opponere. Si doctor genitum Paulus dicit, scilicet, Rom 8. Quid oremus, sicut oportet, nescimus, quanto magis nos hoc ipsum nescimus? Et idem iudiciū est, quando talia petimus, & oramus pro proximis nostris, & charis amicis. Cum ergo oramus pro talibus, siue pro bonis, siue pro alijs, vt potè pro propria infirmitate, aut aliena, non petimus absolute à Domino, quod iudicamus, aut q̄ videtur nobis bonum esse, sed totum in voluntate, & beneplacito Dei ponamus, vt illud conferat, quod nouit nobis, aut illo pro quibus oramus expedire. Sic enim docuerunt nos facere due sorores Lazari ægrotantis, quæ, vt legitur in præſenti Euangelio, miserunt nunciū ad Christum, qui illi diceret ex parte earum. Ecce quem amas infirmatur, totum illi committentes, siue vitam, siue mortem.

SECUNDA INTRODUCTIO.

LAZARE veni fotas. Iohann. 11.] Scribitur extra de foto competenti. ca. p. opoſuiſti, quod legitime per suum superiorem citatus, etiam dero, quod mutauerit dicecesim, teneatur parere suæ iurisdictioni, eo quod per solam citationem tenet iurisdictionem. Casus est talis. Aliquis clericus de Dicecesi Ebroicensi citatur auctoritate Domini officialis Ebroicensis ad cer-

Post IIII. Dom. Quadrag. 261

certum diem. Quo audito ille transiit potestatem, & intrat aliam Dicecesim, credens per hoc subterfugere forum sui ordinarij. Quid iuris in hoc casu? Certè ad hoc respondet Grego. 1 X. per præallegatam decretalem, q̄ ex quo talis est citatus, teneatur parere iurisdictioni sui ordinarij quocunque vadat.

MORALITER notandum, quod diu est, quod sumus citati ad comparandum, & respondendum coram illo distriſſimo iudice Christo superbis, quæ nobis obijciuntur. Et illa sunt vniuersaliter omnia peccata tam moralia, quam venialia, quæ comisimus, ex quo sumus super terram. Vadamus igitur quocunque voluerimus, quia non possumus euaſtere manum, aut iurisdictionem eius. Vnde Psal. Quo ibo à spiritu tuo, & quo à facie tua fugam? Si ascendero in cœlum, tu illic es. Si descendero in infernum, ades. Si sumpsero, &c. Attingit ergo iurisdictione huius Episcopi, seu iudicis à fine vsque ad finem fortiter, nec est, qui se abscondat à care eius. Maxime cum dicat Matth. 28. Data est mihi omnis potestas in cœlo, & in terra. Iste autem iudex contra morem aliorum citauit mundanos homines in propria, dicens. Nisi penitentiam habueritis, omnes perhibebitis. Luc. 13. Deinde eodem citari fecit per Apostolos suos, quando post resurrectionem suam dixit eis illud Marc. vlt. Euntes in mundum vniuersum prædicate Euangelium omni creaturæ. Qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit. Qui vero non crediderit, condemnabitur. Similiter Apostolus Paulus citauit ipsum mundum, quando dixit illud. 2. Corinth. 5. Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Iesu Christi, vt recipiat vnusquisque prout gessit, &c. Tandem in fine sæculorum citabit mundum ipse Christus per illum Archangelum, qui per angulos terræ clamabit, dicens. Surgite mortui venite ad iudicium. Ecce quam frequenter Dominus citauit mundum, & tamen miseri, & obstinati peccatores ad eum per penitentiam venire contemnunt. Dicitur enim 5. quæstio. 2. censemus. Item. capit. relatum, quod citari debent per certos dies expectari. Quis si venire contempserint, tunc procedendum est ad sententiam contra eos. Sic etiam Dominus postquam diu expectauerit peccatores ad penitentiam, tandem procedet ad sententiæ diffinitionem contra eos saltem in die iudicij.

Sed

Sed quid est, quod legitime citatus per suum superiorem tenetur comparere, etiam dato, quod dicecesim mutauerit? Certè per hoc significatur, apertè, quod etiam mortui, qui mutauerunt locum præsentem, tenentur parere iurisdictioni Christi. Et istud manifestè insinuat per mysterium Euange- lii hodierni. Vbi legitur, quod Lazarus mortuus ad vocem Christi resurrexit à mortuis, &c.

IN præsentem ergo Euangelio de tribus principaliter fit men- tio, videlicet, De sororum circa fratrem languentium, quia sollicitatione, ibi. Miserunt ad Iesum, &c. De Christi benigna subuentione, ibi. Lazarus amicus noster dormit, sed, &c. De Lazari manifesta suscitatione ibi. Lazare veni foras.

PRIMÒ igitur fit mentio, &c. Vt refert enim Io. Euangeli- sta. Erat quidam languens Lazarus, (supple, nomine. Et n. Lazarus, proprium nomen hominis. Leprosus autem dicitur, qui lepram patitur. A Bethania. Ecce locus in quo aegrotabat, de castello Mariæ, & Marthæ sororum eius. Et est sensus, quod dictus Lazarus aegrotabat in Bethania, quæ erat uelut quodam castellum, id est, parua uilla, quæ post mortem patris ces- serat in sortem dictarum sororum. Hierusalem autem saltem pro parte cesserat in sortem ipsius Lazari. Sed, quia sæpe con- tingit fratres visitare sorores suas propriis habitationibus, & quandoque ibidem à casu infirmari, sic etiam factum est in proposito. Et nota, quod Christus frequenter ibat Bethaniã gratia hospitij, sed absque mysterio. Nam Bethania, quæ in- terpretatur domus obedientiæ, significat, quod apud veros obediētes, & signanter in domibus claustralium sub uerba obe- diētiæ uiuentium libenter hospitatur Dominus per gratiã. Sed, quia plures fuerunt mulieres appellatæ hoc nomine, Ma- riæ, ideo ne æquiuocetur hic exprimit Euangelista ex actio- ne, quæ nam fuerit hæc Maria, cum subdit. Maria autem e- rat, quæ unxit Dominum unguento, & extersit pedes eius capillis suis. Sed de hoc plenius loquitur Euangelium feriæ quintæ hebdomadæ sequentis. Ideo nihil ad præsens. Sequi- tur. Miserunt ergo sorores eius ad Christum dicentes. Domine, ecce quem amas infirmatur. Pendente autem tempore quo nuncius currebat ad Christum, piæ sorores consolaban- tur fratrem suum languentem, dicentes sequentia uerba, uel similia, secundum Aug. de uerbis Domini. ser. 52. Fratres

pa-

patientiam habe. Ecce enim misimus cursorem ad Dominum nostrum Christum, quem speramus citò venturum, & omni- no sanaturum. Quibus forte ille respondebat, dicens. O bo- næ sorores experior in me metipso, quod morbus viget, & læ- gior inualefcit. Putatis, ne eum non uidebo? Putatis, ne me adhuc uiuentem inueniet? Puto uerisimiliter, quod si præuenerit mortem meam conferet mihi plenam salutem, sicut, & multis alijs contulit, ut potè, languido iuxta piscinam quiescenti. Itè seruo Centurionis paralytico. Similiter, & mulieri sangui- nis fluxum patienti, & similibus. Deinde iunctis manibus cla- mare cœpit melius quo potuit, di. Veni, ueni Iesu bonæ, festi- na, ne tardaueris, quia præmunt me languores mortis, & cir- cundederunt me dolores inferni. Tu ergo unica spes mea. Tu singulare refugium meum. Tu auditor meus, & qui non despicias sperantes in te, ueni, & succurre mihi nunc, & in ho- ra mortis. Tandem autem nutu diuino languore ingrauescen- te, ille spiritum domino commendans, & ualde dicens sororibus, uiam uniuersæ carnis est ingressus, hoc autem per- misit dominus, ut maius appareret sequens miraculum. Et propter eandem causam Christus noluit festinatur illuc ue- nire, quinimmo audito nuncio, mansit in eodem loco duo- bus diebus, ut haberet in textu. Quæritur circa obitum La- zari. Vtrum licuisset, tunc sororibus suis petere ab eo, ut post mortem reuelaret eis statum suum. Et ista quæstio est communis omnibus alijs uidentibus amicos suos morti pro- pinquos. Ad hoc dubium respondet beatus Thom. quodlibet. 3. artic. 22. dicens, quod aliquis potest hoc requirere à morien- te dupliciter. Primò quidem quasi dubitans de fide, & de sta- tu alterius sæculi, & quasi tentando si ita sit, ut dicitur. Se- cundò uerò, ut magis prouocent orare pro decedente, cog- nita eius necessitate. Qui ergo primo modo hoc petit, pec- cat grauiter. Qui uero secundo modo, non peccat. Qui ta- men hoc requirit isto secundo modo, & illi à quo requirit, uterque debet totum submittere diuino iudicio, & benepla- cito, utpote dicendo, si Deo placuerit, hæc beatus Thomas in sententia, ubi supra. Et ad hoc propositum duplicem histo- riam afferemus. Prima est de eodem beato Thoma, & socio eius, qui dicebatur magister Romanus, eiusdem ordinis, hi enim tanquam fideles amici, & quadam peculiari charitate ac fa mi-

ac familiaritate iuncti, inter se compromiserat, interueniente diuino beneplacito, quod qui primo decederet, suo socio postmodum appareret. Contigit autem dictum magistrum Romanum primo decederet. Post dies igitur 15. apparuit eidem Beato Thomæ, dicens, quod tunc primo ibat ad caelum. Interim autem fuerat in purgatorio detentus propter dilationem cuiusdam testamenti, per tot dies cuius executionem susceperat, cum tamen illo tempore 15. dierum fuisse grauius impeditus in lectura Theologiae. Hoc igitur attendant illi, qui per menses plures, & annos multos negligunt equi testamenta defunctorum, quorum curam ultro susceperunt. Secunda historia est de Carolo Francorum Rege, huius nominis octauo. Hic enim rex habebat quendam generosum uirum in curia sua ualde dilectum, & familiarem, adeo, ut ante contractum matrimonium simul dormirent. Ille autem nobilis erat uice dominus Carnuten. Hi ergo duo inter se fecerant similem compromissionem sicut duo priores. Post aliquot igitur annos à dicta promissione dictus Carolus mortem obiit Ambasiæ, satis tamen repente. Et hoc in ipsa nocte, quæ dominicam de ramis præcedebat hora circiter undecima. Et ecce in ipsa hora transitus sui apparuit dicto uice domino, quiesceti in lecto cum uxore sua apud castrum suum, quod dicitur Gallicè la ferte Bernard, propè Vernolium. Quod quidem castrum distat à dicto oppido de Ambasiæ per unam magnam dietam. Modus autem prædictæ apparitionis fuit satis gratiosus, utpote, cum claritate, & uultu iocundo atque subridente. Moxque disparuit uulsum uerbum dicens. Dicitur autem uice dominus excitata uxore sua rem sibi narrauit, asserens dictum regem mortem obiisse. Eadem igitur hora surrexit de lecto, & omisso diligenti præcurfore Ambasiæ competit rem, ita se habere. Hæc autem omnia audiui ex ore generosæ dominæ uxoris eiusdem uicedomini Carnuten. Pater ergo, quod licitum est petere à moriente, ut interueniente diuina uoluntate, uelit apparere superuenienti ad sensum prædictum.

SECUNDO principaliter in præsentī Euangelio fit mentio de Christi benigna subuentione, cum subditur ex ore ipsiusmet Christus. Lazarus amicus noster dormit, sed uado,

uado, ut à somno, &cæt. Aduertendum tamen, quod prius respondens ipse Christus nuncio Mariæ, & Marthæ dicenti ex parte earum. Ecce quem amas infirmatur, ait. Infirmitas hæc non est ad mortem, sed ut filius Dei glorificetur per eam, idest, gloriosus appareat per sequens miraculum. Quod autem subditur, quod diligebat Iesus Martham, & sororem eius Mariam, & Lazarum, designat, quod dominus quamuis diligit omnia, quæ sunt generaliter, nihilominus specialiter diligit tria hominum, genera, uidelicet, actiuos, qui significantur per Martham, quæ satagebat circa frequens ministerium, & sollicita erat, atque turbabatur erga plurima, ut habetur Luc. 7. Item diligit contemplatiuos, qui significantur per Mariam, quæ sedens secus pedes domini audiebat uerbum illius. Ecce uera contemplatio. Item diligit omnes aduersa æquanimiter sustinentes, qui significantur per Lazarum languentem in Bethania. Videat ergo quisque quam partem uult tenere, ut possit eum dominus diligere.

MORALITER. Notandum, iuxta illud prædictum uerbum Christi. Infirmitas hæc non est ad mortem, quod sicut duplex est corporalis infirmitas, uidelicet, curabilis, & non curabilis, siue non lethalis, & lethalis, sic est etiam duplex infirmitas spiritalis. Prima est, quæ non est ad mortem neque spiritali, neque per consequens æternam, saltem ex natura sua, aut de per se. Et hæc est infirmitas peccati uenialis, quod non aufert de per se uitam gratiæ. Non est tamen hæc infirmitas negligenda, sed citò medenda, alias de facili possit inducere depositiue infirmitatem lethalem peccati mortalis. Hoc autem declarat Chryf. homil. 19. exemplo triplici. Primum est de regula. Sæpius, inquit, domos edificantes, unius regulæ excussæ curam non gerentes totam domum perdidierunt. Secundum est de uestimentis. Parua, inquit, in uestimentis fissura facta, nec resarcita magnam dissipationem. Tertium est de torrentibus. Torrentes, inquit, si uel minima ceperint ingressum, totum introducunt fluentum. Hæc ille. Similiter August. lib. de decem chordis dat alia tria exempla. Primum est de duplicibus. Si proiciatur, inquit, quisquam in locum pulicibus plenum, nunquid non moritur ibi? Sic, & modica peccata attenditis fratres, quia modica sunt, sed caute, quia plura sunt. Secundum

Feria Sexta

Secundum est de arenis maris. Si grana, inquit, arenae in nauis amplius, quam expedit mittantur, ut solet fieri in magnis nauibus super mare natantibus, illam mergunt ita, ut pereat. Tertium exemplum est de guttis pluuiae. Quam minutae, inquit, sunt guttae pluuiae cunctis liquet aperte. Et tamen flumina implent, atque domos quandoque deiiciunt. Nolite ergo fratres venialia contemnere, quia parua sunt. haec ille. Haec eodem exempla ponit idem August. ser. 1. Dom. 4. in Quadr. Item super Iohan. tract. 12. Item lib. homiliarium. homil. 42. Sed dicunt venialiter peccantes de modico non esse curandis. Ira enim dicitur. ff. de dolo ma. si oleum. Respondeo, illa propositio non est vniuersaliter vera. Vnde etiam secundum leges ciuiles datur actio pro dolo, ut ratet. ff. de damnato infecto. l. si proprietarius. Est ergo de modico curandum, potissime quando tale modicum disponit ad multum, sicut in proposito. Nam ut habetur Eccle. 19. Qui spernit modica, paulatim decider. Et sic patet de prima infirmitate spirituali, quae non est de per se lethalis, est tamen cauenda pro consequentiam. Alia autem est infirmitas spiritualis, quae ex natura sua, & de per se est lethalis, seu mortalis, cuiusmodi est infirmitas peccati mortalis. haec enim infirmitas auferit de per se vitam gratiae, iuxta illud Ezech. 18. Anima quae peccauerit, ipsa morietur. De prima ergo infirmitate videtur posse intelligi illud Christi responsum ad nunciu Mariae, & Marthe, cum ait. Infirmitas haec non est ad mortem. Non autem de secunda, quia reuera est ad mortem spiritualem, & aeternalem.

S E Q U I T V R in textu. Post haec dicit Christus discipulis suis. Eamus in Iudaeam iterum. Et haec per verba Christi secundum gloss. ord. significatur mystice, quod in fine seculi redibit Christus per fidem ad Iudaeos, qui tunc conuertentur ad ipsum mediante praedicatione Heliae, & Enoch. Tunc enim reliquiae Israel saluae fient, ut habetur Esa. 10. Nam tunc fiet vnus ouile, & vnus pastor, ut praedixit ipse Christus Iohan. 10. Discipuli ergo Christi audito illo verbo. Eamus in Iudaeam iterum, timentes pelli suae, & similiter ne intentaretur mors magistro suo, dixerunt ei. Rabbi nunc, idest ante paucos dies, iudaei querebant te lapidare, & iterum, &c. hoc autem fuit quando ipsis iudaeis quaerentibus Christo. Si tu es Christus, dic nobis palam, & eo respondente. Ego, & pater vnus sumus.

sustu-

Post IIII. Dom. Quadrag. 264

stiterunt lapides, ut iacerent in eum. Quod videns, illis relictis abiit trans Iordanem, ut habetur Iohan. 10. Respondit Iesus. Nonne 12. horae sunt diei? Ac si aperte diceret. Secut horae sequuntur diem, & non conuerso, ita, & vos debetis me sequi, qui sum lux, & dies, quandiu sum in mundo. Vtrius, dicit Aug. super Iohan. tract. 46. Cum homines uellent consilium dare Deo, Discipuli magistro, serui Domino, aegroti medico, corripuit eos dicens, Nonne 12. sunt horae diei? Quasi diceret. Sequimini me, nolite mihi consilium dare, quos oportet a me consilium accipere. Sequitur. Post haec dixit illis. Lazarus amicus noster dormit. glo. sinterl. hominibus. quidem mortuus est, sed Deo uiuit. Quia, ut dicit Aug. de uerbis Domini, ser. 44. Nemo tam facile excitat dormientem in lecto, quam facile Christus mortuum in sepulchro, hominibus tamen mortuum erat. haec ille. Iterum, & secundo uoluerunt discipuli Christum impedire ne iret in Iudaeam iterum dicentes de Lazaro. Domine si dormit saluus erit. Ac si dicerent. hoc est signum futurae sanitatis in Lazaro, quod dormit. Tertio autem locutus est eis dicens Lazarus mortuus est. Super quo uerbo Aug. de uerbis Domini, ser. 52. facit talem exclamationem, dicens. Si Lazarus mortuus est qui amicus Christus erat, heu peccator Dei inimicus quid patietur? Et gaudeo propter uos, idest propter utilitatem uestram, quia non eram ibi. Quasi diceret. In hoc quod cognosco plenam Lazari dispositionem cum sum corpore absens, potestis cognoscere me esse Deum, qui intueor equae absentia, sicut praesentia. Heb. 4. Omnia uia da sunt, & aperta oculis eius. Sed eamus ad eum, quia ipse per casum non potest uenire ad nos. Dixit ergo Thomas ad condiscipulos. Eamus ergo, & nos, & moriamur cum illo. Quod uerbum exponens August. ubi supra immediate, dicit, quod Thomas ita locutus est ex uehementi amore ad Christum, cum quo potius uolebat mori, quam post eum uiuere. Arbitrabatur enim sibi lucrum mori cum Christo. Haec ille.

Q U A E R I T V R iuxta illud uerbu praedictum. Lazarus mortuus est, gaudeo, &c. Vtrum liceat, gaudere de morte alterius. Pro responsione ad dubium distinguendum est. Aut enim, qui mortuus est, erat bonus, aut malus. Si bonus, tunc licet gaudere uno respectu, & alio tristari. Gaudere, quidem in quantum praecedit ad caelum oraturus pro sibi deuotius, Tristari

Feria Sexta

Tristari uerò in quantum tollitur de medio, qui fortè adhuc multis utilis erat. Et quantum ad hoc legitur de B. Martino, quòd pium est gaudere Martino, & pium est flere Martino. Quis autem liceat gaudere de obitu iustorum in quantum creduntur, & æstimantur cælum conscendere, patet ex uerbis B. Amb. qui lib. de fide resurrectionis c. 2. dicit, quòd ecclesia Natales dies Sanctorum obliuiscitur, & eum diem quo obierunt, celebri solennitate per annos singulos renouat. Si autè qui mortuus est malus fuerat dum uiueret, tunc per accidens licet gaudere de eius morte, in quantum talis mors æstimatur ut illis, & profutura multis, quos ille dum uiueret opprimebat iniquè. sic enim grauis sunt filijs Israel de morte, & submersione regis Pharaonis, atque totius sui exercitus in mari Rubro, ita ut caneret Moyses, & uniuersus populus masculini sexus hoc carmen domino dicentes. Cantemus domino, gloriosè enim magnificatus est, equum & affessorem deiecit in mare. Exo. 15. Consequenter etiam ibidem scribitur quomodo Maria soror Moysi, & Aaron sumpsit tympanum in manu sua. Quam insequentes ceteræ mulieres cum tympanis, & choris canebant omnes pariter dicentes. Cantemus domino, gloriosè enim honorificatus est, equum & ascensorè eius deiecit in mare. Similiter legitur Iudith. 9. quòd cum ipsa Iudith attulisset in sinu suo caput Holofernis in ciuitatem Bethuliz, omnis populus gaudebat cum mulieribus, & uirginibus, & iuuenibus in organis, & citharis. Tunc etiam ipsa Iudith cœpit cantare canticum domino, & c. Similiter Hester 8. legitur, quòd Aman suspensio in patibulo quod parauerat Mardocheo filij Israel exultare cœperunt. Rursum legitur Mach. 8. quòd iudæi valdè gauisi sunt de morte Nicanoris, quem interfecerat Iudas Machabeus cū paucis uiris, utpote tribus milibus. Nicanor autem hostis iudæorum occubuit cū toto suo exercitu, qui erat 35. milium uirorum, ut patet Mach. 15. Patet ergo, quòd licitum est gaudere de infortunio, & morte hostis sui, tamen de per accidens, ut dictum est, pro quanto, scilicet talis mors credit ad magnam pacem, & utilitatem bonorum, & prius oppressorum iniustè. Ita enim dicit Greg. lib. 22. mora. c. 11. Euenire inquit, plerunq; solet, ut nō amissa charitate inimici ruina nos lætificet cum ueniente eo quosdam bene erigi credimus. Si enim de inimici ad

ueritate

Post IIII. Dom. Quadrag. 265
ueritate, & morte, gaudendum non esset, uequaquam. Psalm. diceret. Letabitur iustus cum uiderit vindictam impiorum. Hæc ille. Ex his ergo omnibus patet solutio ad dubium.

S E Q U I T U R in textu. Venit itaque Iesus, sup. Bethaniam, & inuenit Lazarum quatuor dies iam in monumento habentem.

M Y S T I C E secundum gloss. ordin. quatuor dies mortis Lazari, quatuor designant dies mortis spiritualis. Primo. nascitur homo cum originali peccato. Ecce primus dies mortis spiritualis. Deinde uenit ad annos rationales, & tunc communiter transgreditur naturalem legem, quæ dicit in corde. Quod tibi non uis fieri, alteri ne feceris. Tho. 4. Ecce secundus dies mortis spiritualis. Deinde contemnit legem scriptam, mala prohibentem. Ecce tertius dies mortis prædictæ. Consequenter contemnit legem gratiæ, in qua prædicatur uita æterna obseruatoribus illius, & pœna æterna transgressoribus eiusdem. Ecce quartus dies antedictæ mortis spiritualis. Sed nec tales. ex toto relinquit Dei misericordia, quinimmo non cessat clamare, & dicere cuilibet sic mortuo per culpam. Veni foras, idest, exi à peccato in quo iacuisti.

M O R A L I T E R. Per quatuor dies mortis Lazari possumus intelligere peccatorum genera, ut peccatum cordis. Ecce primus dies. Peccatum oris. Ecce secundus dies. Peccatum operis. Ecce tertius dies. Peccatum prauæ consuetudinis. Ecce quartus dies, qui est ceteris diebus periculosior, & damnabilior. Difficilime enim quis resurgit, aut nunquam isto peccato prauæ consuetudinis. Et istud significatur secundum August. de uerbis Domini ser. 43. in fine, per hoc quòd Christus primo fleuit priusquam Lazarum suscitauit, & hoc est, quòd Amos primo dicit Dominus Deus. Super tribus scriberis Damasci, & super quatuor nō conuertam eum. Ecce quam periculosum est ducere peccata in consuetudinem, & facere plenum opus de ipsis, ut in communi prouerbio dici solet. Si ergo, charissimi, contingat uos peccare ex humana fragilitate, passione, aut alias, cito resurgere satagite, ne diu perseverantes in scicibus uestris, tandem inuoluat uos mors æterna.

Feria Sexta

NOTANDVM est autem, quòd Christo venienti, & appropinquanti Bethaniæ, occurrunt illæ duæ sorores defuncti Lazari, videlicet, Martha, & Maria, & quælibet earum cum honesto comitatu, & hoc præcipuè propter reuerentiam magistri sui Christi.

PRIMÒ igitur Martha, vt audiuit forte per præcurso-rem missum ad Christum, qui etiã redeundo præuenit eum apud dominas suas, quòd Iesus venit, occurrit illi. Non quidem sola, sed in suo comitatu habens tres pulcherrimas, & honestas domicellas, etiã ipsi Christo acceptissimas. Prima vocabatur Dilgentia, Et hæc domicella innuitur per illud verbum prædictam, occurrit illi. Præuenit enim veniendo ad Christum sororem suam Mariam, quæ domini sedebat, vt dicit Euangelista, & per hoc mysterium significatur moraliter, quòd multi boni laici operibus vitæ actiue dediti, velocius currunt ad Christum, & ad sermones, quam multi clerici, & cæteri vitæ contemplatiue deputari. Vnde Augustin, libro 8. confess. Surgunt indocti, & cælum rapiunt, & cæt. Secunda domicella vocabatur Fides. Hæc autem domicella exprimitur, & declaratur fuisse in comitatu ipsius Marthæ, cum locuta est ad eum, dicens. Dñe si fuisses hic, frater, & cæt. Ac si dixisset. Domine cum sis vita, credo, quòd te præsentem. Mors minime fratrem meum inuasisset. Huius tamen Marthæ fides imperfecta fuit in hoc, scilicet, quòd tantum credidit Christum per sui præsentiam corporalem potuisse præseruare fratrem suum à morte. Cum tamen æque se haberet Christi potestas ad absentia, sicut ad præsentia. Attingit, enim à fine vsque finem fortiter, & disponit omnia suauiter. Prouerb. 31. Tertia domicella, quam adduxit Martha, vocabatur Spes. Quam quidem domicellam se habere in suo comitatu manifestè insinuauit, cum ait ad Christum. Nunc scio, quia quæcunque poposceris à Deo, dabit tibi Deus. Item, cum Christo dicenti illi. Resurget frater tuus, respondit di. Scio, id est, firmiter spero, quia resurget in resurrectione in nouissimo die. Sed quia non satis est inuenisse dominum, nisi etiã ad hoc ipsum alliciamus, & pro posse nostro attrahamus, secundum illud Eccl. 17. Vnicuique mandauit Deus de proximo suo, ideo Martha domum reuersa uocauit silentio sororem suam Mariam ad Christum, dicens,

M 1.

Post IIII. Dom Quadrag. 266

Magister adest, & uocat te forte sui præsentia, vel etiã uerbo, quamuis de hoc nihil dicat Euangelista.

TERTIÒ, Maria occurrit Christo habēs secum tres honestas domicellas. Prima dicta est uirilis Constantia, seu animosa Fortitudo, quia non obstante iudæorum multitudine, etiã maiorum inter eos, qui illic uenerant, vt consolarentur eam vnà cum sorore sua Martha super recenti morte fratris sui Lazari, quos etiã iudæos ipsa bene nouerat inimicos Christi, & iam conspirasse in mortem ipsius, insuper, & quasi sententiam excommunicationis statuisse, vt si quis confiteretur ipsum esse Christum Dei filium, extra synagogam fieret, & tanquam excommunicatus uitaretur, ipsa tñ omni humano timore deposito, & tanquam ardens in Christo casto, & sancto amore, audito per sororem suam ipsum Christum prope adesse, relictis dominis, & dominabus, illa citò surrexit, & uenit ad eum. Quod uidentes, qui astabant, & re ignorantes, secuti sunt eam dicentes, quia uadit ad monumentum vt pleret ibi, vt refert Euang. Ecce igitur animi Mariæ, constantia, & fortitudo. Et per hoc moraliter instrui-mur debere ire ad Christum, siue per poenitentiam, siue per religionis ingressum, non obstante hominum mundanorum multitudine, forte uolentium nos à tam sancto proposito retrahere. Secunda domicella, quam in suo comitatu habuit Maria ueniens ad Christum, dicta est. Humilitas, quæ exprimitur, cum dicitur in textu, qd cum uenisset ad Christum cecidit ad pedes eius. Ecce profunda humilitas. Hoc autem non legitur soror eius Martha fecisse. Insuper conformiter ad suam sororem confessa est Christi potentiam, quamuis imperfectè, dicens, Domine si fuisses hic, frater meus non esset mortuus. Et per hoc moraliter instrui-mur humiliare nos coram domino quoties ad eum accedimus aliquid postulaturi. Sic enim egit Publicanus ille, qui ex humilitate nolebat oculos ad cælum leuare, sed percutiebat pectus, &c. Luc. 18. Tertia domicella, quam secum habuit Maria, dicta est Pietas, quia fuit ad dominicos pedes prostrata, adeo etiã abundè, ut fontem pietatis, & misericordiæ secundum sensualitatem turbauerit. Et hoc est, quod ait Euang. Iesus autem, vt uidit eam plorantem, & iudæos, qui cum ea uenerant plorantes, infremuit spiritum, quasi iudicium rationis seruans in turbatione, & tur-

Ll 2   bauit

Feria Sexta

bauit seipsum, idest, turbatus est secundum sensualitatem quantum iudicauit expedire secundum rectam rationem, ut scilicet, in hoc ostenderet se esse verum hominem, qui naturaliter compatitur alteri patienti. Ro. 12. Flete cum flentibus. Ista ergo turbationis passio non fuit in Christo vitiosa, sed virtuosa, eò quòd non præuenit in ipso rationis iudicium, sed potius ipsum secuta est, & per eundemmet Christum excitata, ut sic ostenderet se esse hominem verum, ut dictum est. Moraliter autem per hoc significatur quantum debeat homo turbari, quando sentit se mole peccati præsum. Et sic patet de secundo.

TERTIÒ principaliter in hodierno euangelio fit mentio de Lazari manifesta suscitacione. Nam, ut dicit Euangelista, lachrymans est Iesus. Et rursùm fremens in semetipso, venit ad monumentum, Et per hoc moraliter nos docuit libenter debere frequentare cimiteria, & loca sacra, in quibus sepulta iacent amicorum nostrorũ cadauera, aut etiam quorumcunque, & illis impartiri suffragio nostro. Item etiam, ut simus memores mortis. Vnde monumentum dicitur quasi monens mentem, sup. ad memoriam mortis habendam, eò quòd nihil sic reuocat hominem à peccato, sicut mortis memoria. Eccles. 7. Memorare nouissima tua, &c. Propter quòd in religioso monasterio Clareuallensũ ordinis Cisterciensũ in cõmuni coemeterio fratrum semper est vna fossa totaliter parata ad receptationem humani corporis, & altera semiparata. Qui autem prior decedit in dicto monasterio, illic sepelitur. Quo factò mox secunda perficitur, & altera inchoatur pro parte ad instar prioris, & sic consequenter. Sed quare hæc cõgruonia ibi obseruatur? Certè, ut fratres dicti monasterij, qui ex ordinatione domus habent singulis diebus visitare ipsum coemeterium orantes pro defunctis fratribus, magis impetiant suis mentibus memoriam mortis. Item in dicto monasterio est aliud, quod fratres admonet ad mortis memoriam habendam. Illud autem est quidam lapis concauatus, in quo fuerunt corpus sacrum D. Ber. exanime factum fuisse lotum. Vnde talis lapis, siue vacuus, siue aqua plenus semper præ se fert effigiem dicti corporis B. Ber. eo modo quo se habebat dũ ibi lauabatur. Apparet aut dicta effigies ad modũ vmbre, hæc certè duo magna monumenta, seu monumenta mortis.

Et quia

Post IIII Dom. Quadrag. 267

Et quia sequens textus euangelij est planus, ideo ipsum causa breuitatis pertranseo, ad sensum inoralem descendens.

MORALITER ergo notandum, quòd iste Lazarus mortuus significat omnem hominẽ in mortali peccato existentẽ, ut dictũ est. Sed qualiter à morte peccati resurgat, videamus. Est ergo notandum, quòd quæcunque leguntur facta circa corporalem Lazari suscitacionem, etiam suo modo possunt reperiri in suscitacione peccatoris ad gratiam. Primò igitur in suscitacione Lazari Christus de prope accessit, quinimmo usque ad locum sepulchri. Et per hoc denotatur gratia Dei præueniens peccatorem, & quæ præcedit omne meritum hominis iustificandi, de qua in psal. Misericordia eius præueniet me. Secundò Christus consolatus est Martham, & Mariam super mortem fratris earum. Sic, & dominus consolatur peccatorem ad eum redire volentem, ne desperet de uenia. Tertiò Christus lachrymans est, & turbauit seipsum. Et per hoc denotauit feruens cordis contritio, etiam ad lachrymas, si sit possibile, ita, ut peccator possit dicere ad dominum illud psalm. Exitus aquarum deduxerunt oculi mei, quia non custodierunt legem tuam. Quarto Christus iussit sepulchrum aperiri. Ecce otis confessio, per quam aperitur confessori vice dominus peccatum interius latens, quod significatur per corpus mortuorum iacens in sepulchro. Quintò Christus orauit patrem, cum uoluit resuscitare Lazarum. Sic, & confessor debet orare pro peccatore sibi confitente, ut potèd dicendo. Misereatur tui omnipotens Deus, &cæt. Item illud. Absolutionem, & remissionem omnium peccatorum, &c. Sextò Christus clamauit dicen. Lazare ueni foras. Sic, & confessor clamat ad peccatorem resuscitandum per gratiam sacramentalem, cum dicit illi, Autoritate Dei ego te absoluo ab omnibus peccatis tuis. Et tunc peccator exit foras sepulchrum peccati, præsertim, si sit dispositus ad suscipiendum effectum absolutionis sacramentalis. Septimò Christus dixit discipulis suis de Lazaro iam resuscitato. Soluite eum, & sinite abire. Sic etiam dedit prælatis Ecclesiæ potestatem absoluendi in foro penitentiae, quia non est satis esse absolutum in foro Dei per contritionem, nisi etiam peccator absoluat in foro Ecclesiæ per sacramentalem confessionem, & absolutionem.

Ll 3 Et

Et hoc est, quod dicit magister senten. in. 4. dist. 18. Christus, inquit, Lazarum iam uiuificatū obtulit discipulis soluendū, quia, & si aliquis sit absolutus apud Deum per contritionem, non est tamen propterea solutus in facie Ecclesie, nisi iudicio sacerdotis se subijciat. Hæc ille, Soluit ergo confessor peccatorem à peccatis suis suo ministerio, & per consequens à pœna æterna, ipsum tamen ligat ad pœnam temporalem, pœnitentiam salutarem iniungendo. Qua soluta si aliud peccatum non interuenerit, tandem gloriam consequetur æternam cœlum conscendendo. Quam nobis concedat, &c.

SABBATO POST QVARTAM
Dominicam Quadragesimæ.

Go sum lux mundi. Iohan. 8.

PRIMA INTRODUCTIO.

LEX Imperialis. ff. de re iud. l. contumacia, allegans iuricons. Hermogenem, dicit, quod aliquis reputatur contumax, qui postquã fuerit à suo iudice rer uocatus, uel unica vice

pro trinaq; peremptoria appellari solet uenire, & comparete contempserit. Casus est talis. Est, forte aliquis Ecclesiasticus impudicè uiuens. Huius ergo incorrigibilitatem cernens decanus, ruralis denunciatur eum pro tali suo officiali. Quo audito dictus officialis citat eum ad præfixum diem, ut se purget, aut confessus, seu conuictus subeat pœnam condignam. Ille autem non obstante huiusmodi citatione contemnit uenire ad diem præfixum. Quod uidens officialis iterum citat eum, & admonet secundum formam, & practicam iuris & curiæ. Sed nec sic uocatus uult illi parere iudici, ueniendo ad iudicium. Quid ergo iuris in hoc casu? Certè lex præallegata dicit, quod talis debet reputari tanquam contumax. Et ideo officialis potest procedere contra eum tanquam contra contumacem, & Ecclesie rebellem. Ista lex civilis est canonizata. l. 1. quæst. 3. c. 1. tum. Item. 2. 4. quæst. 3. de illicita. Item extra de treuga. ca. treugas.

Moraliter. Ista lex potest tripliciter exponi.

PRIMÒ quidem de mundo in generali, hoc est de mundanis peccatoribus. Nam piissimus Deus audiens, & intelli-

gens

gens multam malitiam esse super terram, olim citauit mundum, uidelicet in lege naturæ, & hoc per Patriarchas, ut saltem recognosceret suam culpam. Sed eū nec fit suos errores agnosceret mundus, secundo ipsum citauit in lege scripta per sanctos prophetas. Sed qui fecerunt impii homines talibus citationibus? Profecto quosdam ex illis occiderunt, alios flagellauerunt, alios turpiter de finibus suis eiecerunt. Postremo in lege gratiæ fecit omnipotens Deus dictos rebelles citari, & frequenter admoneri per benedictum filium suum, clamantem & dicentem illud Luc. 13. Nisi pœnitentiam habueritis, omnes peribitis. Insuper non desinit adhuc miseros peccatores citare, & admonere per prædicatores suos, sed nec sic multipliciter citatus, & admonitus mundus uult reatum suum cognoscere, sed contumaciter renuit ad Dominum per pœnitentiam uenire. Quid ergo de eo sciendum est? Certè una dierum, & fortè citius, quam cœdatur, proferetur sententia excommunicationis contra ipsum, hoc autem fiet in die iudicii, quando scilicet, dabitur mirabilis sententia contra improbos, dicente Domino officiali Christo ad eos. Ite maledicti, &c.

SECUNDÒ prædicta lex potest exponi de quolibet peccatore in particulari. Pro quo notandum, quod sicut aliquis potest esse contumax, & rebellis iudicio humano, ita, & iudicio diuino. Potest autem aliquis esse contumax iudicio humano tripliciter. Primò quidem in non ueniendo. Secundò uero in ueniendo, & non stando, sed ante latam sententiam procaciter recedendo. Tertiò autem stando, & sententiam expectando, sed non propterea reatum emendando.

PRIMÒ igitur potest aliquis esse contumax iudicio humano in non ueniendo, seu in non conuertendo. Et istud iterum potest fieri tripliciter. Primò quidem, quia uenire contemnit fortè dicendo citatori. Ego non ibo in delictum illius, qui misit vos. Secundò, quia malitiosè impedit ne citatio ad ipsum ueniat. Tertiò, quia in fraudem se occultat, & abscondit intra domum suam ne audiat citationem. Et de istis tribus impedimentis habes extra, ut lire non contest. cap. quoniam frequenter. Ita suo modo potest aliquis contumax esse quoad iudicium diuinum in non ueniendo tripliciter.

P R I M O quidem, quia post peccatum commissum non vult statim venire ad iudicium confessionis, & penitentiam, ad quod tamen vocat eum Dominus officialis, & iudex Christus, qui hoc præcipit. Secundò verò, quia impedit per minas, & terrores ne citetur, aut ne illi veritas dicatur, dicens illud verbum Pharaonis ad Moysen. *Cave ne ultra loquaris mihi, & recede à me. Nam, quacunque die apparueris mihi, morietis.* Exod. 10. *Huiusmodi sunt mundani, & grossi peccatores, utpotè principes, & potentes in sæculo, quorum multi minas inferunt prædicatoribus eis veritatem dicentibus.* Hoc etiam quandoque per corpus accipi faciunt, & in carcerem recludunt, aliquando etiam ipsos publico edicto baptizant prohibentes ne à cætero habitent in tectis imperio eorum subiectis. Tertio autem, quia frequenter abscondit se peccator in taberna, nunc in lupanari, nunc in domo suspecta, & hoc ne deprehendatur, & audiat vocem increpantis se de inoleptis suis plurimis. Psalm. *Noluit intelligere, scilicet, corripientem se, ut bene ageret.* Et alibi. *Aures habent, & non audiunt.* Item alibi. *Similitudo eorum sicut aspidis surdæ, & obturantis aures suas, quæ non exaudient vocem incantantium.*

S E C U N D O potest aliquis esse contumax, qui est veniar ad iudicium, non vult tamen expectare sententiæ pronuntiationem, sed cito recedit, quia fortè timet cadere de causa, & ille est contumax quo ad Deum, qui etsi incipiat venire ad Dei iudicium, siue ad penitentiam, non tamen vult expectare finem, sed cito recedit recidivando in peccatum. Luc. 8. *Ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt.*

T E R T I O potest aliquis esse contumax, qui quamvis sit convictus, aut sponte confessus, non vult tamen parere sententiæ iudicis, sic & ille est contumax quo ad Deum, qui etsi confiteatur plene peccata sua, non vult tamen acceptare satisfactionem inunctam à iudice suo, idest, à confessore, ut sunt illi, qui nolunt restituere ablata. Item simoniaci, qui nolunt resignare beneficia, aut officia simoniacè impetrata. Itè ut sunt illi, qui nolunt bono corde parcere inimicis, aut etiam conciliari his, quos verbo, aut factò offenderunt. Hi ergo omnes, ac similes sunt apud Deum contumaces, & rebelles, & per

con-

consequens in fine sæculi excommunicabuntur, & separabuntur de medio iustorum, & detrudentur in carcerem inferni.

T E R T I O prædicta lex magis ad propositum Evangelij hodierni potest exponi de Iudæis, quos Christus etiã in propria vocavit frequenter ad fidem, gratiam, & penitentiam, utpotè illis benigne dicendo illud *Mat. 4.* *Penitentiam agite, appropinquet regnum cælorum.* Item illud eiusdè *11.* *Venite ad me omnes, qui laboratis, &c.* Item illis dicendò illud verbum præsentis Evangelij. *Ego sum lux mundi, qui sequitur me, non ambulat, &c.* *Quasi diceret, Sequimini me, & non deficientis, nec errabitis, sed tandem habebitis lumen vitæ, idest, gloriæ cælestis.* De quo quidem ait Psalm. *In persona beatorum.* *Signatum est super nos lumen vultus tui Domine.* Et alibi. *In lumine tuo Domine videbimus lumen.* Pater ergo quomodo Christus vocavit Iudæos. Sed quid illi fecerunt? Certè contumaces se ostenderunt aduersus vocantem se benignè, & gratiosè, procaciter, & irreuerenter illi improperantes verbum, quòd sequitur, atque dicentes. *Tu de teipso testimonium perhibes, & testimonium tuum non est verum.* Nunquid ergo tanquam excommunicati priuandi sunt consortio electorum, & detrudendi in abyssum inferni cum omnibus dæmonibus? Certè cæcus est infidelis, qui aliter sentit.

S E C U N D A I N T R O D U C T I O .

T V de teipso testimonium perhibes. *Iohan. 8.* Scribitur extra de præscriptionibus, ca. ad audientiam, quòd publico instrumento creditur ubicunq; inueniatur. Casus est talis. Aliquis mercator Parisiensis contraxit debita cum quodam alio mercatore Rothomagensi, & super hoc factum est publicum instrumentum per manum Notarij apostolici, aut huiusmodi. Postmodum mercator Rothomagen. inuenit debitorem suum Flandria, vel in Anglia petens debiti solutionem. Alter illam negat. Tandem trahitur ad iudicium, & tunc creditor ostendit publicum instrumentum continens totam sententiam rei. Queritur quid iuris in hoc facto? Certè Innoc. III. dicit, alter est cogendus ad debiti solutionem, eò quòd publico instrumento creditur ubicunq; inueniatur.

M O R A L I T E R per publicum instrumentum intelligitur humana conscientia. Huiusmodi autem instrumentum præsentis

præsenti est, clausum, & sigillatum, quia nemo nouit secreta cordium, præter Deum. Nihilominus huiusmodi instrumentum aperietur in die iudicij. Quia nihil occultum, quod non reueletur, neque absconditum quod non sciatur, ut dicitur Mat. 10. Item Apoc. 20. Antiquus dierum sedet, & libri aperti sunt. Vbi per antiquum dierum intelligitur Christus, qui dicitur antiquus, eo quod ratione diuinitatis fuit ab æterno. Hic itaque antiquus dierum sedebit in valle Iosaphat in sede maiestatis suæ, & libri, id est, conscientiarum singulorum aperientur coram eo. Quia omnia nuda sunt, & aperta oculis eius, ut dicitur Heb. 4. Sequitur. Et iudicati sunt mortui, id est, iudicabuntur ex his, quæ scripta erant in illis. Dicit etiam idem Io. Apoc. 5. se vidisse librum scriptum intus, & foris Per quod significatur, quod liber conscientiarum pro præsentibus est scriptus intus, quia humanis oculis est occultus. Sed in futuro scribetur foris, adeo, quod quilibet cognosceret peccata, & facta aliorum quantumcunque prius occulta. Quis autem peccatores iudicabuntur in die iudicij ex his, quæ scripta erunt in conscientijs suis, patet per figuram de Urias, de quo legitur 1. Regum 11. quod detulit ab Ioab principem exercitus David literas mortis suæ. Sic erit de miseris peccatoribus in die iudicij. Vnde tunc quilibet peccator poterit dicere illud Iohann. 10. Opera quæ ego facio, ipsa testimonium perhibent de me. Poterit etiam ipse Christus iudex uiuorum, & mortuorum tunc dicere cuilibet reprobo veraciter illud, quod in Euangelio hodierno contra ipsum obiecerunt impij Iudæi fallaciter, videlicet. Tu de te ipso testimonium perhibes.

In præsentibus ergo Euangelio fit mentio de quadam solenni disputatione habita inter Christum, & doctores Iudeorum. Et secundum hoc in ipso Euangelio de tribus principaliter fit mentio, videlicet, De fundamentali Christi conclusionem in principio Euang. De doctorum legis temeraria impugnatione. ibi. Tu de te ipso, &c. De peremptoria Christi responsione. ibi. Et si ego testimo. &c.

Primò igitur fit mentio de fundamentali, & catholica Christi conclusionem trimembri. Pro quo notandum, quod, ut legitur Iohan. 8. In principio, & fuit recitatum in Euangelio sabbati præcedentis, Christus mulieri adulteræ quam accusabatur Iodæi coram eo tanquam lapidatione dignam, misericor.

sericordissimè pepercit. Hoc autem in parte fecit, ut ostenderet se habere potestatem in terra dimittendi peccata. Et quia Iudæi de hoc grauiter murmurabant, ideo in præsentibus Euangelio ostendit verbo suam potestatem in expositione tenebrarum peccati, dicens, Ego sum lux mundi.

Prima igitur pars conclusionis fundamentalis positionis Christi est uerbum prædictum, Ego sum lux mundi. Quod quidem uerbum pertractans August. super Iohan. tracta. 34. dicit, quod per hoc lumen factum est Solis lumen. Insuper, inquit, lumen quod fecit solem, sub quo fecit, & nos, factum est sub sole propter nos. Noli ergo contemnere nubem carnis, Nube siquidem regitur Dei filius. non ut obscureretur, sed, ut temperetur. Loquens ergo lumen indeficiens per nubem carnis, ait hominibus. Ego sum lux mundi. Sed uidetur, quod Christus non debuerit seipsum laudare dicendo. Ego sum, &c. maxime cum dicat sapiens. Proue. 27. Laudet te alienus, & non os tuum. Extraneus, & non labia tua. Ad hanc instantiam respondet August. super Iohan. exponens illud uerbum Iohan. 13. Vos uocatis me magister, & domine, & bene dicitis. Sum etenim, ubi sic ait. Ille, qui est super omnia, quantumcunque se laudet, non tamen se extollit excelsius. Nec rectè potest dici arrogans Deus. Hæc ille. Non sic autem est de puro homine, cui non licet seipsum laudare, sicut facere confluxerunt plerique iactatores, & humanæ laudis cupidi. De quibus etiam scribit Marcus Varro ad Atheniensem auditorem, Multi, inquit, laudem amittunt, quoniam ipsi eam de se prædicant.

Sed forsitan dices, Christum non prodasse prædictam primam partem suæ conclusionis, in qua ait. Ego sum lux mundi. Certè immo multipliciter eam probauit, & hoc à signo. Primò quidem nascendo, Nam tunc Iudæis noua lux oriri uisa est. Hester. 8. Hoc autem fuit quando nox dominicæ natiuitatis uersa est in claritatem solis, prout longè ante prophetatum fuerat per Psalmistam dicentem. Nox sicut dies illuminabitur, sicut tenebræ eius, ita, &c. Similiter per Esaiã. 9. dicentem. Populus qui ambulabat in tenebris, uidit lucem magnam, habitantibus in regione umbræ, &c. Secundò uerò se transfigurando, uidelicet in monte Thabor. Nam tunc resplenduit facies eius sicut Sol, & uerba eius facta sunt alba

alba sicut nix. *Matt. 17.* Tertio autem à mortuis resurgendo. Propter quod orat Ecclesia in prima collecta missæ in uigilia paschæ, ita dicens. Deus qui, hanc sacratissimam uocem gloria dominicæ resurrectionis illustras. In cuius etiam rei signum erat aspectus Angeli apparenti mulieribus in sepulchro dominico, sicut fulgur, & vestimenta eius alba sicut nix. *Matth. 28.* Tunc euidenti signo ostendit Christus se esse lucem mundi, quando quidem eo moriente, & extincto, lux solis naturalis pariter defecit trium horarum spacio, ut aiunt Evangelistæ. Patet ergo probatio primæ partis conclusionem à signo multiplici.

N O T A N D U M ergo est, quod Christus conuenienter se nominat in præsentī Euangelio lucem mundi, Et hoc propter multas pulchras proprietates lucis, quæ sequuntur.

P R I M A igitur proprietas lucis naturalis est tenebrarum fugatio. Nam sicut lucente sole, & apparente super hemispherium nostrum fugantur tenebræ noctis, ita adueniente Christo, qui est ueritas in lege præsignata, & in prophetis promissa, cessauerunt figuræ, & prophetiæ, quia ut habetur *Matth. 21.* Lex, & prophetæ usque ad Iohannem, qui sup. terminus legis, & prophetarum, in hoc, scilicet, quod Christum præfiguratum, & prophetatum digito demonstrauit, dicens, Ecce Agnus Dei. Moraliter adueniente, & oriente Christo in cordibus nostris per lumen fidei, & gratiæ, expelluntur uniuersæ tenebræ peccatorum, eò quod non est conuentio lucis ad tenebras, ut dicit *Apo. 2. Cor. 6.*

S E C U N D A proprietas lucis est squarum bestiarum repulsio. Oriente enim die, & illucente iam sole, lupi, uulpes, & leones retrahunt se ad siluas, & speluncas suas. Sic etiam adueniente sole iustitiæ Christo in terris, exterriti demones fugerunt tam de mundo, quam de corporibus obsessorum *Iohan. 12.* Nunc princeps huius mundi eijcietur foras. Item in *Psal. 12.* Facta est nox, scilicet legis naturæ, & scriptæ in qua quidem duplici nocte homines uiuebant in tenebris ignorantie veri luminis quod Deus est, & hoc pro maiori parte hominum, qui dediti erant idolatriæ. in ipsa, scilicet, duplici nocte prædicta pertransibunt omnes bestię sylue, idest, omnes maligni spiritus infernales, qui tunc discurrerant per mundum uniuersum, ut caperem pauperes animas, Catuli leonum, &c.

hos

hoc refertur ad demones sub aliis constitutos, qui similiter quærebant tunc perdere miseris animas. Tandem autem in lege gratiæ ortus est sol, idest, Dei filius ex uirginis uero procedens, & congregabantur, & in cubilibus, &c, idest, omnia illa caterua malignorum spirituum retracta est uirtute, & merito ipsius aduentus filij Dei in mundum, ne scilicet, a modo tantum homini noceant, sicut antea facere consueuerant. Propter quod exibat homo, idest, exire libere poterit ad opus suum, idest, opus bonum, usque ad uesperam, siue uita, siue, siue usque ad finem seculi quantum ad eos, qui usque ad dictum tempus uicturi sunt. Ecce igitur quam magnificata sunt opera tua domine, ex quo sup. ortus es super terram nascendo tanquam sol iustitiæ. Merito ergo te ipsum appellas lucem mundi. Moraliter in ortu Christi in animam per gratiam repelluntur demones, &c.

T E R T I A proprietas lucis est delectatio. Oculis. n. puris amabilis est lux, quæ agris est odibilis, ut dicebat ille magnus pater Aug. Sic etiam Christi prædicatio delectabilis quidem erat bonis, ita, ut nonnulli de eo dicerent. Nunquam sic homo locutus est, sicut loquitur homo iste *Io. 7.* Nonne, queso, ualde delectabilis erat ista lux peccatrici Magdalene? quæ quidem sedebat secus pedes Domini, ut audiret uerba eius ista, quæ ex ore illius procedebant, ita ut uideretur illi dicere illud *Cant. 2.* Sonet uox tua in auribus meis, uox enim tua dulcis, & facies tua decora, ecce huius lucis delectatio. Erat tamen hæc lux odiosa malis, ut potest scribis, & pharisæis, eo, scilicet, quod reprehendebat, & reprobabat peccata eorum, ut potest auaritiã, hypocrisim, ambitionem, uanam, gloriam, & huiusmodi. Vnde de illis loquens *Matt. 14.* dicebat, Dicunt, & non faciunt. Amant primos recubitus in cœnis, primas cathedras, &c. Similiter ista lux erit ualde delectabilis electis in die iudicij, qui tunc uidebunt eum uenientem cum potestate magna, & maiestate *Luc. 21.* ipse enim est in quem desiderant Angeli prospicere, ut habetur *1. Pe. 1.* Reprobis autem tunc erit grauis ad uidendum, ut habetur *Sap. 2.* Ita ut dicturi sint montibus, cadite super nos, & abscondite nos, *Osæ 10.* Nota quomodo etiam hodie prædicatio est delectabilis bonis, sed otiosa malis, *Io. 8.* Qui ex Deo est, uerba Dei audit. Propterea uos nos non auditis, quia &c.

Q V A R T A

QUARTA proprietas lucis est occultorum manifestatio. Cū luce enim quaruntur, & inveniuntur quæ prius latebant. Sic etiam Christus peccata quantumcunque occulta, & secreta, quæ in dies committuntur à multis, ut sunt multa adulteria, stupra, sacrilegia, molities, & huiusmodi. Itē rancores, & odia fraterna, denudabit in die iudicij coram toto mundo. Tunc enim illuminabit abscondita tenebrarum, qui manifestabit occulta cordiū, vt habetur 1. Cor. 4. Et hoc est, quod ipsemet loquitur Matth. 10. dicens, Nihil absconditum, quod non reueletur, neque occultum, quod non sciatur. Quoniam quæ in tenebris dixistis, in lumine dicentur, & quod in aure locuti estis in cubiculis, prædicabitur super tecta. Ipse etiam est, qui ait Naum. 3. Reuelabo pudenda tua in facie tua, & ostendam gentibus nuditatem tuam, & cunctis regnis ignominiam tuam.

MORALITER, postquam peccauimus, & transgressi sumus aliquid mandatorum Dei, debemus recurrere ad lucem gratiæ, ut possimus ipsum peccatum iam fortè oblitum inuenire, vt de illo doleamus, & confiteri valeamus. Nota parabola quam ponit dominus, Luc. 15. de muliere habente drachmas 10. Quem si perdiderit drach. 1. statim accendit lucernam, & domum euertit, donec inueniat illam. Ad propositum mulier est quælibet rationalis creatura. Decem drachmæ, decem sunt præcepta decalogi. Amissio vnus drachmæ est transgressio vnus præcepti legis. Accensio lucernæ cum eersione domus est diligens inquisitio peccati commissi cū eersione, & reuoluntione conscientiæ donec inueniatur, & postmodum purè confiteatur, vt deleatur. Ecce quomodo per lucem naturalis luminis intellectus, aut memoriæ, concurrente tamē speciali Dei adiutorio, occulta peccata manifestantur,

QUINTA proprietas lucis naturalis est incontaminatio. Non enim contaminatur lux solis per hoc, quod diffunditur super terram lutosam, aut super cadauera mortuorum, aut huiusmodi. Ita neque diuinitas filij Dei contaminata est per hoc, quod vnita est hypostatici nature humanæ, quantumcunque in se, & fragili in se, prout plenius scripsi in aduentu de secretis secretorum, ser. 3. sub litera F. vel dic, quod Christus vera lux cæli, & mundi cum publicanis, & peccatoribus conuersatus est manducando, & bibendo, vt habetur Matth. 60. Nec tamen inde contraxit scditatem culpæ, quinimmo

quinimmo potius eos ad interiorem puritatem inducebat, & attrahebat, tum verbo sanctæ doctrinæ, tum exēplo bonæ uitæ.

MORALITER per hoc instruimur quādoq; sequitur consortia malorum, vt ipsos lucrifaciamus Christo, hoc tamē ad perfectos pertinet, qui non possunt de facili attrahi ad malū ex consortio malorum. Secus autem de imperfectis propter periculum. Nota exemplum in Vitis patrum de illo sancto patre sene, qui intrauit postribulum, vt impudicam meretricem inde extraheret, & ad pœnitentiam alliceret. Quod & factum est. Patet ergo quā bene Christus appellat se lucem in præsentī euangelio, dicens. Ego sum lux mundi.

MORALITER quilibet sanctus, & sincerus doctor Ecclesiæ, qualis erat August. Ambr. Hierony. Greg. Chrysost. Beda, Thomas de Aquino, & similes, item quilibet feruidus, & studiosus prædicator, quilibet inquam talis cum omni humilitate potest dicere verbum prædictum, videlicet. Ego sum lux mundi. Vnde & de magno illo doctore, & prædicatore feruentissimo Iohanne Baptista dicitur sic, Iohā. 5. Ille erat lucerna ardens, & lucens ante dominum. Quod quidem verbum pertractans deuotus Bernard. ser. 1. de eodem dicit, quod lucere tantum, vanum est, sed lucere, & ardere perfectum est. Debent ergo veri doctores, & diuini verbi prædicatores imitari dictū præcursores domini ardendo interius per zelum sanctum, & lucendo exterius per bonum exemplum, iuxta illud Mat. 15. Sic luceat lux uestra coram hominibus, vt uideant & c. Talis autem prædicator, & diuini Iohannis verus imitator erat pater noster Dominicus, de quo legitur, quod verba eius ardebant, ut faculæ. Tu ergo o prædicator, & diuini verbi concionator sic prædicare, stude ut te meritò possis dici illud verbum Psal. Ignitum eloquium tuum vehementer.

SECONDÆ pars conclusionis fundamentalis positionis Christi est illud, quod sequitur in euang. Qui sequitur me, gl. interl. per fidem subintellige formatam claritatē, non ambulat in tenebris ignorantie, vel peccatorum, ut dicit eadē glo. Nec per consequens talis perueniet ad tenebras æternas, quæ sunt terminus, & finis prædictarum. Qui ergo sequitur Christum fide formata, non ambulat in tenebris ignorantie agentium, aut fugiendorum, quia ipse est via. Nec in tenebris ignorantie credendorum, quia ipse est veritas. Neque similiter

liter in tenebris ignorantiae appetendunt, & desiderandum, quia ipse est vita. Ecce quomodo Christus probat hanc secundam partem conclusionis suae, & ea quae alibi dicit Io. 14. uidelicet ubi ait. Ego sum via veritas, & vita. Hunc autem textum praesentis euangelii exponens August. super Iohann. tractat. 34. dicit sc. Qui sequitur lumen huius solis quem super nos uidemus errare potest, & ire ad tenebras. Si uis inquire ad orientem, & solem istum sequaris, erras, quia ad occidentem cum ipso pergis. Nauia si eum sequatur in mari, casu illo errabit. Si autem cum ipso ad occidentem tendas, postquam occiderit in tenebris ambulamus. Sed dominus noster Iesus Christus clamat dicens. Qui sequitur me, non ambulat in tenebris. Si enim ab illo non facias occasum, nunquam a te ipse facit occasum. Sequendus est ergo Christus in praesenti per fidem, spem, & charitatem. Et tunc in futuro habebit per speciem claram, dicentem Psalm. Mane astabo tibi, & uidebo, supple, te ipsum clare. Sequamur ergo Christum fratres charissimi, ne ambulemus in tenebris morum, qui profectio magis timenda sunt, quam tenebrae oculorum. Haec ille. Ad sequendum ergo Christum tanquam uerum lumen gratiae, & gloriae facit similitudo, siue exemplum cuiusdam herbae, quae dicitur Heliotropium. De qua refert Plin. in naturali histo. libr. 8. c. 42. dicens, quod semper intueatur solem ex quo semel ortiri coeperit, & cum eo pariter uoluitur. Vade & tu fac similiter in ordine ad uerum, & indeficientem solem Christum. Quod ubi diligenter perfeceris, certe non ambulabis in tenebris, sed habebis lumen uitae, de quo subditur postea.

TERTIA pars conclusionis positionis Christi, idest quod sequitur in euangelio. Sed habebit, supple sequens, ita ut sit uerbum Christi lumen uitae, & hoc tam in praesenti, quam in futuro, ut dicit glo. interli. In praesenti quidem habebis lumen uitae per fidem, & gratiam. In futuro autem lumen uitae per gloriam. Hanc autem tertiam partem conclusionis possumus persuadere exemplo illius, qui timet errare in uia, & deficere in tenebris. Propter quod habet necessario sequi portitorem luminis, qui ipsum praecedat, quem diligenter, & pederentim sequendo efficitur particeps sui luminis. Ita & nos quando sumus in tenebris huius mundi, si non uelimus errare in uia morum, necessario habemus sequi Christum, qui est uerum lumen

de

de lumine, & Deus uerus de Deo uero. Quod ubi fecerimus, eandem habemus lumen uitae, idest gloriae caelestis, lex enim uerus non promittebat suis obseruatoribus, nisi temporalia caduca, & transitoria, ut patet Deut. per totum. Item Esa. 1. ubi dicit dominus. Si me audieritis, bona terrae comedetis. Sed Christus in lege gratiae, quam proprio ore distulit, non promittit obseruatoribus huiusmodi legis suae bona terrena. Immo dicit, & consulit, quod despiciant illa, & quod non curent de diuitijs huius saeculi. Similiter neque de honoribus, aut delitijs, & huiusmodi, eod quod omnia talia non sunt nisi fumus. Promittit autem maius his omnibus, scilicet, gloriam aeternam, uidelicet, omnibus eum sequentibus, dicens, quod quilibet talis habebit lumen uitae, siue caelestis gloriae. Et sic patet probatio conclusionis positionis Christi, quo ad tres sui partes. Et haec de primo principali.

SECUNDO principaliter in praesenti euangelio fit mentio de temeraria impugnatione dictae legis, & hoc per doctores, & scribas legis iudaorum, cum subditur. Tu de teipso testimonium perhibes, &c. Vbi notandum, quod dicti doctores legis uoluerunt ducere Christum ad duplicem metam.

PRIMO quidem ad metam inopinabilis, dicentes sic in sententia. Inopinabile est, quod quis perhibeat testimonium de seipso, & praecipue magnificando, & laudando seipsum etiam supra omnem humanum sensum. Maximè cum dicat scriptura Prouer. 17. Laudet te alienus, & non os tuum. Minor est in textu. Sed sic est, quod tu de teipso testimonium perhibes. In super teipsum laudas, & exaltas supra omnem humanum sensum dicens, quod sis lux mundi, & quod qui sequitur te, non ambulat in tenebris, sed habebit lumen uitae. Igitur deductus es ad metam inopinabilis.

SECUNDO doctores legis iudaorum uoluerunt ducere magistrum legis ad metam falsi, quasi in uirtute sic arguentes. Testimonium unius praesertim de seipso, est suspectum de falsitate. Sed tu solus es, qui testimonium perhibes de teipso, quod scilicet, sis lux mundi. Ergo testimonium tuum non est uerum.

CONFIRMATUR haec ratio per iura ciuilia, & ecclesiastica. Primò. n. quo ad iura ciuilia scribitur. C. de testibus. l. oibus. quod nullus det esse testis in re propria. Secundò uerò quo ad iura ecclesiastica scribitur 15. quaest. 3. sane, in fine illius capituli.

Ser. Quadrag. G. Pep.

M m quod

quod nullus est testis idoneus in propria causa. Idem etiam habetur 4. q. 3. testes. Insuper quamuis credatur homini in iudicio contra se, non tamen pro se, ut patet 14. q. 2. de eo, Et quamuis huiusmodi iura nondum essent constituta, æquitas tamen super quam fundantur, iam erat. O quanta præsumptio, temeritas, & arrogantia. O quanta irreuerentia. O quam grandis culpa, cum humana vesania, & inflata pelis, atque tenebrosa ignorantia sic aggreditur, & superare vi argumentorum nititur immensam, & insuperabilem Dei sapientiam. Insuper ei, qui est ipsa ueritas per essentiam, imponere satagunt falsitatem, atque ore impudico, & sermone blasphemio secundum dicunt dominum suo, discipuli magistro, hominum omnipotenti Deo, testimonium tuum non est uerum. Sed ne humana stultitia inaniter, & falso gloriatur ad duplicem metam duxisse eum, qui metas, & terminos mari statuit, ideo satisfaciendum est rationibus prædictis, quod fiet in sequenti puncto.

TERTIO principaliter in præsentī euangelio fit mentio de Christi peremptoria responsione ad sophisticas doctorum legis iudeorum rationes, ubi primo negat eis propositionem per eos primo assumptam. Ipsi enim dicebant Christo, Tu de ipso testimonium perhibes, testimonium tuum non est uerum. Ipse ergo negat illis propositionem istam per unam sibi contrariam, cum ait, Et si ego testimonium perhibeo de me ipso, testimonium meum uerum est. Sed contra ipsemet Christus alibi, uidelicet, Io. 5. dicit totum contrarium. Nam ibi ait, Si ego testimonium perhibeo de me ipso, testimonium meum non est uerum. Hic autem dicit, Si ego testimonium, &c. testimonium meum uerum est. Ad hoc respondet Chryl. super Io. homi. 39. dicens, quod in præsentī euange. loquitur Christus secundum proprium iudicium, in alio autem textu loquitur secundum iudicium falsum iudeorum, qui aestimabant ipsum fallacem. Et sic patet, quod prædictæ duæ propositiones non opponuntur, eod quod referuntur ad diuersa. Superest ergo audire responsiones Christi ad fallaces argutias doctorum, seu scribarum legis iudeorum.

AD primum ergo eorum argum. per quod nituntur eum ducere ad metam inopinabilis, sic arguentes, inopinabile est, ut quis perhibeat testimonium de seipso, & c. Potuit Chri-

sus

qui respondere, quod maior per eos assumpra erat uera, loquendo de puro homine, &c. Quia enim nullus purus homo potest in præsentī seipsum perfecte cognoscere, quinimo credit quandoque se esse bonum ubi tamen malus est, & peritū ubi inexpertus est, ideo non est idoneus testis in proprio facto, Propter quod dicit Apost. 2. Cor. 10. quod non, qui seipsum commendat, ille probatus est, sed quem Deus commendat, qui supple, solus cognoscit quid sit in homine. Deinde potuit dicere, quod secus erat de seipso, eod quod erat Deus, & homo. Modo Deum nullus mortalium, neque etiam Angelus descendens de celo potest sufficienter commendare, & hoc propter infinitam eius maiestatem, ideo ipse solus potest de seipso ferre testimonium. Et sic patet solutio ad primam rationem factam.

AD secundum argumentum per quod doctores iudeorum uoluerunt ducere Christum ad metam falsi, responder manifeste ipse Christus in euang. negando minore, cum ait, Et si iudico ego, iudicium meum uerum est, quia solus uon sum, superens testimonium de meipso. Et in lege uestra scriptum est, uidelicet, Deut. 19. quia duorum hominum testimonium uerum est, id est, pro uero habendum est. Quanto magis ergo testimonium Dei patris, & filij sui Christi pro uero habendum est? Ideo subdit Christus, dicens, quia ego testimonium perhibeo de meipso, & testimonium perhibet de me, qui misit me pater, Io. 5. Ego testimonium habeo maius homine.

Sed contra prædicta potest tripliciter instari. Primò qui dem contra illud uerbum Christi. Ego testimonium perhibeo de meipso. Ut enim dictum est, nullus est idoneus testis in propria causa. Secundò uerò potest instari contra illud. Et testimonium perhibet de me, qui misit me pater, ut etiam scribitur, C. de testib. l. etiam domestica testimonia repelluntur. Item ibidem. l. parentes, dicitur, qd nec parentes, nec liberi ad testimonium inuicem, siue pro se, siue contra se, sunt admittendi. Et huius ratio assignatur, C. de impu. & aliis substitutionibus. l. si. in cuius sine dicitur, quod filius eadem persona reputantur. Tertio autem potest instari contra illud eiusdem Christi uerbum. Et in lege uestra scriptum est, quia duorum hominum, &c. Hoc enim secundum omnes doctores intelligitur quando testificantur de uno tertio, & neuter de

M m 2 seipso,

seipſo, ve patet inuenti textum. Et tamen in proposito pater, & filius non teſtificantur de vno tertio, ſed de ipſomet Chriſto, igitur.

R E S P O N S I O, Ac primum iſtorum dicitur, q̄ Deus poteſt eſſe teſtis, & iudex in eadem cauſa, ſecundum illud Hier. 19. Ego ſum iudex, & teſtis, dicit dominus. Et Malac. 3. Accedam ad vos in iudicio, dicit dominus, & ero teſtis velox maleficijs, & adulteris. Nullus autem alius ab eo poteſt eſſe teſtis, & iudex in eadem cauſa. Ad ſecundum dicitur, quòd leges humanę uerant domeſtica teſtimonia, prout vitandum fauorem inordinatum ſanguinis ad ſanguinem, ſic autem eſſe non poteſt inter patrem, & filium in diuinis. Ad tertium, quòd eſt fortius, poteſt probabiliter dici, quòd Chriſtus erat verus Deus, & homo perfectus, quamuis idem numero ſuppoſitum. Et ideo ſecundum, quòd Deus poteſt ferre teſtimonium de ſeipſo, ſecundum q̄ homo, ſcilicet, q̄ ſua humanitas eſſet diuinitati perſonaliter vnita. Et hoc probabant ingentia opera, quę faciebat, quorum plerunq̄ ſua humanitas inſtrumentum erat. Et hoc patet reſponſio ad confirmationem prius adductam.

D E I N D E ſubditur iudæorum ſtulta interrogatio, cum dicunt Chriſto. Vbi eſt pater tuus? de quo, ſupple, tantum gloriari, & de quo tã frequenter loqueris nobis, & de quo nunc dixiſti nobis, q̄ perhibet tibi teſtimonium. Ibi enim iudæi credebant Chriſtum habere patrem terrenum, ſicut & ceteri filii hominum. Reſpòdit Ieſus, neq̄ me ſcitis, neq̄ patrem meum ſcitis. Sed contra. Nam ipſe in alio paſſu, videlicet, Io. 7. dixit eiſdem. Et me ſcitis, & unde ſim ſcitis. Reſpondeo, iudæi ſciebant Chriſtum, & unde eſſet ſecundum humanitatẽ, quia ex uirgine Maria, ſed non ſecundum diuinitatẽ. Sequitur. Si me ſciritis, forſan & patrem meum ſciritis, iuxta illud Io. 14. Philippo, qui uidet me, uidet, & patrem meum. unde Aug. ſuper Io. exponens hunc paſſum dat talem ſimilitudinem. Quando, inquit, uidet aliquẽ alicui ſimile, & tu noſti cui ſimilis ſit, dicis. O quò iſte homo ſimilis eſt illi. Nam ſi hunc uidiſti, & illum uidiſti. Vnde ad hoc propoſitum refert Val. Max. lib. 9. c. 15. de Artemone ſimilimo Antiocho regi tam in geſtu, quam in uoce. Propter quod Loadicea uxor ipſius Antiochi audita morte ipſius, collocauit in cubiculo ſuo u. Etom Artemonẽ, ſingens

ſingens regem eſſe, qui egrotaret, ut aduocato populo illum tanquam teſtaturum oſtendere, à quo & Loadicea & Iheri eius diligentiffimẽ commendarentur. Huius igitur Artemonis uoce audita, populus facile deluſus eſt. Hoc idẽ refert Plin. in naturali hiftoria li. 7. Sicut ergo propter ſimilitudinẽ geſtus, & uocis inter duos prædictos, quam uidebat, aut audiebat unum, credebat uidere uel audire alium, ita etiam propter ſimilitudinem omnimodam in eſſentia, & deitate patris & filij in diuinis. dicit hic Chriſtus iudæis. Si me ſciritis, forſan & patrem meum ſciritis. Item, & Philippo, Qui uidet me, uidet, &c. Donet ergo nobis, qui hoc dicit, hanc gratiam ut utrinque unã cum Spiritu Sancto poſſimus uidere in celefti gloria. Quam nobis concedat ipſe idem, qui uiuit & regnat per æterna ſæcula. Amen.

DOMINICA IN PASSIONE.

V i s ex uobis arguet me de peccato.]
Iohan. 8.

PRIMA INTRODUCTIO.

L E X Imperialis. C. per quas perſonas nobis acquiritur. l. i. quę incipit excepta, dicit quòd quicquid ſeruus acquirit, totum domino ſuo acquirit. Caſus eſt talis. Eſt aliquid diues mercator annuus, qui ſentens, quòd non poteſt ultra currere ad nundinas, ſeu peragrate terras, aut nauigio tranſuadere Maria mercandi gratia, prout prius ſolebat. deſtinat unum de ſeruis ſuis Lugdunum, alium in Angliam, alium forte per mare in Alexandriam, & huiusmodi. Viagijs ergo diligenter expletis illi redeunt ad domum ſuum cum multis diuitijs. Quo factò illi ſerui uolunt ſibi appropriare huiusmodi diuitias, dicentes, quòd cum proprio labore, & cum penẽ infinitis periculis illas comparauerunt. Quod uidens magiſter eorum, & dominus, trahit eos ad iudicium. In hoc ergo caſu, qualem ſententiã debet dare iuſtus iudex? Certè debet pronunziare, & ſententiare totum lucrum prædictum pertinere domino ſeruorum illorum, niſi aliud obſtat, quia ut dicit lex prædicta, quicquid ſeruus acquirit, totum, &c.

Et quavis dicta lex intelligatur de illo, qui est seruilis conditio-
nis, nihilominus potest generaliter intelligi de seruo locatitio,

MORALITER. Ista lex potest exponi tripliciter.

PRIMÒ quidem in bonam partem de seruis illius maxi-
mi mercatoris Dei, quos posuit in hoc mundo ut negotiaretur
regnum cœleste, dicens eis illud verbum Luc. 19. Negotiami-
ni dum venio, priusquam ad vos veniam per mori. Quic-
quid autem huius serui acquirunt, siue electosynas largien-
do, siue ieiunando, siue orando, aut ad loca sacra peregrinan-
do, seu quodcumque aliud opus de genere bonorum faciendo,
totum domino suo acquirunt; i. ad honorem omnipotentis
Dei facere debent, dicente Apo. 1. Cor. 10. Siue manducatis,
siue bibitis, siue quodcumque aliud facitis, omnia in laudem
Dei facite. Et huius ratio est, quia ex denarijs domini sui, i. ex
bonis operibus quae principaliter sunt à Deo; non debent hu-
iusmodi serui propriam laudem aut gloriam querere, sed tan-
tum laudem, gloriam, & honorem dicti domini sui. Unde fi-
delis seruus, & prudens huius talis ac tanti mercatoris erat
ille qui dicebat. Non nobis domine non nobis, sed nomini
tuo da gloriam. Quasi dicat. O domine Deus merito tu, &
non nos debemus habere ex bonis operibus nostris gloriam,
quia quod facimus, tu ipse magis facis super nos, & non nos
proprie. Nam in talibus bonis operibus, tota ratio facti est
potentia facientis. Propter quod 1. I. q. 3. iniustum, dicitur
quia melior est in malis factis humilis confessio, quam in bo-
nis superba gloriatio.

SECUNDÒ prædicta lex potest exponi opposito modo,
videlicet in malam partem, ita ut per seruum intelligatur,
quilibet peccator, secundum illud Io. 8. Qui facit peccatum,
seruus est peccati. Unde dicit Aug. de ciui. Dei lib. 4. c. 4. quod
bonus si seruiat, liber est. Malus autem si regnet, seruus est,
nec quidem unius hominis, sed quod grauius est, tor domino
rum quot uitiorum. Huiusmodi ergo seruus, id est peccator
quicquid acquirat, totum acquirat domino suo diabolo, & præ-
sertim hoc habet uerum de illo, qui ordinat opus suum ad fi-
nem peccati. Et huius acquisitionis ratio est, quia ipse diabo-
lus semper ibi ponit aliquid de suo. Verbi gr. Aliquis existens
in mortali peccato dat eleemosynam propter inanem gloriam
vel forte ieiunat, aut orat ad eundem finem, qui sic operatur,

TOTUM

totum acquirat domino suo diabolo, eò quod ipse diabolus
ponit ibi aliquid de suo, siue ponit ibi falsam, scilicet inanem
gloriam, per quam inficit totum actum, & ideo uult sibi usur-
pare totum actum. Ecce quomodo talis seruus diaboli siue peccati
quicquid lucratur, totum lucratur domino suo. Secus tamen
de operibus de genere bonorum, quae operans ordinat ad fi-
nem virtutis moralis, ut potest eleemosynam ad pietatem, ieiun-
ium ad carnis macerationem, orationem ad mentis eleuatio-
nem ad superna, & huiusmodi.

TERTIÒ prædicta lex potest exponi mysticè de Chri-
sto, qui secundum humanitatem fuit seruus Dei patris, secun-
dum illud Esa. 42. Ecce seruus meus, suscipiam eum: electus
meus, in illo complacuit anima mea. Iste autem seruus serui
uit Deo patri seruit 33. ann. non aliam mercedem expectans
nisi redemptionem animarum nostrarum. In cuius est figuram
legitur Genes. 29. quod Iacob seruiuit Laban auunculo suo
multo tempore petens pro omni mercede cunctas oues varias.
Hic ergo seruus Christus quicquid acquisiuit totum Deo pa-
tri acquisiuit, omnia opera sua referens in laudem, gloriam,
& honorem Dei patris, minimè autem in gloriam propriam.
Et in signum huius loquitur huiusmodi seruus in præsentem
Euange. Iudæis, dicens. Ego gloriam meam non quero.

SECUNDA INTRODUCTIO DE EPISCO.

CHRISTVS assistens Pontifex futurorum bonorum
Heb. 9. Scribitur extra de electione, & electi potestate. c. bo-
nae memoriae, quod electio de futuro Episcopo non ualeat, si fiat
antequam alius sepeliatur. Casus est talis. Canonici alicuius
Ecclesiae cathedralis audientes iudicio peritorum medicorum
Episcopum suum aegrotare usque ad mortem, uel forte, quod
iam est mortuus, sed nondum sepultus procedunt ad electio-
nem de futuro pastore Ecclesiae suae, forsitan timentes ne prin-
ceps eis det Episcopum ad nutum. Queritur utrum talis electio
ualeat? Certè non, quia ut dicit Innoc. III. per prædictam
decretalem, quod electio de futuro Episcopo non ualeat, si fiat
antequam alius sepeliatur. Ergo multo minus si fiat priusquam
ille moriatur. Ad idè est, quod scribitur in maiori vol. dist. 79.
nullus Pont. Vbi dicitur, quod electio noui Papae, siue etiam
cuiuscunque Episcopi non ualeat, si fiat ante triduum ab obitu,
& sepultura prioris.

Ma → Me

MORALITER. Diabolus interdum gerit se pro Episcopo, & signanter super peccatores, & malos, in quorum conscientia, & uelut in cathedra pestilentiae sedet. Huius autem episcopi ecclesia est multitudo malignorum hominum, de qua loquitur dominus in Psal. di. Odiui ecclesiam malignantium, & cum impijs non sedebo, id est, cum illis non regnabo siue per gratiam, siue per praesidentiam. Habet autem iste episcopus capellanos, & cantores suos, qui sunt blasphemi, periuri, mendaces, & similes. O igitur pauperes peccatores, confite, ut recedatis ab obedientia tam impij episcopi, & eligatis per bonam uitam Christum episcopum animarum uestrarum. Quod si facere uultis, oportet primo expectare tres dies post sepulturam prioris episcopi, scilicet diaboli, eo quod nullus potest inchoare nouam uitam, nisi prioris male uitae eum penituerit, & nisi peccatum sit in eo realiter, & non tantum apparenter mortuum, quod est contra hypocritas, & fictos penitentes. Sed qui sunt tres dies expectandi ante electionem futuri episcopi? Profecto sunt contritio, confessio, satisfactio. Nam nullus peccator potest habere Christum praesidentem in anima sua, qui non habeat illa tria, saltem in uoto. In figuram ergo huius electionis legitur 2. Reg. 2. quod Dauid non prius regnauit pacifice super Iudam, quousque mortuus esset Saul. Applicatio est facilis. Eligamus igitur charissimi Christum in Episcopum nostrum secundum formam praedictam, quia ipse est qui dat optimas praebendas seruis suis, saltem in futuro, secundum quod de eo loquitur Apostolus in epistola huius diei, dicens, Christus assistens Pontifex futurorum bonorum per amplius, &c.

PRO EADEM DOMINICA DE EVANG.

SI ueritatem dico uobis, quare non creditis mihi? Ioh. 8.] Scribitur extra de homicidio, c. tua nos, quod medicus, uel chirurgicus non est dicendus homicida, si nihil omisit de contingentijs, & tamen moritur aegrotus. Casus decretalis est talis. Fuit semel quidam monachus, qui attentans curare quaedam mulierem a tumore uerticis, in illo tumore apposuit ferrum, & illum aperuit. Post haec praecipit dictae mulieri ne alio modo se exponeret retro propter periculum. Illa uero, ut

morit:

moris est mulierum. oppositum fecit. Vnde postmodum acerbiter subintrans uulnus aggrauauit, & sic in breui mortua est. Multi autem ceperunt maledicere monacho, uocantes eum homicidam. Quid iuris in hoc casu? Nunquid dicitur monachus est homicida? Certè non quia, ut dicit Innocentius III. per dictam decretalem, medicus, uel chirurgicus non est dicendus homicida, qui nihil omisit de contingentijs, & tamen moritur aegrotus, quia ut dicit Ouidius lib. 1. de tristibus. Non est in medicis ut semper releuetur aeger. Ad idem est, quod scribitur in maiori uolumine distinctione prima, cap. si duo fratres. ubi dicitur, quod quando quis dat operam rei licite, & omnem cautelam adhibuit, quantum potuit ne homicidium sequeretur, tunc si sequitur, non propterea iudicatur homicida.

MORALITER Christus est maximus ille medicus, qui de seipso loquens Matth. 11. ait. Non est opus ualentibus medico, sed male habentibus. Idem Luc. 5. loquitur dicens, Non egent, qui sani sunt medico, sed qui male habent. Non enim ueni uocare iustos, sed peccatores ad penitentiam. Item Aug. de isto medico loquitur dicens. De caelo magnus uenit medicus, quia magnus in mundo iacebat aegrotus. Fuit autem iste medicus praefiguratus per Helisum Prophetam, qui dedit salutem Naaman leproso, quando misit eum ad Iordanis fluvium ut ibi se lauaret. Quod cum fecisset septies, tandem sanatus est. Per quod praefigurabatur, quod iste medicus Christus deberet nos saluare in sanguine suo, ut habetur Apoc. 1. Cuius medicamina sunt ipsa ecclesiastica sacramenta. Nos uero aegroti, & parietes sumus. Pro quo notandum, quod iste peritissimus medicus dedit diuersas regulas suis patientibus, iuxta qualitatem morborum, & personarum. Primo enim dedit regulam religiosis, ut non respiciant retro, dicens, Matth. 9. Nemo mittens manum ad aratrum, & respiciens retro, aptus est regno Dei. Respicere autem retro est religiosos habere iterum affectum ad mundum, quem semel reliquerunt. Secundo dedit regulam pastoribus animarum, & ecclesiae praetatis, ut non parcant propriae uitae pro salute ouium suarum, dicens Iohan. 10. quod bonus pastor dat animam suam pro ouibus suis. Tertio diuitibus huius seculi dedit regulam, ut faciant largas elemosinas pauperibus, dicens Luc. 16.

&c. cite

Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, ut cum defeceritis, recipiant, &c. Quarto pauperibus dedit regulam, ut patientiam habeant in aduersitatibus suis, dicens, Luc. 21. In patientia uestra possidebitis animas uestras. Quinto dedit regulam uxoris, ut fidem mutuo sibi seruent usq; ad mortem, dicens Mat. 19. Quos Deus coniunxit, homo non separet. Et sic de alijs statibus suo modo dicendum est. Et certe nunquam fuit medicus tam sollicitus de salute corporali sui patientis, quantum medicus iste sollicitus fuit, & est de salute spiritali pauperum peccatorum. Ipse enim nihil omisit de contingentibus nostram salutem. Et ideo non est sibi imputandum si aliqui damnentur. Sed debent miseri peccatores sibi ipsis suam damnationem imputare, eo qd nolunt sibi credere. Et de hoc conqueritur in Euangelio hodierno, cum ait, Si veritatem dico vobis, quare non creditis mihi?

IN presentis ergo Euangelio de tribus principaliter fit mentio, videlicet, de Christi perfecta innocentia. In principio Euangelij. De eiusdem maxima patientia, ibi. Ego dæmonium non habeo. De Iudæorum mirabili scinitia, ibi. Tulerunt ergo lapides, &c.

PRIMO igitur fit mentio de Christi perfecta innocentia. Pro quo notandum, quod una de causis, quare prædicatio alicuius quantumcumq; etiam eleganter, & profundè loquentis nõ auditur, est mala vita ipsius, quia, ut dicit Greg. homil. 12. cuius vita despicitur, restat, ut eius prædicatio conternatur. Ne ergo Iudæi mendosè dicerent Christo, ideo re non audimus libenter prædicantem, quia opera tua mala sunt, in principio Euangelij presentis suam iustitiam ostendens, ait illis. Quis ex vobis arguet me, &c. Ac si diceret. Non habetis iustam causam, quare mihi dicenti veritatem non creditis, cum nullum peccatum in me inuenire possitis. 1. Pet. 2. Peccatum non fecit, nec inuentus est, &c. & ut dicit gloss. ord. allegans Greg. prædictis verbis, pensanda est, & ponderanda Christi mansuetudo, qui non designatur ex ratione ostendere se peccatorem non esse, qui tamen potuit ex uirtute diuinitatis peccatores iustificare. Item admiranda est eiusdem Christi singularis excellentia, & prærogatiua, quia nullus hominum præter ipsum potest iudicialiter dicere, Quis ex vobis arguet me de peccato? unde

unde Prover. 20. Quis potest dicere, mundum est cor meum, purus sum à peccato? q. d. nullus, nisi, sup. Christus. Nam teste Psal. Omnem declinauerunt, simul inutiles facti suat, non est, qui faciat bonum, non est usque ad unum. Et 1. Ioan. 1. Si dixerimus, quia peccatum non habemus, ipsi, &c. Ab hac ergo generaliter declinantiũ per peccatum solus inter viros Christus immunis, & liber exitit.

SEQUITUR in textu. Si veritatem dico vobis, quare non creditis mihi? nisi quia estis filij diaboli, ut dicit gloss. interli. Qui ex Deo est, non natura, sed fide, & gratia, ut dicit eadem gloss. verba Dei audit, i. amat, & cum deuotione recipit secundum, quod solet in communi prouerbio dici. Qui diligit regem, diligit eius legem. Insuper qui syncere aliquem diligit, libenter de eo audit loqui. Propterea uos non auditis, quia ex Deo non estis, interli. per vitium non sunt ex Deo, qui tamen per naturam sunt ex Deo. Greg. in homil. hodierna. Interroget, inquit, se unusquisque si ante cordis verba Dei percipit, & statim intelliget unde sit.

MORALITER. Notandum iuxta illud uerbum. Si ueritatem dico uobis, &c. quod Christus illa uerba decebat non solum turbis Iudæorum, id est, minoribus, uerum etiam principibus sacerdotum, ut habetur in textu. Per quod innuitur, quod ueritas est dicenda, non solum minoribus, & simplicibus, uerum etiam maioribus, ut potè, prælatis, regibus, & principibus, atque officarijs communibus, tamen cum moderatione, & cum uitiatione scandali. Sed profecto hodie nulli sunt, aut rarissimi, qui dicant ueritatem principibus sacerdotum; hoc est Ecclesiæ prælatis, aut etiam temporalibus Dominis, sed ferme omnes illis, uel applaudunt nutriendo eos in peccatis suis, aut tacent tanquam canes muti non ualentes latrare, ut habetur Esa. 56. Quod ideo faciunt ne incurram malam gratiam talium, & fortè ne fraudentur à desiderijs suis. Et tales sunt beneuerti in ceterijs talium magnatum, qui uidentur eiusdem prædicatoribus, & fortè suis confessoribus dicere illud Esa. 30. Loquimini nobis placentia, uidete nobis errores, sed nolite, supple, increpare. Unde Sene. lib. 6. de beneficijs. Monstrabo, inquit, tibi cuius rei inopia laborent etiam magna fastigia, de quibus dicit solet, Quia

Quia omnia possidentibus deest? Certè ille, qui eis uertitū dicat. Quo fit, ut magni uires suas ignorent, & dum se tant magnos, quam audiunt credunt, superuacua attrahunt, & indiscrimen omniū rerum peruentura bella, hæc ibi, quamuis truncate propter textus prolixitatem. Sunt tamen interdum aliqui qui dicunt. O quam bene expediret auisare Regem, aut Principem, Abbatem, aut Præsulem, super tali, uel tali materia. Sed in effectu nullus inuenitur, qui uelit coram talibus portare uerbum. In hoc similes moribus, de fabulatur, quod cum inter se concludissent paruum nullam debere suspendi ad colla cattorum illis insidiantium die, ac nocte, & repente illos strangulantium; nullus tamen inter eos fuit, qui ausus fuerit dicere, Ego primus hoc faciam, uimentibus cunctis pelli suæ. Applicatio est facilis. hos itaq; prædicatores, consiliatores, doctores, & potentiam confessores, peccata maiorem increpare non audentes reprehendit scriptura Thren. 2. dicens Propheta cui uiderunt tibi falsa, & stulta, nec aperiebant iniquitatem, tuam, ut te ad pœnitentiam prouocarent. Sed quod deterius est, tibi plerūque adulabantur, & applaudebant, iuxta illud Ezec. 13. Propheta timebant parietem, hos etiam condemnat factum diui Iohann. Bapt. de quo August. serm. 1. in festo de collationis eiusdem loquitur dicens, Iohannes impietatem Herodis Regis, uxorem fratris innadentis publica autoritate condemnatis, propter iustitiam perdidit uitam, sed lucratus est gloriam. Et nos interdum pro gratia hominum, uel timore offensiomini, præferimus adulationem, & uendimus ueritatem, non timentes illud. quod scriptum est Ezec. 3. Si non annunciaueris iniquo iniquitatem suam, sanguinem eius de manu tua requiram. hæc Aug. Debent igitur prædicatores, consiliatores, confessores. & similes habentes accessum ad curias principum, & domos Pontificum tanquam Christi ueri imitantes, & discipuli, dicere ueritatem talibus, quia ut habetur. C. de testibus. Ieos testes, ueritas est præponenda gratiæ, & potentatui hominum.

NOTANDVM etiam est circa illud prædictum uerbum Christi, Qui ex Deo est, uerba Dei audit, quod circa audientiam diuini uerbi se habent homines in quadruplici differentia,

P R I M I

PRIMI sunt, qui ipsum diuinum uerbum etiam aure exteriori audire contemnunt. Et hos comparat Psal. cuidam serpenti dicto aspidi, dicens. Similitudo, supple. talium est ad istar aspidis surdæ, & obturantis aures suas, quæ non exaudiet uocem incantantium, & uenefici incantantis sapienter. Tales ergo diuinum uerbum audire contemnentes sunt communiter grauissimi peccatores, & indurati in malitia. Ecce aspidi obrurans aures suas. Incantatores autem in bonam partem sunt boni, & zelosi prædicatores. Sed hoc incantatores nolunt audire prædictæ aspides. Nec similiter uolunt audire uocem uenefici incantantis sapienter. Est enim ueneficus idem, quod uenenum faciens. Dicti ergo homines mundani, & peccatores frequenter illum reputant ueneficum, idest malum, & detractorem, qui uult eos incantare sapienter per retractionem à malo. Quam grauius autem peccent tales diuinum uerbum, aut increpationem audire contemnentes, patet ex uerbis August. super Psal. 5. dicentis, quod illi amarificant Deum, qui peccando in eam ægritudinem deueniunt, ut cibum ueritatis, quo sanæ animæ gaudens, tãquam felleum sustinere non possint.

SECUNDI sunt, qui diuinum uerbum ante quidem cor peris audiunt, sed non penetrat in eis aurem cordis, quia neq; inde meliores efficiunt, neq; corde compunguntur, neq; per sancta desideria sursum eleuantur. Et huius generis sunt multi inhabitantes magnas ciuitates, quibus omni die Dominico, & festo præcipuo ministratur uerbum salutis, qui tamen circa hoc se habent ad modum molendinorum, seu fabrorum, qui postquam se quieti dederint, non facillè excitantur ex continuo tumultu prædicatorum, & hoc totum propter longam habitationem. Tales autem prouocant iram Dei contra se, sicut pulchre persuadet Chrysost. homil. 73. ita inquit. Dic mihi quæso si tuum uideas filium quotidie scholam petentem, & tempore progressu nihil inde amplius lucrantem, nunquid patienter feres? Nonne, & flagella puer infliges, & præceptorem eius argues? Postea si didiceris, quod à præceptore quidem omnia facta sunt, & prætermisum est nihil, sed omnis causa fuerit pueri negligentia, nonne in puerum tuum omnem trasferes indignationem. Ista circa diuini uerbi audientiam fieri iustum est.

SI

Si igitur prædicatoribus omne studium uobis exhibentibus, & quotidie uos ad uirtutis semitam ducentibus, uos non proficitis, quanta damnatio uobis erit, cogitare, hæc ille.

TERTII sunt, qui libenter uerbum Dei audiunt, ita, ut interdum lachrymas, fundant ex cordis uehementi contritione secundum illud Psal. Emittet uerbum suum, & liquefaciet ea, stabit spiritus eius, super boni prædicatoris, & fluent aquæ, supple compunctionis à cordibus deuotorum auditorum. Sed talis compunctio, & deuotio parum durat. Quinimmo multi talium plerumque non multo post affecti delictis mundanis, & societatis prauis ad uomitum redeunt. Tales ergo hodie lachrymantur ad pedes Christi cum Magdalena, & etas saltant, & tripudiant cum infidelissima Herodjade in chorea. Et de talibus bene loquitur Christus Luc. 8. dicens, quod ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt. Audiant ergo tales, & corde intelligat Seneca ad Lucil. epist. 2. dicentem, quod non prodest cibus, nec corpori accedit, qui statim sumptus emittitur. Audient insuper os illud aureum, Chrysostomus dixerit super Matth. in opere imperfecto. hom. 40. dicentem, quod quemadmodum non sentimus saporem qualiscunque cibi, nisi primum ipsum dentibus masticauerimus, ita nisi primum masticauerimus uerbum Dei quod audiuius, uirtutem illius intelligere non possumus. Et sicut cibum masticatum dimittimus ad stomachum, ita & uerbum salutis postquam ipsum masticauerimus, debemus memorie quasi stomacho commendare. hæc ille.

QUARTI sunt qui uerbum Dei aure audiunt, & corde retinent, fructumque afferunt, tempore & loco executioni demandantes. At horum corda Christus ubi supra comparat terræ bonæ, supra quam cecidit semen bonum, quod attulit fructum centuplum. Insuper tales ab infinitis penè malis retrahuntur, quia ut dicit Chrysostomus in prologo super Iohan. fieri non potest, ut is miseram agit uitam qui frequenter, & deuotè diuinis uocat sermonibus. Bene ergo locutus est mundi Saluator Christus, Luc. 11. dicens, Beati, qui audiunt uerbum Dei, & custodiunt illud. Simus ergo charissimi de numero illorum, ut tandem benedici à Domino mereamur.

SECVNDÒ principaliter in præsentis euangelio fit mentione de Christi maxima patientia, Nam cum iudæi eum duplici

impro-

improperio illi dixissent. Nonne benè dicimus nos, quia Samaritanus es tu, & dæmonium habes? Ad primum improprium non respondit corde, & ore, seruans secundum, quod de eo fuerat prophetatum per Psal. in persona eius dicentem. Tanquam surdus non audiebam, & sicut mutus non aperiens os suum. Item ideo non negauit se Samaritanum esse, ut ostenderet pro omnium salute se uenisse, & carnem assumpsisse. Item hoc idem non negauit propter interpretationem huius nominis Samaritanus, quod idem ualeat sicut custos. Quia ergo ipse est custos noster, & tutor, atque defensor, ideo Samaritanum se esse non negauit. Iste est ergo Samaritanus, de quo loquens Psal. ait, Nisi Dominus custodierit ciuitatem, &c. Et de isto Samaritano similiter loquitur Greg. lib. 9. mor. 37. dicens, quod in castum conditor noster nobis bona tribuit, si non omne quod tribuit, ipse custodit.

QUÆRI potest cur iudæi Christum Samaritanum appellabant. Respondeo propter duo. Primo quidem propter odium quod habebant contra Samaritanos, & similiter contra ipsum Christum. Oderant enim iudæi Samaritanos, eo quod ipsis inuitis occupabant magnam partem terræ promissionis. Et propter hoc nolebat cum eis habere commercium, neque pactum, Iohan. 4. Non conuertuntur iudæi Samaritanis. Quia ergo Christus arguebat iudæos de suis peccatis, ideo ipsi existimantes, quod hoc faceret ex odio, uocabant eum Samaritanum, & quasi illis aduersarium, sicut etiam hodie aliqui in Francia impropere alios, quos odiant, quod sunt Burgundiones, Normani, vel Picardi. Secundo iudæi uocabant Christum Samaritanum propter similem uiuendi modum, & hoc secundo eorum estimationem. Samaritanus enim in parte, legem iudæorum seruabant, & in parte transgredebantur. Iudæi ergo uidentes, saltem secundum eorum falsam estimationem, Christum legem soluere, præsertim miracula sua faciendo in die sabbati, ut patet de paralytico, Iohan. 5. Ideo uocabant eum Samaritanum. Et sic patet de primo improprio, ad quod non respondit Christus propter causas prius assignatas.

AD secundum improprium quod fuit tale. Dæmonium habes, ipse Christus patientissimè, & benignimè respondit, dicens, Ego dæmonium non habeo. Hoc ergo tanquam falsum

sum negat, sed ut patiens conuicium non reddit, secundum glo. ord. interli. 1. Pet. 2. Cum malediceretur nõ maledicebat cum pateretur, non comminabatur. Poterat enim ueraciter illis dicere. Non ego, sed nos ipsi dæmonium habetis in cordibus uestris, cuius etiam filij estis. Sed ut nobis daret exemplum mansuete respondendi ad improperiam nobis ab alijs allata, simplici uerbo, ait, se excusens. Ego dæmonium non habeo. Debemus ergo & nos homuncionculi, & uermes, potius quàm homines patienter ferre iniurias ab alijs nobis illatas. Quia ut dicit Senec. li. de institutione morum. Nondum ex se lix, si non te turba deriserit. Sed profecto non sic facimus, potius contumeliam contumelia recompensare satagimus, etiam peius retroquentes, quàm fuerit nobis improperatum. Vnde Greg. homi. 18. exponens prædictum uerbum. Ego dæmonium non habeo, dicit, quòd ex ista Christi. responsione confunditur nostra superbia, quæ si exagitata quam tunc, cunque leuiter fuerit, atrociores iniurias. reddit, quàm acciperis. Facit enim peius quòd potest Minatur, etiam mala, & damna quæ facere non potest. Christus autem iniuriã suscipiens non irascitur, neq; contumeliosa uerba rñdet, Qui tamen si eisdem ista dicentibus respondere uoluissent dicendo uosmet dæmonium habetis. uerum profecto dixisset. quia nisi implecti fuissent dæmonio, tam peruersa non potuisset loqui de eo. Sed accepta iniuria, etiam quod uerum erat dicere ueritas uoluit ac prouocatus contumeliam reddidisse uideretur. Hæc ille.

Sed multi dicunt, se non posse patientiam seruare contra irrogatas iniurias. qui tñ ut asserunt in dedelent, & patientiam liberent seruarent si modum eam seruandi & habendi scirent. Talibus ergo multa remedia salubria dabimus. Primum est huiusmodi iniurias non audire. quia ut dicit Senec. lib. 3. de ira. Non expedit omnia uidere, omnia audire, multæ nos iniuriæ transeat, de quibus pleraque non accipit qui nescit. Secundum remedium est, illas auditas cito obliuioni tradere. Vnde Cicero in laudem Cæsaris dicit quòd nihil solebat obliuisci præter iniurias Tertium est conuere huiusmodi opprobria. & iniurias in facetiam, & ludum. Vnde narrat idem Senec. ubi supra de Diogene Philosopho dicens, quòd cum Lentulus spuisset in faciem eius. etiam saltu

carpitet,

carpitet, ipse patienter abstergens faciem suam, ait. O Lentule affirmabo oibus eos falli, qui te dicunt os nõ habere. Quare tu est huiusmodi iniurias hilari uultu suscipere, & quasi nõ curare, nec aliquod signum tristitiæ, aut displicentiæ pp hoc ostendere. Alias secundum eundem Senec. lib. 2. de ira, iniuriantes facient iterũ si se fecisse iniuriã crediderint. Hoc autem probat exẽplo cuiusdam, qui in cultu regũ confuenerat. Quẽ cum interrogasset quidam, quõ rarissimam in aula regia cõsecutus esset senectutem, ait. Certẽ, inquit, iniurias accipiẽdo, & gratias agẽdo. Quintum remedium est ex uirtute magnanimitatis negare se iniurias recepisse. Nam uerus magnanimus nihil contra se dictum, vel factum reputat iniuriam, dicente Seneca de uerborum copia. Ingenuitas, inquit, non recipit contumeliam. Item. Item idem ibidem. Magni est iniurias despiciere. Sextum, & ultimum remedium est patientiæ Christi aduersus iniuriantes se frequens recordatio. Vnde Chryl. super Matth. hom. 88. Fortassis, inquit, dices. Quomodo poterit non moueri ad alterius uituperium? Crucis, inquit, signo te signato, & recorde te quanta conuicia aduersus Christum dominum tuum iudat in hora passionis pariter, & in uita locuti sunt, & confestim omnia in te extinguuntur, pariter quoque te modestum ac mansuetum hæc faciet cogitatio sancta. Præterea à tuis famulis documentum suscipias, qui plerunque te uituperante siluerunt. Et per hoc intellige hanc philosophiam non esse difficilem. Nam hoc modo furorem tuum condemnabis, & in ipso contumeliandi tempore dicas non esse contumeliandum. Hæc ille. Patent ergo sex optima remedia contra illatas iniurias.

NOTANDVM etiam, quòd circa huiusmodi iniurias possunt homines se habere tripliciter, prout dicebat quidam sanctus pater, prout in uita patrum legitur. Quidam enim sunt, qui iniurias patiuntur patienter propter Christum, adeo quòd se uindicare nolunt, ubi tamen possunt, sed iniuriantibus ex corde parcunt. Et tales secundum gratiam Christi sunt. Alij sunt, qui nec lædere, nec lædi uolunt. Et tales secundum naturam Adam sunt. Alij uerò sunt, qui alius iniuriantur, & eos lædunt etiam reddentes malum pro bono. Et tales secundum diabolum sunt. Videat ergo apud se omnis iniuriam passus, quos prædictorum imitare uelit.

Ser. Quadrag. G. Pep.

N n

Præci-

Præcipue autem quantum humana fragilitas patitur imitatus est Salvator noster Christus, qui ad singulas iniurias patientissimus fuit. Eum autem male imitantur nonnulli, qui etsi alijs iniurias non irrogent, cito tamen ad minimas, & leuissimas sibi irrogatas iniurias commouentur, inflamantur, concitantur. Et de talibus potest intelligi illud Psal. Sagittæ paruulo: um factæ sunt plagæ eorum. Solent enim paruuli facere arcus, & cum illis trahere festucas, quæ de se nullo modo aut parum lædunt. Fingunt tamen magni se lædi à talibus festucis, seu sagittis. ut videant si illis compatiuntur huiusmodi paruuli, ira, & non nulli sunt adeo fragiles & teneri ad itacundiam, quod conquerunt se lædi a minimis uerbis aliorum, etiam quantuncunque ioco dicantur. Propter quod ex impatientia retorquent graues iniurias contra iniurantes se, quas plerunque probare non possunt. Et hoc est quod subditur. Et infirmatæ sunt contra eos linguæ eorum. Plerunque etiam lis ex minimis uerbis interdum maxima crescit, ut ait poeta, adeo ut quandoque etiam graue scandalum sequatur apud alios, & ideo subditur. Conturbati sunt omnes qui uidebant eos, supple prius corrigentes, & uerbis contendentes. Patientia et in talibus seruanda est.

S **Q** **U** **I** **T** **R** **I** **N** **T** **E** **X**. Ego gloriam meam non quero. Quia enim Christus prius dixerat Iudeis. Vos inhonorastis me, ideo illi poterant ei obijcere, quod talia uerba diceret ad iactantiam, & propriam gloriam. Propter quod se excusat de hoc dicens. Ego gloriam meam non quero. Quasi diceret. Ego non quero gloriam mundanam, sicut nos falsè estimatis. Et est qui querat, scilicet pater gloriam meam. Hoc autem fuit impletum in destructione ciuitatis Hierusalem per Titum & Vespasianum.

M **O** **R** **A** **L** **I** **T** **R** notandum, quod omnis rectè operans & qui se, & sua in Deum refert, potest meritò dicere post Christum. Ego gloriam meam non quero. Vnde dicunt iusti ad dñm illud Psalmistæ. Non nobis Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam. Et Apof. 1. Cor. 10. Omnia in gloriam, & laudem Dei facite. Item Aug. lib. soliquiorum. c. 15. Tuum domine est bonum quod facimus. Qui. n. de bono tuo gloriam sibi querit, & non tibi querit, hic fur est, & latro, & similis est diabolo, qui uoluit furari gloriam tuam, Et post pauca.

Tibi

Tibi enim soli domine Deus sit gloria, cuius est omne bonum, nobis autem confusio, & miseria, quorum est omne malum nisi tu uolueris misereri. Hec ille. Sed profecto plerunque hodie totum contrarium faciunt auferentes a prædicta propositione negationem, & dicentes sigillatim. Ego gloriam meam quero, ut sunt homines mundani, & honoris, atque gloriæ seculi cupidi. Omnes enim tales, gloriam suam, & non Dei querunt unus, quidem sic, alius autem sic. Et ad hoc propositum loquens Greg. lib. 11. mora. c. 15. dicit sic. Omnes qui cogitatione terrena huic seculo conformantur, per omne quod faciunt, huic mundo relinquere sui memoriam conantur. Alij bellorum titulis Alij altis edificiorum manibus, Alij desertis doctrinarum secularium libris instanter elaborant, sibi que memoriam nomen adificiant. Hæc ille. Tu uero adde, quod nonnulli per opere de genere malorum gloriam sibi querunt, ut saltem per hunc damnatissimum modum possint sibi acquirere nomen grande, iuxta nomen magnorum, qui sunt in terra. Vnde ad hoc propositum loquens August. exponendo illud uerbum Psal. Non mouebo a generatione in generationem sine malo, dicit, quod animus perditus, & expertus bonarum artium, atque a iustitia lumine alienus, malis artibus sibi molitur adiutorium ad famam tam diuturnam, ut apud posteros etiam celebretur. Et qui non possunt bene innotescere, cupiunt uel male de se homines loqui dummodo nomen eorum latissimè peruagetur. Ita ut quilibet talis dicere uideatur illud Ps. Non mouebo a generatione in generationem sine malo. Hæc il. Ita confirmantur ex his quæ dicit diuus ille Hierony. 1. parte epistolarum suarum, epist. 9. & fortè accepit ex Valeria, lib. 8. c. 15. ubi uterque narrat de quodam, qui uulgo erat ignotus. Hic ergo cum non possit notus fieri per bonum opus, cepit cogitare quomodo famosus per malum opus fieret. Propter quod Dianæ templum incendit, quod insigne erat atque pulcherrimum. Iste igitur, ut inquit ibi Hier. Nobilis, & famosus est in scelere factus. Cum autem post factum interrogaretur, cur tantum facinus fecisset, ait. Quia. n. non poteram in omnibus bene agendo notus fieri, nolui male agendo notus haberi, & quodammodo ad me sermo ferret celebris, & memoria dignus. Hæc ille. Refert etiam idem Valerius ubi supra, de quodam talio qui

N n 2 Pausa-

Pausanias dicebatur. Hic enim cum interrogasset Hermodem, quoniam pacto clarus euadere posset, & ille respondisset, quod ubi occideret illustrem vitam, continuo clarus, & famosus haberetur, subito Philipum Macedonum regem interemit. Et per hunc modum affecutus est, quod petierat. Hæc ille. Nota etiam ad propositum de illo, qui nostra gratia interfecit in ecclesia cathedrali sancti Heruasij Mediolanensis, cum in festo celebraretur summa missa. Ducem patriæ dictum Franciscum, de Fortia. Ex cuius morte secuta sunt mala penè infinita. Tales ergo omnes quærentes per talia facinora gloriam suam, & celebre nomen, & fraudati sunt à desiderio suo, quia acquiserunt uituperium, & ignominiam, & tandem penam æternam.

SEQUI TUR in textu. Amen. Amē dico vobis, inquit, Christus iudicabit iudicorū, & scribis pharisæorum, si quis sermonem meum serauerit, mortē gl. interl. uerā nō gustabit in æternū. Consequenter ponitur iudæorum inarepatio. omni blasphemia plenum, in hoc, quod dixerūt ei, Nunc cognouimus, quia dæmonium habes. Nam Abraham mortuus est & propheta mortui sunt gl. interl. Prædicti mortui sunt morte naturali, sed non morte spiritali, aut æternali. Ex quo patet, quod mors naturalis cōmunis est bonis, & malis, iustis, & iniustis. Patriarchis, & Prophetis, diuitibus, & pauperibus, nobilibus, & rusticis, iuxta illud Heb. 9. Statutum est hominibus semel mori. Vnde quidā Poeta. Est cōmune mori, mors nulli parcat honori. Deus, & fortis ueniunt ad funera mortis. Et ideo bene comparatur mors falci acutæ, quæ præcedit simul viride, & sicum. Vnde Boetius de consolatione libro 2. met. 7. Mors spernit altam gloriam, inuoluit humile pariter, & celsum caput, æquatque summis infima. Deinde exclamat dicens. Vbi nunc fidelis ossa Fabricij manent? Quid Brutus, aut rigidus Cato. Signat superstes fama tenuis pauculis inane nomen literis. Hæc ille. Et sic patet de secundo principali.

TERTIÒ principaliter in præsentis euang. fit mētio de iudæorū crudelitate, & læuitia mirabili aduersus Christū. Nā eū ad interrogationē eorū dicentium. Nunquid tu maior es patre nostro Abraham? Respondisset, quod sic. Tum, quia Abraham exultauit, inquit, ut videret diē meum. Diē, inquit, natiuitatis meæ pariter passionis ac resurrectionis, hos enim dies Christi

si uidit Abraham per fidē in præcepto sibi factō de immolatione filii sui Isaac, & gaudis est. Ex quo patet Christū fuisse maiore Abraham. Tum, quia, ut inquit, antequā Abraham fieret ego sum, per hoc insinuans æternam natiuitatem suam, tulerunt lapides, ut iacerent in eum, tanquam in blasphemū, ut dicit gl. interl. Quia ergo iudæi erant duri, ut lapides, ideo conuenienter eiecerunt ad lapides. Iesus autem abscondit se, & exiit de templo. Abscondit autem se tanquam homo humilis, quia tunc commendanda erat patientia, & non exercenda potentia, ut dicit interl. Abscondit, inquam se, non quidem seipsum post parietem occultando, sed uirtute diuinitatis se is inuisibilem reddendo, ut dicit gl. ord.

QUAERIT potest cur Christus, qui uenerat in hunc mundū ut moreretur pro peccatoribus redimendis, fugit mortem sibi intentatam à iudæis. Respondeo, hoc fecit rationabiliter per tria. Primo quidē, ut per declinationē mortis ostenderet ueritatē suæ humanitatis, quæ alias fortē uenisset in dubium. Secundò uero, quia non elegerat tale genus mortis, sed potius supplicium crucis. Insuper, quia nondum uenerat hora eius qua mori disposuerat. Tertio autem, ut daret exemplum discipulis suis declinandī tempore, & loco furorē hominum. Quibus etiam dicit. Matth. 10. Si nos persecuti fuerint in una ciuitate, fugite in aliam. Vnde Grægo. homil. 13. exponens prædictum uerbum. Tulerunt lapides, & cæc. dicit sic, Quid nobis Iesus hoc exemplo loquitur? nisi, ut etiam cum resistere possumus, iram superbientium hominum humiliter declinemus, dicente Apost. Ro. 12. Date locum iræ. Nemo ergo se contra acceptas contumelias erigat, nemo conuictis conuictum reddat. Gloriosus enim est Dei imitatione iniuriam tacendo fugere, quam respondendo sperare. Sed contra hoc superbia dicit in corde. Turpe est, ut accepta iniuria taceas. Nam quisquis conspicit, quia contumeliam accipis, & taces, non putat, quia patientiam exhibes, sed quia crimina in te agnoscis. Sed unde uox ista in cordi nostro contra patientiam nascitur? Nisi, quia in imis cogitationem, & non in cælo figimus? Et dum in terra gloriam querimus, placere ei, qui nos de cælo conspicit, non curamus. Accepta ergo contumelia meditemur in opere uocem domini dicentis in hodierno euangelio. Ego gloriam

Feria Secunda

meam non quero. Est qui querat, & iudicet. Hæc ille. Pater ergo ex dictis ipsius diui Gregorii, duplex remedium contra irrogatas iniurias. Primum est fugere, Secundum tacere. Et utrunque exemplum, siue remedium nobis præbuit Christus in hodierno Euangelio. Tacitur nitatem quidem in non respondendo ad illud Iudæorum uerbum, Samaritanus es tu. Fugam uero de templo exundo. Ad talem etiam fugam contra furorem hominum iracundorū nobis præbuit exemplum Dauid, cum scilicet, fugit à facie Saul querentis eum occidere, & fugit in desertum locū. 1. Reg. 24. Vnde, & Psal. dicebat. Ecce elongaui fugiens, & mansi in solitudine. Similiter, & de Paulo legitur, quod cum esset apud Damascum, & deliberarent hominis ciuitatis eum comprehendere, & interficere, discipuli eius nocte per murum dimiserunt eum submittentes in porta. Act. 9. Bene ergo loquitur scriptura Prover. 20. dicens. Honor est homini, qui separat se à contentiōibus, honor, inquam, quo ad Deum, qui talem honorat in præfenti per gratiam, & in futuro per gloriam æternam. Quam nobis concedat, qui in Trinitate perfecta.

FERIA SECUNDA POST DOMINICAM in Passione.

IS ERUNT Principes, & Pharisæi ministros ut apprehenderent Iesum. Iohan. 7.

PRIMA INTRODUCTIO.

LEX Imperialis, ff. ad legem Aquilianam. Qui occidit. §. in hac quoque actione, allegans iurisconsultum Paulum, dicit, quod si quis in stipulam suam, uel spinam comburendæ illius causam ignem immiserit, & ulterius euagatus, & progressus ignis alienam fegerem, uel ineam læserit, si die uentosa id fecerit, culpe reus erit, id est, tenetur talis ad damnum, quod alius hac occasione passus est. Lex secum impotat casum suum. Rationem prædicti statuti, & legis est, quia, qui occasionem damni dat, damnum dedisse, siue fecisse, uideatur, ut notatur extra de iniuriis, & damno dato. ca. si culpa tua.

Moraliter prædicta lex potest multipliciter exponi.

PRIMO quidem de lubricis, & impudicis hominibus plerumque sollicitantibus pudicas, & castas uirgines, atque continentes

Post. Dom. in Passione. 284

continentes uxoratas, siue uiduas mulieres, de incontinentia, & actu turpi. Nam cum tales carnales uiri apud se inflammarentur igne concupiscentiæ, de facili talem ignem transmittunt in mulieres etiam castissimas, siue per incautum aspectum, siue per impudicum tactum, aut per turpiloquium, dicente Apostolo. 1. Cor. 15. Corumpunt bonos mores colloquia praua. Creditis ergo uos corruptissimi homines, & incendiarij. Gallicè boutex feux, qui incenditis, quantum in uobis est, in castis puellis, aut mulieribus ignem concupiscentiæ carnalis, quod habebitis tantum respondere coram illo districtio iudice Christo de peccato uestro? Certè, & de uestro, & de alieno. Nam qui semel corruptit uirginem, & extraxit ad iniquitatem, ita, ut postmodum efficiatur publica meretrix exponens se omni transeunti, talis habebit respondere coram Domino Deo, de omnibus peccatis, quæ illa aliquando committet, eod quod, qui occasionem damni dat, &c. Et, ut dicit lex prædicta, Si quis in stipulam suam, &c. Hinc dicunt doctores sacri poenam Arij nondum esse terminatam, quauis ante annos mille sit iam damnatus. Et huius rationem assignant dicentes, quod eius poena continuè augetur, ratione eorum, qui in dies insequuntur errores suos. Ita in proposito. Ecce quàm malum, & quàm periculosum est alteri dare occasionem peccandi.

SECUNDO, prædicta lex potest exponi de nonnullis uanis, & curiosis mulieribus, non audeo dicere luxuriosis, saltem in cordibus suis, quæ ornant corpus suum pompaticè, & curiosè ut uideantur, & concupiscantur ab hominibus. Nam tales suo ornatu excessiuo, pariter, & aspectu minus casto, atque gestu, & risu incompósito, quantum in eis est, transmittunt in uiros etiam castissimos, & ferreos ignem concupiscentiæ. Omne enim illud per quod studiosè attrahunt, & inflammant corda se intuentium, ignis est, siue sit uestis, siue annulus in digito, siue patriolæ ad zonam pendentes, siue risus artificiosus, siue gracile eloquium, siue incautus aspectus. siue quodcunque aliud. Et de uestitu quidè loquens August. ser. 1. Dominicæ. 24. post Trinitatè, dicit, quod impudicus corporis habitus, adulterini cordis est nunciatus. Et Hiero. 3. parte Epistolæ suarū, Epist. 14. c. 3. 1. Fareor, inquit, illos mentiri, qui gloriantur se seruare castitatè, que in uestibus sectantur lubricitatem,

ratē. Omnes ergo tales personæ in die iudicij, reddent rationem de omnibus animabus, quæ perierunt occasione eorum.

TERTIO prædicta lex potest exponi de superioribus, & quibuscunq; maioribus suis subditis, aut famulis aliqua iniusta, & irrationabilia imperantibus, quales erant principes illi, & pharisæi, de quibus loquitur Euāgelium præfens. Hi enim ignem itæ, & inuidiæ, quo intus ardebant aduersus Christū, ad alios transfuserunt, eū scilicet, ministros suos induxerunt, & destinauerunt, vt apprehenderent illum, qui soluit compeditos, & ipsum ad eos adducerent tanquam malefactorem. Et ideo in hoc plus culpandi sunt, quàm ministri, & executores prauæ uoluntatis eorum. Et quamuis intentum sui nõ haberint, nihilominus non minus quo ad Deum peccauerunt, quia, ut dicit Amb. de officijs lib. 1. ca. 30. Affectus tuus operi tuo nomen imponit. Affectus autem malus dictorum principum, & pharisæorum aduersus Christum satis innuitur in præfenti Euangelio in hoc, qd miserunt ministros suos, ut apprehenderent Iesum, & consequenter, vt ipsum morti traderent.

SECUNDA INTRODUCTIO.

QUÆRITIS me, & non inuenietis. [Iohan. 7.] Scribitur extra de conuersione coniugatorum, ca. ueniens, qd vir ingressus religionem, uxori adulteræ non est restituendus, etiam dato, qd ipsum repetat. Casus decretalis est talis. Quidam uide consensu, & beneplacito suæ uxoris ingressus est religionis, & professus in eadem. Uxor autem postmodū incontinente uiuit in seculo. Insuper repetit virum suum, dicens se nõ posse continere. Quid iuris in hoc casu? Certè non obstante adulterio suo, maritus eius non est sibi restituendus, quia, vt dicit Innoc. III. per prædictam decretalem, vir ingressus religionem, uxori adulteræ restitui non debet. Nec ualeat allegatio adulterij ipsius uxoris, quia vt habetur. 2. 3. quæst. 5. de occidendis, si præter uoluntatem malum contigerit in illis, quæ propter bonum fiunt, tunc non imputatur.

MORALITER in baptismo omnes Christiani contrahunt quodammodo matrimonium cū Christo, iuxta illud Osee. 2. Desponsabo te mihi in fide. Cum autem consequenter peccant mortaliter, tunc quodammodo adulterantur. Nec certè mulier adulterans tantam iniuriam, & contumeliam facit uiruo suo, quantam facit Christo quicumque mortaliter peccat.

Et

Et ideo sicut pro adulterio potest uir petere diuortium, & separationem ab uxore sua, ita etiam Christus iuste separat se à quolibet mortaliter peccante, dicens illi, illud Osee 13. Perditio tua ex te. Pro quo aduertendum secundum Augustin. in quodam sermone de dedicatione, quod sunt animæ fornicariæ, & animæ adulteræ. Fornicariæ animæ sunt multis falsis dijs prostitutæ. Adulteræ uero animæ tanquam legitimo coniugio copulatæ, eidem legitimo coniugio non seruant castitatem. Pagani enim anima fornicaria est, quia legitimum uirum non habet, sed per diuersa demonia prostituta corrumpitur. Christiani uero anima aliqua re adultera est, quia nec castitatem diligit, nec uirum deserit. Hæc ille. Ex quibus uerbis possumus concludere, quod sicut adulterium est grauius fornicatione, sic cæteris paribus grauius peccant Christiani, quàm Iudæi, quoniam multi pagani uidetur multis Christianis meliores maximè, cum dicat Apo. Ro. 2. quod gentes, quæ ignorant Deum naturaliter ea quæ legis sunt, faciunt. Mali uero Christiani Deum quem fide cognoscunt, factio negant. Quamuis ergo tales in mortis articulo petant sponsum suum Christum sibi reconciliari, siue etiam in die iudicij, non tamè poterunt eum inuenire. Et hoc est, quod dicit Christus in hodierno euang. Quæretis me, & non inuenietis.

In præfenti ergo euang. de tribus principaliter fit mentio, uidelicet. De principum, & pharisæorum magna iniquitate. In principio euangelij. De Christi libera, & insuperabili potestate, ibi. Adhuc modicum tempus. De eiusdem elemēti, & magnifica largitate, ibi. In nouissimo autem die, &c.

PRIMO igitur fit mentio, &c. Pro quo notandum, quod ut præmittitur in euangelio Iohannis paulò ante textū præfentis euangelij, de turba Iudæorum multi crediderant in Christum, tum propter sanam doctrinam, quàm prædica-bat; tum propter miracula ingenia, & euidentia, quæ faciebat; tum propter scientiam, & exemplarem uitam quam ducebat, ita ut ipsi Iudæi de eo dicerent, Christus cum uenit, nunquid plura signa faciet quam quæ hoc facit. Hæc ergo, & his similia audientes, & partim proprijs oculis uidentes, & inde inuidentes principes, idest Pontifices, & Pharisæi, idest, ficti, & hypocritæ religiosi, miserunt ministros, ut apprehenderent Iesum. Non enim audebant per se-metipsos

Feria Secunda

meti ipsos subire periculum, timentes turbam, quæ Christum sicut sanctum prophetam habebat.

MORALITER, & primo per prædictos principes Iudæorum mittentes ministros suos ad capiendum Iesum, intelliguntur dæmones, qui mittunt suos milites, idest, peccata ad capiendum iustum, & deuotum, catholicum, religiosum, clericum, aut laicum, & hoc, ut ipsum ligatum uinculis ipso tummet peccatorum, illum pertrahant ad carcerem inferni. Nam huiusmodi principes mittunt ad religiosos, hy pocrisim, murmur, inuidiam, & huiusmodi. Ad clericos, simoniam, ambitionem, uanam gloriam, & similia. Ad laicos diuites usura, ad principes, tyrannidem, & rapinam, ad nobiles, superbiam, ad pauperes, furtum, ad coniugatos, adulterium, ad solutos, simplicem fornicationem, & sic de quolibet statu, ita, ut non sit, qui se abscondat à calore tentationis diabolicæ. Considerat enim diabolus mores uniuscuiusque qualitatem, & inclinationem, & ad quod peccatum uiderit ipsum procliuiorem, de illo ipsum têtat, ut facilius eum superet quasi habens, adiutorium ab intra. Et ad hoc persuadendum Isido, de summo bono. l. 3. c. 5. ponit exemplum de illo, qui alibi aquam deducere conatur, quàm non per aham partem mittit, nisi ubi impetum, & faciliorem morum illius intenderit. Solet etiam ad hoc dari exemplum de principe exercitus, qui semper obsidet ciuitatem, uel castrum ex parte debiliori, Applicatio est facilis.

MORALITER, & secundo per principes Iudæorum, & phariseos, rectè intelliguntur maiores dæmones, maiores in quam, non quantitate molis, sed magnitudine uirtutis naturalis. Et hi rectè uocantur pharisei, idest, diuisi, quia reuera diuisi sunt à Dio per culpam, & pœnam, similiter & à confortio Sanctorum, cū quibus nihil habet cōmune. Similiter iuste uocantur principes, quia secundum B. Th. i. parte q. 109. ar. 2. inter dæmones est prælatio, & quidam naturali ordine sub alijs constituuntur, & actiones eorum sub actionibus superiorum sunt. Huiusmodi tñ dæmonum cōcordia, qua aliqui alijs obediunt, non est amicitia quã inter se habeant, sed ex communi nequitia qua homines odiunt, & Dei iustitię repugnât. Est. n. propriū hominum impiorum, ut illis se adiungant, & subijciant ad propriam nequitiam exequendam, quos potio

Post Dom. In Passione. 286

res uiribus uident, ut dicit idem doctor ubi supra in sol. ad secundum. Si etiã inter dæmones repetitur prælatio & subiectio. Huiusmodi ergo principes, & pharisei mittunt ministros suos, idest, inferiores dæmones ad apprehendendum Iesum, non quidem in se, quia nimis distat ab eis, & in loco illis inaccessibili, sed in membris suis fidelibus. Vnde unus mittit à principe suo ad capiendum unum bonum religiosum, alius ad apprehendendum quendam bonum ecclesiasticum, aut prælatum, uel huiusmodi. Interdum etiam mittuntur duo contra eundem, & aliquando plures secundum quod is, qui tentatur, est potentior ad resistendum. Et ad propositum facit historia, quæ narratur in historia scholastica, uidelicet, de beato Cypriano Martyre. Hic enim cum adhuc magnus esset, habebat in quadam pixide eburnea tres dæmones in clulos, per quos operabatur quicquid uolebat, etiam destinando ubicunque uolebat, expletoque negotio ad eum rediebant. Semel tamen, diuina uirtute impediti, non potuerunt ad ipsum adducere quendam puellam pulcherrimam Christianam, cuius amore tenebatur, eod quod illis spiritibus immundis semper signum crucis opponebat. Quo ab eis audito ipse Cyprianus ad fidem conuersus est, & tandem martyr factus, ut habetur ibidem.

SIMILITER refert Greg. in dialogo suo lib. 2. cap. 7. de quodã iudæo, qui iter facies de cãpania uersus Romã ad uel per rascense iam die, cum nullum hospitium in quo recipi posse, inueniret, necessitate ductus, intra templū Apollinis se contulit. Quē quidē locū ualde pertimescens, eod quod esset dæmonibus cōsecratus, signo crucis se muniuit, quamuis minimè haberet in corde suo crucis fidē. Et ecce circa noctis mediū, uidit multitudinem dæmonum illic affluentium. Inter quos, qui maior uidebatur inter eos, sedit in eminenti cathedra, singulos sigillatim interregans, quid & quantū operati fuissent in obsequiū eius cōtra bonos Christianos. Singulis ergo referentibus mala per eos pertrata, tam in mari, quàm super terram, & uapularis, eo quod plus non fecisset, tandem affuit unus qui dixit se tantū laborasse, ut quendam sanctū episcopū Fundanæ ciuitatis, Andream nomine, traxisset in concupiscentiam cuiusdã sanctimonialis, quæ in episcopo eius habitabat, ita, ut uespertina hora diei præterita in terga eius alapã dedisset

ibi blandiens. Quod audiens, quæ sedebat in cathedra, hortatus est eum, ut diligenter perficeret, quæ inceperat malum. Deinde aspiciens hominem iudæum ibi latitantem dixit, Ite, & uide te quis ibi lateat. Ad quem uenientes nonnullos demones ipsum crucis signo munitum uiderunt, atque mirantes dixerunt, uas, uas, uas, narium, & signatum, Moxque tota illa turba magolorum spirituum uelut fumus euanuit. Iudæus uero continuo inde surgens episcopum adiit, & uisionem narrauit. Quo audito episcopus penitentiam egit, sanctimonialē de episcopo eiecit, & iudæus sacrum baptismum deuotē suscepit. Hæc ibi. Similis ferme historia quauis diuersa legitur in uitas parum, quæ breuitatis gratia prætereo. Patet ergo ex dictis, quō principes demonum mittunt inferiores comprehendendū hominē iustum per suas fallaces tentationes, sicut principes iudeorum ministros suos ad capiendum Christum.

MORALITER, & tertio per principes iudeorum malam familiam habentes, & quā miserunt ad capiendū Christū designantur multi principes, & nobiles huius sæculi. Qui cū sint pleni omni iniquitate, senectute, & crudelitate in ordine ad subditos, fouent in suos domibus pessimos gartiunculos, quos plerūque mittunt hinc inde, ut affligant pauperes agricolas, nunc in personis suis, nunc in bestijs suis, quas dicunt deuastasse segetes aut pascua dñorū suorū, & multa his similia frequenter fingentes. Et ideo bene scriptū est Eccle. 10. secundū iudicē populū sic & ministri eius Gallicè, Tel maistre tel uarlet. Unde Aug. lib. 1. quæstionum noui, & ueteris testamenti. q. 2. comparat malos, & tyrannos principes habentes malam familiam diabolo, qui factus est princeps omnium malorum. Et de talibus malis principibus habemus historiam Iudicum 11. de Iepre, de quo ibi dicitur, quod congregati sunt ad eum uiri inopes, & latroneuli, & ipsum quasi principem sequebantur. Nota etiam de Caypha Principe sacerdotum, & Malchio seruo eius, qui primus percussit Christum, Io. 8. Unde, & deuotus Ber. ser. 3. de Epiphania domini exponens illud uerbum Mat. 23. Rex turbatus est, & omnis Hierosolyma cum illo, dicit, quod caput impium subiectos suæ confortat uoluntati. Patet ergo triplex expositio prædictorum uerborum.

S E C U N D O principaliter in præsentī Euangelio fit mentio de Christi libera, & insuperabili potestate, in hoc, scilicet,

est, quod dicit ministris principum, & phariseorum uenientium ad eum capiendū. A dhuc, inquit, modicum tempus uobiscum sum, sed uilitate uestrā, & ideo nō deberetis tā sollicitè querere mortem meā, sed parū expectare temporis, & tunc sine coactione uia morti me offeram. Et nota, quod Christus per illa uerba. Adhuc modicum tempus, &c. ostendit sufficienter se esse uerū Deū, ut dicit Dominus Hug. Card. in postilla sua, eodē quod non est humanæ mentis obitū suum prædiscere, aut præscire, quia nec Propheta David illū sciebat. Propter quod rogabat dñm, dicens. Notum fac mihi Domine finem meum, & numerum dierum meorum, quis est, ut sciam, quid desit mihi. Et quamuis sic orauerit, non tamen legitur fuisse in hoc exauditus.

Q U A E R I T U R quare Christus tam modico, & breui tempore uoluerit in hoc mundo stare prædicando, & miracula faciendo. Videtur enim, quod multo maior utilitas secuta fuisset, si diutius in hoc mundo permansisset. Ad hoc potest responderi, quod propter tria, ita uoluit fieri. Primo, quia ad demonstrandum uirtutem suam diuinitatis, quæ maxime per hoc ostensa, quod in tam breui tempore mundum illum minauit uerbis, & signis. ps. Dabit uoci suæ uocem uirtutes. Ecce efficacia prædicationis suæ. Date gloriam Deo, nos super iudæi, apud quos ipse Christus tam crebro prædicauit. Sequitur. Super Israel magnificentia eius, id est, magnifica Christi uirtus, & potestas ostensa est super Israeliticum populum, & hoc in miraculosa ægrotorum illius populi curatione. Et non solum in hoc ostensa est ipsius Christi magnificentia, uerum etiam uirtus eius in nubibus, sup. est demonstrata, sicut patuit in eius transfiguratione, quandoquidem obumbratit eum cum Moysē, & Helia, ut habetur Mat. 7. Item idem patuit in eius ascensione, quando, scilicet, uidentibus eius discipulis, eleuatus est, & nubes suscepit eum ab oculis eorum, Act. 1. Secundo uero Christus uoluit paucissimo tempore prædicare, & miracula facere, ad excitandum desiderium Apostolorum, ut, scilicet, eum magis desiderarent, quem modico tempore habituri erant. Tertio autem ad augendum eorundem Apostolorum spiritualem profectum. Cum enim Christi humanitas sit nobis uia eundi in cælum, non debemus in ea quiescere, ut in termino, sed per ipsam debemus in Deum tendere. Ne ergo corda Apostolorum in Christum tam aduersè affecta, in eo, ut homine quiescerent, uoluit ipse Christus

Feria Secunda

Christus corporalem sui presentiam citò subtrahere. Propter quod dicebat eis. Iohan. 16. Expedi uobis, ut ego uadam, Super quo Beda in homi. loquitur, dicens. Expedi uobis, ut forma uestris subtrahatur aspectibus, quatenus amor diuinitatis arctius uestris, insigatur mentibus. Ecce ergo triplex ratio cur Christus uoluit tam modico tempore manere nobiscum per presentiam suę humanitatis, quę nusquam deest ex parte diuinitatis.

S E Q V I T V R in textu. Et uado ad eum, qui me misit, interl. Vadit Christus per passionem sponte ad patrem, à quo tamen secundum diuinitatem non recessit. Conuenienter autem uadit Christus ad patrē, quia quęlibet res naturalis naturaliter ad suum principium redit. Ecclesiasti. Ad locum unde exeunt flumina reuertuntur, scilicet ad mare. Quęritis me. uos sup. Iudæi, & non inuenieris. Quasi diceret. Vos Iudęi, qui modo non uultis me audire predicantem, & miracula facientem, tandem quęritis me, uidelicet tempore necessitatis, & oppressionis uestrę, quę, superueniente uobis per Titum, & Vespasianum, & hoc ut liberem uos ab huiusmodi oppressione. Sed assecuro uos, quod tunc me non inuenieris, supple tanquā misericordem, & liberatorem. Inuenieris me tamē tanquam ultorem, & punitorem. Sequitur. Et ubi sum ego, scilicet in cęlo per clarā Dei uisionem, quamuis illic nondum esset per humanitatis presentiam, uos non potestis uenire. Et nota secundum glo. ord. quod non dixit Christus non poteritis uenire, sed non potestis uenire. sup. tales estis, quia in peccato, & per consequens ind. spositi, psal. Domine quis habitabit in tabernaculo tuo, aut quis requiescet in mōte sancto tuo? Cui respondet Spiritus sanctus, dicens. Qui ingreditur sine macula, & operatur iustitiā &c. Vnde & Petrus adhuc peccatori dixit idē Christus Iohan. 23. Non potes me modo sequi, sequeris autem postea, Iudęi autem tanquā carnales, & uerba Christus non intelligentes, dicebant aduicem. Quo hic iturus est, quia non inueniemus eum? Nunquid in dispersionem Gentium iturus est, & docturus Gentes? Isti nescientes, quis dicerent, uerum dicunt, & salutem Gentium ueraciter predicant. Nam, & si Christus in propria non ierit ad Gentes docens, nihilominus per Apostolos suos iuit ad eas, cū ait illis. Euntes in mundum uniuersū, &c. Mat. 10. Expressius

Post Dom. in Passione. 288

Expressus autem illis. Ite, docete omnes gentes. &c. Mat. 28. Prædicti ergo Iudęi prophetauerunt quodammodo, sicut & Cayphas, cū ait. Expedi ut unus homo moriatur &c. Io. 11. Sed nec isti, nec ille intellexerunt quid dicerent, & ideo proprię prophetę non fuerunt.

T E R T I Ò principaliter in hodierno euangelio fit mentio de Christi clementia, & superabundanti magnificentia. & largitate, cum subditur. In nouissimo autem die magno festiuitatis, &c. Ad euidentiā autem huius textus notandum quod, ut legitur Leuit. 23. præsens festum, quod dicebatur festum tabernaculorum, habeat septem dies. Quibus expletis succedebat dies octauus celeberrimus, atque sanctissimus, & dicebatur festum collectarum, sup. messium. In illo enim die conueniebat populus ad templum Domini, redditurus illis gratias pro fructibus terrę collectis. In huiusmodi igitur die nouissimo festiuitatis stabat Iesus, ut melius uideretur, & clamabat, ut melius audiretur, dicēs. Si quis sitit, ueniat ad me, & bibat. Veniat, inquam. ad me interius credendo, & diligendo. Vel ueniat ad me affectu amoris, & passibus fidei, recedendo ab amore mundi, hoc enim est uenire ad Christum, ut dicit glo. interl. Qui ergo olim per Prophetam suum Esaiam clamabat, dicēs. Omnes si tientes uenite ad aquas, nunc proprio, & aperto ore clamabat, dicens. Si quis sitit, ueniat ad me, & bibat. O generalis inuitatio, quia si quis, idest quicumque. O humanę mētis pia affectio, quia sitit, O benignitatis tractio, quia ueniat ad me. O uberrima inebriatio, quia bibat. Non equidem potum, qui perturbet intellectum, aut sensum, sed potius qui inflammet affectum in amorem sui conditoris. O igitur deuotę animę, quę desideratis in amore uestri Redemptoris permanere, & tandem ad cęlestem gloriam post eum peruenire. Venire, accurrite, festinate, accedite ad fontem misericordiarum, & omniū gratiarum, & ibi bibite; haurientes in gaudio de fontibus Saluatoris, ut tandem inebriari possitis ab ubertate domus suę cęlestis, quandoquidē de torrente uoluptatis suę potabit electos. Nec certe mirum si tunc taliter potabit electos suos Dominus, quoniam apud eum est fons uitę.

N O T A N D V M est autem, iuxta illud uerbum. In nouissimo autem die, &c. quod iste nouissimus dies potest tripliciter

Feria secunda

Ter accipi. Primo quidē pro die legis gratiæ. Nam prius dies huius mundi fuit tempus legis naturæ. Secundus fuit tempus legis scripturæ. Tertius, & nouissimus est tempus legis gratiæ. Et in hoc nouissimo die inuitat Christus omnes etiã horrendissimos, & sceleratissimos peccatores, & peccatrices, vt si fiant suam salutem, non desperent de venia, aut misericordia, sed ad ipsum audacter recurrant, & indefectibiliter non repellat eos, neque vacuos remittet, quinimmo abundantier potabit eos aquis misericordiarum, & gratiarum. Nec quidē iniuria, maxime cum ipse sit fons iugiter emanans, cuius etiã nunquam aqua deficient, ut habetur Esa. 63. Iste autem fons est tam fecundus, vt necesse fuerit ipsum emanare hora passionis per quinque meatus sui sacratissimi corporis. Hauriamus igitur charissimi aquas in gaudio, idest, cum gaudio de fontibus Saluatoris. Esa. 12. Tertiò iste nouissimus dies potest accipi pro die sancto Paschæ, qui est nouissimus respectu dierum quadagesimalium. In isto igitur nouissimo die magno festiuitatis clamat benignissimus Christus Dominus noher, dicens nobis illud Math. 11. Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis ieiuniis quadagesimalibus, pariter vigiliis, & abstinentiis multis, & ego reficiam vos, scilicet, in mensa altaris, tribuendo vobis abundantissime illum cibum, & potu, de quo Iohan. 6. Caro mea verè est cibus, & sanguis meus &c. Sed dicit forsan aliquis laicus. Pater in mensa altaris bene inuenio cibum, idest Christi corpus, quod mihi datur sub specie panis, vinum autem minime ibi inuenio. Non enim datur nobis laicis Christi sanguinis sub specie vini, quemadmodum vos Domini presbyteri ipsum accipitis. Sed ad hoc breuis est responsio, si diligenter consideretur quid in hoc Sacramento sub specie panis de per se ex vi consecrationis, continetur, & quid ex consequenti, siue per concomitantiam: Quamuis ergo sub speciebus panis facta consecratione, ex vi, & natura verbotum sacramentalium non sit ibi aliud, quàm Christi corpus: nihilominus per concomitantiam, & inseparabilem vniõnem, ibi est sanguis Christi totus, pariter anima, atq; diuinitas integra. Tertiò iste nouissimus dies potest nobis significare iudicij diem, qui est nouissimus respectu vitæ præsentis. In isto igitur die clamabit Christus iudex iustus, & electis, dicens. Si quis facit, sup. delicias vitæ cœlestis, veniat

Post Dom. in Passione.

289

veniat ad me, quia ego sum, qui do potum inebriatum gloriæ perennis, & bibit per facietatem æternæ atque beatificæ visionis, hæc autem inuitatio tunc manifestè fiet quando Christus dicit electis. Venite benedicti patris mei, &c. Math. 25. Et sic pater de triplici expositione prædicti verbi.

S Q V I T V R in textu. Qui credit in me (inquit Christus) sicut dicit scriptura, idest, præcipit esse credendum, iuxta illud Iohan. 5. Secutimini scripturas, quia illæ sunt, quæ testimonium perhibent de me. Flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ. Ecce utilitas, quæ consequitur fidem formatam de Christo. Nam, vt dicit glo. ord. venter animæ est conscientia, quæ bibito Spirito Sancto per fidem formatam purgata viuit, & habet fontem in se manente, idest, Spiritum Sanctum præsentem per gratiam. Et, quoddam ita debeat exponi iste textus, pater ex his, quæ sequuntur. Hoc autem dicebat de Spiritu, quem accepturi erant credentes in eum. Credeamus ergo in Christum charissimi, non quidem sicut deïmones, qui credunt, & contremiscunt, vt habetur Iac. 2. Sed sicut veri catholici, & fideles, vt tandem possimus intueri, & videre apertè ipsum, quem pro præsentem cognoscimus per speculum, & in enigmate. Præstante eodem domino nostro Iesu Christo, qui, &c.

FERIA TERTIA POST DOMINICAM in Passione.

AMBULABAT Iesus in Galilæam, non enim volebat in Iudæam, &c. J Iohan. 7.

PRIMA INTRODUCTIO.

LEX Imperialis. ff. de re militari. l. non omnes, allegans Iuriconsultum Arianum, dicit, quoddam in casu bona fama saluar hominem à perditione. Casus est talis. Est aliquis, qui habetur vehementer suspectus de aliquo homicidio, tamen talis non potest conuinci, quia forte nemine vidente illud perpetravit. Si iste casus acciderit in Normania, & in carceribus reclusus habeatur, qui ipsum factum commisit, tunc propter vehementem coniecturam, quæ de eo habetur, quæ tam non est sufficiens ad condemnandum eum morti, sibi offertur tor-

Ser. Quadrag. G. Pep. O o rura,

rura, vel in questa patriæ, quod si secundum elegerit, & in questa dixerit uerisimile esse illum homicidium prædictum perpetrasse propter tales, & tales orationes, tunc adiudicatur morti, eò quod submisit illis arbitris, quamvis forte à parte rei sit innocens à tali delicto. Si uerò dixerint non esse uerisimile ipsum huiusmodi crimen commisisse, eo quod ipsum cognoscunt ab ineunte ætate, nec quicquam mali in eo uidisse asserunt, tunc liber abire permittetur, cum tamen forte à parte rei homicidium commiserit, & per consequens obnoxius sit morti. Ecce quomodo bona fama, quamuis non semper uera, saluat interdum hominem à perditione,

MORALITER. Ista lex potest dupliciter exponi.

PRIMÒ quidem de unoquoque nostrum. Pro quo notandum, quod refert plurimum loqui in foro Dei, & in foro hominum. Nam in foro Dei sola bona fama non saluat hominem, nisi etiam simul concurrat bona uita, siue bona conscientia. Nam ubi omnes homines mundi clamarent, & dicerent me sanctum hominem, fortè propter aliquam boni apparentiam, & ex parte rei ego essem unus magnus peccator coram Deo, ego non saluabor, quia ut habetur Esa. 11. Dominus non secundum uisionem oculorum iudicabit, id est, secundum faciem, siue secundum exteriorè apparentiã, quia sic posset interdum decipi. Neque secundum auditum aurium arguet, id est, propter relationem aliquorum non procedet ad increpationem, & condemnationem aliorum, nisi aliud ponantur, scilicet, rei ueritas accurrens cum fama publica. Audi ergo, & intellige hypocrita, & peccator occultè, quia oportet te una dierum mori. Cumque ueneris coram illo di. stricto iudice Christo, & arguet te forte de multis peccatis tuis occultis, frustra niteris allegare excusationes in peccatis, dicens illi. Domine iudex, interrogate uicinos meos, & qui me nouerunt, si ego sum talis, qualem esse dicitis. Ipse enim scit quid sit in homine, nec est opus, ut quis testimonium perhibeat de homine apud eum. Iohan. 2. Resolutorie ergo bona fama absque bona uita neminem saluat in foro Dei. Neque in eodem foro mala fama cum bona conscientia sufficit ad condemnandum aliquem. In foro autem hominum, saltem ubi de crimine agitur, aliquando bona fama saluat aliquem, sicut patet in casu prius posito. Propter quod scriptura

scriptura saepe nos admonet ad bonam famam procurandam, sicut ibi Ecclesiast. 41. Curam habe de bono nomine. Item Proverb. 22. Melius est nomen bonum, quam diuitiæ multæ. Item Rom. 12. Prouidentes bona non tantum coram Deo, sed etiam coram hominibus. Item in Decretis 12. q. 1. dicitur, quod qui negligit famam suam, crudelis est. Et omnium istorum ratio assignatur. ff. de regulis iuris. l. si duabus, ubi dicitur, quod fama præponderat emolumento pecuniario. Et ideo Aug. libr. de bono uiduitatis, & recitatur 11. q. 3. non sunt audiendi, ualde reprehendit illos, qui negligunt bonam famam suam, ut sunt, qui dicunt. Non est mihi curæ, quid dicant de me homines, sufficit mihi, quod Deus me cognoscat, ubi etiam concludit, quod duo sunt nobis necessaria, uidelicet, bona uita, & bona fama. Bona uita quidem propter nos, bona uero fama propter alios.

SECUNDÒ prædicta lex potest exponi specialius de Christo, cuius fama tanta erat, quod diuulgabatur per uniuersam Iudæam, & Galilæam, in cuius rei signum legitur Martha 14. quod Herodes Tetrarcha, qui erat Rex Galilæa, audita Christi fama, dicebat ipsum esse Iohannam, quem paulo ante decollari iusserat, & quem à mortuis resurrexisse credebatur. Item de eiusdem Christi fama legitur in Euangelio hodierno, quod multi dicebant de eo, quia bonus est, quamuis aliqui peruersi, & filij diaboli aliter sentirent. Hæc ergo bona fama Christi utique debuit eum liberare à morte. Nec certè Pilatus audita eius bona fama debuit ad instantiam aduersariorum suorum iudæorum ipsum adiudicare morti, de quibus quidem aduersarijs dicitur in præfenti Euangelio, quod queriebant eum interficere, scilicet, medio Pilati.

SECUNDA INTRODUCTIO.

QUIDAM dicebant, quia bonus est. Alij autem nequam, sed seducit turbas. Iohan. 7. Scribitur extra de præsumptionibus. cap. 4. Item cap. literas, dicitur, quod ex uolenta præsumptione potest quandoque ferri sententia, eò quod multæ præsumptiones faciunt sufficientem causæ probationem. Casus decretalis est talis. Quidam iuuenis gallandus solitus erat frequenter ducere quandam iuuenulam suam per prata, & nomora causa solati, ut dicebat. Cumque postea uellet contrahere cum quadam alia, oriuntur quæstio, & dubi-

Feria tertia

ratio si primam prius cognouisset. Super hoc igitur consultus Innocentius III. respondet verisimile esse, quod eam cognouisset, & quod ex violenta presumptione poterat ferri sententia. Ad idem est, quod scribitur in maiori volumine, dist. 34. quorundam, ubi dicitur, quod presumptio violenta oritur ex propinqua facti circumstantia.

MORALITER, quamuis de secretis, & occultis non debeamus iudicare in malam partem, tamen ubi apparent omnia signa mali, & nulla boni, possumus tunc sine peccato ex talibus presumptionibus, quæ vehementes sunt, iudicare aliquem malum. Pro quo notandum, quod triplex est presumptio, videlicet levis probabilis, violenta. Presumptio levis est, quæ procedit ex leuibus signis quæ possunt esse sine peccato, ut potest loqui cum iuvene muliere. Et tunc qui iudicat tales loqui de impudicitia mortaliter peccat, nisi aliud ponatur. Presumptio probabilis est cum quis videt aliquam iuuenem mulierem intrare domum alicuius sacerdotis nocturno tempore, qui quidem sacerdos non est ab omnibus æstimatus castus. Et tunc adhuc non est iudicandum absolute, quod talis mulier illuc ingressa sit ob turpitudinem, & præsertim dum modo aliàs non sit diffamata. Potest tamen haberi suspitio de malo. Presumptio autem violenta est quando apparent euidentissima signa mali, ut inuenire nudum eum iuda extra matrimonium, Et tunc non est peccatum iudicare in malam partem. Vnde, & Christus Mat. 7. dicit, quod a fructibus, id est, manifestis malis, operibus eorum cognoscetis eos, scilicet, malos, & peccatores. Et quamuis scribatur extra de presumptionibus, capitulo dudum. Item cap. cum in iuuentute, quod de quolibet presumendum sit, quod sit bonum, & quod nemo sit in memore suæ salutis, tamen immediate subditur, nisi probetur contrarium. Sufficiens autem probatur contrarium quando apparent manifesta indicia mali. Et quia Iudæi nullum signum mali videbant in Christo, sed potius totius boni, ideo illi de quibus dicitur in hodierno Euang. quod vocabant ipsum populi seductorem, grauiter peccabant.

In præsentem ergo Euang. de tribus principaliter fit mentio, videlicet, De fuga laudanda, ibi. Nolebat Christus in Iudæa ambulare. De invitatione malitiosa, ibi. Trāsi hinc, &c. De respōsione gratiosa, ibid. Tempus meum nondū aduenit.

PRIMÒ

Post Dom. in Passione.

291

PRIMÒ igitur in præsentem Euang. fit mentio de fuga laudanda. Pro quo notandum, quod ut refert beatus Euang. Iohann. Christus paulò ante passionem suam ambulabat in Galileam. Non enim uolebat in Iudæam ambulare, cuius ratio assignatur, cum subditur, quia quærebant Iudæi eum iustificare. Sed nunquid poterat inter Iudæos palam conuersari, & ab eis non occidi? Certè ita, nihilominus uoluit rationabiliter se ab eis absentare pro tempore, & hoc propter tria. Primò quidem, quia nondum uenerat hora eius, in qua pari disposuerat, scilicet, tempus Paschæ, quando immolabatur agnus, ut sic uictima uictimæ succederet. Secundò uero, quia Christus erat Deus, & homo perfectus, in eo ergo, quod Deus, poterat inter Iudæos continuè conuersari, & ab eis non occidi. Hoc tamen noluit semper facere, quia sic in dubium uenisset eius humanitas. Tertio autem hoc fecit ad consolationem infirmorum mortem timentium cum offerretur, ideo dicit glo. interl. quod non morabatur in Galilea, quasi mortem timens, cum commodam potestatem haberet, sed infirmis dedit exemplum, ne eis obijceretur latibulum, cum interdum fugerent persecutores ne ab ipsis læderentur. Quod etiam esset faciendum uerbo docuit, Math. 10. dicens. Si uos persecuti fue. &c. Vbi ergo quis uidet, quod mors sua esset parum utilis aliis fuga autem multis proficua, & utilis, quia fugiendo poterit multum fructum facere in Ecclesia Christi, tunc rationabiliter potest fugere, & præsertim quando non est aptum sequi scandalum ex tali fuga. Hoc enim modo Paulus fugit ad tempus rabiem Iudæorum, qui erant Damasci, ut legitur secunda Corinth. 11. Similiter hoc modo Dauid fugit à facie Saulis, quærentis ipsum occidere, & abscondit se in montè solitudinis, ut legitur, primo Regum 23. Propter eandem etiam causam Christus adhuc paruulus delatus est in Aegyptum à parentibus, cum ipsum quæreret Herodes occidere, ut legitur Math. secundo. Propterea dicit August. & recitatur in decre. 7. quæstio. 1. aduersitas. Fugiat minister Christi, sicut Christus fugit in Aegyptum. Legitur etiam de B. Felice, quod eum quæreretur ad mortem, & inter parietes dirutos per anagressum aditum se occultasset, mox per aditum illum aranæ telas extenderrunt. Quod cum persecutores prospicerent, ne-

Qo 3 minem

Feria tertia

minem illic esse putantes, continuo discesserunt. Facta autem nocte dictus vir Dei, Felix ad alium locum secessit, ubi per tres menses latitans, à quadam muliere alimenta suscepit, cuius tamen facie ille nunquam suspexit. Denique pace reddita Ecclesiæ sanctæ restitutus in pace quietuit. Hæc est eius legenda, in qua etiam legitur de S. Mamo, Neulanæ ciuitatis Episcopo, quòd tempore persecutionis cernens se iam senio pergrauatum, & per consequens putans se non posse ferre supplicia, syluas adiit. Et de multis similia leguntur. Ex quibus omnibus patet, quòd interdum licet subter fugere mortem cum offertur.

MORALITER. Galilæa quæ interpretatur rota, vel transmigratio, recte designat miserias, & calamitates vitæ præsentis, in quibus rotantur, & voluuntur homines vnus post alium, ita, vt vnus dicat, regnauit, alius regno, alius regnabo, alius tum sine regno. Ecce misera rotatio, & transmigratio filiorum Adam, videlicet de felicitate ad infelicitatē, de diuitijs ad egestatē, de sanitate ad infirmitatem, de prosperitate ad aduersitatē, de gaudio ad tristitiā, & huiusmodi, propterea istam instabilitatem considerans Boet. de consol. lib. 1. met. 1. dicebat. Quid me felicem tories iactastis amici? Qui cecidit, stabili non erat ille gradu. De hoc autem extat historia cūctis etiā laicis, & idiotis notissima, videlicet, de Iob, qui de ingeniti felicitate, & gloria, quasi in momento, diabolo procurante, & Deo permittente, lapsus est in extremā calamitatem, miseriam, & paupertatem, adeo, ut in sterquilinio iacens, testa saniem corporis sui raderet. Iob 2. Similiter in libro Hester legitur de felicitate Aman, & gloria illius, quæ tāta erat, ut secundus esset post regē, haberetq; annulū regis in manu sua. Et breuiter tam exaltatus, & gloriosus erat, ut magis videretur regere regnū Persarū, & Medorum, quā ipsemet rex Assuerus, propter quòd populus coram eo flebat genua quasi ipsum adorans, ut habetur Hester 3. Quibus honoribus, gloria, & magnificentia nō obstantibus, tandē rota fortunæ si voluerit, interiit in paribulo, quod parauerat Mardocheo. Hester. 7. Multa etiā ad idē propositum extant exempla, quæ breuitatis studio pertranseo. Mortales ergo homines consultius multo egerent si diligerent cum Christo in Galilæa aduersitatis habitare, quàm in Iudæam prosperitatis ambulare. Et huius est

ctiois

Post Dom. in Passione. 292

ctiois rationē assignat Boet. de consol. lib. 2. profa. 8. dicens, Plus reor hominibus aduersam, quàm prosperā prodesse fortunam. Illa enim semper specie felicitatis cum videtur blanda mentitur. Hæc vetò semper uera est cum se instabilem mutationem demonstrat. Illa fallit, hæc instruit. Illa à uero bono denique blanditijs trahit, aduersa plerunque ad uera bona reducēs, uelut unco, idest, tenaculo retrahit. Hæc ille. Propterea Grego. lib. 5. mora. c. 1. dicit, quod sancti viri magis in hoc mundo prospera, quàm aduersa formidantur. Quia, ut dicit Psalm. Cadent à latere tuo mille. A latere, inquam, sinistro aduersitatis, & decem millia à dextris tuis, idest, inter prospera. Ac si aperte diceret, quòd per mille, qui damnantur inter aduersa per impatientiam, decem millia damnantur inter prospera per abusum, & infatuitatem. Lætari ergo potius, quàm tristari debemus inter aduersa, tristari uero, & valde nobis time- re inter prospera.

QUÆRITUR circa illud prædictum uerbum de Christo. Non enim uolebat in Iudæam ambulare. Vtrum quis rationabiliter possit sequestrare se à consortio malorum. Videtur, quòd non. Nam mali ex conuersatione bonorum discunt bene facere. Ergo boni non debent se ab eis retrahere. Responso. Talis sequestratio potest bene fieri, & male: Bene quidem in duobus casibus. Primus est, cum quis timeret infici per culpam exemplo malorum, & ex frequentatione eorum. Nam, ut dicit Psalm. Cum sancto sanctus eris, & similiter cum peruerso peruerteris. Et sapiens Eccle. 13. dicit, quod qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea. Et qui communicauerit superbo, induet superbiam. Da exemplum de homine sano conuersante cum pestilente, aut leproso, item de pomo putrido, item de pecude. Vnde poeta. Vnica sola decus inficit omne pecus. Hinc Hieron. 3. parte Epistolarum suarum, Episto. 85. dicit, quòd nihil tā nocet homini, quàm mala societas. Talis, inquit, efficitur homo, qualium societatem fruitur. Nunquā cum agno lupus habitat. Et post pauca. Plusquam, inquit, impossibile puto uirum diutius in bonis permanere operibus, qui mala assidua conuersatione utitur. Hæc ille. Propterea ad talem uitiationem nos admonet Dominus in scriptura dicens illud Apo. 18. Exite de medio Babylonis popule meus, & ne sitis participes delictorum eius, & de plagis eius non accipiatis.

O o 4 A c

Ac si diceret. Si participaueritis cum malis in culpa, etiā participabitis cum illis in pœna. Secundus casus est, quando ex tali conuersatione imminet periculum mortis, aut corporis, vel huiusmodi. Verbi gratia. Aliquis quatit me interficere, propter quod ego uicto locieratem eius. Hoc enim multum expedit magis, quam illi in faciem resistere. Vbi tamen tyrannus quæreret me ad mortem in odium fidei, ego non debeo fugere, & præsertim ubi ex tali fuga impediretur conuersio aliquorum ad fidem, uel etiam diminueretur fides in cordibus aliorum, qui uidentes me fugere, cum est quæstio de confitenda, & defensanda fide, efficerentur hac occasione minus firmi in fide. In hoc enim casu firmiter persistendum est, & nullo pacto fugiendum. Et sic intelligitur illud uerbum Apo. Rom. 9. dicentes. Ore confessio fit ad salutem. Illa enim sunt de mente B. Thom. 2. 2. quæst. 3. artic. 2.

MALE autem potest fieri huiusmodi sequestratio ab alijs, & hoc similiter in duobus casibus. Primus est, quando quis hoc facit ex superbia, & arrogantia, quasi non reputans alios dignos præsentia sua, & societate. Sicut enim leones segregati ab alijs animalibus habitant, quasi dedignantes consortium cæterorum animalium; ita etiam est de aliquibus hominibus. Secundus casus est, cum quis iudicat, aut uerisimiliter credit, quod præsentia sua alios multum edificaret, siue quod per sui præsentiam multa mala impedirentur, & multa bona fierent, tunc talis grauitur peccaret sequestrando se à consortio maiorum, nisi fortè aliud ponatur. Nam ut dicit D. Hier. ubi supra. Perraro homo, uel bonus, uel malus efficitur, nisi ob societatis causam. Et sic patet solutio ad quæsitum.

SECUNDO principaliter in Euange hodierno fit mentio de inuitatione, malitiosa, de qua subditur, cum dicitur. Dicunt ei, uidelicet Christo fratres eius, Transi hinc, &c. Pro quo notandum, quod tunc celebrabatur Hierosolymis festum scenophegiæ, ut dicit Euangelista, idest, festum tabernaculorum, siue dedicationis, ut dicit interl. Olim enim Dominus mandauerat filijs Israel per Moysen, ut patet Leuit. 23. quod mense septimo, qui apud nos uocatur mensis Septemb. 15. die mensis facerent prædictum festum, quod durabat septem diebus, habitarentque in tabernaculis, seu umbraculis factis de ramis arborum, & hoc in memoriã quadraginta annorum, in

quibus patres eorum manserunt sub tabernaculis in deserto. Quia ergo tunc temporis celebrabatur prædictum festum, ut dictum est, ideo dixerunt Christo fratres eius. Transi hinc, &c.

QUÆRITUR circa hoc, qui fuerunt fratres Christi; de quibus loquitur Euangeliū præsens. Pro responsione notandum, quod aliqui uoluerunt dicere, quod Ioseph duxerat uxorem quandã, antequam desponsaret uirginẽ Mariam sicut narratur in historia Ecclesiastica, & de illa prima uxore, cuius tamen ignoratur nomen, genuerat ipse Ioseph filios, qui hic uocantur fratres Domini, & hoc ex parte ipsius Ioseph patris putatiui ipsius Christi. Sed hoc communiter non recipitur, quia uerisimiliter creditur, quod Ioseph uirgo erat, quando desponsauit uirginem Mariã. Nam sicut Christus in cruce matrem uirginẽ uirgini cõmendauit discipulo, ut dicit Hiero. in prologo super Euangeliū Iohã. ita etiam uerisimile est, quod Dominus uirginẽ Ioseph uirgini Mariæ copulari matrimonialiter uoluerit. Alij fuerunt, qui peius dixerunt, ut Heluidus, uidelicet, quod uirgo Maria post Christum habuit alios filios carnales ex Ioseph, qui uocantur fratres sui. Sed abhorret fides catholica audire, quod sanctissimus ille uirginis uerus, qui Dei protulit nobis pariter, & hominem, postmodum protulerit alios filios, ut dicit magister Nicolaus Gorram. Insuper istud derogasset dignitati, & perfectioni uirginis Mariæ. Nam ubi sic fuisset, ruc æstimari potuisset Christi mater non fuisse contenta tanto Dei filio. Propter quod alios filios quæsiuisset per uiam naturæ. Sicut ergo in sepulchro Dominico nullum aliud corpus, nec post, nec ante iacuit; ita neque in utero uirginis Mariæ alios filios, præter Christum aliquando requieuit, siue ante, siue post. Restat ergo, ut per fratres Christi in proposito intelligantur consanguinei eius, ut dicit interl. Tales enim atinebant eidem Christo per matrem eius B. Mariam, cuius erant nepotes. Horum tamen fratrum Christi, i. consobrinatorum ignorantur nomina. Et ideo nescimus in particulari, qui fuerunt illi, nisi fortè diuinare uelimus, & hoc intellige ex text. Euan. dicit tamen Chryost. super Io. hom. 47. quod isti Christi fratres fuerunt Iaco. Hierosol. Episcopus, qui frater Dñi appellatur, & Iudas alius Thadeus frater eius, qui fortasse Christum tradere Iudæis consulabant. Hæc ille. Nihilominus alij sancti exponunt hunc passum de

remotis cognatis ipsius Christi, ut dicit dominus Hug. Card. in postil. sua. Nec est nouū, si consobrini Christi hic uocentur fratres eius. Nam consuetudo Sacræ Script. est appellare consanguineos fratres, secundum illud uerbum Abrahæ ad Loth filium fratris sui. Non sit quæso, inquit, iurgium inter me, & te, fratres enim sumus. Gen. 13. Istud confirmatur per Apost. Ro. 9. dicentem. Optabam ego ipse anathema esse à Christo pro fratribus meis, qui sunt cognati mei secundum carnem. Et sic patet solutio ad quæsitum.

SEQUITUR in text. Transi hinc, uidelicet, de Galilæa, & uade in Iudæam. id est, in Hierusalém, ubi est locus solēnis doctoribus, & prædicatoribus conueniens, ubi etiā confluit maxima multitudo populi ex omni natione, ratione diei festi. Ut, & discipuli tui uideant opera, &c. Prædicta ergo uerba erant uerba fratrum Christi, qui quærebant humanā gloriam de honore mūdano, qui Christo exhiberetur à turbis. Et ideo inducebant eum, ut faceret opera sua in publico. Nemo quippe, inquit, in occulto aliquid facit, & quærit, &c. Ac si dicerent illis. Tu quæris gloriam hominum ex operibus, quæ facis, & tamen ipsa facis in occulto quasi timens. Cum tamē ea potius facere deberes in oculis omnium. Ecce quā irriterēter, & præsumptuosæ humana temeritas loquebatur cum Dei filio, quasi notans eum de appetitu laudis mundanæ.

Ex his ergo omnibus possumus inferre tria cotollaria.

PRIMUM est tale. Mundani homines, qui plus sollicitantur de honoribus huius sæculi, quā cæli potius inducunt consanguineos suos ad sectandum honores, pompam, & fastum huius nequam, sæculi, quā ad sequendum honorem, & amorem Dei. Verbi gratia. Si homines mūdani habent aliquos consanguineos in ecclesia eos ad hoc inducunt, quod laborent, ut magni esse possint in ecclesia. Quinimmo ipsemet de hoc sollicitant principes, & magnates, & præsertim ubi sentiunt se habere gratiam in conspectu eorum, sicut patet de capitaneis, & officariis regum, & principum instantibus, & pulsantibus aures ipsorum, ut fratres eorum clerici episcopentur. Si monachi, ut in abbates sublimentur, & huiusmodi. Et hoc quidem faciunt non propter Iesum tantum, sed ut inde dicentur, & fortē, ut filii sui in ecclesia prouideantur. Insuper, ut post mortem talium thesauri, & omnia mobilia ipsorum per-

perueniant ad eisdem consanguineos quasi iure hereditario, contra tamen communem dispositionem iuris. Heu talis episcopus non erat sanctus ille pater Aug. qui de seipso loquens ad fratres in Eremo. ser. 21. sic aiebat. Consanguineos habeo, & nobiles se esse non erubescunt, & ad meipsum ueniunt, aliquando cum blandimentis, aliquando cum minis, dicentes. Da nobis aliquid patet. Caro enim tua sumus. Et tamen Dei gratia consanguineum aliquem meditasse non recolo. Hæc ille. Item de eodem refert Possidonius in libro de uita ipsius, quod suis consanguineis subueniebat, non sic, ut diuitias haberent, sed ut non nimis egerent. O quā pauco episcopos huic similes hodie habet Christi Ecclesia. Nam maxima pars eorum uirtutis, & distribuit patrimonium crucifixi, seu conseruat thesauros Ecclesiæ suis consanguineis. Alii autem subeunt onus maritandi neptes suas, quas assignat uiris nobilibus etiam baronibus, aut supra. Cum tamen ipse neptes sint multo inferioris conditionis frequenter. Sed profectō nobilitatem sanguinis redimunt dicti prælati tribus, aut quatuor millibus auri, vel argenti in dispendium Ecclesiarum suarum, ac pauperum. Alij uerō prælati, cum sint religiosi, faciunt se dispensari auctoritate summi Pontificis, ut possint testari. Et quia pecunie obediunt omnia, ideo facilliter obtinent, quod petunt. Quo fit, ut post mortem eorum consanguinei, & proximi talium cuncta rapiant, etiam usque ad stramen, siue paleam lectorū, & secum transferant. Et per hunc modum denudantur domus pastorales, pariter, & abbatiales, etiam usque ad parua scabellum pedum. Ita, ut oporteat futurum episcopum, aut abbatem omnia de nouo instaurare, merito dicens illud Apo. 21. Ecce noua facio omnia. Noui enim quendam monachum, qui cum episcopali dignitate tres notabiles abbatias occupabat. Hic ergo cum paulo ante hos dies mortem obiisset, tantam substantiam suis hæredibus reliquit, quod uix per plures dies cū quadrigis, & curribus de domo episcopali euacuari potuit. Non mirum ergo si filij huius sæculi maximè sollicitantur de exaltandis in Ecclesia suis consanguineis. Nam in hoc arbitrantur finaliter rem suam agere.

SECVNDVM cotollarium frequenter plus aduersantur hominibus etiam uirtuosis, consanguinei, & carnales, amici, quā extranei, & alieni. Istud per fratres Christi, de quibus

Feria tertia

bus in præfenti Evangelio, qui secundum, quòd dictum est, inducebant eum ad eundem Hierusalem, ut sic facilius traderent ipsum in manibus inimicorum eius, cum quibus iam tractauerant de ipso tradendo. Hinc Michea 7. dicitur. Omnes in sanguine insidiantur, uir fratrem suum venatur ad mortem. Et breuiter, ut ibi subditur post pauca, Inimici hominis domestici eius. Quod quidem verbum exponens D. Hieronymus, dicit sic. Hic exempla non querimus, quia plura sunt, quam ut testimoniis indigeamus. Nota de Dalida tradente insidiosè virum suum Sanfonem in manus Philistinorum. Iudic. 16. & ideo salubre consilium dat Hieronymus. 9. cap. dicens. Vnufquisque à proximo suo se custodiat, & in omni fratre suo nõ habeat fiduciam, quia omnis frater supplantans, supplantabit. Hæc omnia confirmat Christus, Mat. 13. dicens. Tradet fratrem in mortem.

TERTIUM corollarium, quod sequitur ex præcedentibus, tale est, Non mirum, neque nouum, si viri sancti, & virtuosus interdum habeant aliquos consanguineos malos, & peruersos. Istud corollarium sufficenter patet ex antedictis, videlicet, de fratribus ipsius Christi. Idem etiam patet per historias plurium sanctorum martyrum, quorum consanguinei. & proximi erant in eorum persecutione primi. Denique idem patet per historiam Sacræ Scripturæ, vtpotè, de Abel innocentissimo, cuius Cain frater vterinus secleratissimus fuit. Item de Isaac, & Ismaele. Item de Iacob, & Esau. Item de Ioseph, & fratribus suis, & huiusmodi. Vide ad hoc propositum illud decretum. Quantumlibet, distin. 47. Nec profectò debent boni, & uirtuosus reportare notam infamiae ex mala uita consanguineorum suorum, aliàs Saluator noster Christus vituperandus esset, similiter, & sacratissima eius mater virgo Maria. Nam uterque ex peccatoribus descendit, ut patet in descriptione genealogiæ ipsius Christi. Matth. 1.

QVAERI etiam potest, iuxta illud verbum iudeorum ad Christum. Manifesta te ipsum mundo cur Christus tantu distulit manifestare se ipsum mundo per prædicationem publicam, & miraculorum operationem. Nam de eo legitur Io. 2. quòd initium signorum suorum fuit mutatio aquæ in uinũ. Quòd quidem signum fecit post baptismum, cũ iam esset annorum
civ.

Post Dom. in Passione. 295

Creiter 30. ut habetur Lucæ 4. Ad hoc igitur dubium responderet Chryl. super Io. ho. 20. assignans duas rationes huius tarditatis. Prima est, quia si Christus fecisset miracula in puerili ætate, indei arbitrati fuissent præstigia videre. Secunda, quia si ita fecisset, iudei ex inuidia citius ipsum crucifixissent. De hoc vide si uis B. Th. 3. par. q. 43. ar. 3. per totum.

TERTIÒ principaliter in præfenti euang. fit mentio de Christi gratiosa responsione ad fratrum suorum petitionem cum illi dicebant. Transi hinc, &c. Quibus gratiosè respondens, ait. Tempus meum nondum aduenit, quo, supple. debeam querere gloriam meam, prout dolosè persuaderis. Adueniet autem post resurrectionem, & ascensionem meam in celum. Tempus autem vestrum semper est paratum. Quasi diceret. Vos omni tempore estis parati querere gloriam mundanam, quam tantum affectatis, & desideratis. Vel sic, Tempus meum, quo scilicet, mori debeam nondum aduenit, prout ab æterno elegi etiam quantum ad diem, & horam. Tempus autem vestrum semper est paratum, quia nescitis diem, neque horam. Matth. 25. Et ideo debetis expectare tempus mortis vestræ hac si hac ipsa hora mori deberetis.

PRÒ quo notandum, quòd mors est nobis incerta quantum ad tria. Primò quidem quo ad tempus. Nescimus enim quo anno mori debeamus, neq; quo mense, neq; qua hebdomada mensis, neque die hebdomadæ, neque qua hora diei. Et ideo bene dicit Ber. ser. 2. in cena Domini, cum ait. Sicut nihil certius morte, ita nihil incertius hora mortis. Secundò verò quo ad locum. Vnde idè Ber. lib. suarum medita. c. 3. Mors, inquit, ubique te expectat, tu quoque si sapiens fueris, ubique eam expectabis, videlicet, in mari, & in terra, in foro, & in domo, in lecto, in mensa. Tertio autem quo ad statum. Incertum. nobis est si moriemus in peccato, aut in gratia, confessi, vel inconfessi, compotes mentis an sensu alienati, Eccl. 9. Nescit homo finem suum, supple, qualis esse debeat. Sed sicut pisces capiuntur hamo, & sicut aues capiuntur laqueo, scilicet, in speratè, sicut capiuntur homines in tempore malo, cum eis exemplo, id est, con festum repetere superuenerit.

DINDE assignat Christus ratione illius, quod prius dixerat fratribus suis, videlicet, Tempus vestrum semper est paratum, vt. l. possitis securè ascendere ad diem festum, & cum

Feria tertia

& cum Iudæis conuersari, quia nō potest odisse uos mundus, id est mundani homines, quia eadem uultis, quæ & ipsi uolūt. Me autem odit, quia ego testimonium perhibeo de ipso, quia opera, &c. Et ideo tempus meum nondum aduenit. Et ideo ascendit uos ad diem festum hūc, quæsituri, supple, gloriam uestram. Ego autem non ascendam, glo. interl. sicut uos, quærens gloriam meam. Vel non ascendam, supple, modo, sed benè postea, uidelicet quarto die festi. Vnde Iohan. 7. dicunt, quia iam die festo mediante ipse Christus ascendit Hierosolymā. Vel, non ascendam, quasi ad patiendum pro nunc, ut procuratis, sed benè ascendam ad populum erudiendum. Vel, non ascendam uobiscum, & palam, sed benè post uos, & in occulto. Et ita patet, quod non est contradictio inter dictum Christi, & factum ipsius, prout dicit Aug. lib. 2. quæstionum noui, & ueteris testamenti. quæst. 31.

MORALITER, hic instruiamur nō ascendere ad diem festum, siue ad ecclesiam quasi quæsituri gloriam mundanā, sed tantum quæsituri Dei, & Sanctorum eius gloriam, & honorem. Cuius tamen contrariū plerique faciunt, qui se pompatice ornant in die festo, cum debēt ire ad ecclesiam diuinae auditori. Et in hac uanitate plus delinquant mulieres, quam uiri, quæ tunc se ornant, ut ab alijs uideantur, & laudentur siue de pulchritudine, siue de exquisito ornatu. Similiter illic ascendunt multi prædicatores, ut laudentur doctrina sua, itē multi clerici, ut audiantur in cantu, & symphonia. Item multi ambitiosi, & cupidi, ut adispicantur Ecclesiastica beneficia. Cum tamen dicat Chrysostr. & recitatur in dect. dist. 40. multi, quod quicumque desiderauerit primatum in terris, inueniet confusionē in cælis. Nec inter seruos Christi computabitur, qui de primatu tractauerit. Hoc igitur considerantes sancti Dei amici, non solum non contendebant ascendere in templum dñi, id est ad ecclesiast. beneficia, uerum etiam ipsa fugiebant. Vnde Ang. de seipso loquens lib. 1. de moribus, & uita clericorum, dicit sic. Quod esse potui, esse nolui, nec tamen quæsiui esse quod sum. Elegi in domo Dei abiectus esse magis, quam habitare in tabernaculis peccatorū. Et post pauca Adeo, inquit, timebam episcopatum, ut in quo loco sciebam esse episcopum, non illo accederem. Refert etiam Hieron. 3. par. epist. suarum, epist. 14. cap. 15. de quodam iuueni clerico, qui

Post Dom. in Passione. 296

qui cum fuisset electus in episcopum cuiusdam ciuitatis, non acquirere electioni de se factæ. Cumque nō multo post ab hac uita decessisset, post dies paucos apparuit totus hilaris patris suo, qui illi huiusmodi consilium dederat gratias eidem referens, & dicens, Scito patrie meus, quod nunc essem de numero damnatorum, si fuisset de numero episcoporum. Hæc ibi in forma, quamuis multa omissa sint de historia, breuitatis causa. Similis historia narratur in lib. Apum, de quodam canonico regulari de monast. S. Victoris Parisi. Simile etiam legitur contingisse de quodam fratre Cister. ord. nomine Gotfridus. Patet ergo quanto periculo, & discrimini, se exponunt, qui per fas, & nefas contendunt ascendere in templum domini, hoc est ecclesiasticas dignitates, & animarum curam.

NOTANDUM tamen ex quo materia se offert, quod circa huiusmodi ascensum ad prælaturam ecclesiasticam possumus homines se habere quadrupliciter.

PRIMÒ quidem huiusmodi honores refutando ex humilitate, pariter, & refugiendo, exemplo Christi, de quo legitur. Iohan. 6. quod cum populus uellet eum facere regem, uidelicet post miraculum de quinque panibus hordeaceis, fugit, & iuit in desertum locum. Ad illius ergo imitationem multi uiri sancti fugerunt sibi oblatos honores, & absconderunt se in speluncis, quod desertis locis, cum quærentur ad prælaturam: sic enim egit B. Amb. cum peteretur in episcopum Mediolan. Sic etiam egit B. Greg. cum peteret eum concorditer omnis clerus, Senatus, & populus Rom. in summum Pōr. Nam cum hoc intellexisset, mutato, ut fertur, habitu cauernarum latibula requisit. Sed iudicio columbæ fulgidæ, super se de cælo dependentis, inuentus, caprus, & tractus, summus Pontifex consecratur. Nescio si hodie habeat similem super terram in fugiendo ecclesiasticos honores.

SECUNDÒ uerò ipsos honores oblatos humiliter acceptando. Hoc autem licet, præsertim ubi imponuntur à superiori in meritum sanctæ obediētiae. Quam quidem obediētiam ille cui prælatura imponitur, non posset subterfugere absque mortali peccato, ubi tū talis experiretur in se talem defectum, & maximè occultum, qui simpliciter redderet eum inhabilem ad huiusmodi officium, non teneretur acceptare talem sarcinam, ut dicit B. Tho. 2. 2. quæst. 185. ar. 2. in sol.

ad

Feria tertia

ad secundum. Et ibi dat exemplum de irregularitate, de qua non potest absolueri superior imponens prælaturam ta liter irretito.

TERTIO autem circa honores, & prælaturam possunt se habere homines talia in cordibus suis appetendo, & desiderando. Et sic non licet, eo quod talis appetit pertinet ad ambitionem & superbiam. Vnde legitur in vitis fratrum ordinis Prædicatorum de quodam sene patre dicti ordinis, quod cum ambularet fatigatus, & se baculo sustentaret, cogitavit apud se, quod si esset Episcopus, haberet egregiam mulam, nec opereretur eum ulterius sic fatigari. Et ecce eo suspensio in illa altissima cogitatione, cecidit in lutum. Quod cernens, ait sibi ipsi, Surgite domine episcopi. Non enim decet episcopum in luto sic jacere. Et sic deridebat bonus ille pater suam vanam cogitationem circa prælaturam.

QUARTO & postremo possunt se habere omnibus circa huiusmodi honores ecclesiarum, non solum vanè illos in cordibus suis appetendo, verum etiam se ingerendo, offerendo, petendo siue per se, siue per interpositos amicos. Et de hoc vide B. Th. ubi sup. art. 1. Ex dictis ergo possumus euidenter concludere conformiter ad doctrinam B. Th. quod multi prælati ecclesiastici sunt in gravi periculo æternæ damnationis, eo quod plerique talem aspirauerunt, & quantum in eis fuit operam dederunt siue per se, siue per interpositas personas, ut possent episcopari, aut quodcumque aliud beneficium habens annexam curam animarum adipisci. Secus autem de simplici beneficio, cui non est animarum cura annexa. Nam licet ipsum appeti ab improviso clerico, idoneo tamen, & qui non habet unde commode sustentari valeat. Et sic patet quomodo licet ascendere in templum domini, & quomodo non: Sunt tamen nonnulli qui ascendunt ad ecclesiasticum beneficium, sicut & Christus in templum. De eo enim subditur in euangelium, quod cum fratres eius illic ascendissent, tunc & ipse ascendit non manifestè, sed in occulto. Sic & multi non audient manifeste petere beneficia, sed occultè, & sub quadam palliatione & velamine illa petunt, sicut paruit de quodam episcopo ciuitatis Sirrensis. Gall. Sitron. Hic. n. cum esset valde pinguis, habitaretque in curia Regis Franciæ, videlicet, Ludou. XII. vna dierum ait ad regem, Domine, videte quid est de vno

citron

Post Dom. in Passione. 297

citron pro tanto corpore. Est autem citron fructus sic dictus. Cai Rex, Certè satis est uno citron pro uno porco. Quo audito alter obstupuit, nec replicauit, videns, quod non placeret Regi, ut præter episcopatum, aliud peteret beneficium. Quæ autem sequuntur in euangelio, expositione non fundigent, & ideo prætermittuntur, ut sic prolixitas vitetur. Sic ergo charissimi viuamus in presenti, ut tandem ascendere possimus in templum Domini, quod est in Hierusalem cælesti. Quod nobis concedat, qui in Trinitate perfecta &c.

FERIA QUARTA POST DOMINICAM in Passione.

ACTA sunt encenia Hierosolymis & hiems erat.] Io. 10.

PRIMA INTRODUCTIO.

LEX Imperialis. ff. de probationibus, & præsumptionibus. l. 1. quæ incipit quoties, allegans iurisconsult. Papyrium, dicit, quod dicens & asserens se esse filium & heredem talis vel talis hominis, hoc debet & habet probare, si ei negetur. Casus est in Valerio lib. 9. c. 15. de quodam, de quo refert, quod dicebat se esse filium Octauiæ sororis Octauiani Aug. Dicebat enim se accepisse à nutrice sua quod cum illi fuisset traditus nutriendus, alius fuit ei suppositus parvulus, eo quod ipse corpore imbecilli videretur. Et sic per tale fictionem pariter, & mendacium dicebat se esse filium dictæ Octauiæ, & per consequens, quod deberet illi in bonis succedere. Sed cum hoc illi negaretur veteris hæredibus eiusdem Octauiæ, nec possit sufficienter suum intentum probare, cecidit turpiter de causatione sua. Dictumque est illi legem Imperialem currite contra eum, quæ dicit quod asserens se esse filium, & hæredem alicuius, debet hoc probare si illi negetur.

MORALITER ista lex potest dupliciter exponi, secundum quod sunt gratia filiorum Dei, videlicet adoptiui & naturales.

PRIMO enim Deus pater habet quosdam filios, qui dicuntur filij adoptiui, videlicet, per gratiam baptismalem, ut sunt omnes veri & sinceri Christiani. Io. 1. Dedit eis potestatem filios Dei fieri, videlicet, his qui credunt in nomine eius,

Sci. Quadrag. G. Pep.

Pp & qui

& qui ex Deo nati sunt. Talibus ergo filiis tanquam legitimis acquisiuit ipse Christus pretio sui sanctissimi sanguinis hereditatem pinguis simam, ut potè lacte, & melle manentem scilicet, regnum cœlorum. Sed huic tali, ac tantæ hereditati renunciat miser mortaliter peccando, etsi non verbo, tamen opere, & facto. Cum ergo talis aliqua dierum venerit ad extremum vitæ, & petierit introduci in actualem possessionem dictæ hereditatis, dicens illud Eccl. 24. In hereditate domini morabor; dicitur illi, quod non constat eum esse heredem, & ideo necesse habet illud probare. Quis si voluerit istud probare per illud verbum Psalm. Filij excelsi omnes, supple, estis, dicitur illi, quod ex illa auctoritate aliud non habetur, nisi quod omnes homines, sunt filij Dei per creationem. Hoc autem non sufficit ad probandum se esse heredem cœli, aliis diabolus esset hæres eiusdem cœli, maxime cum sit filius Dei per creationem. Qui ergo vult introduci in illam hereditatem cœlestem, necesse habet probare se esse heredem illius, non solum ratione filiationis, quæ acquiritur per creationem, verum etiam ratione illius, quæ acquiritur per gratiam gratis facientem. Poterit autem istud probare per testes fide dignos, & qui non possunt per viam iuris refelli. Sunt autem huiusmodi testes tres, videlicet cordis contritio, oris confessio, operis satisfactio. Vel testes fide digni sunt opera recta, iusta, & sancta, quæ testificantur de vnoquoque quod debeat habere Paradisum iuxta illud verbum præsentis Euang. Opera quæ ego facio, ipsa testimonium perhibent de me, scilicet, quod sim filius Dei per gratiam; Quis si filius, & hæres per Deum, ut argumentatur Apoc. 4. Gal. 4. Quicumque ergo poterit illud probare modo prædicto, tandem audiet sententiam pro eo, quæ registrata est Matth. 11. Hic est hæres, supple, regni cœlestis. Sic ergo viuamus, ut tandem illam sententiam pro nobis audire mereamur.

SECUNDO, prædicta lex potest exponi de Christo, qui quamuis esset uerus, & naturalis Dei patris filius, & per consequens hæres regni cœlestis, hoc tamen maliciosè negantibus Iudæis impiis, hoc ipsum illis manifestè, & sufficenter probauit. Tum per publicum instrumentum, quod registratum est, Iohan. 5. ubi Christus ait, Scrutamini scripturas, in quibus putatis uitam æternam habere. Et illæ sunt, quæ testimonia perhi-

perhibent de me. Tum per testes omni exceptione maiores, qui sunt Pater, & Filius, & Spiritus sanctus, qui hoc ipsum testificati sunt. Tum in baptismo. Luc. 3. Tum in transfiguratione. Matt. 17. Tum etiam per euidentiam operum, quæ nemo alius fecit. De quibus etiam loquens idem Christus in Euang. hodie. ipsis Iudæis quærentibus, quamuis in dolo, an ipse esset Christus, ait. Opera quæ ego facio, ipsa, &c.

SECUNDA INTRODUCTIO.

OPERA quæ ego facio, ipsa testimonium perhibent de me. Io. 10. Scribitur extra de probationibus. c. cum causam, quod quæ ad probationem singulorum non profunt, multa simul collecta profunt, scilicet, testes, fama, & huiusmodi. Casus est talis. Aliqua iuuenis mulier visa est semel loqui cum quodam sacerdote, vel religioso, per hoc non probatur sufficenter incontinentia eius. Sed si pluries videatur hoc facere etiam cum risu, cachinnis oculis, aut tactibus aliis impudicis, ingrediendo etiam domum eius horis suspectis, & sic de aliis, quid iuris in hoc casu? Certè quamuis vnum articulare factum de numero præcedentium, non sufficiat ad habendum vehementem suspicionem de incontinentia illius, multa tamen simul collecta profunt, ut dicit Innoc. III. per præallegatam decretalem. Ad idem est, quod scribitur in maiori volu. 4. q. 3. testes. vbi in fine dicitur, quod per vnum testem nihil probatur. Secus autem si plures fuerint, quia in ore duorum vel trium testium stat omne verbum.

MORALITER. Quando videmus semel aliquem lapsum in aliquod etiam grande peccatum, non propterea debemus eum æstimare, reprobare, aut, quod nunquam efficitur bonus. Valde enim presumptuosus æstimator fuisset, qui dixisset, David post suum adulterium nunquam verè poenitenturum. Idem dic de Petro, Paulo, Magdalena, & huiusmodi. Propterea Apost. 1. Corinthiorum 4. ait. Nolite ante tempus iudicare, quousque veniat Dominus. At verò vbi adduntur peccata peccatis, & effrenatè peccant homines, insuper absque ullo timore perpetrant mala, quomodo quis poterit de talium finali salute bene sperare? Certè nescio. Dicit enim Augustinus primo libro de ciuitate Dei cap. 11. quod mala mors putanda non est, quam vita bona præcessit. Ita etiam per oppositum, bona mors putanda non est, quam vita ma-

Feria quarta

la præcessit. Multa igitur peccata simul collecta, & contumata faciunt sufficientem, aut saltem multum probabilem fidem de finali damnatione alicuius, nisi forsan piissimus Deus ex immensa liberalitate sua ipsum reuocauerit de profundo abyſſo peccatorum. Vnde Hierony. De centum, inquit, militibus, quorum vita mala fuit, vix ad veram penitentiam peruenit vnus. Vnde quilibet perseuerans assidue in peccatis suis, potest merito dicere id, quod in Euang. hodie dicit Christus ad Iudæos loquens, quamuis ad alium sensum. Opera quæ ego facio, ipsa testimonium perhibet de me, sup. finaliter damnando.

IN præſenti ergo Euang. de tribus principaliter fit mentio, videlicet, de Iudæorum fallaci interrogatione, ibi. Si tu es Christus, &c. De Christi efficaci responsione, ibi. Opera quæ ego facio, &c. De eorundem Iudæorum perrinaci obstinatione, Tulerunt lapides, &c.

PRIMÒ igitur, &c. Pro quo notandum, quòd, vt legitur 1. Mach. 4. Iudas Machabæus postquam reedificauit templum statuit fieri festum dedicationis illius. Sed, quia dictum festum durabat per octo dies, ideo hic vocatur pluraliter encænia. Ab huiusmodi ergo festa uenit Christus, tum ut patrem adoraret, tum ut legem impleteret, tum ut populum instruendum illi hic inueniret, tum ut voluntariè se mori ostenderet, tum, ut nobis exemplum loca sacra visitandi, & præsertim in die festo ostēderet. Dicit ergo Euang. Iohannes, quòd facta sunt encænia Hierosolymis, & hyems erat. Et ambulabat Iesus in porticu Salo. idest, in oratorio Regis, in quo stabat Salomò, orans dominum quoties ad templum ueniebat. Sicut ergo Imperator terrenus vult uiuere conformiter ad leges, quamuis legibus sit solutus, ut habetur C. de testamentis. l. ex imperfecto: ita Christus qui est Rex regum, & dominus dominantium, quamuis non esset legi Iudæorum subiectus, nihilominus uoluit, conformiter ad legem agens, uenire ad festum Dedicationis templi. In quo quidem facto arguitur, & confunditur multorum Christianorum negligentia, qui in die festo Ecclesiam non visitant, aut si ex quadam consuetudine Ecclesiam ingrediuntur, sæpè tamen cito recedunt, nec missam ex integro audiunt. Cum tamen præcipiatur de consec. distinct. 1. missas, ut omnes seculares omni die dominico in

lam

Post Dom. in Passione. 299

lam ex integro audiant, ita, ut ante benedictionem sacerdotis egredi non præsumat. Quis si exierint, tunc ab Episcopo publice confundantur, idest, excommunicentur, ut aliqui exponunt. Hoc tamen debet intelligi de consuetudinarijs, utpotè, qui sæpè negligunt audire diuina.

NOTANDUM est autem, quòd non solum commune est apud fideles Christianos celebrare festum Dedicationis, atque dedicare loca sacra omnipotenti Deo, ut patet de consec. distinct. 1. solemnitas; verum etiam Iudæi hunc ritum obseruabant, ut patet ex textu præſentis Euang. Insuper, & idolatriæ hunc ritum circa templa duorum suorum obseruasse leguntur. Et de hoc refert Aug. de ciui. Dei lib. 5. c. 18. Item Valer. libr. 5. capitu. vltim. Item Titus Linius, libro secundo, circa principium: de Pulnillo Rom. consule, quòd dedicauerit eodem Iouis in capitolio olim sitam. Quanto magis ergo debent hunc ritum obseruare circa eodem unius veri Dei, veri Christiani? Insuper, & in die anniuersarij eiusdem Dedicationis debent deuotè Ecclesiam frequentare, & diuina ibi audire.

MORALITER. Templum quod dedicandum est domino, est illud de quo loquitur Apost. 1. Corinth. 4. di. Templum Dei sanctum est, quod estis uos. Sicut ergo templum, quod erat in Hierusalem legitur ter fuisse dedicatum. Primò quidem à Salomone 3. Reg. 8. Secundo uerò post regressum de captiuitate Babylonica à Zorobabel, & Iesu sacerdote magno, scilicet, tempore Esdræ, vt patet 1. Esdr. 8. Tertio autem à Iuda Machabæo, vt patet 1. Machab. 4. ubi legitur, quòd recuperata ciuitate Hierusalem prius occupata ab idololatrijs, ipse Iudas, & qui cum eo erant, ascenderunt in templum renouare sancta. Et exinde festum Dedicationis, appellatum est encænia in plurali. Encænia enceniorum est nomen grecum, quod idem sonat sicut noua festa. Ita spiritaliter templum conscientie tripliciter, dedicatur à Domino. Primò quidem in baptismo, ubi omnis spiritualis immunditia tam grossa, quam parua, & minuta (vt sunt mortalia, & uenialia cum originali in adulto prius non baptizato) eicitur ab anima, vt patet de consec. distinctio. 4. per baptismum. Sed, quia post baptismum adhuc remanet somes peccati, quo fit, vt tempore suo insurgant multi mo-

PP 3 TUS

Feria quarta

tus libidinum, & praua desideria, insuper superexcrescunt multa peccata mortalia, ideo debet sequi secunda dedicatio, quæ sit per penitentiam, & sacramentalem confessionem. Et de hac secunda dedicatione videtur loqui Dominus. Ezech. 36 dicens, Effundam super vos aquam mundam, idest, gratiam meam iustificatricem, & mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris. Rursum, quia post absolutionem sacramentalem adhuc remanent multæ imperfectiones in homine, & fortè quædam peccatorum reliquiæ, ideo celebratur tertia dedicatio per sacramentum extremæ vnctionis, quod delentur peccata oblita, pariter, & reliquiæ peccatorum, iuxta illud Iac. 5. Infirmatur quis ex vobis? inducat præbiteros Ecclesiæ, & orent super eum, vngentes eum oleo in nomine Domini, & si in peccatis sit, remittentur ei. Vel dic, quod prædictum templum conscientiæ prophanatur, & polluitur per quodlibet mortale peccatum secundum illud Psal. Deus uenerunt gentes, idest, dæmones, vel peccata, in hæreditatem tuam, idest, animam rationalem, quæ est hæreditas Domini, utpotè, precioso eius sanguine redempta. Sed quid ibi fecerunt? Certè polluerunt templum sanctum tuum, idest, animam, quam sanctificaueras in baptismo, & in qua habitare elegeras, iuxta illud Prover. 8. Delitiæ meæ esse cum filiis hominum. Huiusmodi ergo templum sic pollutum, & prophanatum dedicatur, & reconciliatur tribus vicibus à Domino, videlicet, contritione, confessione, & satisfactione. Et tunc post tertiam dedicationem venit optimus Iesus perfectè in templum animæ per gratiam. Studeat ergo quilibet peccator debite se preparare ad dictam triplicem dedicationem, si cupit Deum secum habere in præsentem per gratiam, & tandè cum eo iugiter permanere per gloriam.

M Y S T I C E notandum, iuxta illud prædictum verbum, Hyems erat, quod hyems designat tempus illud, quod præcessit Domini aduentum. Tum propter nebulositatem, & obscuritatem ignorantia vniuersi veri Dei. Tum propter inundantiam aquarum, & multarum iniquitatum. Nam tunc abundauit delictum, ut dicit Apostolus. Rom. 5. Tum propter importunitatem ventorum, & tempestatum diabolicarum tentationum, quæ tunc multo plus inualecebant, quam nunc. Aestas autem designat tempus gratiæ. Tum propter accessum

Post Dom. in Passione. 300

accessum veri Soli ad nos. Tum propter inflammationem caloris, charitatis, & gratiæ Spiritus Sancti; In cuius etiam rei testimonium ipsius Spiritus Sanctus descendisse legitur super apostolos in specie ignis. Act. 2. Tum propter abundantiam terræ nascentium, idest, gratiarum & donorum Spiritus Sancti. Propter quod Apostolus Gal. 4. vocat tempus gratiæ, plenitudinem temporis. Et de hoc loquens Odilio Cluniacen. in quadam sermone de Natiuitate beatæ Virginis, dicit sic. Antequam conciperet virgo Maria Dei verbum, hyems erat, Ac ubi vero recepit Dei uerbum, facta est æstas, & feruore Spiritus Sancti vaporata virgo Maria flos esse cepit, & spirare odorem fidei, castitatis fragrantiam, gratiæ suauitatem. Hæc ille. Quod ergo dicitur in præsentem Euangelio, hyems erat, merito ad statum legis antiquæ possumus referre. Sed de tempore gratiæ possumus iustè dicere illud Cant. 2. Iam hyems transiit, imber abiit, & recessit, hoc totum referendo ad legem veterem. Flores apparuerunt in terra nostra, idest, Dei filius, cum plenitudine gratiarum, & virtutum apparuit visibiliter in mundo illo.

M O R A L I T E R. Prædictum verbum illud Hyems erat, potest exponi de statu peccati, vnde gl. ord. dicit, quod hyems hic commemoratur, ut frigiditas Iudæorum significetur. Sed ecce ignis de quo merito deberet accendi, ut dicit gl. interli. Circa hoc ergo notandum est, quod quandiu quis subiaceat mortali peccato, est velut in quadam intensissima hyeme. Et hoc propter tria.

P R I M Ò quidem propter mortificationem. Nam sicut in hyeme terræ nascencia, & qui prius erant viridia, mortificantur, & desiccantur, sicut patet in folijs arborum, in pratis, & herbis virentibus, & huiusmodi, ita & persequens peccatum mortale omnia præcedentia merita deperduntur. Eccl. 9. Qui in uno peccauerit, multa bona perdet, & Hier. 8. Non est vna in vrbibus, nec si, &c.

S E C V N D Ò vero propter tarditatem. Tempus n hyemæ se est frigidum, & humidum, reddens humana corpora, gratia, ponderosa, & pigra ad laborandum: ita, & mortale peccatum reddit humanum frigidum, ponderosum, & ad laborandum pigrum Proverb. 26. Propter frigus piger arare noluit, idest, peccator bene operari uoluit, aut neglexit.

Feria quarta

TERTIÒ autem propter immunditiam. In hyeme enim propter pluuiam sæpe de cælo cadentem generantur paludes, & similia super terram, ita, & peccator habitat in paludibus, & immunditiis iniquitatum, adeo quòd aliquando vix potest inde extrahi, nisi specialiter adiuuetur à Deo, propter quod Psalm. post commissum homicidium, proditorem, & adulterium clamabat ad Dominum, di. Saluum me fac Deus, quoniam intrauerunt aque vsque ad animam meam. Infixus sum in limo profundi, id est, in profundo limi, hoc est peccati. Et ideo inde exire non ualeo, nisi tu saluaueris me. Da exemplum de assueto fornicario. Item de inueterato auaro, & huiusmodi. Ecce ergo hyems peccati, quæ fugienda est, & querenda diligenter est estas gratiæ.

HIS itaque præmissis, videndum est de Iudæorum fallaci interrogatione, de quibus dicit Euangelium præfens, quod circumdederunt Christum. Vnde piissimus Iesus, tunc dicere potuit de ipsis Iudæis illud Psalm. Circumdederunt me sicut apes, quæ scilicet, habent mel in ore, sed aculeum in cauda, & erant ferunt sicut ignis in spinis. Ecce eorundem auaritas nocendi Christum. Item tunc dicere potuit illud eiusdem Psalm. Circumdederunt me canes multi, consilium malignantium obsedit me. Et dixerunt ei. Quousque animam nostram tollis? gloss. in terri. Dum incertos de re ipso qualis sis, nos relinquis. Adulatorie ergo loquebantur per hæc ostendentes se desiderare scire veritatem de ipso, ut sic ea agnita cum debito honore venerarentur, cum tamen in dolo loquerentur, Psalm. Molliti sunt sermones eius, scilicet, populi Iudaici, & ipsi sunt iacula. Nam, ut dicit Seneca de verborum copia. Habet suum uenenum blanda oratio. Practica per multa.

SEQUITUR. Si tu es Christus, dic nobis palam, ut scilicet, colamus te. Istud tamen non intendebant, sed aliud prætendebant, scilicet, habere ex ore eius materiam accusandi eum apud iudices legis, siue apud Pilatum tanquam seditiosum. Super hoc autem passu Chrysostr. super Iohan. hom. 60. facit talem exclamationem, dicens. O perfidi Iudæi cur Christum interrogatis, dicentes. Si tu es Christus, &c. Nunquid ipse palam dixit mulieri Samaritanæ. Ego sum Messias qui loquor tecum. Iohan. 4. Et cæco nato dicenti, Quis est Domine filius Dei, ut credam in eum? Respondit illi, Qui loquitur tecum, ipse

Post Dom. in Passione. 301

ipse est. Iohan. 9. O impiissimi Iudæi interrogate Deum patrem, quæ fallere non potest, quid sentiat de illo, de quo ita dubie interrogatis virtus sit Christus. Et certe ipse respondebit vobis illud Luc. 3. Hic est filius meus dilectus. Item interrogate sanctos Dei angelos, & profecto ipsi respondebunt vobis similiter, quod sic. Vnde Luc. 2. dicit Angelus pastoribus, Euangelizo vobis gaudium magnum, quia natus est vobis hodie Saluator. Item interrogate magistros vestros dæmones, quid de Christo sentiant, & ipsi respondebunt vobis, quod est verus filius Dei. Vnde Luc. 4. Exhibant dæmonia à multis clamantia, & dicentia, quia tu es Christus filius Dei. Itē interrogate Nicodemum principem inter uos, & ipse idem dicit vobis Iohan. Scimus, inquit, quia à Deo venisti magister. Nemo enim potest hæc signa facere, quæ tu facis nisi fuerit Deus cum eo. Non quidē, supple, per gratiam tamen, verum est per essentiam unitatem, referendo Iy Deus, ad Deum Patrem, vel referendo Iy Deus ad Deum filium, qui fuit cum Christo homine per unionem personalem. Itē interrogate Martham, & Mariam sororem eius. Io. 11. Vide ibi. Item itē interrogate Iosephum vestrum, de quo tantum gloriamini, quid de eo sentiat. Nonne de eo scribit ad Tyberium Imperatorem in hunc modum, prout legitur in lib. antiquitatum. Fuit nostris temporibus vir quidem sapiens Iesus nomine, si tamen cum virum nominare fas est. Erat enim mirabilium operum effector, ac hominum doctor, eorum maximè, qui quæ uera sunt, libenter audiunt, hanc ob rem multos, tum ex Iudæis, tum ex gentibus sibi adiunxit. Christus hic erat. Hunc erit cum Pilatus à principibus nostræ gentis instigatus in crucem agendum censuisset, non tamen illi defuere, qui eum ab initio dilexerat. Eisdem præterea die tertio post mortem uiuus apparuit, quemadmodum diuinitus inspirati prophætæ hæc, & alia de eo innumera miracula futura esse prædixere. Perseuerat & vsque in hodiernum diem celebre Christianorum nomen ab ipso sumptum, & cæc. Hæc recitatio habetur in proœmio Platina de summis Pontificibus. Ecce quàm multiplex testimonium suæ diuinitatis habuit Christus tam de cælo, quàm de terra, tam ab amicis, quàm ab inimicis, tam ab Angelis, quàm ab hominibus, tam à uiris, quàm à mulieribus. O igitur perfidi Iudæi, qui tot auditis de Christo testimonia, quòd si uerus, & indubitatus Deus, frustra ipsum in dolo interrogatis,

Feria quarta

rogatis, dicentes. Si tu es Christus, dic nobis palam. Audite quid de prædictis testimonijs dicat Psal. Testimonia, inquit, tua credibilia facta sunt nimis, idest, valde. Et sic de primo principali.

SECUNDÒ principaliter in præfenti Euangelio fit mentio de efficaci Christi responsione ad iudeorum interrogationem, cum ait illis. Loquor uobis, & non creditis. Opera, quæ ego facio in nomine patris mei, i. ad honorẽ patris mei, ipsa testimonium perhibet de me, s. q. ego sum Christus, & Dei filius. Notanter autem dicit Christus. Opera, & non opus ad ostendendum multitudinẽ signorum, quæ ipse fecit. De quibus loquens Chrysof. super Mat. exponendo illum textum Mat. 11. Curabat omnes male habentes, dicit sic. Intende quam multitudinẽ curatam à Christo transcurret Euangelistæ non unũquẽq; curatum enarrantes, sed vno verbo pelagus miraculorum inducentes. Propterea Iohann. in fine euangelij sui concludit, dicens. Sunt, & alia multa, quæ fecit Iesus, quæ si scribantur per singula, nec ipsum arbitror mundum capere eos, qui scribendi sunt libros. Similiter Ambros. ad id. m. lib. de Salomone. c. 5. dicit, quod si omnia uerba, & gesta Christi essent scripta, mundus ea capere nõ posset. Aduertendum tamen, quod ipse Christus plura miracula facit cum primum cepit prædicare, quàm postea. Et huius rationem assignat Chrysof. super Matth. in tempore imperfecto homil. 8. dicens, q. sicut nouus medicus intrans ciuitatem aliquam, & uolens ostentationem dare sui artificij, omnes ad se uerientes curat, & non tantum cogitat de mercede accipienda, quantum de opinione sua commendanda, cum uerò manifesta fuerit eius fama bona, tunc secundum laborem suum incipit exigere mercedem, sic dominus incipiens prædicare, non secundum iudicium quosdam, sed omnes sanabat. Postquam uero illum omnes de Iudæa cognouerunt beneficia sanitarum digno precio fidei vendebat, dicens. Fiat tibi secundum fidem tuam. Hæc ille.

QUAERTVR autem circa prædictum uerbum. Opera, quæ ego facio, &c. Vtrum miracula, quæ Christus facit in hoc mundo degens, fuerint sufficientia ad ostendendum, q. ipse esset uerus Deus. Videtur, q. nõ maxime cum multi Sacerdotes utriusque testamenti legantur similia fecisse, Quinimò ipse

Post. Dom. in Passione. 302

ipse Io. 14. dicit sic. Qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipse faciet, & maiora horum faciet. Igitur. Ad hoc dubium sufficienter responder B. Tho. 3. par. quæst. 43. art. 4. dicens, quod sic, & hoc secundum tria. Primò quidem secundum ipsam speciem operum, quæ transcendebant omnem potestatem cuiuscunq; uirtutis creatæ, sicut patet de suscitatione mortui, de illuminatione cæci nati, de perfecta sanatione leprosi, & huiusmodi. Secundò propter modum faciendi ipsa miracula. Nam propria uirtute ipsa faciebat, & non orando, sicut cæteri Sancti fecisse leguntur. Tertio ex ipsa doctrina qua se Deum dicebat, quæ nisi uera esset, non confiteretur miraculis diuina uirtute factis. Conuenienter ergo dicebat ipse Christus Iudæis. Opera, quæ ego facio, ipsa testimonium. &c. Et quod dicitur Sanctos similia signa fecisse, negandum est. Non enim proprie Sancti miracula faciunt, sed potius Deus ad preces eorum. Sunt tamen plerunq; sancti uiri instrumenta Dei in operandis, quia per eos facit miracula, ut dicit Beatus August. in epistola ad Volusianum. Et ad auctoritatem ex textu, respondet Beatus Tho. ubi supra iam solat tertium, dicens, quod forsitan Christus tunc loquebatur de illis operibus, quæ illa hora faciebat. Vel dic secundum eundem doctorem ibidem, quod Christus maiora opera fecit per Apostolos, quàm immediate per seipsum fecerit. Et sic patet ad quæsitum.

MORALITER, quilibet nostrum potest rectè dicere post Christum. Opera, quæ ego facio, ipsa &c. Aut enim homo est bonus, aut malus. Si bonus, tunc cum fiducia diuinæ gratiæ, & misericordiæ dicere potest. Opera, quæ ego facio, uidelicet, ieiunia, eleemosynæ, orationes, & similia opera sancta, quæ, inquam, facio in nomine patris mei, idest, ad honorem, & gloriam patris mei cælestis, & non ad propriam gloriam meam sicut hypocritæ, ipsa testimonium perhibent de me, idest sunt quædam signa diuinæ prædestinationis, & electionis ad cælestem gloriam. Nam in die mortis nostræ huiusmodi opera interpellabunt pro nobis ad dominum. Eleemosyna enim tunc dicit de actore suo. Dñe, iste homo semper fuit pius, & misericors ad pauperes, & ori suo pepercit, ut alijs largus esset. Et ideo æquum est atq; ita postulo, ut facias ei misericordiam, maxime eum dixerit. Mat. 5. Beati misericordes quoniam ipsi

ipſi miſeric. conſeq. Item ieiunium tunc dicit dominus, iſte homo ob amorem veſtri, & Sanctorum veſtrorum frequenter ieiunauit, vtpote, obſeruans ieiunia eccleſiæ, & alia ſuper addens: Ideo rogo, vt detis illi edere, & bibere ſuper menſam veſtram in regno veſtro. Idem die ſuo modo de oratione, ac cæteris operibus bonis, Si vero homo fuerit malus, tunc ſimiliter opera ſua mala, quæ fecit in nomine patris ſui diaboli ipſa teſtimonium perhibebunt de eo coram iudice Chriſto, quòd debeat damnari, vtpote, dicendo, Domine iſte homo fuit unus magnus ribaldus, execrabilis, nominis veſtri blaſphemus, ad pauperes inhumaniſſimus, groſſus vſurarius, gulofus, mendofus, ſuperbus, & huiusmodi, ideo iuſtum eſt, vt damnetur cum mille dæmonibus. Quemadmodum ergo ſurtum repperum actualiter ſuper hominem ipſum condemnat, ita etiam opera mala, in quibus reperietur omnis peccator in die mortis, ipſum condemnabunt. Ecce Vrias, qui ſe cum deſert literas mortis ſuæ. 2. Reg. 11. Apo. 20. Iudicabitur de ſingulis ſecundum opera eorum. Patet ergo quantum debemus laborare ad vitandum mala opera, ne nos prodant in die iudicij, & laborare ad bene operandum, vt bona opera, quæ fecerimus, dent teſtimonium pro nobis in die iudicij tam particularem, quàm generalis.

S E Q V I T V R in textu. Sed vos, inquit. Chriſtus ad iudæos, non creditis, ſup. quia non eſtis ex ouibus meis. Sicut de ipſis loquitur Chriſtus, quia videbat eos futuros perditioni, ut dicit gl. interl. d. tremendum, & ſtupendum verbū. Non eſtis ex ouibus meis. Quid. n. eſt, non eſſe ex ouibus Chriſti, niſi eſſe de numero hædorum, ſeu reproborum, & filiorum perditionis. Certè melius nobis eſſet non fuiſſe natos, quàm non eſſe ex ouibus Chriſti, & tamen neſcimus qualiter nobis in fine erit. Omnia enim occulta, & abſcondita ab oculis noſtris reſeruantur in futuro, vt habetur Eccleſiaſt. 9.

Q V A E R I T V R utrum poſſimus cognoscere de nobis ipſis, quòd de numero ouium Chriſti? Reſponſio, hoc non poſſumus cognoscere euidenter, neque certitudinaliter, ſicut neque nos eſſe in gratia. Nihilominus hoc poſſumus per quædam ſigna cognoscere. Primum igitur ſignum eſt ſubhorreamus, & fugiamus ululatus luporum, ideſt, reproborum, ſcilicet, peſſima, & turpiſſima verba eorum, qualia ſolent

ſent decantari in choreis, & mundanis ſolatiis, Qui ergo ſurgit talia, oſtendit ſe eſſe de ouibus Chriſti. Vel ululatus luporum ſunt ſtultiloquia, & ſcurrilia verba, atque laſciuia plena, de quibus. 1. Corint. 15. Corruptunt bonos mores colloquia praua. Caſta igitur mulier, & pudica puella abhorrens talia in ſe, habet ſignum, quòd ſit de ouibus Chriſti. Et per oppoſitum, illæ quæ libenter audiunt, oſtendunt ſe eſſe hædus diaboli. Secundum ſignum eſt ſi timeamus timenda. Ouis enim eſt naturaliter timida. Specialiter autem timet tria, quæ ſunt ululatus luporum, latratus canum, ſtrepitum currum, aut ſimilium magnum ſonum facientium ſic & ovis Chriſti timet valde ululatus luporum, ideſt, tentationes dæmonum. Similiter latratus canum, ideſt, tentationes carnis, & mundi, quia vterque non ceſſat contra bonos latrare. Caro quidem ſuis prauis ſuggeſtionibus, & inſultibus. Mundus vero ſuis blanditiis, & interdum deſtractionibus, atque oblocutionibus. Item timet ovis Chriſti ſtrepitum, ideſt, iudicij diem. Abac. 4. Domine audiui auditionem tuam, & timui. Sed quam auditionem? Certè illam. Surgite mortui, uenite, &c. Item illam. Ite maledicti, &c. Ecce ergo tria, quæ timere debemus, aliàs non ſumus de ouibus Chriſti. Et ideo notanter dicitur Prouerb. 28. Beatus homo, qui ſemper eſt pauidus. Tertium ſignum, quòd ſumus ouibus Chriſti, eſt ſi uocem ueri paſtoris noſtri citè audiamus. Ouis enim quàm primum audit uocem, ſiue ſibulum paſtoris ſui, caput ſuſſum erigit, & ipſum paſtorem ſequitur quocunq; ille ierit. Sic, & ovis Chriſti ſtatim audit, & intelligit uocem Dei uocantis eam, non ſolum exterius per prædicationes, aut aduerſitatem, uerum etiam interius per bonas inſpirationes. Et talis ovis erat, qui dicebat. Audiam quid loquatur in me dominus Deus. Vel uox paſtoris erit illa, quam profert Chriſtus uerſus electos in die iudicij dicens. Venite benedicti, &c. O quàm dulcis, & gratioſa erit hæc uox paſtoris Chriſti in auribus ouium illius. Ideo ſequitur, Ibunt iuſti in uitam æternam, ſupp. ſequens ſuum paſtorem Chriſtum. Vel dic, quòd uox paſtoris eſt traditio mandatorum diuinæ legis. Et hæc uocem libenter audit ovis Chriſti huiusmodi præcepta efficaciter implendo. Et hoc eſt, quod conſequenter loquitur Chriſtus in præſenti euangelio, dicens.

Feria quarta

Oves meæ uocem meam audiunt, id est præceptis meis obediunt, ut dicit interl. & ego cognosco eas, scilicet notitia approbationis, & sequuntur me per conformitatem uitæ, quantum in ipsis est. Et ego uitam æternam do eis, id est dabo, & non peribunt in æternum, quod est cõtra Origenem, qui posuit in beatitudine alternationem, prout refert Aug. de ciui. Dei lib. 2. c. 17. Quamuis ipse idem Origenes optimè se excuset in apologia de huiusmodi errore, dicens, ipsum falso ab æmulis suis impositum. Et non rapiet eas quisquã de manu mea. Ecce certitudo diuinæ prædestinationis, & perpetuitas, siue securitas gloriæ cœlestis, Sap. 3. Iustorum animæ in manu Dei, &c. Hanc autem protectionem electorum probat ipse Christus quasi sic arguendo. Illud quod est in manu patris mei, nullus potest rapere. Sed eadem est uirtus patris, & mea, igitur, &c. & hoc est quod ait, Pater meus quod dedit mihi, scilicet, quod sim filius eius consubstantialis, maius omnibus est, & nemo potest rapere, &c. Nec mirum si ego possim taliter protegere oves meas, quia ego, & pater vnus sumus, scilicet, in essentia, quamuis differamus personaliter, quia alia est persona patris, alia filij, &c. Et sic patet de secundo principali.

TERTIO principaliter in præsentī euang. fit mentio de pertinaci iudeorum obstinatione. Nam quam primum audierunt Christum dicentem. Ego & pater unum sumus, mox cõcurrerunt ad lapides, & tulerunt lapides, ut iacerent in eum tanquã in blasphemum. Sed profectõ ipsimet erant lapidandi tanquam ueri blasphemii, eo quod negabant Christum esse uerum Dei filium. Nunc ergo facto ostenderunt, quod in dolo prius interrogauerant Christũ, dicentes, Si tu es Christus dic nobis palam. Horum ergo sãuitiam, & malignitatẽ cum increpasset Christus, dicens, Multa bona ope. &c. Sequitur. Propter quod eorum opus, uidelicet de curatione paralytici in die sabbati, uultis me lapidare. Illi nolentes palliare malignitatem suam, dixerunt ei. De bono opere nõ lapidamus te, sed de blasphemia, quia tu homo, &c. At uerõ Christus consequenter probat se non dixisse blasphemiam in hoc, scilicet, quod dixit se esse Deum, maximè cũ dicat Psal. Ego dixi, dii estis, & filij, &c. Arguit ergo hic Christus per locum à minori ad maius, & hoc. Si illi possunt dii appellari, qui sunt tantum parti-

Post Dom. in Passione. 304

participatiuè dii, quanto magis ego qui sum Dei filius per essentiam, possum Deus appellari? Moraliter multi sunt hodie similes iudeis per uitium ingratitude, & quo ad Deum, & quo ad homines. Quo ad Deum quidem, sicut patet de illis, qui postquã repleti sunt bonis huius seculi, inhonorant Deũ, quasi ipsum lapidantes suis blasphemis, & peccatis multis: unde Eccl. 19. Pascet, & potabit ingratos, & adhuc audiet amara ab eis. Nota etiam de illis agricolis, qui cum uident fetetem multam, & unum arq; frumentum propter abundantiam modico pretio comparari, murmurant contra, quasi indignantes de tanta benedictione domini. Ecce quomodo de bono opere lapidatur Deus. Similiter quandoque de bono opere lapidatur homo. Hoc patet de uiris zelosis, qui frequenter lapidantur linguis malignorum, & detractorum propter opus pium, bonum, & sanctum. Si enim Prælati uelit intendere reformationi, & honestati religionis, mox lapidabitur à multis contradicentibus. Item dicendum de bonis officiariis reipub. Et similiter de illis, qui pio affectu, & fraterna charitate student alios facere meliores, & sic de aliis. Et breuiter quicumque hac tempestate laborat, & zelat pro domo domini, in quocunque etiam statu, statim lapidatur linguis obloquentium iniquè. Et quod grauius est, interdum etiã præter uerba patitur uerbera, & multa aduersa, fortè sub palliatione alienius criminis falso sibi impositis. Quis si iniuria tractum fuerit ad iudiciũ, solent rei lauare manus suas cum Pilato, & dicere, q; nullo pacto intendunt talem de bono opere lapidare, sed de tali uel tali excessu, sicut plerumque fieri solet in nouellis reformationib. monasteriorũ contra eos, qui ad hoc efficaciter laborant, & hoc ab his qui ipsas impugnant. Et de hoc experientia nos certiores reddit, q; scriptura. Nõ sic, charissimi, nõ sic agendũ est, sed summas gratias agere debemus his, qui nostram cum sua procurant salutẽ, ut sic bene agẽtes simul ad æternam peruenire ualeamus felicitatẽ. *Quam &c.*

FERIA QUINTA POST DOMINICAM in Passione.

ROGABAT Iesum quidam Phariseus, ut manducaret cum illo Luc. 7.

PRIMA

PRIMA INTRODUCTIO.

LEX Imperialis. C. de epif. & cleri. l. presbyteri citra iniuriam, dicit, quod cui plus committitur, plus ab eo exigitur. Expressius autem hoc dicit gl. vbi supra. Casus est talis. Rex aliquis, aut princeps habens bellum contra aduersarios suos, illic destinat multam militiam, cui præfert vnum generalem locum tenentem, & de quo multum confidit. Sed in ipso die confictus dictus capitaneus generalis timens pelli suæ cum tamen habeat sufficientes copias terga vertit hostibus, quem mox tutus suus exercitus sequitur. Hoc audito, quid agere debet princeps de tali duce belli? Certè debet eum depone- re à dicta cõmissione, & digna pœna ipsum mulctare, etiã supra ceteros, qui pariter cum eo fugerunt, quia, ut dicit lex prædicta, cui plus cõmittitur, plus ab eo exigitur. Ista lex est cõformis legi euangelicæ, quæ habetur Luc. 7. vbi dicit Christus q̄ omni cui multum datum est, multum quæretur ab eo.

MORALITER possumus prædictam legem multipli- citer exponere.

PRI M ò quidem de Christianis in generali, quibus plus ratione gratiæ baptismalis, & corû quæ ad ipsam sequuntur, commissum est, quàm infidelibus psal. Nō fecit taliter omni nationi, & iudicia sua nō manifestauit eis, sicut sup. Christianis. Vbi ergo ipsi Christiani malè vixerint, plus ab eis exigetur in districto Dei iudicio, quàm à nō Christianis, & per cõsequens grauius damnabuntur. Hoc autem probatur quadrupliciter, videlicet auctoritate, ratione, similitudine, exemplo. Primò quidem auctoritate principis apostolorum Petri, dicentis, Melius erat illis non cognoscere viam iustitiæ, quàm post agnitionem, &c. 2. Pet. 2. Item auctoritate diui Hier. 3. par. epist. suarum, epist. 85. dicit sic. Heu, quotquot hodie facti sunt regenerati baptisate, Christiano funguntur nomine, quibus male uiuendo melius foret non fuisse. Est enim gehennalis pœna Paganorum infinitè minor, quàm maiorû Christianorum. Secundò ratione sic. Vbi maior cognitio agendorum, & fugiendorû, ibi maior culpa. Sed Christiani habent maiorem cognitionem agendorum, & fugiendorum, quàm infideles, igitur. Tertio similitudine sic. Testa fortiter impingua uehementius inflammatur, quàm testa totaliter sicca. Sic est autem, quod Christiani iniunguntur in baptisimo,

Item

Item in susceptione sacramenti extreme unctionis, igitur &c. Quarto idem probatur exemplo, quod refert Cyrillus episcopus Hierosolymitanus, prout habetur in fine epistolarum. August. epist. 26. Narrat. n. ibi de quodam resuscitato à mortuis, & qui uiderat pœna inferni. Hunc dicitus Cyril. interrogauit de grauitate pœnarum malorum Christianorum respectu aliorum damnatorum. Cui alter dixit, quod tantum differt inter illas duas pœnas, vt pœnæ, & cruciatus paganorum respectu cruciatus malorum Christianorum sint quasi nihil quantis & illi cruciatus sint mirabiles, nec à uiuentibus cogitabiles, ut dignum est, hæc ille. Et hanc grauitatem voluit innuere Saluator Luc. 12. cum inquit seruus sciens uoluntatem Domini sui, & non faciens, plagis uapulabitur multis, ecce quomodo cui plus committitur, plus ab eo exigitur.

SE C U N D ò, prædicta lex potest exponi de pastoribus, & rectoribus Ecclesiæ quibus quanto plus committitur, tanto plus ab eis in fine, summo pastore Christo exigitur. Verbi gratia. Plus exigitur ab Episcopo, quàm à simplici curato. Item plus ab abbate, quàm à priore, & inter omnes plus a summo Pontifice. Et idem iudicium est de illis, qui præsent in re publica. Verbi gratia, Plus exigitur a Rectore Prouinciæ, quàm à Præsidente vnus particularis ciuitatis. Plus à Duce, quàm à Comite. Plus à Rege, quàm à quocunq; suorum officiorû, aut subditorum, hoc autem erit quando districtus ille iudex dicet unicuique talium illud Luc. 16. Redde rationem uillicationis, &c.

TE R T I ò prædicta lex potest exponi de doctoribus, & literatis uiris, quibus Deus plus committit de thesauro abyssi scientiarum sanctarum. Et ideo plus ab eis exigit in hora mortis suæ, dicens unicuique talium. Ego dedi tibi scientiã, & literarum peritiã, ut tu recte ageres, pariter & alios ignoro institueres. Nunc autem nec te bene reuixisti, nec alios debite instruxisti, sed talentum meum abscondisti, non audiens Apostolum meum Paulum. 2. Cor. 6. dicentem. Fratres hortamur uos ut in uacuum gratiam Dei recipiatis. Non denique considerans illud Eccle. 21. Sapientia abscondita, & thesaurus inuisus, quæ utilitas in utriusque? q. d. nulla. Caueant ergo uiri literati, & qui habent gratiam uerbi, ne abscondant talentum Domini sui.

Ser. Quadr. G. Pep.

Q9

QVAR-

Feria quarta.

QUARTO sæpe dicta lex potest exponi magis ad proprium præsentis Evangelij, videlicet, de duobus peccatoribus inæqualiter peccantibus, quibus tandem redeuntibus poenitentiam ad patrem misericordiarum, datur peccatorum suorum plenaria remissio. Insuper illis, de nouo committitur gratia Spiritus Sancti, inter quos ille cui plura peccata donantur tenentur ad maiores gratiarum actiones, hoc autem voluit Christo innuere in præsentis Euang. sub parabola de duobus debitoribus cuiusdam scenerationis, quorum vnus debebat denarios quingentos, alter autem quinquaginta. De quibus Simon phariseus interrogatus à Christo dixit, quod ille plus tenebatur Domino suo, cui plus fuerat remissum, & maior gratia facta. Cuius sententiam approbauit ipse Christus dicens, Rectè iudicasti, vt pater in Euangelio hodierno.

SECUNDA INTRODUCTIO.

REMITTUNTUR ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Luc. 7. Scribitur extra de restitutione spoliatorum, cum ad sedem, q̄ facta, & acta in vno iudicio, faciunt fidem in alio. Ponamus casum, quod sit aliquod castrum antiquum, & dirutum, ita, vt solę volucres cœli habitent ibi cui ab antiquo cœteræ parochiæ sunt tributariæ propter vigilias nocturnas, & custodia illius. Habitatores autem, siue incolę vnus parochiæ renunt soluere dictum censum, eò quod dictum Castrum non est in statu ad defendendum patriam. Mouetur super hoc processus, tandem datur sententia pro se opponentibus. Quo audito cœteræ parochiæ perunt eandem libertatem. Quid ergo de talibus fiet? Certè si omnia sunt similia, dabitur sententia pro illis similis priori, Quia, vt dicit Innocentius Tertius in præallegata decretali, Facta & acta in vno iudicio, faciunt fidem in alio.

MORALITER possumus exponere hanc decretalem dupliciter, scilicet, in malam partem, pariter & in bonam.

PRI M O igitur in malam partem de illis grauissimis peccatoribus, quos olim seuerè puniuit Dominus. Quosdam quidem propter suam superbiam, sicut patuit in ruina angelorum. Item idem patet de Nabuchodonosor, quod propter suam superbiam mutatus est in bestiam, secundum suam æstimationem. Danielis. 4. Alios autem puniuit propter auaritiam, sicut patet de Anania, & Saphira, Act. 5. Alios propter luxuriam,

Post Dom. in Passione.

306

fiam, sicut fermè totum mundum deleuit tempore diluuij. Item dic de sodomitis. Alios propter gulam, sicut patuit de filiis Israel in deserto, de quibus dicit Psal, quod adhuc escæ erant in ore ipsorum, & ira Dei descendit super eos, & occidit pingues eorum. Alios propter inobedientiam, sicut patet de Saul. 1. Reg. 16. Alios propter blasphemiam, sicut patet Leui. 24. De illo quem propter hoc vitium iussit ipse Dominus lapidari. Alios propter odium fraternum, sicut patuit de Cain, Gen. 4. Et sic de aliis peccatis. Cum ergo consideramus hæc, & his similia, profectò debemus terreti, & præcauere nobis à similibus delictis, ne similis vltio, aut grauior nos inuoluat, quia vt dicitur Proue. 19. Pestilente flagellato, stultu sapientior erit. Et Sene, de verborum copia. Ex vitio, inquit, alterius, sapiens emendat suum. Et hoc est, quod dicit decretalis præallegata, scilicet, quod facta, & acta in vno iudicio faciunt fidem in alio.

SECUNDO possumus exponere prædictam decretalem in bonam partem, videlicet, de infinita Dei misericordia, benignitate, & gratia, quam olim exhibuit grauissimis peccatoribus ad eum per veram poenitentiam redeuntibus. Sicut patet de Nabuchodonosor. Item de Dauid. Item de Petro, Paulo, Matthæo, Zachæo, & signanter de Maria Magdalena, quam post fluxæ carnis scandala, tam benigne recepit piissimus Iesus, vt patet in hodierno Euangelio. Si quis igitur imitari sunt priores in culpa, studeant eos imitari in poenitentia. Quod vbi fecerint, proculdubio Dominus erit illis propitius, sicut, & fuit prioribus, quia facta, & acta in vno iudicio faciunt fidem in alio.

IN præsentis ergo Euangelio de tribus principaliter fit mentio, videlicet de Magdalena humiliter compoente, ibi. Et ecce mulier, &c. De phariseo irrationabiliter indignante, ibi. Hic si esset propheta, &c. De Christo peccatricem misericorditer absolvente, ibi. Remittuntur, &c.

PRI M O igitur, &c. pro quo notandum, q̄ vt refert Luc. in principio Evangelij præsentis quadam die completo egregio sermone facto per Christum, rogabat Iesum, quidam phariseus dictus, supple, Simon (ut postea exprimitur) vt manducaret cum illo. De isto autem Simone phariseo legitur in legenda aurea, q̄ postea dictus fuerit Iulianus, qui post Ascensionem

Feria quinta

honem Domini venit cum Magdalena, Martha, Lazaro, & multis aliis vsq; Massiliam. Deinde venit Cenomannis, atq; ciuitatem cum adiacente prouincia sua doctrina, & prædicatione ad fidem catholicam traxit, factusq; est in ea Episcopus primo, & dictus est Iulianus. Et nota, qd isle phariseus multum tenebatur festinare Christum, eod. quod prius ipsam à lepra curauerat. In cuius rei signum, adhuc nomen leprosi retinuerat, vt patet Matt. 26. & Mar. 14. in quibus passibus, iste homo vocatur Simon leprosus. Quando autem, aut vbi ipsum curauerit Christus, incertum habemus, nec de hoc loquuntur prædicti Euangelistæ.

MORALITER. Hic instruantur diuites huius sæculi, qui cõmuniter sunt leprosi, per culpam, ad exemplum huius dicentis. Simonis leprosi aduocare ad se Christum, & rogare ipsum in membris suis, qui sunt pauperes, & peregrini, vt dignentur cum eis manducare. Nec satis est ad vitæ perfectionem expectare, qd Christus in membris suis prædictis petat ab eis refectioem corporalem, quin immo, debet ipsum præuenire, & super hoc ipsum instanter rogare ad instar huius, sic enim agebat hospitalarius ille pauperum Abraham Patriarcha sanctissimus, de quo legitur Gen. 18. in seruire dicit sedebat in ostio domus suæ expectans si quis pauper, aut peregrinus à ca su transiret viam. Vnde cum semel vidisset illud transire tres angelos in specie peregrina, eos precibus coegit inire domum suam, ignorans eos esse Angelos. Similiter etiã legitur egisse Loth duobus Angelis Gen. 19. Sic aut voluit Dominus fieri, vt palam ostenderet, quantũ illi placeret sanctas hospitalitas, & pauperũ susceptio propter nomẽ sancti eius facta. Nam tales in futuro erunt socij angelorũ in cælo, propterea August. ad fratres in Eremito ser. 46. admonens diuites huius sæculi ad pietates opera, dicit sic. Veniat sanctus pater Abraham, & quid erga pauperes egerit innotescat, veniat & nepos eius Loth, & dicat propter quid, vel quomodo à Sodoma liberari per Angelos meruerit, veniat & Thobias ducens secum filium, & nobis dicat palam, propter quid per Angelum meruerit illuminari, & filium suum à periculis liberari, veniant & tres pueri, & quomodo actiuus, & passiuus approximatis non sequatur actio nos doceat, veniat & Petrus, & quomodo per Angelum de carcere liberari meruerit audiamus,

Post Dom. in Passione.

307

mus, vt & audientes tam magna magnalia, quæ circa nos operati sunt sancti Dei Angeli, ipsos in operibus pietatis imitari studeamus, & efficaciter elaboremus. Hæc ille. Nec certe solum Angeli, verumeriam uerum Deum, & Angelorum Dominum Iesum Christum tales operibus pietatis dediti recipere hospitio interdum meruerunt. Et de hoc pulchram historiam refert beatus Greg. hom. 23. videlicet, de quodam patre familias, qui quotidie ad mensam suam pauperes peregrinos suscipiebat. Quodam igitur die peregrinus quodam inter alios affuit, qui ad mensam cum ceteris pariter ductus est. Cum ergo dictus pater familias more solito, & ex magna humilitate, qua plenus erat, vellent aquam manibus eius infundere, mox ille disparuit. Hæc ille. Tu ergo diues noli expectare, vt depreceris à paupere, sed ipsum præueni, & roga, vt velit tecum manducare, ut sic in ipso honorifices Christum. Nam taliter agendo multiplicas meritum tuum, tum quia das, tum quia præuenis, tum quia in hoc humiliaris, sed profecto paucissimi, & rarissimi sunt tales super terram. Sed ò utinam, qui possunt, & rogantur distribuerent de bonis suis veris pauperibus, iuxta eorum facultatem, & ipsorum pauperum necessitatem.

S E Q U E N T I A textu. Et ingressus domum pharisei, discubuit, sup. Christus cum discipulis suis. Non enim tenebat mensam ad partem, & seorsum à discipulis suis, sicut plerumque Abbates, & Priores faciunt, qui vix semel in annum mouentur ad commune refectorium cum ceteris fratribus.

S E Q U E N T I A R. Et ecce mulier, videlicet Maria Magdalena, quæ pro tanto hic non nominatur, eod. quod esset adhuc in statu peccati, secundum hominem opinionem, qui iudicant de his, quæ foris sunt. Nihilominus quo ad Deum iam erat corde contrita, & per consequens iustificata, quæ erat in ciuitate peccatrix gloss. interelli. iam penitens. Ecce quod immediate dictum est. dicit autem dominus Hugo Card. quod Magd. ex illo verbo in ciuitate peccatrix. conuincitur multos traxisse ad peccatum, & ideo circa hoc communitur queri solet.

V T R V M Maria Magdalena fuerit publica peccatrix. Pro responsione ad hoc dubiũ recitabo tres opiniones, quas ponit dominus Anto. in parte chronice sue titu. 5. §. 13.

PRIMA igitur opinio dicit, quod Magdalena fuit virgo corpore quamuis corrupta mente. Et hanc partem videtur tenere Io. Damascenus doctor græcus, dicens, quod non peccauit corporaliter, sed tantum mentaliter. Et cum contra eum obijciebatur, ex textu præsentis Euangelii, vbi Mariæ peccatrix appellatur. Quod quidem verbum non intelligitur de peccato mentis seu cordis, sed tantum operis exterioris, eod quod Ecclesia tantum iudicat de exterioribus. Respondet, quod fuerunt duæ Mariæ, quæ ambæ unxerunt dominum, Vna quidem in domo Simonis, de qua loquitur Euangelium præsens. Et hæc realiter fuit peccatrix, seu meretrix. Alia vero in Bethania, prout legitur Iohan. 7. Et hæc fuit Maria soror Marthæ, & Lazari, prout dicitur ibi expressè. Et hæc Maria fuit virgo saltem corpore. Ad hanc etiam partem videtur declinare Origenes, qui similiter fuit doctor Græcus. Similiter, & Beatus Hieronymus, qui etsi doctor Latinus fuerit, nihilominus in lingua Græca fuit eruditissimus. Sed August. Gregor. & Beda, doctores Latini dicunt, quod fuit tantum vna Maria, quæ bis unxit dominum. Primò quidem in domo Simonis leprosi, quando, scilicet, conuersa fuit ad penitentiam. Secundò uerò in Bethania, & hoc post conuersionem suam. Hoc idem etiam ponit gloss. ordi. super hoc Euangelio.

SECUNDA opinio dicit totum contrarium, videlicet quod fuit vna, & eadem Maria, quæ bis unxit dominum, scilicet, h. c. & ibi. Et quod ipsa fuit Magdalena, quæ non solum mente peccauit, verum etiam factò, & opere, in tantum quod totaliter effrenata effecta est meretrix publica. Vnde Chrysost. homil. 31. quæ intitulatur de prodicione Iudæ, dicit, quod quando prostututa lupanar exiit tunc discipulus, videlicet Iudas gehennam intrauit. Quando illa mercedem sui corporis ab dicauit, tunc iste precium sanguinis magistri sui postulabat. Quando illa osculabatur pedes Iesu, ut ad misericordiam susciperet, tunc iste domini labia ut proderet osculabatur. Hæc ille. Item in decretis, 1. quæst. 7. Si quis omnem sic legitur. Nolumus Mariam primum peccatricem, quamuis post conuersionem sanctam, & castam, tamen inter diaconissas computata non est. Et nota, quod dicitur diaconissa, non quæ ordinem diaconatus habeat, sed officium legis

di Euangelium cum homilia in matutinis, quod solis virginibus competit. Item in hymno de eadem sic canit Ecclesia. Maria soror Lazari, quæ tot commisit crimina, ab ipsa, &c. Sequitur. Post fluxæ carnis scandala, sit ex lebetæ phiala, in uas traslata gloriæ de vase contumeliæ. Item in Ecclesia non fit officium de ea sicut de cæteris uirginibus. Nec similiter in laudibus dicitur uersiculus de communi uirginum, uidelicet. Adducentur regi uirgines. Sed loco illius dicitur. Dimissa sunt ei peccata multa. Præterea in Ecclesiis solennibus non assumuntur in die festo ipsius uestimenta uirginum, sed potius alterius coloris. Cæterum gl. interl. super illo uerbo Mat. 21. Publicani, & meretrices præcedent uos in regnum Dei, dicit sic. Publicani, ut Matthæus. Et meretrices ut Magdalena. Insuper Sacra Scriptura, aut similiter Ecclesia non solet aliquem uocare peccatorem aut peccatricem propter peccatum occultum, sed tantum propter manifestum. sic est autem quod Magdalena uocatur peccatrix in Euangelio hodierno. Sed quod dictum Euangelium intelligatur de ea ad literam, patet, quia Ecclesia ipsum legit in die festo ipsius, ut cunctis liquet apertè, igitur, &c.

TERTIA autem opinio tanquam medians inter duas prædictas tenet, & dicit, quod Magdalena non fuit uirgo, sed mente, & corpore corrupta. Nec similiter publica meretrix. Nihilominus in domo sua impudicam ducebat uitam, sicut quandoque agere solent nonnullæ mulieres nobiles sceleret meretrices, de quibus etiam quandoque fama currit, quales sunt, quamuis non omnibus se exponant. Quis ergo non fuerit publica meretrix siue scortum, patet multipliciter. Tum primo quia lex hoc interdicebat, ut patet Deut. 23. tibi dicitur. Non erit meretrix de filiabus Israel. Tum secundo quia mulieres plerumque efficiuntur publicæ propter inopiam, & rerum secundarum ægestatem. Sic est autem, quod Magdalena non pariebatur rerum secundarum inopiam, quinimmo ut tradunt historiae, acceperat post mortem patris pro sorte suæ castri, quod Magdalum dicitur, cum pertinētis, à quo & Magdalena nuncupata est. Tum tertio quia habebat fratrem Lazaram uirum utique uirtuosum, & honestum, similiter, & sororem Martham castam, & pudicam, qui nunquam passi fuissent tantam infamiam in sorore, quinimmo ubi pa-

blica fuisset, cito de prostibulo eam fortè violenter, & per crines inde, siue per se, aut per suos extraxissent, nullo pacto patienter ferentes tantam infamiam in propria sorore, cuius et dedecus in eos, ac in omnem parentelam quodammodo redundasset. Vt enim dicitur Eccle. 22. Filia fatua, id est vaga, & dissoluta, in demeritatione fiet gloriæ interli. honoris sui, & parentem. Patet ergo quid tenendum circa prædictam materiã. Et quamuis nihil ab Ecclesia de hoc determinatum sit, nihilominus tertia opinio sustinetur tanquam probabilior.

C I R C A ergo præsentem materiam tria occurrunt tractanda admiratione digna. Primum est quomodo mulier tam nobilis, & generosa potuit ad tantam lasciuiam peccari. Secundò, quomodo mulier tam dissoluta, & deprauata voluit ad tantam pœnitentiã reuocari. Tertium cur Ecclesia post Christi matrem inter mulieres de ea tam præcipuum festũ colit.

A D primum dubium responderetur, quòd tres pessimæ, & turpissimæ maquerelæ traxerunt nobilissimam Magdalenam ad uitæ impudicitiam, quæ solent plerumque mulieribus et generosis, & nobilibus præbere occasionem ruinæ, & quæ et traxerunt filium prodigum ad tantam miseriam, vt dissiparet substantiam suam cum meretricibus viuendo luxuriosè. De hoc vide prius in expositione Euangelij de filio prodigo Sabbato post secundam dominicam **Quadr.**

A D secundum dubium dicitur, quòd hoc fuit singularissimum Dei beneficium, & opus, quod paucissimis datum est à Deo. Propter quod canit Ecclesia in officio de eadem. Laudemus opus Dei in Maria peccatrice, sed pœnitente. Solet enim quandoque Deus ex immensa gratia sua, & misericordia peccatores, & peccatrices, etiam de quorum emendatione interdum desperant alij, uelociter, & subitanè inspirare, cor lapideum ad pœnitentiã emollire, & de faucibus inferni eos benignè eripere. Cuiusmodi fuit de Magdalena, de qua etiam canit Ecclesia in hymno de eadem dicens; quòd ab ipsa fauce tartari, redit ad uitæ limina, id est ad eminentiã gratiarum, & virtutum. Et ideo eius conuersio potius debet dici miraculosa, quàm aliter. Nam, ut dicit B. Tho. 1. 2. q. 113. artic. 10. commune est, qd infirmus paulatim ad sanitatem redeat. Quis si subito perfecte curetur, tunc miraculosè sanari dicitur, quia præter modum solitum. Sic etiam circa san-

tatem

tatem spiritualem dicendum est, videlicet, quòd ubi Deo mouente interius animam homo conuertitur ad Deum: primo quidem conuersione imperfecta, vt postmodum ad perfectionem deueniat, tunc talis conuersio miraculosa non solet appellari. Vbi verò Deus tam uehementer, & tam efficaciter mouet animam, vt statim quandam perfectionem iustitiæ assequatur, tunc huiusmodi conuersio miraculosa censi debet. Et ibi dat exemplum de conuersione Pauli, quæ facta est cum miraculosa prostratione exteriori eiusdè. Propter quod huiusmodi conuersio tanquam miraculosa celebratur in Ecclesia. Idem autem fermè iudicium videtur esse de conuersione peccatricis Magdalene. In cuius etiam officio canit Ecclesia in quodam responsorio, dicens. Flauit auster, & fugauit aquilonem, quando lauit cor Mariæ pœnitentis, imber sancti Spiritus liquefecit, & refecit resolutam in lamentis verbum missum celitus. Fluminis impetus ciuitatem Dei lætificauit. Nota diligenter singula verba, & inuenies prædictã huius peccatricis conuersionem miraculosam. Quis enim miraculum grande non arbitretur, quòd publica meretrix de vase contumeliæ, confectum translata in vas gloriæ sit? Et quæ prius erat in ciuitate peccatrix, coepit tam diligenter quærere fontem misericordie, vt in eo se ablueret. Item quòd tam ardentis desiderio voluit omnibus illis modis satisfacere, quibus Deum offenderat. Profectò hæc mutatio dexteræ excelsi, mutatio, inquam, non communis cæteris peccatoribus, quandoquidem mutantur de culpa ad gratiam, sed specialis, & miraculosa, vt dictum est.

A D tertium dubium quo quæritur, cur Ecclesia post Christi matrem tam solemniter celebrat festum Mariæ Magdalene nullius enim mulieris siue virginis, siue alterius status post benedictam Christi matrem festum tam celebriter in Ecclesia colitur, sicut huius peccatricis, responderetur, quòd hoc facit ecclesia propter tria.

P R I M O quidem propter Ecclesiæ triumphantis imitationem, cuius ciues Angelici ualde lætati sunt de huius peccatricis conuersione, iuxta illud Luc. decimoquinto. Gaudium est Angelis Dei super uno peccatore pœnitentiã agente. Quinimmo inde gaudere coepit caput Ecclesiæ triumphantis, pariter, & militantis, videlicet, Iesus Christus.

Et

Feria quinta

Et hoc ideo, quia inuenit ouem, quam perdidit, ita, ut uideretur dicere toti curiæ cælesti illud Lu. 15. Congratulamini mihi, quia inueni ouem, quam perdidit, & similiter drachmam. Hinc canit ecclesia in hymno de eadem Magdalena. In thesauro reposita regis est drachma perdita, gemmaq; luctet inclita, de luto luci reddita.

SECUNDO propter præstandam fiduciam his, sup. qui peccauerunt. Nam mater Ecclesia solemnizando festum Magdalene uidetur quodammodo allicere peccatores, & peccatores ad penitentiam exemplo illius, quasi dicens. Ecce uidetis quanto honore uenerantur illa, quæ olim fuit tam enormis peccatrix, ad quam etiam cum adhuc esset in terris, & habitaret in desertis locis, certis horis diei accedebant sancti Dei Angeli ipsam in aere miro studio subleuantes, & tunc quis audiebat cælestem melodiam. Confidite ergo o peccatores, & nolite timere, sed accedit ad Deum post peccatricem Magdalenam, & illuminamini, recognoscentes culpam commissam. Dei misericordiam, cælestem gloriam. Quis ubi feceritis, id est, ad Deum accesseritis, profecto facies uestre non confundentur, id est, non denegauit nobis Deus misericordiam suam, sicut neque illam denegauit peccatrici Magdalene. Ecce quare ecclesia uniuersaliter colit festum Magdalene. Si ergo peccasti, cum Magdalena, resurge per penitentiam cum ea, atque in ipsa assume fiduciam inueniendi apud dominum misericordiam, & gratiam.

TERCIO propter eiusdem Magdalene sanctitatem. Solet enim ecclesia facere festum de quatuor differentiis sanctorum, uidelicet, de Apostolis, de Martyribus, de confessoribus, & de sanctis mulieribus. Sic est aut, quod Magdalena fuit Apostolorum Apostola, dum, scilicet, Apostolis Christi resurrectionem nunciauit. Apostolis enim gratia dicitur nunciatus Latinè. Item ipsa fuit martyr. Tum ex uehementi dolore peccatorum suorum ad pedes Iesu batiando, & dictos dominicos pedes lachrymis suis rigando. Tum ex ardenti amore, iuxta crucem Christi cum Maria matre eius, & Iohann. astando, & magistro suo morienti compatiendo, ita, ut ipsius animam pertransierit gladius doloris, & compassionis. Tum incredibilem penitentiam agendo, ut enim legitur in legenda aurea, anno à passione Domini. 14. octa
est

Post Dom. in Passione.

310

est grauissima persecutio in iudea aduersus Christianos. Unde, & multi occisi sunt. Alij autem in exiliu missi, inter quos Magdalena cum Martha sorore sua, & frater Lazaro adiunctis nonnullis alijs, ut potè, cæco nato à Christo illuminato, qui dictus est Sydonius, & Marcella discipula Marthæ, & alijs nauigio expositi sunt absque naua, & remis, ut sic facilius periclitari possent. Sed nunc diuino tandem Massillam deueniunt. Nec multo post Magdalena dimissa sorore, & fratre, ac ceteris, eremum asperrimam sibi elegit, ubi incognita hominibus 30. annis mansit, durissimam ibidem agens vitam. Nunquid ergo tibi uideretur hæc mulier merito inter martyres computanda? Item ipsa fuit confessorix. Ipsa enim est, quæ primo confessa est in ciuitate Aquisnensi nomen Christi. Nam, ut refert prædicta legenda, postquam dictus numerus Christi fidelium deuenit ad portum Massiliæ, ceperunt per diu. sa loca nomen Christi prædicare. Magdalena autem elegit sibi ciuitatem Aquisensem, quem uerbo prædicationis ad fidem traxit catholicam. Quo facto, non multo post eremum quæsiuit, & ibi usque ad uitæ exitum soli Deo, & Angelis eius cognita permansit. Ecce quomodo fuit confessorix, immo doctrix disciplinæ Dei, ut habetur Sapient. 8. Et si quis obijciat prædicationis officium mulieri non esse committendum, cum hoc prohibeat Apost. 1. Timot. 2. dicens. Doceri mulieri non permitto, conceditur regulariter, & de communi lege. Secus autem in casu, & maxime cum hoc sit eo speciali instinctu Spiritu Sancto, cuiusmodi creditur factum fecisse in proposito. Postremo Magdalena, & si non fuerit de numero sanctarum uirginum, saltem usque ad uitæ terminum, ad minus fuit de numero sanctarum mulierum. Cuius sanctitatem attestantur multa, ut potè, incredibilis penitentia, Angelorum frequentia, miraculorum copia, & populi Christiani ad eam deuotio facta. De nulla enim sanctarum legitur, quod tam crebro, & tam assidue uisitentur eius sanctæ reliquæ à populo Christiano, sicut de Magdalena. Commendemus itaque nos sui sanctis precibus, dicentes illud Iudith. 8. Ora pro nobis, quoniam mulier sancta es, Pareat ergo dictis. q. non mirum si ecclesia faciat tam præcipuum festum de Maria Magdalena, quale etiam non sit in tota Ecclesia de quacunque muliere post Christi matrem

Feria Quinta.

matrem. Nec mirum, quoniam ipsam laudare sufficienter non possumus, quantumcunque eam laudemus.

His ergo præmissis, describendus est modus aduentus piæ Magdalenz ad Christum, & suæ conuersionis ad ipsum. Considerans itaque, & animaduertens ipse Christi maiestatem, & reuerentiam, & dignitatem, decreuit ad ipsum venire cum notabili, & honesta comitiua domicellarum, eisdem Christo acceptissimarum, quæ etiam tanguntur in præfenti euang.

PRIMA igitur domicella fuit diuina illuminatio, quæ tangitur in Euangelio, cum dicitur, ut cognouit, quod Iesus accubisset in domo Simonis Leprosi. Circa, quod notandum, quod prædicta domicella docuit Magdalenam multa cognoscere, & quæ quilibet peccator ad Deum redire volens cognoscere debet, videlicet, peccatorum suorum multitudinem, magnitudinem, & infamiam, mortis suæ incertitudinem, diuini iudicii formidinem, diuinæ iustitiæ contra multos rigorem, diuinæ misericordiæ erga penitentes, & ad cor redeunte mansuetudinem, poenarum infernaliū seueritatem, atque cælestis gloriæ ineffabilitatem. Hæc igitur, & his similia sunt, quæ cognouit Maria Magdalena. Notanter autem præmissimus Magdalenam primo cognouit se suorum peccatorum multitudinem, magnitudinem, & infamiam, quia, ut dicit Sene. ad Luci. Epistola 28. Inuitium salutis, est notitia peccati. Nam, qui peccare se nescit, corrigi non vult. Tu verò adde per contrarium, quod quid peccare recognoscit, corrigi desiderat. Et huiusmodi erat David, qui cum adulterium commisisset, clamauit ad dominum, tanquam diuinitus illuminatus, dicens. Misere mei Deus secundum magnam misericordiam tuam. Et secundum multitudinem miserationum tuarum, dele iniquitatem meam. Amplius laua me domine ab iniquitate mea, & à peccato meo munda me. Quoniam iniquitatem meam ego cognosco, Ecce peccati cognitio, quæ facit quærere Dei misericordiam.

SECOND A domicella tenens comitatum Magdalenz ad Christum venienti, fuit peccatorum contritio. Et hæc domicella exprimitur, cum subditur in euangelio. Attulit alabastrum vnguenti. Vbi notandum, quod alabastrum vnguenti est cor poenitentis, in quo reconditur præciosum vnguentum, &

valde

Post Dom. in Passione.

311

valde vile ad medendum peccata, quod vocatur contritio. Nam huiusmodi vnguentum est tantæ virtutis, & efficaciz, vt vna sola guttula illius valeat mederi, & curare omnia genera morborum anime, dicente Ppsal. Sanat contritos corde. Ecce ergo alabastrum vnguenti, quod attulit Magdalena, quando venit ad Christum summum medicum. Propter quod ecclesia de ipsa canit in hymno dicens. Aegra currit ad medicum, vas ferens aromaticum, & à morbo multiplici verbo curatur medici.

SECOND A domicella associans Magdalenam fuit profunda humiliatio, quæ notatur, cum subditur. Et stans retro secus pedes eius, videlicet, Christi. Hinc ergo quatuor dicuntur de Magdalena. Primum est, quod stabat quasi parata seruire Christo, si expedisset. Secundum, quod erat retro, & ante, & hoc in signum magnæ verecundiæ. Tertium, quod erat secus, & non longe, & hoc in signum magnæ confidentiæ. Quartum, quod erat secus pedes Iesu, in signum humilitatis maximæ. Et nota, quod primo stetit Magdalena retro dominum, deinde inclinavit se ad pedes eius lauandos, tergendos, osculandos, & vngendos. Item ob aliam causam inclinavit se faciem conuertendo in terram, ne scilicet, videret homines ibi adstantes, aut ab eisdem videretur per incautum aspectum. Nam de ea dicit Origenes, quod ex quo fuit ad Christum conuersa, nunquam deinceps voluit hominem respicere in faciem præter Christum, considerans apud se, quod occasione hominum tantum offenderat Deum.

SECOND A domicella comes Magdalenz ad Christum venientis fuit integra satisfactio. In generali enim offenderat Deum quatuor modis, quibus etiam solent fatuæ, & impudicæ mulieres dominum offendere, fatuos homines ad turpitudinem allicientes. Primum quidem per oculos incaute, quod impudenter elegantes iuuenes videndo, & concupiscendo. Secundum verò per capillos, eos componendo, & ornando. Tertium autem per os, amatores suos osculando. Quartum, & postremo variis vnguentis corpus suum fouendo. Ecce quot modis offenderat Deus. Et ideo oppositis modis voluit illi satisfacere.

PRIM O quidem flendo vberimè contra iudicatum aspectum. Et hoc est, quod in euang. subditur. Lachrymis cepit rigare pedes eius, videlicet, Christi. In quibus verbis duo notantur,

Primum

Primum aquarum qualitas, quia lachrymis. Secundum aquarum dictarum abundantia, quia cepit rigare pedes eius. Vnde Grego. in hodie. homi. quæ est. nume. 33. Discite, inquit, quod dolore ardet, quæ inter epulas flere non erubescit, huius itaque exemplo etiam grauissimi peccatores, & peccatrices debent flere ad pedes Christi peccata sua, dicentes illud Psalm. Exitus aquarum deduxerunt oculi mei, quia non custodierunt legem tuam, vnde, & idem Greg. vbi supra. Cogitanti mihi de Mariæ poenitentiam, flere magis liber, quam aliquid dicere, Cuius enim, vel saxeam pectus ille huius peccatricis lachrymarum ad exemplum penitenti non emolliant? Et certe hæc peccatrix data est nobis non in exemplum in peccatum tuendi, aut Deum offeudendi, sed tantum in exemplum resurgendi, & ad Deum redeundi, postquam in peccatum cecidimus, & Deum offendimus. Sed profecto multi uolunt cadere cum Magdalena per carnis lasciuam, qui nolunt cum ea resurgere per lachrymarum abundantiam: Sicut in simili loquitur Au. de David, hom. 2. r. Item super psal. 30. dicens, Multi cadere uolunt cum David, & nolunt surgere cum David. Non ergo cadendi exemplum propositum est, sed si cecideris, resurgendi, hæc ille.

S E C U N D O Magdalena satisfecit contra ornatum capillorum suorum, ipsos capillos in obsequium Christi applicando. Vnde subiitur. Et capillis capitis sui tergebat, sup. Dominicos pedes.

T E R T I O satisfecit contra lasciuam, & impudicam oscula, Christi pedes osculando. Et de hoc subditur, quod osculabatur pedes eius, scilicet, Christi. Et forte eius exemplo sumptus est, ut osculentur pedes summi Pontificis tanquam Vicarij Iesu Christi in terris.

Q U A R T O satisfecit contra unguentorum preciosorum ipsa in fomentum pedum Christi ex itinere lassatorum exponendo, idest cum subditur. Et unguento ungebat, videlicet Dominicos pedes. Pater ergo, ut dicit Greg. vbi supra, Magdalena quot in se habuit oblectamenta, tot de se inuenit holocausta. Conuertit enim de vitiorum numero in numerum virtutum, ut totum seruiret Deo in poenitentia, quæquid et seipsa Deum offenderat in culpa. Da exemplum in prope-
to de tyriaca confecta, & composita ex materia serpentes
qui

qui Tyrius dicitur, & tamē venenum expellit. Da etiam exemplum de ipsis, & multis generibus leguminum quæ constipant, & restringunt, quorum tamen brodium seu aqua laxat, &c.

Q U A E R I T U R autem quid tunc diceret pauper illa peccatrix ad Christi pedes prostrata? Certè de hoc nihil dicit scriptura: Non enim omnia scripta sunt, quæ gesta sunt. Possumus tamen pie æstimare, quod tunc non flebat, sed saltem in corde suo dicebat cum rege Manasse illud 2. Paral. 33. Peccaui super numerum arenæ maris, & multiplicata sunt peccata mea, & non sum digna videre altitudinem cæli præ multitudine iniquitatis meæ, quoniam irritavi iram tuam, & malum coram te feci. Vel fortè dicebat cum filio prodigo illud Luc. 15. Pater peccauit in cælum, & coram te, iam nõ sum digna filia tua vocari. Vel fortè dicebat cum adultero David illud verbum. Iniquitates meæ supergressæ sunt caput meum, quis, supple ascenderunt vsque in cælum clamantes uindictam contra me. Et sicut onus graue grauata sunt super me, per obligationem penæ æternæ, heu me miseram. Peruerunt certè, & corruptæ sunt cicatrices meæ, idest carnales culpæ meæ, & hoc totum à facie insipientiæ meæ. Quia si fuisset sapiens sicur soror mea Martha, talem impudicam vitam minimè dixisset. Misera igitur facta sum, sup. super omnes mulieres mundi, & curuata sum vsque in finem, idest perpetuo detentor, & succumbam peccatis, nisi tu omnipotēs Deus, & fontis abyssi misericordiarum erexeris me per gratiam tuam, & nõ ex operibus iustitiæ meæ, quæ nulla sunt. Nec certè gaudium habeo, aut letitiam in corde meo quousque me ad poenitentiam, & gratiam receperis. Sed tota die, idest toto residuo vitæ meæ contristata ingrediar, supple, viam vniuersæ carnis per mortem, quam expecto: heu, vbi sunt misericordiæ tuæ antiquæ Domine, idest, ubi est modo ille usus miserendi, quæ solitus es misereri antiquitus, sicut paruit in David, atque peris que alijs adulteris fornicatoribus. Nunquid obliuisceris misereri Deo, aut continebis in ira tua, & usque ad me miseram peccatricem nõ descendat. Nunquid in æternum proiecies me à facie misericordiæ tuæ, aut non appones, ut cõplacit sis adhuc, supple, mihi. Aut in finem misericordiam tuam à me abscedes? Certè non ita te facere conuenit ò Domine Iesu bone. Sed recordare quid olim dixeris per organum
David

Feria quinta

David propheta tui fidelis in psal. Memor ero Raab, supple meretricis. Sed quomodo memores eius. Certe ad saluandum & miserendum, & non ad perdendum. Tu enim ipsam praeser uasti quantumcunque prius meretrix, propter opus pietatis, eo scilicet, quod abscondit seruos tuos in domo sua, quos miserat Hierico ad explorandum ciuitate Iosue. 2. Ego enim sum altera Raab meretrix. Memor ergo esto mei non ad perdendum, sed ad saluandum. Misereere igitur mei Deus, secundum magnam misericordiam tuam &c. vsque ibi. Tibi soli peccauit, Ecce quae, & qualia dicebat pauper peccatrix ad pedes Christi prostrata cum fletu, & planctu. Et breuiter lachrymarum quas tunc fudit, tantae fuerunt, & tam efficaces, ut dicat Hier. 3. parte epistolae suarum, epi. 24. ad Futiam scribens, quod in ipsa baptizata fuit.

Quaeritur denique quando haec peccatrix Magdalena primum ad penitentiam conuersa fuerit? Ad hoc dubium responderetur, quod ex nullo passu sacrae scripturae possumus de hoc adducere apertum & determinatum testimonium. Non enim ex textu praesentis Euangelii, quia iam conuersa erat interius quando uenit ad Christum, quamuis hoc non innotesceret hominibus, ut dictum est. Neque etiam ex illo textu. Io. 12. ubi legitur in Bethania cenante Christo illius pedes unxisse, quia iam innotescebat exterius hominibus de ipsius conuersione. Dicunt tamen nonnulli probabiliter Magdalenam primo conuersam interius in praedicatione Christi, quam fecit de filio prodigo. Audierat enim ex publica fama de Christo, quod esset speciosus forma patris filijs hominum. Item audierat forte a sorore sua Martha, quod nunquam homo tam prudenter, & tam eleganter locutus fuerat, sicut loquebatur Christus. Occasione ergo praedictorum uerborum, in crastinum uenit satis mane ex quadam curiositate audire Christi sermonem. Qua aduentata, & ex opposito Christi sedente, cepit ipse Christus diuertere sermonem suum iuxta materiam subiectam, & adducere parabolam de filio prodigo, dans uocem suae uocem uirtutis, uirtutis inquam attrahendi peccatricem ad penitentiam. Quo diligenter audito, tanta dolore cordis intrinsecus Magdalena, cepit cogitare, quod de ipsa loqueretur Dominus sub uerborum palliatione, quasi nolens eam coram toto cetero scandalizare, aut confundere. Tunc ergo cepit de se de sua

Post. Dom. in Passione. 313

de sua descendere usque in terram, & tunc cancellatis manibus, & facie in terram demissa uehementer compungi, summittere proponens de cetero a peccatis omnibus abstinere, & ad fontem misericordiae Christum humiliter uenire imploraturam peccatorum suorum ueniam. Ecce igitur principium conuersionis illius. Huic autem simile legitur in Valerio, li. 5. c. 11. de Polemone Atheniensi, qui cum esset adolescens & elegantis formae, adeo lubricus erat, quod etiam uix potest credi. Semel ergo torus lasciuus in gestu, habitu, & committatu scholas Xenocratis philosophi intrauit. Quo uiso dictus Xenocrates, omissa oratione, quam ceperat, cepit de bono pudicitiae loqui. Quem cum diligenter audiret impudens adolescens, paulatim cepit se ipsum recoligere, & qualis esset cogitare, atque priusquam scholas egrederetur, seipsum componere. Ex quo adeo immutatus est, ut postea ceteros studio anteiret in dies proficiendo, & tandem Xenocrati in regendo Gymnasium Atheniensium successit. Sicut ergo iste Polemones subito ad uocem Xenocratis mutatus est in uirum alterum, ita & peccatrix Magdalena ad Christi praedicationem mutata est in mulierem penitentem sanctam, & deuotam. Et hoc opus fuit mutatio dexterae ecclesiae. Et sic patet diffuse de primo principali huius Euangelii.

Secundo principaliter in praesenti Euangelio fit mentio de phariseo irrationabiliter indignante, eo quo subditur in textu. Videns autem phariseus. glo. interl. de falsa iustitia superbus, nulla compassione naturae commotus sua fragilitatis oblitus, ait intra se, succurre contra suum hospitem murmurando. Hic si esse propheta, sciret profecto quae in persona, & qualis in uita est mulier, quae tangit eum, quia peccatrix est. Iste autem phariseus medicum reprehendit, quia aegrotanti subuenit, ut dicit praedicta gl. Et nota quod iste phariseus gerit typanum illorum, qui ex quadam arrogantia uolunt ceteros confundere, & deprimere; seipsum autem iustificare. Quo fit ut saepe cadant in grauissima scandala. Nota exemplum de illa moniali, quae dicebat, quod noller esse in caelo ad instar Magdalenae, absque aureola uirginatis, quae non multo post monasterium clam exiens facta est publica meretrix? praedictum ergo superbum conuincit Christus sub quadam parabola, dicens illi. Simon habeo aliquid tibi dicere.

Feria quinta

Duo debitores erant cuidam feneratori, vnus debebat &c. Vt autem dicit gl. or. iste phariseus significat iudæos, qui in primitiua Eccl. indignabantur de conuersione gentium. Vnde & dicebant Apostolis. Quare cum publicanis, & peccatoribus manducat, & bibit magister vester? Matt. 9.

ALLEGORICE, duo debitores sunt iudæi, & gentiles. Gentilis populus plus debuit, quia grauius peccauit, vapore idola colendo. Iudaicus uero populus minus, quia semper in fide vnus veri Dei permansit Psal. Notus in Iudæa Deus, in Israel magnum &c. Fenerator est Deus, qui pro culpa mome tanea exigit pœnam æternā. Non habentib. illis vnderedde. rent, quia nullus potest propriis meritis se absolueri a debito culpæ, donauit vtrisque. s. pro omnibus satisfaciendo in cruce. Donauit inquam, sufficienter omnibus, licet non efficaciter. Et ideo populus Gentilis ad fidem cōuersus tenetur plus diligere Christum, quā populus Iudaicus.

MORALITER, duo debitores sunt Magdalena, & phariseus, clerici & laici, docti & indocti, peccatores notorii, & oculati. Nā inter omnes istos primi sunt vniuersaliter magis Deo obligati. Fenerator est Christus, qui mutat nobis animā cum potentiis suis, corpus cum membris, de quib. vult habere lucrum, bonū opus ex talibus exigendo. Vbi ergo iste fenerator remittit omnibus prædictis vniuersum debitum, i. culpam & pœnam, tunc constat, quod primi tanquam magis obligati tenentur ipsum magis diligere, quia vt dicit Gre. hom. 9. Cum augentur dona rationes etiam crescunt donorum. hoc idem etiam probat ipse Christus in præsentī Euan. exemplo Magdalene & pharisei, dicens eidem phariseo. Videns hanc mulierem? Intraui in domum tuam, acquam pedibus meis non dedisti. hæc autem lachrymis rigauit pedes meos, &c. Propter, quod dico tibi. Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Cui autem minus dimittitur, minus diligit. Per hæc autē verba voluit Christus innuere Simoni phariseo, quod ipsum diligebat, sed minus quam Magdalena, eo quod sibi minus dimissum fuerat, quā Magdalene. quæ grauius peccauerat. Sed cōtra potest obijci de B. Maria, cui nihil dimissum est, quo non obstante plus dilexit Christum, quam Magdalena. Responso Sensus prædictæ præpositionis est talis. Cui plus dimittitur, plus diligit ex dimisso, quamuis non

semper

Post Dom. in Passione. 314

Semper ex cōmisso. Vnigo igitur Maria plus diligit Christū, filium suum ex commisso, quā Magdalena, Ex dimisso uero econtrario fuit.

TERTIO principaliter in præsentī Euangelio fit mentio de Christo peccatrice Magdalene, ut enim inquit Euangelista. Ipse conuersus ad mulierem, ait illi. Remittuntur tibi peccata. Ipse enim fuerat ab ea diu auersus propter peccata sua sicut, & a cæteris peccatoribus, iuxta illud Deu. 32. Abscondam faciem meam ab eis, sed tandem ad eam pœnitentem est conuersus, sicut, & ad cæteros peccatores ad eum redire uolentes, secundum, illud Zacha. 1. Conuertimini ad me, & ego conuertar ad uos. Dixit ergo Christus Magdalene, remittuntur tibi peccata. O felix remissio. O iocunda consolatio. O diu desiderata, & expectata Dei miseratio, Et cœperunt qui simul accumbebant, dicere intra se. Quis est hic, &c. Vt enim dicit glo. ord. post Gre. zgra quæ ad medicum uenerat, sanata est, sed de eius salute alijs ægrotant, quasi de diuinitate Christi dubitantes. Dixit autem ad mulier. Fides tuas te saluam fecit. Vade in pace, ne a uia ueritatis in uiam scandali ulterius labaris, ut dicit glo. interl.

NOTANDA est autem iuxta hoc nomē Magdalena, quod sunt in eo nouem literæ, quæ possunt esse capita titulorum gloriosorum, quibus insignitur, & decoratur gloriosa Magdalena. Istud autem declarare possumus discurrendo per huiusmodi singulas litteras hoc modo. M. matri Christi Magdalena sociatur, & hoc patienti Christo in cruce, Iohan. 19. Stabat iuxta crucem Maria mater Iesu, & maria cleopha, & Maria Magdalene. Sic & nos debemus illic sociari christi matri per deuotam contemplationem. A. A postolorum, Apostola nuncupatur. Vnde Iohann. 10. dixit illi christus. Vade ad fratres meos, & dic eis. Ascendo ad patrem & cetera. Sequitur. Venit Mariæ Magdalene annuncians discipulis, quia uidi Dominum; & hæc dixit mihi. Sic & nos debemus alijs referre bona, & salutaria. G. gloriosum intuetur, uidelicet, christum post resurrectionem, quantum non in forma gloriosa, sed potius in specie hortulani quando scilicet, dixit illi. Si tu substulisti eum &c. Iohann. 20. Sic, & nos debemus christum gloriosum intueri oculo fidei

Feria quinta

Iohan. ubi supra. Beati qui non viderunt, supple, oculo corporali Christum, & crediderunt. Ecce oculus fidei, D. dulciter a Christo excusatur. Tum contra murmurantem Simonem leprosum sive pharisæum, vt prius dictum. Tum contra indignantem discipulum Iudam, de effusione unguenti pretiosi super caput ipsius Christi recumbentis. Cum enim ille discipulus, pariter, & ceteri post eum dixissent. Vt quid perditio hæc? Ipsam excusauit Christus, dicens. Quid molesti estis huic mulieri? Opus enim bonum, &c. Sic, & nos debemus benignè, & charitatiuè excusare eos, de quibus alij detrahunt. A. angelica uisitatione consolatur. Nam vt dicitur Marc. 12. cum ipsa valde mane. ipso die Dominicæ resurrectionis iussit ad monumentum cum alijs duabus Marijs, corpus dominicum non inuenerunt, sed Angelum viderunt, qui dixit ei. Iesum queritis Nazarenum crucifixum. Surrexit nõ est hic. Nonne etiam uisitatione angelica consolabatur, quando ea demorante in deserto septies in die angelicis manibus in æra eleuabit? Sic, & nos debemus, ita pure viuere, vt tandem possimus Angelos in cœlis videre, & ab eis in mortis articulo sursum eleuari, & deportari ad instar mendici, Luc. 16. L. Lachrymis resoluitur, scilicet, stans retro secus pedes Domini, ut dictum est. Sic, & nos debemus resolui in lamentis ex consideratione peccatorum nostrorum Psalm. Exitus aquarum deduxerunt oculi, &c. E. æterna contemplatur. Verisimile enim est eam adhuc mortalem raptam in cœlum fuisse per apertam Dei uisionem. Sic, & nos debemus æterna contemplari per fidem credendo, & per spem illuc tendendo. N. nomine glorioso insignitur, quia Maria, in hoc concordans eum Christi matre. Et verè rectè dicta est Maria, i. valde amara, siue mata amarum, quia fuit valde amara, cum lachrymis suis cepit rigare Dominicos pedes. Vnde de ea postumus dicere illud psalm. Secundum nomen tuum sic, & laus tua. Sic & nos debemus esse valde amari in contritione peccatorum nostrorum. A. alte colitur, idest, multum celebriter, quia per totam Ecclesiam militantem fit de ea festum solenne. Et quamuis de dicto festo nulla fiat mentio in corpore iuris, quia non in illo c. pronuntiandum de consecr. dist. 3. Nec similiter in illo c. conquestus, extra de ferijs, in quibus traduntur nobis festa ab uniuersali Ecclesi. obseruanda, tamen uisita-

ueria.

Post Dom. in Passione. 315

uerialis Ecclesiæ: consuetudo in hac materia obtinet vim legis, & præcepti. Donet ergo nobis Dominus sic etiam colere, ut tandem suis meritis, & præcijs, ad æternam gloriam valeamus peruenire. Quod nobis concedat, qui in Trinitate, &c.

FERIA SEXTA POST DOMINICAM in Passione.

COLLEGERUNT Pontifices, & Pharisæi consilium aduersus Iesum. Io. 11.]

PRIMA INTRODUCTIO.

LEX Imperialis. C. vnde vi. l. si quis in tantam, dicit, quod audacia, quæ uersatur circa licita, approbatur. Quæ autem circa illicita, reprobat. Casus est talis. Aliquis rex, aut magnus princeps, qui commissurus bellum contra aduersarios, congregat maximum, & copiosum exercitum. Adueniente autem die, & hora quæ præliandum est, nonnulli strenui milites fortiter aggrediuntur postes, quos partim occidunt, & partim in fugam conuertunt. Alii autem eius milites tanquam recordes, & formidolosi, fortes armatos non inuadunt, sed ad prædam se conferunt, & uictuarios, Gall. les uiuandiers, occidunt, cum sint inermes. Quid ergo iudicandum est de audacia utrorumque? Certè ad hoc respondet lex imperialis prædicta, quod audacia primorum est virtuosa, & laude digna. Audacia uero secundorum opprobrio, & vituperio plena.

MORALITER sicut in militia terrena, & corporali aliqui sunt audaces, ubi, quando, & quomodo oportet: alij uero formidolosi, sic etiam suo modo contingit in militia, quæ est secundum Deum.

PRIMÒ igitur in hac militia aliqui inueniuntur valde audaces, strenui, & fortes, secundum, q̄ eos admonet Ecclesia di. Estote fortes in bello, & pugnatæ cum antiquo serpente. Et de inuismodi militibus potest intelligi illud Heb. 11. Fortes facti sunt in bello. Et similiter quicunq; aliquid arduum aggreditur propter Dei honorem, miles eius dicitur. Nonne egregius, & audax miles erat ille Indas Machabæus, qui congressurus in bellum aduersus hostes Domini, suos hortabatur

R 1 3 batue

Feria quinta

batur, dicens. Accingimini & estote filii potentes, & estote parati in mane, ut pugnetis aduersus nationes has, quæ conueniunt disperdere nos, & facta nostra, quoniam melius est nobis mori in bello, quàm uidere mala gentis nostræ, & sanctorum. Sicut autem fuerit uoluntas in celo, & sic fiat. 1. Mach. 7. Ecce audacia bona, & laudabilis, hanc etiam habuerunt septem fratres unã cum matre sua, de quibus legitur 2. Mach. 7. quoddam prælegerunt diuersis cruciatibus vitam gloriosè finire, quam contra legem agendo vitam conseruare. Similiter hanc gloriosam audaciam habuit ille sanctus senex Eleazarus, de quo legitur ubi supra. c. 6. quod cum Antiochus impiissimus tyrannus compelleret eum carnem porcinam manducare, aliàs moreretur, ille gloriosus mortem magis, quàm odibilem vitam amplectens, uoluntariè præbar ad supplicium. Insuper hanc uirtuosam audaciam habuit Ioseph ab Arimathea, de quo legitur Mar. 15. quod audacter introiit ad Pilatum, & petiit corpus Iesu, quod, & deuotè sepeliuit, non curans furorẽ Iudæorum inimicorum Christi. Rursum hanc audaciam insuperabilem, & laudabilem habuerunt Christi Apostoli, pariter, & martyres uniuersi, qui semota omni formidine, non obstante mortis periculo, fidem catholicam palam confitebantur. Insuper ultro uultibus tyrannorum se offerebant, conformiter agentes ad illud Christi uerbum, Matthæ. 10. ubi ait. Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non possunt perdere. Sed potius timete eum, qui postquàm occiderit corpus, habet potestatem mittere animam in gehennam. Patet ergo de ueris militibus regis æterni, & de eorum insuperabili audacia.

SECVNDÒ in militia regis æterni aliqui inueniuntur ualde formidolosi circa aggressionem bonorum operum, audaces uerò, & animosi circa opera de genere malorum. Et horum audacia est illicita, & uituperabilis. Qui enim sunt similes miluo, quæ est auis audacissima circa pullos rapiendos, sed ualde formidolosa circa gallos. Et de talibus loquitur Gregorius libro decimo octo morali. & recitatur in decret. dist. 47. omnes, dicens. Omnes huius sæculi dilectores in terrenis rebus fortes sunt, in cælestibus debiles. Nam pro temporali gloria usque ad mortem desiderate appetunt, pro spe autem perpetua nec parum in labore quidem subsistunt. Pro ter-

nis

Post Dom. in Passione.

316

nis lucris quaslibet iniurias tolerant, & pro cælestis mercede ferre etiam tenuissimi uerbi contumelias recusant. Hæc ibi. Hanc igitur audaciam habent multi mundani homines, utpotè, perique mercatores, qui spe lucri temporalis se exponunt, & sua infinitis periculis, & discriminibus, siue terras peragrando, siue Maria transuadando, qui uix uellent millesimam horum partem attentare pro animarum suarum salute. Item multi ieiunant libenter, & dietas multas faciunt tales quales præcipit peritus medicus pro corporis incolumitate, atque pro causa multam substantiam temporalem exponunt etiam quadoque inaniter, quia tamen formidant ieiunare, aut etiam dare pro animarum suarum salute. Nonne ergo tales tibi uidentur audaces plusquàm oportet ubi non oportet, & uerocordes, atque formidolosi ubi oportet? Unde de unoquoque tali potest intelligi illud Proverbi. 22. Dicit piger leo est in uia, id est, non audeo incedere per uiam pœnitentiæ propter illius difficultatem. In medio platearum occidendus sum. Quasi dicat. Moret frigore, aut fame. si oporteret me longe peregrinari, aut diu ieiunare. Et ideo talia nequeo facere. Ecce defectus bonæ, & laudabilis audaciæ, ubi, & quando expedit eam habere.

SECVNDÒ audiat omnis talis formidolosus, quid scriptura dicat, Iob. 6. Qui timet pruina irruet super eum nix. Pruina enim, quæ nascitur ex tetra, significat pœnam temporalem. Nix uerò, quæ desuper cadit, designat pœnam æternam, quæ cadet super peccatores in die iudicij, cum dicetur illis illud Matth. 25. Ite maledicti in ignem, & cetera. Tales autem formidolosi fuerunt Iudæi, qui timuerunt perdere locum suum, & gentem, si dimitterent Christum diutius uiuere, ubi tamen non timuerunt perdere gloriam æternam in procurando eiusdem Christi mortem. Ecce quomodo, iuxta Prophetam Dauid trepidauerunt timore ubi non erat timor. Super quo gloss. interli. Temporalia timuerunt perdere, quod non erat timendum, & non timuerunt perdere cælum, quod erat timendum. Unde de hoc eisdem increpans idem Psal. ait. Quare fremuerunt gentes, scilicet, Christi vitam longam, & populi meditati sunt inania, uidelicet, eiusdem Christi mortem, ne perderent locum suum, & gentem? Hæc enim meditatio inanis fuit, quia Christum

R r 4 occiden-

occidendo in eandem calamitatem inciderunt per Romanos Imperatores Titum, & Vespasianum. Ecce quomodo audeas fuerunt circa illicita, id est, circa Christi mortem tractandam, prout innuitur expressè in præsentis euangelio.

SECUNDA INTRODUCTIO.

VENIUNT Romani, & tollent locum nostrum, & gentem. Iohan. 11. 7. Scribitur extra de vero, & voti redemptione. c. licet, quòd filius non adimplens voluntatem patris defuncti, debet successione eius carere, & priuari perpetuò. Casus decretalis est talis. Fuit quidam rex Hungariæ, qui ardore fidei successus, voluit ire Hierusalem in subsidium terræ sanctæ, & fidei catholicæ, quæ ibi impugnabatur, sed præuenus felioi morte, nequirit in propria implere votum. Propter quòd aduocauit filium suum, illi imponens sub interminatione maledictionis æternæ, vt illud votum impleret. Ille autem spondit se hoc facturum. Mortuò igitur patre, filius misit Romam pro dispensatione. Cui respondit Inn. V. per prædictam decretalem, quòd aut impleat votum patris, aut careat paterna successione. Ad idem est, quòd dicitur in maiori volum. 3. q. 2. vlt. vbi dicitur sic. Vltima voluntas defuncti omnibus obseruanda est. Item 16. q. 1. admonere, sic dicitur. Admonere te volumus, ne piæ defunctorum voluntates tuæ, quòd absit remissione cassentur. Et sunt verba Greg. ad Karolitanum Episcopum Venerium.

MORALITER, pater noster cœlestis Christus Iesus mortuus est pro nobis. Hic autem pater multa præcepta filijs suis Christianis obseruanda. Et horum omnium notarij fuerunt quatuor Euangelistæ. Inter cætera autem præcepit illis, vt assumant crucem penitentia pro recuperanda terra sancta, id est, cœlesti gloria. Et hoc est, quòd in exordio suarum prædicationum locutus est, dicens, penitentia agite, appropinquabit regnum cœlorum. Matth. 4. Item eiusdem. 15. ait. Qui vult uenire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, &c. Item iste pater noster in testamento suo præcepit nobis, vt paci studeamus, dicens Iohan. 14. Pacem relinquo uobis, pacem meam de uobis. Similiter Mar. 9. ait. Pacem habete inter uos. Insuper præcipit nobis, vt habeamus mutuam charitatem, dicens Io. 13. Mandatum nouum do uobis, vt diligatis inuicem sicut dilexi uos. Et quia plures Christiani non obseruant

obseruant testamentum prædicti patris, neque ea, quæ præcepit ab eis fieri, ideo non mirum si multi de illis damnantur, & hereditate, siue regno cœlesti priuantur.

ALIO modo possumus exponere prædictam decretalem de iudæis, qui olim vocabantur filij Dei primogeniti, vt patet Exod. 4. huiusmodi. filij pp multa meruerunt exheredari. Nam, vt dicitur extra de iureiurando, c. quinta uallis, filius propter meretur exheredari à parentibus, primo si manus violentas iniicit in eos. Secundò si grauem iniuriam illius fecerit. Tertio, si criminaliter eos accusauerit, & signanter de causa, quæ nõ sit aduersus principem, siue rempublicam. Quarto si vitæ parentum insidiatus fuerit. Quintò si cum maleficis conuerteretur. Modò sic est, quòd iudæi tanquam filij impij in his oibus peccauerunt aduersus patrem suum Christum. Primò. n. sæpe uoluerunt in eum ponere manus violentas, vt ipsum occiderunt, vt pater Lucæ 4. Secundò sæpe illi grauiter iniuriati sunt, ut pater Iohann. 7. quando uocauerunt eum Samaritanum, dicentes eum demonium habere. Tertio criminaliter eum accusauerunt, quando dixerunt Pilato, hunc inuenimus subuertentem gentem nostram, & prohibentem tributum dari Cæsari. Mat. 27. Quarto sæpe vita ipsius insidiati sunt, ut pater in Euangelio hodie. Vbi legitur, quòd collegerunt pontifices, & pharisæi consilium aduersus Iesum, dicentes. Quid facimus, quia hic homo, &c. Tandem Cayphas, tanquam deterior, & stultior, ait. Expedi, vt unus homo moriatur pro populo, &c. Ecce insidit. Propter hæc igitur, & his similia prædicti filij meruerunt exheredari, & priuari regno terrestri, & cœlesti. Et de terrestri quidem regno qualiter ipsum amiserunt, pater quando Tiberius, & Vespasianus destruxerunt Hierusalem.

IN hoc ergo Euangelio de tribus principaliter fit mentio uidelicet. De iudæorum aduersus Christum consultatione, in principio euangelij. De Cayphæ presumptuosa opinione, ibi. Nescitis quicquam, &c. De consultationis finali conclusionem, ibi. Ab illo ergo die, &c.

PRIMO igitur, &c. Pro quo notandum, quòd cum maiores iudæorum, uidelicet, pontifices, & pharisæi audissent ex communi fama, & à fide dignis Christum apertissimè suscitasse Lazarum quatruiduanum in monumento, videntes etiam, quòd propter tam euidentis miraculum multi crede-

rent in Christum, cogitauerunt eum occidere, cum tamen potius debuissent in eum credere. Et hoc est, quod hic loquitur Euangelista, dicens. Collegerunt pontifices, id est, praelati, & pharisei, id est, doctores, & rabini, consilium aduersus Iesum. Ecce iniqua, & praua eorum intentio. Et ideo Psalmista prauidens in spiritu prophético huiusmodi iniquum consilium, in capite libri psalmodum loquitur, dicens. Beatus uir, qui non abiit in consilio impiorum, supple. Iudaeorum. At qui abiit, sed non consensit eorum malæ uoluntati, qualis fuit Gamaliel, similiter, & Nichodemus, qui nullo pacto consenserunt in mortem Christi quinimmo quantum potuerunt, restiterunt, ut postea fortè dicitur. Beatus etiam uir, qui in cathedra pestilentie non sedit. Et per oppositum, maledictus uir, qui in eadem cathedra sedit, cuiusmodi fuit Cayphas pontifex anni illius, qui dixit. Expedit, ut unus homo moriatur, & cæter.

MORALITER. Notandum, quod hodie multi colligunt consilium aduersus Iesum, sicut patet de illis, qui præce, aut præcio, siue pro se, siue pro alio mendicant, seu potius emunt uoces electorum, ut, scilicet, nominet talem, uel talem in Episcopum Abbatem, aut priorem. In quorum concilio non præsidet Spiritus Sanctus, sed dicit illud Genes. 49. In concilium eorum non ueniat anima mea, id est, uoluntas mea non est cum talibus, nec assisto conciliis eorum. Illi etiam colligunt consilium aduersus Iesum, qui scienter eligunt non eligibilem, sed quia sperant habere bonum tempus sub eo. Vbi autem uerisimiliter crederent aliquem esse rigidum in prælatura si eligeretur, & quod fortè uellet intendere reformationi, & diuino honori, nequaquam ipsum eligerent, sicut patet de multis monasteriis laxatis. Unde contingit semel, quod cum instaret tempus electionis abbatis cuiusdam distanti monasterij beati Benedicti, quidam uir nobilis habens fratrem suum monachum in alia abbacia, hoc intelligens desinuit capellanum suum ad illos monachos, rogans, ut fratrem suum in sua electione commendatum haberent. Cumque dicitur capellanus completa legatione sua ad dominum suum redisset, cepit illi narrare, quam bene perorauerat apud illos monachos, affirmans de dicto eligendo, quod esset totus ecclesiasticus, & claustralis seriosus, & exemplaris magna abstinentie

uentie uir, & huiusmodi. Insuper, quod ubi uellent habere eum in abbate, sperabat abbatiam in breui optimè reformatam, & quod à cætero illic non ingrederentur mulieres, & similia. Quibus omnibus auditis, ait dictus Dominus capellano prædicto, in nomine diaboli, quid dixisti? Non enim talia uobis iusseram dicenda. Noui enim mores illorum monachorum, & scio, quod non quærunt talem in abbatem. Accersito ergo alio famulo, uidelicet, magistro domus suæ, ait illi. Ite diligenter ad dictos monachos commendans bonæ gratiæ eorum, pariter, & fratrum meum, & dicite, quod capellanus meus non est nisi una bestia, qui etiam excessit mandatum meum. Neque enim nouit fratrem meum, quem tantum commendauit de sanctitate uitæ. Ego autem optimè noui eum, & scio de eò, quod est bonus focus. Non enim est bigorus, neque tales quærunt. Satis erit sibi, quod dicatur officium. In reliquo autem bene placet sibi, quod fratres late uiuant, bene epulentur, honestè induantur, solatia sua habeant, & similia. Si uolunt talem in abbatem habere, ipsum eligant, & bonus erit illis. Audito igitur secundo nuncio, dicti monachi una uoce clamauerunt dicentes. Volumus hunc regnare super nos. Sit ergo abbas noster. Quod, & factum est. Ecce quomodo multi in suis electionibus colligunt consilium aduersus Iesum, quia Iesus non ita statuit esse procedendum in electionibus pastorum Ecclesiæ. Sed potius, quod eligantur uiri potentes opere, & sermone, atque probatæ uitæ, quales erant illi, quos in Apostolatu assumpsit. Non est tamen necesse in quolibet eligendo inuenire tantam sanctitatem, quanta fuit in Christi Apostolis, quia nullus est talis hodie super terram, sed ad minus debet eligi talis, qui eos imitetur quantum à longe.

SERVIATUR in textu. Et dicebant, supple. pontifices, & pharisei congregati aduersus Dominum, & aduersus Christum eius. Quid facimus? quia hic homo multa signa facit. O mira iudeorum cæcitas, quia Christum hominem adhuc uocant, qui tantam susceperant diuinitatis eius demonstrationem, ut dicit Chrysostomus super Iohann. homil. 63. Item nota, quod propter magnum odium, quod contra ipsum Christum conceperant, non dignabantur eum proprio

proprio nomine appellare, sed despectiue dicebant, hic homo. Hos itaque iudæos imitantur hodie multi, quales sunt illi, qui vix possunt proprio nomine appellare illos, quos odiunt, aut quibus inuident. In vanum ergo, quærebant iudæi, dicentes, quid facimus, quia, vt dicit Chrysoſtomus, vbi supra, credere eos oportuit, & colere, atque adorare Christum, neque amplius eum communem hominem estimare. Et ad hoc faciendum eos conuincebat dictum ipſorum, cum aiunt. Hic homo multa signa facit. Nam reſuscitat mortuos, illuminat cæcos, sanat egrotos, liberat dæmoniacos, panes, & pisces multiplicat, aquam in vinum subito mutat, super undas ambulat, & multa his similia facit opera, quæ non nisi à Deo possunt fieri. Ex quo ergo multa signa facit, signum est, quod sit verus filius Dei, & signanter propter modum signa faciendi, qui cum imperio, & per consequens propria auctoritate. Non sic autem ceteri Sancti. Dicti tamen pontifices, & pharisæi sic loqui intendebant. Quid facimus, id est, quare nobis non prouidemus? Si dimittimus eum sic, scilicet, viuentem, & signa tam miranda facientem, omnes credent in eum. O certè optabile bonum, quod tamen prædicti pro maximo inconuenienti habebant. Deinde allegant aliud inconueniens, dicentes. Et uenient Romani, quibus, supple, inuicti subiiciemur. Et tollent locum nostrum. & gentem, gl. ord. De temporalibus timent, & non de æternis, & ideo iusto Dei iudicio utraque perdiderunt. Nam 42. anno à passione Domini locum perdiderunt, scilicet, Hierusalem, similiter, & gentem, quæ in parte cæsa est, & in parte hinc inde dispersa. Propterea August. super psalterium exponens illud verbum. Trepidauerunt timore vbi non erat timor, dicit, quod hoc rectè potest de iudæis intelligi, qui timuerunt regnum perdere terrenum ubi non erat timor, & non timuerunt regnum perdere æternum, quod vtique timere debeuerant. Hæc ille. Sic etiam hodie multi plus timent temporalia, quam æterna, ut auari. Alii plus timent pœnas corporales, æternales, vt delicati. Alii plus timent confundi in præſenti in conspectu hominum, quam in futuro in conspectu angelorum Dei, & sanctorum, vt superbi, & humanæ laudis cupidi. Et ad hoc propositum loquens Aug. de verbis Apostoli, ser. 18. dicit sic. Timet homo carcerē, & non timet gehennā,
timet

timet quæſtionarios tortores, & non timet Angelos infernales, timet cruciatū tēporalē, & non timet penā æternam, timet ad modicum vri, & non timet in æternum cruciari, hæc ille.

ALITER autem prædicta verba. Si dimittimus eum sic, &c. exponens Chry. hom. 63. dicit, quod pontifices, & pharisæi per huiusmodi verba volebant cōcitare populum aduersus Christum tanquam tyrannide periclitaturum, scilicet, populū. Si videant, inquiunt. Romani turbam ipsum sequentem, sub tyrannide nos esse arbitrabuntur, & destruent nostram ciuitatē, deinde facit talem admirationem, di. Quanam gratia dic quæſo. Nunquid seditionē docebat Christus? Nunquid dissuadebat cæsum dari Cæsari? Nonne regē ipsum facere voluistis, & renuit? Nonne humilē, & abiectam ducit uitā? Nonne domo, & omni terrena possessione caruit, cuius est terra, & plenitudo orbis terrarum, & uniuersi, qui habitant in eo? Hæc ergo sine vlla ratione dicebant, sed inuidia tantum mouebant. Verum id sibi contingit cum minimè expectarent. Nam ciuitatem, & gentem Romani ceperunt postquā Christum ireremerunt. Hæc ille. Dominus autem. Hug. Car. dicit, quod tunc tēporis iudæis disponebāt rebelare Romanis, eō quod nimium ab ipsis opprimebātur tributis, & hmōi. Audientes ergo, quod Christus responderet tributū reddendum Cæsari. Mat. 12. Similiter aliquando eum audierant predicantē, & dicentem. Si quis te percusserit in vnam maxillam, præbe ei, & aliam. Mat. 5. Item in eodem. c. Si quis abstulerit à te tunicam præbe ei, & palliū, timebant ex his verbis Christi, ne uenientibus contra se Romanis propter hmōi tributū negationem, & rebellionem nullus auderet se contra eos defendere, & ita, quod de facili tollerent locum, & gentem eorum.

MORALITER circa huius est notandum, quod impossibile est diuinam prouidentiam, aut præſcientiam impedire. Hoc paruit in iudæis uolentibus eam subterfugere per vnam uiam, videlicet, per Christi mortem, qui tamen in eandem inciderunt per aliam uiam, sicut rei probauit euentus. Sed in hoc decepti sunt, quod tantum attendebant causas inferiores, & secundas, non autem causam primam, videlicet, Dei ordinationem. Propter, quod populus ille iudæus, cum postmodum obsideretur per Titum, & Vespasianum, atque postmodum in exilium mitteretur, dicere mentes poterat

poterat illud Iob 3. Timor quem timebam euenit mihi, & q̄
 verebar, accidit. Ecce quomodo humana sapientia compre-
 hendit in superbia sua, & quomodo etiam quandoque præ-
 ter intentum implet Dei ordinationem, & prædestinationem.
 Quod etiam perpulchre declarat Greg. lib. 6. mora. c. 11. ex-
 ponens illud verbum eiusdem Iob 5. qui cōprehendit sapien-
 tes in astutia eorum, & consilia prauorum dissipat, adhuc ad-
 ducens exemplum de Ioseph, & fratribus suis, ita dicens. Sæpe
 nonnulli humana sapientia inflati dum desideris suis diuina
 iudicia contraite conspiciunt, astutis machinationibus eis
 reluctari conantur, & quo ad votum suum vim supernæ di-
 spensationis intorqueant, callidis cogitationibus insistant,
 subtiliora consilia inquirunt. Sed idem voluntatem Dei pera-
 gunt, vnde hanc immutare contendunt, atque dum omni-
 potentis consilio resistere nituntur, obsequuntur. Ecce enim
 Ioseph à fratribus est venditus ne adoraretur ab eis super ter-
 ram. Sed tamen ideo est adoratus, quia venditus. Ecce quo-
 modo diuinum consilium dum deuitari contenditur, imple-
 tur, & humana sapientia dum reluctatur, comprehenditur.
 Hæc ille. Item vbi supra. c. 12. hoc idem probat Greg. exem-
 plo Ionæ, qui cum declinare vellet ne in Niuem pergeret
 penitentiam prædicaturus, nauem petiit, vt fugeret. Sed tan-
 dem in mari proiectus, & de ventre Ceti liberatus, illuc per-
 uenit quo ite sponte contempsit. Deinde dat exemplum ad
 propositū de iudæis, qui cernentes, quod totus populus post
 Christum concurreret propter multa signa, quæ faciebat, vt
 ab illo tantum concursum abscinderet, extinguere eius om-
 nipotentia morti conati sunt, dicentes. Expedit vt vnus ho-
 mo moriatur pro populo, & non tota gens pereat. Sed quid
 secutum est, audiamus. Profecto ipsi persecutores peregerunt
 hoc, quod perniciosè moliri sunt. Inulerunt enim Christo
 mortem, vt ab eo abscinderent fidelium deuotionem. Sed inde
 fides creuit, vnde se hanc extinguere infidelium crudelitas
 credidit. Ecce quomodo dominus comprehendit sapientes
 huius mundi in eorum astutia. Hæc vbi supra. Et sic patet de
 primo principali.

S A C V N D ò principaliter in præsentī euang. fit mentio
 de Cayphæ pernicioſa, & damnabili opinione, De quo subdit
 euangelista. Vnus autem ex ipsis, Cayphas nomine, cum esset

Pontifex

Pontifex anni illius, & c. Circa quod notandum, q̄ quamuis
 dominus ordinasset summum sacerdotem legis debere fun-
 gi officio suo vsque ad mortem, vt patet Nu. 35. quo mortuo
 alius succederet, qui similiter per totam vitam suam officium
 pontifici exerceret, nihilominus successu temporis tanta am-
 bitio, & auaritia succreuerat inter sacerdotes iudæorum, vt
 vnus teneret pontificium vno anno, & alius alio: quinimmo
 emebatur cum pecunia prompta ab officialibus imperij, qui
 regebant terram illam; quæ quidem pecunia conuerterebatur
 ad vtilitatem Imperatoris Romani, quod simoniacum erat
 apertè. Sed auaritia excecauerat corda tam sacerdotum, quàm
 officiariorum Imperij. Sicut etiam hac tempeſtate dñi ponti-
 fices habent multos officarios, quibus committunt totum
 regimen suarum diocesium tam in tēporalibus, quam in spi-
 ritualibus, quas tenent quandoque ad firmam, ita quod qui
 plus offert, præfertur in susceptione dicti regiminis cuiuslibet
 alteri, quamuis magis idoneo, sed minus offerendi. Interdū
 etiam tales pontifices prælati in fine anni, vel de triennio in
 triennium mutant officarios antiquos novos instituentes,
 qui plus offerunt. Et breuiter hac tempeſtate non est quæſtio
 nisi de auaritia. Propter quod bene de hoc tempore longè
 ante prophetauit Hiere. 6. c. dicens, A minore vsque ad maio-
 rem omnes auaritiæ student, & à sacerdote vsque ad Leuitam
 cuncti faciunt dolum. Bene ergo dictum est de Caypha cum
 esset Pōtifex anni illius. Sequitur, dixit illis, Vos nescitis que
 quam, nec cogitatis. Ac si apertè diceret, Vos oēs estis ignari,
 & fatui, & ego solus sapiens, & rectè iudicans. **O** verbum sto-
 lidum, ò verbum præsumptuosum, ò verbum omni arrogan-
 tia plenum, ò verbum omni irrisione dignum.

M O R A L I T E R, multi sunt adhuc Cayphæ super ter-
 ram, tam in ecclesia, quam in ciuili politia, & fermè in omni
 statu, quales sunt illi, qui ex animi elatione, & procaci vocè
 volunt, & nituntur seipſos supra cæteros etiam quandoque
 peritiores exalrare, & sapientes apparere etiam superbia vo-
 cè, reprobando sententiam seu opinionem aliorum quantū-
 cunque peritorum, sicut frequenter euenit. Solet in consiliis,
 & congregationibus tam ecclesiasticorum, & religiosorum,
 quam etiam laicorum, & reipub. rectorum, sunt enim plerum
 que nonnulli in huiusmodi congregationibus, & consiliis
 adco

adco arrogantes, quod non habetur cum eis pax nisi fiat secundum eorum deliberationem, desiderium, & uoluntatem. Nec quicquam bene concludi existimant quod aduerferit opinioni eorum. Hinc insurgunt clamores, lites, contentiones, iniuria, opprobria, monopola, partialitates, odia, & multa similia. Nam, ut dicit Greg. lib. 12. mora. c. 18. omnes arrogantes hoc habent proprium, ut cum rectum quid, vel parum senserit in vsum hoc elationis inflectat. seq; doctis doctores existiment, & reuerentiam sibi à melioribus exigant. Hæc ille.

S **Q** **U** **I** **T** **V** **R** in textu. Expedi vobis (inquit Cayphas ceteris consiliarijs) ut vnus homo moriatur pro populo, & non tota gens pereat. Hæc tamen verba alium intellectum habebant secundum intentionem ipsius, Cayphæ illa proferentis, & alium secundum intentionem Spiritus sancti. Nam intentio Cayphæ erat, quod cum bonum commune sit præferendum bono particulari, etiam cuiuscunque personæ, consequens sibi videbatur, quod expediebat occidere Christum pro conseruatione reipub. Alias conseruando sibi vitam, & permittendo cum uiuere, imminere arbitrabatur excidium reip. per Romanos. Sed intentio Spiritus sancti longe erat alia, secundum quod exprimitur in textu. Vnde sequitur. Hoc autem à semetipso non dixit, sed sup. à Spiritu sancto. hoc illi inspirante, atque per os ipsius loquente, quamuis ipse Cayphas non intellexerit sensum ipsius Spiritus sancti. Et ideo proprie perfectus propheta non fuit, sicut dicit B. Tho. 2. 2. q. 173. art. 4. Sed cum esset Pontifex anni illius, prophetauit, quia Iesus moriturus erat pro gente, uidelicet iudæorum, ut dicit gl. ord. Et iste est sensus quem prætendebat Spiritus sanctus, per organum Cayphæ loquens. Ex quo patet, quod donum prophetiæ similiter, & cætera dona Spiritus sancti, siue gratiæ gratis datæ dantur frequenter maioribus, & si non propter se, saltem propter utilitatem aliorum. Sequitur. Et non tantum pro gente, sup. iudæorum moriturus erat Christus, uerum etiam pro omnibus prædestinatis ad cælestem gloriam saltem sufficienter, ideo subditur. Sed ut filios Dei, qui dispersi erant, in unum congregaret.

M **O** **R** **A** **L** **L** **E** **R**, per hoc, quod Cayphas pontifex prætulit opinionem suam opinioni multorum, dicens, Vos nescitis quicquam, &c. designauit, quod multi prælati, & principes consilium

consilium interdum querunt à sapientibus, quorum tamen sepe sanum consilium non prosequuntur, sed potius sequuntur suam, quandoque etiam multum pistorata. Et de hoc extat historia expressa de rege Xerxe, de quo refert Val. Max. lib. 9. c. 5. quod cum stauisset inferre Græcis bellum, fuit conuocati ad se omnes Asiæ principes, quibus aduentatis sic locutus est. Non uos, inquit, in vnum conuocatus, ut mei consilii participes facerem. Et ideo scitote vobis magis esse parandū, quam suadendum. Quod quidem uerbum maxime arroganter fuit, ut dicit idem. Valer. Nam sic loqui uidebatur prædictis principibus, uelitis, nolitis, hoc bellum gesturus sum. Sed qualiter illi successerit in dicto bello, aperte insinuat cōmentator Valer. ubi supra, dicens, quod cum fuisset superatus à Themistocle nauali prælio tandem in patriam suam piscatoria naua turpiter refugere est coactus. Hæc ibi. Nota etiam de Ludo. XI. Francorum Rege, cui facere dixit dominus Petrus de Brescio, prout refert Guaguinus in chronica sua, quod equus cui insidebat, merito fortis esse deberet, quod ferret Regem, & totum eius consilium. Ex quo uerbo non immutatus Rex neque contritatus, quia virum diligebat, & fortè quia iudicauit, & recognouit ita necesse.

T **E** **R** **T** **O** principaliter in præsentī Euange. fit mentio de finali conclusionē consultationis pontificum, & phariseorum aduersus Iesum, cum subditur. Ab illo ergo die cogitauerunt, ut interficerent eum, glo. interl. Non sic cogitauerunt quin prius, sed modo diffinituè. Propter quod dederunt mandatum, ut si quis cognouisset de Christo, ubi esset, indicaret illi, ut ipsum apprehenderent, ut habetur Iohan. 1. 1. in fine. Non tamen consenserunt in dictam sententiam cōtra Christum latam Gamaliel doctor legis. Nichodemus princeps Iudæorum, neque similiter Ioseph ab Arimathia nobilis decurio, uir bonus, & iustus, de quo expressè dicitur Luc. 23, quod non consenserat consilio, & actibus iudæorum. Et ideo Iesus non palam ambulabat apud iudæos, ut subdit euangelista. Sed abiit in regionem iuxta desertum, in ciuitatē, quæ dicitur Effrem, & ibi morabatur cum discipulis suis. Reliquit etgo iudæos ad tempus, non quia non posset cum eis conuerti, & ab ipsis non occidi, sed ut doceret nos cedere furorī.

Scr. Quadr. G. Pep.   S l   dum

dum est in cursu, ut dicit interl. Propter quod Matth. 18. ait. Si uos persecuti fuerint in una ciuitate, &c. Pro quo notandum, secundum theologos, q̄ ubi nō speratur utilitas, nec de presenti, nec de futuro ex frequentatione inter tyrannos, & fidei inimicos, sed potius iritatio, & ad malum prouocatio, tunc cedendū est furori, & fugiendū, & permximē si sit persona, quā sit utilis Ecclesiæ. Sed ubi uerisimiliter speraretur cōuersio aliquorum ad fidem uel etiā in casu ubi fidei impugnaretur, & ex fuga aliquorum periclitaretur in cordibus pusillorū, qui ex hac occasione crederent fidem nō esse uerā, tunc nullo pacto fugiendum esset, sed potius usq; ad mortem in clusue certandum pro iustitia, ut habetur Eccl. 4.

N O T A N D V M est autem, q̄ sententia mortis hodie lata per pontifices, & pharisæos Iudæorum aduersus Christū fuit iniusta, iniusta, & omni iuri contraria, & hoc ex parte trium. Primò quidē ex parte motiui siue zeli. Nam zelus eorum malus fuit, utpote ex inuidia procedens Matt. 20. Sciebat Pilatus, q̄ per inuidiā tradidissent eum summi sacerdotes, eo, scilicet, q̄ uidebant totum populum post ipsum currentem, & in eum errentē. Secundò uerò ex parte causæ, quia multa causa rationalis erat, propter quam Christus esset occidendus, propter quod dixit Pilatus Iudæis. Ego nullā causam mortis inuenio in homine isto, Luc. 22. Tertio autem ex parte ordinis. Non enim fuit ibi seruatus ordo iuris, maxime cum Christus fuerit morti adiudicatus non sponte confessus, non convictus, non testibus fide dignis malefactor probatus.

M O R A L I T E R. Ita est hodie sicut tunc fuit, saltē quo ad multos iudices, qui deficiunt in iudicando tribus modis prædictis.

P R I M Ū quidem ex parte zeli, siue motiui. Sicut patet de illi, qui iudicant ex odio, siue ex timore, aut huiusmodi. Nam ut habetur. 11. quæst. 3. quatuor modis. Quatuor modis humanum peruertitur iudicium, uidelicet timore, amore, odio, munere.

S E C V N D Ū ex parte causæ, ut cum causa non est sufficiens, uel etiam cum alicui imponitur erimen, quod nunquā cogitauit, sicut legitur factum fuisse Naboth. 3. Reg. 21. ubi dicitur, quod ad instantiam impijssimæ Iesabel iudices populi subintroduxerunt dnos falsos testes filios Belial, qui

testi fi.

testificati sunt cum dixisse blasphemiam in Deum: Insuper & maledixisse regi Achab marito ipsius Iesabel. Propter quod & innocens Naboth lapidatus est. Totum autem malum processit ex mala radice, eo, scilicet, quod nolisset ipse Naboth uendere uineā suā regi Achab, ut habetur ubi supra.

T E R T I Ū ex parte ordinis, quando non obseruatur forma iuris, utpote, quando non datur tempus respondendi, sed repente, & cum ira, atque furore proceditur. Nam, ut habetur in decretis dist. 29. Sciendum. Iudex in labyrinthum impingit, qui ante iudicat, quā intelligat. Talis autem iudex erat quidem prepositus generalis marescallorum per regnum Franciæ sub rege Ludouico XI. qui dicebatur Tritannus eremita. Hic enim præpositus ualde rigidus in officio suo erat, adeo quā primum audiebat de aliquo gallando, quod esset malæ famæ cum modico casu probato, si ipsum apprehendere poterat, sine magna dilatione iubebat eum ad primam arborem occurrētem suspendi. Deinde plenius inquirebat quid in particulari egisset mali. Et post plenam informationem quandoque comperiebat talem non meruisse mortem. Ecce quā malum, & periculosum est iudicem esse præcipientem in ferendo sententia. Propter quod lex Imperialis. C. de edendo. lib. 16. apud, præcipit iudici, ut omnino ueritatem rei, aut negocij inquirat. Hoc idem præcipit lex Ecclesiastica, ut patet. 3. q. 1. in primis, & similiter. 3. q. 5. iudicantem. Item dist. 68. si quid. Cuius tamen contrarium egerunt impij pontifices, & pharisæi aduersus Christum, & ideo nunc recipiunt mercedem suam pro male actis suis in inferno. A quo non liberet ille, qui in Trinitate perfecta uiuit, &c.

SABBATO POST DOMINICAM in Passione.

VBLEVATIS Iesus oculis in cælum, dixit, Pater hora, &c. Iohan. 17.

PRIMA INTRODUCTIO.

LEX Imperialis. C. de aduocatis diuersorum iudicium, l. laudabile. dicit, quod aduocatorum officium necessarium est, & laudabile. Casus est talis. Sortes paterfam. habet multos filios, quibus uolens pro futu-

ro providere, unum ponit in malicia, alium in Ecclesia, alium in mercatura, alium in agricultura, reliquum mittit Aureliam, aut Papiam, ut ibi discat leges, & possit in futurum esse bonus causidicus. Contradicit autem mater quo ad istud ultimum, dicens, non expedire saluti filij sui exercere dictum officium, & hoc propter infinita mala, quibus plerunque implicari solent aduocati, & huius generis viri, qui etiam vulgo latrones appellari solent. Nos autem placeat sibi, ut filius suus sit latro, aut quod latro nuncupetur. Quid iuris in hac controuersia? Certè cum pater habeat principalem curam de filio educando, instruendo, & providendo, potest etiam inuita matre ipsum ad dicta gymnasia destinare pro audiendis legibus, maxime cum dicat lex prædicta, officium Aduocatorum esse necessarium reipublicæ, atque laudabile, dummodo, supple, debite, secundum quod expedit, exerceatur.

MORALITER. Ista lex potest exponi in generali dupliciter, secundum quod duplex est curia, videlicet inferior, & superior, & quælibet habet suos aduocatos necessarios.

PRIMA igitur curia, quæ dicitur inferior, est minus præfens. Et iterum aduocati huius curiæ sunt duplices, quidam enim sunt seculares, & laici, alij autem Ecclesiastici.

PRIMI igitur aduocati curiæ inferioris dicuntur aduocati laici. Et hi sunt, qui aduocant in publicis curiis regum, principum, ac dominorum temporalium. Tales ergo aduocati sunt necessarij in rep. Tum quia non omnibus aduocare conuenit, sed tantum iuratis. Tum quia non omnes sciunt subtilitates, & cautelas iuris. Tum quia non omnes habent gratiam verbi, nec omnes possunt bene causam suam proponere coram iudice, aut causam suam defendere. Ecce quare officium aduocatorum est necessarium. Insuper huiusmodi officium est laudabile ex se, dummodo, debite exerceatur, utpote, quod non suspiciatur scienter, neque defendatur causa iniusta. Nam de hoc præstant iuramentum Domini aduocati in sua creatione, ut patet. C. de iurciurando. l. cum & iudices. Item quod non nimium prolongetur causa iusta, sed infra biennium, aut ad maius triennium à lite contestata terminetur, ut patet, C. de postulando. l. quisquis. Item quod non

non exigatur immoderatum salarium, sed secundum laborem assumptum plus, aut minus, & similiter secundum facultatem personæ, cuius causa geritur. De hoc plenius scripsit in magno Rosario nostro. ser. 21. qui intitulatur de Rosa aduocationis Patet ergo officium aduocatorum laicorum de per se esse laudabile, & virtuosum.

SECUNDA curia, aduocati curiæ inferiores, idest, huius mundi, dicuntur aduocati Ecclesiastici. Et iterum isti sunt duplices. Primi sunt, qui aduocant in curijs Ecclesiasticis, & coram iudice Ecclesiastico, utpote coram officiali, aut huiusmodi. Et de istis possunt dici suo modo omnia, quæ supradicta sunt de aduocatis laicis. Secundi aduocati clerici sunt illi, qui aduocant palam, & publice in Ecclesijs coram iudice, & officiali Domino nostro Iesu Christo, & Deo Patre, ut sunt deuoti clerici seculares, pariter & religiosi diuinum officium soluentes, & die, ac nocte pro populo orantes, & dicentes illud Iohel. 2. Parce Domine parce populo. &c. Propterea, & Alexand. Papa de officio Ecclesiast. loquens, prout recitauit in decret. 1. quæst. x. ipsi sacerdotes. dicit sic. Ipsi sacerdotes pro populo interpellant, & peccata populi comedunt, quia suis precibus ea delent, atque consumunt. Qui quanto digniores fuerint, tanto facilius in necessitatibus pro quibus clamant, exaudiuntur. Hæc ibi. Talis autem bonus aduocatus erat ipse Moyses, qui pro populo idololatrante orans, & aduocans ad Dominum dicebat, Domine dimitte eis hanc noxam, aut dele me de libro quem scripsisti. Exod. 32. Nihilominus sicut inter Christianos nullus potest esse aduocatus, qui non est uerus Christianus, ut cauetur. C. de episcopis audien. l. nemo. ubi dicitur, quod nemo aduocatorum consortium accedat, nisi sacrosanctis mysterijs Catholicæ religionis fuerit imbutus, ita neque apud Deum potest clericus, aut religiosus pro quocunque peccatore aduocare, prout decet, qui non fuerit bonus coram Domino, quia, ut dicit Greg. & recitatur. 3. quæst. 8. In grauibus peccatis, quis positus dum suis præmitur, aliena non diluit. Cunctis enim liquet aperte, quia cum is, qui displicet, &c.

SECUNDA curia, quæ dicitur superior, est cælum. Et similiter aduocati huius curiæ sunt duplices.

PRIMI sunt omnes sancti Angeli, & homines beati. hi enim omnes non cessant die; ac nocte aduocare apud summum iudicem dominum Deum pro nobis miseris peccatoribus. Non enim sancti Dei amici, & cum eo regnantes in celo minus afficiuntur nostræ salutis, quam cum adhuc degent in terris, immo multo plus pro quanto charitas est in ipsis perfectior. Sic est autem, quod cum adhuc nobiscum essent orabant pro miseris aliorum, etiam pro suis iniustis, ergo etiam, & nunc. Et de hoc hist. legitur 2. Mac. 15. de Iuda Machabeo, qui suos animans ad prælium aduersus impijs. Nicanorem, dicebat se uidisse in somnijs. Oniam, qui vita comite fuerat summus legis sacerdos, & vir bonus. Dein de referebat sibi apparuisse virum alium mirabilem, & magni decoris, de quo loquens Onias ipsi Iudæ aiebant. Hic est fratrum amator, & populi Israel. Hic est, qui multum orat pro populo, & vniuersa sancta ciuitate. Hieremias propheta Dei. Ecce quomodo sancti aduocant pro nobis in celo apud Dñm. Quamuis tñ tunc tēporis ipse Hieremias nondum esset in celo. Quæ sumus domine, ut desideratā nobis tuæ propitiacionis abundantiam, multiplicatis intercessoribus largiatis.

SECUNDVS, aduocatis in curia cœlesti est dominus noster Iesus Christus, cui secundum, quod homo cōuenit orare, & aduocate pro nobis apud summum illum officialem dictæ curiæ Deum patrem. Et de isto aduocato scribitur 1. Ioh. 2. Si quis peccauerit, non, supple, desperet de venia, quia aduocatum habemus apud patrem Iesum Christum. Iste autem aduocatus non solum fungitur officio aduocationis in illa summa curia cœlesti, uerum etiam functus est huiusmodi officio in hac bassa, & inferiori curia quamdiu in terris mansit. Hoc patuit in orto. Item in cruce quando aduocauit pro inimicis suis. Item in hodierno euangelio legitur, quod multum eleganter, & prudenter aduocauerit pro suis Apostolis, dicens ad Deum patrem. Pater, ego pro eis rogo, non ut tollas eos de mundo, sed ut conserues, &c.

SECUNDA INTRODUCTIO.

EGO pro eis rogo quo dedisti mihi, non pro mundo rogo. Iohan. 17.] Scribitur extra de furtis, cap. si fures, quod pro furijs in furando occisis non est orandum. Casus est talis.

talis. Aliquis fur nocturnus uult intrare quandam domum per fenestram. Accidit autem, forte iusto Dei iudicio, ut cadat deorsum, & frangat sibi collum. Quid igitur iuris? Nunquid poterit sepeliri in loco sacro? Nunquid etiam poterunt pro eo fieri precēs publicæ, & similia? Certè non, quia, ut dicit decretalis præallegata, pro furibus in furando occisis non est orandum, eò quod præsumitur, quod male morui sunt quantum post humanitus coniecturari, ut dicit glo. ibidem. Ad idem est, quod scribitur in maiori uolumine 24. quæstio. 5. placuit. Vbi dicitur, quod non est orandum pro illis, qui sibi ipsis inferunt mortem, quales sunt, qui se seienter præcipitant. Item, qui sibi ipsis venenum propinant, qui se submergunt, aut suspendio tradunt, nec generaliter pro illis, qui in suis sceleribus moriuntur impœnitentes. Hæcibi.

MORALITER timeo ne sint multi fures, & latrones inter nos. Furtum enim secundum doctores est contrectatio rei alienæ, inuito domino, lucrificandi gratia. Modò sic est, quod animæ nostræ sunt possessio Dei secundum illud Ezech. 18. Sicut anima patris, ita & anima filii omnes animæ meæ sunt, dicit dominus. Quoties igitur mortaliter peccamus, contrectamus rem alienā inuito domino. Quod autem ipse dominus Deus sit inuitus, patet ex forma prohibitionis peccati, quæ est obligatio ad pœnam æternam, secundum illud Ezech. ubi sup. Anima, quæ peccauerit, ipsa morietur. Prædicta autem contrectatio fit lucrificandi gratia, in hoc, scilicet, quod peccans credit reportare magnam commoditatem de peccato suo, uidelicet, bonum delectabile. Sed reuera reportat maximum damnum, scilicet, amissionem boni honesti, quale est bonum virtutis, meriti, & gratiæ in presenti, & tandem gloriæ in futuro. Vnde ipsis damnatis impropertur illud Roman. 6. Quem fructum habuistis tunc in illis, in quibus nunc etubescitis? Patet ergo ex dictis, quod omnis peccator est fur. Quemadmodum, ergo pro furibus in furando occisis non est orandum, ut dicit decret. præalleg. sic neque pro peccatoribus in peccato morientibus, & hoc maxime quando constat eos sic decessisse. Et sicut pro talibus non est orandum, ita neque pro reprobis quando nobis constaret in particulari, quod essent tales, Et quia Christi

fitus tales cognoscit, ideo pro talibus non orat, sed pro predestinatis. Et hoc est, quod dicit in Evangelio hodierno ad patrem loquens. Ego, inquit, pro illis rogo, quos dedisti mihi, non pro mundo rogo.

In presenti ergo Evangelio de tribus principaliter fit mentio, videlicet, De oratione, quam Christus facit pro se, dicens. Pater venit hora clarifica filium. De ratione per quam probat, quod debeat exaudiri, cum subdit. Opus consummavi, &c. De oratione, quam facit pro Apostolis, & ceteris eius amicis, ibi. Nunc pro eis rogo.

PRIMUM igitur, &c. Pro quo notandum, quod Evangelio Iohannes, qui plus ceteris Apostolis loquitur de verbis Salvatoris, & precipue de sermonibus mellis suis in cena per eum habitis, refert in Evangelio hodierno, qualiter ipse mundi Salvator Christus, subleuatis oculis in caelum dixit. Pater clarifica filium tuum, &c. Sed circa hunc textum possunt mori ueri tria dubia.

PRIMUM igitur dubium est tale. Vtrum Christo competet orare, & deprecari patrem suum. Videtur, quod non, maximè cum esset verus Deus, & per consequens illi æqualis. Oratio autem, seu deprecatio semper ad superiorem dirigitur. Ad hoc dubium respondens Beatus Thom. tertia parte, questio. 20. articulo primo. Pro cuius seductione ponitur talis distinctio, quæ etiam trahitur ex dictis eiusdem doctoribus, ubi supra. In Christo fuit duplex natura, videlicet, diuina, & humana, vnica tamen persona. Ratione igitur nature diuine non competebar Christo orare patrem, eod quod secundum illam naturam est illi æqualis. Hoc tamen sibi conueniebat secundum humanam naturam, secundum quam erat Deo patre inferior. Hinc Athan. in symbolo Aequali patri secundum diuinitatem, minor patre secundum humanitatem. Duplex autem est ratio, cur ipse uoluerit patrem orare, secundum eundem Beatum Thom. ubi supra in solutione ad primum. Prima quidem, ut ostenderet se esse in hunc mundum à patre missum, unde & Iohann. vndecimo, dicebat. Propter populum, qui circumstat dixi, scilicet, uerba orationis, ut credant, quia tu me misisti. Secunda uero ratio est, ut nobis daret orandi exemplum, & præsertim cum immineret, quæuis necessitas, unde, & Iosaphat tex lo

da dicebat. Cui ignoremus quid agere debeamus, hoc solum rediui habemus, ut oculos nostros dirigamus ad te. 2. Par. 20.

SECUNDUM dubium est. Cur Christus subleuauit oculos in caelum, cum uoluit orare Deum patrem. Respondeo, ut per hoc daret nobis intelligere in oratione debere eleuari in caelum oculos, non quidem carnis, ut ille pharisæus, de quo Luc. 18. sed mentis, ut publicanus, de quo ubi supra. Psalm. Ad te leuauit oculos meos, qui habitas in caelis. Expropter hoc in oratione dominica dicimus. Pater noster, qui es in caelis. Unde Petrus Damianus in quadam Epist. quæ incipit, Alexander episcopus, quærit quare non dicimus in dicta oratione dominica. Pater noster, qui es in terris, aut in aquis, sicut qui es in caelis, maximè cura ubique sit dominus? Et respondet, quod idcirco dicimus, qui es in caelis potius, quam aliquid aliud, ut ad illam caelestem hereditatem sese noster animus erigat. Hæc ille. Et propterea dicit Damasc. ut notatur de consecrat. distinct. 1. quando autem statimus, quod oratio est eleuati mentis in Deum. Exemplo ergo Christi in omni necessitate debemus recurrere ad Deum, ad ipsum oculos nostris dirigentes, & præsertim ubi nobis desunt uitæ necessaria, Nam, & ad hoc agendum nos instruunt paruuli coruorum, antequam nigrescant, quia tunc à solo Deo pascuntur, secundum illud Psalm. Dat escam omni carni, & pullis coruorum inuocantibus eum. Da exemplum de dispensatore domus patrifamilias, qui si negauerit filijs, aut seruis cibum aut potum, tunc recurrunt ad patrem, seu dominum domus. Sic ubi natura, uel terra negat nobis uitæ necessaria, debemus tunc recurrere ad patrem caelestem, & dicere ei cum quadam pia querimonia. Pater noster, ecce peccatrix, uestra terra denegat nobis panem nostrum quotidianum, & ideo ipsum da nobis hodie. Ecce quomodo debemus recurrere ad patrem caelestem in omni necessitate temporali.

SECUNDUM dubium est. Cum Christus totus purus, & mundus, utpotè, qui nunquam contra xerat obscuritatem culpæ, aut ignorantia, quomodo petebat à patre clarificari, dicens. Pater clarifica filium tuum? Respondeo, Christus per huiusmodi uerba non petebat clarificari à culpa ex parte affectus, nec ab ignorantia ex parte intellectus saltem quo ad se. Nam contra obscuritatem culpæ habuit semper claritatem

tem gratiæ. Et similiter contra obscuritatem ignorantie habuit claritatem scientiæ. Et de istis duobus dicitur Iohan. 1. Vidimus eum plenum gratiæ, & veritatis. Petebat tamen clarificari, in intellectibus ambulantium in tenebris ignorantie, siue erroris, vt, scilicet, illuminaretur per fidem, & crederent eum esse filium Dei veracem. Nam dignitas filij, laus, & gloria est patris, vt habetur in authenticis. rubr. constitutiones. §. generaliter. Petebat ergo bonus filius Christus à patre clarificari in hora passionis, idest, vt tunc manifeste ostenderetur esse verus Deus per euidentia signa, ne scilicet, per signa suæ humanæ fragilitatis, vt potè, per traditionem, flagellationem, coronationem, crucifixionem, mortem, & huiusmodi, in dubium veniret veritas suæ diuinitatis in intellectibus credentium populorum. Et sicut petiuit à Deo patre, sic etiam obtinuit.

VBI notandum, quòd ipse Christus ex omni parte fuit clarificatus, idest, clarus factus, & hoc per euidentia signa suæ diuinitatis. Primò quidem ex parte cœli, quando, scilicet, Sol obscuratus est, & retraxit radios suos, quasi compatiens creatori suo. Sicut etiam solent serui indui nigris vestimentis in morte domini sui in signum luctus. Secundò ex parte terræ, quando, scilicet, ipsa tremuit percepto cruce calido creatoris sui. Item ex parte terræ clarificatus fuit quando petræ scissæ sunt, & monumenta multa aperta sunt. Tertio ex parte inferni, quando, scilicet, mortui resurrexerunt, & multis apparuerunt, asserentes viuentibus de Christo, quòd ipse esset verus filius Dei. Quarto fuit clarificatus in cordibus credentium, vt potè, eorum, qui reuerentes de monte Caluariæ percutiebant pectora sua, dicentes. Verè filius Dei erat iste. Quintò fuit clarificatus in sua iocunda resurrectione, quando quidem corpus suum, quod prius erat obscurum, tenebrosum, & opacum, factum est luminosum, clarum, & lucidum. Sextò fuit clarificatus in sua ineffabili ascensione, quando quidem nubes lucida diuinitus formata suscepit eum in cœlum, Act. 1. Tandem autem clarificabitur, idest, clarus ostendetur in die iudicii. Nam tunc omnes homines videbunt ipsum uenientem ad iudicium cum potestate magna, & maiestate, vt habetur Luc. 21. Boni quidem ad eorum consolationem. Mali uerò ad ipsorum terrorem, &

con-

confusionem. Tunc etiam Iudæi videbunt; quàm gloriosus erit quem sic turpiter, & ignominiosè tractauerunt, & quasi leprosum reputauerunt. O quantum tunc stupebunt, qui ipsum Christum conculcauerunt.

SED quid sibi uult, quod subdit Christus, vt filius vnus clarificet te. Quomodo enim Christus clarificauit Deum patrem suum? Maximè cum nulli obscuritati aliquando subiacerit? Respondeo, ista clarificatio intelligenda est quantum ad corda credentium, vt dictum est de Christo. Nam olim Deus pater solummodo notus in Iudæa erat, iuxta illud Psal. Notus in Iudæa Deus. Modò uerò per totum mundum notus factus est, tam per Christi prædicationem, quàm suorum, atque sequacium. Er quamuis claritas Dei patris in se augeri non possit, sicut nec minui, tamen dicte gloss. ord. apud homines minor erat, unde in Iudæa sola notus erat. Maior autem tunc facta est, dum post resurrectionem filij vbique innouit.

MORALITER notandum, quòd habemus triplicem patrem, uidelicet, cœlestem, spiritualem, naturalem, & cuilibet eorum debemus dicere illud Christi uerbum. Pater uenit hora, clarifica filium tuum.

PRI MÒ, igitur habemus patrem cœlestem, qui Deus est, cui in oratione dominica dicimus. Pater noster, qui es in cœlis, &c. Mat. 6. Huic ergo magni patri nostro debemus humiliter dicere, postquam, scilicet, moraliter peccauimus. Pater uenit hora. Ista hora est uita præsens, in qua solù peccata remittuntur, & non in alio sæculo. Psal. Venit tempus miserendi eius, clarifica filiù tuù, i. clarù fac filiù tuù adoptiuù, & hoc interius per gratiæ splendorem. Ipsum siquidem prius clarificaueras in baptismo ipsum purgando totaliter à culpa, & pœna, sed post modum seipsum turpissimè maculauit etiam multo deterius, quàm prius per culpam actualem. Et ideo nunc rogat te, vt iterum ipsum interius in anima clarifices claritate, quam prius habuit, uidelicet, antequam mortaliter peccare. De illis ergo, quos Deus pater clarificat per gratiam, potest intelligi illud Luc. 2. Claritas Dei circumfulsit illos.

SEC UN DÒ habemus patrem spiritualement, qualis est prædicator sincerus, cōfessor discretus, & cuilibet nre salutis cooperari paratus. Cuilibet ergo tali dicere debemus uerbum prædictum,

prædictum, videlicet. Pater clarifica filium tuum, idest, instrue, doce, perfice. Istud signanter tangit simplicem, & literatum hominem confiteri volentem, qui quanto est simplicior, tanto peritiosorem debet querere confessorem, & præsertim ubi optio sibi datur de multis eligere vnum. Sic enim scribitur de pœn. distinct. 6. qui vult confiteri, vbi dicitur, quod qui vult confiteri, meliori sacerdoti confiteatur, & qui sciat ligare, & soluere. Da exemplum de ægroto, qui querit peritiosorem medicum. Et similiter de habente processum in curia Ecclesiastica, aut seculari, qui querit peritiosorem aduocatam.

TERTIO habemus patrem naturalem, seu carnalem, qui nos genuit. Huic autem patri debet dicere bonæ indolis filius. Pater venit hora, idest, tempus est, clarifica filium tuum, videlicet, intellectu eius illuminando, & instruendo de agendis, ut sunt Dei, & Ecclesiæ præcepta. Item de credendis, quæ illa sunt illa, quæ communiter traduntur credenda, vt sunt articuli fidei. Debet ergo bonus pater clarificare filium suum quamprimum incipit habere rationis usum, & verba potest proferre, vtpotè docendo eum dicere salutationem angelicam, deinde orationem dominicam, consequenter Symbolum fidei. Et hoc propter quatuor. Primo, quidem propter prædictarum orationum breuitatem. Quia enim breues sunt, ideo de facili sciri possunt. Secundo verò propter materiam in eis contentam dignitatem. In salutatione enim angelica exprimitur incarnationis filij Dei mysterium diuinum, & sanctum, quo nihil dignius. Item in oratione dominica exprimitur septem, quæ petere debemus à domino, vt pater diligenter inuenit. Similiter in symbolo exprimitur mysterium Trinitatis, pariter incarnationis, passionis, & resurrectionis, atq; ascensionis Christi in celum, & tandem aduentus eiusdem ad iudicium. Ecce materiam maxima dignitas. Tertio autem propter actorum sublimitatem. Nam actor angelicæ salutationis pro maiori parte fuit Gabriel, Archangelus. Pro reliqua autem parte adducuntur verba sanctæ illius vetulæ Helisabeth matris Iohan. Bapt. ad quam visitandam cum accessisset beata Virgo Maria, ait illa. Benedicta tu inter mulieribus, & benedictus fructus ventris tui. Luc. 1. Actor orationis dominicæ fuit ipse Christus, vt patet Matth. 6. Cæterum actorum sym-

symbolum fuerunt Christi Apostoli. Ecce actorum dictarum orationum sublimitas. Quarto, & ultimo propter vitandam culpam. Nam qui ad ætatem sufficientem perueniunt, nec prædicta sciunt, grauitèr peccant, ita vt August. videatur negare eos Christianos esse. Nam sermo. 1. dominicæ deus post Trinitatem dicit sic. Nescio qua fronte se Christianum dicat, qui paucos versus in symbolo, vel oratione dominica parare dissimulat. Propter ergo prædictas quatuor rationes valde expediens est, vt patres carnales clarificent filios suos in prædictis orationibus, maximè cum sint super omnes alias Deo acceptissimæ, secundum eundem August. homil. 42. Ex ideo frequenter repeti debent prout nos admonet idem August. vbi supra, ita dicens. Quotidie symbolum dicite quando surgitis, & similiter quando collocatis vos ad somnum, tunc reddite vestrum symbolum domino, & commemorate vos ipsos illi, nec pigeat repetere. Bona enim est repetitio illius ne subrepat obliuio. Nec dicatis. Dixi heri. Dixi hodie. Quotidie dico. Illud bene teneo. Commemora fidem tuam in celo. Hæc ille. Vnde ecclesia ad prædicta agenda suo exemplo nos instruens, solet præmittere dictum symbolum in principio matutinarum, pariter, & primarum, & tandem ipsum subiungere in fine cõpletorij, saltem secundum vsus statum Prædicatorum. Sunt autem multi simplices idiotæ, quibus fastidit sæpè frequens repetitio prædictarum orationum, & ideo optant scire, & dicere alias orationes. Sed & talibus obuiat Isidorus de summo nouo lib. 1. cap. 13. dicens, quod symbolum fidei, & dominica oratio pro tota lege paruulis Ecclesiæ ad celorum regna capienda sufficit. Omnis enim scripturarum latitudo in eadem oratione dominica, & symboli breuitate concluditur. Hæc ille.

SEQUITUR in textu. Sicut dedisti ei potestatem omnis carnis, idest, omnis hominis. Vbi notandum, quod Deus pater dedit Christo filio suo potestatem omnium hominum tam præteritorum, quam præsentium, & futurorum. Sed qualem, & quantum potestatem dedit illi pater? Certè potestatem in terra dimittendi peccata. Item potestatem omnes redimendi, & liberandi ab obligatione damnationis eterne. Itè potestatem miracula operandi, mortuos suscitandi, iudicium faciendi, & hmōi. Insuper aliam potestatem mirabilem dedisti ei, videlicet,

videlicet, ut omne, quod dedisti ei, scilicet, per æternam prædestinationem det eis vitam æternam. Ecce quam mirabiliter Deus pater clarificat filium suum Christum. Et quia Christus mentionem fecerat de vita æterna, ideo occasione bona de ea supra ipsam describit, ostendens in quo consistat, di. Hæc est vita æterna, idest, causâ meritoria vitæ æternæ, vt cognoscant te solum Deum verum, scilicet, per fidem formatâ, & quem misisti Iesum Christum, vel sic. Hæc est vita æterna, idest, in hoc consistit vita æterna, vt cognoscant, &c. scilicet, per apertam visionem. Nec tamen ly solum, excludit Spiritum sanctum, cum sit nexus, & amor amborum. Est ergo sensus quod vita æterna consistit in cognitione, seu visione patris, & filij, & spiritus sancti, qui tres sunt simul vnus solus verus Deus. Turpiter ergo errant, & fatui sunt valdè Sarraceni, dicentes, beatitudinem consistere in delitiis corporalibus, vt potè in venereis, cibis, & potibus, & quod in alio seculo hæc erit tota merces hominum beatorum. secundum, quod dicit Mahumetus in suo Alcorano. Sed profectò huiusmodi beatitudo potius dicenda est vita, & beatitudo pecudum, quam hominum, ut habetur 1. Ethi. Consistit ergo vera beatitudo principaliter, & essentialiter in aperta visione totius Trinitatis, quæ talis ac tanta est, vt dicit Aug. ad fratres in eremo, sermo. 44. qui intitulatur de pietate, quod si non liceret in ea manere amplius quâ vnus diei hora, vel media, propter hoc solum innumerabiles anni huius vitæ pleni delitiis, & circumfluentia bonorum temporalium, rectè meritòque contemni deberent. Hæc ille.

SECUNDO principaliter in præsentī euang. fit mentio de ratione, quàm adducit Christus, & per quàm persuadet Deo patri, quod debeat ipsum clarificare modis prædictis, cum ait. Ego te clarificauī, idest, manifestum mundo feci. Ergo rationabile est, vt & tu me clarifices. Deinde adducit aliam rationem, dicens. Opus consummaui, idest, in breui sum consummaturus, quod dedisti mihi, vt facerem, idest, consummarem. Et nota, quod hic loquitur Christus de opere humane redemptionis, quod sibi imperauerat Deus pater, vt perficeret. Insuper adducit aliam rationem, dicens, Manifestaui nomen tuum hominibus, idest, a postolis, quos dedisti mihi, &c.

MORALITER. Notandum iuxta illud verbū. Opus con-

consummaui, quod, &c. quod hoc uerbum potest dicere Deo patri quasi gratias illi agens quilibet moriens, qui in uocatione qua uocatus fuerat, laudabiliter se gessit, ut porè Prælati bene præsidendo. Iudex in rectè iudicando. Religiosus conformiter ad reglam suam uiuendo Ecclesiasticus honeste conuersando. Artifex iuste operando. Mercator fideliter negociando, & sic de quolibet statu practico, Sed quis est hic? & laudabimus eum. Profectò quicumque inuentus fuerit talis, fecit mirabilia in uita sua. Ecclē. 33. Rara ergo est hæc auis. Similiter prædictum uerbum potest dicere quilibet penitens, qui redit ad priorem confessorem, & qui perfecit penitentiam alias sibi ab eodem impostam, siue sit ieiunium, siue elemosyna, aut huiusmodi. Cum ergo talis interrogatur à confessore suo qualiter se acquirauerit de penitentis sibi impostis, si illas perfecit, rectè dicere potest eidem. Opus consummaui quod dedisti mihi, &c.

MORALITER, & aliter per prædicta uerba. Opus consummaui, quod dedisti &c. docemur exemplo Christi usque in finem perseuerare in bona uita, & in operibus sanctis. Qui enim incipit domum edificare, habet eam consummare, si uelit ea habere fructum, & utilitatem. Sic, & in edificio spirituali non satis est bonum inchoare, nisi sequatur bene perseuerare, etiam usque in finem.

PRO quo notandum, qd ad consummationem boni operis, & finalem perseuerantiam in eodem multa nos inducunt.

PRIMUM est auctoritas, & uerbum Saluatoris nostri, p. Match. 10. ait. Qui perseuerauerit usque in finem, hic saluus erit. Super quo uerbo glo. ord. dicit, quod hic Christus docet uirtutē longanimitatis, quia nō incepisse, uel facere, sed perficere uirtutis est. Hoc idem etiam dicit Hier. 3. par. epist. suarum, epist. 9. in fine. Similiter August. ad fratres in eremo, qui intitulatur de perseuerantia, dicit, quod non est magnum bonum inchoare, quod bonum est, sed consummare, hoc solū perfectū est. Multi inquit, aggrediuntur, qui in uia deficiunt. Multi exierunt in desertum, sed pauci perueniunt ad terram promissionis. Tales ergo se decipiunt, quia ut dicit Grego. in mora. lib. 1. ca. 11. exponens illud Iob. 1. Sic faciebat Iob cum ceteris diebus uite sue. Et similiter recitatur de pen. dist. 3. incassum. incassum bonum opus agitur, si ante terminum uite desera-

deferatur, quia frustra velociter currit, qui priusquam ad metas veniat, deficit. Item Isido. de summo bono lib. 2. c. 7. dicit, quod non inchoantibus premium promittitur, sed perseverantibus. Pater ergo non sufficere ad salutem bene inchoare, nisi sequatur perseverare.

SECVNDÒ idem probatur ratione sic. taliter suo modo se habet Dei misericordia in præmiando bona opera, qualiter eius iustitia in puniendo peccata. Sed sic est, quod Dei iustitia nunquam punit hominem æternaliter propter sua scelera saltem de per se, nisi contingat illum in talibus finaliter decedere. Igitur neque Dei misericordia aliquem æternaliter præmiat, nisi qui in bono incepto finaliter perseverat.

TERTIÒ probatur idem intentum, multiplicitate figurarum. Prima est de Ioseph, cui pater Iacob fecit tunicam polymita, id est, usque ad talos descendente, ut patet Gen. 37. Per quod mysterium significatur secundum Greg. homi. 15 perseverantia in bono opere usque ad finem vitæ. Secunda figura est de cauda bestie, quæ ex præcepto legis iubebat in sacrificio cum toto animali offerri, ut patet Leuit. 7. Et per hoc designatur secundum eundem Greg. ubi supra, quod ille bene immolat, qui sacrificium boni operis usque ad finem debite perducit actionis. Tertia figura est de signo Thau, de quo dicitur Eze. 9. Omnem super quem videritis Thau, ne occidatis. Thau est ultima litera in alphabeto hebraico, quæ habet formam crucis. Et ideo rectè designat finalem perseverantiam in penitentiâ. Quarta figura est de pondere, quæ erat vestis sacerdotis legalis alba, & usque ad pedes descendens, Exod. 28. Applicata, ut prius.

QUARTÒ prosequitur idem intentum similitudine feminum, atque arborum, & vinearum primo florentium, sed ad modicum pruinam, & gelu tabescentium. Quo facto frustra ultra speratur fructus ex talibus. Sic multi bene incipiunt, sed ad modicum, ventum borealem tentationis à bono incepto desistunt, & retrocedunt. Nota de illis, qui redunt de mirabilia usque ad defectum. Da exemplum de illis viatoribus, qui mane valde diligenter ambulant, sed diu non perseverant.

Hoc idem intentum probatur exemplo Saulis, qui cum esset parvulus in oculis suis, constitutus est rex super omnem Israël.

Sed

Sed quia non perseveravit in humilitate, & timore domini, ideo tandem amisit regnum, & vitam. 7. Reg. ult. Est ergo semper perseverandum in bono incepto, dicendo illud Psal. Dixi nunc cœpi. Propterea refert Greg. homi. 37. de quodam sancto Episcopo valde pio ad pauperes, & devotissimo circa altaris sacramentum, ut potè qui nunquam celebrabat missam absque abundantissimis lachrymis, & suspiriis. Habebat autem hic Episcopus quendam Archidiaconum etiam devotum, cui nocte oranti apparuit dominus. Iicens, Vade, & dic Episcopo, Age quod agis, operare, quod operaris. Non cesset pedis tui, non cesset manus tua. Natali Apostolorum venies ad me, & retribuam tibi mercedem tuam. Complevit Archidiaconus legationem suam. Perseveravit Episcopus de bono in melius, & sic tandem pervenit ad cœlestem gloriam. Sic ergo perseveret unusquisque in bono opere, ut cum venerit hora exitus eius de hoc mundo, possit dicere patri cœlesti. Opus consummaui, quod dedisti, &c.

TERTIÒ principaliter in præsentem euang. fit mentio de oratione, quam fecit Christus ad patrem pro suis apostolis, & consequenter pro omnibus prædestinatis, cum ait: Ego pro eis rogo, non pro mundo, interli. id est, pro deditis mundo, eo sup. quod tales ponunt obicem suæ salutis, & ideo non merentur, ut pro eis roget Christus. Hic ergo instruuntur prælati, exemplo Christi orare pro sibi subditis, ut eos dominus conferret à malo tam culpæ in præsentem, quam pœnæ æternæ in futuro. Cætera faciliter patent præter illud verbum Christi. Iam non sum in mundo. Taliter autem locutus est Christus, quia in proximo erat, ut transiret de hoc mundo ad patrem. Vel non sum in mundo, scilicet, per affectum, & amorem. Qui autem subditur de Apostolis. Et hi in mundo sunt, intelligendum est quo ad præsentiam corporalem, non autem per affectionem mentalem. Sincerus ergo religiosus, & qui libet mundi contempror, cui mundus crucifixus est, & ipse mundo meritò potest dicere cum Christo. Iam non sum in mundo, videlicet per affectum, & amorem terrenorum, quamvis in ipso sim, per carnis præsentiam. Et per oppositum, potest dici de avaris, & luxuriosis, de ambitiosis, & gulosis, & huiusmodi, quod hi in mundo sunt, & similiter in mundo, qui tamen non sunt de mundo, ut viri contempti.

Ser. Quadrag. G. Pep.

T r

platiui,

platiui, qui etsi secundum carnem adhuc ambulent in terris, spiritu tamen conuersantur in caelis. Alij autem sunt in mundo, & de mundo, vt peccatores, & qui delectantur in rebus huius seculi.

MORALITER iuxta praedictum Christi verbum. Ego pro eis rogo, non pro mundo rogo. Notandum, quod sunt duo genera peccatorum, siue peccantium. Quidam enim peccant ex humana fragilitate, & talibus est compatiendum, & pro ipsis orandum, ut resurgant, prout nos admonet scriptura, *Iac. 5. di. Orate pro iniuicem, vt saluemini.* Alij autem peccant ex certa malitia, & deliberatione perfecta, vt habitati in malis, & obstinati. Et pro talibus, praesertim pro obstinatis, non esset orandum, si tales certitudinaliter a nobis possent cognosci, quia, ut dicit scriptura, *Eccle. 7. Nemo potest corrigere, quem Deus despexit.* Item. *1. Iohan. 5. Est peccatum ad mortem, non dico, ut pro eo, quis roget.* Nota de imagine Crucifixi, quae cunctis cernentibus obturauit aures suas cum celebrarentur exequiae cuiusdam locupletissimi usurarij, & qui multos pauperes excoiauerat. Sed quia nescimus, qui sunt obstinati, & finaliter damnandi, & qui non ideo pro omnibus orare debemus. Nam vt dicit August. de ciuit. Dei lib. 22. ca. 24. si Ecclesia de aliquibus adhuc in hac vita constitutis esset certa, quod praedestinati essent, seu praesciti in ignem aeternum ire cum diabolo, tantum pro eis oraret, quantum pro ipso diabolo. Sed quia de nullo certa est, ideo orat pro omnibus hominibus in hoc corpore constitutis, nec tamen pro omnibus exauditur. Pro praedestinati enim ad gloriam exauditur. Pro illis autem, qui cor impetens gerunt, non exauditur. Haec ille. Patet ergo intentum. Et quia Christus sciebat, quid esset in homine, ideo in hodierno Euangelio orauit pro suis Apost. quos prauidebat per peccatum casuros ex humana fragilitate, scilicet timore mortis. Non autem orauit pro obstinatis Iudaeis. Sigitur peccamus, non simus charissimi de numero mundanorum, & obstinatorum hominum, sed potius de numero fragilium, quatenus valeamus cum Christo Apostolis conlequi fructum orationis eiusdem Christi, in praesenti quidem per gratiam, & in futuro per gloriam. Quam nobis concedat, &c.

DOMI-

DOMINICA IN RAMIS PALMARVM.

VM appropinquaret Iesus Hierosolymam, & uenisset Bethphage, &c. Mat. 11.

PRIMA INTRODUCTIO.

LEX Imperialis. C. de insti. l. reprehenden da dicit, quod honor est praefereudus commo do pecuniario. Casus est talis. Est aliquis nobilis valde strenuus in re militari, & qui in bello cum paucis sibi adhaerenti bus fecit magnam stragem, & expeditionem de aduersarijs regis, adeo q̄ multis occisis, reliquos in fugam conuertit, praeter eos, quos captiuos cepit. Quo audito, & eo accersito, Rex exhilaratus offert sibi pecuniam magnam, aut militiam, ponens in eius optione alterum eligere. Si ergo in tali casu militiam eligat, bene, & prudenter elegit, quia vt dicit lex praedicta, honor est praefereudus, omni commo do pecuniario. Haec lex est conformis sententiae Arist. qui 4. Ethic. dicit, quod honor est maximum bonum inter exteriora bona.

MORALITER. Deus qui bonorum nostrorum non eger, ex omnibus beneficijs, quae nobis largitur, non exigit a nobis nisi ut ipsum honoremus, veneremur, & ipsum superiorem in temporalibus, & spiritualibus recognoscamus. Christianissimus enim Franciae Rex, quamuis in terris neminem superiorem in temporalibus recognoscat: bene tamen in spiritualibus, quia vt habetur dist. 10. certum est, & similiter dist. 68. Valencianus. salubre est regibus, & principibus, episcopis & praesbyteris sua colla subdere. Christus vero, qui uerus Deus est, Rex regum, atque dominus dominantium, sicut neminem recognoscit superiorem in temporalibus, ita neque in spiritualibus. Nam etsi Deus Pater sit eo superior, & maior secundum, quod homo est, non tamen secundum, quod Deus. Hinc Atha. in symbolo, Aequalis patri secundum diuinitatem, minor Patre secundum humanitatem. Iste est ergo nobilis ille, qui in monte Caluariae debellauit, uicit, & superauit hostem illum antiquum, & aduersarium humani generis, uidelicet, diabolum, quem uictoriosissime prostrauit cum lancea crucis. Nonne ergo tibi uideretur optime meruisse honorem, & dignitatem militarem? Nam ex tam insigni victo-

T t 2 tia,

ria, & triumpho, aliud à nobis non exigit, nisi vt ipsum ho-
notemus, vt dictum est. Hinc Apost. 1. Ti. 1. dicit. Regi se-
culorum immortalis inuisibili soli Deo honor, & gloriam in
saecula saeculorum.

PRo quo notandum, quòd communiter solent honorari
tria hominum genera, videlicet nobiles, diuites, religiosè vi-
uentes. Et propter hæc tria valde honorandus est à nobis
Dominus noster Christus. Primò quidem, quia nobilis, vt po-
tè rex regum, & dominus dominantium. Secundò verò, quia
diues est in misericordia omnibus inuocantibus eum, vt ha-
beretur Eph. 2. Insuper ipse est, in quo sunt omnes thesauri sa-
pientiae, & scientiae Dei absconditi, ut habetur Col. 2. Tertio
autem, quia ipse est fons totius sanctitatis, vt potè alios san-
ctificans, ita ut appelleretur, & nominetur sanctus sanctorum,
Turba ergo Iudæorum velut à Spiritu Sancto illuminata, &
inspirata, tria prædicta in Christo considerantes, hodierna
die ipsi intranti ciuitatem Hierusalem (quæ caput, & metropo-
lis totius regni Iudææ erat) exhibuerunt quatuor hono-
res melius quo poterunt. Primus fuit in hoc, quòd ipsum su-
per asinam sedere fecerunt. Secundus, quòd sternebant vestimēta
sua in uia. Tertius, quia cedebant ramos de arbo-
ribus, quos sternebant in uia per quam Christus transiturus
erat. Quartus, quia pueri clamabant dicentes, Osanna filio
Dauid. Sed quia scriptum est in glo. super illo verbo populus
insti. de iu. nat. §. quod principi. quòd honor non est absque
onere. Et similiter de reg. iu. lib. 6. dicitur, quòd qui succedit
honori, debet succedere, & oneri: ideo ipse summus Rex
Christus post exhibitionem tantorum honorum, succubuit
maximis oneribus in die Veneris sancta. Nam quilibet hon-
or hodie sibi exhibitus, tunc fuit illi in opprobrium, & con-
tumeliam cōmutatus. Hoc autem patet sic inductiue. Hodie
enim turba Iudæorum fecerunt ipsum sedere super asinam.
Tunc autem maiores eorum fecerunt ipsum sedere super dua-
ram crucem. Hodie multi sternebant vestimēta sua in uia.
Tunc autem ab eodem abstulerunt propria vestimēta. Hodie
cedebant ramos de arboribus, quos similiter sternebant in
uia. Tunc autem placentes coronam de spinis acutissimis
imposuerunt capiti eius in ludibrium. Hodie clamabant, di-
centes, Osanna, benedictus, & cæc. Tunc autem clamabant,
Crucifige,

Crucifige, crucifige eum. Itē, vah qui destruis templum, &c.
Item alios saluos fecit, seipsum non potest saluum facere, &
huiusmodi. Ecce clare uidetis qualiter honor hodie Christo
à turbis Iudæorum exhibitus, fuit illi postmodum carè ven-
ditus, & similiter quomodo huiusmodi honor nõ fuit absq;
onere. Heu hodie multi Christiani imitantur Iudæos, quales
sunt illi, qui in istis sanctissimis diebus videntur multum de-
uotior tanquam parui angeli, qui tamen post Pascha erunt dis-
soluti, & deprauati, uelut magni diaboli. Olim enim dicebat
Apost. Rom. 5. q. ubi abundauit delictum, superabundauit
gratia. Sed de multis Christianis poterit dici post Pascha, q.
ubi abundauit gratia, superabundauit, & delictum.

MORALITER ergo notandum, quòd quicquid hono-
ris exhibuerunt Christo Iudæi hodie temporaliter, itidē de-
bemus hodie illi offerre spiritualiter. Primò nempe debemus
eum facere sedere super asinam, idest, super carnem nostram
per ipsius mortificationē, dicente Apost. 1. Cor. 6. Glorificate,
& portate Deum in corpore uestro. Secundò debemus sterne-
re vestimēta nostra in uia, idest, proijcere longe à nobis pec-
cata nostra, & hoc quandiu sumus in uia, idest, in hoc mūdo
constituti. Nam postquam fuerimus in alio saeculo, amplius
non erit locus, neque tēpus deponendi huiusmodi vestimēta.
Et ideo ad hoc faciendū nos admonet Apost. Ephel. 4. dicens,
Deponite ueterē hominem cum actibus suis. Tertio debemus
cedere ramos de arboribus, & sternere in uia, idest, distribu-
re bona temporalia pauperibus, & piis locis. Sic. n. cedebat ra-
mos de arboribus suis diues ille Zachæus, cum dicebat ad De-
minum, Ecce dimidium bonorum meorum Domine do pau-
peribus, & si quid aliquem defraudauit, reddo quadruplum,
Luc. 19. Et per oppositum diues ille Epulo, quia noluit cedere
ramusculos de arboribus suis pauperi Lazaro, ideo tandem
sepultus est in inferno, Luc. 16. Debent ergo diuites huius se-
culi in istis sanctissimis diebus permaximè uacare operibus
pietatis, distribuentes ramos de arboribus suis in usus pau-
perum, at cendentes quam largus, & magnificus fuit Christus in
effundendo suum preciosissimum sanguinem pro nobis.
Quartò debemus clamare dicētes ad Dominū, Osanna, idest,
obsecro salua nos Christe Redemptor. Item debemus uacare
orationi, & diuinis laudibus insistere p hoc sanctissimos dies,

dicentes cum populo Hebræorum . Benedictus qui uenit in nomine Domini, ut scribitur in præsentî Euangelio.

SECUNDA INTRODUCTIO.

OMNIS lingua confiteatur, quia dominus Iesus Christus in gloria. Phil. 2.] Scribitur extra de consuetudine. c. c. cum inter uos, quod in locis interdictis non licet sollemniter celebrare diuina, ratione alicuius consuetudinis. Casus decretalis est talis. Quidam episcopus Cenomanensis posuit in eisd. s. q. certis de causis in sua ciuitate. Erant autem ibi quidam canonicus in Ecclesia S. Petri, qui nolebant seruare huiusmodi interdictum, sed publicè, atque sollemniter celebrabant diuina, dicentes, quod erant exempti ab episcopo. Et ideo, ut dicebat, licebat eis etiam pulsatis campanis alta uoce celebrare diuina. excelsis tamen pius à sua ecclesia excommunicatis, & interdictis. Super hoc igitur consultus Papa Innocentius III. Respondet per præallegatam decretalem, quod talis consuetudo est irritanda, & quod non licet talibus canonicis hoc facere. Ad idem est, quod scribitur. 1. 1. quest. 3. de illis presbyteris, ubi dicitur, quod excommunicati non debent se immiscere diuinis, ut potè, celebrando diuinum officium sollemniter cum aliis pro soluendo. Et hoc sub poenitentia per tres annos infligendæ.

MORALITER, ecclesia contra malefactores habet triplicem gladium, ut patet. 2. 4. quæstione 1. si Petrus, uidelicet, excommunicationem, suspensionem, interdictum, ut patet extra de uerborum significatione. capit. quærenti. Sic autem differunt prædicti gladij, quia excommunicatio, & suspensio feruntur contra personas. Interdictum autem contra loca, & communitates. Insuper duo prima sic differunt quia excommunicatio fertur contra omnes, siue sint ecclesiastici, siue laici. Suspensio autem tantum contra ecclesiasticos profertur. Audite igitur uos psuperes peccatores, qui estis usque in præsens more asinæ Hierusalem peccatis uestris alligati. Scitote, quod omnis in peccato mortali existens est apud Deum excommunicatus, ut patet 6. questio. 1. illi, qui, quia quandiu est in peccato, est exclusus à licita perceptione sacramentorum. Item talis est exclusus à communicatione fidelium, saltem merito, quamuis non semper ut merito. Cum ergo in locis interdictis non liceat celebrare diuina, non

non obstante consuetudine, nec similiter excommunicatis, aut suspensis mirandum est quomodo multi adhuc inconfessi præsumant assistere processionis, & mysterio solenni huius celeberrimæ diei. Dico enim uobis, quod non estis digni deferre ramos benedictos, qui deferuntur in signum uictoriæ contra diabolum, & peccatum, neque decantare Christo laudes, nisi sitis puri, sicut pueri Hebræorum, saltem per carentiam mortalis culpæ, maxime cum scriptum sit Ecclesiast. 1. 5. quod non est speciosa laus in ore peccatoris. Studeamus ergo puritati, ut simus hodie digni laudare Christum. Ad quod nos admonet Apostolus in epistol. hodierna, dicens. Omnis lingua confiteatur, &c.

PRO EADEM DOMINICA DE EVANG.

INVENIETIS asinam alligatam, & pullum, cum ea, Matth. 21.] Scribitur extra de sent. excommunicati. c. officij, quod excommunicatus pluribus de causis, & à diuersis iudicibus in ipsum ius habentibus, non potest absolui ab una sententia, taceudo aliam. Casus est talis. Sortes est excommunicatus à summo Pontifice pro uno casu, & pro alio à suo episcopo. Tandem uenit ad suum episcopum petens ab eo absolui pro casu secundo, nihil dicent de excommunicatione Papali. Queritur utrum talis absolutio valeat? Respondet Innocentius I I I. simpliciter, & absolute, quod non. Eadem sententia habetur extra de officio, & potestate iudicis ordinarij. cap. ex parte, ubi dicitur, quod si quis à suo ordinario mittatur ad sedem Apost. pro absolutione ab aliquibus casibus, & aliquos occultauerit, & sic episcopum redierit, tunc postquam episcopus deprehenderit fraudem, debet eum remittere ad Papam pro plena absolutione. Et, ut dicit glo. ubi supra, pro qualibet causa debet recipere absolutionem particularem, & tunc ultima confirmabit omnes priores, quia tunc incipient ualere, & tot sunt necessariæ absolutiones, quot sunt excommunicationes. Si autem excommunicatus fuerit à pluribus, tunc oēs committent uices suas uni, & tunc talis absoluetur ab oibus unica absolutione, expressa tamè causa cuiuslibet excommunicationis, & tunc erit idem iudicium, ac si absolueretur sigillatim à qualibet. Hæc in glo. ubi supra.

MORALITER. Quilibet in mortali peccato existens est apud Deum excommunicatus, ut dictum est in præceden-

ti decretali, etiam tot excommunicationibus, quot mortalia peccata habet. Est. n. excoicatio maior separatio à participatione sacramentorū, & consortio Christi fidelium. Modo sic est, q̄ quilibet in mortali peccato existens est exclusus à participatione sacramentorū præterquam à sacramento p̄nit̄. Item est exclusus à consortio Christi fidelium, saltē meritō. Ideo omnis peccator est excoicatus. Qui ergo taliter est coram Deo excoicatus pluribus excoicacionibus, i. pluribus peccatis, non p̄t absolui ab vno peccato mortali, nisi et absoluat ab aliis, quia, vt dicit Aug. & recitatur de p̄n. dist. 3. sunt plures. Quædam impietas infidelitatis est à Deo dimidiū sperare veniā. Dicit et ibidem idem Aug. q̄ illi, qui diuidunt confessionem, male considerant dñm murū, simul & surdū à demonio liberasse, per hoc docens nos nunquam nisi de oibus peccatis sanari posse. Si. n. inquit, uellet peccata ex parte seruari, habenti septē dæmonia, potuit proficere sex expulsi. Expulit autē septem, vt oīa crimina simul eicienda doceret. Legionem autē ab alio eiciens æminē reliquit de omnibus, qui liberatum possideret, ostendens, quod si peccata et sint mille, oportere de omnibus p̄nitere. Nunquam et aliquem sanauit dominus, quem omnino non liberauit. Totum enim hominem sanauit in sabbato, quia, & corpus ab infirmitate, & animam ab omni contagione liberauit, indicans p̄nitentes oportere simul dolere de omni crimine orto in anima, & in corpore. Hæc ibi. Ecce quomodo peccator excommunicatus quo ad Deum pluribus excoicacionibus, idest, iteritus pluribus peccatis, non potest absolui ab vno, alio sciēter tacito. Vnde in figuram huius potest dominus dicere peccatori illud, quod dixit dominus quidam procuratori suo, Matth. 5. Non exabis, videlicet, de obligatione damnationis æternæ, donec reddas nouissimum quadrantem, idest, donec p̄nitentias de minimo mortali, quod habes in conscientia. Similiter quilibet talis figuratum per asinam alligatam, de qua dixit Christus in euangelio hodierno duobus de discipulis suis, per quos designantur prælati Ecclesiæ, & qui curam animarum habeant, vt eam soluerent per sacramentalem absolutionem, & ad se adducerent per bonam informationem, & religiosam exemplaritatē.

In hoc igitur euangelio de tribus principaliter fit mentio,

tio, videlicet, De Christi præcepto, ibi. Euntes autem discipuli, &cæt. De turbarum pio obsequio, ibi. Plurima autem turba, &cæt.

PRIMO igitur fit mentio de Christi præcepto. Pro quo notandum, quod vt refert Mattheus in præsentī Euangelio. Cum appropinquasset Iesus Hierosolymis, & venisset Bethphagæ, idest, ad quoddam paruulum oppidum prop̄ Hierusalem sic dictum, ad montem Oliueti. sap. situm. Tunc misit duos discipulos suos, videlicet, Petrum, & Philippum secundum gloss. ord. Hos ergo discipulos misit binos propter mysterium, scilicet, ad insinuandum, quod in illis, qui mittuntur ad soluendum asinam, i. animam peccatricem, siue per officium prædicationis, siue per beneficium absolutionis, debet esse duo, quæ sunt scientiæ, & vitæ munditia, quæ ab immundo quis mundabitur? vt dicitur Eccles. 34. Itē ad insinuandū, quod in prædictis debet esse duplex dilectio, videlicet Dei, & proximi, quæ debet eos trahere ad dicta officia, & non cupiditas, siue ambitio dicens eis. Ite in castellum, quod contra uos est, idest, in Hierusalem uobis ex opposito sitam. Et nota, quod ipse Christus vocat Hierusalem non ciuitatem, sed castellum, eod quod in ea non erat ciuium vnitas, neq; inter se, quia aliqui erant pro Christo, alij autem sibi aduersabantur. Neque etiam cum rege suo Christo, sicut reprobaui euctus. Iam enim erant Pontifices, & pharisæi armati aduersus Christum, armis, i. malitiæ, & nequitia, odii, & inuidia, ita, ut quererent quomodo eum tenerent, & dolo occiderent. Vel fortē vocauit Hierusalem non ciuitatem, sed castellum despectiuē propter malitiam habitantium in ea, vt dictum est, sequitur. Et statim inuenietis asinam alligatam, & pullum cum ea. Nota si uis qualiter in porta ciuitas Hierusalem erat asina alligata ad communes vsus, & necessitates pauperum. Item nota, q̄ Marcus, & Lucas non faciunt mentionem de asina, sed tantum, de pullo ligato, super quem nemo hominum adhuc sederat, vt aiunt. Quem Christus iussit per prædictos discipulos suos ad se adduci, dicens. Soluite, & adducite mihi. Et si quis uobis aliquid dixerit, dicite, quia dñs his opus habet. Nō quidē pp̄ suam necessitatem, sed propter nostram instructionē. Et nota, q̄ dicit dñs, sine addito. Cæteri autem domini sunt domini cum addito, & cum causa, utpotē, talis, vel talis loci.

ci. Sed Christus est dominus omnium rerum simpliciter, cui servire debet omnis creatura, ut dicit glo. interl. Et confestim dimitret eos, sup. asinam, & pullum abire. Nam ut dicit prædica gl. Virtus Christi paravit cor custodis animalium ad dandum illa in obsequium eiusdem Christi.

ALLEGORICE secundum glo. ord. asina significatur populum iudaicum, qui fuit olim ligatus vinculo diuinorum præceptorum, & grauius onere, atque multitudine ceremoniarum legis. Pullus autem populum Gentilem designat, qui lasciuus erat, & cui nullum doctorum frenum correctionis impositum erat, sed permitteretur abire quo uolebat, etiam usque ad idololorum, atque dæmonum uenerationem. Christus itaque super utrumque populum sedit, quia ex ambobus unam Ecclesiam sibi constituit, & subiectam fecit. Perfectus tamen, & per amplius istud fiet in fine mundi, quandoquidem fiet unus ouile, & unus pastor, Iohan. 30. Paret ergo ingens pietas, & charitas, qui non spreuit gentem peccatricem, & post illa currentem, proferatam interfectricem, & diuinis præceptis inobedientem, & rebellem. Quinimmo ex immensa misericordia sua, & gratia iubet omnes ad se adduci per penitentiam, & gratiam. Bene ergo de ipso loquitur Psal. dicens, quod misericordiam non est numerus.

MORALITER. Per istos duos Christi discipulos intelliguntur diuini uerbi prædicatores, & animarum rectores ut dictum est. Et hi debent adducere ad Christum asinas, & pullos, id est, quousque peccatores tam senes, quam iuuenes. Peccatorem quidem benigne, & charitatiue admonendo, & præsertim illos, qui ex humana fragilitate atque passione peccauerunt. Durè autem, & asperè increpando illos, qui uidentur in peccatis obstinati. Rectores autem sacramenta debent administrando. Vtriusque ergo præcipit dominus in præfenti Euange. di. Ite in castellum, id est, in mundum, multipliciter Deum impugnantem, & contra ipsum contumaciter rebellantem, & contra uos est, id est, aduersarium. Nam mundus communiter aduersatus bonis pastoribus, & zelosis prædicatoribus. Quod patet sic. Nam si aliquis zelo domus domini accensus prædicet quantuncunque discretè contra Ecclesie prælatos, & clericos mox ciuiatur, statimque ei prædicationis officium interdicitur. Similiter si prædicet contra

abusus

abusus officiariorum, & rectorum communitatum, aut contra tyrannidem principum, statim significabitur sibi, quod exeat foras, vel fortè cum eo grauius agetur. Ecce quomodo castellum huius mundi aduersatur bonis. Quod præuidens Christus Io. 16. loquitur, di. In mundo præsuram habebitis, vos, sup. ueritatis prædicatores, & recti pastores. Sequitur. Et statim inuenietis asinam alligatam, & pullum cum ea. Et notanter dicit statim, quia ubique, & omni tempore sine etiam magna sollicitudine querendi occurrunt turmæ peccatorum. Sed quia dicunt misericors est, nec uult mortem peccatoris, sed potius, ut conuertatur à uia sua pessima, & uiuat, ut habetur Ezech. 18. idco præcipit prædictis, ut asinam, id est, animam peccatricem soluant, & ad se adducant, dicens. Soluite, & adducite mihi.

NOTANDUM est ergo, quod in illis prædictis uerbis. Et statim inuenietis asinam alligatam, & pullum cum ea, tangitur triplex misera peccatorum conditio.

PRIMA est bestialis similitudo. Nam tales comparantur brutis animalibus, & signanter asinæ, & pullo, ut postea dicitur. Vnde propheta Dauid postquam adulterium commisit, dixit ad Dominum, ut iumentum factus sum apud te. Et alibi ad hoc propositum de peccatore loquitur, dicens. Homo cum in honore esset, non intellexit, comparatus est iumentis, &c. Vnde etiam Boetius de consolo lib. 3. profa. 3. pulchre deducit, & declarat quomodo diuersa peccatorum genera rectè diuersis generibus ferarum, & animalium comparantur. Peius est autem comparari animali, quam esse animal. Nam primum nunquam absque uitio est, bene autem secundum.

SECUNDA misera peccatorum conditio est spiritalis ligatio. Sunt enim fortissimè ligati. Et hoc insinuat cū subditur, alligatam. Vnde Prover. 5. Funibus peccatorum suorū quisque constringitur. Item Psal. Funes peccatorum circumplexi sunt me. Nota figuram de Sansone, quo comprehenso per Philisteos ipsum fortissime ligauerunt. Iudic. 16. Vnde Chrysostomus super Mat. in opere imperf. homil. 34. exponens hunc textum, dicit sic. Antequam peccemus, liberum arbitrium habemus si uolumus sequi uoluntatem diaboli, aut non sequi. Quis si semel peccantes obligauerimus nos operibus eius, iam nostra uirtute euadere non ualemus, sed sicut nauis fracta

gubernaculo, illuc ducitur, vbi tempestas voluerit, sic homo diuinæ gratiæ auxilio perduto per peccatum, non quod vult agit, sed quod diabolus vult. Deinde post pauca dat ibi exemplum de populo sibi liberè regem eligente, quem tamen iam in regno confirmatum, & in ipso populo potestatem habentem, non potest populus deponere, nec iugum eius de ceruice sua repellere. Quo fit, ut voluntas populi uertatur in necessitatem. Sic, inquit, homo priusquam peccet, habet liberum arbitrium, utrum velit esse sub regno ipsius diaboli, an nō. Sed cum peccando se tradiderit sub regno ipsius, iam ex se nō potest de potestate eius exire, nec inde liberari, nisi à solo Deo. Hæc ille. Vnde satis ad hoc propositum loquens de se ipso Aug. lib. 8. confel. dicit sic. Suspirabam ligatus non ferro alieno, sed mea ferrea voluntate. Velle meum tenebat inimicus, & inde mihi catenam fecerat, & me constrinxerat. Quippe ex voluntate peruersa facta est libido, cum seruitur libidini, facta est consuetudo, & dum consuetudini resistitur, facta est necessitas. Quibus quasi anulis quibusdam sibi innoxis, unde catenam appellauit, tenebat me obstructum duræ seruitutis. Hæc ille. Ecce quomodo peccatores ligantur funibus, & uinculis peccatorum suorum.

TERTIA misera peccatorum conditio est praua, & iniqua parturitio. Vnus. n. peccator, aut peccatrix suo malo exemplo, aut documento statim parturit unum vel duos aliquando decem vel centum sibi similes. Et talis parturitio notatur in asina, & pullo eius, Ps. Ecce parturit, supple, peccator iniustitiam, concepit dolorem, idest, malum propositum, de quo est dolendum, & peperit iniquitatem male agendo exteriorius. Ex quo quidem partu iniquitatis sequitur multa proles frequenter, idest, multi peccantes ex malo alterius exemplo. Legitur Gen. 34. quod Thamar nurus Iudæ unico coitu concepit ex eo, & tandem peperit geminos filios. Relatu etiam aliquorum didici, quod ante annos fermè 50. fuit in Biscaya mulier quædam nobilis, quæ reputabat impossibile mulierem castam posse unico partu parere plures proles nisi esset ius. Sed quid illi acciderit, audiamus. Nam non multo post uno partu ædidit decem filios, qui propter verbum matris appellati sunt porcelli. Facti ergo grandæui, adducti sunt omnes patres, per patrem ad regem Hispaniæ, quos omnes sibi in filios

hos adoptauit, & viros magnos fecit. Magnum ergo fuit, & prius inauditum, quod unâ mulier unico partu decem ædidit filios. Sed profecto misera asina diaboli, ut potè meretricis, siue quævis alia persona publicè peccans suo malo exemplo partit frequenter plures proles, ut potè centum, aut mille. Interdum etiam absque numero. Ecce parturitio praua, & iniqua. Et sic patet de triplici misera peccatorum conditioe.

MORALITER, & aliter exponendo mysterium huius diei, præsertim quo ad asinam videnda sunt tria, videlicet, Quid per asinam significetur. Quomodo ligatur. Quomodo soluitur.

PRIMÒ igitur videndum est, quid per asinam significetur. Notandum ergo, quod per asinam intelligitur omnis peccator, ut dictum est, & hoc propter tres conditiones asinæ. Prima. n. conditio asinæ est, quod est pigra ad ambulandum. Sic, & peccator est piger ad bene agendum, ut potè ad ieiunandum, & orandum, ad peregrinandum, ad mane surgendum die festo, ut seruiat creatori suo. Item est piger ad confitendum, sicut patet de multis, qui expectant confiteri vsque ad vigiliam Paschæ. Piger enim dicitur, quasi pede eger. Et quia prædicti sunt quasi pedibus egri, ideo merito dicuntur pigri. Omnem ergo talem reprehendit scriptura. Prou. 6. dicens. Vsquequo piger dormies? Quando consurgens è somno tuo?

SECUNDA conditio asinæ est, quod est dura contra stimulum, quæ si non pungatur vsque ad sanguinem non incedit diligenter. Sic multi peccatores sunt ita duri, & inueterati in peccatis suis, quod nisi fortiter pungantur calcaribus, idest, infirmitatibus, & aduersitatibus huius seculi nolunt curere ad poenitentiam, neque ad Deum. Cum vero sentiunt calcaria dolorum, & infirmitatum corporalium, tunc festinant ad ipsum currere Psal. Multiplicatæ sunt infirmitates eorum, postea accelerauerunt. Et Greg. Mala quæ nos hic præmunt, ad Deum, & c. de hoc figuratiuè scribitur Nu. 22. de asina Balaam deuiante, quam calcaribus ad rectam viam reducere studeuit, Applicatio est facilis.

TERTIA conditio asinæ est, quod est debilis in parte anteriori, fortis autem in parte posteriori. Sic, & multi peccatores sunt fortes, & potentes ad male agendum, sed debiles ad bene agendum. Vnde Greg. libr. decimonono moral. & simili-

& similiter recitatur in decretis, distin. 44. omnes. Omnes, inquit, huius seculi dilectores in terrenis rebus sunt fortes, in cœlestibus debiles. Patet ergo quomodo per asinam propter tria peccator designatur.

S E C U N D O videndum est, quomodo dicta asina, idest, peccatrix anima ligatur. Pro quo notandum, quod sunt tria quæ ipsam ligant in peccatis suis.

P R I M U M est delectatio peccati, in cuius figurâ legitur Genes. 8. quod coruus mansit super cadavera mortuorum, ut sic de illis satiaretur, sicque non rediit ad arcam. Sicut ergo volentes capere laqueo bestias siluestres, aues, aut pisces apponunt exterius escam illis delectabilem, sed interius laqueos abscondunt, quo fit, ut dum prædictam volunt capere escam illis placentem, & delectabilem, simul capiantur laqueis mœtus latentibus, nec postmodum possunt se liberare: ita, & diabolus ad capiendas miseris animas illis præsentat delectationes peccatorum, occultans Dei offensam, & pœnæ æternæ obligationem: Quo fit, ut dum miseri peccatores volunt capere delectationes suas in præsentia, simul, & semel capiantur ab eis. Vbi notandum, quod sunt nonnulli, qui difficulter alii iunguntur ad delicias peccatorum. Cum verò semel illas gustauerint, vix aut nunquam inde extrahi possunt. Da exemplum de peccato carnis, quo ad multos, qui diu castè vixerunt, & tandem ceciderunt. Tales autem sunt similes vriso, qui (ut fingitur) olim habebat aures, & caudam more aliorum animalium. Sed cum magister suus semel veller eum trahere ad alucaria apum, vbi mel erat, tantum restitit, quod passus est aures sibi abscindi illhic tamen tractus est. Postquam autem semel gustauit de dicto melle, tantam delectationem in eo inuenit, quod necesse fuit ipsum inde per caudam violentè extrahere. Quæ quidem violentia tanta fuit, quod cauda eius extracta fuit. Applicatio est facilis.

S E C U N D U M vinculum quo ligatur misera asina diaboli in peccatis suis, est pudor commissi. Nam quamprimum pauper peccator proponit confiteri, statim diabolus ponit eoram oculis suis pudorem commissi sceleris, ut sic erubescat illud confiteri. Et istud potissimè accidit illis, qui peccauerunt, & lapsi sunt in peccatum carnis, & hoc secretè. Tales enim timent de hoc confiteri ne se scandalizent. Sed iste

mot

eror non nisi à diabolo procedit. Nam hominem ad hoc peccatum pettrahens aufert ab eo pudorem, & omnem timorem. Postmodum autem cum ipsum videt velle ad Deum redire per sacramentalem confessionem, ponit eoram oculis suis dictum pudorem. Nota de illo demone discurrentè per ecclesiam, in qua plures erant confiteri volentes. Quem cum quidam vir sanctus vidisset, & adiurasset quid tunc ibi ageret, respondit se restitutiones facere. Pudorem enim inquit, ab istis mulieribus abstuli cum eas ad peccatum carnis traxi. Nunc verò huiusmodi pudorem restituo, ut vereantur integrè confiteri. Sed diligenter attendat pauper peccator illud Pro. 28. Qui abscondit scelera sua non dirigitur, supple, in cœlum, sed potius in infernum.

T E R T I U M vinculum est spes diu viuendi, ut enim dicit Cice. lib. de senect. Nemo est tam senex, qui se non putet annum viuere. Multi itaq; dicunt intra se ipsos, adhuc iuuenis sum, oportet dimittere transire iuuentutem. Postquam verò senuero, faciam ut boni, & intendo tunc me emendare. Sed qui talia inania meditatur, valdè fatuus est, & præsumptuosus. Sic enim loquitur de futuro, tanquam dominus posuisset tempus futurum in sua dispositione, & voluntate. Multi enim sic deliberabant, qui tamen cito, & adhuc iuuenes, & fortes mortui sunt. Esa. 38. Dum adhuc ordiret, succidit me. Hinc vnumquemque talem diu viuere sperantem, & propterea penitentia differentem admonet scriptura, Eccl. 5. dicens, Ne tardes conuerti ad Dominum, & ne differas de die in diem. Subito enim veniet ira eius, &c. Item, & Christus nos generaliter admonet, Matth. 24. dicens. Vigilate, quia nescitis diem neque horam.

T E R T I O videndum est, quæ sunt illa, per quæ solui potest misera asina à vinculis, peccatorum. Illa autem sunt tria.

P R I M U M est timor diuinæ iustitiæ. Prou. 15. Per timorè domini declinat omnis à malo. Cum enim aliquis peccator intra seipsum cogitat, dicēs, O miser homo quid facis? Vide quomodo uiuis, & si sic uelles mori, ut uiuis. Certum enim est & inuitabile, quod si semel decesseris cum mortali peccato, perpetuò damnaberis cum mille demōnibus. Relinquere ergo te oportet peccata tua, & de iam commissis penitentiam agere, ne diuina iustitia uindictam sumat de peccatis tuis.

Attende

Atrende qui dicat Psal. omnibus peccatoribus. Nisi, inquit, conuersi fueritis, gladium suum vibrauit, sup. diuina iustitia, arcum suum tetendit, &c. Ex consideratione ergo prædicatorum generari solet in corde peccatoris timor diuinæ iustitiæ, quo quidam timore recedit plerumque à peccato, vt d. Etum est. Et quamuis huiusmodi timor sit seruilis secundum Augu. de verbis Apost. serm. 18. dicentem, quòd ille timor seruilis est, quo times cum diabolo ardere, castus autem timor est quo times Deo displicere, nihilominus disponit ad timorem castum, & frequenter subintroducitur eum. Da exemplum de acu, & filo.

SECVNDVM est consideratio diuinæ affabilitatis, & misericordiæ, quæ non vult mortem peccatoris, sed &c. Ezech. 18. Item Thren. 3. Misericordiæ domini multæ, quia non sumus consumpti. Item Luc. 1. Misericordia eius à progenie in progenies timentibus eum. Et similiter in dect. 16. q. 6. his qui dicitur, quòd misericordiæ domini nec mensuras possumus ponere, nec tempora desinire. Cum ergo pauper peccator considerat tantam diuinæ misericordiæ affabilitatem, clementiam, & benignitatem, tunc frequenter prouocatur peccatum suum relinquere, & ad Deum per ueram penitentiam redire.

TERTIVM est desiderium cœlestis gloriæ. Cum enim quis cupit efficaciter saluari, consequens est, vt detestetur oē id quod posset eum impedire, à consecutione tanti boni, cuiusmodi est peccatum. Nempe scriptum est Apost. 2. 1. q. non intrabit in illam cœlestem Hierusalem aliquid coinquinatum, & faciens abominationem. Similiter cum Psal. interrogasset dominum, dicens: Domine quis habitabit in tabernaculo tuo? continuo respondit illi Spiritus sanctus dicens, Ille intrabit in tabernaculo meo, qui ingreditur sine macula, & operatur, &c. Patet ergo moralis sensus asinæ alligatæ. Et per consequens patet de primo principali.

SECVNDÒ principaliter in præsentī euang. fit mēto de perfecta, & prompta obedientia duorum prædicatorū discipulorum Christi, de quibus subditur in euang. Euntes autem discipuli fecerunt sicut præceperat illis Iesus. Rationabiliter autem, ita promptè obediunt Christo, eo quòd ipse nō præcipit nisi bona, iusta, & rationabilia, secundum illud Ps. Omnia mandata tua æquitas. Et adduxerunt asinam, & pullum,

Petrus

Petrus quidem adduxit asinam, id est, Iudæos; quorum fuit. Apostolus, propter quod Paulus Gal. 2. dicebat, Creditum est mihi euangelium præputij, sicut & Petro circūcisionis. Philip pus autem adduxit asellum, i. populum Gentilem. Hoc autem probatur ex textu. Act. 8. ubi legitur, quod cum idem Philip pus iter faceret, adiunxit se currui, in quo sedebat eunuchus seruus Candacis reginæ Aethiopum, quem in fide instruxit, & sacro baptismo mundauit, Sequitur. Et imposuerunt super eos uestimenta sua, & eum desuper sedere fecerunt.

MORALITER. Ista uestimenta secundum Chryst. super Matt. in opere imperfecto. hom. 3. 4. significant mandata legis, & gratiam Spiritus sancti, sine quibus Christus non requiescit in animabus nostris. Sicut, n. inquit ipse Chrysof. Auditas turpitudinis regitur uestimento, sic & animæ deuotæ reguntur mandatis Dei, & gratia Spiritus sancti.

MORALITER. Asina super quam sedit Christus, corpus nostrum designat, super quod tunc ascendit idem Christus, cum crucem penitentiae in corpore nostro portamus, vt pote ieiunando, peregrinando, disciplinas suscipiendo, & huiusmodi. **Proprietate** quod nos admonet Apost. 1. Cor. 6. dicēs, Portate Deum in corpore uestros. Aduerendum tamen, quòd sicut boni sunt asinæ Christi, ipsum modis prædictis in corpore suo portantes, ita & mali sunt asinæ diaboli: ipsum portantes per mala opera. Simul enim portantur ab eo, & ipsum portant, unde Chrysof. ubi supra. Sicut inquit, sancti & iusti equi sunt Christi. ita & peccatores equi sunt diaboli. Nam sicut Christus sedens in sanctis dirigit eos per plana iustitiæ, id est, in castitate, humilitate, sanctitate, ita & diabolus in peccatoribus sedens instigat eos per deserta facinorum, id est, per fornicationes, ebrietates per choreas, & ludos, ac huiusmodi equitatus diaboli perditio est. Equitatus autem Christi salus est; secundum illud Abacuch. 3. Qui ascendis super equos tuos & quadrigæ tuæ saluatio. Hæc ille Videtur ergo quisque quem uelit habere supra se sessorem, Christum, scilicet, an diabolum. Nam sicut sessor ducit equum, aut asinum quo uult? ita & diabolus ducit in præcipitium æternum illos supra quos sedet; Christus uero suos portantes ducit ad portum æternæ salutis. Lata ergo differentia est, & multum refert portare Christum, aut diabolum.

Ser. Quadrag. G. Pep.

Vu

Et re-

Dominica

Et reuera multum insani sunt illi, qui potius volunt, & eligunt portare supra se, siue in corde per peccata spiritualia, siue in corpore per peccata carnalia diabolum, quam Christum, maxime cum videamus interdum aliquos equos, aut mulas non libenter pati, quod alius præter Dominum suum super eos ascendat. Vnde refert Plinius in naturali historia, lib. 8. ca. 42. quod intulatur de Natura equorum, de Alexandro Magno, qui habuit equum exquisitissimum, quem Bucephalam vocauit. Hic autem equus regio instratus ornam neminem, quam ipsum Alexandrum in sedem recipiebat, alios quosque passim reiiciens. Quo defuncto, rex insit ei exequias fieri. Vade & tu fac similiter quo ad regem tuum Christum.

SEQUI TVR in textu. Hoc autem totum factum est, vt adimpletetur, quod dictum est per prophetam, sup. Zachariæ, 9. cap. dicentem. Dicite filie Sion, Ecce rex tuus venit, &c. Et quia hæc propheta potest dupliciter intelligi, videlicet, de aduentu Christi in carnem, & in Hierusalem, ideo præsens Euangelium legitur bis in anno, videlicet Dominica prima aduētus, & in hac Dominica, in qua recollitur aduētus Christi in Hierusalē. Exponendo ergo hanc prophetiam secundo modo, videlicet de aduentu Christi in Hierusalem notandū, quod propheta Domini Zacharias vult, & præcipit tria de Christo prædicari & annunciari ciuitati Hierusalem.

PRIMUM est venientis maiestas, quia ecce Rex tuus, tibi proprius, tibi promissus, de te natus, Nolite uos ergo Iudæi dicere. Non habemus Regem nisi Cæsarem, quia habet in vestimento, & in fermore suo scriptum, rex regum, & dominus dominantium, Apo. 19. Sed quid demonstrat hoc aduerbium Ecce? Certè demonstrat Christum multipliciter. Ecce ergo, qui certitudinaliter à Patriarchis est præuisus, vt pote ab Abraham, Isaac, & Iacob. Vnde signater de Iacob, Gen. 49. legitur, quod cum moreretur, benedixit filium suum Iudam, dicens. Non auferetur sceptrum, sup. regale, de Iuda, & dux de femore eius, donec, &c. Item ecce, qui à pontificibus indubiè est creditus. vnde & Moyses aiebat, Obsecro Domine mitte, quem missurus es. Exod. 4. Item ecce, qui à regibus, & principibus fiducialiter est postulatus. Vnde & David timens ne propter peccatū suum retardaretur huiusmodi

In ramis Palmarum.

338

modi filij Dei incarnatio, dicebat ad Deum Patrem. Propter David seruum tuum non auertas faciem Christi tui. Item ecce, quia à prophetis fideliter est promissus. Matr. 3. Statim venit ad templum, &c. Sed qualis est iste, quem Iy, ecce, demonstrat? Certè rex, qui, supple, pecuniam non quærit morte aliorum regum, sed animam. Non delectationem, sed supplicium. Non quietem, sed pœnam. Non propriam utilitatem, sed nostram salutem. Ecce igitur rex pacificus, mansuetus, iustus, sapiens, diues, liberalis, & magnificus. Sed cuius gentis est rex Christus, an scilicet Francorum, uel Anglorum, aut Hispanorum tantum? Certè non, sed est rex omnium hominum, ideo subditur tuus. Et uerè benè dicitur Christus rex noster, quia totum se exposuit pro nostra, omniumq; salute.

SECUNDVM nunciandum ciuitati Hierusalem de hoc rege est uenientis charitas, quia uenit tibi, glossam ord. tibi si credideris, contra te si non credideris. Venit, inquam, tibi homini non angelo, quia non indiguit, non damoni, quia eius peccatum expiari non potuit: ideo tu homo. cognosce Dei charitatem ad te, pariter & dignitatem tibi factam, secundum illud Leonis Papæ in quadam homilia. Agnosce Christiane dignitatem tuam, & diuinæ consors factus naturæ, noli in ueterem uilitatem de generi conuersatione redire. Venit ergo tibi homini multipliciter subueniendo, scilicet, defectum tuum reparando, uiam salutis demonstrando, ægros curando, mortuos resuscitando, peccata remittendo, dzmoniacos liberando, gloriam pollicendo, cœlum aperiendo. Et benè uenit tibi seipsum totaliter donando, in quo maximam charitatem tibi demonstrauit. Refert enim Sene. libr. 2. de beneficiis, de quodam philosopho, qui dicebatur Eschines, quod cum uideret confodales suos præceptori suo Socrati multa donaria offerre, attendens suam paupertatem, ait illi. Nihil dignum, quod tibi optime præceptor dare possim inuenio. Et ideo tibi dono, quod unum habeo, scilicet, me ipsum. Ad quem Socrates, Tu, inquit, magnum munus mihi dedisti, nisi fortè partio te existimas. Applicatio est facilis de Christo, qui se totum nobis dedit; Patet ergo eius charitas ad nos.

Vu e SICVN-

SECUNDUM nunciandum, &c. Est ipſus Chriſti benignitas, quia manſuetus, Matth. 11. Diſcite à me, quia mitis ſum, & humilis corde. Suam autem manſuetudinem demonſtrauit Chriſtus hodie factò, & opere, quia ſedens ſuper aſinam, & pullum filium ſubiugalis, id eſt, aſinæ, quæ ſub iugo, & onere ponitur. Et de hac Chriſti manſuetudine loquens Chryſoſt. ſuper Matt. in opere imperfecto homil. 34. dicit ſic. Vis cognoscere manſuetudinem venientis? conſidera ſpeciem aduentus eius. Non ſedet in curru aureo purpura fulgente. Non aſcendit ſuper feruidum equum diſcordiæ amarorem, qui pectus habet plenum gloriæ iactantiæ. Qui procul odoratur bellum, & gaudet ad vocem tubæ, & cum viderit ſanguineam pugnam, dicit, bene factum eſt. Non habet in circuitu ſuo ſplendentes gladios, aut cætera ornamenta terribilium armorum. Sed quid? Certè ramos frondentes, teſtimonia pacis. Hæc ille. Hic habendus eſt ſermo contra pompam, & faſtum mundanorum hominum, utpote nobilium, qui cum tanto apparatu incedunt, ut in huiusmodi uanitatibus conſumant omnem ſubſtantiã ſuam, aut ſaltem multis debitis implicent, & aggrauent poſſeſſiones ſuas. Nam ſemper in fine anni ſunt in arteria. Præ cæteris autem increpandi ſunt multi Eccleſiæ Prælati, utpote Abbates, & Epiſcopi, Archiepiſcopi, & ſupra. Tales enim incedunt hodie cum multitudine aſſenata famulorum, & equorum, ac mularum ſaleratarum. Eccleſias autem ſibi commiſſas permittunt labi in terram. Item pauperes ſinunt perire famæ. Huiusmodi ergo abuſum reprehendens deuotus ille Bernard. ad Papam Eugenium ſcribens, de conſideratione lib. 4. dicit ſic. Petrus, cuius ò pater Eugeni ſedem tenes, neſciuit proceſſiſſe aliquando geminis ornatus, non ſericis, vel auro textus, non equo albo veſtus, non milite ſtipatus, non circumſtrepentibus miniſtris ſeptus. In hiſ ſuccceſſiſti non Petro, ſed Conſtantino. Hæc ille. Patet ergo de ſecundo principali,

TERTIO principaliter in præſenti Euangelio ſit mentio de pio obſequio à turbis hodie Chriſto exhibitò. Nam eo ingrediente ciuitatem Hieruſalem, & aſina ſtrata palis Apoſtolorum Petri, & Philippi cum officioſe geſtante, plurima turba ſtrauerunt veſtimenta ſua in via. Alij autem cedebant

bant ramos de arboribus, & ſternebant in via.

MYSTICE ſecundum Grego. ſuper Ezech. homil. 17. per veſtimenta deſignantur corpora humana, quæ multi ſternunt in via, dum corpora ſua per abſtinentiam domant, ut exempla bona ſequentibus præbeant. Alij autem ramos, vel frondes de arboribus cedunt, & in uia ſternunt, quia in doctrina veritatis uerba atque ſententias patrum ex eorum eloquio ſerpunt. Et iſtud ſecundum tangit prædicatores diuini uerbi.

VEL dicitur eodem ſenſu myſtico, quòd per turbas ſternentes veſtimenta ſua in uia ad Chriſti honorem, præfigurabantur ſancti Dei martyres, qui propter deſenſionem nominis Chriſti ſtrauerunt veſtimenta ſua in uia, id eſt, expoſuerunt corpora ſua morti in hoc mundo propter Chriſtum. Nonne B. Bartholomeus ueraciter ſtrauit ueſtimẽtum ſuum in uia, quandoquidem pro quærela Chriſti uiuus excoriatus fuit? Per illos autem, qui cedebant ramos de arboribus deſignantur Eccleſiæ doctores, ſecundum Chryſoſto. ubi ſupra. Qui quidem, inquit, doctores ex prophetijs accipientes exempla uiua de Chriſto, quaſi de arboribus ſemper uirentibus ſternunt ramos frondentes ante pedes ſubiugalis populi. Per illos autem, qui præcedebant clamantes Oſanna, dicit Grego. ubi ſupra, Iudæos deſignari. Per illos uero, qui ſequebantur Gentiles ſignificantur. Quia ergo omnes electi, ſue de Iudæa, ſue de Gentili populo aſſumpti, in mediatorem Dei, & hominum crediderunt, & credunt, ideo qui præeunt, & qui ſequentur clamant Oſanna. Oſanna autem hebraicè, ſalua nos dicitur latinè. Ab ipſo igitur Chriſto ſalutem quaſierunt priores, quaerunt & præſentes, & benedictum, qui uenit in nomine Domini cõteſtentur, quia una fides, una ſpes eſt præcedentium, atque præſentium, & ſequentium populorum. Hæc Grego. ubi ſupra. Vel dic, quòd turbæ præcedentes ſunt ueteris teſtamenti doctores, quæ autem ſequebantur ſignificant noui teſtamenti doctores, qui à primis non diſcordant in laude Saluatoris, ſed utrique clamant, dicentes filio David, id eſt Chriſto, Oſanna, id eſt obſecramus, ſalua nos Chriſte redemptor.

MORALITER veſtimenta ſignificant bona temporalia, quæ debent diuites ſternere in uia pauperibus propter

Christum, utpotè, illis pauperibus, qui perdidērunt vsum sui corporis, siue etiam cœcis, aut leprosis, & huiusmodi, qui communiter in istis sanctissimis diebus proximè sequentibus solent sedere ad fores ecclesiarum, siue in uia publica, vt nullus possit eos ignorare, & qui petunt pium subsidium à transeuntibus, & benedictionem temporalem. Sed profectò metuitò dicere possunt de multis diuitibus ante eos transeuntibus illud Psalm. Non dixerunt, qui præteribant benedictio domini super uos, benedicimus uobis in nomine domini, idest, dedimus uobis benedictionem temporalem propter dominum. Vel dic, quòd illi sternunt uestimenta sua in uia, qui temporalibus renunciant saltem in particulari. Et taliter strauerunt uestimenta sua in uia Apostoli, cum dixerunt Christo. Ecce nos relinquimus omnia, & secuti sumus te, Matth. 19. Taliter etiam eorum exemplo sternunt uestimenta sua in uia illi, qui religionem approbatam ingrediuntur, Maximè cum uotum paupertatis sit religioni inseparabiliter annexum. Vel dic, quòd illi sternunt istis diebus uestimenta sua in uia, qui more serpentis antiqui deponunt veterem pellem per sacramentalem confessionem conformiter agentes ad uerba Apostoli, Ephes. 4. dicens, Deponite uos secundum conuersationem pristinam ueterem hominem, & induite nouum hominem, qui secundum Deum creatus est. Per illos autem, qui cedebant ramos de arboribus, & sternebant in uia, significatur multi pauperes agricolæ, artifices, & manu operarij, qui plus solito istis diebus corporaliter laborant, vt sic comparare sibi ualeant modicam pecuniam, quam tam pro communibus iuribus ecclesiæ, quàm pauperibus ac cæteris pietatis operibus erogare ualeant pro animarum suarum salute. Demum per illos, qui clamabant, dicentes. Osanna, & cæt. designatur deuota oratio, quæ necessaria est omnibus Christi fidelibus in istis sanctissimis diebus. Vel dic, quòd per illa illa uerba Osanna, & cæt. Designantur piæ uoces sanctorum patrum in limbo existentium, & liberationem à Christo, qui solis habet clauem abyssi, petentium. Propter quod etiam mysterium plenius exprimendum solent decantari in hodierna processione à pueris intra ecclesiam existentibus certi uersus, quorum primus incipit, Gloria, laus tibi, & honor sit rex Christe redemptor, &c. Vbi notandum, quòd actor ho-

rum

rum uersum fuit Theodolphus Aurelianen. episcopus, ut legitur in rationali diuinorum officiorum, Hic ergo episcopus, vt habetur ibidem, cum falso fuisset accusatus per suos emulos apud Imperatorem Ludouicum Caroli Magni filium reclusus est Andegauis in carcerem. Cum ergo in dominica de ramis processio, cui intererat. dictices Ludoticus, trãfíret ante locum carceris dictus Theodolphus optimus musicus fenestra aperta hos pulcherrimos uersus à se editos in carcere, uidelicet, Gloria laus, &c. cepit decantare sub missa uoce, & lugubriter. Quorum modulatione allectus Imperator mox ipsum inde extrahi iussit, & episcopatu suo reddi. Et ex tunc dictus Ludouicus ordinauit per totum regnum Franciæ, & terris imperij sui, vt annis singulis in die palmarum processione in ecclesiam reuertente dicti uersus deuotè decantarentur. quo factum est, ut per totam Christianitatem hæc consuetudo, hodie obseruetur.

QVARI autem potest circa mysterium huius diei, cur hodie portant Christiani ramos benedictos à sacerdote in solenni processione. Ad hoc dubium possumus assignare quaduplicem rationem, secundum quatuor sensus Sacræ Scripturæ:

PRIMA igitur ratio est literalis. Est enim commune pro- uerbum, quòd cauda est difficilior ad excoriandum. Vt ergo populus Christianus attenuatus ieiunio, & penitentia quadragesimali; aliqua exteriori consolatione refocilletur, & similiter, ut facilius, & iocundius perficiat, quod superest huiusmodi abstinentia, Ecclesia statuit iocundam processionem hodierna, dicente poeta, Interpone tuis interdum, &c. Et Ecclesiast. 3. Omnia tempus habeant. Tempus flendi, tempus ridendi. Est, & alia ratio literalis institutionis dictæ processionis, vt, scilicet, representetur mysterium Christi ingredientis ciuitatem Hierusalem, ubi obseruata sunt illa, quæ communiter obseruari solent circa regis ingressum in aliquam ciuitatem sui regni, & præsertim si fuerit caput regni, sicut Parisius, in Francia. Primò enim solet rex præmittere suos præcursores, qui nunciant ciuibus, & rectoribus ciuitatis suam propinquum aduentum. Sic, & Christus ingressus ciuitatem Hierusalem præmisit suos præcursores Petrum, & Philippum, dicens eis, Ire in castellum, &c. Secundò rege in-

grediente ciuitatem ipsum concomitantur principes, & barones regni. Sic, & Christum hodie associauerunt duodecim Apostoli, tanquam duodecim duces in ingressu ciuitatis Hierusalem. Barones autem fuerunt septuaginta duo discipuli, quorum multi piè creduntur interfuisse huiusmodi ingressui. Tertio in tali ingressu adsunt tibicines, Sic, & hodie tuba cecinit propheta domini Zacharias, dicens. Dicite filiz: Sion, Ecce rex tuus uenit, &c. Quarto vici solent parati, & ornari tapetis, & huiusmodi. Sic, & hodie plurima turba strauerunt uestimenta sua in via. Alij autem, &c. Quinto clamatur, uiuat rex. Sic, & hodie turbæ: quæ præcedebant, & quæ sequebantur, pariter, & pueri, ut habetur Iohann. 12. clamabant dicentes, Osanna filio Dauid, Benedictus, qui &cæt. Sexto rex in tali ingressu communiter sedet super insignem equum optimè faleratum. Ita, & Christus hodie sedit primum super pullum, ut habetur Matth. 11. & Luc. 19. Similiter, & Iohan. 12. Sed, quia adhuc indomitus erat, Christus inde descendens ascendit super asinam tapetis uestimentorum Apostolorum faleratam, & ornatam. Patet ergo ratio literalis processionis hodiernæ.

SECUNDA ratio quare hodie portantur rami in processione, est moralis. Nam rami uirentes significant opera bona & præcedentia merita, mortificata quidè per sequentia peccata, sed rursus hoc tempore per penitentiam uirentia. Vel dic, quod hodie deferimus ramos uirentes in signum triumphi, & uictoriæ de diabolo, quem superamus humiliando nos coram confessore nostro. Ex quo patet, quod soli confessi, & penitentes veri sunt idonei ad deferendū huiusmodi ramos. Sed timendum est, ne etiam inter eos, qui confessi sunt, multi sint similes ramis, quos in manibus gerunt. Sunt enim huiusmodi rami uirentes quidem in folijs, sed sine fructu. Sic etiam hodie multi videntur exterius boni, & deuoti, qui fortè interius sunt sine fructu boni propositi, & cordis contriti.

TERCIA ratio est allegorialis, seu mysticalis. Rami enim quos hodie deferimus loco palmarum, sunt uirides. Item habent folia duplicia. Item benedicuntur à sacerdote. Et ideo iustè representant nobis Christū, qui in primis fuit semper uiridis per gratiam, dicente Ps. Folium eius non defluet. Item habet duplicem naturam, scilicet, diuinam, & humanam, quia perfectus

perfectus Deus, & perfectus homo est. Item fuit benedictus à Deo patre per omnimodum gratiarum abundantiam. Hodie ergo deferimus huiusmodi ramos in manibus, protestantes figno uisibili fidem, quam interius habemus de Christo.

QUARTA ratio est anagogicalis. Nam rami uirentes significant corpora electorum, quæ etsi in præsentem uideantur sicca, & sine fructu, nihilominus in generali omnium resurrectione in melius commutabuntur. Induent enim tunc novam formam, & tanquam uirentia transplantabuntur de hoc mundo in cælum, cum dicitur illis illud Matth. 25. Venite benedicti patris mei, &c. Et hoc est, quod ait deuotus Bernar. ser. 1. in ramis Palmarum. Hodierna, inquit, processio significat illam cœlestem lætitiā, quando, scilicet, rapimur in nubib. obuiam Christo in aera. Tunc enim deferremus ramos uirentes signa uictoriæ. Hæc ille. Studeamus ergo charissimi talem in præsentem gerere vitam, ut tandè in prædicta forma possimus eidem Christo obuiare in aera, & sic semper curæ eo permanere in cœlesti gloria. Quam nobis, &c.

FERIA SECUNDA POST DOMINICAM
in ramis Palmarum.

IN die sex dies Paschæ venit Iesus in Bethaniam. Iohan. 12.]

PRIMA INTRODUCTIO.

LEX Imperialis. ff. pro socio. l. si non fuerint, allegans iuriconsultum Ulpianum, dicit, quod illa societas, est illicita tanquam usuraria, in qua quis uult esse socius in lucro, & non in damno. Casus est talis, Est aliquis mercator huius ciuitatis, qui uult ire super mare, mercandi gratia. Venit ergo ad aliquem diuitem burgensem, seu mercatorem petens ab eo si uelit sibi committere res uenales, quas habet domi, ut potè, uina, frumenta, & similia. Illa autè libenter annuit, tali tamen pacto, quod dabit sibi fideiussorem, siue respondentem de nihil periendo, & quod semper ad minus recipiet suum capitale eam quicquid euenerit. Si autem lucrum inde secutum fuerit, uult habere partem in lucro pro quota sua. Quid sentitis, & iudicatis in cordibus uestris de tali conuentione, & pactione?

Quis

Quis si dicatis rem esse usurarium, bene dicitis, quia a parte rei sic est. Nam ut dicit lex præallegata, illa societas est illicita tanquam usuraria, in qua &c.

MORALITER. Christus fuit optimus mercator. Nam de eo sub parabola legitur Matth. 12. quod inuenta vna prætiosa margarita, abiit, & uendit omnia quæ habuit, & emit eam. Ista autem margarita prætiosa est illa celestis gloria, quæ non sibi, sed magis nobis comparauit pretio sui sanguinis. Pro qua etiam nobis comparanda venit de cælo ad terras, & vendidit omnia quæ habuit, id est, exposuit corpus, sanguinem, & animam, immo seipsum hac de causa vendi permisit per proditorem suum Iudam. Sanguis ergo Christi est optima pecunia, qua ipse comparauit animas nostras, de qua 1. Pet. 1. Non corruptibilibus auro vel argento redempti estis de vana vestra conuersatione, sed prætioso sanguine quasi agni immaculati. Iste igitur ditissimus, & potentissimus mercator vult nobiscum condiuidere lucra sua, & damna. Lucrum est cælum. Damnum vero labor præsentis vitæ, quia ut dicit Aposto. Roman. 8. Si sustinemus, & conregnabimus. Et 2. Corinth. 5. Sicut socij estis passionis, ita eritis, & consolationis. Sed profectò Christus inuenit multos, qui uolunt esse usurarij. Hi enim sunt illi, qui uolunt esse socij cù eo in lucro, & non in damno. Volunt enim finaliter habere celestem gloriam, & tamen nolunt esse socij Christi in pena, & labore, & in hoc turpiter se decipiunt. Si enim oportuit Christum pati, & ita intrare in gloriam suam, quanto magis pauperes peccatores habent pati in præsentem, si cupiunt tandem cum ipso Christo in cælis regnare? Propter quod Paulus Galat. 2. dicebat. Confixus sum, inquit, cruci. Quia ergo pauci uolunt esse socij Christi in damno, ideo paucos habet socios in lucro. Nota ad propositum historiam de duobus latronibus, & exploratoribus viarum, qui inter se conuenerant, quòd fideliter condiuiderent quicquid reciperent. Accidit ergo vna alicuius, ut unus multum lucrum acquisiuisset, ad quem accedens consocius petijt partem lucri. Cui alter respondens, ait. Certè charissime socie simul cum pecunia sustinui multa vulnera (ut cernis) in corpore meo, propter quod oportet te recipere partem vulnerum, si cupis habere partem pecuniarum. Et quia ille renuit subire partem vulnerum, ideo perdit

dit partem pecuniarum. Sic multi renuunt pati cum Christo, ideo non mirum si priuantur lucro, id est, gloriæ cælesti.

NON sic ergo charissimi, non sic, sed æquanimitè quæque aduersa toleremus, & crucem post Christum portare studeamus, præcipuè in hac hebdomada pœnosa, quæ idcirco pœnosa dicitur, eò quòd in ea Christus maximos dolores pro nobis sustinuit. Item in signum quòd magnam pœnitentiam, etiam plus solito, in istis sanctissimis diebus agere debeamus. Illi enim sunt dies pœnitentiales, quos obseruare debemus temporibus suis, id est, annis singulis. De quibus etiam loquens deuotus Bernar. serm. 1. in cœna domini, dicit sic. Isti sunt dies pietate, & gratia pleni, quibus etiam secularium hominum mentes ad pœnitentiam prouocantur. Nam tanta est vis sacramentorum eorum quæ diebus istis recoluntur, ut possint ipsa lapidea corda scindere, & pectus omne, licet ferreum, sufficere emollire. Hæc ille. Item idem in quodam alio sermone, quem facit feria 4. in hebdomada sancta, dicit sic. Vniuersi Christiani hac sacra hebdomada plus solito pietatem colunt, ut Christo patienti quodammodo compati videantur. Quis enim tam irreligiosus, qui non compungatur? Quis tam insolens, qui non humilietur? Quis tam iracundus, qui non abstineat? Quis tam flagitiosus, qui non cœtineat? Quis tam maliciosus, qui his diebus non pœniteat? Hæc ille. Vos ergo mundani homines, & peccatores facite in ista hebdomada sancta secundum consiliu diui Apostoli Pauli, Roman. 5. dicentis. Sicut exhibuistis membra vestra seruire immunditiæ, & iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibite illa seruire iustitiæ in sanctificationem, utpote Ecclesiis plus solito frequentando, eleemosynas largiendo, carnem ieiunijs, & abstinentiis, vigilijs, & disciplinis domando. Nam ad hoc nos hortatur Christus in præsentem Euangelio sub similitudine granis frumenti in terram proiecti, dicens. Nisi granum frumenti cadens in terra mortuum fuerit, ipsum solum manet. Si autem mortuum fuerit, multum fructum afferet.

SECUNDA INTRODUCTIO.

FECERVNT ei cœnam. Io. 2.] Scribitur extra de præscriptionibus, cap. accedentes, quòd Legato Papæ omnes ad quos mittitur, tenentur succurrere, & subsidium quo ad expensas

penfas impartiri. Item reuerenter ipsum recipere. **C**astus est talis. Duo magni principes Catholici habent lites, & discordias mirabiles, etiam bella cruentissima adinuicem. Quod audies summus Pontifex, quarit pacem ponere inter eos. Propter quam causam destinat ad eos aliquem de Cardinalibus suis, quem facit Legatum suum. Quaritur quis providebit illi Legato de expensis. Certè ad hoc respondet, Innocent. III. per prællegatum decretalem, quod illi ad quos mittitur, debent illi providerè de expensis. Dicitur etiam distinct. 92. præcipimus, quod Legatus honorandus est loco illius, cuius legatione fungitur.

MORALITER. Ante aduentum Christi erant maxima bella. Er primo inter Deum patrem, & mundum, ad eò quod nullus hominum mittebatur intrare domum eius cœlestem. Item erat bellum inter Angelos & homines. In cuius signum legitur Genes. 32. quod Angelus luctatus est cum Jacob. Insuper erat mirabilis discordia inter viros, & mulieres sibi inuicem præuarcationem primorum parentum impropetantes, dicentibus viris mulierem seduxisse virum. Parte ex altera mulieribus dicentibus Adam stultè egisse, in hoc, quod voluit plus complacere vxori, quam Deo. Ad pacificandam igitur prædicta bella venit Christus in hunc mundum tanquam legatus à latere Dei patris.

P R O quo notandum, quod, vt dicitur extra de officio legati. c. nemini dubium. Ad officium Legati multa pertinent. Primum est quod debet probare se esse missum, ostendendo literas suæ legationis. Secundum est, quod suæ constitutiones sint ualidæ, & perpetuæ. Tertium est, quod potest ab omnibus excommunicationibus, & censuris absoluerè, & potest ecclesias vacantes, & beneficia vacua conferre. Hæc autem omnia fuerunt in legato nostro Iesu Christo. Primo enim ipse probauit se esse missum à Deo patre per scripturas, cum ait, Iohan. 5. Scrutamini scripturas, & illæ sunt quæ testimonium perhibent de me. Similiter hoc idem probauit per mirabilia opera, quæ fecit. Vnde vbi supra sic ait. Opera, quæ ego facio ipsa testimonium perhibent. Propter quod illi dicebat Nichodemus princeps Iudæorum, Iohan. 3. Scimus, quia à Deo venisti magister. Nemo enim potest hæc signa facere, quæ tu facis, nisi fuerit Deus cum eo. Secundo istius le-

gati

gati constitutiones sunt perpetuæ, prout ipsemet testatur, Luc. 21. dicens; Cælum, & terra transibunt, verba autem mea non transibunt. Tertio habuit plenariam auctoritatem absoluerendi ab omnibus criminibus, & cœsuris, eo teste Matt. 28 vbi ait. Data est mihi omnis potestas in cœlo, & in terra. Quarto iste legatus dat præbendas uacantes in ecclesia triphante, cum assumit homines ad ordines Angelorum, ut repleant ruinas multorum Angelorum, qui inde descenderunt. Hic igitur legatus uenturus est ad nos sacramentaliter in die sancto Paschæ, & ideo reuerenter debemus eum suscipere. Tum propter suam reuerentiam, tum propter honorem Dei patris, qui misit illum. Insuper tenemur in hac sancta hebdomada expensas facere pauperes pro illius honore, & amore, secundum facultatem unusquisque pascendo, maximè cum dicat Matth. 25. Quod uni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis. In hoc imitantes sanctas illas mulieres, uidelicet Magdalenam, & sororem suam Martha, unà cum fratre suo Lazaro, qui ipsum in propria pauerunt, præparantes illi cenam, ut legitur in euangelio hodierno.

I N præsentem ergo euangelio de tribus principaliter fit mentio, uidelicet. De charitatiua Christi in Bethleem receptione, ibi. Fecerunt ei cenam. De murmuratiua Iudæ detractione ibi. Quare hoc ungen. &c. De passionis Christi fructificatione, ibi. Nisi granum frumenti, &c.

P R I M ò igitur fit mentio, &c. pro quo notandum, quod ut legitur Iohan. 12. & est principium præsentis euangelij, [Ante sex dies Paschæ uenit Iesus in Bethaniam,] quæ distabat à Hierusalem duobus miliaribus, quæ faciunt unam leucam. Illuc ergo uenit Christus sexto die ante Pascha, idest, sabbato ante ramos.

MORALITER, ergo notandum, quod Bethania, quæ domus obedientiæ interpretatur, rectè designat humanam mentem, ad quam uenit Christus per internam inspirationem, seu per propositum, & desiderium consistendi ante Pascha, quæ, scilicet, à Christi fidelibus debet sumi uetus agnus Paschalis in sacramento altaris, ut patet extra de pen. & re. c. omnis utriusque sexus. Per sex ergo dies, aut etiam per plures ante diem Paschæ, debent ueri Christiani se præparare cum omni diligentia ad Christum debitè recipiendū in dicto sancto die Paschæ confi-

confiderantes, quòd ipse est optimus, & ditissimus hospes, qui offert secum panem, & vinum, id est, qui offert nobis in sacramento altaris corpus suum in cibum, & sanguinem in potum, volens epulari nobiscum. Sed primum pulsat ad ostium conscientia: per sex dies, non promouens ad debitum eum recipiendum, dicens illud Apost. 3. Ego sto ad ostium, sup. humane conscientia: & pulso, videlicet bonum propositum inspirando. Si quis mihi aperuerit, inspirationi cooperando, intrabo, peccata remittendo, & gratiam conferendo, & cenabo cum illo, & ipse mecum in sacramentali refectioe. Sed quia non habemus ex nobis vnde possumus talem, ac tantum hospitem in suo iocundo aduentu ad nos festinare. ideo debemus facere sicut fecisse legitur ille, de quo Luc. 11. dicitur, quòd cum uenisset ad eum amicus de via, nec haberet, quòd poneret ante eum, iuit media nocte ad amicum suum rogans, vt dignaretur sibi accommodare tres panes ad festiuandum dictum amicum. Ille ergo tandem importunitate pulsantis deuictus, dedit sibi quotquot habebat necessarios panes. Ad propositum, iste amicus est Christus, qui dignatur se adeo humiliare, vt velit ad nos sacramentaliter venire in die sancto Pasche. Quid ergo facere debemus, vt illum egregie festiuemus? Certè debemus accommodare tres panes à vicinis nostris. Isti tres panes sunt cordis contritio, oris confessio, operis satisfactio. Vicini autem nostri sunt omnes sancti Dei, quos plus solito debemus istis diebus interpellare, vt saltem precibus suis impetrent nobis à domino prædictos tres panes. Quibus habitis, poterimus egregie, & laute reficere in cordibus nostris amicum nostrum Iesum Christum. Vel dic, quòd sex dies præcedentes diem Pasche significant sex opera misericordie corporalia, de quibus Matth. 25. quæ plus solito debet Christi fideles exercere in istis sacris diebus, vt sic prouocent misericordiam Dei erga seiplos.

S E Q U I T U R in textu. Fecerunt autem ei cenam, ibi. Et Martha ministrabat Lazarus verò unus erat de discumbentibus cum eo. Maria ergo accepit libram unguenti nardi pythici præciosi, & unxit pedes Iesu, & extersit pedes eius capillis suis, & domus impleta est ex odore unguenti. Circa hunc ergo textum notandum, quòd merito istæ tres personæ fecerunt Christo cenam, seu banquetum, eo quòd ei multum tenebantur.

nebantur. Martha quidem eo quòd ipsam Christus à fluxu sanguinis curauerat. Hæc enim fuit illa mulier hæmorrhœifera, sic dicta à genere morbi, quæ sanguinis fluxum patiebatur annis duodecim, quam curauit dominus, vt habetur Marc. 5. & Luc. 8. Vnde Amb. in tractatu de Salomone dicit sic, Christus largum sanguinis fluxum siccauit in Martha, & demones expulit de Maria Magdalena, qua verò adhuc plus tenebatur Christo, quam Martha, vt potè quam mente curauerat, dicens illi, Remittuntur tibi peccata, Luc. 7. Item Marc. 16. & Luc. 18. dicitur, quòd dominus eiecit ab ea septem demonia. Et vt dicit dominus Hugo in postilla sua super Lucam, vtum hoc ita fuerit ad literam, non est discussum. Addit tamen, quòd sacri doctores volunt, vt per septem demonia intelligantur septem criminalia peccata, quibus plena fuerat. Et hoc idem dicit glo. interl. super Lucam. Similiter Lazarus multum tenebatur Christo, eo quòd ipsum à mortuis resuscitauerat, vt patet Iohan. 11.

S E D quare voluit Christus, vt Lazarus discumberet ad mensam cum eo, & non potius seruiret, adiuuans sororè suam Martham? Responso, Hoc voluit Christus, vt non fantastica, sed vera ipsius Lazari resurrectio probaretur. Vnde August. super Iohan. tract. 50. dicit, quòd in hoc quòd Lazarus loquebatur, & epulabatur, veritas suæ resurrectionis ostendebatur, & infidelitas iudæorum confundebatur. Pium est autem credere, quòd ipse Lazarus inter cenandum loquebatur de doloribus mortis, quos expertus fuerat: similiter, & de penis Inferni, sicut Purgatorij, quas viderat. Item de desiderio sanctorum Patrum expectantium de limbo per Christum liberari quos illhic reliquerat. Vnde propter prædicta verisimile est dictum Lazarum nunquam post suam resurrectionem risisse. Si. n. illi, qui dicuntur intrare foueam sive purgatorium sancti Patricij, de qua quidem fouea meminit dñs Ant. Florent. in secunda par. chronicae sup. tit. 11. c. 18. §. 2. dicuntur mirabilia videre, & inde redeuntes alijs enarrare, & deinceps nunquam ridere, quamuis nonnulli dicant oia illa consistere in fantasia hominum, & nihil esse in rerum natura, quanto magis dictus Lazarus, qui realiter, & non secundum immurationem fantasia: sive virtutis imaginatiua: prædicta uiderat, prout sunt, à riso, & omni humano solatio abstinuisset credendus est?

QUÆRITUR etiam quo ad Magdalenam, cur post conuersionem suam & primam lotionem sacrorum pedum Christi in domo Simonis Leprosi factam, reseruauit capillos suos, quibus legitur hodie terfisse prædictos Christi pedes. **R**espondeo. Huiusmodi capillos ideo post conuersione reseruauit Magdalena, eo quod tetigerant dominicos pedes. Non ergo reseruauit ad fastum seu vanam gloriam, sicut pleræque mulieres faciunt, quæ scienter dimittunt partem capillorum suorum exterius apparere ut videantur. Reseruauit autem illos ob reuerentiam tactus dominicorum pedum, quos inde terferat. Da exemplum de ferro lanceæ lateris Christi, & similiter clauorum pedum ac manuum eius, quæ reseruatur & uenerantur propter tactum Dominici corporis, & non propter se, aut quia præparata sunt in contumeliam Saluatoris, secundum iudeorum prauam intentionem. Per hoc autem instruntur mundanæ mulieres, & signanter nobiles, quæ solent preciosi indui ad fastum, ut ecclesiis dedissent vestes, & quæcumque ioculæ, quibus in superbiam interdum abusa fuerunt.

QUÆRITUR similiter quo ad Martham, cur ipsa in propria ministrare uoluit in dicta cœna. Videtur enim quod melius egisset si ancillis suis commississet huiusmodi ministrationem, & ipsa ad mensam sedisset cum fratre suo more dominarum, aut saltem iuisset sororem suam in lotionem pedum Christi. **R**espondeo, Decuit ut in dicta Cœna Martha ministraret propter duas rationes. Prima est literalis. Non enim debuit talis ac tantus dominus nisi à generosa & nobili domina seruii seu ministrari, quæ etiam uitam immaculatam ducebat. Vnde de ea utique dicere poterat Christus illud Psal. Ambulans in uia immaculata, sup. Martha, hic, idest, in Bethania mihi ministrabat. Secunda ratio est moralis. Constat enim secundum sacros doctores per istas duas sorores duas uitas designare, scilicet. actiuam & contemplatiuam. Vnde ad hunc sensum exponit Augustinus de uerbis domini, sermo. 27. illud euangelium. Intrauit Iesus in quoddam castellum, & mulier quædam Martha &c. Martha enim actiuam designant uitam, Maria uerò contemplatiuam. Ad insinuandum ergo quod non solum personæ infirmæ & abiectæ debent uacare operibus uitæ actiuæ cuiusmodi est ministrare pauperibus propter Christum, uerum etiam nobiles

nobiles, & generosæ, dictum officium in propria exercere uolunt ipsa Martha. Sic enim egit beatus Ludouicus Rex Francorum Rex, qui legitur ministrasse quodam appollite ori cuiusdam monachi leprosi corrupti uini, quem etiam abhorrebant cæteri monachi apud regalem monachiam Sacerdotum ordinis, ab octo ferme leucis à ciuitate Partheni. Sic etiam egit sancta illa Elisabeth, quondam Regis Hungariæ filia. Hæc enim post mortem uiri, uidelicet, Regis Turigix omnia mundana abiecit, & in quodam hospitalis cultu, illis suis se ponens pauperibus & infirmis seruebat cum maxima charitate. Similiter hanc sanctam Viduam imitans quædam generosa, & nobilis domina, dicta domina de Diuibe burgo prope insulas, soluta à lege matrimonij, intra septa suæ habitationis, siue castri, construi fecit quoddam hospitale decenti ornatum, certos redditus perpetuo ibi assignans, & hoc ad usum pauperum, qui usum sui corporis perdididerunt. Quæ usque ad uitæ terminum in propria ministravit ibi de gentibus, etiam plagas eorum quantuncunque horribiles ablundo, & medendo. Sic autem dictum hospitale disposuerat, quod unam partem occupabant uirij, aliam mulieres, se interponere firma clausura. Vnde ab eadem domina rogatus ibidem aliquando sermonem ad patientes feci, & quæ prænotauit proprijs oculis conspexi, non sine admiratione tantæ charitatis, ac humilitatis dictæ dominæ. Ecce ergo quare Martha uoluit in propria Christo ministrare.

MORALITER. Per dictam cœnam à Christi in Bethania factam, intelligitur spiritualis refectione, quam illi Christo exhibent, qui in fine dierum pleno corde poenitent. Ad cuius euidenciam notandum, quod circa huiusmodi spirituales refectionem se habent homines quadrupliciter.

PRI-MO enim aliqui dant Christo ientaculum, sed hoc est totum. Huiusmodi autem sunt illi, qui in iuuenili ætate seruiunt Deo capacitate illius ætatis. Sed post modum grandæni facti implicant se bene iniquis malis, siue propter malas societates, siue propter mala consilia, aut nescio quo occulto Dei iudicio. Nam tales, iuxta commune prouerbiū de patris angelis efficiuntur magni demones, utpote crapulosi, ebrii, luxuriosi, blasphemij, brigosi, fures, lusores, & hmōi.

Ecce quomodo mutatur in ipsis color optimus. Et de hoc extant multa exempla in Sacra Scriptura, quamuis de hoc non requiratur aliud testimonium, quam facti euidentia. Ecce enim Saul cum adhuc iuuenis esset, & custos asinarum, erat tantæ perfectionis, quod non erat melior eo inter filios Israel, ut habetur. 1. Reg. 9. Et tamen postmodum adeo deprauatus fuit, quod in penam iniquitatum suarum possedit eum spiritus nequam & vexare eum cepit. 1. Reg. 16. Similiter Salomon in principio sui regni valde acceptus, & charus Deo extitit, qui tamen in decrepita ætate turpiter cecidit deceptus per mulieres, adeo, ut de eius salute dubitent magni doctores.

SECUNDO aliqui dant Deo ientaculum, & consequenter prandium, sed non cœnam. Et huiusmodi sunt illi, qui multo tempore perseverant in Dei seruitio, & timore, qui tamen tandem turpiter cadunt, fortè ideo, quia de propria iustitia nimium præsumunt. Vnde ad hoc propositum loquens August. lib. soliloquiorum. ca. 29. dicit sic, Vidimus multos, & à patribus nostris audiuiimus (quod utique, sine magno tremore non recolo) ascendisse primitus quodammodo vsq; ad cœlos, & inter sidera nidum suum quodammodo colocalse. Postmodum autem vsq; ad abyssos cecidisse, & animos eorū in multis obstupuisse. Hæc ille. Propterea nos causè admonet Apost. 1. Cor. 10. dicens, Qui stat, videat, ne cadat. E huius casus timorem assignans August. ad fratres in eremo, serm. 3. qui intitulatur de perseverantia, dicit sic, Multi magna aggrediuntur, sed deficiunt in via. Multi exierunt in desertum, sed pauci perueniunt ad terram promissionis. Et post pauca. Illa, inquit, actio quasi chimerica est, quæ initium habet à ratione, sed finem à sensualitate. Cum enim sic agitur, humano capiti cervicem equinam pictor iungit. Et iterū post pauca. Multorū bene incipere fuit, sed perseverantiū parvus est numerus. Iudas enim bene agere cepit, Saul & Salomon, & multi alij, qui tamen malè perseverauerunt. Hæc ille. Et nota, quod tales retrocedunt redeuntes de mirabilia, ad defectum in salutare tuam anima mea. Practica, de nouiter ingredientibus religionem, aut de recenter assumpris ad officium prælatorum, siue iudicaturæ, aut huiusmodi. Solet enim in principio esse seruior in omni statu, aut officio, sed statim tepescere solet.

T E R-

TERTIO aliqui e contrario dant Christo cœnam, sed non ientaculum, neque prandium. Huiusmodi autem sunt illi, qui florem suæ iuuentutis dedicauerunt diabolo, & mundo, fruges autem suæ senectutis Deo. Psal. dederunt in escam meam fel, & in siti, &c. Melius tamen est Deo offerre huiusmodi cœnam, quam nihil. Vnde August. vbi supra, Si, inquit, cœpisti ædificare, perfice. Si non incepisti, incipe. Si obulisti florem tuæ iuuentutis diabolo, saltem frugem tuæ senectutis immolare non differas Christo. Ipse enim misericors est, & recipiet te libenter, & dabit tibi stolam candidam, & anulum in manu tua, & calciamentum in pedibus tuis. Hæc ille. Et de isto præmio, seu salario dando his, qui tarde conuertuntur ad Dominum, dantes ei cœnam tantum, scribitur sub parabola Matth. 20. dyllis, qui venerunt ad operandum in vinea patrisfam. hora undecima, quibus cum sero factum esset, tantum iussit dari, quantum & illis, qui hora prima uenerant. Et in hoc refulcet maxima Christi misericordia, liberalitas, & magnificentia.

QUARTO aliqui dant Christo omnia prædicta videlicet, ientaculum, prandium, & cœnam. Et huius generis sunt viri perfecti perseverantes in uia mandatorum Dei, ut potè illi, qui bene incipiunt, melius continuant, optimè perficiunt, & consumant. De quibus in Psal. Ibunt de uirtute in uirtute. Et ideo tandem ab eis uidebitur Deus Deorum in Sion, id est in cœlesti Hierusalem. Sed profectò paucissimos inuenit Christus, qui eum taliter reficiant, quia, ut dicit Hierony. tertia parte Epistolarum suarum, Epistola. 29. ad Lucillum scribens, cœpisse bonum multorum est, sed ad cultum peruenisse paucorum. Studeant ergo pauperes peccatores, qui huc usque in peccatis uixerunt, saltem dare unam bonam cœnam Christo, illi dedicantes residuum uitæ suæ. Et similiter, qui non ieiunauerunt prioribus diebus præsentis quadragesimæ saltem paucis exceptis, ad minus ieiunent sequentes dies, & deuotiones solito fiant in ista sancta hebdomada.

SECUNDO principaliter in præsentis Euangelio fit mentio de murmuratiua Iudæ derractione. Hic enim de bono opere Magdalenæ murmurare cœpit. notans eam de indi-

X X 2 secretiõne

secretione quo ad effusionem unguenti super dominicos pedes, dicens. Quare hoc unguentum non venditur trecentis denarijs, videlicet, pecuniæ vñsalis illius patriæ, & datum est ægenis? Iudas ergo sub prætextu religionis, & pietatis Magdalenam reprehendebat. Non ergo dolebat de damno pauperum, sed potius de proprio damno, quod sibi arbitratur contingere ex huiusmodi unguenti effusione super dominicos pedes. Et hoc est, quod ait Evangelista, Dixit autem hoc Iudas, non quia de ægenis pertinebat ad eum, sed quia fur erat, & loculos habens, id est, bursam custos, ea quæ mittebatur, supple, ex elemosynis populi intra dictas bursas ad Christi, & Apostolorum sustentationem, & de eo, quod supererat ad pauperum alimoniam portabat, id est, exportabat, & furto tollebat, ut dicit glo. interli. Nam secundum dominum Hugonem Card. Iudas habebat uxorem, & filios, secundum quod ad litteram de eo dicitur in Psal. Fiant filij eius orphani, & vxor eius vidua. Talibus ergo personis dabat ea, quæ furaretur, & quæ ueris pauperibus ex Christi ordinatione, dare debebat.

CIRCA autē hunc textū possunt moueri aliqua dubia.

PRIMUM igitur dubium est, quare Christus commisit Iudæ loculos seruare, maximè cum ipse sciret, quid esset in homine, utpotè, quod esset auarissimus, & latro pessimus, ad sensum prædictum. Ad hoc dubium potest responderi quadrupliciter.

PRIMò quidem, quod tunc fur non erat, quando primo dictos loculos sibi commisit Christus, quamuis postmodum in furtum, & auaritiam ceciderit.

SECUNDò, ut ab eo auferret omnem occasionem prodicionis futuræ, & ut eius cupiditati satisfaceret, ut dicit Chrysof. super Iohan. homil. 64.

TERTIò ad insinuandum, quod frequenter illi sunt deteriores, qui sunt locupletiores, secundum illud Psal. In quarum manibus iniquitates sunt, dextera eorum, &c.

QUARTò ad significandum, quod in aliqua cõmunitate, siue religioforum, siue Ecclesiasticorum, cura temporalium debet dari minus doctis, & minus contemplatiuis, docti quia & periti debent in maioribus exercitijs occupari. Propter quod legitur Act. 6. quod in primitiua Ecclesia Apostoli ordinauerunt

nauerunt septem diaconos sub eis ad temporalia administranda, inter quos B. Stephanus primicærius erat. Hoc autem ideo fecerunt Apostoli, ut ipsis liberius possent intendere orationi, & prædicationi. Pessimè ergo agunt multi nobiles viri, qui uiribus Ecclesiasticis, & capellanis suis cõmittunt curam, & administrationem, seu receptam, aut procuratoriam bonorum suorum. Insuper constituentes eos in uilibus officijs, utpotè dispensæ, cellario, & huiusmodi. Cum tamen dicat Apostolus. 2. Timoth. 2. quod nemo militans Deo implicet se negocijs secularibus, ut ei placeat, &c. Talem etiam abusum vetant iura tam ciuilia, quàm Ecclesiastica, De ciuilibus quidem pater. C. de episcopis, & clericis. l. placet. ubi hoc expresse interdicitur.

DE Ecclesiasticis uero patet dist. 86. Peruenit. Item. 4. q. 6. omnibus. Et similiter, 21. quæst. 3. Peruenit. & ca. credo. Item extra de postulando cap. 1. Item ad hoc est expressa rubrica lib. 3. decretalium, quæ intitulatur. Nec clerici, uel monachi secularibus negocijs se immisceant. Vbi primum capitulum, quod incipit multa. multum facit ad propositum. Ad idem facit ca. sacerdotibus, ubi supra; super quo dicit gl. q̄ postquã tales clerici procuratores, aut receptores secularium personarum fuerint ter moniti, si non destiterint, sunt tanquam excommunicati uitandi. Videant ergo quæso tales quantis discrimibus exponunt animas suas, & similiter, qui talibus huiusmodi curam committunt.

SECUNDò dubium est, quare Christus suscepit intra collegium suum Iudam proditorem nequissimū, & cuius omnino malum ipse præsciebat. Non enim cedit ad honorè probi hominis habere malum, & dissolutum famulum, & præsertim ubi nouit ipsum esse talem. Respondeo, hoc fecit Christus rationabiliter, & hoc propter tria.

PRIMò quidè ad utilitatem ipsius Iudæ si prudens fuisset, ut scilicet, ex confratrū suorū Apostolorū salubri consortio, & religiosa conuersatione, tam ipsorum, quàm Christi prouocaretur ad meliora charismata. Nam, ut dicit Ambr. libr. de bono mortis ca. 9. Qui bono adhæret assumit inde quod bonum est. Quia, ut habetur in Psal. Cum sancto sanctus eris, &c. cum innocente innocens eris. Assiduitate enim, atque imitatione quædam similitudinis imago formatur. Hæc ille.

SECUNDO ad sanctorum congregationum excusationem. Præuidebat enim Christus, quod multi scandalizarentur, & in malam partem loquerentur de sanctis congregationibus propter nonnullos leues, & dissolutos. Ne ergo, ita agant homines, permisit Iudam tanquam unum dæmonē intra collegium suum, & tanquam lupum rapacem in medio ouium suarum. De quo etiam dixit Iohā 6. Nonne ego vos duodecim elegi? Et unus ex uobis diabolus est. Dicebat autē hoc de Iuda Simonis Scariothis, qui eum erat traditurus, inquit Euangelista. Ad idem etiam facit illud decretum quantumlibet. dist. 47. Et sumptum est originaliter ex verbis Augustini epistol. 137. vbi sic ait. Quantumlibet vigilet disciplina domus meæ homo sum, & inter homines uiuo, nec mihi arrogare audeo, ut domus mea melior sit, quam archa Noe, vbi tamen inter octo homines unus reprobis inuētus est, aut melior sit, quam domus Abraham, vbi dictum est. Eijce ancillam, & filium eius, &c. S. quiritur. Aut melior sit, quam habitatio Christi, in qua undecim boni perfidum, & furem Iudam tolerauerunt. Hæc ille.

TERTIÒ ad declarandum miserum, periculosum, & lamentandū vitæ huius statum, in quo semper cum grano aliquis est de palea. Quandiu enim mundus iste durabit, boni cum malis permixti erunt. Secus autem in alio sæculo. Vnde Grego. homil. 38. Quousque, inquit, hic viuimus, necesse est, ut vitam præsentis sæculi permixti peragamus. Tunc autem discernimur cum ad portum peruenimus. Boni enim nusquam soli sunt nisi in cælo. Et similiter mali nusquam soli sunt nisi in inferno. Hæc autem uita, quæ inter terram, & cælum sita est, sicut in medio subsistit, ita, & utramque partium ciues communiter recipit. Hæc ille. Hoc totum confirmatur ex illo verbo Iob 3. Frater tu draconum, & socius struthionum. Quemadmodum ergo lilium crescit inter frondes, & similiter rosa inter spinas, & aurum inter sulphuream terram, sic in præsentis uita miscentur boni malis, uelint, nolint. Et sic pater ad quæsitum.

TERTIUM dubium est. Quare dominus uoluit semper esse aliquos pauperes in hoc mundo. Istud autem dubium mouetur propter Christi responsum, qui discipulis murmurantibus de effusione unguenti præciosi super pedes suos, &

dicentibus, melius fuisset si uenundatum fuisset, & præciū distributum in usus pauperum, ait illi Christus. Pauperes, &cæt. Vbi nota, quod murmurauit Iudas de prædicta effusione ex cupiditate, ut dictum est. Cæteri autem Apostoli ex pauperū compassione, ut dicit gloss. ord. super Matth. 26. Respondeo. Deus ex immensa prouidentia sua uult semper in hoc mundo aliquos esse pauperes inter diuites, & hoc propter tria.

PRIMÒ quidem, ut quilibet habeat materiam merendi uitam æternam, uidelicet, diues eleemosynā largiendo, & pauper patientiam ferendo. Si enim omnes essent æquæ diuites, vbi pietatis opera? vbi peccatorum remissio, quæ fit per eleemosynarum largitionem? ut habetur Dan. 4. Item si omnes essent pauperes, vbi, qui necessitatibus proximorū subuenirēt? Certè citò periret uita hominum. Quia ergo multi diuites se excusant, dicentes ieiunare nō posse, nec diu in oratione persistere propter occupationes exteriores, similiter neque longe peregrinari posse, ne ergo dicant materiam merendi uitam æternam non habere, dedit illis dominus bonorum copiam, ut inde eleemosynam faciant pauperibus, qui pro ipsis orabunt. Et hoc est, quod loquitur dominus Deutero. 15. dicens. Non deerunt pauperes in terra habitationis tuæ. Vnde Augustinus de uerbis domini. serm. 25. vbi exponit parabolam de diuite Epulone, & Lazaro, dicit, quod diues, & pauper duo sunt sibi contraria, sed sibi inuicem necessaria. Diues enim, inquit, propter pauperem factus est, & pauper propter diuitem. Pauperis enim est orare, & diuites erogare. Da exemplum de duobus mendicantibus, quorum vnus cæcus est, alter uerò claudes. Cæcus ergo si in humeros suos deferat claudum, uerum erit dicere, quod ambulat pro duobus. Ediuerso autem claudus ambobus uidet, &c.

SECUNDO hoc fecit Deus, & ita uoluit, ut diuites uidentes pauperum necessitates, non contemnant ipsos in cordibus suis, sed potius gratias Deo agant, qui fecit eos locupletes, vbi alios dimisit inanes, & egentes, cum tamen ipsi potuissent totum cōtrarium facere, idem dic de sano, & ægros de forti, & debili, de formoso, & distorto, de sapiente, & fatuo, de fortunato, & infortunato. Nam, ut dicit Augustinus in serm. dominicæ secundæ Aduentus. Vnius, & eiusdem dominici sumus, uno precio redempti, & pari conditione in

Feria Secunda

hunc mundum intrauimus, simili etiam exitu migraturi sumus. Et si bene egerimus, ad vnam beatitudinem peruenimus. Quare ergo pauper tecum non capiat cibum, qui tecum accepturus est regnum? Quare pauper non accipiat veterem tunicam, qui tecum est accepturus immortalitatis stolam? Quare pauper non mereatur panem tuum, qui tecum meruit accipere baptismi sacramentum? Cur indignus est accipere reliquias ciborum tuorum, qui tecum inuitatus est ad conuiuium Angelorum? Hæc ille. Sed profectò multi diuites parum, aut nullo modo ista attendunt. Quinimmo pauperes, & abiectos homines contemnunt corde, ore, & opere, adeo, ut illis præferant canes suos, prout pulchrè deducit Ambro. sermo. 33, ita dicit. Sunt plerique diuites, & nobiles, qui de venatione redeuntes magis canum, quàm pauperum curam gerunt. Faciunt enim canes, iuxta se recumbere, vel dormire, quotidianum illud cibum in sui præsentia ministrantes, qui vtrum serui eorum, vel pauperes fames moriantur ignorant. Videas denique in nonnullorum domibus nitidos, & crassos canes discurrere, homines autem pallentes, & titubantes ad ianuam iacere. Hæc ille. Ecce ergo, quàm male considerant isti communem diuitum ac pauperum conditionem.

TERTIÒ voluit Deus in præsentia pauperes permisceri diuitibus ad confouendam pacem, concordiam, & mutuam charitatem inter mortales. Cum enim inter pares communiter regnet inuidia, si omnes homines essent pares in bonis huius sæculi, multæ discordiæ, rixæ, & inuidiæ inter ipsos orirentur, sicut plerumque videmus accidere inter diuites pares. At verò dum vnus abundat, & alius deficit, qui deficit, cogitur ad abundantem recurrere se illi subiiciendo, ipsum salutando, honorando, benedicendo. Sicque hac occasione pacifica est, inter eos conuersatio. Patet ergo solutio ad dubium, & per consequens de secundo principali.

TERTIÒ principaliter in præsentia Evangelio fit mentio de passionis Christi fructificatione, cum dicitur. Nisi, inquit, Christus granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, &c. In quibus verbis ipse Christus comparat seipsum grano frumenti, Nam sicut granum frum-

ti

Post Dom. in ramis Pal. 349

ti non fructificat, nisi primum fuerit in terram proiectum, & illic mortificatum, ita, neque aduentus filij Dei nobis profuisset ad redemptionem, si non mors, secuta fuisset. Sic enim dicit diuus ille Leo Papa in officio benedictionis cæretæ Paschalis. Et quamuis sint multa grana seminum nulli tamen se comparat Christus nisi frumento. Vnde mos cœpit ecclesiæ de hoc solo grano corpus domini confici, ut hic dicit gloss. ordinaria.

M Y S T I C E granum frumenti, quod prius corrumpitur, & mortificatur intra terram, & postmodum virefcit, pullulat, & fructificat, designat corpus humanum, quod prius moritur, & terra cooperitur. Sed postmodum in generali resurrectione in melius reparabitur, & fructum generali resurrectione in melius reparabitur, & fructum afferet, videlicet, agilitatis, subtilitatis, claritatis, impassibilitatis. Et istud tantum concernit electos, à quorum corporibus omnis imperfectio auferetur. Vnde Aposto. 1. Corin. 15. Seminatur, inquit, corpus in corruptione, surget in incorruptione. Seminatur in ignobilitate, surget in gloria. Seminatur in infirmitate, surget in virtute. Seminatur corpus animale, surget in corpus spirituale. Ad quod etiam persuadendum August. de verbis aposti. ser. 43. adducit similitudinem de arboribus, & plantis, quæ in hyeme spoliantur folijs, & viriditate sua. Sed redeunt uerno tempore rursus veniuntur floribus, folijs, & fructu, ita in proposito, &c.

M O R A L I T E R per mortificationem grani frumenti designantur mortificatio motuum sensualitatis, & carnis, quæ nisi præcesserit, non sequitur fructus bonæ operationis. Propter quod nos hortatur Apost. Col. 3. dicens. Mortificate membra vestra, quæ sunt super terram.

Fit autem huiusmodi mortificatio per ieiunia, disciplinas, vigilias, & alia pœnalitatis opera. Sic studeamus ergo mortificare huiusmodi motus,

ut sic acquirere possimus Dei gratiam in præsentia, & gloriam in futuro. Quàm nobis concedat.

F E R I A

FERIA TERTIA POST DO-
minica in ramis Palmarum.

RAT Pascha, & azima post biduum. Mar. 14. J
PRIMA INTRODUCTIO.

LEX Imperialis. C. de pignoratitia actio-
ne. I. pignoris causa, dicit, quod debito solu-
to res impignorata restitui debet. Casus est ta-
lis. Sortes necessitate præssus cogitur mutuo

accipere à Platone centum, aut mille. Nihilominus Plato per
modum assicuracionis recipit ab ipso Sorte certum pignus,
quod tantum, aut plus æstimatur quantum est summa mutua-
ta. Dicitur tamen. C. de iure dotium l. si. sine autem, quod pi-
gnus semper debet plus valere, quam res pignorata. Post hæc
igitur Sorte devenit ad pinguiorem fortunam, propter quod
volens se acquitare, offert Platoni totam pecuniam muta-
tam, simul reprensus ab eodem pignus datum. Plato autem
recusat illud restituere. Si igitur his ventiletur in iudicio
exteriori, quid iuris? Certè bonus iudex dabit sententiam
contra Platonem, condemnans ipsum ad pignoris restitutionem,
quia, ut dicit lex præallegata. Debito soluto, res impig-
norata, &c.

MORALITER ista lex potest tripliciter.

PRIMÒ quidem de pastoribus, & ecclesiæ prælatis,
qui suscipientes aliorum curam quodammodo impigno-
rant animas suas pro animabus subditorum suorum. Et pro-
fectò talis impignoratio valde gravis est, & periculosa, quia
non possent maius pignus offerre. De qua etiam impignora-
tione videtur loqui dominus 3. Reg. 20. di. unicuique tali.
Custodi virum istum, qui si lapsus fuerit, erit anima tua pro
anima illius. Hoc igitur diligenter attendentes multi viri
sancti, & magni refrigerunt prælaturas, & ecclesiasticas di-
gnitates, præsertim quibus est animarum cura annexa, unde
Augustin. de seipso loquens, lib. 1. de vita, & moribus clericor-
um, dicit sic. Adeo timebam episcopatum, ut quoniam cepe-
rat esse iam alicuius momenti inter Dei servos fama mea,
in quo loco sciebam non esse episcopum, non illo accede-
rem. Sed quid est, quod debito soluto, res impignorata re-
stitui

stitui debet. Nisi, quod ille prælarus animam suam à pec-
cato liberat, & per consequens à periculo æternæ damna-
tionis, qui soluit debitum ad quod obligauerat, & hoc quo-
ties quantum in se est subditorum salutem procurat, tam ver-
bo sanctæ doctrinæ, quam exemplo bonæ vitæ, unde Ezech. 3.
loquitur dominus cui libet prælato, di. Si non annunciaueris
impio, ut avertat à sua impia, & uiuat, ipse impius in iniqui-
tate sua morietur, sanguinem autem eius de manu tua requi-
ram, i. te puniam cum eo pro peccato, quod habes in nõ cor-
ripiendo eum. Et sic uæ illi, & tibi. Si autem annunciaueris ei,
nec tamen ille conuersus fuerit ab impietate sua, ipsa quidem
in iniquitate sua morietur, tu autem animam tuam liberafti.
Ac si diceret. Væ illi tantum. Ecce quomodo prælati impigno-
rant animas suas pro subditis, & quomodo faciendo, quod
in eis est, acquirant se coram Deo. Sed quis est hic? Et lauda-
bimus eum. Certè raro talis potest inueniri.

SECUNDO prædicta lex potest exponi de penitente,
qui prius peccando impignorauerat animam suam diabolo,
& illam damnationi æternæ obligauerat, dicente propheta
Ezech. 18. Anima, quæ peccauerit, ipsa morietur. Sed pen-
nitendo, & condignè satisfaciendo soluit quodammodo de-
bitum contractum, & ideo anima sua prius impignorata de-
bet in pristinam libertatem reponi, & restitui cum omnibus
bonis, & meritis, quæ per peccatum præcedens mortificata
fuerat. In cuius figuram dixit pater filii prodigi ad seruos
suos. Citò proferre stolam primam, & induite illum, & cæcæ,
Luc. 15.

TERTIO prædicta lex potest exponi de redèptione hu-
mani generis facta per Christi passionem. Adam enim pro
vno pomæ impignorauerat totam humanam naturam, & æter-
næ damnationi reddiderat, seu reliquerat obnoxiam. Cum-
que se acquitare non valeret, Dei filius homo est factus, ut ta-
le dubiū præcio suæ benedictissimæ mortis exolueret. Et hoc
est, quod loquitur Psalm. di. Mutuabitur peccator, scilicet,
Adam, & non soluet, idest, solvere non poterit debitum con-
tractum per peccatum. Iustus autem, idest, Christus misere-
tur, & retribuet, videlicet, patiendo, & pœnam exsoluendo
pro peccato Adæ, ac totius humani generis. In huius autem
figuram legitur Leuit. 25. quod apud Iudæos talis lex erat,
etiam

etiam Deo ordinante, ut si quis necessitate compulsus vendidisset possessionem suam, propinquus eius poterat illam redimere si volebat, & ad se retrahere, dummodo refunderet precium inde datum. Quæ quidem lex adhuc obseruatur apud Christianos, dummodo fiat reclamatio infra annum, & diem. Ita in proposito filius Dei uidens Adam impignoras se quodammodo hæreditatem cœlestem vili precio, quia pro pomo, ipse postmodum carne assumpta, precio magno eam redemit, quia morte sua. Non quidem quasi ipsam sibi soli retinendo, sed potius eam nobis tempore suo restituendo. Et de hoc longe ante prophetauerat Psalm. dicens in persona Adæ, aut etiam cuiuslibet omnium nostrum. Dominus retribuere pro me. Ecce quomodo debito soluto, idest, Christo passo, res ignorata, idest, cœlestis gloria nobis restituitur, si tamen Christo patienti compariamur. De cuius passione fit mentio in hodierno euangelio, in quo legitur passio secundum Marcum.

SECUNDA INTRODUCTIO.

EGO quasi agnus mansuetus, qui ducitur ad victimam. J Hier. 11. Scribitur extra de electione, & electi potestate. cap. cum inter seniore, quod cui semel iuri suo renunciavit, non potest postea ad illud redire. Casus decretalis est talis. Semel fuerunt duo clerici contententes ad idem beneficium. Tandem fecerunt inter se apunctuamentum tali medio, quod vnus dabat recompensam alteri, ut sic renunciaret iuri suo, si quod haberet ad huiusmodi beneficium. Quo facto, non multo post ille, qui iuri suo renunciauerat, forte aliunde suafusus voluit redire ad ius prætersum. Quid ergo iuris in hoc casu? Certè ad hoc respondet Innocentius III. quod non potest ulterius redire. Cuius causam assignat gloss. ibidem dicens, quod quicumque renunciat iuri suo spiritali, pure, & simpliciter renunciat. Aliàs esset simoniacum. Nec in spiritalibus habet locum renunciatio conditionalis, aut pactionalis. Vnde propter ista prædictus non potest ad ius suum redire. Ad idem est, quod scribitur in maiori volumine 7. q. 1. quam periculosum, ubi dicitur, quod quis potest priuari iure suo propter expressam renunciatio-
nem. Et ibi adducitur historia de Esau, qui renunciavit iuri primogenituræ suæ, & vendidit illud fratri suo Iacob, ut pa-

tet

ret. Genes. 25. Vnde ex tunc non potuit ad illud ius redire quamuis libenter hoc voluisset.

MORALITER possumus exponere prædictam decretalem tripliciter.

PRIMÒ quidem de peccatore poenitente. Deus enim tanquam iustus Iudex habet optimum, ius de perdendo æternaliter quemlibet peccatorem conformiter ad illum textum. Ezech. 18. Anima, quæ peccauerit, ipsa morietur. Nihilominus ex abundantia misericordia, & liberalitate sua renunciat prædicto iuri quoties videt peccatorem ad ipsum per poenitentiam redire uolentem, iuxta promissum eiusdem, dicentes. In quacunque hora ingemuerit peccator, omni iniquitatum eius, quas operatus est, non recordabor amplius. Ezech. 18. Dicitur etiam 23. quæst. 1. si illic, quod diuina clementia dimissa peccata in uitam redire non permittit.

SECUNDÒ potest exponi prædicta decretalis de quolibet reciduate. Quilibet enim baptizatur, & similiter omnis uerus poenitens habet ius de lege posita ad regnum cœlorum. De baptizato quidem patet per illud Marc. 16. Qui crediderunt, & baptizatus fuerit, saluus erit. De poenitente uero idem patet per illud Marc. 4. poenitentiam agite, appropinquabit regnum cœlorum. Sed profectò tam baptizatus, quam poenitens tali iuri renunciat, cum mortaliter peccat. Nec deinceps potest ad illud ius redire uirtute propria, sed tantum ex mera misericordia, & liberalitate Dei, dicente Apo. Tim. 3. Non ex operibus iustitiæ, quæ fecimus nos, sed secundum suam misericordiam saluos uos fecit.

TERTIÒ prædicta decretalis potest exponi de primo parente nostro Adam, quem fecerat dominus capacè hæreditatis cœlestis, sed peccando mortaliter renunciavit iuri, & parti suæ paradisi. Nec quidem solum pro se, uerum etiam pro omni posteritate sua, nec certè ad idem ius potuit ex se redire, maxime cum dicat Psalm. Spiritus uadens, & non rediens. Item idem alibi. Nunquid dabit homo placationem suam, & precium redemptionis animæ suæ? supple, non dabit. Hoc igitur animaduertens Dei filius, misericordia motus, assumpsit formam humanam, in qua pati, & mori uoluit, ut sic ad se retraheret hæreditatem perditam, non quidem sic, quod uellet

Feria tertia

ellet eam sibi soli retinere, sed omnibus rectè viventibus impartiri, & conferre. Ecce pretium magnum, quo ipse Christus recuperavit nobis ius cœlestis, semel per peccatum primi parentis perditum. Vnde de hac morte, & de modo illius loquitur idem Christus in epistola hodierna, dicens. Ego quasi agnus mansuetus, qui ducitur ad victimam.

S E D antequam intremus principalem materiam, mouenda sunt aliqua dubia, iuxta materiam subiectam.

P R I M Ò igitur dubiū est, quare in hac hebdomada sancta quater legitur passio dominica, uidelicet, secundum quatuor euangelistas, etiam eo ordine quo scripserunt. Maxime eum apud Mediolanenses non nisi semel legatur, & hoc in die parasceues, ubi legitur secundum Iohan. Sic enim refert auctor Rationalis diuinorum officiorum. Ad hoc dubium potest assignari triplex ratio, quarum prima est, ut fortius membris nostris infigatur membra dominicæ passionis, & præsertim in istis sanctissimis diebus. Sicut enim præceptor iuuenum scholatum pluries interdum repetit illi eandem sententiam, ut eam fortius imprimant suis intellectibus, ita in proposito. Da etiam exemplum de fabro pluribus ictibus percussente clauum, ut fortius intret in lignum, & indelebilis ibi permaneat.

S E C V N D A ratio est, ut per hoc designetur, quod sufficenter promulgata est Christi passio ubique terrarum, unà cum cæteri fidei catholicæ mysterijs. Nam teste Hieron. in prologo super quatuor Euangelistas, Mattheus scripsit euangelium in Iudæa, Marcus in Italia, Lucas in Achaia, Iohannes, qui postremus scripsit euangelium suum dictauit in Asia, & hoc postquam reuocatus fuit de relegatione apud insulam Pathmos. Ex quibus omnibus patet quam sufficenter diuulgata est dominica passio ubique terrarum, adeo, ut nulla natio sit, quæ de ea sufficenter non audierit loqui. Vnde de quatuor Euangelistis, qui fuerunt velut quatuor tubæ, potest intelligi illud Ps. In omnem terram exiit sonus eorum, & in finem orbis, &c.

T E R T I A ratio est, ut iuxta interpretationes nominum ipsorum sanctorum Euangelistarum demonstratur efficacia, & virtus ipsius dominicæ passionis. Pro quo notandum in primis, quod Mattheus, qui dicitur à magnus, & theos, quod est Deus, quasi magnus Deus, vel qui dicitur, à magnus, & theos,

Post Dom. in ramis Pal. 352

theos, quod est Deus, quasi manus Dei, designat per suū euangelium, quod ille, qui est magnus dominus, & laudabilis valde, & similiter qui est manus Dei præstans nobis adiutorium in omni tribulatione nostra, passus sit pro nobis miseris peccatoribus durissimam mortem. Secundo Marcus, qui interpretatur sublimis amarus, & declinatus, designat per suū euangelium, quod ille, qui est sublimis in cœlo, & in terra. In cuius etiam nomine omne genuflectatur cœlestium, terrestrium, & infernorum. Item, qui fuit amarus in passione, & qui similiter erit amarus, & durus reprobis in die iudicij. Item, qui fuit declinatus, id est, humiliatus in sua sancta incarnatione, vita, & morte; passus sit pro humana redemptione. Tertio Lucas, qui interpretatur, consurgens, vel eleuans, item, qui dicitur à luce, designat per suū euangelium, quod Christus qui fuit consurgens ab amore mundi, & similiter eleuans se in amorem Dei patris, item, qui fuit lux mundi, passus sit pro homine. Quarto Iohannes, qui interpretatur in quo est gratia, designat per euangelium, quod ille, qui est plenus gratiæ, & veritatis, de cuius plenitudine nos omnes accepimus gratiam pro gratia, quod talis, inquam, ex abundantia gratia sua, & charitate, qua dilexit nos, morti se tradiderit pro omnibus nobis. Ecce quid mysticè designant tituli quatuor Euangelistarum in descriptione dominicæ passionis. Patet ergo, cur quater legitur in hac hebdomada dominicæ passionis.

S E C V N D V M dubium, sub quo etiam complectuntur multa particularia dubia, est tale. Quare in legendo, seu cantando in ecclesia dominicam passionem per istos dies non obseruatur ritus, qui alias obseruari solet, quoties aliis diebus legi solet euangelium in ecclesia. Verbi gratia, Cur non petit diaconus benedictionem à sacerdote. Item cur non præmittitur Dominus vobiscum. Nec similiter respondetur à clero, Gloria tibi domine. Item cur accoliti non deferunt cæreos accensos, nec similiter incensum, sicut alias fieri solet. Item quare in cantando ipsam dominicam passionem tonus toties variatur.

A D hæc omnia, & singula dubia breuiter, & succinctè respondendum est per ordinem. Ad primum igitur dicitur, quod ideo diaconus non petit benedictionem à sacerdote, eo quod secundum ecclesiæ representationem, ille qui est actor, & auctor

omnis

Omnia benedictionis tollitur à nobis, & ideo non est à qua benedictio petatur. Ad secundum respondetur, quòd non promittitur in principio euangelij saluatio consueta, utpote dicendo, Dominus vobiscum, in detestationem salutationis Iudæ proditoris, dicentis Christo, Ave rabi. Vel salutationis Iudæorum dicentium derisorè Christo, Ave rex Iudæorum. Vel hic, quòd ideo non premititur Dominus vobiscum, in signum, quòd ille qui est dominus vniuersorum, tollitur de medio nostrum quo ad præsentiam corporalem secundum ecclesiæ representationem. Ad tertium respondetur, quòd gloria tibi domine, à clerico non respondetur, in signum, quòd hodie non gloria, sed multiplex contumelia sit Christo illata, tum à Iudeis, tum ab Herode, tum à ministris Pilati. Ad quartum respondetur, quòd ideo luminaria non deferuntur, eo quòd ille nunciatur & prædicatur nobis morte extinctus, qui est vera lux mundi. Vel dic, quòd hoc ideo fit, ut sic representetur extinctio fidei à cordibus apostolorum, quibus ipse Christus adhuc mortalis dixerat, Vos estis lux mundi, Mat. 5. Ad quintum respondetur, quòd incensum non deferatur, ad denotandum, quòd tunc feruor deuotionis, qui per incensum designatur, valde remissus, aut nullus fuit in ipsis Apostolis, erga magistrum suum. Non enim de discipulis, sed de mulieribus sanctis legitur, quòd ex deuotione emerunt aromata, ut venientes vngerent Iesum, Matt. 29. Ad sextum respondetur, quòd varietas tonorum in cantando dominicam passionem introducta est propter mysterium. Mā tonus superior significat tumultum impetuofum & effrenatum Iudæorum, mortem Christi petentium. Tonus autem bassus significat Christi pacificam & modestam respōtionem; Tum ad Caypham; Tum ad Pilatum. Semper enim patientiam exhibuit verbo, & facte. Tonus verò medius designat statum apostolorum, & Christi amicorum, qui ex vna parte Christum reliquerant; & ex altera parte Iudæorum furorem pertimescebant, & sic erant in mirabili & miserabili medio constituti. Patet ergo de obseruantia ritus circa lecturam dominicæ passionis.

TERTIVM dubium est. Cur prosternimur in terram, cum inter legendum dominicam passionem dicitur, expirauit? Ad hoc potest multiplex ratio assignari, & dari. Prima est designandum mirabilem Christi humiliationem, qui

factus

factus parti obediens vsque ad mortem crucis. Phil. 2. Secunda ad designandum descensum anime Christi ad inferos. Tertia, ut facto ostendamus nos compari morti Christi, cum ipsa terra, quæ in eius morte cōtremuit, similiter & petra scissæ sunt, & monumenta multa aperta sunt. Quarta, ut osculemur terram propter ipsius Christi reuerentiam, qui eam per plures annos pedibus calcavit, in ea multa miracula fecit, & tandem rori sui sanguinis sacratissimi in cruce effusi ipsam consecrauit. Quinta, in signum compassionis, & doloris super morte ipsius Christi. Da exemplum de exequiis regum Franciæ, in quibus cum corpora eorum demandantur sepulturæ, ter acclamatur ab officarijs curiæ regiæ tenentibus baculos albos in manibus, Carole de Valesio, Vel Ludouice, aut huiusmodi, nec plus additur. Et ad quemlibet clamorem omnes acinguli prosternunt se in terram cum baculis, & vexillis. Quo fit, ut ex tali pro clamore & prostratione corda etiam ferrea possint ad lachrymas commoueri. Cum ergo nos celebrabimus memoriam mortis & piarum exequiarum regis regum domini nostri Iesu Christi cum fletu, & lamento, etiam vsque ad prostrationem in terram. Humilemus igitur corda, & corpora nostra ob reuerentiam suæ sanctissimæ passionis, ut nos exaltet in die visitationis.

Hi s igitur dubiis utcumque deductis & solutis, restat pro principali parte huius sermonis moueri aliqua dubia circa ipsam Christi passionem, reseruantes nihilominus principalem materiam ad diem Veneris sequentis.

PRIMUM igitur dubium est. Quis patitur? Responso. Ille qui iuxta testimoniū Gabrielis est filius altissimi. In quo patet tam Dei patris, quam ipsius maxima charitas ad genus humanum. Si enim ipse Deus pater acceptasset meritum aliquius uiri sancti, siue patriarchæ, siue prophetæ in satisfactione pro peccato Adæ, prout bene facere poterat, magna charitas fuisset. Maior autem apparuisset si aliquem Angelum de cælis incarnandum misisset in uterum uirginis, & qui morte ipsius Christi passus fuisset in cruce. Sed maxima eius charitas nobis innotuit, quòd quidē proprio filio suo non pepercit, sed pro nobis oibus tradidit illum, ut habetur Ro. 8. Quid diceretis si aliquis uestrum commisisset crimen læsæ maiestatis propter, quòd

Ser. Quadrag. G. Pep.

Y y

factum

factum adiudicatus esset morti, quod fortè audiens, & intel-
ligens vnicus regis filius misericordia motus præueniret di-
ctam executionem, & se offerret iudici pro reo, vt faceret de
eo quæcunq; vellet? Nonne talis ostenderet in effectu se ha-
bere maximam charitatem ad reum? Certè ita. Sic est au-
tem in proposito de Christo verò, & naturali Dei patris filio
in ordine ad nos. O quanta charitatis immensitas. O quanta
Christi pietas. O quàm admiranda rerum diuersitas, cum
rex gloriæ pro vilissimo vermiculo crucifigitur. Quis non
obstupescat? Quis non penè elinguis fiat? Quis vnquam au-
diuit talia? Vis ergo scire d. peccator quis pro te passus est?
profectò Dominus pro seruo, iustus pro iniusto, Rex pro mi-
nimo famulo, Deus pro homine, Creator pro creatura, Index
pro reo, Sapiens pro fatuo, Omnipotens pro infirmo, Deus
maiestatis pro creatura magnæ vilitatis. Et sic patet ad du-
bium primum.

S E C V N D V M dubium est. Quare Christus patitur? Res-
ponso. Ex parte sua nulla fuit causa patiendi præter ipsius
solam voluntatem. Ipse enim peccatum non fecerat, qui
peccatores saluare venerat. Vnde & Pilatus de eo tale dedit
testimonium in conspectu Iudæorum, cum ait. Ego nullam
causam inuenio in homine isto, supple. morte, aut pœna qua
licunq; dignam. Tota ergo causa suæ passionis sumpta est ex
parte nostra. Vnde August. 51. suarum meditationum. ca. 7.
Ad propositum loquens, dicit sic. Quid cõmisisti dulcissime
puer, vt sic iudicareris? Quid cõmisisti amantissime iuuenis,
vt adeo tractareris? Quod scelus tuum? Quæ noxa tua?
Quæ causa mortis? Quæ occasio tuæ damnationis? Certè
ego sum tui plaga doloris, tuæ culpa occisionis. Ego tuæ mor-
tis meritum, tuæ vindictæ flagitium. Ego tuæ passionis liuor,
tui cruciatus labor. O mirabilis censuræ conditio, & ineffa-
bilis mysteriis dispositio. Peccat iniquus, & punitur iustus.
Delinquit reus, & vapulatur innocens. Offendit impius, &
damnatur pius. Quod meretur malus, patitur bonus. Quod
perperat seruus, exoluit Dominus. Quod cõmittit homo, su-
stinet Deus. Hæc ille. Vnde tale, ac tantam Christi ad nos
charitatem, & pietatem admirans mater Ecclesia, sic eum
alloquitur, dicens. Quæ te vixit clementia, vt ferres nostra
crimina, crudelem mortem patiens, vt nos à morte tolleret.

Merito

Merito ergo quilibet nostrum sigillatim potest dicere eum
propheta, & peccatore David, illud. 2. Reg. vii. Ego sum, qui
peccauit. Ego sum, qui iniquè egi. Ille autem, scilicet, Chri-
stus Deus meus, & Dominus meus, qui ouis est, quid fecit?
Ecce ergo quomodo innocens, & expers omnis criminis mo-
rietur miserus hominis. Simus & meroris sui socij, quia nos
viget stimulus amoris, & compassionis. Cuncti ergo Maria
seruuli, cultores verè fidei, Iesum occisum colite, & cum Ma-
ria plangite. Hæc Auribellus, generalis prædicatorum in
hymno Beatæ virginis de deitate.

T E R T I V M dubium est. Quid Christus pro nobis pas-
sus est. Responso. Passus est pœnam omnibus alijs pœnis vi-
tæ præsentis incomparabilem, iuxta illud Thre. 1. O vos om-
nes, qui transitis per viam, attendite, & videre si est dolor, & c.
Vnde & B. Tho. 3. parte quæst. 46. art. 7. dicit, quòd inter om-
nes dolores vitæ præsentis, dolor passionis Christi fuit maxi-
mus, minimus tamen per comparisonem ad dolores, & cru-
ciatus alterius sæculi, videlicet, tam inferni, quàm purgatorij,
prout fortè dicitur in sequenti sermone. Item, idem Christus
passus est mortem vilissimam, vt potè latronum, & malefacto-
rum. Sic enim longe ante prophetarum fuerat. Sap. 2. Mor-
te turpissima condemnemus, & c. & Esa. 53. Nos reputauimus
eum quasi leprosum, percussum à Deo, & humiliatum.

I T E M in Pf. In persona Domini. Ego sum vermis, &
non homo, supple. in æstimatione Iudæorum, opprobrium
hominum, & c. Vsq; ibi. Quoniam tu es, qui extaxisti, & c.
Ecce igitur charissimi audistis, quid pro uobis passus sit Chri-
stus. Quid igitur condignum retribuemus illi pro omnibus,
quæ retribuit nobis? Certè. nihil condignum tanta charita-
te, tantisq; beneficijs habemus. Calicem tamen salutarijs acci-
pere nos conuenit, id est, ipsam Dominicam Passionem in me-
moria habere. Nam hæc retributio illi acceptissima est, &
gratissima. Quis si de operibus nostris quæstio fiat, profectò
velut nihil sunt in comparatione tanti beneficij. Vnde de-
uotus Bernar. in quodam serm. qui intitulatur de quadrupli-
ci debito, sic ait. O homo attende, quòd si collegeris omnes
amaritudines Domini tui, memoraberis quidem infaniliū
necessitatem, deinde laborum quos pertulit in prædicando,
fatigationum in discurrendo, tentationum in ieiunando,

Y y 2 vigi.

vigilarum in orando, lachrymarum in compatiendo, postremo periculorum in falsis fratibus, conuictorum, sputorum, colaphorum, subsannationum, exprobatum, clauorum, horumque similibus, quae pro nostra salute annis 33. operatus est super terram, & pro tot, & tantis beneficiis donaueris illi quicquid es, & quicquid esse potes, nonne talis retributio est, sicut stella ad solem, gutta ad fluuium, lapis ad montem, granum ad acertum? Quis ergo amplius grunniet, dicens, Nimum laboro, nimum vigilo, nimum sustineo, cum millesimae, immo nec parti nimiae tantorum debitorum valeat respondere, & satisfacere? Haec ille.

QUARTVM dubium est. Quomodo passus est Christus? Respondeo. Passus est patientissimè, voluntariè, pauperissimè. De primo Esa. 50. Faciem meam non auerti ab increpantibus, & conspuentibus in me. Ecce patientia eius in facto. De patientia verò eius in verbo scribitur Esa. 53. Sicut ovis ad occisionem ducetur, & quasi agnus coram tondente se obtumescet, & non aperiet os suum. Item Hier. 11. Ego quasi agnus mansuetus, qui ducitur ad victimam. Et similiter. 1. Pet. 2. Cum malediceretur, non maledicebat, & cum pateretur, non comminabatur. Sic & nos exemplo illius debemus esse patientes in facto, & verbo. Practica, &c. De secundo Esa. 53. Oblatus est, quia ipse voluit. Et 1. Pet. 2. dicitur, quod tradebat semetipsum iudicanti se inultè. Item in signum huius, appropinquante hora passionis, appropinquare voluit loco passionis, sicut patet per mysterium Dominicæ præteritæ. Sic & nos illius exemplo debemus voluntariè pati, & poenam ferre in præsentem, ne inuiti toleremus eam in futuro. De tertio loquuntur Euangelistæ, dicentes, quod milites postquam crucifixerunt eum, diuiserunt vestimenta sua in quatuor partes præter tunicam inconsutilem, quam non diuiserunt, sed sortem super eam miserunt. Item paupertas eius aliunde declaratur, in hoc scilicet, quod in alieno nonumentum positum fuit dignissimum eius corpus. Sic & nos patienter ferre debemus, & paupertas nos affigari. Et signanter nos religiosi debemus pauperes viuere, & pauperes mori, considerantes, quod Beatus Gregorius fecit monachum proprietarium in sterquilinis sepeliri.

QVIN.

QVINVM dubium est, à quibus passus est Christus? Respondeo. Ab affinis, & ingratis. Primò quidem ab affinis, quia à Iudæis, qui erant de gente sua, & à quibus descendere voluit. Hebr. 2. Nusquam Angelos apprehendit, sed semen Abraham apprehendit. Iudæi autem ab Abraham descendunt. Vnde de hoc gloriâtes dicebant Christo. Ioh. 8. Semen Abraham sumus. Sic etiam hodie Christus plus patitur ab affinis, quàm ab extraneis, idest, à clericis, & religiosis malis, quàm à laicis, ita, ut dicat Bernardus in conuersione Beati Pauli serm. 1. quod illi sunt in persecutione Christi primi, qui videntur regere populum suum, & in Ecclesia tenere principatum. Vnde de talibus uidetur conqueri Christus in Psal. dicens. Amici mei, & proximi mei aduersum me appropinquauerunt, & steterunt. Secundò, Christus passus est ab ingratis. Ipse enim olim gentem Iudaicam dilexerat, protexerat, & honorauerat præ cæteris nationibus. Primò, quidem illam dilexerat tradendo illi præcepta sua per manus Moysi in tabulis lapideis. Exod. 32. Psalm. Annunciat uerbum suum Iacob, & iudicia sua Israel. Non fecit taliter omni nationi, & iudicia sua non manifestauit eis, sup. taliter qualiter Iudæis, Secundò verò protexerat eos ab aduersarijs, & nociuis, utpote à Pharaone, ne extinguerentur. A mari rubro ne submergerentur. A serpentibus in deserto ne inficerentur. Insuper protexerat eos à fame, & siti mittendo eis manus de caelo, & aqua de saxo durissimo. Similiter protexerat eos contra insurgentes hostes, & reges plures uolentes eos totaliter delere de terra, & ingressum eorum in terram promissionis impedire laborantes. Tertio autem honorauerat eos præ cæteris nationibus, & signanter ex eis nascendo, cum ipsis conuersando, apud eos prædicando, & miracula faciendo, utpote cæcos illuminando, paralyticos curando, dæmoniacos liberando, mortuos suscitando, infirmos curando, panes multiplicando, & penè infinita similia operando. Et breuiter iterum illam gentem dilexit, protexit, atque honorauit, cum respondit mulieri Chananae petenti filiam suam per eum à dæmonio liberari, quod non erat missus, nisi ad oues, quæ perierat domus Israel. Matth. 15. Et tamen non obstantibus tot & tantis beneficiis populo Iudæorum per ipsum collatis, dicti Iudæi tanquam ingratisissimi eum usque ad mortem persecuti sunt.

Y y 3 Nec

Nec satiata fuit ipsorum aduersus eum inuidia, quousque uiderunt eum cruci affixum, & morte turpissima condemnatum. Hæc ergo duo, scilicet, affinitas, & ingratitude occidentium Christum aggrauabat dolorum mortis suæ. Practica, quomodo etiam hodie ipse Christus quodammodo patitur ab ingratis; & quibus plura forte contulit beneficia. Vnde Ecc. 29. scribitur. Pascet, & potabit ingratos, & adhuc audiet ramara ab eis. Et nota, quod tales ingrati Christiani sunt deterioris conditionis, quam canes. Nam secundum Ambr. in hexameron. lib. 6. cap. 4. canibus quadam naturam insitum est referre gratias benefactori, & sollicitas excubias pro dominorum suorum salute prætere. Item dicit, quod tam tenaces & memores sunt benefactorum suorum, atque beneficiorum ut in latrones pro domino suo prosilire sint parati; atque propis mori sint contenti. Sæpe etiam comperti sunt in necatorum dominorum suorum insurrexisse, sicut ibidem refert idem Ambr. de quodam ciue ciuitatis Antiochenæ. Sed profecto multi Christiani longè sunt ab hac gratitudine bonorum eorum, quinimmo videntur potius imitari naturam canis rabi di, qui potius insilit in magistrum suum, & benefactorem, quam in extraneum. Practica, &c.

S E X T V M, & vltimam dubium est. Quid, & vbi passus est Christus? Duo hic queruntur, & ideo duplex solutio requiritur. Ad primum ergo respondetur, quod Christus passus est tempore generalis corruptionis, illo scilicet, tempore quo amplius quam antea errores; & peccata inundauerunt super terram, ita ut aperte viderentur rediisse illa infelicissima tempora de quibus Genes. 6. legitur, quod omnis caro corruerat uiam suam super terram, unde, & Apost. Ro. 5. dicit, quod vbi abundauit delictum, abundauit, & gratia. Nota, quod dicit abundasse delictum. Nota quomodo totus ferè mundus circa tempus aduentus filij Dei infestus erat idolatria. Tunc etiam tot, & tam horrenda flagitia ubique regnabant, ut omnem sensum, & intellectum etiam angelicum transcenderet. Et quamuis in illo pugilo terræ, in quo Iudæi morabantur (qui terra promissionis dicebatur) aliqua Dei notitia tunc tunc adhuc urgeret, nihilominus etiam ipsi Iudæi, paucissimis exceptis, grauissimis, & penè infinitis sceleribus inuoluti erant, adeo ut benedictum Dei filium per Prophetas suos

lis promissum, etiam uerbis, & miraculis sufficientissimè probatum, tradidit morti crudelissimæ atque turpissimæ. Ecce quomodo Christus passus est tempore generalis corruptionis. Item passus est tempore celebratis paschalis, quando quidem veniebant, & continebant in Hierusalem adoratori dominum populi ex omni natione, quæ sub cælo est, hoc est Iudæi, qui dispersi erant per diuersas nationes Gentium. uoluerunt autem singulariùs Christum mori illo tpe, & festo imp. Iudæi, ut scilicet peregrini, qui illuc uenerant, reuertentes in terram suam referrent alij, quæ uiderat, ad maiorem ipsius Christi confusionem. Sed in hoc fraudati sunt à desiderio suo, atque defecerunt scrutantes scrutinio, in hoc, scilicet, quod dicti peregrini redeuntes ad propria, ceperunt cunctis narrare mirabilia signa diuinitatis Christi, qui uiderant in ipsius passione, ut potè quia tunc terra tremuit, Sole eclypatus est, petra scissæ, uelum templi diuisum in duas partes, & multa monumenta aperta, &c. Quibus auditis, multi ceperunt credere in Christum, saltem dispositi, tunc autem perfectè, & completè quando audierunt Apostolos per uniuersum orbem dispersos prædicantes, & prædicta confirmanes. Ecce quando passus est Christus.

Ad secundum quando, scilicet queritur ubi passus est Christus? Rñdeo, In Hierusalem, siue in monte Caluariæ, qui adiacet dictæ ciuitati. Voluit autè ibi potius pati, quàm alibi propter multa. Primò quidem pro loci situationem. Est, n. Hierusalem quasi centrum, & umbilicus terræ habitabilis. Ut ergo ipse Christus opere ostenderet se pro omnium hominum salute pati, illuc mori uoluit. Secundò pro loci deputatione. In Hierusalem, n. erat locus sacrificij, quia in templo sacrificium deo offerri consueuerat. Cum ergo hominū sacrificia legis ueteris essent præfiguratiua mortis, & passionis Christi, qui fuit summum, & uel perpetuum sacrificium, consequs est dicere, quod illic pati, & Deo patri offerri debuit. Et has duas rationes tangit B. Th. 3. par. q. 46. art. 10. in sol. ad primum. Tertiò propter loci dignitatem. Hierusalem. n. olim erat ciuitatis regalis, & Sacerdotalis. Illuc. n. residere solebant Reges, & Pontifices, siue sacerdotes. Cum ergo Christus fuerit rex regum, in super & Pontifex futurorum bonorum, atque sacerdos in æternū secundum ordinem Melchisedech, restat, quod conuenienter ubi

Feria quarta

passus fuerit. Quartò propter prophetiã implendam. De hoc enim longè ante prophetauerat Psal. dicens: Deus autem, f. Christus Rex noster, Apo. 16. Rex regum, & dominus dominantium, ante secula, sup. existens, quia in principio erat verbum, operatus est salutem humani generis in medio terre, id est, in Hierusalem,

MORALITER, sicut Christus passus est corporaliter in Hierusalem, ita, & nos spiritualiter. Pro quo notandum, qd Hierusalem, quæ interpretatur uisio pacis, designat animã fidelem, uidentem quidem Deum per fidem, & intus pacem cum Deo habentem. Tunc ergo spiritualiter patimur in Hierusalem, quando aduersa sustinemus patienter, fidem, & gratiam Dei, & intra nos habentes. Sic. n. operamur nostram salutem per uitæ meritum, & tandem peruenimus ad illam celestem Hierusalem, in qua Deus clarè uideretur, & pax perpetua possideretur. Quam nobis concedat, &c.

FERIA QUARTA POST DOMIN. in Ramis Palmarum.

PROPINQUABAT dies festus azimorum, quæ dicitur Pascha. Luc. 22.

PRIMA INTRODUCTIO.

LEX Imperialis. ff. pro socio. l. verum. §. si societas. allegans Iuriscons. Vlpianum dicit, qd socio mortuo soluitur societas. Casus est talis. Sortes & Plato boni & fideles sibi inuicem amici accipiunt onus alicuius, receptæ, siue cõitatis. siue Principis, aut alicuius abbatie, uel hmoi; & hoc ad firmam, & sub certo tributo atq; ad certos annos. Post hmoi aut contractũ Sortes viã uniuersæ carnis ingreditur, reliquens filios, & filias. Vnus ergo filiorum eius, fortè senior, videns magnũ dependere lucrum ex tali firma, & forte intellexit à patre in extremis cõstituito vult succedere loco patris sui defuncti in tali firma, siue recepta. Plato autè contradicit, uolens esse solus in hmoi recepta, ex quo locus eius mortem obiit, ut sit totum lucrũ ad eum perueniat. Si igitur hæc controuerfia uentiletur in iudicio coram iusto perito, quid respondebit talis iudex? Certè sententia tibi pro Platone conformiter ad legem prædictam, quæ dicit,

Post Dom. in ramis Pal. 357

ait, quod socio mortuo soluitur societas, & hoc intellige quando tales tantum personas suas obliga uerant.

MORALITER Ista lex potest tripliciter exponi.

PRIMò quidem de mundanis hominibus, seu de amicis huius mundi. Tales enim videntur inter se contrahere magnam societatem, & amicitiam, quandiu res secundæ, & prosperæ se habent. Nam qui abundant in seculo, & obtinent diuitias, uallantur multitudine parentũ, & amicorum, & qui interdum illis non attinent, nisi de Adam, & Eua, faciunt, & reclamant se consanguineos, & affines eorum. Vnde Seneca de remedis fortuitorum. Multi, inquit, aliquem comitantur, ut mel muscæ, cadavera lupi, frumenta formicæ. Prædã sequitur turba ista, non hoĩum, hinc Ouid. lib. de tristibus. Donec eris felix multos. numerabis amicos, ubi uero rota fortunæ se uoluit in oppositã partẽ, ita ut qui plus abundabat, ad egestatem deueniat, tunc solus relinquitur pp quod meritò dicere potest cum Pl. Qui iuxta me erãt, st. tẽpore prosperitatis, de se ipse steterunt occurrente aduersitate. Et hoc est qd subdit idem Ouid. ubi supra, dicens. Tempora si fuerint nubila, solus eris. Ecce quò soluitur de. facili societas. & amicitia hominum mundanorum, & amicorum huius mundi, ita ut dicat Boetius de consolatione lib. 3. pro se. 5. qd quem felicitas amicum fecit infortunium faciet inimicum, Vnde Seneca. ad Lucillum epistola. 7. Qui inquit, utilitatis causa assumptus est in amicum, tandiu placebit, quandiu utilis erit. Hac re florentes, id est prosperantes, amicorum turba circumfedit. Circa uersos autem solitudo erit, & inde amici fugiunt, unde probantur. Hæc ille. De hoc historiam habemus in illo sanctissimo Iob, qui tempore prosperitatis circumdabatur undique amici eius. At uero postquã fortuna sibi aduersari cœpit, tres amici eius, uidelicet, Eliphaz, Baldach, & Sophar à longè eũ conspexerũt, nec ipsum recognouerunt, id est, fortè recognoscere noluerunt. Iob. 2. Similiter Dauid tempore prosperitatis uallatus undique erat amicis, & stipatus militum multitudine. Sed ex quo fortuna uertit sibi dorsum, ita ut Absalon filius eius laboraret eum de regno pellere, multi militum relicto, nequissimo filio adhaeserunt, ut patet 2. Reg. 15. Omnes ergo tales sunt amici mensæ, qui non permanẽti iude ne cessitatus, ut habetur Eccles. 6.

SECUNDò

Sic vnde dicitur prædicta lex potest exponi de illis, qui sicut præcedentes videntur gerere magnam amicitiam ad quosdam, ita, ut plerumque plus in ipsis, & de ipsis confidant, quam in consanguineis, & consobrinis, adeo quod cum sentiant se infirmari ad mortem, committant illis bona sua distribuenda in pios usus pro animarum suarum remedio, eligantque eos executores testamentorum suorum. Sed socio mortuo soluitur de facili, & frequenter huiusmodi societas, id est, amicitia, & charitas, promissio, & fidelitas. Vnde de talibus potest intelligi illud Ps. Dilixerunt eum, scilicet, amicum defunctum, dum supple, adhuc viveret, in ore suo, id est, exterius, & verbo, & lingua sua mentiri sunt ei, sup. multa promittentes, quæ minime implere intendebant. Propter quod subditur. Cor autem eorum non erat rectum cum eo, scilicet, amico defuncto, nec fideles habiti sunt in testamento eius, cuius, supple, executionem susceperant, quia dictum testamentum, aut non impleverunt, aut si impleverunt, non tamen cito, nec fortè integrè. Et ideo bene nos admonet Psal. dicens. Nolite confidere in filiis hominum, in quibus non est salus.

TERTIO prædicta lex potest magis ad propositum exponi de Christo, & eius discipulis. Ipse enim ex immensa humilitate sua conuersatus est inter eos quasi inter socios, videlicet, bibendo, & comedendo, loquendo, & conferendo, pedes eorum in cœna lauando, & huiusmodi. Sed his non obstantibus, ipso mortuo soluta est societas. Quinimo, dicta societas tunc primo soluta est, quando quidem ipso in horto capto omnes fugerunt eo relicto. Tunc enim fugit Petrus, cum tamen prius promississet illi fidelem societatem, dicens. Et si oportuerit me mori tecum non, &c. Matth. 26. Similiter tunc eum reliquit Thomas, cum tamen prius dixisset. Eamus, & nos, & moriamur cum illo. Iohan. 11. Item tunc fugit Iohannes, qui tamen in cœna in signum magnæ charitatis, & fidelitatis recubuerat super pectus eius, & cui soli proditorem reuelauerat. Iohan. 21. Item tunc fugit Philippus, qui dixerat prius Christo, Domine ostende nobis patrem, & sufficit nobis, Iohan. 14. Similiter, & ceteri fugerunt non tam corpore, quam spiritu, & corde, utinam in præsentis euangelio, in quo legitur passio Domini secundum Lucam.

SECUNDA INTRODUCTIO.

VERE languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit. [Esa. 53.] Scribitur extra de solutionibus: cap. Odoardus. quod debitor excommunicatus debet absolui si non potest tunc solvere, præstita tamen cautione, quod soluet cum poterit. Casus est talis. Aliquis mercator Ebroyc. conuenit cum quodam alio mercatore Rothomagensi de aliqua mercantia sub certo precio soluendo ad præfixum tempus. Expirat tempus, nec debitor soluit. Quo viso creditor compellit eum per censuras Ecclesiæ ad soluendum. Ille autem allegat suam impossibilitatem. Quid iuris in hoc facto? Nonne excommunicatio currit contra talem? ita, ut etiam adueniente sacro die Paschæ debeat priuari beneficio absolutio- nis, perceptione sacramenti altaris? Certè ad hunc casum sufficientes responder Greg IX. in prædicta decr. dicens, quod talis debitor debet absolui si non potest pro tunc solvere, præstita tamen cautione, quod soluet cum poterit.

MORALITER. Quilibet existens in peccato mortali est excommunicatus apud Deum, ut patet 24 q. 3. certè. Et istud intellige quo ad Ecclesiam triumphantem. Nam sicut excommunicatus in foro exteriori est separatus à consortio Christi fidelium, ita etiam quilibet existens in mortali peccato est separatus secundum præsentem iustitiam à consortio beatorum, & ab ingressu Ecclesiæ triumphantis. Quale igitur remedium? Nunquid talis necessario damnabitur? Nunquid possibile est cum saluum fieri? Certè ita, dummodo præstet cautionem, quod soluet cum poterit, id est, dummodo proponat satisfacere tempore opportuno, dolendo tamen de contractu inito cum diabolo, & de hoc tempore debito confitendo. Et hoc est præstare cautionem, id est, se obligare ad faciendum debitum suum. Vel peccatorem præstare cautionem est rogare sanctos Dei amicos, ut pro eo intercedant apud dominum, quasi causam ipsius gerentes. Et ad hunc sensum potest intelligi illud Job. 5. Ad aliquem sanctorum conuerrere.

ALITER possumus exponere prædictam decretalem de primo parente, qui per culpam suam erat excommunicatus, vna cum tota posteritate sua. Vnde et erat priuatus ingressu Ecclesiæ triumphantis. Nec certè poterat per se satisfacere. Propter quod præstitit cautionem, siue respondentem, scilicet, Christum,

qui soluit debitum pro toto humano genere. Et hoc est, quod ait Psal. Mutuabitur peccator, & non soluet, iustus autem mi sererbitur, scilicet, Christus, & retribuet. Item alibi. Dominus retribuetur pro me, s. soluendo pretium redemptionis animæ meæ moriendo in cruce. Ecce igitur charissimi, quantum nobis profuit mors, & passio Christi. Quod considerans sapiens, Eccl. 19. quasi in spiritu prophetico loquens ait populo Christiano. Gratiā fidei in floribus, scilicet, Christi, ne obliuiscaris, dedit enim pro te animam suam. Et hoc est, quod Esaias in præsentī epistola prophetat, dicens. Verè languores nostros ipse tulit, & dolores, &c.

Sed quia dicta passio particulariter tractanda est feria sexta sequenti, ideo illam pro præsentī pertransentes, in hoc sermone tantum de duobus principaliter tractabimus.

Primò quidem de mysterio tenebrarum.

Secundò verò de dolore Christi patientis.

Primò igitur videndum est de mysterio officij tenebrarum, quæ de istis diebus ter solent decantari in Ecclesia. Et ideo pro elucidatione dicti mysterij mouenda sunt aliqua dubia.

Primū igitur dubium est. Quare istis tribus diebus decantantur tenebræ per vniuersalem ecclesiam. Ad quod respondetur, quod propter honorem, & reuerentiam pretiosissimæ mortis Christi, qui tribus diebus (tamen per synedochē) iacuit in sepulchro, spatio, scilicet, quadraginta horarum, secundum August. In huiusmodi ergo tenebris quodammodo celebramus exequias Saluatoris nostri Christi, præuenientes tamen diem mortis suæ per unam diem, videlicet, per feriam quintam. Nam tenebræ, quæ cantantur circa vesperam feriæ quartæ, pertinent ad dictam feriam quintam. Da exemplum de matutinis, quæ in præcipuis festiuitatibus in æstate solent serò decantari, quæ tamen pertinent ad solennitatem diei sequentis. Præuenimus ergo diem mortis Christi per vnam diem, propter reuerentiam suæ iocundissimæ resurrectionis, in qua non est lugendum, sed potius in domino exultandum. Quæ etsi, celebraretur tertio die à morte ipsius Christi, nihilominus eam quodammodo præuenimus in Vesperis, quæ sub die sabbati celebrantur cum lætitia. Debemus ergo cum matre nostra Ecclesia lugere istis

istis tribus diebus mortem Domini nostri Iesu Christi. Ad quod etiam faciendum nos hortantur bruta suo modo. Dicit enim Plinius in naturali historia lib. 8. cap. 42. quod intulatur de natura equorum, quod equi amissos lugent dominos suos, lachrymasque interdum eorum desiderio fundunt. Vnde ibi refert de equo regis Nichomedis, qui interfecto sessore suo rege in prælio, inedia uitam finiuit. Vidi etiam Parisiis equum Caroli VIII. Francorum Regis, supra quem ascendere consueuerat, cum præliandum erat, sequentem cadaver dicti Regis, cum deferretur de Ambasia ad ædem diui Dionisij, ubi sunt sepulchra Regum Francia. Qui quidem equus induebatur lamentabili panno, tantoque dolore repletus uidebatur, ut plerisque suo gestu, & gressu ad fletum pronocaret. Dicit etiam idem Plinius in naturali historia lib. 3. cap. 40. quod canes solent naturaliter desere mortem dominorum suorum. Et ibi adducit exemplum de cane Iasonis Lycij, qui magistro suo interempto uoluit cibum capere, sed dolore, & inedia interiit. Refert similiter dominus Antonius Florentinus in chronica sua parte tertia, titulo uigesimo tertio, capite septimo. §. 1. Quod cum Beatus Thomas de Aquino diem clausisset extremum, apud monasterium Fossæ nouæ Cisterciens. ordinis, & celebrarentur eius exequiæ, multus enim insederat, fracto funiculo, quo ligatus erat in stabulo, uenit ante feretrum, & continuo mortuus cecidit. Mirum est ergo, & ualde reprehensibile, quod bruta lugeant suo modo mortem dominorum suorum ac magistrorum, & Christianis, istis deuotis, & piis diebus non desceant cum matre sua Ecclesia mortem Christi Saluatoris, maxime cum illa suo modo fleuerunt creaturæ insensibiles, ut potè, sol radios suos retrahendo, & quasi nigro se induendo in signum luctus. Item terra tremendo, & huiusmodi. Item ualde reprehensibile est, quod ferè omnes desceant mortes parentum suorum, & amicorū, & non desceant mortem sui patri cœlestis. O pauperes Christiani estis uos diuiores Aegyptiis, qui fleuerunt mortem Iacob 70. diebus? Gen. ult. Aut similiter filiis Israel, qui fleuerunt mortem Aaron 20. diebus. Num. 20. Item mortem Moyfi 30. diebus? Deut. 34. Vel etiam Machabeis, qui fleuerunt mortem Iudæ Machabæi fletu magno, & diebus multis, ut patet 1. Mach. 9. Videte

Videte quantum præcellat in dignitate piissimus Christus prædictos viros, super quorum morte tantum lamentum ductum est. Videte quantam vtilitatem vobis morte sua attulit. Animaduertite, quod estis causa suæ mortis, quia propter vos redimendo solum passus est. Nunquid ergo merito debemus omnes lamentum grauissimum assumere? Ploramus igitur charissimi, coram domino, qui fecit nos, & refecit, quia ipse est dominus Deus noster. Ad quod etiam faciendum nos admonet scriptura, Eccle. 22. dicens, Super mortuum, supple, Christus plora, defecit enim lux eius, id est, vita corporalis, & humana ipsius.

S E C V N D V M dubium est. Quid significant lamentationes, quæ tam pie, & deuotè decantari solent à pueris in tribus primis lectionibus per singulas tenebras huius hebdomadæ? Respondeo, significant triplicem planctum, & compassionem, videlicet, super desolatione ciuitatis Hierusalem, Super afflictione peccatricis animæ. Et super tribulatione militantis ecclesiæ. Primus sensus est literalis. Secundus moralis. Tertius allegorialis.

P R I M O igitur literalis in prædictis lectionibus, quæ sumptæ sunt ex threnis Hieremiæ prophete, reducit ad memoriam planctus grauis, quem faciebat ipse Hieremias super desolatione, & depopulatione ciuitatis Hierusalem, quam passa est sub rege Babylonis tempore ipsius Hieremiæ. Similiter lamentabatur illam desolationem, & captiuitatem, quam passura erat ipsa Hierusalem, post passionem domini per Titum, & Vespasianum, & hoc in vindictam, & ultionem mortis Christi, quæ omnia præuidebat in spiritu prophetico ipse Hieremias. Specialiter autem lamentabatur super malis, quæ tempore suo iam videbat accidisse dictæ ciuitati, quæ fuerunt Desertio, Spoliatio, Captiuitas.

P R I M O igitur lamentabatur desertionem ciuitatis Hierusalem. Cum enim considerabat gloriam præcedentem ipsius ciuitatis, utpotè quàm populosa olim fuisset, quàm diues, quàm appreciata, & æstimata etiam ab exteris nationibus, tunc autè temporis erat deserta, & quasi absque habitatoribus, item multipliciter depredata, & nullius æstimationis habita, sed potius in opprobrium in oculis omnium habita, lamentabatur ipse Hieremias, dicens. Quomodo sedet sola ciuitas

plena populo, facta est quasi vidua domina gentium? Thre. 1. Quasi diceret, Heu domine Deus, quomodo Hierusalè olim populosa ciuitas, & inter hostes gloriosa, videlicet, tempore Dauid, & Salomonis, nunc sedet despecta, & contemptui habita ab omnibus, atque inter hostes humiliata, & ignominia plena, cum tamen prius esset domina gentium, quas scilicet, ante subiugauerat sibi, & in parte subuerterat. Sed quid est, quod Hieremias vocat eam quasi viduam? Respondeo, quia destituta erat auxilio Dei, & sanctorum Angelorum. Vel quia tunc temporis destituta erat Regibus, desolata siue orbata Sacerdotibus, templo prophanata, & vasorum gloria annihilata. Nam ut legitur 4. Reg. 25. & similiter Hierem. 39. Nabuzardan princeps exercitus Nabuchodonosor Regis Babylonis venit cum magno exercitu in Hierusalem, & fecit ibi infinita mala. Nam domum dominis combussit igni, similiter domum regis, ac ceteras insignes domos dictæ ciuitatis. Insuper destruxit muros illius. Præterea omnes viros habiles, potentes, atque diuites quos in ea repetit transtulit in Babyloniam ad regem Nabuchodonosor. Nec in ea reliquit nisi pauperes vinitores, & agricolas. Ecce primum propter quod lamentabatur Hieremias super Hierusalem.

S E C V N D O lamentabatur eius spoliatio. Nam dictus Nabuzardan, ut legitur, ubi supra, spoliavit templum vasis suis, tam aureis, quam argenteis, & cupreis. Et breuiter abstulit quicquid preciosi erat tam in templo, quam in ciuitate, ac populo, & totum transtulit in Babylonem ad magistrum suum regem Nabuchodonosor. Hanc itaque spoliationem lamentabatur Hieremias, di. Manum suam misit hostis, super ciuitatis Hierusalem Nabuzardan ad omnia desiderabilia eius.

T E R T I O lamentabatur eiusdem ciuitatis captiuitationem, & subiugationem, dicens. Princeps provinciarum facta est sub tributo. Et est sensus. Hierusalem, quæ olim provinciæ aliis principabatur, & quasi tributarias sibi fecerat, præsertim tempore prædictorum regum, videlicet, Dauid, & Salomonis, tandem facta est sub tributo, id est, tributaria regi Babylonis. Et ideo propter prædictam captiuitatem ipsa Hierusalem quo ad habitatores illius plorans plorauit in nocte, id est, in tempore prædictæ tribulationis, & lacrimæ eius in maxillis eius. Non ergo fictè, sed veraciter plorauit. Et quod

accreuit

creuit doloribus eius, non est qui consoletur eam ex omnibus charis eius. Quinimmo omnes amici eius, id est, qui simulant esse amici eius spreuerunt eam, & q̄ deterius est facti sunt ei inimici. Nam secundum magistrum Nicolaū de Lyra, populi prius iudæis confederati, vt Aegyptij, & Sirij eos reliquerunt in necessitate sua maxima, & quod deterius erat, fauerunt, & se coniunxerunt Caldæis aduersarijs gentis iudæorum. Pater ergo triplex ratio lamentationis Hieremix prophete. Et hoc importat hoc nomen Threni in plurali numero, quod idem valet latinè sic lamentationes.

S E C V N D O moraliter lamentationes, quæ continentur in prædictis lectionibus tenebrarum, possunt transferri ad peccatricem animam, quæ reuera lamentanda est propter tria prædicta spiritualiter intellecta, propter, quæ literaliter lamentabatur Hieremias ciuitatem Hierusalem.

P R I M O igitur lamentanda est peccatrix anima propter illius desertionem. Nam sicut Hierusalem deserta est materialiter, vt dictum est, ita, & peccatrix anima deseritur à Deo, à tota curia cœlesti, & quodammodo ab ecclesia militante. Sicut enim iustus particeps est omnium timentium dominū, ita, & peccator priuatur tali participatione. In cuius figuram legitur Dan. 13, quod Susanna volēs se lauati in horto emisit puellas à se, & sola ibi mansit præter duos senes absconditos, per quos intelliguntur dæmones, qui in occultis insidiantur peccatrici animæ Eccle. 4. Væ soli, quia si ceciderit, non habet subleuantem.

S E C V N D O est lamentanda propter illius spoliationem. Nam cum primum peccat, manum suam mittit hostis ille antiquus ad omnia desiderabilia eius. Aufert enim ab ea omnia præcedentia merita, similiter gratiam, charitatem, ac cæteras virtutes. Similiter aufert ab ea ius quod prius habebat ad regnum cœlestē. Ita sunt omnia desiderabilia animæ rationalis, quæ tollit ab ea diabolus. Et ideo benè scriptū est, Eccl. 9. Qui offenderit in uno, multa bona perdet.

T E R T I O lamentanda est propter illius captiuitatem, & subiugationem. Cum enim tempore quo fuit in gratia esset libera, peccando facta est captiua diaboli, iuxta illud 2. Pet. 2. A quo quis superatus est, eius seruus est. Item facta est captiua peccati. Io. 18. Qui facit peccatū, seruus est peccati. Et

Et quanto diutius manet in peccato, tanto fortius captiuatur, & subiugatur ab eo, ita, vt postmodum valdè difficile illi sit resiliere ab eo. Ecce quomodo princeps prouinciatū, id est, anima rationalis, quæ merito deberet principari prouincijs, id est, demonibus, efficitur illis tributaria per culpam. Patent ergo tria propter quæ à iustis, & bonis lamentanda est ex cōpatione peccatrix anima, & ad penitentiam inuitanda, dicendo cum matre Ecclesia. Hierusalem, Hierusalem, id est: O peccatrix anima, ò peccatrix anima conuertere ad dominum Deum tuum. Vnde Threni dicuntur à Threnato monte, vbi lamenta animarum, quæ ibi puniuntur, sæpe audiri dicuntur, vt habetur in Rationali diuinorum officiorum, vel dicuntur Threni, eò quod semper tres uersus sequuntur post quamlibet literam alphabeti Hebraici. Quod quidem alphabetum per totum ordinem inseritur, & ponitur in dictis lamentationis descriptibus ab ipso Hieremia. Nam Aleph. apud eos est simplex elementum, quod apud nos dicitur a. Et beth b. Et Gymel c. Et Dalerh d. & sic de alijs literis alphabeticis. Vel fortè translators apposuerunt dictas literas hebræas in capite cuiuslibet primi uersus inter tres, ad denotandum secundum Hieronymum in proemio super libros Regum, quod uersus, quibus dictæ literæ anteponuntur in dictis lamentationibus, incipiunt in hebræo ab eisdem literis. Falluntur ergo simplices, & minus docti viri, qui æstimant Aleph, Beth, & huiusmodi esse dictiones hebræas, & significatiuas, cum tamen sint tantum simplicia elementa, seu literæ, vt dictum est.

T E R T I O allegoricè prædictas lamentationes ciuitatis Hierusalem possumus transferre ad lamentationes Ecclesiæ militantis, quæ à suis filiis, id est, deuotis catholicis est lamentanda propter tria prædicta.

P R I M O quidem propter desertionem. Est enim hodie pia mater ecclesia militans multum deserta, utpotè paucos admodum habens habitatores. Paucos quidem merito, quāuis multos, & penè infinitos nomine. vnde in decretis. d. 40. multi dicitur, q̄ multi sunt sacerdotes, & pauci sunt sacerdotes. Multi in noīe, & pauci in opere. idem dic de religiosis. Itē de prælatis. Similiter de iudicib. & aduocatis, de mercatorib. & cæteris statibus. Propterea de hac Hierusalem possumus Ser. Quadrag. G. Pep. Zz dicere

dicere illud Eccl. 19. Ciuitas parua, & pauci in ea viri, Adde, & pauca in ea mulieres, supple. bonæ. Hanc itaq; desertionē Ecclesiæ Chrtisti præuidens in spiritu prophético Hieremias, dicebat cum lamento. Heu quomodo sedet sola ciuitas plena populo, idest, quomodo imminuta est Ecclesia in veris Christianis, deuotis clericis, sinceris religiosis, & huiusmodi, quibus olim plena erat, & abundabat. Sequitur. Facta est, quasi vidua domina gentium. Nam Ecclesia moderna, quæ hic dicitur domina gentium, eò q̄ primitus de gentibus ad fidem conuersis congregata sit, hodie quasi vbique, & fermè in omni statu uideretur uidua, & hoc propter absentiam sponzorū suorum, idest, prælatorum, qui raro faciunt realem, & personalem residentiam in Ecclesiis sibi commissis. Sicut pro dolor videre est de multis Episcopis, & Abbatibus, Curatis, & Prioribus. Nam multi talium potius eligunt habitare in curiis principum, aut in magnis ciuitatibus, siue in locis electis, & exquisitis, quàm cum ouibus suis. Cum tamen dicatur Luc. 2. quòd angelus Domini inuenit pastores custodientes uigilias noctis supra gregem suum.

S E C U N D O propter ipsius captiuitatem, & mirabilem subiugationem. Nam cum ipsa Ecclesia deberet esse princeps prouinciarum, & imperare regibus atque principibus, efficitur hodie eis quodammodo subiecta, & tributaria. Sicut patet de principibus, qui uolunt ponere in Ecclesia Christi ad nuntium prælatos, utpotè Episcopos, & Abbates, & similes, & h.c. contra communem dispositionem iuris. Quo fit, ut uideamus plerosq; prælatos absque literis, & magis aptos ad militiam sæcularem, quàm ad dignitatem pastoraalem. Narratur de Ludouico XI. Francorum Rege, q̄ cum interrogasset Episcopum Carnotensem uirum animum, & literis probatum, cur moderni Episcopi non facerent miracula, sicut prædecesores sui, fertur illi respondisse, Christianissime Rex quãdiu Spiritus Sanctus posuit Episcopos in Ecclesia, tunc illi miracula fecerunt, eò quòd non nisi idoneos ad hoc eligebat. Vos autem, & uobis similes nunc ponitis Episcopos, quos iudicatis idoneos, qui tamen coram Deo omnino inutiles sunt Ecclesiæ, ideo miracula non faciunt. Quo audito, rex laudauit responsum eius. Insuper principes, & officiales sæculares uolunt hodie facere principem

per prouinciarum, idest, Ecclesiam tributariam, utpotè extorquendo decimas à clericis. Item gabellas, & huiusmodi tributa. Cum tamen dicatur. C. de Sacros. Eccl. l. placet. quòd Ecclesiæ sunt immunes à tributis, & vectigalibus, nisi fortè ad refectionem pontium, aut viarum communium, ut dicit Lad. instructiones, ubi supra.

T E R T I O dictæ ciuitatis Ecclesiæ militantis est lamentanda propter illius spoliationem. Hodie enim armigeti, & uiles personæ ingrediuntur Præbyteria, Abbatis, Prioratus, & similia loca, uolenter rapientes, & prodige dissipantes substantiam, & vitam ministrorum Ecclesiæ. Idem etiam iudicium est de illis militibus, siue officariis regis, qui uolenter iterum ponunt in possessionem beneficij Ecclesiastici, siue sit Episcopatus, siue Abbatia, aut huiusmodi. Nonne tibi uideretur, quòd in talibus casibus hostis mittit manum suam ad omnia desiderabilia Ecclesiæ? Ecclesia ergo merito lamentatur prædictas insolentias, piè conquerens ad Dominum, dicens. Vide Domine afflictionē meam, quoniã erectus est inimicus. Vidi enim gentes ingressas sanctuarium tuum, de quibus præceperas ne intrarent in Ecclesiam tuam. 1. Thre. 1. Ex prædictis ergo patet, quare legitur istis diebus de Threnis, idest, de lamentationibus Hieremiæ, & similiter quid significant.

T E R T I V M dubium est. Quare in fine tenebrarum cantamus Kyrie eleison, & hoc extractis Ecclesiæ luminatibus, præter lucernam absconditam. Respondeo. Ad representandum gemitum Sanctorum Patrum in limbo, (qui est locus obscurus) existentium ante Christi passionem, pariter & desiderantium, atque expectantium descensum Christi illic. Vnde Kyrie eleison sunt dictiones hebraicæ secundum Catholicos, quæ idem ualent, sicut Domine miserere, latinè, ita quòd Kyrie, idè est, quòd Domine, & eleison, miserere, quasi Domine miserere. Et similiter Christe eleison sunt duæ dictiones, prima græca, scilicet Christe, altera hebraica, uidelicet eleison, quasi Christe miserere. In fine ergo tenebrarum cantamus lugubri uoce Kyrie eleison, Christe eleison, Domine miserere, quorum primum est hebraicum, secundum partim græcum, partim hebraicum, tertium autem latinum, ad insinuandum, quòd tam hebræi, quam græci, & latini hodie, & semper debent clamare ad Deum Patrem, & dicere illi.

Domine miserere, supple nobis, quia, supple Christus Dominus factus est obediens, obediens, supple, tibi usque ad mortem, mortem autem crucis, & hoc totum propter nostram salutem. Ergo Domine miserere, & si non propter nos, salutem propter reuerentiam, humilitatē, & passionem, seu mortem unigeniti filij tui. Item omnes debent similiter clamare, & dicere Christo. Christe eleison, id est Christe, qui es vnctus oleo misericordie carnem assumendo, miserere nobis, supp. & propter reuerentiam, & meritum tuæ sanctissimæ passionis dimitte nobis debita nostra, gratiam tuam largire nobis poscentibus, & tandem celestem gloriam. Nam nihil aliud nomen nobis datum est sub cælo, in quo oporteat saluos fieri credentes, quàm nomen tuum, quod est super omnem nomen. Nunc ergo charissimi clamemus in cælum, non tam ore, quàm corde, dicentes ad Christum, per passionem, & crucem tuam libera nos Domine. Quod si fecerimus, indubiè miseretur nostri Deus noster, quoniam ipse diues est in misericordia omnibus inuocantibus eum, vt habetur Roman. 10. & Eph. 2. Pater ergo solutio ad tria prædicta dubia.

SECUNDO principaliter in præsentī sermone tractandum est de dolore Christi patientis in cruce pro nobis, de quo è tractatur in Euangelio hodierno, in quo legitur passio secundum Lucam. Et similiter in Epistola, in qua introducuntur verba Esaiæ prophete loquentis de huiusmodi dolore. Et quauis multa de hoc scripserimus in magno Rosario nostro sub quinque sermonibus, adhuc tamen iuxta materiam subiectam de hoc nobis loquendum est.

QUARRITVR ergo vtrum dolor passionis Christi fuerit maximus. Istam questionem mouet, & facit B. Thom. tertia parte quæst. 46. Ad quam respondet per distinctionē, dicens, quod in Christo fuit duplex dolor, videlicet interior, & exterior: interior quidem, qui in eo causabatur ex uehementi apprehensione mortis imminētis, & sub ratione nocui. Et talis dolor erat spiritalis in Christo, qui propriè vocabatur tristitia.

EXTERIOR etiam dolor, qui causatur ex aliquo nocuo corporali, & exteriori, fuit in Christo nulli dubium, loquendo ergo de utroque dolore tam inferiori, quàm exteriori

nam tam spiritali, quàm corporali, dicit idem doctor, quoddamque fuit in Christo maximus, & hoc respectu dolorum vitæ præsentis. Nam, ut dicit idem doctor ibidem in sol. ad tertium, dolor damnatorum, aut in purgatorio ex stentium, est multo maior, & grauior dolore Christi patientis in cruce. Quis ergo prædictus duplex Christi dolor fuerit maximus ad sensum prædictum, possumus ostendere propter tres rationes, siue propter tria.

PRIMO quidem propter eminentiam patientis. Constat enim, quod quanto persona, quæ iniuriam patitur, est eminentior, siue in dignitate, siue in generis nobilitate, tanto humilmodi iniuria est illi grauior ad tolerandum. Sic est autem, quod Christus erat maximæ, & eminentissimæ dignitatis, utpotè, summus Pontif. futurorum bonorum. Item erat sacerdos secundum ordinem Melchisedech. Item erat extremus propheta, quinimo doctor prophetarum. Similiter quo ad generis nobilitatem ex parte diuinitatis erat unigenitus, verus, & naturalis Dei patris filius. Item erat, & adhuc est, & semper erit rex regum, & dominus dominantium, utpotè cuius imperiū in æternum permanet, & qui dominatur à mari vsq; ad mare, & à flumine vsque ad terminos orbis terrarum. Cui etiam data est à patre potestas in cælo, & in terra, & qui facit quæcunq; vult in cælo, & in terra, in mari, & in omnibus abyssis. Ex parte verò humanitatis descenderat per beatam Virg. de altissimo genere regum, ac principū, vt patet in eius genealogia. Matth. 1. Ecce qualis, & quantus fuit ille, qui pro nobis miseris peccatoribus est passus. Vnde de eius eminentia loquens deuotus Bern. in quodam ser. dicit sic. Caput angelicis tremendum spiritibus densitate spinarum pungitur. Facies pulchra præ filiis hominum, spiritus Iudæorum deturpatur. Oculi lucidiores sole caligant in morte. Aures audientes angelorum cantus, audiunt peccatorum insultus. Os quod docet angelos, felle & aceto potatur. Pedes quorum scabellum adoratur, cruce clauis affiguntur. Manus quæ formauerunt cælos in cruce extenduntur, & clauis perforantur. Hæc ille. Sensus tamen vltimi dicti est, quod est ille, qui nunc habet manus, olim cælos creauit, & formauit, Gen. 1. In principio Deus creauit cælum, &c.

SECUNDO propter innocentiam morientis. Nam quan-

Feria quarta

to quis innocentius, iustius, & purius viuit, tanto debet esse longius ab iniuria, & ab omni dolore, & nocimento. Quis si tali inferatur aliqua iniuria verbalis, seu uerbalis, & reali tanto est illi grauior ad ferendum, dicente poeta Ouidio. Quæ uenit indignè pœna dolenda uenit. Sic est autem, quòd Christus erat innocentissimus. Igitur, &c. Quòd autem fuerit innocentissimus, probatur testimonio amicorum eius, pariter & inimicorum. Et de amicis quidem tantum ad præsens triplex adducemus testimonium fidelissimum. Primum est regij propheta Dauid dicentis in ps. de illo. Quæretur, inquit peccatum illius, & non inuenietur. Et alibi Omnes, inquit, declinauerunt, simul inutiles facti sunt, non est, qui faciat bonum, non est usque ad unum, ubi gl. interl. Non est, qui faciat bonum absque uno, scilicet, Christo Secundum est Esaiæ eximij prophetarum 53. dicentis de eo. Iniquitatè non fecit, neque dolus fuit in ore eius. Tertium est Apost. Principis Petri, qui prædicta uerba Esaiæ repetens in sua prima cano. 2. c. dicit sic, peccatum non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius. Sed quia quis possèt dicere, quòd testimonium amicorum, & maximè domesticorum inualidum est, & repellitur in iure, ut patet. C. de testib. l. etiam, ideo recurramus, & requiramus testimonium ab inimicis Christo de eodem, & cerrè inueniemus triplex. Primum est testimonium proditoris Iudæ restituentis 30. denarios, & dicentis ad Iudæos. Peccauit tradens sang. iustum. Matth. 27. Secundum est Pilati dicentis principibus sacerdotum, & magistratibus populi Obrulistis mihi hominem hunc quasi auertentem populum, & ecce uobis interrogans, nullam causam inuenio in eo ex his in quibus eum accusatis, Luc. 23. Item Matth. 27. dicitur, quòd ipse Pilatus accepta aqua in peluim, lauit manus suas coram populo. dicens. Innocens ego sum à sanguine iusti huius, uos uideritis. Tertium testimonium est uxoris eiusdem Pilati, quæ ad eum scripsit, dicens, Nihil tibi, & iusto illi. Multa enim passa, sum, &cæt. Matth. 27. Ecce quomodo ex omni parte relucet Christi innocentia. Ex quo patet, quàm grauissimè peccauit Iudas eum tradendo, Iudæi mortem eius procurando, Pilatus eum iudicando, & ministri eius ipsum Christum crucifigendo.

TERTIO dictus dolor Christi, & præsertim corporalis, &c.

Post Dom. in ramis Pal. 364

& exterior fuit maximus propter teneritudinem complexionis. Quanto enim complexio alicuius hominis est tenerior, tanto dolor illatus est ad sufficiendum grauior, sicut patet in sanguineis, & similiter in paruulis, qui ad modicum tactum uirga clamant, & de facili sanguinem emittunt. Item uideamus delicatas manus statim ad modicum tactum uiticarum, aut spinarum lædi, ubi tamen rustici manibus eas contrahentes, & colligantes non læduntur. Sic est autem, quòd Christus ex parte corporis fuit delicatissimæ, & tenerissimæ complexionis, ut potè opus singulare existens illius peritissimi officis Spiritus Sancti. Quæ autem à natura sunt, nunquam æquiparari possunt his, quæ à solo Deo fiunt, cuius solius perfecta sunt opera. Vnde nunquam homo melius, aut delicatius uinum bibit, quàm fuerit illud, quòd Christus miraculosè fecit in nuptijs, Iohan. 2. Nec similiter aliquis tam delicatos panes comedit, quales fuerunt illi, quos Christus multiplicauit, Iohann. 6. Idem dic de lumine restituto cæcogenato, Iohann. 9 & sic de alijs Christi operibus. Insuper considerata sunt membra, & loca, in quibus passus est Christus. Nam passus est in illis membris, quæ maximè sunt susceptiua doloris, & hoc, ratione neruorum ibi congregatorum, & uitorum, ut sunt pedes, & manus. Præterea aliud erat, quòd dictum dolorem aggrauabat, uid. licet, pondus sui corporis pendens in cruce absque sustentaculo. Item diurnitas pœnæ, fetor cadaverum illic suspenforum, ardor solis, què directè ad faciem habebat, & multa h's similia, quæ omnia, & singula augebant dolorem ipsius Christi patientis, & in cruce pro nobis morientis. Ecce quare inter omnes dolores huius uitæ dolor Christi morientis in cruce fuit maximus Ipsum igitur deprecemur, ut mors sua tam amara, sit in nobis ablutiua scele. um, collatiua gratiarum, & tandem introductiua in regnum cælorum. Quod nobis, &cæt.

FERIA QUINTA IN COENA

Dom. Serm. I.

ANTE diem festi Pasche sciens Iesus, quia uenit hoc, &c. Iohann. 13.]

PRIMA INTRODUCTIO.

LEX Imperialis, ff. de iurisdic. omn. iudic. l. mortem ma

ZZ 4 iorum,

orum, dicit, quod mos maiorum est seruatus. Casus est talis. Est aliquis de curia, & familia regis, cui pro bono seruitio ipse rex donat, & confert aliquod castrum cum pertinentiis. Quo facto, ille imponit subditis illius castri noua uectigalia, quæ subditi recusant soluere, dicentes, quod uolunt stare in antiqua consuetudine sua. Si igitur res uentiletur in iudicio, quam sententiam daturus est Index periturus. Prefectus pronunciabit conformiter ad legem prædictam tales subditos minime obligari ad soluendum huiusmodi uectigalia nouiter imposita, sed standum esse antiquæ consuetudini, quia, ut habetur. C. de testamētis. l. testamēta oīa. Mos antiquus seruatus est. Cū igitur rex eo tempore quo tenebat dictū castrum in manu sua non exegerit à talibus subditis huiusmodi uectigalia, quæ exigit dictus nouus dominus, reliquerit aperte, & ad talia soluenda nō potest ipsos subditos obligare.

MORALITER prædicta lex potest exponi dupliciter, secundū quod duplex est mos siue consuetudine, uidelicet, bona, & mala.

PRIMÒ igitur loquendo de mala consuetudine, siue talis sit introducta per longū usum, siue per humanū statū, siue aliàs minime seruari deēt. ita, n. scribitur extr. de prælat. uult quod incipit, quā omne, ubi dicitur, quod consuetudo quæ absque pccō seruari non potest, nō ualeat. Ad hoc et propositum pnt adduci multæ autoritates, quas breuitatis gratia pertransco. Hic practica de multis malis consuetudinibus, & cæt.

SECUNDÒ loquendo de bona consuetudine, tunc de illa hēt uerū lex prædicta, uidelicet, quod mos maiorum est seruatus, i. consuetudo antiquorū, & scōrū, patrū est seruanda. Illi nēpe nobis dati sunt in exēplum bene, & religiosè uiuendi. Nam, ut dicit Sen. ad Lucil. epist. 9. Opus est aliquo ad quem mores nostri seipsos erigant. Nisi enim ad regulam prauam non corriges. Descendendo autem in particulari practica de quolibet statu, quomodo, & qualiter mos maiorum seruandus sit, ut potest, de prælaris, & clericis, de religiosis, de iudicibus, & aduocatis. Singularius autem descendendo ad Christum practica, quomodo hodie lauit pedes discipulorum suorum in hoc maxime se humilians. Hunc autem morem, & hanc consuetudinē usq; hodie obseruant reges, & principes catholici lauantes, & obluentes exemplo Christi pedes tredecim pauperum. Similiter, & prælati religionum quo ad subditos

ditos suos. Ad quod etiam faciendum eos horratur ipse Christus in præfenti euang. dicens Apосто. suis. Si ergo laui pedes uestrōs dominus, & magister, & uos debetis ergo alter alterius lauare pedes. Exemplum enim hedi uobis, ut quemadmodum ego feci uobis, ita, & uos faciatis, & c.

SECUNDA INTRODUCTIO.

QUICUNQUE manducauerit panē, & biberit calicē, & c. COR. II. 7. Scribitur extra de Iudicis. c. ita quorundam, quod excommunicatus potest iterum atq; iterum excommunicari. Casus decretalis est talis. Sortes publicus mercator defert arma ad inimicos fidei Christianæ. Quod tñ est uictū sub pena excommunicationis, eod, scilicet, quod per talem modū prædicti inimici efficiuntur fortiores aduersus Christianos. Quo non obstante, talis iterum atq; iterum reuertitur illuc, eod quod ibi bene facit factum suum. Queritur si talis toties incurrat excommunicationem, quoties idem operatur. Respondet ad hoc Alexander Tertius per prædictam decretalem, quod sic, ita dicens. Præcipimus, ut per Ecclesias maritimarum urbium, crebra, & solemniter in eos, qui supple, talia operantur, excommunicatio proferatur, super quo dicit glo. duo. Primum est, quod talis mercator ipso iure est excommunicatus. Secundum est, quod excommunicatus potest iterum excommunicari. Sunt enim duo effectus excommunicationis, primus est eiiciendus extra ecclesiam. Secundus est detinendi extra. Vnde ibi datur exemplum de ligato uno vinculo, qui potest iterum ligari. Et similiter, qui est in uno peccato, potest aliud committere. Hæc ibi. Ad idem est, quod scribitur in maiori uolum. 3. q. 4. Engeltrudam, ubi Papa Iohan. VII. scribit cuidam Episcopo de quadam regina, quæ dicebatur Engeltruda, dicens. Noueris Engeltrudam crebro, id est, frequenter, non solum excommunicatione, sed etiam anathemate percussam. De qua etiā habes. II. q. 3. excellentissimus.

MORALITER. Multi habituatis in malis dicunt, quod aliquis, ita bene damnatur pro uno mortali, sicut pro mille, ac si inæqualiter peccantes equaliter puniretur quo ad Deū, quod est contra eius iustitiam. Nouerint ergo tales, quod sicut semel excommunicatus potest iterum pro alio casu excommunicari, & aggravari, atq; reaggravari, sicut in dies practicitur, ita et peccator multiplicando peccata aggrauat suam damnationem.

nationem. Item sicut in celo præmia augentur conformiter ad merita, dicente Christo, Iohann. 14. In domo patris mei mansiones multæ sunt, sic etiam in inferno pro varietate de meritorum est varietas pœnarum, dicente scriptura, Deut. 25. Pro mensura delicti erit, & plagarum modus. Et Apocalip. decimo octavo. Quantum glorificauit se, & in delictis fuit, tantum date ei tormentum, & iuctum. Ecce quomodo excommunicatus potest iterum excommunicari, idest, peccator potest aggravare suam damnationem, adeo quod pro quolibet peccato nedum mortali, verum etiam veniali quilibet damnatus recipiet specialem, & distinctam pœnam sensus, quæ etiam non minus cruciabitur eum, quàm si esset sola. Da exemplum de Christo, cuius quælibet flagellatio, siue percussio etiam quantumcumque modica causabat in eo specialem dolorem. O igitur miseri peccatores cogitate modicum apud uos ipsos quot, & quanta peccata tam mortalia, quàm venialia commisit, ex quo estis super terram cogitate consequenter quot, & quanta supplicia oportebit uos una dierum sustinere in inferno. Pœnitentini ergo in præsentis, submittentis uos beneficio absolutionis, ut euadere possitis tam multiplicia, supplicia, quæ meruistis in præsentis. Quis autem excommunicatus possit aggravari, idest, peccator deterior fieri, & deteriora mereri, supplicia, patet ex verbis Apostoli, dicentis epistola huius diei, quod quicumque manducat, & bibit indignè corpus, & sanguinem Domini, iudicium sibi manducat, & bibit, idest, talis communicatio, & sacramenti susceptio cedit sibi ad accumulatione damnationis suæ futuræ.

IN præsentis ergo euang. de tribus principaliter fit mentio, videlicet, De perseverante Christi dilectione in principio euangelij. De ipsius profunda humilatione ibi. Et cœna facta, &c. De eiusdem fructuosa instructione, ibi. Postquam ergo lauit.

PRIMÒ igitur fit mentio, &c. Pro quo notandum, sicut dicit Euangelista Io. quante diem festi Paschæ, i. Luna quaterdecima, in cuius vespera immolabatur agnus paschalis, & tunc incipiebat solemnitas paschalis, quæ celebratur Luna quintadecima, sicut et apud nos solemnitates incipiunt à vespera precedentis diei, sciens Iesus, non quidem tunc primo,

sed

sed ab æterno, quia venit hora eius, idest, à se ordinata, ut transeat ex hoc mundo ad patrem, videlicet, per mortem crucis. Ecce igitur veritas illius figuræ, ut dicit gloss. interl. Nam Pascha illud legale præfigurabat transitum Christi ex hoc mundo ad patrem. Unde, & Pascha Græcè transitus Latine interpretatur. Similiter transitus filiorum Israel de Aegypto, in cuius cômemorationem festum Paschæ celebrabant, figura fuit transitus prædicti Christi ex hoc mundo ad patrem, ut dictum est. Sequitur. Cum dilexisset suos, qui erant in mundo, pro quibus et fuerat homo factus, in finem dilexit eos, videlicet, pro ipsis efficaciter moriendo. Vel in finem dilexit eos, i. ad æternam beatitudinem, quæ est finis humanæ creaturæ. Vel dic, quod Christus in finem dilexit suos, i. Apostolos, multa signa dilectionis illis imminente mortis suæ tempore exhibendo, ut potè, cum eis comedendo, & bibendo, corpus suum illis tradendo, pedes eorum lauando, sacerdotes eos faciendo, sermonem de dilectione ad eos habendo, & huiusmodi. Ecce quomodo in finem dilexit suos. Patet ergo, quod Christus dilexit communiter, quia suos. Non autem dilexit tantum illum, vel illum, sed omnes. Item dilexit rationabiliter, quia qui erant in mundo, & ideo in magno periculo si non fuissent specialiter ab eo dilecti. Item perseveranter, quia in finem dilexit eos, & nos debemus diligere proximos nostros illis tribus modis. Primum quidem communiter. Non enim satis est ad salutem diligere amicos, nisi etiam diligantur inimici, ut habetur Matth. 5. Secundò uero rationabiliter, quia debemus diligere eos, qui sunt in mundo, ut potè, tanquam capaces gratiæ Dei, & futuræ beatitudinis. Non autem debemus diligere eos, qui sunt iam extra mundum, ut potè, damnatos, quia non sunt capaces prædictorum. Debemus tamen diligere existentes in purgatorio pro eis orando. Similiter, & existentes in celo, eos venerando, & nos illis commendando. Tertio autem perseveranter, quia usque in finem. Et istud est contra illos, qui diligunt alios ad tempus tantum, ut sunt illi, qui diligunt alios non propter se, nec propter Deum, sed propter sua tantum. Et tales dicuntur in sacra scriptura amici inenitæ, qui non permanent in tempore necessitatis, ut habetur Ecclesia. 6. Econtrario autem de bono amico dicitur Proverb. 17. quod omni tempore, diligit, qui verè diligit.

Mo-

Feria quinta

MORALITER quia in præfenti Euangelio fit mentio de paschate, ideo notandum, quòd sicut filij Israel fecerunt tria paschata, idest, tres, transitus, videlicet, de Aegypto in desertum, de loco in locum intra ipsum desertum se mouentes, & de deserto in terram promissionis, ita & nos spiritualiter debemus facere tria paschata, idest, transitus.

PRIMUM igitur Pascha, quòd facere debemus, est de vitio ad virtutem, de culpa ad gratiam, de tenebris ad lucem de seruitute diaboli in libertatem gratiæ Christi. Toties autem facimus tale pascha, quoties transitus de culpa ad gratiam, & cum per poenitentiam transitus, siue redimus ad Christum. Illud autem pascha merito significatur per primum transitum filiorum Israel, qui fuit de Aegypto in desertum, quia sicut illi tunc transferunt per mare rubrum, ita, & transeunt de statu culpæ ad statum gratiæ habent transire per mare rubrum, idest, per amaram contritionem, quæ operatur remissionem peccatorum in uirtute passionis Christi, Esai. 51. Posuerunt profundum maris uiam, ut transeant liberati, sup. à iugo, & seruitute diaboli, & peccati. Videat ergo, & confidat apud se quisquis istis sanctissimis diebus accedit ad sacramentum confessionis, & altaris, si ueraciter faciat talem transitum in corde suo. quòd si non, nax illi. Melius enim ei esset si nunquam natus fuisset, sicut de proditore Iuda ait Dominus, Luc. 22. Quis sic caueat ne post talem transitum uelit aliquando redire unde exiit, Deo propitio. Et ne assimiletur in culpa filijs Israel, quæ libèter rediissent in Aegyptum post transitum maris rubri.

SECUNDVM, Pascha quòd debemus facere, est transire de uirtute ad uirtutem, & de bono in melius, & de remissione, & tepiditate spiritus in fetuorem deuotionis. Hunc autem transitum debemus omni tempore facere etiam usque in senectutem, & senium. Quinimo quanto plus senescimus, tanto plus debemus laborare ad talem transitum faciendum, ut potè plus solito uacantes orationi, eleemosynis, & operibus pijs, ac si tunc primum inciperemus bonam uitam, dicentes cum Psal. Nunc cœpi. Unde deuotus Bernar. in die Purifica. Beatæ Virg. serm. 2. circa finem dicit sic. Profectus noster in eo consistit, ut nunquam arbitremur nos ingentia apprehendisse, sed semper extendamur ad anteriora, & incessanter conemur in me.

In Cœna Domini. 367

melius. Sic enim agebat sanctus ille pater Arsenius, de quo legitur in uitis partum, quòd frequenter orado dicebat ad Dominum, Domine non me derelinquas, quia nihil boni feci coram te, sed præsta mihi secundum magnam benignitatem tuam, saltem modo habere bene uiuendi principia.

TERTIUM, Pascha quòd douet nobis Dominus facere, & quòd speramus, est transitus de hoc præfenti sæculo nequam ad cœlestem gloriam. Et isto transitus significatur per tertium transitum filiorum Israel, qui fuit de deserto in terram promissionis. Desertum præfentem modum designat terra uerò promissionis gloriam illam cœlestem, quæ terra uiuentium appellatur, eo, scilicet, quòd nullus ibi moritur. De qua etiã in Psal. Credo uidere bona Domini in terra uiuentium.

Sed dicens forsitan cum Paulo. Cupio dissolui, & esse cū Christo, idest, cupio facere prædictum transitum de hac misera uita ad cœlum, fortè tædio in uictus, calamitatum uitæ huius, nec tamen mihi datur à Domino facere talem transitum. Audi ergo quid subdit, ubi supra Psal. Expecta, inquit, Dominum, sup. ad te uenturum tanquam remuneratorem laborum tuorum in hora mortis tuæ, si modo perseveraueris usque in finem. Et ideo interim non sis ociosus, sed uiriliter age, videlicet, bona opera; & ne fatigeris, uel torpeas operando, sed cõfortetur cor tuum scilicet, cõtemplatione præmij, quæ dimittit uim flagelli. Quis si differatur huiusmodi præmium, sustine patienter Dominum, qui pollicitus est præmium æternũ sustentibus se, uel si interim ingruerint persecutiones, suffine per patientiæ uirtutem Dominum, qui eas mittit tibi ad utilitatem tuam. Quicumque ergo optat facere hoc Pascha, idest, transitum de hoc mûdo ad cœlum habet primum transire de uicio ad uirtutem, & consequenter de uirtute in uirtutem, secundũ illud Psal. Ibunt de uirtute in uirtutem, & tunc finaliter uidebitur Deus eorum in Sion, in cœlo. O felix, qui facit primum Pascha, felicitior, qui secundum, sed felicissimus cui datur facere tertium. Faciamus ergo in præfenti duos primos transitus, ut tandem possimus in fine dierum nostrorum facere tertium.

SECUNDÒ principaliter in præfenti Euangelio fit mentio de Christi profunda humiliatione, quæ denotatur in pedum suorũ Apostolorũ ablutione, Quam quidẽ ablutionẽ describens Euangelista Iohan. dicit, quæ cœna facta no quidẽ totaliter, sed

sed tantum quantum ad commestionem agni Paschalis. Quo commesto surrexit Christus à mensa, disponens se ad lauandum pedes discipulorum suorum; tamen antequàm daret eis sacramentum sui corporis, ad designandum, quòd requiritur spiritualis lotio, & munditia ad ipsum digne recipiendum. Interfecit autem euangelista prauam intentionem Iudæ circa Christum, di. Cum diabolus iam misisset in cor Iudæ. glo. interl. suggerendo, vt traderet eum Iudas, qui non credebat eum esse Deum, vt dicit eadem glo. Simonis Scariothis, sup. filius. Hoc fortè addidit euangelista ad differentiã alterius Iudæ apostoli Christi, filij Alphæi, & Mariæ Cleophæ.

Q V A R T V R circa hunc textum, Vtrum diabolus sit immissor malarum cogitationum. Pro responsione notandũ, q̄ diabolum esse immisorem malarum cogitationum potest dupliciter intelligi. vno modo directè, alio modo indirectè. Si primo modo intelligatur sic dicendum, quòd diabolus non potest immittere malas cogitationes, videlicet, interius voluntatem mouendo. Solus enim Deus immitit ad cor hominis interius mouendo, & agendo, iuxta illud Prouerb. 21. Cor regis in manu, &c. Omnes tamen cogitationes, & affectiones, quas immitit dominus prædicto modo, non nisi bonæ, sanctæ, & iustæ sunt. Si vero intelligatur diabolum immisorem esse malarum cogitationum indirectè, & ex consequenti sic hoc habet verum. Ipse enim exterius suggerit, & vim imaginatiuam mouet, siue dormiendo, siue vigilando, in ea aliquas species sensibiles causando, ex quibus apprehensis, mouetur voluntas hominis ad aliquid appetendũ. Cum enim dicta vis imaginatiua sit corporalis, potest de facili, Deo permittente, à diabolo moueri, sicut, & quælibet alia res corporalis. Et ad hunc sensum intelligitur illud verbum Ps. Immissionem per angelos malos. Hæc enim sunt de mente B. Tho. 1. 2. q. 114. art. 2. in sol. ad tertium. Confirmatur per Isid. de summo bo. lib. 3. c. 5. dicentem, quòd diabolus non est immissor vitiorum, sed potius incensor. Patet ad quæsitum.

S E Q V I T V R in textu. Surgit, sup. Christus à cæna, & ponit, idest, deponit vestimenta sua, &c. In illo textu describitur mysteriũ maxime humilitatis à Christo gestum, de quo quinque dicuntur per ordinem. Primum est, quòd Christus surrexit à cæna. Secundum, quòd deposuit vestimenta sua.

Tertium,

Tertium, quòd præcinxit se lintheo. Quartum, quòd aquam misit in peluim. Quintum, quòd lauit pedes discipulorum suorum, incipiens quidem à Petro secundum Aug. super Io. tract. 56. Chrysost. tamen super Iohan. homi. 96. dicit sic. Mihi videtur Christum primum proditoris lauisse pedes. Inde venisse ad Petrum. Sed, ut ex verbis suis patet, opinatione, & non assertiue locutus est. Et nota, quòd cur Iudæ valde obstinatum erat, & durum quasi lapis, quòd etiam emollire non potuit Christi ingens charitas, nec profundissima humilitas, quæ duo ille ostendit ipse Christus in dicta fœdorum pedum suorum gratiosissima mudatione, & lotionem. Fuit ergo Iudas mundatus exterius, sed non interius, quinimmo in eum iam iurauerat Sathanas. Hunc autem sceleratissimum virum imitantur multi Christiani, qui in istis sanctissimis diebus lauantur exterius iudicio ecclesiæ, & hominum; vtpote à peccatis, ad tempus desistendo, & peccata sua confitendo, sed nõ interius corde conterendo, & propositum melioris vitæ in se habendo, quia reuera neutrum horum habent. Ideo sequentur Iudam in pœna in alio seculo, quem imitantur in præsentia culpa. Quòd autem dicta lotio interior sit ad salutem necessaria, patet ex verbis Christi. Nam cum illi dixisset Petrus ex humilitate. [Domine non lauabis mihi pedes in æternum] continuo ait illi. Petre si non lauero te, non habebis partem mecum. Vbi per lotionem pedum intelligitur lotio affectionum, & desideriorum animæ. O vtinam piissimus Deus dignetur in hac instanti solemnitate nostros interiores lauare pedes, vt simus totaliter mundi.

M O R A L I T E R. Notandum, q̄ sicut Christus fecit quinque prædicta priusquam institueret sacramentum altaris, secundum de Lyra, & per consequens priusquam communi carer suos discipulos, sic etiam spiritualiter debemus illa quinque obseruare, antequam ad mèsam altaris accedamus, siue velimus esse veri Christi imitatores. Primo, nepe debemus surgere à cæna, relinquendo actum, & affectu priora peccata.

Vnde nos ad hoc hortatur Apost. 1. Cor. 5. di. Expurgare uerus fermentum, ut sitis noua conspersio, &c. In cuius etiam figuram legitur Exod. 16. quòd filij Israel non receperunt manna, quòd præfigurabat sacramentum altaris, quando habuerunt de farina Aegypti, per quam designatur mortalitas

alis culpa, vel dic, quod surgere à cœna, est relinquere prauam societatem. Quod per maxime facere debent uolentes dignè communicare. Hic loquere contra concubinariorum &c. Secundò debemus deponere vestimenta nostra, idest, veterem hominem cum actibus suis, vt nos admonet Apost. Eph. 4. Verus autè homo est praua consuetudo quæ adhaeret, & adhaeret interiori homini, sicut vestris corpori. Zach. 3. Aufert ab eo vestimèta sordida, id est inueteratas iniquitates, & peruersas consuetudines, & induite illum mutatoris, id est virtutibus & gratiis. Tertio debemus præcingere nos lintheo, per quod designatur castitas, & abstinentia ab actu carnali, etiam infra milites matrimonij, quæ requiritur ad debitè communicandum, Iohel. 2. Egrediatu r sponsus de cubili suo, & sponsa de thalamo suo. Vnde in huius figura dixit Achimelech sacerdos ad Regem David de panibus propositionis, quod qui mundi erant à mulieribus, & continuerant ab eis heri & nudius tertius, manducarent ex eis. 1. Reg. 21. Si ergo mundi à mulieribus heri, & nudius tertius esse debebant, qui manducaturi erant panes propositionis, idest, panes domino dedicatos, quanto magis debent lintheo castitatis præcingere lumbos suos, qui percepturi sunt panem illum Angelicum, idest, Christi veracissimum corpus? Quarto debemus mittere aquam in peluim per feruentem cordis contritionem, & lachrymarum inundantiam. Thren. 2. Effunde sicut aquam cor tuum. Et Hiet. 4. Laua à malitia cor tuum. Quinto debemus lauare pedes nostros, idest, affectiones mundanas, & nociuas, nos ab illis retrahendo, & præsertim in istis deuotissimis diebus vacantes recollectioni, deuotioni, & contemplationi.

TERTIO principaliter in præsentis euangelio fit mētio de fructuosa instructione. Nam postquam lauit pedes discipulorum suorum; salubriter eos instruxit, di. Vos uocatis me magister, & domine, & bene dicitis. Su. etenim. Si ergo, ego magister, & dominus laui vestros pedes, & vos debetis alter alterius lauare pedes. Exemplum enim dedi uobis, vt &c.

CIRCA quod notandum, quod Christus dedit nobis multiplex exemplum bonum, & sanctum.

PRIMO quidem dedit nobis exemplum perfectæ charitatis, in hoc. s. quod officium charitatis exhibuit Iudæ, quem nonerat esse eius inimicum, & hoc pedes eius lauando etiam

præiustquam Petro secundum Chrysostr. vbi supra. Propterea nos admōnet ad hanc perfectam charitatem. Matth. 5. dicēs. Diligite inimicos vestros, benefacite, &c. vt sitis filij patris vestri, &c. Vbi notandum, quod Christus non exigit à nobis, vt tantum faciamus inimicis nostris quantum ipse fecit inimico suo Iudæ. Non enim exigit à nobis, vt humiliemur coram inimicis nostris, & genibus flexis lauemus eorum pedes. Erta meū hoc humilitatis, & charitatis opus fecit erga inimicum suum Iudam. Vbi etiam si à nobis exigeret, vtiq; certè hoc ipsum facere deberemus, quanto magis ergo tenemur diligere inimicos nostros, & illis tempore, & loco benefacere, atque pro ipsis orare, cum hæc facilia sint.

SECUNDO dedit nobis exemplum humilitatis, in hoc, scilicet, qd cum ipse esset rex regum, & dominus dominantium, verus, & naturalis Dei patris filius illis coæternus, cōsubstantialis, coæqualis, & huiusmodi, nihilominus humiliavit se usque ad genuflexionem coram proditore suo Iuda, vt dictum est, ac cæteris Apostolis piscatoribus pauperibus. Quod videns Petrus obstupuit, & ait. Domine tu nunquā lauabis mihi pedes. Vñ ipse Petrus tunc dicere poterat illud Abacuc 2. considerauit domine opera tua, & expaui. Propterea Aug. ad fratres in eremo, ser. 28. qui intitulatur in Cœna domini, dicit sic. Christus ad principem apostolorum (vt arbitror) primo præuenit, cum pedes discipulorum lauare voluit. Ante cū diuinitas incarnata genuflexit Deus ante hominem, creator ante creaturam, magister ante discipulum, rex ante piscatorem, doctus ante indoctos, sapientiam ante ignorantiam, pulchritudo ante deformitatem. Quod videns Petrus expaui, & per cœnaculum velut insensatus cucurrit, & clamauit, dic. Non lauabis mihi pedes in æternum. Hæc ille. Pater ergo quomodo Christus in hoc mysterio dedit nobis exemplū perfectæ humilitatis, vt, scilicet, quanto maiores sumus, tanto eius exemplo humiliemus nos in omnibus. Præsertim autem humiliare nos conuenit cum ad mensam altaris accedimus, dicentes cum illo probo Centurione. Domine non sum dignus, vt intres sub tectum meum. Matth. 8.

TERTIO dedit nobis exemplum perfectæ, & integræ puritatis, in hoc, scilicet, quod cum noluit lauare pedes discipulorum suorum, induit se lintheo puro, & mundo. Nec solū

Fer. v. in Cena Dom. Ser. II.

exemplo, verumetiam verbo docuit nos debere habere mentis puritatem, cum ait Petro. Nisi lauero te, non habebis partem mecum, (sup. in regno caelorum, eo, scilicet, quod nihil coinquinatum, aut abominationem faciens potest intrare in illam caelestem Hierusalem, ut habetur Apoc. 21. Vnde cum Psalmista interrogasset dominum, di. Domine quis habitabit in tabernaculo tuo, aut, &c. continuò responsum est ei à domino, dicente. Qui ingreditur sine macula, & operatur iustitiam, &c. Talis, sup. habitabit in tabernaculo meo. Cum igitur disponimus ad mensam altaris accedere, debemus nosmetipsos examinare, & diligenter discutere si probabiliter in bono statu sumus, dicente Apost. 1. Cor. 11. & recitatur in epist. hod. Probet seipsum homo, & sic de pane illo edat, &c. sequitur. Qui manducat, & bibit indignè, iudicium sibi mandu. &c. Purgemus itaque charissimi, & lauemus pedes affectionum nostrarum malarum, priusquam ad mensam altaris accedamus, ut sic tandem ad caelestem gloriam peruenire valeamus. Quod nobis concedat, qui in Trinitate perfecta, &c.

FERIA V, IN COENA DOMINI, SER. II.
De mysterio absolutionis.

SUPER ægros manus imponent, & bene habebunt. Matth. vlt.

PRIMA INTRODUCTIO.

LEX Imperialis. C. de episcopali audientia. In nemo deinceps, dicit, quòd in diebus Paschalis non debent captiui in carceribus detineri, nisi fortè casus fuerit multum enormis, aut nisi tales fuerint astricti de linquere. Casus est talis.

SORTES propter aliqua debita, quæ non potest soluere, deturitur in carcerem. Quo tempore pendente occurrit festum Paschæ, ob cuius reuerentiam petit exire locum carceris, ut melius, & deuotius possit disponere de conscientia sua, pariter, & recipere Sacramentum altaris. Quid in hoc casu debet facere iudex peritus? Certè conformiter ad legem prædictam debet ad tempus eum liberare, saltem prætura sufficienti cautione propter futuros euentus.

MORALITER. Cum peccamus mortaliter, continuò detur-

De Mysterio Absolut. 370

deturitur in carcerem diaboli, & efficiuntur eius captiui. In cuius figuram legitur Iudic. 16. quòd Philistinum apprehensio Sansone ipsum duxerunt in Cazam vincitum carchenis. Similiter legitur Gen. 39. in figuram huius, quòd Phutiphar eunuchus Pharaonis reclusit Ioseph in carcerem, ubi vincit regis custodiebantur. Ecce miserabilis conditio, & status peccatoris. O quor sunt adhuc hodie peccatores, & peccatrices in vinculis diaboli, & laqueis detenti, & ligati, ut potè, qui neq; adhuc confessi sunt, aut si confessi sunt exterius, & ore, corde tamen non sunt cõtriti, neque firmèter deliberans in futurum abstinere ab omni peccato pro posse suo. Quale igitur remedium, Certè optimum, videlicet, currere ad confessionis sacramentum, & clamare ad dominum, & dicere cum Pl. Educ de carcere, videlicet, peccati, animam meam, tu sup. omnipotens Deus, qui solus solus cõpeditos, q; ubi fecerimus corde perfectò, profectò inde liberabimur. In cuius figuram legitur Act. 12. q; cum Petrus detineretur in carcere Herodis, orantè pro ea ecclesia, inde diuinitus liberatus est. Hoc enim representatur per mysterium huius diei, in quo apud ecclesias cathedrales sunt publici pœnitentes ante fores ipsarum ecclesiarum iacentes in terrâ prostrati, qui de ipsis ecclesiis electi fuerant in capite ieiunij, sicut Adam de Paradiso terrestri post suam transgressionem. Et de hoc plenè loquitur illud decretum, In capite, dist. 50. vide bene dictum capitulum. Huiusmodi ergo publicos pœnitentes Pontifex vice Christi vocat ad timorem domini alta voce intonans ter, & dicens. Venite filij audite me, timorem domini docebo vos. Per quæ quidè verba vocat eos Pontifex, & inuitat ad conuiuium corporis, & sanguinis domini, atque per hunc modum ipsos ecclesie reconciliat. Et propter hanc solennem absolutionem, pariter, & illam, quæ fit per singulas ecclesias parochiales, & conuentuales cum lectura septem Psalmorum Pœnitentialium, hæc dies vocatur Iouis absolutionis. Ecce quomodo pia mater ecclesia compatiens miseris peccatoribus, & qui prius fuerunt in carcere teterrimo diaboli, cupit, & laborat eos inde liberare per absolutionem a peccatis, & hoc propter reuerentiam futuræ solemnitatis paschalis, atque sacræ communiois generalis. De qua quidè absolutione pariter, & ministris ipsius loquuntur thema præassumptum, dicēs. Super ægros manus, &c.

Fer. v. in Cena Dom. Ser. II.

DE ipsa igitur sacramentali absolutione conformiter ad ipsum mysterium presentis diei inuebuntur aliquæ quæstiones, siue aliqua dubia, ad quæ respondebitur per dictiones singulas in themate positas.

PRIMA igitur quomodo est; Vbi residet primaria, & principalis potestas, & auctoritas absoluendi homines à peccatis suis. Respondetur in themate, quod super, id est, in cælo, siue in Deo. Ipse enim est qui ait Esai. 43. Ego sum qui deleo iniquitates tuas propter me. Vnde & iudæi audientes Christum dicentem paralytico. Confide fili, remittuntur tibi peccata tua, dixerunt, & quidem bene. Quis potest peccata dimittere nisi solus Deus? Matth. 2. Non ergo de hoc dicto reprehenditur, sed quia non credebant Christum esse Deum. Patet ergo, quod solius Dei est peccata dimittere, & ab illis absolvere, & hoc principaliter.

PRO quo notandum secundum doctores theologos, quod potestas absoluendi à peccatis resistet in tribus differenter tamen, & secundum magis, & minus.

PRIMO enim principaliter auctoritatiuè, independètes, & effectiuè residet in Deo solo. Et hoc propter tres rationes. Prima est propter grauitatem offensæ, & culpæ, quæ est in peccato mortali. Cum enim talis offensa sit infinita grauitatis & malitiæ in ratione offensæ, eo quod est contra infinitum bonum, quod est Deus, sequitur, quod non potest remitti auctoritatiuè, & effectiuè, nisi à solo Deo, qui solus habet virtutem infinitam. Secunda est propter vitiationem maledictionis diuinæ. Qui enim ponit spem suam principaliter in creatura, maledicit à Deo, iuxta illud Hier. 17. Maledictus homo qui confidit in homine, & qui ponit carnem brachium suum. Benedictus autem qui confidit in domino &c. Sic est autem, quod si aliquis alius adeo possit auctoritatiuè, & principaliter peccata dimittere, possemus licitè in eo spem nostram principaliter ponere, igitur, Tertio ratio est propter penetrationem notitiæ diuinæ. Solus enim Deus est qui intuetur eos, & qui nouit cogitationes hominum. Sic est autem, quod multa peccata in penetralibus solius cordis perpetrantur, & quæ ad humanam, aut etiam Angelicam noticiam, vt sic minime peruenire possunt. Ergo solius Dei est auctoritatiuè, & effectiuè peccata remittere &c.

SECVN-

De Misterio Absolut. 371

SECUNDO delegatiuè potestas absoluendi à peccatis residet in Christo homine. In antiquo enim testamento solus Deus peccata remittebat. Nō enim tunc peccata committentur alteri, quàm Deo. Postquam verò Christus uenit in hunc mundum, fuit per eum tanquam per legatum scilicet Dei patris transmissa in hunc mundum absoluendi potestas; ita vt dicatur hanc potestatem habuisse in quantum homo non auctoritatiuè, sed delegatiuè, sub Deo patre, quia vt habetur Iac. 1. Omne datum optimum, & omne donum per eum de sursum est, descendens &c. Et de isto legato scribitur Abdias unico episcopo. Auditum audiuius à domino legatum misit ad gentes, Practica quomodo iste legatus Christus à latere Dei patris in hunc mundum missus habuit potestatem uirtutis suæ legationis absoluendi ad omnibus censuris, irregularitate, suspensione, interdicto, & quod magis omnibus his est, ab omni culpa, & pœna. Hic est ergo legatus ille, qui usus est auctoritate suæ legationis in Magdalenam peccatricem, quando dixit ei remittuntur tibi peccata. Luc. 7. Similiter in mulierem in adulterio deprehensam, quando dixit ei. Ego te nō condemnabo. Vade & amplius noli peccare. Io. 8. Item in latronem propter delicta suspensum ad eius dexteram, quando dixit illi. Hodie mecum eris in paradiso. Luc. 23. Et breuiter huic legato data fuit à Deo patre omnis potestas in cælo & in terra, ut ipsemet testatur, Mat. 28.

TERTIÒ potestas absoluendi sub delegatiuè residet in summo Pontifice, cum plenitudine potestatis. In cuius rei signum dixit Petro, quem præuidebat futurum ecclesiæ generalem pastorem, tibi dabo clauis regni cælorum, Mat. 19. Tunc autem de facto, & in actu subdelegauit eidem suam iurisdictionem quando post resurrectionem suam dixit ei. Pasce oues meas, pasce agnos meos, Ioannis. 21. Et consequenter à summo Pontifice iterum particularius & cum restrictionem subdelegatur prædicta potestas absoluendi à summo pontifice in alios ecclesiæ prælatos secundum magis, & minus. Nam vt dicit dominus. Card. Turrecremata ordinis prædicatorū in libro intitulo summæ de ecclesiæ, Christus instituit in ecclesiæ perfectū, & optimum regimen. Perfectū autè regimen uocatur regimen regale, in quo unus solus principaliter præsidet cōmunicat, tamen suā auctoritatē, & iurisdictionem

Aaa 3

dictionem

Fer. v in Cœna Dom. Ser. 11.

ditionem inferioribus quàm expedit, & prout vult. Ex quibus concluditur, quod Christus uoluit ecclesiam suam, siue potestatem ecclesiasticam regi regaliter, ita, ut unus in ea præsideret principaliter. Et hoc per Dei gratiam usque; in hodiernum diem obseruatur.

SECUNDA quæstio. Quos absoluere debent ecclesie, prælati, & pœnitentiarij in confessione sacramentali. Respondetur per thema præsumptum, quod ægros, id est peccatores. Nulla enim est uerior ægritudo, quàm peccati, quæ tendit ad perpetuum animæ interitum, & consequenter corporis saltem, post generale omnium resurrectionem.

AD euentiam ergo huius ægritudinis notandum, quod quatuor sunt hominum genera, & differentia.

PRIMI sunt, qui fruuntur plena, & perfecta sanitate interiori, & animæ quales sunt uiri Heroici, seu diuini, qui adeo perfecti sunt, quod neque etiam in minimis Deum offendunt, utpote, uenialiter peccando. Et tales certè admodum pauci sunt, & rari super terram. Quinimmo, iuxta testimonium Psalmi. Omnes declinauerunt simul inuiles facti sunt, non est, qui faciat bonum, supple, integrè, usque ad unum, scilicet, Christum. Et 3. Re. 8. dicebat Salomon, quod non est homo super terram, qui non peccet. Nihilominus si ex specialissima Dei gratia essent aliqui tales aduersi super terram omnino immunes à delicto non essent absoluedi plusquam paruuli baptizati, eò quod non essent prius ligati per culpam, quam præsupponit sacramentalis absolutio, in cuius forma dicitur. Ego te absoluo à peccatis tuis. Hoc etiam uoluit insinuare Christus per ista uerba Marc. 9. Non egent, inquit, qui sani sunt medico, sed qui male habent. Nihilominus ubi esset hodie aliquis super terram qualis erat Beata Virgo Maria, aut Beatus Iohannes Baptista, quamuis non teneretur confiteri, ut dictum est, deberet tamen secundum communem opinionem theologorum presentare se curato suo in pascate, & dicere se per Dei gratiam non habere materiam confessionis. Sed quia sunt peccata omissionis multa sicut, & commissionis, quæ difficilimum est omninò vitare bonum semper agendo, quando, quomodo, ubi & secundum, quod oportet, insuper aliquando, aliquis iudicat erroneè de eò, quod est peccatum nõ esse peccatum &

De Mystero Absolut. 372

& de mortali, quod sit tantum ueniale, & fortè talis se reputat iustum, & perfectum, qui coram Deo est grauissimus peccator, sicut patet de pharisæo Luc. 18. ideo tutè agunt timorata conscientia, quamuis fortè immunes à peccato sæpe confiteri. Vbi tamen quis securus esset se nullum peccatum habere, non teneretur confiteri, ut dictum est. Paruuli autem in Paschate adducuntur ad sacerdotem potius, ut benedicantur ab eo, quàm absoluantur. Item, ut a stueant grandæui facti libenter confiteri. Da exemplum de Elephantis, de quibus dicit, & refert Plinius in naturali historia. lib. 8. ca. 1 quod intitulatur de animalibus terrestribus, quod in omni Luua plena accedunt ad flumina secum adducentes uitulos suos, ut simul cum eis illic lauentur. Applicatio est facilis.

SECUNDI homines sunt, qui ægrotant intus in anima, sed per Dei gratiam infirmitas eorum non est ad mortem supple, æternam. Et huius generis sunt, qui habent tantum uenialia. Tales autem non sunt necessario absoluedi sacramentaliter, sicut neque tenentur confiteri de ipsius uenialibus, secundum comunem opinionem Theologorum. 4. sent. 17. Et hoc expressè probat dominus Petrus de Palud. in eadem distinct. dicens, quod si habens tantum uenialia teneretur confiteri, tunc quantum ad hoc melioris conditionis esset habens mortalia cum uenialibus, quàm habens uenialia tantum, eò quod primus non teneretur necessario confiteri, nisi mortalia, quæ habet, Insuper hoc est contra mentem decretalis, omnis ueriusque sexus, extra de pœn. & re. quæ præcipit confitenti omnia, & singula peccata confiteri. Quod de uenialibus non potest intelligi propter eorum multitudinem, & quia quasi impossibile est omnia, & singula ad memoriam reducere. Solum ergo de mortalibus loquitur. Præterea statutum ecclesie non potest facere de non materia sacramenti confessionis, quod sit materia, quia hoc solius Dei, & Christi est. Sic est autem, quod uenialia ex se non sunt materia necessaria confessionis, igitur. Sufficit ergo tali ad præceptum ecclesie implendum, ut se representet sacerdoti, & se ostendat absque conscientia peccati mortalis esse, & hoc reputatur ei pro confessione. Nihilominus bonum est, ut etiam habens tantum uenialia de illis confiteatur. Tum, ut cum maiori retentia accedat ad sacramentum altaris. Tum, ut peccato-

rem se recognoscat. Tum, ut pœnam pro uenialibus debitam diminuat, scilicet, virtute clauium, & absolutionis sacerdotalis. Tum, ut ecclesiarum rectoribus subditi innotescant, ne scilicet, lapsus inter gregem lateat.

TERTII homines sunt, qui ægrotant mortaliter, nec tempore, & loco prouident sibi de remedio oportuno, quinimmo derident sacramentum confessionis cum ministris illius, quales sunt illi nequissimi, & sceleratissimi homines, qui dicunt. *Quare confitebor? Quid mali facio? Cur portabo pecuniam meam istis sacerdotibus ditioribus me?* Per Deum ego citius portare eam ad tabernam, siue ad aliquam pulchram filiam, quam ad sacerdotes istos. Sed audiant tales facinorosi homines Augustinum ad fratres in eremo ser. 55. qui intitulatur de obitu Valentini episcopi carthaginen. ita dicentem. Animalia bruta, & muta nouerunt quærere remedia ægritudinis suæ. Leo enim infirmans quærit Simiam, qua deplorata mox conualescit. Simia quærit canis sanguinem, uisus formica, Leopardus capreas, Serpens ferculum vitis. Hęc ille. Si ergo talia animalia bruta prouident suis necessitatibus, & obuiant periculis, & incommodis corporum suorum, sola natura ad hoc eos instigante, quanto magis homo utens ratione cum sentit se in anima ægrotare, debet tempore, & loco ad confessionis sacramentum tanquam ad summum remedium accedere, & similiter absolutionis beneficium postulare? *Quis si non fecerit, nec in eo patent signa ueræ contritionis, tunc sacerdos nullo pacto debet attentare talem obseruare, sed eum sic vacuum remittere.* Regula enim generalis Theologorum est, quod confessor neminem debet absoluere, quem non credit uerisimiliter à Deo absolutum. Hoc etiam expressè dicit Grego. homil. 26. Tunc, inquit, est uera absolutio præsentis cum sequitur arbitrium æterni iudicis. Quod bene quatruiduani mortui resuscitatio illa significat, quæ demonstrat, quia dominus prius mortuū Lazarum uiuificauit, & uocauit dicens. Lazare ueni foras, & postmodum is, qui uiuens egressus fuerat, à discipulis est solutus. Ex qua consideratione datur nobis intelligi, quod illos non debemus per pastorem auctoritatem absoluere quos auctorem nostrum per suscitantem gratiam cognoscimus non uiuificare. Hęc ille. Istud autem est contra multos idiotas

idiotas confessores, qui illos absoluere simulant, quos Beatus Petrus Apostolus si præsens esset absoluere non posset, ut sunt multi concubinarij, multi uisurarij, & simoniaci, multi rancorem, & odium in corde gerentes aduersus inimicos suos, & similes. Quinimmo tales confitentes exterius cum proposito perseverandi in peccatis suis, siue redeundi ad illa de nouo mortaliter peccant, tum propter fictionem, tum propter irreuerentiam, quam faciunt sacramentum, tum quia eo labuntur. Et similiter, qui attentant scirentales absoluere, mortaliter peccant, eò quod potestate clauium sibi concessa labuntur. Ambo ergo pariter in foueam cadunt.

QUARTI homines sunt, qui ægrotant quidem mortaliter siue tales peccent ex passione, siue ex ignorantia vincibili, siue ex humana fragilitate, sed tamen tempore, & loco quærunt sibi salutis remedia, etiam ex corde proponentes mortuæ emendationem, & se offerentes ad satisfactionem, iuxta arbitriū confessoris. Et tales sunt absoluendi ab habente auctoritatē. Propter enim tales datæ sunt clauæ ecclesiæ pastoribus, & prælatis, atque omnibus iurisdictionem, siue ordinariam, siue ex speciali priuilegio habentibus. Quod dico propter vicarios, & religiosos mendicantes, &c. Patet ergo quales ægros absoluere debent domini confessores, & quos non.

TERTIA quæstio. Quæ sunt illa, quæ requiruntur in sacramentali absolutione. Respondetur per thema præassumptum, quod sunt magnus. Non est tamen intelligendum impositionem manum super caput confitentes esse de necessitate absolutionis, aliàs confessor manus absoluere non posset. Est ergo huiusmodi manuum impositio super caput confitentis requisita tantum de bene esse, & ex quadam congruitate, seu decentia, ut dicit dominus Petrus de Palud. in quarto sententiarum distinct. 22. quæstio. 3. Hoc autem probat per uerba prius in themate sumpta, ubi dicitur. Super ægros manus imponent, &c. Addit tamen quod non expedit multum hoc facere, super capitalia mulierum, eò quod bonum est uiro mulierum non tangere, ut habetur 1. Corin. 7. Sufficit ergo, inquit, seuate à longe manum super caput mulieris. Vnde in figuram huiusmodi impositionis manum super caput confitentium legitur Lu. 4. quod cum multi infirmi, & demoniaci fuissent ad Christum adducti, ipse singulis manus imponebat, & conti-

Fer. v. in Cæna Dom. Ser. I. t.

nno curabat eos. Insuper mox exhibât dæmonia à multis, &c. Ita & confessore imponente manū super caput cōfidentis, & dicente illi. Ego te absoluo, exeunt peccata de corde cōfidentis. Propter quod bonus confessor merito potest dicere de illo, qui sibi confitetur, illud Psalm. Manus mea auxiliabitur ei. Quasi dicat. Absolutio quam imparior mihi confitenti cum manus impositione, & crucis signaculo dicēdo. Ego te absoluo, auxiliabitur ei ad peccatorum suorum remissionē, adeo, q̄ nihil proficiet, idest, non præualebit inimicus, idest diabolus in eo. Et filius iniquitatis [idem qui prius] non apponet nocere ei. Diabolus enim, qui & filius iniquitatis dicitur, quāvis nitatur nocere pœnitenti, & impedire effectum absolutionis sacramentalis, minime tamen præualebit. Non enim poterit prævalere contra Dominum operantem occulte; in sacramentali absolutione.

QVÆRITVR circa hoc, quæ est preciosa, & determinata absolutionis sacramentalis forma. Pro solutione ad dubiū notandum, q̄ circa huiusmodi absolutionē aliqua se habent antecedenter, aliqua essentialiter, aliqua cōsequenter. Illa autem, quæ se habent antecedenter, sunt duo. Primū est absolutio ab excommunicatione maiori, vel minori, si confitens indi gear, eò quòd aliter non est capax alicuius sacramenti, saltem quo ad vltimum effectum sacramenti, quæ est gratia. Secundū est oratio deprecatoria, utpotè, dicendo. Misereatur tui omnipotens Deus, &c. Item absolutionem, & remissionē omnium, &c. Huiusmodi tamen orationes non sunt de necessitate absolutionis, sed tantum de congruitate, ne scilicet, impediatur effectus ipsius absolutionis. Illa verò, quæ se habent essentialiter in huiusmodi absolutione, sunt hæc verba præcise. Absoluo te à peccatis tuis. Et hæc forma est indicatiua. Absolutiones autē, quæ fiunt in primis, cōpletoria, & missa, non sunt sacramentales, eò q̄ non habent formā indicatiuā, sed operatiuam, siue deprecatiuam. Similiter absolutiones, quæ fiunt in capite ieiunij, similiter in cæna Domini, aut in capitulis religiosorum, licet habeant formam indicatiuam, non tamen sunt sacramentales, eò quòd absolutio sacramentalis fit secretè, & occultè, seu in foro occulto. Tandem illa quæ se habent consequenter in forma absolutionis, sunt hæc verba, in nomine Patris, & Filij, &c. Et hæc verba debent dici

De Mysterio Absolut. 374

ci cum signo crucis, quia, vt habetur de consec. d. s. nunquid. omnia sacramenta crucis signaculo perficiuntur. Est & aliud consequens ad huiusmodi absolutionem essentialem, videlicet, ligare pœnitentem ad aliquem pœnam temporalem in speciali, etiam addendo in generali, quòd omnia bona, quæ talis facturus est, siue per se, siue per alium, labores patienter tolerari propter Deum, indulgentiæ acquirendæ, & similia, valeant ei in remissionem peccatorum suorum. Quis autem aliqui confessores dicunt. Ego te absoluo ab omnibus peccatis tuis, corde contritis, pariter & ore confessis, male addunt. Et primo quidem quo ad illam clausulam corde contritis, patet sic. Stat enim confitens solum atteratur, qui tamen absoluitur sacramentaliter per illa verba. Ego te absoluo ab omnibus peccatis tuis, sine pluri. Quamuis tamen non recipiat vltimum effectum absolutionis, qui est remissio peccatorum, nisi cum primum incipit conteri. Et tamen talis non esset sacramentaliter absolutus per illa verba. Ego te absoluo ab omnibus peccatis tuis corde contritis, nisi tunc actualiter esset corde contritus. Ex quo patet, quòd sic absolueri est exponere homines confitentes maguo periculo. Item quo ad illam clausulam, & ore confessis, hoc male additur, quod patet sic. Nam virtute talis absolutionis non remitterentur peccata obliuata, neque etiam scita, & non confessa, cuiusmodi sunt venialia, quod est falsum. Nam frequenter cum absolutione mortalium remittuntur venialia, aut in toto, aut in parte. Patet ergo, quòd illæ duæ clausulæ malè adduntur formæ absolutionis. Hæc est ergo preciosa, & determinata absolutionis sacramentalis forma. Ego te absoluo ab omnibus peccatis tuis. Et sic patet ad quæsitum.

NOTANDVM insuper, quòd quamuis manuum impositio non sit de essentia absolutionis sacramentalis, sicut est de essentia sacramenti ordinis diaconatus, aut pœsbyteratus, similiter & sacramenti confirmationis, nihilominus valde conuenienter fit talis impositio manuum, & hoc ad designandum quinque gloriosos effectus ipsius absolutionis sacramentalis, qui significantur per quinque digitos, qui sunt in manu. Primus enim digitus, quæ pollex dicitur, eò quòd præ cæteris uirtute polleat, designat uirtutem confessio nis, qui talis, ac tanta est, ut omnibus rebus præpolleat. Nam

Nam tanta est ipsius virtus, vt dicat August. ad fratres in eremo. ser. 30. quod ipsa obstruitos inferni, aperit portas paradisi, oppugnat dæmones, dissipat vitia, & multa similia. Secundus digitus, qui iudex dicitur, eod quod homo communiter cum illo omnia indicet, & ostendat, designat quæ forma absolutionis, quæ datur in sacramento confessionis indicat nobis sic esse sicut per eam significatur, idest, quod homo fit veraciter absolutus in foro Dei, sicut absolutus declaratur in foro Ecclesiæ. Et verè sic est, dummodo confitens, seipsum sufficienter ad hoc disponat. Non enim actus actiuorum sunt in patiente nisi disposito. Tertius digitus, qui medius dicitur eo, quod mediat inter alios per æqualem distantiam, designat quod tam confessio, quam sacramentalis absolutio mediat inter Deum, & peccatorè penitere volentem. Et teneta ipsa est pax nostra, quæ facit vtraque; vnum reconciliando hominem peccatorè Deo. Quartus digitus, qui annularis, dicitur, eod quod in ipso solent anuli aurei, & argentei reponi, designat, quod ille, qui est sponsus animarum deuotarum, mediantate sacramentali absolutione ornat eas anulo aureo, idest, spe æternæ, & cælestis gloriæ. Nam sicut anulus non habet finem, sic nec illa cælestis gloria. Quintus digitus, qui auricularis dicitur, eod quod cum ipso purgamus aures, designat quod prædicta absolutio purgat omnia crimina, & illa subito resoluit, sicut ignis ceram, & sol niuem. Ecce quid significant digiti manus, quæ ponitur super caput illius, qui absoluitur.

QVARTAE quæstio. Quid debent facere Domini confessores quo ad eos, qui illis confitentur. Respondetur per thesaurum præmissum, quod imponent, supple, penitentiam salutarem pro arbitrio suo, bene tamen, & rationabiliter regulatorem, videlicet, secundum magis, & minus, prout exigit peccatorum grauitas, & personarum conditio.

VBI notandum quod Domini confessores in taxandis penitentibus debent præcipuè tria diligenter considerare, quæ sunt quantitas, qualitas, temporis diuturnitas.

PRIMO igitur debent considerare quantitatem delicti sic, scilicet, quod pro maiori, & grauiori delicto, debet maiorem imponere penitentiam, & pro minori minorem, ceteris paribus, iuxta illud Deut. 25. Pro mensura peccati erit, & plagarum modus. Et Apoc. 18. Quantum glorificauit se, &

in

in delictis fuit tantum, &c. Verum secundum antiqua iura, & consilia grauis penitentia reis imponitur, vt potè, interdum septennis, interdum decennis, interdum duodennis, interdum triquindenis, vt patet per multa decreta, quæ longum esset enarrare. Hodie tamen mitius agit Ecclesia cum peccatoribus ad suam misericordiam suam redire uolentibus, in hoc, scilicet, quod penitentiam in foro conscientiarum, & interiori sunt omnes arbitrariæ, ita ut taxentur secundum arbitrium boni, & discreti confessoris, vt potè pro maiori peccato imponendo maior est penitentia, & pro minori minorè, ceteris tamen paribus. ut dictum est. Multo tamen consultius est imponere paruas, & faciles penitentias, & penitentem ad purgatorium mittere pro residuo complendo, quam magnas, graues, & difficiles imponendo, quas fortè contemneret, ad infernum destinare. Et ad hoc propositum Chryl. sup. Mart. in opere imperfecto hom. 45. dat exemplum de seruo adulescente, cui si graue pondus impositum fuerit, necesse habet ipsum deponere, aut sub onere occumbere. Ego propter periculum transgressionis uitandum, debet leuis imponi penitentia.

SECUNDO Domini confessores debent considerare qualitatem confitentis, pariter & eius facultatem, ut potè, si sit iuuenis, & fortis, tunc ieiunium est illi imponendum, & similiter peregrinatio longa secundum casus exigentiam. Si dines elemosyna. Si clericus, preces & psalmi. Et nota, quod penitentia, eod quod medicinalis est, debet semper quantum fieri potest per contrarium imponi, ita ut gulo imponatur ieiunium, aut abstinentia, superbo opus humilitatis, auaro aut furi elemosyna cum restitutione alieni, luxuriosi carnis maceratio, & homini. Famosa. n. propositio est quod contraria contrariis curantur, &c. Cum. n. satisfactio secundum Aug. de diffinitionibus orthodoxæ fidei c. 23. sit causas peccatorum excidere, nec earum suggestionibus aditum indulgere, ille discretè satisfacit, qui causas peccatorum per sua contraria conatur excidere. Et de hoc historia habes de Magdalena penitente, quæ secundum Grego. hom. 33. conuertit ad virtutum numerum, numerum criminum, ut totum seruiret Deo in penitentia: quicquid ex se Deum contemplerat in culpa. Nam oculis frenas occuperat, sed hos iam per penitentiam conterens fiebat Capillos ad compositionem uultus exhibuerat, sed iam illis lachrymas super dominicos pedes suas tergebat. Ore superba dixerat, sed pedes Domini osculando satisfaciebat, & huiusmodi.

TERTIO

Fer. v. in Cena Dom. Ser. II.

TERTIO domini confessores, & penitentiarum debent attendere, & confiderare tempus, quo sup. peccator subiaceat peccato. Peccata enim tanto grauiora sunt, quanto diutius infelicem detinent animam, vt notatur extra de consuetudine. c. tanto. Et ideo longior, & grauior penitentia illi est iniungenda, qui diutius in peccato perseuerauit, vt sic corruptatur iam innata consuetudo male agendi. Item dicti penitentiarum debent aliam habere considerationem ad tempus, non quidem preteritum tantum, de quo dictum est, sed ad futurum, vt, scilicet, imponant penitentias, quae in breui possint impleri, & hoc propter periculum recidui. Est tamen circa hoc norandum, quod duplices sunt penitentiae. Primae enim sunt, quae actu transeunte nihil relinquunt in subiecto, cuiusmodi est oratio. Et tales debent imponi quanto citius implendae, vt saltem ante reciduum compleantur, & fiant satisfactoriae quo ad Deum, & ecclesiam. Aliae vero sunt, quae actu transeunte aliquid in subiecto relinquunt, vt ieiunium, quod relinquit carnis macerationem, & debilitatem, similiter, & peregrinatio. Et similiter elemosina relinquit substantiae diminutionem. Tales ergo penitentiae seu opera possunt imponi ad plures dies, menses, & annos, quia etsi contingat interdum talia fieri in mortali peccato, & vt sic non valeant quo ad Deum, incipiunt tamen tunc valere cum faciens ea incipit resurgere ad gratiam, & hoc propter effectum detractionem. Insuper qui ad tales penitentias longas obligatur, potest de facili esse in gratia, videlicet, per solam cordis contritionem. Et ideo bonum est ad hoc quod tunc valeant huiusmodi penitentiae, quod volens eas facere, & quoties id opus fuerit, conuertat se ad dominum per cor contritum, & humiliatum. Quis vbi fecerit iam est in gratia, & tunc valent talia opera. Notandum etiam circa istud conformiter ad doctrinam B. Tho. 4. sent. dist. 15. q. 1. art. 3. quaest. 2. per totum, quod qui facit penitentiam sibi impositam in mortali peccato, satisfacit quidem precepto ecclesiae, quae non obligauit eum ad peragendum huiusmodi opus in gratia, quamuis bonum sit monere penitente, vt faciat penitentiam suam in meliori statu quo poterit, sed non satisfacit Deo. Et huius ratio est, quia ad hoc, quod quis possit satisfacere Deo praerogatur gratia, & vera amicitia ad eum, quam non habet in mortali existens.

De Mystero Absolut. 376

existens. hinc Eccle. 30. dicitur. Dona impiorum non probat altissimus, id est, non acceptat ad poenae remissionem, sicut neque ad gloriae consecutionem, nec respicit in oblationes eorum. Et Hier. 6. Holocaustumata vestra non sunt accepta, & victimae vestrae non placuerunt mihi. Patent ergo tria obseruanda circa penitentiarum impositionem.

QUINTA quaestio. Qualiter debet impendi sacramentalis absolutio Respondetur per thema praemissum, quod bene, id est, rationabiliter, & discretè, scilicet, pensata peccati grauitate, & confitentis qualitate, vt dictum est supra immediatè. Et ideo, qui vult bene confiteri, & bene absolui debet quaerere confessorem bene uiuentem, & bene solvere scientem. ita enim dicitur de pen. dist. 6. qui vult confiteri. Qui vult, inquit, rextus, confiteri, quaerat sacerdotem scientem ligare, & solvere, ne si cecus cecum ducat, ambo in foueam cadant. Et infra. Qui confitetur, meliori sacerdoti, quam potest confiteatur. Item Eccl. 4. Non subicias te omni homini pro peccato, sed sup. tantum sacerdoti habenti clauem duplicem, videlicet, scientiae, & iurisdictionis. Et quanto is, qui confiteri vult est minus doctus, vt habens intricatos, & difficiles, seu etiam graues casus, tanto diligentius debet quaerere peritorem, & discretiorem confessorem. Hoc tamen intelligendum est ubi habet plures in optione sua. Quis si unicum habet, videlicet, curatum, aut Vicarium suum, tunc si iudicio suo non sit sufficiens, aut si habeat aliquam aliam causam rationabilem, tunc debet ab eo petere licentiam alteri confitendi. Et tunc debet eligere meliorem, vt dicit praedictum decretum. Item istud habet uerum in locis, in quibus sunt generales indulgentiae, in quibus quilibet potest confiteri cuilibet de numero deputatorum: sicut ergo illi, qui litigant in aliqua curia, eligunt sibi aduocatum peritum, & similiter, qui aegrotant, medicum expertum, ita in proposito quinimmo magis hic, quam ibi, maxime cum sit quaestio de salute animae, quae praerferenda est omni commodo pecuniario, atque omnibus rebus huius seculi, ut habetur. C. de sacrosanctis ecclesiis. l. sancimus.

SEXTA quaestio. Quid reportabunt, aut quid consequentur hi, qui bene confitentur? Responde per thema praemissum, quod habebunt sup. sequentia beneficia magna valde quae

Fer. v. in Cena Dom. Ser. II.

quæ regulariter confert vera, & discreta confessio pariter, & sacramentalis absolutio.

P R I M U M beneficium, quod tales habebunt, dicitur peccatorum remissio. Vnde 1. Iohan. 1. Si confiteamur peccata nostra, fidelis est Deus, ut illa nobis remittat. Refert enim Aug. de ciui. Dei. lib. 5. c. 17. quod Romulus conditor vrbis Romanæ promisit impunitatem omnibus malefactoribus, & criminosis confugientibus ad dictam ciuitatem, & hoc ut eam populosam redderet, sicut, & factum est. Est etiam quoddam famosum oppidum in Picardia, cui nomen Valentienne, ad quod rei confugientes libertatem obtinent. Propter quod ancilæ dicti oppidi vulgo appellantur banniti de Valentianis. Sic etiam in proposito per sacramentalem absolutionem peccatores quantumcunque graues ad eam redire volentes, obtinent libertatem gratiæ contra seruitutem peccati. Et breuiter tanta est vis ipsius absolutionis sacramentalis, quod ubi inuenit materiam debitam, portæ inferi non prævalent aduersus eam. Matth. 6.

S E C U N D U M beneficium, quod habebunt absoluti sacramentaliter, dicitur pœnæ commutatio. Per eam enim pœna æterna, cuius debitor erat peccator, commutatur in temporalem. O felix commutatio dexteræ excelsi. Magna enim sit grata reo condemnato ad carcerem per diem naturalem si dies commutatur per pium iudicem in hora. Maior si annus commutatur in diem, maxima si perpetuitas vsque ad mortem commutatur in annum. Sic est autem quod virtute prædictæ absolutionis commutatur pœna æterna in temporalem, ut dictum est, quæ respectu illius est aliquid maius, quàm mille anni respectu vnius diei de tempore nostro. Et ideo in hoc maxime apparet virtus absolutionis sacramentalis. In cuius figuram dictum est Ezech. 4. Diem pro anno dedit tibi.

T E R T I U M beneficium, quod prædicti habebunt, dicitur totius spiritualis boni reparatio. Per unicum enim mortale peccatum, quicquid meriti, aut gratiæ prius acquisitum fuerat, totum deperditur, dicente scriptura Eccle. 9. Qui offenderit in uno multa bona perdet. Sed omne tale bonum deperditum per culpam, reparatur, & restauratur per sequentem sacramentalem confessionem, & absolutionem, secundum quod in figura dixit pater de filio suo prodigo redeunte ad eum.

Cito,

In die Parasceues. 377

Cito, inquit, seruis suis, proferto stolam primam, & induite illum, &c. Luc. 15. De hoc etiam alia figura legitur Iohel. 2. ubi dicitur dominus subiicientibus se absolutioni sacramentali. Reddam vobis annos quos comedit locusta, bruceus, rubigo, & eruca. Vbi per annos priores intelliguntur præcedentia merita deuastata per peccata, quæ secuta sunt. Nihilominus prædicti anni reddantur Deo miserente cuiuslibet absolutionem ex corde petenti, & suscipienti etiam aliquando duplicando, secundum, quod contingit peccatorem cum maiori cohatu resurgere. In cuius etiam figuram legitur Iob. 42. quod dominus benedixit nouissimis Iob magis, quam principio eius, in tantum, quod addidit illi omnia quæcunque fuerant duplicia tam in ouibus, quàm in camelis, bobus, patibor & asinis. Ecce triplex beneficium, quod habebunt quicumque deuotè, & catholicè absolutionem sacramentalem perceperint. Tandem autem habebunt beneficium gloriatoris, & vberius post hanc vitam, videlicet, gloriam cælestem. Quam nobis concedat, qui in Trinitate perfecta viuunt, &c.

I N D I E P A R A S C E V E S.

C O M P L E V I T Deus die sexto opus suum, quod fecerat. Gen. 2.]

P R I M A I N T R O D U C T I O.

L E X Imperialis. C. de Veteranis. l. cum introissent, dicit, quod indignus non debet principem salutare. Casus est talis. Est aliquis dux vel comes uassallus Reges vel Imperatores, qui armat se contra superiorem suum. Quod ille cernens, destituit contra ipsum principem militiæ suæ. Non post multos igitur dies de uincit eum princeps militiæ, & vinum capit in prælio. Quo facto ille perit directè duci ad regem, & cum eo colloquium habere. fortè, ut possit emollire cor eius aduersus eum, ut & libere donetur. Quod iuris in hoc casu? Certè hoc non debet sibi de facili concedi, quia, ut dicit lex prædicta, indignus non debet principem salutare. Ille autem est huiusmodi, igitur.

M O R A L I T E R. Ista lex potest exponi tripliciter, videlicet, generaliter, specialiter, & singulariter.

Ser. Quadr. G. Pep.

Bbb

PRI-

Introductio

P R I M ò igitur prædicta lex exponi potest generaliter de quolibet peccatore. Satis enim constat, quòd quodlibet mortale peccatum facit. & reddit hominem peccatorem indignum loqui Deo in oratione, quia ut habetur Iohan. 9. Deus peccatores non audit, & Prouer. 15. Dominus longe est ab impiis. Indignus ergo, id est, peccator in peccatis suis perseverans, non debet principem salutare, eò quòd est indignus positivè, & contrariè. Secus autem de indigno privatiuè, qui tamen optat, & quærit fieri dignus. Talis enim licite potest principem salutare. Unde, & omni die salutamus eum dicentes in oratione dominica. Dimitte nobis debita nostra, &c.

S E C U N D ò prædicta lex potest exponi specialiter de Iuda, & Iudæis, qui cum essent indigni, nihilominus præsumperunt salutare principem Christum, quamvis non bono animo. Et de Iuda quidem patet quando osculatus est eum dicens, Ave Rabbi. De Iudæis verò patet idem, quando derisorie dixerunt ei, Ave rex iudæorum. Hoc autem fuit quando Pilatus adduxit eum foras ad eos, portantem coronam spinèam, & purpureum vestimentum, ut habetur Iohan. 19. Hodie etià multi indigni salutant hunc veneratissimum Principem, ut sunt multi peccatores, & inconfessi homines ante crucis signaculum corpore quidem se prosternentes, & dictum signaculum osculantes, sed ab homagio diaboli nondum plene recedentes. Tales ergo osculantur Christum cum Iuda, & ipsum cum illo, atque Iudæis salutant.

T E R T I ò prædicta lex potest exponi singulariter de Beata Virgine, quæ est mundi princeps, & regina, ut canit ecclesia. Et quamvis hanc principem, reginam, & imperatricem sinus indigni salutare propter sui sublimitatem, & nobilitatem parvitatem, decet tamen eam salutare etiam omni tempore, die, & hora secundum quòd canit ecclesia, in prosa de eadem di. Omnis homo omni hora ipsam ora, & implora eius patrocinia. Sed sunt nonnulli prædicatores dicentes hanc principem minimè esse à populo Christiano hodie salutandam cum angelica salutatione. Sed salua eorum reverentia satis voluntariè loquuntur, ut potè, absque auctoritate, ut constat, & similiter absque sufficienti ratione. Adducunt tamen hanc vnicam rationem, ut, scilicet, re memorentur in populo Christiano dolores, illi mirabiles, quos passa est in cor-

de

In die Parasceves.

378

de suo, cum vidit benedictum filium suum cruci affixum. De quibus etiam ipsi longe ante prædixerat sanctus ille senex Simeon, Luc. 2. Tuam ipsius animam pertransibit gladius. Sed profectò hæc ratio parvi momenti est. Quamvis enim multum rationabile sit hodie prædicare de doloribus filij, & matris, & similiter frequenter illos ad memoriam reducere, non propterea sequitur in aliquo debeat diminui laus eiusdem matris, quæ illi offertur quoties saluatio angelica eidem offertur. Præterea sunt plerique simplices, qui non solent aliter orare, quam dicendo orationem dominicam, aut salutationem angelicam, quæ duo libenter dicunt, & frequenter repetunt. Dicere ergo, quòd non liceat hodie in sermone salutare Virginem Mariam more solito, est generare in animis simplicium, quòd non licet hodie dicere salutationem prædictam. Præterea multi solent per singulos dies dicere Psalterium, siue Rosarium Mariale. Dicere autem, quòd non liceat hodie salutare ipsam piam Christi matrè, est aliquo modo dictam devotionem impedire, & ita multum diminuitur servitium dicentis matris Christi. Item si hodie non liceat salutare modo consueto Christi matrem in sermone, ut sic rememorentur dolores ipsius, ergo neque eras, maximè cum tempore tridui fuerit doloribus plena, & in corde vulnerata. De die autem crastina nullus dicit quin in sermone more consueto possit salutare, igitur, & hodie potest saluari. Cæterum tunc in sermone hodierno Angelicam salutationem, est quodammodo generare errorem apud simplices, qui ex hoc forte credunt ipsam Christi matrem hodie quamvis in oculis regnantem dolore affigi super morte dilecti filij sui, cum tamen dicat Christus de beatis Iohan. 16. Gaudium vestrum nemo tollet à vobis. Non ergo hodie ipsa pia Christi mater dolet, siue tristatur super morte dilectissimi filij sui. Quinimmo inde gaudet, attendens quantum bonum inde securum sit. Resolutorie ergo tenendum est, quòd tristitia, quam habuit in die passionis filij sui, hodie versa est in gaudium, nec tunc tantum doluit, quantum nunc lægatur. Nolo tamen inducere populum fidelem ad hodie gaudendum, sed potius ad merendum, sed volo dissuadere illam falsam existimationem, quam forte multi simplices habent, credentes hodie Beatam Virginem merore affici

Bbb 2 occasionem

Introductio

occasionem sui erroris fumentes ex practica quorundam predicatorum, dicentium eam hodie minimè salutandam in exordio sermonis, sicut mortis est. Cum tamen tales predicatores credantur piam habere intentionem, ita, ut hoc referant ad dolores, quos passa est in morte filij sui à quibus tamen nunc est omnino immunis, & libera. Vt igitur de dicta filij sui morte dolorosa aliquid dignum dicere valeamus, pro gratia impetranda ad ipsam recurramus, eidem offerentes consuetum colegium. Ave gratia plena dominus tecum.

SECUNDA INTRODUCTIO.

NUNC princeps mudi huius eicietur foras. Iohā. 11.] Scribitur extra de præscriptionibus. c. de quarta, quod præscriptio non interrupta tenet, sed si fuerit interrupta, est invalida. Casus est talis. Est aliquis curatus, qui colligit decimas per totum fundum parochiæ suæ pacificè, & nemine reclamante, etiam tanto tempore præscribit tales decimas. Tandem quædam abbatia infestat eum dicens se habere ius ad percipiendas huiusmodi decimas in toto, vel in parte, quamvis non repetierit eas citra tale vel tale tempus. Nunc quaeritur si talis materia devoluatur ad iudicium, quid definit peritus iudex? Certè dabit sententiam pro curato, qui præscripsit, quia ut dicit Alexander III. in prædicta decretali, præscriptio non interrupta tenet, cuiusmodi est in præsentis casu. Secus autem esset dicendum si dicta præscriptio aliquando fuisset interrupta, quia ut dicitur 16. quæst. 4. Volumus, interruptio præscriptionis dat ius agendi, id est, procedendi contra illum, qui dicit se præscripsisse.

MORALITÉR Possumus dupliciter exponere prædictam decretalem, secundum quod duplex est spiritualis præscriptio, videlicet, particularis, & generalis.

PRIMÒ igitur dictam decretalem possumus exponere de præscriptione particulari. Pro quo notandum, quod cum mortaliter peccamus, tunc mittimus diabolum in possessionem animarum nostrarum, cum tamen sapiens Eccles. 33. nos admonet ad hoc non faciendum, dicens. Non dederis aliis, scilicet, diabolo, possessionem tuam. Verum tanta est Dei erga nos benignitas, misericordia, & pietas, ut non possit diabolus contra nos præscribere ante mortem, etiam si

per

In die Parasceues. 379

per mille annos superuiveremus. Et ideo usque ad ultimum vitæ huius possumus reclamare contra diabolum per ueram cordis contritionem. Quod ubi fecerimus, tunc sine mora eicietur dictus inuasor, seu intrusus diabolus de possessione animarum. In præscriptionibus enim humanis, quæ sunt secundum leges ecclesiasticas, aut civiles, aliquando sufficiunt 30. anni Interdum requiruntur 40. ut in præscriptionibus religiosorum, aliquando autem requiruntur 100. anni, ut in præscriptionibus contra Romanam Ecclesiam. At verò in præscriptione diaboli contra animas nostras requiritur, & sufficit, quod in mortis articulo inueniatur possessor pacificus quantumcunque parum aut multum, siue diu possederit eas. Quale igitur remedium datur pauperi peccatori contra diabolum ne præscribat contra eum. Certè unicum est, & illud potissimum, videlicet, reclamatio per apertam oris confessionem. Sic enim interruptetur dicta præscriptio quantumcunque diuturna prius extiterit.

SECUNDÒ possumus exponere prædictam decretalem de præscriptione generali. Pro quo notandum, quod ex quo primus parens mortaliter peccauit, diabolus uoluit sibi usurpare totum genus humanum, & intravit quodammodo in possessionem huius mundi. Sed uenit postea alius magnus dominus, & laudabilis nimis, scilicet, Iesus Christus, qui pugnavit in cruce contra dictum diabolum ut expellens eum, scilicet, cura baculo crucis de possessione sua. Cumque ipse diabolus conquereretur de iniuria, allegans longam possessionem etiam per plura millia annorum, potuit illi respondere Christus dupliciter. Primò quidem, quod possessio sua erat magis usurpatio, quam vera præscriptio. Modo longæva usurpatio non facit præscriptionem, ut notatur 24. q. 1. schisma. Secundò potuit eidem dicere Christus, quod dato, quod talis usurpatio posset appellari præscriptio, sed improprie, & abusuè, nihilominus fuit frequenter interrupta. Et primo quidem per ipsum Adam, qui statim desinit reatum suum, similiter, & uxor eius Eua. Secundò fuit interrupta per sanctos Patriarchas, quales fuerunt Noe, Abraham, Isaac, Iacob, Ioseph, & similes. Tertio fuit interrupta per sanctos Dei prophetas, quales fuerunt Ezechiel, Hieremias, Ezechiel, Daniel, & consimiles. Nam prædicti semper restiterunt domino, & imperio ipsius diaboli nolentis

Bbb 3

nolentis

Introductio.

uolentis; ei subijci per peccatum. Et ideo Christus in cruce pendens pro nostra salute optimo iure eiecit ipsum principem mundi foras patiendo in cruce, ut dictum est primo.

INTRODUCTIO IN DIE PARASCEVES.

OMPLEUIT Deus die sexto opus, & cetera. Vbi supra.]

NOTANDVM, quod postmodum Deus in productione mundi in primis diebus nouas creaturas produxit singulis diebus, tandem vero die sexto, tanquam finem operum precedentium produxit hominem ad imaginem, & similitudinem suam, & quo producto dicitur compleuisse opus suum, id est, opus creationis, & hoc die sexto, secundum unam translationem, ut patet secundu[m] Au. super Gen. ad literam, quamuis communioris litera habeat die septimo. Ita in opere recreationis benedictus Dei patris filius homo pro hominum salute factus, per singulos dies quibus uixit in mundo isto, & non per sex tantum laborauit reparare lapsum hominis, quem prius ad imaginem, & similitudinem suam formauerat. Postquam igitur multos dies consumpsit, ut potest, hinc inde per Iudaeam, & Galileam discurrendo, etiam usque in Aegyptum descendendo, & postmodum in terra natiuitatis suae redeundo, in oratione plerumque pernoctando, & humiliter, ita, ut tota eius uita laboribus, & erumnis plena fuerit, iuxta illud Eccl. 2. Cuncti dies eius laboribus, & erumnis pleni sunt, tandem die sexto, id est, sexta mundi aetate, uel ad literam, die sexto, id est, feria sexta compleuit opus suum, quod fecerat, id est, consumpsit opus redemptionis humanae moriendo pro nobis in cruce. Circa, quod notanda secundum doctores theologos & praesertim secundum B. Th. 3. parte. q. 34. art. 3. ipse Christus in primo instanti suae sacratissimae conceptionis meruit sufficienter omnibus nobis vitam aeternam per primum actum bonum quem tunc habuit. Per sequentes autem actus bonos, quos postea ferme absque numero fecit, nihil nobis de nouo meruit, quod prius non meruisset quantum ad sufficientiam, sed quod prius unico actu meruerat, postmodum pluribus actibus nobis meruit. Nec tamen propter ea frustra passus est, quia, ut dicit idem doctor in eadem 3. parte quaestio. 48.

In die Parasceues.

380

quo. 48. art. 1. in sol ad secundum, ex parte nostra erant quaedam impedimenta, quibus retardabamur, & impediatur consequi effectum precedentium meritorum illius. Et ideo ad remouendum huiusmodi impedimenta oportuit eum in cruce pati. Et hoc est, quod loquitur Apost. Hebr. 9. dicens, Christus per proprium sanguinem introiuit semel in sancta, aeterna redemptione inuenta. Ecce quomodo Deus humanatus compleuit die sexto opus suum, quod fecerat.

QUAERI autem solet circa hanc materiam. Vtrum fuerit necessarium Christum in cruce mori pro redemptione generis humani. Hanc quaestionem format B. Th. 3. par. q. 46. art. 1. Ad quam respondet per tale distinctionem. Aliquid, inquit, dicitur necessarium dupliciter, uno modo absolute, & quod secundum sui naturam impossibile est aliter se habere, sicut necessarium est hominem esse risibilem. Alio modo dicitur aliquid necessarium ex suppositione finis, eod, scilicet, quod finis intentus non potest conuenienter haberi nisi per tale medium. Da exemplum de uolente ire de Normania in Angliam cui nauis est necessaria non absolute, sed ex finis suppositione. Primum modo ergo non fuit necessarium Christum pati, quia absolute poterat Deus succurrere humano generi per aliam uiam, & ipsum aliter reparare. Secundum modo autem fuit necessarium ipsum pati. Et huius necessitatis assignat idem doctor ibidem tres rationes, quarum sunt istae, uidelicet, ut Pater placaretur, ut culpa purgaretur, ut homo saluaretur.

PRIMA igitur ratio fuit, ut Pater placaretur. Erat enim Deus pater grauiter indignatus contra humanum genus, & hoc originaliter propter peccatum primi parentis, quod fuit grauissimum propter tria. Primum quidem propter ipsum Adae ingratitude[m], cui ipse dominus conuulerat totam, & tanta beneficentia in sua creatione. Fecerat enim eum potentem non mori, si uoluisset. Nam, ut dicit Aug. de ci. Dei, lib. 13. c. 3. Fatendum est primum homines, ita fuisse institutos, ut si non peccassent, nullum mortis genus experti fuissent. Item posuerat Adam in loco uoluptatis, & deliciarum, in loco, inquam, amantissimo, moderatissimo, omnibus bonis refertissimo, in super dederat illi uniuersale dominium omnium creaturarum inferentium, dicens illi pauper, & uxori suae illud Gen. 1. Domini

namini piscibus maris, & volatilibus cœli, & vniuersis animantibus, quæ mouentur super terram. Pater ergo primi parentis maxima ingratiudo, qui post tot beneficia inobediens fuit benefactori suo, & potius obediuit uoci vxoris suæ; quæ uoci, & præcepto Dei, circa lignum vetitum, Ex hac autem in gratitudine multum aggrauatum fuit peccatum ipsius primi parentis. Secundò, peccatum eius fuit grauissimum propter præcepti facilitatem. Facile enim erat Adæ abstinere ab esu fructus ligni vetiti. Tum, quia parum aut nullo modo esuriebat, quando ex illo comedit. Tum, quia ubi esurisset, aderant fructus pulchriores ad videndum, & suauiores ad edendum, quam dictus fructus prohibitus, qui erant illi cõcessi à domino vniuersaliter. Sed quia natura semper fertur, in vetitum, ideo de prohibito comedit, & concessum nullo modo tetigit. Tertio peccatum Adæ fuit grauissimum propter ipsius generalitatem, & diffusionem. Nam ad omnes posteros deriuatur. Fuit enim peccatũ illius peccatum naturæ, & personæ, & ideo vtrumq; mirabiliter infecit. Secus autem de peccatis aliorum hominũ, qui tantũ personalia sunt, de quibus dictum est Ezech. 18. Filius non portabit iniquitatẽ patris. Sed in proposito filius portat iniquitatẽ patris sui primi. Hinc dicit Aposto. 1. Cor. 15. quod omnes in Adam morimur, id est, contrahimus ab eo peccante debitum moriendi. Et quia peccatum primi parentis erat tam graue propter tria prædicta: ideo requirebat satisfactionem infinitam. Et quoniam purus homo quantumcunq; perfectus, & sanctus, et in vtero sanctificatus qualis Io. Bap. non potuit talem satisfactionem infinitam in valore exsoluere, ideo necessarium fuit filium Dei in forma humana pati in cruce, cuius solus meritũ fuit infiniti valoris, eò qd erat actio Dei, & hominis. Sic, n. ira Dei p̄ris, quæ alias placari non poterat, placata est. Istud autem probatur quadrupliciter, videlicet, auctoritate, ratione, figura similitudine.

PRIMÒ quidem auctoritate Apo. Ro. 5. dicentis. Cũ inimic essemus Deo patri, reconciliati sumus per mortem filij eius. Item 1. Io. 2. dicitur de Christo, qd ipse est propitiatio pro peccatis nostris, qui. s. modo in carne viuimus, vt dicit glo. interl. Addit aut̄ Apost. qd non pro nostris tantũ, sed et mundi, hoc tñ intellige quantum ad sufficientiam, quia quantum ad efficaciam tantum est propitiatio pro peccatis electorum, eò quod

quod reprobj ponunt obicem huic propitiationi. Et nota, qd Ch̄s d̄s propitiatio pro peccatis nostris, eò qd Deus pater factus est nobis per eũ, ppitius, qui prius erat cõtra nos iratus.

SECUNDÒ ratione sic. Ille, qui alium offendit grauissimè, non potest ipsum melius placare, quàm per medium alicuius qui est ei gratissimus, quod si ad eum placandum miserit quẽpiam inimicorum eius, non solum non placabitur, verum et ad iracundiam magis prouocabitur, dicente Greg. & recitatur 3. q. 7. in grauibus. Cum is, qui displicet, &c. Sic est autem qd Deus pater summè diligit filium suum, secundum etiam qd testatus est in ipsius baptisimo. Luc. 3. dicens. Hic est filius meus dil. &c. parte autem ex altera odio habet peccatores, vt habetur Eccl. 12. ergo ad ipsum placandum opus fuit ut filius suus mediatorẽ se faceret moriendo in cruce pro homine peccatore, & qui meruerat suspendium inferni.

TERTIÒ idem probatur per figurã. Legitur. n. Exod. 12. qd cum Angelus de præcepto Domini percuteret primogenita Aegypti ab homine, vsq; ad pecus, pertransibat abq; læsione domos illas, in quartũ postibus videbat sanguinẽ agni aspersum in modũ crucis. In proposito agnus est Christus, Io. 1. Ecce agnus Dei, sanguis eius est mors sua, qua visa cessauit ira Dei patris aduersus mortalũ genus, & signanter eorum, qui aspersit hoc sanguine in modum crucis, i. Christianorum credentiũ Christũ in cruce passum fuisse verũ Dei patris agnũ.

QUARTÒ idem probatur similitudine de Leopardo, de eo n. legitur, qd cum sit ferocissimum animal, si semel perdidit prædam suam, mirabiliter furit, & irascitur. Sed modus placandi ipsum est sibi offerre agnũ vnũ ad nutum. Quem cũ occiderit, & sanguinẽ suum effusum viderit, mox mansuescit, & placatur eius ira. Ita in proposito, Deus pater videns, qd perdidit prædam suam, i. naturam humanam, quam recluserat in paradiso terrestri, sed propter meritum inobedientiæ suæ inde exierat, valde iratus est, adeo, qd nullus hominum, potuit ipsum plene placare quousque vidit sanguinem agni immaculatũ effusum in cruce. Pater ergo ex his, quod necessarium fuit Christum pati in cruce, vt pater placaretur.

SECUND A ratio prædictæ mortis fuit, vt culpa purgaretur. Omnes enim aquæ totius mundi tam fontium, quàm fluiorum, quàm marium non volebant purgare sordẽs

vitiorum nostrorū, neq; similiter sanguinis hircorum, aut vitulorum. Solus autē sanguis agni im maculari Christi, qui venit in hunc mundū, ut tolleret peccata mundi, hoc potuit, quod & fecit. Hoc autem probatur quadrupliciter, sicut & præcedens, videlicet auctoritate, ratione, figura, similitudine.

P R I M ō quidem auctoritate. Apo. 1. vbi dicitur, Dilexit nos, supp. Christus, & lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo. Ecce in quo, & quomodo dilexit nos, quia non tantum verbo, aut lingua, ut mundani homines sed opere, & veritate, quia lauit nos in sanguine suo, non ergo in sanguine alieno. Sed quid mouit Dei filiū ad moriendum pro peccatis nostris? Certè non aliud ex parte sua, quàm immensa eius caritas, ideo notatèr præmittit Iohan. in uerbis præmissis, dilexit nos, & postmodum subdit, & lauit nos, &c. Vnde Psal. Apud Dominū misericordia, & cop. &c. Quasi diceret, Quia Dominus misericors est, ideo redemit nos copiosè, scilicet proprio sanguine, quem totum pro nobis effudit in cruce. Bene ergo cantat Ecclesia de eo dicens, Vt nos lauaret crimine, Manauit unda sanguine. Et certè valde mirum est, & nouū, quod sanguis Christi mundauerit, & lauerit nos à maculis peccatorum nostrorum, cum tamen omnis alius sanguis potius maculet, quàm lauet, & mundet.

S E C Ū N D ō idem probatur ratione sic. Peritus medicus uidens aliquem ad mortem vulneratū, debet illi succurrere, & medelam adhibere propitiā. Sic est autē, q̄ Christus Matr. 9. uocat se medium, & ex altera parte humanum genus erat vulneratum in corpore, & anima, prout insinuat sub parabola Luc. 10. De homine descendente ab Hierusalem in Hierico, qui incidit in latrones, qui plagis impositis abierūt semiuuo relicto. Restabat ergo, ut iste peritissimus medicus purgaret, & sanaret per proprium sanguinem lethale vulnus humani generis, hoc est uniuersale peccatum.

T E R T I ō idem probatur figura, quæ habetur Leu. 14. ubi lex præcipiebat, q̄ leprosus mundandus deberet stare extra castra, ad quæ debebat sacerdos legis accedere cum duobus passeribus, quorū unum dimittebat libere abire, alterum verò occidebat. De cuius sanguine abstergebat faciem leprosi, & sic mundabatur. sic mundari debebat. Ad propositum leprosus mundandus est humanum genus, quod infecerat lepra peccati,

peccati. Fuit autē iste leprosus tunc eiectus extra castra, quando Adam fuit à Deo eiectus de Paradiso terrestri, & positus in leprosfaria huius exilij. Tandem ad eum curandum accessit sacerdos Christus, afferēs secum duos passerēs, idest, duas naturas, diuinam, scilicet, & humanā. Primum passerem dimisit libere abire illatsum, quia natura diuina in se passa non est. Secundus verò passer, idest, natura humana realiter passa est. Et de sanguinis huius passeris occisi, aspersi sunt, & in dies asperguntur septies leprosi, & hoc contra septē peccata mortalia, siue in remissionē eorū. Vel quia septies iste passer Christus fudit suum sanguinem preciosissimū in remissionem peccatorum nostrorū, videlicet, in circuncisione, in oratione, in flagellatione, in coronatione, in manū apertione, in pedum perforatione, in lateris apercione. Hic est ergo passer, in cuius persona loquitur Psal. di. Factus sum sicut passer solitarius in tecto, idest, in cruce. Nam tūc fuit derelictus à discipulis suis, præter Iohan. Ecce solitarius in tecto.

Q U A R T ō idem probatur similitudine Pellicani. Condicio enim, & proprietas Pellicani est, quod vbi inuenit pullos suos in nido à serpente occisos, illis compatiens percute peccatum suum proprio rostro, & sic super eos proprium sanguinem fundens morte sua ipsos viuificat. Ita in proposito Christus, qui fuit ille Pellicanus, in cuius persona loquitur Psal. dicens, Similis factus sum Pellicano solitudinis, ueniens in nidum huius mundi, & inueniens pullos suos, idest, totum genus humanum, à serpente infernali infestis, & interfectis spiritaliter, tradidit semetipsum morti, ut ipsos suo cruore viuificaret: patet ergo, quod ideo Christus mori uoluit, ut culpa purgaretur.

T E R T I A ratio, quare decuit Christum mori, fuit, ut homo saluaretur, & tandem cælum ingrederetur, quod erat omnibus hominibus clausum, propter peccatum primi parentis. Sicut enim paradysus terrestris fuit. Adæ peccanti clausus in pœnam sui peccati, ut patet Gen. 3. ita & paradysus cælestis, quem nullus mortalium aperire poterat, neq; etiam angelus si de cælo descendisset. Sicut enim Reges, & Principes interdiciunt illis, qui ipsos grauiter offenderunt ingressum domorum suarum, ita & Deus pater propter delictum primi parentis interdixerat illi, atque toti posteritati suæ ingressum, curiæ

curiæ, & domus suæ cælestis. Hoc igitur cernens ipseus Dei patris filius in nostra carne mori voluit, vt sic merito suæ passionis, & cum baculo sanctæ crucis dictum cælum aperiret, vt sic amodo omnis illic ingredi posset. qui uellet. hoc autem probatur quadrupliciter, uidelicet auctoritate, ratione, figura, similitudine.

P R I M ò quidem auctoritate Apostoli Heb. 9. dicentis. Christus affluens Pontifex futurorū bonorū per propriū sanguinē introiit semel in sancta, æterna redemptione inuenta. Et nota, q̄ dicit per proprium sanguinem, quod est cōtra illos, qui credunt, & sperant ire in cœlū per alienum sanguinem, id est, per bona opera aliorum, vt sunt multi, qui dicunt alijs, oretis pro me, cum tamen pro seipsis non orent.

S E C V N D ò idem probatur ratione sic. Deus & natura nihil faciunt frustra. Modo sic est, q̄ Deus fecerat hominem, vt summū bonum intelligeret, intelligendo amaret, amando possideret, possidendo fruere, vt dicit magister sen. lib. 2. Fuisset autem totaliter frustratus à tanto, ac tali bono, quod est finis ipseus, nisi Christus mortem passus fuisset, & ianuam cœli illi morte sua aperuisset. igitur, &c.

T E R T I ò idē probatur figura. Legitur enim Num. 35. quod homicida profugus nō poterat redire in terram suam, aut ciuitatem, siue domum, nisi primum sacerdote magno mortuum. Per quod præfiguratur, quod homo profugus à Deo, & à terrestri paradiso eiectus non poterat ire in paradysum cælestem nisi primum Christo passo, & mortuo, qui fuit sacerdos ille magnus, de quo in Psal. Tu es sacerdos in æternum secundum &c.

Q V A R T ò idem probatur similitudine. uidelicet sanguinis hirci. Huius enim sanguinis virtus tanta prædicatur, q̄ si calidus infundatur super adamantem lapidem durissimum, mox ipsum in duas partes diuidit. Ita etiam virtute sanguinis Christi calidi ad ignē charitatis, fractus est, & diuisus ille muros magnus, qui olim diuidebat inter nos, & Deum nostrum, siue cœlum, & ex tunc patuit, & patet ui a eundi in cœlum omni volenti illic ingredi. Patet ergo triplex ratio, cur necesse fuit Dei filium mori in cruce pro nostra omniumque salute. De cuius etiam morte preciosissima præmissum est in themate, quod compleuit Deus die sexto opus, &c.

Ex

Et quoniā materia Dominicę Passionis valde magna est, & proliza, ideo decreui ad faciliorem rei memoriam illam perstringere sub septem principalibus punctis, seu articulis, quos stationes nominare censui, ad instar septem stationum Romanæ vr̄bis. Nam quemadmodū peregrini Romani pro cōsequendis indulgentiis vr̄bis visitant septē Ecclesias principaliter ad hoc deputatas, quæ uocantur septem stationes ur̄bis, (quarū. Prima est ad S. Iohannem. Secunda ad S. Petrum. Tertia ad S. Paulum. Quarta ad S. Mariā maiorē. Quinta ad S. Laurentiū. Sexta ad S. Sebastianū. Septima ad sanctā Crucem.) Ita & Dominus noster Iesus Christus, qui uenit in hūc mundū, tanquā peregrinus, volēs nobis acquirere indulgentiam, & omnium peccatorū nostrorum remissionē à culpa & pena, hinc inde perambulando mortis suæ tempore stationes principales fecit. In quarum qualibet quatuor facta fuisse annorabimus. Harum igitur stationū persecutio erit subiectæ materiæ declaratio pariter, & sermonis continuatio.

Prima statio in horto.

Secunda in domo Annæ.

Tertia in domo Cayphæ.

Quarta in prætorio Pilati.

Quinta in palatij Herodis.

Sexta iterum in prætorium Pilati.

Septima in monte Caluariæ.

PRIMA STATIO.

P R I M A igitur statio, quam fecit Dominus noster Iesus Christus, vt inchoaret quodammodo peregrinationem suam nobis profuturā ad peccatorum omnium remissionem, fuit in horto. Et iterū in hac statione quatuor facta fuisse sacri Euāgelistæ referunt. Nam ibi. Patrem deprecatur, A Iuda proditur, A discipulo defenditur, Ab Apostolis derelinquitur.

P R I M ò igitur Christus in horto patrem deprecatur. Sed priusquam istud plenius prosequamus, referenda sunt aliqua de mysterio cœnæ Dominicæ. Ibi ergo Christus prædixit suam passionem, Iudæ reprobationem, eiusdem proditorem, Apostolorum ruinam.

P R I M ò igitur Christus in fine cœnæ prædixit suam passionem, dicens. Matth. 36. Filius hominis vadit, supple, uoluntarie ad mortem Esa. 13. Oblatus est, quia ipse uoluit.

Et

Prima statio.

Et notanter dicit. Filius hominis potius, quam filius Dei, quia secundum quod homo passus est, & non secundum quod Dei filius sicut scriptum est de illo, scilicet, per prophetas. Et notandum, quod ipse Christus uoluit predicere apostolis suam passionem propter multa. Tum, ut prænunciando, quod futurum erat super eum, ostenderet se verum Deum, cuius solius est futura merè contingentia præcognoscere. Tum, ut ostenderet se uoluntariè pati, qui se non elongabat ab aduersariis. Tum, ut iustrueret nos solis amicis reuelare, & pandere secreta nostra. Vnde Vegetius de re militari lib. 3. cap. 29. Quid, inquit, fieri debeat tractato cum multis. Quid uero facturus sis, cum paucissimis, ac fidelissimis, uel potius ipse tecum. Et Eccl. 6. Consiliarius tibi unus de mille.

Secundo dicit Christus prædixit Iudæ iustam reprobationem, cum subdit. Væ autem homini illi per quem filius hominis tradetur. Væ autem plerunque in sacra scriptura æternam damnationem significat. Est ergo sensus uerborum Christi, quod ille æternaliter perire deberet, qui eum traditurus erat. Vnde subdit. Bonum erat ei si natus non fuisset homo ille. Hoc autem uerbum possumus quadrupliciter exponere, secundum quod quadruplex est natiuitas, uidelicet, interna, externa, uirtuosa, uitiosa.

Primo igitur bonum fuisset Iudæ si natus non fuisset in utero per conceptionem. Nam si non sic fuisset natus, non habuisset esse, & per consequens nullum malum incurrisset. Et ad hunc sensum certè bonum esset omnibus reprobis si nati non fuissent, scilicet, in ueteris matrum. Qui enim sic natus non est, nihil est, & per consequens damnari non potest. Vnde miseri damnati uim tormentorum infernalium sentientes maledicunt prædictæ natiuitati quilibet pro seipso dicens illud Iob. 3. Pereat dies in qua natus sum, & nox in qua dictus est, conceptus est homo. Verum autem melius sit non esse, quam in tormentis perpetuis esse? Primo dicitur, quod est comparatio abusua, quia non esse, ad quodcumque esse nullam habet comparationem. Secundo dicitur, quod supposita comparatione abusua, absolute, & simpliciter melius est esse, & in tormentis perpetuis manere, quam simpliciter non esse. Nam primò tantum priuat bene esse, relinquens tamen esse. Secundum uero negat simpliciter omne esse. Tertio dicitur, quod

Christi patientis. 384

quod secundum quid melius est non esse, quam in penis esse, eo quod non esse negat in penis esse.

Secundo dicit bonum fuisset Iudæ, id est, minus malum, si natus non fuisset ex utero. Si enim uenisset abortiuus super terram, fuisset præcisè damnatus propter originalem culpam, cui tantum debetur pena damni, quæ mitissima est, secundum doctores. Vnde Aug. in enchirid. c. 92. dicit, quod mitissima omnium pena erit eorum, qui præter originale peccatum, quod contraxerunt, nullum insuper addiderunt. Et ad hunc sensum bonum esset omnibus damnatis adultis, & qui pro peccatis actualibus perpetuo perdituri sunt, si nati non fuissent ex utero, sed magis expeditiuisset illis in ueteris matrum decessisse, quia si sic de illis factum fuisset, non paterentur pro presenti illam inexcogitabilem penam sensus inferni. Propterea quilibet eorum dicit cum ciulato, & lamento mirabili illud Iob. 3. Quare non in uulua mortuus sum? Egressus ex utero non statim perii? Item murmurant, & cum impatientia dicunt ad dominum illud eiusdem Iob. 10. Quare de uulua eduxisti me? Qui utinam consumptus essem, ne, &c.

Tertio dicit bonum fuisset Iudæ si natus non fuisset, super membrum collegij Apostolici. Quia, ut habetur 2. Pet. 2. Melius est uiam ueritatis non cognoscere, quam post, &c. Fuit enim ipse Iudas à Christo baptizatus, sicut, & ceteri apostoli, quamuis non legatur quando, aut ubi. Item frequenter audiuit melliflua eloquia eiusdem Christi, in super uidit ab eo multa, & grandia miracula fieri, & huiusmodi. Hæc ergo omnia aggrauant eius damnationem, propter ingratitude suam. Et ad hunc sensum melius esset malis religiosis nunquam potasse habitum religionis, aut malis clericis nunquam sacros ordines suscepisse, siue generaliter quibuscunque peruersis Christianis nunquam regeneratos fuisse in filios Dei, quam post talem natiuitatem malè uiuendo in infernum descendere. Luc. 12. Seruus sciens uoluntatem domini sui, & non factus, plagis uapulabitur multis.

Quarto dicit bonum fuisset Iudæ si natus non fuisset membrum, & filius diaboli per culpam. De eo enim dicitur Io. 13. quod cum accepisset bucellam, continuo intravit in eum sathanas, scilicet, quasi iam accipiens de eo possessionem. Quod autem omnis peccator filius sit diaboli, patet per illud Io. 8.

Vos.

Prima statio

Vos ex patre diabolo estis, & desideria patris vestri vultis facere. Et erat verbum Christi ad Iudæos intentantes sibi mortem. Et de pœ. dist. 3. cuius dicitur, quod cuiusquisque opera facit, eius filius esse probatur. Ad hunc etiam sensum potest dici, de multis malis Christianis, quod melius eis esset si nati non fuissent membra seu filij diaboli per culpam mortalem. Et nota iuxta prædictum verbum. Væ homini illi &c. quod Iudas multis maledictionibus iusto Dei iudicio subiacuit, quæ continentur in illo Ps. Deus laudem meam netauens, qui incipiunt ibi. Constituite super eum peccatorem, & terminantur ibi, sicut zona, qua semper præcingitur, & sunt num. 30.

TERTIO principaliter Christus in cœna prædixit eiusdem Iudæi prodicionem, & hoc tripliciter, videlicet, generaliter, specialiter, singulariter.

PRIMO quidem generaliter cum ait. Vnus vestrum me traditurus est. In quibus verbis ostenditur, quàm mala & vituperabilis fuerit huiusmodi prodito. Primo quidem ex parte tradentis, quia vnus vestrum, qui supple, mei estis discipuli, Deterius enim est discipulum tradere & prodere magistrum suum, quàm extraneum. Nec quidem Christus eum fecerat solum discipulum suum mote aliorum, verumetiam illi oculos commiserat. Ista autem commissio aggravavit peccatum Iudæi propter ipsius ingratitude. Secundo ex parte traditi, quia me traditurus est. Me inquam magistrum veracem, me amicum fidelem, me totum innocentem, me denique signis, & miraculis sufficienter ostensum & probatum Dei patris filium naturalem, & coæqualem. Ex quo datur nobis intelligi non esse multum confidendum in amicis huius mundi. Propter quod scriptura nos admonet Hier. 9. dicens. Vnus quisque à fratre suo se custodiat, & in omni fratre suo non habeat fiduciam quia omnis frater supplantans supplantabit, & omnis amicus fraudolenter incedet.

QUAERITUR cur Christus prima fronte non palam fecit etiam in particulari malitiam Iudæi. Ad hoc respondetur, quod propter multa. Primo quidem ne manifestè correptus impudentior fieret, vt dicit gl. ord. Secundo vero, ne aliquis discipulorum Christi, & maxime Petrus eum occideret. de quo dicit August. ad fratres in eremo. ser. 28 quod si scivisset quod Iudas Christum traditurus esset, dentibus eum lacerasset.

Tertio

Christi patientis. 385

Tertio autem ne prodendi occulta crimina exemplum nobis præberet. Quarto, & postremo, vt Iudas sic occulte reprehensus, tanquam confensus propriæ malitiæ penitenter agens iuxta consilium Esai. dicens. Quoniam superuenit mansuetudo corripiemur. Nihilominus voluit ipse Christus in generali reuelare suum proditorem, & hoc propter tria. Primo quidem, vt reuelando occulta cordium ostenderet se esse verum Deum, cuius solius est talia cognoscere. Secundo vero, vt ostenderet se voluntariè pati. Ex quo. n. sciebat quæ ventura erant super eum vtique fugisset, aut saltem se occultasset, nisi voluntariè mori voluisset. Tertio autem, vt instrueret prædicatores debere latrare contra peccatores occultos, quamuis tamen discrete, & in generali, cauentes ne tales notent in particulari.

SVCUNDO Christus in cœna prædixit infelici Iudæi prodicionem specialiter. Et hoc iterum dupliciter. Primo quidem respondendo omnibus discipulis, & dicendo, Qui intingit mecum manum in paropside, seu in catino, hic me tradet. Vbi aduertendum, quod tunc multi discipulorum intingebant manum in paropside, qui audito Christo verbo eam subito retraxerunt præter Iudam. Hoc autem ideo fecit secundum Bedam, vt in eo audacia bonam conscientiam mentiretur. Secundo vero respondendo Ioanni super hoc ipsam interroganti, & dicendo, Cuius intinctum panem porrexero, ille me tradet. Nam stupentibus & hæsitantibus alijs discipulis quis eorum esset Christum proditurus, rogauit Petrus Ioannem, vt interrogaret magistrum suum super hoc. Quia enim paulo ante diem illum Christus durè increpauerat ipsum Petrum, vocando eum satanā, eo quod aduersaretur ei volenti ire in Hierusalem, ideo non fuit ausus magistrum suum interrogare in propria super manifestatione illius, qui ipsum proditurus erat, rogauit tamen Ioannem super peccatus Christi recumbentem, vt de hoc ipsum interrogaret, ideo ait Christus Ioanni. Cui intinctum panem porrexero, ille &c. & mox porrexit morsellum panis intinctum in catino, id est, in illo vase in quo comederant agnum paschalem, Iudæi dicens. Quod facis, fac citius. Vbi nota, quod non erat verbū imperatiuè dictū, sed potius permissiue. Illud tñ verbū nō intellexerunt ceteri Apostoli, Christo forte ita disponente, ne forte intingeret

Ser. Quadrag. G. Pep.

Ccc

contra

contra Iudam. sequitur. Et accepta buccella panis intrani, in eum, scilicet Iudam, satanas. Non quidem tunc primo, sed ut amodo quasi proprium possideret. Et per hoc significatur, quod diabolus intrat in animas eorum, qui indigne communicant, & hoc per noxam reatum, quem incurrunt, unde 1. Cor. 11. Qui manducat, & bibit indigne, &c.

TERTIO Christus in prædicta cæna prædixit eiusdem Iudæ proditorem in singulari. Hoc autem fuit, quando proditori dicens. Nunquid ego sum rabbi? ait illi Iesus, Tu dixisti. Ac si Christus illi diceret. O Iuda tu prodidisti reipsum, non ego. Ecce quomodo proditor occulto Dei iudicio, iuxta commune proverbum accessit ad candelam, siue ad Iumen, quod est Christus, ut se combureret, id est, ut peccatum illius per propriam confessionem ad notitiam multitudinis deueniret. Etiam multi graues peccatores occulti volentes probare suam innocentiam, dum non interrogantur, dicunt se non fecisse crimen, quod realiter commiserunt. Propter quod quandoq. suspectos se reddunt.

QUARTO principaliter Christus in cæna prædixit Apostolorum ruinam. Et hoc dupliciter.

PRIMO quidem in generali, dicens. Omnes vos scandalum patiemini, &c. Scriptum est enim, sup. Zach. 13. Percutiam pastorem, &c. Videtur tamen aliquis controuersia inter Euangelistas quo ad locum, in quo prædicta verba dicta sint à Christo. Nam Matthæus, & Marcus dicunt illa fuisse denunciata ab eo postquam hymno dicto exiit in montem oliuarum. Lucas verò, & Iohannes referuntur illa fuisse à Christo pronuntiatæ antequam exiret in montem oliuarum, saltem quantum ad Petri negationem. Sed hanc modicam dissonantiam, soluit August. de consensu Euangelistarum. lib. 3. ca. 2. dicens, quod Matthæus, & Marcus, quasi recapitulando describunt prædicta verba Christi ad Petrum post introitum in hortum, cum tamen prius in cæna ipsa protulisset. Sed in quo, & quomodo scandalizati sunt discipuli in Christum? Certè in hoc, quod cum uiderunt ipsum tam turpiter, & crudeliter tractari in eius captione fidem perdiderunt de ipsius diuinitate. Et nota, quod illud scandalum fuit acceptum, & non datum. Da exemplum de illo, qui deuote orat in Ecclesia, quem aliquis nequam uidens iudicat eum esse hypocritam. Possunt etiam multa exempla dari.

S I D

SECO contra prædictum verbum Christi potest instari de beata Virgine, de qua constat secundum comunem Ecclesiæ traditionem, quod non fuit scandalizata in Christum tempore Passionis. De qua etiam canit Ecclesia, quod dum trepidat grex pusillus, ipsa fidem tenet firmius. Ad hoc potest dici, quod beata virgo non fuit de numero omnium, sed super omnes. Vel dic, quod Virgo Maria fortè non erat præsens, quando Christus protulit prædicta verba, & per consequens, non comprehendebatur sub illa multitudine, vos omnes, &c. Vel si præsens erat, non tamen ad eam se extendebant huiusmodi verba, quæ fortè ad solos Apostolos Christus dirigebat. Notandum autem iuxta prædictam prophetiam. Percutiam pastorem, &c. quod Christus uerus animarum ipator fuit percussus à multis. Primò quidem à Deo Patre permissus, secundum illud Psal. Quoniam, quem tu percussisti, persecuti sunt, & Ro. 8. Proprio filio suo non pepercit Deus, sed pro &c. Secundo verò à Iudæis derisorie Hier. 18. Percutiamus eum lingua. Hoc autem fuit, quando deridebant Christum dicentes, Vah, qui destruis templum Dei, &c. Tertio autem à Gentilibus, & ministris Pilati, qui percusserunt eum in flagellatione, coronatione, crucifixione. Sed quomodo fuit iste pastor bonus percussus? Certè Elaias prophetando dicit, quod à planta pedis usque ad verticem capitis. Eiusdem.

SECVNDO Christus prædixit in particulari Petri negationem, dicens. Priusquam gallus bis &c. Quia enim ipse Petrus præ cæteris se iactauerat, dicens Christo. Et si omnes scandalizati fuerint in te, ego nunquam scandalizabor. ipse Christus, quasi reprimens eius præsumptionem dixit illi. Amendico tibi, quia tu hodie in hac nocte priusquam gallus bis vocem dederit, ter me es negaturus. At ille amplius loquebatur dicens. Et si oportuerit tæ simul commori, non tæ negabo. Similiter autem, & omnes dicebant. Notandum est autem circa hoc, quod Petrus taliter promittens non est mentitus, quamuis aliter eueniret. Non enim aliud habuit in ore, & aliud in corde, quod pertinet ad virum mendacem, sed tunc erat paratus sic facere, sicut dicebat. In hoc tamen peccauit, quia promissum non tenuit. Nota quod multi sunt similes Petro in faciliter promittendo Deo, & uouendo, qui deficiunt plerumque in promissum non obseruando.

Ccc 2 Practica

Prima statio

Practica de multis religionem intrantibus. Item de ægritudine, aut qualemunque aduersitatem patientibus, seu in necessitate constitutis, qui solent multa Deo, & Sanctis eius promittere, quæ minimè adimplent.

QVÆRITVR circa Petri promissionem prædictam utrū in hoc peccauerit, quia sic promisit. Videtur, quod non, eò quod videtur in tali promissione habuisse rectā, sanctam, & piā intentionem. Vnde gl. interlin. dicit, quod Petrus ex ardore charitatis ad magistrum suum Christum fecit hōi promissionē. Similiter hoc idē dicit de ceteris apostolis. Item glo. interlin. dicit, quod in promissione Petri non fuit mendacium, neque temeritas, sed fides, & ardens dilectio. Contrarium autem tenet Chrysof. super Mat. homi. 83 ita dicens, Puto Petrum prædicta verba dixisse ambitione, arrogantia, iactantia. Accusat ergo eum in hoc facto tripliciter. Primò quidem, quia Christum contradixit apertè, & quasi arrogans plus sibi ipsi credidit, quàm magistro suo. Secundò verò, quia aliis discipulis se prætulit, tanquam in amore magistri sui feruentiorum, & in fide firmiter. Iudicare autem, seu æstimare se ceteris meliorem, pertinet ad arrogantiam, & similiter ad pharisei iustitiam, dicentis, non sum sicut ceteri hominum, Luc. 18. Tertio autem, quia torum sibi imposuit quasi nimis de seipso confidens. Secus si dixisset. Spero per Dei gratiā nunquam scandalizari. Veruntamen, ne ipse Petrus desperet post negationem, Christus consolatur eum, dicens. Ego rogavi pro te Petre, ut non deficiat fides tua. Sed tu aliquando conuersus, confirma fratres tuos, scilicet, apostolos, & quousque Christianos in fide titubantes. Ecce officium veri pastoris, & signanter summi Pontificis, videlicet, confirmare, & corroborare debiles in fide, ac bonis moribus.

SED contra prædictum Christi uerbum ad Petrum. Ego rogo, &c. potest instari per eundē facti. Constat. n. apertè, quod Petrus Christum negauit, ut postea dicitur, & ita fides eius defecit. Videtur ergo, quod oratio Christi pro eo facta, non fuerit à Deo patre exaudita. Respondeo, de fide Petri possumus dupliciter loqui vno modo secundū, quod ipse erat persona priuata, alio modo secundū, quod gerebat quasi vices, & persona ecclesie vniuersalis, utpote, cui iam fuerant clausæ ecclesie per Christum promissæ. Loquendo ergo de Petro primo modo,

Christi patientis.

387

do, sic defecit fides eius ad tempus, non tū finaliter. Constat enim eū per penitentiam ad Christū rediisse. Et hoc uoluit per prædicta verba. Et tu aliqui conuersus, &c. Sed loquēdo de Petro secundo modo sic, nō defecit fides ipsius. Nā, & tempore tridui fuit saluata in Beata Virgine, ut dictum est prius. Et sic patet, &c. Patent ergo quatuor, quæ prædixit Christus in cæna. Quibus expeditis veniendum est ad primam stationem.

PRIMA igitur statio, quam fecit Christus pro nobis redimēdis, & ut nobis acquireret plenariam remissionem merito suæ benedictæ passionis, fuit in horto transtorrentem Cedron, ubi quatuor facta sunt, ut præmissum est.

PRIMO igitur in dicto horto Christus patrem deprecatur, ut enim refert Lucas. Hymno dicto, idest, gratijs solutis in fine cęnæ, exijt Christus in montē Oliuarum, qui erat prope Hierusalem. Erat autem ibi quoddam paruū villagium, quod dicebatur Gethsemani, & in decliui montis erat hortus apertus orationi, & recollectioni. Illic ergo ingressus Christus dixit discipulis suis. Sedete hic, idest, expectate, donec vadam illuc, & orem. Et assumpto Petro, Iacobo, & Iohanne fratre eius, cepit contristari, & mestus esse. Tunc ait illis, tristis est anima mea, usque ad mortem.

QVÆRITVR primo, cur Christus imminēte passionis suæ tempore cepit tristis esse, maxime eū legatur de multis Sæctis, quod tanquā ad epulas inuitati ibat gaudētes ad mortē. Ad hoc inderet, quod tunc tristabatur Christus uehementer, & hoc pro multa incommoda futura, quæ præuidebat. Primū erat mors sua propinqua. Da exēplū de cōdēnato ad mortē, qui nō potest non tristari, postquā denunciata est illa mors sua statim inferenda. Secundum erat discipulorum suorum ruina. Tertium iudeorum ingratitude maxima. Quartum futuri populi Christiani ingratitude grauior, quàm populi iudaici. Quintū mestitia patris matris suæ, quam præuidebat eam in crastinum passuram, & cui plus compatiebatur, quàm sibi ipsi secundū Ber. Merito ergo dixit Christus, Tristis est anima mea, & hoc tam intensiue, quàm extensiue. Intensiue, quidē, quia tantum quantum potest aliquis hominum tristari in hac uita. Extensiue uerò, quia usque ad mortem.

QVÆRITVR secundo, cur Christus oraturos patrem potius assumpsit prædictos tres apostolos, quàm reliquos?

CCC ;

Respondeo

Prima Statio

Respondeo propter duo. Primò quidem, ut qui testes prius ex-
terant suæ diuinitatis in trāsfiguratione, similiter testes fie-
rent suæ humanitatis uidendo eum, scilicet, pauere & trīstari.
Secundò verò propter nostram instructionem. Petrus. n. vno
modo interpretatur agnoscens. Iacobus supplantator. Iohan-
nes in quo est gratiā Christus igitur assumēdo prædictos tres
Apostolos eum uoluit orare Patrem nobis insinauit, q̄ si ve-
limus rectè, & denorè orāre ad Dominum, debemus spiritua-
liter in comitatu nostro habere dictos Apostolos. Primò qui-
dem Petrum Deum cognoscendo per fidem formatam, quia
ut habetur Hebr. 11. Sine fide impossibile est placere Deo.
Secundò debemus habere nobiscum Iacobum, per supplantationem
vitiōrum, quia ut habetur Iohan. 9. Deus peccatores
non audit. & Psal. Iniquitatē si aspexi in corde meo, nō exau-
diēt Dominus, supple, orationem meam. Tertiò debemus ha-
bere Iohannem, per gratiæ præsentiam, sine qua nullū est me-
ritum, & per quam sunt Deo grata, & accepta nostra opera.

QVÆRITVR tertio quare Christus potius uoluit capi
in horto, q̄ in uico, aut domo. Respondeo propter multa.

PRIMÒ quidem, ut ostenderet se uenisse ad satisfaciendū
pro peccato primi parentis, quod commissum fuerat in hor-
to delirium. Secundò, ut ostenderet se uoluntarie pati, qui
se nō abscondit. Tertiò, ut ostenderet quantū periculū immi-
neat his, qui ciuitates exeunt, & ad hortos, prata, & loca sola-
tiosa se cōferunt. Sunt n. plerique etiam ueriusq; sexus homi-
nes, qui ad hortos exeunt, ut cautius iniquitatem suam com-
pleant, unde Dan. 13. legitur, quòd duo senes presbyteri uo-
luerunt opprimere Susannam in pomerio uiri sui.

SEQUITVR in textu. Sustinere hic inquit Christus tribus
prædictis discipulis & uigilate mecum. In quibus uerbis Chri-
stus hortatur suos ad æquanimitèr sustinendum aduersa pro-
pter eum in præsentī uita, ut possint euadere æterna tormēta.
Item ad uigilandum in bonis operibus. Et progressus pusillū
quantum est iactus lapidis, ut refert Lucas, procidit in faciem
suam, uidelicet, ponendo genā suā in terram, orans & dicēs,
Pater si possib & ceter. Vbi notandum, quòd Christus ter ora-
uit Patrem suum Primò quidem pro se. Secundò verò pro di-
scipulis suis. Tertiò autem pro omnibus fidelibus, qui in ip-
sum erant credituri.

PRIMÒ

Christi patientis.

388

PRIMÒ igitur orauit pro se dicens. Pater si possibile est
transeat, &c. In hac autem oratione ratio proposuit Deo,
quod erat in appetitu sensitiuo, & pro eo aduocabat, sicut
aduocatus solet loqui coram iudice in personā illius, cuius
causam defendit. Et per hoc Christus ostendebat se mortem
timere, & per consequens uerum hominem esse. Est ergo sen-
sus prædictorū uerborum. Pater rogo te, ut me non moriente
homo redimatur, cœlum aperiatur, ira tua mitigeretur, culpa
hominis remittatur. Sed nunquid erat possibile ita fieri, ut
Christus optabat? Certè ita, secundum potentiam Dei abso-
lutam. Nihilominus decuit ipsū Christum mori, ut sic aper-
tè nobis insinuaret quantum nos dilexit, qui pro nobis mori
uoluit. Insuper in hoc multum honorauit naturam humanā,
etiam supra naturam angelicam. Item quia nullus alius præ-
ter eum plenè satisfacere potuit pro delicto primi parentis.
unde August. lib. 13. de Trinit. ca. 10. ad proposuim loquitur
dicens, Alius modus Deo possibilis non defuit, cuius potesta-
ti cuncta subiacerent æqualiter. Sed sanandæ nostræ miseræ
conuentior alius modus non fuit, nec esse potuit, quam mors
Christi. Hæc ille. Deinde ostendit Christus quomodo suo exē-
plo debemus nos in oratione totaliter Deo submittere, cum
subdit, dicens. Veruntamen non sicut ego uolo, scilicet, secun-
dum humanum, & naturalem affectum, sed sicut tu. Propter-
ea legitur in uitis patrum, quòd B. Macharius dicebat hunc
esse debitum orandi modum. Deus meus quomodo uis, & si-
cut tibi placet, ita fiat.

SEQUITVR in textu. Et facta oratione, uenit ad discipu-
los suos, scilicet, tres prænomīnatos, & inuenit eos dormien-
tes. Sed unde talis dormitio? Respondeo, ex multis. Primò
quidem ex uehementi tristitia absorbente spiritum eorum
ex his, quæ illis prædixerat ipse Christus in fine cœnæ. Secun-
dò verò ex circumstanti temporis. Erat enim nox, in qua so-
lent homines grauari somno, potius, quàm in die. Tertiò
autem ex recenti cœna. Refectione enim sumpta solent sum-
mi ex itomacho prodeuntes ascendere ad cerebrum, & inde
causare dormitionem. Et dixit Petro, Hunc autem singula-
riter reprehendit Christus propter duo. Primò quidem, quia
præ cæteris iactauerat se fidelitatem magistro suo seruatum
um, etiam usque ad mortem, qui tamen neglexit cum eo

CCC 4 mo-

Prima statio

modicissimo tempore vigilare. Secundò verò ad insinuandum pastoribus, quòd præ cæteris debent vigilare, & custodire uigilias noctis supra gregem suum, q̄ ubi non fecerint, sunt valde increpandi de negligentia. Dixit ergo Petro, Non poruisti vna ho. & c. Et nota, quòd ex illo verbo, vna hora, potest trahi Christū non minus, quàm per horam orasse Patrem suum: In quo quidem factò instruxit nos suo exemplo debere diu perseverare in oratione. Ad idem etiam instrumur exemplo illius peregrini, cui nomē Isaac, de quo refert Greg. in dialo. libr. 3. quòd cum semel intrasset quandam Ecclesiam orandi gratia, & periuisset à custodibus dictæ Ecclesie licentiam orandi quantum uellet: licentia obrenta, tribus diebus, & totidem noctibus perseverauit continuo orans. Cum autem vnus custodum super hoc non parum attediaretur, ad eum accessit uocans eum hypocritam, & præcipiens, ut cito inde recederet. Demum uidens, quòd non cito disponderet se ad recedendum, satis grauiter percussit eum ad maxillam, ipsum uolenter de Ecclesia expellendo. Quòd cū fecisset, mox demon ipsum inuasit, & possidere, atq; torquere cepit. Cui compatiens dictus peregrinus uirtute orationis dæmonem, ab ipso fugauit. Ista historia est contra illos mundanos homines, qui diligunt breuem missam, & longam mensam. Consequenter autē Christus hortatur Petrum cum duobus sociis, & in ipsis nos omnes ad orationis perseverantiam, di. Vigilare & orate, ut non intretis in tenta. Notanter autem post illud uerbum, uigilate, addit Christus, & orate, ad insinuandum, quòd non satis est vigilare, nisi uigilia occupetur in oratione, seu in quocunq; alio laudabili exercitio. Nam proh dolor, multī etiā interdum diu uigilant, quibus melius esset dormire in lectis suis, sicut patet de illis, qui penetrant noctes in ludis, comessationibus, lubricitatibus, & huiusmodi. Vigilandum ergo est, & orandum. Item notandum, quòd Christus non dixit, Vigilare & orate, ut non tentemini, sed ut non intretis in tentationem, idest, ut tentatio uos non superet, atque irretitos teneat, sicut piscis cum intrat nasam. Tentari enim malum non est ex se, quinimo materia est excendæ uirtutis. Intrare uerò in tentationē, uiciosum est, quia idem est, q̄ illi consentire. Propter quod Christus in oratione dominica docuit nos orare, & dicere. Et ne nos inducat, idest,

Christi patientis.

389

idest, induci permittas in tentationem. Causam autē cur orare debemus, ut nō intremus in tentationem, subdit ipse Christus, cum ait: Spiritus quidem promptus est, caro autem infirma. Quòd quidem uerbum potest exponi tripliciter. Primò quidem sic. Spiritus promptus est, idest, anima prompta est ad bene uolendum, & rectē imperandum: caro autem infirma, scilicet, ad iustē exequendum, & obtemperandum. Secundò uerò sic. Spiritus promptus est, idest, diabolus, qui spiritualis est creatura, paratus est ad tentandum. Nam tanquam leocircuit quarens, quem denoret, ut habetur. 1. Pet. 5. caro autē infirma, idest, homo cuius caro altera pars est, debilis est ad resistendum, & hoc ex se: fortis autem cum adest sibi diuinū adiutorium. Propter quòd dicebat Apo. Phil. 4. Omnia possum in eo, qui me confortat. Tertio autem sic. Spiritus promptus est, idest, homo spiritualis paratus est ad bene operandum, ita ut etiam sentiat, quandam spiritualem delectationē in bene operando. Vnde & Psalm. dicebat, Paratum cor meū Deus, paratum cor meum, caro autem infirma, idest, homocarnalis, & delictis huius sæculi deditus, difficulter operatur bonum, seu resistit malo.

Secundò Christus orauit pro suis discipulis, dicens, Pater mihi non potest hic calix transire, idest, mors nisi bibam illum, idest, in effectu experiat mortem, fiat uoluntas tua. Hic ergo orat Christus, ut non patiat in Apostolis suis, quos post se referuare uolebat ad plantandū, ubique terrarum fidē Catholicam. Vel dic, quòd tūc orabat, ut calix suæ passionis, idest scandalum, q̄ tunc habuerunt eius Apostoli, in ipsis nō remaneret, sed cito transeat. Et quantum ad utrunq; sensum fuit exauditus, ut in esse patuit. Postquam ergo orauit secundo, uenit iterū ad discipulos suos, & inuenit eos dormientes. Erant. n. oculi eorum grauati, sup. somno, & hoc propter causas prius assignatas. Beda autē dicit, q̄ iste somnus corporalīs præfigurabat, q̄ dicti Apostoli grauati erant somno infidelitatis. Mystice autem prædicta dormitio Apostolorum designat desidiam, & negligentiam multorum prælatorum Ecclesiasticorum, qui non uigilant super gregem suam, sed potius dant se quieti, & torpori, dormientes etiam in suis peccatis.

Tertio Christus orauit pro omnibus fidelibus, & prædestinatis ad credendum, ut, scilicet, calix, idest, meritum suæ passionis

Prima statio

passionis transiret ab eo usque ad ipsos quantum ad efficaciam. Et quantum ad hunc sensum fuit exauditus. Nam quot quot ex tunc salvi fiunt, hoc consequuntur in virtute calicis effusi dominici sanguineis. Audi igitur o peccator Christi redemptorem tuum, pariter & dominum clamantem ad patrem, & dicentem. *Pater, trāseat à me calix iste, idest, sanguis meus, ut, scilicet, ad modum torrentis ex me egrediens fluat in corda credentium in me, ibi operando peccatorem remissionem.* Hic igitur est ille fluuius, qui egreditur de loco voluptatis, quia de latere Christi in cruce dormientis, ad irrigandum terram, hoc est ecclesiam militantem, & diuiditur in quatuor partes, secundum quatuor plagas mundi, in quibus quantum in se est, operatur hominum salutem. O igitur peccator attende Christi tui charitatem dicentis. *Trāseat à me calix iste.* Tu ergo clama, & dic, *Trāseat à me calix iste.* Nisi enim ad te transierit sanguis iste à sanguinibus non liberaberis. Clama ergo hodie popule Christiane cum populo iudaeo: alia intentione tamen, & dic, *Sanguis eius super nos, & super filios nostros.*

QVÆRITVR, cur Christus ter orauit patrem in hortu. Nunquid sufficebat semel orasse? Respondeo. Hoc fecit propter tria. Primò quidem, ut nos instrueret in oratione tria à domino postulare, videlicet, de commissis delictis veniam, de præsenribus emendationem, & de futuris cautelam. Secundò uerò, ut nos docere tria in orando petere, videlicet, peccatorum remissionem, gratiæ infusionem, futuræ gloriæ ascensionem. Tertio autem, ut nos exemplo suo informaret, non solum perseveranter orare, ut dictum est, verum etiam frequenter, secundum illud Psalm. *Septies in die laudem dixi tibi.* Istud autem est contra illos, qui si citò non exaudiantur à domino super his, quæ postulant, mox desistunt orare dominum, & implorare suffragium eius. Unde Bernat. in libr. meditationum, capit. sexto, sic loquitur, dicens. *Dies fortassis. Quotidie oro, & orationis meæ nullum fructum video, sed sicut ad illam accedo, sic & redeo. Nemo mihi respondet. Nemo mihi loquitur. Nemo aliquid mihi donat, sed incassum laborasse videor. Sic quippe loquitur humana stultitia, non attendens quid veritas promittat* Marc. 12. dicens. *Amen dico uobis, quicquid orantes petierit*

Christi patientis.

390

credite, quia accipietis, & fiet vobis. Vnum ergo & duobus indubitanter sperare debemus, quoniam, aut dabis nobis Deus, quod petimus, aut quod uiderit nobis esse utilius. Hæc ille. Non ergo semper nobis tribuit, quod orando petimus, quia fortè illud nostræ salutis non expedit. Et ad hoc dat Isid. de summ. bon. lib. 3. c. 7. similitudinem de paruulis, qui ne in scholis vapulent, Deum exorant, quibus tamen non conceditur à domino, quod petunt, quia non cederet ad eorum profectum. Ita in proposito, &c.

SEQUITVR in textu. Lucæ, qui solus de hoc loquitur. Et factus in agonia, prolixius orabat. Ista autem agonia fuit reluctatio sensualitatis, & rationis Christi. Nam sensualitas naturaliter in eo mortè horrebat. Ratio uerò ipsam pro humana salute zelebatur, etiam ardentissimo desiderio. Vel dic, quia ista agonia in Christo fuit anxietas instantis mortis, quam quasi præsentem Christus præuidebat. Ex qua præuisione dicitur tunc fuisse in agonia, sicut infirmi in extremis laborantes. Nam natura humana permittebatur in Christo tunc agere, quod proprium illi erat secundum Damascenum. Possumus autem dare exemplum de prædicta concertatione sensualitatis, & rationis in Christo sicut de ieiunante, qui mane factus naturaliter appetit comedere ex inclinatione naturalis appetitus, sed tamen ratio non consentit, immo omnino contradicit tali appetitu. Ita in proposito. Est autem agonia secundum B. Th. 1. 2. q. 41. artic. 4. nomen græcum, quod importat timorem alicuius mali extrinseci, cui resisti non potest propter improuisionem. Et propter hoc dicimus de morientibus, quod agonizant, quia vident malum, quod uitare non possunt, scilicet, mortem. Ipso ergo Christo sic prolixè orante, factus est sudor eius, sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram. In quo factò apparuit uehementia apprehensionis, necnon, & incredibilis dolor futuræ passionis. Nonne ergo ualde amara fuit Christi passio, cuius sola cognitio sanguinem cogebat sudare? Profectò nullus mortalium præter Christum legitur ob mortis imminentis horrorem sanguinem sudasse. Poterat enim Christus naturaliter ex uehementi apprehensione mortis aquam sudare, sed non nisi miraculosè sanguinem. Notanter autem dicit Euange. guttas sanguinis Christi decurrisse in terram, ut per hoc significetur

tur, quod ipse passurus erat non pro angelis, qui erant in celo, sed pro hominibus habitantibus super terram.

S E Q U I T U R in textu Lucæ. Apparuit autem ei angelus de celo confortans eum, id est, ad modum confortantis se habens. facta autem fuit prædicta apparitio Christo, nõ quo ad oculos mentis, quia sic semper angelos videbar, sed quo ad oculos corporis. Apparuit ergo angelus Christo in assum pro corpore sensibiliter, genua reuerenter coram ipso flectendo, & fortè aliqua verba consolatoria, dicendo. Non quidem propter ipsius Christi indigentiam, sed magis propter trium discipulorum propè astantium in fide corroborationem, & confirmationem, Insuper propter nostram instructionem, ut sic daretur nobis intelligi, quod tribulatis, & afflictis propter dominum non deest diuina, aut celestis consolatio, secundum illud Psal. Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo consolationes tuæ, &c. Item, ut intelligeremus, quod sancti angeli super assistunt (quãuis inuisibiliter) orantibus. Vnde Th. 12. dixit Raphael ad Thobiam seniore. Quando orabas, cum lachrymis, ergo, &c.

Q U A E R I T U R quis fuerit iste angelus? Respondeo de hoc nihil dicit Euangelista. Dicunt tamen quidam hunc fuisse Michaelem, qui dixit Christo qualiter Deo patri obtulerat orationem suam, & similiter qualiter omnes angeli cum orauerant Deum patrem pro ipso, ut non pateretur. Quibus respondit dicens. Nouit filius meus dilectus, quod redemptio humani generis, quam sic optamus, non potest decenter fieri absque effusione sui sanguinis. Et ideo mando sibi, ut obediatur, & ad mortem se præparet, occurratque nunc sine dilatione iudæis quærentibus animam suam. Cum itaque piissimus Iesus ad hæc uerba patris sibi per Angelum Michaelem denunciata sanguinem sudaret, & dictus Michael, quasi compatiens cepit ipsum confortare, sicut seruus tristem magistrum, dicens, quod magna lætitia iam celebrabatur in celo de sua passione, eò quod medio illius angelicæ ruinæ essent breui reparandæ. Item, quod iam mirum in modum Sancti patres in lyngo degentes de hoc gaudebant, tanquam sperantes se per huiusmodi mortem de profundo laici in breni liberandos, & celum conscensuros. Legatione igitur sua facta, dictus Angelus, disparuit præsentiam fantasticam corporalem ad oculos

ad oculos Christi subrahendo. Quo facto, ipse Christus ab oratione surrexit totus sanguine madefactus. Qui cum cessisset uultu suum, venit ad prædictos tres discipulos, quos iterum inuenit dormientes, sicut prius. Quorum infirmitati compatiens, ait. Dormite iam, & requiescite, scilicet, paulisper. Vel, ut alij dicunt, & tunc Christus ironice loquebatur, ac si aperte diceret. Non est modo tempus dormiendi, aut quiescendi, sed potius vigilandi, & orandi. Cumque illi parum dormissent, ait illis. Sufficit, surgite eamus, scilicet, obuiam Iudæ ueniendi, ut me tradat in manus peccatorum. Chrysostr. Mira Christi clementia, & bonitas. Cum enim Iudæi uoluerunt eum regem facere, fugit. Sed cum uoluerunt eum in cruce suspendere, illis occurrit. Et sic patet de oratione Christi in horto.

S E C U N D O principaliter Chrs in horto à Iudæ traditur. Cuius quã traditionem, seu prodicionem possumus, considerare quatuor secundũ ordinẽ textus Euangelistarũ, quæ sunt. Dispositionis, Intertogationis, Salutationis, Allocutionis.

P R I M U M igitur consideradũ ex parte prædictæ traditionis uocatur dispositionis. Nã, ut dicit Mat. Adhuc eo loquente, scilicet Christo tribus discipulis. Ecce Iudas unus de 12. num. sed nõ merito. Et cũ eo uenit turba multa cũ gladus, & fustibus, missa à principibus sacerdotũ, & senioribus populi. Ipse tñ Iudæa tanquã capitaneus, & dux exercitus diabolici, atque congregatiõis sathanæ antecedebat prædictã turbã ueniẽtẽ capere illũ, qui soluit cõpeditos. O quot sunt adhuc hodie Iudæ super terrã, qui, salios præcedũt ad malũ suo malo exẽplo. Nota de malis prælatis, itẽ de malis rectoribus reipub. itẽ de malis dnis tẽporalibus, & hmõi. O magna iudæ, & turbarũ cum eo ueniẽtũ ad capiendũ Iesum uelania. Quid, n. turba tanta ad quærendũ vnũ cũ paucis discipulis? Quid turba armata ad quæredũ hominem inermẽ? quid de nocte cũ lanternis, & faciis ad quærendum quotidie in templo doctem, & discipulantem? Dederat, aut traditor eis signum, dicens. Quemcunque osculatus fuero, ipse est, quem, sup. uobis vendidi, tenete eum, & ducite caute. Ac si diceret. Cum cepisset eum, ligate sibi manus post tergum, ne possit se defendere. Itẽ apponite funem per mediũ corporis sui, & cathenam fereã ad collum eius, ut nullatenus possit effugere manus uestras.

Quid,

Quid, si à casu de manibus vestris euaserit, facite post eum sagittas, & dardas, ut saltem ipsum habeatis mortuum, Sed quare addidit Iudas, & ducite cautè? Respondeo, quia timebat ne Christus, quem non credebat veracem Dei filium, sed potius incantatorem, posset magicis artibus se transformare, & sic manus se capientum euadere.

MORALITER Iudas significat proditorem, & fallacem mundum istum, qui laborat die, ac nocte prodere amatores suos illis applaudendo, & illos reddere inter manus daemonum. Propterea Aug. ad fratres in eremo, ser. 31. qui intitulatur de fallacia mundi, vocat ipsum mundum proditorem, ita inquit. O munde immunde, fallax, & proditor, nunquid non periculosior es blandus, quam molestus? Nunquid non magis timendus es dum alicis, quam dum spernis? Nunquid non magis odiendus es dum diligere dissimulas, quam dum odire te ostendis? Hec ille.

SIC VNUM considerandum ex parte prædictæ traditionis, vocatur interrogatio. Vt enim dicit Iohan. Iesus sciens omnia, quæ ventura erant super eum, processit, scilicet, obuiam proditori Iudæ, & impiis iudæis, & dixit ad eos. Quæ queritis? Sic autem interrogat, non quasi dubitans quæ quererent, sed ut scirent ipsum esse quem quærebant, ut dicit gl. interl. Responderunt ei Iesum Nazarenum. O impij Iudæi attendite, & videre quid dicitis, & cuius mortem queritis. Iesus enim Latine Saluator dicitur. Nazarenus vero floridus interpretatur. Ex ore ergo vestro iudicamini, & conuincimini iniquè agere, quia queritis occidere Saluatorem omnium, & floridum per vitæ munditiam. Ecce quem queritis capere, & occidere, scilicet, virum omnibus vtilem, quia Iesus, id est, Saluatorem, & innocentem, quia Nazarenum. At illi Iesus. Ego sum, sup. Iesus Nazarenus. Sed quis ego sum? Certè ego sum, qui olim creavi Cælum, & terram, mare, & omnia, quæ in eis sunt. Itè ego sum, qui eduxi patres vestros de Aegypto in manu forti, & brachio extento. Item qui eos transacto pede sicco mari rubro paui 40. annis in deserto pane de cælo misso. Item qui ipsos introduxi in terram promissionis, deturbatis eorum aduersariis. Item ego sum, qui olim dedi legem Moyse in monte Synai. Item quem prædixerunt propheta, & yaticinata sunt sibillæ. Item ego sum, qui ob causam

causam vestræ salutis de cælo descendi, & veni in mundum; atq; postmodum in eo multa miracula feci, vtpotè mortuos suscitando, leprosos mundando, possessos à demonijs liberando, cæcos illuminando, claudis gressum rectum conferendo, surdis auditum reddendo, aquam in vinum mutando, panes hordeaceos in delicatos multiplicando, & penè infinita his similia operando. Ecce quem queritis. Vt ergo dixit eis, Ego sum, abierunt retrorsum, & ceciderunt in terram. Cumq; diuina miseratione illi miseri homines surrexissent de terra, iterum interrogauit eos benignè Christus, dicens. Quæ queritis? Illi autem dixerunt, Iesum Nazarenum. Respondit illis. Dixi vobis, quia ego sum. Si ergo me queritis, sinite hos abire, scilicet, discipulos meos, ut sermo impleatur quem dixi, videlicet, Iohan. 17. quia quos dedisti mihi, uõ perdidit ex eis quenquam, sup. præter filium perditionis, ut habetur supra, August. autem super Iohan. tract. 112. tractans illud prædictum verbum. Abierunt retrorsum, & ceciderunt in terram, inuehit in capientes Christum, ita dicens. O impij Iudæi, ubi nunc militum cohors, & ministri principum, atque phariseorum? ubi terror, & munimen amatorum? Nempe vna vox dicitis, ego sum, tantam turbam, odijs ferocem, armisque terribilem, sine vilo telo percussit, repulit, strauit, Deus enim in Christo latebat in carne; & sempiternus dies, ita membris occultabatur humanis, ut lanternis, & facibus quæreretur occidendus à tenebris. Ego sum dicit, & impios deiecit. Quid iudicaturus faciet, qui iudicandus hoc fecit? Hæc Aug. vbi supra. Tunc ergo impleta fuit prophetia Psalmistæ dicentis de Christo, Dabit voci suæ vocem virtutis.

TERTIUM considerandum ex parte dictæ traditionis, dicitur salutationis pestiferæ. Nam postquam iudæorum ministri secundo surrexissent de terra, confestim accedens Iudas ad Christum, salutauit eum in dolo, dicens, Ave rabbi. Et osculatus est eum. O Iuda virorum pessimè, vide quid dicis. Quid enim Ave aliud, quam sine uè? Item quid rabbi, nisi idè quod magister? Si ergo Christus sine uè, hoc est sine peccato, cur ipsum prodis, tanquam malefactorè, & tradis, ut moriatur? Item si est Rabbi, id est, magister tuus, cur enim non veneraris, & te à peccato reuocare uolentem, cum subdit; Amice ad quid uenisti, efficaciter non audis? O saluatio iniqua, & proditoria,

Historia, de qua etiam ecclesia canit, dicens. Iudas armis datus sceleris, qui per pacem didicit facere bellum osculando tradidit dominum Iesum Christum. Hæc autem pestifera latitatio olim fuit præfigurata in Ioaab, qui in dolo salutauit Amasiam germanum suum, dicens. Salue mi frater, tenuisti manu dextera mentum eius deosculans eum, & sic percussit eum in dolo in latere, & effudit intestina eius, ut patet 2. Reg. 30. Applicatio est facilis. Item fuit prophetizata per Psal. in persona domini, dicentem. Etenim homo pacis meæ, idest, qui simulabat pacem mecum habere, in quo speravi, idest, me cito sperare debui, si fuisset fidelis seruus, & prudens, qui edebat panes meos, idest, quem sustentavi tempore sui apostolatus de elemosynis, quæ mihi dabantur à populo. Vel, qui edebat panes meos, idest, corpus meum sacramentaliter in cæna, magnificauit super me supplantationem, idest, iniquam traditionem, in hoc, sup. reddens mihi malum pro bono. O igitur osculum venenosum. O osculum omni dolo, & amaritudine plenum, O Iuda vitiorum nequissimè, & avarissimè, cur tam vili precio vendis tantum dominum, etiam viliori, quam venderes vaccam vnam? O fili perditionis, si auaritia te incitauit ad vendendum magistrum tuum, quia, scilicet, arbitraberis te amisisse triginta argenteos in effusione unguenti super pedes ipsius, quare ipsum non vendit matri suæ? & ipsa profecto tibi dedisset pretium multo maius, etiam si ipsa debuisset sua omnia, & seipsam vendere. O populi Christiani quid dicitis in cordibus vestris? Nunquid cum hæc auditis, multum detestamini impietatem Iudæ? Et ego dico vobis, quod multi vestrum frequenter non minus peccant. Audite igitur, quid dicat uenerabilis ille Beda, secundam quod recitatur. 11. quæst. 3. abijt. Multi, inquit, hodie Iudæ scelus, quia dominum, ac magistrum Deumque suam pecunia vendiderit, velut immane, & nepharium scelus horrent, nec tamen à simili cauent. Nam cum pro muneribus falsum contra aliquem testimonium dicunt: profecto, quia veritatem pro pecunia negant, Deum pecunia vendunt. Ipse enim dicit, Ego sum veritas. Iohan. 14. Hæc ille.

MORALITER notandum, quod sunt adhuc hodie multi Iudæ super terram. Hi sunt, qui applaudunt illis quibus nocere uolunt. Habent enim ad eos verba mellisua, sed intus gerunt

gerunt venena mortifera. Et de talibus loquitur Psal. dicens. Vana locuti sunt unusquisque ad proximum suum labia dolosa in corde, & corde locuti sunt. Unde poeta quidam sic ait. Quando bonum fatis, & in corde malum meditaris, Oscula, quæ Iudas domino dedit hæc mihi tu das, Item alius ad idē. Qui mel in ore gerit, & me retro pungere quærit, Eius amicitiam nolo mihi sociam. Tales ergo ficti amici sunt omnino uitandi, quia periculosiores sunt apertis inimicis.

Q V A R T V M considerandum ex parte sæpe dictæ traditiones, dicitur allocutionis, supple, mellisua Christi cum allocuitur proditorem suum benigne, & grato, dicens. Amice ad quid venisti? O fons misericordiæ, qui proditorem suum amicum uocat. Et uerè sic erat, quamuis amicitia ex una parte claudicaret. Ipse enim Christus Iudam diligebat, à quo se non diligi, sed odiri nouerat, dixit ergo. Amice, ad quid venisti? Si enim ad ueniam querendam, & penitentiam corde perfecto agendam, bene ueneris. Nam paratior sum tibi ueniam dare, quam tu illam querere. Si autem ueneris ad merendum inimicis meis Iudæis, non hoc apud te merui, nec inde aliquam utilitatem consequeris. Vide ergo ad quid venisti. O Iuda, licet offensa tua sit grauissima, considera tamen quod maior est charitas mei patientis, quam malitia tua me ad crucifigendum tradentis. Et ideo noli desperare, quoniam hæc opus est maximæ misericordiæ, Amice, igitur ad quid uenisti, considera. O benigna inuitatio, O suavis consolatio. O profunda dilectio. O infelix deosculatio. O proditor nequissime, tu ipsum magistrum uocas, & ipse te amicum. Si igitur ipse est magister tuus, esto ergo discipulus fidelis ipsius, & ipse erit amicus tuus charissimus. August. autem ad fratres in eremo serm. 28. ad hoc propositum facit huiusmodi exclamationem, dicens. O Iuda quid facis, attende antequam facies. Nam post factum forte poteris habere penitendi gratiam. O Iuda attende quid facis. Certe cupis tradere illum, qui tibi multa peccata pepercit. Nunquid magister tuus Christus à morte sæpe te liberauit? Nunquid tui amore patrem tuum à lepra sanauit. Nunquid etiam matrem tuam cum qua concubueras à paralyti liberauit? Nunquid te discipulum suum constituit? Nunquid bursarium suum te fecit? Nunquid

Prima Statio

in furto sæpe te inuenit, & semper tibi pepercit? Nunquid post Petrum te, ut plurimum honorauit? Nunquid te semper iuxta se habere uoluit? Nunquid suum corpus sacrum pariter, & sanguinem tibi in cœna donauit? Nunquid ante te se genu flexit, & tuos scædos pedes lauit? Nunquid te ad osculum recepit? Cur ergo prodere vis magistrum, à quo tot, & tanta bona recepisti? Hæc ille. Patent ergo quatuor ex partes proditoris prædictæ. Et per consequens patet de secundo principali, quod factum est in horto.

TERTIÒ principaliter Christus in horto à discipulo defenditur. Cum igitur post prædicta Christo permittente, impij ministri, & milites iudæorum iniecissent sacrilegas, & uiolentas manus in eum, uidentes (inquit Lucas) hi, qui circa ipsum erant, scilicet, discipuli, quòd futurum erat, direxerunt ei. Domine si percutimus in gladio? Et non expectata Christi responsio, percussit unus ex illis seruum principis sacerdotum, & amputauit auriculam eius dexteram. Hæc Lucas. Solus autem Iohannes exprimit nomen discipulis percipientis, dicens, quod fuit Simon Petrus, Insuper solus exprimit nomen serui pontificis, dicens, quòd erat illi nomen Malchus. Iste ergo Malchus erat seruus Cayphæ, qui ut dicunt aliqui, primus Christum manus sacrilegas immisit, & ideo non mirum si potius eum percussit Petrus, quàm quem cunq̃ue alium, amputando, scilicet, auriculam eius dexteram. Putauit tamen ipse Petrus maius malum sibi inferre, quia laborauit eum occidere. Sed circa hunc textum possunt moueri aliqua parua dubia.

PRIMUM igitur dubium est, quomodo potuit fieri, quòd Petrus vibrando gladium suum super caput dicti Malchi quantum vires suæ se poterant extendere, ut uerisimiliter creditur, tantum amputauerit ipsis auriculam. Saltem mirum est, quòd talis atrox percussio non descenderit, usque ad humerum auriculæ subditum. Respondeo Petrus, tanquam inexpers artis bellicæ, putando auferre caput Malchi, tantum abstulit auriculam ipsius. Insuper dicendum, quòd tatum illi nocuit, quantum sibi à Christo permissum fuit.

SECUNDUM dubium, quomodo Petrus inercis ausus fuit in præsentia tot armatorum virorum aggredi uirum armatum. Valde tamen inconsideratus erat si non aduertebat

Christi patientis.

394

bat quanto periculo se exponeret. Respondeo. Fortè ipse Petrus tunc enim accensus erat in amore magistri sui defendendi, quòd paratus erat, cum ipso mori, & non curauit si se exponeret mortis periculo. Vel dic, quòd forte, ita perturbatus fuit ex subita captione magistri sui, quòd non attendebat periculum cui se exponeret, sed tantum de ipsius defensione ne cogitabat. Item potest dici, quòd quia nox erat, fortè cogitauit, quòd post istum datum posset euadere, & de facili se abscondere. Quod tamen non est factum. Et ideo valde mirum fuit, quòd dictus Malchus postmodum non inuasit Petrum, & similitè socij eius, sicut moris est militum se mutuo defendere, & iniuriam uni sociorum factam uicisci. Et certè nihil eos tunc impeduit nisi illa uirtus, quæ illos paulo ante in terram prostrauerat. Insuper potest dici, quòd tam audi erant circa captionem Christi, quòd fuit eis tunc curæ de facto Petri.

TERTIUM dubium est de gladio Petri. Vnde, scilicet, ipsum habuerat. Ad hoc dicunt nonnulli, quòd discipuli Christi, qui cæteris erant animosiores, & robustiores, qualis erat Petrus, cum audissent suum magistrum frequenter dicentem, quòd in breui tradendus esset in manus inimicorum suorum, prouiderunt sibi de gladijs, ut si opus esset, tuerentur, & defenderent magistrum suum. Aliam responsionem assignat magister Nico. de Ly. dicens, quòd aliqui de Apostolis prius piscatores fuerant, & de Petro quidem hoc negari non potest. In piscatione autem aliquando necesse est affigere retea paxillis, & similiter nauiculas interdum dirigere cum periculis, ad quos quidem usus gladius per maximè est necessarius. Et ideo potuit esse, quòd aliqui de Apostolis huiusmodi gladijs, seu cultellos magnos retinuerant apud se ad diuidendum cibaria, & carnes agni paschalis. Petrus ergo cum in cœna audisset magistrum suum dicentem. Filius hominis uadit, & cæc. Vnum de illis gladijs accepit, & sub mantello suo abscondit, cum secutus est magistrum suum in hortum, ut cum illo ipsum defenderet si opus esset. Vnde cum illo percussit seruum Pontificis Malchum nomine.

QUARTUM dubium est de Petro. Vtrum, scilicet, peccauerit percutiendo Malchum. Ad hoc responder Augustin. lib. 3. quæstionum noui, & veteris testamenti, quæ-

stio 7. dicens. quod non. ibi enim dicit sic in forma. Quamvis pertinet ad Petrum, percussit eum: quem contra se armatum videbat. Resistere debuit ingratis servis, & ad dominum necandum armatis. Hæc ille. Similiter Chrysostr. super Matthæum. Homil. 86. Videtur eum excusare, dicens, quod ex pro, & feruenti amore, quem habuit ad magistrum suum, percussit dictum Malchum. Item gloss. interli. super Lucam comparat eum Phinees, qui, & ex zelo sancto occidit Iudæum coeuntem cum muliere Madianitidæ, propter quod factum meruit summum sacerdotium, ut patet Numeri 25. Alij autem e contrario dicunt, quod peccavit, quia nec iudex fuit, nec à iudice auctoritatem habuit. Et sic dicatur, quod ipse eum alii Apostolis petiit à Christo licentiam percutiendi, ut prius patuit, conceditur. Sed tamen responsum non expectavit. Excusatur tamen a tanto, & si non à toto, secundum istos, & hoc propter zelum quo replebatur, sicut Moyses, qui Aegyptium iurgantem cum Hæbreo occidit, & in sabulo abscondit. Exod. 2. Et hanc partem expressè defendit dominus Hugo. Card. in postilla sua super Lucam. Et ad argu. de Phinees, dicit, quod Petrus non comparatur Phinees, nisi quantum ad zelum, non autem quantum ad zeli discretionem. Indiscrete enim, inquit, zelatus est Petrus pro magistro suo. In cuius rei signum ipse Christum eum super hoc reprehendit dicens. Converterte gladium tuum in vaginam. Item ipsemet August. super Iohann. tractatu centesimo duo decimo expressè dicit, quod factum Petri dominus improbauit, & progredi ultra prohibuit, dicens Converterte gladium tuum, &c. Quod autem circa hoc tenendum sit, relinquo arbitrio peritorum.

SEQUITUR in textu secundum Lucam, Iesus autem eum tetigisset auriculam eius, scilicet Malchi, sanavit eum. Et in hoc instruxit nos reddere bonum pro malo, & benefacere his, qui nos oderunt. Item hoc fecit ad suæ diuinitatis manifestationem, item ad ipsorum iudæorum conuersionem, & similiter ad suorum discipulorum iam in fide titubantium confirmationem.

QUÆRITUR quare iudæi viso tam aperto miraculo non destiterunt persequi Christum, in ipsum credentes. Respondeo, forte ipsum miraculum non omnes uiderunt, eò quod nox iam erat.

erat. Item dato, quod ipsum uiderent, quia tamen difficilimum est emollire cor induratum, sicut patuit de Pharaone, ideo non mirum si non crederent. Nam, ut habetur Eccl. 7. Nemo potest corrigere, quem ille despectit. Insuper ipsi iudæi maiora miracula uiderant fieri à Christo, nec propterea crederant in ipsum. Ideo non mirum sit tunc non crederent.

CONSEQUENTER sanata auricula Malchi, & illi restituta, Christus conuertit se ad Petrum, & dixit illi quatuor uerba sequentia.

PRIMUM igitur uerbum de quo solus Matthæus loquitur, fuit tale. Converterte gladium suum in uaginam. gl. interli. Cessat uindicta, ut exhibeatur patientia. Omnis enim qui gladium acceperit, uidelicet, propria auctoritate, siue et ad uindictam, & non zelo iustitiæ, gladio peribit, i. malus usus gladii erit causa perditionis illius. Unde per prædicta uerba interdictus est usus gladii materialis Petro, suisque successoribus. Sed si uultis scire, quare fuit arma clericorum, audite Amb. 23. q. 8. non pila dicentem, quod arma clericorum sunt, orationes & lachrymæ. Itē ibidem. cum à iudæis dicit, quod ideo dictum est Petro, conuertere gladium tuum in uaginam, ut clerici, & prælati armis bellicis non utantur. Sed profecto hac tempestate multi prælati in curijs regum ac principum degentes, cum deberent pacem querere, & fouere, frequenter suis prauis consilijs suscitant grandia bella. Tales ergo potius dicendi sunt armigeri, quam clerici.

SECUNDUM uerbum Christi ad Petrum fuit illud, quod Iohannes, dicens. Calicem quem dedit mihi pater non vis, ut bibam illum? Ac si diceret. Ex quo diffinitum est à patre meo celesti, ut per mortem meam genus redimatur humanum, nullo pacto debes tantum bonum impedire, nec diuinam ordinationem bello frustra impugnare. Nisi enim bibero hunc calicem mortis, nec tu, nec ceteri saluari potestis. Sine ergo, Petre, ut modo moriar ad tuam, atque omnium electorum salutem.

TERTIUM uerbum Christi fuit illud, quod habetur in Matthæo, ubi dicitur. Quomodo ergo implebuntur scripturæ? Scilicet, si non patiar. Si enim non patiar, ergo falsè locuti sunt sancti Dei prophetae, & per consequens Deus pater decepit eos, quibus reuelauit passionem meam. Sic autem sentit, grauis est blasphemia.

Prima statio

QUARTVM Christi verbum ad Petrum, & quod in eodẽ Marthæo habetur, fuit tale. An putas, quia non possum roga re patrem meum, & exhibebit mihi modo plusquam 12. legio nes Angelorum? Ac si diceret. Non egeo auxilio. 12. Apolto- rorum, qui possum habere 12. legiones Angelorum. Legio au- tem secundum Hiero. sex milibus complectitur. moderna ta- men computatio dicit, quod legio complectitur sex mille sex- centum sexaginta sex. Insuper vnus solus Angelus sufficeret ad me defendendum ubi opus esset. Hoc autem probatur tali testimonio. Legitur enim. 4. Reg. 19. quod in castris Assyrio- rum, quod vnus solus Angelus executor diuinæ iustitiæ inter- fecit una nocte. 185. milia virorum. Vide ergo Petre quid & quantum pro me facere possent. 12. legiones Angelorum, si illos vellem in auxilium habere. Frustra ergo laboras Petre ad mei defensionem cum gladio tuo.

POSTQVAM ergo Christus reprehendit Petrus, consequẽ- ter conuertens se ad Iudæos, cœpit eos reprehendere dicens. Tanquam ad latronem existis cum gladijs, & fustibus com- prehendere me. Super quo Hiero. Scultũ est cum gladijs qua- rere illum, qui ultro se tradit, & in nocte per proditorem in- uestigate latentem, quem quotidie videbant in templo do- centem. Vbi notandum, quod Christus tanquam latro est ca- ptus, cum latronibus est iudicatus, inter latrones est crucifi- xus, pro latronibus, peccatoribus mortuus, & à latronibus occisus. Deinde subdit Christus, dicens eisdem Iudæis. Quotidie, idest, frequenter apud vos eram docens in templo. In quo magnam vtilitatem vobis contuli, & non me tenui- stis, quia nondum venerat hora mea. Sed hæc est hora vestra, & potestas tenebrarum. Ac si diceret. Nunc permittitur vobis sic vultus tractare me. Insuper permittitur dæmonibus (qui hic dicuntur potestas tenebrarum) procurare mortem meam, vbi tamen, si vellem, & vos & illos in momento dissiparem. Hæc de tertio principali.

QUARTO principaliter Christus in horto à militibus capi- tur, & ligatur, atque ab Apostolis turpiter derelinquitur, eod quod timuerunt cum eo, & capi, & occidi. Et de dicta cap- tione, atque modo illius loquens solus Iohannes, dicit sic. Cohors & tribunus, & ministris Iudæorum comprehende- runt Iesum, & ligauerunt eum, & adduxerunt ad Annam

primam,

Christi patientis.

396

primam. Ad cuius euidẽtiam notandum secundum Catholi- con, quod cohors est multitudo rusticorum. Insuper secundũ eandem duplex est cohors, videlicet maior & minor. Maior conuenit quingentos homines. Minor autem trecentos. Et di- citur cohors, quasi simul hortans se ad bellum, siue ad aliquid arduum faciendum. Cohors ergo in proposito significat mi- lites Gentiles precio conductos à principibus Iudæorum ad capiendum Iesum. Tribunus uerò dicitur capitaneus eorum. Ministri autem Iudæorum erant illi Iudæi, quos principes mi- serant cum prædictis ad capiendum Christum. Ex quibus om- nibus patet, quod multi erant, & contenerant ad Chri- stum capiendum, quia ad minus trecenti Gentiles præter mi- nistros Iudæorum, qui fortè non erant in minori numero. Propter quod ipse Christus merito tunc dicere potuit illud Psalm. Circumderunt me canes multi. Vocat autem præ- dictos homines canes, eod quod in vnum conuenerant ad ipsum capiendum, sicut canes venatici ad prædam capien- dam.

MODVS autem capiendi Christum talis fuit. Nam post- quam Iudas saluauit eum, & osculatus est cum amplexu tra- ditorio, subito prædicti milites, & ministri Iudæorum in ip- sum manus sacrilegas immiserunt, & in terram crudelissime prostrauerunt, catenam ferream ad collum eius ponentes, chorda corpus eius cingentes, & manus ipsius à tergo vin- cientes, & hoc totum, ut eum securius, & cautius posset du- cere in ciuitatem. O quis enumerare posset uerba, & verbe- ra tunc pijsimo, & mitissimo Christo illata? Nam quantum ad uerba iniuriosa, & omni blasphemia plena, nota, quod tunc, ut uerisimiliter creditur, dixerunt ei hæc, & his similia.

O seductor pessime, & iocantator verissime, atque dẽmonia- ce, qui toties in tuis sermonibus plenis mendacijs, & falla- cijs detraxisti legis doctoribus, nunc uenit hora, ut recipias pro tuo labore mercedem. Quantum uerò ad uerbera nota quomodo illi, more luporum, seuiebant in agnum man- suetissimum, & patientissimum Christum. Nam eo uiolenter in terram prostrato, nonnulli super eum pedibus saluabant, & conculcabant. Alij absque misericordia capillos capitis, & barbæ extrahebant. Alij pugnis, & ensium pomis eius caput, faciem, & totum corpus inhumanissime, & atrocissi-

D d d 4 me

Prima Statio

me percutiebant. O anima deuota si illic præsens fuisses, nunquid talia videndo creatori tuo compassa fuisses, & liberer eum defendisses? Nonne tunc abundantissime doluisses, & fleuisses? Pone ergo hæc omnia nunc coram oculis mentis tuæ tanquam si tunc præsens fuisses, & compere Christum tuo, atque respice in faciem Christi tui sic crudeliter ligati, sic inhumaniter tractati, sic turpiter iniuriati à prædictis militibus, & ministris Iudæorum, & hoc totum propter te.

SEQUITUR in textu. Discipuli autem eius hæc videtes, relicto eo omnes fugerunt. Et tunc fuit impletum verbū Christi prius dicentis. Omnes uos scandalum patiemini, &c. Dicit tamen Marcus, quod adolescens quidam sequebatur eum amictus syndone super nudo, supple, corpore, & tenuerunt eum. At ille relicta syndone nudus profugit ab eis. Est autem secundum catholicos, syndon, vestis linea.

NOTANDVM est autem, quod de isto adolescente sunt variaz opinioniones, quæ recitantur in historia scholastica. Quidam enim dicunt, quod fuit uir quidam habens habitaculum prope uiam, per quam Christus captus ducebatur in Hierusalem. Hic ergo cum forrè iam in lecto quiesceret, audiens tumultum transeuntium, subito assumpta syndone sua modico tempore secutus est eos, ut videret quidnā hoc esset. Quem cum milites viderent, suspicati sunt, quod esset unus de discipulis Christi. Propter quod voluerunt eum tenere. At ille prout erat agilis corpore, relicta syndone, nudus profugit ab eis, & sic in tali statu rediit in domum suam. Hieronymus autem dicit hunc adolescentem fuisse Iacobum minorem. Sed potest dici, quod nra gr̃is loquitur opinatiuè, quàm assertiuè. Alij vero, & melius, dicunt huiusmodi adolescentem fuisse Iohannem Euangelistam, quem tunc fuisse adolescentem longa post eius vita inditio est. Nam post Christi passionem uixit annis 75. Et huius opinionis sunt Greg. & Beda. Hæc ex prædicta historia scholastica.

Ex prædictis ergo patet, quàm instabiles fuerunt Christo discipuli eius. Nam paulo ante illi dixerant se uelle potius cum eo mori, quàm ipsum relinquere. Quam promissionem male obseruauerunt. Neque enim tunc quicquā ab eis requirebatur, quo non obstante metu mortis ab eo recesserunt.

O igitur

Christi patientis.

397

O igitur Iohannes ubi nunc ad magistrum tuum familiaritatis? O Petre ubi tua loquacitas, qua te iactasti, dicens. Domine paratus sum tecum in carcerem, & in mortem ire? O Thoma ubi tua feruens charitas, qui prius dixerat, eamus & nos, & moriamur cum illo? Iohan. 11. Relicto ergo eo, omnes fugerunt, sed non absque dolore, plactu, & uerore. vnde & tunc forrè dicebant. O magister bone. O benigne Domine, ecce, quàm turpiter nunc separamur à te. Heu quo ibimus? Ad quem conuertemus nos? Quis consolabitur nos? O quoties fugiendo retro aspiciebant? O quoties in terram se prosternebant? O quanta suspiria in cælum mittebant? Cogitare autem possumus, & pie opinari, quod si sanctissima eius mater ibi præsens affuisset, non sic eum reliquisset, sed semper secuta fuisset. Tandem ergo prædicti milites, & ministri Iudæorum duxerunt Christum in Hierusalem per portam auream, per quam in die palmarum illic intrauerat, quæ modo clausa est, ut dicit Ládolphus in lib. qui Vita Christi intulatur. Præctica, quomodo etiā nunc multi relinquunt amicos suos, cognatos, & notos in necessitate sua, qui tum prius aridente prosperitate de prope stabant. vnde poeta. Tempore felici multi numerantur amici. Dum fortuna perit, nullus amicus erit. Et sic patet diffusè de prima statione.

SECUNDA STATIO CHRISTI PATIENTIS.

SECUNDA statio Christi patientis, ut nobis acquireret omnium peccatorum nostrorum remissionem, fuit in domo Ananæ, ubi quatuor facta sunt, Nam ibi Christus ab Anna interrogatur. A Malcho alapizatur. A Petro negatur. Eundem Petrum intuetur.

PRIMO igitur Christus in dicta statione ab Anna interrogatur, & hoc de duobus, videlicet, de discipulis suis, & de doctrina eius, ut dicit Iohan. qui solus inter Euangelistas loquitur de dicta statione. Ratio autem cur de ea tacerunt alij Euangeliste, fuit, quia extraordinaria erat. Non enim illo anno officio summi pontificis fungebatur Annas, sed sacer eius Cayphas. De hac igitur statione loquens ipse Iohan. dicit, quod cum cohors, & tribunus, & ministri Iudæorum comprehensum, & ligatum Iesum adduxissent ad Ananiam, mox ponens se in cathedra interrogauit eum de discipulis suis, & de doctrina eius,

PRIMO

Secunda statio

PRIMÒ ergo eum interrogauit de discipulis suis, secundum Chrysoſto. unde eſſent, & qua gratia ipſos elegeret, & quid ex illis facere uellet, quaſi ſeditionis, & nouitatis eū arguens. Item improperauit illi, quòd nullus alius in eum crederet præter illos idiotas piſcatores, quos de facili ſeduxerat. Quid, inquit, pontifex, ſignificat, quòd cum tu ſis pauper, tamen congregare præſumpſiſti magnum comitatum, neſcio quorundam ruſticorum, & ſimplicium hominum? Ieſus autè ad hanc interrogationem nihil reſpondit, eo quòd tunc de diſcipulis ſuis nihil boni loqui potuit. Sed ſi oportuiſſet eum loqui, dixiſſet, quòd erant inſtabiles, & in præmiſſo fallaces, ſicut patuit in effectu. Hoc autem dicere noluit, ut nos inſtueret, nõ debere facile loqui de factis aliorum, præſertim de malis, & occultis. Cuius tamen multi bilingues contrarium faciunt, qui aperto ore facta aliorum, quantuncunq; occulta, aliis manifeſtant, & augent.

SECUNDÒ eum interrogauit de doctrina ſua, ut potè dicēs. Quænam hæc doctrina noua quam prædicat, & dogmatizas? Et ad hanc interrogationem reſpondit Chriſtus, dicens ipſi Annæ. Ego palam locutus ſum mundo. Ego ſemper docui in ſynagoga, & in templo, quo omnes iudei conueniunt, & in occulto locutus ſum nihil, quod, ſcilicet, non uoluero ad lucem venire. Hoc autem eſt ſignum veræ doctrinæ, quæ non quaerit angulos, ſicut falſa doctrina hereticorum. Quid me interrogas? Interroga eos, qui me audierunt, quid locutus ſum ipſis. Ecce hi ſciunt, quid dixerim ego. Aduertendum tamen ſecundum Chryſoſto. ſuper Iohan. homil. 82. quòd Chriſtus non reſpondit arroganter pontifici Annæ, ſed fretus ueritate. Maximum enim, inquit, ueritatis argumentum eſt, cum quis inimicos in teſtimonium adducit, & quorum teſtimonio paratus eſt ſe ſubmittere. Hoc autè Chriſtus uoluit dicere Annæ. Patet ergo quomodo ſe iuſtificat Chriſtus ab impoſitione falſæ doctrinæ.

QUAESTIO communis eſt, quare miniſtri iudæorum primo præſentauerunt Chriſtum Annæ, quàm Caiphæ, maximè cum non eſſet pontifex anni illius, & perſequens neque iudeus eccleſiaſticus, ſed potius Caiphas, ut patet Iohan. 11. Reſpondeo, quòd hoc fecerunt propter multa. Primo quidem, quia domus Annæ prior illis occurrebat in uia. Pro contèptu ergo

Chriſti patientis. 398

ergo habuiſſet ipſe Annas, ſi illi miniſtri pertranſſent cum Chriſto, ipſo inſalutato. Illi ergo uolentes captiuare bonam gratiam illius, eidem primum præſentauerunt Chriſtum. Non quidem, ut coram eo fieret proceſſus eius iuridicus, ſed fortè, ut diceret, quid de eo ſentiret. Secundo uero de uoluntate ipſuſmet Caiphæ, qui in hoc uoluit deferre ſocero ſuo tanquam ſeniori. Tertio hoc fecit ad cautelam, ut, ſcilicet, minus reprehenſibile appareret ſi poſt ſocero ſuum Chriſtum male tractaret. Nota, ſi uis quomodo tunc temporis ſummum ſacerdotium uendebatur plus offerenti ab officarijs Romani Imperii, qui Rempub. regebant apud Iudæam. Iſti ergo duo millordi Annas, & Caiphas, tanquam potentiores illud certa pecunia ſibi uiciſſim cõparabant, quòd tamen ſimoniacum erat. Et licet huiuſmodi pontifices iudæorum tunc temporis non haberent iudicium ſanguinis, præſertim quo ad mortem crucis, habebant tamen iudicium examinis. Ipſi enim ex officio examinabant cauſas ad ritus: iudæorum ſpectantes, & poſtmodum mittebant informationes ad præſidem Cæſaris. Non mirum ergo ſi iniqui pontifices, officiũ pontifici tam nequiter adepti, rem ſic nephariam geſſerunt, quia qui per auaritiã, uel ambitionem ad ſacerdotium, & dignitatem accedunt, ſceleratum initium ſuæſto ſine concludunt, & terminant.

SECUNDÒ Chriſtus coram Anna à Malcho alapizatur. Nam eum Chriſtus reſpondiſſet Annæ, & dixiſſet. Interroga eos, qui audierunt, unus ſeruorum eius dictus Malchus uolens fortè complacere domino ſuo pluſquam Deo, ſicut plerique ſeruorum faciunt, dedit alapam Chriſto, dicens. Sic reſponde Pontifici? Prædicta autem alapa adeo grauioſa fuit, quòd inſonuit per totam aulam domus Annæ, uetiſticia quoque digitorũ percutientis remanſerunt in maxilla Chriſti imprefa. Dicunt autem quidam, quòd iſte Malchus fuit ille, cuius Petrus abſciderat pauloante auricolam, & quem ſanauerat Chriſtus. Quis ſi ſic, certè valdè ingratus fuit, & nequam ut potè reddens pro bono malum. Dixit autem ei Chriſtus manuſerè, & patienter. Si malè locutus ſum, teſtimonium perhibe de malo. Si autem bene, quid me cedis? Super quo uerbo Aug. ſuper Iohan. tract. 113. dicit ſic. Quid hac reſponſione uerius, manuſerius, iuſtius eſſe poteſt? Nonne libenter uelle-

vellimus eum, qui nos percussit, aut cœlesti igne cōsumi, aut à terra absorberi, aut correptū dæmonio volutari, aut aliqua huiusmodi pœna, vel etiā grauiori puniri? Quid enim hōrum per potentiam iubere non potuisset, per quem factus est mundus, nisi patientiam nos docere maluisset, quia vincitur mundus? Item Chrylost. super Io. exponens prædictum verbū dicit sic. Exhorrescat cœlum, & contremisecat terra de Christi patientia, & de serui impudentia.

S E D forsan dicet aliquis, Christum tunc non fecisse qđ aliis præcepit esse faciendum. ipse enim Mattheꝯ s. ait. Siquis te percusserit in vnā maxillā, præbe ei, & aliam. Sed ad hoc respondet idem Aug. vbi supra, dicens, quod Christus nō solum aliam maxillā exhibuit, iterum percussuro, verum etiam totum corpus figendum præparauit in crucis patibulo. Insuper addit ibidem dicens prædictum præceptum intelligēdum esse in præparatione animis, vbi, scilicet, & quando expedit. Debet enim homo habere animum præparatū ad hoc faciendum vbi iudicaret hoc expedire ad Dei honorē, & aliorum vtilitatem, aliās non tenetur, quin immo aliquando expedit respondere iniuriantibus ad formam, videlicet, ad ipsorum correctionem, sicut hic legitur fecisse Christus. Hunc itaque Malchum imitantur plerique famuli dominorum, & officiales eorum, qui volentes illis plus iusto, & q̄ Deo complacere, & gratiam ipsorum captare, faciunt interdum plusquam sit eis in mandatis darum, seu cōmissum, vexando pauperes subditos dominorum suorum.

T E R T I O. Christus à Petro negatur. Sed circa locum huiusmodi negationis videtur esse aliqualis dissonantia inter Euangelistas. Nam tres primi dicunt vnanimiter trinam Petri negationem facta fuisse in domo Cayphæ. Iohannes autē, qui solus loquitur de statione facta in domo Annæ, vt dictū est, dicit Petrum primo negasse Christum in domo Annæ, vt patet eius Euangelium legenti. Deinde secundo, & tertio in domo Cayphæ. Sed hanc paruam dissonantiam sic possumus concordare dicendo, quod tres primi Euangelistæ, qui ponunt Petrum Christum negasse in domo Cayphæ, non propterea negant eum primo negasse in domo Annæ, quamuis de hoc non fecerint mentionem. Et hoc ideo, quia talis præsentatio extraordinaria erat, vt potē coram eo, qui tunc iudex

dex non erat. Quod ergo prædicti Euangelistæ breuitatis gratia, præterierunt, hoc expressè annotare voluit Iohannes. Ne mo enim est, qui omnia dixerit. Insuper dicti priores Euangelistæ magis curauerunt describere ipsum mysterium trinæ negationis in se, & quantum ad substantiam facti, quàm quantum ad circumstantiam loci. Iohannes autem, qui posterior scripsit, locum annotare voluit, quasi supplens, quod priores omiserant. Resolutorie ergo tenendum est secundum August. de consensu Euangelistarum, Petrum primo negasse Christum in domo Annæ, & tunc primo gallus cantauit, secundo autem, & tertio in domo Cayphæ, & tunc secundo gallus cantauit. Quamuis ergo sæpè dicta Petri negatio prædicto ordine fuerit facta, tamen propter materiæ continuationem eam ex toto describemus sub hac secunda statione in domo Annæ facta, & hoc propter materiæ continuationem. dicit itaque Iohan. quod postquam ministri iudæorum duxerunt Christum ad Annam, sequebatur eum. Simon Petrus, & alius discipulus, videlicet, Iohan. Euangelista. Discipulus autem ille erat notus Pontifici, fortē quia solitus erat ex iussione patris sui Zebedei piscatoris ad ipsum Annam deferri ancenia, sicut moris est pauperum ad diuites deferre, aut destinare munera pro captuanda eorundem beniuolentia. Propterea hoc ergo de facili introiuit cum Iesu in atrium Pontificis, vt subditur in textu. Petrus autem stabat ad ostiū foris fortē præ timore, Cumq; Iohannes rogasset ancillam ostiariam, illa introduxit Petrum. Et si dicatur, quod Christo capto in horto, discipulis relicto, eo omnes fugerunt, vt prius patuit. Respondeo, tunc omnes fugerunt præ timore, nihilominus ex singulari deuotione postmodum isti duo Christum sunt secuti, eo quod erant aliis feruentiores in amore Christi.

M Y S T I C E per istos duos discipulos Christum sequentes, intelliguntur duæ vitæ, videlicet, contemplatiua, quæ per Iohann. designatur, & actiua, quæ per Petrum, quam vtraque sequitur Christum, sed diuersimodè. Nam contemplatiua sequitur Christum cognoscendo, & contemplando. Actiua vero obediendo. Quid est ergo, quod Iohann. intrauit cum Iesu, nisi quia vita contemplatiua, quæ hic incipit, cœlum ingreditur, & ibi perficitur? quæ

que etiam Christo est valde familiaris quasi prima eius filia. Et quid est, quod Petrus foris stat, nisi quia vita actiua hic exercetur, & moritur? Non enim in celo, est locus sepeliendi mortuos, aut visitandi infirmos. seu incarceratos, & huiusmodi, eo quod tales ibidem minimè inueniuntur. Foris ergo celum stat dicta vita actiua, quia circa exteriora pro presentis statu occupatur.

MORALITER. Ancilla ostiaria domo Antie significat simoniam, quæ multis clericis foris stantibus aperit ianuam domorum Pontificum, introducens eos usque ad cubile eorum. Item introducit eos intra ecclesiam etiam usque ad maius altare. Talis autem introitus fit medio Iohannis, idest, alicuius habitus gratiam apud pontificem, siue sit eius secretarius, cubicularius, aut capellanus, aut quicumque de eius familia, qui propter munera recepta, seu recipienda mediat in materia simoniaca. Nam, ut dicitur Hier. 6. Omnes auaritia student etiam sacerdotes, & leuitæ cuncti faciunt dolium. Bene ergo per ancillam ostiariam in domo Annæ pontificis designatur simonia, quia sicut absque medio ancillæ custodientis ianuam domini sui nulli patet ingressus in domum, ita hodie nulli fermè patet ingressus ad ecclesiasticum beneficium, nisi primum loquatur, & conueniat prætio appetitio cum ostiaria simonia, etiam usque ad superiores dignitates. Vnde Bernar. ad Eugenium Papam de consideratione lib. 4. Quem, inquit, dabis mihi de tota maxima urbe, qui te in Papam recepit precio seu spe precij non interueniente? Rem etiam gestam referam. Nam ante paucos dies ad me declinauit quidam laicus famulus cuiusdam magni baronis, qui fortè, eo quod me nouerat, taliter est me allocutus. Si habetis aliquem amicum, aut consanguineum presbyterum, qui velit acceptare vnam capellaniam valoris 40. librarum Turonen. illam in fauorem vestri illic conferam tanquam procurator in hac parte, dummodo pro vino meo velit mihi dare vltra ralem summam, quia tantum hodie refurauit. Quo dicto, ostendit mihi procuracionem suam. Et aio ad eum. Habeo fratrem ecclesiasticum ad tres leucas distantem, solo patrimonio sustentatum, sed potius opto eum sic manere, quam per tale modum capellaniam, cuius procuratorem vos geritis, adipisci. Querite ergo alium mercatorem. Quo audito recessit

confusu

confusus rubore. Benè ergo de simonia potest intelligi illud Pro. 8. Donum hominis dilatat iram eius, & ante principes spatium ei facit. Expellatur ergo in nomine Domini dicta ancilla ostiaria de domibus nostrorum pontificum, & quorumcumque huic vitio intenduntur.

SEQVITVR in textu Iohan. Dixit ergo Petro ancilla ostiaria. Nunquid, & tu ex discipulis es hominis istius? Dixit, Non sum. Et statim gallus cantauit, ut dicit Marcus. Hunc tamen primum galli cantum non percepit Petrus, forè prænimia perturbatione, aut fortè propter nimium tumultum, qui fiebat in domo. Dicunt autem aliqui, quod dicta ostiaria interrogabat Petrum ad prunas sedentem, pia intentione, utpotè illi, & magistro suo compatiens. Chrysost. autem super illo verbo Petri. Non sum dicit sic, Quid agis ò Petre? Vox enim tua repente mutata est. Non tibi flagella, non tibi dura sunt illata tormenta. Nullus te interrogauit, cuius autoritatem formidare deberes. Mulier est, quæ te interrogat. Non egregia domina, sed uilis ancilla, quia ostiaria. Deinde, ut dicens. Marth. exiit illo, scilicet, Petro ianuam, idest, exire uolente post primam negationem, vidit illum alia ancilla ostiaria, scilicet, totum perterritum, & immutatam, & dixit, scilicet, militibus, & seruis pontificis, qui ibi astabant. Et hic est Iesu Nazareno erat, scilicet, in horto. quando captus fuit. Et iterum negauit cum iuramento, quia non noui hominem istum. Fuerunt ergo duæ ancillæ ostiariæ in domo pontificis Annæ. Nō est ergo mirum, neque nouum si in domibus aliquorum ecclesiasticorum etiam maiorum prælatorum inueniatur una ancilla.

CIRCA autem tertiam Petri negationem videtur esse difficultas non solum quo ad locum, ut prius dictum est, uerum etiam quo ad personas, quæ fuerunt illi occasio negandi magistrum suum. Nam Marth. dicit Petrum negasse Christum primo ad uocem unius ancillæ. Deinde secundo ad uocem alterius ancillæ. Tercio ad uocem aliquorum astantium illi dicentium, Vere, & tu ex illis es. Nam, & loquela tua manifestum te facit, Et tunc cepit detestari, & iurare, quia nō nouisset hominem. Et continuo gallus cantauit, s. secundo. Marcus aut abbreviator Matthei idè dicit Lucas uerò nō facit mentionem nisi de una ancilla, ad cuius uocem primo negauit Petrus Christus. Secundo ipsum negauit ad uocem cuiusdam uiri dicentis ei.

Et tu

Et tu de illis es. Ad quem Petrus, O homo non sum. Terridum negavit ad verbum cuiusdam alterius viri, dicentis, Verè, & hic cum illo erat. Nam, & Galilæus est. Erat Petrus, O homo nescio quid dicis. Et statim gallus cantavit, videlicet, secundo. Nam primo cantavit postquam Petrus primum Christum negavit, ut expressè ponit Marcus, Patet ergo, quod Lucas facit mentionem de unica ancilla, & de duobus viris: tibi tamè Matthæus, & Marcus faciunt mentionem eduerso de duabus ancillis, & de quibusdam astantibus, ad quorum uocem ipse Petrus tertio negavit Christum, ut dictum est. Similiter Iohan. non facit mentionem nisi de una ancilla. Secundo dicit Petrum negasse Christum in domo Cayphæ ad uocem aliquorum illi dicentium, Nunquid, & ea ex discipulis eius est? Et ille, Nō sum. Tertio ad uocem cognati eius, cuius ipse Petrus absciderat auriculam, dicentis illi, Nonne ego te vidi in horto cum illo? Quod ille iterum negavit. Videtur ergo ex dictis esse aliquis dissonantia inter verba euan-gelistarum quo ad personas præcedentes, quæ fuerunt Petro occasio negandi Christum.

HANC ergo verbalem dissonantia eliminans Aug. de cōsensu euang. lib. 3. dicit duo, Primum est, quod scilicet aliquos in secunda negatione Petrus à duobus cōpulsus est, uidelicet, à secunda ancilla, quā cōmemorat Matthæus, & Marcus, & à uiro quē cōmemorat Lucas. Secundū dictū eius est, quod Matthæus, & Marcus ponunt plurale numerū pro singulari, sicut quæque solet fieri in sacra scriptura. Aut quod unus maximus tanquam sciens, & qui eum uiderat, affirmabat. Carteri autem secuti eius fidem, Petrum simul urgebat. Hæc ille.

O igitur Petre nunc excusationem non habes de peccato tuo, quia debilis tibi data est occasio, sic turpiter, & miserabiliter negandi magistrum tuum. Tum primo, quia non admirandus pontifex, non armatus miles, non princeps iudicans, non terror vetendus, non mulier nobilis, & libera, sed ancilla ostiaria te interrogat, Quid igitur times te fateri Christianum, & Christi discipulum? Nunquid illa uocat magistrum tuum reipublicæ perditorem, & destructorem? Absit. Tum secundo, quia alia ancilla cernens te uelle exire ianuā, tibi non loquitur, sed ministris dicunt. Et hic cum Iesu Galilæo erat. O Petre habes tu pro iniuria uocati domesticus,

aut.

aut discipulus tanti ac talis domini, cui etiam angeli seruiūt in cœlestibus? Tum tertio, quia seruus & vilis persona te grauiosè interrogat, dicens. Nunquid ego te vidi in horto cum illo? Et tu plane factum negas contra conscientiam loquens. In quo facto ostendis certe peiorem diabolo, quæ ueritatem confitetur dum adiuratur. Attende etiam o Petre, quod ceteri fratres tui apostoli fugiunt, ne magistrum suum negent, tu uero enim uideris sequi, ut ipsum neges. Vide ergo quis peior, aut qui fugit timens sibi à futura ruina, aut qui sequitur præsumens de uirtute propria.

MORALITER. In tertia Petri negatione, & ruina apertè demonstratur, quod unum peccatum statim si non deleatur, ad aliud trahit, etiam grauius. Primo enim Petrus simplici mendacio, quanuis tamen mortali, negavit se Christum cognoscere. Secundo uero mendacium suum iuramento confirmauit, quod ad petiurium pertinet, quod est grauius simplici mendacio. Tertio autem iurauit cum detractione, & anathematizatione, quod fuit grauiusimum, Nam seipsum anathematizare, est maledictioni se obligare, seu alicui temporali poenæ si ita sit, sicut imponitur alicui. Ille ergo anathematizat, qui dicit. Ego sum à Deo maledictus, nisi &c. Vel ego possim male mori, nisi, &c. Vel diabolus possit me nunc portare, nisi, &c. Et tamen multi homines habent talia in usu, etiam frequenter mentientes, sciēter. Bene ergo ad propositum de S. Pietro loquitur Greg. super Ezech. hom. 21. dicens, quod peccatum, quod per poenitentiam non diluitur, mox suo pondere ad aliud trahit. Hoc etiam probat per illud Psal. Appone iniquitatem super iniquitatem eorum. Item per illud Apoc. vlt. Qui in sordibus est, sordescat adhuc. Optimum igitur remedium est, aut omnino non peccare, aut saltem post casum à peccato per poenitentiam resurgere.

QUAERI solet cur Christus permisit Petrum sic turpiter cadere? Responso. hoc permisit quatuor de causis. Primo quidem ad nostram instructionem, ut, scilicet, nullus amodo præsumat de propria iustitia & uirtute, etiam quantuncunque uirtute, aut sanctitate polleat. Et præsertim cum uidet talem ac tantum uirum sic cecidisse. Secundo uerò ut nullus quantuncunque malus aut peccator existat, desperet de uenia, animaduertens, quod Petrus post tantum flagitium

Secunda statio

Et à Christo factus inanitor, & clauicularius regni celorum, atq; caput, & princeps fratrum suorum. Tertiò autem, ut scire postquã esset alius prælatus compari cæteris præcanti- bus. Vnde Greg. hom. 21. & similiter recitatur in decr. di. 50. considerandum, inquit, nobis est, cur Christus Petrum, quem Ecclesiæ suæ præficere in pastorem dispo- fuerat, ancillæ uocem pertimescere, & seipsum negare permis- sit. Sed hoc, inquit, factum est magnæ pietatis dispensatione, ut qui futurus erat pastor Ecclesiæ, in sua culpa disceret qua- liter aliis misereri debuisset. Quartò hoc idem permisit Chri- stus ad utilitatem ipsiusmet Petri, quamuis de per accidens, ut, scilicet, humilior atq; cautior resurgeret, qui prius incau- te, & arroganter Christo promiserat dicens. Et si omnes scan- dalizati fuerint, &c. Merito ergo dicere poterat Petrus post ruinã, illud Psal. Priusquã humiliarer ego deliqui. Et hoc est, quod loquitur August. de ciuitate Dei. lib. 14. ca. 13. Audeo, inquit, dicere superbis esse utile cadere in aliquod apertum manifestumq; peccatũ, unde sibi displiceant, qui iam sibi pla- cendo ceciderant. Salubrius enim sibi Petrus displicuit, quan- do fletit, quã sibi placuit, quando præsumpsit. Patet ergo solutio dubij. Et per consequens de tertio puncto huius se- cundæ stationes.

QVARTÒ principaliter Christus Petrum piè intueor, Nam post tertiam Petri negationẽ, ut inquit, Lucas, conuer- sus Dominus, respexit Petrũ. Et recordatus est Petrus verbis Domini sicut dixerat, q̄ priusquã gallus canter, ter me nega- bis. Et egressus foras Petrus, fletit amare. De huiusmodi au- tem respectu dicit August. de consensũ Euangelistarũ lib. 3. ca. 6. q̄ non fuit corporalis, sed spiritalis diuinitus factus, ut scilicet, veniret Petro in memoriam quoties magistrum suũ negasset, & quid ei Dominus prædixisset, atq; ita Domino re- spiciente misericorditer peniteret eum, sicut quotidie dici- mus. Domine respice me. Hoc enim modo respicit Domi- nus spiritaliter illum, quem aliquo labore, vel periculo sua misericordia diuinitus liberat. Dicamus ergo illi. Respice & exaudi me Domine. Item conuertere Domine, & libera ani- mam meã. Quis autẽ prædictus respectus fuerit spiritalis, & nõ corporalis, probat idem August. vbi supra, ex textu Marc. d. cernis, Et cum esset Petrus in atrio deorsum. Si ergo Petrus erat

Christi patientis.

402

erat in atrio deorsum, ergo Christus erat sursum, videlicet, in superiori aula domus Annæ. Et ita patet, q̄ Christus non poterat corporaliter, neq; naturaliter uidere Petrũ. Ex præ- dictis autem patet, quod valde periculosum est habitare in curiis magnatum, & pontificum, & hoc ratione societatis peruersæ, quæ ibi de facili inuenitur. Petrus enim parum stetit in domo Annæ, & Cayphæ, & tamen turpiter eum ibi cecidisse audiimus. Quid ergo fecisset si diutius ibi stetisset? Certè non nisi multa mala etiam grauiora prioribus commi- sisset. Consulte ergo egit inde cito recedendo, & amare flen- do peccata ibi commissa.

MORALITER autem notandum, quod in conuersione Petri ad veram penitentiam tria fuerunt, quæ etiã inueniun- tur in iustificatione cuiuslibet peccatoris. Primum fuit dul- cis Christi respectus, quia cõuersus Dominus respexit Petrũ, Psal. Dominus de celo prospexit super filios hominũ, ut vi- deat, &c. Item Thren. vlt. Conuertere nos Domine ad te, & conuertemur. Secundum fuit contritionis, ideo sequitur. Et recordatus est Petrus, scilicet, peccati sui, de quo valde doluit. Tertium fuit condigna satisfactio, ideo sequitur. Et egressus foras fletit amare. Tanta autẽ fuit huiusmodi satisfactio, q̄ ex tunc dixit in consuetudinem omni nocte surgere, & hoc circa illam horam, in qua Christũ negauerat, & deinceps no- stem ducebat infomnẽ vsq; ad diem orans, & plorans geni- bus in terram prostratis. Propter q̄ merito dicere poterat il- lud Psal. Lauabo per singulas noctes lectum meũ, id est, con- scientiã à peccato negationis. Insuper de eodem refert Cle- mens, q̄ propter hoc assidue deferebat sudarium in sinu suo, quo tergebat lachrymas incessanter ab oculis suis destinen- tes. Nam quoties dictas negationes ad memoriam reduce- bat, vel etiã gallicorum carum audiebat, à lachrymis se con- tinere non poterat. Et tu miser peccator pro tot, & tantis sceleribus, quæ dietim perpetrare non cessas, vix in tota vita tua vnã solam lachrymam emittis ab oculis tuis. Sed quo- abijt Petrus foras egressus? Certè dicunt nonnulli, quod se contulit in quandã foueam vsq; in diem Dominicę Resurre- ctionis, ibi iugiter flendo, voto etiam se astringendo, q̄ inde non recederet, nec quicquã cibi, aut potus gustaret quousq; certus esset peccatum sibi esse remissum. Propter quod au-

Terita statio

gelus nuncians mulieribus Christi Resurrectionem, & mit-
tens eas ad discipulos suos, specialem mentionem fecit de
Petro, dicens, Ite, dicite discipulis eius, & Petro, &c. Mar. 16.
Vnde ad perpetuam rei memoriam in prædicto loco fabri-
cata est Ecclesia in honore ipsius Petri inter Hierusalem, &
montem Sion sita. Patet ergo diffuse de secunda statione
Christi, & de mysteriis in ea factis.

TERTIA STATIO CHRISTI PATIENTIS.

TERTIA statio, quam facit Christus, ut nobis acquire-
ret omnium peccatorum remissionem, fuit in domo Cayphæ,
In qua quidem statione, more præcedentium, quatuor facta
sunt. Nam ibi Christus à multis accusatur, à Caypha adiu-
ratur, à ministris illudatur, ab eisdem flagellatur.

PRIMÒ itaque Christus in prædicta statione, seu domo
Cayphæ à multis accusatur. Ut enim dicit Matthæus, cum
ministri Iudæorum Christum ligatum duxissent ad Caypham
principem sacerdotum, ubi scribæ & pharisæi, & seniores
conuenerant, principes sacerdotum, & omne concilium qua-
rebant falsum testimonium contra Iesum. Quia enim verum
testimonium contra ipsum inuenire non poterant, ideo fal-
sum querebant, ut eum morti traderent, scilicet, per Pilatum.
& non inuenerunt, scilicet, tale falsum testimonium cum ap-
parentia veritatis, propter quod merito Christus deberet ad
mortem condemnari, licet multa alia testimonia finxissent.
Ideo subditur. Cum tamen multi falsi testes accessissent, vno
deponente vno modo, & alio modo, sed sine apparentia ver-
ritatis. Vnde de talibus dicere poterat Christus illud Psal.
Insurrexerunt in me testes iniqui, & mentita est iniquitas si-
bi. Nouissime autem, inquit, idem Matthæus. Venerunt duo
falsi testes, qui dixerunt. Hic dixit, Possum destruere tem-
plum Dei, & post triduum reedificare illud. Et non erat con-
ueniens testimonium eorum. Et hoc propter tria. Primò qui-
dem, quia mutabant verba Christi, ista enim fuerunt verba
Christi, ut patet Iohan. 2. Soluite templum hoc, & in tribus
diebus reedificabo illud. Constat autem hæc verba Christi
longe esse alia à verbis falsorum testium. Secundò verò, quia
mutabant sensum. Nam Christus intelligebat de templo cor-
poris sui, ut ibidem subditur, Ipsi autem de templo materia-
li Salomonis. Tertio autem, quia dato, quod ipse Christus in-
tendisset

Christi patientis. 403

tendisset tunc loqui de templo Salomonis, non tamen pro-
pterea debuisset ad mortem condemnari. Solus enim Dei
est punire actum interiore malum. Homines autem, qui so-
lum vident, quæ exterius patent, solum etiam punire possunt
actum exteriorem malum. Sequitur in textu. Et princeps sa-
cerdotum, gl. interl. Iste motus corporis indicat insaniam men-
tis. Ex impatientia enim surrexit de tribunali, eò quod non
inueniret in Christo, unde posset condemnari. Ait illi, scili-
cet in dolo. Nihil respondes ad ea, quæ isti aduersum te testi-
ficantur? Cayphas enim malitiosè ab eo exigebat responsum,
ut posset in sermone capere ipsum. Iesum autem tacebat. Et
hoc propter duo. Primo quidem, quia, ut dicit interl. Ipse scie-
bat, quod quicquid dixisset, ipse Cayphas calumniatus fuis-
set. Secundò uerò, quia ut dicit August. Aperta mendacia non
sunt responsione digna.

NOTANDUM est autem, quod hæc taciturnitas Christi
olim fuerat præfigurata, & prophetizata. Primò quidè præfi-
gurata in illo sanctissimo Ioseph, de quo legitur Gen. 29. Quod
cum domina sua falso eum accusasset coram Phutiphare ui-
ro suo, ille tacuit. Secundò uerò fuit prophetizata, uidelicet,
Esa. 54. ubi ad literam de Christo sic dicitur. Quasi agnus co-
ram tendente obmutescet, & non aperiet os suum.

MORALITER. Vsq; hodie multi falsi testes, & fortè
fabricati in taberna, ueniunt ad iudiciū ut deponant contra
innocentē fauentes impio. Pro quorum tamen falsa deposi-
tione nihil debet agere iustus iudex, sicut neque Cayphas,
quāuis impius, aliquid egit in Christum propter depositiones
falsorum testium aduersus eum. Quinimo multandi sunt gra-
uissima poena, quando, scilicet, apparet eos falsum dixisse tes-
timonium. Vbi notandum, quod tales puniuntur multipliciter.
Primò quidè temporaliter. Nam bonus iudex solet tales con-
demnare ad penam pecuniariā, seu ad emendam temporale.
Secundò uerò ciuilitè, nam talem sunt infames secundū iura,
ut patet expresse. 22. quæst. 5. Si quis conuictus. Tertio autem
corporaliter. Nam tales plerumque iusto Dei iudicio incur-
runt graues ægritudines corporales. Interdum etiam usum
aliquorum membrorum suorum, siue linguæ, siue manus,
aut huiusmodi, quia, ut habetur Proverb. 19. Testis falsus
non erit impunitus, & qui mendacia loquitur non effugiet.

Ecc 3 Quarto

Secunda statio

Quarto etiam spiritualiter. Tales enim frequenter moriuntur inconfessi, & intertati, aliquando etiam tanquam rabidi, & insensati. Quinto, & postremo aternaliter. Nam, ut habetur Proverb. 21. Testis mendax peribit, scilicet, aternaliter. De multitudine autem horum falsorum testium loquens Ildo, de summo bono lib. 3. c. 59. dicit, quod non deerit multiplex conuentus, falsorum testium, si tamen sit praesentia nummorum, cum tamen dominus dicat Exod. 20. Non loquans falsum testimonium contra proximum tuum.

SECUNDO. Christus à Caypha adiuratur. Ipse enim videns, quod Christus, tanquam patientissimus taceret ad falsam depositionem praedictorum duorum testium peruersorum, ait illi, Adiuro te per Deum viuum, vt dicas nobis si tu es Christus filius Dei viui, videlicet, naturalis. Addit autem Cayphas Deum viuum, uel Dei uiri ad differentiam idolorum, quae nec in se vi tam habent, nec illam gladijs dare possunt. Secus autem de eo uiuo, & uero. O impiissime Caypha, quid adiuras Deum ueracem, qui non vis attendere veritatem? O sceleratissime Caypha, cur Christum Dominum Deum tuum adiuras? Aut, n. ut ipsum accuses aut ipsum credas. Si, vt accuses, in hoc ostendis tuam malignitatem, si aut, ut credas, quare ergo illo ueritatem respondente non credis in ipsum? Et quamuis Christus non tenetur respondere adiurationi Cayphae, maxime cum non esset iudex ipsius, sed potius ediuerso, nihilominus propter reuerentiam diuini nominis respondit illi, dicens, tra dixilli. Ac si aperte diceret. O Cayphas quid me adiuras, qui in scriptis prophetarum legisti me uerum Dei filium? Veruntamen dico uobis, amodo uidebitis filium hominis, s. me ipsum sedentem à dextris uirginitatis Dei, & uenientem in nubibus caeli. Quasi diceret, licet modo multam ignominiosam me tractetis, nihilominus in generali iudicio uidebitis me uenientem cum potestate magna, & maiestate, ut habetur Luc. 21. Auditis igitur Christi uerbis, tunc princeps sacerdotum, si Cayphas, scidit uestimenta sua, in signum, quod Christus blasphemasset, dicendo, & respondendo se esse filium Dei, dicens, Blasphemauit. Quid adhuc egemus testibus? Ecce nunc auditis blasphemiam. O nequissime Caypha, non Christus, sed tu ipse blasphemias, negans eum esse uerum Dei filium, & remouens ab eo, quod est sibi proprium. O insensate Caypha

uide,

Christi patientis. 404

uide, quam fatue agis sciendo uestimenta sua. Hoc enim lex non praecipit, quinimmo potius prohibet. Iohel. 2. dicens. Scindite corda uestra, & non uestimenta uestra, air dñs omnipotens. Consequenter Cayphas interrogat assistens, quid sentiant de Christo esse faciendum, dicens. Quid uobis uidentur? At illi respondentes dixerunt. Reus est mortis. Lex. n. dicebat Leui. 24. Qui blasphemauerit nomen dñi moriatur. Ipsi autem improperebant Christo blasphemiam, eod quod dixisset se esse filium Dei, ideo responderunt Cayphae dicentes. Reus est mortis, & forte eum tunc libenter lapidassent, tanquam blasphemum, nisi quia optabat eum morte crucis, quae turpissima erat, occidendum.

MORALITER iuxta praedicta notandum, quod multi consiliarij inordinate fauentes iudici, & similiter multi curialitae principi, nituntur sicut iudex Cayphae respondere talibus, secundum, quod sentiunt eorum affectum duci plus ad uiam partem, quam ad aliam, etiam siue iure, siue iniuriis. Huius ergo generis sunt multi adulatores habitantes in curiis principum ac magnatum, qui uolentes captiuare beneuolentiam eorum, illud applaudunt, & in omnibus consentiunt, etiam in manifeste malis. Et tales bene figurantur per canes uenientes ad mendicum Lazarum, & lingentes uicera eius. Lu. 16. super quo Greg. hom. 40. dicit, quod adulantibus uulnere lingere est ipsos mala nostra fauore improbo laudare. Haec ille. Tales autem permaxime regnant, & habitant in curiis regum ac principum. In cuius figuram dixit Christus Mat. 11. quod qui mollibus uestiuntur in domibus regum sunt. Vbi per uestites mollibus, recte intelliguntur adultores, quia sicut uestis mollis aptat se secundum conditionem corporis & uentris, ita, & adultores aptant se, & conformant quantum possunt moribus, & conditionibus maiorum, quibus applaudere student. Quo fit, vt per talem modum nutriant, atque foueant tales in peccatis suis. Vnde Aug. super Ps. exponens illud uerbum. Quoniam laudatur peccator in desideris animae suae, dicit, quod adulantium linguae alligant animas in peccatis. Delectatur enim facere, in quibus non solum non metuitur reprehensor, sed etiam laudatur auditor. Haec ille.

TERTIO Christus à ministris Cayphae illudatur. Nam postquam iudex dixerunt Cayphae de Christo, quod reus esset mortis continuo expuerunt in faciem eius, & colaphis eum ceci-

derunt. Alij palmas in faciem eius dederunt, dicētes. Prophetiza nobis Christe, quis est, qui te percussit? Hæc ex Mattheo. Lucas autē addit, dicens, q̄ multa alia blasphemantes dicebant in eum. Fortè vocantes eum incantatorem, seductorem, diuinatorem, dæmoniacū, Hypocritam, & similia. Ecce quomodo sapientia increata ab humana uelania illuditur.

CIRCA hoc autem notandū, q̄ ministri iudeorū illuserūt Christum multipliciter, prout in præsentī textu innuitur.

PRIMÒ quidem spuendo in faciem eius. Quod valde temerarium, & reprehensibile nimis fuit, & hoc propter dignitatem, & reuerentiam personæ, inquam, spuebant. Ipse enim Christus erat speciosus forma præ filiis hominum. In cuius etiam faciē desiderant angeli prospicere in cælis. Vnde Ber. in quodam sermone. Facies pulchra præ filiis hominū spuris Iudæorum deturpatur, secundum illud Esa. 53. Non est ei species, neque decor. Et post pauca. Reputauimus eum quasi leprosum, uidelicet, ex superinductione huiusmodi sputorum.

ISTA autem illusio fuit olim præfigurata, & prophetizata. Primò quidē præfigurata in Hur, de quo legitur in glo. super Exo. 34. q̄ cū nollet consentire populo Hebræorū uolenti idololatrate in deserto circa uitulū aureū, ipse populus adeo vehementer, & horribiliter conspuit in faciē eius, q̄ per talē excessum fuit suffocatus. Ita in proposito uilissimi iudei spuebant in benignissimam faciem Christi, tanquā in hominem uilissimum, atq; morte dignum, ed. s. q̄ dixisset se esse filium Dei. Et nota, q̄ non tantum simplicibus spuris saluē ex puerunt in Christū, uerumeriā ex creationibus suis fetidissimis, unde Mat. non tantum dicit spuerunt, sed expuerunt quasi execrando expuentes. Marcus autem dicit, q̄ conspuerunt, quia non tantum unus ministrorū iudæorū, uerumeriā plures simul spuerunt in eum. Secundò huius illusio fuit prophetizata, uidelicet, ibi Esa. 53. Faciem meam nō auerti ab increpantibus, & conspuentibus in me. Et nota, quod ibi loquitur propheta Esaias in persona domini. Nota etiam, q̄ consuetudo iudæorum erat inspuere in faciem illorū, quos morte dignos æstimabant, tanquam in contemptū, & despectū, atque uituperium eorum. Et quia iudicabant de Christo, q̄ blasphemasset, & quod consequenter reus motis esset, id eo conspuerunt horribiliter in faciem eius, ut dictum est.

S1.

SECUNDÒ impij Iudæi illuserunt Christo colaphis cum cedendo. Est autem colaphizare, idem quod in collo cedere, siue pugno, siue baculo, aut quocunq; alio instrumento. Solent enim fatui, & despicabiles persone in collo percuti, unde ergo Christum colaphis cedebant, in Bethum despectio nis, & quasi fatuum ipsum reputantes.

TERTIÒ palmas in faciem eius dederunt. Nam percutiebant gratiosam eius faciem pugno, & cum manu reuera, ut atrocius eum læderent. Et cum facies eius ualde tenera esset uerisimile, est quod tali percussione fluxerit sanguis per os, & nares piissimi Iesu. Ista autem illusio, siue inuolutio rat longe ante prophetata, uidelicet, Esa 50. Vbi loquitur propheta in persona Christi dicens. Corpus meum dedi, id est, exposui percutientibus, & genas meas uellentibus.

QUARTÒ faciem eius uelando. Dicunt enim aliqui, quod aspectus Christi fuit, ita dulcis, & gratiosus, atque facies eius adeo decora, quod quicunq; de prope accedebat uolens eū percutere, eo uiso manum protinus retrahebat, & ab incepto malo desistebat. Quod cernentes ministri iudæorum faciem eius aliquo lintheo uelauerunt, ut facilius posset eum percutere. Et de ista uelatione figura legitur Exo. 34. ubi dicitur, quod cum Moyses descendisset de monte Synai ad filios Israel, habebat faciem adeo rutilantem, quod non poterant filij Israel in eum intendere. Propter quod uelauit faciem suam. Applicatio est facilis.

QUINTÒ iudæi illuserunt Christo uerbo dicentes illi. Prophetiza nobis Christe, quis est, qui te percussit? Et per hæc uerba uolebant innuere ipsum esse pseudo prophetam, & populi seductorem. Item, quod ignoraret quis percussisset. Sed profectò, ut dicit Hiero. stultum erat uerberantibus, & illudentibus respondere, & prophetam se ostendere. O insensati iudæi, qui Christum falsum prophetam reputatis, interrogate legislatorem uestrum Moysen quid de eo scripserit, pariter, & senserit Deut. 18. Ait, inquit, mihi dominus, Prophetam suscitabo eis de medio fratrum suorū similium tui, & ponam uerba mea in ore eius. Loquereturque ad eos omnia, quæ præcepero illi. Qui autē uerba eius audire noluerit, ego ultro existā. Hæc ibi. O impij iudæi nunquid aliquando de Christo dixistis, postquam, scilicet, suscitasset à mortuis

mortuis filium mulieris vidæ. Propheta magnus surrexit in nobis? Luc. 7. & similiter nunquid dixistis de eodem post multiplicationem quinque panum. Hic est verus propheta, qui venturus est in mundum? Iohan 6. Quomodo ergo nunc derisorie eum prophetare vobis quæritis? Nunquid aperte vobis prophetauit de calamitate, quæ vobis ventura erat per Titum, & Vespasianum, dicens etiam cum fletu magno civitati vestræ Hierusalē, idest, habitatoribus illius. Venient dies in te, & circumdabūt te inimici tui vallo, idest, ex omni parte, & coangustabunt te vndique, & ad terram prosternent te, & filios tuos, qui in te sunt, eo quod non cognoveris tempus visitationis. Luc. 19. Nonne etiam aperte vobis prophetauit de consummatione seculi, & de die iudicij? quando Luc. 21. ait. Erunt signa in sole, & luna, & stellis, & in terris præstura gētium, &c. Pater ergo, quàm multipliciter impij iudæi illuserunt Christo in domo Caiphæ. Propter quod ipse piissimus Christus vtiq; dicere poterat de illud Esa. 1. Filios enutriui, & exaltaui, idest, olim iudæos enutriui pane cœlesti in deserto, & exaltaui, sup. supra cæteras nationes mundi. Ipsi autem pro omni recompensa spreuerunt me.

MORALITER notandum, quod sicut tempore passionis piissimus Iesus fuit quantupliciter illusus, vt deductum est, ita, & nunc in membris suis illudatur omnibus illis modis ab impiis, & malis Christianis, tanquam non fuerit satis illusus in propria ab ipsis Iudæis.

PRIMÒ enim spuitur in faciem ab his, qui conscientiam suam (quæ est facies, & imago sanctę Trinitatis) scedis, & immundis cogitationibus pollunt. Vel dic, quod illi conspuunt in faciem domini, qui indignè sumunt eucharistię sacramentum. Et tales proh dolor in Paschate multi sunt. Vel dic, quod illi cōspuunt in faciem domini Iesu Christi, qui prelatos suos, & ecclesię auctoritatem contemnunt.

SECUNDÒ colaphis ceditur ab his, qui ore quidem Christum confitentur, sed factis ipsum negant. Colaphus enim à retro datur. Illi ergo Christum colaphizant, qui ei ore blandiuntur, dicentes se bene in eum credere, qui tamen retro per malam vitam ipsum percutiunt. Vel dic, quod illi Christum colaphizant in membris suis, qui proximos suos post teiga sua infamant,

TERTIÒ

TERTIÒ Christus in faciem percutitur cū palmis manuum, idest, cum manibus extensis à sacerdotibus, qui præsumunt pollutis manibus per opera mala tractare, & tangere veneratissimum ipsius sanguinem, & corpus.

QUARTÒ Christus uelatur in facie ab his, qui non credunt ipsum cognoscere, & videre aperte eorum mala opera, aut saltem cogitationes perversas. Cum tamen de eo dicatur Iohan. 2. quod ipse sciebat quid esset in homine. Et in Ps. Dominus scit cogitationes hominum, &c. Vel dic, quod tunc Christus uelatur in faciem in membris suis, quando quidem veritas, quæ est ipsemet Christus, impeditur ab astutis advocatis, & procuratoribus, ne ad lucernam ueniat.

QUINTÒ Christus reputatur pseudo propheta ab his, qui non credant firmiter sancto Euangelio, nec similiter his, quæ ipse prædixit de consummatione seculi, de die iudicij, de resurrectione generali, de penis inferni, aut de gaudijs Paradisi, & huiusmodi.

SEXTÒ principaliter Christus à ministris Cayphę flagellatur. Quamuis enim quatuor Evangelistæ nihil dicant de his, quæ piissimus Christus passus est in nocte sancta usque mane, præter ea, quæ dicta sunt, nihilominus piè credendum est, quod maiorem partem dictæ noctis expenderūt dicti ministri in contumeliam, opprobrium, & tormentū ipsius Christi. Cum ergo Cayphas, & qui cum eo erant triuissent tempus malè tractando Christum usque ad horam circiter medię noctis, ipse cum grossis millordis iuit ad quietem, & dormitionem, relinquens ipsum Christum inter manus dictorum immanissimorum ministrum, imponens eis sub pœna mortis ne relinquerent eum abire, sed circa eum facerent quæcunq; vellent. Cum itaque dicti satellites haberent Christum in libertate sua possumus piè cogitare, quod quidam eorū manu reuerſa veneratissimam ipsius faciem atrociter percutiebant, vt prius dictum est. Alij pugnis eum cedebant. Alij sanctissimam eius barbam uiolenter euellebant. Alij per venerabiles capillos suos trahentes ipsum ad terram deiciebant, & pedibus conculcabant. Et ita illi miseri homines in hunc modum regem glorię, & maiestatis immensę sine ulla reuerentia, ac pietate inhumanissimè pertractabant. Tandem traxerunt eum in quendam carcerem ibi subtus solariū, cuius adhuc potest videri

Quarta Statio

videri uestigium, ut dicit Landolphus in libr. de Vita Christi, ibique ligauerunt eum ad quandam columnam lapideam eum ibidem absque misericordia, & intermissione uexante per totum residuum noctis, ut dicit idem actor, quasi non sufficeret illis dies complendum malitiam suam. Insuper ibidem cōuiriabatur illi dicentes. Putabas esse sapientior principibus nostris, melior pharisæis. Sed nunc apparet manifestè stulticia tua, & malitia. Modo enim stas ut conuenit tibi, & cras morte crudeli indubiè morieris. Et breuiter, ut dicit uenerabilis Afel. Nox insomnis tota ducebatur, nulla prorsus requies Iesu prætabatur, ministrorum impia plebs iniuriabatur.

O popule Christiane qui passionem domini ueneraris in corde tuo quid fecisses si ibi tunc affuisses? Nuuquid non te tunc super pijsimum dominum tuum Iesum proiecisses, diceas illis cruentis tortoribus. Nolite iam, nolite facere tantum malum domino meo Iesu Christo. Ecce ego, opprobria eius cadant super me. Percutite me, & illi parcite quæso. Nunquid tunc libenter illum amplexatus, fuisses ut sic super te susciperes percussiones, & atrocissima flagella, quæ illi nequissimi tortores tunc irrogabant saluatori tuo, ut sic pro posse tuo protegeres ipsum à tot, & tantis flagellis, cruciatibus, & pœnis? Nunc ergo saltem in corde tuo illi propter te patienti compatere, & doloris corporis sui in corde tuo ferrestude.

N O T A N D U M est autem secundum aliquos, quod prope locum carceris, ubi Christus prædicta passus est, erat, quædam turris, in qua erat aqua putrida, & limosa, eò quod per locum illum emittebantur foras ciuitatem cunctæ immunditiæ, quas aqua pluuialis tempore suo secum trahebat. Illi ergo prædicti ribaldi recluserunt pijsimum Iesum usque mane. Et tunc poterat dicere ad patrem illud Ps. Saluum me fac Deus, quoniam intrauerunt aquæ usque ad animam meam. Infixus sum in limo profundi, id est, in profundo limi. Nam dicti gartiunculi capiebant Christum per comam capitis sui, & ipsum immergebant intra illam immunditiam usque ad summitatem capitis. Sterit autem in dicto fetore horis tribus uidelicet, usque mane, quamuis de hoc Euangelistæ nihil dicant, nec mirum: quia ut dicit Hiero. passio quam in illa nocte sancta sustinuit Christus, & præsertim in illis tribus horis à gene-

Christi patientis. 407

à generatione illa pessima, nunquam totaliter reuelabitur nisi in extremo iudicio, secundum illud Naum. 3. Reuelabo cunctis regibus, & gentibus. ignominiam tuam, id est, ignominiosam passionem quam tu tunc sustinuisti. Et sunt uerba Dei patris ad Christum filium suum. O igitur popule Christiane compare creatori tuo pariter, & redemptori. Audi quid dicat deuotus Bernardus in lib. de conuiuio crucifixi. Erubescat, inquit, miser Christianus, qui nocte ista requiescit in lecto, cum rex suus uigilet, & pro eo pugnet in campo. Erubescat qui nocte ista lætatur, cum rex suus tristeretur. Erubescat qui dormit, & solariatur, cum rex suus sic super nudam terram pro salute sua prosterneat. Hæc ille. Tñ uero adde, Erubescat, qui hodie uino, & delicatis epulis repletur, cum rex suus felle, & aceto potat.

S E D quia hodie predicatoribus multis solent adduci multæ piæ, & deuotæ contemplationes super doloribus Beatæ Virginis, ideo aliquid de ea dicamus. Deuotus ergo Ansel. hodie interrogat Beatam Virginem, dicens. O uirgo benedicta, & super omnes electa, ubi eratis cum sic illuderetur, & tractaretur benedictus filius uester? Et respondet dicta mater pietatis, quod in domo sororis suæ Salome mater Iohannis Euangelistæ. Et cum, inquit ipsa, ibi stare, hora insobria, uidelicet, circa uel paulo post mediam noctem, uenit nepos meus Iohan. importunè pulsans, & clamans. Cuius uocem in te ligens mox accurri illi. Cumque ostium aperuissem, statim cecidit ad pedes meos non ualens, loqui, quasi spasmodum patiens. Accurrunt ergo omnes de domo, uisuri quidnam hoc esset. Inter quos affuit Magdalena, similiter affuit soror mea Salome, pariter, & multæ aliæ deuotæ matronæ. Cumque soror mea Salome eum leuasset de terra, & ab omnibus interrogaretur quidnam haberet, tandem resumpto utrunque spiritu, mihi loquitur dicens. Heu me ueneranda auuncula mea, quam durus tibi nuncijs aduenio? Ad quem ego, Quid est mi dulcissime nepos Iohannes? Vbi est nunc filius meus? Vbi est gaudium meum, & residuum uitæ meæ? ubi est cognatus uester amantissime nepos? Quid factum est de illo? Viuit, an non? At ille. O domina mea piissima, uiuit quidem adhuc, sed parum uiuiturus est, quoniam diligentissimè tractatur de eius morte: Audiui enim aduersos dicentes adinuicem de eo illud Sapient. 2. Morte tuipissi-

turpissima condemnatus eum. Et tunc cepit Iohannes narrare singula per ordinem, quæ eo præfente circa ipsum Christum facta fuerant, utpote quomodo in horto Iudas ipsum prodidit iudæis, deinde quomodo eo capto, omnes Apostoli fugerunt. Item quomodo primo adductus fuerat ad domum Annæ, & ibi percussus fuerat in maxillam à Malcho. Item quomodo Petrus eum primo ibi negavit. Deinde quomodo adductus fuerat ad Caiphæ, qui de eo dixit: Reus est mortis. Itè quomodo ibidem fuerat quinque modis illusus. Tandem, inquit, cum principes, & iudices, vellent ire dormitum, iusserunt omnes exire domum Caiphæ præter nescio quosdã gartiunculos, quibus tradiderunt dominum meum, & magistrum filium vestrum custodiendum sub poena capitis vsque mane. Sicque coactus fui exire domum, & ad vos accurrere tanquam ad dominam meam, & vnicum solatium tribulationis meæ. O deuoti Christiani cogitate intra vos, quam grauius tunc vulneratum extitit pium cor virginis matris, ita, ut in terram quasi semimortua cecidisse piè credatur. Quæ enim mater tam dura, quæ non emolliretur, aut expauesceret ad verba nunciij accurrentis, & dicentis. O bona mater, ego vidi filium vestrum hæc hora trahi per clientes, & tortores ad iudicium, de quo etiam dicebatur ab omnibus, quod infallibiter deberet cito ad crudelissimam mortem condemnari.

Hic igitur auditis, dixit pia mater astantibus. Qui me diligit, me sequatur. Quo dicto mox domum fororis suæ Salome exiit. Ipsam autem illico secutæ sunt omnes bonæ matronæ ibi existentes. Cumq; circumiret per plateas Hierusalem quorquor obuios habebat, eos interrogabat, dicens illis illud Can. 3. Num vidistis quem diligit anima mea? Illi autem interrogabant eam viceversa dicentes. Qualis est dilectus tuus & pulcherrima mulierum? Et illa, Dilectus meus candidus, & rubicundus. Filius meus pulcher, & decorus, atque speciosus forma præ filiis hominum, gratia plenus, ætatis circiter 33. annorum. In hunc itaq; modum lamentando pia mater circiuit multo tempore ciuitatem Hierusalem. Sed quia nox erat, ideo paucos inueniebat, aut nullos, qui certa noua de filio suo illi dicere possent. Tandem ergo transeunte illa ante domum Caiphæ audiuit insultus, percussiones, & flagella ministrorum Caiphæ aduersus filium suum. Ex quibus omnibus

bis bene intellexit ibi adesse filium suum, & inhumanissimè ibidem tractari. Cumque diu ad ostium pulsasset, vt saltem benedictum filium suum videre posset, non est permissa illic ingredi, sed stetit ad ianuam muruo tempore flens, & etulans. Cuius lameta, & suspiria audiens prius eius filius magis inde eruebatur, secundum Bernar. quàm de proprijs doloribus. O charissimi cogitate apud uos qualem quietem habuit per totam illam noctem mater pietatis, pariter, & ceteræ deuotæ mulieres, quæ cum ipsa erant. Profectò totam noctem infomne duxerunt vsque mane, vbi adhuc dererius habuerunt. Flete igitur cum flentibus, si tandem cupitis in cælo gaudere cum gaudentibus. Roma. 12. Patet ergo de tertia statione facta in domo Caiphæ.

QUARTA STATIO CHRISTI PATIENTIS.

QUARTA statio quam fecit benignissimus Iesus Christus pro salute nostra operanda, fuit in prætorio Pilati. In qua quidem statione quatuor facta sunt. Nam ibi Christus Pilato præsentatur, Iudas desperans suspenditur, Iudex vniuersorū accusatur, Causa diligenter examinatur. Primo igitur in dicta statione Christus iudici seculari, & criminali præsentatur, videlicet, Pilato, & hoc per ministros principum iudæorum, & autoritate eorum. Singularius autem ex parte Caiphæ, qui erat pontifex anni illius, vt dictum est. Modus autè præsentationis talis fuit. Erat enim pius Iesus ligatus manibus ad tergum, habens catenam ferream in collo tanquã notorius homicida, & malefactor. Hæc autem catena multo tempore reuerenter custodita est, quæ non nisi raro ostendebatur, quam etiam peregrini deuotionis gratia ponebant in colla sua. Item cum imponebatur collis obessorum à dæmonibus, statim liberabantur. Vbi autem nunc quiescat, non repeti. De prædicta ergo præsentatione loquens Matth. dicit sic. Mane autem factò cõcilium inierunt omnes principes sacerdotum, & seniores populi, idest, iudices ordinarij aduersus Iesum, ut eum morti traderent. Conclufum autem fuit in eorum concilio à maiori parte, quodd deberet tradi Pilato iudici criminali pro expeditione fienda de eo. Contradixerunt tamen aliqui, quamuis pauci, utpote Gamaliel legis doctor, ostendit.

Quarta statio

ostendens illis euidenter quanta passi fuissent eorum prædecessores propter mortem prophetarū. Similiter Nicodemus illis non consensit, sed dicebat ipsum Christum esse Dei filiū, eo quod nemo posset facere signa, quæ ipse faciebat, nisi fuisset Deus cum eo. Item multi alij discipuli Christi occulti contradixerunt. Non tamen preualuerunt contra tantam multitudinem canum rabidorum mortem Christi quærentiū, ideo sequitur in textu. Et vinctum adduxerunt eum, & tradiderunt Pontio Pilato præfidi. Veruntamen in euangelio Iohan. dicitur, quod adduxerunt Iesum ad Caipham in prætorium. Sic enim habetur in libris antiquis correctis. Hunc autem modum dicendi reprobatur de Lyra dicens, quod debet scribi à Caipha in prætorium. Sed in hoc manifestè contradicit Augustino, qui de consensu Euangelistarum, lib. 3. c. 7. admittit talem modum dicendi, & dicit, quod fortè aliqua causa urgente Caiphas perrexit ad prætorium præfidis. Vel quod in domo Caiphæ Pilatus prætorium acceperat. Nam domus eius tanta erat, ut seorsum habitantè dominum suum, & seorsum iudicem ferret. Hæc August. Sic ergo secundum istum modum dicendi Christus de prætorio Caiphæ ductus fuit ad prætorium Pilati. Et ideo bene dictum est, quod iudæi adduxerunt Iesum ad Caipham in prætorium, & demum ad Pilatum.

NOTANDVM est autem, quod dicta Christi præsentatio coram Pilato fuit præfigurata, & prophetata. Primò quidè præfigurata fuit Iud. 16. in Sansone, qui per propriam uxoris nomine Dalidam traditus est in manus Philistinorum inimicorum suorum capitalium. Ad propositum Dalida est synagoga iudæorū, Philistijm fuit Pilatus, & ministris eius, Sanson verò est Christus. Dalida ergo tradidit Sansonem in manus Philistinorum, quando synagoga iudæorum tradidit Christum inter manus Gentilium. Secundo prædicta præsentatio fuit prophetata, seu prænunciata per eundemmet Christum, qui Luc. 18. ait. Ecce ascendimus Hierosolymam, & consumabuntur omnia, quæ scripta sunt de filio hominis. Tradetur enim gentibus, videlicet. Pilato, & ministris eius ad illudendum, flagellandum, & crucifigendum.

SEQUI TVR in textu Iohan. Iudæi autem non introierunt in prætorium, sup. Pilati, ut non contaminarentur, sed manducarent Pascha. Vbi notandum, quod Pascha hic non si-

Christi patientis.

409

significat agnum Paschalem, prout Græci dicunt, sed significat azymos panes, quibus Iudæi vrebantur diebus septem, & à quorum comestione reddebantur incapaces tanquam irregulares habiti ex ingressu prætorij, seu loci sanguinis. Sed contra huiusmodi scrupulum iudæorum inueniens Augusti. super Iohann. tractatu. 114. dicit sic. O impia, & stulta iudæorum cœcitas, qui timebant contaminari habitaculo alieno, & non timebant contaminari scelere proprio. Alienigenæ iudicis prætorio contaminari timebant, fratris innocents sanguinem fundere non formidabant. Hodie profectò multi Christiani similes sunt iudæis, ut sunt illi qui formant sibi conscientiam de minimis, etiam interdum de his, quæ secundum se mala non sunt. De grauibus autem, & magnis peccatis quibus inuoluti sunt, paruam aut nullam conscientiam sibi faciunt. Practica, &c.

SED quia est quæstio in præsentati de Pilato, ideo tria videnda sunt de eo, videlicet, de principio, de medio, de fine.

QUANTVM ad primum, refert magister Iacobus de Voragine in legenda aurea, ser. de passione domini historiam quandam, quam tamen dicit esse apochryphani, videlicet, quod fuerit quidam rex Tyrus nomine, qui cognouit quandam filiam nomine Pilam, cuius pater molédinarius erat, qui Atus dicebatur. Pila ergo nato paruulo quem conceperat ex rege Tyro, imposuit illi nomen Pilatus, compositum quidem ex nomine proprio, pariter, & patris sui.

QUANTVM ad secundum refert idem de Voragine vbi supra, quod cum dictus Pilatus nutrire in curia regis patris sui, successu temporis interfecit filium legitimum regis. Propter quod rex ipsum Romam misit ad curiam Imperatoris. Tandem vero grandeus factus, cum esset in re militari valde strenuus, Imperator destinauit ipsum in insulam Pontianam sibi rebellem, adiunctis sibi certis militibus. Quam in breui subegit Romano Imperio. Et exinde sortitus est nomē pontius, videlicet, à nomine dictæ insulæ. Tandem autem creatus est præses ab Imperatore Tyberio super Hierosalem, & vniuersam Iudæam. De qua autem patria fuerit, & cuius sectæ, magister in historia scolastica dicit ipsum fuisse Lugdunensem, & paganum.

QUANTVM ad tertium, quod est de fine ipsius Pilati, dicitur. Ser. Quadrag. G. Pep. Fff cit.

cit, & refert Paulus Orosius lib. 7. quod cum fecisset plurimas seditiones in Hierosolymis, tandem Caio Imperatore captus & in carcerem reclusus est. Quod ille cernens, & prioris gloriae recolens propria manu se interemit. Non tamen desunt, qui dicant se vidisse domum eius, quae etiam usque hodie domus Pilati appellatur, quae sita est inter Viennam, & Valentiam in Delphinatu. Tandem autem à praedicto Imperatore eum illuc fuisse destinatum moriturum, unde sumplerat originem, ut memoria tenacior fieret, & confusionem maiorem reciperet. Mors autem illius talis fuit. Fuit enim submersus in fluuio Rhodani extra muros Viennae. Sed quia illius occasione, iusto Dei iudicio, multae naues illuc applicantes submergebantur, ideo inde extractum fuit miserum eius cadauer, & proiectum in quendam montem ad decem ferme leucas in puteum, qui modo dicitur puteus Pilati. Ex quo sequuntur exhalationes mirabile, pariter, & ignitos carbones interdum procedere, ita ut potius videatur esse os inferni, quam aliud. Viennenses autem singulis annis processionaliter incedunt usque ad litus fluuii, & ibi asperso fluuio aqua benedicta ex parte, quia submersus fuit, reuertuntur in ciuitatem suam. Quia ergo mala vita in Pilato precessit, ideo pariter mala mors secuta est. Sicut, & in similibus commune est.

SECVNDÒ principaliter Iudas suspenditur, ut enim dicit Matthæus, Videns Iudas, qui eum, scilicet, Christum tradidit, quod damnatus esset, id est, quod factum esset de Christo, ex quo traditus erat iudicio seculari, vel quod damnatus esset scilicet, ipsemet Iudas, id est, damnatione æterna dignus, poenitentia ductus, id est, angustia quadam, & tristitia iactus retulit 30. argenteos principibus sacerdotum, & senioribus populi, à quibus, scilicet, eos acceperat, dicēs, peccavi tradēs sanguinem iustum, id est, hominis iusti, & innocentis. Chryso. super Matth. Vide, inquit, veritatem vndique fulgentem Proditor enim de seipso dat testimonium, dicens. Peccavi tradēs sanguinem iustum. At illi dixerunt, Quid ad nos? supple. pertinet de facto tuo. Si enim male fecisti, tu ipse subeas penam, quia nō succurremus tibi, nec peccatum tuū super nos portabimus, sed totum relinquimus super humeros tuos. Hoc igitur audiens Iudas, & præ confusione non audens reuerti ad dominum suum, quem etiam non credebat verum Dei filium

lium, sed hominem purum, iustum tamen, & sanctum, proiectis 30. argenteis in templo, recessit, & abiens per desperationem laqueo se suspendit.

CIRCA autem praedicta possunt moueri aliqua dubia. PRIMVM igitur dubium est, in quo grauius peccauit Iudas, Christum, scilicet, tradendo vel desperando. Respondetur, quod desperando, prout notatur ex verbis August. 28. q. 5 si non licet. Cuius ratio est, quia tradendo Christum peccauit contra eius humanitatem, desperando vero contra ipsius diuinitatem, quia contra infinitatem diuinæ potentiae aut misericordiae. Aut enim non credidit Deum summè omnipotentem ad remittendum sibi peccatum suum, sicut Cayn, qui dixit Genes. 4. Maior est iniquitas mea quam ut veniam merear. Aut si credidit eum omnipotentem, non tamen summè misericordem, & peccata condonare poenitentibus uolentem. Cum tamen ipsemet dicat Ezech. 18. In quacūque hora ingemuerit, &c. Patet ergo intentum. O igitur Iuda cur desperas? Cur potius non reuertes ad Christum dominum tuum? qui totus benignus, & misericors est, & praestabilis super militia populi sui, ut habetur Iohes. 2. O Iuda quam in consultiè agis desperando. Cur miser non refugis ad pijsimam matrem magistri tui, quae est peccatorum aduocata, & mediatix? Cur non refugis ad fratres tuos coapostolos, qui absque dubio pro te orassent magistrum eorum, & tuum Christum, sicut orauerunt pro focu Simonis febricitante. Luc. 4. Qui etiam intercesserunt pro muliere Chananea dicentes magistro suo, Dimitte eam, quia clamat post nos, Matth. 15. Cur etiam non refugis ad Magdalenam, & Martham, quae vitam patri suo Lazaro à magistro tuo Christo impetrauerunt? Cur denique non recurris ad patrem misericordiarū, qui est Deus totius consolationis, & qui consolatur suos in omni tribulatione sua. Si enim sic fecisses, protectò à uenio exclusus non fuisses, ut dicit Amb. de poenitentia. lib. 2. c. 5. Sed quid fecisti? Certè ad pharisæos te contulisti, relinquēs omnia salutis tuae remedia, & ideo iusto Dei iudicio nihil apud eos inuenisti nisi desperationis materiam, & augmentum, vnde te subfanat & derident, dicentes, Quid ad nos, sup. de facto tuo? Tu uideris, id est, nosti quid fecisti magistrum tuum tradendo, quem modo appellas iustum, totum ergo malum cadat super caput tuum.

Quarta Statio

eum. Nos autem innocentes sumus. Et nota, quod multi avari sunt similes Iudæ, in hoc scilicet, quod nihil dant, nisi quando mori debent. Alij verò sunt eo peiores, ut multi fares, vsu rarij, & simoniaci, qui non restitunt male acquisita, nec in vita, nec in morte. Et tales absque dubio vadunt directè ad infernum, Patet ergo ad primum dubium.

SECVNDVM dubium est. Vtrum Iudas egerit veram penitentiam in fine. Videtur quod sic. habuit enim inter testimonium Euangelistæ Matthæi contritionem, confessionem, satisfactionem. Primum quidem cordis contritionem, quia penitentia ductus. Secundo vero oris confessionem, quia dixit. Peccavi tradens sanguinem iustum. Tertio autem operis satisfactionem, quia retulit 30. argenteos. In oppositum est veritas, unde Hiero. & recitatur de pē. dist. 3. nihil profuit, dicit sic. Nihil profuit Iudæ penitentiā egisse, per quam scelus non potuit corrigere. Item Leo Papa, & recitatur similiter in eadē dist. c. Iudas, di. sic. Sceleratior dō Iuda omnibus infelicio existit, quem non penitentia reuocauit ad Deum, sed desperatio traxit ad laqueum. Patet ergo intentum. Restat autem respondere ad tria prædicta. Ad primum igitur dicitur, quod in Iuda non fuit vera contritio. Semper, n. vera contritio cū spe veniē est. Iudas autem spem non habuit de venia. Propter quod dicitur de eo, de pē. dist. 3. in saljicibus, q̄ ipse insuetuō se penituit, quia laqueo se suspendit. Ad secundum dicitur, q̄ confessio Iudæ non valuit, nec ex parte confitētis, nec ex parte illorum, quibus confitebatur. Primum patet sic. Tunc enī confessio non valet ex parte confitentis, quando non est integra. Modo constat, q̄ confessio Iudæ non fuit integra, maximè cum non fecerit mentionē nisi de traditione sanguinis innocentis, ubi tamē multa alia grauissima peccata cōmiserat, ut potè cum propria matre dormiendo, ut testatur Aug. ad fratres in eremo. ser. 2. 8. Item furtū frequenter cōmittendo. q̄ enim est Christi ordinatione debebat dare pauperibus, hoc ipsum dabat vxori, & familiæ. Propter quod Io. 12. fur appellatus. Item apostando, & contra vorū obedientiæ a consortio Christi absque vale in fine cœnæ recedendo. Itē corpus Christi in cœna indignè sumendo, quia cū proposito tradendi magistrum suum. Propter quod intrauerat in eum Sathanas ut habetur Io. 14. Cum itaque hæc, & his similia delicta Iudas non fuerit

Christi patientis.

411

fuerit confessus, patet intentum. Secundum similiter patet. Cōfessus est enim Iudas summis sacerdotibus, quorum iurisditio expirauerat in aduentu Christi, & signanter post institutionem sacramenti penitentiae in cœna. Patet ergo, q̄ non confitebatur proprio sacerdoti. Ad tertium similiter responderetur, q̄ satisfactio Iudæ non fuit bona. Ipse enim commiserat quodammodo simoniam uendendo Christum. Simoniacus autem non satisfacit debite, cum restituit pecuniam simoniacè acceptam illi, qui eam tradidit, maximè cum non sit dānis, neque recipientis, sed debet erogari in pios usus, quod non fecit Iudas, quinimmo huiusmodi pecuniā restituit principibus sacerdotum, à quibus illam acceperat, igitur, & c. Patet ergo penitentia Iudæ non fuisse vera penitentia, quamuis habuerit aliquid simile cum vera penitentia.

TERTIVM dubium est de morte Iudæ, quando. s. se suspendit. Circa hoc sunt tres opiniones. Prima est dicentium, quod suspēdit se in die resurrectionis, ut habetur in hist. scholastici. Cum enim audisset dominiū surrexisse (quē tamen non sperabat resurrectorū) sicut neque verū Deum, ut dictū est, seipsum suspendit, timens ne Christus quasi vlciscēs se de eo crudeli morte faceret eū interire. Sed hæc opinio non est multum authentica, ut habetur ibidem. Vnde quædam glo. super Psal. Domine dominus noster, di. quod sicut mortuo Absalone David in pace regnavit, ita Iuda mortuo Christus in pace surrexit. Secunda opinio est Hier. 21. quod Iudas se suspendit ante domini resurrectionē, non tñ dicit determinate qñ. Tertia opinio est Leonis Pape, qui vñ dicere, quod Iudas se suspendit priusquam Christus esset mortuus, & ista opinio videtur conformior verbis Euangelij, di. quod proiectis 30. argenteis in tēplo, abiens laqueo se suspendit. O igitur mirabile iudæorū duritia quos nec peccati Iudæ cōfessio, nec precij restitutio, nec proprij suspēdiū emollit operatio. Circa hoc autē reprehendenda est nonnullorū loquacitas, qui si viderint aliquē aliter agentem, q̄ deceat, vituperant non solum personam, verum et totum statum, aut cōtatem, cuius membrum ille est. Non considerantes, q̄ nunq̄ fuit aliquod collegio tam sanctum sicut collegium Christi, in quo tamē unus malus est inuentus. Nunquid igitur maxima iniuria fieret Christo, & ceteris sanctis apostolis si propter scelus Iudæ notarentur de

Quinta statio

infamia, Profecto ita. Illi ergo male agunt, qui totam vnam communitatem, aut familiam vituperant propter aliquos defectuosos. Vide ad hoc propositum decretum illud quantumlibet. dist. 47 Et sic patet ad dubium.

SECVITVR in textu. Matth. Principes autē sacerdotum acceptis argenteis dixerunt. Non licet eos mittere in corbonam, id est, in gazophylaciū, ubi reponi solēt oblationes, quæ dantur ad vsus templi, cuius ratio subditur, quia precium sanguinis est, i precium darū pro sanguine effundēdo. Et per consequens talis pecunia sic male acquisita illic reponi non debet, quia, ut dicit hic gloss. interli. & trahitur originaliter ex Eccl. 34. Oblatio impiorū abominabilis est Dño, quæ offertur ex scelere. Consilio autē inito emerūt ex illis agrū figuli, i. hominis faciētis vasa fictilia, in sepulturā peregrinorum, qui, si prius in ciuitate Hierusalē non habebant propriā sepulturā. Et per hoc mysticē designatur, quod precio, & merito sanguinis Christi emptus est nobis ager ille magnus, & spaciosus, qui in cælis est, vbi qui recondunt post mortem peregrini, i. veri pauperes, iuxta illud Matt. 5. Beati pauperes spū, quoniā, &c.

TERTIÒ principaliter iudex viuorum, & mortuorū coram mortali homine à peccatoribus, & trāsgressoribus accusatur. Vt n. dicit, Iohan. postquā iudei presentauerūt Christū Pilato, noluerūt ingredi prætorii eius, id est, locum iudicij vt prius dictū est Exiuit ergo Pilatus ad eos foras, id est, in platea stantes, & dixit eis. Quā accusationem assertis aduersus hōiem hunc, si tam humilē, tam benignum, tā gratiosum, & qui videtur mihi totus innocēs, quē tamen præsentatis mihi vinctū tanquā malefactorē, nihil tamē contra vos cōquerentem. Sic autē prudenter interrogat Pilatus, eò quod non erat consuetudo Romanis condemnare aliquem, nisi prius audiret de positionem, seu accusationem, quæ fiebat aduersus eum. Quia etiā audita dabat accusato tēpus, & locū respondendi, & se defendendi, vt habetur Act. 25. & vt æquitas postulat. Et ideo Pilatus, qui erat iudex, illic cōstitutus ab Imperatore Romano voluit tenere modum Romanorum erga Christum. Responderunt ergo Iudæi, & dixerūt ei, Si nō esset hic malefactor, nō tibi tradidisset eum. Quasi dicerēt, Nos diligenter examinauimus factū eius, & inuenimus eum dignū morte, & ideo non est opus facere aliā examinationē. Nos enim

tantē

Christi patientis.

412

tantē veritatis, & iustitiæ sumus, quod merito deberetur nobis credi simplici verbo, & sine aliqua disquisitione. O impij mendaces, & blasphemī Iudæi, quomodo ausi estis ore polluto malefactorem vocare Dei filium? Vide Augus. super Iohannem tract. 113. Interrogentur, inquit, atque respondeant ab immundis spiritibus liberati, sanati languidi, leprosi mundati, surdi audientes, muti loquentes, cæci videntes, mortui resurgentes, & quod omnia superat, stulti sapientes, vtrum Iesus sit malefactor: Sed ista dicebant illi, de quibus iam per prophetam ipse prædixerat. Retribuebant mihi mala pro bonis. Hæt Augus. Patet ergo quomodo impij Iudæi non erubescabant illum vocare malefactorem, qui petransiuit benefaciendo, & sanando omnes oppressos à diabolo, vt habetur Act. 10. Pilatus ergo, quasi indignatus ex eorum responsione, quia sciebat eos per inuidiam Christū tradidisse, dixit eis, Accipite eum vos, & secundum legē vestram iudicate eū. Quasi diceret, Si sufficit uestra examinatio, vt dicitis, sufficiat & uestra sententia. Ego autē nequaquam talis iudex efficiat. Dicunt tamen aliqui, quod Pilatus prædicta verba dicebat Iudæis derisorie, & per modū indignantis, quasi uolens illis dicere. Si haberetis potestatem crucifigendi eum, iam esset de eo factum, & iam expeditisset eum. At illi dixerūt. Nobis non licet interficere quenquā, & hoc propter altam iustitiam à nobis ablatam, & in Romanos translata. Vel hoc dicunt propter diei festi paschalis solennitatem. Quod quidem festum iam celebrare cœperant. Propter quod etiam de ingressu prætorij Pilati contaminari metuebant. Et ita exponit hūc passum Augus. super Iohan. vbi supra. Vel dictum suum reserunt Iudæi ad supplicium crucis, quod desiderabant Christū pati. Aliās autem poterant aliquem interficere, sicut patuit de Stephano, quem lapidauerunt. Act. 7.

MORALITER. Multi clerici, & religiosi dicunt sibi non licere interficere quenquam, scilicet morte corporali, & in hoc verum dicunt. Sed proh dolor multos in dies interficiunt morte spirituali, videlicet, suo malo exemplo, de quibus dicit Greg. in suo pasto. cap. 33. quod tot mortibus digni sunt quos perditionis exempla in alios transmiserunt. Item mutilaici videntes fraudem, aut uiolentiam manifeste fieri aduersus proximos suos, nec illam pro posse suo debitis

Quarta Statio

medijs propulsantes, cum tamen possint, dicunt pro sua defensione, & iustificatione sibi nō licere interficere quenquā, nec velle se de factis aliorum intromittere. Sed eos condemnat Greg. prout recitatur in decre. dist. 83. error, di. Eror cui non resistitur, approbatur, & ueritas cum non defenditur, opprimitur. Nec caret &c. Item multi tā clerici, q̄ laici dicunt si bi non licere interficere quenquā corporaliter, qui tamen nō formidant multos suis linguis interficere spiritualiter, vt sunt susurrones, bilingues, & detractores. Nam, ut habetur de pec. dist. 1. homicidiorum. Homicidiorum tria sunt genera, inter quæ cōputatur detractio. Nam, qui detrahit famam proximi, occidit. Viri ergo probi cū audiūt tales detractores, debēt illos reprehēdere, & dicere, Nobis nō licet interficere quēquā.

S E Q U I T U R in textu. Lucae tantum. Cœperunt autem, inquit, Iudæi accusare Christum dicentes. Hunc inuenimus subuertentem gentem nostram, & prohibentem tributa dari Cæsari, & dicentem se Christum regem esse. In quibus verbis apparet, quod accusabant Christum de tribus.

P R I M O quidem de falsa doctrina, quia inuenimus eum subuertentem gentem nostram, sup. per falsam doctrinam, quam prædicat, & per quam auertit populum à sanctissima lege Moyſi, & à cerimonijs illius, vt potē ab obseruatione sabbati. Hic enim sabbatum non custodit, sed in eo operatur, vt patuit, quando paralyticum curauit. Iohan. 5. Item quando cœcum à Natiuitate illuminauit. Iohan. 9.

S E D ista accusatio erat falsa. Cuius falsitas patet tripliciter. Primò quidem ex verbis ipsius Christi, qui Matth. 5. ait. Non ueni legem soluere, sed adimplere. Secundò verò ex testimonio eorundē Iudæorū dicentium illi Magister scimus, quia verax es, & uiam Dei in veritate doces, Matth. 22. Tertiò autem ex operibus per quæ conformabat se legi, vt patuit in eius Circuncisione. Item in agni Paschalis immolationem. Item quia ueniebat die festo in templum. Patet ergo, q̄ non subuertebat gentē Iudæorum, sed potius ædificabat verbo, & exemplo, quod autem fecerit aliqua miracula in die sabbati, opus pietatis fuit, quæ omni tempore fieri potest.

S E C U N D O accusabant eum de iniuria in Imperatorē, quia prohibebat tributa dari Cæsari. Dicebant. n. de eò, q̄ ipse prædicasset Iudæos, qui erant fideles, & populus à Deo electus,

Christi patientis.

413

aus, nō debere obedire principi idololatræ, & infideli, qualis erat Imperator Romanus, neq; pariter tributum illi dare.

S E D ista accusatio erat falsissimo, quinimo ipse dixerat totum contrarium, vt patet Matth. 22. vbi legitur, quod cum in dolo eum interrogassent Iudæi, an liceret eis dare tributum Cæsari, an non, tandem dixit illis. Reddite quæ sunt Cæsari. &c. Et huius responsioni multi testes tunc præsentibus erant, qui dixerunt ita ab eo audiuisse.

T E R T I O accusabant eum de crimine læsæ maiestatis, quæ dicebat se Christū regē esse, & q̄ tentabat vsurpare regnū Iudæorū in iniuriā, & detrimētū Imperatoris in cuius rei signū iam habebat in suo comitatu plures hoīes, vt potē 12. Apostolos tanq̄ maiores, & 72. discipulos tanq̄ minores in curia sua.

S E D ista accusatio similiter falsa erat. Quinimo cum semel, uidelicet, post multiplicationē panū hordeaceorū, Iudæi uoluissent eū capere, & regē facere, fugit solus in montē, quasi ibi se abscondēs. Quia ergo sic apertis mendacijs accusabatur Christus à principibus sacerdotū, & senioribus populi coram Pilato, ideo nihil respōdit, vt di. Matth. Tum ut nobis daret exemplū paciētiae, & taciturnitatis cōtra illatas iniurias, vt dicit gl. interl. Tū quia aperta mendacia nō sunt responsio ne digna. Tū ut impletetur propheta de eo scripta, uidelicet Esa. 53. Sicut agnus corā rōndente se obmutescet, & nō aperiet os suū. Admirabatur ergo præses uehementē de tanta eius paciētia. Vnde & dixit ei, Non audis quāta aduersum te dicunt testimonia? Ipsæ autē non respondit ei ad vllum verbū.

Q U A R T O principaliter causa Christi diligēter examinatur, uidelicet, per Pilatū. Audita enim prædicta triplici accusatione Iudæorū aduersus Iesum, ipse Pilatus de prima nullo modo curauit, eo quod gentilis esset. Et ideo de lege Moyſi, aut transgressione illius nō curauit. De secunda similiter non curauit, quæ reputauit eā simpliciter falsam, & examinatione indignā. Et forrē audierat ex aliquorū relatione responsum quæ dederat Christus Iudæis, dicēs, Redditæ quæ sunt Cæsari Cæsari. De tertia ergo accusatione solū curauit, & ibi stetit, eò q̄ uidebatur inſeraliter tangere honorem Imperatoris Romani, qui Tyberius dicebatur. Et ideo omiffis duabus primis accusationibus, tantum instat, & interrogat Christū de tertia. Vnde fecit illi tres interrogaciones, quæ sequuntur.

P R I -

Quarta statio

PRIMA igitur interrogatio talis fuit. Tu es Rex iudæorum? Quasi diceret. Est hoc verum quod isti iudæi tibi imponunt, scilicet, quod velis tibi usurpare regnum iudæorum, & nomen regium? quod si sic, certè male agis, quia iudæi nunc non habent Regem, nisi Cæsarem. Nam, ut dicit magister Nicolaus de Lyra, à tempore Pompeij iudæi seruebant Romano Imperio sub tributo. Insuper ab illis abstulerant ipsi Romani titulum regium.

MORALITER. Notandum, quod multi iudices, & præfides etiam vtriusque curiæ videntur similes Pilato, in hoc, scilicet, quod plus curant de temporalibus, quam de spiritualibus, plus de honore regniæ maiestatis, aut pontificis, quam diuini nominis, acrius vicifcentes offensas mortalium hominum, quam regis eterni. Si enim aliquis aperiat os quantumcunque parum contra terrenum principem, episcopum, aut abbatem, etiam iuste, si hoc peruenit ad lucem, mox capitur, vincularur, ad grossam emendam ponitur, vel fortè deterius cum eo agitur. Si verò iniuria in Deum retorquetur cuiusmodi est blasphemia, vel simile, de hoc non curatur. Propter quod merito conqueritur dominus. Esa. 52. di. Dominatores populi mei inique agunt, quia, scilicet, non puniunt delinquentes in me, eo fortè, quod sunt primi in offendendo. Et ideo, sup. propter eorum negligentiam iugiter tota die nomen meum blasphematur, scilicet à subditis.

SEQUITUR Christi responsio ad interrogationem Pilati. Tu dicis, sup. veritatem. Non ergo negauit Christus se regem esse, sed magis approbauit interrogationem Pilati. Quæstio est, cur potius Christus respondet Pilato eum interroganti, quam Annæ, vel Cayphæ, aut Herodi. Respondet, quia illi malitiosè, & in dolo ipsum interrogabant. Pilatus autem bona intentione. Iohannes autem dicit, quod Christus respondit Pilato dicens. A te metipso hoc dicis, an alij tibi dixerunt de me? Respondit Pilatus. Nunquid ego Iudæus sum, ut, scilicet, scire si tu es Rex, aut de regio semine, an non? Et ideo ut sciam veritatem, te ipsum interrogo. Videtur. n. quod commiseris aliquod magnum crimen, quia gens tua, & pontifices tui tradiderunt te mihi, supple. tanquam dignum mortis.

SECUNDA interrogatio Pilati ad Christum fuit talis, Quid fecisti? Propter quod, supple. gens tua, & pontifices tui

Christi patientis.

414

qui tradiderunt te mihi. Videtur enim, quod sis culpabilis in aliquo graui casu, ex quo tales te mihi tradiderunt.

Ad hanc interrogationem non respondit Christus, quia si respondisset, dedisset occasionem Pilato ipsum liberandi, utpotè, dicendo, Pilate ego multiplex beneficium contulè huic genti peccatrici, & ingratae, quæ me tradidit manibus tuis. Nam infirmos eorum sæpe curauit, leprosos sanauit, cæcos illuminauit, dæmoniacos liberaui, & huiusmodi. Ecce quid feci. Itè potuit dicere Pilato. Ego olim præmisi Ioseph in Aegyptum, quem constitui principem ois possessionis regis Aegypti, ut sic tempore famis sustentaret patres huius gentis peccatrici. Item dictos eorum patres olim de Aegypto in manu forti, & brachio extento, & cum mirabilibus signis etiam durissimè flagellando Aegyptios illis aduersantes. Ego post transitum Maris Rubri pauci dictos eorum patres 40. annis in deserto pane de caelo misso. Tandem deuictis eorum æmulis gloriosè introduxi eos in terram promissionis. Ego demum ex eis carnem assumens & inter eos humiliter conuersatus, viam salutis prædicando illos docui, peccata ad me venientium remisit, ægrotos curauit, & penè infinita beneficia huic genti gratissimè contuli. Hæc ergo, & his similia poterat Christus dicere Pilato ipsum interroganti quid fecisset. Sed tamen maluit tacere, quàm aliquid tunc dicere propter causam prius dictam, dicit autem Chrysostr. super Iohan. homil. 8. quod Pilatus habebat de Christo magnam opinionem, & omnia tranquillè ab eo audire, & intelligere volebat. Interroganti tamen, quid fecisset, respondere noluit. Sed tamen, ad id quod valde optabat scire Pilatus, hoc est de regno suo, & an rex esset (de quo etiam prius ipsum interrogauerat) respondit Christus dicens. Rex sum ego, sed regnum meum non est de hoc mundo. Quasi diceret, Regnum meum non est tale quale arbitraris. Non enim est caducum, terrestre, aut temporale, sed potius stabile, celeste, & spirituale. Nō. n. impediō dominationē terreni imperatoris in hoc mundo. Oigitur Pilate noli me timere metu uanissimo, sicut metuimuit quondam Herodes rex, cum. scilicet. audiuit reges orientis inquirentes, & dicentes: Vbi est, qui natus est Rex Iudæorum? Non enim eripio mortalia, qui regna de celestia. Regnum ergo Christi non terrestre, & temporale fuit, sed potius spirituale,

Quinta statio

uale, cuius regnicolæ sunt uiri spirituales, & deuoti catholici. Vbi notandum, secundum Augu. super Io. q̄ Christus non dixit Pilato. Regnum meum nō est in hoc mundo, sed dixit, non est de hoc mundo. Regnat. n. ipse Christus in iustis, & electis uiuatoribus, qui etsi sint in hoc mundo corporali præsentia, non tñ sunt de hoc mundo affectu, & amore, sed potius eorum conuersatio in cœlis est. Vnde, & de discipulis suis loquens ipse Christus Io. 17. dixit. Hi in mundo sunt. Non autem dixit. Hi de mundo sunt. Deinde Christus probat regnū suum non esse de hoc mundo, dicens. Si ex hoc mundo esset regnum meum. ministri mei utique, &c. Tunc subintulit Pilatus, dicens. Ergo rex es tu? Respondit ei Iesus, Tu dicis, quia Rex sum ego. Hoc enim verū est, & istud negare non possum. Quia in hoc natus sum, & ad hoc ueni in mundum, ut testimonium perhibeam ueritati. Hæc omnia ex euangelio Iohan.

TERTIA interrogatio Pilati ad Christum fuit talis. Quid est ueritas? Melius fortè locutus fuisset Pilatus si quaesiuisset ubi est ueritas, quia tunc non erat ueritas in Pontificibus, neq; in pharisæis, neque in iudicibus, aut turbis. Modo est si quaeretur ubi est ueritas, credo q̄ difficiliter dici posset, q̄ tali uel tali curia, in domo talis uel talis mercatoris, in tali uel tali statu, claustro, uico, loco, matrimonio, aut huiusmodi, quia, ut habetur Osee 4. Non est ueritas in terra, sed mendacium inundauit super eam. ^{Ps.} Omnis homo mendax.

AD hanc autem interrogationem de ueritate non respondit Christus Pilato, sicut neque ad præcedentem. Cuius ratio fuit fortè talis, quia quamprimum Pilatus proposuit dictam interrogationem Christo, mox exiit ad iudæos facientes strepitum maximum ante prætorium suum. Propter quod nō expectauit Christi responsum. Egesippus tamen, qui fuit conuenerans apostolis, dicit, quod Christus respondit Pilato, quod ueritas est Iesus Nazarenus rex Iudæorum, & quod ueritas descendit de celo ad terram.

MORALITER. Notandum, quod hodie ualde pauci sunt, qui uelint, quod dicatur eis ueritas, & tamen semel omnes optant, ut dicatur alijs ueritas. Si enim contingat prædicatorem aliquem latrare contra unum uitium, cæteri qui se reputant immunes à tali delicto, ipsum laudant, & extollunt supra sidera. Qui uerò se sentiunt reos, inde indignantur.

Christi patientis.

415

gnantur. Et ideo prædicatores hac tempestate habent alteri perdere, scilicet, ueritatem, aut amicitiam, ut dicit Senec. de uerborum copia. Est ergo simile de ueritate, sicut de aqua benedicta. Cum enim debet dari aqua benedicta omnes quidem illuc accurrunt. Sed cum actualiter hincinde dispergitur, multi opponunt manum, aut pileum ante faciem. Ita in proposito quo ad audientiam boni, & zelosi prædicatoris.

INTERROGATIONE ergo facta per Pilatum ad Christum de ueritate, responsum non expectauit Pilatus, sed ut dicit Iohan. Cum hoc dixisset iterum exiit ad Iudæos, & dixit eis. Ego nullam inuenio in eo causam. Lucas autem dicit, quod illi inualecebant, dicentes. Commouit populum docens per uniuersam Iudæam; incipiens à Galilæa usque huc. Sed profectò in hoc non Christum, sed seipsum accusant, ut dicit glo. ord. Docuisse, enim populum, & à pristina corpore ignauia docendo commouisse, & totam promissionis terram percurrisse, non crimis, sed uirtutis est iudicium. Ipsi tamen iudæi prætendebant alium sensum ex uerbis suis. uidelicet, quod Christus esset perturbator pacis, & quod turbauerat pacem communem à Galilæa usque Hierusalem. uolebant enim insinuare, quod esset similis Iudæ Galilæo, de quo legitur Act. 5. quod tempore natiuitatis Christi inducebat populum ad rebellandum Romano Imperatori, prædicans iudæis esse illum profiteri aliquem terrenum dominum, sed solum Deum. Sed longe aliter fuit de Christo, & de prædicto. Nam Christus dixit iudæis. Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ Dei Deo, Matth. 22. per hoc ostendens, quod iuste poterant esse subiecti non solum Deo, uerum etiam temporali domino. Et sic patet de quarta statione facta in prætorio Pilati.

QUINTA STATIO CHRISTI PATIENTIS.
QUINTA statio Christi, quam fecit pro nobis redimens, fuit in domo Herodis, ubi quatuor facta sunt. Nam Christus ibi a iudæis accusatur, ab Herode interrogatur, grauius illudatur, pax reformatur.

PRIMò igitur Christus in quinta statione coram Herode stans, à iudæis accusatur. Pro quo notandum, q̄ ut refert Lucas, qui solus loquitur de hac statione seu præsentatione Christi coram Herode, de qua cæteri euangelistæ tacuerunt, ed quod

eo quod esset extraordinaria. Pilatus audiens Galilæam nominari, interrogavit iudæos si Christus homo Galilæus esset. Et ut cognovit, sup. ex eorum responsione, quod de Herodis potestate esset, quia in Nazareth ciuitate Galilææ conceptus, & nutritus fuit, remisit eum ad Herodem, qui ipse Hierosolymis erat illis diebus.

V B I notandum, quod fuerunt tres Herodes, qui omnes reges fuerunt, qui etiam commemorantur in sacro euang. sed tamen ad eorum contumeliam. Nam illos famulos fecit eorum crudelitas, sicut de multis criminosis viris aliquando contingit. Primus igitur fuit Herodes Ascalonita, sub quo Christus natus est, & qui fecit mirabilem illam stragē de innocensibus. Secundus dictus est Herodes Antipas, qui Iohan. decollauit, & sub quo passus est Christus. Tertius dictus est Herodes Agrippa, qui Iacob occidit, & Petrum incarcerauit. Est ergo in presenti quæstio, de secundo Herode, videlicet. Antipa filio Herodis Ascalonitæ. Hic igitur Herodes cum esset Iudæus ex parte matris, insuper pater suus fecerat se circumcidi, ut posset contrahere cum dicta matre sua Iudæa, ideo reputans se iudæum, venerat in Hierusalem cum Christo paruum, & hoc, ut faceret ibi suam Pascha, videlicet, comedendo agnum paschalem. Ad hunc igitur Herodem misit Pilatus Christum.

S R Q V I T V R in textu. Herodes autem viso Iesu gaudius est valdè. Non quidem ex deuotione, sed magis ex curiositate, cum tamen potius flere, & tristari debuisset ex cōpassione, dicente scriptura Iob. 30. Flebam super illo, qui afflictus erat. Sed quia iste Herodes totus mundanus erat, ideo gaudius est viso Christo ligato ad instar homicidæ. Et hoc est quod prædixerat Christus Io. 14. Mundus gaudebit, vos autem contristabimini. Erat enim ex multo tempore cupiens videre eum, videlicet, ex tempore decollationis Iohan. Bapt. Sed quare cupiebat videre Christum? Respondeo, fortè ad eum capendum, & occidendum. Vnde Luc. 13. legitur, quod quidam dixerunt Christo. Exi hinc, & vade, quia Herodes vult te occidere. Vel fortè cupiebat ipsum videre ex quadam curiositate. Ideo sequitur, eo quod audierat multa de eo, tam de doctrina mirabili, & melliflua quam prædicabat, quam de maximis miraculis, quæ faciebat. Ideo sequitur. Et sperabat signum aliquod

aliquod videre fieri ab eo. Vnde dicit Egesippus, quod Herodes iurauit Christo per coronam suam, quod eriperet eum de manu Iudæorum, faceretque eum heredem regni sui, si modo vellet coram eo facere aliquod miraculum. Sed si sic, quare ergo Christus non fecit signum aliquod? Respondeo quia, ut dicit gl. ord. Herodis incrudelitas non merebatur videre diuina, Insuper ipse Herodes reputabat Christum incantatorem, & magum, ideo non erat dignus, &c. Item si ita factum fuisset, ut Herodes optabat, & promittebat, ex toto impedita fuisset redemptio humani generis.

H I S ergo præmissis, sequitur accusatio iudæorum coram Herode aduersus Christum. Scabant, inquit, Lucas, principes sacerdotum, & scribæ constanter eum accusantes, videlicet, Christum. Sed de quibus eum accusabant prædicti malitiosi viri iudæi? Respondeo, de hoc non loquitur Lucas. Dicunt tamen aliqui, quod accusabant eum dicentes, quod fuisset causa mortis tot innocentium quos in odium ipsius pater suus Herodes Ascalonita occidi fecerat, ut dictum est, item, & secundo accusabant eum, quod vacaret magicæ arti. Istud autem probabant per hoc, quod dictus pater suus fuisset propter ipsum a Magis illusus, qui illi promiserant ad domum eius redire eo inuento, & adorato. Quod minimè fecerant, sed per aliam viam reuersi fuerant in regionem suam Matth. 2. Item prædictam magicam artem in Christo probabant per hoc, quod aliquando faciebat se inuisibilem. Hoc autem patuit quædo iudæis volentibus eum præcipitare de supercilio montis, ipse per medium illorum ibat ipsis non videntibus, Luc. 4. Tertio accusabant eum dicentes, quod præcepisset Iohanni Bapt. ut argueret ipsam matrem Herodem regem tanquam incestuosum, & valdè criminis sum, eo quod manteneret Herodiadem uxorem fratris sui Philippi, ut habetur Matth. 7. Quarto accusabant eum dicentes, quod ipse detraxisset eidem Herodi. Domine, inquit, presentes eramus in sermo istius papelardi, quæ vocauit te vulpem dicens, Ite, & dicite vulpi illi Luc. 13. & loquebatur de vobis. Ecce quomodo humana malitia, & stultitia accusat iudicem iustum Christum coram Herode. Sed Deo disponente affuerunt multi, qui honorem, & patrem Christi defraderunt, ut postea dicetur.

S R Q V N D Ò Christus ab Herode interrogatur. Eo enim sedente

Quinta statio

sedente in throno regio, & Christo genuflexo coram ipso interrogauit Christum multis sermonibus Iesus autem nihil respondebat. Quia, ut dicit glo. in rell. melior est causa, quæ non defenditur, & probatur. Susanna enim tacuit, & vicit. Item tacuit, ut impleretur figura pariter, & prophetia. De figura quidem patet de Ioseph, qui fuit falsè accusatus à magistra sua vxore Putipharis, qui tamen tacuit Gen. 39. De prophetia vero scribitur in psal. in persona Christi. Ego tanquã surdus non audiebam, supple, falsas accusationes, quæ per iudæos adducebantur contra me coram Herode, & sicut mutus non aperies os suum, supple, tunc factus sum.

S E D quibus sermonibus interrogauit Herodes Christum? Respondeo, de hoc nihil dicit Lucas, qui solus de hac præsentatione loquitur, ut dictum est. Possimus tamen verisimiliter æstimare, quòd eum interrogabat, dicens. Et tu ille, qui inuisti patrem meum, & propter quem pater meus tot occidit innocentes, ut isti deponunt contra te? Et sic de alijs accusationibus prius adductis. Item interrogauit eum circa alias materias, vt potè dicendo illi. Es tu ille ad cuius aduentum simulachra Aegypti in terram corruerunt? Es tu ille de quo fertur, quòd cæcum natum illuminaueris, decem leprosos mundaueris, demoniacos liberaueris, surdos audire feceris, & mutos loqui? Es tu ille de quo fertur, quòd Lazarus suscitaueris? Iesus autem tacebat. Quo viso, Herodes fecit afferri aquam, & panem grossum, qualem solent comedere, & ait illi. Audiui, quòd mutaueris aquam in vinum in quibusdam nuptiis, fac nunc simile. Item audiui, quòd multiplicaueris panes hordeaceos in panes delicatos, fac nunc simile. Sed Christus nullum signum fecit coram Herode, quia, ut prius dictum est, Herodis in credulitas non merebatur videre diuina signa.

A D prædictas ergo accusationes aduersus Christum falsè introductas, & adductas, superest audire responsiones, quas adduxerunt nonnulli partem Christi tuentes, quales erant Gamaliel legis doctor, similiter, Nicodemus, Ioseph de Arimathia, & similes. Ad primam ergo dixerunt, quòd nullam apparentiam veritatis continebat, maximè cum ipse Christus tunc temporis adhuc esset paruulus. Ad secundam responderunt, quòd falsum erat Christum vacare arti magicæ. Et ad primam proba-

Christi patientis

417

probationem dixerunt, quòd non sequitur Herodes fuit illi. Insuper talis illud facta à Magis non fuit opus magicæ artis, sed potius diuinæ reuelationis. Vnde Matt. 2. dicitur, quòd responso accepto in somnis ne redirent ad Herodem, per aliam viam, &c. Ad secundam probationem dixerunt, quòd Christus non uirtute magica, sed uirtute diuinitatis fecit se tunc inuisibilem, sicut, & quandoque eadè uirtute legitur ambulasse super aquas, ut patet Marc. 6. & Iohan. 1. Ad tertiam accusationem responderunt prædicti dicentes, quòd factum Iohannis non erat culpabile, eo quòd incestus Herodis erat publicus. Et ideo licitè potuit Iohannes eum publicè reprehendere. Insuper falsum est, inquit, quòd Christus præcepit Iohanni reprehendere Herodem. Ad quartam dixerunt verum esse, quòd Christus uocauerit ipsum Herodem vulpem. Sed quia vulpes habent conditiones bonas, sicut, & malas, ex hoc non sequitur, quòd uocaueri tuos dominus Herodes vulpem in malam partem. Et certè si ausi fuissent, libenter dixissent ipsi Herodi. Verù est domine rex, quòd iste sanctus homo uocauerit vos vulpem etiam in malam partem, quia reuera talis estis, Nam estis totus dolosus. Item comeditis gallinas, id est, pauperes. Itè vos estis totus scetidus per culpam, & sic de alijs malis conditionibus, quæ optimè conueniunt uobis. Hæc tamen non fuerunt ausi dicere propter metum mortis. Sic ergo patet ad accusationes adductas, contra Christum coram Herode.

T E R T I O Christus, grauiter illuditur. Nam cum nullum signum facere uoluisset, aut responsum dare coram Herode, spreuit eum, inquit, Lucas. Herodes cum exercitu suo. Quia subditi libenter applaudunt desiderijs maiorum suorum, iuxta illud. Eccl. 10. Secundum iudicem populi, sic, & ministri eius, & illis indurum ueste alba, & remisit eum ad Pilatum. Super quo dicit glo. ord. quòd per hoc, quòd Christus in alba ueste spernitur, & illuditur, significatur, quòd pro totius mundi peccatis in carne casta immaculatus agnus Christus passus est, & occisus. Dicit autè de Lyra, quòd Herodes reputauit Christum simplicem idiotam, & fatuum, & ideo fecit eum indui ad modum fatui. Dicit etiam Landolphus, quòd dicta uestis alba erat ad modum scapularis religiosorum, sine capitulo, descendens à collo ante, & retro, Fortè enim, inquit, ministri

Ser. Quadr. G. Pep.

Ggg

Herodis

Quinta Statio

Metodis subito acceperunt peciam panni albi, foramen facientes in illius medio, & sic eam apposuerunt in collo Christi. Tunc ergo piissimus Christus meritò dicere poterat illud prouerb. 1. Filios enutriui, & exaltaui, ipsi autem spreuerunt me.

MORALITER. Hodie spernitur, & illud Christus à iudicibus, & ministris iustitiæ, cum veritas, quæ Deus est, in eorum consistorijs & curris spernitur, & occultatur. Eccontrario autem falsitas, & mendaciū ibi recipitur. Nam cum aduocatus, seu procurator scienter suscipit, defendit, aut profequitur iniustam causam, siue cum per iuris subtilitates impedit ne veritas veniat ad lucem, sed dolosè quærit prolongationes, vt sic fatiget partem aduersam, siue cum interfert frivolum, & iniustam appellationem, sic spernit Christum. Insuper induit eum ueste alba in signum derisionis, quando aliqui causæ falsæ dat aliquam veritatis apparentiam. Item dicti aduocati manifestè illudunt Christo in membris suis quæ do dant intelligere his quorum causas suscipiunt, quòd materia eorum est defensibilis, vel quòd iustam habent querelam. Vbi tamen conscientia eorum interdum dictat, & iudicat de opposito. Hoc autem totum faciunt, ut sic exhauriāt substantiam pauperum litigantium. Qua exhausta consulunt faciant apunctuamentum cum parte aduersa. Nota exemplū de duobus caponibus deplumandis per duos aduocatos.

QUARTO pax reformatur, scilicet, inter Herodem, & Pilatum, & hoc per medium Christi. Nam ut dicit Lucas, Herodes remisit Christum ad Pilatum cum dicta ueste alba, ut scilicet, cum honoraret sicut prius Pilatus ei detulerat. Et in hoc Herodes manifestè ostendit consensisse aliquo modo in morte domini, aut saltem reatum grandem habuisse. Ex quo enim Pilatus ad ipsum miserat Christum tanquam hominem sui fori, & iurisdictionis, utpotè de Nazareth, quæ in Galilea sita est, nec in eo inuenit causam morte dignam ipsum omnino absolueret debuerat, & non ad alium iudicem remittere. Cuius tamen contrarium fecit, ideo non fuit immunis à delicto. Remisit ergo Christum ad Pilatum, tanquam diceret, Fac de eo quicquid volueris. Tibi quoque regrator de honore mihi in hac parte à re impenso. Ideo sequitur in textu. Et facti sunt amici Herodes, & Pilatus in illa die secundum, q

lon.

Christi patientis.

418

longè ante prophetatum fuerat per Psal. dicentem, Alienigenæ amici facti sunt. Et per hoc mylticè designabatur, quòd medio passionis Christi Deus, & homo debebant in unum reconciliari, secundum illud Ephe. 2. Ipse est pax nostra. qui se cit utraq; unum.

VB1 notandum, quod prius Herodes, & Pilatus erant adinicum valde discordes, & inimici. Cuius quidem discordiæ duplex erat causa. Prima quidem fuit fraus, & dolus ex parte Pilati. Nam ut habetur in historia scolastica, Herodes fuerat prius constitutus, super Galileam, Iudæam, & Hierusalem ab Imperatore Tyberio. Hic itaque Herodes videns, q non poterat commode vtrique regioni solus imperare, & intendere, vocauit in sui auxilium Pilatum, ignorans astutiam, & fallaciam ipsius. Illi ergo commisit vices suas super Iudæam, & Hierusalem. Pilatus autem in modico tempore congregata pecunia copiosa, clam, & nesciente Herode Cæsarem adiit, & ab ipso regnum iudæorum, quod prius ab Herode tenebatur præcibus, & muneribus regendum impetrauit. Et hæc fraus fomitem inimicitiae inter eos seminauit. Secunda causa fuit, quia Pilatus perturbauerat iurisdictionem: Herodis multos capiens, incarcerans, puniens, & occidens de iurisdictione ipsius Herodis, sicut signanter patet de Iuda Galileo, qui ut legitur Act. 5. multos nescio quales homines secum animauerat, quasi faciens se principem iudæorum, dicens omnino esse iudæis illicitum recognoscere pro domino superiori hominem idololatram, & paganum, cuiusmodi erat Imperator Romanus, vt dictum est supra. Multi ergo consenserunt ei, intantum quòd prohibebant oblationes fieri pro salute Romani Imperij, Hoc igitur audiens Pilatus, totus indignatur, & furibundus venit repente cum multitudine Romanorum militum ad montem Quenda, & inuenit eos ibi sacrificantes Deo cæli. Quos in eodem loco interfecit intantum, quòd sanguis interfectorum fuit mixtus cum sanguine sacrificiorum. Similiter vt legitur in historia scolastica, idem Pilatus interfecerat quendam alium Galileum dicentem se esse Dei filium. Hic enim cum multos seduxisset, & secum in motem Garizim duxisset, promittens se inde ascensurum in celum, dum illi tanquam filio Dei populus ibidem sacrificauerat. Pilatus superuenit, & ne maior seditio populo fieret ees ora-

Ggg 2

lon

Sexta Statio.

nes interfecit in eodem loco. Propter ergo hæc, & similia erant inimici Herodes, & Pilatus qui medio Christi, qui venerat ponere pacem in terra, facti sunt amici. Ex quo concluditur, quod hodie multi Christiani sunt deteriores Herode, & Pilato, qui in paschate nullo modo possunt adinuicem reconciliari, neque etiam medio Christi, qui eis offertur in mensa altaris. Et ideo grauiorem forte damnationem recipient, quam Herodes, & Pilatus. Sic ergo patet de quinta statione, & de ministris ipsius.

Sexta Statio Christi Patientis.

Sexta Statio, quam fecit benedictus Dei patris filius pro nobis redimendis, fuit in prætorio Pilati, ubi quatuor facta sunt. Nam ibi Christus. Liberari procuratur, Crueliter flagellatur, Durè coronatur, iniuste condemnatur.

Primo igitur in prædicto prætorio Christus liberari procuratur. Cui enim uidisset Pilatus, quod ipse euasisset manus impij, & crudelis Herodis, uoluit etiam se expedire de eo, saluando illi uitam. Hoc itaque procurauit fieri ipse Pilatus tripliciter.

Primo quidem allegando Christi innocentiam. Nam cum ipsum reduxissent iudæe domo Herodis, in prætorium ipsius Pilati, nec audent illi hic intrare ne contaminarentur, sed manducaret Pascha. i. azimos panes, ut prius dictum est, exiit ad eos Pilatus foras, ut dicit Lucas, dicens eis. Obstitis mihi hominem hunc quasi auertentem populum, & ecce coram uobis eum interrogans nullam causam inuenio in eo de omnibus, in quibus eum accusatis. Sicut prius patuit cum dicebant. Hunc inuenimus subterrentem gentem nostram, &c. Ad quas quidem accusationes prius dictum est ostendendo eas esse stiuolas.

Secundo uero allegando Herodis regis sauisimi circa ipsum indulgentiam cum subdit. Sed neque Herodes, super inuenit in eo causam mortis, aut etiam minimæ poenæ insigniendæ. Nam remisit vos ad illum, & ecce nihil dignum morte actum est ei, sup. ab ipso Herode, super glo. ord. dicit sic. Attē de lector quantum studium habeat Pilatus dimittendi Iesum. Primo enim iudæis accusatus eum, dixit se nihil causæ in eo inuenisse, Deinde illis in incepto persistentibus imitit ad Herodem, ut exploret an ille aliquid sceleris in eo inuenire possit,

Christi patientis.

419

possit, an dimittendum decernant. Denique Herodis agnita uoluntate, nec inuento in Iesu facinore, plebis sententiam querit, cui unum in Pascha oportet dimitti. Sed quanto curiosius ipsum dimittere querit tanto criminiosiores in mortem eius ipsos inuenit. Hæc ibi.

Tertio allegando ipsorummet iudæorum consuetudinem. Ut enim dicit Mattheus, Per diem solemne sup. Paschæ, consueuerat Præses dimittere populo unum uinctum quemcunque uoluissent. Hoc autem fiebat in memoriã, quod in nocte Paschæ angelus Domini salutauit Hebræos percutiens omnia primogenita Aegyptiorum ab homine usque ad pecus. In memoriã ergo prædictæ liberationis populus petebat à Præside unum criminofum in festo Paschæ liberari, & uirè donari, Et hanc consuetudinem approbauerat Romanus Imperator, quando iudæos in suum dominium susceperat. Pilatus ergo cognoscens Christum innocentissimum uoluit eum per hanc uiam liberare, proponens illis, quod non uolebat eis dimittere nisi Iesum, aut Barrabam. Hoc autem faciebat ad cautelam, ut potè uolens saluare Christum à morte. Nullo. n. modo credebat, quod iudæi debuissent præ eligere Barrabam, maxime cum esset totus flagitiosus, & reipub. perturbator perniciosus, ut potè latro, homicida, seditiosus. Illi autem deceperunt Pilatum, petentes Barrabam dimitti, Iesus uero crucifigi. Et hoc est quod ait Matth. habebat autem, sup. Pilatus, tunc unum uinctum in signem, scilicet, in malitia, qui dicebatur Barrabas. Congregatis ergo illis, dicit Pilatus. Quem uultis dimittam uobis, Barrabam, an Iesum, qui dicitur Christus? Causa autem cur tantum laborabat Pilatus ad Christi liberationem fuit, quia sciebat, quod per inuidiam tradidissent eum scilicet, Christum sibi. Principes autem sacerdotum, & seniores persuaferunt populum, ut peterent Barrabam, Iesum uero perderent. Quibus dicit Pilatus, Quid ergo faciam de Iesu, qui dicitur Christus? Responderunt omnes, Crucifigatur. Ait illi? Præses, Quid enim mali fecit? At illi magis clamabant dicentes, Crucifigatur. Hæc omnia ex Mat.

Quæritur cur Pilatus tantum laborabat ad Christi liberationem? Respondeo, propter multa, Primo quidem ex æquitate naturali. Nam ratio naturalis sibi dictabat laborandum esse ad liberationem innocentis à morte,

Ggg ;

morte,

Sexta statio

morte, & maximè Christi, de quo sciebat, quòd iudæi solum per inuidiam tradidissent eum. Secundò ex officio. Cū enim esset iudex criminalis, nolebat condemnare iustum, & innocentem, non conuictum, non confessum, nec sufficienter probatum nocentem. Tertio ex instinctu spiritus maligni impere volentis redemptionem humani generis, secundam Landolphum. Quarto ex instantia sui vxoris. Nam, vt dicit Marthæus, sedente eo pro tribunali, misit vxor eius ad eum dicens, Nihil tibi, & iusto illi. Multa enim passus sum hodie in visu propter eum. Hoc autem factum est secundū historiam scho lasticam per dæmonem, qui ex diuina permissione potuit cognoscere virtutem crucis, & mysterium illius. Et ideo pœnituit eum, quòd procurasset mortem Christi per Iudam. Propter quod sicut per fornicam genus humanam damnauerat, ita & per fornicam liberationem illius impedire volebat. Dicit autem Rabanus, quòd diabolus apparuit dictæ vxori Pilati, quæ procula dicebatur, cum minis, & terroribus casu quo vit suos condemnaret Christum ad mortem. Et nota secundum de Lyra, quòd huiusmodi apparitio facta est in somnis. Nā Christus fuit presentatus Pilato valde mane. Et ideo probabile est, quòd vxor eius adhuc iacebat in lecto. Non enim dominæ solent surgere ita mane, sicut viri earum. Et nota, quod hodie sunt multæ dominæ, & domicellæ similes vxori Pilati, & hoc in duobus. Primò quidem quātum ad longam quietem in lecto, vt sunt illæ, quæ non surgunt ante decimam horam, quæ postmodum vix habent tempus audiendi missam ante duodecimam. Secundò quantum ad instantias, & preces, quas faciunt viris suis, præsertim regentibus Reipub. & hoc pro illis, qui dederunt, aut promiserunt se duros illis munera, vt mediant, & intercedant apud viros suos in causa etiam interdum iniusta. Quibus aliquando, viri non audent denegare, quod petunt, & sit quandoque peruertitur iudiciū. Bene ergo scriptum est Eccles. 25. quod à muliere initium factum est peccati.

Mysticū per hoc, quòd optione data iudæis de Christo, & Baraba, quòd petierunt Barrabam sibi dari, cum tamen esset nequissimus homo, Christus autem innocentissimum clamauerat, crucifigendum, datur intelligi, quòd frequenter in electionibus prælatorum præferuntur viri discoli,

Christi patientis. 420

si, ignari, & omnino ecclesiæ inutiles viris timoratis, literatis, & multas gratias habentibus. Et propter hanc causam voluit Principes hodie se intromittere de huiusmodi prælatis constituendis tam in ecclesijs Cathedralibus, quàm abbatialibus, aut huiusmodi. Quo fit, vt ferè in omni creatione noui pastoris suscitentur discordiæ, & lites, principe tuente partem presentari per eum, & capitulo partem electi, &c.

SECUNDÒ Christus in prætorio Pilati crudeliter flagellatur. Videns enim dictus Pilatus importunitatem iudæorum perentium Christum crucifigi, cogitauit apud se, quòd si videretur ipsum flagellatum, & toto corpore cruentatum compaterentur sibi. Communiter enim accidit, quòd dum aliquis alium persequitur, etiam maximo odio, si viderit ipsum calamitosum factum, & grauiter flagellatum incipit mitigari odium eius, & vindictæ appetitus, nisi fortè habeat eorū induratum quasi lapidem, & admodum diaboli. Pilatus itaque cernens iudæos odio maximè motos aduersus Christum, ad pacandum eorum animos decreuit flagellare ipsum. Propter quod vocauit eum intra prætorium suum, id est, iudicij locum, & ait illi, ò bone Iesù nunc clare vides inuidiam, & odiura, & ualitiā gentis tuæ contra te. Nunquam enim ex quo sum præfes huius provincie, tantum instituerunt apud me pro condemnatione hominis etiam quantumcunque sceleratissimi, sicut modo instant pro condemnatione tua, sicut tu ipse videre potes proprijs oculis. Vides parte ex altera quantum laboro pro liberatione tua. Sed non præualeo commotioni, & insultationi eorum. Oportet ergo quod patienter feras, quæ facturus sum in te, quamuis inuitissimè. Regula enim generalis est, quòd de duobus malis minus est eligendum, ut uiteatur maius, ita enim dicitur in decret. distinc. 13. duo. Item cap. nerui, item 22. quæst. 4. si aliquid forte, & cap. sequen. Faciam ergo te flagellari, vt isti tibi parcant à morte, & ultra non clament ad me de te dicentes, crucifigatur, ideo te præpares. Attendat tamen lector, quòd quamuis Pilatus uideretur habere piā intentionem ad Christum, non tamen excusatur à toto ipsum flagellando. Regula enim generalis Theologorum est, quòd non sunt facienda mala, vt inde eueniant bona. Flagellare autem innocentem malum est, ideo, &c.

Sexta statio.

DATA ergo sententia flagellationis in Christum mox tortores currunt ad flagella. Alij crudeliter, & durè ipsum spoliant. Alij funes adhibent. quibus ligetur ad columnam marmoream. Tandem ergo manibus eius retro ad dictam columnam fortissime ligatis tortores Pilati ceperunt ipsum flagellare tripliciter, secundum magistrum in historia scholast. uidelicet, durè, durius, durissime, siue crudeliter, crudelius, crudelissime. Dure quidem cum spinis, & verpibus, durius uerò cum flagellis de neruis boum factis, etiam cum aculeis acutissimis in extremitatibus apposis. Durissime autè cum cathenis ferreis. Cum uirgis ergo de spinis dicti tortores strugerunt cutem Christi corporis. Cum aculeis carnè. Sed cum cathenis ferreis cum, quasi perforabant, & ossa denudabant, unde ad perpetuam rei memoriã secundũ gl. ord. super Lucam, & similiter secundũ historiã scholast. illa columna in qua sic fuit alligatus, & flagellatus Christus, demonstratur usq; in hodiernum diem omnibus cernentibus signa Domini sanguinis. O quot flagella, quot atroces percussiones, quot vulnera tunc passus est pijsimus Iesus, & hoc totum pro nostra salute. Nam absque misericordia, tunc eum sit ligatum percutiebant dicti tortores, nunc ad caput, nunc ad dorsum, nunc ad benignissimam faciem, nunc ante, nunc retro, nunc sursum, nunc deorsum, nunc rectis, nunc reuersis brachijs, & ictibus, & huiusmodi. Iudæi autè astantes dabant pecuniam tortoribus decentes sigillatim. Amore mei dies huic transfatori egregium ictum in faciem, & ecce portigo tibi hanc petiam argenti. Alius forte plus dabat alteri, ut fortius percuteret. Itaq; in hunc modum tractabatur ille, qui est speciosus forma præ filijs hominum, Et sic caro illa tenerima, & delicatissima plagis undique replebatur. Fluebat quoq; undique regius, & preciosissimus sanguis ex omnibus corporis partibus. Item dolor super dolorem tunc adebatur, dum plaga super plagam, fractura super fracturam, sanguis super sanguinem reiterabatur, & renouabatur. Nec tamen intertor, & tantos cruciatus conquerebatur pijsimus agnus Christus. Propter quod possumus dicere de eo id, quod canit Ecclesia de sanctis martyribus. Non murmur resonat, non querimonia, sed corde tacito, &c. Verum præ immenso dolore pius Christus cum sic flagellaretur, girabat se nunc ad unam partem,

Christi patientis.

420

partem, nunc ad aliam. Erant enim plures tortores, & ideo cum ab uno percutiebatur, uertebat se ad alium, qui peius sibi faciebat. Cumque sæpillimè fecisset, & præ debilitate atq; dolore se ulterius uertere non posset, nec stans se continere, tandem stetit totus immotus tacens, & faciè suam beatissimam uersus terram inclinans, & conuertens.

O ANIMA deuota si illic affuisses, nonne creatori, & dominatori tuo compassa fuisses? Nonne uberrime fleuisses? Nonne pro posse tuo redemptorem tuum defendisses, & de dicta columna soluisses, atq; de manibus tam immanissimorum tortorum libenter liberasses? Nonne totũ corpus tuum penis, flagellis, & cruciatibus etiam morti libenter exposuisses, ut Dominum tuum protegere valuisses? Nunc ergo ista meditare in corde tuo, ac si tunc ibi præfens fuisses, & saltem illi compatere. Plus enim à te non exigit, nisi ut dolorem, quem per te sustinuit in proprio corpore, geras in tuo corde. Ut ergo pro tot, ac tantis flagellis, quæ Christus Dominus noster pro nobis sustinuit, aliquã recompensam eidem faciamus, bonum est omni die ob reuerentiam benedictæ passionis suæ, atque flagellationis prædictæ dicere quindecies pater noster. Sic enim orantes, in fine anni uerum erit dicere, quòd quilibet plaga corporis sui tam magnæ, quàm paruæ dederimus unum pater noster, siue semel orationem Dominicam. Nam dictus numerus in fine anni præsertim bisextilis ascendet ad quinque millia quadringenta nonaginta pater noster. Et iste est uerus numerus plagarum Christi, prout fuit reuelatum cuidam reclusæ, prout refert Landolphus in Vita Christi. Verum aliqui assignant maiorem numerum plagarum Christi, uidelicet, secundum numerum legionis Angelicæ. Ego autem sto cum patre Landolpho. Felix ergo ille, qui per singulos dies unius anni ob reuerentiam Dominicæ passionis deuotè dixerit quindecies orationem Dominicam. Consulto itaq; omnibus etiam cuiuscunque conditionis, aut status existant, ut ex nunc proponant se ita facturos, & in effectum ita faciant.

Sed ad propositum redeuntes, sciendum, quòd non ante tortorum fatigationem iubetur pius agnus Christus solui à columna prædicta. Quo soluto dicti tortores, & gartunculi ducunt eum sic nudum, sic flagellatum, sic cruenta-

Sexta statio

creuenta cum per domum pro pannis suis colligendis, qui hinc inde à dictis tortoribus prius proiecti fuerant. O anima deuota contemplant. Saluatorem tuum sic tractatum, sic afflictum, sic trementem, quia frigus erat, sicque de angulo domus in angulum se conuertentē, vt se iterato reuestiret vestibus suis, quas illi gartiunculi cum pedibus hincinde detrudebant, vt sic magis ac magis fatigaret ipsum.

HÆC autem flagellatio Christi olim fuit præfigurata, & prophetata. Primò quidē præfigurata in illo sanctissimo Iob quem Sathan percussit vlcere pessimo, aded, quò à planta pedis usque ad verticem capitis non erat in eo sanitas. Iob. 1. Amplificatio est facilis. Vnde deuotus Bernar. Volue, inquit, & reuolue hoc, & illuc dominicum corpus, & vbique dolorem, vbique cruorem inuenies. Secundò fuit prophetata, scilicet per Eisa. 50. c. dicentem in persona Christi, corpus meum dedi percutientibus. Item per eundem 53. dicentem. Vere languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit. Et nos reputauimus eum quasi leprosum, videlicet, propter plagarum sui corporis multitudinem, quæ tot erant, vt cooperiret totum corpus ipsius. Et sic patet de Christi flagellatione.

TERTIÒ piissimus Christus in dicto prætorio Pilati dicitur coronatur. Nam vt habetur Iohan. 19. Milites plectentes coronam de spinis imposuerunt capiti eius. Hoc autem fecit dum glo. ord. iussit fieri Pilatus, vt Iudæi satiari de pœnis desisterent à Christi morte. Dicit autem de Lyra, quòd hæc corona spinea fuit de iuncis marinis acutissimis ad modum spinarum. Vnde refert se audiuisse à quodam qui fuerat ultra mare cum B. Lodouico Francoium rege, q. ambulando iuxta littus maris senserat à casu puncturas dictorum iuncorum per sotulares intermedios. Hoc autem est satis probabile, maxime cum dicti iunci marini sint cum acuitate durissimi, sicut videre est in nōnullis Britaniæ partibus. Fecit itaque Pilatus accipi de huiusmodi iuncis martinis aliquid, & inde parari coronam contumeliæ regi gloriæ. Quam milites imposuerunt capiti Iesu, & percutientes eum baculis ad penetrandum tenebrum cerebrum eius. Quo factò caput sacratissimum Iesu ex omni parte vulneratum vndique sanguinem emittebat, ita vt videres faciem ipsius omnino sanguinolentam. Vnde dicit quidam, quòd dicta corona mille pūcturis Christi caput per-

fo.

Christi patientis.

422

forant. Et tunc ut dicit deuotus Bernar. caput angelicis spiritibus tremebundum spinarum densitate pungitur. Item idē Bernar. O homo vide quo amore dilexit te Deus, pro te enim ligatus est, ut te à vinculis peccatorum solueret, pro te flagellatus est, ut te flagellis æternæ iræ liberaret, pro te spinis coronatus est, vt te in cœlis coronaret, pro te vulneratus est, vt te sanaret, pro te lachrymans est, vt semper gauderes, pro te mortuus est, ut te à morte suscitaret. Hæc ille.

NOTANDVM est ergo, quòd quia iudæi imponebant Christo, quòd voluerat sibi vsurpare regnum Iudææ, ideo in signum derisionis pro corona regia sua diademate dederunt sibi coronam spineam. Secundò pro veste regis circumdederunt ei chlamydem coccineam, id est, rubeam seu purpuream, qua vti soliti erant reges Iudææ. Nam hæc vestis quamuis esset in se prætiosa, nihilominus ratione antiquitatis corrupta erat. Adhuc enim restabat de vestibus regum terræ illius.

Tertiò pro sceptro Regio posuerunt arundinem in manu eius dextra. Cum tali itaque regio ornata statuerunt milites Christum super solium, & genuflectentes ante eum, illudabant illi dicentes. Ave rex iudæorum, quasi dicerent. Tu dixisti te esse regē iudæorum, modo ergo coronatus es, & purpura vestitus, atque sceptro ornatus, prout talem decet regem. Ecce quàm bene humiliata est superbia tua, ambitio, & arrogantia.

NOTANDVM etiam, quòd dicti milites Pilati ad instantiam iudæorum illuserunt Christo tripliciter, videlicet, signo, verbo, facto. Primò quidem signo genuflectentes coram eo. Propter quod in horrorem tantæ illusionis hodie in ecclesia non dicitur. Flectamus genua, cum oratur pro iudæis. Secundò verbo, dicentes. Ave rex iudæorum. Hoc enim derisorie dicebant. Tertiò facto, & opere, & hoc iterum dupliciter. Primò quidem spuentes in eum, videlicet, cum grossa salina. Mos enim iudæorum erat, quòd vbi volebat alicui notabiliter iniuriari seu illudere, tunc respuebāt in faciem eius, in signum, quòd talis erat persona contemptibilis. Et sic fecerunt Christo. Secundò verò percutientes caput eius cum baculo arundineo. Et de hac triplici illusionem loquitur Matthæus dicens. Et exuentes eum, videlicet, vestimentis suis. Nam postquam Christum deposuerant de

co.

Sexta statio

columna, eum statim suis vestibus induerunt, quibus nunc iterum eum exuunt, chlamydem cocineam circumdederunt ei. Landolphus autem dicit ministros Pilati Christum induisse tunc duplici veste, videlicet, purpura & chlamyde, quod probat sic. Quod si tantum chlamydem circumdedit, sent ei, non eum nudasset prius, nec diceret Matthæus, & exeuntes eum. Et plectentes coronam de spinis posuerunt super caput eius, & arundinem in dextra eius. Et genuflexo ante eum illudebant ei, dicentes, Ave rex Iudæorum. Et expuentes in eum acceperunt arundinem, supple, de manu dextera, & percutiebant caput eius. Hæc ex Matthæo. Iohannes autem addit, dicens. Et dabant ei alapes, adeo, supple, graues, vt hac occasione flueret sanguis ex naribus, & ore Christi. O igitur filia Sion, idest, animæ deuotæ, egredimini, & videte Salomonem, idest, Christum in diademate quo coronauit eum mater sua. Can. 3. Ista mater Christi est synagoga Iudæorum, quæ fuit nouæca Christi, ad cuius instantiam coronatus est Christus spinis.

Hi s ergo illusionibus expletis, vt refert Iohan. exiit Iesus, Pilato, supp. eum per manuum conducente de pratorio vsque ad vnicum vbi stabant Iudæi, portans spineam coronam, & purpureum vestimentum. Exiit ergo Iesus non clarus Imperio, sed plenus opprobrio, vt dicit inreli. Et dixit illis Pilatus. Ecce homo, Ac si diceret. Et si in aliquo male egisset, tamen vltra condignum punitus est. Debet ergo vobis sufficere, quia quem regem accusatis, nunc videtis, quia vix similis est homini. Videte enim caput eius perforatum vndique acutissimis spinis, totum corpus eius laceratum flagellis, faciem eius sputis coopertam. Rogo ergo, vt saltem nunc illi pauperrime tractato compatiamini. Ecce igitur homo, non irrationabilis bestia, sed Dei patris imago, & rationabilis homo sicut, & uos. Illi ergo compatiamini, quia caro, & frater vester est. Si regi inuidentis, parcite quæso ei, quem sic deiectum, & humiliatum cernitis, & eum viuere permittatis. Ecce homo, sed non talis qualis Adam. Ille enim tantum homo erat. Iste autem Deus, & homo. Ille pater fuit peccatorum. Iste redemptor eorum. Ille inobediens exitit præcepto Dei. Iste in omnibus factus est obediens patri. Ille eiectus est de paradiso terrestri culpa sua. Iste par-

rat

Christi patientis.

423

rat electis ingressum regni cœlestis morte sua. Ille exul à paradiso. Iste hæres, & possessor paradisi. Ille de terra plamatus. Iste opere Spiritus Sancti formatus. Ille iniustus. Iste iustus. Ille immundus. Iste mundus. Ecce igitur homo simplex, & rectus, ac timens Deum, & recedens à malo, Iob. i. Quibus omnibus non obstantibus clamauerunt principes, & ministri Iudæorum ad Pilatum dicentes de eo, Crucifige, crucifige eum. Geminant autem crucifige, vt ostendant mirabile desiderium, quod habebant de perditione Christi. Matthæus autem solus dicit Iudæos respondisse Pilato de Christo, crucifigatur. Super quo nota; quod si Deus pater fuisset interrogatus de Christo filio suo liberando, uel condemnando, utique respondisset eum Iudæis. Crucifigatur. Vnde Rom. 8. Proprio filio suo non peperit Deus, sed pro omnibus, &c. Item si sancti angeli fuissent super hoc interrogati, omnes vna voce dixissent, Crucifigatur. Alias: Alias quomodo implebuntur ruinæ cœlestes? Item si interrogati fuissent sancti illi patres in limbo existentes, omnes vnò ore clamassent, dicentes, Crucifigatur. Alias quomodo aperiantur portæ inferi, vt liberati possimus? Item si interrogata fuisset pia mater eius, certè secundum rationem respondisset, Crucifigatur. Hoc idem secundum rationem dixissent omnes Apostoli si interrogati fuissent. Verum sicut Christus secundum appetitum naturalem fugiebat mortem, quem tamen secundum appetitum rationalem volebat, ita & in proposito de beata Virgine, ac cæteris Christi amicis. Aliter enim huiusmodi Christi mortem optabant eius amici, & aliter eius inimici. Amici quidem tanquam ad salutem hominum necessariam, & tanquam à Deo patre præordinatam, & uolitam, & hoc bonum erat. Inimici vetò ex odio, & inuidia, & hoc malum erat. Aliter ergo clamant boni de Christo, Crucifigatur, & aliter mali. Dixit illis Pilatus, supp. irrisoriè. Accipite eum vos, & crucifigite. Ac si aperte diceret. Si in potestate vestra esset ipsum crucifigere, certe iam esset de eo factum. Ego autem nolo eum crucifigere, quia nullam causam inuenio in eo. Ecce quomodo Pilatus sæpe testatur Christi innocentiam. Nam secundum Euangelium Iohannis ipsam ter-

telarius est.

PRIMÒ

Sexta statio

PRIMÒ quidem quando post primam examinationē exiit ad iudæos, dicens: Ego nullam in eo inuenio causam.

SECUNDÒ verò, quando post flagellationem, coronationem, & illusionem, adduxit eum ad ipsos foras, & dixit: Ecce adduco vobis eum, vt cognoscatis, quia nullam in eo causam inuenio.

TERTIÒ autem quando principibus, & ministris iudæorum clamantibus, crucifige eum, dixit; Ego non inuenio in eo causam. Et certè impossibile erat, vt Pilatus in eo inueniret causam mortis, qui erat innocens agnus sine macula, & qui uenerat tollere peccatâ mundi. Sed quantuncunque Pilatus testaretur Christi innocentiam, nihilominus ipsi iudæi non desisterant à suo proposito malo, sed magis inflammabantur aduersus eum.

CONSEQUENTER solus Io. interfert accusationem nouam iudæorum aduersus Iesum. Ipsi enim videntes, quòd Pilatus nihil fecisset pro primis rationibus eorum, quæ prius factæ sunt sub illis verbis. Hunc inuenimus subuertentem gentem nostram &c. non fuerunt ausi eas vltra repetere, & quia etiam continebant omnimodam falsitatem, vt ostensum est prius. Et ideo aliam accusationem nouam afferunt dicentes. Nos legem habemus, & secundum legem debet mori, quia filium Dei se fecit. O impij iudæi si legem habetis, nonne illam prohibet mortem innocentis? dicens, Exod. 23. Infontem & iustum non occides. Item si legem habetis, nonne illa profert fidelissimum testimonium de Christo, quod sit verus messias in lege promissus? Nonne ipse dixit vobis semel. Scrutamini scripturas, in quibus putatis uitam æternam habere, & illæ sunt, quæ testimonium perhibent de me, Ioan. 5. Præterea si secundum legem debet mori, agnoscite eum esse Christum, de quo olim prædixit Dan. 9. c. dicens. Post septuaginta hebdomadas occidetur Christus. Insuper si filium Dei se fecit, id est dixit, nonne hoc multis argumentis, & signis probauit vobis, ut potè in suscitatione Lazari, in illuminatione cæci nati, in sanatione leproforum, & huiusmodi? Nonne etiam aliquando dixit vobis. Opera quæ ego facio, ipsa testimonium perhibent de me? Ioann. 5. Nonne etiam Nichodemus princeps, videtur de eo mirabile dedisse testimonium, cum ait. Scimus, quia à Deo venisti magister. Nemo enim

Christi patientis. 424

nim potest hæc signa facere, quæ tu facis; nisi fuerit Deus cum eo. Ioan. 3.

SEQUITUR in eodem textu Ioan. Pilatus autem cum audisset hos sermones, sup. iudæorum Christum accusantium, magis timuit. Non quidem propter legem iudæorum, de qua non curabat, sed ne verum esset, quod Christus verus filius Dei esset, quem sic de recenti enormiter tractauerat. Et ideo uolens de hoc certius inquirere, ingressus est iterum in prætorium. Et dixit ad Iesum. Vnde es tu? Quasi diceret. Dic mihi si tu es uerus Dei filius? Iesus autem responsum non dedit ei. Et hoc propter tria. Primò quidem, quia Pilatus homo gentilis erat, & idololatra, qui Christi æternam generationem capere non potuisset. Secundò verò, qui suam passionem impedire nolebat. Solum enim crux sibi restabat. Tertiò autem, quia sic prophetatum de eo fuerat, videlicet, Esa. 53. Sicut agnus coram tondente se obmutescet, & non aperiet os suum, Pilatus ergo admiratus de tanta Christi taciturnitate, dixit ei. Mihi non loqueris? Nescis, quia potestatem habeo crucifigere te, & potestatem habeo dimittere te? Hoc solo verbò, vt dicit Chrysosto. Pilatus seipsum condemnauit. Si enim totum in potestate sua positum erat, nullam causam excusationis habebit in die nouissimo, qui innocentem Christum non dimisit. Poterat ergo illi dicere Christus illud. Math. 22. De ore tuo te iudico serue nequam. Quia ergo Pilatus iactabat se habere potestatem super Christum, ideo respondit ei ipse Christus, dicens. Non haberes potestatem aduersum me ullam, nisi tibi datum fuisset desuper, id est à superioribus, videlicet à Deo patre permissiue, & à Romano imperatore cõmissiue. Propterea qui me tradidit tibi, scilicet Iudas, uel iudaicus populus, maius peccatum habet. Quia secundum Aug. super hoc passu, qui peccat ex auaritia ut Iudas, vel ex inuidia ut iudæi, gratus peccat, quàm qui ex humano timore, ut Pilatus, Pilatus ergo intelligens ex verbis Christi, quod si condemnaret eum, haberet in hoc peccatum, exinde quærebatur dimittere eum, liberum abire, ut sic uitaret in se culpam.

SEQUITUR comminatio Iudæorum aduersus Pilatum, quæ fecit eum deuiare à iustitia. Videntes nempe iudæi, quòd Pilatus uellet dimittere Christum abire, clamauerunt, dicentes. Si hunc dimittis, non es amicus Cæsaris. Ac si apertè dice-

Sexta statio

rent illi. O Pilate noueris, quod si non condemnaueris istum trufatorem ad mortem crucis, nos scribemus cōtra te ad Cæsarem, insinuantes illi, quod hic foues publicum illius hoste, & regnum eius occupare uolentem. Et sic perdes eius amicitiam pariter, & officium, & fortè uitam. Et ideo uide quid facturus es. Omnis enim, qui se regē facit, sup. in terra hæc, & contradicit Cæsari. Quasi usurpando regnum eius. Sic ergo in uirtute arguebant iudæi Imperatoris Romani absterent à nobis regiam dignitatem. Et ideo, qui inter nos dicit se regem, uidetur facere contra Imperatorum ordinatione. Illa autem est huiusmodi, igitur non debes eum permittere ulterius uicere, sed morte uirpissima, & crudelissima eum condēnare. Et quamuis maior huius rationis si uera minor, tamen est manifeste falsa. Tum quia cum iudæi post multiplicationē panum uoluissent eum regem facere, ipse subito fugit in montem, ut patet Iohan. 6. ex quo facto ostendit, quod non querebat regnum iudæorum. Tum, quia cum ipsemet Pilatus interrogasset eum, dicens. Tu es rex iudæorum? Respondit illi di. Rex sum ego, sed regnum meum non est de hoc mundo. Insuper si ipse Pilatus diligenter se informasset de regimine, uita, & conuersatione ipsius Christi, luce clarius perpenderit quod non incedebat cum apparatu regio, aut cum fastu mundano, qualiter incedere solent, qui contendunt de principatu huius seculi. Si enim rex, ubi satellitēs, ubi barones, ubi militia, ubi curia, ubi comitiua, ubi illius equitatura? Nonne aliquando solus, aliquando uero cum duodecim pauperculis discipulis incedebat? Nonne urebatur domo, mensa, cibus, & potibus communis, atque uestimentis uilibus. Propterea, ut dicit Chryl. super Matth. homil. 87. Pilatus debebat querere argumenta, quibus prædicta iudæorū accusatio probari posset, utpotē si Christus exercitum conscriberat, si pecuniam ingentem conflagabat, si arma, uel huiusmodi præparabat. Hoc autem non fecit Pilatus, & ideo grauitè peccauit.

DESCRIPTA ergo iudæorum contaminatione aduersus Pilatum, sequitur timor mundanus, qui fecit ipsum Pilatum deuiare à iusticia. Ut enim dicit Iohan. Cum audisset Pilatus hos sermones, uidelicet, si hunc dimittis, non es amicus Cæsaris, quia omnis, qui se regem facit, contradicit Cæsari, timore ductus magis, q̄ iuris æquitate, decreuit condemnare Christum.

Christi patientis.

425

Christum. Et ideo adduxit foras Iesum, uidelicet, ad iudeos, qui foris expectabant sententiam mortis contra ipsum. Et sedit pro tribunali, id est, pro iudice, uel in sede iudiciaria, in loco, qui Græcè Litostrotos dicitur, Hebraice autem Galbatha. Erat autem Galbatha locus ante domum Pilati lapideo opere constructus, quem etiam pauimentum diuersorum colorum multum decorabat. Erat autem hora quasi sexta, scilicet, paulo ante duodecimam. Vbi notandum, quod Christus sexta die mori uoluit, eo quod per mortem suam reparauit hominem, qui sexta die factus fuerat. Item sexta hora pro homine est crucifixus, qui sexta hora peccauerat secundum Hiero. Item sexta hora quando magis feruet calor diei, crucifigi uoluit, ad ostendendum, quod ex magno fortiore charitatis pati uoluerit: Pilato ergo sedente pro tribunali, non statim precipitauit, neq; pronunciauit sententiam cōtra Christum, sed adhuc studuit eū liberare, fortè conscientia remordente, aut scelerē diaboli instigante, s̄m Lādolphum, ut sic impeditet humani generis redemptionem. Et ideo, ut dicit Ioh. Iterum dixit iudæis. Ecce rex uester. Tanquā si diceret. A modo nō timeatis, quod iste homo sic flagellatus sic uilificatus, & abiectus, sic denique uiribus destitutus debeat se ingerere pro rege uestro. Et ideo rogo parcite illi. Illi autem clamabant more suo, dicentes. Tolle, tolle crucifige eum. Dixit ei Pilatus. Regem uestrum crucifigam? Hoc enim cederet uobis in maximam infamiam. Illi autem dixerunt. Non habemus regem nisi Cæsarem. Et per hæc uerba iudæi renunciauerunt omni regiē dignitati, de qua tamen olim multum gloriabantur, obligantes se, & submittentes perpetuo ditioni Romani Imperij. Vnde etiam tunc non habuerunt, nec habituri sunt regem de gente sua, etiam usq; in finem seculi. Sed uelint, nolint ubicunq; habitant sub tributo seruiunt. Pilatus ergo uidens, q̄ erant contenti se obligare perpetuo tēpore Romano Imperio, dummodo condemnaret Christum morti, & simiter ex altera parte timens ne si hoc recusatet facere, accusaretur apud Cæsarem, & sic fortè perderet uitam, aut saltē officium, ut dictum est, insuper uolens captinare benignitatem iudæorum, à quibus sperabat se leuaturum pecunias, annuit petitioni eorum. Tria ergo induxerunt Pilatum ad ferendū iudicium contra Christum, ut patet ex dictis.

Ser. Quadrag. G. P. p.

H h h

Ser. XVI.

SEQUITUR de palliata iustificatione, & innocentia Pilati. Nam ut dicitur Matt. qui solus de hoc loquitur. Videns Pilatus, quod nihil proficere, sup. ostendendo Christi innocentiam ad eius liberationem, sed magis tumultus fieret, populo petente eius condemnationem, accepta aqua lauit manus suas coram populo, ut sic coram ipsis innocens appareret, qui tamen coram Deo valde reus erat, dicens, Innocens ego sum à sanguine iusti huius, vos videritis, quasi diceret secundum glo. interl. Ego sum minister legis, vestra vox sanguinè fundit innocentis, & iusti huius. Videte ergo bene quid continget vobis pro culpa, quam committitis in eum. Ego enim sum persona publica, & legis minister, qui iudico secundum allegata, & probata. Non habeo ergo culpam in condemnando eum, sed nos soli. Sed profectò tota aqua maris atque omnium fluviorum mundi non potuisset lauare conscientiam Pilati à culpa mortali, quam incurrit condemnando Christum ad mortem. Tum quia agebat contra conscientiam cum sciret ipsum innocentissimum, & per inuidiam à Iudæis illi traditum. Tum quia de facili poterat per viam iuris repellere accusationes eorum. Tum quia ipsemet dixerat Christo se habere potestatem eum dimittendi, aut crucifigendi. Nota quoque multi nocentes more Pilati volunt lauare manus suas de multis casibus, de quibus à parte rei sunt grauati.

SEQUITUR populi responsio cum dicitur. Respondens ergo, (inquit, Euangelista Matt.) vniuersus populus, dixit, Sanguis eius super nos, & super filios nostros, Quasi diceret, Descendat super nos, & super filios nostros tota vitio mortis eius, si vitio sequi debeat, super quo dicit Hiero. Optimam hereditatem dimiserunt filiis suis. Verbum optimum, & salutiferum responderunt Iudæi, sed intentione peruersa. Volebant enim innuere Pilato nullum esse peccatum Christum condemnare. Augustinus autem dicit, quod ex malitia parentum currit adhuc venena facinoris in filios. Refert etiam actor libri, qui anima fidelis intulatur, quod ab illa die usque in presens paruuli Iudæorum, cum nascuntur gerunt unam manum super caput sanguine plenam. Refert similiter de Vitio in suo quadragesimali, quod Iudæi singulis annis in die Parasceues patiuntur fluxum sanguinis, & totaliter pallidi efficiuntur. Et hoc quoque commune est tam vitis, quam mulieribus.

Simile

Simile refert quidam alius. Iudæos in omni plenilunio pati fluxum sanguinis. Propter quod non sunt communiter æque bene colorati, sicut cæteri.

H A B C autem vitio diuina de Iudæis fuit olim præfigurata, & prophetata. Primò quidem præfigurata in fratribus Ioseph de quibus legitur Gen. 41. quod cum essent in Aegypto constituti in angustia amarissima, dixerunt adinuicem. Peccauimus in fratrem nostrum videtes angustiam animæ eius dum deprecaretur nos, & non audiuimus. En sanguis eius exquiritur, Secundo verò fuit prophetata in Psal. vbi sic legitur. Percussit inimicos suos in posteriora, opprobrium sempiternum dedit illis. Quod quidem verbum secundum Dñm Hugo. Card. in postilla sua super psalterium exponitur ad literam de Iudæis. Patet ergo de Christi coronatione, pariter & Iudæorum aduersus eum insultatione, de causa eius per Pilatum defensione, & tandem de eisdem ad condemnationem Christi merus causa dispositione.

QUARTO Christus à Pilato iniuste condemnatur. Et hoc propter tria, de quibus paulo ante dictum est. Quæ autem fuerit forma sententiæ à Pilato latæ contra Christum, nullus Euangelistarum commemorat. In Euangelio tamen Nicodemus legitur, quod Pilatus sedens pro tribunali Christo genibus flexis humiliter ad pedes eius residente, eleuans vocem in eum protulit mortis sententiam in hunc modum, Iesu Nazareno gens tua accusauit te, quod volueris usurpare regnum Iudæorum in iniuriam Imperatoris Romani. Propter quod præcipio te primum flagellari secundum principum nostrorum statuta. Deinde in cruce eleuari, & ibi mori. Alij autem dicunt hanc fuisse sententiæ suæ formam. Iesu Christe gens tua, & Pontifices tui tradiderunt te mihi, dicentes, quod volueris usurpare regnum Iudæorum, cum tamen non habeant regem nisi Cæsarem. Et quia contra decreta Romanorum Imperatorum egisti, propterea ego iudico te ad subeundam hodie mortem in monte Caluarie in crucis partibus. Similiter ego adiudico morti tecum duos latrones, scilicet, Dismam & Gesmam. Dismam quidem ad dexteram tuam, & Gesmam ad sinistram, tu autem in medio suspenderis.

QUAERITUR vitium Pilatus peccauerit in ferendo prædictam sententiam, Videtur quod non. Scribitur enim extra de officio iudi. ordinarij ca. si sacerdos. Et similiter. ff. de officio præsidis. l. illicitas, quod iudex debet iudicare secundum

H h h 2 alle-

Sexta statio

allegata, & probata. Similiter. 3. quæst. 7. iudicet, dicitur, & iudex in loco iudicij conscientiam, quam de domo portauit, debet deponere, & secundum allegata, & probata procedere. In oppositum est illud verbum Christi ad ipsum Pilatum, Qui, inquit, tradidit me tibi maius peccatum habet. Ex quo innuitur Pilatum habuisse aliquod peccatum in condemnando Christum.

RESPONSO, euidentissime constat Pilatum mortaliter peccasse in proferendo sententiam mortis in Christum. Ista conclusio probatur multipliciter. Primo sic. Nullus iustus iudex debet ferre sententiam, nisi contra conuictum per facti euidentiam, aut contra sponte confessum, aut contra accusatum per testes fide dignos, ut patet. 2. quæst. 1. nos in quæquam. Sic est autem, quod Christus non erat conuictus de quocunque malo facto, ut constat ex præcedentibus. Similiter non est confessus quodcunque scelus. Item non fuit accusatus per testes fide dignos, immo per homines infames, & quorum testimonia poterant de facili refelli, igitur. Secundò sic. Bonus iudex debet repellere testes propter antiquas inimicitias contra reum, seu accusatum, ut notatur. 3. q. 3. testes. Constat autem Pilato, quod Iudæi inimici mortales Christi erant, & quod per inuidiam tradidissent illi Christum condemnandum ad mortem, igitur. Tertio sic. Principalis accusatio Iudæorum aduersus Christum, & propter quam Pilatus adiudicauit Christum morti, ut prius patuit in forma sententiæ fuit, quia uoluerat usurpare regnum Iudæ in præiudiciū Romani Imperatoris. Sed hoc prius ostensum est esse falsum, igitur Pilatus mortaliter peccauit in pronunciando sententiam.

Et ad id, quod est in oppositum dicitur, uidelicet, quod bonus iudex debet iudicare secundum allegata, & probata. Sic autem fecit Pilatus, igitur. Dicitur primo ad maiorem, conformiter ad Beatum Tho. 2. 2. quæst. 44. art. 4. in solu. ad tertium, quod si iudex scit aliquem esse innocentem, qui falsis testibus conuincitur, noscens, debet diligenter examinare testes, ut inueniat occasionem liberandi innoxium, sicut Daniel fecit circa Susanam. Quis si non potest, tunc debet talem relinquere iudicandum per superiorem. Quis si commode non potest, aut quia forte non habet superiorem, tunc in illo casu non peccat, si ferat sententiam secundum allegata,

& pro-

Christi patientis.

427

& probata. Nam in illo casu iudex non occidit innocentem, sed testes, qui ipsum asserunt nocentem. Pilatus autem non sic egit. Neque enim testes sufficienter, & seorsum examinauit sicut fecit Daniel. Neque etiam ad superiorem materiam remisit, scilicet ad Romanum Imperatorem, ideo, &c. Item ad minorem dicitur, quod Pilatus bene iudicauit secundum allegata, sed tamen non secundum probata. Nam Iudæi non sufficienter, & iuridicè probabant, quæ allegabant, ut patet ex præcedentibus. Igitur Pilatus mortaliter peccauit in pronunciando sententiam contra Christum, qui etiam erat iudex uiuorum, & mortuorum. Insuper iudex debet habere ante omnia æquitatem ante oculos; ut habetur. C. de iudicij. l. placuit. Sic autem non fuit de Pilato, qui timore incurrendi indignationem Imperatoris Romani adiudicauit Christum morti, igitur. Et sic patet ad quæsitum.

PRONNCIATA igitur mortis sententia per Pilatum contra Christum, mox satellites Pilati uolentes complacere Iudæis (sicut, & magister eorum) ceperunt sæuire in Christum, & insurgere sicut lupi in agnum. Eo igitur hinc inde ab eis apprehenso, & tento, primo exuerunt eum chlamyde coccinea, id est, rubea, & purpureo uestimèto, quod iam adhærebat carni suæ propter sanguinem iam aliquantulum coagularum. August. tamen de consensu Euangelistarum. lib. 3. ca. 9. dicit, quod per chlamydè coccineam, siue rubeam de qua loquitur Matt. & purpureum uestimentum de quo loquitur Marcus idem intelligitur, & pro eodem capiuntur. Quia ergo dicti satellites, exuerunt Christum satis uiolenter. & uelociter, ideo per talem modum renouauerunt corporis sui plagas, ita ut iterum eruentare ceperint. Post hæc induerunt eum proprijs uestimentis, & hoc ad iudæorum procuracionem, ut sic facilius cognosci posset ab his, qui ipsum taliter prius indutum uiderant. Funem quoque collo eius tanquam reo mortis apposuerunt similiter, & manus eius strictæ funibus alligauerunt. O charissimi, cogitare quantus dolor inuasit corda amicorum Christi quando audierunt sententiam mortis in eum pronunciari. Eccontratio autem maledicti amuli eius gaudebant, & manibus plaudebant dicentes. Nunc habemus intentum nostrum pro quo tantum laborauimus. Tam Cayphas totus exhilaratus ait. Vadat prece per oēs uicos huius

H h h 3 ciuita-

Sexta statio

ciuitatis, & cum sonitu tubæ significet omnibus latam esse sententiam a domino præside Pilato contra hunc seductorẽ Christum. Quo dicto, mox cucurrit preco de platea in plateã cum tuba resonante, dicens. Ex parte dominorum meorum Caiphæ, & Pilati præcipitur omnibus magnis, & paruis, vt cõ omni festinatione uadant ad montem Caluariz uisuri expeditionem, & crucifixionẽ illius pessimi seductoris Iesu Christi. Quo audito omnes currere cœperunt, ita ut decertarent quis primus illic perueniret.

QVÆRIT potest, ubi nam erat B. Virgo Maria. cõ hæc agerentur. Respondeo, in domo sororis suæ Salomæ, quæ erat intra ciuitatem. Lata ergo sententia mortis per Pilatum contra Christum, Beatus Iohannes, qui usque ad horam illam securus fuerat magistrum, & cognatum suum Christum, mox cucurrit ad dictam domum matris suæ Salomæ, in qua bene nouerat adesse piam Christi matrem cum aliquibus deuotis mulieribus. Domum itaque intrans quasi semimortuus cecidit ad pedes B. Virginis. Quem illa eleuans ait, illi. O mi charissime nepos Ioannes, ubi est nunc filius meus? vbi reliquistis eum? Quid de eo factum est? Viuit, an non? At ille mestra facie eam intuens, nec præ dolore loqui ualens, mirabilia suspiria in cælum immittebat. Quo uiso interrogauit eam mater sua, dicens. Loquere fili mestri mæ matri tuæ, & dic mihi quid factum est de nepote meo, quem tantum diligo? Ille uerò tacebat præ dolore, ut prius. Tandem uenit Maria Magdalena, quæ tota incensa igne charitatis in Christum Io. interrogauit, dicens. O bone amice Ioannes dicatis mihi noua de magistro meo Iesu Christo, quia amore eius languo. Ille itaque tandem resumptis utcunque viribus, eleuans oculos in cælum, atque consternatis manibus cœpit loqui, dicens. Heu me miserum, cui datum est niuere usque in hæc horam, Quare non statim natus, & circumcissus mortuus sum? O quæ dura & difficilis mihi erit ad transeundum dies ista? Deinde pro uultu uertens se ad Christi matrẽ, ait illi. O domina mea. O bona auuncula mea. O mater pietatis, vultis adhuc semel uidere in terris benedictum filium uestrum? Consulo, quod citò curratis ad montem Caluariz, quia illic ducitur crucifigendus. Nam hac hora, me præsentem, Pilatus sedens pro tribunali, tulit in eum mortis crucis sententiam. Quod audiens mater

Christi patientis. 428

ter pietatis, & tacta dolore cordis intrinsecus expauit, & sic uelut mortua in terram cecidit. Quam astantes de terra eleuantes, cœperunt melius quo ualuerunt eam confortare.

CVM ergo hæc agerentur, uenit preco ante dictam domum. Quo tuba personante Magdalena posuit faciem ad fenestram, dicens. Audiamus quæso modicum. Forte enim preco iste uenit nunciare renocatum sententiam. Facto igitur silentio, cuncti audiunt eum dicentem alta uoce. Ex parte dominorum meorum Caiphæ, & Pilati &c. vt prius. O deuoti Christiani cogitate in cordibus uestris, qualiter uerbum illud pertransiuit cor mestissimæ matris, ac ceterarum deuotarum mulierum, quæ cum ea erant. Post hæc igitur illa cum ceteris domum egreditur, ut saltem adhuc semel possit uidere benedictum filium suum, atque illi dicere, uale. Cum sita que ambularet uersus portam, quæ ducit ad montem Caluariz, uidit duos carpentatores portantes unam grossam crucem uersus domum Pilati. Illa ergo intelligens, quod in ea deberet filius suus suspendi, uoluit eam saltem amplecti, & osculari. Sed non fuit illi data opportunitas. Progrediendo ergo ulterius uidit fabrum unum currentem uersus dictam domum Pilati, portantem in manu sua tres grossos, & terribiles clauos cum martello. Et hæc omnia augebant dolores eius. Tunc ergo in ea impeta fuit prophetia Simeonis, qui illi prædixerat, dicens. Tuam ipsius animam pertransibit gladius. Lucæ. 2. Cum ergo cum ceteris mulieribus deuotis eam concomitantibus peruenisset ad portam ciuitatis, quæ respicit ad dictum montem Caluariz, cœpit modicum pausare in eodem loco. Et statim uidit benedictum filium suum per alium vicum uenientem, & crucem humeris suis baiulantem, hincinde circumdatum multitudine militum, & riboldorum eum trahentium, vt uelocius incederet, aut certè, vt sub cruce caderet: similiter coronam spineam in capite gestantem, torum sanguinolentum, grauissimo crucis pondere curuatum, grossam chordam ad modum criminosis in colio gestantem, cum qua dicti milites Pilati eum trahebant, pariter, & cum quadam alia qua præcinctus erat. Insuper lanceis suis, & stimulis ferreis eum pungebant, & urgebant, ut uelocius incederet. Hæc igitur & his similia uidens in filio pia mater, cecidit in terram uelut mortua: Et certè prædi-

Sexta Statio

Sta sufficiēbant ad vulnerandum pium, & tenerum cor ipsius; Vnde in eodem loco ad perpetuam rei memoriam constructa est ecclesia, quæ dicitur Sancta Maria de Spasmo. Cuius; Ioannes, & cæteræ deuotæ mulieres eam eleuassent de terra; ecce pius filius eius ante eam transiens, & pio vultu eam respiciens, ait illi. Ave pia mater. Gratias tibi ago pro eo, quod me nouem mensibus in tuo utero portasti, natum tuo uirgineo lacte lactasti, de me in ætate infantili semper sollicita fuisti, & pro eo, quod pro me tot & tantos labores assumpsisti. Nunc autem patientiam habe si sic tractor, sicut & ego patiens existo: & animaduerte, quod oportet omnia implere: quæ in lege, & prophetis scripta sunt de me. Consolare autem, quia cum surrexero à mortuis, die, scilicet, tertia, tibi quantocumque apparebo, & tunc tristitia tua uertetur in gaudium. Interim autem tibi pia mater uale facio. Ecce igitur quàm piè, & lamentabiliter obuiavit mater filio.

Si ad ipsam seriem & historiam dominicæ passionis te deundo, inuenio tria notanda in ipso Christo, cum ducere tur crucifigendus in montem Caluarie.

PRIMUM est delatio proprii patibuli. Nam, ut dicit Ioannes. Ipse Christus baiulans sibi crucem, exiit in eum, qui dicitur Caluarie locum, hebraicè autem Golgotha. Vbi notandum, quod cum illic duceretur, factus est maximus concursus populorum, quorum nonnulli super eum plangebant, & lamentabantur, ut boni. Alij autem illudebant ei, ut mali. Alij lutum, & immunditias in caput, & faciem eius proieciunt, ut ruffiani. Ipse autem ad omnia patientissimus erat. Sequebatur autem eum quadruplex genus turbarum. Primi erant carnisifices, seu tortoris Pilati, qui eum præmebant. Secundi iudæi, qui ipsum iridebant. Tertij amici, qui anxie lugebant. Quartj multi utriusque sexus, & ætatis, qui ad videndum spectaculum conuenerant. Baiulans ergo crucem sibi ducebatur cum duobus latronibus per medium uisus, ut magis confunderetur, singulis ad ostia, & fores confluentibus. O bone Iesu quantam tibi uerecundiam faciunt isti, qui te latronibus associant. Et quod deterius est, tibi crucem propriam portandam imponunt, quod alijs duobus latronibus non faciunt. Et per hoc mortaliter instrumur portare crucem penitentiae proprijs humeris, neque de hoc debemus

Christi patientis. 429

debemus erubescere, maximè cum dicat ipse Saluator, Lucæ 9. Si quis uult post me uenire, tollat crucem suam quotidie, & sequatur me.

SECUNDUM quod legitur de Christo cum duceretur crucifigendus est quasi auxiliij impensio, Vt enim dicit Mathæus, exeuntes, scilicet, iudæi cum seruis Pilati de ciuitate Hierusalem, inuenerunt hominem Cyrenæum sic appellatum à loco natiuitatis; & habitationis nomine Symonem, quæ an gariauerant, i. coegerunt, ut tolleret crucem eius. Quando, n. Christus primo exiit prætorium Pilati, tunc portauit crucem suam. Sed quia erat ualde debilitatus propter grauissimas penas, quas diu portauerat, ideo iudæi non compassione tamen ducti, sed ad accelerandum negotium, coegerunt ductum Symonem ad portandum crucem post Iesum, id est, posteriori partem ipsius crucis. Ipse tamen Symon hoc inuitissimè faciebat. Tum, quia reputabat hoc uerecundum. Tum, quia discipulus occultus Christi erat, & habens duos filios in collegio ipsius, uidelicet, Alexandrum, & Ruffum, ut dicit Marcus. Tum, quia dicta crux erat ualde ponderosa, utpote quindecim pedum in longum, & decem in transversum. Nec certè mirum si huiusmodi crux erat sic ponderosa. Nam in ea pendeabant omnia peccata totius mundi, pro quibus satisfaciebatur Christus. De arbore Crucis, & unde processerit pertransseo, quia de hoc multi multa loquuntur.

TERTIUM quod legitur de eodem Christo cum ad mortem duceretur, est deuotarum mulierum super eum lamentatio. Vt enim refert Lucas. Sequebatur Christum multa turba populi, & mulierum quæ plangebant, & lamentabantur eum, dicentes fortè, quod fiebat sibi grauis iniuria. Ex quo patet mulieres uiris plerumque deuotiores. Nam ubi uiri Christo insultabant, mulieres lamentabantur. Et nota, quod istæ mulieres erant forte illæ, quas Christus aliquando sanauerat, aut quibus aliquod beneficium, siue sibi, siue suis impenderat, Vel fortè erant aliquæ honestæ, & deuotæ matronæ de Hierusalem, & de locis circumadiacentibus, quæ credebant in Christum, uel ad minus uirum sanctum eum arbitrabantur. Cõuersus ergo Iesus ad eas, dixit, supple lamentabili uoce. O filiæ Hierusalem, nolite flere super me, sed super

Septima statio

Super uos ipsas, & super filios uestros, flete. Vos enim cum ceteris peccatoribus estis occasio mortis meae. Flete ergo super uos ipsas quae peccatrices estis, & non super me, qui sum absque piaculo. Item flete super filios uestros, qui ex odio, & inuidia hodie perierunt à Pilato ut crucifigeret. Non lamen temini ergo me moriturum, cuius uelox resurrectio mortis sol. Sed uos ipsas, & super filios uestros flete, & super imminente excidio urbis uestre, pariter, & gentis. Hic ergo praedicebat Christus uindictam mirabilem, & à seculis inauditam, quam facturi erant de gente iudaeorum Titus, & Vespasianus, ideo sequitur. Quoniam ecce uenient, dies in quibus dicent, supple, mulieres ciuitates Hierusalem. Beatae steriles, & uentres qui non genuerunt, & ubera quae non lactauerunt. Et hoc propter duo. Primum quidem, quia tales mulieres adueniente captiuitate dictae ciuitatis erunt agiliores ad fugiendum. Secundò uerò, quia non habebunt illum dolorem quem habiturae sunt illae, quae genuerunt, cum uidebunt coram se filios suos miserabiliter mori fame aut gladio. Isti autem dies impleti sunt anno 42. a passione domini in subuersione dictae ciuitatis. Istud etiam postumus refert ad diem iudicij, in quo multae matres damnabuntur, eo quod non correxerunt insolentias filiorum suorum, & filiarum. Et ideo respectu aliarum mulierum, illae quae non genuerunt erunt felices, eò quod non incurrerunt huiusmodi culpam. Quae ergo genuerunt, & filios suos debite non correxerunt, cum uiderint tunc se damnandas propter culpam negligentiae, incipient dicere montibus, cadite super nos, & collibus operite nos, uidelicet, optando abscondi à facie domini, & in dicis, quia si in uiridi ligno haec faciunt, in arido quid fiet? Quasi diceret Christus. Si ego qui sum lignum, uiride faciens fructum tanta patior, miseri peccatores, qui sunt aridi per defectum gratiae, & bonorum operum, quanta passuri sunt in futurum? Vnde Greg. super Ezech. homil. 8. Si hinc sine flagello non exijt, qui huc sine peccato uenit, quomodo flagellis digni non sunt, qui huc cum peccato uenerunt? Item idem Grego. lib. 3. moral. cap. 4. Quoties, inquit, mortem saluatoris attendo, & patientiam Iob, & mortem Baptistae confidero, dico tibi ò peccator. Hinc considera quid passuri sis illi, quos Deus reprobatur, si tanta passi sunt quos amat.

NOTAN-

Christi patientis.

430

NOTANDUM est autem circa textum, quodd Chistus exiens de Hierusalem modicum extra portam paulasse dicitur, & hoc supra petram, quae adhuc peregrinis ostenditur, & tunc protulit praedicta uerba mulieribus eum sequentibus. Inter quas assuit quaedam, quae Veronica dicebatur, quae uidentem faciem eius tam pie tractatam propius accedens, eam lyntheo capitis sui terfit. Et ecce diuinitus in dicto lyntheo facies ipsius Christi, qualis tunc erat, impressa fuisse refertur. Romae autem praetiosè, & reuerenter custoditur huiusmodi imago, quae sancta Veronica appellatur. Ibi autem olim edificata fuerat Ecclesia, quam postmodum rabies infidelium pernitus euerit. Patet ergo de Christi iniusta condemnatione, & de rebus eam consequentibus.

SEPTIMA STATIO CHRISTI PATIENTIS.

SEPTIMA statio, quam fecit Christus pro nobis redi medijs, & ut acquireret nobis plenariam peccatorum nostrorum remissionem, fuit in monte Caluariae, ubi quatuor facta sunt. Nam ibi Christus dure crucifigitur, pie loquitur, uere moritur, deuote sepelitur.

PRIMUM igitur in dicto monte Caluariae dure crucifigitur. Huiusmodi autem crucifixio multum ordinate, & quo ad multas ipsius circumstantias ab euangelistis describitur.

PRIMUM quidem quantum ad locum, quia in monte Caluariae, ut patet ex textu Io. mons autem a Caluariae erat locus adiacens ciuitati Hierusalem, ubi rei puniebantur morte. Et ideo dicebatur Caluariae, quasi os nudum humani capitis, uel os denudatum pelle, & carnibus, eò quod ibi iacebant multa ossa nuda mortuorum. Ibi autem aliqui dicunt. Adam fuisse sepultum, Sed hoc reprobatur magister historiarum, quia secundum Hieronymum fuit sepultus in ualle Ebron. Sed bene ueram est, quod ibi uoluerit Abraham immolare filium suum, secundu Chryl. & loco illius immolauit arietem, cuius caput ueribus, id est, spinis inhærebat. Per quod praefigurabatur, quod diuinitas Christi in se mortua non est, sed tantu humanitas, quae tunc adhaesit spinis, quando caput Christi spinis coronatum extitit. Ex parte ergo loci dominicae passionis tria elicere possumus. Primum est opprobrium Christi, in hoc, scilicet, quod

Septima Statio

quod crucifixus est in loco in quo malefactores puniebantur, Secundum est aggregatio dolorum eiusdem, in hoc, scilicet, quod crucifixus est in loco fetidissimo ratione cadauerum ibi pendendum, sicut videre est in patibulis magnarum ciuitatum. Tertium est insinuatio magni mysterij. Maluit enim citius ibi pati Christus quam in ciuitate, aut domo, ut per hoc ostenderet non tantum pro iudæis, verum etiam pro omnibus uniuersalis, qui fuerunt, sunt, & erunt, quantum in ipso erat, uel pati.

Et nota, quod dictus locus tunc temporis erat extra portam Hierusalem distans à loco sepulchri 50. passibus. Sed postmodum Imperator Adriannus fecit ampliari ciuitatem ex parte aquilonis, ex qua parte dictus locus situatus erat, ita ut modo tam locus crucifixionis, quam sepulchri dominici intra clausura ciuitatis existat. Successu autem temporis secundum Landolphum ex elemosynis peregrinorum in constructa est ecclesia magnæ longitudinis, seu potius duæ, tamen sub eodem tecto complectente utrumque locum. Unde prima ecclesia uocatur sanctæ crucis. Secunda uero sancti sepulchri. Et ex hac parte est chorus sphericæ seu rotundæ figuræ. Et nota, quod hic sanctissimus locus inter omnia loca mundi maximam obtinet dignitatem, & maximam habet compunctionis uirtutem ob memoriâ dominicæ passionis. Propter quod ibi datur plenaria omnium peccatorum remissio uerè contritis, & ore confessis. Item nota, quod intra primam ecclesiam adhuc extat rupes sexdecim gradibus eleuata à superficie reliquæ terre. Hoc est à pavimento ecclesiæ, in qua quidem rupe crux saluatoris fixa fuit, atque ibi desuper scriptum est Græcè. Hic Deus ante secula operatus est salutem in medio terræ, & sic patet de loco passionis Christi.

Secundo, crucifixio Christi describitur quantum ad modum, quia nudus crucifixus est. Nam ut dicit Io. milites cum crucifixi essent eum acceperunt uestimenta eius, & fecerunt quatuor partes, unicuique militi partem, & tunicam. Erat autem tunica incôstitis, i. sine futura, & sine petijs, sed facta cum aculeo sicut solent bireta, & chirothecæ de lana fieri cum aculeo contexta per totum. Erat, nam, ab extra quidam pannus appositus per totum dicitur tunicæ ad ipsam magis fortificandum. Et ut dicit Chryso, in palestina pauperes talibus tunicis ex multis pannis contextis induuntur. Dixerunt ergo, supple, dicti milites,

Christi patientis. 431

lites, adinuicem Non scindamus eam, quia supple, partes nihil valerent, sed sortiamur de illa, id est, sortes mittamus, cuius sit. Hic loquendum est contra ludum alearum, de quo pro dolor conscientiam paruam sibi faciunt pauci, & signanter diuites, & potentes, tam clerici quam laici, cum tamen dicat Raymundus in summa sua, quod tam illi, qui taxillos faciunt, quam qui ipsos vendunt, mortaliter peccant. De ludentibus autem dicit, quod si sunt clerici, peccant mortaliter quoties ludunt, quia simpliciter illis interdicitur huiusmodi ludus. Quinimo, ut non intresint ludentibus, illis districtè prohibetur, ut patet extra de vita, & honestate clericorum. c. clerici officia. Si autem sunt laici, si sint assueti, debet communionem fidelium priuari si non destiterint. Non tamen interdicitur eis simpliciter huiusmodi ludus, quin possint ad horam in illo vacare seruatis tamen debitis circumstantiis, &c.

Pater ergo ex dictis Christum pluribus uestibus fuisse indutum, uidelicet, ueste inconsutili, de qua hic agitur, quæ non fuit diuisa, & quam ferunt beatam virginem manibus suis operatam fuisse, cum. scilicet, ipse Christus adhuc paruulus esset, quæ etiam crescebat eo crescente, ut dicit Landolphus. Nunc autem requiescit apud Argentolium propè Parisius, quæ palam ostenditur omnibus peregrinis. Circa quam mirabile signum apparuit. Nam cum ille deuotionis gratia se contulisset vir quidam nobilis, & furtim gladio partem ab illa præcidisset, in rabiem mox conuersus, non multo post ultimè exhalauit spiritum. Cuius sepulchrum intra dictam ecclesiam palam ostenditur ad perpetuam rei memoriâ. Insuper portuncula dictæ tunicæ, quæ asciderat, seorsum à tunica, quamuis iuxta, recondita iacet. Fuit similiter indutus ueste alba ab Herode in signum derisionis. Item ueste purpurea cum chlamyde coccinea, i. rubea à Pilato. Et hæc sunt duo uestimenta, quæ quatuor Pilati milites inter se diuiserunt, qui propriis manibus crucifixerunt, & occiderunt Christum, quia ergo erant pauperes, & cupidi, ideo quilibet eorum uoluit habere partem suam de dictis uestimentis Christi. Et tunc fuit impleta propheta Psalmitæ dicentis in persona Christi. Diuiserunt sibi uestimenta mea, quæ ad uestem purpuream, & chlamydem rubeam, & super uestem meam, supple, inconsutilem, miserunt sortem. Ecce quomodo ille, qui operit cælum nubibus, nudus cruci est affixus.

Quod

Quod tamen nō legitur fuisse factum circa alios duos latrones. Hoc autem fecerunt circa Christum ad maius ipsius opprobrium. Verum, vt nonnulli dicunt, pia mater videns filium suum nudum, mox accurrat, & velo capitis sui cooperuit ventera eius ne apparerent.

Hic igitur peractis piissimus Iesus de manibus mestissimę matris eripitur, non tamen absq; maximis suspiciis illius, & tunc nudus modo prædicto super lignum crucis, quę in terra prostrata erat durę proiectus, crudeliter expansus, & tractus strictissimę ad modum pellis hincinde extensus fuit. Ferrus enim, quod prius fecerant foramina in cruce carpentarij. Sed quia ad dicta foramina manus, & pedes Christi pertingere non valebant, ideo funibus adhibitis dictis partibus corpus Christi instantum traxerunt, quod omnes iuncturę ossium eius dinumerari poterant, iuxta id, quod prædictum fuerat de eo in Ps. Dinumerauerunt, id est, dinumerare poterunt, omnia ossa mea. Hęc autem extensio violenta corporis Christi fuit illi valde dolorosa. vnde refert Landolphus de quadam persona deuota passionis Christi, quod cum interrogaret dominum, quis fuisset maximus dolor quem in cruce sustinuisset, respondit, quod fuit extensio corporis sui. Addidit quoque, quod quicumque ageret gratias Christo pro illo dolore, præstaret illi obsequium ita gratum, ac si omnia vulnera sua vnguento suavissimo deliniret. Extensus ergo neruis, venis, ac protensis ossibus, & iuncturis, affixus est Christus cruci manibus, & pedibus, durissimę perforatis, vt potę cum glauis grossis, & parum acutis, vt maiorem inferrent dolorem subintrando Christi manus, & pedes. Vnde curę, & carnem, neruos, & venas, atque compages ossium suorum dissipabant. O quam libenter ipse Christus crucem ascendit, manus porrexit, & pedes extendit? O quanto amore omnia pro nobis patientissimę sustinuit? O quantę voces, gemitus, & ululatus ibi ab amicis suis, & præcipuę à matre sua audiebantur? O quanta Christi patientia? O stupor, & admirabilis diuinę pietatis dignatio? O pietatis abyssus? O charitatis incendium? O inestimabilis amor, & dilectio? O durissimus, & inexcogitabilis Christi cruciatus? O igitur popule Christiane, caue ne tu iterato clauos crucis Christi fabrices, & manus atque pedes illius

cum

eum illis configas. Clauos si quidem crucis Christi fabricat, qui inter proximos discordias seminat. Manus vero domini videtur clauis configere, qui de bonis a Deo sibi datis non vult elemosynas Christi pauperibus erogare. Pedes vero Christi clauis ferreis perforat, qui choreas, & spectacula potius, quàm ecclesias frequenter. Pater ergo, quod Christus fuit cruci affixus ligno adhuc super terram accumbente, in cuius rei signum hodie adoramus crucem humi prostratam. Quod cum factum fuisset, milites crucem cum Christo sursum leuauerunt. Sed quia non fuit firmiter posita in trunco, cui assignanda erat, forte procurante, & operante hoc malitia doctorum tortorum, ideo statim cecidit cum Christo, & sic semper augętur dolores ipsius, atque suę piissimę matris tunc præsentis Ministri igitur festinanter eam iterum erexerunt, & firmus statuerunt. Quo facto tunc propter pondus corporis dominici præcipua vulnera dicti corporis renouata sunt, & lacerata, flexeruntque copiose riuus sanguinis ex illis magnis scissuris, & fontibus saluatoris.

DVBITARI autem à nonnullis solet de numero clauorum Christi. Respondeo circa hoc est duplex opinio. Primo est dicentium tantum fuisse tres, vt refert magister in historia schola. Et ita oportet dicere vnicum fuisse ad pedes, sic tamen, quod vnus supponebatur alteri. Secunda opinio est dicentium fuisse quatuor clauos. Et hoc teste Guillelmo in Rationali diuorum officiorum. ita quod vterque per seorsum fuit cruci affixus. In cuius etiam rei signum antiquę imagines crucifixi sic depinguntur, vt in pluribus. Et horum clauorum vnus reuerenter reconditur in sacra capella regali palatii Parisien. qui est ferre semipedalis, aut paulo plus. Et sic patet modus crucifixionis saluatoris. O igitur anima deuota hic poulisper siste, & contemplantur tantum ac tale mysterium. Ecce enim Abel occisus à fratre, Ecce Isaac ligatus à patre, Ecce serpens æneus in deserto exaltatus a Moyse. Ecce agnus immolatus in lege. Ecce Deus occisus ab homine. Ecce rex turis suspensus in stipite. Ecce pater tuus pro te moriens in cruce, quod vtilissimum erat adeo, ut non solum, qui crucifigebatur in opprobrio haberetur, verum etiam tota domus eius, & familia, ita ut domus eius deinceps domus crucifixi appellaretur. Hanc itaq; Christi pietatem, & charitatem confide-

rans

Septima statio

tans Aug. in lib. suarum meditationum ca. 7. dicit sic. Quid commisit dulcissime puer, vt sic iudicaueris? Quid commisit amantissime iuuenis, vt sic tractareris? Quod scelus tuū, quæ noxa tua, quæ causa mortis, quæ occasio tuæ damnationis? Certe ergo sum tui plaga doloris, tuæ culpæ occisionis. Ego tuæ mortis meritum, tuæ vindictæ flagitium. Ego tuæ passionis linor, tui cruciatus labor. O mirabilis censuræ conditio, & ineffabilis mysterij dispositio. Peccat iniquus, & punitur iustus. Delinquit reus, & vapulatur innocens. Ostendit impius, & damnatur pius. Quid meretur malus, patitur bonus. Quod perperat seruus exoluit dominus. Quod committit homo, sustinet Deus. Hæc ille.

TERTIO describitur Christi crucifixio ex parte tituli. Vt enim dicit Io. Pilatus scripsit titulum, & posuit super crucem. Erat autem scriptum Iesus Nazarenus rex iudæorū. Et erat scriptus Hebraicè, Græcè, & Latinè. Hunc ergo titulum multi iudæorum legerunt, quia prope ciuitatem erat locus, vbi crucifixus est Iesus. Hæc in euangelio Iohann. Pro quo notandum, quòd mos Romanorum erat scribere causam mortis super caput illius, qui crucifigebatur, vt appateret æquitas ex parte iudicis. Pilatus ergo iussit scribi in quadam tabula, Iesus Nazarenus, &c. quam postea iussit affigi eum cauilla super crucem, vt euidentius appareret. In parte autem hoc fecit Pilatus ad maiorem iudæorum erubescenciam qui tantam crudelitatem exercuerunt in regem suum. Et nota, quòd in dicto titulo ponebatur Iesus tanquam proprium nomen Christi, Nazarenus propter patriam, quia, scilicet, in Nazareth conceptus, & nutritus fuerat. Rex iudæorum propter causam mortis, Ac si diceret Pilatus iudæo crucifixi eū, quia erat Rex iudæorum. Voluit autem Pilatus dictum titulum scribi in triplici lingua. vt a multis, qui de diuersis regionibus tunc temporis uenerant in Hierusalem, legi posset, & hoc ad maiorem iudæorum confusionem. Et ideo, vt dicit Io. hunc titulum cum legissent principes sacerdotum, dixerunt Pilato. Noli scribere Rex iudæorum, sed quia ipse dicit. Rex sum iudæorum. Apertè enim uidebant, quòd talis titulus redundabat in infamiam eorum, & maxime propter Gentiles, & extrancos, qui ibi aderant, & qui hoc reportaturi erant ad diuersas mundi partes. Propter quod uoluerunt, quod

Christi patientis.

433

quòd Pilatus corrigeret dictum titulum. Sed ipse nō acquieuit eorum petitioni, quinimmo contradicit dicens, Quòd scripsi, scripsi. Non. n. ho. factū fuerat à casu, sed potius ex diuina dispensatione, & ordinatione. Nā tūc s̄m Aug. super Io. operabatur diuina uirtus in corde nescientis. Vnde dicit de Lyra, q̄ Pf̄ 58. quæ incipit, Eripe me de inimicis meis, &c. intitulat. Nec corripas tituli inscriptionē. Et hoc idē dicit gl. interl. Ex quo patet, q̄ hoc lōgē ante prophetatū fuerat debere sic fieri. Vñ Aug. vbi sup. inuenit in iudæos, ita dicēs, Quid loquamini infani? quid contradicitis fieri, qd mutare nullo pacto potestis? Nunquid propterea non erit verū, quia Iesus ait, Rex sum Iudæorū? & non tm̄ Iudæorū, immo, & Gētū.

NOTANDVM est autem, q̄ in prædicto titulo continentur quatuor dictiones, signanter, & importantes quatuor causas, seu rationes, propter quas merito debuit Pilatus Christū à morte præseruare, & absoluerē, propter quas communiter quis liberatur à morte. Primo enim foiet quis liberari à morte propter communem utilitatem, utpotē, quando est uilis reipublicæ. Secundo propter innocentiam, quia, si non inuenitur in eo crimen dignum p̄na. Tertio propter nobilitatē, sicut patuit de Ionatha filio Saul, 1. Reg. 14. Quarto propter affinitatem. Solet enim in causa mortis præitari fauor suis affinib. Ista autem quatuor fuerunt in Christo. Primo. n. erat valde utilis reipublicæ quia Iesus, qd̄ interpretatur Saluator. Ipse. n. curabat ægrotos, resuscitabat mortuos, liberabat demoniacos, & huiusmodi. Secundo erat totus inuocens, purus, & mundus, quia Nazarenus, quòd interpretatur s̄bridus, & sine macula. Tertio erat valde nobilis, quia rex. Quarto erat affinis iudæis. à quibus secundum carnem descendit, quia iudæorum Concluditur ergo, quòd Pilatus iniuste eū condēnauit, & similiter iniuste iudæi mortem eius procurauerunt.

NOTANDVM insuper, quòd dictus titulus scriptus erat in quadam tabula, vt dictum est, quæ erat cauillata super crucem Christi. Non enim habebat ipsa crux Saluatoris partem superiorem præter dictam tabulam, sed erat ad instar signi Thau. utpotē habens lignum transfuersum de palma, quòd erat decem pedum. Item lignum erectum de cypressso 15. pedum. Item habebat stipitem, siue truncum de cedro in rupe defossū, cui crux erat infixā. Item habebat dictam

Ser. Quadrag. G. Pep.

Iri . . . tabulam

Septima statio

tabulam de oliua, quæ erat pedis cum medio, Designificatione autem huius figuræ taceo, breuitatis causa.

QUARTO describitur crucifixio Christi ab euangelistis ex parte confortij, quia tunc crucifixi sunt eum eo duo latrones, vnus à dextris, & vnus à sinistris. Primus dictus est Dismas, secundus Gesmas, in quorum medio stabat Iesus, ut dicit Iohan. Sic autem procurauerunt iudæi à Pilato fieri ad infamandum Christum, ut scilicet, æstimaretur à populo princeps malefactorum eorum. Ipse autem Christus alia intentione hoc permisit fieri, ut scilicet, ostēdere se pro peccatoribus pati, & mori. Item ut impleret illam prophetiam Esa. 53. dicentem. Et cum iniquis reputatus est. Similiter verificata figura illa Genes. 40. qui totus innocens reclusus fuit in carcere cum duobus ministris domus Pharaonis, qui peccauerant in dominum suum, quorum vnus saluatus est à morte, scilicet, pincerna: alter vero, videlicet, pistor mortem pertulit. Sic in proposito, Christus positus est in carcere crucis inter duos latrones, quorum vnus saluatus est, scilicet, Dismas: alter vero, scilicet, Gesmas damnatus est, quia impenitens est mortuus. De istis autem duobus latronibus aliqui volunt dicere, quod fuerunt cum funibus affixi crucibus suis. Vnde etiam solent sic depingi. Sed communis opinio est, quod fuerint cō clauati, sicut, & Christus, quia sicut dicit Augul. super Iohannem pendentes in ligno manibus clauis ad lignum confixi producta, id est, prolongata morte necabantur.

QUINTO, crucifixio Christi describitur ex parte irrisionis, & improprij. Nam cum ipse penderet in cruce, pro miseris peccatoribus redimendis, & saluandis, deridebatur ab eisdem peccatoribus multipliciter. Nam quantum potest trahi ex textu euangelistarum, quatuor erant differentiarum hominum peruersorum illudentium Christo in cruce. Sedentes, qui eum obseruabant quando, scilicet, expiraret, aut ne euadere, aut ne aliquis eum viuum de cruce deponeret. Secundi erant prætereuntes, qui eum blasphemabant. Hi enim erant iustici, & vulgares homines, qui circa locum crucis, & præter eum ante oculos Christi transeuntes blasphemabant eum, forte vocantes eum incantatorem, seductorem, demoniacum, & huiusmodi. Mouentes etiam capita sua, & subsannantes ipsum, atque in signum derisionis, & improprij, dicentes. Vah

qui

Christi patientis.

434

qui destruis templum Dei, id est, sicut gloriando dixisti, & in triduo illud reedificas. Est autem vah interiectio insultantis, seu deridentis, & subsannantis. Saluum fac te ipsum descendens de cruce, qui sup. tanta potes, ut dicis. Tertij erant principes sacerdotum pariter, & scribæ, id est, legisperiti, & seniores, i. ordinarij iudices, dicentes ad alterutrum irridendo. Alios saluos fecit, i. finxit, seipsum non potest saluum facere, quasi diceret. Falsum est quod alios saluos fecerit, ex quo non potest seipsum de cruce deponere. Si filius Dei est descendat nunc de cruce, & credimus ei. Mentiebantur certè, quia ipse maiora fecit, quando Lazarum quatruiduanum de monumento (uscitauit. nec tamen tunc propterea crediderunt. Item glo. ord. Fraudulenta est, inquit, promissio vestra o impijssimi pontifices. Manus. n. fecit Christus surgens de sepulchro, nec tamē tunc credidistis ei. Si ergo de cruce descenderet, nequaquam crederitis ei. Dicit etiam eadem glo. q. dæmones induxerunt iudæos ad hoc dicendum, eò q. tunc senserunt virtutem crucis, & suas vires fractas. Et ita per hunc modum voluerunt impedire redemptionem humani generis. O igitur stulti iudæi, & tardi corde ad credendum in omnibus, quæ locuti sunt propheta, nunquid est Christo impossibile descendere de cruce, & de paruo ligni stipite, qui descendit de cælo ium altitudine? Nunquid vincula eum possent tenere, quem cæli non possunt capere? O mira stultitia, si filios Dei est, impleat patris præceptum. Si rex Israel est, nō dimittat crucis sceptrum. O filij diaboli, & non Dei, pater uester diabolus uos captiuos in perpetuum teneret pariter, & totum genus humanū, si descenderetur de cruce. Perseueret ergo usque in finem, ut salui esse possitis pariter cum cæteris filijs Adam. Quartj illud res Christo erant latrones, qui cum eo crucifixi erant. De quibus dicit Matt. quod in ipsum improperebant ei, Marcus autem addit, quod conuiciabantur blasphemantes. Dicit tamē Aug. de consensu euangelistarum, quod hic ponitur numerus pluralis pro singulari. Vel dic, secundum Hier. q. primo uterque blasphemauit, sed postmodum uisis signis in elementis, & rebus insensatis, vnus in ipsum credidit, & priorem negationem sequenti confessione emēdauit. Cū ergo vnus blasphemando diceret, Si tu es Christus, id est, rex, & messias in lege promissus, saluum fac te ipsum, & nos, scilicet, corpo

l ii 2

raliter,

Septima statio

raliter. Iste enim laqueo more multorum tantum sollicitus erat de salute corporis, nec penitus curabat de salute anime. alter (inquit Lucas) increpabat eum, dicens, Neque tu times Deum, qui in eadem condemnatione es, scilicet, mortis. Quasi diceret, Licet homines non timueris, tamen deberes timere Deum maxime in articulo mortis, in quo nunc es constitutus. Et nos quidem iuste, in hac. suppl. damnatione mortis sumus, Nam digna factis, scilicet, supplicia recipimus hic uero nihil mali gessit, quia peccatum non fecit. Pater ergo, quam pulchre descripta est Christi crucifixio. Et per consequens pater de primo principali.

S E C U N D O principaliter Christus in cruce pendens preloquitur. Ipse enim fuit tanquam campana affixa campanili crucis, quae multiplicem sonum dedit, & ad aures multorum insonuit. Item ipse fuit summus legis doctor, qui sedens in cathedra crucis protulit septem pulcherrima uerba.

P R I M O igitur uerbum direxit ad matrem suam, ut enim dicit Io. Stabant iuxta crucem Iesu mater eius, & soror matris eius Maria Cleophae, & Maria Magdalenae tanquam feruentiores in Christi amore. Cum uideret ergo Iesus matrem & discipulum stantem, quem diligebat. glo. interl. pre ceteris familiarius, uidelicet, Io. Euangelistam, dixit matri suae, Mulier, ecce filius tuus. Dicit autem Landulphus in lib. de Vita Christi, quod Christus pendens in cruce habebat faciem uersus occidentem, quem respiciebat, pia mater, uice uersa, scilicet, facie uersa ad Orientem, ut melius posset eum inuerti. Ipsa ergo non erat ad latus crucis, ut solet depingi, sed facie ad faciem filium respiciebat. In dicto autem loco, in quo tunc stabat, nunc est capella constructa extra ecclesiam sancti sepulchri, coniuncta tamen muro dictae ecclesiae, ut dicit idem Landulphus: Christus ergo in cruce pendens oculo pietatis respexit matrem suam. Unde Ber. dicit, quod ipse uidentem matrem suam stantem prope crucem, maiorem inde habuit dolorem, quam de omnibus uulneribus suis. Et ideo uisus est quasi illi dicere. O mulier noli flere, quia plus me cruciat lachryma tuae, & dolores cordis tui, quam omnes dolores corporis mei. Stabat ergo Maria iuxta crucem cum ceteris corpore, sed in crucem tota migrauerat mente, magis eligens cum ipso more, quam post eius mortem ulterius uiuere. Possimus autem pie contemplari, & opinari quod

Christi patientis.

435

quod ipsa mater pietatis stans iuxta crucem uuln. meo, hec dicebat in corde suo. O amantissime fili quem de Spiritu sancto concepti tibi est, modo illud gaudium, quod habui in tua natiuitate, quando, scilicet te adorauit in medium duorum animalium? Profecto huiusmodi gaudium conuersum est mihi nunc in luctum. cum te conspicio in medio duum latronum. Item tunc audiui angelicos cantus dicentes, Gloria in altissimis Deo: nunc autem audio horribiles blasphemias, & opprobria iudeorum, & gentium tibi insultantium. Item tunc a pastoribus deuote, & reuerenter fuisti adoratus, nunc uero ab omnibus despectus. Ecce quo chorus uersus est in luctum. Dixit ergo Iesus matri suae, Mulier ecce filius tuus, demonstrato, scilicet, Io. Ipse enim loco filij tibi obsequetur, & affectione singulari conugetur loco mei. Ecce, inquam, filius tuus, sed non talis qualis ego, quia non de Spiritu sancto conceptus, non miraculo ex te natus, non Verus Deus, nec eter ni patris consubstantialis filius, non demum naturalis tuus filius sicut ego. Sed ecce filius tuus adoptiuus, quem loco mei relinquo tibi, quia ad patrem uado. Ber. O qualis commutatio? discipulis traditur pro magistro, seruus pro domino, filius Zebedei pro filio Dei. Deinde dixit discipulo, Ecce mater tua, id est, cur reuerentiam, & seruitium debes, ut filius matri. Ego enim de puto te ad illius curam, & obsequium loco mei. O quantus honor Iohanni a Christo exhibetur, cum illi mater sua commendatur? Et certe ut dicit Hieronymus pudicitia uirginis nulli discipulorum rectius, quam uirgini commendari potuit. Et ex illa hora accepit illam discipulus in suam. Interl. matrem, & curam, quicquid illi necessarium erat ministrando. Possunt etiam praedicta uerba intelligi de Christo in ordine ad matrem suam, ita ut tunc uideretur illi dicere, Mulier ecce filius tuus, scilicet, pro humana salute in cruce ignominiose suspensus. Insuper possunt intelligi eadem uerba de quolibet deuoto famulo beatae uirginis, de quo ipse Christus uideretur loqui ad matrem suam, dicens, Mulier ecce filius tuus. Et similiter uideretur dicere cuilibet tali demonstrata beata Virgine. Fili, ecce mater tua, Accipiamus ergo eam in matrem post Iohan. si sapientes fuerimus, quia nil melius post Deum.

QUAERITUR, quare? Christus matrem suam dulcissi-

Septima statio

mam quæ ita dulciter eum lactauit, & diligenter nutriuit, atque tam sincerè dilexit, ita dure alloquitur, vt uocer eam mulierem, & non matrem? Respondet ad hoc deuotus Ber. dicens, qd non erat tunc tempus dulciter loquendi, nec matris nomine exprimendi. Crede mihi si dulcius locutus fuisset cor pie matris crepissset. Idem etiam dicit Ansel. Est autè verisimile, qd tunc Ioseph sponsus gratiosus virginis Mariæ mortuus esset. Alius, n. Christus alteri non comendasset piam matrem suam, qd viro suo si vixisset, ut habetur 27. q. 2. si enim. Eiusdem etiam opinionis est. Petrus Comestior in historia scolast.

S E C U N D U M verbum Christi in cruce pendens fuit illud, quod direxit ad latronem. Non postquam latro dexter dictus Disinas increpasset latronem sinistrum, cui nomen Geffmas, dicens illi. Neque tu times Deum, &c. continuo conuersus ad Christum in toto corde suo, ait ei, Domine memento mei cum veneris in regnum tuum. Certè fides huius latronis valde magna fuit, vt pote, qui nec propter acerbitatem pene, quam patiebatur, nec propter infirmitatem carnis, quam in Christo videbat, amisit ueræ fidei confessionem, quinimmo hominem secum morientem dominum gloriæ credidit. Vnde Chrylóst hom. 33. quæ intitulatur de cruce, qd latrone, de hoc latrone loquens, ait sic: O miranda huius latronis confessio, crucifixum vides, & regna prædicas: in ligno pendere cernis, & cælorum regna meditaris. Nunquid scripturas legisti ab iniquitate non cessans? Quis te erudiuit talia dicere? Non me, inquit, lex docuit, sed sol occultans lumen suum. Vidi quidè crucifixum, sed sensu terræmorum, & propter patricidas indignantia elementa intellexi. Hæc ille. Mirabilis ergo fuit huius latronis fides, & deuotio ad Christum. Nullum enim viderat ab eo fieri miraculam, non turbis circumdatum eius doctrinam audire cupientibus, sed videbat eum cum ipso crucifixum. Insuper cernebat propriis oculis maiores iudæorum, pariter & minores Christum subsannantes, & deridentes; & tamen ipsum veneratur, vt Deum palam se illi recommendans, & dicens, Domine memento, &c. Petrus ac ceteri Apostoli Christum negauit, & iste cõfiteretur eum esse gloriam dominum. Item Greg. in moral. libr. 18. c. 25. de huius latronis conuersione sic ait, In cruce huius latronis clauis ligauerant manus, atq; pedes, nihilq; in eo liberum à pœnis uisum

cor,

Christi patientis.

438

cor, & lingua remanserant. Nihilominus inspirante Deo totum illi obtulit, quod in se liberum inuenit. Habuit nempe in corde suo tres virtutes, scilicet fidem, spem, charitatem. Fidem quidem habuit, quia in regnaturum dominum credidit, quæ secum pariter morientem vidit. Spem habuit, quia aditum regni Christi ab eodè postulauit, di. Memento, &c. Charitatem quoq; in morte sua viuaciter tenuit, qui fratrem, & collatorem pro simili scelere morientem de iniquitate sua redarguit, & ei uitam quam non cognouerat prædicauit, dicens. Neque tu times Deum, &c. vsque ibi, hic vero nihil mali gessit. Hæc Greg. Insuper iste latro habuit veram cõtritionem in corde, pariter & cõfessionem in ore, cum ait, Nos iuste digna factis recipimus, ideo data sibi fuit à summo pōtifice Christo absolutio plenaria, videlicet, à culpa & pœna, & quæ introducitur in regnum cœlestè, cum ait illi. Hodie mecum eris in Paradiso. Hic tamen non capitur Paradisus pro cœlo empyreo, ubi est locus beatorum, sed prouisione beatifica. Nam ubi Christus, ibi regnum, sicut dicit gloss. interl. Sicut ubi Papa, ibi Romæ chrylóst. autem ubi supra, super illo uerbo. Hodie mecum eris, &c. dicit sic. O admiranda rerum materies, nullum ante latronem inuenies Paradisi repromissionem meruisse, non Abraham, non Isaac, non Iacob, non Moysem, non prophetas, non denique Apostolos, sed ante omnes reperies latronem. Sed quare hoc? Certè quia crediderunt illi, sed modo diuerso. Dominum gloriæ sicut possibile fuit intruebantur. Iste autem uidit Saluatorem non super thronum regalem, non adorati in templo, non loquentem de cœlis, non per angelos disponentem, sed in pœna sociatum, & tanquam in gloria adorat. Hæc ille. Volue igitur & reuolue totam Sacram Scripturam, & non inuenies quempiam tam faciliter, & tam breuiter misericordiam inuenisse apud dominum. Quia sicut dicitur. 26. q. 6. si presbyter. Latro unius momenti penitentia meruit esse in parad. so in hora vltimæ confessionis. O quam pius, igitur, & misericors est dominus omnibus inuocantibus eum in ueritate. O igitur pauper peccator noli desperare de uenia, sed considera præsens mysterium, & attende, quia miserationes domini super omnia opera eius.

S E C U N D U M dicitur multi. Non legitur, quòd latro iste aliquid boni prius gessit, qui tamen finaliter maximam misericor-

Septima Statio

diam apud Christum inuenit, Viuam ergo in peccatis, & perseverabo in eis, ducens in bonis dies meos. Tandem autem conuertat ad Dñm, quem spero mihi propitiaturum, sicut & huic latroni; maximè cum non sit abbreviata manus eius. Sed audiat talis præsumptor, non meam, sed diui Aug. sententiam, quæ recitatur de pcc. dist. 7. nullus. Licet, inquit, lato in fine veniam meruerit de omnibus peccatis suis, nõ tamen de dit baptizari peccand., & perseverandi in malo auctoritatè. Tunc enim primo baptizatus est baptismo fluminis, quia tñc primum Christum confessus est; Hæc ille. Insuper tunc quodammodo baptizatus est baptismo fluminis. i. lachrymarum, quas verisimile est tunc ab oculis eius emanasse ex feruenti contritione. Dicit etiam August. q. fuit aspersus sanguine, & aqua decurrentibus de latere Christi. Alii autem dicunt, q. umbra brachij dextri Christi redundauit super caput eius & faciem, virtute cuius fuit miraculosè in fide illuminatus. Et singulari ergo priuilegio factus est; & iste lato in fine dierum veniam obtinuerit. Priuilegia autem paucorum non faciunt legem communem, vt habetur. 3. 5. q. 1. c. vii.

TERTIUM verbum Christi morientis fuit illud, quod direxit ad Deum patrem orando pro inimicis suis, dicens illi, secundum Lucam. Pater dimitte illis. Non enim sciunt, quid faciunt. Super quo dicit gl. ord. q. Christus non frustra orauit, quia pro illis, qui post passionem eius crediderunt, impetravit. Non ergo pro illis orauit, qui per inuidiam, & superbiam, quem filium Dei intellexerunt, negauerunt. & crucifixerunt. Sed pro illis, qui zelum legis habentes, sed non secundum scientiam, nescierunt, quid fecerunt. Erant enim inter iudeos aliqui illiterati, & simplices homines, qui fuerant cepti à pontificibus, & legis doctoribus, & tales persequebantur Christum zelo legis Dei, putantes magnum obsequium præstare Deo in persequendo Christum, quem maiorem seductorem, & legis destructorem dicebant. Pro istis ergo Christus orauit, quia etiam aliquod peccatum incurrerant persequendo ipsum. Cum enim eorum ignorantia non esset omnino inexcusabilis, maximè cum vidissent signa à Christo fieri, quæ dabant sufficiens testimonium de diuinitate ipsius, non excusabantur ex toto à peccato, sed bene à tanto. Secus autem de maioribus, & legis doctoribus, qui nouerant prophetias, &

qui

Christi patientis . 437

qui Christum ex odio, & inuidia persequebantur. De quibus etiam dicit B. Th. 3. par. q. 47. ar. 5. q. eorum ignorantia erat quodammodo affectata, eò q. prophetijs de eo scriptis assentire noluerunt, nec etiam uerbis suis, quibus se dicebat Dei filium. Insuper præsentabat eis euidentia miracula suam diuinitatem protestantia, atque ea in Beelzebub principe demoniorum dicebant esse facta ex odio, & inuidia, quæ contra ipsum conceperant, eò q. peccata eorum reprehederet. Pro istis ergo sic male affectatis Christus non orauit, sed tantum simplicibus, & nescientibus scripturas. Ex quo patet, quam grauer peccant viri docti, & literati quasi impugnantes veritatem agnitam. Et nota, q. oratio Christi, quæ tunc fecit ad patrem, fuit tantæ efficacæ, ut dicat Hieron. quinque millia hominum audito illo verbo, Pater dimitte eis, &c. ad fidem fuisse conuersa. In prædicta ergo oratione patuit maxima Christi charitas ad hominum salutem. Propter quod Ber. in ser. huius diei, dicit sic. Vide opera Domini quæ posuit prodigia super terram Ipse. n. flagellis cæsus, spinis coronatus, clavis confixus, patibulo affixus, opprobrijs saturatus, omnium tamè in memor dolorum ait. Pater dimitte eis. Hæc ille. Fecit ergo tunc Christus quod docuerat. Matt. 5. dicens, Orate pro persequentibus, &c. Non obliuiscitur ergo ille amicorum suorum, qui in tali angustia constitutus non est oblitus inimicorum. Habemus ergo exemplum remittendi quasunque offensas. Insuper & orandi pro inimicis nostris. Beata igitur Maria auditis prædictis uerbis filij sui, conuertit se ad iudeos, dicens eis. O Iudæi non auditis pium filium meum orantem patrem suum pro uobis? Quare ergo, & uos illi non parcitis?

QUARTUM verbum Christi morientis fuit illud quod direxit ad patrem suum dicens, Hely hely lamazabathani? hoc est, Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me? Quasi diceret, O Deus pater tu diligis homines, q. pro ipsis me tradis amantissima morti, & derelinquis me sine auxilio liberante in manibus inimicorum meorum Iudeorum. Hic ergo Christus secundum gl. ord. ut homo loquitur, ut homo crucifigitur, ut homo turbatur. Et similiter illorum plorat miseriam, quorum suscipit naturam, secundum eandem gl. In quo facto ostendit quantum ipsi flere debent, qui peccant. Nam tamen intelligendum, quod diuinitas fuerit separata ab humanitate in Christo patiente, quia

quia quod semel assumpsit, nunquam dimisit, ut dicit Dama. Sed sensus est, quod humanitas conquerebatur de diuinitate nullum auxilium in tanta necessitate sibi ferente. Nam tunc dimittebatur agere, & pati secundum propria. Hoc autem fiebat ex diuina dispensatione, ut, scilicet ipse Christus in se haberet unde nobis mereri posset. Et nota hic secundum aliquos, quod quamuis Christus tunc esset totaliter uiribus corporis destitutus, eleuauit tamen quo potuit oculos uersus caelum orans. Deum patrem incipiens ab illo psal. Deus Deus meus respice in me, usque ad uersum illum decimi psalmi sequen. In manus tuas, &c. Ex quo patet, quod est ualde deuorum, & Deo acceptissimum dicere illos decem psal. ad honorem dominicæ passionis, qui etiam ad literam de ea intelliguntur, aut saltem mysticè de eadem exponi possunt, ut patet intueri. Nam piè creditur Christum omnes illos in cruce dixisse, tamen submissa uoce, præter principium, & finem, quæ duo, alia, & intelligibili uoce personauit.

S E Q U I T U R in textu. Quidam autem illic stantes, & audientes dicebant, Heliam uocat iste. Videamus ergo si Helias ueniat ad tollendum eum. Qui autem talia dicebant, erant milites Romani, qui Christum custodiebant, quousque expirasset. Hi enim cum essent gentiles non bene capiebant linguam Hebraicam. Cumque mater pietatis stans iuxta crucem, hæc uerba querulosa audisset, dixit. O fili mihi bene modo uideo, quod estis derelictus ab omnibus amicis uestris. Quia à patre, & ab Apostolis. Ego tamen non uos derelinquā usque in finem. Deinde uersa ad crucem cepit dicere. Flecte ramos arbor alta tena laxa uiscera, ut saltem possim adhuc semel osculari illum, quem diligit anima mea, uidelicet filium meum Iesum Christum.

MORALITER. Christus prædicta dicendo gerebat personam illorum, qui in aduersitate credunt se esse à Deo derelictos, & de hoc sepe conqueruntur. Cuius tamen contrarium uerum est, iuxta illud psal. Cum ipso sum in tribulatione.

QUINTVM Christi uerbum fuit illud, quod dixit pro se ipso, secundum appetitum naturalem, uidelicet, Sitio. Nam ex quo captus fuerat in orto, adeo tribulatus, & angustiatus fuerat, atque cruorem adeo abundanter effuderat, quod lingua sua præ siti quasi adhærebat palato illius. Et ideo non immerito

merito si petebat potum. Sed ad spiritualem sensum ista referendo, inuenio, quod ipse pius Christus non incongruè conquerebatur de siti, quia reuera multa sitiebat. Primo quidem liberari à pœnis huius miseræ uitæ, & adipisci perfectum gaudium ex parte corporis. Perfectum quidem suo modo. Unde tunc dicere poterat illud psal. Sicut ceruus desiderat ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus. Vbi per animam intelligitur portio inferior in Christo, quæ petebat tunc glorificari. Secundò sitiebat ex parte patris rationalis pati maius supplicium, si infligi potuisset, & hoc totum pro nostra salute. Ecce quantum dilexit nos. Tertiò sitiebat matris solatium, & doloris sui temperamentum, quam çernebat ad dextram suam stare mœstissimam, & in corde vulneratam, iuxta prophetiam Simeonis Luc. 2. Quartò sitiebat, ut tunc in ipsa matre sua saluaretur fides Ecclesiæ. Quintò sitiebat nostram salutem propter quam patiebatur. Unde Bernar. in ser. huius diei. Domine, inquit, plus te cruciat sitis nostræ salutis, quam crux tua. Nam de cruce siles, de siti clamas, quia omnium salutem affectas. Iudæi & Gentiles sitiunt sanguinem tuum te occidendo. Tu uero sitis eorum salutem pro eis orando, & moriendo. Sextò sitiebat nostram compassionem, ut scilicet, hodie scindamus corda nostra per compassionem suæ mortis. Nec quidem immerito, quia hodie scissum est cor eius, & latus, scissa est terra, scissum est uelum templi, scissa sunt saxa. Et ideo sumus duriores omnibus prædictis, si hodie non emolliamur per compassionem suæ mortis, quam pro nobis solus pertulit. Ecce igitur quid sitiebat.

O A N I M A. deuota paulisper hic immorare, & considera rem admiratione dignam. Nempe ille hodie sitit in cruce, qui est fons uigiter manans, & cuius non deficiunt aquæ. Ille hodie sitit in cruce, qui fontes facit, & imperat erumpere flumina fluere, rorem & pluuiam de caelo cadere, mare circuire, & qui demum uinum, & reliquos liquores nouit formare. Ille hodie sitit in cruce, qui olim produxit in deserto aquam in abundantia de petra durissima. Ille sitit hodie in terris, qui inebriat sanctos suos ab ubertate domus suæ in caelis, torrente, & voluptatis potans eos. Ille sitit hodie in cruce, qui omnes sitientes inuitat ad aquas gratiarum, & uirtutum omnium, dicens illud Esa. 55. Omnes sitientes uenite ad aquas, &c.

Septima statio

Hoc igitur verbum pietatis, videlicet, Sitio, audiens Virgo maria dixit sororibus suis, videlicet, Mariæ Salomæ, & Cleophæ. O sorores meæ charissime, vnde poterimus habere, aut ubi poterimus inuenire aquam ad dandum filio meo, & nepoti vestro sitienti, & qui totus vritur & desiccatur? Illæ vero præ dolore tacebant. Deinde ipsa ad Iudæos conuersa, ait illis. O ingrati homines cur non datis filio meo potum, qui olim patribus uestris sitiens in deserto eduxit aquam de petra durissima? Item qui paulo ante hæc tempora aquam conuertit in vinum? Tandem conuertens se iterum ad filium suum aiebat. O factor cæli, & terræ creator aquarum & vniuersæ creaturæ ecce totus mundus negat tibi unam guttur aquæ. O fili mi non habeo aquam elementarem ad dandum tibi, sed ecce parata sum dare tibi sanguinem meum pariter, & aquam lachrymarum ex oculis meis, iugiter distillantium, & tibi placet inde bibere. Fleste igitur ramos arbor alta, ut saltem sanguine meo, & lachrymis oculorum meorum valeam extinguere ardentissimam sitim, qua comburitur filius meus.

Sextum in textu Ioan. Vas autem positum erat aceto plenum. Illi ergo spongiam aceto plenam hyssopo circumponentes obrulerunt ori eius. Marthæus autem addidit quod dederunt ei bibere vinum cum felle mixtum. Marcus vero dicit quod dabant ei bibere myrrhatum vinum, & non accepit. Sed, Augusti. de consensu euangelistarum dicit, quod vinum felle mixtum, & vinum myrrhatum pro eodem capiuntur, eo quod vtrunque amarissimum est. Porro tamen, inquit, fieri, ut vino Christo vtrunque appositum fuerit, scilicet, fel, & myrrha, & hoc ad reddendum ipsum amarius. Hoc idem etiam dicit glo ordin. Vbi aduertendum, quod seniores iudæorum olim ordinauerant, ut daretur vinum aromaticum, quale forte apud non est vinum Hippocrati, cum condemnatis ad mortem ad bibendum, ut sic possent facilius ferre mortem, innitentes illi textui. Prou. 31. Date vinum his, qui amaro sunt animo, ut bibant, & obliuiscantur ægestatis suæ. Tunc autem temporis erant quadam bonæ matronæ in Hierusalem, quæ ex deuotione dabant huiusmodi vinum aromaticum condemnatis ad mortem crucis. Et ideo verisimile est, quod sic egerunt erga Christum, & circa alios duos latrones. Sed maledicti illi ribaldi, qui Christum crucifixerunt, æquam gulosi huiusmodi

Christi patientis.

439

di vinum præciosum biberunt, & loco illius posuerunt in vase vinum felle, aut myrrha mixtum, quod erat totum acerosum, & spongiam plenam illo aceto mixto hyssopo. id est ligno, seu stipiti hyssopi, quæ similiter est amara, circumponentes obtulerunt ori eius. Ille vero cum modicum gustasset, ut prophetia impleretur, noluit bibere. Alij autem dicunt, quod dicitur unum fuerat factum acerosum ex ardore solis. Tunc ergo fuit impleta prophetia Dauid in psal. dicenti in persona domini. Dederunt in escam meam fel, & in siti mea potauerunt me aceto.

MORALITER. Illi dant Christo vinum felle mixtum bibere, qui faciunt opera de genere bonorum cum affectu, & proposito peccandi, & in peccatis perseverandi. Vel in bonam partem exponendo, dic quod illi dant Christo vinum myrrhatum, id est, amarum bibere, qui ex corde gemunt peccata sua. Da exemplum de Magdalena stente ad pedes Christi, Luc. 7. O vtinam multi essent tales si Christum inebriantes aquis lachrymarum compunctionis peccatorum suorum.

Sextum verbum Christi pendens in cruce fuit illud, Consummatum est. Vt enim dicit Iohannes, cum accepisset Iesus aceto, dixit consummatum est. Quod quidem verbum multipliciter exponi potest. Primo sic, consummatum est, supple, quicquid de me scriptum erat per prophetas. Secundo sic. Consummatum est, videlicet opus redemptionis humanæ. Ac si aperte diceret Christus. Feci pro hominum salute totum, quod fieri debuit. Tertio sic, consummatum est, supple, corpus meum, & præ dolore consumptum. Nam nulla est in eo pars, quæ dolore maximum non senserit. Quarto sic, consummatum est, & sacramentum, & mysterium passionis meæ. Quinto sic, Consummatum est, opus supple perfectum, scilicet, redemptio humani generis, secundum quod figuratum fuerat Gen. 1. Cõpleuit Deus die sexto opus suum, quod fecerat. Opus. n. Dei specialissimum, & ad quod ordinantur cetera Dei opera in istis inferioribus, est genus humanum, quod cõpletum est. & cõsummatum die sexto, id est, feria sexta per Christi mortem. Sexto sic, Consummatum est, supple, uetus testamentum quantum ad præcepta figuralia, & ceremonialia, quæ Christi passionem præfigurabatur, quia adueniente veritate cessat figura. consummata est ergo circumcisio. Consummata est agni patialis immolatio. Consummata est uniuersorum animalium, atque auium oblatio. Iam. n. questio non erit talia offerre in sacrificium dño.

NOVAN-

Septima statio

NOTANDVM est autem, quod cum mater pietatis au-
disset filium suum dicentem. Consumatum est, ait illi. O fili
mi, sicut modo consummata est natura tua, sic, & mea, adeo,
quod ultra respirare non ualeo. Deinde conuertens se ad so-
rores suas flentes, pariter, & ad Magdalenam, & Iohan. dicit
Heu heu me succurrite, quia filium meum modo mori uideo,
nec ipsum saltem tangere ualeo. Iam enim sua consummatio
pariter, & mea uenit. Deinde conuertens se ad filium suum,
iterum dicebat. O fili mi dulcissime quid amodo fa-
ci mihi si su-
peruixero? Certè melius est tibi comitari tecum, quàm post
te merore longiori consumi.

S E P T I M V M, & ultimum uerbum Christi morientis
in cruce fuit illud, quod dixit ad patrem pro seipso orans,
& dicens. Pater in manus tuas commendo spiritum meum.

Hoc autem uerbum, quamuis valde attenuatus esset ip-
se Christus, tamen uoce magna, & alta ipsum protulit, secun-
dum Lucam. Et in hoc ostendit signum magnum suæ diuini-
tatis, quia naturaliter purus homo sic uirib. destitutus prout
ipse erat, in extremis laborans, talem uocem non potest emit-
tere. Fuit ergo prædicta uox tam magna, & tam valida, quod
usque in infernum fuit audita. Insuper cælum pariter, & ter-
ram tremere fecit. Sic autem orauit Christus in extremis, ut
nos instrueret cum ad illud passagium uenerimus, debere ad
Deum recurrere, & suæ misericordiæ animas nostras com-
mendare. Vnde de multis Sanctis legitur, quod ista fuerunt
eorum ultima uerba. Propter quod etiam condemnatis ad
mortem solet tortor ante expeditionem dicere, ut dicant
In manus tuas, &c.

NOTANDVM est autem, quod eum mater pietatis au-
disset prædictum uerbum, Pater in manus tuas. Dixit filio suo,
Fili mi, patri, commendas spiritum tuum, & ego illi, & tibi
commendo spiritum meum, quia deficio præ dolore. Fac er-
go mihi hanc gratiam fili mi. Da mihi locum in cruce, ut mo-
riamur simul, dicamus quique ambo pariter Deo patri. Pater
in manus tuas commendamus spiritus nostros. Quis si tibi
non placet, saltem me tibi commendo, pariter, & totam ec-
clesiam tuam. O pater sancte in manus tuas commendo filium
meum, pariter, & tuum, qui nunc euadit manus meas. Tibi
enim multo plus attinet, quam mihi. ergo ipsum habere com-
menda-

Christi patientis.

440

mendatum rogo instantius. Talia igitur dicens mater pieta-
tis, credo, quod præ multitudine angustiarum quasi insensibi-
li affecta est, & ulterius sustinere se non ualeat. ~~contra in~~
faciem suam per terram. Quid autem tunc fecerit ~~quædam~~ ~~quædam~~ ~~quædam~~
Maria Cleopha, & Maria Saloma, quæ tunc erant ~~quædam~~ ~~quædam~~ ~~quædam~~
Magdalena? quid tunc deuotæ matronæ ~~quædam~~ ~~quædam~~ ~~quædam~~
Hierusalem? quid denique tunc omnes amici Christi ~~quædam~~ ~~quædam~~ ~~quædam~~
in amaritudine erant, atque contempniti manibus inconsolabiliter
flebant, adeo quod præ dolore cordis sibi murulo-
qui non ualebant, sicque aliquanto tempore steterunt.

NOTANDVM est autem, quod ut legitur in ~~quædam~~ ~~quædam~~ ~~quædam~~
sephel-
stica, diabolus in morte Christi stabat supra dextrum bra-
chium crucis considerans an in eo aliquod ius haberet, & an
aliquam maculam in eo inueniret. Et inde non recessit quo-
usque ipse Christus spiritum reddidit: quo expirato, diabolus
uidens se confusum inde recessit fraudatus à desiderio suo.
Propterea dicebat ipse Christus Iohan. 14. Venit princeps
mundi huius, & in me, &c. Descendens ergo postmodum dia-
bolus ad tartara iam inuenit ibi animam Christi clamantem,
& dicens, Attollite portas principes uestras, &c. Tandem
illis ei aperire recusantibus, dicta anima uirtute diuinitatis,
quæ semper illi commixta erat, fecit aperturam regiam. Nam
portas inferni tunc confregit, pariter, & seras dissoluit, atque
animas sanctorum patrum inde cum triumpho eduxit, inui-
tis omnibus demonibus. Ecce ergo septem uerba Christi, quæ
tanquam doctor in Cathedra crucis sedens, cunctis audien-
tibus protulit. Et sic patet diffusè de secundo principali.

T E R T I Ò principaliter dico, quod Christus in cruce ue-
rè moritur. Nam postquam protulit septem uerba prædicta,
mox inchoato capite emisit spiritum, ut dicit Iohan. Inclina-
uit ergo caput uersus matrem suam quasi illi uale, dicens,
tanquam illi diceret. O bona, & pia mater mea confortare
in dño, & uale, quia ad patrem nunc uado relinqueris nunc
mundum miserum, in quo nunquam habui diem quietis, sed
semper laborem, & dolorem. Statimque illa sanctissima ani-
ma corpore relicto descendit in inferiores partes terre, vi-
delicet ad illuminandū his, qui in tenebris, & in umbra mor-
tis sedebant. O quantum tripudium tunc in limbo factum
est. O quantum gaudium tunc habuerunt illi sancti patres.
O quam

O quam reuerenter, & lærè illi sanctissimæ animæ occurrerunt prophætæ, pariter & patriarchæ. Quamvis etiam stupor, terror & tremor tunc inuasit dæmones. Et nota secundu[m] aliquos, quòd simili hora qua primus homo peccauit, secundus, scilicet, Christus exspirauit.

N V N e ergo parumper conuertamus sermonem nostru[m] ad luctum, & planctum, qui factus est super morte Christi, quemadmodum ergo in morte alicuius magni domini omnes de parentela, & familia faciunt luctum, & induunt se nigro in signum luctus, ita, & Christo summo domino uniuersorum mortuo, factus est planctus magnus, qualis nõ fuit ab initio neq; deinceps futurus est, & hoc à multis. Primo nempe ipsum planxit pia eius mater cooperiens faciem suam aliquo velo, vel pallio, quæ manibus cancellatis corde mestissimò ad pedem crucis iacens, velut semimortua totaliter immobilis permanfit. Nec certè aliud expectabat, nisi, vt redderet spiritum post filium suum. Secundo ipsum planxit Iohannes euang. propè eam iacens, nec respirare valens, mente reuoluens quales, & quantos cruciatos uiderat magistrum suu[m] in diuersis locis, seu stationibus pati. Tertio ipsum planxerunt sanctæ mulieres ibi astantes, utpotè auuncule eius Maria Cleophæ, & Maria Salomæ, similiter, Maria Magdalene, & huiusmodi. Quarto ipsum planxit Centurio, & nonnulli alij, qui in ipsum uisus signis incipiebant credere, qui reuerentes in ciuitatem percutiebant pectora sua, dicentes, Verè filius Dei erat iste. Quinto ipsum planxerunt creaturæ insensibiles sicut paruus in sole, qui tunc induit se nigro per obrebrationem. Sexto ipsum planxerunt Angeli sancti suo modo, prout fuerat prophetatum Esa. 33. Angeli pacis amarè flebunt.

N O T A N D V M tamen, quòd præ cæteris singularius ipsum planxit mater pietatis. Nam postquam stetit ferme per horam super terram ad pedem crucis quasi exanimis facta, tandem resumpto utrunque spiritu, oculos prout ualuit ad crucem uertens, & adhuc ibi corpus filij sui conclauiu[m] cernens, fecit, vt piè credi potest sequentes exclamationes, aut his similes suspirans, & uicens, O pater æternè comparte mecum modo super morte vnici filij tui, & mei, O beati spiritus Angelici flete mecum pro modulo uestro mortem creatoris uestri, qui uos tã decoros fecit, & in paradiso suo statu

collo-

collocauit. O sol, luna, & stella: quorum omnium pulchritudinem uincebant facies decora filij mei, & quæ uos tam luminosa fecit, plangite mecum plasmatozem uestrum filiu[m] meu[m], quem modo uidetis extinctum. O cuncta elementa flete mecum mortem illius, qui tam multipliciter uos ornauit, deinde conuertes se ad hæc inferiora, aiebat, O cuncti reges, principes, & nobiles uenite, & flete mecum mortem crudeliffimam filij mei, qui erat rex regnu[m], & dominus dominantiu[m] per quem etiam reges regnant, & iusta decerunt. O diuites huius sæculi flete mecum mortem filij mei, in quo erant omnes thesauri sapientiæ & scientiæ Dei absconditi. O pauperes, & simplices flete mecum mortem filij mei, qui cum esset diues propter uos ditandos ægenus factus est. O uirgines flete mecum mortem filij mei, qui tantum dilexit uirginitatem, quòd ex me uirgine nasci uoluit, & tandem me uirgini Iohanni commendauit. O uos mariti, & uxores flete mecum mortem filij mei, qui tantum honorauit matrimonium, quòd ex me non nisi matrimonio iuncta nasci uoluit. Item, qui in nuptijs primum signum fecit. O uos uiduæ & bonæ matronę plorate mecum mortem filij mei, qui consolatus est multam uiduam, filium eius unicum, qui deferebatur mortuus ad sepulchrum, resuscitando. O paruuli, & innocentes uenite, accurrite, festinate, & flete mecum mortem filij mei innocentissimi, qui dixit, Simite paruulos uenite ad me. O uniuersi populi flete mecum mortem filij mei, qui tantum uos dilexit, quòd pro uobis redimentis, & saluandis mori uoluit. Valde igitur durius est, qui hodie pijssimæ matri Saluatoris non comparitur, neque condolet.

N O T A N D V M est autem, quòd sicut in passione Saluatoris apparuit infirmitas carnis, & humanitatis suæ, ita deicit, vt appareret potestas suæ diuinitatis, vt crederet Deus, & homo perfectus. Fuit ergo tunc declarata sua diuinitas tripliciter, uidelicet, per signa mirabilia, per euidencia miracula, & per aduersariorum testimonia.

P R I M ò igitur per signa mirabilia, quæ multa fuerunt. **P** R I M V M fuit solis obscuratio. Nam eo in cruce pendente, sol quasi illi compatiens, obscuratus est, seu eclipsatus. Quæ quidem eclipsis durauit horis tribus, uidelicet, ab hora sexta in qua Christus fuit crucifixus, usq; ad horam nonam,

Ser. Quadrag. G. Pep.

K k k

in qua

Septima statio

in qua expirauit. Quis autem dicit Marcus Christum hora tertia fuisse crucifixum, non est contrarium dictis Iohan. dicentis, quod erat hora, quasi sexta, quando Pilatus eum condemnauit, qui sensus dicti Marci est, quod Christus crucifixus est hora tertia linguis Iudæorum clamantiū ad Pilatū, tolle, tolle, crucifige eum. Sensus uero dicti Iohan. est, quod Christus hora, quasi sexta crucifixus est manibus militū Pilati. Sic enim August. de consensu Euangelistarū. lib. 3. ca. 13. concordat Marcum cum Iohanne. Istud autē incidentaliter, fit dictum, quia in loco suo fuerat omissam. Tenebræ ergo contigerunt in passione Christi ad ostendendum, quod ille moriebat, qui erat lux mundi, & qui illuminat solem, lunā, & stellas. De causa autem huiusmodi tenebrarum tres sunt opinioniones, quas refert de Lyra. Prima est Hiero. & quæ etiam ponitur in gl. ord. super Lucam in hoc passu dicentis, quod factæ sunt per retractionē radorum solis, diuina tamen uirtute, nec aut pendente in cruce uideret ipse sol, Creatorem suum, aut ne impij blasphemantes redemptorem suum sua luce fruerentur. Secunda est origenis, dicentis, quod factæ sunt per interpositionē nubium densarum inter solem, & terram. Tertia est Dionisij in Epist. ad B. Polycarpum dicentis, quod factæ sunt per interpositionem lunæ inter solē, & terram, sicut fit naturaliter in qualibet eclipsis solis, dicit enim, quod ipse in Aegypto existens, scilicet, Athenis uidit hanc eclipsis illo modo causari. Vidit et lunam ascendente ab oriente uersus meridiem, & supponentē se soli; nihilominus ad saluandum uerba Hiero. & Origenis possumus dicere, quod non dicunt assertiuē, ita euenisse, sed quod potuerit ita fieri.

Quis autē prædicta eclipsis fuerit supernaturalis, possumus ostendere ex multis. Primò quidē, quia tūc luna erat 15. Et ita sol & luna erant ex opposito aspectu. Non ergo poterat ipsa luna tam subito se mouere, & sole se supponere, nisi interuenisset miraculus. Secundò uero, quia tūc luna mansit tribus horis continuis sub sole. In eclipsis autem naturali cito transit, ut ad sensum patet. Tertio autem, quia post hæc tempore imperceptibili luna rediit ad orientem sole manente in occidente. Quarto & postremo, quia dicta eclipsis fuit uersalis, quamuis aliqui dicant, quod tantum se extendit super terram Iudæorum, quod si fuisset, Dionysius in Aegypto existens,

Christi patientis.

442

existēs, nequaquā eam uidisset: Apparuit ergo dicta eclipsis non solum in iudæa, uerum etiam in Græcia, & Roma, secundum Orosium. Nota quomodo Atheniensibus inquirentibus de causa dictæ eclipsis, B. Dionysius inter eos philosophus nominatissimus dixit, quod aut elementa mentiebantur, aut quod tota machina mundi in breui destrueretur, aut quod Deus naturæ patiebatur. Propter quod dicti Athenienses ædificauerunt aram Deo ignoto. Nota quomodo successu temporis illic declinauit B. Paulus, & quomodo inquisit de illo Deo ignoto. Item quomodo ibi illuminauit Paulus cæcum, & tunc conuersus est Dionysius ad fidem.

SECVNDVM signum diuinitatis Christi patientis fuit fractio ueli templi, quod tunc diuisum est in duas partes à summo usque ad deorsum, ut habetur Matt. 27. Vbi notandum, quod in templo erat duplex uelum. Primum enim erat in introitu ipsius templi. Secundi uero inter sancta, & sancta sanctorum. Primum ergo scissum est, quod erat ex preciosa materia secundum Chrysost. ut potest de purpura, bisso, & cocco, auro, & serico, atque hyacintho contextum. Et huiusmodi uelum tantum in diebus solennibus suspendebatur in introitu templi. Eo igitur fracto, tunc secundum Iosephum audite sunt uoces angelicæ olim templum custodientes, clamantes, & dicentes aduicem. Transeamus ab his sedibus. Et nota, quod prædicta scissio ueli seu ruptio declarabat manifestationem ueritatis in morte Christi, quæ prius latuerat sub figuris ueteris testamenti. Mysticè autem secundum glo. in 1. super Lucam fractio huiusmodi ueli significabat aperitionem cæli factam per mortem Christi.

TERTIUM signum diuinitatis Christi morientis fuit terræ motus. Tunc enim terra mota est, quasi ferre non ualens Dominum suum super eam morientem, & pendente Plal. Commouisti terram, & conturbasti eam.

QUARTVM signum fuit petrarum scissio. Tunc enim petræ grossissimæ scissæ sunt. ostendentes pro modulo suo se compari morti sui creatoris. Et ecce proh dolor corda multorum hominum inueterorum hodie non sciuntur per compassionem, neque similiter per ueram contritionem. Cum tamen dicat Dominus Iohelis. 2. Scindite corda uestra.

Septima statio

QUINTVM signum fuit monumentorū apertio. Tunc enim multa monumenta aperta sunt, vt refert Matth. & hoc in signum futuræ resurrectionis, ideo subdit idē Matthæus. Et multa corpora sanctorum, qui dormierant surrexerunt, non tamen ipso die mortis Christi, sed tunc primò, quando ipse resurrexit, vt dicit gl. ord. Decuit enim vt Christus resurgeret primus, dicit tamen Landolphus, q̄ quamprimū Christus emisit spiritum, tunc primum monumenta aperta sunt, sed mortui inde non surrexerunt quousque Christus primo resurrexit. Erat ergo valde nouum, & admirabile videre toto triduo huiusmodi sepulchra diuinitus aperta, & ossa intus intacta. Christo igitur resurgente, illi pariter surrexerunt tanquam testes suæ resurrectionis; ideo subdit Matthæus, & uenerunt in sanctam ciuitatem, i. in Hierusalem; & apparuerunt multis propter causam prædictam. Specialiter autem apparuerunt Annæ, & Caiphæ, vt scribit Nicodemus in Euangelio suo, fortè reprehendentes eos de iniqua procreatione mortis Christi, asserentes, quòd illis malè succederet, si non pœniterent, vel similia. Quid autem de istis postea factum sit, quamuis Augu. reliquat sub dubio, tamen gl. ordi. super Matth. in hoc passu, dicit, quòd credendi sunt cum domino ascendente in cœlum pariter ascendisse in corpore, & anima. Vbi autem steterint toto illo tempore intermedio, videlicet, inter Christi resurrectionem, & ascensionem, certum non habemus, nihilominus potuerunt stare inter amplissima loca maris, vel etiam in Paradiso Terrestri. Inter illos autē, qui tunc surrexerunt, legitur in euangelio Nazareorum de duobus, qui mortui fuerant ante annos 40. q̄ uenerunt in templum, & multa, audiente populo, dixerunt ad confirmationem fidei de Christo. Et sic pater quomodo Christo passo, apparuit eius diuinitas per signa mirabilia.

SE C V N D ò eodem Christo passo apparuit eius diuinitas per euidentia miracula, inter quæ fuit illuminatio Longini prius cœci. Pro quo notandum, q̄ vt refert Ioā. Christo, & aliis duobus latronibus mortuis, uenerunt iudæi ad Pilatū, & rogauerunt illū vt frangerentur eorum crura, vt sic citius morentur, & nō remaneret in cruce corpora sabbato, sed tollerentur; & hoc ne in cruce pendentes magnū diē sabbati foedarent horrore sui diuturni cruciatus, vt dicit interli. Venerunt

Christi patientis.

443

nerunt ergo milites, & primi quidē fregerūt crura, & alterius qui crucifixus est eum eo. Ad Iesum autē cum uenissent, ut uiderent eum iam mortuū, non fregerunt eius crura. Sic. n. propheteratum fuerat, & simul præfiguratum in agno paschali, dā cente scriptura Exo. 12. Os non cōminuetis ex eo. Sed unus militū lancea latus eius aperuit, vt sic certificaretur de morte eius, & cōtinuò exiuit sanguis, & aqua. Sanguis ad nostrā redemptionem, aqua uerò ad peccatorū nostrorū abluionē, ubi notandum, q̄ huiusmodi aqua miraculosa exiuit de Christi latere, pariter, & sanguis, Commune. n. est, q̄ mortuo homine statim sanguis coagulatur, & induratur, nec ultra fluxibilis redditur. Dicitur autē miles dicebatur Longinus, qui sentiens sanguinē Christi decurrentē per lanceā suā, cœpit apponere oculos suis, & mox perfectē illuminatus est corpore, & mente, cū tamen prius parū uideret. Ex quo patet, q̄ in dicta lanceatione lateris Christi fuerūt tria miracula. Primū, quia exiuit sanguis de corpore mortuo. Secundū, quia exiuit uera aqua. Tertium, quia Longinus prius quasi cœcus, tunc illuminatus est. De isto autē Longino legitur, q̄ postquam aperuit Christi latus, & uisum recepit, credidit in Christū, & postmodū ab apostolis instructus, annis 38. monasticā uitā duxit, & deinceps in omni sanctitate uitæ, atque salubri exemplo permanens, multos ad Christum conuertit. Qui tandem episcopos honorem, & martyrij coronam promeruit.

NO T A N D V M est autē, q̄ prædicta lanceatio lateris Christi fuit olim præfigurata, & propheterata. Primo quidē præfigurata in Achab rege Israēl, de quo legitur 3. Reg. 22. q̄ in bello contra Syros mutato habitu percussus est sagitta inter stomachū, & pulmonē, & sic mortuus est uespere, & tūc finitum est bellum. Applicatio est fa. præter hoc, q̄ Achab percussus est uiuens, Christus uerò iā mortuus. Secundò uerò fuit propheterata per Psalmistā in persona Christi, dicentē Quē tu percussisti, tu, sup. pater, & hoc, persecuti permissiue sunt, uidelicet, impij iudæi, & milites Pilati, & super dolorem uulnere meorum addiderunt, supp. uulnus lateris mei.

TE R T I ò Christo passo apparuit eius diuinitas per aduersariorum testimonia. Nam ut dicit Matthæ. Centurio, & milites, qui cum eo erant custodientes Iesum, uiso terræmotu, & his, quæ fiebant, timuerunt ualde, dicētes. Vere filius

Dei erat iste. Hic enim Centurio Gentilis erat, & præerat militibus custodientibus Christum quousque expirasset. Dicebatur autem Centurio, eo quod præfesset centum militibus. Videns ergo figura, quæ dicta sunt, & similiter, quod Christum cum clamore ualido expirasset, quod non nisi miraculose fieri poterat, ut dictum est, mox confessus est Christi diuinitatem dicens. Vere filius Dei erat iste. Et hoc idem dixerunt milites, qui cum eo erant, insuper & multi iudei. Vnde Luc. 23, dicitur, quod omnis turba eorum, qui simul aderant ad spectaculum istud, & uidebant, quæ fiebant, percutientes pectora sua, reuertebantur, supp. in ciuitatem Hierusalem. Patet ergo de Christi morte, & de his, quæ tunc facta sunt, tam mirabilia, quam uera miracula.

QUARTO principaliter corpus Christi deuotè sepelitur. Pro quo notandū, quod tam iudæi, quam ministri Pilati peractis quæ dicta sunt, recesserunt de loco crucifixionis, & ad propria redierunt. Illic tamen remansit mater pietatis cum Iohan & nonnullis deuotis mulieribus. Sedebant autem omnes, iuxta crucem, cogitantes quid facerent. Omnes enim simul corpus Dominicū deponere nequibant, quia deerant illis uires, pariter & instrumenta. Parte autem ex altera recedere non audebant eo sic manente. Cæterum diu ibi remanere non poterant propter noctis propinquitatem. Cogitate ergo in quanta cordis angustia erant. Sed diuina dispensatione tandem factum est, ut Ioseph ab Arimathia ciuitate Iudæe distante ab Hierusalem decem leucis, uir bonus, & discipulus Christi, occultus tamen propter metum Iudæorum, impetrata licentia à Pilato, uenit ad sepeliendum corpus Christi, antequam intraret sabbatum, in quo non erat licitum talia facere. Hic enim, (inquit, Lucas) non consenserat consilio, & actibus Iudæorum. In quo apparet bonitas illius. Ideo autem dicitur Ioseph petijt licentiam à Pilato tanquam à iudice sepeliendi corpus Dominicū, quia secundum leges humanas corpora damnatorum non debent sepeliri absque licentia iudicis. Legitur autem in quadam historia, ut refert sepe dictus pater Carthu. Landolphus, quod iste Ioseph seruerat quinque annis Pilato, à quo tandem pro omni mercede petijt corpus Iesu sibi donari, & obtinuit. Venit etiā cum eo Nicodemus, qui uenerat ad Iesum nocte, ut patet Iohan. 3. ferens secum unguentum

preciosa

preciosa ad unguendum corpus Iesu. Cum ergo hi duo Christi discipuli uenissent prope locū crucifixionis, genua flectentes adorauerunt uenerabilissimū Christi corpus, quod adhuc in cruce pendebat, moxque disposuerunt se ad illud deponendum. Quod uidens mater pietatis reuixit aliquantulum spiritus eius, & cepit eos uiuare, prout potuit, similiter & Iohannes, ac mulieres dehoræ illic astantes, Vnus ergo cepit clauos trahere. Alius autem ne corpus in terram caderet, brachijs cepit ipsum sustentare. Pia autem mater brachia, prout poterat sursum leuabat. Cum ergo ipsum primū tangere potuit, caput quod pendebat, pariter & brachia trahebat supra triste pectus suum. Et reuens in amplexus, & oscula non poterat satiari de dilecto suo, nec quisquam ipsam desuper corpus attrahere ualebat. Prædicto igitur preciosissimo thesauro in terram deposito, pia mater suscepit caput cum scapulis in gremio suo. Magdalena autem pedes, quos olim unguento perfuderat. Alij autem circumstantes fletus. Post aliquantulū igitur morulam rogauit Ioseph matrem pietatis, ut permitteret preciosum filij sui corpus ungi atque lintheaminibus inuolui, & sepeliri. Ipsa uero piè contendebat, dicens. Nolite amici mei, nolite tam cito corpus uirginem filij mei à me auferre, alias me ipsam cum eo sepelite. Illum itaque adhuc paululum mihi relinquire, ut sanctissimā eius faciem ualeam contēplari, & in ea aliquantulū consolari. Et hæc dicens, osculabatur nunc faciem eius, nunc manus, nunc latus, nunc pedes, atque lachrymis suorum oculorum lauabat uulnera, & plagas illius. Deinde uenit Magdalena, quæ sicut uiuētī lauit pedes lachrymis oculorum suorum, ira & nunc etiā abundantius, quam tunc. Deinde aspiciebat latus apertū caput spinis coronatū, & ex omni parte cruentatū, quæ omnia erat illi materia noui doloris, & cōpassionis. Consequenter uenerunt duæ sorores matris pietatis, uidelicet, Maria Cleophæ, & Maria Salomæ, quæ similiter dicta uulnera deuotè, & simpliciter osculantes iugiter flebant. Tandem tardante hora, rogat Ioseph, pariter & Nicodemus matrem pietatis, ut sinat tam preciosum thesaurum sepeliri. At illa ab amplexibus, & osculis non cessabat. Postremo rogauit eam Iohan. ut hoc permitteret. Illa ergo considerans, quod esset à filio suo Iohanni cōmissa ultra contēdere noluit, sed signans, ac benedicens sanctissimum il-

Κκκ 4 Iud

Septima statio

Iud corpus premisit ipsum ab illis aptari, vt volebant. Tunc illi vixerunt Dominicum corpus, & inuoluerunt in syndone munda, idest, in lintheo lineo, qui nunc reuerenter custoditur Chamberiaci in Sabaudia partibus. Insuper ipsum ligauerunt aliis lintheis, scilicet, sudario ad caput, & nistis, seu fasciis, quibus totū corpus alligabatur, atque cū aromati bus, sicut mos est iudæis sepelire, sup. venerabiles personas.

His ergo quæ diximus peractis, omnes genua flectunt, & corpus illud sanctissimum adorant. Deinde de terra ipsum eleuantes cum suspiriis, & lamentis inenarrabilibus deportauerunt illud ad monumentum, quod à monte Caluarie distat passibus. 50. vt prius dictum est. Mater autem pietatis tenebat semper caput, prout valebar, & Magdalena pedes. Reliqui verò portabant per mediū. Erat autē prope locū crucifixionis ortus, & in orto monumentū nouum ipsius Ioseph sumptuose factū, & in petra excisum, idest, vno lapide secundum quantitatem hominis concauatū, in quo nondū quisquā positus fuerat. Ibi que prope erat parasceue iudeorum sepelierunt eum, scilicet, reuertenter, & deuotē, vt potē flexis genibus, & cum incredibilibus suspiriis. Et tunc, ut dicit August. Christi exequias angelorū millia milliū decantabāt, qui omnes illic conuenerant. Illi ergo decantat laudes, sed mater pietatis semper dabat gemitus, & suspiria in corde suo. Peracto igitur mysterio Dominicæ sepulturæ Ioseph, & Nicodemus se inclinantes versus sepulchrum, & ipsum humiliter adorantes, inde recesserunt. Mater autem pietatis, & alij qui feruentius amabant, remanserunt ibi aliquanto tempore sedentes contra sepulchrum, & lamentantes Dominum. Appropinquante autem nocte dixit Iohan. matri pietatis, quod expediebat inde recedere, ne portas ciuitatis clausas inuenirent. Tandem illa, prout potuit, de terra surgens, iterum genua flexit ad monumentum ipsum osculans, & benedicens, & cæteri similiter.

DE sepulcro autē Dñico, seu monumento fertur, q̄ fuerit domus, siue spelunca rotunda de subiacente rupe excisa. Erat. n. in orto, in quo sepultus est Christus, rupes grandis, in cuius latere erat monumentū, seu spelunca excisa, habēs octo pedes in lōgū, in latus, & totidē in altū, cui lapis magnus appositus erat pro ostio, forē ne aliquis veniens raperet tantū

thesau.

Christi patientis.

445

thesaurū, & presertim, aut forē ne bestie illic intrare possēt. PERACTIS igitur omnibus misterij dominicæ passionis, & sepelitionis, tandem meter pietatis adiura à Iohanne, & alijs, omnes pariter cum fletu magno inde recesserunt. Cumque ambulando ad crucem adhuc stantem venissent, ibi iterum omnes genibus flexis adorauerunt dominum, pariter, & crucem, dicentes. O CRUX aue spes vnica, hoc passionis tempore, auge pijs iustitiam, reisque dona veniam. Deinde surgentes ceperunt ambulare versus ciuitatem. Inter ambulandum autem mater pietatis sæpe recto aspiciebat, non valens obliuisci corpus filij sui. Intransibus ergo illis ciuitatem, multi videntes eam sic mestam, sic fatigatam, sic debilitatam, vt oporteret eam deferre per subacillas, inde mouebantur ad lachrymas. Non nullæ etiam deuotæ matronæ accesserunt propius, vt consolarentur eam, quæ etiam à lachrymis se continere non valebant. Illi quoque vsque ad hospitium suum comitatū tristem prebuerunt, sicut apud Christianos fieri solet à propinquis defunctorum cum de sepultura suorum ad propria redeunt. Tandem ergo veniens ad domum sororis suæ Mariæ Salomæ, hospitandi gratia, cum primum debuit ianuam intrare, cōuertit se ad prædictas matronas, quæ illam comitabantur, gratias illis agens potius signo quam verbo, vt potē caput inclinando versus eas. Illæ autem vice versa eidem inclinantes humiliter vale fecerunt, & ad propria redierunt plorantes, & inter se colloquentes de doloribus illius, pariter, & de iniustitia manifestè facta dñi lecto filio suo. O quam dura fuit matri pietatis nox secutā, & quam longa. Vix n. persuaderi potuit à confororibus, & Iohanne modicū cibum sumere, cum tamen per totum diem illum nihil sibi sumpisset. Noctem ergo duxit insomnem semper suspirans, semper lamentans, semper ciulans. Interdum autem loquebatur, narrans dolores filij sui pariter, & singula, quæ circa eum à iudæis & gentilibus ipsa presente gesta fuerant, itē referebat pia verba, quæ ipse in cruce protulerat, & quam patients in omnibus fuerat. Similiter quoque moriente caput versus eam inclinauerat, quasi vale eidem dicens, & huiusmodi. In tali uero narratione renouabantur dolores eius, ac omnium astantium, præcipuè autem Iohannis, & Magdalene, qui se tunc à lachrymis continere nequibant,

SIQVI-

Septima statio

SEQVITVR postremo in Euangelio Matthæi. Altera die, quæ est post parasceuë, scilicet, die sabbati iam incepta. Hoc tamen à parte rei fuit post solum occasum die parasceues. Nam apud iudeos dies sequens incipit aduesperascente sole die præcedentis. Conuenerunt principes sacerdotum, & Pharisei ad pilatum, dicentes. Domine recordati sumus, quia seductor ille dixit, adhuc uiuens, post tres dies resurgam. Ex quomodo loquendi patet, quòd non satis erat illis malignis, & flagitiosis uiris Christo in vita nocuisse, atque mortem ipsius procurasse, nisi etiam eum in fama læderent post mortem, pariter, & de ipso detraherent, utpotè volentes eum seductorem. Insuper, & ex maximo inuidiæ, & odij luore nomen eius nolentes exprimere. Sequitur. Iube ergo custodiri sepulchrum usque in diem tertium, ne fortè veniant discipuli eius, & furentur eum, & dicant plebi, surrexit à mortuis. Er erit nouus error peior priore. Certè isti uerum prædixerunt, quamuis ignoranter, sicut, & pōtīfex eorum Caiphas in alio proposito. Nam peior fuit infidelitas resurrectionis dominicæ in cordibus eorum, quàm crudelitas passionis, & mortis Christi. Illis ergo de plano confitentur veritatem, videlicet, quòd fuerit error in morte Christi. Ait illis Pilatus. Habete in custodiam. Quasi diceret. Sufficiat vobis, quòd in morte eius consensu. Ite custodite, sicut scitis, quis de hoc facto ultra me non intromittam. Illi autem abeuntes, accepta custodia de gentilibus ex permissu de Pilati, munierunt sepulchrum, custodia dictorum gentilium, signantes sigillis, seu anulis suis, vel etiam sigillo accepto à Pilato, lapidem, qui erat in ostio monumenti, eum custodibus illic appositis die, ac nocte. Sed certè in uanum hoc fecerunt, sicut rei probauit euentus, quia non est consilium aduersus dominum.

PATET ergo deductio dominicæ passionis, quam texere nolui, quàm valui conformiter ad verba quatuor euangelistarum, nihil scienter omittens, quod conferat mysterio eicæ passionis. Nihilominus hanc longam narrationem nostram de facili restringere poterit diligēs lector, superflua reijciēs, & vtilia assumens. Vnde, & ego ipse quandam copiosam abbreviationem super hisce feci, quam in loco suo inter expositionem epistolæ annotaui, & in ceteris, ideo autem supra prolixitatem obseruaui, ut magis patefieret nouellis prædicatoribus, quid

Christi patientis.

446

quid tenendum, & quid prædicandum circa hanc materiam, relictis multis frivolis, & apochryphis narrationibus, circa quas nonnulli tempus pro magna parte terere solent. Deprecemur igitur charissimi ipsum benedictissimum redemptorem nostrum Iesum Christum, ut suæ dolorosissimæ passionis nos participes efficiat. Hic quidem per gratiam, & illic per gloriam. Quam nobis conce. &c.

Finis Stationum.

§ ABBATO SANCTO PASCHÆ.

REQUIEUIT Deus die septimo ab omni opere, quod patrat. Gen 2.]

PRIMA INTRODUCTIO.

LEX Imperialis. ff. de cōstitutionib. principū. l. fin. quæ incipit beneficiū dicit quòd beneficiū principis est latissimè interpretandum. Casus est talis. Est aliqua domus religiosa cui tot elemosinæ vini, & frumentum fiunt à Christi fidelibus. fortè intuitu sanctæ uitæ, quæ ibi noscitur obseruari, quò ultra sustentationem habitantium in eodem monasterio magna pars prædictarum oblationum superest. Quod animaduertentes ibidem domino famulantes, & huiusmodi substantiam exponunt uenditioni pro subleuandis alijs necessitatibus domus. Quo cognito illi, qui leuant tributa, seu vectigalia principis, aut reip. exigunt vectigalia à talibus pro huiusmodi rebus uenditis, quia quamuis lex dicat clericos, aut religiosos non debere aliquid soluere pro fructibus, aut pronentibus suarum ecclesiarum, quando talia vendunt, ut patet, C. de episcopis, & clericis. l. omnis. Itē l. nulla non tamen dicit idem de alijs bonis, quæ non spectant ad redditus dictorum locorum, quinimo aliunde proveniunt, ut in proposito. Si igitur talis super huiusmodi negotio uentiletur in iudicio, quia desinet peritus iudex? Certe dicit, & de clarabit dictos religiosos nihil debere principi pro huiusmodi rebus uenditis. Secus autem ubi talia emissent ad reuendendum. Nam, ut dicitur lex præallegata, beneficiū principis est latissimè interpretandum. Et ideo in proposito beneficiū principis concessum religiosis de non soluendo vectigal, de quo dictum est prius, non solum se extendit ad fructus, & proventus

uentus ecclesiarum prædictarum, verumetiam ad quæcumque oblata illis facta.

MORALITER. Ista lex potest congruè exponi de principe Christo, qui est rex regum, & dñs dominantium. Ille ergo princeps hesternæ die, & in ecclesiæ representatione, mortuus est pro salute populi sui. In quo quidem factum fuit quodammodo similis Curtio Romano militi de quo refert Aug. de ci. iii. Dei, li. 4. c. 20. Item Titus Livius, li. 7. Et similiter Valerius Maximus, lib. 5. cap. 5. q̄ cum anno ab vrbe condita trecentesimo nouagesimo, terra in medio fori Romani se aperuisset, & specum horribilis profunditatis fecisset, responsum est à vatib, q̄ si Romani uellent rem suam publicam perpetuari, illud in quo plus possent, & excelleret. illi hiatus deuouerent, & ex eo ipsum implerent. Quo auditu, omnium iudicio comperitum est, quod Curtius esset ille, qui cæteros excelleret. Quod cum intellexisset, armatus, & equo insidens, seipsum in illud antrum ultro immisit. Sicq; respublica Romana saluata est morte unius militis. Nam ex tunc, & deinceps non apparuit uestigium dicti hiatus. Sic in proposito per mortem Christi, & descensus eiusdem in infernum liberati sumus, & præseruati à periculo æternæ damnationis. Quis si dicas tantam indecentiam Christo non conuenire, certè immo, quia ut dicit Seneca, de Verborum copia. Honesta turpitudine est mori pro causa bona,

SECUNDA INTRODUCTIO.

DESCENDIT primū in inferiores partes terræ. Eph. 4. Scribitur extra de fide instrumentorum, c. scripta, q̄ instrumenta non habentia testium inscriptione, aut authenticū sigillū insertū, per quæ possint probari, aut nisi per manum publicā, per notarium & in glossam facta fuerint, non uidentur alicuius firmitatis. Casus est talis. Sortes contendit contra Pilatonem coram iudice, ratione alicuius possessionis, quam occupat Plato. Et pro omni probatione, & testimonio affert quoddam uetus registrum, siue instrumentū, quod uideretur sibi attribuere ius, uerum tamen in dicto registro nulli testes inueniunt subscripti. Nec similiter ibi appareat authenticū sigillum appositum. Nec insuper ibi exprimitur nomē, siue signum cuiuscunque notarij publici. Quid igitur iuris in hoc facto, aut quam sententiam daturus est iudex peritus?

Certè

Certè non dabit sententiam pro Sorte contra Platonem, quia ut dicit prædictam decretalis, quæ est Alexandri III. instrumenta non habentia testium inscriptionem, aut authenticum sigillum insertum, &c. Modo prædictum instrumentū nullum trium prædictorum habet, igitur, &c.

MORALITER. possumus exponere prædictam decretalem dupliciter.

PRIMÒ quidem de quolibet uolente habere possessionem cælestem, & dicente. Domine domine aperi mihi, & pone me in possessione paradisi. Cui respondebit ille æquissimus iudex Christus, Charissime si cupis habere hanc possessionem paradisi, oportet, quod probes te habere ius ad illam altero iustorum modorum. Primus est per testium depositionem. Vbi per testes intelliguntur bona opera, quæ testificantur de aliquo, quod sit dignus uita æterna, ita ut possit merito dicere illud Iohan. 5. Opera quæ ego facio, ipsa testimoniū perhibent de me. Secundus per authenticum sigillum, per quod intelligitur gratia Spiritus sancti, qua sigillantur animæ iustorum. Tertius per manum publicam notarij, aut tabellionis Iesu Christi, qui dixit, Matt. 4. Penitentiam agite, appropinquabit regnum cælorum. Item Marci ultimo dicit idem notarius, Qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit. Modo uideat unusquisq; si apud se habeat bonos, & fideles testes, id est, bona opera, ut sunt deuota ieiunia, seu uerbes orationes, pietatis, opera, lachrymæ, suspiria, & similia. Item si habeat authenticū sigillum, id est, si credat uerisimiliter se esse in gratia, necne, & tunc poterit aliquo modo cognoscere se habere ius ad hæreditatem cælestem, uel non. Forsan dicit peccator Christianus se habere ius ad illam, etsi non propter duo prima, saltè propter tertium, eò, scilicet, q̄ credit & baptizatus est. Sed non uerit talis, q̄ fides sine operibus mortua est, ut habetur Iacobi 2. Item quamuis baptismus saluet sic decedentem, non tamen postea recidiuantem, saltè absque penitentia. Et ideo multi adulti, & peccatores habent multum timere ne patiantur repulsam à possessione hereditatis cælestis, pro qua nobis acquirenda Christus heri mortem dolorosissimam perpassus est, & hodie iacet in sepulchro secundum ecclesiæ uniuersalis representationem. Et sic patet de prima expositione prædictæ decretalis.

S 5.

S E C V N D O eadem decretalis potest magis ad propo-
 sitionem hodierni mysterij exponi de demonibus quantum in ipsis
 erat, volentibus impedire Christum ne in suo descensu in in-
 feriores partes terrarum, id est, limbum liberaret animas sancto-
 rum patrum, quæ illic captivæ detinebantur. Multa autem
 instrumenta producebant ipsi demones contra Christum, per
 quæ probabant, quod non debebat prædictos patres libera-
 re de limbo. Primum erat, quod in inferno nulla est redem-
 ptio. Secundum erat, quod fiebat illis iniuria, in hoc, scilicet,
 quod spoliabantur præda sua. Tertium erat, quod ipse contra
 communem dispositionem iuris procedebat tunc contra eos,
 videlicet, per viam facti, & sic de multis aliis allegationibus
 quas peritus lector poterit supplere. Sed profecto ipse Chri-
 stus tunc poterat malignis spiritibus respondere, quod testi-
 monia eorum, atque publica instrumenta præallegata con-
 venientia non erant. Non quidem primum, quia infernus in
 quo nulla est redemptio, est locus damnatorum, qui descen-
 derunt illic cum mortali peccato. Secus autem de limbo san-
 ctorum patrum. Similiter secundum instrumentum nullius
 erat roboris. Non enim dicti patres propriè pertinebant ad
 prædam demonum, maximè cum in præsentia, per vitam meri-
 tum semper illis restitissent. Insuper tertium instrumentum
 non suffragabatur ipsis demonibus. Ipse enim Christus habe-
 bat optimum ius super dictas animas sanctorum patrum, ut
 potè quas acquisierat carissimo precio, videlicet, sanguine
 suo. Quinimmo ipsi demones iniuste agebant volentes eum
 impedire ne liberè vteretur servis suis, præsertim ad eorum
 animarum utilitatem. Propter quod clamabat ad ipsos da-
 mones dicens. Attollite portas principes vestras, & elevamini
 portæ æternales. & introibit rex gloriæ, Cumq; ipsi demo-
 nes interrogassent dicentes. Quis est iste rex gloriæ? conti-
 nuò ait illis. Dominus fortis, & potens, dominus potens in
 prælio, nuperrimè, supple, inuito in monte Calvariarum contra
 principem huius mundi. Et ideo attollite portas, &c. Et de
 hoc mysterio loquitur thema sumptum ex verbis Apostoli
 dicentis de ipso Christo, quod hodie descendit in inferiores
 partes terrarum.

R E D I T ad primam suam introductionem qua dicitur
 & principis beneficium, &c.

Ecce

E C C E ergo bonus, & clemens princeps, qui pro suis sub-
 ditis mori dignatus est. Cuius etiam beneficium est latissimè
 interpretandum, ut dicit lex prædicta.

P R O quo notandum, quod huius principis triplex repe-
 titur beneficium. Primum dicitur generale, secundum spe-
 ciale, tertium specialissimum, & quodlibet tale est latissimè
 interpretandum.

P R I M U M igitur beneficium huius principis dicitur ge-
 nerale. Et istud beneficium fuit effusio sui sanguinis in ara
 crucis pro redemptione humani generis quantum in ipso fuit,
 de quo loquens suis discipulis in cæna, dixit. Hic est sanguis
 meus novi testamenti, qui pro multis effunderet in remissio-
 nem peccatorum, Matth. 16. Et nota, quod non dixit pro om-
 nibus, sed pro multis. Pro omnibus quidem sufficienter effu-
 sus est Christi sanguis in remissionem peccatorum. Sed ef-
 ficaciter pro multis, videlicet, pro prædestinatis ad gloriã.
 Ecce quomodo dictum beneficium principis Christi est la-
 tissimè interpretandum. Et de ista latitudine loquens Apost.
 Rom. 8. dicit. Proprio filio suo non pepercit Deus, sed pro
 omnibus nobis tradidit illum.

S E C V N D U M beneficium principis Christi dicitur spe-
 ciale. Et istud beneficium est remissio peccatorum, quod im-
 partitur omnibus verè contritis, & confessis. Et nota, quod
 istud beneficium est maximum, etiam maius, quam beneficiũ
 creationis, sicut melius est vivere per gratiam, quam per na-
 turam. Et similiter illud beneficium est latissimè interpretan-
 dum. Nam, ut dicit August. lib. 84. quæst. 11. Deus cum libe-
 rat, non partem aliquam liberat, sed totum liberat. Item nõ
 solum remittit omnem culpam, verum etiam commutat pœ-
 nam æternam in temporalem. Insupet confert gratiam, & re-
 stituit præcedentia merita. In cuius rei signum figura tuè le-
 gitur Luc. 15. quod pater dixit servis suis de filio suo reuer-
 tenti. Cito proferte stolam primam, & induite illum, &c.
 Ecce igitur mirabile, & inestimabile beneficium, quo maius
 in hoc mundo cogitari non potest.

T E R T I O beneficium principis Christi dicitur specia-
 lissimum. Et istud est beneficium, quod eo mortuo contulit
 sanctis illis patribus, qui in carcere limbi detinebantur dum
 eos personaliter, & non per locum tenentem, aut vicarium
 visitavit.

visitauit, atque inde eos eduxit. Que enim maior humanitas in hoc mundo, quam regem personaliter visitare seruū suū in carcere obscurissimo detentum, & inde educere eum? Tūc enim Dei filius emisit vinclos suos de lacu, in quo non erat aqua Zachar. 9. Item tunc venit illuminare his, qui in tenebris, & in ymbra mortis sedebant, vt, scilicet, dirigeret eos in viam pacis. Luc. 2. Item tunc populus, qui ambulabat in tenebris, vidit lucem magnam. Esa. 9. Item tunc ipse Dei filius cōtrixit portas æreas, & vāctes ferreos confregit. Nunc ista, & his similia beneficia illis patribus in carcere limbi detentis à Christo exhibitā magna fuerūt? Certè non solum magna, verum etiam maxima. Sunt autem huiusmodi beneficia latissimè interpretanda, vt potè non solum collata patriarchis, & prophetis, ac cæteris patribus sanctis, verum etiam, honestis matribus, quas illic plures fuisse dubium non est. Illic nempe aderat Eua magna mater nostra, pariter, & multæ ex filabus suis, quales fuerunt non ambigitur, Sara, Rachel, Lya, Iudith, Hester, Anna, Samuelis mater, similiter, & altera Anna prophetissa, de qua Lucæ. 2. & penè infinitæ aliæ. Sed quia denominatio secundum logicos à digniori fieri solet, ideo dictus locus potius appellatur limbus patrū, quā matrum, quamuis vtrique sexui esset communis. Ecce ergo quomodo beneficiū principis latissimè est interpretandum, de quo etiam dicitur in themate, quia compleuit Deus die septimo opus, &c.

In præsentī ergo Sermone omisso euangelio hodierno, in quo fit mentio de Christi resurrectione, de qua impertinens est hodie loqui, in Sermone tria principaliter videbuntur. Primum tangit Christi lamentationem. Secundam corporis ipsius depositionem. Tertium eiusdem in inferno operationem.

Quāntum igitur ad primum æstiuandum est verissimè liter omnes Christi amicos, siue apostolos, siue discipulos, qui erant numero 72. siue quoscuque alios, qui in ipsum Christum crediderant, & plus cæteris matrem suam dignissimam maximam tristitiam incurrisse ex eius morte. Nam, vt dicit Landolphus in mane sabbati stabant simul ianuis clausis mater pietatis, & aliæ Mariæ cum Ioanne afflictæ, & dolorosæ, at que mœrore plenæ tanquam orbatæ patre suo, & domino, ad memoriā reuocantes singulos dolores quos die præcedenti

denti viderant Christum tam patienter pati. Sedebant itaque simul mutuo tantum se aspiciens cū lachrymis, & suspiriis, sicut cōtingere solet propinquis, & amicis eorum, qui recentissimè decesserunt. Successi uè autem veniunt discipuli Christi, qui eū in horto turpiter reliquerant, qui adeo tristes erāt, & mœrore confecti, vt neque vocem emittere possent præter eiularum, & fletum. Cumque diu sic steterissent, pariter flentes, tandem aliqua requie data à lachrymis inceperunt piè loqui de magistro suo, & de captione eius, seipsos redarguentes, & pectora sua tundentes, suspiriaque in altum emittentes de eo, quòd ipsum tam turpiter dereliquissent in horto metu mortis. Specialiter Iohannes seipsum redargebat, eo quòd reliquerat sydonem, nudus fugiendo ne cum eo caperetur, & occideretur. Et ita quilibet eorum in se inueniebat materiam reprehensione dignam, O igitur charissimi cogitate apud vosmetipsos in quanta angustia, & amaritudine tūc erant Christi apostoli, & cæteri, qui in vita eum dilexerant, & plus cæteris pia eius mater. Interdum tamen ipsa consolationem aliquam accipiebat, cum in corde suo reuoluebat futuram eius resurrectionem, quam firma fide tenebat, & indubitata spe expectabat. Non sic autem cæteri, qui illic adderant. Vnde tenet ecclesia, quòd in ea sola remansit fides ecclesiæ tempore tridui, & specialiter per totam diem sabbati, propter quod singulariter illa dies dedicatur eidem. Vnde August. ad hoc propositum loquens dicit sic, Quem genuit virgo, iniuste mori dolebat, sperantes tamen, & firmiter credens ipsum secundum promissum tertia die, morte deuicta, resurgere. In hac enim sola interim fides ecclesiæ in triduo illo stabat. Et dum vnusquisque vacillando hæsitabat, hæc quæ fide concepit, fidem quam semel à Deo suscepit, nunquam perdidit, speque certissima resurrectionis gloriam expectauit. Hæc ille.

NOTANDVM est autem, quòd sicut mortuo Lazaro multi iudæorū venerunt ad consolandum Magdalenam, & Mariam sororem eius, vt habetur Iohan. 11. multa quoque similia legimus in sacra scriptura plerosque egisse, ita piè credendum est, quòd multi amici Christi occultè occultè venerant ad consolandum dictam matrem pietatis. Et huiusmodi præcipuè fuerunt Gamaliel, Nicodemus, Centurio, & similes.

Similiter illi non deerant Apostoli, qui pro modulo suo eam consolabantur. Idem etiam circa eam agebant sorores suæ, si militer Magdalena, & nonnullæ aliæ deuoræ matronæ ciuitatis Hierusalem. Sed quantumcunq; omnes laborarent ad illius consolationem, ipsa tamen à lachrimis non cessabat. In cuius rei figuram, mutato tamen genere legitur Gene. 37. 9. eum cuncti liberi Iacob congregati essent, ut delinirent dolorem eius super mortem filij Ioseph, aut saltem quem credebatur esse mortuum, noluit eos audire, neq; consolationem accipere, sed dixit. Fera pessima deuorauit filiū meum Ioseph. Ad propositum Ioseph est Christus, quem deuorauit fera pessima, i. inuidia iudæorum. Super cuius morte consolari uolebat mater pietatis, &c. Hæc igitur est mater familias, quæ ualde planxit mortem filij sui. 3. Reg. 17. Hæc est illa mulier Samamitis, quæ idem egit circa filium suum defunctum. 4. Reg. 4. Hæc denique est illa mulier uidua ciuitatis Naym, quæ se quebatur oculum, in quo deferebatur vnicus filius suus mortuus, propter quod uehementer dolebat, & flebat, Lu. 7. Et sic patet de primo.

S E C V N D O principaliter uidentū est de corporis Christi dispositione tempore tridui, & quōdiu iacuit in sepulchro. Circa quod quærent tria.

P R I M O igitur quæritur eum Christus uoluit tanto tempore corpus suum iacere in sepulchro. Ad hoc responderetur, quod propter tria. Primo quidem propter figurarum implementationem, sicut expressè patet de Iona, Vnde ipsemet Christus ad propositum loquens, Matth. 12. dicebat, quod sicut Iona fuit in uentre ceti tribus diebus, & tribus noctibus, sic erit filius, &c. Secundo propter prophetiarum uerificationem, ut est illud Osee 6. Viuificabit nos post duos dies, & in die tertia suscitabit nos. Vbi per duos dies secundum gloss. intelligitur tempus quo iacuit corpus dominicum in sepulchro, & per tertium diem intelligitur dies resurrectionis eiusdem. Tertio pp. fidei confirmationem. Si enim minori tempore iacuisset in sepulchro, posset uerti in dubium an uerè mortuus fuisset. Maxime cum homo propter aliquas passiones reddatur omnino insensibilis, etiam per diem naturalem, sicut patet de lethargia. Sed per nullam passionem potest homo insensibilis reddi per tempus 40. horarum, quod est tempus requie-

tionis

tionis dominici corporis in sepulchro. Ideo restat, ut credatur uerè fuisse mortuus. Et quia Christus quam primum exspirauit non fuit sepultus, sed tantum circa solis occasum, ut patet ex præcedenti sermone, ideo Aug. lib. 4. de Trinita, assignat 30. horas fluxisse à uespere sepulturae usque ad diluculum resurrectionis. Fuit ergo Christus secundum eum in sepulchro nocte una tota, die uno toto, & iterum nocte una tota. Et sic patet ad quæsitum.

S E C V N D O quæritur, utrum tempore tridui fuerit diuinitas separata à Christi corpore, quod iacebat in sepulchro. Ad hoc respondent theologii, quod non, De hoc uide B. Tho. 3. par. q. 9. art. 2. & confirmatur ex dictis Leonis Papæ, qui in quodam ser. sic ait, tanta est unio Dei, & hominis, ut nec supplicio posset dirimi, nec morte disungi. Similiter Aug. contra Felicianum expressè dicit, quod Christus in sepulchro carnem suam non deseruit. Et hæc eadem uerbo ponit magister sem. di. 2. 1. tertij, ubi idem tenet. Possumus etiam ad hoc probandum seu uerius persuadendum adducere aliquas rationes. Prima est liberalitas ex parte assumptis. Cum enim Deus dat aliquod gratuitum donum alicui, illud nunquam subtrahit absque culpa possidentis, maxime cum dicat Apost. Rom. 11. quod sine penitentia sunt dona Dei. Sic est autem, quod in Christo nullum fuit peccatum, nec esse potuit. Ex quo relinquitur quod diuinitas non fuit separata ab eius carne tempore tridui. Secunda ratio est dignitas ex parte assumpti. Nam tanta fuit dignitas in Christi carne, ut incinerati, aut corumpi non debuissent, dicente Ps. Non dabis sanctum tuum uidere corruptionem. Ergo à simili propter eiusdem carnis dignitatem non debuit ab ea diuinitas separari etiam ad horam. Tertia ratio est utilitas ex parte assumptionis. Ideo enim uoluit filius Dei uirile suam diuinitatem nostræ carni, ut procuraretur salus omnium. Quemadmodum ergo diuinitas semper fuit unica animæ Christi, etiam ea separata à corpore, ita etiam semper mansit unita illius corpori etiam in sepulchro quiescenti, ut potest ipsum balsamando, & odorificum reddendo ne ad corruptionem tenderet. Hæc omnia confirmantur per Damasc. lib. 3. dicentem, quod Dei filius nunquam dimisit, quod semel assumpsit.

T E R T I O quæritur utrum diuinitas fuerit separata ab anima

L 11 2

anima Christi tempore tridui. Ad hoc dubium similiter sicut ad præcedens respondent theologi, quod non, sicut patet expressè per magistrum sen. ubi supra. Idem etiam tenet Beatus Thom. ubi supra art. 3. Cum enim anima dignior sit corpore & diuinitas non fuerit separata à Christi corpore, ut prius dictum est, consequens est, quod nec etiam fuit separata ab eius anima. Quamuis ergo sancta illa anima fuerit realiter separata à Christi corpore tempore tridui, abàs nõ fuisset mortuus semper tamen mansit unio diuinitatis ad ipsam animam, sicut, & ad carnem. Possumus etiam sicut prius ad hoc persuadendum adducere tres rationes. Prima sumitur ex parte Dei, cui non decebat, quod ita fieret. Cum enim in incarnatione filij Dei fuerit, celebratum quoddam diuinum, & super cælestiale matrimonium, consequens erat, quod sicut non deceret uirum relinquere uxorem, & præsertim pudicam, & castam, ita nõ decuit diuinitatem relinquere animam illam sanctissimam, & gratiarum plenam, utpotè, quæ erat apotheca eucharistiam omnium. Secunda ratio sumitur ex parte illiusmet animæ cui hoc non congruebat. Tum quia erat pulcherrima & dignissima creatura. Tum quia erat innocentissima. Tum qui erat beatissima. Tertia ratio sumitur ex parte sanctorum patrum in limbo conclusorum. Nam si fuisset facta huiusmodi separatio, iam non habuisset illa anima potentiam ad eripiendum illos sanctos patres, qui captiui detinebantur in prædicto limbo. Hoc autem redundasset in maximum detrimentum eorundem: igitur, &c.

S E C U N D U M principaliter uidendum est de operatione Christi in limbo, & de his, quæ ibi egit. Sed ad maiorem declarationem huius præmittam tres suppositiones.

P R I M A igitur suppositio est, quod non est qualitercumque dubitandum circa descensum Christi ad inferos. Tum quia unus de articulis fidei est, quod Christus descendit ad inferna. Tum quia hoc expressè dicit Paulus Eph. 4. Quod autem, inquit, ascendit quid est, nisi quia descendit primum ad inferiores partes terræ? glo. interl. idest, ad inferos.

S E C U N D A suppositio est, quod sunt quatuor receptacula animarum hinc exeunium, & cælum non ascendentium. Primum igitur receptaculum dicitur locus damnatorum. Secundum locus purgatorij. Tertium limbus puerorum. Quartum

limbus sanctorum patrum. Primum igitur receptaculum Christus non uisitauit personaliter illic descendendo secundum animam, eò quod in inferno nulla est redemptio, ut canit ecclesia. Item quia, ut dicit Apost. 2. Cor. 5. Nulla est conuentio lucis ad tenebras. Secundum receptaculum similiter non uisitauit Christus personaliter. Non enim principaliter ordinabatur Christi passio, aut similiter illius in infernum descensio ad redemptionem animarum in purgatorio existentium, sed potius earum quæ in limbo patrum erant, præterea ut dicit Beatus Thom. 3. parte. q. 53. art. 8. passio Christi tunc non habuit maiorem efficaciam, quàm nunc habeat. Cum ergo nunc non liberentur à purgatorio nisi qui ex toto satisfecerunt, sequitur quod neque etiam tunc. Tertium receptaculum similiter non uisitauit. Nam sicut paruuli modo decedentes absque baptismo, perpetuo priuantur cælesti gloria, & recluduntur in loco speciali, qui dicitur limbus puerorum, ita etiam idem contingebat circa paruulos iudeorum, qui moriebantur incircumcisi, & præsertim post diem octauum. Hos ergo non liberauit Christus. Quartum receptaculum quod dicitur limbus sanctorum patrum, optimè uisitauit personaliter Christus quantum ad aïam diuinitati unitam, & ipsum ex tota uirtute sue diuinitatis euacuauit. Hoc autem confirmatur per Aug. qui in ser. de passione domini dicit, quod Christus ad inferos descendit, portas inferni, & uerctes confregit, atque omnes iustos qui originali peccato astricti tenebantur, absoluit. Nota tamen, quod dicit Aug. qui originali peccato astricti tenebantur, subintelligendum est pena originalis peccati, quæ erat exclusio a cælo, quamuis in illis sanctis patribus remissum esset ipsum originale peccatum quantum ad culpam.

T E R T I A suppositio est, quod dictus limbus sanctorum patrum, qui erat supremus respectu aliorum receptaculorum inferni, & ad quem Christus descendit ipsum ex toto euacuando, olim dicebatur sinus Abrahæ, eò quod ibi fuerit Abraham cui primo promissa est ab eodem loco liberatio. Sed modo sine Abrahæ dicitur cælum empyreum, quia iam est ibi Abraham personaliter qui ad animam. Ex quibus omnibus patet, quod Christus non dicitur descendisse ad inferos, nisi pro quantum descendit ad limbum patrum, qui dicitur inferius, capiendò dictum terminum generaliter.

HIS itaq; suppositis uidentur de his, quæ egit Christus in dicto loco. Inuenio ergo, quod ibidẽ egerit tria maxima opera quæ sunt, Humilitatis, Iocunditatis, Potestatis.

PRIMÒ igitur egit opus maxime humilitatis, Poterat enim illic destinare aliquem Angelum de cælo, vel plures ad liberandum dictos sanctos patres. Da exemplum de rege, qui solet communiter mittere. Prepositum domus suæ ad liberandum aliquem captiuum. Interdum etiam per simplicem nunciũ scripto mandat, ut talis liberetur, cuius edicto, aut scripro contraire non licet, ita in proposito fieri poterat, nihilominus sicut Dei filius non misit ad nos redimendos Angelũ, aut hominem purum, sed uenit in propria ad carcerem huius mundi, & hoc in parte, ut nobis præberet factũ, & opere exemplum humilitatis, ita, & propter eãdem causam uoluit in propria secundum animam descendere ad inferna, ut illos bonos patres inde educeret.

SECUNDÒ Christus tunc egit opus maxime iocunditatis, & lætitiæ mirabilis, ut potè illis sanctis animabus communicando apertam uisionem suæ diuinitatis. Er tunc repleti sunt omnes iocunditate, & gaudio inestimabili, fugitq; ab eis omnis dolor, & tristitia. Istud tamen sanè est intelligendum, uidelicet pro carentia uisionis diuinæ. Et procidentibus adorauerunt eum humiliter per ordinem, uidelicet secundum dignitates suas, deinde coram illo stantes cœperunt cum ingenti exultatione dicere illi. Bene ueneris ad nos ò dignissime fili Dei patris, atq; redemptor. O quæ te uicit clementia, ut ferres nostra crimina, crudelem mortem patiens, ut nos à morte tollereres. Inferni claustra penetrans, tuos captiuos redimens. Surge ergo modo à mortuis uictor triumpho nobili. Insuper ibi non deerat multitudo iugens Angelorum Deum laudantium, & dicentũ: gloria in altissimis Deo, sæpe adiungentes, Alleluia. O igitur, quàm dulce, & quàm iocundum erat talem iubilationem audire. Tunc ergo portis inferorum contractis, & diabolo magno alligato, accepit Dominus noster Christus cum tripudio, & iubilo dictos sanctos patres ab inferis, & tenebrarum locis eos educens, & ante ipsos cum gloria, & triumpho lætatus præcedens, & tandem posuit eos in paradiso deliciarum, & uoluptatis, qui est ad orientem in extremis maris, & hoc ad tempus breue. Nam in die Ascen-

sionis

sionis cum eo pariter cælum conscenderunt, iuxta illud Davidicum uerbum in Psal. Ascendens, supple, Christus in altum captiuam duxit captiuitatem.

TERTIÒ Christus descendens in infernum egit opus maximæ potentia. Tum portas æreas, & uestes ferreos confringendo. Tum insatiabilem homicidam satanam catholicis mirabilibus in inferno alligando. Tum tantam multitudinem sanctorum animarum uirorum, ac mulierum inde educendo. Vnde ad hoc propositum loquens August. in sermone huius diei dicit sic. Confestim Christo descendente siluit stridor lugentium, dirupta ceciderunt vincula damnatorum, attonitæ mentes obstupescunt torcorum, omniq; simul impia officina contremuit. Quisnam est inquit iste terribilis, & niueo splendore coruscus. Nunquam certè talem noster excepit tartarus. Nunquam in nostram cauernam talem euomuit mundus. Inuasor est iste non debitor, effractor est non peccator. Iudicem uidemus non supplicem. Pugnare uenit non succumbere, eripere non manere. Petiit potestas illa cunctis semper formidata populis. Nullus sub sede nostra captiuus palpat, sed quod est gemendum insultat. Nulli iam resonant eiulatus, omnis gementium obmutuit gemitus. Mox igitur Christus in ipsos crudeles pœnarum ministros aciem dirigit, atque implacabiles turmas framæ diuina concidit. Tristes igitur diuturnoque squalore lugentes turbæ populique uexari concurrunt, & ad pedes Saluatoris sui uoluntantur dicentes, Redemisti nos cruce tua, eripe mortuos morte tua. Dum hic es absolue reos, dum ascenderis defende tuos. Dum hic es uniuersa claustra soluantur, dum ascenderis non claudantur. Post auditus igitur preces, post compositas leges, post demersos alta fossa uoraginis torres, iudex noster ab inferis læureatus exiit, sed & læta cum principe suo omnis beatorum turba processit. Recedat igitur ad stadium suum triumphator iterum uiuus, ut nouerit omnis mundus, qua rediit ab inferis Dominus Christus. Hæc August. ubi supra.

NOTANDVM ergo, quod tunc multæ figuræ pariter, & prophetiæ impleræ sunt. Nam tunc uerus Sanson moriens hostilem exercitum prostrauit, & agnus sine macula in sanguine testamenti sui, de lacu in quo non erat aqua uinctos

Sabbato Sancto Pascha.

eduxit. Tunc Angelus Loth cum suis de Sodoma eripuit, & nepharios igne sulphureo inuoluit. Tunc Angelus Aegyptum deuastauit, & filios Israel inde liberauit. Cum ergo fortis armatus custodiret atrium suum, id est limbum, Christus fortior superueniens atrium suum intravit, & ipsum per crucem suam demergens alligauit. Istud Bananias olim in figura demonstraui, qui ad Leonem in cisternam intrans, cum virgo sua ipsum prostrauit. 1. Paralip. 11. Sic Christus intrauit in infernum ad diabolum, & per virtutem sanctæ Crucis suæ prostrauit ipsum. Per fortissimum etiam Sansonem Christus fortissimus designatur, à quo infernalis Leo, id est, diabolus superatur, & potentia sua priuatur, & tunc homo est liberatus de captiuitate diabolica, quæ olim fuit per captiuitatem Aegyptiacam præfigurata. Similiter filij Israel oppressi in Aegypto à Pharaone clamauerunt ad Dominum pro sua liberatione, & miseratus Dominus liberauit eos de captiuitate, & dura seruitute, ita & sancti patres à principe tenebrarum detenti, clamauerunt ad ipsum Dominum pro sua liberatione, & miseratus illorum inde adduxit eos. Sed quid putas indicibilis, & inexcogitabilis amaritudinis, atque inconsolabilis doloris, immo æternæ damnationis accidit remanentibus in igne inextinguibili, verme immortali, tenebra palpabili, morte insensibili? Heu vae illis miseris, quibus datum est hoc experiri. Extractis ergo sanctis illis patribus de loco tenebrarum, eos eduxit Christus cum exultatione mirabili in paradysum voluptatis, vt dictum est. Et facta cum eis ibi aliqua mora, & similiter cum Helia & Enoch ipsum recognoscentibus, & exultantibus dixit eis, quia tempus esset, vt iter ad excelandum, & reassumendum suum corpus dignissimum. Qui omnes procidentes adorauerunt eum, rogantes, vt cito rediret, quia corpus suum gloriosissimum videre plurimum affectabant. Patet ergo quid Christus in limbo egerit. Non ergo in vanum illic descendit. Ipsum itaque humiliter deprecemur, vt tandem nos participes efficiat illius sanctæ multitudinis, & gloriose societatis, quam inde eduxit, & quam secum cælum ascendens pariter sursum vexit, vbi in æterna gloria permanet. Quam nobis ipse idem concedere dignetur. Qui &c.

IN

In die sancto Pascha. 453

IN DIE SANCTO PASCHÆ

Sermo primus.

ARIA Magdalene, & Maria Iacobi, & Salomæ emerunt aromata, Mat. 16.

PRIMA INTRODUCTIO.

LEX Imperialis. ff. ad legem Rhodiam de iactu. l. deprecatio allegans iuriconsultum Volusium merianum. Et similiter. C. de quadrienij præscriptione. l. bene à Zenone, dicit, quod Imperator est Dominus totius mundi. Sic tamen est Dominus totius mundi, quod non rerum singularium, vt dicit quidam gloss. Vel dic, quod est Dominus omnium rerum; tanquam director, aut conseruator. Vel fortè, quia in casu extremæ necessitatis potest accipere, & exponere bona subditorum pro vtilitate reipublicæ, potest poni casus de facili, & præsertim de Imperatore patre moderni Imperatoris, cui nomē est Maximiliano. Hic enim cum de nouo ingrederetur aliquam ciuitatem Imperij, & illi offerrentur munera, solitus erat respondere offerentibus, & dicere, grates de nostro. Ecce quomodo reputabat se Dominum omnium rerum subditorum suorum.

MORALITER. Summus Imperator respectu cuius reges terræ non sunt nisi reguli & vasalli, est Dñs noster Iesus Christus, in cuius rei signū eo nato reges orientales venerunt cum mulieribus adorare eum. Mat. 2. quasi facti, & opere protestantes se vasallos illius. Nam ille fecerūt homagiū de corporibus suis, quia adorauerunt eum. Itē de rebus suis, & bonis, quia obtulerunt ei munera preciosa, videlicet aurum, thus, & myrtā. De isto Imperatore constituendo loquebatur Psal. cū dicebat Deo patri. Da Imperiū tuum pueri tuo. Huius etiam Imperatoris tāta est potestas, q̄ vt dicit Mat. 3. Venti & mare obediunt ei. Fuit autē iste Imperator in principio Imperij sui, i. in hac vita valde pauper, adeo q̄ nō habebat vbi caput suū reclinaret, vt h̄ vbi sup. Post resurrectionem tñ suam acquisiuit maximum dominiū, & Imperiū super multa. Primò quidē sup infernū, carceratos illius soluēdo, & captiuos inde liberādo. Secundò vero super oēs dæmones, illorū potestātē alligādo. Tertio super mortē, de illa gloriosè per suā resurrectionē triumphādo. Quarto super custodes sepulchri, illos inde exiens exterrēdo. Quintò super cælū ipsum aperiēdo. Ecce

Sermo primus

Ecce quam mirabilis, & quam vniuersalis fuit Imperatoris potestas, ita vt diceret Matt. 28. Data est mihi omnis potestas in celo, & in terra. Qui ergo ante passionem dicebat Pilato, regnum suum non esse de hoc mundo, post passionem, hoc est in sua iocunda resurrectione, factus est dominus totus mundi. Bene ergo de potestate, quam resurgendo accipit iste gloriosus Imperator super omnem creaturam, & signanter suo imperio rebellantem, loquitur Psal. dicens. Exurgat Deus, & dissipentur inimici eius. Pro quo notandum, qd dictus Psal. mus saltem quo ad suum principium rectè exponi potest ad litteram de Christi resurrectione, de qua securè sunt tres maximè utilitates, siue tria maxima bona, quæ in dicto Psalmo tanguntur, quæ sunt, Confutatio aduersariorum. Exultatio deuotorum, Laus vniuersalis omnium.

P R I M O igitur in prædicto Psalmo tangitur confutatio aduersariorum, cum dicitur. Exurgat Deus, & dissipentur inimici eius, vsque ibi. Et iusti epulentur. Pro quo notandum, qd Christus habuit quatuor genera aduersariorum. Primi fuerunt iudæi, qui mortem eius procurauerunt. In linguis suis eum occiderunt. Secundi fuerunt milites Romanani, qui sepulchri custodierunt. Tertij dæmones, qui in cor Iudæ traditionem magistri sui immiserunt. Quarti peccatores, qui gratiæ eius restiterunt. Eo igitur à mortuis hodie resurgente, Primi aduersarij, scilicet iudæi dissipati sunt. Non quidem statim, sed post 42. annos. Nam cum tanto tempore eos expectasset ad poenitentiam Christus, videns eorum obstinationem, finaliter dissipauit eos per Titum, & Vespasianum, pariter, & ciuitatem eorum per prædictos destruxit. Nepe tunc multi perierunt fame, alij gladio, alij seipso necauerunt, alij precio venditi sunt, & hinc inde dispersi. Bene ergo ista præuidens in spiritu prophético Psal. ait. Exurgat Deus. i. exurgat Deus, quo supple, exurgente dissipentur, i. dissipabuntur inimici eius, scilicet, iudæi. Et notanter dicitur. Exurgat Deus potius quam exurgat, homo, quia etsi sola humanitas in Christo de per se ceciderit in cruce per mortem, quia tamen non potuit à mortuis resurgere se, sed solum virtute diuinitatis cui unita erat, ideo dicitur. Exurgat Deus. Secundi aduersarij Christi, scilicet, milites custodientes sepulchrum dominicum, ne scilicet, discipuli futurarentur corpus magistri sui ipso Christo resurgente simili-

ter

In die sancto Pasche. 454

ter dissipati sunt. De quibus etiam potest intelligi quod subditur. Et fugiant qui oderunt eum à facie eius. Hoc autem fuit quando præ timore Angeli reuoluentis lapidem ab ostio monumenti, cuius etiam aspectus erat sicut fulgur, & uestimenta, sicut nix exterriti sunt custodes, & facti sunt velut mortui. Tandem autem surgentes è terra fugerunt in ciuitatem Hierusalem, & nunciauerunt principibus sacerdotum omnia, quæ facta fuerant, ut habetur Matt. 28. Bene ergo dicit Psal. Exurgat Deus, & fugiant, qui oderunt eum à facie eius. Non est tamen intelligendum, quod dicti custodes uiderint Christum resurgentem, sed quod signo sensibilis hoc perceperunt, utpotè per terremotum. Item per lapidis reuolutionem subitè absque manibus hominum. Item per angelicū fulgorem. Tertij aduersarij Christi, scilicet, dæmones, eo resurgente, subito euanuerunt. Et de talibus subdit Psal. ubi supra, di. Sicut deficiit fumus, deficient, id est, deficient. Modus autem quo deficiit fumus exiens de camino, est, quod ad modicum uentum hinc inde dispergitur, & totaliter euanescit ab oculis hominum. Ita in proposito Christo resurgente, dæmones sentiens se uictos fugerunt à facie eius, secundum quod ipsemet Christus prædixerat Io. 12. di. Nunc princeps mundi huius euicietur foras. Item de hoc longè ante prophetatum fuerat, uidelicet. Abacuch 3. Egredietur diabolus ante pedes eius. Quarti aduersarij Christi sunt peccata. Nam, ut habetur. 2. Cor. 6. Non est participatio iustitiæ cum iniquitate, neq; societas luci ad tenebras, neque conuentio Christi ad Belial. Ecce quomodo peccata aduersantur Christo, Sed eo resurgente in corde ueri poenitentis per gratiam, totaliter dissipantur, & exterminantur, atque subito defluunt. Et hoc est, quod subdit Psal. ubi supra, dicens. Sicut fluit cera à facie ignis, sic pereant peccatores à facie Dei. Pereunt enim peccatores à facie Dei, hoc est ad præsentiam gratiæ eius, sed uiriliter, quia quo ad culpam, & in eo, quod peccatores sunt, pereunt, qui tamen per gratiam uiuere incipiunt. Vult ergo dicere Psal. qd sicut cera fluit, & resoluuntur ad præsentiam ignis materialis, ita etiam peccata fluunt & resoluuntur ad præsentiam Dei, & ignis charitatis. Patet ergo, quam mirabiliter confutati sunt omnes aduersarij Christi eo resurgente à mortuis, siue resurgente spiritualiter in corde poenitentis.

S E E

Sermo primus

SE C U N D O in dicto psalm. tangitur aliud bonum consequens Christi resurrectionem; quod est exultatio deuotorum Christi fidelium, cum subditur. Et iusti æpulentur, & exultent in conspectu Dei, & delectentur in lætitia. Tria ergo tangit, & dicit p̄. primo. n. insinuat, qui sunt digni sacra cõmunione, & participatione corporis, & sanguinis Domini, cū dicit, Iusti æpulentur. Non. n. debent peccatores in hoc sanctissimo die Paschæ æpulari in mensa Domini. Quinimmo, qui mādudat, sup: corpus Christi, & bibit eius sanguinem indignè, iudicium sibi mādudat, & bibit, vt habetur 1. Cor. 11. Propterea idē Apo. in epistola hodiern. quæ scribitur 1. Cor. 5. nos admonet ad dignè accedendum ad altaris sacramentum, concludens, itaque æpulemur nõ in fermento malitiæ, & nequitiae, seu in azymis synceritatis, & veritatis. Ac si apertè diceret. Nullus præsumat accedere ad mēsam Domini cum fermento peccati, seu cum azymis gratiæ, charitatis, humilitatis, & huiusmodi. Ecce quare dicit Psal. vbi supra. Iusti æpulentur. Secundò idem Psal. insinuat modum, quem debent iusti obseruare cum accedere volunt ad mensam altaris, cum subdit, & exultent in conspectu Dei. Et notanter dicit in conspectu Dei, potius, quàm in conspectu hominum. Nõ. n. hodie incumbit Christi fidelibus exultare seu gaudere in conspectu hominum, sicut pleriq; facere solent, & præsertim post cœnam euntes ad prætia vitentia, & huiusmodi multas insolentias facientes, & iam Christum in Galileam mittentes. Exultandum ergo tantum est in conspectu Dei, & hoc propter reuerentiam dñicæ Resurrectionis, Luc. 15. Gaudere, & lætari oportebat, quia frater tuus mortuus erat, & reuixit: perierat, sup. Christus per mortem in æstimatione eum crucifigentium, sed profectus in uentus est, & ideo gaudendū est. Tertiò idem Psal. insinuat, quid sentire debent ad mensam altaris accedentes, cum subdit, di. & delectentur in lætitia. Eccl. 9. Comede in lætitia, sup: spiritali, panem tuū, hoc est Christi corpus, & bibe cū gaudio vinum tuum, i. sanguinem ipsius. Sed forsitan dices, Hodie per Dei gratiam comedi cum lætitia panē meū, idest, Christi corpus. Sed vinum, i. eius sanguinem non bibi. Sed attende, q̄ cum Christi corpus nunc gloriosè regnans in cœlo non sit absque eius sanguine, nec econuerso, consequens est dicere, quòd comedendo Christi corpus, etiam simul bibistis eius san-

In die sancto Pasche.

455

sanguinem, etsi non vi sacramenti, tamen per naturalem, & inseparabilem concomitantiam.

T E R T I O in prædicto psal. tangitur aliud bonum, quod debet sequi ad dominicam resurrectionē, & illud est laus universalis omnium Christi fidelium, ideo subditur ibidē. Cantate psalmum dicite nomini eius. Primum dirigitur ad uiros ecclesiasticos, qui hodie, & dieb. sequentib. debent cantare Deo laudem in ecclesia de tanta, & tam iocunda resurrectione Iesu Christi. Secundum dirigitur ad laicos, qui debent psalmi, siue psalmos, si quos sciunt dicere ad honorem dicte resurrectionis. Quis verò psalmum nesciunt saltem peregrinari debent loca sacra his diebus uisitantes, ideo subditur. Iter facite ei id est peregrinamini, sup: ad honorem illius, qui ascendit super occasum, idest super mortem, gloriosè de sepulchro exundo, & resurgendo. Quis si quis quærat quod est nomen ascendens super occasum, idest, triumphantis de morte. Respondet Psal. q̄ dominus est nomen illi. Non aut̄ dicit dominus talis nel talis loci, sed dñs sine addito, quia ipse est dominus vniuersi. Iste est ergo magnus ille Imperator, de quo potest intelligi lex, prædicta, q̄ est dominus totius mundi. De cuius enam gloriosa resurrectione agitur in præsentia euang.

SECUNDA INTRODUCTIO. DE EPIS. T.

EX P U R G A T E uetus fermentum 1. Cor. 7. Scribitur extra de hæreticis, c. excommunicamus, q̄ infamis est inhabilis ad oēm dignitatem, & ad omne officium. Similiter scribitur de regn. iur. lib. 6. q̄ infamibus, portę non patent dignitatem. Casus est talis. Sortes conuincitur peierasse solemniter coram iudice aut falsum scienter dedisse testimonium, aut aliquid aliud fecisse, unde reputatur quis infamis secundum iura. Post modum petit poni in aliquo officio publico, ut potè, q̄ sit iudex, aduocatus, procurator, aut simile. Quod iuris in hoc casu? Certè non est admittendus ad aliquod prædictorum officiorum, quia, vt dicit Innoc. III. in dicti decretali: Infamis est inhabilis ad omnem dignitatē, & ad omne officium publicum. Ad idem est quod scribitur in maiori vol. 3. q. 6. infamis, vbi dicitur, q̄ infamis nec aduocatus, nec procurator esse potest. Idem etiam habetur dist. 71. ca. tantis Daniel, vbi ponitur casus de quodam Episcopo inhonestam vitam ducente, de quo mandat Papa quod perdat suam dignitatem pastorem.

MORA-

Sermo primus

MORALITER Nullus est tam infamis quo ad ecclesiam aut forum civilem, quantum peccator apud Deum, & ecclesiam triumphantem. Et ideo quislibet talis est inhabilis ad dignitatem celestem, ubi homines assumuntur ad ordines angelorum. Item est inhabilis ad dignitatem quae acquiritur per gratiam in praesenti. Item est inhabilis ad illam excellentissimam dignitatem, quae hodie conferretur deuotis Christianis in percipiione Sacramentis altaris. Qui ergo cupit dignè ad mensam altaris accedere, abijciat à se infamiam peccati per cordis ueram contritionem, & apertam oris confessionem. Sic enim facere nos admonet Apost. in epist. hodierna, dicens, Ex purgate uetus fermentum, id est, antiqua, & inueterata peccata, & consuetudines uestras pessimas, ut sitis noua conspersio, id est, puri, & mundi in conscientia.

PRO EADEM DIE PASCHAE DE EVANG.

SURREXIT sicut dixit Mar. ult.) Scribitur extra de pactis. c. qualiter, quod studiosè agendum est, ut ea quae promittuntur opere compleatur. Casus est talis. Sortes promissae Bertae, quod ducet eam in uxorem, & nullam aliam praeter eam. Postmodum uult contrahere, cum quadam alia. Quo audito, Berta facit eum citari coram Officiali, allegans promissionem sibi factam. **Quam** si Sortes confiteatur, statim iudex dabit sententiam contra eum, quia ut dicit Grego. IX. in dicta decretali, ea quae promittuntur, opere impleri debent.

MORALITER possumus praedictam decretalem exponere dupliciter.

PRIMÒ quidem de quolibet uero poenitente, pie enim credo, quod omnes praesentes in hoc sermone tanquam memores suae salutis promiserint tam Deo, quam confessoribus suis, quod a modo cauebunt sibi offensa Dei quantum patitur humana fragilitas, & status uitae praesentis: Item, quod facili facient de commissis delictis. Similiter, quod fideliter implebunt, quae distinxerunt labia sua coram confessoribus suis, & de poenitentibus illis impositis, quam de restitutionibus, & reconciliationibus cum his quos uerbo aut facto offenderunt, siue scandalizauerunt, quam etiam deuotis per eos factis, & sic de alijs, ita ut merito quilibet Christianus dicere possit cum Psal. Quae procedunt de labijs meis, non faciam irrita. Ecce quomodo illa, quae promittuntur ore, sunt implenda opere,

SECUNDÒ

In die sancto Pascha. 456

SECUNDÒ praedicta decretalis potest exponi magis ad propositum diei praesentis, uidelicet, de resurrectione Christi. Olim enim Deus promiserat pro ora prophetarum suorum fidelium loquens, quod deberet incarnari, nasci, mori, & resurgere tertia die à mortuis, quinimmo ipse. Idem homo factus dixerat discipulis suis secreto illud Matth. 20. Ecce ascendum Hierosolymam, & filius hominis tradetur principibus sacerdotum, & scribis, & condemnabunt eum morte. Tandem sequitur. Et tertia die resurget. Hodie autem hanc promissionem efficaciter impleuit, quia surrexit sicut dixit, prout locutus est angelus mulieribus uenientibus ad monumentum, prout restatur euangelium hodierno.

IN hoc igitur euangelio de tribus principaliter fit mentio uidelicet. De sanctarum mulierum deuotione in principio Euangelij. De angelica stupenda apparitione. ibi. Et introeunte, &c. De apostolorum tristitia consolatione, ibi. Sed ite, &c.

PRIMÒ igitur fit mentio, &c. Nam ut refert Marcus in praesenti euang. ipsa die resurrectionis Christi tres Mariae, uidelicet Maria Magdalenae, Maria Iacobi, id est, mater Iacobi minoris, quae Maria Cleophae appellatur, & Maria Salomae, id est filia Salomae, qui fuerit tertius maritus Beatae Annae. Emerunt aromata, ut uenientes ungerent Iesum. Ecce pia sanctarum harum mulierum ad Christum deuotio. Quem enim in uita dilexerant, utpotè eum sequentes, de facultatibus suis eidem ministrantes, etiam mortuum dilexerunt, & ad sibi pro posse obsequendum se praeparauerunt. Et illud est contra multos, qui alios non diligunt nisi quandiu sibi utiles, & proficuos esse credunt. Quibus mortuis aut in aduersitate constitutis, non memorantur eorum amplius. Et hoc ad maximam ingratitude pertinet. Bene ergo loquebatur Ouidius libr. de tristibus, cum aiebat. Donec eris felix, multos numerabis amicos. Tempora si fuerint nubila, solus eris. Econtrario autem de uero amico Prover. 17. dicitur, & omni tempore diligit, qui amicus est. & frater in angustijs comprobatur. Sic enim egerunt tres amici, Iob circa eundem tribulationem, & angustiatum. De quibus legitur Iob 2. quod audita morte filiorum, & filiarum eius, uenerunt pariter ad consolandum eum.

MORALITER. istae tres Mariae designant tres patres poeni-

Sermo primus

penitentia, quæ sunt cordis contritio, oris confessio, & operis satisfactio. Iste autem tres Mariæ vngunt benedictum Iesum, quia mitigant eius iram, & misericordiam ipsius simul prouocant erga pauperes peccatores. Rectè ergo dicit Vng. in Buccolicis, quòd numero Deus impari gaudet. Congruè autem prædictæ tres partes penitentia vocantur Mariæ, eo quòd debent esse valde amaræ. Et primo quidem de contritione patet per illud Thren. 2. Magna est velut mare contritio tua. Mare autem amarum est, sic, & contritio amara esse debet. Secundo verò de confessione idem patet per illud Iob 10. loquar in amaritudine animæ meæ. Tertio autem de satisfactio patet idem per illud Apoc. 18. Quantum glorificauit se, & in delictis fuit, tantum dare ei, &c.

S E Q U I T U R in textu. Et valde mane vna sabbatorum, id est, prima die post sabbatum, quæ apud nos dominica dicitur, vt dicit gl. interl. veniunt ad monumentum orto iam sole.

S E D circa ipsius dominicæ resurrectionis mysterium videtur esse multiplex dissonantia inter quatuor euangelistas, vno dicente vno modo, & alio aliter. Quam quidem dissonantiam ad consonantiam reducere oportet, prout ipse dominus resurgens dabit.

P R I M A igitur dissonantia respicit tempus ipsius dominicæ resurrectionis. Matth. enim dicit mulieres venisse ad monumentum vespere. Nam c. 28. de hoc loquens ait. Vespere autem sabbati, quæ lucefcit in primo sabbati, venit Maria Magdalena, & altera Maria videre sepulchrum. Marcus verò in hodierno euangelio dicit eas. venisse valde mane ad monumentum. Vespere autem, & mane venisse non cohæret.

H A N C autem dissonantiam soluit August. de consensu Euang. lib. 3. c. 20. dicens, quod dictæ mulieres secundum Mattheum dicuntur venisse vespere sabbati, dispositiue, siue præparatiue. Nam tunc liceret eis tunc operari, eo quòd clauderetur magnus dies festus iudæorum, qui incipiebat à vespera præcedente, & similiter terminabatur in vesperam sequentem, emerunt aromata ex quibus confecerunt vnguenta ad vngendum corpus domini. Et per talem dispositionem, seu præparationem dicit Mattheus eas venisse vespere ad dominicum sepulchrum, quæ tamen non nisi mane lucente peruenerunt, vt dicit Marcus. Aliam autem solutionem dat idem August. ibidem

In die sancto Pascha. 457

ibidem dicens, quod vespere sabbati apud Mattheum non debet accipi pro prima parte noctis, siue pro initio noctis, sed pro ipsa nocte, in cuius noctis fine venerunt dictæ mulieres ad monumentum. Tantum ergo valet in proposito vespere sabbati, sicut nocte sabbati. i. nocte, quæ sequitur diem sabbati. Et quia debeat accipi vespere sabbati in proposito, probat idem August. ex verbis ipsius Iesu Matthei dicentis. Vespere autem sabbati, quæ lucefcit in primo sabbati. Satis non constat, quod ipsum initium noctis non lucefcit in primo sabbati. i. post primam diem sequentem sabbatum, sed tantum ipsa nox, quæ luce incipit terminari. Et sic patet, quod non est dissonantia, neque contrarietas realis inter Mattheum & Marcum, quinimò vterque verum dixit, & eundem sensum habuit.

S E C U N D A dissonantia videtur esse inter Marcum, & Ioannem circa idem. Nam Marcus in præfenti euangelio dicit mulieres ad monumentum Dominicum orto iam sole. Ioannes autem dicit eas. venisse cum adhuc tenebræ essent, vt patet Io. 20. b. m.

S E D hanc dissonantiam, & verbalem contrarietatem dissolvens idem August. vbi supra dicit, quod sol dicitur oriri dupliciter. Primo quidem perfecte, cum clausa videtur surgere ab Oriente. Secundo verò imperfectè, quando scilicet cœlum à parte orientis incipit albescere, quod non fit nisi solis orientis vicinitate, quod auroram vocamus. Aurora autem cum aliquid habeat de claritate solis, & aliquid de obscuritate noctis, potest vocari tenebræ, sicut eam in proposito vocat Ioannes. Item similiter potest vocari ortus solis, & sic hic eam Marcus appellat. Patet ergo, quod nulla est dissonantia inter Marcum, & Ioannem. Potest insuper dici, quòd dictæ mulieres erant de civitate. cum adhuc tenebræ essent, quia valde mane, vt dicit Marcus. Sed quia cum quadam honesta gravitate succedebant, contra morem multarum mulierum ad perregimaciones euntium, potius æstimo causa solarij corporalis, aut alias, quam græta salutis animarum suarum. Ideo non mirum si dictæ sanctæ, & deuotæ mulieres venerunt ad monumentum orto iam sole. I. insuper aduertendum circa eandem, quòd cum vnà pergerent ad dictum monumentum visitandum, reuocabant in via ad memoriam singulas penas, & afflictiones pij magistri sui. Vnde & in omnibus Ser. Quadrag. G. Pop. M m m locis,

Sermo primus

locis, in quibus speciale aliquid passus fuerat, ibi pausabant aliquanto tempore, genua deuotè in terram flectentes, atque cum magnis suspiriis, & lamentationibus adinuicem dicentes quo ad primum locum. Hic obuiamus ei cum cruce super collum, quando pià mater eius semimortua facta est. Deinde paululū procedentes dixerunt. Hic uertit se ad mulieres Hierusalem dicens illis. Filiae Hierusalem nolite flere super me, &c. Consequenter ulterius incedentes dixerunt. Hic fatigatus crucem deposuit, & super isto lapide parum se appodiavit. Item hic fuit, ubi iudæi crudeliter cum impulerunt, ut velocius ambularet. Et nota, quod in singulis locis pausabant, ut dictum est, & cum lachrymis terram osculabantur. Demum ad montem Caluariæ peruenientes, & crucem adhuc sursum erectam videntes, quasi torrentes deducebant lachrymas ab oculis suis. O cum quanto dolore huiusmodi crucem tunc amplexatæ sunt. O quot suspiria, & ciuius tunc emisserunt. O quam deuotè eam osculatæ sunt, dicentes. O crux aue spes vnica. O crux benedicta, in qua pendit Saluator mundi. O preciosum lignum in quo triumphauit rex angelorum, & hominum. Deinde surgentes, uersus monumentum ite cœperunt. Non mirum ergo si iam ortus esset sol, cum ad huiusmodi monumentum uenerunt, ex quo in via totius pausauerunt. Et sic patet non esse dissonantiam inter Marchum, & Iohannem.

TERTIA dissonantia uidetur esse inter Euangelistas quo ad numerū deuotarum mulierū ad monumentū Christi uenientū. Nam Iohannes non facit mentionem nisi de vna, uidelicet de Magdalena. Dicit enim sic. 20. ca. Vna sabbati, scilicet prima sabbati. Maria Magdalena uenit mane cum adhuc tenebræ essent ad monumentum. Matthæus autē facit mentionē de duabus, sic dicens. Vespere sabbati, quæ lucefcit in prima sabbati, uenit Maria Magdalena, & altera Maria uidere sepulchrū. Matt. 35. Marcus uerò in presenti Euangelio facit mentionē de tribus, ut iam patuit. Lucas autē facit mentionem de pluribus, quàm de tribus. Nam, 24. ca. dicit, quod vna sabbati valde diluculo uenerunt ad monumentum mulieres portantes, quæ parauerant aromata. Postea uerò exprimit nomina eorum, dicens. Erat autem Maria Magdalena, & Iohanna, & Maria Iacobi, & cæteræ, quæ cum eis erant, quæ uenerunt

In die sancto Pascha

458

uenerunt ad Apostolos nunciantes hæc, scilicet, quæ uiderant & audierant in sepulchro Dominico.

S E D hæc uerbals dissonantia faciliter solui potest, dicendo, quod Iohan. qui tantum facit mentionem de una muliere, uidelicet de Mag. non propterea negat duas, aut plures fuisse, nec similiter Matt. qui tantum facit mentionem de duabus, nec similiter Marc. qui tantum fecit mentionem de tribus. Numerus enim singularis non excludit pluralem, nisi addatur dictio exclusiua. Qui enim dicit. Sortem esse in Ecclesia, non propterea excludit quoscunq; alios. Nec similiter numerus minor excludit maiorem, nisi illud addatur. Item potest dici, quod frequenter unus Eua gelista supplet, quod alius, uel alij breuitatis gratia omiserant.

QUARTA dissonantia inter Euangelistas uidetur esse quo ad apparitionem angelicam. Nam Matt. dicit angelū lapidem ab ostio monumenti reuoluisse, & super eum sedisse, & sic à mulieribus uisum fuisse. Marcus autem in hodierno Euangelio dicit mulieres in monumentum introisse, & ibi iuuenem, idest, angelum in forma iuuenis à dextris sepulchri sedetem uidisse. Quomodo ergo ista duo simul stare possunt in ueritate, scilicet, quod idem angelus simul, & semel ab eisdem mulieribus fuerit uisus intra monumentū, & extra monumentum? Insuper Matth. & Marcus loquuntur tantum de uno Angelo. Lucas uero, & Iohan asserunt duos apparuisse, unū quidem ad caput, aliū uero ad pedes. Hoc. n. expresse dicit Io. Et ita uidetur aliqualis dissonantia inter Euangelistas.

S E D hanc uerbale dissonantia, soluit August. de cōsensu Euangelistarū, ubi supra dicens quo ad primū, quod potuit fieri quod angelus aperiens monumentū Domini, reuoluerit lapidē, qui claudebat ipsum monumentum intra dictū monumentū. Maxime cū ipsum monumentū esset aliquantulū spaciosum ad intra, & concauū, utpote inter cōtinens Dominicū sepulchrum. Quo quidē lapide reuoluto, tunc super eum sedit angelus, ut dicit Matt. Ex quo patet, quod dictus angelus simul erat intus, & extra. Intus quidem quo ad monumentū. Extra autē quo ad sepulchrū. Potest etiā dici, ut dicit ipse August. ubi supra duos angelos ibi apparuisse. Vnum quidē sedentē super reuolutum lapidem, de quo meminit Matthæus, tacens ac alio apparente à dextris sepulchri in ueste candida, de quo

M m m 2 Marcus

Marcus meminit, tacens de primo. Ex quo patet nullam esse inter Matthæum, & Marcum dissonantiã. Quo aut̃ ad aliud, videlicet, quo ad angelicam apparitionem, in quo videntur dissonare Matt. & Mar. à Luca & Iohanne, sic eos concordat August. vbi supra, videlicet de consensu Euang. lib. 3. ca. 24. dicens, quòd illi duo angeli visi à mulieribus, vt cõmemorat Lucas, cõmemorati sunt sigillatim à Matthæo, & Marco, vno quidẽ loquente de vno, & alio de alio, ut prius patuit. Vel ponendo, q̃ fuerit idem angelus quem cõmemorat Matthæus, & Marcus, & dicit alia opinio, tunc oportet dicere tres Angelos ibi apparuisse. Vnum quidẽ sedentem super lapidẽ secundum Matthæum, & hoc à dextris sepulchri secundum Mar. Deinde alios duos stantes, unum quidẽ ad caput, alium autẽ ad pedes, qui similia verba dixerunt mulieribus in virtute, sicut prior angelus. Ille enim dixit. Scio, q̃ Iesum quæritis Nazarenum crucifixum. Resurrexit non est hic. Ille autẽ dixerunt. Quid quæritis uiuentem cum mortuis? Non est hic, sed surrexit. Similia ergo hi duo angeli dixerunt mulieribus cum priori ad exhortandum animum earum, & ædificandũ fidem, vt dicit August. Sed forsã dicens iterũ esse dissonantiã inter Lucam, & Iohannem. Nam Lucas describit prædictos duos angelos stantes. Iohan. autem sedentes. Sed ad hoc dicit idem August. vbi supra, quòd neq; plene sedebant, neq; similiter plene stabant. Sed taliter surrexerunt ad aduentum sanctarum mulierũ, ut etiam stantes uiderentur. Patet ergo nullam esse realem dissonantiã inter quatuor Euangelistas circa mysteriũ Dominicæ Resurrectionis, si rectẽ intelligantur, & diligentẽ habeant interpretem. Et hoc quidẽ non immerito, quia, ut dicit August. ad Hier. Epist. 9. scribens. Si ad scripturas sanctas admitta fuerint uelut officiosa mendacia nihil in eis remanebit auctoritatis.

MORALITER circa illud prædictum uerbum præsentis, Euangelij. Et ualde mane una sabbatorũ ueniunt ad monumentum: notandum, quòd per monumentũ intelligitur memoria mortis, Vnde monumentum secundum August. lib. de cura pro mortuis agenda, dicitur quasi monens mentem. Illi ergo ualde mane ueniunt ad monumentũ, qui tempestiue, & quam primum incipiunt habere plenum rationis usum, recogitant se mortuos, & ponunt iugiter mortem coram oculis

oculis suis, ut sic facilius retrahantur à peccatis suis. Propter quod scriptura unumquemq; admonet, dicens Eccl. 7. Memorare nouissima tua, & in. & c. Item Hier. 3. par. Epist. suarum, Epist. 85. Non facile, inquit, in peccata labitur, qui se cogitat moriturũ, & Deum sibi fore iudicem nõ ignorat. Sed dices, inquit, Sen. ad Lucillum epist. 1. molestũ esse morte ante oculos semper habere, Sed moueris, inquit, quoniã tam seni ante oculos debet esse, quã iam iuueni. Nota quomodo antiquitus, quam primum quis creabatur in Imperatorem, lapidarius ad hoc deputatus ad eum accedebat. Illi offerens uaria genera lapidum marmoreorum, vt eligeret de quo genere uellet sibi sepulchrũ ædificari. Hoc aut̃, ut arbitror. fiebat, ut sic Imperator semper haberet mortis memoriã. Fertur etiam de Ludo uico XI. huius nominis quondã Regẽ Franciẽ, q̃ uita comite fecerit sibi fabricari sepulchrum apud Ecclesiã diuæ Mariæ de Clerio, ad quod interdum intrabat, & ibi aliquantulum quiescebat. Hac reor de causa, ut recognosceret se moriturum. Bonum est ergo ualde mane uenire ad monumentum.

S E Q V I T V R in tex. Et dicebant adinuicem, s. prædictę mulieres. Quis seuoluer nobis lapidem ab ostio monumenti? Erat quippe magnus ualde. De quo etiã fertur, q̃ uix poterat moueri à 20. hominibus. Sed mirũ est, quod prædictę mulieres, ita auacter uenerunt ad monumentum, & quod non timebant ibidem inuenire milites custodientes sepulchrum. Item mirum est, q̃ non timebant infringere sigillum Pilati, qd fuerat illic appositũ. Respondeo, certe uis amoris ad magistrũ suũ Christũ nõ sinebat eas de talibus cogitare. Nam amor modũ nescit. Et respicientes, uiderunt reuolutũ lapidẽ, s. ministerio angelico. Et nota, q̃ hic est questio de lapidẽ, qui claudebat nõ sepulchrũ, sed ostium monumenti, super quem reuolutũ angelos sedit, ut dicit Matt. Hic possem multa dicere de reuolutione lapidis, tam in sensu mystico, quã morali, quæ breuitatis causa pertransio. Et sic patet de primo.

S E C V N D O principaliter in præsentĩ Euangelio fit mentio de mirabili, & stupenda apparitione angelica, cum subditur. Et introeuntes in monumentum glo: inter se id est, in domum rotandam, quæ erat excisa in petra, uiderunt inueniẽtem, id est, angelum in specie iuuenis, qui potius apparuit

in tali specie, quam in specie, & forma senis, ut ostenderet iocundam, & floridam aetatem, in qua resurgens iustus in die iudicii, sedentem in dextris, gloriandam meridianam partem loci illius, in quo positum fuerat corpus Iesu. Corpus enim Christi in sepulchro iacens supinum, habebat caput ad occasum, & pedes ad orientem secundum Landolphum. Ex quo tempore, inquit, consuetudo excreuit Christianorum ad hanc similitudinem corpora defunctorum sepelire. Ex praedictis inferitur, quod corpus Christi in sepulchro iacens habebat dextram versus Austrum. Sequitur, Coopertum stola candida, i. alba candente propter gaudium resurrectionis, & obstupuerunt, supple, praedictae sanctae mulieres, & hoc praedamiratione tantae uisionis. Quia ut habetur Matth. 28. erat aspectus illius angeli sicut fulgur, & uestimenta sicut nix.

MORALITER, in stola candida apparuit tunc angelus ad designandum puritatem uitae, quam post baptismum quisque debet obseruare, & similiter post spiritualem resurrectionem a morte culpae. Vnde can. 5. dicit anima deuota. Expoliam me tunica mea, deponendo, scilicet, ueterem hominem cum actibus suis, quare induar illam? Quasi diceret. Non expedit redire ad uomitum. Ideo sequitur, Laui pedes meos, i. affectus, & desideria cordis mei, quomodo inquinabo illos? id est non expedit hoc facere. Da exemplum de paruulo, qui rediens de uico totus lutosus usque ad zonam, mudatur quidem per matrem, sed cum minis, & terroribus de eo uapulan do si illuc redierit. Sic in proposito.

SEQUITUR in textu. Qui dixit illis, scilicet, angelus mulieribus. Nolite expauescere, ecce angelica consolatio. Circa quod notandum, quod in hoc cognoscitur bonus angelus a malo, quia bonus angelus in principio terret ex suo fulgore, in medio confortat ex sua allocutione, in fine iustificat ex immixta consolatione. Malus autem angelus conuerso in principio terret ex sua horribili uoce, in medio decedit ex sua fallaci promissione, & in fine contristat ex subsequente deceptione. Iesum quaeritis, non qualemcunque, sed Nazarenum crucifixum. Quaestio est, quare angelus addidit crucifixum. Respondeo, Ut ostenderet fidelibus non tantum debere gaudere istis diebus de dominica resurrectione, quin etiam ad memoriam saepe reuocent dolorosum eius passionem, & mortem, dicente

dicente scriptura Eccles. 11. In die bonorum non immemoris malorum, hinc est quod istis sanctis diebus Paschalibus ecclesia saepe recolat dominicam passionem cum iocunda ipsius resurrectione, ut uidere est in officio ecclesiastico. Surrexit non est hic, Greg. hom. 21. Non est hic per praesentiam carnis, qui nunquam deest per praesentiam maiestatis. Ecce locus ubi posuerunt eum. Adhuc enim in sepulchro erant lintheamina, & sudarium in sinum, quod ibi fuerat Dominus. Sic etiam in multis claustris quae sunt quasi sepulchra, reperiuntur lintheamina, & sudarium, id est habitus exterior religionis, quamuis non semper secundum formam regulae, & secundum traditionem antiquorum patrum. Ibi tamen non reperitur dominus, quia inde surrexit propter malam, & dissolutam uitam inhabitantium ibi. Ideo Angelus dicit mulieribus, id est, personis zelosi, ut vadant ad discipulos Christi, & ad Petrum, id est ad maiores ecclesiae Praelatos, etiam usque ad Papam, si opus fuerit, & dicant eis, ut proponant remedium in nomine Domini, quia plerumque in talibus monumentis, & locis simul ruunt muri, & mores.

QUAERITUR circa praecedentia, quare Christus in sepulchro reliquit lintheamina, & sudarium. Quare autem ita sit, patet per textum Iohan. 20. ubi dicitur, quod cum Petrus introisset in monumentum, uidit lintheamina posita, & sudarium quod fuerat super caput Iesu non cum lintheaminibus positum, sed separatim inuolutum in unum locum, i. beneplacitum.

RESPONSIO, ita factum est duplici de causa. Prima est, ut ostenderet Christum ueraciter resurrexisse ad statum gloriae consummatae, ad quam quicumque peruenit corpore, & anima, non ultra indiget terrenis, & caducis uestimentis, maxime cum sufficienter induatur uestibus gloriae. In cuius rei signum dum Helias deportaretur in paradysum terrestrem, reliquit Pallium suum seruo suo Heliseo. 4. Reg. 2. Si ergo ita sit, quod habitantes in Paradiso terrestri egeant uestibus terrenis, quanto magis habitantes in Paradiso caelesti? Et si dicitur uerecundum esse uidere hominem nudum, negatur, praeter fertum in caelo ubi nullus est aspectus inordinatus, nec esse potest. Si enim primi parentes quandiu steterunt in statu innocentiae, non erubuerunt uidere se nudos quanto minus erubescunt beati in caelo cum post generalem resurrectionem mu-

tao se conspiciant nudos? Secunda causa est moralis, ut scilicet, ostenderet Christus, quod spiritualiter resuscitati à morte culpæ, debeant omnino relinquere veterem hominem cum omnibus actibus suis, ut habetur Ephe. 4. Practica istud de assuetis ad aliqua utia tam carnalia, quam spiritualia. Et nota, quod Iherosolyma quo intoluitur fuit corpus Christi in sepulchro, nunc requiescit honorificè apud Chamberiaci, Sabaudia oppidum. In cuius rei signum dnm duplicatur, in eo videntur lineamenta corporis Christi per modum cuiusdã umbræ, & hoc diuinitus in testimonium veritatis. Et quoniam mihi testimonium perhibuit, quia sic est.

TERTIO principaliter in presenti Euangelio fit mentio de Apostolorum tristitia consolatione. Quia enim tristes erant Apostoli de nece sui Domini, quem pena mortis crudeli feru damnauerunt impij, ideo ad eorum consolationem, & fidei confirmationem mittit angelus ad eos mulieres prædictas, dicens eis. Itē dicite discipulis eius, & Petro, quia præcedet vos in Galilæam, ibi eum videbitis, sicut dixit uobis. Circa quod possunt moueri aliqua dubia.

PRIMUM igitur dubium est, quare dominus voluit suam resurrectionem reuelari per angelos mulieribus, & consequenter uiris mulieres, ut hic tangitur. Videtur enim, quod potius debuisset reuelari mulieribus per uiros, quam e conuerso. Maxime cum dicat Apost. 1. Cor. Mulieres in ecclesijs taceat. Et similiter 1. Tim. 2. Docere, inquit, mulieri non permitto. Ad hoc dubium responder B. Thom. 3. par. q. 55. art. 1. in sol. ad tertium, dicens, quod sicut mulier primo initium mortis ad hominem detulit, ita etiam decuit, quod primo vitam Christi resurgentis in gloria nunciaret. Et per hunc, inquit, modum ad ipsum est femininum genus ignominia abolitionem, & maledictionis remedium. Deinde responder ad auctoritatem Apo. dicens, quod mulieri non permittitur publice docere in Ecclesijs. Bene tamen illi permittitur priuatum, & domestica ad monitione alios instruere, sicut factum est in proposito. Nam, ut dicit Ambrosius super Lucam. Ad eos scemina mittitur qui domestici sunt. Non autem ad eos mittitur, ad hoc, quod resurrectionis testimonium ferat ad populum. Et per hæc patet solutio, &c.

SECUNDUM dubium est quare angelus dedit speciale man.

mandatum mulieribus de Petro, ut illi nunciarent Christi resurrectionem Respondeo, primo ut specialiter illi deferretur tamquam Vicario Christi, ut enim dicit Apost. 1. Timoth. 5. Qui bene præsumt, duplici honore digni sunt, videlicet, quo ad Deum, & quo ad homines. Et istud est contra multos, qui post Pascha habent ecclesiasticos etiam proprios curatos, & confessores in derisum, dicentes, post Pascha murenulas siue Lampredas, & sacerdotes esse cordatos. Secundò, ut illi conferretur audaciam redeundi ad consortium aliorum Apostolorum. Nam ut dicit glossa ordinaria super Marc. allegans uenerabilem Bedam. Nisi angelus Petrum nominatum exprimeret, quo magistrum suum ter negauerat, inter discipulos venire non auderet.

TERTIUM dubium est, quare angelus non constituit diem certum quo ad Christi apparitionem sicut constituit locum certum dicens mulieribus, quod dicerent discipulis eius, quod præcederet eos in Galilæam, & quod ibi eum viderent. Responso. Ad insinuandum quod corpus glorificatum est extra tempus, non autem extra locum. Vnde tempus post hanc vitam perit in illud Apoc. 10. Tempus non erit ultra. Locus autem non perit.

QUARTUM notandum, quod Galilæa transmigratio interpretatur: per hoc ergo, quod Dominus in Galilæa uideus erat, designatur, quod soli illi eum videbunt facie ad faciem, qui migrant de uitris ad uitutes, & de bono in melius. Vnde postquam Psalm. dixisset de iustis, ibunt de uirtute in uirtutem, mox subiunxit dicens, Videbitur

Deus Deorum in Sion, id est, in cælo Ambu-

lemus ergo charissimi post Saluatorem

nostrum Iesum Christum, imitan-

tes eius uestigia in præsen-

ti, ut tandem possimus

esse participes sue

resurrectionis

gloriosæ,

& ipsum nude, & clare uidere

in cælesti gloria. Quam uobis

concedat,

&c.

SER. II. IN DIE SANCTO PASCHÆ.

In quo deducitur Euangelium, sed aliter
quàm in præcedenti ser-
mone.

MARIA Magdalenz, & Maria Iacobi, &
Salomæ emerunt aromata, &c. Mar. 16.

PRIMA INTRODUCTIO.

LEX Imperialis. ff. de legibus l. prin-
ceps. allegas iurisc. Vlpianum, dicit, quòd
princeps legibus solutus est. Casus est ta-
lis. In aliqua ciuitate statuitur lex, siue edi-

ctum, ne post horam vnã noctis aliquis vagetur per ciuita-
tem. saltem absque causa urgente, aut absque lumine. Aliàs
quicumque fuerit deprehensus, detruderetur in carcerem, sicut
fieri solet Parisius propter abusus, & insolentias compescen-
das. Accidit autem regem esse præsentẽ Parisius, ex cuius con-
sensu fortè factum est prædictum edictum, qui post prædi-
ctam horam vagatur per ciuitatem absque lumine. Nunquid
ergo sic inuentus à clientibus noctis retruderetur in carcerem?
Certè non, quia vt dicit lex præallegata, princeps legibus
solutus est.

AD propositum de mysterio Resurrectionis, princeps sum-
mus est Christus, qui est princeps regum terræ, vt habetur
Apo. 1. Qui etiam de potestate sua loquens Mart. 28. dicit sic,
Data est mihi omnis potestas in cælo, & in terra: De eiusdem
etiam domino olim prophetauerat Psalm. dicens, Domina-
bitur à mari vsque ad mare, & à flumine vsque, &c. Hic ita-
que princeps quandiu vixit in hac mortali uita, uoluit per
omnia fratribus assimilari, & legem in omnibus obseruare.
Vnde, & quandoque dicebat se non uenisse vt legem solue-
ret, sed ut adimpleret Matth. 5. Nihilominus post suam glo-
riofam Resurrectionem bene uoluit uti potestate sua, & au-
thoritate, ostendendo, quòd realiter non erat legibus sub-
ditus.

PRO quo notandum, quòd triplex est lex, cui subiiciun-
tur cæteri homines præter Christum.

PRIMA est, quæ dicit corpora humana post mortem de-
bere

bere corrumpi, & incinerari. Et hanc legem statuit dominus
post lapsum primi parentis, dicens, Puluis es, & in puluerem
reuerteris, Genes 3. Sed ab hac lege solutus fuit princeps no-
ster Christus, cuius corpus etsi morti subiactum, non tamen
corruptioni seu incinerationi. Et hoc quidem ex specialissi-
mo privilegio, de quo in Psalm. Non dabis sanctum tuum,
corpus, supple, uidere corruptionem. Et certè non decebat
tam sanctum tabernaculum diuinitatis, & quod ab ea tan-
quam balsamo repletum fuerat, ut in puluerem more alio-
rum corporum reuerteretur, quin potius debuit quadam sin-
gulari prerogatiua insigniri, & citò per resurrectionem re-
parari.

SECVNDA lex est, quæ dicit, humana corpora non repa-
randa ante generalem omnium resurrectionem, de qua scri-
bitur Iob. 19. in nouissimo die de terra surrecturus sum, &
rursum circumdabor pelle mea. Sed ab hac lege similiter fuit
solutus princeps noster Christus. Non enim decebat ut ipse
differet suam gloriosam resurrectionem usque ad illam gene-
ralem, quæ futura est, & communis omnibus bonis, & malis,
& quæ fiet in fine seculi. Et hoc propter tria, siue ex parte
trium.

PRIMÒ quidem ex parte sui. Nam uiuendo, & patiendò
meruerat accelerationem resurrectionis sui corporis, aliàs di-
cere potuisset illud Ps. Quæ utilitas in sanguine meo, idest, uti-
litatem affectus sum ultra cæteros homines moriendo in
cruce, dum descendo corruptionum, idest, si oporteat corpus
meum more aliorum corrumpi, & non glorificari ante cor-
pora cæterorum electorum. tunc nullum aduantageum ha-
beo ultra cæteros homines. Nūquid confitebitur tibi puluis?
quasi diceret. Nunquid impulueratio, & incineratio corpo-
ris mei si tamen contigerit illud incinerari, erit materia, &
occafio cæteris te laudandi, & magnificandi? quasi dicat nō
aut nunquid dicta incineratio annunciabit ueritatem tuam?
qua supp. promissisti mihi tertia die resuscitari corpus meum?
quasi dicat nō: quia ergo Deus pater resuscitauit filium suum
Christum tertia die, ideo ipse Christus de tanto beneficio
magnificas eum ait. Audiuit dominus, supp. pater plantum
meum super tarditate resurrectionis corporis mei, & miser-
tus est mei, ipsum corpus meum cito resuscitando, & mise-
rias-

rias ab eo propellendo, dominus, sup. pater factus est adiutor meus; scilicet, in mea resurrectione, & inferni spoliatioe, deinde de tanto beneficio gratias agens Christus Deo patri, & se conuertens ad illum, ait. O pater mi certe non conuertisti planctum meum in gaudium mihi. Quasi diceret, conuertisti planctum quo me plangebant apostoli, & mulieres, atq; ceteri credentes in gaudium, secundum, quod illis promiserat Iohān. 16. dicens uos contristabimini, sed tristitia uestra uertetur in gaudium. Sequitur. Concidisti, tu inquam pater in resurrectione mea, sacco meum, idest, corpus meum. Huiusmodi enim sacco fuerat scissus in multis locis in passione, uel scilicet, in pedibus, manibus, latere, capite, & quasi per totum in flagellatione, sed concidit ipsum Deus pater ipsum reinte-grando, etiam pulchrius, quam prius in sua gloriosa resurrectione. Nec tantum, inquit, Christus patri, concidisti sacco meum in resurrectione mea, uerum etiam tunc circuedisti me laticia, sup. in educendo sanctos patres de limbo, & illos necum in caelum deducendo, quod est mihi materiae magnae laticiae. Istud autem tu pater mihi fecisti, ut cantet tibi gloria mea, idest, ut gloria resurrectionis meae sit causa quare tibi caneretur ab ecclesia te super hoc laudante, ut non compungar, idest, ultra non sentiam dolorem alicuius passionis. Ro. 6. Christus resurgens ex mortuis iam non moritur, mors illi ultra non dominabitur. Demum Christus concludens dicit se pro his omnibus laudaturum Deum patrem di. Domine Deus meus in aeternum confitebor tibi, idest, laudabo te. Ecce quare non decebat Christum differre suam resurrectionem usq; in finem seculi ex parte sui.

S I C V N D O hoc idem non decebat ex parte nostri. Tum primo, quia nisi ipse primum resurrexisset, non sperassemus nos resurrecturos. Modo autem, quia credimus eum resurrexisset, consequenter speramus nos resurrecturos. Hic Paulus 1. Cor. 15. ait. Si Christus predicat, quod resurrexit a mortuis, quomodo quidam dicunt in uobis quoniam resurrectio mortuorum non est? Tum secundum, quia cum credamus ipsum Christum uerum Deum, & hominem perfectum, falsa fuisset fides nostra saltem ex parte humanitatis ipsius, si non cito surrexisset. Vnde idem Apost. ubi supra. Si, inquit, Christus non surrexit, inanis est predicatio nostra; inanis est; & fides nostra.

Tum

Tum tertio, quia iam regnans gloriose in caelo etiam in corpore, & anima, ex hoc nos magis inflammat ad amorem, coelestium, & ad desiderium eorum, potius, quam si sola eius anima ibi coronaretur, & corpus in sepulcro remanisset.

T E R T I O hoc idem non decebat ex parte iudaeorum, & ceterorum aduersariorum fidei Christianae. Tales nempe irrisissent Christianos colentes pro uero Deo omnipotenti illum, cuius corpus more aliorum putrefactum, & incineratum fuisset, tanquam non potuisset Christus ipsum resuscitare uirtute suae diuinitatis. Pater ergo quoniam Christus conuenienter accelerauit suam resurrectionem ante generalem omnium resurrectionem.

T E R T I A lex est, quae dicit mortem amicorum diligendam. Et de hac lege scribitur Eccle. 22. Super mortuum plora deficit enim lux eius. De hoc autem luctu longa habemus historiam Gen. ult. ubi legitur, quod uniuersa Aegyptus fleuit mortem Iacob 60. diebus. Item Nu. 20. legitur, quod filij Israel fleuerunt mortem Aaron 20. diebus. Similiter Deut. 34. legitur, quod idem fleuerunt mortem Moysi 30. diebus. Rursum legitur 1. Mach. 9. quod omnis populus fleuit mortem Iudae Machabaei fleuit magno, atque diebus multis. Sed ab hac lege fuit solutus princeps noster Iesus Christus, cuius mortem fleuerunt mater, Maria Magdalena, apostoli, ac ceteri eius amici breui tempore, quia solus per triduum. Nam ab hora mortis suae usq; in horam resurrectionis eiusdem Aug. non assignat nisi ferme 40. horas. Quibus expletis, omnes predicti gaudii sunt, aliqui tamen citius, aliqui tardius, prout illis innotuit ipsa resurrectio. Quamuis ergo huiusmodi ecclesiae representationem princeps noster Christus mortem obierit fere sexta praecedente, hodie tamen nos inuitat ob reuerentiam suae gloriosissimae resurrectionis ad gaudium, & spirituales exultationem, atque laticiam, saepe in officio hodierno, & diebus sequentibus repetendo illud uerbum, Pl. Hae dies, quae fecit dominus, exultemus, & letemur in ea. Itē ut habet Eccl. 3. Omnia tempus habent, tempus fletus, tempus ridendi. Primum refertur ad dies praeteritos. Secundum ad hanc diem omni letitia plenam. Huic est uerbo alludit illud Pl. Ad uesperum sup. dici passionis dominice, demorabitur fletus, & ad matutinum, resurrectio dominica, laticia. In cuius etiam figuram dixit pater filio suo semoni. Gaudere, & aulari oportebat, quia frater eius mortuus erat, & reuixit, perierat, & inuentus est, Lu. 15.

Merito

Sermo secundus

Merito ergo debent deuoti Christiani hodie gaudere in domino ob reuerentiam resurrectionis eiusdē, qui diebus præcedentibus defleuerunt amaro animo piam, & dolorosam ipsius mortem. Et ad hoc faciendum etiam nos admonent aues cœli, sicut sequens exemplum insinuat. Legitur enim in speculo exemplorum dist. 9, exemplo centesimo sexagesimo primo, quod cum quidā Anglicus ex deuotione perrexisset in terram sanctam, accidit, ut in hebdomada sancta uisitaret loca sancta, in quibus Christus legitur aliquid insigne fecisse. Cumq; sic deambulando trāsisset per quoddam nemus pulcherrimum, & uidisset ibi super ramos arborū aues pulcherrimas tanquam mortuas, interrogauit quendam saracenum, qui eum deducebat, quid hoc significaret. Cui ille. Certifico, inquit, tibi, quod per totum annum in isto nemore est maxima copia auium suauiter modulantium. Sed in hebdomada Passionis, quæ Christus magnus Deus uester mortuus est, oēs uidentur quasi mortuæ. At uerò in dominica sequente, quam uos Christiani appellatis diem resurrectionis ipsius, omnes reincipiunt mito, & inaudito modo cantare, & quasi specialiter iubilare ob reuerentiam resurrectionis ipsius. O si aues creaturæ irrationales sic compatiuntur morti sui creatoris, & congaudent, atque congratulantur pro modulo suo suæ iocundissimæ resurrectioni, quāto magis nos, qui sumus creaturæ rationales, & Christi sanguine redempti, debemus compati eidem Christo morienti, & congaudere eidem gloriose à mortuis resurgenti? Ad quod etiam nos admonet mater nostra ecclesia di. Hęc dies quam fecit dominus exultemus, &c.

O b reuerentiam ergo præsentis solemnitatis, quam pro sui magnitudine Greg. homil. 21. uocat solemnitatem solemnitatum, decreui cum Dei adiutorio secundo exponere præsens Euangelium, sed sub alio stilo, quam in præcedenti sermone. Notandum ergo, quod tres sanctæ illę mulieres, quæ leguntur hodie uenisse ad dominicum monumentum, ut ungerent benedictum corpus ipsius Christi, non uenerunt solę, sed habuerunt in suo comitatu sex pulcherrimas domicellas ipsi Christo acceptissimas, & quæ tanguntur in hodierno euangelio. Hęc ergo fuerunt honesta societas, Aequitas, Prompta uoluntas, Diligentia, Pia conferentia, Constantia:

P R I M A igitur domicella concomitans dictas mulieres uocatur

In die sancto Pasche. 464

uocatur honesta societas, quia Maria Magdalena, & Maria Iacobi. & Salomæ. O quam honesta societas. Non enim secum adduxerunt mulieres mundanas, & uanas, cum ipsæ religiosæ, & honestæ essent.

M O R A L I T E R. Per hoc instruimur amare, & sequi sanctam societatem, & vitare prauam, quia, ut dicit Pl. Cum sancto sanctus eris, & cum peruerso peruerteris. propter quod Seneca ad Lucillum episto. 5. dat salubre consilium dicens, Conuersare cum his qui te meliorem facturi sunt. Et poeta Cato. Cum bonis ambula. Qui enim bonam sequitur societatem, uidet in aliis morum honestatem. Audit etiā frequenter salutarem doctrinā, ex quibus multum allicitur eos imitari. Vnde Amb. lib. de bono mortis c. 9. Qui inquit, bono adheret, assumit inde quod bonum est. Propter quod legitur in Vitas patrem de quodam nouiter ad poenitentiam conuerso, qui interrogabat abbatem Pisonem, dicens. Quid facio anime meæ, quia insensibilis facta est? Ad quem pater, Vade, inquit, & unge te homini timens Deum. Et cum illi inhaeris, doceberis, & tu timere Deum. Econtrario autē multū obest saluti sequi malos, sicut enim conuersans cum leprosis, aut quibuscunque morbo contagioso infectis mille contra unū tandem talis afficitur, ita in proposito. Vnde Hiero. 3. parte, epist. suarum epist. 85. Plusquam, inquit, impossibile puto uirum diutius in bonis permanere operibus, qui mala assidua conuersatione uiruit. Hoc patuit in principe apostolorum Petro, postquam ingressus est domum Pontificis Caiaphæ. Matth. 26. Hoc etiā patuit in Dina filia Iacob, postquam sociauit se mulieribus Chananeorum Gene. 34. O quot religiosi, & clerici, seculares, & laici mali effecti sunt ex frequentatione malorum. O quot suspensi, quot miserabiliter interempti, quot denique damnati exiterunt ex frequentatione peruersorum, & iniquorum? O quot puellę hac occasione stupratae fuerunt, & castę mulieres. tandem hac occasione publicę meretrices factę sunt? Hortor igitur uos, qui hodie susceptis ueneratissimum altaris sacramentum, ut amodo uitestis malos, & sequamini bonos, exemplū sumentes in illis sanctis mulieribus, de quibus legitur in præsentis euangelio.

S E C V N D A domicella comitatum tenēs prædictis sanctis mulieribus dicitur æquitas iustitiæ, quia emerunt armata,

Sermo secundus.

nata, scilicet, ex propria substantia, & non de rapina, aut de iniuste qualitercunque acquisitis. Fecerunt ergo iuxta sapientis consilium Proverb. 3. dicentis, Honora dominum de tua substantia. Istud autem est contra multos, qui multa offerunt ecclesiis, & piis locis; qui prius per fraudes, & vias obliquas acquisierant, credentes per talem modum placare Deitatem, contra quos scribitur Proverb. 21. Hostiæ impiorum abominabiles, quæ offeruntur ex scelere. Et Eccle. 34. Qui offert sacrificium ex substantia pauperum, quasi qui victimam filium in conspectu patris sui. Tales ergo in hoc Deo displicent unde sibi falso existimant placere. Et unde errore decepti sperant se consecuturum cælestem premium, in defectibiliter assequuntur æternum supplicium. In cuius etiam rei signum legitur Leuit. 10. q. egressus ignis à domino deuorauit duos filios Aaron, quia, scilicet, offerebant ei ignem alienum. O quantum istud ponderare habent publici usurarij, & raptores populi, quorum multi malunt elemosynas facere, quam aliena restituere. Cum tamen dicat Aug. quod non dimittitur peccatum nisi restituatur ablatum.

TERTIA domicella dicitur: prompta voluntas beneoperandi, quæ notatur cum dicitur, vt venientes vngerent Iesum. Non enim dicitur, quod istæ sanctæ mulieres fuerint à quocunq; monitæ seu innitæ, aut tractæ ad hoc tam sanctum, & pium opus faciendum. Proprio ergo motu venerunt ad sepulchrum Domini, vt vngerent corpus ipsius. Et per hoc moraliter instrumur spontaneè seruire domino, siue penitentiam agendo, siue elemosynas faciendo, siue quodcunque bonum opus peragendo. Vnde Psal. Voluntarie, inquit, domino sacrificia tibi, & Apost. 2. Corint. 8. Si voluntas prompta est, accepta est. Vt inam istud bene notarent illi, qui non contentur in quadragesima, nisi quando vident, q. non possunt commodè, vterius retrocedere. Neque etiam in infirmitate, nisi quando vident, aut ab alijs audiunt, quod factum est de vita eorum. Nec similiter restitunt aliena; nisi quando moriuntur. Tales ergo sunt similes Antiocho qui non quasiuit dominum, nisi quando primum sensit in suo corpore inexplcabiles cruciatu, & dolores indicabiles, vt patet 2. Macha. 9. Propterea polchiè loquitur ad propositum B. Ambr. super psal. Beati immaculat, dicens. Plurimum refert verum ex voluntate

In die sancto Pasche.

465

rate facias quod placeat, an ex necessitate. Denique voluntarius minister habet præmium, coactus dispensat obsequium, & Apost. 1. Corint. 9. Si uolens euangelizauero, mercedem habeo. Si autem inuitus dispensatio mihi tradita est.

QUARTA domicella dicitur solers diligentia, quæ notatur cum dicitur, Et valde mane una sabbatorum ueniunt ad monumentum orto iam sole, i. luce solis aliquantulum apparente. Non enim poterant citius uenire, aut propter defectum luci, aut forte quia portæ ciuitatis Hierusalem nondum aperte erant. Et per hoc moraliter instrumur quantocytus facere bonum quod semel decreuimus nos facturos, & hoc propter temporis incertitudinem, oportunitatis inæqualitatem. propositi mutabilitatem Iac. 4. Ecce nunc qui dicitis, hodie aut crastino ibimus in ciuitatem illam, & mercabimur, & lucrum faciemus, quod ignoratis quid in crastinam sit, unde in figuram huius legitur Mat. 25. de fatnis uirginibus, quod quia nimis tardauerunt parare se ad ueniendum ad nuptias, ideo quoniam postea intrare uoluerunt, permittæ non fuerunt. Sed dixit illis sponsus, Nescio uos.] Istud summo opere notare debent illi quibus prioribus diebus in confessione imposita sunt aliqua opera de genere bonorum in satisfactionem pro commissis delictis, siue talia sint elemosinæ, siue peregrinationes, siue ieiunia, aut orationes. Hæc enim quantocytus explenda sunt. Quia, ut dicit regula iuris lib. 6. Mora sua cuiuslibet est nocua. Forte enim ille, qui ad talia obligatur nunquam habebit meliorem opportunitatem, dicente poeta Quid lib. de remedijs. Qui non est hodie, cras minus aptus erit. Item Sen. de uerborum copia. Quotidie est deterior posterior dies. Quandiu ergo penitens æstimat se esse in gratia, debet penitentiam implere, ne forte postmodum in peccatum relapsus contingat eam facere. Quis ubi ita fecerit nouerit quidem se satisfacere ecclesiæ, sed non Deo, quia Deus non tenet se pro contento nisi is qui eum offendit satisfaciat illi in gratia, & charitate, secundum communem doctrinam B. Tho. in 4. sen. Sed de hoc alias. Attendat ergo penitens ad hoc, & studeat quantocytus de eo satisfacere, ut ipsi Deo placeant opera illius. Hinc scriptura penitentem admonet, Ecc. 11. dicens, Mane semina semen tuum. Et nota q. dicit mane, i. cito. Sequitur. Et ne sperne cesset manus tua.

Ser. Quadrag. G. Pep.

Nan In

Sermo secundus.

In quibus verbis monemur perseverare in operibus bonis, & sanctis usque in finem vitæ. Non sufficit ergo bene facere istis diebus Paschalibus nisi etiam perseveremus consequenter, & proficiamus ceterum de bono in melius. Non sumus ergo de numero illorum, qui pro die Paschæ dicunt gloria patri, & pro die sequenti, & filio, & pro tertia die, & Spiritui sancto, Pro cæteris autem diebus dicunt. Sicut erat in principio.

QUINTA domicella dicitur pia conferentia, quæ notatur, cum subditur. Et dicebant ad invicem, sup. sanctæ illæ mulieres. Quis revolvat nobis lapidem ab ostio monumenti? Ecce de qua materia tractabat fragile, & indoctum genus mulierum, Non ergo more multorum ambulantium loquebantur de vanis, non in malum de proximis, non de vitiiis.

MORALITER ergo exemplo harum mulierum instrumur eum ambulamus ædificare nos mutuo, & loqui de his, quæ Dei sunt, & quæ ad salutem, & ædificationem proximorum profunt. Sic enim præcipit nobis loquendum ipse Dominus, Deut. 6. Vide textum ibidem. Sic etiam egerunt illi duo discipuli Christi euntes in Emaus in ipsa die resurrectionis loquentes ad invicem de omnibus, quæ acciderant circa ipsum Christum in die passionis Luc. 24. Et ideo meruerunt videre Christum resuscitatum à mortuis. Si enim de omni verbo otiosa redditori sumus rationem, ut habetur Matt. 12. quanto magis de verbis malis, ex quibus, & Deus offenditur, & sæpe proximus scandalizatur? Propterea Apost. Eph. 4. salubriter nos admonet, dicens. Omnis sermo malus ex ore vestro non procedat, sed ut, inquit, Greg. super Ezech. hom. 11. cum loqui volumus, pensare debemus quid loquamur, cui loquamur, quando loquamur, qualiter loquamur, quantum loquamur. Quis si, inquit, unum horum defuerit locutio apta non erit.

SEXTA, & ultima domicella pedissequa dictarum sanctarum mulierum, dicitur animi constantia, quia introeuntes in monumentum. Valde ergo constantes, & fortes fuerunt, ut potest, quas nec sexus fragilitas retraxit ab incepto proposito sancto, nec horror corporis mortui, quod adhuc credebant esse in sepulchro, nec terror militum custodientium sepulchrum, nec timor edicti publici principum legis, qui stauerunt, ut si quis confiteretur Christum esse filium Dei aut qui illi quomodo docuisset; sauceret, extra synagogam fieret, id est, tanquam excommunicatus

In die sancto Paschæ. 466

communicatus vitaretur, & haberetur, ut habetur Iohan. 1. 1. Nunquid ergo his consideratis constantes, & fortes tibi videntur prædictæ mulieres? Quæ prædictis non obstantibus audacter, & cum plena fiducia de Dei adiutorio introierunt in monumentum volentes ungere corpus Dominicum, quod adhuc esse ibidem credebant. Possumus ergo de illis dicere pluraliter, quod singulariter scribitur Prover. 31. Mulieres fortes, quis inueniet, quales, sup. extiterunt istæ? Moraliter, per hoc instrumur postponere omnem humanum timorem, & formidinem ubi est questio de Dei honore. Nam, ut habetur. C. unde ui. l. si quis in tantam. Audacia circa licita approbatur, quæ verò circa illicita est, reprobatur. Patet ergo de sex pulchris domicellis, quæ fideliter associaverunt tres Marias ad Dominicum sepulchrum simul pergentes, & quæ singulariter tanguntur in prima parte Evangelij præsentis.

CONSEQUENTER videndum est de aliis sex domicellis, quas dictæ devotæ Mariæ inuenerunt in monumento Dominico, & quæ tanguntur in secunda parte, seu in reliquo textu Evangelij. Hæ ergo fuerunt Angelica apparitio, Pavor, Benigna consolatio, Occultorum revelatio, Veritas, Iussio.

PRIMA igitur domicella, quam inuenerunt sanctæ mulieres in monumento Dominico, dicitur angelica apparitio. De qua dicitur in præsentis Evangelio, quod mulieres introeuntes in monumentum, viderunt iuvenem in dextris sedentem coopertum stola candida. Et per hoc datur intelligi, quod angeli specialiter affistunt locis sanctis, & specialiter in quibus requiescunt sanctorum corpora, aut in quibus aliquando inhumata fuerunt. Et ideo valde salubre est devotè frequentare dicta loca, aut sepulchra, & ibi invocare Dominum, tum propter reverentiam sanctorum, tum propter præsentiam Angelorum. Unde Greg. in suo dialogo lib. 2. in fine, dicit, quod ubi sancti martyres in suis corporibus iacent non dubium est, quod multa valeant signa monstrare, sicut, & faciunt, & pure mente quærentibus innumera miracula ostendunt. Hæc ille.

SECUNDA domicella inuenta à mulieribus in monumento Dominico dicitur pavor, quia, ut dicit Evangelista, obstupuerunt, videlicet, ex tam insolita uisione angeli. Nec quidem mirum, quia, ut habetur Matt. 28. erat aspectus eis sicut fulgur. Heu si sanctæ illæ mulieres obstuduerunt ex uisione

Sermo secundus

ne boni angeli, quàm terribiliter obstupescere credendi sunt miseri peccatores in mortis articulo ex horrenda visione, & presentia dæmonū? Nam tunc quilibet peccator merito dicere poterit illud Psal. Timor, & tremor venerunt super me.

MORALITER. Hic instruuntur pudicæ, & castæ mulieres semper obstupescere ex insolita viri alterius, quàm sui presentia, etiã quantumcumq; bonus, deuotus, & sanctus appareat: hoc autem specialiter tangit pudicæ, & honestas virgines vnde Bernar. super mistus est, ser. 3. super illo verbo, Turbata est in sermone eius, dicit, quòd vere virgines semper sunt panidæ, & nunquã secute, etiam, inquit, tuta debent pertimescere, ac quicquid nouum, aut subitum fuerit ortum, suspectas habent insidias, & totum contra se æstimant machinatum. Et per oppositum signum impudicitæ, & incontinentiæ in muliere est inuerecundia.

TERTIA domicella reperta, vbi supra, dicitur benigna consolatio, quia nolite expanescere, inquit, angelus mulieribus, obstupentibus ex eius aspectu. Nam quantum angelus bonus alicui apparet primo ipsum terreat ex suo fulgore, siue alias, statim tamen ipsum consolatur, vt dictũ est in præcedenti sermone. Hoc autem non solũ potest probari ex presentia historia, verum etiã ex multis aliis passibus Sacræ Scripturæ. Scribitur enim Luc. 1. quòd cum angelus Gabriel apparuisset Zachariæ in templo nuncians ei suam vxorẽ concepturam Iohan. Baptistam, statim conturbatus est, & timor irruit super eum. Quem mox consolatus est ipse Gabriel dicens. Ne timeas Zacharia, quoniam exaudita est deprecatio tua, &c. Similiter in eodẽ ca. habetur, qd ad salutationẽ eiusdem Gabrielis turbata est Beata virgo Maria. Eam autẽ statim cõsolatus est idem Gabriel, dicens. Ne timeas Maria, &c. Item Luc. 2. legitur, quòd pastores ad vocẽ angeli nunciantis illis Christi Natiuitate, timuerunt timore magno. Quos confortans idem angelus ait. Nolite timere, ecce, enim Euangelizo vobis gaudium magnum, &c. Patet ergo intentum.

QUARTA domicella reperta in loco prædicto dicitur occulorum reuelatio. Hæc autem domicella designatur in illis verbis angeli ad prædictas mulieres, cum ait. Scio quòd Iesum quem quæritis Nazarenum crucifixum. Sed vnde hoc sciuit angelus? Respondeo. Ex diuina reuelatione, aut forrẽ à superiori

In die sancto Pascha. 467

periori angelo. Potuit etiam fieri, ut hoc cognouerit in uerbis, in quo omnia relucet, Sed queri potest cur Dominus, tunc illis mulieribus non apparuit, sicut postea, quando, scilicet, tenuerunt pedes eius, ut habetur Matt. 28. Respondeo, propter duo. Primò quidem: quia sic quærebant ipsum sine lumine fidei. Et hoc euidetur innuitur Iohan. 20. ubi dicitur, quòd uenerunt ad monumentum cum adhuc tenebræ essent. Iesum ergo tunc non inuenerunt, quia male ipsum quærebãt, uidelicet cum tenebris infidelitatis. Non enim credebant ipsum resurrexisse. Qui ergo vult Christũ inuenire, ipsum quærat cum fidei lumine, quia accedentem ad Deum oportet credere. Heb. 11. Secundò uerò, quia secundũ Beatũ Tho. 3. par. quæst. 5. art. 2. Christi resurrectio debuit primo per angelos hominibus nunciari, maxime cum dicat Dionysius. 4. cap. cœlestis hierarchiæ, quòd ea, quæ super homines sunt, debeant per angelos hominibus nunciari, Deo sic ordinante, & uolente, ut sic obseruetur ordo inter angelos Deo propinquiores, & nos magis ab eo distantes. Quæ enim à Deo sunt ordinata, sunt, ut, inquit, Apost. Rom. 13.

QUINTA domicella inuenta ubi supra dicitur ueritas. Hæc autem domicella exprimitur in illis uerbis angeli dicentis mulieribus. Surrexit, non est hic. Nec solum hæc ueritas patet ex testimonio huius angeli, uerum etiã aliquando duo hoc idem testificati sunt. Hoc autem patuit in illis duobus, quos uidit Magdalena intra monumentum, quorum unus erat ad caput, & alius ad pedes, qui dixerunt ei. Mulier quid ploras? Iohan. 20. Fuit, & alius, qui hoc idem testificatus est, uidelicet ille, qui aperuit sepulchrum, de quo meminit Matth. 28. dicens. Et ecce terræ motus factus est magnus. Angelus enim Domini descendit de cœlo. & accedens reuoluit lapidem, & sedit super eum. Erat autem aspectus eius sicut fulgur, &c. Cum autem dicti angeli essent, conueniens est credere eos non potuisse peccare, nec potuisse tunc mentiri, sed omnimodam ueritatem dixisse.

NOTANDUM est autem, quòd prædicta ueritas non solum patet ex testimonio angelorum, uerum etiã testimonio sanctorum hominum tam Apostolorum, quàm martyrum, &c. Et primo quidem si interrogentur Apostoli super hac ueritate, indubiè nobis respondebant, & dicent,

Nnn 3 Surrexit,

Sermo primus

Surrexit. Nam testimonium huius ueritatis fecerunt multa miracula, utpotè imperando dæmonibus, ut recederent ab humanis corporibus per uirtutem illius, qui suspensus fuit in ipsa cruce pro hominū salute, pariter, & resurrexit à mortuis. Idem die quo ad surdos claudos, mutos, & huiusmodi. Et hoc est, quod dicitur Act. 4. uidehæc, quod uirtute magna reddebant apostoli testimonium resurrectionis Iesu Christi. Item interrogati super prædicta ueritate respondebunt, & dicent, q̄ indubiè surrexit. Nam & illis apparuit frequenter post suam resurrectionem. Aliquando quidem uni soli, utpotè Petro, iuxta illud Luc. 24. Surrexit dominus uerè, & apparuit Simoni. Aliquando uerò duobus, ut illis duobus discipulis euntibus in Emaus, de quibus ubi supra. Aliquando autè pluribus, utpotè septem discipulis piscantibus in mari Galilee. Ioan. 21. Aliquando decem, ut patet Ioan. 20. Aliquando undecim, ut patet ibidem. Et similiter Mar. vii. legitur, quod post dies quadraginta à resurrectione recumbentibus undecim apostolis apparuit illis Iesus, & exprobrauit incredulitatem illorum, & duritiam cordis, quia his, qui uiderant eum resurrexisse, nō crediderant. Item Act. 10. dixit de eo Petrus, Hunc suscitauit, Deus, sup. pater tertia die, & dedit ei manifestum fieri non omni populo, sed testibus præordinatis à Deo nobis qui manducauimus, & bibimus cum illo, postquam resurrexit à mortuis. Postremo de hoc reddens testimonium Paulus. 1. Corinth. 15. dicit sic. Tradidi uobis in primis, & quod accepi, supple, a Deo reuelante, quoniam Christus mortuus est pro peccatis nostris secundum scripturas, & quia sepultus est, & quia resurrexit tertia die secundū scripturas, quia uisus est Cephæ, & post hoc undecim, deinde uisus est plusquam quingentis fratribus simul, ex quibus multis manent usque adhuc, quidam autem dormierunt, deinde uisus est Iacobo, deinde apostolis omnibus. Nobissimè autem omnium, tanquam abotiuo uisus est, & mihi. Patet ergo, quàm multiplex testimonium dominicæ resurrectionis dederunt apostoli. Quis autem auderet dicere illos fuisse mentitos, qui confirmati erant uirtute ex alio?

D E I N D E ueniamus ad martyres, & confessores, & interrogemus eos, quid sentiant de Christi Resurrectione. Et profectò omnes una uoce respondebunt, & dicent. Surrexit
Et

In die sancto Pascha. 468

Et quidè de martyribus unicum sufficiat testimonium, quod est Beati Stephani. Nam cum hic lapidaretur, suspexit in cœlum, & ait. Ecce uideo cœlos apertos, & Iesum stantem à dextris uirtutis Dei, Act. 7. de confessoribus autem multæ extant famosæ, & ueridicæ historiæ. Prima est de Ioseph ab Arimathia, qui eundem Christum prius sepulturæ tradiderat cū probatillo viro Nichodemus. Nam ut legitur in euangelio eiusdè Nichodemi, pontificis iudæorum audientes, q̄ isti duo multum honorificè sepelissent Christi corpus, iusserunt eos capi, ut post Pascha occiderentur. Quo audito Nichodemus abscondit se. Ioseph autem comprehensus est, & in territurum carcerem reclusus. Sed in ipsa nocte resurrectionis dominicæ circa diluculum eidem apparuit Christus, dicens. Quia occasione sepulturæ meæ charē meus hic detineris, ideo ueni liberare te. Exi ergo carcerem, & liber abeas: sicque factum est. Principes autem iudæorum, qui meditabantur inania circa ipsum, defraudati sunt à desiderio suo. Nam cum mane factu pro eo mississent ad carcerem, minime ibidem inuentus est, sed cum fieret super hoc altercatio, atque custos carceris falso inculparetur, subito affuit quidam homo ueniens de Arimathia afferens illum obuium habuisse, & propriam ciuitatem repetiuisse. Legitur etiam in eodem euange. Nichodemus, aliàs Nazareorum, de duobus hominibus, qui ante annos quadraginta, mortem obierant, qui tamen in ipsa die resurrectionis Christi uenerunt cunctis uidentibus in ciuitatē Hierusalem: demum intrantes templum cotam multitudine affirmauerunt de Christo, q̄ ipse esset uerus filius Dei, & qd̄ ipsi inique egissent procurantes eius mortem apud Pilatum. Item, q̄ ueraciter resurrexisset à mortuis. Legitur deniq; de quodam monacho habitante in monasterio S. Laurentij extra muros ciuitatis Romanę, q̄ cum semel ipsa die dominicæ resurrectionis in cōtemplatione positus hæsitaret intra se plurimum, quoniam pacto ipse Christus exire potuisset sepulchrum clausum, subito conspexit coram se cingulum suum non ruptum, nec proprio uinculo solutum. Voxque desuper ad eum facta est, dicens, q̄ tanta felicitate exiuit Christus de sepulchro clauso, sicut cingulum suum integrum à circumferentia corporis sui. Patet ergo, quàm benè & multipliciter elucidata est ueritas dominicæ resurrectionis.

SEXTA & vltima domicella à mulieribus deuotis inuenta in monumento dominico dicitur Iuffio Angelica. Hæc autem domicella exprimitur, cum prædictis mulieribus dixit Angelus. Ite, dicite discipulis eius, & Petro, quia præcedet vos in Ga. Ibi cum &c. Ex quibus verbis patet, quod non solum voluit angelus nunciare dictis mulieribus Christi resurrectionem, verum etiam per eas voluit ipsam innotescere suis discipulis, specialius autem Petro, cuius solius nomen expressit. Et per hoc moraliter instrumur libenter alijs impartiri, ea quæ nouimus, dummodo cedant ad Dei honorẽ, & proximorum ædificationem. Vnde Sen. li. de quatuor virtutibus. Quæ nosti, sine arrogantiâ postulant impartiri. Per idem et instrumur libenter suscipere instructionem ab his, qui nobis inferiores reputamus, ut potè domitius à seruo, magister à discipulo, uir ab uxore. Contingit. n. inferiores, quandoque potius illuminari à Deo, quàm superiores, & maiores. Vnde & Christus ad patrem loquens, Marth. 11. dicebat abscondisti hæc à sapientibus, & prudentibus, & reuelasti ea paruulis. Et de hoc historiam habemus Luc. 2. in pastoribus, quibus per Angelos prius innotuit mysterium dominicæ natiuitatis, quæ sapientibus iudæorum. Vnde in figuram huius legitur Nu. 12. quod asina cui infedebat Balaam prius uidit Angelum Domini in uia constitutum, & iter ei diuertentem, quàm ipse Balaam. Taliter ergo credamus mysterium gloriose resurrectionis Domini nostri Iesu Christi, quamdiu in hoc mortali corpore uiuimus, ut ipsum cernere ualeamus in forma gloriose in cœlesti patria, quàm nobis concedat, qui in Trinitate perfecta, &c.

FERIA SECUNDA PASCHÆ.

Vo ex discipulis Iesus ibant ipsa die in castellum nomine Emaus Luc. 24.

PRIMA INTRODUCTIO.

LEX Imperialis. ff. ad legem Iuliam maiestatis. lege qui statuas. allegans iuriconsultum Venule dicit, quod destruens statuas, seu imaginem terreni Imperatoris capitali sententiâ puniendus est. Casus est talis. Est aliquis in hac ciuitate magnus aduersarius regis, & regni, qui in igno-

ra-

ratum esse talis. Talis ergo noctis silentio uenit ad publica loca ciuitatis, in quibus solent affigi arma, & scutum principis, quæ inde auferens, pedibus conculcat, & frangit minutatim, & hoc totum in contumeliam, & vituperium principis. Si ergo postmodum talis excessus ueniat in publicum, siue ad notitiam principis, quæ poena plestendus est talis triumphator? Certè ad hoc respondet lex imperialis, quod debet perdere caput.

MORALITER imperator summus est Deus, cuius imperium sine fine permanet. Huius autem Imperatoris extrahitur in homine triplex imago, secundum B. Tho. 1. par. q. 93. artic. 4. uidelicet, creationis, recreationis, glorificationis. Prima quidem imago huius Imperatoris reperitur in omnibus hominibus, tam bonis, quàm malis. Quod enim scribitur de primo patre. Gen. 1. quod, scilicet, Deus formauit hominem ad imaginem, & similitudinem suam; consequenter intelligitur de quolibet homine. Secunda uero imago, quæ est per gratiam, solum in iustis reperitur. Et de hac imagine potest intelligi illud Psal. Veruntamen in imagine pertransit homo. Et bene dicitur pertransit, quia reuera, qui semel habet gratiæ imaginem, non semper in illa permanet, sed frequenter peccato pertransit de imagine gratiæ ad imaginem culpæ, & de imagine Dei ad imaginem diaboli, Psal. Homo cum in honore esset, scilicet, in se habendo imaginem gratiæ Dei, non intellexit, super magnum Dei donum & beneficium. Et ideo peccando comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis. Ecce imago diaboli. Tertia autem imago reperitur solum in Beatis.

De qua potest intelligi illud uerbum Apostoli. 2. Corinth. 3. Nos reuelata facie gloriam Domini speculantes in eandem imaginem transformamur à claritate in claritatem. A claritate inquam gratiæ, ad claritatem gloriæ. Ex quo patet, quod nullus potest transformari in futurum in imaginem gloriæ, qui non fuerit prius in præsentibus transformatus in imaginem gratiæ.

Ad propositum igitur descendentes dicimus, quod nullus potest destitueri in homine primam imaginem Dei, quæ est in eo per creationem, maximè cum attendatur etiam memoriam intellectum, & uoluntatem, quæ tria sunt indelebilia in homine, nihilominus potest huiusmodi imago deturpi, & multa uiriari per culpam, & hoc ualde displicet Deo, prout pulchre ostendit,

dit B. Augu. ser. 3. dominicæ. 2. 2. post Trinitatem exponens illud verbum Christi Matth. 2. 2. Cuius est imago hæc ubi datalem similitudinem. Si inquit. in tabula lignea, vel lapidea faceres imaginem tuam, & postmodum aliquis impudens homo veller illam imaginem aut lapidibus frangere, aut aliquibus sordibus maculare, velim scire si contra eum non moueretur animus tuus? Rogo te si imaginem pietatis in tabula mortua sic zelaueris putas qualem iniuriam patitur Deus quando in nobis imago sua per luxuriam sordidatur, Et adeo si nobis non parcimus propter nosmetipsos, parcamus nobis vel propter imaginem Dei, ad quam facti sumus. Hæc ille.

TERTIAM imaginem (quæ attenditur penes claritatem gloriæ) sicut nullus destruere potest, ita nec vitari. aliqua macula peccati, & hoc propter conditionem loci, & status. Quod si fiat instantia de malis angelis, instantia nulla est. Nam etsi fuerint creati in cælo, & in gratia, nunquam tamen fuit in eis imago gloriæ. Talis enim imago gloriæ non est absque visione diuinæ essentia, quæ malis angelis nunquam communicata fuit. Alias nunquam peccassent, nec peccatè peruisissent.

SECVNDAM vero imaginem quæ vocatur refectionis, & quæ attenditur in homine per gratiam, & charitatem, destruere potest homo, & vitari. Destruere quidem demeritoriè mortaliter peccando. Vitari vero venialem culpam incurrendo, quia etsi veniale peccatum gratiam non tollit, nihilominus nitorem illius impedit. Et quantum ad hoc dico hominem venialiter peccantem vitare imaginem gratiæ in se ipso. Quicumque ergo destruxerit huiusmodi imaginem gratiæ, mortaliter peccatò disperdet illum Deus, & capitali sententia plectetur, videlicet, per æternam damnationem. Qui vero tantum vitauerit illam per venialem culpam, vapulauit quidem, sed non peribit. O popule Christiane quæro à te, si hodie veniret Soldanus ad hanc ciuitatem, & intrans singulas ecclesias, ipse turpissime prophanaret, utpotè projiciendo ad canes venerabilissimum altaris Sacramentum, deinde igne cremando imaginem crucifixi, & beatæ Virginis, ac cæterorum Sanctorum, insuper auferret aurum, & argentum, atque lapides prætiosos desuper ossa Sanctorum, & dicta ossa projiceret in puteum aut cloacam: postremo in singulis

te.

ecclesijs, & altaribus statueret suum nephandum idolum, & huiusmodi. nunquid hæc uidendo uehementer doleres, & abundanter fleres, etiã facto insurgendo pro posse tuo contra huiusmodi nepharium virum, & suos, non obstante periculo mortis? Certe credo de multis deuotis Christianis, quæ sic facerent. Et quod nunc multi de uobis dicunt in cordibus suis iam habere in preparatione animi ita uelle agere pro fide uini solus Dei; peius quodammodo facitis cum post Pascha reditis ad uomitum. Etsi non quantum ad substantiam facti tamen propter ingratitude uestram peius facitis. Nam redeundo ad uomitum prophanatis templum Dei, quod intra nos est. Insuper imaginem gratiæ, Dei demeritoriè depositis de medio huiusmodi templi Dei, & ibi positus abominandum idolum diaboli, idest peccatum, Nonne ergo redeundo ad peccata uestra priora grauitè offenditis Deum, & digni estis maximo supplicio, utpotè tanquam proditores domini uestri, ac regis Iesu Christi? Miramini ergo si sæpe post Pascha contingunt uariæ agritudines, utpotè pestilentia, febres, & similia? Insuper gela super uites, pruina super arbores, & huiusmodi. Certe hæc sæpe contingunt iusto Dei iudicio in ultionem eorum, qui fortè indignè communicauerunt in die sancto Paschæ, aut qui forte mox post Pascha ad uomitum redeunt. Vnde Pl. de talibus, loquens ait, Adhuc escæ erant in ore ipsorum, & ira Dei ascendit super eos, & occidit pingues eorum, i. ecclesiasticos, qui ex oblationibus Christi fidelium, sibi factis in Quadrag. ratione administrationis sacramentorum impinguati fuerant, & diuites facti, Nolite ergo charissimi, nolite imaginem gratiæ Dei in uobis peccatò destruere. Sed potius attendite quid dicat scriptura. Prouerb. 27. Qui custos est domini sui glorificabitur. Dicamus ergo huic ac tanto domino quem hesternam die in mensa altaris suscepimus illud, quod ei dixerunt illi duo discipuli eius euntes in Emaus, uidelicet, Mane nobiscum domine.

SECVNDA INTRODUCTIO,

T v solus peregrinus es in Hierusalem. Luc. 24. J Scribitur extra de clericis peregrinantibus. c. unico, quod incipit, Conquerente, quod nullus debet occupare res peregrinorum, eò quod sunt sub protectione Papæ. Casus est talis. Sortes uadit Romam gratia uisitandi limina Apostolorum. Petri, & Pauli.

Item

Item propter indulgentias stationum urbs Romæ. Cum autem venit ad aspes, inuadunt eum prædones bonis suis eum spoliantes. Vel forsitan hoc agunt armigeri, dicentes dictum peregrinum esse de dominio aduersariorum. Propter quod dicunt se habere iustum titulum eum bonis suis spoliandi. Quid igitur iuris in hoc facto? Certè in utroque casu spoliâtes dictum peregrinum iniuste agunt, quia ut dicit Celestinus III. in dicta decretali, nullus debet occupare res peregrinorum, eò quod sunt sub protectione Papæ. Ad idem est quod scribitur in maiori volu. 14. q. 3. si quis Romipetas, ibi enim Papa Calistus excommunicat tales.

MORALITER uita uostrâ non est aliud quàm peregrinatio ad cœtum. Et hoc quo ad bonos. Quia de multis certum est, quod peregrinantur ad infernum. De numero ergo peregrinantium ad cœlum erat patriarcha ille sanctissimus Abraham, de quo legitur Genes. 12. quod ipse descendit in Aegyptum, ut peregrinaretur ibi. Item de numero talium erat Isaac de quo legitur Gen. 26. quod dominus dixit ad eum, Quiesce in terra, quam dixero tibi, & peregrinare in ea, eroque tecum, & benedicam tibi. Similiter de numero talium erat Iacob, de quo legitur Gen. 47. quod cum rex Aegypti interrogasset eum quot annos haberet, ait illi, dies peregrinationis uitæ meæ centum triginta sunt. Insuper de numero talium peregrinorum tendentium uersus cœlum erat ipse propheta David, qui de seipso loquens, dicebat ad dominum, Aduena ego sum apud te, & peregrinus sicut omnes patres mei. Omnes ergo tales peregrini sunt sub protectione Papæ, id est domini nostri Iesu Christi, qui etiam peregrinatus est in mundo isto 33. annorum spatio, ut potè cum fuit delatus à parentibus in tēplum post 40. dies à natiuitate sua. Item cum fuit delatus in Aegyptum. Item cum post mortem Herodis redijt inde, & uenit Nazareth. Item cum post baptismum suum euangelizare cœpit regnum Dei per Iudeam, & Galilæam. Tandem peregrinatus est in montem Caluariæ; & de monte Caluariæ in limbum quantum ad animam. Deum de limbo peregrinata est anima eius ad sepulchrum, ubi inuento proprio corpore diuinitus reunita est eidem per mirificam resurrectionem, prout testatur Lucas in euangelio hodierno, cum refert dicens. Surrexit dominus uerè, & apparuit Simoni. Sed quid sibi

sibi uult, quod nullus debet occupare res peregrinorum, prout testatur decretalis præallegata? Certè per res peregrinorum intelliguntur gratia, virtutes, dona, & merita electorum, & omnium Christi fidelium, quæ acq̄uerunt per totam quadragesimam ieiunando, orando, elemosinas largiendo, prædicationes audiendo, ecclesias, & loca sacra frequentando. Item confitendo, & ad mensam altaris in die Paschæ deuotè accedendo. Hæc enim bona sunt thesauri animæ quos depredari nititur diabolus statim post Paschæ, trahens penitentes ad reciduum quantum potest. Sed quale remedium? Certè aliud non uideo præter refugium ad illum potentissimum peregrinum Iesum Christum, de quo dicitur in themate. Tu solus peregrinus es in Hierusalem, & nescis ea, quæ facta sunt his diebus.

IN præsentī ergo euangelio de tribus principaliter fit mentio, uidelicet.

DE duorum discipulorum circa Christi resurrectionem dubietate, in principio euangelij.

DE ipso Christo in specie peregrini illis apparente, ibi. Et factum, est dum fabularentur. De eodem Christo euidenti signo se illis manifestante ibi. Et aperti sunt oculi eorum.

PRIMO igitur fit mentio, & cœt. Nam refert Lucas, qui solus loquitur de mysterio euangelij præsentis, præter pauca, quæ ponit Marcus, quod ipsa die resurrectionis Christi duo ex discipulis eius ibant in quoddam castellum, id est, in quandam uillulam propè Hierusalem, ut potè ad quatuor fermè leucas, nomine Emaus. Isti autem duo Christi discipuli fuerunt Cleophas, ut hic exprimitur, & Lucas, qui ex humilitate uoluit subtere nomen suum in euangelio, quod scripsit. Mos enim scriptorum sacrae scripturæ, ut plurimum, est subtere nomen tuum, sicut pater de Iohanne Euangelista, qui quoties de seipso loquitur in euangelio suo, subtere nomen suum, uocans se discipulum quem diligebat Iesus, ut patet eiusdem decimotertio. Item decimonono. Item uigesimo. Item uigesimo primo. In hoc ergo increpandi sunt illi, qui gloriam propriam potius, quàm Dei querentes intulant libellos propriis nominibus, quam uis interdum minime se editos. Secus autem de illis, qui hoc faciunt ad debitum finem, ut potè ad sui status honorem,

ret, vel vt in talibus libris legentes, & qualemcumq; fructum inde haurientes orent pro ipsis. Sed ad propositum redeuntes notandum, quod Ambrosius super Lucam, dicit illum discipulum, cuius in presentia euang. subicitur fuisse Aamon filium Ruffi, qui fuit vnus de discipulis Christi. Sed ad hoc dici potest, quod Ambrosius magis locutus est opinatiue, quã diffinitiuẽ, maxime cum Greg. in prologo moralium. c. 2. dicat expresse hunc fuisse Lucam. Et hoc etiam communiter dicunt postillatores. Sequitur in textu. Et ipsi loquebantur adinuicem de his omnibus, quã acciderant, sup. circa Christũ, vt pote quomodo fuerat à Iuda proditoriẽ traditus, ab apostolis turpiter derelictus, à Petro mendaciter negatus, à Caipha illusus, ad præceptum, & sententiam Pilati flagellatus, spinis coronatus, & tandem crudelissimẽ crucifixus. Sic, & nos quoties in comitatu, & societate multorum ambulamus, debemus loqui de diuinis, & spiritualibus, & de his, quẽ possunt auditores edificare. Iuxta illud 1. Pet. 4. Si quis loquitur quasi sermones Dei. Mos enim deuotarum personarum est in via cõferre de aliquibus bonis ad releuandum laborem itineris, vt in præcedenti sermone dictum est. Est etiã alia ratio, quia scilicet, Christus promisit, quod vbi duo, vel tres congregati fuerint in nomine suo, in medio eorum stabit. Matth. 18. Et quia prædicti duo discipuli, euntes in Emaus loquebantur de Christo, & de omnibus his, quã circa ipsum acciderant in sua passione, ideo associauit se eis.

CIRCA autem hanc primam partem sacrosancti euangelij præsentis, possunt moueri aliqua pulcherrima dubia.

PRIMUM igitur dubium est, quare Christus ipsa die resurrectionis voluit tam crebro apparere. Vt enim colligitur ex factis euangelis quinque apparuit ipso die, diuersis tamẽ personis. Primo quidem soli Magdalena, vt patet Io. 20. Secundo vero illi cũ aliis mulieribus, videlicet, Maria Cleopha, & Salomã. Matth. 28. Tertio autem Petro, iuxta illud Luc. 24. Surrexit dominus vere, & apparuit Simoni. Quarto denique duobus discipulis euntibus in Emaus, vt hic dicitur, Quinto, & postremo decem apostolis absente Thoma, vt habetur Iohan. 20. Respondetur igitur ad dubium, quod propter duo voluit eam frequenter tunc apparere. Primo quidem ad discipulorum, & amicorum suorum consolationem, qua val-

de

de tristabantur de morte sua. Iohan. 20. Gausi sunt discipuli viso domino. Secundo vero ad fidem in cordibus eorũ plantandam, & radicandam. Fecit enim sicut bonus hortolanus, qui sæpe infundit aquam ad radicem nouellæ plantulæ, vt capiat radices, &c.

SECUNDUM dubium est, vbi morabatur Christus toto illo tempore intermedio à resurrectione sua vsque ad diẽ Ascensionis. Ad hoc dicit B. Tho. 3. part. q. 55. art. 3. in so. ad secundum, quod incognitum est, quibus in locis illo tempore intermedio corporaliter habitaret, cum hoc scriptura nõ tradat, & in omni loco sit dominatio eius. Hæc ille. Dicunt tamen nonnulli, & hoc satis probabile est, quod habitabat in paradiso terrestri cum Helia, & Enoch. Hic enim locus magis cõgruit corpori glorioso propter sui nobilitatem, & loci temperamenum, quam cætera loca huius mudi. Vnde locus deliriarum vocatur. Nec huic obstant crebræ, & subitæ apparitiones eiusdem Christi, quã (vt dicunt aliqui) non potuissent tã frequenter fieri si ibi steterisset Christus, præsertim propter nimiam distantiam. Nam paradisius terrestris est in extrema parte orientis. Hierusalem autem in medio terræ habitabilis. Iuxta illud Abacuch. 3. Operatus est salutem in medio terræ. Quis autem hoc non impediatur, patet sic. Cũ enim corpus gloriosum sit improporcionabiliter velocius motus non glorioso, si corpus Abacuch non gloriosum vna tamen cum anima fuerit translatum à Iudæa in Babylonem, vt patet Dan. 4. quanto magis corpus Christi gloriosum, & diuinitati hypostaticæ unitum potuit in tempore quasi imperceptibili moueri de paradiso terrestri in Iudæam, & de Iudæa, aut Galilæa iterum illic? Si enim repromittatur animabus electorum post generalem resurrectionem plenum, & perfectum dominium supra corpus, ita, vt dicat Aug. lib. 22. de ciuitate Dei. cap. 30. quod tũc vbi velis esse spiritus, ibi protinus erit, & corpus, quanto magis huiusmodi dominum habuit anima Christi supra suum corpus post gloriosam resurrectionem suam? Insuper in tali motu consideranda est virtus diuinitatis mouentis ipsum corpus tanquam illi unitæ hypostaticæ. Relinquitur ergo, quod velocissime moueri potuit.

TERTIUM dubium est, quare Christus post suam resurrectionem non conuersabatur continuẽ cum suis apostolis,

Feria secunda

lis, & amicis, sicut prius. Nam etsi scribatur de eo Act. 1. q̄ probauit ueritatem suę resurrectionis per dies 40. apprensus suis apostolis, hoc tamen fuit per interualla, & non per singulos dies. In cuius refugiu dicitur. Iohan. 20. q̄ post dies octo apparet eisdem apostolis presente Thoma. Respondeo. Hoc fecit Christus propter duo. Primum est ex parte sui, ut scilicet, ostenderet se resurrexisse ad alium statum, & ad aliam uitam gloriosam, & immortalam longè differentem à priori eius uitam mortali. Et ideo eius assidua conuersatio non debebat à cætero esse cum hominibus mortalib. Hinc Luc. 24. dixit Angelus mulieribus quærētib. Dominum in sepulchro. Quid, inquit, quærītis uiuentem cum mortuis? Viuentem, inquam, uita immortalis. Conuersatio autem continua cum apostolis post resurrectionem, potuisset eos ducere in errorem, ut scilicet, ad similem uitam eum resurrexisse crederent, quam prius habuerat, ut dicit B. Thom. 3. par. 2. q̄ 5. arti. 3. in sol. ad primum. Secundum quare hoc fecit, est ex parte nostra, ut scilicet, ostenderet spiritualiter resuscitatos, uidelicet, à morte culpæ non debere conuersari passim, & indifferenter cū mortuis spiritualiter per peccatum, quia, ut habetur in Psal. Cum peruerso peruerteris. Consideremus quantus erat Petrus, qui tamen propter consortiū peruersorum adeo turpiter cecidit, ut ter magistrum suum negauerit. Quanto magis ergo perueniri possunt nouiter resuscitati per gratiā ex consortio prauorum hominum? Sed de hoc satis prius dictum est.

QVARTVM dubium est, cur Christus primo apparuit Mariæ Magdalene. Nam, ut habetur Marc. 16. Surgens Iesus mane prima sabbati primo apparuit Mariæ Magdalene, de qua eiecerat septem dæmonia. Illa autem uadens nunciauit eis, qui cum eo erant, lugentibus, scilicet, discipulis, qui non crediderunt ei. Respondeo, hoc fecit Christus propter duo. Primum est ex parte ipsius Magdalene, ut, scilicet, ostendatur eius meritum, & uirtus suæ constantiæ, & perseverantiæ, quæ tanta fuit, ut recedentibus discipulis, scilicet, Petro, & Iohanne à monumento dominico ipsa non recesserit, ut patet Iohan. 20. Item quia plus feruebat in amore Christi. Vnde canit ecclesia de ea. Surgētem cum uictoria Iesum uidet ab inferis, prima meretur gaudia, quæ, &c. Secundum est ex parte nostra, ut scilicet, ostenderet poenitentes non debere despici

ab

Pascha.

473

ab his, qui se iustos existimant, etiam quantumcumque huiusmodi poenitentes prius peccauerint, & poenitentem, prius tamen grauissimam poenitentiam desuperit, quinimmo benignissimè ad se reuerterem suscepit. Hinc scriptura Ecclesia 8. ait. Ne despicias hominem poenitentem se à peccato suo, neque improperes ei. Memento quoniam omnes in correctione sumus. Legitur enim de quadā superba moniali virgine, quæ solita erat dicere, quod non uellet esse in celesti gloria, sicut Magdalena, quæ ibi se abso. uirginitatis aureola. Ipsa autem præsumebat se eam habiturā, & iam ea dignā. Sed non multo post facta est publica meretrix. Et sic patet ad dubia, & per consequens de primo principali.

SECVNDÒ principaliter in præsentī euangelio fit mentio de Christo sub uelamine peregrini prædictis duobus discipulis apparente, cum subditur. Et factum est dum fabularentur, id est, dum loquerentur cum quadam dubitatione. Nam fabulari in proposito est loqui cum dubitatione, & seculum quærere, id est, mutuo se interrogare, Nam quam primū fuerunt extra portam ciuitatis Hierusalem, Cleophas cepit interrogare socium suum Lucam; dicens. Socie, quid tibi uidetur de magistro nostro nuperrimè suspensio in cruce in illo monte? Digito fortè ostendens montem Caluaria. Cui Lucas. Certè nescio, quid certitudinaliter de eo dicere. Nam eo uiuente cum uiderem eum miracula facientem, utpote cæcos illuminando, leprosos mundando, dæmoniacos liberando, mortuos resuscitando, & similia innumera opera faciendo credebam firmiter ipsum esse uerum Deum, & Dei parris filium. Modo autem non ita credo. Tum primo, quia si fuisset uerus, & naturalis Dei patris filius, ipse Deus pater nunquā permisisset eum sic turpiter tractari, & ignominiosè mori in cruce, tanquā fuisset uilissimus homo, & grauissimus peccator. Tum secundo, quia in horto orauit patrem suum, ut non moreretur, nec tñ fuit exauditus. Si autē fuisset uerus filius Dei, indubiè pater exaudiuisset eum. Tum tertio, quia in cruce conquerebatur de Deo patre, q̄ dereliquisset eū di. Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me. Propter hæc ergo, & his similis ultra nō credo eum esse uerum Deū. Fuit tñ, iudicio meo, homo bonus, iustus, & sanctus. Nunquam uidi in eo quicquam mali, ex quo cœpi cum eo conuersari

Ser. Quadrag. G. Pep.

000

Et

Et alter. Certe idem sentio tecum. Sed quid dicis ad instantiã de miraculis, quæ fecit? Nonne etiam audisti eum quandoq; Iudeis dicentem. Opera quæ ego facio, ipsa testimoniũ perhibent de me, scilicet, qd̄ sim verus Deus. Ad quem Lucas. O locie nescis, quia propheta fecerunt miracula multa, qui tamen fuerunt puri homines. Miracula ergo nõ arguunt eum fuisse Dei filium. Cui Cleophas. Certe prophetae signa fecerunt deprecando, sed magister noster impetrando, vt patuit in suscitacione adolescētis Luc. 7. Item Lazari. Johan. 11. & ideo non est simile de eo, & de prophetis. Tunc Lucas ait. Video quia bene loqueris. Sed quid dicis ad rationes meas prius adductas? Ad quem Cleophas. Certe fortes sunt, sed tamen solubiles. Ad primã enim, inquit, dici posset, quod quia fuerat de eo prophetatũ, quod morte turpissima debebat condemnari, vt habetur Sap. 2. ideo hoc non arguit eum non fuisse Deum, necesse enim erat scripturas impleri, quæ de eo scriptæ erant. Ad secundã posset dici, quod quia homo verus erat, ideo naturaliter refugiebat mortem, quam tamen summe affectabat secundum rationis iudicium, & secundum, quod erat volita à patre. Ad terciã similiter posset dici, quod secundũ appetitum naturalem conquerebatur se esse à Deo Patre derelictũ, pro quanto non expellebat ab eo mortem, quam secundum huiusmodi appetitum refugiebat. Nec propterea sequitur, qd̄ diuinitas fuerit ab eo separata, aut quod Deus Pater realiter dereliquerit eũ. His igitur solutionibus auditis dicit Lucas. Certe locie mi vidco, quod bene, & eleganter respondeas ad rationes meas. Ecce ergo quomodo prædixi de o discipuli Christi fabulabantur adinuicẽ, & qualem cõferentiã inter se habebant. Pater ergo quantum prodest bona societas in via. Nã, vt hicit Psal. Dies dici eructat verbũ, idest, bonus homo instruit aliũ de salutaribus, & diuinis. Et per oppositũ de mala societate potest intelligi id, quod subditur. Et nox nocti indicat scientiam, idest, malus sua conuersatione, & praua instructione facit alium malum, & indicat sibi male agere.

SEQUITUR in textu. Ipse Iesus appropinquans, scilicet, dictis discipulis inter fabulantibus, & secum querentibus, hoc est mutuo se interrogantibus, ibat cum illis. O quàm bona societas habere Iesum secum. Difficulus ergo in via errare poterant prædicti discipuli, quando illum, qui est via

secum

secum habebant. Voluit autem Christus se associare illis propter duo. Primum quidem, vt fidem resurrectionis suæ cordibus eorum infunderet, vt dicit glo. ord. Secundũ vero, vt promissionem suam impletet: ipse enim priusquam pateatur, dixerat. Matt. 18. Vbi duo vel tres cõgregati fuerint, &c. Oculi autem eorum tenebantur, idest, impediẽbatur ne eum agnoscerent. Nam, vt dicit August. de consensu Evangelistarum. lib. 3. ca. 25. opere, & arte dæmonis, Christo tamen permittente ceciderat quidam humor super oculos eorum, quo impediẽbatur ne Christum in propria effigie viderent, quamvis in se nullo modo immutatus esset. Et istud impedimentum oculorum vocatur ludificatio, quæ est à diabolo effectiue, & à Deo permissiue, & per talem modum solent quandoq; ludificari oculi intuẽtium ioculatores, ac mimos, vt non perpendant fallacias eorum, & aliter iudicent, quàm sit à parte rei. Quod grande peccatum est. Moraliter nota si vis quomodo diabolus impedit oculos interiores multorum, vt non possint recte videre. Vide de hoc supra fer. 4. post quartam do.

SEQUITUR in textu. Et ait illis. Qui sunt hi sermone quos confertis adinuicem ambulantes, & estis tristes? Eos autem interrogat, non vt sciat, qui nihil ignorat, sed vt ex response eorum argumentum, & occasionem eos instruendi sumat. Et respondens vnus, cui nomen Cleophas, ait illis. Tu solus peregrinus es, &c. Ac si diceret. Mirabile est, quod te peregrinũ latent, quæ ceteri peregrini sciunt, qui ad diem festum venerunt. Quibus ille ait. Quæ? Certe ipse bene omnia nouerat, etiam ad pœnam sui corporis. Et dixerunt. De Iesu Nazareno, &c. In quibus verbis notat Cleophas multa. Primum est Christi excellentia, & dignitas, ibi. Qui fuit vir propheta, potens in opere, & sermone coram Deo, & hominibus. Secundum eum principũ legis inuidia, & malignitas, ibi. Et quomodo uadiderunt eum summi sacerdotes, & principes, &c. Tertium est propria, & sui socij culpa, & infidelitas, ibi. Nos autem sperabamus, &c. Quasi diceret Cleophas. Vique modo frustra sperauimus eius resurrectionem, & quod ipse deberet liberare Israel à duplici seruitute, videlicet, à temporalis seruitute Romanorũ, & spiritali dæmonum atque visiorũ, sed ultra non speramus, quia iam tertia dies est hodie,

quòd hæc facta sunt, uidelicet, quòd mortuus est, nec tamen adhuc apparuit nobis. Quartū est Dominicæ Resurrectionis ueritas, ibi. Sed & mulieres quedam, &c. Item ibi. Et abiit unte quidā ex nostris ad monumentum, &c. Ecce duplex testimoniū Dominicæ Resurrectionis, scilicet, mulierū, & uirorū, scilicet, Iohan. & Petri. Cui tamen nō plene adhærebant prædicti duo discipuli Christi. Sed totum ad nostram utilitatem, sicut de dubitatione Thomæ loquitur Gregorius.

P O S T Q U A M ergo Christus patienter audiuit, & ad Iongum, quid sentirent prædicti discipuli de ueritate suæ Resurrectionis, consequenter exprobaui in crudelitate illorum, & duritiam cordis, dicens. O stulti, & tardi corde ad credendum in omnibus, quæ locuti sunt propheta, sup. de morte, & Resurrectione magistri uestri Christi. Et incipiens à Moysē, qui fuit excellentissimus prophetarum, & omnibus prophetis interpretabatur illis, idest, exponebat in omnibus scripturis, quæ de ipso erant, Et nota, quòd in tali expositione scripturarum Christus triuit totum tempus quo deinceps simul ambulauerunt quousq; peruenerunt prope hospitium in Emaus. Oigitur quam intenti erant illi audire tam mirabilem doctrinam de Scripturis Sanctis, quæ de magistro suo loquebantur tam clare, & euidenter differentem? O quam silenter eum audiebant. O quam mellisua eloquia Christi eos supra se rapiebant? O quales nutus, nunc digitis, nunc manibus, nunc brachijs, nunc oculis, nunc facie, nunc capite, nunc totius corporis tenore, ad profundas, & theologas Christi expositiones, & sententias illi faciebant? Dicebant autem interdum adiuuicē. Nunquam certè homo sic locutus est, sicut loquitur homo iste, O quam similis est magistro nostro Christo in doctrina, & uoce. Differt tamen habitu. Et uerè, inquebat Cleophas, nisi esse uarietas habitus, ego dicerem eum esse magistrum nostrum. Nullo modo ergo Cleophas, & Lucas fatigabantur, aut attediabantur in uia, quia ut dicit Sene. de uerborum copia. Comes facundus in uia pro uehiculo est.

N O T A N D U M ergo, quòd Christus talia, uel similia uerba dicebat prædictis duobus discipulis inter ambulandum cum eis. Dicite mihi, quid designat, quòd Sanfon hora nona surrexit de ciuitate Gazam, in qua diligenter custodiebatur, inuitis custodibus? nisi quòd magister uester, Christus deberet.

deberet exire de sepulchro diluculo, non obstante custodia militum? Quid etiam significat, quod Ionas fuit tribus diebus in uentre cæti, & postmodum uiuus, & incolumis proiectus est tertio die ad litus maris? nisi quod magister uester deberet tertio die post mortem suam exire resurgendo de sepulchro. Insuper quid significare uolebat, quod Daniel exiit de lacu leonū illæsus, nisi quod magister uester Christus debebat ab inferis redire, & resurgere gloriosus? Ecce quomodo interpretabatur illis figuras, quæ de eius Passione, & Resurrectione scriptæ erant.

D E I N D E, inquit, Christus, ad prophetias ueniamus. Quid, inquit, uolunt sibi illa uerba Psalmistæ, Tu cognouisti sessionem meam, & Resurrectionem meam. Nisi quod sicut Deus Pater uoluerat pati filium suum in cruce, ita dignaretur eum à mortuis resurgere? Item nonne apertè idem Psalm. Prophetauit de magistro uestri Resurrectione cum in eius persona loquebatur ad Patrē, dicens: Non derelinques animam meam in inferno, nec dabis sanctum tuum uidere corruptionem. Notas mihi fecisti uias uitæ, supple, à mortuis me resuscitando. Item nonne apertè idem Psalm. De hoc prophetabat, cum dicebat. Exurgat Deus, & dissipentur inimici eius, & fugiant, qui oderunt eum, scilicet, custodes sepulchri, à facie eius. Expone, ut supra. Itē alibi cum aiebat in persona eiusdem magistri uestri, Refloruit caro mea, & ex uoluntate mea confitebor ei, scilicet, Deo Patri, laudando nomen sanctum eius de tanto beneficio. Itē legatis illud capitulum Ela. 53. Item illud Hier. 11. & ibi reperietis, quam apertè loquitur uterque propheta de Passione, & Resurrectione magistri uestri. Ecce quomodo Christus interpretabatur dictis discipulis prophetias loquentes de eius Passione, & Resurrectione, quibus auditis fuerunt firmiores in fide prædictæ Resurrectionis. Et quia Christus, quē peregrinam estimabāt, eos tam bene cōsolatus fuerat, ideo eum rogauerunt, ut cum eis diuerteret ad hospitium, dicens. Mane nobiscū Domine. quoniam aduersa fecit, & iam, &c. Hoc etiā forte fecerunt, ut per amplius possent audire eum de prædictis differentem, quia libentissime talia audiebant.

S E D quia hodie plerique solent peregrinari, & uisitare loca sancta, ideo conformiter ad aliud uerbum Euangelij præsentis. Tu solus peregrinus es, &c. Aliquid pro ædificatione nostra, differendum est de peregrinatione nostra uel à

Hierusalem celestem. Et igitur homo in mundo isto sicut in loco peregrinationis tendens uersus ciuitatem. Hierusalem celestem, dicente Psal. Aduena ego sum apud te, supp. Deus meus, & peregrinus sicut omnes patres mei. Et ideo, qui uolunt, & salubriter peregrinari in celum, debet obseruare omnes bonas condiciones peregrinantium ad loca sancta, quae multae sunt.

P R I M A conditio eorum est, quod parum se onerant, tamen in uictum, quam in uestitu. Sed sufficit eis habere necessaria. Tales esse debent peregrini paradisi. 1. Timoth. 6. Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti sumus. Et nota, quod non dicit Apostolus. Habentes granaria aut magna horrea, seu profunda cellaria, sed alimenta. Nec similiter dicit habentes duplices uestes foderatas, & simplices, caudatas, & superfluas, pretiosas, & sumptuosas, sed quibus tegamur. Sufficit ergo uero peregrino caeli, & qui aspirat illuc ire, habere uictum, & uestitum, quia sicut longa, & superflua uestis impedit peregrinum ne diligenter ambulet, aut similiter nimia oneratio cibi aut potus, ita in proposito, quo ad temporalia, &c. O uitam ista bene notarent auari, & usurarij, simoniaci, & possidentes plura beneficia, &c.

S E C U N D A conditio peregrinorum huius mundi est, quod plurima tolerant. oportet enim uelint, nolint eos multa incommoda tolerare. Interdum calorem, interdum frigus, interdum famem, & sitim, interdum debilitatem, & huiusmodi. In super interdum spoliantur, uerberantur, iniuriantur, & in his omnibus necesse est eos patientiam habere propter Deum. Sic peregrini caeli habent multa pati in praesenti, dicente Apost. Act. 14. Per multas tribulationes oportet, &c. Insuper solent in praesenti bonos, & Dei ueros famulos persequi, nunc uerbis, nunc factis. Maiores etiam comedunt minores, & diuites atque usurarij excoriant pauperes, Sed quale remedium? Certè patientia talibus est necessaria, quia scriptum. Luc 21. In patientia uestra possit. ue. Debent ergo facere de necessitate uirtutem, expectando Dei iudicium psal. Expecta dominum, interim uiriliter age, confortetur, &c.

T E R T I A conditio bonorum peregrinorum est, quod iter suum continuant. Si. n. in qualibet ciuitate, aut bono hospitio sisterent per hebdomadam. si in quolibet ameno prato aut

aut fonte suauissimo, si sub qualibet frondosa arbore tempore aeterno pausarent, nunquam peregrinationis terminum attingerent. Sic peregrini caeli debent iter bonae uitae semel incipitum diligenter continuare, aliam si circa delectationes carnis, & mundi uellent passim insistere, nunquam ad caelum peruenirent. Multa ergo debent nos pertransire tanquam non uideamus, aut non audiamus. Sic enim consulit Petrus, di. Obsecro uos tanquam aduenas, & peregrinos abstinere uos à carnalibus desiderijs, quae militant aduersus animam. 1. Pet. 2.

Q U A R T A conditio peregrinorum est, quod patriam suam affectant, & de ea saepe cogitant, atque de domo, & familia. Sic, & peregrini caeli summè affectant peruenire ad patriam celestem, & ad domum patris sui celestis, saepe de his, quae in caelo aguntur cogitantes, & de amicis suis angelis atque ceteris sanctis, Et talis peregrinus erat Dauid, qui dicebat ad dominum. Quam dilecta tabernacula tua domine uirtutum, conuulsit, & deficit anima mea in aeterna domini. Et alibi. Quis dabit mihi pennas sicut columbae? & uolabo, sup. in caelum, & requiescam, scilicet, in monte sancto Dei. Interim autem ecce elongaui fugiens, supp. mundum, & occasiones peccandi, & mansi in solitudine, uitando consortia prauorum, ibique expectabam eum, qui saluum me fecit à pusillanimitate spiritus idest, à corpore, & tempestate, idest, superbia.

Q U I N T A conditio peregrinorum est, quod malas societates quantum possunt uitant, & hoc propter pericula, quae inde sequi possent. Sic, & peregrini caeli uitant consortia malorum quantum possunt, ne similes efficiantur. Nam cum peruenit peruenit omnis homo, ut ait Psal. Nisi forte fuerit multum perfectus. Hinc Caro. Cum bonis ambula. Sed perfecti sunt plerique qui praeligunt sequi malas societates, & cum multis damnari, quam bonas, & cum paucis saluari. Et ad hoc propositum facit exemplum illius regis pagani, qui cum iam haberet pedem unum intra fontem, ut baptizaretur, cepit inquirere an plures essent saluati, quam damnati. Cui cum respondissent, quod multo plures essent damnati, & quod ad Paradisum non ibant pro maiori parte, nisi pauperes, & debiles: ad infernum autem pro maiori parte ibant reges, & principes, diuites, & nobiles. respondisse fertur, di-

cedis. Certè, inquit, malo cum multis nobilibus damnari, quàm cum paucis rusticis saluari. Nunc autem bene experitur, quantum illi pro sit magna societas nobilium in inferno, &c. Parent ergo bonæ conditiones peregrinorum. Et per consequens patet de secundo principali.

TERTIO principaliter in præsentis euang. fit mentio de Christo evidenti signo predictis duobus discipulis se manifestante, cum subditur. Factum est dum recumberet eum illis Christus, accepit panem, & benedixit, ac fregit, porrigebat illis. Et aperti sunt oculi eorum, qui sup. prius erant clausi modo prædicto, & cognouerunt eum sup. in fractione panis. Sed quomodo hoc? Certè in modo, & forma frangendi, & benedicens panem. Frangendi quidem, quia sine cultello diuisit panem solis manibus melius, quàm alius cum cultello. Benedicens verò, quia verisimile est, quod fecerit signum crucis super panem. Et in hoc instruxit nos nunquam debere ad mensam accedere, aut quicquam cibi, seu potus gustare, nisi primum præmissa benedictione. Et quia hoc neglexit facere quædam monialis, ideo in eam intravit diabolus. vt refert G. eg. in suo dialo. lib. 2. Sed quis est iste panis, in cuius fractione cognoscitur Christus? Certè mysticè est panis Sacræ Scripture, quæ cum auditoribus exponitur, tunc panis frangitur. Sequitur. Et ipse euanuit ab oculis eorum, scilicet, subrahendo ab eis suam præsentiam corporalem, vt in mentibus eorum ineeperet apparere gloriæ suæ resurrectionis, vt dicit glo. ordi. Dicit autem Albertus, quod hæc omnia facta sunt in Emaus in domo quæ erat ipsius Cleophe. Qui postmodum in odium prædicti beneficii præstiti Christo in eadem domo à iudeis crudeliter est occisus, & sic martyrio coronatus. Cætera patenter faciliter. Superest igitur vt firmè credamus articulum dominicæ resurrectionis, quatenus ipsum gloriosè regnantem videre possimus in cælis. Præstante illo, qui in Trinitate perfecta viuit, & regnat. Amen.

FERIA TERTIA PASCHÆ.

STETIT Iesus in medio discipulorū suorū, &c. Luc. 24.]
PRIMA INTRODUCTIO

LEX Imperialis. ff. de editio edic. l. quæritur. allegans iurisconsultum Vlpianum, dicit, quod remittentibus actiones suas

suas, non est regressus dandus. Casus est talis, Petrus, & Paulus litigant coram iudice, fortè rarione alicuius possessionis magnæ, consumentes substantiam suam in aduocatis, procuratoribus, in instrumentis, & huiusmodi. Tandem ergo medio virorum proborum de facto eorum se intromittentium Petrus facit apunctuamentum cum Paulo de quo se tenet pro contento, renuncians processuri, & omni iuri suo si quod habet, etiam per publicum instrumentum. Quo facto, non multo post fortè medio aliquorum adulatorum dicentium Petro fecisse magnam stultitiam in sic apunctuando, vult redire ad actionem suam. & iterum litigare coram priori iudice. Quod si ita fecerit, & alter ostenderit per publicum instrumentum. conventionem inter eos factam, quid respondebit peritus iudex? Certè dicet, quod Petrus in vanum uexat Paulum, eò quod lex imperialis, dicit, quod remittentibus actiones suas non est regressus dandus. Ista lex civilis est conformis legi siue regulæ ecclesiasticæ dicenti, Quod semel placuit, amplius displicere non potest. De reg. iur. lib. 6.

MORALITER. Ista lex potest tripliciter exponi.

PRIMO, quidem de diuina iustitia in ordine ad peccatorem, super quem] habet optimum ius perdendi eum æternaliter. Quod quidem ius registratum est Ezech. 18. cum dicitur, Anima quæ peccat, &c. Nihilominus per pœnitentiam. & sacramentalem confessionem reconciliatur peccator Deo, fitque inter eos apunctuamentum optimum, & ad magnam utilitatem ipsius peccatoris, etiam præsentibus ad hoc angelis Dei. & de hoc plurimum gaudentibus, vt habetur Matth. 15. Virtute autem talis apunctuamenti diuina iustitia libere, & de plano cedit iuri suo, quod habebat prius super ipsum peccatorem, & illi renunciat, dans illi publicum instrumentum, quod registratum est vbi supra, vbi dicit diuina iustitia, in quacunque hora ingemuerit peccator omnium, &c. Ecce quomodo remittentibus actiones suas, &c.

SECUNDO prædicta lex potest exponi econuerso, videlicet, de peccatore in ordine ad Deum. Cum. n. quis peccat mortaliter, mouet litem, & processum quodammodo contra Deum, quod continuat quandiu in peccato perseuerat. Veruntamen remittit actionem suam, & processum, si ita expediat loqui, quando

quando redit ad eum, per veram pœnitentiam, ita vt sint vnum, vt habetur Io. 17. Caueat ergo homo ne postmodum redeat ad actionem priorem per reciduum, quia nihil periculosius, nihilque Deo abominabilius, quàm ad vomitum redire. Nã per hoc Deus efficitur difficilior ad indulgendũ, diabolus fortior ad inuadendũ, & homo debilior ad resurgendum.

TERTIÒ prædicta lex potest exponi de illis, qui aliquãdo vixerunt in dissensione, & rixa, intantum, quod libenter vidissent aduersarios suos mortuos. Tãdem autem Deo propitiis, & forte cooperante discretis confessore aut pastore in hoc festo Paschæ fecerunt inter se pacem nõ fictam, non paliatam, non simulatam, more multorum, sed veram, realem, & ex corde etiam sibi mutuo remittentes actiones suas, i. iniurias, & quascunq; offensa sibi illatas mutuo, & hoc propter Deum. Caueant ergo tales à cætero velint redire ad priores actiones, lites, & discordias, quia, vt dicit lex prædicta, remittentibus actiones suas, non est regressus dandus. Habeant ergo inter se pacem bonam, & illam mutuo foueant. Ad quod etiam faciendum nos omnes hortatur Christus in præsentis euang. qui apprensus suis discipulis salutauit eos verbis pacificis, dicens, Pax vobis.

SECUNDA INTRODUCTIO.

PAX vobis. Luc. 24.] Scribitur extra de treuga, & pace. c. treugas, quòd treugas frangens postquam fuerit ter monitus, si non satisfecerit, est excommunicatus. Casus est talis. Rex Franciæ facit treugas cum Rege Angliæ, vsque ad præfixum tempus. Quo quidem tempore pendente, dictus Rex Angliæ fortè consilio militum suorum quærētium viuere de præda facienda per Franciam, frangit dictas treugas. Queritur qua pœna est plectendus dictus rex? Certè est primo monendus tera monitione, vt cesset, insuper, vt satisfaciatur de omni damno illati parti aduersæ. Cuius si nolit obedire, tunc est excommunicandus, vt dicit Alexã. III. per prædictam decretalem. Ad idem est, q̄ scribitur in maiori volumine. d. 90. per totum. Item 24. q. vlt. illi, ubi expressè dicitur, q̄ frangentes treugas sunt excommunicandi.

MORALITER. Notandum, quòd homines se habent in triplici differentia, quo ad Deum. Primi enim sunt, qui habent continuum bellum contra eum, vt sunt infideles, hæretici,

reici, & obstinati peccatores. Tales nempe peccando bellum gerunt aduersus patrem suum cœlestem, aduersus supremum dominum suum, & aduersus summum benefactorem suum. Sed audiant tales quid dicat Psal. ad dominum. Dissipauit, gentes, quæ bella uolunt, sup. insurgendo contra dominum suum benefactorem; & patrem Deum. Secundi sunt, qui opposito modo continuam pacem cum Deo habente ut sunt iusti, & perfecti. Et tales sunt in patuo numero. Terrij uero sunt, qui faciunt treugas cum Deo. Treuga enim est securitas præstita rebus, & personis, discordia nondum finita, ut patet 24. c. vult illi. O quot sunt in paschate facientes treugas exterius, & apparenter cum inimicis suis, in quorum cordibus discordia nondum finita est. De quibus potest merito intelligi illud Psal. Loquuntur pacem cum proximo suo, mala autem in cordibus eorum. Similiter multi faciunt treugas cum Deo in paschate, promittentes emendare uitam suam, sed sæpe cito frangunt huiusmodi treugas redeundo ad pristina peccata, per quæ impugnant Dei bonitatem, misericordiam, & gratiam. Et ideo tales excommunicabuntur à Deo, & tandem priuabuntur societate angelorum, & hominum iustorum. Neque similiter permittetur eis in fine dierũ suorum ingredi ecclesiam triumphantem. Quinimmo detrudentur cum mille dæmonibus in inferno. Nolite igitur charissimi mi tantum facere treugas cum Deo, sed potius ueram continuam pacem. Quis si feceritis, scitote, quòd ipse dominus ex patre sua non mouebit contra nos bellum, maximè cum summe diligat, & optet pacem. Hoc autem in effectu hodie ostendit, cum salutauit discipulos suos, uerbis pacificis, dicens, Pax uobis.

IN præsentis ergo euang. de tribus principaliter fit mentio, uidelicet. De Christi apparitione. In principio euangelij. De apostolorum dubitatione ibi. Cœturbari uero, &c. De resurrectionis manifestatione, ibi. Palpate, & uidete, &c.

PRIMÒ igitur fit mētio de Christi apparitione. Pro quo notandum, q̄ apparitio ista Christi de qua loquitur euangelium præsens, non fuit facta hodie, sed ipso die resurrectionis Christi, qui tunc quinquies apparuisse legitur; ut prius dictũ est. Vt ergo refert Lucas cū illi duo discipuli Christi, de quibus heri dictum fuit, rediissent in Hierusalem, ibiq; inuenissent undecim

undecim congregatos, & eos qui cum ipsis erant; illisq; narra-
rasset, quae gesta erant in uia cum irēt in Emaus, & quomo-
do cognouissent dominum in fractione panis, adhuc illis lo-
quentibus subito stetit Iesus in medio discipulorum suorum,
& dixit eis: Pax uobis.

S E D uidetur esse aliqualis repugnantia inter Lucam, &
Io. quo ad huiusmodi apparitionem. Lucas. n. refert, q̄ Cleo-
phas, & socius suus, qui est ipsemet Lucas, inuenerunt unde-
cim congregatos, de quorum numero erat Thomas. Qui cū
loquerentur de gestis in uia, tunc subito apparuit Christus.
Ex quo patet Thomam fuisse praesentem, alias non fuissent
undecim. Et tamen Io. 20. dicitur, q̄ Tho. non erat cum alijs
apostolis, q̄n̄ uenit Iesus. R. s. unde ad hoc potest dupliciter dici
ei. Primò quidem, q̄ inter aduentum praedictorum duorum di-
scipulorum, & Christi apparitionem fuit aliqua morula, in
qua aliqua occasione acc. pa. uel forte ex diuina ordinatione,
& dispensatione Thomas recessit à consortio aliorum apo-
stolorum; & tunc apparuit illis Christus. Sed postquam eua-
nuit ab oculis eorum, tunc Thomas redijt ad consortiū ip-
forum, & tunc superuenerunt praedicti duo discipuli, qui in-
uenerunt undecim congregatos. Secundò potest dici, q̄ praer-
ter Thomam adhuc poterant esse undecim apostoli in unū
congregati. Fortè enim aliqua occasione superuenerat ibi
Matthias. Hic. n. et si esset de nu. 72. discipulorum, iam tamē
erat apostolus secundum Dei praescientiam, & praedeterminatio-
nem, sicut rei probauit euentus.

Q U A E R I T U R iuxta illud, Stetit Iesus, cur potius descen-
ditur. Christus stetit in medio discipulorum suorum postquā
resurrexit a mortuis, q̄ sedisse. Respondeo, ad insinuandum,
q̄ resurrexerat ad statum gloriae, utpotè tunc habens corpus
non ponderosum, & graue, quod egeret quietē, sed agile, &
leue. Ante. n. passionem cum haberet corpus graue, & per con-
sequens fatigabile legitur, q̄n̄q; sedisse, ut patet Mat. 5. ubi dicitur
in monte sedisse, & turbas sedens docuisse, dicens illis: Beati
pauperes, &c. Item legitur Io. 6. q̄ cum uoluisset pacifere tur-
bas eum sequentes ex quinque panibus hordeaceis, & duob.
piscibus, subiit in montē, & ibi sedebat cū discipulis suis. Itē
Mar. 4. legitur sedens in nauī docuisse turbas, quae erāt in lit-
tore maris. Similiter Luc. 4. legitur, q̄ cum uenisset in Naza-
reth,

reth, & intrasset in synagogā, oblatrusque illi fuisset liber, ita-
tim ipsum pleicū reddidit ministro, qui illū eidē tradiderat,
& cœpit sedere, docens populum. Ecce quō Christus sepe le-
gitur sedisse cū adhuc mortalis esset, & hoc fortè ad refocil-
landum corporeas vires, quae in eo interdum, sicut & in alijs
hominibus fatigabantur. Et de hoc est textus expressus Io. 4.
ubi de eo sic dicitur, Iesus fatigatus ex itinere sedebat sic su-
pra fontem, i. super os putei. At uerò post resurrectionē, quia
corpus eius gloriosum erat, & per consequens leue, & agile
stetisse inuenitur in hoc mundo, nunquam autē sedisse. Quod
si quis objiciat, q̄ sedet ad dexteram Dei patris in caelo, ad
hoc dicunt communiter doctores, q̄ pro tanto dicitur illic se-
dere, ut denotetur maxima quies illius habitationis.

Q U A E R I T U R quare Christus saluans suos discipulos
his uerbis. Pax uobis, non addidit aliquod uerbum alicuius
tempis. Respondeo, ad denotandum, q̄ paratus est oī tpe nobis
pacem suam dare, quam semper nobis offert, di. Pax uobis. Si
n. apposuisset uerbū praeteriti tempis, utpotè dicendo. Pax fuit
uobis, uideri potuisset, q̄ amodo apostoli passuri essent conti-
num bellum. Si autē apposuisset uerbum praesentis tempis dicen-
do: Pax est uobis, uideri potuisset, q̄ pacē eternitatis discipu-
lis suis dare nō decreuisset. Si uerò apposuisset uerbum futuri
temporis, utpotè dicendo. Pax erit uobis, uideri potuisset ali-
quibus opus non esse in praesenti pacem habere, sed pacē pe-
ctoris, & gratia in praesenti procurare. Et ideo sine quocunq;
uerbo dixit. Pax uobis, ut ostenderet pacem oī tpe nobis ne-
cessariam, & praesertim loquendo de pace pectoris, ut tandem
ualeamus habere pacem eternitatis, quae est sine tpe. Vel dic,
q̄ ideo nō addidit Christus uerbum, cum dixit. Pax uobis ad
denotandum, q̄ quantum in nobis est, pacem debemus habere
ad oēs. Si. n. apposuisset uerbum praeteriti tempis, posset uide-
ri aliquibus sufficere ad salutem, si in praeteritum habuerunt
pacem ad proximos suos. Quod si apposuisset uerbū praesentis
tempis uideri posset sufficere ad salutem hodie pacē ad alios
habere, & cras bellum. Si autē apposuisset uerbum futuri tem-
poris, dixissent nonnulli licitum fore hodie lites habere, &
proponere uelle in posterum pacem habere. Propter hæc ergo
nullum uerbum apposuit, ut ostenderet nos omni tempore
ad pacem teneri, & obligari quantum in nobis est.

Et quamvis multa in laudem pacis dixerim in magno Rosario, ser. 48. qui intitulatur de Rosa pacis, nihilominus iudicavi indignum transire præsens euangelium, & de pace sermonem non habere. Tria ergo notabimus de pace, secundum tres literas huius nominis pax. Et hæc sunt, Procuratio, Affectio, Christi acceptio.

PRIMUM igitur videndum est de procuratione pacis, & quomodo potest haberi. Pro quo notandum, quòd sunt tria per quæ principaliter potest pax procurari, & haberi.

PRIMUM nempe pax temporalis procuratur, & tandem habetur rectè se habendo ad Deum, ut potè mandata eius obseruando, & mundum à peccato se custodiendo. De primo in Psal. Pax multa diligentibus legem tuam. Hanc etiam pacem ipsemet dñs promittit custodientibus legem suam. Levit. 26. dicens. Si mandata mea seruaueritis dabo pacem in sinibus vestris. Dormietis, & non erit, qui exter. &c. De secundo scribitur Iob. 8. Si mundus, & rectus incessetis, statim peccatum reddet Deus habitaculū iustitiæ tuæ. Et ideo quandiu Adam habuit pacem cum Deo nihil ei nocuit, neq̄ nocere potuit. Sed quamprimum mandatum eius præteriuir, & pacè fregit, creaturæ inferiores cœperunt insurgere contra eum, & sibi rebelles existere. Quandiu ergo homines habent pacem interiorius cum Deo, consequenter habent pacem exteriorius cum proximis suis. Cum vero peccando insurgunt contra Deum, etiã iusto Dei iudicio, cæteræ creaturæ armant se contra eos. Sap. 5. Armabit creaturam ad ultionem inimicorum, & pugnabit cum illo orbis terrarum contra insensatos. Et de hoc historiam habemus in filiis Israel, de quibus dicit August. de ciuit Dei. lib. 16. c. 43. quòd temporibus Iudicum, sicut se habebant, & peccata populi, & misericordia Dei, alternauerunt prospera, & aduersa bellorum. Vnde in libris Iudicum, Regum, Paralipomenon, & Machabeorum, frequenter legitur quòd ubi filij Israel custodiebant præcepta Domini, iuebatur eos, & fruebatur pace ex omni parte. Cum vero idolatriæ, aut aliis grauibz vitis vacabant, quasi in ultionem Dominus suscitabat contra eos aduersarios, qui eos expugnant. Ista etiã alternatio vsq̄e hodie perseverat in mundo isto. Nam, vt dicit Hiero. 3. par. epist. suarum, episto. 64. ad Heliodorum episcopum scribens, cum sentimus Deum offensum,

REC

neq̄ placamus eum, nostris peccatis barbari fortes sunt. Nostris vitis Romanus superatur exercitus. Infelices nos, qui enim displicemus Deo, vt per rabiem barbarorum illius ita in nos daseuiat. Hæc ille. Ad idem est illud decretum reuertimini. 16. q. 1. Sed pro dolor, ingruente bello, quærimur quidem quandoque pacem ore, sed impugnamus eam opere. In hoc similes regi Acham, de quo legitur 2. Paralip. 18. q̄ tempore angustia suæ auxit contemptum contra Dominum Deum suum.

SECUNDUM pax procuratur iustitiam obseruando, & defectuosus puniendo. In cuius rei signum dicit Psal. quòd iustitia, & pax osculatae sunt, idest, se inuicem concommitantur, vnde August. super Pl. exponens prædictum passum dicit sic, Fac iustitiam, & habebis pacem. Si non amaueris iustitiam, non habebis pacem. Sunt enim duæ sorores iustitia, & pax, se mutuo osculantes, ita, vt qui fecerit iustitiam, inueniat pacem iustitiam osculantem. Et post pauca. Audi, o homo, quid tibi dicit pax. O homo quare tu litigas cum sorore mea iustitia? Ipsa enim dicit tibi, Ne fureris, & nō audis. Non aduertes, & non audis. Non falsum testimonium dices aduersus proximum tuum, & nō facis. Ecce quomodo inimicus, & aduersarius es amicæ, & sororis meæ iustitiæ, inquit, pax homini. Quid igitur me quæris, quæ sum amica iustitiæ? Quæcunque certe inuenero inimicum, & aduersarium amicæ, & sororis meæ iustitiæ, ad illum non accedo. Deinde ibidem concludit pulchrum verbum idem August. dicens, Vis ergo o homo inuenire pacem? fac iustitiam. Ad hoc autem propositum facit historia, quam refert commentator pragmaticæ sanctionis super prologum eundem, Roberto Francorum rege, filio Hugonis Capeti. Hic enim cum semel oraret in ecclesia Sanctæ Crucis Aurelianen. pro pace, & prosperitate regni sui, imago Crucifixi sibi respondisse fertur, quòd non haberet pacem in regno suo, donec blasphemias, & publica crimina, quæ erant in regno suo extirpasset. Ecce quomodo defectus iustitiæ impedit bonum pacis. Et per oppositum patet, quomodo procuratur pax cum administratur iustitia, & puniuntur delicta saltè notoria. Videmus enim in humana politia quòd superior Iudex, aut suprema curia parlamenti non solet punire delicta populi, ubi iudex inferior, & ordinarius facit debitum suum.

Sic

Sic enim statuunt leges Imperiales, vt patet. C. de pedaneis iudicibus. l. placet. Sed vbi iudex ordinarius, & inferior negligit facere iudicium, & iustitiam, aut vbi casus est multum execrabilis, & enormis, tunc debet iudex superior euocare causam coram se, & de illa iudicium ferre, vt notatur, vbi supra. Prædicta autem lex est conformis sacro canonico, vt patet extra de foro compet. c. si clericus, vbi dicitur, quod propter negligentiam iudicis secularis potestas, & lis deuoluitur ad ecclesiasticum iudicem, Ita in proposito, vbi iudices tam ecclesiastici, quam seculares puniunt malefactores sufficienter, tunc Deus aliud non facit iudicium. Vbi vero hoc negliguntur tunc Deus tanquam supremus iudex vocat litem ad se, & facit sæpe iudiciū, & iustitiam in terra de malefactoribus, ponendo etiam iudices inferiores in grauiſſima emēda. Hoc autem quoties dominus immittit bella, pestilentias, famem, solis ardorem, imbrem excedentem, & similia infortunia, per quæ flagellat, & punit tam malefactores, quam negligentes prælatos, iudices, & quosque superiores culpam habentes in supradictis.

TERTIO pax procurator orationibus, ieiuniis, elemosynis, & operibus sanctis. Vnde in letaniis Sanctorū oramus dicentes. Vt pacem nobis dones, te rogamus audi nos. Item frequenter cum timetur bellum, aut iam instat, solent fieri in ecclesia publicæ processiones. Interdum deferuntur sacræ reliquæ luminaribus accensis. Clerici induuntur cappis searicis, populus sequitur gemens, & in cælum lamentās; nudis pedibus quandoque incedens. Qui autem præeunt clerici cantant lachrymosis, & lugubribus vocibus, dicentes. Tua est potentia, tuum regnum domine, tu es super omnes gentes. Da pacem Domine in diebus nostris. Deinde subditur versus, Creator omnium Deus &c. Subsequitur versiculus. Fiat pax in vir. &c. Demū addit collecta. Deus à quo san. &c. Ecce quomodo procuratur pax apud Deum. Propter quod in ecclesiis parochialibus per singulas dominicas solet pax commendari populo, & orationes speciales pro hac causa tunc fieri, ista autem consuetudo laudabilis introducta forte est propter verbum apostoli. 1. Timoth. 2. qui vult orationes ab ecclesia pro pace fieri. Hoc autem fit rationabiliter. Nam cum pax sit speciale Dei donum, quæ etiam non nisi ab eo da-

eo dari potest, dicente. Ecclesia in collecta. Da domine seruis tuis illam, quam mundus dare non potest pacem, consequens est, vt ipsū ab eodem summo domino petamus, & impetremus, fundendo ad Deum deuotas preces. Nam ut dicebat rex ille Iosaphat. Cum ignoremus quid agere debeamus, hoc solum residui habemus, ut oculos nostros dirigamus ad ipsū dominum, ut habetur 3. Reg. 10. Similiter ieiunia, peregrinationes, elemosynæ, & cetera spiritiualia atque corporalia exercitia, iusta, & sancta multum valent ad impetrandam pacem. Patet ergo quomodo pax procurari potest.

SECUNDO principaliter videndum est de affectione pacis. Omnes enim cuiuscunque etiam status, conditionis, sexus aut ætatis, debent affectare, & desiderare pacem. Pro quo notandum, quod in humana politia triplex est differentia hominum. Nam quidam ecclesiastici, quidam agriculturæ dediti. Et hi omnes debent toto corde pacem affectare, & bellum odire per quod tollitur ipsa pax.

PRIMO igitur nobiles, & abundantes in seculo, & qui obtinent diuitias, debent summo petere pacem affectare. Nam tales tēpore pacis viuunt in magna seculitate. Cum vxoribus enim suis habitant securi, proles procreant, diuitias suas auget, venationi, & volatui vacant, atque solatiū sua prout libet amplectantur. Sed quid illis accidit tempore belli? Certe oportet eos sumere arma supra dorsum, & cum illis sæpe dormire propter timores nocturnos. Itē oportet eos ire ad ferritiū principis, & frequenter propriis stipēdiis militare. Sub die no ad ardorē solis, aut tēpore gelido, velint nolint habitare, famē, & sitim atque penuriā multā perferre, & huius incommoda multa. Quandoque etiā ab aduersariis siue in bello, siue in proprio solo capiuntur, & ad magnā ransonē ponuntur, ex eius solutione depauperantur. Insuper domus, & castra eorū ab aduersariis quādoque ad terrā posternantur, terræ, & possessiones prescribuntur. Interdū crudeli morte interimuntur, redditus à subditis eis nō soluantur. Hęc, & multa his familia patiuntur nobiles tēpore belli. Nonne ergo tibi videtur, quod debent multum affectare pacem, quæ liberat eos à tantis? Ex quo ergo hęc ita se habent, vnde ergo est, quod nobiles, & potentes, & signanter illi qui sunt de familia regum, ac principum, non persuadet eis facere pacem cum aduersariis suis.

Certè huius ratio est, quia ut communiter dicitur nunquam melius piscatur, quam in aqua turbida. Multi sunt ergo domesticorum regum, ac principum citius persuadent bellum, quam pacem, ut manu teneantur in officiis suis, & rapinas more solito perpetrare valeant. Et tales frequenter per suas adulationes potius obinent gratiam apud principes, quam hi, qui paci student. Vnde in huius rei signum refert Augustus, lib. 4. de ciuitate Dei c. 16. quòd olim Romani recipiebant intra urbem multos Deos, quorum officium erat impellere homines ad bellum, & inquietudinem. Deam autem quietis, & pacis, quæ dicebatur Dea quæta, noluerunt intra urbem recipere, sed ipsam extra portam, ubi ædem suam habebat, stare fecerunt. Nec inter Deos publicos urbis, id est, qui curam reipublice habuerunt, eam recipere voluerunt. Sic & hodie tantum illi incuriis principum cor ad bella gerentium sunt bene ventum, & auditi, qui illius applaudunt, & bellare consulunt. Qui autem, quæ paci sunt consulunt, de curiis eorum eiciuntur, ipsisq; interdum dicitur. Vadatis ad domum vestram quousque mandauerimus pro vobis, &c.

SCVNDÒ, Ecclesiastici summopere affectare pacem debent, & in suis operationibus eam iugiter à Domino postulare, attendentes, quòd non nisi pacis tempore bene colitur Deus. Nam insurgente bello Ecclesiæ spoliantur, prophanantur, polluantur, cremantur, ad terram deiiciuntur, diuina in eis non soluuntur. Ecclesiastici, qui de decimis, & oblationibus suorum beneficiorum viuere consueuerant, mendicare compelluntur, monasteria rebus, & personis spoliantur, sanctimoniales stuprantur, & penè infinita alia mala tam contra Ecclesias, & loca sacra, quam in personas Ecclesiasticas, & Religiosas perpetrantur. Vnde ad propositum potest intelligi illud Psalmi. Deus venerunt gentes, id est, homines infames, & rebus bellicis dediti, in hereditatem tuam, in Ecclesia. Sed qui fecerunt? Certè polluerunt templum sanctum tuum, &c. Nunquid ergo toto cordis affectu debent desiderare viri Ecclesiastici pacem? Certè ita, quia ex illa pendunt penè infinita bona, quæ per bella impediuntur. Nam ruinas Ecclesiarum, atq; sacrorum locorum, quas fecerunt bella, restaurantur in melius aduentu pacis tempore. Nec quidem mirum cum etiam legamus paganos, & idolatras pacis tempore similia fecisse profici-

tempo-

temporibus circa templa Deorum suorum. Refert. n. Titus Lilius libr. 1. decados primæ, de Numa secundo rege Romanæ urbis, qui successit Romulo, quod fuerit totus pacificus, bellicisq; rebus animam non dederit. Propter quod cultui Deorum se totum deuouit, illi sacra instituens pro varietate eorum, sacerdotes suos cuiq; Deorum præficiens, stipendia illis de ærario publico statuens. Propter quod ubi supra subdit Titus Lilius de eodè, & prædecessore suo, videlicet Romulo dicens, quòd ambo reges auxere ciuitatem Romanam. Ille bello, hic pace. Quorum primus septem, & triginta regnauit annos, alter vero, scilicet, Numa tres, & quadraginta. Hæc ille.

TERTIÒ agricolæ, & rustici summopere debent amare, & desiderare pacem, ut saltem releuentur ab infinitis grauaminibus, oppressionibus, rapinis, incendijs, & huiusmodi malis, quibus succumbunt ingruente bello. Nam inualecente bello, milites hincinde discurrunt, & sub velamine tuitionis pauperes agricolas excoriant, auferentes ab eis vita necessaria. Insuper tunc tributa in immensum augentur, quæ pauperes habent soluere, aut patriam relinquere. Parte ex altera ad aduersarijs grauiora patiuntur, cum ab eis inuaduntur, & fortiores existunt, adeo, ut oporteat pauperes agricolas in speluncis, & in cauernis terræ latitare. Inuenti autem frequenter captiuantur, & ad ransomem illi importabilem ponuntur. Et quousque illam soluerint, compediibus, & manicijs ferreis alligantur, & more vrsorum flagellantur, atque sine misericordia tractantur. Nonne ergo pauperes agricolas debent multum pacem affectare? Certè ita. Pater ergo, quod omnes status debent pacem affectare, & desiderare.

TERTIÒ principaliter videndum est, quæ mirabiliter pax ut Christo accepta, & grata. Hoc autem possumus persuadere ex parte triplicis pacis, videlicet temporalis, internalis, æternalis.

PRIMÒ quid ex parte pacis temporalis. Nam in signum, quod ipse Christus multum pacem diligit, nasci pacis tempore legit, videlicet sub Octauo Aug. sub quo facta est pax per vniuersum orbem. Nam Romani a constitutione urbis, usq; ad tempora prædicti Imperatoris bellicis rebus fuisse assidue occupati, præter tempus illud, quo regnauit Numa, ut dictum est. Vnde huius beneficii gratia ipsi Romani tempore dicti Octauiani construxerunt templum, quod appellauerunt templum Pacis.

Ppp 2 Item

Item idem Christus voluit nasci hora pacis, videlicet hora noctis mediz, in qua omnia sunt quieta, & tranquilla. Sap. 18. Cum quieti silentium cōtinerent omnia, & nox in suo cursu medium iter haberet, omnipotens sctmo tuus Domine exiens de cœlo à regalibus sedibus venit. Item ipse idem voluit in suo ortu pacem per angelos nunciari in terris, secundū illud Luc. 2. Facta est cum angelo multitudo cœlestis militia cantantium, & dicentium, Gloria in altissimis Deo, & in terra, &c. Et breuiter Christus tantū amauit pacem, quod vt dicit August. ad fratres in eremo. ser. 28. qui intitulatur in cœna Domini, ipse pacem annunciari in ortu suo angelis precepit, pacem a postolis sæpe nunciari, pacem hominibus prædicare præcepit, pacem pro testimonio a postolis reliquit, pacem in cruce pendens postulauit. Hęc ille. Nunc etiã in cœlo gloriosè regnans nō cessat nobis pacem offerre. Et quod maximè clementiæ signum est; postquã nostris exigentibus demeritis irritatus Deus bellis flagellat populū suum, tandē pacem restituit, & liberat suos à priori tribulatione, & seruitute. De hoc historia notissima est de filijs Israel, quos misericordia interueniente liberauit de Aegyptiaca seruitute, pariter & postmodū de Babylonica. In hunc etiã modum pissimus Deus liberauit Normaniã, pariter & Aquitaniã de manu Anglorū. In cuius rei signum legitur in chronica Regum Franciæ, quod cum dicti Angli totam Aquitaniã occupassent annis 140. tandem Dominus misertus liliorum Franciæ, dictam Aquitaniã liberauit à iugo, & seruitute ipsorum Anglorū tempore Caroli V I I. Regis Franciæ. Vnde tunc uisa est in cœlo, sole sereno, crux candida super ciuitatem Baiouensem. Quo signo viso, arbitrati sunt ciues se diuinitus admōnēri parere Carolo Francorum Regi, attendentes, quod dictus Rex ferat in vexillo crucem candidam. Ecce quàm grata, & accepta sit Deo pax temporalis.

S E C V N D ò possumus ostendere, quàm grata sit Christo pax ex parte pacis internalis. Ipse enim tantū amat pacē interiorē cordis, q̄ nullibi vult habitare nisi vbi eam inuenit. Et quidē iustè, quoniã de eo scriptū est in Psal. In pace factus est locus eius. Hinc Aug. Epist. 111. Ad Iulianum Comitem scribens, ait. Qui amplectitur pacem in mentis suæ hospicio, mansione præparat Christo. Si igitur uolumus habere Christi

sum

sum nobiscum in conscientia. per gratiam, opus est primum habere pacem in ea. Ille autem habet pacem in conscientia, qui nullius est conscius peccati, facta debita diligentia, & quem non perturbant huius mundi aduersa, &c.

T E R T I ò possumus idem propositū persuadere ex parte pacis eternalis, & cœlestialis. Satis enim constat nullum posse habere dictam pacem æternalem, qui in discordia, & rixa uiuit. In cuius rei signum refert Greg. in moral. lib. 21. cap. 14. quod mos fuit apud uereres, ut ad portas ciuitatum sederent sociores, qui certantium iurgia iudiciaria examinatione discernerent, quatenus urbem minime intrarent discordes, in qua concorditer uiuere oportebat. Vnde, & per prophetam Amos. s. dicit Dominus, Constituite iudicium in porta. Hęc ille. Quandiu ergo sumus in uia, in hac ualle miseræ, sumus consentientes aduersarijs nostris, idest, habemus pacem cum omnibus, etiam cum inimicis nostris, ne forte in articulo mortis tradat nos iudex Christus ministro, idest, sathanæ, & per eum mittamur in carcerem inferni. Hic enim est finis, & retributio litigantium, & rixantium in præsentī, ut inquitur Marc. s. Finis autem, & retributio pacem inter se habentium, est pax illa cœlestialis, quæ finem nescit. Pater ergo descriptio pacis secundum tres literas ipsius nominis pax. Et per consequens patet diffusè de primo principali.

S E C V N D ò principaliter in præsentī Euangelio fit mentio de Apostolorum dubitatione. Nam, ut refert Lucas, cum Christus benignæ saluasset suos Apostolos, dicens illis. Pax uobis. Ego sum, nolite timere. nihilominus illi conturbati, & cōterriti, quodam, scilicet, naturali horrore quo uiui horrent mortuos, existimabant præ terrore se spiritū uidere. Ut enim dicit hic glo. ord. discipuli nouerant Christū uerum hominem fuisse: Sed postquã mortuus fuit. nō credebant terria die ueram carnem de sepulchro posse resurgere, propter quod putabant se spiritum uidere, quem emiserat Christus in sua Passione, tunc autem illis apparere in assumpto ætereo corpore. Petrus tamen putabar ipsam ueraciter resurrexisse, quia illi iam apparuerat. Nihilominus nesciebat uirtutem gloriose Resurrectionis, uidelicet quod corpus gloriosum posset intrare domum ianuis clausis.

PPP ; S E D .

Feria tertia.

SED contra illud uerbum. Conturbati uero, & conterriti, posset instari per illud Iohan. 20. Gauisi sunt discipuli uiso domino. Quomodo ergo potest stare, quod apostoli fuerint conturbati, & conterriti, ex quo fuerunt gauisi, maxime cum sit quaestio de eadem apparitione apud Io. & Lucam. Respondet ad hoc dominus Hugo Card. quod primo fuerunt conturbati, & conterriti ex tali apparitione, sed postmodum consolari ex uerbis Christi aperte manifestatis eis ueritatem suae resurrectionis. Et de hoc loquitur Iohan. dicens. Gauisi sunt discipuli, &c. Et per hoc insinuat, quod apparitiones diuinae aut angelicae, quamuis primum terreat, statim tamen consolationem spirituales afferunt. Apparitiones autem diabolicae similiter primum terreat, sed in fine decipiunt, & contristant, ut prius dictum est, uidelicet, in die Paschae.

QVAERI potest circa huiusmodi Christi apparitiones quomodo. s. indutus apparebat. Satis enim uerisimile est, quod non apparebat nudus. Respondet ad hoc Landolphus in lib. de Vita Christi, quod quamuis tunc uestibus non indigere Christus, maxime cum corpus gloriosum haberet, apparuit tamen in ueste albißima, sicut, & angelus, qui apparuit mulieribus in monumento indutus stola candida, describitur Mar. 16. Potius autem sic indutus apparuit, quam aliter in signum iocunditatis, & letitiae.

SEQVITVR in textu. Quid, inquit, illis Iesus, turbati estis, & cogitationes ascendunt in corda uestra? Sic autem loquitur eis Christus, ut auferet ab ipsis errorem, quo existimabant se spiritum uidere.

MORALITER. Notandum conformiter ad gloriam, quod duplices sunt cogitationes, uidelicet, malae, & bonae. Mala enim, admodum malae herbae ascendunt in corda, & usque ad thronos angelorum atque summam maiestatis fetidum, & abominabilem odorem emittunt. Cogitationes uero bonae e diuerso de sursum descendunt, quia a Deo inspirante, quia ut habetur Iac. 1. Omne datum optimum, & omne donum, perfectum de sursum est, descendens a patre luminum. Et re uera loquendo de malis cogitationibus posset merito quaeri hodie a multis Christianis, qui istis diebus prioribus fuerant confessi, & sacramento altaris ministrati, & qui tot signa deuotionis exterius ostenderunt. Quid turbati estis, & cogitationes ascen-

Pascha.

484

dunt in corda uestra? Iam enim multi incipiunt redire ad uanitates seculi, & multas leuitates operantes circa iuuenctilas puellas, sicut plerumque contingere solet in multis peregrinationibus, uia gijis, & uisitationibus parentum, & amicorum, & huiusmodi. Alij autem quodam forte timore potius mundano, quam diuino ducti adhuc talia exercere non audent. Iam tam incipiunt de talibus cogitare, & forte proponunt ad uomitum, habita opportunitate, redire. Et tales sunt similes candelae de recenti extinctae, quae etsi exterius non ardeat, emittit tamen fumum foetidissimum, qui adeo periculo sus est, ut etiam quandoque procuret abortum in muliere praegnanate, ut dicit Pli. in naturali hist. li. 7. c. 7. Sic, & fumus praue cogitationis praesertim si affuerat consensus uerus, uel interpretatiuus suffocat, & extinguit foetum gratiae Dei, & totius boni desiderij atque omnis sanctae cogitationes in uentre conscientiae existentis. Sicut ergo mulier praegnas habet sumopere uitare praedictum fumum ne fetus suus inde suffocetur, ita in proposito deuoti Catholici qui istis diebus prioribus, & sanctissimis conceperunt gratiam Spiritus sancti, atque propositum meliorem uitae in cordibus suis, debent cum omni diligentia uitare praue cogitationes, quae separant a Deo, & quae fetum spirituales iam in uentre conscientiae formatum suffocant. Propter quod nos omnes admonet. Apo. 1. Thess. 5. di. Spiritum nolite extinguere. Sed, pro dolor, multi sunt hodie similes candelae recenter extinctae, in hoc, scilicet, quod sicut huiusmodi candela de facili, & ad modicum statum reaccenditur, ita & multorum cogitationes praue post Pascha admodicum uentum tentationis, & modica occasione data reaccendantur, & inflammantur etiam ardentius, quam prius. Tales etiam sunt similes utriusque, urticis, tribulis, & multis alijs malis herbis, quae in hyeme uidentur totaliter mortuae, eo quod exterius in eis nullum apparet uestigium uitae, sed redeunte solis fetuore in uere, mox incipiunt pullulare, & reuiuiscere. Et interdum abundantius, quam prius. Applicatio est facilis.

NO T A N D V M est autem, quod huiusmodi cogitationes male aliquando ascendunt usque in corda, aliquando autem tenuius. Tunc autem ascendunt usque ad corda, quando praebet illis consensus expressus uerus, uel interpretatiuus. Quo facto sunt mortales, & signanter quando uersantur circa ma-

teriam de se mortalem. Sed tunc minus ascendunt quando sunt subreptitia, momentanea, imperfecta, incompleta, ut potè præuenientes plenum rationis iudicium. Et tunc sunt tantum ueniales, etiam quantumcunque ferantur circa materiam de se mortaliter malam. Et ad hoc persuadendum dat exemplum Augu. ser. 2. dominice. 25. post Trinitatem de illo qui apprehendit carbones ignitos, quos si cito proiecerit, nihil, aut parum illi nocebunt, si uerò diutius eos tenere uoluerit, sine graui uulnere nō transibit. Applicatio est facilis ex dictis. Cauete ergo charissimi propter Deum, ne permissuris à cætero cogitationes ascendere in corda uestra, id est, usque ad consensum rationis, sed potius eas pellite longè a nobis. Audite quæto, quid dicar moralis ille Chryl. super Mat. ho. 43. Elias, inquit, uir githes diligèter obseruat parètes, ne corrūpanè. A iam uerò nostrā quæ his nobis pstantior est, an pmittere de turpari mille spurcissimis cogitationib. debeamus. Absit, &c.

TERTIO principaliter in præsentī euang. fit mentio de resurrectione Christi aperta manifestatione, cum subditur, Videte manus meas, &c. Circa quod notandum, quòd eā manifestauit ipsemet Christus in hodierno euang. suis Apostolis per sensum uisus, tactus, & gustus. Visus quidem, cum inquit, Videte manus meas, & pedes meos, quia ego ipse sum. Hoc autem dixit propter cicatrices uulnerum, quas in suis manibus, & pedibus post suam resurrectionē retinuerat. Et hoc in parte, ut sic euidentius probaret dictam resurrectionem. Secundò sensu tactus, cum subdit illis, dicēs, Palpate, & uidete, quia spiritus, &c. Probauit ergo Christus, sufficienter ueritatē suæ resurrectionis. Primò quidem ostendendo se habere uerum corpus, & non fantasticum, cum ait, Palpate. Secundò uerò ostendendo se habere uerum corpus humanum, cum subdit, & uidete. Nam per talem modum ostēdit illis ueram effigiem corporis humani. Tertio autem ostendendo se habere idem corpus numero, quod prius habuerat in hoc. scilicet, quòd ostendit discipulis suis cicatrices uulnerum suorum. Quarto denique ostendendo se habere corpus gloriosum? in hoc, scilicet, quòd intrauit ad discipulos suos ianuis clausis, ut habetur Io. 20. Tertio autem probauit Christus ueritatem suæ resurrectionis per sensum gustus, unde sequitur in textu. Adhuc illis nō credentibus, & admirantib. p̄ gaudio dixit eis, Habetis aliquid quod

quod manduceret? At illi obtulerunt ei partem piscis assi, cuius fortè aliam partem ipsimet manducauerant ad maiorem rei confirmationem, & fauū mellis. Et cū māducasset coram eis, scilicet ad maiorem certitudinem, sumens reliquias dedit eis. Et dixit ad eos, Hæc sunt uerba quæ &c. Circa hoc autem notandum secundum gl. ord. q. tunc Christus manducauit non necessitate, sed potestate. Aliter. n. absorbet aquam terra sitiens, & aliter radius solis calens. Illa indigentia, iste potentia.

QVAERITUR utrum Christus tunc ueraciter comederit, Videtur q. non: corpus. n. gloriosum cibo non indiget. Sic est autem quòd corpus Christi tunc erat gloriosum, igit. Ad dubium responderet B. Tho. quod lib. 3. ar. 5. dicens, Christū ueraciter, & realiter sic comedisse, ut potè cibum masticandum, & masticatum deglutendo, nihilominus dictus cibus nō fuit in eius naturam conuersus, sicut in nobis pro isto statu accidit, eò quòd tunc erat extra statū generationis, & corruptionis. Quid autem factum sit de illo cibo, dicit idem doctor, q. fuit imperceptibiliter solutus in præiacentem materiam. Da exemplum de gutta aquæ projecta in fornacem ardentem quæ imperceptibiliter euaporatur.

MYSTICE Christus fuit piscis natans in aquis huius mundi annis 33. Postmodum cum rete proditiōis captus, & ligatus in horto. Tādē affatus super craticulam crucis supposito igne uehementis doloris, de quo Thren. 1. O uos omnes qui &c. Nihilominus iste piscis sic affatus, in sua resurrectione mutatū est in fauū mellis, & hoc pp̄ iocunditatem, & suauitatem dictæ resurrectionis. Vel dic, quòd fauus mellis, qui uulgariter dicitur mel in petra, est diuinitas in humanitate. Iste autem fauus mellis offertur nobis in mensa altaris. Partem igitur piscis assi, & fauum mellis ille offert Christo, qui firmiter credit ipsum passum, & resuscitatum.

MORALITER. Illi offerunt Christo partē piscis assi, quæ corpus suū atterunt ieiunijs, disciplinis, abstinentiis, & peregrinationib. sanctis. Fauum uerò mellis illis eidē offerunt, qui uacant contēplationi, deuotioni, & orationi. Vnusquisq. ergo in se habet qd Christo offerre possit, iuxta illud Ps. In me sunt uota tua quæ reddam tibi. Cætera quæ habentur in Euangelio pertranseo, quia expositione magna non indigēt. Deprecemur ergo charissimi Dominum nostrum Iesum Christum

Feria quarta

Christum, ut det nobis gratiam sic assandi corpus nostrum in presentia, bonis operibus inherendo, ut tandem possimus gustare fauam mellis, ipso in celo fructu. Quod nobis concedat, qui in Trinitate, &c.

FERIA QUARTA PASCHÆ.

MANIFESTAVIT se iterum Iesus discipulis suis ad mare, &c. Io. 21.

PRIMA INTRODUCTIO.

LEX Imperialis. ff. de pignoratitia actio, lelegant. §. qui reprobos, allegans iuricon. Vlpianum dicit, quod reprobata pecunia non

liberat solvente. Casus est talis. Sortes convenit cum Platone de aliqua mercantia, & fidem dedit illi, quod soluet sibi summam debitam certo die inter eos præfixo. Cum ergo venisset dies determinatus, Sortes offert Platoni pecuniam, quæ non habet cursum in patria illa, quinimo publicè est declarata. Plato autem propter prædictam causam renuit dictam pecuniam. E contrario autem dicit Sortes, quod non dabit aliam, quia talem pro bona recepit. Si igitur hæc lis ventiletur in iudicio, quid pronunciet iustus, & peritus iudex? Certe dicet, Sortes debere solvere Platonem in alia moneta, quæ scilicet, habet cursum suum in ipsa patria. Et hoc conformiter ad legem præallegatam dicentem, quod reprobata pecunia non liberat solventem.

MORALITER ista lex potest tripliciter exponi.

PRIMò quidem de damnatis, qui contraxerunt contra Deo maxima debita male vivendo in presentia. Qui cum experiantur mirabiles, & horribiles cruciatus inferni, libenter liberarent se à prædictis debitis, si possent, & hoc pœnam solvendo in inferno, prout innuitur Sap. 5. ubi dicitur, quod intra se poenitentiam agent, & præ angustia spiritus gement. Sed quoniam pœna quam ibi patiuntur, est velut corrupta, & reprobata pecunia coram oculis diuinæ maiestatis, ideo quantumcùq; diu, aut graviter ibidem puniantur, nunquam tamen inde liberabuntur. quia ut canit ecclesiæ; In inferno nulla est redemptio. Nullus ergo. si sapiens fuerit, expectet satisfacere pro delictis suis; quousque ibi fuerit, eò quod pœna quam

Paschæ.

486

quam ibi patietur in nullo sibi proderit, quia reputabitur tanquam pecunia reprobata, maximè cum in peccato solvatur, & iniuriosissime. Secus autem de pecunia, i. de pœna qua se liberant existentes in purgatorio. Illa enim aliquid habet de voluntario. Insuper exsoluitur in gratia, & charitate. Et ideo non est pecunia reprobata, sed potius approbata, quia illam approbat, & acceptat Deus ad liberationem prædictarum animarum in toto, vel in parte.

SECUNDò prædicta lex potest exponi de simoniacis, usurarijs, raptoribus, & similibus, qui de iniuste acquisitis interdum faciunt largas elemosynas, & multa exponunt quæ doque in pios usus, credentes talibus medijs redimere peccata sua, & se liberare a periculo æternæ damnationis. Sed noverint tales, quod cum huiusmodi pecunia sit reprobata, eò quod iniuste acquisita, neminem liberata damnatione æterna. Sed debet restitui danti, seu illi cuius est, præter pecuniam simoniacè acceptam, quæ nec est dantis, nec recipientis, sed magis debet in pios usus exponi. Hinc Eccl. 34. scribitur, dona iniquorum. id est de iniquo data, non probat altissimus, nec respicit in oblationes iniquorum, i. in bonis, quæ offerunt ecclesijs, seu hospitalibus de iniuste acquisitis. Nec in multitudine sacrificiorum, i. missarum, aut huiusmodi propitiabitur peccatis eorum. Quia qui offert sacrificium ex substantia pauperum, quasi qui victimat filium in conspectu patris sui. Ex quibus verbis patet; quod tales magis prouocant Deum, contra se, quam pro se. Et unde contendunt placare Deum, plusquam prius ipsum irritant. Vnde Aug. lib. de Vita Christi. Melius, inquit, est te non facere elemosynam, quam ut unum uestias, plurimos uestitos denudare. Illam ergo elemosynam Deus approbat, quæ de iustis laboribus ministratur, sicut scriptum est. Honora dominum de tua substantia. Et post pauca. Illam elemosynam reprobatur Deus, quæ de lachrymis præstatur alienis. Quid. n. prodest si te benedicat natus, unde plures maledicunt? Nonne Deus habet unde pascat pauperes suos, nisi tu aliena diripias? Hæc ille. Ecce ergo quomodo reprobatur pecunia non liberat solventem.

TERCIò prædicta lex potest exponi de satisfaciendo in peccato mortali. (Elemosyna enim est quedam pecunia qua redimuntur peccata, prout fuit consultum Nabuchodrosor,

noſor, Dan. 4. Similiter ieiunium, & oratio, atque peregrinatio. Sed huiusmodi pecunia tunc eſt electa, & demiffa, quādo fit in gratia. Tunc autem reprobara, quando fit in peccato mortali. Reprobata, inquam, quia illam non acceptat Deus ad uitam æternam. Et ideo huiusmodi pecunia, id eſt, opus de genere bonorum, in peccato mortali factum, non liberat ſoluentem, ſaltem in foro Dei, quamuis bene in foro eccleſiæ. Non enim acceptat Deus opus de genere bonorum ad penæ debitæ remiſſionem, niſi fiat in gratia, & charitate, & hoc ſecundum communem doctrinam B. T. in 4. ſent. Et ideo, qui ſatisfactionem implet in mortali peccato, nihil diminuit de pœna ſibi debita in foro Dei. Sed uelit, nolit, oportebit, quod illam ex integro ſuſtineat in inferno, ſi ſic deceſſerit. Ex quo patet, quod taliter ſatisfaciens, ſcilicet, in mortali peccato nihil pro tunc lucratur de pe ſe quo ad Deum, ſiue quo ad præmium æternum, niſi forte de per accidens, ut potè uitando noſtam tranſgreſſionem, quam incurreret in non implendo eccleſiæ præceptum. Hoc autem figuratiuè innuitur in præſenti euang. ubi legitur, quod apoſtoli laborantes in piſcatura, per totam noctem nihil prendiderunt. Vbi per noctem intelligitur ſtatus mortalis peccati. Scideant ergo penitentes quā rocius, & quandiu licet in eis lumen gratiæ, adimplere penitentias in ſacramentali confeſſione, ſibi impoſitas, ne cito redeunte nocte peccati laborent ieiunando, peregrinando, & huiusmodi opera bona faciendo, & tamen nihil capiant in præſenti de merito eſſentiali, nec in futuro de præmio æterna li, ut innuitur in præſenti euangelio, ut dictum eſt.

SECUNDA INTRODUCTIO.

VADO piſcari. Io. ult.] Scribitur extra de iure iurando, ſicut, & infra, q̄ ſi aliquod iuramentum fuerit factum inter duos homines de aſſenſu utriuſque, tunc eum non ligat, qui præſtitit, dummodo ille cui præſtitum fuerat, ſeruare uehigit. Caſus eſt talis. Aliquis iuuenis gallandus promiſit alicui ſiliæ, q̄ ducet eam in uxorem, & illa ſimiliter promiſit contrahere ſum eo. Poſt hæc ad ſuaſionem parentum ille contraxit cum quadam alia, quæ fortè affert ſibi plurima bona. Quid poſt hæc factura eſt dicta puella? Nōne manebit innupta? Aut nū quid licebit ſibi contrauenire promiſſioni ſuæ? Certè ipſa eſt abſoluta à promiſſione ſua, quia, ut dicit Innocen. III. per præ dictam

dictam decretalem, ſi aliquod iuramentum fuerit factum inter duos, &c. Hinc inoleuit prouerbium tale. Frangenti fidem, fides frangatur eidem.

MORALITER. Chriſtus in iſtis ſanctiſſimis diebus promiſit omnibus verè penitentibus gratiam in præſenti, & gloriā in futuro, dummodo perſeuerent in bono propoſito, & caueant ſibi à reciduo. Et de hac promiſſione ſcribit Matt. 4. Penitentiam agite, appropinquabit regnum cœlorum. Similiter ipſi penitentes promiſerunt eidem, Chriſto nunquam redire ad peccatum, & quod ammodo erunt præceptis ſuis obediētes. Vbi ergo contrauenierint promiſſioni ſuæ mortaliter peccando, tunc nullo pacto tenetur idem Chriſtus illis dare uitam æternam. Quis ſi allegent promiſſionem per ipſum illis factam, tunc poterit ei ſi reſpondere conformiter ad illam regulam iuris. lib. 6. quod fruſtra ſibi fidem, quis poſtulat ab eo ſeruati, cui fidem à ſe præſtitam ſeruare recuſat. Hoc igitur attendant illi, qui diebus quadageſimalibus, paſchæ, & paſchalibus viſi ſunt feciſſe pactum cum Deo de percipienda hæreditate cœleſti per bona opera, quæ geſſerunt, pro quibus ipſe dominus ſecundum præſentem, inſtitutam decreuerat illis dare, quod optabant, ſed poſtmodum reciduan- do in priora delicta priuant ſe iure ſuo. Nec ſimiliter illis tenetur dominus propter fidem factam. Et tales rectè designantur per Petrum redeuntem ad piſcationem ſuam, prout inſinuat in hodierno Euangelio, cum dixit alijs diſcipulis, qui ſecum erant. Vado piſcari.

IN hoc igitur Euangelio de tribus principaliter fit mentio, videlicet, De diſcipulorum Chriſti honeſta occupatione. In principio Euangelij. De miraculoſa eiufdem Chriſti operatione. ibi. Mane facta, &c. De reſurrectionis ipſius Chriſti euidenti manifeſtatione. ibi. Dominus eſt.

PRIMO igitur fit mentio, &c. Pro quo notandum, q̄ vt refert Io. in præſenti Euang. diſcipuli Chriſti numero ſeptem poſt reſurrectionem magiſtri ſui deſcenderunt ad mare tyberiadis, piſcandi gratia. Vnde ad maiorem rei futuræ confirmationem aliquo eum nomina hic exprimuntur. Duorū aut nomina ſubticentur, qui fortè erant de numero 72. diſcipulorum. Propterea aut tacentur eorū nomina, eo quod non erant tantæ dignitatis, aut authoritatis, ſicut alij, qui erant apoſtoli Chriſti

Christi, Petrum verò primum nominat euangelista, eo quod captus esset ceterorum. Hinc etiam Simonem Petrum vocat, eo quod Simon fuit eius primum nomen. Petrus autem erat nomen sibi à Christo de nouo impositum, cum, scilicet, dixit ei, Tu es Petrus, Matth. 16. Quando autem hæc apparitio facta fuerit, certum non habemus. Petrus ergo tanquam supremus inter alios discipulos, qui cum eo erant, dixit, Vado pescari. Dicunt ei, Venimus, & nos tecum. Exierunt, sup. de loco habitationis, non tamè de cœnaculo illo, in quo post Christi mortem se recluserant. Iam enim inde exierant sedata aliquantulum formidine iudæorum, & dispersi erant hinc inde, & ascenderunt in nauim, & illa nocte nihil prendiderunt. Hoc autem diuina dispensatione factum est, vt, scilicet, miraculum sequens maius appareret. Sed, vnde habuerunt nauem? Respondeo, Forrè ab aliquo amicorum suorum, Et nota, quod isti discipuli Christi post passionem redierunt ad piscationem propter imminentem necessitatem. Nam ante passionem magistri sui populus dabat illis sufficientia alimenta in fauorem Christi, sed non post, & hoc propter maiores iudæorum, qui detrabebant Christi mortuo, & per consequens ipsis inquam discipulis illius. Et ideo incumberebat illis operari ad vitæ sustentationem.

Sed videtur, quod Apostoli Christi non debuerint post vocationem suam ad apostolorum, ad piscationem redire, maxime cum audissent prius magistrum suum dicentem Luc. 9. quod nemo mittens manum ad aratrum, & respiciens retro, aptus est regno Dei. Ad hoc responder Gregor. in homil. hodiern. di. quod negotium, quod ante conuersionem sine peccato extitit, etiam post conuersionem repetere culpa non fuit. Nam piscatorem Petrum, Matthæum vero thelonearium sci mus. Post conuersionem suam Petrus ad piscationem rediit, Matthæus autem ad thelonci negotiū non rediit. Quia aliud est victum per piscationem querere, aliud thelonci lucris pecunias augere. Deinde subdit idem Grego. dicens. Sunt enim pleraque negotia, quæ sine peccato exhiberi, aut vix, aut nullatenus possunt. Quæ ergo ad peccatum implicant, ad hæc necesse est, vt. post conuersionem animus non recurrat. Hæc ille. Patet ergo, quod perfectis non est peccatum repetere negotium, quod ante sine peccato exercuerunt, vt notatur de pecu.

pan. dist. 1. negotium. Qui ergo ante cleritatum didicerunt al quam artem honestam, & quæ sine tumultum, aut scandalo exerceri potest, vt est ars scribendi, liberos religandi, organa componendi, & similia, postmodum possunt, illam exercere, dummodo nõ causa auaritiæ hoc agant, sed potius, ut ociū nitent, & forrè, vt victum, & vestitum sibi honeste acquirant. Multò enim melius est clericis tempore, & loco circa talia se occupare, dummodo non dimittant diuina, quam omnino ocio vocari, & hincinde vacari, sicut plerique clerici facere solent. Qui enim non se exercet in aliquo honesto exercitio, statim repletur multis fantasias, illusionibus, & prauis cogitationibus, cooperante seminatore zizaniorum diabolo. Propter quod Apost. interdum manibus proprijs laborabat, secundum quod de seipso loquens Act. 2. aiebat. Ad ea, quæ mihi opus erant, & his, qui mecum sunt, ministrauerunt manus iste: Nam vt habetur Act. 18. Erat artis sceno factoriæ, id est, faciendi chordas. Quam quidem artem dedicerat ex quo ad fidem conuersus fuerat. In qua quidem arte interdum se occupabat, vt habetur ibidem. In quo quidem factò patet honesta occupatio Pauli, atque ingens humilitas. Mira enim humilitas, vt doctor gētium, & vas electionis tam abiectæ arti operam daret. Et multi de infima plebe religionem intrantes dedignantur exercere priorem artem. Patet ergo ad dubium, & ad dictum Christi dicitur, quod ille proprie dicitur respicere retro, qui totaliter redit ad statum pristinum, relicto meliori: hoc autem non fecerunt Christi apostoli ad piscationem redeuntes post Christi resurrectionem, vt satis constat, ideo in hoc non peccauerunt.

Dubitari autem potest, cur Christus non aliunde prouidit suis discipulis de necessarijs ad vitam, vt opus non esset eos ad piscationem redire, maxime autem cum prius fecisset de hoc illis promissionem, Matth. 6. di. Nolite solliciti esse dicentes, quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur. Quærite primum regnum Dei, & iustitiam eius, & hæc omnia, &c. Respondeo, vique poterat de talibus, illis prouidere si voluisset, etiam absque labore eorundem, vt potè, qui dat escam omni carni, & pullis coruorum inuocantibus eum. Sed quia non est paratus semper facere miraculum, quia neque expedit, sed de communi lege relinquit res in suo

tristi

isti naturali; in super ipse dedit hominibus industriam comparandi sibi vitæ necessaria; ideo voluit suis discipulis proutuncaliter providere, quam per proprium laborem. Et per hoc reprobatur negligentia, siue arrogantia nonnullorum religiosorum; ac monialium, quibus interdum graue videtur si interdum ocio dato à diuinis, oporteat tales occupari obedientia maiorum suorum, siue ex statuto regulæ, aut constitutionis in operibus manualibus, siue in officiis exterioribus domus ita, ut interdum cum murmure dicant se non venisse ad religionem, vt facerent uilia & seruilia opera. Sed illis respondendum est ex verbis Apostoli 2. Thes. 3. dicentis Qui non operatur, non manducet, etiam in verbis prædictis non prohibet omnem sollicitudinem circa temporalia comparanda, sed tantum superfluum, quæ est apprensus argumentum auaritiæ, & cupiditatis, quæ etiam suffocat spiritum gratiæ, & deuotionis. Secus autem de sollicitudine temperata, quæ pertinet ad humanam providentiam, & necessitatem, quam præsumptuosa autem sit stultitia eorum, qui nolunt tempore, & loco operari, dicentes se ad contemplationem electos, sequens insinuat historia. Legitur etiam in Vitis patrum, quod quidam eremita venit ad patrem Siluanum in monte Sinay, qui videns fratres operari manibus, fuit inde scandalizatus, dicens illis, Quare operamini escam, quæ petit? Nonne Mariam optimam partem elegit? Hoc ergo cum intellexisset pater Siluanus, iussit illi codicem dari, & in cameram recludi, in qua nulla esca erat, vt ibi legeret, & medicaretur quantum vellet. Sero ergo factus ille expectabat si quis eum uocaret ad sumendum cibum. Videns ergo, quod nullus eum vocaret, cepit clamare, & ininterrogare si fratres cenam fecissent. Et audito, quod sic, mox cepit murmurare, quod non fuisset vocatus. Tandem ad eum ueniens pater Siluanus, ait illi. Fratres tu es spiritibus homo non indigens escis nostris. Nos autem, quia carnales sumus, manducamus, & bibimus. Quo audito cepit penitere, & veniam petere de sua stultitia, & præsumptione. Ad quæ pater. Vides fili, quia necessaria est Martha Mariæ: similiter legitur, vbi supra de quodam alio, qui dicebatur frater Iohannes breuis stature, quod dixerit fratri suo seniori. Volo esse, sicut angeli, qui nihil aliud faciunt nisi Deo vacare, iuit ergo in desertum, ibiq; mansit per hebdomadam

hebdomadam unam absq; cibo, & potu; post hæc cepit grauius esurire. Videns ergo, quod nihil haberet ad manducandum redire ad fratrem suum, pullans ad eius ostium, & dicens, aperi fratri tuo Iohanni breui stature. Ad quam ille. Frater meus Iohannes angelus factus est, nec ultra inter homines conuersatur. Et ideo cibo, & potu ultra non indiget. Cumque alter affirmaret se esse fratrem Iohannem, ille tamen dimisit illum per totam noctem usque mane. Tandem aperiens illi ostium dixit ei. Si homo es, certe opus habes operari, ut pascaris. Nullus ergo miretur si discipuli Christi redierunt ad piscationem post Christi gloriosam resurrectionem. Et sic patet de primo principali.

SECVNDÒ principaliter in præsentis euang. fit mentio de periculosa operatione in captura piscium. Nam, ut dicit euangelista. Mane factus, stetit Iesus in litore. In signum. quod assistens, & laborantibus assistit? Iesus, ut dicit Chryost. Non tamen mox se ostendit talibus Christus. In cuius rei signum subditur, quod non cognouerunt discipuli, quia Iesus est, in qua specie apparuit illis Iesus? Respondet de Lyra uerisimile esse, quod in specie mercatoris, quasi uolentis aliquid emere ab eis. Propter quod interrogauit eos, dicens. Pueri nunc pulmentarium habetis? Responderunt ei. Nō dixit eis. Mittite in dexteram nauigij rete, & inuenietis. Miserunt ergo, & iam non ualebant illud trahere præ multitudine piscium, Ex quo patet, ut dicit idē de Lyra, quod illi pisces fuerunt miraculose adducti intra terra. Vel forte fuerant uirtute diuina de nouo formati, quia tota nocte illic piscati fuerant discipuli qui tamen, nihil inuenierant, quia ergo illi fuerant Christo obediētes ideo ex sua obedientia mirabilem fructum sinat secuti. Ex quo patet, quantum ualeat obedientia a pud Deū, & maxime quando est prompta.

MYSTICE per illos piscatores significatur prædicatores, iuxta illud Mat. 4. Venite post me, inquit, Christus ad Petrum, & Andream, & faciā uos fieri piscatores hominū. Quis autem hic dī de discipulis Christi, quod tota nocte laborantes nihil prederunt, designat; quod prædicatores diuini uerbi sine Christi speciali assistentiā nihil proficiunt in lucrandis animabus, iuxta illud Iohan. 15. Sine me nihil potestis facere. Quo presente, & assistente multus fructus sequitur. Prædicta tamen Ser. Quadrag. G. Pep. Q q q mul-

multitudo piscium designat spec aliter multitudinē credentium in primitiua ecclesia per prædicationem apostolorum, ipso tamē Christo semper specialiter cooperante, unde Mart. ult. dicitur, quod apostoli profecti prædicauerunt ubique, domino cooperante, & sermonē confirmante, sequentib; signis.

MORALITER. Piscatores sunt moderni prædicatores, pisces sunt peccatores inter aquas deliciarum huius seculi existentes. Rete uerbum Dei. Dextera nauigij sunt bona spiritualia. Sinistra uero sunt temporalia. Illi ergo, qui prædicant ad sinistram nauigij, idest, propter temporalia uel propter uanam gloriam, parum fructum faciunt in animabus, & paucos aut nullos peccatores Christo lucrificiunt. Secus autem de illis, qui in suis prædicationibus querunt principaliter Dei laudem, & animarum salutem. Tales enim sunt boni piscatores, quales etiam querit Christus. Nec quidem multū, quia ut habetur Prou. 4. Vias, quæ à dextris sunt nouit, idest, approbat dominus. Perner; autem sunt, quæ à sinistris sunt.

QVÆRI potest unde proueniat, quod moderni piscatores uerbi Dei non capiunt tot pisces, i. animas, sicut primitiui. Responso. huius defectus duplex est causa. Prima est ex parte piscium. Secunda autem ex parte piscatorum.

Ex parte quidē piscium triplex est causa huius defectus.

PRIMA est claritas aquæ. Cum. n. aqua fluuiialis est multum clara, non bene piscatur in ea. quod pisces de facili perpendunt retina, & ideo cito fugiunt. Sic difficile est hodie capere in sermone uiros literatos, & sapientes huius mundi, quia aut non ueniunt ad sermones fortd existimantes se satis doctos, aut si à casu illis conueniant tamen quandoque ibi dormitant, aut cachinantur, uel cito recedunt, & presertim cum uident se reprehendi, & tangi à prædicatoribus quantumcūque etiam hoc discretè fiat. Et in hoc sunt quodammodo similes scribis, & pharisæis, quibus cum dixisset Christus. Qui sine peccato est uestrum, primus in adulterā mittat lapidem, uis post alium exhibant incipientes à senioribus. Io. 8.

SECUNDA causa est limositas ipsius aquæ. Quando enim aqua habet multum de limo, seu luto in fundo, tunc ibi se abscondunt pisces, ut non capiantur. Per lutum designatur luxuria, in qua se inuoluunt uiri lubrici usque ad aures, ita ut non possint à cætero audire increpationes prædicatorū, quæ ut habetur

betur. I. Cor. 2. aialis homo nō percipit, quæ sunt spiritus Dei

TERTIA causa est frequens motio, & percussio aquæ. Nam in illo casu pisces quamprimum sentiunt motum aquæ mox fugiunt. Sic in magnis ciuitatibus pauci capiuntur pisces cum reti prædicationis. & hoc propter nimiam assuefactionem audiendi uerbum. Nam ex hoc aliqui indurantur, quod est pessimum signum Alij autem uenire dedignantur. Alij uero, etsi ueniant, parum tamen proficiunt, quia plerumque aut dormiunt. aut non attendunt, quæ dicuntur.

Ex parte autem piscatorum triplex est causa cur non bene piscantur animas.

PRIMA est inexperientia piscandi. Et istud concernit uiros illiteratos, qui se intromittunt de officio prædicationis. Habent enim fortd aliquos sermones sibi familiares, & faciles, sed quia non plenè intelligunt, quæ legunt, ideo frequenter afferunt uera pro falsis, & falsa pro ueris, ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras. Et tales maledicuntur à domino, ut patet Ezech. 5. Male ergo agunt prælati Ecclesiæ, qui fortd causa lucri dant mandata, & licentiam prædicandi nescio quibusdam uiris absque litteris. sicut frequenter contingit in declamatione indulgentiarum, & huiusmodi. In consulti etiam agunt aliqui prælati religionum mendicantium, qui mittunt ad tam sanctum opus fratres minus doctos, & probatos, dicentes, quod oportet uiuere. Viuere utique oportet, sed non per indebita media, quæ cedere possunt in periculum animarum.

SECUNDA causa est ineperitudo instrumēti. Qui enim uellet piscari magnos pisces cū reti tenui, & debili cum quo solent piscari pisciculi, ualde inepte piscaretur: quia posset de facili rumpere totum, & exire. Aut qui uellet econtra piscari paruos pisces cum magno, & largo reti, similiter inepte piscaretur eò, quod faciliter possent transire, & abire, ita in proposito aliter piscandi sunt docti, & aliter indocti. Aliter peccantes ex passione aut humana fragilitate, & aliter obstinati, & ex certa scientia peccantes. Aliter clerici, & religiosi, & aliter laici. Aliter maiores, & prælati, & aliter mediocres aut inferiores, & subditi. Qui ergo uult bene piscari in prædicatione, debet taliter coaptare materiam suam, ut omnibus proffit, dicente Aug. in suo passo. c. 24. quod pro qualitate audientium, debet formari sermo doctorum, ut singulis congruat.

TERTIA causa est materia, seu esca indecentia. Quae enim vellet capere certos pisces, apponens hamo carnes putridas, nihil aut parum proficeret. Sic ille, qui vult bene piscari in praedicatione, bonam debet habere escam, id est, materiam, ut potest allegando Sacram Scripturam, & dicta factorum doctorum, interdum etiam bonas historias, & exempla, iuxta materiam subiectam, eo quod plus mouent corda auditorum, & signantur simpliciter, exempla quam verba. Propter quod Marcus Varro in epistola ad Atheniensem auditorem, dicit, quod euidentissimum docendi genus est subditio exemplorum. Qui vero in praedicatione curiosa adducit, ut demulceat aures populi, ut potest leges aut dicta poetarum, siue falsa scienter assumendo, hic piscatur cum carnibus putridis; & ideo paucos aut nullos capit. Ecce ergo multiplex ratio cur moderni praedicatores non tantum proficiant, nec tot lucrifaciunt praedicatores, & animas Christo, sicut qui eos praecesserunt.

TERTIO principaliter in praesenti Euangelio fit mentio de Christi resuscitati certa, & euidenti manifestatione. Nam cum Iohan. vidisset tam grande, & stupendum miraculum in subita captura tot, & tantorum piscium, dixit Petro. Dominus est. Et certe recte de Christo dixit se, dominus est. Nam qui paulo ante forma serui indutus erat, in sua omnipotenti, & gloriosa resurrectione formam domini assumpserat. Mat. 28. Data est mihi omnis potestas in caelo, & in terra. Itaque cognouit Iohannes uocat eum dominum sine addito, dicens. Dominus est, quia reuera est dominus vniuersorum, & quae supra caelos sunt, & quae sub terra, & quae super terram. Psal. Omnia subiecisti sub pedibus, &c.

NOTANDUM est autem, quod dominus varijs modis etymologizatur, ut potest dans manus, dans minas, dans munus. Ipse igitur Christus valde congrue dicitur dominus. Nam dedit manus in aegrotorum curatione, Luc. 4. At ille singulis manus imponens, curabat eos. Item dedit minas, & terrores obstinatis peccatoribus Mat. 23. dicens. O serpentes genimina viperarum, quomodo fugietis a iudicio gehennae? Et Luc. 13. Nisi poenitentiam habueritis, omnes peribitis. Item dedit munus in Spiritus sancti missione. Act. 2. Repleti sunt omnes Spiritus sancto, & ceperunt loqui varijs linguis. Nunc etiam iste magnus dominus, & rex magnus super omnes Deos operatur

atur continue, tria praedicta in nobis. Primum enim dat nobis in temporalium largitione, Psalm. Aperis tu manum tuam, & imple omne animal benedictione. Secundum vero dat nobis minas de futura damnatione, casu quo non emendauerimus vitam nostram, Psalm. Nisi conuersi fueritis, gladium suum misit, &c. Tertium autem dat munus in peccatorum remissionem. 1. Iohan. 1. Si confiteamur peccata nostra, fidelis, & iustus est Christus, ut remittat illa, & emundet nos ab omni iniquitate. Ecce igitur qualis, & quantus dominus est Iesus Christus.

SEQUITUR in textu. Simon Petrus cum audisset, quia dominus est, tunica succinxit se. Hoc autem fecit ut decetius accederet ad Christum. Erat enim nudus, id est, parum indutus, ut exponit de Lyra, & hoc ut esset expeditor ad opus piscationis, & misit se in mare, supple, committens se domino. Et in hoc apparuit feruor charitatis Petri ad magistrum suum. Dicit autem aliqui Petrum uenisse ad Christum super aquas natando. Sed probabilius est eum uenisse super aquas ambulando. Sic enim fecisse, & uenisse alias legitur Matth. 14. Nec in hoc tentauit dominum, quia uerisimile est eum hoc fecisse ex speciali instinctu Spiritus sancti. Vel dic, quod tunc tam ardens fuit in Christi amore, quod non deliberauit de modo ueniendi ad eum. Alij autem discipuli nauigio uenerunt ad terram, & ad Christum, ut dicit Euangelista.

MORALI TER. Per Petrum uenientem ad Christum mittendo se in mare possunt intelligi ueri poenitentes, quia per aquas lachrymarum, quae amarae sunt, quia de peccatis ueniunt ad Christum. Sic. n. ad eum peruenit ipsemet Petrus, cum scilicet, post ternam negationem fleuit amare. Luc. 22. Sic etiam ad eum uenit Maria Magdalena, cum, scilicet, cepit rigare pedes eius lachrymis suis, Luc. 7. Et breuiter quotquot peccatores aut peccatrices ad Christum uenerunt non nisi per mare amarae contritionis uenerunt. Paruuli autem per aquam dulcem ad eundem perueniunt, cum scilicet, post baptismum celos ascendunt, dicente eodem Christo Matt. 19. Sinite paruulos uenire ad me, talium enim est, &c.

SEQUITUR in textu. Ut ergo descenderunt in terram, uiderunt prunas positas, & piscem superpositum, & panem. Dicit autem dominus Hugo Card. quod haec tria ibi miracula

Iosè facta sunt, & hoc semper ad maiorem manifestationem virtutis Christi, & suæ Resurrectionis. Dixitque illi Iesus Afferte de piscibus, quos prendidistis nunc. Ascendit ergo Simon Petrus, & traxit rete in terram plenum magnis piscibus. 133. Et cum tanti essent, non est scissum rete. Et per hoc præfigurabatur, quòd discipuli Christi piscaturi erant reges, & principes, & eos attracturi intra nauem Ecclesiæ militantis. Paret autè ex his omnibus ibi fuisse multiplex miraculū. Primū fuit circa capturam tor, ac tantorū piscium. Secundū fuit circa ipsum instrumentū, quia non est scissum rete, cum tamen merito sciendi debuisset. Tertium circa Petrū venientem ad Christum ambulando super aquas. Quartū circa prunas positas, & præparatas. Quintum circa piscem illis superpositum prædicto modo. Sextum circa panem ibidem etiam miraculosè allatum, aut de nouo formatum. Hæc enim omnia operatus est unus atque idem Dominus Iesus Christus. His ergo prælibatis dixit Iesus discipulis suis, venite prandete. O dulcis inuitatio, ò magnificentū conuiuium, ò suaves deliciae, ò benedictæ huius conuiuij reliquiae, ò sancta societas, ò Christi pietas, ò iocunda, & læta manifestatio. Et nemo discumbentium audebat interrogare eum, tu quis es. Scientes, quia Dominus est. Nam, ut dicit gloss. ord. tanta erat euidentiæ veritatis, quòd Iesus erat, quòd nullus eorum audebat nõ solum hoc negare, sed nec dubitare, & per consequens neque interrogare. Et venit Iesus, & accepit panem, & dabat eis, & piscem similiter. Dicunt autè aliqui postillatores, quòd tunc Christus comedit cum illis septem discipulis, pariter & bibit. O igitur quàm diligenter, & quàm fixe prædicti discipuli, tunc intuebantur desiderabilem, & iocundissimam faciem Christi! O quantum tunc exultabant in cordibus suis. O quàm silenter, & reuerenter in ipsum aspiciebant. Interdum etiam mutuo se intuebantur, & amplis nutibus stupebant. Refert autè Landolphus in lib. de Vita Christi, quòd de ciuitate Bethsai da ad unam leucam contra orientem est locus ubi tunc stetit Iesus in litore, cuius etiam adhuc uestigia ostenduntur in lapide. Et inde non ad medietatem iactus lapidis est locus ubi discipuli uiderunt prunas, & piscem superpositum, & panem. Tandem autè Euangelista subiungit in fine Euang. dicens. Hoc iam tertio manifestatus est Iesus discipulis suis cum resurrexisset

surrexisset à mortuis. Quòd quidem verbum debet intelligi non quantum ad numerum apparitionum, sed quantum ad dies, vt dicit interl. Nam primus dies, quo apparuit Christus, fuit dies suæ Resurrectionis. Secundus post dies octo. Tertius vero hodierna die. Quorū autem fuerit iste dies à Resurrectione Dominica, nescitur.

MYSTICÆ manifestatus est Christus tribus diebus. Primus dies, fuit lex naturæ. Tunc enim Christus manifestatus est Patriarchis sub figuris. Tunc. n. apparuit Adæ quando dixit, hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea Gen. 2. Item tunc apparuit Noe in fabricatione archæ Gen. 6. Item Abrahæ in immolatione filij sui Isaac, eiusdè. 22. Item Iacob in scala, eiusdem 28. & huiusmodi. Secundus dies fuit lex scripta. Tunc etiā apparuit Christus prophetis sub reuelationibus, & promissionibus. Nam tunc apparuit Dauid, quando dixit ei Dominus. De fructu ventris tui ponam super, &c. Item Salomoni, quando in canticis introducit verba sponsæ Christi ad sponfam suā Ecclesiā. Item Esa. cum ait. Parvulus natus est nobis, & fil. &c. eiusdem. 9. Item Hieremiæ cum ait, Nouum faciet Dominus super terram mulier, &c. eiusdè. 31. Tertius dies fuit lex gratiæ. Et tunc in terris visus est, & cum hominibus conuersatus est, Baruch. 3. Ipsum ergo viderunt oculi Iudæorum, quibus grauis erat ad videndum, eò quòd reprehenderet vitia eorum. Item tunc ipsum viderunt oculi Gentilium, vi patuit in tribus regibus Orientalibus Matr. 2. Item tunc viderunt discipuli docentè, & miracula facientem Matr. 13. Beati oculi, qui vidēt, quæ vos videtis. Superest autè dies quartus, & gloriæ, in quo manifestabitur oculis electorū clarè, & nudè, qui modo apparet enigmaticè, & vmbriticè, & signanter in sacramēto altaris, Iohan. 14. Qui diligit me, diligetur à Patre meo, & ego diligā eum, & manifestabo ei meipsum. Diligamus ergo eum charissimi in præsentī, vt tandè dignetur manifestare seipsum nobis in futuro, videlicet, in gloria cælesti, Quā nobis cōcedat, qui in Trinitate perfectus, &c.

DOMINICA IN OCTAVIS PASCHAE.

CVM fero factum esset die illo vna sabbatorum, &c. Iohan. 20.

LEX Imperialis. C. de pactis. l. pacta nouissima, dicit, quod pacta nouissima obseruari debere æquitas pestulat. Casus est talis. Sunt in hac ciuitate duo mercatores, quorum vnus debet alteri centum aureos, quos indubiè promisit illi soluere in termino sancti Iohan. Et de hoc fecit sibi publicum instrumentum, seu recognitionem. Appropinquante ergo dicto termino, debitor præuenit creditorem suum rogans, vt dignetur prolongare suum terminum vsq; ad proximum festum omnium Sanctorum, Annuit ille, & hoc in præsentia plurium testium. Sed non multo post aliqua occasione data, uel accepta, creditor vult eum cogere ad sibi satisfaciendū in primo termino, qui est festum Iohan. Alio autē reuēte hoc facere, quia fortè non potest, facit creditor ipsum conueniri coram iudice. Audita igitur vtraq; parte, quid debet pronunciare iustus iudex, & peritus? Certè debet dicere creditori, quod habeat patientiam vsq; ad secundum terminum, eo quod in vltima conuentione sic conuenit eum eo. Modo vt dicit lex præallegata, pacta nouissima obseruari debere, &c.

MORALITER peccator intetdum facit duplex pactum. Primum cum diabolo peccando. Secundū cum Christo penitendo. Primum est cum damno. Secundum cum lucro. Primum ante quadragesimam, laiciam & miserabilem vitam ducendo. Secundum in quadragesima ieiunando, orando, elemosynas largiendo, & per sacramentalem confessionem se Christo, & Ecclesiæ reconciliando. De primo pacto scribitur Esa. 28. Percussimus, inquit peccatores, fœdus cum morte, idest, cum diabolo, qui est horribilis, vt mors, immo horribilior, & cum inferno fecimus pactum, nos scilicet, obli-gando per peccatum damnationi perpetuæ. At verò præstimum est de populo Christiano, quod dereliquerit pactū cum diabolo prius initum, & fecerit in præcedenti quadragesima, & præsertim in istis sanctissimis diebus prioribus pactum nouum cum rege regum Iesu Christo, & hoc per vera, & integram confessionem sacramentalem. In cuius rei testimonium simul cum eo epulari sunt in die sancto Paschæ super mensam altaris. Solent enim principes huius sæculi cum faciunt pactum, & fœdus pacis, simul comedere, & quādoq; etiam sacramentum altaris pariter suscipere, ita vt quādoque,

doque, qui eos communicat, sacram hostiam diuidat, & cui-libet partem vnā tribuat. Sic, & Christi fideles in die sancto Paschæ simul epulari sunt cum Christo in mensa altaris, carnem eius, & sanguinem præciosum sumentes, in signum maximæ reconciliationis, & pacis perpetuæ. Vnde tunc visus est Christus illis dixisse illud. Gen. 9. Statuam pactum meum vobiscum. Huiusmodi ergo pactum quia nouissimum est, & sanctum, atque ad maximam vtilitatem nostram factum, diligentissimè obseruandum est à nobis, nullaque occasione per nos infringendum. Ex parte autem ipsius Christi nunquam in perpetuum infringetur. In cuius rei signum legitur, quod olim apud orientales mos erat, quod quoties volebant facere pactum perpetuum, tunc comedebant sal, in signum, quod sicut sal est incorruptibile, sic & pactum sanctum, & honestum debet inuolabiliter perpetuo obseruari, huiusmodi est in proposito.

SIMILITER apud Romanos olim talis erat consuetudo, prout refert Valer. lib. 2. de institutis antiquis, quod pactum ineundum erat inter duos principes, tunc pariter ascendebat quendam mōtem, & adducebatur vnus agnus, qui coram eis occidebatur, & postmodum membratim hinc inde dispergebatur, in signum, quod sic fieret de corpore illius, qui primus inter eos pactum dissolueret. Ita in proposito in reconciliatione nostra apud Deum patrem, contra quem prius peccando gesseramus grande bellum, occisus est in monte Caluarie ille agnus, qui est sine macula Iesus Christus, de quo Io. 1. dicitur. Ecce Agnus Dei. Cuius etiam sanguis hincinde dispersus fuit. Comminatur autem nobis diuina iustitia exco-riatio nē, & horribile exterminium casu quo violauerimus istud pactum. Ideo caueamus nobis ne reciduemus in priora peccata, ne, s. incidamus in manus Dei viuentis. Sed, pro dolor, his non obstat. maxima pars Christianorū post Pascha statim infringit huiusmodi pactū, cum ad vomitum redit. Ita ut merito cōqueratur dñs dicens illud Ezech. 44. Dissoluistis pactum meū in oibus scelerib. vestris, i. redeundo ad priora peccata vestra. Legitur. n. 4. Re. 2. 4. quod pactū paucis qd fecerat Iochim rex Iuda cū Nabuchodonosor rege Babylonis promittēs illi fidelitatem tanq̄ vasallus eius ad minus perseverauit triennio vt habetur ibidem. Quo violato, pessimè illis succedit,

Sed

Sed pactum, quod ineunt Christiani cum supremo Domino Iesu Christo in Paschare, vix perseverat triduo. Nam, vt primo dicebamus, in die sancto Pasche multi videntur cantare, & dicere. Gloria Patri, die sequenti, & Filio, die tertio, & Spiritui sancto. Sed postmodum cantat alta voce, Sicut erat in principio, & nunc, sup. nobis sit, & semper, & in secula, &c. Vnde propter violationem huius fœderis, dominus ad iracundiam concitatus frequenter post Pascha quasi in ultionem scelerum immittit varias egritudines super humanas creaturas. Item intemperantiam aeris super arbores, & vites. Item bella, & seditiones inter principes, & huiusmodi. Vnde Psal. Adhuc escę erant in ore ipsorum, idest, quasi adhuc videbantur habere sacramentum altaris in ore, & ira Dei ascendit super eos, scilicet, propter prædicta. Quale igitur remediũ ad euadendum huiusmodi iram Dei? Certe aliud nõ video, nisi, vt pactum cum Deo initum, & confessoribus nostris promissum obseruemus, prout dicit lex præalleg. quæ etiam canonizatur. extra de pactis. c. pactiones. Hoc enim certissimum est, quod nisi ipsa pacta primum rumpantur ex parte nostra, non rumpentur ex parte Christi, maxime cum non sit Deus belli, sed pacis. In cuius rei testimonium post suam resurrectionẽ apprensus suis discipulis salutauit eos verbis pacificis dicens, Pax vobis, prout dicitur in præsentis Euangelio.

SECUNDA INTRODUCTIO EX EPIST.

NATVM est ex Deo, 1. Io. 5.] Scribitur extra de homicidio voluntario, cap. si aliquis, quod si aliquis causa explendæ libidinis, vel odij meditatione homini, uel mulieri aliquid fecerit, uel aliquid ad potandum dederit, vt non possit generare, aut concipere, vel nasci soboles, talis debet reputari tanquam homicida. Super quo dicit glo. quod talis est habendus, tanquam homicida, quantum ad pœnam legalem. Casus est talis. Est aliquis miles, qui statim contracto matrimonio vocatur à principe, seu capitaneo suo causa belli gerendi, in quo quidem bello moratur per annum, aut supra. Tædet, aut vxorem suam, quod tantum tardat redire. Propter, quod commiscetur cum extraneo, à quo cõcepit fœtum. Quod illa sentiens, & honori suo plusquam salutis animæ suæ consulere volens, aduocat ad se vetulam maquerelam, inquirens quonam pacto poterit euacuare fructum vteri sui. Vetula autem tanquam

quam experta consulit, ut sumat talem, uel talem potum, aut aliud simile. Quo fit, ut extinguatur, & euacuetur fœtus, iam ammatu. Queritur in hoc casu, quem reatum incurrat prædicta mulier? Certe ad hoc responderet prædicta decretalis, quod talis mulier est rea homicidij. Ad idem est, quod scribitur in maiori uolum. 3. 2. quæst. 2. quod uero, ubi dicitur, quod ille est homicida, qui abortum uiuentis animæ procurat. Secus, aut esset. ut dicit textus si fœtus non esset animatus. Eadem etiam sententia habet 2. q. 4. consuluisti.

MORALITER. Toties concipiunt, tam uiri, quam mulieres, quoties incipiunt habere aliquod bonũ, & sanctum propositum, siue de confitendo, siue de peregrinando, siue de elemosyna danda, aut restitutione facienda. Parturitur autẽ quando ipsum deuorum propositum demandant executioni. Hoc totum tamen est à Deo. Propter quod tales merito dicere possunt illud Esa. 26. A facie tua domine concepimus, & quasi parturiuimus spiritum salutis, idest, propositum bonũ, & opus sanctum. Similiter ad idem propositum potest intelligi illud Matt. 1. Quod in ea, scilicet conscientia munda natum est, de Spiritu sancto est. Quemadmodum ergo scienter extinguens fœtum animatum iudicatur homicida, secundum iura, ita etiam quicumque extinguit bonum propositum, iam conceptum, & formatum in corde suo, reputatur, tanquam homicida apud Deum. Hoc igitur diligenter attendant illi Christiani, qui prioribus diebus conceperant emendare uitã suam, sed timeo, ne multi eorum, iam extinxerint dictum fœtum per superuenientes tentationes. Cum tamen clamet, ad quoslibet tales Apo. 1. Thess. 5. dicens. Spiritum nolite extinguere, idest, nolite suffocare in uobis propositum melioris uitæ. Cuius rationem assignat Ioan. in epistola hodierna, cum de tali proposito dicit, quod natum est ex deo.

SECUNDA INTRODUCTIO EX EVANG.

INFER digitem tuum. Io. 20.] Scribitur extra de conditionibus appositis. c. per tuas, quod probatio dubia non facit fidem. Casus est talis. Sortes est suspectus de adulterio cum Berta. Vterque negat factum, sicut fieri solet. Super hoc autem adducunt testes, uno dicente, quod uidit eos colloquentes, & corrientes simul. Alio dicente, quod uidit frequenter ipsum uirum ingredi domum dictæ Bertæ, & econuerso. Alio asserente, quod

quod uidit donaria, quæ ipsa Bertha iactabat, se recepisse ab ipso Sorze, & sic de alijs depositionibus. Queritur quid facturus est peritus iudex in tali casu, an, scilicet, debeat condemnare Sorzem, tamquam adulterum? Certè, non quia, ut dici decretalis præallegata, probatio dubia non facit fidem, Modo constat, quod omnes probationes adductæ sunt dubiæ, igitur, &c.

M O R A L I T E R. Christus uolens probare suæ resurrectionis veritatem non adduxit probationes dubias, sed certas firmas, & securas. Vnde Act. 1. dicitur, quod præbuit seipsum uiuum apostolis suis post passionem suam in multis argumentis, per dies 40. apparens eis, & loquens de regno Dei. Probauit ergo suam resurrectionem multipliciter, quia in multis argumentis. Primò quidem per sensum auditus loquendo discipulis suis, & ad interrogata respondendo, sicut patet, ubi supra, ubi legitur, quod cum discipuli interrogassent eum dicentes. Domine si in tempore hoc restitues regnum Israel, cõtinuo respondit eis, di. Non est uestrum nosse tempore, &c. Secundo per sensum gustus, quando comedit cum eis, prout legitur in eodem capitulo, cum dicitur. Et conuescens. De eodem etiam dicit Petrus Act. 10. Nos, inquit, manducamus, & bibimus cum illo post, quam resurrexit à mortuis. Tertio per sensum uisus, quia uisibiliter apparuit eis. Vnde Io. 20. dicitur quod gauisi sunt discipuli uiso domino. Item Luc. 24. legitur, quod apparens eiusdem discipulis, ait illis. Videte manus meas, & pedes meos, quia ego ipse sum. Quarto per sensum tactus, ut patet Luc. 24. cum ait discipulis suis de ueritate suæ resurrectionis dubitantibus. Palpare, inquit, & uidete, quia spiritus carnẽ, &c. Similiter de hac probatione agitur in euangelijs hodierno, ubi legitur, quod post dies octo à sua resurrectione apparens eisdem discipulis præfente Thoma, dixit eisdem, Infer digitum tuum huc, &c.

I N hoc igitur euangelio de tribus principaliter fit mētio, uidelicet, De Christi gloriosa apparitione. In principio euangelijs. De Thomæ pertinaci obstinatione. Ibi. Nisi uidero, &c. De eiusdem ad fidem reductione. Ibi Infer digitum, &c.

P R I M O igitur fit mētio, &c. Pro quo notandum, quod ut refert Iohã. in præfenti euangelio, ipsa die resurrectionis Christi sero facto apparuit idẽ Christus discipulis suis absente

Thoma

Thoma salutans eos, & dicens, Pax uobis. Describit autẽ Iohannes hanc domini apparitionem, quantum ad multa. Primò quidem quantum ad tempus, quia cum sero esset. Secundò uero, quantum ad modum, quia cum fores essent clausæ propter metum iudeorum, ubi, &c. Tertio autem quantum ad gratiosam salutationem, quia dixit eis, Pax uobis. Quarto quantum ad resurrectionis probationem, quia ostendit eis manus, & latus. Quintò quantum ad officij commissionem, quia sicut misit me pater, & ego mitto uos. Sexto & ultimo quantum ad beneficij immensi liberam collationem, quia accipite spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, &c.

P R I M O itaque describit euangelista Christi resurrectionem quantum ad tempus, cum ait. Cum sero esset die illo, scilicet dominicæ resurrectionis, ut dicit interl. Nam ut dicit hic gl. ord. quinquies legit apparuisse Christus ipso die resurrectionis. Sed de hoc prius dictum est vna sabbatorum, i. prima die post sabbatum. Pro quo notandũ, quod aliter nominant dies Hebræi, aliter Pagani, aliter Christiani. Nam Iudæi nominant dies secundum ordinem, quem habent ad sabbatum, ut potest dicendo prima sabbati, i. prima dies sequens sabbatum. Secunda sabbati, i. secunda dies sequens sabbatum, & sic de alijs. Hoc autem faciunt propter reuerentiam sabbati, in quo requieuit Deus ab omni opere, quod patrarat, i. quod perfecerat, vel compleuerat. Pagani autem nominant dies à planetis. Vnde apud eos prima dies dicitur dies solis. Secunda dies lunæ, & sic de alijs usque ad diem sabbati, quem appellant diem Saturni. Causa autem cur, sic nominant dies est, quia dicunt, quemlibet planetam dominari in die suo, ut potest solem in die dominico, lunam die sequenti, & hinc, & ideo propter talem dominium appellant ipsos dies nomine planetarum, credentes aliquid numinis esse in ipsis planetis, immo aliqui crediderunt eos esse Deos, ut patet Sap. 13. Vnde sanctus Isidorus dies dominicæ dicitur, quia prædictis dijs sunt attributi. Christiani uero saltem clerici nominant dies per ferias, ut potest dicendo, feria 2. feria 3. & sic de alijs. Primæ tamen ferie nomen dominicæ appropriatum est, & hoc propter honorem dominicæ resurrectionis. Et similiter septimæ ferie nomen sabbati appropriatum est, & hoc propter quietem dominicæ corporis in sepulchro. Sic. n. ordinauit Syluester Papa, propter hoc uolens retrahere Christianos a iudaizatione, & gentilitij errore.

Præ-

Prædicti ergo dies dicuntur feriæ secundum Christianos à fundo, secundum Papiam, quod est loqui, quia in qualibet die operis sui locutus est Deus, & dixit. Fiat lux, uel simile. Vel dicuntur feriæ à feriari, quod est uacare siue cessare secū dum eundem Papiam, quod conuenit cuilibet dies quia cessandum est omni die cum mutatione, nominis planetæ à fauoribus gentium circa planetas. Hæc autem dicta sunt, & allegata propter illud uerbum præsentis euangelij una sabbatorum.

S E C V N D O describit euangelista Christi resurrectionem quantum ad modum, cum subditur, & fores essent clausæ. Nam, ut dicit interl. moli corpori cui coniuncta erat diuinitas, ostia clausa non obstitērunt. sicut, & natus fuerat de uirgine claustris pudoris remanentibus in tactis. Vtrum autem corpus gloriosum habeat, quod possit simul esse cum alio corpore, quia gloriosum est, dicit B. Tho. 3. par. q. 54. art. 1. in fol. ad primum, quod non, sed tantum diuina uirtute, & cū quodam nouo miraculo. Causa autē cur huiusmodi fores essent clausæ, ubi erant discipuli congregati, declaratur cum subditur, propter metum iudeorum. Nondum enim erant apostoli confirmati uirtute ex alio. Et ideo non mirum si timebant furorem iudeorum, cum discipuli Christi essent, quem summo odio persecuti fuerant huiusmodi iudæi. Sed ne quis reputet impossibile Christum ad discipulos intrasse ianuis clausis, in medium afferamus historiam, quam narrat Valer. lib. 2. ti. de miraculis, ubi refert, quod cum dii quos Eneas de Troia secum attulerat, & in Lauinio Italiæ urbe collocauerat, fuissent translati ab Ascanio eius filio ad Albam pariter Italiæ urbem, quam ipse construxerat, absque humano auxilio redierunt in pristinam ciuitatē. Et quia, inquit, Valerius, id humana manufactum existimari poterat, iterum relati Albam uoluntatem suam altero transitu significauerunt. Ut autem dicit commentator Valerij, locus in quo fuerant reconditi prædicti dii apud Albam mundissimus erat. Quo nõ obstante, nocte sequenti foribus maxime clausis, neque læsæ ulla ex parte parietibus, aut relictis inuenti sunt apud Lauinium super prisca sedilia. Hæc ubi. Si ergo arte dæmonis, (quia constat, q̄ non à Deo miraculose) prædicti dii translati sunt de ciuitate in ciuitatem, quis sanæ mentis dubitare poterit

erit Christum uerum Deum, & hominem non potuisse intrare ad discipulos ianuis clausis? Et certè hoc non solum potuit, uerumetiam fecit, ut potè cui nulla massa absistere potest.

T E R T I O describit euangelista iocundam Christi salutationem, quia dixit discipulis suis, in medio eorum stans, Pax uobis.

M O R A L I T E R Christus in medio discipulorum stans & pacem illis dans, designat prælatum in medio ouium suarum habitantem. Per cuius præsentiam fouetur pax inter subditos, qui fortè per eius absentiam uiuunt in rixa, & discordia mirabili, & terribili. Nunc murmurantes contra se inuicem, nunc contra huiusmodi prælatum absentem, atque eius officarios. Et breuiter nunquam potest esse uera pax in domo claustrali, aut collegiali, nisi prælatus fuerit in medio.

Quod non solum intelligi debet quantum ad præsentiam corporalem, uerumetiam quantum ad iustitiæ equitatem, ad hunc, id est, sensum, q̄ non plus inclinatur ad unam partem, quam ad aliam. Da exemplum de columna domus, quæ nunquam bene, & firmiter sustinet ædificium, aut domum nisi fuerit in medio. Si enim fuerit ad unum angulum, aut adherens uni parieti domus, statim totum corruet, ita in proposito.

Q U A R T O describit euangelista resurrectionis Christi probationem, cum subdit, Et cum hoc dixisset, ostendit eis manus, & latus, in quibus, scilicet, partibus ad sananda corda dubitantium sunt seruata uestigia uulnerum, ut dicit gl. interl. Nota tamen, ut dicit Beda super Lucam, quod non ex impotentia curandi cicatrices Christus seruauit, sed, ut in perpetuum uictoriæ circumferat triumphus, dicit etiam Aug. lib. 2. de ciuita. Dei. c. 22. quod fortassis in illo regno in corporibus martyrum uidebimus uulnerum circa trices, quæ ipsi pro Christi nomine pertulerant. Nec tamen deformitas erit in eis, sed potius dignitas, & quedam pulchritudo fulgebit. Vnde de eodem Christo dicit B. Tho. ubi supra, art. 4. in fol. ad primum, quod nunc in locis uulnerum ipsius apparet quidam specialis splendor. Sunt autem multe rationes, propter quas uoluit ipse Christus seruare cicatrices in suo corpore post gloriosam ipsius resurrectionem, quas, quia communes sunt pertransco.

QVINTO describit euangelista Christi resurrectionem quantum ad beneficij immensi liberam collationem, quia insufflauit, & dixit eis. Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt. Vt autem dicit hic glos. ord. à caelo datur Spiritus sanctus, vt diligatur Deus. Item in terra datur idem spiritus, vt diligatur proximus. Et nota, quod per hoc quod Christus primo dixit Apostolis. Accipite Spiritum sanctum: deinde subiunxit, quorum remiseritis pec. &c. voluit innuere, quod nullus est idoneus minister sacramenti poenitentiae, qui non habuerit Spiritum sanctum per gratiam, & bonam vitam. Et praesertim, qui ducit vitam scadalosam, & impudicam, minime est idoneus minister huius sacramenti. Procul tamen à nobis sit error dicentium, nullum sacerdotem posse absolue- re quemcunque poenitentem, nisi ipse absoluens fuerit in gratia. Alias si in mortalit existens absolue- re nitatur, nihil facit, vt isti dicunt. Nos autem dicimus, quod malus sacerdos quadiu toleratur ab ecclesia, absolue- re potest, dummodo habeat materiam subiectam, vt notatur 1. q. 1. ita fit. Et huius ratio est, quia non meritis ministri, sed virtute Spiritus sancti remittitur peccata, vt habetur, vbi supra e. vt euidenter. Deus enim est principalis actor in remittendo peccata, iuxta illud Esa. 44. Ego sum, qui deleo iniquitates tuas propter me. Sacerdos autem tantum ministeriali ter operatur. Et ideo tantum valet sacramentum à malo ministro datum, dummodo non sit ab ecclesia praecisus, sicut cum datur à bono ministro.

SEXTO describit euangelista Christi resurrectionem quantum ad officium commissionem. Nam tunc commisit Christus discipulis suis officium maximae utilitatis, & necessitatis, dicens illis. Sicut misit me pater, & ego mitto vos, Mar. vii. Illi verò profecti praedicaerunt vbiq; domino cooperante, & sermone, &c. Et sic patet de primo principali.

SECVNDO principaliter in praesenti euang. fit mentio de pertinaci Thomae infidelitate, & obstinatione. Vt enim dicit euangelista, Thomas non erat cum eis, scilicet, ceteris apostolis, quando venit Iesus. Hoc tamen non à casu, sed diuina dispensatione factum est, vt dicit glos. ordi. Desiit ergo Thomas, & audita non credidit, vnde palpandum se ei praebuit dominus, quia eius dubitatione, & facta sibi probatione nulli

nulli relinquitur, iam locus dubitandi. Patet ergo ex hoc textu, quam malum est recedere à consortio bonorum, quia enim Thomas non fuit cum fratribus, ideo non uidit dominum, nisi quam primum ad sanctam congregationem est regressus. Propterea legitur in dial. Greg. lib. 2. de quodam discipulo B. Benedicti, qui voluit in monasterio permanere. Cumque uir Dei benedictus saepe eum moneret ad perseverantiam cum alijs fratribus, illeq; nollet eum audire, tandem pater sanctus contra eum iratus iussit, ut recederet. Qui mox, ut monasterium exiuit, inuenit draconem contra se aperto ore eum deuorare uolentem. Quod ille cernens, & tremens cepit magnis clamoribus dicere. Succurrite fratres, succurrite, quia draco iste uult me deuorare. At illi accurrentes draconem minime inuenerunt. Nihilominus monachum trepidantem, atque palpitantem ad monasterium reduxerunt, qui statim promisit se nunquam à monasterio recessurum. Quod & factum est. Ecce, ut praediximus, quam malum est à sancta societate se parari. Et per oppositum, quam bonum sit, & salubre cum bonis habitare. Refert etiam Plin. in naturali hist. lib. 10. c. 23. quod intingatur de gruibus, & ciconijs, quod cum ciconiae uolunt transire de regione calida in frigida, tunc conueniunt in quadam maxima planitie, quae est in Asia. Sed quae nouissima uenit ab alijs in poenam laceratur. Si ergo aues uisionem faciunt de consodalis negligentibus aliarum sequi societatem, non mirum, si sic redarguitur Thomas, qui tarde ueniunt ad coapostolorum collegium sanctum, noluit credere fratribus narrantibus Christi resurrectionem. Nam cum eo redeunte dixissent illi alij apostoli, Vidimus dominum, ait illis. Nisi uidero fixuram clauorum in manibus eius, & mittam digitum meum in locum clauorum, & mittam manum meam in latus eius, non credam. Ecce nimia Thomae pertinacia, infidelitas, & obstinatio.

Si n. quaritur cur dominus permisit Thomam de sua resurrectione dubitare. Ad hoc responder Greg. in hodierna ho. quae est 29. in ordine hom. suarum, dicens, quod hoc permisit dominus propter nos, ut, scilicet, essemus de huiusmodi resurrectione securiores, per hoc, scilicet, quod ipse Thomas dubitans uidit Christo apparente loca clauorum. Vnde ibidem ait ipse Greg. Minus, inquit, mihi Maria Magdalenez Ser. Quadrag. G. Pep. R r s praesi

præstitit, quæ citius credit, quam Thomas, qui diu dubitauit. Ille etenim dubitando vulnerum cicatrices terigit, & de nostro pectore dubitationis vulnus amputauit. Hæc ille.

QVÆRITVR autem circa, hoc utrum Thomas dicens. Nisi uidero fixuram cla. &c. mortaliter peccauerit. Videtur, quod non immo, quod in tarde credendo, & in difficultatem faciendo circa Christi resurrectionem bene, & prudenter egerit. Dicit enim scriptura Eccl. 19. quod qui cito credit leuis est corde. Et Io. in sua prima cano. c. 4. dicit, Probate si spiritus ex Deo sint, & nolite omni spiritui credere. Confirmatur quia Eua uisuperatur, & reprobat, eo quod cito esse didit serpenti, Gen. 3. In oppositum arguitur, quia Christus in præsentis euangelio reprehendit ipsum Thomam de sua incredulitate, igitur.

R E S P O N S I O, Thomas, sic discredendo, & difficultando circa Christi resurrectionem mortaliter peccauit, ut annotauit in ser. de eodem in aduentu, de secretis secretorum. Hoc autem patet sic. Qui enim non credit quibus credere debet, quando credere debet, & quomodo credere debet, talis mortaliter peccat. Sic autem fuit de Thoma in proposito. Primum quidem non credidit quibus credere debuit, uidelicet, fratribus suis apostolis dicentibus illi. Vidimus dominum, cum tamen essent fide digni, & homines boni testimonij. Si enim testimonium duorum, uel trium debet recipi, & haberi pro uero, ut patet Deu. 19. ergo à fortiori testimonium decem hominum proborum, pro uero recipiendum est. Insuper eandem resurrectionem eidem Thomæ affirmabat uirgo Maria, quæ, ut piè creditur, dicebat eidem. O charissime Thoma esto securus quod filius meus magister uester Christus resurrexit à mortuis. Iam, enim mihi apparuit. Rogo uos pro salute uestra, ut ita credatis. Scitis enim quomodo ipse hoc uobis & fratribus uestris apostolis prædixerat Matth. 20. dicens. Ecce ascendimus Hierosolymam, & filius, &c. Sequitur, & die tertia resurget. Deinde uenit ad eum Maria Magdalena, & similiter Maria Cleophae, & Salome auuncule Christi, quæ idem affirmabant. Similiter hoc idem illi attestabantur Lucas, & Cleophas, quibus Christus apparuerat in Emaus. Cum igitur omnes, qui testes essent fide digni, debuit illis credere Thomas. Hoc autem non fecit: igitur mortaliter peccauit.

Secundò

Secundò nõ credit, qñ credere debuit. Quæuis. n. primus motus infidelitatis sit tantum uenialis, & hoc propter imperfectionem actus, nullus tamen sanæ mentis diceret, quod infidelitas in quâ quis permanet per spacium octo dierum, non sit mortalis. Sic autem fuit de infidelitate Thomæ, ut patet ex textu Euangelij præsentis, igitur, &c. Vide si in illo tempore inter medio Thomas decessisset, indubie damnatus fuisset. Tertiò non credidit quomodo credere debuit. Nam cum fides sit de inuisibilibus, & non apparentibus, tunc piter errauit Thomæ, de credendis experientiam habere uoluit, di. Nisi uidero, &c. Insuper præsumptuosa locutio Thomæ auxit peccatum eius. Iohannes enim Bapti. quo maior inter natos mulierum nemo surrexit, & qui in utero sanctificatus fuerat, qui etiam Christum digito ostenderat, non audebat tangere sanctum Deum uerticem, cum debuit Christum baptizare, sed clamabat cum tremore, sanctificamè Saluator. Thomas autem peccato pollutus præsumebat se dignum rangere Christi corpus gloriosum, quod adhuc mortale formidabat Iohan. tangere, dicens. Nisi mittam digitum meum in loco clauorum, & manum in latus, non credam. O præsumptuosa elatio, ò infidelis, & iniqua locutio, ò malitiosa, & pertinax obstinatio. Patet ergo, quam grauitè peccauerit Thomas, &c. Ad authoritates autem in oppositum potest facili responderi.

T E R T I O principaliter in præsentis etiam fit mentio de Thomæ ad fidem reductione. Nam Christus cui semper est cura de salute populi sui, intelligens in quanto periculo ærenhæ, scilicet damnationis esset pauper discipulus eius Thomas, qui eius ueram Resurrectionem credere nolebat, attendens etiam tot, & tantas præces, quæ pro eo fiebant à collegio Apostolorum, & Sanctarum mulierum, tandem miseratus est illius. Et ideo post dies octo cum iterum essent discipuli intus, & Thomas cum eis, uenit Iesus ianuis clausis, & stetit in medio, & dixit. Pax uobis. Hæc autem duplex Christi apparitio fuit præfigurata Gen. 8. ubi legitur, quod post diluuium Noe misit columbam de arca, ut sciret si iam cessassent aquæ super terram, Quæ cum non inueniret ubi requiesceret per eius, tandem reuersa est ad eum in arcam. Post dies ergo octo iterum emisit columbam de arca, quæ ad

R R R z e u n

eam redijt ad uesperam portans ramum oliuę uirentibus fo-
 liis in ore suo, per quod intellexit Noe, quod iam cessassent
 aquę super terram. Ad propositum columba est Christus.
 archa Noe est domus, in qua manebant discipuli Christi
 clausi post eius Resurrectionem propter metum iudeorum.
 Diluuium est tribulatio illa mirabilis, quã passus est Chri-
 stus in Passione sua: columba ergo bis redijt ad arcam quan-
 doquidem Christus post suam Resurrectionem bis ingressus
 est domum, in qua manebant clausi Apostoli. Primò quidem
 in die Resurrectionis absente Thoma. Secundo uero post
 dies octo, hoc est hodie præsentē Thoma. Ramus autem oli-
 uę folia uirentia habens, quem gerebat columba in ore suo,
 significat illam iocundam, & gratiosam saluationem, quam
 Christus gessit in ore suo sancto, quando dixit suis Aposto-
 lis, Pax uobis, Sequitur in textu, Deinde dixit Thomæ.
 Infer digitum tuum huc, & uide manus meas, & affer ma-
 num tuam, & mitte in latus meum, & noli esse incredulus,
 sed fidelis. Ecce quantam sollicitudinem gerit Christus de
 salute hominum, qui pro solius Thomæ salute dignatus, est
 iterum tam mirabiliter apparere, & eum de salute sua tam
 studiose admonere. Respondit ergo ei Thomas, & dixit ei
 Dominus meus, & Deus meus. In quibus quidem uerbis cõ-
 fessus est Thomæ Christi humanitatẽ, quia Dominus meus,
 pariter & diuinitatem, quia Deus meus. Potuit ergo tunc
 dicere B. Tho. illud Psal. Credidi propter quod locutus sum,
 supp. dicendo Dominus meus, & Deus meus. Cui Christus,
 Quia uidisti me Thoma credidisti, glo. interl. Quia uidisti
 me hominem, credidisti me esse uerum Deum. Et nota, ut
 dicit glo. ord. quod Christus non dixit Thomæ, quia tetigisti
 me sed quia uidisti me, quia forsan Thomas non fuit ausus
 tangere Christi carnem gloriosam, sed aspiciendo tantum
 credidit. Potuit etiam fieri, ut tangendo crederet, ut dicit ea-
 dem glo. Sed quod horum uerius sit insinuat B. Tho. 3. part.
 quest. 7. artic. 10. in sol. ad secundum dicens, quod Thomas
 non solum uidit uulnera Christi, uerum etiam ea tetigit.
 Et hoc confirmat ex uerbis Leonis Papæ dicentis, quod iussi
 ciebat Thomæ ad fidem propriam uidisse dicta uulnera.
 Sed nobis operatus est, ut tangeret, quem uidebat. Quod si
 dicatur, quod aperturæ uulnerum in corpore Christi contra-

riantur

ctantur integritati corporis eius gloriosi. Responder idem
 doctor ubi supra dicens, q̄ illa apertio uulnerum quamuis sit
 cum quadã solutione continuitatis, totum tamen hoc recom-
 pensatur per maiorem decorem glorię, ita, ut corpus ipsum
 non sit minus integrum, sed magis perfectum. Hęc ille.

QVÆRITUR cur Christus post suam resurrectionem
 permiserit se à Thoma tangi, & quod maius est, ipsum ad
 hoc inuitauerit, dicens. Infer digitum tuum huc, qui tamen
 Magdalenam ex singulari deuotione pedes suos tangere uo-
 lentem non permisit, sed prohibuit, dicens illi. Noli me tan-
 gere, Iohan. 20. Responso. Hoc fecit ad insinuandum non
 esse uerum uirum quantuncunque sanctum, & castum per
 mittere se tangi à muliere quantecunque sanctitatis, & hone-
 statis. Nam, ut solitus erat dicere magister Iordanus quon-
 dam generalis ord. fratrum Prædicatorum, prout recitatur in
 lib. qui intitulatur Vitas fratrum ord. Prædicatorum. Pluuia
 in se bona est, & munda, & similiter terra, & tamen ex arbo-
 rum mutuo coniunctione generatur, & fit lutum uile. Sic in
 proposito. Vnde satis ad propositum refert Greg. in suo dia-
 log. lib. 4. de quodam honesto sacerdote orientali, qui duxit
 uxorem, quam tamen diligebat, ut sororem, sicq̄e perman-
 serunt in uera continentia annis 4. Cum ergo tandem ille
 morti appropinquaret, dicta uxor uoleus scire si iam expi-
 rasset, autem ad faciem eius siue nares apposuit, ut sic sciret
 si adhuc spiraret. Quod ille sentiens tenui uoce dixit illi, re-
 cede à me mulier, adhuc igniculus uiuit. Tolle ergo paleam.
 Exemplo ergo tam Christi, quam sancti uiri huius discant
 domini sacerdotes, atque cæteri extra uinculum matrimonij
 existens mulieres non tangere, nec similiter permittere se
 tangi ab eis. Audiat quoque Apo. 1. Cor. 7. dicentem bonum
 esse mulierem non tangere. Tandem in fine euangelij con-
 cludit Christus, dicens futuris Christianis. Beati qui non ui-
 derunt, me supple, gloriose resuscitatum, siue cęlos ascenden-
 tem, & crediderunt, sup. prædicta. Nos ergo moderni Chri-
 stiani, qui firma fide credimus Christum gloriose resuscita-
 tum sumus beati. Possumus quoque ad dominum dicere il-
 lud Psal. Deus auribus nostris audiuius, sup. narrationem
 resurrectionis tuę, quia, ut habetur Roman. 10. Fides est ex
 auditu Patres nostri, id est, apostoli nuuciauerunt nobis, siue
 uerbo

Dom. in oct. Pasche.

uerbo, siue scripto; opus quod operatus es in diebus eorum, scilicet; mirificam resurrectionem tuam, & in diebus antiquis, id est, in primitiua ecclesia.

Sed huic uerbo uidetur oppositum illud eiusdem Christi uerbum Luc. 10. ubi loquitur iudæis, dicens. Beati oculi qui uident; quæ uos uidetis. Respondeo, uerbum quod habetur in Luca; intelligitur de uisione Christi in statu mortalitatis, cuius uisio, & præsentia fuit multum desiderata à sanctis Patribus ueteris Testamenti. Verbum autem præsentis euang. intelligitur de eodem Christo iam resuscitato ad immortalitatis statum, cuius uisio corporalis, & sensibilis non debet desiderari à Christianis. ne per hoc diminuatur fidei meritum. Sufficit ergo, & necessarium est ad salutem credere, quod Christus resurgens ex mortuis iam

non moritur, mors illi ultra non dominabitur, ut habetur Rom. 6. Sed gloriôsè, & sine fine regnat cum patre, & Spiritu sancto in celesti gloria. Ad quam nos perducere dignetur ipse idem,

qui in
Trinitate perfecta uiuit
& regnat. Amen.
Deo gratias.

R E G I S T R U M,

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm
Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Vv Xx Yy Zz.

Aaa Bbb Ccc Ddd Eee Fff Ggg Hhh Iii
Kkk Lll Mmm Nnn Ooo Ppp Qqq Rrr

Omnes sunt quaterniones, præter R r r qui est duernio.

VENETIIS, MDXCI.

Apud Io. Antonium Bertanum.